వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ

శాస్త్ర శృఙ్ఖలా

గృహ్యసూత్ర సంగ్రహ

ఆగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రమ్

ప్రథమః ప్రశ్నః

ఉపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామః సప్తమే వర్షే బ్రాహ్మణముపనయీతైకాదశవర్షే రాజన్యం ద్వాదశే వర్షే వైశ్యమ్ I వసన్తే బ్రాహ్మణం గ్రీష్మే రాజన్యం శరది వైశ్యమ్ I ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే విశేషేణ పుంనామధేయే యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా అశితస్య కుమారస్య కేశాన్ వాపయిత్వా స్నాతయలఙ్కృతమహతం వాసః పరిధాప్య ప్రాచీనప్రవణ ఉదీచీనప్రవనే ప్రాగుదక్ప్రవణే సమే వా దేశే ఉద్ధత్యావోక్ష్య సికతాభిః స్థణ్డిలం కృత్వోల్లిఖ్యాగ్నిం మథిత్వా లౌకికం వాహృత్య నిధాప్యోపసమాదధాతి I ప్రాగగ్రైర్దర్భైః పరిస్తృణాత్యపివోదగగ్రాః పశ్చాత్ పురస్తాచ్చ భవన్తి I దక్షిణానుత్తరాన్ కరోత్యుత్తరానధరాన్ యది ప్రాగుదగగ్రాః I దక్షిణేనాగ్నిం బ్రహ్మయతనే దర్భాన్ సంస్తీర్య మయి గృహ్ణామి యో నో అగ్నిః ఇతి ద్వాభ్యామాత్మానమగ్నిం గృహీత్వోత్తరేణాగ్నిం దర్భాన్ సంస్తీర్యాథాస్య ద్రవ్యాణి ప్రయునక్తి I అశ్మానమహతం వాసోఽజినం మౌఞ్జీమేఖలాం త్రివృతాం బ్రాహ్మణస్య జ్యాం రాజన్యస్య ఆవికం వైశ్యస్య బైల్వం పాలాశం వా దణ్డం బ్రాహ్మణస్య నైయగ్రోధం రాజన్యస్యాదుమ్బరం వైశ్యస్యైకవింశతిదారుమిధ్మమస్యేత్యాహుతిపరిమాణం వా I ఏతస్మిన్ శమ్యాః పరిధీనిధ్మ ఉపసన్నహ్యతి I దర్వీం కూర్చమాజ్యస్థాలీం ప్రణీతాప్రణయం యేన చాన్యాని ప్రోక్ష్యతే తచ్చ సకృదేవసర్వాణి యథోపపదం వా ఏతస్మిన్ కాలే బ్రహ్మ యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్యాపరేణాగ్నిం దక్షిణాతిక్రమ్య బ్రహ్మసనాత్ తృణం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్యాగ్నిమభిముఖముపవిశతి I సమావప్రచ్ఛిన్నాగ్రౌ దర్భౌ ప్రాదేశమాత్రే పవిత్రే కృత్వా అన్యేన నఖాచ్ఛిత్త్వాద్భిరనుమృజ్య పవిత్రాన్తర్హితే పాత్రేఽప ఆనీయోపబిలం పూరయిత్వా ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పూయోత్తరేణాగ్నిం దర్భేషు సాదయిత్వా దర్భైరపిదధాతి I తిరఃపవిత్రం ప్రోక్షణీః సంస్కృత్య యథా పురస్తాద్ బిలవన్త్యుత్తానాని కృత్వా విషాయేధ్మం త్రిః సర్వాభిః ప్రోక్షతి I దర్వీం నిష్టప్య సమ్మృజ్య పునర్నిష్టప్య నిదధాతి I సమాగ్రానభ్యుక్ష్యాగ్నావాదధాతి I ఆజ్యం విలాప్య పవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం

నిరుప్యోదీచోఽఙ్గారాన్నిరూహ్య తేష్వధిశ్రిత్య అవద్యోత్య దర్భతృణాభ్యాం ప్రత్యస్య త్రిః పర్యగ్ని కృత్వా ఉదగుద్వాస్యాఙ్గారాన్ ప్రత్యూహ్య ఉదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహార మాజ్యం త్రిరుత్పూయ పవిత్రే అగ్నావాదధాతి । శమ్యాభిః పరిధిభిః పరిదధాత్యపరేణాగ్ని జుదీచీనకుమ్బాం మధ్యమాం నిదధాతి । దక్షిణేనాగ్నిం సంస్పృష్ట్వా మధ్యమయా ప్రాచీనకుమ్బామ్ ఉత్తరేణాగ్నిం సంస్పృష్ట్వా మధ్యమయా ప్రాచీనకుమ్బామ్ అపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశతి । దక్షిణతో యజ్ఞోపవీత్యాచాన్తః కుమార ఉపవిశ్యాన్వారభతే । అథ పరిషిఞ్చతి । అదితేఽనుమన్యస్వ ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ్ అనుమతేఽనుమన్యస్వ ఇతి పశ్చాదుదీచీనం సరస్వతేఽనుయన్యస్వ ఇతి ఉత్తరతః ప్రాచీనం దేవ సవితః ప్రసువ ఇతి సర్వతః ప్రదక్షిణం పరిషిచ్యేధ్యమాజ్యేనాభ్యజ్యాభ్యాదధాతి । అయం త ఇధ్మ ఆత్మా జాతవేదస్తేనేధ్యస్వ వర్ధస్వ చేద్ధ వర్ధయ చాస్మాన్ ప్రజయా పశుభిః బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సమేధయ స్వాహా ఇతి అథ దర్వ్యా జుహోతి । ఉత్తరం పరిధిసన్ధిమన్వవహృత్య ప్రజాపతయే యనసే స్వాహా ఇతి మనసా ధ్యాయన్ దక్షిణాప్రాఞ్చముదఞ్చమృజుం సన్తతం జుహోతి । దక్షిణం పరిధిసన్ధిమన్వవహృత్య ఇన్ద్రాయ స్వాహా ఇతి ప్రాఞ్చముదఞ్చమృజుమ్ ఆఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ జుహోతి । అగ్నయే స్వాహా ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే । సోమాయ స్వాహా ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే । తావన్తరేణేతరాహుతీర్జుహోతి । యుక్తో వహ జాతవేదః పురస్తాదగ్నే విద్ధి కర్మ క్రియమాణం యథేదమ్ । త్వం భిషగ్ భేషజస్యాసి కర్తా త్వయా గా అశ్వాన్ పురుషాన్ సనేమి స్వాహా । యా తిరశ్చీ నిపద్యసేఽహం విధరణీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయాగ్నౌ సంరాధన్యై యజే స్వాహా । సంరాధన్యై దేవ్యై స్వాహా । ప్రసాధన్యై దేవ్యై స్వాహా । భూః స్వాహా । భువః స్వాహా । స్వః స్వాహా । భూర్భువఃస్వః స్వాహా ఇతి । సర్వదర్వీహోమానామేష కల్పః ౧

మన్త్రాన్తే నిత్యః స్వాహాకారోఽమన్త్రాస్వముష్మై స్వాహేతి । యథాదైవతమ్ భూర్భువస్స్వరితి వ్యాహృతిభిర్జుహోత్యేకైకశః సమస్తాభిశ్చ । ఆయుర్దా అగ్న ఇత్యేషః । ఆయుర్దా దేవ జరసం గృణానో ఘృతప్రతీకో ఘృతపృష్ఠో అగ్నే । ఘృతం పివన్నమృతం చారు గవ్యం పితేవ పుత్రం జరసే నయేమం స్వాహా ఇతి । ఇమం మే వరుణ తత్త్వాయామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాస్యయాసన్మనసా హితః అయాసన్ హవ్యమూహిషే అయానో ధేహి భేషజం స్వాహా । ప్రజాపతయ ఇత్యేషా । యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ । అగ్నిష్టత్ స్విష్టకృద్విద్వాన్ సర్వం స్విష్టం సుహుతం కరోతు మే । అగ్నయే స్విష్టకృతే సుహుతహుతే సర్వహుతే సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీనాం కామానాం సమర్ధయిత్రే స్వాహా । ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధేఽసంసక్తామితరాభిరాహుతిభిర్జుహోతి । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుయజుహ్వతి పురస్తాత్ స్విష్టకృతః । చిత్తం చ స్వాహా చిత్తిశ్చ స్వాహా । ఇతి జయాఞ్జుహోతి । చిత్తాయ స్వాహా । చిత్తయే స్వాహా ఇతి వా । అగ్నిర్భూతానామధిపతిస్స మావతు ఇత్యభ్యాతానాన్ । అస్మిన్ బ్రహ్మన్నస్మిన్ క్షత్ర ఇత్యభ్యాతానేష్వనుయుఞ్జతి । పితరః పితామహాః పరేఽవరే ఇతి ప్రాచీనావీతీ జుహోత్యుపతిష్ఠతి । ఋతాషాడ్ ఋతధామా ఇతి రాష్ట్రభృతః । పర్యాయమనుద్రుత్య తస్మై

స్వాహా ఇతి పూర్వామాహుతీం జుహోతి । తాభ్యస్స్వాహా ఇత్యుత్తరామ్ । అగ్రేణోత్తరం పరిధిసన్ధిమశ్మానం నిధాయ దక్షిణేన పాదేన కుమారమాస్థాపయతి ఆతి ష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరో భవ । ప్రమృణీహి దురస్యూన్ సహస్వ పృతనాయతః । ఇత్యేతేన । అహతం వాసః పరిధాపయతి పూర్వం నిధాయ యా అకృన్తన్నవయన్ యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తానభితోఽదదన్త । తాస్త్వా దేవీర్జరసే సంవ్యయన్త్వాయుష్మానిదం పరిధత్స్వ వాసః । పరిధత్త ధత్త వాససైనం శతాయుషం కృణుత దీర్ఘమాయుః । బృహస్పతిః ప్రాయచ్ఛద్వాస ఏతత్ సోమాయ రాజ్ఞే పరిధాతవా ఉ । జరాం గచ్ఛాసి పరిధత్స్వ వాసో భవా కృష్టీనామభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః సువర్చా రాయశ్చ పోషముపసంవ్యయస్వ ఇతి । పరిధాప్యాభిమన్త్రయతే పరీదం వాసో అధితా స్వస్తయేఽభూరాపీనామభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః పురూచీర్వసూని చార్యో విభజాసి జీవన్ ॥ ఇత్యేనం మేఖలయా త్రిః ప్రదక్షిణం పరిదధాతి । ద్విరిత్యేకే । యా దురితాత్ పరిబాధమానా శర్మ వరూథం పునతీ న ఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యాం బలమావహన్తీ స్వసా దేవానాం సుభగా మేఖలేయమ్ । ఇత్యుత్తరతో నాభేస్త్రివృతం గ్రన్థిం కృత్వా దక్షిణతో నాభేః పరికర్షతి । అథాస్మా అజినముత్తరీయం కరోతి । మిత్రస్య చక్షుర్ధరుణం బలీయస్తేజో యశస్వి స్థవిరం సమిద్ధమ్ । అనాహనస్యం వసనం జరిష్ణు పరీదం వాజ్యజినం దధత్స్వ । అసావదితి స్తే కక్ష్యాం వధ్నాతు వేదస్యానువక్తవై మేధాయై శ్రద్ధాయా అనూక్తస్యానిరాకరణాయ బ్రహ్మణే బ్రహ్మవర్చసాయ ఇతి । కృష్ణాజినం బ్రాహ్మణస్య రౌరవం రాజన్యస్య వస్తాజినం వైశ్యస్య । అథైనం పరిదదాతి । పరీయమిన్ద్రం బ్రహ్మణే మహే శ్రోత్రాయ దధ్యసి । యథైనం జరిమాణే యో జ్యోక్ శ్రోత్రే అధిజాగరత్ । ఇతి బ్రాహ్మణమ్ । పరీమమిన్ద్రం బ్రహ్మణే మహే రాష్ట్రాయ దధ్మసి । యథైనం జరిమాణే యో జ్యోగ్రాష్ట్రే అధిజాగరత్ । ఇతి రాజన్యమ్ । పరీమమిన్ద్రం బ్రహ్మణే మహే పోషాయ దధ్మసి । యథైనం జరిమాణే యో జ్యోక్ పోషే అధిజాగరత్ । ఇతి వైశ్యమ్ అప్రేణాగ్నిముదఞ్చమ్ ఉపవేశ్యాహుతోచ్ఛేషం ప్రాశయతి । త్వయి మేధాం త్వయి ప్రజాం త్వయ్యగ్నిస్తేజో దధాతు । ఇత్యేతైః సన్నద్ధైః । పృషదాజ్యమేకే ప్రాశయతి । యోగే యోగే తవస్తరమ్ । ఇమమగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధి ఇతి ప్రాశ్నన్తం సమీక్షతే । ప్రాశయత్యేకే । ఆచాన్తముపస్పర్శయిత్వాభిమన్త్రయతే శతమిన్ను శరదో అన్తి దేవా యత్రానశ్చక్రా జరసమ్ తనూనామ్ । పుత్రాసో యత్ర పితరో భవన్తి మా నో మధ్యా రీరిషతాయుర్గన్తోః । ఇతి ౨

ఆగన్త్రా సమగన్మహి ప్రసుమృత్యుం యుయోతన । అరిష్టాస్సఞ్చరేమహి స్వస్తి చరతాదిహ స్వస్త్యా గృహేభ్యః ఇతి ప్రదక్షిణమగ్నిమ్ పరిక్రామన్తమభిమన్త్రయతే । అథైనమభివ్యాహారయతి బ్రహ్మచర్యమాగామ్ ఉప మా నయస్వ । బ్రహ్మచారీ భవాని దేవేన సవిత్రా ప్రసూతః ఇతి । తం పృచ్ఛతి । కో నామాసి ఇతి । అసా ఇత్యాచ ష్టే యథానామా భవతి । స్వస్తి దేవ సవితరహం యేనామునా ఋచమధీయ ఇతి నామ నిగృహ్ణాతి । శన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే శంయోరభిస్రవన్తు నః ఇత్యద్భిర్మార్జయతే 3

అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణమంసమన్వారభ్య సవ్యేన సవ్యం వ్యాహృతిభిః సావిత్ర్యేతి దక్షిణం బాహుమధ్యాస్య న్నుపనయతే । దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం

పృష్ఠో హస్తాభ్యాముపనయేఽసౌ ఇతి చ । అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణాతి । అగ్ని స్తే హస్తమగ్రహీత్ । సోమస్తే హస్తమగ్రహీత్ । సవితా తే హస్తమగ్రహీత్ । సరస్వతీ తే హస్తమగ్రహీత్ । పూషా తే హస్తమగ్రహీత్ । బృహస్పతి స్తే హస్తమగ్రహీత్ । మిత్ర స్తే హస్తమగ్రహీత్ । వరుణ స్తే హస్తమగ్రహీత్ । త్వష్టా తే హస్తమగ్రహీత్ । ధాతా తే హస్తమగ్రహీత్ । విష్ణుస్తే హస్తమగ్రహీత్ । ప్రజాపతి స్తే హస్తమగ్రహిత్ । ఇతి మన్త్రైర్దక్షిణేన హస్తేన కుమారస్య దక్షిణం హస్తం సాఙ్గుష్ఠం ప్రతిమన్త్రం గృహ్ణాతి । సవితా త్వాభిరక్షతు । మిత్రస్త్వమసి శర్మణా । అగ్నిరాచార్యస్తవ । దేవేన సవిత్రా ప్రసూతో బృహస్పతేర్బ్రహ్మచారీ భవాసౌ । అపోఽశాన సపిధ ఆధేహి కర్మ కురు మా దివా స్వాప్సీః ఇత్యేనం సంశాస్తి ॥ అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణమంసముపర్యుపరి అన్వవమృశ్య హృదయదేశమభిమృశతి మమ హృదయం హృదయం తే అస్తు । మమ చిత్తం చిత్తేనాన్వేహి । మమ వాచమేకమనా జుషస్వ । బృహస్పతిస్త్వా నియునక్తు మహ్యం మామేవానుసంగృహస్వ । మయి చిత్తాని సన్తు తే । మయి సామీచ్యమస్తు తే । మహ్యం వాచం నియచ్ఛతాత్ । ఇతి । ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి । స మా విస్రస ఇతి నాభిదేశమ్ । భూర్భువఃస్వఃసుప్రజాః ప్రజయా భూయాసమ్ । సువీరో వీరైః సువర్చా వర్చసా సుపోషా పోషైః సుమేధాః మేధయా సుబ్రహ్మ బ్రహ్మచారిభిః । ఇత్యేనమభిమన్త్ర్య భూర్ఋక్షు త్వా అగ్నౌ పృథివ్యాం వాచి బ్రహ్మణి దదేఽసౌ । భువో యజుష్షు త్వా వాయావన్తరిక్షే ప్రాణే బ్రహ్మణి దదేఽసౌ । స్వస్సామసు త్వా సూర్యే దివి చక్షుషి బ్రహ్మణి దదేఽసౌ । విష్ణుత స్తే ప్రియోఽసాన్యసౌ । అనలస్య తే ప్రియోఽసాన్యసౌ । ఇదం వత్స్యావః । ప్రాణ ఆయుషి వత్స్యావః । ప్రాణ ఆయుషి వసాసౌ ఇతి చ । అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణాతి అగ్నిరాయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైః । ఆయుష్టే విశ్వతోదధాద్ ఇతి దక్షిణే కర్ణే జపిత్వా । ఆయుర్దా అగ్న ఇత్యుత్తరే । అగ్నౌ పృథివ్యాం ప్రతితిష్ఠ వాయావన్తరిక్షే సూర్యే దివి యాఀ స్వస్తిమగ్నిర్వాయురాదిత్యశ్చన్ద్రమా ఆపోఽనుసఞ్చరన్తి తాం స్వస్తిమనుసఞ్చరాసౌ ప్రాణస్య బ్రహ్మచార్య

భూరసౌ ఇత్యుభయత్రానుషజతి ।

మేధాం మ ఇన్ద్రో దధాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ

మేధాం మే అశ్వినావుభావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ

ఇతి తస్య ముఖేన ముఖం సన్నిధాయ జపతి । అథైనం పరిదదాతి కశకాయ త్వా

పరిదదామి । అన్తకాయ త్వా పరిదదామి । అఘోరాయ త్వా పరిదదామి । యమాయ త్వా పరిదదామి । గదాయ త్వా పరిదదామి । మఖాయ త్వా పరిదదామి । వశిన్యై త్వా పరిదదామి । పృథివ్యై త్వా సవైశ్వానరాయై పరిదదామి । అద్భ్యస్త్వా పరిదదామి । ఓషధీభ్యస్త్వా పరిదదామి । వనస్పతిభ్యస్త్వా పరిదదామి । విశ్వేభ్యస్త్వా భూతేభ్యః పరిదదామి । సర్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి । సర్వాభ్యస్త్వా దేవతాభ్యః పరిదదామి । అత్ర సావిత్రీం వాచయతి యది పురస్తాదుపేతో భవతి । యద్యనుపేతస్త్ర్యహే పర్యపేతే । సద్యః పుష్కరసాదిః । అగ్రేణాగ్నిముదగగ్రం కూర్చం నిధాయ తస్మిన్ ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశతి

రాష్ట్రభృదస్యాచార్యాసన్దీ మా త్వద్యోషమ్ ఇతి । ఆదిత్యాయాఞ్జలిం కృత్వా ఆచార్యమ్ ఉపసంగృహ్య దక్షిణతః కుమార ఉపవిశ్య అధీహి భోః ఇత్యుక్త్వా । అథాసౌ సావిత్రీం భో అనుబ్రూహి ఇతి । గణానాం త్వా గణపతిం హవామహ ఇత్యేనమభిమన్త్ర్య అథాస్మై పచ్ఛోఽర్ధర్చశోఽన్వాహాథార్ధర్చశోఽథ సన్తతామ్ । భూః తత్ సవితుర్వరేణ్యమ్ । భువః భర్గో దేవస్య ధీమహి । స్వః ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । భూర్భువః తత్ సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । స్వః ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । భూర్భువః స్వః తత్ సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ఇతి ३

అథ సప్త పాలాశీః సమిధ ఆర్ద్రా అప్రచ్ఛిన్నాగ్రాః ప్రాదేశమాత్రా ఘృతాక్తా అభ్యాధాపయతి । అగ్నయే సమిధమాహార్షం బృహతే జాతవేదసే । యథా త్వమగ్నే సమిధా సమిధ్యస ఏవం మాం మేధయా ప్రజ్ఞయా ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సమేధయ స్వాహా ఇత్యేకామ్ । అగ్నయే సమిధౌ ఇతి ద్వే । అగ్నయే సమిధ ఇతి చతస్రః । అథ పరిషిఞ్చతి యథా పురస్తాద్ అన్వమంస్థాః మాసావీః ఇతి మన్త్రాన్తాన్ సన్నమయతి । అథ దేవతా ఉపతిష్ఠతే అగ్నే వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి ఇత్యగ్నిం వాయో వ్రతపత ఇతి వాయుమ్ ఆదిత్య వ్రతపత ఇత్యాదిత్యం వ్రతానాం వ్రతపత ఇతి వ్రతపతిమ్ । అత్ర గురవే వరం దదాతి । ఉదాయుషా ఇత్యుత్థాప్య సూర్యైష తే పుత్రస్తం తే పరిదదామి ఇతి పరిదాయ తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ । పశ్యేమ శరదశ్శతమ్ । జీవేమ శరదశ్శతమ్ । నన్దామ శరదశ్శతమ్ । మోదామ శరదశ్శతమ్ । భవామ శరదశ్శతమ్ । శృణవామ శరదశ్శతమ్ । ప్రబ్రవామ శరదశ్శతమ్ । అజీతాః స్యామ శరదశ్శతమ్ । జ్యోక్ చ సూర్యం దృశే ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠతే । అగ్నిష్ట ఆయుః ప్రతరాం కృణోతు । అగ్నిష్టే పుష్టిం ప్రతరాం దధాతు । ఇన్ద్రో మరుద్భిరిహ తే దదాతు । ఆదిత్యస్తే వసుభిరాదధాతు । ఇతి దణ్డం ప్రదాయామన్త్రం ప్రయచ్ఛతి । అథాహ భిక్షాచర్యం చర ఇతి । స మాతరమేవాగ్రే భిక్షేత । అతోఽన్యేషు రాతికులేష్వాహృత్య భైక్షమితి ప్రాహ । యస్య తే ప్రథమవాస్యం హరామస్తం త్వా విశ్వే అవన్తు దేవాః । తం త్వా భ్రాతరః సువృధో వర్ధమానమనుజాయన్తాం బహవస్సుజాతమ్ ఇతి ప్రథమవాస్యమస్యాదత్తే । ఉపస్థితేఽన్న ఓదనస్యాపూపానాం సక్తూనాం సమవదాయ సర్పిర్మిశ్రస్య జుహోతి । అగ్నయే స్వాహా । సోమాయ స్వాహా । అగ్నయేఽన్నాదాయ స్వాహా । అగ్నయేఽన్నపతయే స్వాహా । ప్రజాపతయే స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా । సర్వాభ్యో దేవతాభ్యః స్వాహా । అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ఇతి । సర్వత్రైవమనాదిష్టదేవతమముష్మై స్వాహా అముష్మై స్వాహేతి । యథాదైవతమాదిష్టదైవతమ్ । ఏతేషామేవాసాం సమవదాయ ప్రాగగ్రేషు దర్భేషు బలిం కరోతి వాస్తుపతయే స్వాహా ఇతి । త్రివృతా అన్నేన బ్రాహ్మణాన్ పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిం వాచయిత్వా త్ర్యహవ్రతం చరత్యక్షారలవణమశమీధాన్యం భుఞ్జానః అధశ్శాయీ అమృణ్మయపాయీ అశూద్రోచ్ఛిష్టమధుమాంసాశీ అదివాస్వాపీ ఉభౌ కాలౌ భిక్షాచర్యముదకుమ్భమిత్యాహరన్నహరహః కాష్ఠకలాప్ । ఉభౌ కాలౌ సాయం సాయం వా సమిధోఽభ్యాదధాతి । యథాహ తద్వసవో గౌర్యమ్ ఇతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిమృజ్య

పరిషిఞ్చతి । యథా పురస్తాద్వ్యాహృతీభిః సమిధోఽభ్యాదధాగి ఏకైకశః సమస్తాభిశ్చ । ఏషా తే అగ్న సమిత్తయా వర్ధస్వ చాప్యాయస్వ వర్ధిషిమహి చ వయమా చ ప్యాసిషీమహి స్వాహా । మేధాం మ ఇన్ద్రో దధాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాం మే అశ్వినావుధావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ స్వాహా । అప్సరాసు చ యా మేధా గన్ధర్వేషు చ యన్మనః । దైవీ మేధా మనుష్యజా సా మాం మేధా సురభిర్జుషతాం స్వాహా । ఆ మాం మేధా సురభిర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా జగతీ జగమ్యా । ఊర్జస్వతీ పయసా పిన్వమానా సా మాం మేధా సుప్రతీకా జుషన్తాం స్వాహా ఇతి । తథైవ పరిమృజ్య పరిషిఞ్చతి యథా పురస్తాత్ । యత్తే అగ్నే తేజ ఇత్యేత్రైః మన్త్రైః ఉపతిష్ఠతే మయి మేధాం మయి ప్రజామ్ ఇతి చ । త్ర్యహే పర్యపేతే తథైవ త్రివృతాన్నేన బ్రాహ్మణాన్ పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా వ్రతం విసృజతే అగ్నే వ్రతపతే వ్రతమచారిషమ్ ఇత్యేత్రైర్మన్త్రైః । ఏతద్ వ్రతమేవాత ఊర్ధ్వమ్ ఆచార్యకులవాస్య శ్నాత్యక్షారలవణమశమీధాన్యమితి । దణ్డీ జటీ మేఖలీ శిఖాజటో వా స్యాత్ । కాషాయమజినం వా వస్తే న స్త్రియముపైత్యష్టాచత్వారింశద్వర్షాణి ద్వాదశ యావద్గ్రహణం వా న త్వేవావ్రతః స్యాత్ । కాణ్డోపాకరణే కాణ్డవిసర్గే చ సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ । సనిం మేధామయాసిషం స్వాహా ఇతి కాణ్డర్షిద్వితీయమ్ ఇమం మే వరుణ తత్త్వాయామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అథైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ ॥

ఉపనయనం మన్త్రాన్త ఆగన్త్రాసమగన్మహి

అయసప్త చత్వారి

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

ద్వితీయోఽధ్యాయః

శ్రవణాపక్షస్య ఓషధీషు జాతాసు హస్తేన పౌర్ణమాస్యాం వాధ్యాయోపాకర్మ । అగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా పఞ్చ కాణ్డఋషీన్ జుహోతి ప్రజాపతయే కాణ్డఋషయే స్వాహా । సోమాయ కాణ్డఋషయే స్వాహా । అగ్నయే కాణ్డఋషయే స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాణ్డఋషిభ్యః స్వాహా । స్వయమ్భువే కాణ్డఋషయే స్వాహా ఇతి । కాణ్డనామాని వా సావిత్రీమృగ్వేదం యజుర్వేదం సామవేదమ్ అథర్వవేదం సదసస్పతిమితి హుత్వా త్ర్యహమేకాహం వా క్షమ్య యథాధ్యాయమధ్యేతవ్యమితి వదన్తి । అథాతః కాణ్డాన్యుచ్యన్తే పౌరోడాశికం యాజమానం హోతారం హౌత్రం పితృమేధమితి సబ్రాహ్మణాని సానుబ్రాహ్మణాని ప్రాజాపత్యాని । ఆధ్వర్యవం గ్రహదాక్షిణాని సమిష్టయజూంషి అవభృథయజూంషి వాజపేయశ్శుక్రియాణి సవా ఇతి సబ్రాహ్మణాని సానుబ్రాహ్మణాని

సౌమ్యాని । ఆగ్న్యాధేయం పునరాధేయమ్ అగ్నిహోత్రమగ్న్యుపస్థానం సావిత్రం నాచికేతం చాతుర్హోత్రీయం వైశ్వసృజమారుణకేతుకమాగ్నికమితి సబ్రాహ్మణాని సానుబ్రాహ్మణాన్యాగ్నేయాని । రాజసూయం పశుబన్ధా ఇష్టయో నక్షత్రేష్టయో వా దివశ్శ్యేనయోఽపాఘాః సాత్రాయణ ఉపహోమాః సూక్తాన్యోపానువాక్యాయాజ్యాశ్వమేధపురుషమేధసౌత్రామణ్యచ్ఛిద్రాణి పశుహౌత్రమ్ ఉపనిషద ఇతి సబ్రాహ్మణాని సానుబ్రాహ్మణాని వైశ్వదేవాని । స్వాయంభువం స్వాజ్కాజ్కే పఠితో విధిరితి స్వయంభూశ్చాత్ర దైవతం సర్వభూతపతిరితి । అథ కారీరివ్రతం చతూరాత్రమక్షారలవణమశమీధాన్యం భూమౌ భుఞ్జీత పశువదితి । అథ కారీరిర్ణాం మారుతం దేవా వసవ్యా అగ్నే మారుతమితి దేవాశ్శర్మణ్యా ఇత్యాద్యోషధ్యనువాకమధీయానో నాత్ర భుఞ్జీత పశువదితి । అథ కారీరావ్రతమ్ యుఞ్జానః ప్రథమమారభ్య ఔషధ్యనువాకం ప్రథమమధీయానో నాత్ర భూమౌ భుఞ్జీత పశువదితి యది వా క్రమమధీయానః ౧

తైషీపక్షస్య రోహిణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వోత్సర్గః । సగణాః ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య యత్రాపః సుఖాః సుఖావగాహాస్తదవగాహ్యాఘమర్షణేన త్రీన్ ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వా సపవిత్రైః పాణిభిః ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయన్తే । స్నాత్వా దర్భానన్యోన్యస్మై సమ్ప్రయచ్ఛన్తో దిత్సన్త ఇవాన్యోన్యమ్ । తతః శుచౌ సమే దేశే ప్రాచీనప్రవణే ప్రాగగ్రైర్దర్భైరుదగపవర్గాణ్యాసనాని కల్పయన్తి । బ్రహ్మణే ప్రజాపతయేఽగ్నయే వాయవే సోమాయ సూర్యాయ చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్య ఇన్ద్రాయ రాజ్ఞే యమాయ రాజ్ఞే వరుణాయ రాజ్ఞే సోమాయ రాజ్ఞే వైశ్రవణాయ రాజ్ఞే వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః సాధ్యేభ్యో ఋభుభ్యో భృగుభ్యో మరుద్భ్యోఽథర్వభ్యోఽఙ్గిరోభ్య ఇతి దేవగణానామ్ । విశ్వామిత్రో జమదగ్నిర్భరద్వాజో గౌతమోఽత్రిర్వసిష్ఠః కాశ్యప ఇత్యేతే సప్త ఋషయః । నివీతిన ఉత్తరత ఉదీచీనప్రవణ ఉదగగ్రైర్దర్భైః ప్రాగపవర్గాణ్యాసనాని కల్పయన్తి విశ్వామిత్రాయ జమదగ్నయే భరద్వాజాయ గౌతమాయాత్రయే వసిష్ఠాయ కాశ్యపాయ । వసిష్ఠకాశ్యపయోరన్తరాళే అరున్ధత్యై కల్పయన్తి । దక్షిణత ఏకవేద్యన్తే అగస్త్యాయ కల్పయన్తి । ఉత్తరతః కృష్ణద్వైపాయనాయ జతుకర్ణాయ తరుక్షాయ తృణబిన్దవే వర్మిణే వరూథినే వాజినే శ్రవసే సత్రశ్రవసే సుశ్రవసే సుతశ్రవసే సోమశుష్మాయణాయ సనత్వానాయ బృహదుక్థాయ వామదేవాయ వాజరాజ్ఞాయ హరితరాజ్ఞాయ ఉదమయాయ గౌతమాయ ఋణంజయాయ ఋతంజయాయ కృతంజయాయ ధనంజయాయ సత్యంజయాయ వభ్రవే త్రివర్ణాయ త్రివర్షాయ త్రిధాతవే పరాశరాయ విష్ణవే రుద్రాయ స్కన్దాయ కాశీశ్వరాయ జరాయ ధర్మాయ అర్థాయ కామాయ క్రోధాయ వసిష్ఠాయ ఇన్ద్రాయ త్వష్ట్రే కర్త్రే ధర్త్రే ధాత్రే విధాత్రే మృత్యవే సవిత్రే సావిత్ర్యై ఋగ్వేదాయ యజుర్వేదాయ సామవేదాయాథర్వవేదాయేతిహాసపురాణేభ్య ఇతి । దక్షిణతః ప్రాచీనావీతినో దక్షిణాప్రవణే దక్షిణాగ్రైర్దర్భైః ప్రత్యగపవర్గాణ్యాసనాని కల్పయన్తి । వైశమ్పాయనాయ ఫలిఙ్గవే తిత్తిరాయోఖ్యాయ ఆత్రేయాయ పదకారాయ కౌణ్డిన్యాయ వృత్తికారాయ సూత్రకారేభ్యః సత్యాషాఢాయ ప్రవచనకర్తృభ్య ఆచార్యేభ్యో ఋషిభ్యో

వానప్రస్థేభ్య ఊర్ధ్వరేతోభ్య ఏకపత్నీభ్య ఇతి । స్వం స్వం పితృభ్యః పితామహేభ్యః మాతృభ్యః పితామహీభ్యః ప్రపితామహీభ్యః మాతామహేభ్యో మాతుః పితామహేభ్యో మాతుః ప్రపితామహేభ్యో మాతామహీభ్యో మాతుః పితామహీభ్యో మాతుః ప్రపితామహీభ్యః కల్పయామ్యముం కల్పయామ్యముం కల్పయామీత్యాసనేన అముం తర్పయామి అముం తర్పయామీత్యుదకేన అముష్మై నమోఽముష్మై నమ ఇతి గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్మై స్వాహా అముష్మై స్వాహేత్యన్నేన అముం తర్పయామ్యముం తర్పయామ్యముం తర్పయామీతి ఫలోదకేనాముష్మై నమోఽముష్మై నమోఽముష్మై నమ ఇత్యుపస్థాయాపరేణ వేదిం స్థణ్డిలం కల్పయిత్వాగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా పఞ్చ కాణ్డఋషీన్ జుహోతి । కాణ్డనామాని వా సావిత్రీమృగ్వేదం యజుర్వేదం సామవేదమథర్వవేదం సదసస్పతిమితి హుత్వా ప్రథమోత్తమానువాకావధీతే కాణ్డాదీన్ వా సర్వాన్ । జయాది ప్రతిపద్యతే । స్విష్టకృదన్తం హుత్వా త్ర్యహమేకాహం వా క్షమ్య యథాధ్యాయమధ్యేతవ్యమితి వదన్తి । కాణ్డాత్కాణ్డాత్ ప్రరోహన్తీ ఇతి ద్వాభ్యామ్ ఉదకాన్తే దూర్వీ రోపయేత్ । ఉదధిమూర్మిమన్తం కృత్వా ప్రాచీముదీచీం వా దిశమ్ ఆతమితోరాజిం ధావన్తి । ప్రత్యేత్యాపూపైః సక్తుభిరోదనేన బ్రాహ్మణాంశ్చ తర్పయన్తి । ఏవం పారాయణసమాప్తౌ కాణ్డాదిదూర్వారోపణాన్తముదధిధావనవర్జం నిత్యమేవాద్భిర్దేవానృషీన్ పితౄంశ్చ తర్పయన్తి తర్పయన్తి ౨

అథాతోఽవాన్తరదీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః । ఉదగయనాపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే కేశాన్ వాపయిత్వా స్నాత్వాశిత్వా అగ్నిమౌదుమ్బరీశ్చతస్రః సమిధోఽహతం వాసో దర్భానాజ్యం చ ఉదకుమ్భమిత్యేతాన్ సమాదాయ బహిర్గ్రామాద్ ఉత్తరాం దిశముపనిష్క్రమ్యాఛదిర్దర్శేఽగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్య మదన్తీరధిశ్రిత్య పూర్వాం శాన్తిం కుత్వాథ పరిషిచ్యాభ్యజ్య సమిధోఽభ్యాదధాతి పృథివీ సమిత్ ఇత్యేతాభిశ్చతసృభిః । అథ పరిషిచ్య అగ్నే వ్రతపతే శుక్రియేభ్యో వ్రతం చరిష్యామి ఇతి దేవతా ఉపస్థాప్యాహతేన వాససా శిరః సముఖమభివేష్టయతి చితః స్థ పరిచితః పరిత్వా గిర్వణో గిర ఇమా భవన్తు విశ్వతః । వృద్ధాయుమనువృద్ధయో జుష్టా భవన్తు జుష్టయః । ఇన్ద్రస్య స్యూరసి ఇన్ద్రస్య ధ్రువమసి ఐన్ద్రమసి ఇన్ద్రాయ త్వా ఇత్యుత్తరాం శాన్తిం కృత్వా వాచో యమ్య గ్రామం ప్రవిశతి । తిష్ఠన్నాసీనో వా జాగరణమ్ । అథ శ్వోభూతే ఏతామేవ దిశముపనిష్క్రమ్యాఛదిర్దర్శేఽగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్య మదన్తీరధిశ్రిత్య పూర్వాం శాన్తిం కృత్వా వయః సుపర్ణా ఇతి విసృజ్య వాస ఆదిత్యముపతిష్ఠతే ఉదూయం తమసస్పరి ఉదుత్యం చిత్రం తచ్చక్షుర్దేవహితం య ఉదగాద్ ఇతి । ఏతాననువీక్షయన్త్యగ్నిమాదిత్యమశ్మానముదకుమ్భం హిరణ్యం గాం భూమిమితి । ఉత్తరాం శాన్తిం కృత్వా సంవత్సరం వ్రతం చరతి ద్వాదశరాత్రమేకాహం వా । అష్టమ్యాం పర్వణి కాలస్నానమ్ । అథ యద్యమేధ్యం పశ్యేద్ అబద్ధం మనో దరిద్రమ్ ఇతి అథ యద్యభివర్షేయుః ఉన్దతీర్బలం ధత్త ఇతి జపతి । అధశ్శయ్యా గురుశుశ్రూషా । శుక్రియాణ్యధీయీత । ఏతామేవ దిశముపనిష్క్రమ్యాఛదిర్దర్శేఽగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్య

మదన్తీరధిశ్రిత్య పూర్వో శాన్తిం కృత్వా ద్వోః సమిద్ ఇత్యేతాభిశ్చతసృభిః ఔదుమ్బరీః సమిధ ఆధాయాథ పరిషిచ్య ఆదిత్య వ్రతపతే శుక్రియేభ్యో వ్రతమచారిషమ్ ఇత్యేతాభిర్దేవతా ఉపస్థాయ గురవే గాం దదాతి । ఉత్తరాం శాన్తిం కృత్వా వ్రతసమాప్తో భవతి ౩

శ్రవణాపక్షస్య

త్రైషీపక్షస్య అథాతోఽవాన్తరదీక్షా త్రీణి

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయోఽధ్యాయః

వేదమధీత్య స్నాస్యన్నుపకల్పయతే ఏరకాం చోపబర్హణం చ నాపితం చ క్షురం చ పాలాశీం చ సమిధం దారూణి చోపస్తరణం వృకలాంశ్చ దన్తధావనం చ శీతాశ్చోష్ణాశ్చాపః సర్వసురభిపిష్టం చన్దనం చాహతం వాసః సాన్తరం చ ప్రావారం వాదరమణిం స్వర్ణోపహితం సూత్రమ్ చ ప్రవర్తౌ చాజ్యం చ దర్వీ చ మాలాం చాదర్శం చాఞ్జనం చ దణ్డం చ ఛత్రం చోపానహౌ చానడుహం చర్మ సర్వలోహితమిత్యేతేఽస్య సమ్భారా ఉపక్లప్తా భవన్తి । స్నానస్య మీమాంసా । రోహిణ్యాం స్నాయాదిత్యేకమ్ । ప్రాజాపత్యం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్య ప్రాజాపత్యే ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవతి అథో సర్వాన్ రోహాన్ రోహతి ఇతి । తిష్యే స్నాయాదిత్యేకమ్ । బార్హస్పత్యం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్య బార్హస్పత్య ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవతి అథో బృహస్పతిప్రసూతోఽసాని ఇతి । ఉత్తరయోః ఫల్గున్యోః స్నాయాదిత్యేకమ్ । భగస్య వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్య భగ్య ఏవ నక్షత్రే స్నార్తం భవతి అథో భగ్యోఽసాని ఇతి । హస్తే స్నాయాదిత్యేకమ్ । సావిత్రం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్య సావిత్ర ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవతి అథో సవితృప్రసూతోఽసాని ఇతి । చిత్రాయాం స్నాయాదిత్యేకమ్ । ఐన్ద్రం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్యైన్ద్ర ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవతి అథో చిత్రోఽసాని ఇతి । విశాఖాయోః స్నాయాదిత్యేకమ్ । ఐన్ద్రాగ్నం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్యైన్ద్రాగ్న ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవతి అథో విశాఖోఽసానీతి ప్రజయా పశుభిః ఇతి । ఏతేషామ్ ఏకతమస్మిన్ నక్షత్రే ౧

పురాదిత్యస్యోదయాద్ వ్రజం ప్రపద్యేత । నైనమేతదహరాదిత్యోఽభితపేత్ । తదహఃస్నాతానాం ముఖం వా ఏతత్తేజసా యశసా తపతి । అన్తర్లోమ్నా చర్మణా వ్రజమభినిఘ్నతే తమ్ । పూర్వార్ధే వ్రజస్యాగ్నిముపసమాధాయ అథాహరేదేతాన్ సమ్భారాన్ సకృదేవ సర్వాన్ యత్ సహ సర్వాణి మానుషాణి ఇత్యేతతస్మాద్ బ్రాహ్మణాత్ । పరిస్తీర్యోత్తరతః పాలాశీం సమిధముపసాద్య దక్షిణతో నాపితస్తిష్ఠతి । ఆమధ్యన్దినం భిక్షాం దద్యాత్ । అపీహ గాం పచేద్ వశా చేత్ స్యాద్ అత్రైతామ్ । పాలాశీం సమిధమాజ్యేనాక్త్వా మధ్యన్దినేఽభ్యాదధాతి ఇమం స్తోమమర్హతే జాతవేదసే రథమివ సమ్మహేమా మనీషయా ।

భద్రా హి నః ప్రమతిరస్య సంసద్యగ్నే సఖ్యే మా రిషామా వయం తవ స్వాహా ఇతి అథాపరేణాగ్నిముదీచీప్రతి షేవణామేరకామాస్తృణాతి । తస్యాముదీచీనశిరా నిపద్యతే త్ర్యాయుషం కశ్యపస్యాగస్త్యస్య త్ర్యాయుషం జమదగ్నేస్త్ర్యాయుషం యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తన్మే అస్తు త్ర్యాయుషమ్ ఇతి । ఉద్యమానమనుమన్త్రయతే శివా మే భవ శఙ్కరా ఇతి । క్షురమనుమన్త్రయతే క్షురో నామాసి స్వధితి స్తే పితా నమస్తే అస్తు మా మా హింసీః ఇతి ఉప్యమానమనుమన్త్రయతే యత్క్షురేణ వృశ్చయసి వప్తా వపసి కేశశ్మశ్రు వర్చయా మే ముఖం మా మ ఆయుః ప్రమోషీః ఇతి । శ్మశ్రూణ్యగ్రే వప్త్వాథోపపక్షావథ కేశాన్ యథోపపాదమఙ్గాని । తద్ధ్యేషా జరసా పూర్వా ఆయుషే ప్రయాన్తి । పూర్వాయుషేఽన్నాదా భవన్తి । యస్మాదేవం విద్వాంసో లోమాని వపన్తే తస్మాన్ను హైత్యు విద్వాన్ కామమేవ లోమాని వాపయేత్ । కామం ను నఖాని నికృత్య లోమాని వాపయేత్ । స యది లోమాని వాపయిష్యమాణో భవతి తాని బ్రహ్మచారిణే ప్రయచ్ఛన్నాహ ఇమాని ప్రాచీం హృత్వా గోష్ఠే వా దర్భస్తమ్బే వా నిధత్తాద్ ఇతి । తాని స నిదధాతి ౨

అథాపరేణాగ్నిం ప్రాగుపవిశ్య మేఖలాం విస్రంసయతి ఇమం విష్యామి వరునస్య పాశమ్ ఇతి । స యస్తత్ర రాతిః స్యాత్ తస్మై ప్రయచ్ఛన్నాహ ఇమాం ప్రాచీం హృత్వా న్యగ్రోధే వౌదుమ్బరే వా నిధత్తాద్ ఇతి । తాము స తత్ర నిదధాతి ఇదమహమముష్యాముష్యాయణస్య పాప్మానమపగూహామ్యుత్తరస్య ద్విషద్భ్య ఇతి వృకలైః ప్రధావ్య దన్తాన్ ప్రధావతే । అన్నాద్యాయ వ్యూహధ్వే భగో రాజా యమాగమత్ । స మే ముఖం ప్రసర్పతు ఆయుషే చ భగాయ చ ఇతి । అథోభయీరపః సన్నిషిఞ్చతి ఉష్ణాసు శీతా ఆనయతి దేవమానుషస్య వ్యావృత్త్యా ఇతి తాసామఞ్జలినా త్రిరభిషిఞ్చతి ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః షోఢా విహితో వై పురుష ఇత్యేతస్మాద్ బ్రాహ్మణాత్ । నిధాయ ఏతద్వాసః స్వా మా తనూరావిశ ఇతి సాన్తరం వాసః పరిధత్తే । అథైతస్య సర్వసురభిషః సముదాయుత్యాఞ్జలినా త్రిః పరిషిఞ్చతి నమః శాకజఞ్జభాభ్యాం నమస్తాభ్యో దేవతాభ్యో వా అభిగ్రాహిణీః ఇతి । ఏవం చన్దనస్య । ఏవమేవాత ఊర్ధ్వం నిధాయ ఏతద్వాసః స్వా మా తనూరావిశ ఇత్యహతం వాసః పరిధత్తే । ఏవమాసఙ్గ్యమేవముష్ణీషమేవమేవాత ఊర్ధ్వమ్ । అథైనం బాదరమణిం సువర్ణోపహితం మూత్రే ప్రోత్య దర్వ్యామాదాయ దర్వీదణ్డసూత్రేణ పర్యస్య జుహోతి ౩

ఇయమోషధే త్రాయమాణా సహమానా సహస్వతీ । సా మా పితురివ నామాగ్రహం సా మా కరోతు సోమవర్చసం కరోతు సూర్యవర్చసం బ్రహ్మవర్చసినమన్నాదం కరోతు స్వాహా ఇతి । అథైనముదపాత్రే పరిప్లావయతి విశ్వా ఉత త్వయా వయమ్ ఇతి । అపాశోఽసి ఇత్యుక్త్వాక్ష్ణయా పరిహరతి । వధ్యం హి ప్రత్యఞ్చం ప్రతిముఞ్చన్తి వ్యావృత్త్యై ఇత్యేతస్మాద్ బ్రాహ్మణాత్ । అథైతౌ ప్రవర్తౌ సూత్రే ప్రోత్య దర్వ్యాయాధాయ దర్వీదణ్డే సూత్రేణ పర్యస్య జుహోతి ఆయుష్యం వర్చస్యం రాయస్పోషముద్భిదమ్ । ఇదం హిరణ్యం వర్చసే జైత్ర్యాయావిశతాదిమం రయిం స్వాహా ఇతి । ద్వితీయాం జుహోతి శునమివాహం హిరణ్యస్య పితురివ నామాగ్రహమ్ । తం మా కరోతు సోమవర్చసం కరోతు సూర్యవర్చసం

బ్రహ్మవర్చసినమన్నాదం కరోతు స్వాహా ఇతి । తృతీయాం జుహోతి ఉచ్చైర్వాజి పృతనాసాహం సభాసాహం ధనఞ్జయమ్ । సర్వాః సమృద్ధీర్ఋద్ధయ హిరణ్యే యాః సమాహితాః స్వాహా ఇతి । చతుర్థీ జుహోతి విరాజం చ స్వరాజం చ అభిశ్రీర్యా చ నో గృహే । శ్రీ రాష్ట్రస్య యా ముఖే తయా మా సంసృజ స్వాహా ఇతి । పఞ్చమీం జుహోతి యశో మా కురు బ్రాహ్మణేషు యశో రాజసు మా కురు । యశో విశ్యేషు శూద్రేష్వహమస్మి యశస్తపాః స్వాహా ఇతి । అథైనావుదపాత్రే పరిప్లావయతి విశ్వా ఉత త్వయా వయమ్ ఇతి । అపాశోఽసి ఇత్యుక్త్వాన్యతరం ప్రవర్తం ప్రక్షాల్య దక్షిణే కర్ణే ఆముహతి ౪

ఆయుష్యం వర్చస్యమ్ ఇత్యేతాభిః పఞ్చభిః సహానుకరోతి ఋతుభిస్త్వార్తవైః సంవత్సరస్య ధాయసా త్రైస్త్వా సహానుకరోమి ఇతి । ఏవమేవోచరమ్ । అపాశోఽసి ఇత్యుక్త్వాక్ష్ణయైవ స్రజం పరిహరతి శుభికే శిర ఆరోహ శోభయన్తీ ముఖం మమ । ముఖం హి మమ శోభయ భూయాంసం చ భగం కురు । యాం మే జహార జమదగ్నిః శ్రద్ధాయై రాగాయాన్యై । ఇమాం తాం మతిముఞ్చేఽహమాయుషే చ భగాయ చ ఇతి । ఆదర్శే సమవేక్షతే యన్మే మనః పరాగతమాత్మానమాదర్శే పరిపశ్యతి । ఇదం తత్పునరాదదేఽహమాయుషే చ భగాయ చ ఇతి । అథాఞ్జనేనారుక్తే యదాఞ్జనం గ్రైకకుదం జాతం హిమవత ఉపరి । తేన మాం చాయుష్యం వర్చస్యం మే అస్తు ఇతి । దణ్డమాదత్తే సఖా మే గోపాయ ఇతి । ఛత్రమాదత్తే ద్యౌరసి సుపర్ణోఽన్తరిక్షాన్మా గోపాయ ఇతి । అథోపానహావుపముఞ్చతే ద్యౌరసి ఇతి దక్షిణాం పృథివ్యసి ఇత్యుత్తరామ్ । దిశముపనిష్క్రమ్య దిశముపతిష్ఠతే దేవీష్షడుర్వీరురుణః కృణోత విశ్వే దేవాస ఇహ వీరయధ్వమ్ ఇతి। మా హాస్మహి ప్రజయా మా తనూభిర్మా రధామ ద్విషతే సోమ రాజన్ ఇతి చన్ద్రమసముపస్థాయైవ దిశో యత్ర కామయతే తదేతి ౫

వేదమధీత్య పురాదిత్యస్యోదయాద్ అథాపరేణాగ్నింప్రాగుపవిశ్య ఇయమోషధే

త్రాయమాణా ఆయుష్యం వర్చస్యమిత్యేతాభిః పఞ్చభిరితి ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

ఇతరత్ సమావర్తనమ్ । అథేతరత్ తూష్ణీమేవ తీర్థే స్నాత్వోదేతి । అథాస్మాయార్యోపవేశనమాహార్యోదకమాహారయతి । తత్ ప్రతీక్షతే ఆ మా గాత్తేజసా వర్చసా యశసా సంసృజ పయసా చ ఇతి । తదుపస్పృశ్య ప్రాక్ సేక్తవా ఇత్యాహ । తస్మాదన్యదాహారయతి । తేనాస్య పాదౌ ప్రక్షాళ్యాథాస్మై మధ్వాహారయతి । తత్ ప్రతీక్షతే । యన్మధునో మధవ్యం ప్రియం పరమమన్నాదో రూపం తేనాహం మధునో మధవ్యేన ప్రియేణ పరేణాన్నాదోఽసాని ఇతి ప్రతిగృహ్ణాతి । ప్రియః ప్రజానామధిపతిః పశూనామ్ ఇతి బ్రాహ్మణమ్

ప్రియః పశూనామధిపతిః ప్రజానామ్ ఇతి రాజన్యమ్ । తదశ్నాతి బ్రహ్మ త్వాశ్నాతు బ్రహ్మ త్వాశ్నాతు ఇతి । అథాస్మై దధ్యాహారయతి । తదశ్నాతి బ్రహ్మ త్వాశ్నాతు బ్రహ్మ త్వాశ్నాతు ఇతి । అస్మా ఓదనమాహారయతి । తదశ్నాతి బ్రహ్మ త్వాశ్నాతు బ్రహ్మ త్వాశ్నాతు ఇతి । అథాస్మై మన్థమాహారయతి । తదశ్నాతి బ్రహ్మ త్వాశ్నాతు బ్రహ్మ త్వాశ్నాతు ఇతి । అథాస్మై గాముపాకరోతి తాముద్రాసృజత కురుతేతి వా । అథాస్మై తదహం పుత్రో వా భ్రాతరో వాన్తేవాసీ వోపనయేతేయం వా సైవ సహతే । యది వా రథం లభతే రథన్తరమసి ఇతి దక్షిణం చక్రమభిమృశతి బృహదసి ఇత్యుత్తరం వామదేవ్యమసి ఇతి మధ్యమమ్ । ఆరుహ్య ప్రవర్తమానమనుమన్త్రయతే అయం వామశ్వినా రథో మా దుఃఖే మా సుఖే రిషద్ ఇతి । స యది శబ్దం కుర్యాత్ ప్రతిబుధ్య యజ్ఞోపవీతం కృత్వా అప ఆచమ్య భూమిమభిమృశతి మయి ధృతిం మయి విధృతిం మయి స్వధృతిం మయి రన్తిం మయి రమతిం మయి పుష్టిం పుష్టిపతిర్దధాతు ఇతి ౧

ఇతరదేకమ్

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమోఽధ్యాయః

అనృక్షరా ఋజవః సన్తు పన్థా యేభిః సఖాయో యన్తి నో వరేష్యమ్ । సమర్యమా సంభగో నో నినీయాత్ సఞ్జాస్పత్యం సుయమమస్తు దేవాః । అయం కూర్చః । మయి గృహ్ణామ్యగ్రే అగ్నిం రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయ । మయి ప్రజాం మయి వర్చో దధామ్యరిష్టాః స్యామ తనువా సువీరాః । యో నో అగ్నిః పితరో హృత్స్వన్తరమర్త్యో మర్త్యా ం(! ఆవివేశ । తమాత్మన్ పరిగృహ్ణీమహే వయం మా సో అస్మాం(అవహాయ పరాగాత్ । భూర్భువఃస్వః । ప్రజాపతిః స్త్రియాం యశో ముష్కయోరదధాత్ సపమ్ । కామస్య తృప్తిమానన్దం తస్యాగ్నే భాజయేహ మా । మోదః ప్రమోద ఆనన్దో ముష్కయోర్నిహితః సపః । సృత్వేవ కామస్య తృప్యాణి దక్షిణానాం ప్రతిగ్రహే । మనసశ్చిత్తమాకూతిం వాచః సత్యమశీమహి । పశూనాం రూపమన్నస్య యశః శ్రీః శ్రయతాం మయి । యథాహమస్యా అతృపం స్త్రియై పుమాన్ యథా స్త్రీ తృప్యతి పుంసి ప్రియే ప్రియా । ఏవం భగస్య తృప్యాణి యజ్ఞస్య కామ్యః ప్రియామ్ । దదామీత్యగ్నిర్వదతి । తథేతి వాయురాహ తత్ । హన్తేతి సత్యం చన్ద్రమాః । ఆదిత్యః సత్యమోమితి । ఆపస్తత్ సత్యమాభరన్ । యశో యజ్ఞస్య దక్షిణామ్ । అసౌ మే కామః సమృధ్యతామ్ । ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన । యా అకృన్తన్నవయన్ యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తానభితోఽదదన్త । తాస్త్వా దేవీర్జరసా సంధ్యయన్త్వాయుష్మతీదం పరిధత్స్వ వాసః । పరిధత్త ధత్త వాససైనాం శతాయుషీం కృణుత దీర్ఘమాయుః । బృహస్పతిః

ప్రాయచ్ఛద్వాస ఏతత్ సోమాయ రాజ్ఞే పరిధాతవా ఉ । జరాం గచ్ఛాసి పరిధత్స్వ వాసో భవా కృష్టీనామభిశస్తిపావతీ । శతం చ జీవ శరదః సువర్చా రాయశ్చ పోషముపసంవ్యయస్వ । పరీదం వాసో అధిధాః స్వస్తయేఽభూరాపీనామభిశస్తిపావతీ । శతం చ జీవ శరదః పురూచీర్వసూని చార్యో విభజాసు జీవతీ । అనయా సహ మయా కర్మాణి కర్తవ్యాని । ప్రజాశ్చోత్పాదయితవ్యాః । తదర్థమేనాం పరిణేష్యే । ఇన్ద్రాయ నమః । అగ్నయే నమః । యమాయ నమః । నిరృతయే నమః । వరుణాయ నమః । వాయవే నమః । సోమాయ నమః । ఈశానాయ నమః । బ్రహ్మణే నమః । అద్భ్యో నమః అగ్నయే నమః । ఆత్మనే నమః । అదితేఽనుమన్యస్వ । అనుమతేఽనుమన్యస్వ । సరస్వతేఽనుమన్యస్వ । దేవసవితః ప్రసువ । అయం త ఇధ్మ ఆత్మా జాతవేదస్తేనేధ్యస్వ వర్ధస్వ చేద్ధ వర్ధయ చాస్మాన్ ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సమేధయ స్వాహా । ప్రజాపతయే స్వాహా । ఇన్ద్రాయ స్వాహా । అగ్నయే స్వాహా । సోమాయ స్వాహా । భూః స్వాహా । భువః స్వాహా । స్వః స్వాహా । భూర్భువఃస్వః స్వాహా యా తిరశ్చీ నిపద్యసేఽహం విధరణీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయా జుహోమి వైశ్వకర్మణి స్వాహా । యానూచీ నిపద్యసేఽహం విధరణీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయా అగ్నౌ సంరాధన్యై దేవ్యై స్వాహా । ప్రసాధన్యై దేవ్యై స్వాహా ౧

యుక్తో వహ జాతవేదః పురస్తాదగ్నే విద్ధి కర్మ క్రియమాణం యథేదమ్ । త్వం భిషగ్ భేషజస్యాసి కర్తా త్వయా గా అశ్వాన్ పురుషాన్ సనేమి స్వాహా । విరూపాక్షాయ స్వాహా । దన్తాన్ జయే స్వాహా । విరూపాక్షమహం యజే నిజఙ్ఘం శబళోదరమ్ । యో మాయం పరిబాధతే శ్రియై పుష్ట్యై చ తస్మై స్వాహా । పరిబాధ మా విబాధిష్ఠా మా విబాధ విబాధిథాః నిరృత్యై త్వా పుత్రమాహుః స నః కర్మాణి సాధయ స్వాహా । సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ । సనిం మేధాపయాసిషం స్వాహా । యావన్తో వేదాస్త్వయి జాతవేదః స్త్రియం చోధ్నన్తి పురుషస్య కర్మ తేభ్య ఏతద్భూయతే భాగధేయం తే మా తృప్తాస్తర్పయన్తు కామైః స్వాహా । ఆకూత్యై త్వా కామాయ త్వా సమృధే త్వా । పురో దధే అమృతత్వాయ జీవసే స్వాహా । ఆకూతిమస్యావసే । కామమస్య సమృద్ధ్యై । ఇన్ద్రస్య యుఞ్జతే ధియః స్వాహా । ఆకూతిం దేవీం మనసః పురో దధే । యజ్ఞస్య మాతా సుహవా మే అస్తు । యదిచ్ఛామి మనసా స కామః । విదేయమేనద్ధృదయే నివిష్టం స్వాహా । ఇష్టేభ్యః స్వాహా । వషట్నిష్టేభ్యః స్వాహా । భేషజం దురిష్ట్యై స్వాహా । నిష్కృత్యై స్వాహా । దౌరాధ్యై స్వాహా । దేవీభ్యస్తనూభ్యః స్వాహా । ఋద్ధ్యై స్వాహా । సమృద్ధ్యై స్వాహా । చిత్తాయ స్వాహా । చిత్తయే స్వాహా । ఆకూతాయ స్వాహా । ఆకూత్యై స్వాహా । విజ్ఞాతాయ స్వాహా । విజ్ఞానాయ స్వాహా । మనసే స్వాహా । శక్వరీభ్యః స్వాహా । దర్శాయ స్వాహా । పూర్ణమాసాయ స్వాహా । బృహతే స్వాహా । రథన్తరాయ స్వాహా । ప్రజాపతిర్జయానిన్ద్రాయ వృష్ణే ప్రాయచ్ఛదుగ్రః పృతనాజ్యేషు । తస్మై విశః సయనమన్త సర్వాః స ఉగ్రః స హి హవ్యో బభూవ స్వాహా । అగ్నిర్భూతానామధిపతిః స మావతు స్వాహా । పితరఃపితామహాః ఇన్ద్రో జ్యేష్ఠానామధిపతిః స మావతు స్వాహా । యమః పృథివ్యా అధిపతిః స మావతు స్వాహా । వాయురన్తరిక్షస్యాధిపతిః స మావతు స్వాహా । సూర్యో దివోఽధిపతిః స మావతు స్వాహా । చన్ద్రమా నక్షత్రాణామధిపతిః స మావతు స్వాహా ।

బృహస్పతిర్బ్రహ్మణోఽధిపతిః స మావతు స్వాహా । మిత్రః సత్యానామధిపతిః స మావతు స్వాహా । వరుణోఽపామధిపతిః స మావతు స్వాహా । సముద్రః స్రోత్యానామధిపతిః స మాయతు స్వాహా । అన్నꣳ సామ్రాజ్యానామధిపతి తన్మావతు స్వాహా । సోమ ఓషధీనామధిపతిః స మావతు స్వాహా । సవితా ప్రసవానామధిపతిః స మావతు స్వాహా । రుద్రః పశూనామధిపతిః స మావతు స్వాహా । త్వష్టా రూపాణామధిపతిః స మావతు స్వాహా । విష్ణుః పర్వతానామధిపతిః స మావతు స్వాహా । మరుతో గణానామధిపతయస్తే మావన్తు స్వాహా । పితరః పితామహాః పరేఽవరే తతాస్తతామహా ఇహ మావత । అస్మిన్ బ్రహ్మన్నస్మిన్ క్షత్రేఽస్యామాశిష్యస్యాం పురోధాయామస్మిన్ కర్మన్నస్యాం దేవహూత్యాం స్వాహా ।
ఋతాషాడృతధామాగ్నిర్గన్ధర్వస్తస్యౌషధయోఽపసరస ఊర్జో నామ స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాతు తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాన్తు తస్మై స్వాహా । తాభ్యః స్వాహా । సꣳహితో విశ్వసామా సూర్యో గన్ధర్వస్తస్య మరీచయోఽప్సరస ఆయువో నామ స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాతు తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాన్తు తస్మై స్వాహా । తాభ్యః స్వాహా । సుషుమ్నః సూర్యరశ్మిశ్చన్ద్రమా గన్ధర్వస్తస్య నక్షత్రాణ్యప్సరసో బేకురయో నామ స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాతు తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాన్తు తస్మై స్వాహా । తాభ్యః స్వాహా । భుజ్యుః సుపర్ణో యజ్ఞో గన్ధర్వస్తస్య దక్షిణా అప్సరసః స్తవా నామ స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాతు తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాన్తు తస్మై స్వాహా । తాభ్యః స్వాహా । ప్రజాపతిర్విశ్వకర్మా మనో గన్ధర్వస్తస్యర్క్సామాన్యప్సరసో బహ్వయో నామ స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాతు తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాన్తు తస్మై స్వాహా । తాభ్యః స్వాహా । ఇషిరో విశ్వవ్యచా వాతో గన్ధర్వస్తస్యాపోఽప్సరసో ముదా నామ స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాతు తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాన్తు తస్మై స్వాహా । తాభ్యః స్వాహా । అగ్నిరేతు ప్రథమో దేవతానాం సోఽస్యై ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । తదయꣳ రాజా వరుణోఽనుమన్యతాం యథేయం స్త్రీ పౌత్రమఘం న రోదాత్ స్వాహా । ఇమామగ్నిస్త్రాయతాం గార్హపత్యః ప్రజామస్యై నయతు దీర్ఘమాయుః । అశూన్యోపస్థా జీవతామస్తు మాతా పౌత్రమానన్దమభిప్రబుధ్యతామియం స్వాహా । మా తే గృహే నిశి ఘోష ఉత్థాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యః సంవిశన్తు । మా త్వం వికేశ్యుర ఆవధిష్ఠా జీవపత్నీ పతిలోకే విరాజ పశ్యన్తీ ప్రజాం సుమనస్యమానాం స్వాహా ౨

స్తనన్ధయత స్తే పుత్రాన్ సవితాభిరక్షతు । ఆ వాససః పరిధానాద్ బృహస్పతిర్విశ్వేదేవా అభిరక్షన్తు పశ్చాత్ స్వాహా । అప్రజస్తాం పౌత్రమృత్యుం పాప్మానముత వాఘమ్ । శీర్ష్ణః స్రజమివోన్ముచ్య ద్విషద్భ్యః ప్రతిముఞ్చామి పాశం స్వాహా । బ్రాహ్మణం దేవకృతం కల్పమానం తేన హన్మి నిషదః పిశాచాత్ । క్రవ్యాదో మృత్యూరధరాన్ పాతయామి దీర్ఘమాయుస్తవ జీవన్తు పుత్రాన్ స్వాహా । శన్నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే శంయోరభిస్రవన్తు నః దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామ్ । హస్తేన హస్తం గృహ్ణామి సౌభగత్వాయ మయా పత్యా జరదష్టిర్యథాసత్ । భగో అర్యమా సవితా పురన్ధిస్తే త్వా దేవా అదుర్మహ్యం పత్నీమ్ । అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి శివా పశుభ్యః సుమనాః సువర్చాః । యాం పూషన్ శివతమామేరయస్వ యస్యాం బీజం మనుష్యా వపన్తి । యా న ఊరూ ఉశతీ విస్రయాతై యస్యాముశన్తః ప్రహరేమ శేఫమ్ । సోమోఽదదాద్ గన్ధర్వాయ

గన్ధర్వోఽగ్నయేఽదదాత్ । పశూంశ్చ మహ్యం పుత్రాంశ్చ దదాత్వగ్నిరథో త్వా అసావహమ్ । సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిద ఉత్తరః । తృతీయో అగ్నిష్టే పతిస్తుర్యోఽహం మనుష్యజాః । సరస్వతి ప్రేదమవ సుభగే వాజినీవతి । తాం త్వా విశ్వస్య భూతస్య ప్రగాయామస్యగ్రతః । ఆతిష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । ప్రమృణీహి దురస్యూన్ సహస్వ పృతనాయతః । విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహేమహి ద్విషః । 3

ఇమాన్ లాజానావపామి సమృద్ధికరణాన్మమ మమ తుభ్యం చ సంవననం తదగ్నిరనుమన్యతామ్ । భగేన త్వా సంసృజామి మాసరేన సురామివ । ఇయం నార్యుపబ్రూతే అగ్నౌ లాజానావపన్తీ । దీర్ఘాయురస్తు మే పతిరేధన్తాం జ్ఞాతయో మమ స్వాహా । ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ ఇవమద్యా చ మృడయ । త్వామవస్యురాచకే స్వాహా । తత్త్వా యామి బ్రహ్మణా వన్దమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః । అహేడమానో వరుణేహ వోధ్యురుశంస మా న ఆయుః ప్రమోషీః స్వాహా । త్వన్నో అగ్నే వరుణస్య విద్వాన్ దేవస్య హేడోఽవయాసిసీష్ఠాః । యజిష్ఠో వహ్నితమః శోశుచానో విశ్వా ద్వేషాఁసి ప్రముముగ్ధ్యస్మత్ స్వాహా । స త్వం నో అగ్నేఽవమో భవోతీ నేదిష్ఠో అస్యా ఉషసో వ్యుష్టౌ । అవయక్ష్వ నో వరుణం రరాణో వీహి మృడీకం సుహవో న ఏధి స్వాహా । త్వమగ్నే అయాస్యయాసన్మనసా హితః । అయాసన్ హవ్యమూహిషేఽయానో ధేహి భేషజం స్వాహా । ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ । యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయఁ స్యామ పతయో రయీణాం స్వాహా । యన్మ ఆత్మనో మిన్దాభూదగ్నిస్తత్పునరాహార్జాతవేదా విచర్షణిః స్వాహా । పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ పునరిన్ద్రో బృహస్పతిః । పునర్మే అశ్వినా యువం చక్షురాధత్తమక్ష్యోః స్వాహా । అనాజ్ఞాతం యదాజ్ఞాతం యజ్ఞస్య క్రియతే మధు । అగ్నే తదస్య కల్పయ త్వం హి వేత్థ యథాతథం స్వాహా । పురుషసమ్మితో యజ్ఞో యజ్ఞః పురుషసమ్మితః । అగ్నే తదస్య కల్పయ త్వం హి వేత్థ యథాతథం స్వాహా । యత్పాకత్రా మనసా దీనదక్షాన యజ్ఞస్య మన్వతే మర్త్యాసః । అగ్నిష్టద్ధీతా క్రతువిద్విజానన్ యజిష్ఠో దేవాఁ క్రతుశో యజాతి స్వాహా । పాహి నో అగ్న ఏనసే స్వాహా । పాహి నో విశ్వవేదసే స్వాహా । యజ్ఞం పాహి విభావసో స్వాహా । సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహా । భూరగ్నయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహా । భువో వాయవే చాన్తరిక్షాయ చ మహతే చ స్వాహా । సువరాదిత్యాయ చ దివే చ మహతే చ స్వాహా । భూర్భువః స్వశ్చన్ద్రమసే చ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతే చ స్వాహా । నమో దేవేభ్యః స్వధా పితృభ్యో భూర్భువఃస్వర్మహరఓం స్వాహా । ఓం స్వాహా । భూః స్వాహా । భువః స్వాహా । స్వః స్వాహా । భూర్భువఃస్వః స్వాహా । యదస్య కర్మణో ఽత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ । అగ్నిష్టత్ స్విష్టకృద్విద్వాన్ సర్వం స్విష్టం సుహుతం కరోతు మే । అగ్నయే స్విష్టకృతే సుహుతహుతే సర్వహుతే సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీనాం కామానాం సమర్ధయిత్రే స్వాహా అదితేఽన్వమంస్థాః । అనుమతేఽన్వమంస్థాః । సరస్వతేఽన్వమంస్థాః । దేవ సవితః ప్రాసావీః । అగ్నే వ్రతపతే వ్రతమ్ చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ । వాయో వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ । ఆదిత్య వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ । వ్రతానాం వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ ।

అమూహమస్మి సా త్వం సా త్వమస్యమూహమ్ ఋగహమస్మి సా త్వం ద్యౌరహం పృథివీ త్వమ్ । మమ హృదయే హృదయం తే అస్తు । మమ చిత్తే చిత్తమస్తు తే । మమ వాచమేకమనాః శృణు । మామేవానువ్రతా సహచ్రయా మయా భవ । చాక్రవాకం సంవననం యన్నదీభ్య ఉదాహృతమ్ । యద్దేవగన్ధర్వో విత్తః సంవననం తేన సంవనినౌ స్వః । ఏకమిషే విష్ణుస్త్వాన్వేతు ద్వే ఊర్జే విష్ణుస్త్వాన్వేతు త్రీణి వ్రతాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు చత్వారి మాయోభవాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు పఞ్చ పశుభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు షడ్ రాయస్పోషాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు సప్త సప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు । సఖాయౌ సప్తపదావభూవ సఖ్యం తే గమేయం సఖ్యాత్తే మా యోషం సఖ్యాన్మే మాం యోష్ఠాః । సప్తఋషయః ప్రథమాం కృత్తికానామరున్ధతీమ్ । ధ్రువతాం యే హ నిన్యుః । షట్ కృత్తికా ముఖ్యయోగం వహన్తీయమస్మాకం భ్రాజత్వష్టమీ । ధ్రువం నమస్యామి మనసా ధ్రువేణ ధ్రువం నో సఖ్యం దీర్ఘమాయుశ్చ భూయాత్ । అద్రుగ్ధావస్మింశ్చ పరే చ లోకే ధ్రువం ప్రవిష్టౌ స్యామ శరణం సుఖార్తౌ । శన్న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పదే । ఇహ గావో నిషీదన్త్విహాశ్వా ఇహ పూరుషాః । ఇహో సహస్రదక్షిణో అధిపూషా నిషీదతు ४

అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై పతిఘ్నీ తనూస్తామితో నాశయామసి స్వాహా । వాయో ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి యాస్యై పుత్రఘ్నీ తనూస్తామితో నాశయామసి స్వాహా । ఆదిత్య ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై పశుఘ్నీ తనూస్తామితో నాశయామసి స్వాహా । సర్వ ప్రాయశ్చిత్తే త్వం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై పతిఘ్నీ పుత్రఘ్నీ పశుఘ్నీ నిన్దితా తనూస్తామితో నాశయామసి స్వాహా । అగ్నే వ్రతపతే వ్రతమచారిషమ్ ఇత్యాది వ్రతానాం వ్రతపతే వ్రతమచారిషమ్ ఇత్యన్తమ్ । ఆవాభ్యాం దమ్పతిభ్యాం స్వస్తి భవన్తో బ్రువన్తు । యువాభ్యాం దమ్పతిభ్యాం స్వస్తి । తశినే త్వాభిమృశామి హస్తేనావిద్విషాణినా । యథా న విద్వ షేమహి న హి యే చ కదాచన । ఋషభేణ స్కన్దామి వ్యస్య యోనిం పతిరేతో గృహాణ । పుమాంస్త్రీ జాయతాం గర్భో అన్తః । ఆ తే యోనిం గర్భ ఏతు పుమాంసం గర్భమాధత్స్వ । యన్తుభ్యం శిమివాససి పుమాంస్తే పుత్రో నారితం పుమాననుజాయతామ్ । స సంవధతాం గర్భో దశమే మాసి సూతవే ৯

అనృక్షరాఋజవఃసన్తుపన్థా యుక్తోవ

హజానవేద స్తనన్ధయత స్తేపుత్రాన్ ఇమాల్లాఽజానావపామి అగ్నేప్రాయశ్చిత్తే పఞ్చ ।

ఇత్యాగ్ని వేశ్యగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ సమావృత్తే భార్యాముపయచ్ఛేత । ప్రజానన్తుం మా వ్యవచ్ఛేత్సీః । ఇతి గురుశాసనాత్ సర్వాఙ్గీనీం మనోజ్ఞాం యవీయసీం బ్రహ్మచారిణీం కన్యామ్ అసగోత్రాం మాతురసపిణ్డామ్ అనుక్తామగర్హితాం నక్షత్రనదీవృక్షాభిధానాసంయుక్తామ్ । అథ దూతాన్ ప్రహిణోతి అనృక్షరా ఋజవ ఇతి । వధూమన్తం యాచయతి అముష్మై అముకగోత్రాయ అమూమముకగోత్రీం ధర్మప్రజార్థం వధూం దదాతు ఇతి । తథేత్యుక్తే వధూమ్ । ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే శోభనాన్యగారాణి కల్పయిత్వా బద్ధకౌతుకః కృతమఙ్గలస్వస్త్యయనః పదాతిర్వధూగృహం గత్వా గృహీతమధుపర్కః ఉద్వర్తనాద్యసమ్భారసమ్భరణాన్ కృత్వా లాజానశ్మానమహతం వాసశ్చ సంభృత్య బ్రహ్మప్రవేశనాద్యాపరిధానాన్తం కరోతి । ఏతస్మిన్ కాలే వధూం బద్ధకౌతుకాం కృతపుణ్యాహనీం యజ్ఞోపవీతినీమాచాన్తామగ్నేరుత్తరేణ పరేణ చ గత్వా దక్షిణతః ప్రాచీం తిష్ఠన్తీం వరోఽగ్నేరుత్తరేణ పూర్వేణ చ గత్వా పురస్తాత్ ప్రత్యక్ తిష్ఠన్ సపవిత్రేన పాణినా వ్యాహృతిభిః ప్రజాపతిః స్త్రియామ్ ఇతి షడ్భిరేనాం దక్షిణత ఉదఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ అమూమ్ అముకగోత్రీమ్ అముష్మై అముకగోత్రాయ తుభ్యం ప్రజాసహత్వకర్మభ్యః ప్రతిపాదయామి ఇతి వధూమతాద్భిర్దత్తాం ప్రతిగృహ్ణాతి స్త్రీధనం చ । ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా యథాప్రపన్నమపరేణాగ్నిముపవేశ్యాథైనామహతం వాసః పరిధాపయతి పూర్వం నిధాయ యా అకృన్తన్నవయన్ ఇతి తిసృభిః । పరీదం వాస ఇత్యేతయా అభిమన్త్రయతే । అథైనామాచాన్తాం దక్షిణతః ప్రాచీముపవేశ్య తస్యామన్వారబ్ధాయాం గన్ధాదినాగ్నిమలఙ్కృత్య పరిషిఞ్చతి అదితేఽనుమన్యస్వ ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ్ అనుమతేఽనుమన్యస్వ ఇతి పశ్చాదుదీచీనం సరస్వతేఽనుమన్యస్వ ఇతి ఉత్తరతః ప్రాచీనం దేవ సవితః ప్రసువ ఇతి సర్వతఃప్రదక్షిణం పరిషిచ్య ఊర్ధ్వే సమిధావనూయాజార్థం చాదధాతి । ఇధ్మాదేవోద్ధృత్య దక్షిణం పరిధిమగ్నిం చాన్తరేణ ఉత్తరం పరిధిం చాగ్నిం చాన్తరేన ప్రణీతాప్రణయనేఽనూయాజార్థం చాదధాతి । అయం త ఇధ్మమ్ అక్త్వాభ్యాదధాతి । అప ఉపస్పృశ్య ఇధ్మస్య మూలముపసంస్పృశ్య దర్వ్యా జుహోతి ప్రజాపతయే స్వాహా ఇత్యుదఞ్చమ్ ఇన్ద్రాయ స్వాహా ఇతి ప్రాఞ్చమ్ ఆఘారాచాఘార్య । ఆజ్యభాగౌ జుహోతి అగ్నయే స్వాహా ఇతి ఉత్తరతః సోమాయ స్వాహా ఇతి దక్షిణతః । మధ్యే వ్యాహృతిభిర్హుత్వా యా తిరశ్చీ నిపద్యసేఽహమ్ ఇతి త్రయోదశహుతీర్జుహోతి ౧

అథాష్టౌ సమృద్ధిహోమాన్ జుహోతి ఇష్టేభ్యః స్వాహా ఇతి । అథ జయాఞ్జుహోతి చిత్తం చ చిత్తిశ్చ ఇత్యేవం వా జుహోతి । నానాస్రువాహుతీః చిత్తాయ స్వాహా చిత్తయే స్వాహా ఇత్యేవమ్ । అథాభ్యాతానాఞ్జుహోతి అగ్నిర్భూతానామధిపతిః స మావతు స్వాహా ఇతి । అథ ప్రాచీనావీతం కృత్వాధివదతే పితరః పితామహా ఇతి । ఉపవీతీ భూయో భవతి । స ఏవమేతాన్ సప్తదశాభ్యాతానాన్ సాధివాదాన్ జుహోతి । అథ స్వాహాకృతాః షడ్ రాష్ట్రభృతో జుహోతి । ఋతాషాడృతధామా ఇతి । అగ్నిరేతు ప్రథమ ఇతి షట్ ప్రధానాహుతీర్జుహోతి । శన్నో దేవీరభిష్టయ ఇత్యుభౌ మార్జయతే । అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణాత్యభీవలోమాని దేవస్య త్వా ఇతి । అథోపోత్థాపయతి భగో అర్యమా ఇత్యేతాభిః పఞ్చభిః ।

అత్రాసౌశబ్దప్రథమయా నామ గృహ్ణీయాత్ । ఉత్తరేణోత్తరార్ధపరిధిసన్ధిపశ్యానం నిధాయ దక్షిణేన పాదేన వధూమాస్థాపయతి ఆతిష్ఠేమమశ్మానమ్ ఇతి । విశ్వా ఉత త్వయా వయమ్ ఇతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిక్రామతః । అథాస్యా అఞ్జలావుపస్తీర్య ద్విర్లాజానావపతి । త్రిః పఞ్చావత్తినామ్ । ఇమాన్ లాజానావపామి ఇతి । అభిఘార్య దర్వ్యా సంసృజతి భగేన త్వా సంసృజామి ఇతి । అథ జుహోతి ఇయం నారీ ఇతి ౨

ఏవం ద్వితీయమాస్థాప్య పరీత్య జుహోతి । తథా తృతీయమ్ । యథాయతనముపవేశ్య అనూయాజసమిధమాదాయ దర్వ్యా వారుణ్యౌ చాగ్నివారుణ్యౌ మేషజవనస్పతిం ప్రాజాపత్యం సౌవిష్టకృతం చ హుత్వా పురస్తాత్ స్విష్టకృతం ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి యన్మ ఆత్మన ఇతి పఞ్చ । పాహి నో అగ్న ఏనస ఇతి చైషోఽనువాకః । అత్ర మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా భూరగ్నయే చ పృథివ్యై చ మహతే చ స్వాహా ఇతి అత్రైవ ప్రణవం జుహుయాద్ వ్యాహృతిభిః సమస్తాభిశ్చ । అథ మధ్యమం పరిధిమక్త్వా దక్షిణార్ధే చ అప ఉపస్పృశ్య ఉత్తరార్ధం చ పరిస్తరణేభ్యోఽర్ధమర్ధమాదాయ దర్వ్యామగ్రయనక్తి మధ్యం చ ఆజ్యస్థాల్యాం మూలమనక్తి । పునరపి దర్వ్యామగ్రం మధ్యం చ ఆజ్యస్థాల్యాం మూలమనక్తి । పునరపి ఆజ్యస్థాల్యాం మూలం మధ్యం చాగ్రం చ దర్వ్యామ్ । అథైకం తృణం నిధాయాప ఉపస్పృశ్య శిష్టమగ్నౌ ప్రహరేత్ । నాత్యగ్రం ప్రహరేత్ యదత్యగ్రం ప్రహరేద్ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ । త్రిరుద్యత్య తృణమప్యనుప్రహరేత్ । అఙ్గులిం త్రిరుద్యమ్య ప్రాణస్థానం చక్ష్వాది సంమిశ్య పరిధీనాదాయ మధ్యమం ప్రథమం ప్రహరేత్ । యుగపద్ దక్షిణముత్తరం చ । ఊర్ధ్వే సమిధౌ ప్రహరతి । ఉత్తరార్ధమఙ్గారేషూపోహతి । సంస్రావేణాభిజుహుయాత్ । అథ పరిషిఞ్చతి । యథా పురస్తాద్ అన్వమంస్థాః ప్రాసావీః ఇతి మన్త్రాన్తాన్ సన్నమతి । ప్రణీతాప్రణయనమాదాయాగ్రేణాగ్నిం పరిహృత్య దక్షిణేనాగ్నిం చాపరేణాగ్నిం చాశ్మనో దేశే నిధాయ యథాశక్తి దక్షిణాం బ్రహ్మణే దత్త్వా ప్రాగాది ప్రతిదిశం తూష్ణీం మార్జయతే । కిఞ్చిదవసిచ్య హస్తేన మార్జయేత్ । ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన కయానశ్చిత్ర ఆభువద్ ఇతి తిసృభిః ప్రాజాపత్యం పవిత్రమ్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ । ఏతస్మిన్ కాలే బ్రహ్మ యథాప్రపన్నముపనిష్క్రామణమితి । ప్రాయశ్చిత్తాది ఆ బ్రహ్మణ ఉపనిష్క్రామణాత్ సర్వదర్వీహోమానామేష సమానమ్ । అత్ర గురవే వరం దదాతి । అథ దేవతాముపతిష్ఠతే అగ్నే వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి ఇత్యేతైః । అమూహమస్మి ఇత్యథాస్యా దక్షిణే కర్ణే జపతి । అథాస్యా దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణమంసముపర్యుపరి అవమృశ్య హృదయదేశమభిమృశతి మమ హృదయే హృదయం తే అస్తు ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అథాపరేణాగ్నిమిదంవిష్ణుక్రమాత్ ప్రక్రామతి ఏకమిషే విష్ణుస్త్వాన్వేతు ఇతి । మనాగ్ దక్షిణం పూర్వే పాదం ప్రహరతి । సవ్యేనానునిష్క్రామతి । అత్రైవ సప్తమం పదం విక్రమతే । నాగ్నిమతి ప్రచ్యవతే । సఖాయౌ సప్తపదావభూవ ఇతి సప్తమే పదే జపతి । అథాపరేణాగ్నిముదఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ సప్తఋషీనుపనిష్ఠతే సప్త ఋషయః ప్రథమాం కృత్తికానామ్ ఇతి । అథ ధ్రువముపతిష్ఠతే ధ్రువం నమస్యామి ఇతి । ముహూర్తముపవిశ్య ఔపాసనాగ్నిమాహవనీయాకారే కుణ్డే

నిధాయాత్ర సదస్యా ఆశీర్యాదం కుర్యన్తి । అథ వ్రజం ప్రపద్యతే । అథాస్యా దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం పాణిం పరిగృహ్య దక్షిణాం ద్వారేయీమభిమృశతి శన్న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పద ఇతి । ఏవముత్తరామ్ । అగారం ప్రవిశ్యానడుహే చర్మణ్యుత్తరే లోమ్న్యుపవిశతి ఇహ గావో నిషీదన్తు ఇతి । జ్ఞాతిసమ్భాషావాసాతే । బ్రహ్మచారిణావలంకుర్వణౌ త్ర్యహం వ్రతం చరేయాతామక్షారలవణమశమీధాన్యం భుఞ్జానావధఃశాయినావసంవర్తమానౌ సహచర్యాతామ్ । సాయంప్రాతరౌపాసనే జుహోతి వ్రీహిభిర్యవైర్వా । సాయం ప్రథమమగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్య ప్రక్షాళ్య స్థాలీం నిష్టప్య సమ్మృజ్య ఏకముష్టిం వ్రీహీనోప్య పర్యగ్ని కృత్వా గన్ధపుష్పైరగ్నిమలంకృత్య ఇన్ద్రాయాగ్రయే యమాయ నిరృత్యై వరుణాయ వాయవే సోమాయేశానాయేతి ప్రాగాది ప్రతిదిశం పశ్చాదాత్మానమలంకృత్య అప ఉపస్పృశ్య సపవిత్రపాణిః అదితేఽనుమన్యస్వ ఇతి పరిషిచ్య సమిధమభ్యాధాయ ప్రజ్వలయిత్వా హస్తేన వ్రీహీన్ జుహుయాద్ అగ్నయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి సాయం సూర్యాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి ప్రాతః । అదితేఽన్వమంస్థా ఇతి పరిషిచ్య కనీయస్తస్య పూర్వం హుత్వోత్తరం భూయో జుహుయాద్ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ । ఏవమౌపాసనే జుహోతి । అథాపరం పత్నీం భోజయేత్ । తస్మాన్నిత్యో ధార్యోఽనుగతో మన్థ్యః శ్రోత్రియాగారాద్వాహార్యః । ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి అయాశ్చాగ్నేరనభిశస్తీశ్చ సత్యమిత్వమయా అసి । అయసా మనసా ధృతోఽయసా హవ్యమూహిషేఽయానో ధేహి భేషజం స్వాహా ఇతి త్ర్యహే పర్యపేతే నిశ్యగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది ప్రసిద్ధం దార్విహోమికమా రాష్ట్రభృద్భ్యో వివాహప్రకృతిం నయేల్లాజాదిసమ్భారవర్జం ప్రతితద్ధమార్జనవామఃపరిధానవర్జమ్ ఏవమేష సర్వేషాం వివాహప్రకృతిమ్ । ఆకాలం ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి అగ్నే ప్రాయశ్చిత్త ఇతి చతసృభిః । వారుణ్యాది సమానమ్ । వ్రతవిసర్గః । అథ వ్రతం విమృజతే అగ్నే వ్రతపతే వ్రతమచారిషమ్ ఇత్యేతైః । అథ పుణ్యాహం వాచయిత్వా ఆవాభ్యాం దమ్పతిభ్యాం స్వస్తి భవన్తో బ్రువన్తు ఇతి । యువాభ్యాం దమ్పతిభ్యాం స్వస్తి ఇతి ప్రతివచనమ్ । అథాస్యా ఉపస్థమభిమృశతి శివేన త్వాభిమృశామి ఇతి । ప్రతిసంవిశతి ఋషభేణ స్కన్దామి ఇతి । రత్యన్తం కృత్వా జపేత్ ఆ తే యోనిం గర్భ ఏతు ఇతి తిసృభిః । ఏవమేవ మాసి మాస్యృతుబేలలాయాం సంతిష్ఠతే భార్యోపయమనమ్ 3

అథసమావృత్తేభార్యాముపయచ్ఛేత అథాష్టాసమృద్ధిహోమాఞ్జుహోతి ఏవంద్వితీయమాస్థాప్య త్రీణి

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ సప్తమోఽధ్యాయః

అథాతః స్థాగరమలఙ్కారం వక్ష్యామః । ఆదర్శం చాఞ్జనం చాహతం వాసః సర్వసురభితం వ్రీహీన్ దృషదుపలే ఇత్యేతేఽస్య సమ్భారా ఉపక్లప్తా భవన్తి । పాణిగ్రహణాదూర్ధ్వం శ్వోభూతే శ్వశ్రూర్వా శ్వశురో వా స్యాలో వా గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రోక్ష్య లక్షణముల్లిఖ్యాద్భిరభ్యుక్ష్య శుచి శుక్లమనార్ద్రమాచ్ఛాద్య సుప్రక్షాళితపాణిపాదావప ఆచమ్య పవిత్రపాణీ స్థణ్డిలస్యాపరార్ధే దమ్పతీ ఉపవిశత । పూర్వార్ధే వ్రీహీనవకీర్య దృషదుపలే ప్రతిష్ఠాప్యాహతేన వాససా పరివేష్టయతి । గన్ధపుష్పధూపదీపైః యవాక్షతతణ్డులైరభ్యర్చ్య పురస్తాద్ దశహోతారం సగ్రహం జపతి చిత్తిః స్రుగ్ ఇతి చతుర్హోతారం దక్షిణతః పృథివీ ఇతి పఞ్చహోతారం పశ్చాద్ అగ్నిర్హోతా ఇతి షడ్ఢోతారముత్తరతః సూర్యం తే చక్షుః ఇతి సప్తహోతారముపరిష్టాద్ మహాహవిర్హోతా ఇతి । ఏతస్మిన్ కాలే వరస్య భగిన్యపరేణ దృషదుపలాభ్యాం ప్రాఙుపవిశ్య సర్వసురభితం పిష్ట్వా దేవతాభ్యో నివేద్యాఞ్జనేనాఙ్క్త్వా । ఆదర్శమవేక్షత్వా శేషేణ దుహితరమలఙ్కృత్య ముఖే అగ్నిర్యజుర్భిః సేనేన్ద్రస్య ఇతి పశ్చాజ్జామాతరమ్ । యచ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్ కుర్వన్తి । సా ప్రియా భవతి । ప్రియో హైవ భవతి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧

అథ వైశ్వదేవస్యాన్నసావౌపాసనేఽగ్నౌ జుహుయాత్ । గృహ్యేఽగ్నౌ వా । అగ్నయే స్వాహా ఇతి సాయమ్ । సూర్యాయ స్వాహా ఇతి ప్రాతః । సోమాయ ధన్వన్తరయేఽనుపతయే ప్రజాపతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః సర్వాభ్యో దేవతాభ్యోఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ఇతి । అథ బలిహరణం యథాదిశం హరేత్ బ్రహ్మణే బ్రహ్మపురుషేభ్య ఇన్ద్రాయేన్ద్రపురుషేభ్యోఽగ్నయే యమాయ యమపురుషేభ్యో నిరృత్యై వరుణాయ వరుణపురుషేభ్యో వాయవే సోమాయ సోమపురుషేభ్య ఈశానాయ ఇతి । అథ గృహదేవతాభ్యో బలిం హరతి । ఉలూఖలముసలాభ్యామ్ ఇతి ఉలూఖలముసలే దృషదుపలాభ్యామ్ ఇతి దృషదుపలే ఉదధాన్యా ఇత్యుదధాన్యామ్ ఓషధివనస్పతిభ్యామ్ ఇతి ద్వారే అన్తరిక్షే దివాచారిభ్య ఇతి దివా నక్తంచారిభ్య ఇతి నక్తమ్ । దక్షిణతః ప్రాచీనావీతీ పితృభ్యః పితామహేభ్యః ప్రపితామహేభ్యః స్వధా పితృభ్య ఇతి । శేషం దక్షిణా నినయేత్ ౨

అథాతః పఞ్చదశ్యాం ప్రాతర్హోమం హుత్వా ఇధ్మాబర్హిశ్చ సమ్భృత్య ఉక్తలక్షణేనేధ్మమిధ్మప్రవ్రశ్చనం చ యోక్త్రేణ సన్నహ్య యత్ర భుక్తం మన్యతే తన్నిదధాత్యగ్నిమన్వాదధాతి । అపరేణాగ్నిం ప్రాచీనాగ్రాశ్చతస్రః సమిధ ఆదధాతి । తావుభాభ్యాం హతాభ్యామాదాయయాగ్నావాదధాతి । తూష్ణీముపస్థాయాపరే సమిధావాదధాతి । శ్వో యజ్ఞాయ రమతాం దేవతాభ్యో యజ్ఞాయ త్వా గృహ్ణామి దేవయజ్యాయా ఇత్యుపస్థాయాపకాలహోమం హుత్వా అగ్నిం పరిస్తీర్య తాం రాత్రిమనశ్నన్నపరేణాగ్నిముదక్శిరాః సంవిశతి । శ్వోభూతే యథోదితం స్నానం కృత్వా ప్రాతర్హోమం చ ప్రాగాదిప్రతిదిశం దర్భైః పరిస్తృణాతి ప్రాగుదగగ్రైః । దక్షిణానుత్తరాన్ కరోత్యుత్తరాన్ అధరాన్ । తతఃప్రభృతి సమ్భారసమ్భరణాన్ కృత్వా వ్రీహీన్ చరుస్థాలీం జుహూం చ మేక్షణం చ సమ్భృత్య బ్రహ్మప్రవేశనాద్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వా ప్రోక్షణీం చ సంస్కృత్య వ్రీహీన్ నిర్వపతి అపరేణాగ్నిం తిరఃపవిత్రం జుహ్వాః । దేవస్య త్వా సవితుః

ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామగ్నయే జుష్టం నిర్వపామి అగ్నీషోమాభ్యామ్ ఇతి పౌర్ణమాస్యామ్ అగ్నయే జుష్టం నిర్వపామి ఇన్ద్రాగ్నిభ్యామ్ ఇత్యమావాస్యాయాం త్రీన్ ముష్టీన్ యజుషా తూష్ణీం చతుర్థమ్ । పత్న్యవహన్తి । త్రిష్ఫలీకృత్య త్రిః ప్రక్షాళ్య తిరఃపవిత్రం స్థాల్యామావపతి । తస్మిన్నగ్నౌ శ్రపయిత్వా దర్వీనిష్టపనకాలే జుహూం చ నిష్టప్య నిదధాతి । ఆజ్యం చ సంస్కృత్యాభిఘార్య చరుముద్వాస్యాభిఘారయతి । పరిధానప్రభృతి వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా హవిషా జుహోతి । ఆగ్నేయమగ్నీషోమీయం సౌవిష్టకృతమ్ ఇతి పౌర్ణమాస్యామ్ । ఆగ్నేయమైన్ద్రాగ్నం సౌవిష్టకృతమ్ ఇత్యమావాస్యాయామ్ । ఆజ్యేన జుహూముపస్తీర్య ద్విరవద్యతి సకృదభిఘారయతి । త్రిః పఞ్చావత్తినామ్ । సౌవిష్టకృతం సకృదుపస్తృణాతి సకృదవద్యతి । ద్విః పఞ్చావత్తినామ్ । ద్విరభిఘారయతి । అవత్తే స్విష్టకృతి పార్వణహోమౌ జుహోతి ఋషభం వాజినం వయం పూర్ణమాసం యజామహే । స నో దోహతాం సువీర్యం రాయస్పోషఁ సహస్రిణం ప్రాణాయ సురాధసే పూర్ణమాసాయ స్వాహా పూర్ణా పశ్చాదుత పూర్ణా ఇతి పౌర్ణమాస్యామ్ । అమావాస్యా సుభగా సుశేవా ధేనురివ భూయ ఆప్యాయమానా । సా నో దోహతాం సువీర్యం రాయస్పోషఁ సహస్రిణమపానాయ సురాధసేఽమావాస్యాయై స్వాహా యత్తే దేవా అదధుర్భాగధేయమ్ ఇత్యమావాస్యాయామ్ । ఉత్తరార్ధపూర్వార్ధేఽసంసక్తామితరాభ్యామాహుతిభ్యాం జుహోతి । మేక్షణం చానుప్రహృత్యాప ఉపస్పృశ్య జుహూమద్భిః పూరయిత్వా ప్రాచీనావీత్యవాచీనపాణిః దక్షిణాపవర్గం సకృదన్తరపరిధిసంక్షాళనం నినయతి వైశ్వానరే హవిరిదం జుహోమి సాహస్రముత్సం శతధారమేతమ్ । తస్మిన్నేష పితరం పితామహం ప్రపితామహం స్వర్గే లోకేఽబిభరత్ పిన్వమానం స్వాహా ఇతి । నిర్ణిజ్య స్రువం చ నిష్టప్య బహిఃపరిధ్యపాం పూర్ణాం స్రుచం జుహోత్యుత్తరాపవర్గమ్ ఇమం సముద్రం శతధారముత్సం వ్యచ్యమానం భువనస్య మధ్యే । ఘృతం దుహానామదితిం జనాయాగ్నే మా హింసీః పరమే వ్యోమన్ స్వాహా ఇతి । ఇధ్మసన్నహనమప ఉపస్పృశ్య జుహుయాత్ । వారుణ్యాదిజయప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । పురస్తాత్ స్విష్టకృతమిధ్మప్రవ్రశ్చనం ప్రక్షిపేత్ । సన్తిష్ఠతే దర్శపూర్ణమాసః సన్తిష్ఠతే దర్శపూర్ణమాసః ౩

వ్రీహ్యాగ్రయణేన వా యక్ష్యమాణో భవతి ఆశ్వయుజ్యాం పౌర్ణమాస్యాం కార్త్తిక్యాం శాతభిషజ్యాం వా । అన్వాధానకాలే యజ్ఞాయ రమతాం దేవతాభ్యో యజ్ఞాయ త్వా గృహ్ణామి దేవయజ్యాయా ఇత్యుపస్థాయ సమ్భారసమ్భరణకాలే నవధాన్యం సంభృత్యాకూపతోయేన ప్రోషితం నిర్వపణకాల ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం జుష్టం నిర్వపామి విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో ద్యావాపృథివీభ్యాం జుష్టం నిర్వపామి ఇతి హోమకాల ఐన్ద్రాగ్నం వైశ్వదేవం ద్యావాపృథివ్యం సౌవిష్టకృతమ్ ఇతి । వరప్రదానకాలే ప్రథమజం వత్సం దక్షిణాం దదాతి । శేషం ప్రసిద్ధం స్థాలీపాకవత్ । హుతశేషమన్నం ప్రాశ్నాతి భద్రాన్నః శ్రేయః సమనైష్ట దేవా ఇతి । ఏవమేవ సంవత్సరస్యర్తుషు తదృతుఫలమిశ్రేణాన్నేన ప్రత్యృతు హోతవ్యమ్ । ప్రధానకాలే మధుశ్చ మాధవశ్చ శుక్రశ్చ శుచిశ్చ నభశ్చ నభస్యశ్చ ఇషశ్చోర్జశ్చ సహశ్చ సహస్యశ్చ తపశ్చ తపస్యశ్చ ఇతి షడృతుద్వన్ద్వం యజేత । స్విష్టకృత్ప్రభృతివత్ శేషం చ ౪

అథాతఃస్థాగరమలఙ్కారం అథవైశ్వదేవస్య అథాతఃపఞ్చదశ్యాం వ్రీహ్యాగ్రయణేన చత్వారి

ఇత్యాగ్ని వేశ్యగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

ప్రథమః ప్రశ్నః సమాప్తః

అథ ద్వితీయః ప్రశ్నః

ప్రథమోఽధ్యాయః

అథాతః పుంసవనమ్ । తృతీయమాస్యాపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేఽగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్య వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా ధాతా దదాతు నో రయిమ్ ఇతి చతస్రో ధాత్రీర్జుహోతి । ఇమం మే వరుణ తత్త్వాయామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి । యథా పురస్తాద్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా స్నాతాం ప్రయతవస్త్రామలఙ్కృతాం బ్రాహ్మణసమ్భాషామ్ పత్నీమ్ అపరేణాగ్నిం మణ్డలాకారే ప్రాచీముపవేశ్య వృషాసి ఇతి దక్షిణే పాణౌ యవమాదధాతి ఆణ్డౌ స్థ ఇత్యభితో యవసర్షపౌ ధాన్యమాషౌ వా । శ్వాపృతద్ ఇతి దధిద్రప్సం తద్దైనాం ప్రాశయతి । ఆచాన్తాయా ఉదరమభిమృశతి ఆభిష్ట్వాహం దశభిరభిమృశామి దశమాస్యాయ సూతవే ఇతి । న్యగ్రోధశృఙ్గం వా ఘృతేన కోశకారీం వా ప్రైయఙ్గవేణ సంయావేన యూపశకలం వోత్తరపూర్వస్యాభిష్టేరగ్నిం వా నిర్మథ్య మూర్మపధానాయ ఇతి తస్యా దక్షిణే నాసికాచ్ఛిద్రే ప్రణయేత్ । యది గర్భః స్రవేదార్ద్రేణాస్యాః పాణినా త్రిరూర్ధ్వం నాభేరున్మార్ష్టి । పరాఞ్చం త్వా నార్వాఞ్చం త్వష్టా బధ్నాతు బన్ధనే । స ఋతూనుపశేష్వా దశ మాసో అవీరహా ఇతి ౧

అథాతః సీమన్తోన్నయనమ్ । ప్రథమగర్భాయాశ్చతుర్థే మాస్యాపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే అగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా ధాతా దదాతు నో రయిమ్ ఇతి చతస్రో ధాత్రీర్జుహోతి । ఇమం మే వరుణ తత్త్వాయామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి । యథా పురస్తాద్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా స్నాతాం ప్రయతవస్త్రామలఙ్కృతాం బ్రాహ్మనసమ్భాషామపరేణాగ్నిం మణ్డలాకారే ప్రాఙ్ముఖముపవేశ్య త్రైణ్యా శలల్యా శలాలుద్రప్సముపసంగృహ్య పురస్తాత్ ప్రత్యఙ్ తిష్ఠన్ వ్యాహృతిభీ రాకామహం యాస్తే రాక ఇతి ద్వాభ్యామూర్ధ్వం సీమన్తమున్నీయాభిమన్త్రయతే సోమ ఏవ నో రాజేత్యాహుర్బ్రాహ్మణీః

ప్రజాః । వివృత్తచక్రా ఆసీనాస్తీరే తుభ్యం గఙ్గే । విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహేమహి ద్విషః ఇతి ౨

విజననకాలే క్షిప్రం సువనమ్ । శిరస్త ఉదకుమ్భం నిధాయ పత్తస్తూర్యన్తీమ్ అథాస్యా ఉదరమభిమృశతి । యథైవ వాయుః పవతే యథా సముద్ర ఏజతి । ఏవం తే గర్భ ఏజతు సహ జరాయుణాపసర్పతు ఇత్యద్భిర్మార్ష్టి । జాతే అశ్మని పరశుం నిధాయోపరిష్టాద్ధిరణ్యం తేషూపరిష్టాత్ కుమారం ధారయతి । అశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతం భవ । వేదో వై పుత్రనామాసి జీవ త్వం శరదః శతమ్ । అఙ్గాదఙ్గాత్ సమ్భవసి హృదయాదధి జాయసే ఆత్మా వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమ్ ఇతి । యద్యపరా న పతేత్ తదఞ్జలినా ఉదకమాదాయ మూర్ధానమస్యా విసిఞ్చేత్ తిలదేఽవపద్యస్వ న మాంసమసి నో దలమవపద్యస్వ స్వస్త్యా ఇతి । ఉపనిర్హరన్త్యౌపాసనాగ్నిమతిహరన్తి సూతకాగ్నిమ్ । స ఏష ఉత్థపనీయ ఏవ । నాస్మిన్ కిఞ్చన కర్మ క్రియతేఽన్యత్రోద్ధూపనాత్ । అథైనం కణైః సర్షపమిశ్రైర్ధూపయతి । శణ్డో మర్క ఉపవీరః శాణ్డికేర ఉలూఖలః । చ్యవనో నశ్యతాదితః స్వాహా । ఆలిఖవిలిఖన్ననిమిషన్ కిం వదన్త ఉపశ్రుతి స్వాహా । అర్యమ్ణః కుమ్భిశత్రుం పాత్రపాణిం నిపుణిం స్వాహా । ఆన్త్రముఖం సర్షపాణిరుణో నశ్యతాదితః స్వాహా । కేశినీ స్వలోమినీ ఖజాపోజోపకాశినీ అపేత నశ్యతాదితః స్వాహా । కౌవేరికా విశ్వవాసా రక్షోరాజేన ప్రేషితాః । గ్రామం సజానయో యన్తీప్సన్తోఽపరిజాకృతాన్ స్వాహా । ఏతాన్ ఘ్నతైతాన్ బధ్నీతేత్యయం బ్రహ్మణో దూతః । తానగ్నిః పర్యసరత్ తానిన్ద్రస్తాన్ బృహస్పతిః । తానహం వేద బ్రాహ్మణాన్ ప్రమృశతః కూటదన్తాన్ వికేశాన్ లమ్బనస్తనాన్ స్వాహా । నక్తంచారిణ ఉరస్పేశాన్ శూలహస్తాన కపాలపాన్ స్వాహా ।పూర్వ ఏషాం పితేత్యుచ్చైఃశ్రావ్యకర్ణకః । మాతా జఘన్యా గచ్ఛన్తీ గ్రామే మిథునమిచ్ఛన్తీ స్వాహా । నక్తంచారిణీ స్వసా సన్ధినా ప్రేక్షతే కులమ్ । యా స్వపత్సు జాగర్తి తస్యై విజాతాయాం మనః స్వాహా । తాసాం త్వం కృష్ణవర్త్మనే క్లోమానం హృదయం యకృత్ । అగ్నే అక్షీణి నిర్దహ స్వాహా ఇతి ప్రతిమన్త్రమఙ్గారేష్వావపతి । తతః పాణిం ప్రక్షాళ్య భూమిమాలభతే యత్తే సుసీమే హృదయం దివి చన్ద్రమసి శ్రితమ్ । తస్యామృతస్య నో ధేహి మాహం పౌత్రమఘం రుదమ్ । వేదసే భూమి హృదయం దివి చన్ద్రమసి శ్రితమ్ । తస్యామృతస్య నో ధేహి మాహం పౌత్రమఘం రుదమ్ ఇతి ౩

అథాతో మేధాజననమ్ । అథ దర్భేణ హిరణ్యం ప్రవధ్య తదన్తర్ధాయ ప్రాఞ్చం ధార్యమాణం ఘృతం ప్రాశయతి భూరృచస్త్వయి జుహోమి స్వాహా । భువో యజూంషి జుహోమి స్వాహా । స్వః సామాని త్వయి జుహోమి స్వాహా । భూర్భువఃస్వః అథర్వాఙ్గిరసస్త్వయి జుహోమి స్వాహా ఇతి । అథైనముష్ణశీతాభిరద్భిః స్నాపయతి క్షేత్రియై త్వా నిరృత్యై త్వా ద్రుహో ముఞ్చామి వరుణస్య పాశాత్ । అనాగసం బ్రహ్మణే త్వా కరోమి శివే తే ద్యావాపృథివీ ఉభే ఇమే । శం తే అగ్నిః సహాద్భిరస్తు శం ద్యావాపృథివీ సహౌషధీభిః । శమన్తరిక్షం సహ వాతేన తే శం తే చతస్రః ప్రదిశో భవన్తు । సూర్యమృతం తమసో గ్రాహ్యా యద్ దేవా అముఞ్చన్నసృజన్ వ్యేనసః । ఏవమహమిమం క్షేత్రియాజ్జామి శంసాద్ ద్రుహో ముఞ్చామి వరుణస్య పాశాద్ ఇతి । అథైనం మాతురుపస్థ ఆదధాతి యా దేవీశ్చతస్రః ప్రదిశో వాతపత్నీరభి సూర్యో విచష్టే

। తాసాం త్వా జరస ఆదధామి ప్రయక్ష్మ ఏతు నిరృతిం పరాచైః ఇతి । ఆధాయాభిమన్త్రయత్రే మా తే పుత్రం రక్షో హింసీర్మా ధేనురతిధారిణీ । ప్రియా ధనస్య భూయా ఏధమానా స్వే వశే ఇతి । ప్రక్షాళ్య దక్షిణం స్తనమాధాపయతి అయం కుమారో జరాం ధయతి సర్వమాయురేతి । యస్మై త్వం స్తన ప్రప్యాయాయుః కీర్తిర్వర్చో యశో బలమ్ ఇతి । ఏవం సవ్యం స్తనం చ । నామయతి న రుదతి యత్ర వయం వదామసి । యత్ర చాభిమృశామ ఇతి మాతాపితరౌ కుమారమభిమృశతః । ఆపో గృహేషు జాగ్రత । యథా దేవేషు జాగ్రత । ఏవమస్యై సుపుత్రాయై జాగ్రత ఇతి సమ్పూర్య మాతుః శిరఃస్థానే అపిహితముదకుమ్భం నిదధాతి । ప్రతిదివసం కణైరుద్ధూపనం కర్తవ్యమ్ ॥

ద్వాదశ్యాం మాతాపుత్రయోః స్నానానన్తరం గృహమలఙ్కరోతి ।
సృతకాగ్నిముద్రాస్యాపాసనాగ్నిం నిధాయ జాతస్య కుమారస్య నామ ధాస్యావః ఇతి మాతాపితరౌ సఙ్కల్పం కురుతః । అనన్తరమౌపాసనాగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా ధాతా దదాతు నో రయిమ్ ఇతి చతస్ర ఆహుతీః సీమన్తవద్ హుత్వా అను నోఽద్యానుమతిర్యజ్ఞం దేవేషు మన్యతామ్ । అగ్నిశ్చ హవ్యవాహనో భవతాం దాశుషే పయః స్వాహా । అనుమత్యా ఇదమ్ । అన్విదనుమతే త్వం మన్యాసై శం చ నః కృధి । క్రత్వే దక్షాయ నో హిను ప్రణ ఆయూంషి తారిషః స్వాహా । అనుమత్యా ఇదమ్ ।
అనుమన్యతామనుమన్యమానా ప్రజావన్తం రయిమక్షీయమాణమ్ । తస్యై వయం హేడసి మాపి భూమ సా నో దేవీ సుహవా శర్మ యచ్ఛతు స్వాహా । అనుమత్యా ఇదమ్ । యస్యామిదం ప్రదిశి యద్ విరోచతేఽనుమతిం ప్రతిభూషన్త్యాయవః । యస్యా ఉపస్థ ఉర్వన్తరిక్షం సా నో దేవీ సుహవా శర్మ యచ్ఛతు స్వాహా । అనుమత్యా ఇదమ్ । రాకామహం సుహవాం సుష్టుతీ హువే శృణోతు నః సుభగా బోధతు త్మనా । సీవ్యత్వపః సూచ్యాచ్ఛిద్యమానయా దదాతు వీరం శతదాయముక్థ్యం స్వాహా । రాకాయా ఇదమ్ । యాస్తే రాకే సుమతయః సుపేశసో యాభిర్దదాసి దాశుషే వసూని । తాభిర్నో అద్య సుమనా ఉపాగహి సహస్రపోషం సుభగా రరాణా స్వాహా । రాకాయా ఇదమ్ । సినీవాలి పృథుష్టుకే యా దేవానామసి స్వసా । జుషస్వ హవ్యమాహుతం ప్రజాం దేవీ దిదిడ్ఢి నః స్వాహా । సినీవాల్యా ఇదమ్ । యా సుపాణిః స్వఙ్గురిః సుషూమా బహుసూవరీ । తస్యై విశ్పత్న్యై హవిః సినీవాల్యై జుహోతన స్వాహా । సినీవాల్యా ఇదమ్ । కుహూమహం సుభగాం విద్మనాపసమస్మిన్ యజ్ఞే సుహవాం జోహవీమి । సా నో దదాతు శ్రవణం పితృణాం తస్యాస్తే దేవి హవిషా విధేమ స్వాహా । కుహ్వా ఇదమ్ । ఇతి ద్వాదశ త్రయోదశ వాహుతీర్హుత్వా ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాయతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి । యథా పురస్తాత్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమిత్రి వాచయిత్వా పుత్రస్య నామ దద్యాత్ । ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వా ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం దీర్ఘాభినిష్ఠానాన్తమ్ । యత్ర వా స్విత్యుపసర్గః స్యాత్ తద్ధి ప్రతిష్ఠితమ్ ఇతి విజ్ఞాయతే । పితా మాతేత్యగ్నేఽభివ్యాహరేయాతామ్ । విజ్ఞాయతే చ మమ నామ ప్రథమం జాతవేద ఇతి । ద్వే నామనీ కుర్యాత్ । విజ్ఞాయతే చ తస్మాద్ ద్వినామా

బ్రాహ్మణోఽర్ధక ఇతి । నక్షత్రనామ ద్వితీయం స్యాత్ । అన్యతరద్ గుహ్యం స్యాత్ । అన్యతరేణైనమామన్త్రయేరన్ । సోమయాజీ తృతీయం నామ కుర్వీత ఇతి విజ్ఞాయతే । ప్రవాసాదేత్య ఆగతం వా పుత్రమభిమృశతి సోమస్య త్వా ద్యుమ్నేనాభిమృశామ్యగ్నే స్తేజసా సూర్యస్య వర్చసా ఇతి । పశూనాం త్వా హిఙ్కారేణాభిజిఘ్రామ్యసౌ । ఆయుషే వర్చసే హుతమ్ ఇతి మూర్ధ్యభిఘ్రాయాథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణాతి అగ్నిరాయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైః । ఆయుష్టే విశ్వతో దధద్ ఇతి దక్షిణే కర్ణే జపతి యథా పురస్తాత్ । ౫

అథాతఃపుంసవనమ్ అథాతఃసీమన్తోన్నయనం విజనన

కాలే అథాతో మేధాజననం ద్వాదశ్యాం పఞ్చ ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

సంవత్సరే సంవత్సరే షట్సు షట్సు మాసేషు చతుర్షు చతుర్షు మాసి మాసి వా జన్మనక్షత్రే క్రియేత । అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి అగ్నిర్మూర్ధా భువ ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అథ నక్షత్రదేవతాభ్యామ్ ఋగ్భ్యాం జుహోతి యథాలిఙ్గమ్ అను నోఽద్యానుమతిః అన్విదనుమతే ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అవత్తే స్విష్టకృత్యథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి । నక్షత్రదేవతాభ్యో హుత్వా చన్ద్రమసే స్వాహా । ప్రతీదృశ్యాయై స్వాహా । అహోరాత్రేభ్యః స్వాహా । అర్ధమాసేభ్యః స్వాహా । మాసేభ్యః స్వాహా ఇతి మాసి మాసి వా ఋతుభ్యః స్వాహా ఇత్యృతావృతౌ సంవత్సరాయ స్వాహా ఇతి సంవత్సరే । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । ఆయురసి ఇతి ప్రాగన్నప్రాశనాదాజ్యశేషం ప్రాశయతి । ఆచామతి జఠరమభిమృశతి యత ఇన్ద్ర భయామహే తతో నో అభయం కృధి స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ । ఏతదాయుష్యమాయుష్యమ్ ౧

అత ఊర్ధ్వం సంవత్సరే సంవత్సరే జన్మనక్షత్రే క్రియేత । అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి అగ్నిర్మూర్ధా భువ ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అథ నక్షత్రదేవతాభ్యామృగ్భ్యాం జుహోతి యథాలిఙ్గం నవో నవో భవతి జాయమాన ఇత్యేతేనానువాకేన । ప్రత్యృచం ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యామాగ్నేయమపోద్ధృత్యానుమతీం జుహోతి । అవత్తే స్విష్టకృత్స్యథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి నక్షత్రదేవతాభ్యో హుత్వా చన్ద్రమా వా అకామయత ఇత్యేతేనానువాకేన స్వాహాకారైః । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । ఆయురసి

ఇతి హుతశేషమన్నం ప్రాశయతి । ఆచామతి జఠరమభిమృశతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ । ఏతదాయుష్యమాయుష్యమ్ ౨

అత ఊర్ధ్వం చతుర్థే మాస్యుపనిష్క్రామణం షష్ఠేఽష్టమే వా హస్తే తిష్యపునర్వస్వనూరాధాశ్విరేవత్యామేకతమస్మిన్ నక్షత్రే కృతస్వస్త్యయనమపదాతిం శిశుం మాత్రా ఛత్రిణం చతుష్పథే నయేత్ । యచ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్ కుర్వన్తి ౩

అథ షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ । ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేఽగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి । యథా పురస్తాద్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా అథైనం దధి మధు ఘృతమితి త్రివృత్ ప్రాశయతి భూస్త్వయి దదామి భువస్త్వయి దదామి స్వస్త్వయి దదామి భూర్భువఃస్వస్త్వయి దదామి ఇతి । అథైనమన్నం ప్రాశయతి అపాం త్వౌషధీనాం రసం ప్రాశయామి । శివాస్త ఆప ఓషధయో భవన్తు । అనమీవాస్త ఆప ఓషధయో భవన్తు ఇతి ౪

తృతీయే వర్షే చౌళకర్మ । ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేఽగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి । యథా పురస్తాద్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా అపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖః కుమార ఉపవిశతి । ఉత్తరతో మాతా బ్రహ్మచారీ వా ఆనడుహం శకృత్పిణ్డం ధారయతి యేనాస్య కేశాన్ ప్రతిగృహ్ణాతి । అథోష్ణాః శీతాభిరపః సంసృజతి । శీతాసూష్ణా ఆనీయ ఆప ఉన్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే ఇతి దక్షిణం గోదానమనక్తి । ఓషధే త్రాయస్వైనమ్ ఊర్ధ్వాగ్నమోషధీరన్తర్దధాతి । స్వధితే మైనం హింసీః ఇతి క్షురేణాభినిదధాతి । దేవశ్రూరేతాని ప్రవపే ఇతి ప్రవపతి । ఏవమితరాన్ ప్రదక్షిణమ్ । యేనావపత్ సవితా క్షురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య విద్వాన్ । తేన బ్రహ్మణో వపతేదమస్యోర్జేమం రయ్యా వర్చసా సꣳసృజాథ ఇతి పశ్చాత్ యేన పూషా బృహస్పతేరగ్నేరిన్ద్రస్య చాయుషేఽవపత్ తేనదేఽహం వపామ్యసౌ ఇత్యుత్తరతః యథా జ్యోక్ సుమనా అసాః । జ్యోక్ చ సూర్యం దృశే ఇతి పురస్తాద్ ఉప్త్వా యథోదితం చౌళం కారయతి । యథఋషి వా । సన్న్యస్య కేశాన్ యత్ర పూషా బహస్పతిః సవితా సోమో అగ్నిః । తేభ్యో నిధానం బహుధా వ్యైచ్ఛన్నన్తరా ద్యావాపృథివీ అపః సువః ఇతి గోష్ఠాదుమ్బరే దర్భస్తమ్బే వా నిఖనతి యోఽస్య రాతిర్భవతి । యథాశ్రద్ధం బ్రాహ్మణాయ దదాతి । సర్పిష్మన్తమోదనం నాపితాయ ప్రయచ్ఛతి । ఇత్యేవం విహితం షోడశే వర్షే గోదానకర్మ సశిఖం వాపయతే । శిఖామాత్రమతిశినష్టి ఇత్యేకేషామ్ । అగ్నిగోదానో వా భవతి । గురవే గాం దదాతి ౫

సంవత్సరేసంవత్సరే అతఊర్ధ్వం

చతుర్థేమాస్యుపనిష్క్రమణమ్ అథషష్ఠే మాస్యన్నప్రశనం తృతీయేవర్షే పఞ్చ ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయోఽధ్యాయః

అథ శుచౌ సమే దేశేఽగ్న్యాయతనే శకలేన త్రిః సముద్ధత్య శకలం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్యాగ్నిమద్భిరవోక్ష్యోద్ధన్తి । యదేవాస్యామేధ్యం తదపహన్త్యపోఽవోక్షతి శాన్త్యా ఇతి బ్రాహ్మణమ్ । పఞ్చప్రస్థం శుచి శుక్లం సికతమనార్ద్రం వివిచ్య స్థణ్డిలం కృత్వా సమచతురశ్రమరత్నిమాత్రమ్ ఉదక్ప్రాక్ప్రవణం ప్రాదేశమాత్రం వ్రీహిభిర్దక్షిణతః ప్రాచీం లేఖాం లిఖతి ఏవం మధ్యమమేవముత్తరతః । వ్రీహిభిః పశ్చాదుదీచీం లేఖాం లిఖతి ఏవం మధ్యమమేవం పురస్తాత్ । వ్రీహీనపోహ్యాప ఉపస్పృశ్యాద్భిరవోక్ష్య ఓం భూర్భువఃస్వరఓం ప్రతిష్ఠ ఇత్యగ్నిముపసమాధాయ బర్హిరరత్నిమాత్రం షట్త్రింశదఙ్గులం తిస్రః శమ్యాః పరిధయో మధ్యమాఙ్గుల్యానామికయా కనిష్ఠికయేతి స్థవిష్ఠో మధ్యమోఽణీయాన్ దక్షిణతోఽణిష్ఠో హ్రసిష్ఠ ఉత్తరతః సమిద్ద్వాదశాఙ్గుష్ఠమష్టాదశ యాజ్ఞికం కాష్ఠం ప్రోక్షణీమాజ్యస్థాలీం ప్రాజాపత్యభాజనం ప్రస్థచతుర్భాగం పూర్ణప్రస్థద్విభాగం ప్రణీతాప్రణయనం ప్రస్థచరుస్థాలీం వదానప్రమాణమఙ్గుష్ఠపర్వోక్తమ్ ఆహుతిప్రమాణం చతురఙ్గులం దర్వీప్రభాణమేకవింశతిమఙ్గుష్ఠం తస్యాశ్చతుర్దశాఙ్గుష్ఠం పూర్వభాగం తస్య ద్వ్యఙ్గుష్ఠమున్నతం పఞ్చాఙ్గుష్ఠం బిలమేవం స్రుక్ ప్రాదేశమాత్రం పవిత్రమేవముపవేషణమితి హోమప్రమాణనిర్దేశో వ్యాఖ్యాతః ౧

అథాతో నాన్దీముఖేభ్యః పితృభ్యః పూర్వేద్యుః కర్మ వ్యాఖ్యాస్యామః । ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే శ్వః కరిష్యామీతి శ్వో భూతే వాన్నం సంస్కృత్య శుచీన్ శ్రోత్రియాన్ బ్రాహ్మణానామన్త్రయతే । శుచి శుక్లమనార్ద్రమాచ్ఛాద్య యజ్ఞోపవీత్యప ఆచమ్య చతుర్వారం శుక్లాన్ వలీన్ హరతి దధితణ్డులసురభిశుక్లాః సుమనస ఇతి అగ్న్యాయతనే ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వష్టౌ బలీన్ దదాతి అగ్నయే సోమాయ ప్రజాపతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ఋషిభ్యో భూతేభ్యః పితృభ్యః సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో నమః ఇతి । హవిష్యమన్నం బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రదాపయతి । దధ్నా మాషమత్స్యమాంసభక్ష్యాశనమిత్యపరమ్ । అథ చతుష్టయమాదాయ వ్రీహియవపుష్యసర్షపాణీతి సహ తైరేవోదకుమ్భమాదాయ ఓం మనః సమాధీయతాం ప్రసీదన్ భవన్తః ఇత్యుక్త్వా సప్రణవనాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామ్ ఇత్యేవం యథార్థయితరే ప్రతిబ్రూయుః । అస్య కర్మణః పుణ్యాహం వక్ష్యామః । స్థణ్డిలాద్యుపనాన్దిం కృత్వాపఆదిశిఖాన్తికం కరోతి । పునఃకల్పనాద్యానమస్కారం కృత్వాన్వాహార్యాదిప్రణవాదికం కరోతి । అన్యత్ర జాతకర్మనామకరణయోః పూర్వేద్యుః

సన్తిష్ఠతే నాన్దీశ్రాద్ధః సన్తిష్ఠతే నాన్దీశ్రాద్ధః ౨

తత్ర తత్ర వినిర్దిష్టం పుణ్యాహాదివివాచనమ్
కర్మాఙ్గం చ విశుద్ధ్యర్థం విస్తరేణ మయోచ్యతే
పుణ్యాహం వాచయిష్యన్ హి శుక్లామ్బరధరః శుచిః
పవిత్రపాణిరాచాన్తః తతః కర్మ సమారభేత్
శ్రోత్రియాన్ క్షాళితపదానాచాన్తాంశ్చ ద్విజోత్తమాన్
దర్భపక్ష్మాసనేషు శుచీన్ యుగ్మాన్ ప్రవేశయేత్
ఉపవిశ్య నవం కుమ్భమద్భిః ప్రక్షాళయ పూరయేత్
శుభాననమకల్మాషమాఢకాపూరితం తతః
అర్చయేద్ గన్ధపుష్పాద్యైరక్షతైశ్చ ఫలాన్వితైః
సాదయిత్వాథ దర్భేషు సకూర్చం పిహితాననమ్
అర్చయేత్తు తతః సమ్యగుపవిష్టాన్ ద్విజోత్తమాన్
ఆపో గన్ధాః సుమనస ఇతి దద్యాజ్జలాదికమ్
శివా ఆపః సన్త్వితి చ సుమన్గాః పాన్త్వితీతి చ
సౌమనస్యమితి బ్రూయురస్త్వన్తమితరే ద్విజాః
శివం కర్మేతి చేత్యుక్త్వా బ్రాహ్మణానాం దదౌ జలమ్
ఆపః స్వస్తి శివం కర్మేత్యస్త్వన్తమితరే ద్విజాః
భోజ్యం దద్యాత్ తత స్తేభ్యో అన్వాహార్య ఇతి ద్విజః
ఓదనం తణ్డులం వాపి స్వన్వాహార్యోఽస్త్వితీతరే
గృహ్ణీయుర్దక్షిణాం దద్యాద్ దక్షిణా ఇతి చ ద్విజాః
స్వస్త్యాది దక్షిణాః పాన్తు బహు దేయమితీతరే
అస్త్వన్తం ప్రతిగృహ్ణీయుర్దద్యాదక్షతమక్షతమ్
ఇత్యక్షతం చారిష్టం చేత్యస్త్వన్తం బ్రూయురర్చితాః
వాచయేత్తు కరస్థానా నామే భుక్తవతః శ్రితే
ఉత్తిష్ఠేయుస్తతః పశ్చాన్మనః సమాధీయతామితి

సమాహితమనసః స్మః ప్రసీదన్తు భవన్త్వితి

ప్రసన్నాః స్మ ఇతి బ్రూయుః శాన్తిపుష్టీతి చోచ్యతే

తుష్టిఋద్ధీ అవిఘ్నమస్త్వితి ఆయుష్యమితి చోచ్యతే ఆరోగ్యం శివం కర్మాస్తు

ఇత్యూచుర్బ్రాహ్మణా నిశమ్ । సప్రణవమ్ అస్తు ఇతి బ్రూయుః । ప్రజాపతిః ప్రీయతామ్ । ప్రీయతాం భగవాన్ ప్రజాపతిః । ఏవం తత్తత్కర్మణి విహితా వాచ్యాః । పుణ్యాహం భవన్తో బ్రువన్తు । ఓం పుణ్యాహమ్ ఇతి ఓం పురమస్వామినామ్నిః స్వస్తిం భవన్తో బ్రువన్తు । ఓం స్వస్తి । ఓం ఋద్ధిం భవన్తో బ్రువన్తు । ఓం ఋద్ధ్యతామ్ । ఓం త్రిః । పుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు శివం కర్మాస్తు । ఏవం ప్రతివచనమ్ । నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామ్ । భగవన్తో నాన్దీముఖాః పితరః ఇతి ప్రతివచనమ్ । ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మన్త్రైః ప్రణీతాప్రోక్షణవద్ ఆత్మానం ప్రోక్షయేత్ । పుణ్యాహం సమాప్తమ్ ౪

అథ కౌతుకం వ్యాఖ్యాస్యామః పరమస్వామిశర్మణః కుమారస్య కౌతుకబన్ధం కరిష్య ఇతి సఙ్కల్ప్య తణ్డులముదకుమ్భం వరాహవిషాణం చ కణ్టకినం చ శఙ్ఖమాదర్శమఞ్జనం కౌతుకతన్తుం చాదాయ ఏకత్ర నిధాయ నిశాయాం గృహం సభాచ్ఛాదనవిధా నాద్యైరలఙ్కృత్య గోమయేనోపలిప్య వ్రీహిభిః స్థణి!డిలం కృత్వా స్థణ్డిలోత్తరే కుమ్భం నిధాయ కుమ్భస్య దక్షిణతః సమ్భారాన్ నిధాయ సుప్రక్షాళితపాణిపాదాన్ చతురో బ్రాహ్మణాన ప్రతిదిశముపవేశ్య దర్భేష్వాసీనః కర్మోపక్రమం కరోతి । సంస్కార్యం కుమారమాత్మనో దక్షిణత ఉపవేశ్య ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః స్వహృదయం ప్రోక్ష్య బ్రాహ్మణైః సహైతాననువాకాన్ జపతి కృణుష్వ పాజః ప్రసితిం న పృథ్వీమ్ ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే ఆశుఃశిశాన ఇతి । మమాగ్నే వర్చో విహవేష్వస్తు అగ్నేర్మన్వే ప్రథమస్య ప్రచేతసః ఇన్ద్రో దధీచో అస్థభిః చక్షుషో హేతే మనసో హేతే భ్రాతృవ్యం పాతయామసి ఇత్యన్తమ్ । ఏతాననువాకాన్ జపిత్వా మాతులః కుమారస్య సమీప ఉపవిశ్య త్రీణి శలల్యాదిశఙ్ఖపర్యన్తాన్యాదాయ కుమారస్య దక్షిణం బాహుమన్వవహృత్య త్రిః ప్రదక్షిణమావర్తయతే । అథాఞ్జనమాదాయ దక్షిణేనాఙ్క్తే । ఆదర్శమాదాయ ముఖం దర్శయతి । తన్తుమాదాయ రక్షోహణం వాజినమాజిఘర్మి మిత్రం ప్రయిష్ఠముపయామి శర్మ । శిశానో అగ్నిః క్రతుభిః సమిద్ధః స నో దివా స రిషః పాతు నక్తమ్ విశ్వేత్త్రాతే సవనేషు ప్రవాచ్యా యా చకర్థ మఘవన్నిన్ద్ర సున్వతే । పారావతం యత్పురుసంభృతం వస్వపావృణోః శరభాయ ఋషిబన్ధవే ఇతి తన్తుం ప్రబధ్య బృహత్సామ క్షత్రభృద్ వృద్ధవృష్ణియం త్రిష్టుభౌజః శుభితముగ్రవీరమ్ । ఇన్ద్రస్తోమేన పఞ్చదశేన మధ్యమిదం వాతేన సగరేణ రక్ష ఇతి రక్షాం కరోతి । అథ తణ్డులమాదాయ వసవస్త్వా రుద్రైః పురస్తాత్ పాన్తు సర్పిర్గ్రీవీ పీవర్యస్య జాయా ఆశిషమేవైతామాశాస్తే పూర్ణపాత్రే నవో నవో భవతి జాయమానః త్రియమ్బకం యజామహే విష్ణో త్వన్నో అన్తమః విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచమ్ ఇత్యేవమాదిఋగ్యజుర్భిః రక్షాం కరోతి । ఏవం స్త్ర్యాపః సవ్యం బాహుమను పర్యావృత్య ప్రదక్షిణమావర్తయతే । యత్ర నాన్దీశ్రాద్ధం తత్ర కౌతుకమిత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౫

అథశుచౌసమేదేశే అథాతోనాన్దీముఖేభ్యః తత్రతత్ర అథవైభవతిశ్రద్ధయా

అథకౌతుకం పఞ్చ ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

శాలాం కరిష్యన్నుదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే రోహిణ్యాం మృగశిరసి తిష్య ఉత్తరయోః ఫల్గున్యోర్హస్తే చిత్రాయాం విశాఖయోరేతేషు స్నా యాత్ । యత్రాపస్తద్ గత్వాగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి । యథా పురస్తాద్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వాహతం వాసః పరిధాయాప ఉపస్పృశ్య దేవస్య త్వా ఇత్యగ్నిమాదాయ పరిలిఖితమ్ ఇతి త్రిః ప్రదక్షిణం పరిలిఖ్య యథార్థమ్ అవటాన్ ఖాత్వాభ్యన్తరే పాంసూన్ కరోతి । హైవ ధ్రువాం నిమినోమి శాలాం క్షేమే తిష్ఠతు ఘృతముక్షమాణామ్ । తాం త్వా శాలే సర్వవీరాః సువీరా అరిష్టవీరా అనుసఞ్చరేమ ఇతి దక్షిణాం ద్వారస్థూణాముచ్ఛ్రయతి । హైవ ధ్రువా ప్రతితిష్ఠ శాలేఽశ్వవతీ గోమతీ సూనృతావతీ । ఊర్జస్వతీ పయసా పిన్వమానోచ్ఛ్రయస్వ మహతే సౌభగాయ ఇత్యుత్తరామ్ । ఆ త్వా కుమారస్తరుణ ఆవత్సో జగతః సహ । ఆ త్వా హిరణ్మయః కుమ్భ ఆదధ్నః కలశీరయన్ ఇతి సమ్మితేఽభిమృశతి । ఏవమేవ స్థూణావుచ్ఛ్రయతి । ఏవమభిమృశతి । ఋతేన స్థూణావధిరోహ వంశోగ్రో విరాజన్నపసేధ శత్రూన్ । అథాస్మభ్యం సహవీరాం రయిం దా ఇతి పృష్ఠవంశణరోపయతి । మా నః సపత్నీ శరణా స్యోనా దేవీర్దేవేభిర్విమితాస్యగ్రే । తృణం వసానా సుమనా స్త్వం శన్న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పదే ఇతి ఛన్నామభిమృశతి । తతో రురాళే వాస్తుశమం నిశాయామన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పతే ఇతి ద్వే ౧

వాస్తోష్పతే ప్రతరణో న ఏధి గయస్ఫానో గోభిరశ్వేభిరిన్దో । అజరాసస్తే సఖ్యే స్యామ పితేవ పుత్రాన్ ప్రతి నో జుషస్వ స్వాహా । అపైతు మృత్యురమృతం న ఆగన్ వైవస్వతో నో అభయం కృణోతు । పర్ణం వనస్పతేరివాభిః నః శీయతాఽ రయిః సచతాం నః శచీపతిః స్వాహా । పరం మృత్యో అనుపరేహి పన్థాం యస్తే స్వ ఇతరో దేవయానాత్ । చక్షుష్మే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మా నః ప్రజాఽ రీరిషో మోత వీరాన్ స్వాహా । ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి ఇత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౨

అథ తటాకకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః నాభ్యర్చ్య యూపముపతిష్ఠతే । తద్విష్ణోః పరమం పదం సదా పశ్యన్తి సూరయః । దివీవ చక్షురాతతమ్ ఇతి । అథ ప్రదక్షిణమావృత్య ప్రత్యగధిశ్రిత్య జఘనేన యూపం స్థణ్డిలం కృత్వాగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా జుహోతి ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి ఇతి ద్వాభ్యామ్ । ఓషధివనస్పతిభ్యాం పక్వాజ్జుహోతి యా జాతా ఓషధయ ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అథ ప్రాసాదాత్ పక్వాజ్జుహోతి వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పత ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి । బ్రహ్మణే స్వాహా । రుద్రాయ స్వాహా । యమాయ స్వాహా । వరుణాయ స్వాహా । నిరృత్యై స్వాహా । శ్రియై స్వాహా । యశస్కరాయ స్వాహా । అహ్నే స్వాహా । రాత్ర్యై స్వాహా । సూర్యాయ స్వాహా । చన్ద్రమసే స్వాహా । నక్షత్రేభ్యః స్వాహా ఇతి ద్వాదశాహుతీర్హుత్వా జుహోతి । కూప్యాభ్యః స్వాహా అద్భ్యః స్వాహా ఇత్యేతమభ్యనువాకమ్ । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । పాయసతిలచూర్ణం పయోమిశ్రం సలక్షణం సమ్పూర్ణం బలిం కృత్వా బలీన్ సంప్రకీర్య యమసూక్తం పురుషసూక్తం వాచయిత్వోర్మిమన్తమ్ ఉదధిం కృత్వా స్నాత్వాచమ్యాహతం వాసః పరిధాయ దక్షిణాం దదాతి । హిరణ్యం ధాన్యం బ్రాహ్మణేభ్యో దదాతి । నృత్తగీతవాద్యాదీని ఘోషయిత్వా సర్వలోకమలఙ్కృత్య విష్ణులోకం గచ్ఛతీత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౩

అథ కూశ్మాణ్డైర్జుహుయాద్ యోఽపూత ఇవ మన్యేత యథా స్తేనో యథా భ్రూణహైవమేష భవతి యోఽయోనౌ రేతః సిఞ్చతి । అత్ర స్వప్నాన్తరే రేతః పతేదపివా స్త్రీకామో వా । అమావాస్యాయాం పౌర్ణమాస్యాం వా కేశశ్మశ్రులోమనఖాని వాపయిత్వా స్నాతః శుద్ధవాసా బ్రహ్మచారికల్పేన వ్రతముపైతి వత్సరం మాసం చతుర్విం శతిమహోరాత్రం ద్వాదశరాత్రం షడ్రాత్రం త్రిరాత్రం వా । న మాంసమశ్నీయాన్న స్త్రియముపేయాన్నోపర్యాసీత జుగుప్సేతానృతాత్ । పయోభక్ష ఇతి ప్రథమః కల్పః । యావకం వోపయుఞ్జానః కృచ్ఛ్రం ద్వాదశరాశం చరేత్ । భిక్షేద్వా । యవాగూం రాజన్యో వైశ్య ఆమిక్షామ్ । పూర్వాహ్ణే పాకయజ్ఞిధర్మేణాగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ యద్దేవా దేవహేళనం యదదీవ్యన్నృణమహం బభూవ ఆయుష్టే విశ్వతో దధద్ ఇత్యేతైస్త్రిభిరనువాకైః ప్రత్యృచమాజ్యేన హుత్వా సింహే వ్యాఘ్ర ఉత యా పృదాకౌ ఇతి చతస్ర ఆహుతీః అగ్నేఽభ్యావర్తిన్ అగ్నే అఙ్గిరః పునరూర్జా సహ రయ్యా ఇతి చతస్ర ఆహుతీర్హుత్వా సమిత్పాణిః యజమాన ఆయతనేఽవస్థాయ వైశ్వానరాయ ప్రతివేదయామ ఇతి ద్వాదశర్చేన సూక్తేనోపస్థాయ యన్మే మనసా వాచా కృతమేనః కదాచన । సర్వస్మాత్ తస్మాన్మేళితో మోగ్ధి త్వం హి వేత్థ యథాతథం స్వాహా ఇతి సమిధమాధాయ వరం దదాతి । జయాప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । ఏకస్మిన్నేవాగ్నౌ పరిచర్య అథాగ్న్యాధేయే యద్దేవా దేవహేళనమ్ యదదీవ్యన్నృణమహం బభూవ ఆయుష్టే విశ్వతో దధద్ ఇతి పూర్ణాహుతిం హుత్వాగ్నిహోత్రమారప్స్యమానో దశహోతారం హుత్వా దర్శపూర్ణమాసావారప్స్యమానశ్చతుర్హోతారం హుత్వా చాతుర్మాస్యమారప్స్యమానః పఞ్చహోతారం హుత్వా పశుబన్ధం షడ్ఢోతారం సోమే సప్తహోతారమ్ । కర్మాదిష్వేతైర్జుహుయాదితి విజ్ఞాయత ఇతి హి బ్రాహ్మణమ్ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ४

అథాతః పూతకామోऽగ్నినాధాస్యమానో వాన్యత్తు మహత్ కర్మ సమారభేద్వా । పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే పూర్వకాలముపోష్యోపవ్యుషసి గ్రామాత్ ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య కృతశౌచః కృతాచమనో యథోదితం స్నానం కృత్వా నదీషు వా శుద్ధజలాశయే వా గృహం ప్రత్యేత్య శుచిః శుక్లమనార్ద్రమాచ్ఛాద్యాగ్నిముపసమాధాయ దర్శవత్ కృత్వా నిర్వపణకాలే దేవస్య త్వా ఇత్యనుద్రుత్య గణాయ జుష్టం నిర్వపామి ఇతి త్రీన్ ముష్టీన్ యజుషా తూష్ణీం చతుర్థమ్ । ఆజ్యేన శ్రపయతి । ఆ అగ్నిముఖాత్ కృత్వా ఘృతాన్నేన జుహుయాత్ । క్ష్మాపవిత్రః సహస్రాక్షో మృగారాంహోముచౌ గణౌ । పావమాన్యం చ కూశ్మాణ్డ్యో వైశ్వానర్య ఋచశ్చాయః ప్రత్యృచం జుహుయాత్ । ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోऽత్యరీరిచమ్ ఇత్యాహుతీర్హుహుయాత్ । జయాప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । అత్ర గురవే మాం దత్త్వా పత్నీభిః సహ కృతమఙ్గళశ్చతుష్పథం గత్వా గోమయేన గోచర్యమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య పాత్రం నిధాయ పరిస్తీర్యాద్భిః పూరయన్వేక్షమాణః పాప్మానో విధత్వాయతి సింహే మే మన్యుః ఇత్యాన్తాదనువాకమ్ । అథ పాత్రమాదాయ ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ అపేహి పాప్మన్ పునరపనాశినో భవా నః పాప్మన్ సుకృతస్య లోకే పాప్మన్ ధేహ్యావిహృతో యో నః పాప్మన్న జహాతి తము త్వా జహి నో వయమ్ । అన్యత్రాస్మిన్నివిశతాత్ సహస్రాక్షో అమర్త్యః । యో నో ద్వేష్టి స ఋష్యన్తి యము ద్విష్మస్తము జహి ఇతి పృష్ఠతో నిధాయాప ఉపస్పృశ్య ప్రదక్షిణమావర్తయేత్ । ఏవమేవ సప్తాహం సవనత్రయమ్

కుర్యాన్మౌనీ హవిష్యాశీ నిగృహీతేన్ద్రియక్రియః

ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో మహతః పాతకాదపి

వృద్ధత్వే యౌవనే బాల్యే వా కృతః పాపసఞ్చయః

పూర్వజన్మసు వా జాతస్తస్మాదపి విముచ్యతే

భోజనాన్తే ద్విజాతీనాం పాయసాన్నేన సర్పిషా

గోభూతిలహిరణ్యాని భుక్తవద్భ్యః ప్రదాపయేత్

ఏవం కృత్వా సర్వాన్ లోకాన్ జయతీత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ॥

అథ శతాభిషేకం వ్యాఖ్యాస్యామః । సహస్రమాసం పర్యవసితమితి చేచ్ఛతసంవత్సర ఉదగయనాపూర్యమాణే పుణ్యే నక్షత్రే బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమ్ ఋద్ధిమితి వాచయిత్వా అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వోపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం ప్రతిదిశం వ్రీహితణ్డులైః సర్వాసు దిక్షు చతురశ్రం స్థణ్డిలం కృత్వా ఫలైః పుష్పైస్తణ్డులైరక్షతైర్యవైస్తిలైః సంప్రకీర్య ప్రాదేశమాత్రే సమే ప్రాచీనాగ్రే కూర్చే కృత్వా ప్రాగగ్రైః కూర్చైః స్థణ్డిలం నిధాయాథ స్వర్ణం రజతం తామ్రం మృణ్మయం వా పఞ్చవింశతిం కలశాన్ సూత్రేణ పరివేష్టయిత్వా స్థణ్డిలేషు నిధాయ సంపరిస్తీర్య జలపవిత్రం నిధాయ

సర్వగన్ధైః ఫలైః పుష్పైస్తిలైః సంయుక్తే జలపవిత్ర ఉదకమానయతి । కూర్చం నిధాయాక్షతగన్ధపుష్పధూపదీపాద్యైః కలశానలఙ్కృత్య సర్వాసాం దిశాం కలశేష్వావాహయతి । అథాస్య మధ్యే బ్రహ్మాణమావాహయామి । ప్రజాపతిమావాహయామి । పరమేష్ఠినమావాహయామి । హిరణ్యగర్భమావాహయామి । స్వయంభువమావాహయామి । ఇతి ఆవాహ్య పురస్తాదనుక్రమేణ ఇన్ద్రాదీన్ కలశేష్వావాహయామీత్యావాహ్య పరిధానప్రభృత్యాగ్ని ముఖాత్ కృత్వా దైవతమర్చయిత్వా అర్ఘ్యపాద్యాదిభిరారాధ్య యథావిధ్యయైనం స్నాపయతి । ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వైతైరేవ నామధేయైః అముష్మై నమోఽముష్మై నమ ఇతి తర్పయతి । గన్ధపుష్పాక్షతధూపాన్ దద్యాద్ అహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య । ద్వదశకలశం వరుణసూక్తం శేషతాదన్తః శాపధేత్రికోదకేన యదివా పరేపరేతీతః ఇతి చతసృభిరనుచ్ఛన్దసమ్ అగ్నిరాయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైః । అథైతైః అభిషేచనం కరోతి । అథ ప్రక్షాళితపాణిపాద ఆచమ్య అహతేన వాససా పరిధత్తే । ఏవమేవోర్ధ్వం సర్వగన్ధైః చన్దనాగరుసంయుతం సర్వాననులేప్య అథాదిత్యా ముదీక్షయతి ఆ సత్యేన ఇతి । అథైనమ్ ఉపతిష్ఠతే ఉదూయం తమసస్పరి ఉదుత్యం చిత్రం తచ్చక్షుర్దేవహితం య ఉదగాత్ ఇతి । ఏరకామాస్తీర్య తస్యాం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్యాథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి షడ్భిః । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । అథాగ్రేణాగ్నిం దర్భస్తమ్బే హుతశేషం నిధాయ ఆయుష్టే విశ్వతో దధదయమగ్నిర్వరేణ్యః ఆయుర్దా అగ్నే ఇతి ద్వాభ్యామ్ అథాజ్యశేషే హిరణ్యం నిధాయ ఇన్ద్రాయ త్వా తేజస్వతే తేజస్వన్తమ్ ఇతి చతసృభిః అనుచ్ఛన్దసైశ్చార్ధర్చైః ఆజ్యశేషే ప్రతిచ్ఛాయాం దర్శయతి । మమాగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధి ఇత్యనేన బ్రాహ్మణాయ దదాతి । ఆయురసి విశ్వాయురసి । సర్వాయురసి సర్వమాయురసి । యతో వాసో మనోజవాః ఇత్యన్తైశ్చతసృభిరనుచ్ఛన్దసైరనుబ్రాహ్మణైరాశీర్వాచనమాహ । త్రివృతాన్నేన బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాశిషో వాచయిత్వా బ్రాహ్మణేన ప్రీయతామ్ ఇతి । అథాశామాయుష గ్రామం ప్రదక్షిణం కరోతి । అథాచ్ఛాదనవిశేషైరుపసర్జనైశ్చామరైస్తాలవృన్తైర్వహతి। అథ శఙ్ఖైర్గేయాదినిర్ఘోషయుక్తైశ్చ రయవాహనమారోప్య స్వస్తిసూక్తం జపేత్ స్వస్తి నోఽమిమీత ఇత్యాది స్వస్తి సమ్బాధేష్వభయం నో అస్తు ఇతి సమానమ్ । అథ ద్వారబలిం కరోతి । అథ గేహాన్తరం గత్వా బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వాథ బాలానామాహుః । సహస్రమాయుః సహస్రమాసస్తరుణేన్దుం దర్శయిత్వాథ పుత్రపౌత్రైః బ్రాహ్మణః సాయుజ్యం సలోకతాం ప్రాప్నోతి ఇత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ఽ

అథ బ్రాహ్మణస్య మహాపాతకాదిపతితకర్మాణి భవన్తి చేదత్ర సపిణ్డః కిం కుర్యాదితి ।

నిన్దితేఽహ్ని సాయాహ్నే సపిణ్డాః సహ తిష్ఠన్తి

చతుష్పథే తథా కార్యం గోమయేనోపలేపనమ్

నిన్దితం చైవ శీతోష్ణముదకుమ్భం ప్రతిష్ఠిపేత్

అస్యదాసీ తతః పశ్చాదద్భిః కుమ్భం ప్రపూరయేత్

ఉత్తిష్ఠన్తః సపిణ్డాస్తమిదం వచనమబ్రువన్

సమ్భాషణం చ సంయానం సభాశయనమేవ చ

అశనం చ తథా తేన న చ కుర్యాదితః పరమ్

ఇతి వాచం విసృజ్యైవ కుర్యాత్ కుమ్భం ప్రదక్షిణమ్

తాడయేద్ వామపాదస్య పార్ష్ణ్యా తత్ తస్య సన్నిధౌ

అనవేక్షమాణాస్తే సర్వే గత్వా పశ్చాద్ యథోదితమ్

ప్రాయశ్చిత్తం యథాశాస్త్రం వివిధం చాథ చేత్ కృతమ్

ఏవం పూతస్తతః పశ్చాత్ స్నాత్వా శుద్ధే జలాశయే

పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు ప్రవిశేచ్చ చతుష్పథమ్

గోమయేనోపలిప్యాథ నవకుమ్భం ప్రతిష్ఠిపేత్

దాసేరాద్భిః ప్రపూర్యాథ సపిణ్డాన్ పర్యుపాసయేత్

స్వస్తివాక్యం తతః కృత్వా కుమ్భం కుర్యాత్ ప్రదక్షిణమ్

ఉదం పీత్వాథ కుమ్భస్థం స్వగేహం తు ప్రవేక్షయేత్

బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాథ సపిణ్డైః సహ భోజయేత్

ఏవం హి శుద్ధాత్మానం పితృపితామహప్రపితామహా అస్య కులవృద్ధాశ్చాశిషో వాచయిత్వా అత ఊర్ధ్వం సర్వాన్ కామాన్ స హి కుర్యాదితి కుర్యాదితి ౭

అథ శుభాశుభనిమిత్తానాం వాయసానాం బలివిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । గ్రామాత్ ప్రాచీముదీచీం దిశముపనిష్క్రమ్య గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రోక్ష్య లక్షణముల్లిఖ్యాద్భిరవోక్ష్య ప్రదక్షిణం వాయసానామాసనం కల్పయతి । అజ్కతేభ్యః కల్పయామి । కజ్కతేభ్యః కల్పయామి । కద్రుపుత్రేభ్యః కల్పయామి । వాసేభ్యః కల్పయామి । బ్రహ్మపుత్రేభ్యః కల్ప్లయామి । అథైతానావాహయతి । న కపిలాన్ న కోకిలాన్ నారిష్టాన్ న మహారిష్టాన్ వాయసమాత్రకాన్ । ఆయాన్తు శకునాః శీఘ్రం వాయసా బలిభోజినః । అజ్కతానామాహయామి । కజ్కతానావాహయామి । కద్రుపుత్రానావాహయామి । వాయసానావాహయామి । బ్రహ్మపుత్రానావాహయామి ఇత్యావాహ్య ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా అముష్మై నమోఽముష్మై నమ ఇతి

గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య అముష్మై స్వాహాముష్మై స్వాహా ఇతి పాయసోదనేన పిణ్డం ప్రదక్షిణం దద్యాత్ । అముష్మై

నమోఽముష్మై నమ ఇత్యుపస్థాయ

సత్యాః స్థ సత్యం వదత సత్యే రమత వాయసాః

తత్సత్యమిహ నో బ్రూయాన్న మిథ్యాబలిమశ్నీయాత్

ఇత్యాహ

అథైనం మాతృఘాతేన పితృఘాతేన వా పునః

తద్ దుష్కృతం ప్రతిగృహ్ణీయాద్ యో మిథ్యాబలిమశ్నీయాత్

కపిలానాం శతం హుత్వా బ్రాహ్మణానాం విశేషతః

దుష్కృతం ప్రతిగృహ్ణీయాద్ యో మిథ్యాబలిమశ్నీయాత్

ఇతి బ్రూయాత్

భావాయ పూర్వం గృహ్ణీయాదభావాయ తు దక్షిణమ్

నాస్తీత్యపరం చైవ భవిష్యత్యపి వోత్తరమ్

మధ్యే సర్వార్థలాభాయ ఇత్యాహ । ఏవం జ్ఞాత్వా సర్వకర్మాణ్యారభేత్ సర్వకర్మాణ్యారభేదితి ౮

అథ యజ్ఞోపవీతవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే బ్రాహ్మణకన్యా బ్రాహ్మణవిధవా వా సుప్రక్షాళితపాణిపాదా శుచిః శుక్లమనార్ద్రమాచ్ఛాద్య యత్ర కార్పాసస్తిష్ఠతి తత్ర గత్వా పకఫలం పరిగృహ్య గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య తన్మధ్యే యన్త్రం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాఙ్ముఖీ ఉదఙ్ముఖీ వా ఉపవిశ్య ఉపర్యుపరి తన్తుం తత్య న కదాచన నీచం కరోతి । బ్రాహ్మణాయ దదాతి । అథ బ్రాహ్మణో హిరణ్యేన పరిక్రీయ వా ధాన్యేన వా ధనేన వా సుప్రక్షాళితపాణిపాద అప ఆచమ్య పవిత్రపాణిః ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వోపవిశ్య దక్షిణహస్తాఙ్గులీభిః శ్లిష్టాభిః షడధికేన నవత్యా పరిగణ్య త్రిగుణీకృతమథాద్భిర్మార్జయతి ఆపో హి ష్ఠా మయో భువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన । బ్రాహ్మణానాహూయ ప్రాగేకః స్థిత్వా ప్రత్యగ్ ద్వౌ స్థిత్వా దక్షిణహస్తం పరివ్రాజేన భూర్భువఃస్వః ఇతి సూత్రం కృత్వా త్రిగుణీకృత్య యాజ్ఞికే వృక్షే విసృజతి । తృణేన తాడయతి । హస్తేన హస్తం సూత్రమాదాయ జానుభ్యాం పరివేష్టయతి భూరగ్నిం చ పృథివీం చ మాం చ । త్రీంశ్చ లోకాన్ సంవత్సరం చ । ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు । తయా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ ధ్రువా సీద ఇతి అథ ద్వితీయం భువో వాయుం చాన్తరిక్షం చ మాం చ । త్రీంశ్చ లోకాన్ సంవత్సరం చ । ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు । తయా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ ధ్రువా సీద ఇతి అథ తృతీయం స్వరాదిత్యం చ దివం చ మాం చ ।

త్రీంశ్చ లోకాన్ సంవత్సరం చ । ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు । తయా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ ధ్రువా సీద ఇతి అథ గ్రన్థిం కృత్వా భూర్భువఃస్వశ్చన్ద్రమసం చ దిశశ్చ మాం చ । త్రీంశ్చ లోకాన్ సంవత్సరం చ ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు । తయా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ ధ్రువా సీద ఇతి । అథ యజ్ఞోపవీతీ భవతి యజ్ఞస్యోపవీతేన ఉపవ్యయామి దీర్ఘాయుష్ట్వాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయ సర్వేషాం వేదానామాధిపత్యాయ శ్రియై యశసే బ్రహ్మణే బ్రహ్మవర్చసాయ ఇతి । ఆచాన్తః సర్వకర్మార్హో భవతి సర్వకర్మార్హో భవతి ౯

అథ దేవతారాధనం వ్యాఖ్యాస్యామః । శుచి శుక్లమనార్ద్రమాచ్ఛాద్య పవిత్రపాణిరాచాన్తః సన్ధ్యాముపాస్యాథ కృతాగ్నికార్యో దేవమావాహయేత్

మణ్డలే స్థణ్డిలే వాప్సు హృది దీప్తే చ పావకే

తత్రైవ ప్రతిమాయాం వా హరిమావాహ్య పూజయేత్

హృదయాభ్యన్తరే పద్మం మనసా చిన్తయేద్ బుధః

పద్మస్య కర్ణికామధ్యే తస్య జ్యోతిర్వ్యవస్థితమ్

జ్యోతిర్మధ్యే మహావిష్ణుః శఙ్ఖచక్రగదాధరః

ఏవం ద్వాదశనామభిరావాహ్య కేశవాయేతి

చన్దనాది ప్రదీపాన్తైః పూజయేచ్చ తతః పరమ్

మణ్డళే చ తథా సర్వం స్థణ్డిలే చ తథైవ చ

తత్రైవ పావకే దీప్తే హరిమావాహ్య పూజయేత్

అథ చేత్ ప్రతిమాం కుర్వన్ స్వర్ణమయేన వా లోహమయేన వా అశక్తౌ శిలామయేన వా

శఙ్ఖచక్రగదాధరం చతుర్భుజం కృత్వా అగారే వా విమానే వా ప్రతిష్ఠాప్య ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేనాభిషేకం కరోతి । అథ దేవమావాహయామి ఇతి కేశవాదినామభిరావాహ్య అథ వస్త్రం ప్రదాయ యువం వస్త్రాణి ఇతి అథ గన్ధం ప్రదాయ గన్ధద్వారామ్ ఇతి అథ పుష్పం ప్రదాయ యోఽపాం పుష్పం వేద ఇతి అథ ధూపం ప్రదాయ ధూరసి ఇతి అథ దీపం ప్రదాయ ఉద్దీప్యస్వ ఇతి తచ్ఛేషేణానులేపనం కరోతి । అర్ఘణీయముదకమ్ ఇత్యర్ఘ్యం పాద్యముదకమ్ ఇతి పాద్యం దద్యాద్ ఆచమనీయముదకమ్ ఇత్యాచమనీయమ్ । అథ చరుం శ్రపయతి । ఆఢకేన ఆఢకార్ధేన వా ప్రస్థేన వాజ్యేన వా పయసి శ్రపయతి । అథాన్నం భవతి । ప్రదాయ సత్యం త్వర్తే̱న పరిషిఞ్చామి ఇతి ఋతం త్వా సత్యేన పరిషిఞ్చామి ఇతి పరిషేచనం కరోతి । అథాన్నమభిమృశ్య అహమస్మి ప్రథమజా ఋతస్య ఇతి దశర్చేన సూక్తేన అమృతోపస్తరణమసి ఇతి ఉపస్తరణం కరోతి । అథ ప్రాణాహుతిః । ప్రాణే

నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహాయ । ప్రాణాయ స్వాహా ఇతి ప్రాణాయ అపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహాయ । అపానాయ స్వాహా ఇత్యపానాయ వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహాయ । వ్యానాయ స్వాహా ఇతి వ్యానాయ ఉదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి । శివో మా విశాప్రదాహాయ । ఉదానాయ స్వాహా ఇత్యుదానాయ సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి శివో మా విశాప్రదాహాయ సమానాయ స్వాహా ఇతి సమానాయ ఏవం పఞ్చవిధాం ప్రాణాహుతిం కరోతి । అథ దేవముపస్థాయ కేశవాదిద్వాదశనామభిః విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచమ్ ఇతి జపతి । అథావరణం కరోతి అమృతాపిధానమసి ఇత్యప ఆనీయ పిధాయ యోఽపామాయతనం వేద । ఆయతనవాన్ భవతి ఇత్యాచమనీయం కరోతి । అథ తామ్బూలం ప్రదాయ దేవముద్రాసయతి । క్షీరార్ణవే వా మేరౌ వా ఆదిత్యమణ్డలే వా కేశవముద్వాస్య నైవేద్యమప్సు నిధాయ చతుర్థాశం బ్రాహ్మణాయ దదాతి ఇత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౧౦

అథాతో రవికల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః । ఆయుష్కామస్య వా తేజస్కామస్య వా యశస్కామస్య వా భూతికామస్య వా పుత్రకామస్య వా రూపకామస్య వా భవతి । న నక్తమశ్నీయాత్ మృచ్ఛయశ్చ మైథునవర్జమ్ । శుచి శుక్లమనార్ద్రమాచ్ఛాద్య ప్రయతః శుచిర్భవతి । అథ శ్వోభూతే ఆదిత్యవారే ఆదిత్యేఽభ్యుదితమాత్రే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య మధ్యే స్వర్ణమథవా రజతం వా పద్మం నిధాయ అథవా భూమౌ

విలిఖేదష్టపత్రం సకర్ణికమ్

పూర్వపత్రే న్యసేత్ సూర్యమాగ్నేయ్యాం చ దివాకరమ్

న్యస్య యామ్యే వివస్వన్తం నైరృత్యాం తు భగం న్యసేత్

వరుణం పశ్చిమే పత్రే వాయవ్యే చేన్ద్రమేవ చ

సవితారమథైశాన్యామాదిత్యం చోత్తరే న్యసేత్

సకర్ణికాపూర్వపత్రే న్యసేదర్కం సవాజినమ్

సహస్రాంశుం దక్షిణే చ మార్తాణ్డం పశ్చిమే దిశి

ఉత్తరే తు రవిం దేవం తన్మధ్యే భాస్కరం న్యసేత్

ఏవం ద్వాదశాదిత్యాన్ యథాక్రమం విన్యస్య మధ్యే సర్వాదిత్యరూపం విన్యస్యాథాద్భిర్మార్జయతే ఆపో హి ష్ఠా మయో భువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన । అథ రక్తచన్దనేన రక్తపుష్పేణ రక్తవర్ణ ఆచార్యః అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇతి గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య పాద్యముదకం నమస్కారం కృత్వా అముష్మై నమోఽముష్మై నమ ఇతి అథ దైవతానుద్వాసయతి । ద్వాదశనామభిర్యథా పూర్వమావాహనం కరోతి తథోద్వాసనమ్ ।

గురవే యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాత్ । ఏవం సంవత్సరస్యార్కవారేషు పూజాం కృత్వా బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా ఆయుష్కామీ దీర్ఘమాయురవాప్నుయాత్ । తేజస్కామీ తేజస్వీ యశస్కామీ యశస్వీ భూతికామీ భూతిమాన్ భవతి పుత్రకామీ

పుత్రం లభతే । సర్వకామీ సర్వం లభతే । ఇత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౧౧

ప్రణవం చాగ్నిదైవత్యం పరబ్రహ్మస్వరూపిణమ్

ఛన్దస్తు దేవీ గాయత్రీ ఋషిర్బ్రహ్మేతి కీర్తితః

ప్రణవం నమస్కరోమి సర్వదేవతామయం శృణు విష్ణుమబ్రవీదితి ప్రణవం త్ర్యక్షరేణ

అకారోకారమకారాక్షరేణ । అకారోఽగ్నిః ఉకారః సూర్యః మకారశ్చన్ద్రః । అకారో బ్రహ్మ ఉకారో విష్ణుః మకార ఈశ్వరః । అకారో నపుంసకః ఉకారః పుల్లిఙ్గః మకారః స్త్రీలిఙ్గః । అకారో మిశ్రవర్ణః ఉకారో రక్తవర్ణః మకారః శ్వేతవర్ణః । ఉపమారహితాః ఔమకారాత్మకాః కాలత్రయాత్మకాః లోకత్రయాత్మకాః ఋగ్యజుస్సామాత్మకాః అవస్థాత్రయాత్మకాః ప్రణవోచ్చారణేన మహదైశ్వర్యదాయకాః మూలాధారానాహతభ్రూమధ్యే స్థితాః అకారోకారమకారాః ఉదాత్తానుదాత్తస్వరితాః వక్ష్యామ్య్ తిరహస్యమితి । ఋగ్వేదే ప్రణవం యజుర్వేదే ప్రణవం సామవేదే ప్రణవం త్రిః బ్రూయాత్ । తస్యోత్తరా భూయసే నిర్వచనాయ ౧౨

అథశాలాంకరిష్యన్ వాస్తోష్పతే అథతటాకకల్పంవ్యాఖ్యాస్యామః అథకూశ్మాణ్డైర్జుహుయాద్ అథాతఃపూతకామః అథశతాభిషేకమ్ అథబ్రాహ్మణస్యమహాపాతకాది అథశుభాశుభనిమిత్తానామ్ అథయజ్ఞోపవీతవిధిమ్ అథదేవతారాధనమ్ అథాతోరవికల్పంవ్యాఖ్యాస్యామః ప్రణవంచాగ్నిదైవత్యం ద్వాదశ

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథాతో గ్రహాతిథ్యబలికర్మోపహారాన్ వ్యాఖ్యాస్యామః

అశ్రద్ధధానమహుతమజపం త్యక్తమఙ్గలమ్

గ్రహా నయన్తి సువ్యక్తం పురుషం యమసాదనమ్

గ్రహాణాముగ్రచేష్టానాం నక్షత్రపథచారిణామ్

ఉపహారాన్ ప్రవక్ష్యామి శాన్త్యర్థం తు యథావిధి

మాసి మాస్యృతావృతావయనే చన్ద్రగ్రహే సూర్యగ్రహే జన్మనక్షత్రే విషువే శుభాశుభే వా

తద్గ్రహాణామాతిథ్యం సంవత్సరాదపి ప్రయుఞ్జానః సర్వాన్ కామానవాప్నోతీతి ।
ఉక్తమేకాగ్నివిధానం కృత్వా

భాస్కరాఙ్గారకౌ రక్తౌ శ్వేతౌ శుక్రనిశాకరౌ

సోమపుత్రగురూ చైవ తావుభౌ పీతకౌ స్మృతౌ

కృష్ణం శనైశ్చరం విద్యాద్ రాహుకేతూ తథైవ చ

గ్రహవర్ణాని పుష్పాణి ప్రాజ్ఞస్తత్రోపకల్పయేత్

బలిం చైవోపహారం చ గన్ధమాల్యం తథైవ చ

యథాక్రమేణోపహరేత్ సర్వేషామనుపూర్వశః । ఇతి

అర్కసమిధమాదిత్యాయ పాలాశం సోమాయ స్వాదిరమఙ్గారకాయ అపామార్గం బుధాయ

అశ్వత్థం బృహస్పతయే ఔదుమ్బరం శుక్రాయ శమీం శనైశ్చరాయ రాహోః దూర్వాం కేతోః
కుశమితి । మధ్యే వృత్తమాదిత్యాయ ఆగ్నేయ్యాం చతురశ్రం సోమాయ దక్షిణే
త్రికోణమఙ్గారకాయ ఈశాన్యాం వాణాకారం బుధాయ ఉత్తరే దీర్ఘచతురశ్రం బృహస్పతయే
ప్రాక్ పఞ్చకోణం శుక్రాయ పశ్చిమే ధనురాకారం శనైశ్చరాయ నిరృత్యాం శూర్పాకారం రాహవే
వాయవ్యాం ధ్వజాకారం కేతుభ్యః । పరిధానప్రభృత్యగ్నిముఖాన్తం కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి । ఆ
సత్యేన అగ్నిం దూతం వృణీమహే ఏషామీశే ఇత్యాదిత్యాయ । ఆప్యాయస్వ అప్సు మే సోమో
అబ్రవీత్ గౌరీ మిమాయ ఇతి సోమాయ । అగ్నిర్మూర్ధా స్యోనా పృథివి క్షేత్రస్య పతినా
ఇత్యఙ్గారకాయ । ఉద్బుధ్యస్వ ఇదం విష్ణుః విష్ణో రరాటమసి ఇతి బుధాయ । బృహస్పతే అతి
ఇన్ద్ర మరుత్వః బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి బృహస్పతయే । ప్ర వః శుక్రాయ ఇన్ద్రాణీమ్ ఇన్ద్రమ్ వో
విశ్వతస్పరి ఇతి శుక్రాయ । శన్నో దేవీః ప్రజాపతే న త్వత్ ఇమం యమ ప్రస్తరమా హి సీద
ఇతి శనైశ్చరాయ । కయా నశ్చిత్ర ఆభువత్ ఆ యం గౌః యత్తే దేవీ నిరృతిరావబన్ధ ఇతి
రాహవే । కేతుం కృణ్వన్ బ్రహ్మ దేవానాం సచిత్ర చిత్రం చితయన్తమస్మై ఇతి కేతవే ।
ఘృతాన్వక్తానాం సమిధామష్టసహస్రమష్టశతమష్టావింశతిం వా ప్రత్యృచం హవిషా
జుహుయాత్ । ప్రత్యృచమాజ్యేన జుహుయాత్ । హవిష్యాన్నమాదిత్యాయ ఘృతపాయసం
సోమాయ గుళౌదనమఙ్గారకాయ క్షీరౌదనం బుధాయ దధ్యోదనం బృహస్పతయే ఘృతౌదనం
శుక్రాయ తిలమిశ్రపిష్టమాషౌదనం శనైశ్చరాయ రాహోర్మాంసౌదనం కేతోశ్చిత్రౌదనమ్
ఇత్యుపహారః సర్వేషామలాభే హవిష్యమ్ । అర్యమణం సోమం రాజానమ్ ఇతి స్విష్టకృతం
జుహోతి । జయాప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । అగ్రేణాగ్నిం గ్రహానభ్యర్చయతి ।
ఆపో హి ష్ఠా మయో భువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః
పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా స్వేన స్వేన మన్త్రేణ
గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య బలిముపహృత్య నమస్కృత్య ప్రవాహ్య జఘనేనాగ్నిం
ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య అద్భిర్మార్జయతే ఆపో హి ష్ఠా మయో భువ ఇత్యాదిభిః । అథ దక్షిణాం

దదాతి । కపిలాం ధేనుమాదిత్యాయ శఙ్ఖం సోమాయ రక్తమనడ్వాహమఙ్గారకాయ కాఞ్చనం బుధాయ వాసో బృహస్పతయే రజతం శుక్రాయ కృష్ణాం గాం శనైశ్చరాయ రాహోశ్చాగం కేతోః కుఞ్జరమితి । సర్వేషామలాభే హిరణ్యం

వా యేన వా తుష్యత్యాచార్యః

యథా సముత్థితం యన్త్రం యన్త్రేణ ప్రతిహన్యతే

ఏవం సముత్థితం ఘోరం శీఘ్రం శాన్తిం నయేత్ సదా

యథా శస్త్రప్రహారాణాం కవచం భవతి వారణమ్

ఏవం దైవోపఘాతానాం శాన్తిర్భవతి వారణమ్

అహింసకాస్య దాన్తస్య ధర్మార్జితధనస్య చ

నిత్యం చ నియమస్థస్య సదా సానుగ్రహా గ్రహాః

గ్రహా గావో నరేన్ద్రాశ్చ బ్రాహ్మణాశ్చ విశేషతః

పూజితాః పూజయన్త్యేతే నిర్దహన్త్యవమానితాః

దేవతా గ్రహరూపేణ దర్శయన్తి శుభాశుభమ్

దర్శయన్తి శుభాశుభమితి ౧

అథ యద్యకాలే స్థూణా విరోహేత్ వ కపోతో

వాగారమధ్యేఽధిపతేద్ గౌర్వా గాం ధయేత్ గౌరాత్మానం ప్రత్యజ్ ధయేత్ అనడ్వాన్వా సముల్లిఖేత్ అనగ్నౌ వా ధూమో జాయేత అనగ్నౌ వా దీప్యేత మధు వా జాయేత నిర్యాసం వోపజాయేత ఛత్రాకం వోపజాయేత మణ్డూకో వా భూమౌ దదృశే శ్వానః ప్రసూతే వా గృహపతిం జాయాం వోపతపతి అన్యేషు చాద్భుతోత్పాతేషు । అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా జుహోతి వాస్తోష్పతే ఇతి ద్వే । వాస్తోష్పతే శం నః ఇన్ద్రాగ్నీ కయా నశ్చిత్ర ఆ భువత్ కో అద్య యుజ్కే భవతం నః సమనసౌ ఇతి । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । అపరేణాగ్నిం శమీపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి శం నో దేవీరభిష్టయ ఇతి । స్థాలీసంక్షాళనమాజ్యశేషముదకశేషం చ పాత్ర్యాం సమానీయైతేషూత్పాతేషు నినయేత్ । ప్రోక్షయేద్వా తచ్చంయోరా వృణీమహే ఇతి । అన్నం సంస్కృత్య బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయతి శివం శివమ్ ఇతి । అద్భుతో వ్యాఖ్యాతః ౨

ఆహుతానుకృతిరాయుష్యహోమచరుః సంవత్సరే సంవత్సరే షట్సు షట్సు మాసేషు చతుర్షు చతుర్షు మాసేషు మాసి మాసి వా జన్మనక్షత్రే క్రియేత । అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వా వ్రీహీన్ నిర్వపతి అగ్నయ ఆయుష్మతే వో జుష్టం నిర్వపామి ఇతి । తూష్ణీం వా । అథ ధాన్యాన్ నిర్వపతి ప్రాణాయ వో జుష్టం నిర్వపామి

ఇతి । తూష్ణీం వా । తానభ్యుక్ష్యావహత్య త్రిష్ఫలీకృత్య త్రిః ప్రక్షాళ్య నిదధాతి । అథ తిరఃపవిత్రం స్థాల్యామపః పయో వానీయాధిశ్రిత్య తిరఃపవిత్రం తణ్డులానావపతి । అథాజ్యమధిశ్రిత్యోభయం పర్యగ్ని కృత్వా మేక్షణం చ స్రువం చ సంమార్ష్టి । అథైతం చరుం శ్రపయిత్వాభిఘార్యోదఞ్చముద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి । స ఏష ఏవ సర్వేషాం స్థాలీపాకానాం చరుకల్పః । పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ఆయుష్టే విశ్వతో దధద్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య ఆయుర్దా అగ్నే హవిషో జుషాణః ఇతి యాజ్యయా జుహోతి । ఆజ్యాహుతీరుపజుహోతి । అథాన్తరేణాగ్నిం చాజ్యస్థాలీం చరుస్థాలీం నిదధాతి । సహస్రసంపాతాభిహుతం కరోతి । యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణ ఉజ్జహార ప్రాణైశ్వరః కృత్తివాసాః పినాకీ । ఈశానో దేవః స న ఆయుర్దధాతు తస్మై జుహోమి హవిషా ఘృతేన స్వాహా । విభ్రాజమానః సరిరస్య మధ్యాద్రోచమానో ఘర్మరుచిర్య ఆగాత్ । స మృత్యుపాశాదపనుద్య ఘోరాదిహాయుషే నో ఘృతమత్తు దేవః స్వాహా । బ్రహ్మజ్యోతిర్బ్రహ్మపత్నీషు గర్భం యమాదధాత్ పురురూపం జయన్తమ్ । సువర్ణరమ్భగ్రహమర్కమర్చ్యం తమాయుషే వర్ధయామో ఘృతేన స్వాహా । శ్రియం లక్ష్మీమౌపలామమ్బికాం గాం షష్ఠీం జయామిన్ద్రసేనేత్యుదాహుః తాం విద్యాం బ్రహ్మయోనిం సరూపామిహాయుషే తర్పయామో ఘృతేన స్వాహా । దాక్షాయణ్యః సర్వయోన్యః సయోన్యః సహస్రశో విశ్వరూపా విరూపాః । ససూనవః సపతయః సయూథ్యా ఆయుషేణో ఘృతమిదం జుషన్తాం స్వాహా । దివ్యా గణా బహురూపాః పురాణా ఆయుశ్ఛిదో నః ప్రమథ్నన్తు వీరాన్ । తేభ్యో జుహోమి బహుధా ఘృతేన మా నః ప్రజాꣳ రీరిషో మోత వీరాన్ స్వాహా । ఏకఃపురస్తాద్య ఇదం బభూవ యతో బభూవ భువనస్య గోపాః । యమప్యేతి భువనꣳ సాంపరాయే స నో హవిర్ఘృతమిహాయుషేఽత్తు దేవః స్వాహా । వసూన్ రుద్రానాదిత్యాన్ మరుతోఽథ సాధ్యాన్ ఋభూన్ యక్షాన్ గన్ధర్వాశ్చꣳ పితౄంశ్చ విశ్వాన్ । భృగూన్ సర్పాꣳశ్చాఙ్గిరసోఽథ సర్వాన్ ఘృతం హుత్వా స్వాయుష్యా మహయామ శశ్వత్ స్వాహా । ఇతి షడ్వింశతిశతం కృత్వా తదాహుతీనామష్టసహస్రం సంపద్యతే । ఇతరస్మాత్ పక్వాత్ సౌవిష్టకృతం జుహోతి । హవ్యవాహమభిమాతిషాహమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య స్విష్టమగ్నే ఇతి యాజ్యయా జుహోతి । జయాప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । అథాగ్రేణాగ్నిం దూర్వాస్తమ్బే హుతశేషం నిదధాతి మా నో మహాన్తం మా నస్తోక ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య వాగ్యతః స్థాలీపాకం సగణః ప్రాశ్నాతి ఆయురసి విశ్వాయురసి సర్వాయురసి సర్వమాయురసి సర్వం మ ఆయుర్భూయాత్ సర్వమాయుర్గేషమ్ ఇతి । ప్రాశ్యాచమ్య జఠరమభిమృశతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ । కుమారాణాం గ్రహగృహీతానామాయుష్యేణ ఘృతసూక్తేనాహరహః స్వస్త్యయనార్థం స్వాధ్యాయమధీయీత । ఏతైరేవ మన్త్రైరాహుతీర్జుహుయాత్ । ఏతైరేవ మన్త్రైర్బలిం హరేత్ । అగతో హైవ భవతి । తదేతదృద్ధమయనం భూతోపసృష్టానాం రాష్ట్రభృతః పఞ్చశోడాయ సర్పాహుతిర్గన్ధర్వాహుతిరితి । అగతో హైవ భవతి । తదేతదృద్ధమయనం హుతాహుతానుకృతయోఽన్యే హోమా ఆశ్రమానుకృతయః సంశ్రయా ఇతి 3

అథాతోఽపమృత్యుఞ్జయకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః । పుణ్యే నక్షత్రే జన్మనక్షత్రే జన్మవారే వా కృష్ణాష్టమ్యాం చతుర్దశ్యాం వా దేవాలయే నదీతీరే గోష్ఠే పుణ్యతమే స్థలే వా స్వగృహే వా గోమయేనోపలిప్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా ఓం భూర్భువఃస్వః స్వాహా ఇతి ప్రాయశ్చిత్తం హుత్వా శ్వేతదూర్వాః పాలాశసమిధోఽష్టసహస్రమష్టశతమష్టావింశతిం వా దధిమధుఘృతపయాంసి సముదాయుత్య త్రియమ్బకం యజామహే ఇతి మన్త్రేణ హుత్వాథ అపైతు మృత్యుః పరం మృత్యో మా నో మహాన్తం మా నస్తోకే త్రియమ్బకమ్ యే తే సహస్రమ్ ఇతి హుత్వా స్విష్టకృతమవదాయాథాజ్యాహుతీశ్చోపజుహోతి నక్షత్రే రాశౌ జాతస్య శర్మణః మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భూః స్వాహా పూర్వవత్ శర్మణః మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భువః స్వాహా పూర్వవత్ శర్మణః మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం స్వః స్వాహా పూర్వవత్ శర్మణః మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భూర్భువఃస్వః స్వాహా ఇతి । అథ స్విష్టకృతం హవ్యవాహమభిమాతిషాహమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య స్విష్టమగ్న ఇతి యాజ్యయా జుహోతి । జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృతః ఇతి హుత్వా తన్త్రశేషం సమాప్య దర్భస్తమ్బే హుతశేషం నిదధాతి తచ్ఛంయోరా వృణీమహే ఇతి । అథ దక్షిణాం దద్యాత్ । యథాచార్యస్తుష్టః ప్రసన్నహృదయో భవేత్ తథా దద్యాత్ । శేషేభ్యోఽపి యథాశక్తి దత్త్వా బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ॥

అథ జయానామేవ హోమో జయా హే నామ్యం తు కల్పయతే । వాధఃస్రువం చ స్రుచశ్చ వాధక ఏవైనం వైభీతకమిధ్మమభ్యజ్యాబాధకేన స్రువేణోపసృజ్య బాధకాయాం స్రుచి చతుర్గృహీతేన జుహోతి । చతుష్పాదః పశవః । పశూనేవావరున్ధే । చిత్తం చ చిత్తిశ్చాకూతం చాకూతిశ్చ విజ్ఞానం చ విజ్ఞాతం చ మనశ్చ శక్వరీశ్చ దర్శశ్చ పూర్ణమాసశ్చ బృహచ్చ రథన్తరం చ ప్రజాపతిర్జయానిన్ద్రాయ వృష్ణే ప్రాయచ్ఛదుగ్రః పృతనాజ్యేషు తస్మై విశః సమనమన్త సర్వాః స ఉగ్రః స హి హవ్యో బభూవ స్వాహా ఇతి । అథ వైభీతకమిధ్మమితి । దేవాసురాః సంయత్తా ఆసన్ స ఇన్ద్రః ప్రజాపతిముపాధావత్ తస్మా ఏతాఞ్జయాన్ ప్రాయచ్ఛత్ తానజుహోత్ తతో వై దేవా అసురానజయన్ యదజయన్ తజ్జయానాం జయత్వం స్పర్ధమానేనైతే హోతవ్యా జయత్యేవ తాం పృతనామ్ ఇతి । బ్రాహ్మణమప్యేవ భవతి యేన కర్మణేర్త్సేత్ తత్ర హోతవ్యా ఇతి స యత్కర్మర్త్సేదిదం మే సమృధ్యత ఇతి ॥

ప్రజార్థిహోమం వ్యాఖ్యాస్యామః । నదీతీరేఽశ్వత్థచ్ఛాయాయాం వా గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రాచ్యాం దిశి బ్రహ్మాణం ప్రతిష్ఠాప్య పార్శ్వయోర్ధాతారం విధాతారం చ దక్షిణతో ధాతారం వామతో విధాతారం కృష్ణవర్ణం ధాతారం శ్వేతవర్ణం విధాతారం చతుర్ముఖం చిత్రవర్ణం తతస్తానర్చయేత్ । పూర్వం బ్రహ్మాణమావాహయేత్ । పరమేష్ఠినమావాహయేత్ । హిరణ్యగర్భమావాహయేత్ ఇత్యావాహ్య ప్రనవేన ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా శుద్ధాన్నం బ్రహ్మణే ముద్గాన్నం ధాత్రే పీతాన్నం విధాత్రే ।

యజమానస్యథైనాం స్త్రియమాహూయ తత్త్వమసి జ్యోతిరసి విశ్వేశానం గతా నామదా ఇతి అమావాస్యాయాం పౌర్ణమాస్యామయనద్వయే చ వ్యతీపాతే విషువే తిష్యరోహిణ్యాం శ్రవణాయాం తస్యా జన్మని ఋతుస్నాతాయామ్ అహతం వాసః పరిధాప్య హిరణ్యమాచార్యాయ దత్త్వాక్లిష్టాని వాసాంసి పరిధాయాచమ్య గన్ధశుక్లపుష్పైరలఙ్కృత్య అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య సప్త తే అగ్నే సమిధః సప్త జిహ్వా సప్తఋషయః సప్త ధామ ప్రియాణి ఇతి స్త్రీషు దక్షిణోపవిశ్య పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాత్ పురుషసూక్తేన జుహుయాత్ । జుహోతి యాజ్యాం పురోనువాక్యామితి ద్వౌ ద్వౌ । ప్రత్యృచమథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి । సావిత్ర్యాష్టోత్తరసహస్రం జుహుయాత్ । అప ఉపస్పృశ్య సుదర్శనేనాష్టసహస్రమ్ అగ్నిబీజేనాష్టసహస్రం సప్రణవం జుహోతి । అష్టసహస్రం సప్రణవమష్టశతమష్టావింశతిం వా । మధ్యమం జుహోత్యష్టశతమితి కీర్తితమ్ । స్విష్టకృతాత్ ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । అథైనం సమ్పాతం మూర్ధ్ని జుహోతి । ప్రణవేన నమస్కారాన్తం యజ్ఞవాస్తు కుర్వీత । తదస్య గర్భిణీ భవతి । ఏవముత్పాదితపుత్రా న లుప్యన్తే కదాచన న లుప్యన్తే కదాచనేతి । అథ విష్ణుం ద్వాదశ్యాం భగవన్తమర్చయిత్వా సుదర్శనేనాష్టసహస్రం జప్త్వా త్రిః పర్యాయమ్ ఆవశ్యకః పుత్రో భవతీత్యాహ పుత్రో భవతీత్యాహ । శైవోక్తేషు కాలేషు నదీషు వా శుద్ధజలాశయే వా మధ్యమేన చ పలాశపర్ణేన వాష్టసహస్రేణాష్టశతేన వాష్టావింశత్యా వా ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేనాభిషేచనం కృత్వా గాయత్ర్యాష్టసహస్రేణాభిషేచనం కరోతి । పురుషసూక్తేన చ సహస్రశీర్షా పురుష ఇత్యేతేనానువాకేన । పుత్రో భవతీత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౬

అథ విష్ణుబలిః । అష్టమే మాసి పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే ద్వాదశ్యాం సప్తమ్యాం రోహిణ్యాం శ్రవణాయాం వా బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వా ఉపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం దైవతమావాహయామి ఓం భూః పురుషమావాహయామి ఓం భువః పురుషమావాహయామి ఓం స్వః పురుషమావాహయామి ఓం భూర్భువఃస్వః పురుషమావాహయామి ఇత్యావాహ్య పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా దైవతమర్చయిత్వా ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వాథాద్భిస్తర్పయతే కేశవం నారాయణం మాధవం గోవిన్దం విష్ణుం మధుసూదనం త్రివిక్రమం వామనం శ్రీధరం హృషీకేశం పద్మనాభం దామోదరం తర్పయామి ఇతి । ఏతైరేవ నామభిః గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్మై నమోఽముష్మై నమ ఇతి । అథ వైష్ణవాహుతీర్జుహోతి విష్ణోర్నుకం తదస్య ప్రియం ప్ర తద్విష్ణుః పరో మాత్రయా విచక్రమే త్రిర్దేవ ఇతి । జయాప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ । గుళపాయసం ఘృతమిశ్రమథాన్నస్య బలి ముపహరతి అముష్మై స్వాహాఽముష్మై స్వాహా ఇతి ద్వాదశభిర్యథాలిఙ్గమ్ । వైష్ణవీభిః ఋగ్యజుఃసామాథర్వభిః స్తుతిభిః స్తువన్తి । వ్యాహృతీభిః

పురుషముద్వాసయతి పురుషముద్వాసయామి ఇతి । అన్నశేషం పత్నీం ప్రాశయతి పుమాంసం జనయతీతి విజ్ఞాయతే ౭

అథ శూలగవః సంవత్సరే సంవత్సరే మార్గశీర్షపౌర్ణమాస్యాం క్రియేత । అపి వా౽ర్ద్రాయామ్ అరణ్యేఽగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వా బర్హిరాదాయ గాముపాకరోతి ఈశానాయ త్వా జుష్టముపాకరోమి ఇతి । తూష్ణీమిత్యేకే । తామత్రైవ ప్రతీచీనశిరసీమ్ ఉదీచీనపదీం సజ్ఞపయతి । తస్యై సంజ్ఞప్తాయా అద్భిరభిషేకమ్ । ప్రాణానాప్యాయ్య తూష్ణీం వపాముత్ఖిద్య హృదయముద్ధారయతి । ప్రజ్ఞాతాని చావదానాని । తాన్యే తేష్వేవ శూలేషూపనీక్ష్యైతస్మిన్నేవాగ్నౌ శ్రపయన్తి । అథైతాని శూలేభ్యోఽపరిక్షిప్య పునః కుమ్భ్యాం నిశ్రపయన్తి । అథైతాని అభిఘారితాన్యుద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి । పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా దైవతమావాహయతి ఆ త్వా వహన్తు హరయః సచేతసః శ్వేతైరశ్వైః సహ కేతుమద్భిః । వాతాజితైర్మఘవద్భిర్మనోజవైరాయాహి శీఘ్రం మమ హవ్యాయ శర్వోమ్ ఇతి । అథ స్రువేణోపస్తీర్ణాభిఘారితాం జుహోతి । సహస్రాణి సహస్రశ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య ఈశానం త్వా భువనానామభిశ్రియమ్ ఇతి యాజ్యయా జుహోతి । అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి । అత్రైతాన్యవదానానీడాసూనే ప్రచ్ఛిద్యౌదనం మాంసం యూషమిత్యాజ్యేన సముదాయుత్య మేక్షణేనోపఘాతం పూర్వార్ధే జుహోతి । భవాయ దేవాయ స్వాహా శర్వాయ దేవాయ స్వాహా ఈశానాయ దేవాయ స్వాహా పశుపతయే దేవాయ స్వాహా రుద్రాయ దేవాయ స్వాహా ఉగ్రాయ దేవాయ స్వాహా భీమాయ దేవాయ స్వాహా మహతే దేవాయ స్వాహా ఇతి । అథ మధ్యే భవస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా శర్వస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా ఈశానస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా పశుపతేర్దేవస్య పత్న్యై స్వాహా రుద్రస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా ఉగ్రస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా భీమస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా మహతో దేవస్య పత్న్యై స్వాహా ఇతి । అథాపరార్ధే జుహోతి । భవస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా శర్వస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా ఈశానస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా పశుపతేర్దేవస్య సుతాయ స్వాహా రుద్రస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా ఉగ్రస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా భీమస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా మహతో దేవస్య సుతాయ స్వాహా ఇతి । అథాజ్యాహుతీర్జుహోతి । నమస్తే రుద్ర మన్యవ ఇత్యాన్తాదనువాకస్య । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । అథాపరేణాగ్నిమర్కపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి యో రుద్రో అగ్నౌ యో అప్సు య ఓషధీషు యో రుద్రో విశ్వా భువనా వివేశ తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు ఇతి । స్థాలీసంక్షాళనమాజ్యశేషముదకశేషం చ పాత్ర్యాం సమానీయ వేతసశాఖయావోక్ష్య త్రిః ప్రదక్షిణం గాః పర్యేతి ఆ గావో అగ్మన్నుత భద్రమక్రన్ ఇత్యేతేన సూక్తేన । మహత్ స్వస్త్యయనమాచక్షతే । అథ యది గాం న లభతే మేషమజం వాలభతే । ఈశానస్థాలీపాకం వా శ్రపయతి యద్ గవా కార్యమ్ । స శూలగవో వ్యాఖ్యాతః । ఏవమేవాష్టమ్యాం ప్రదోషే క్రియేతైతావదేవ నానా । నాత్రోపాకరణం పశోః ౮

అథాతో గృహకర్మణో గృహవృద్ధిమిచ్ఛన్ మాసి మాసి ఋతావృతౌ సంవత్సరే సంవత్సరే పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే గృహశాన్తిమారభేత । అపామార్గపాలాశశిరీషౌదుమ్బరసదాభద్రా

అమృతతృణమిశ్రవల్లీభిర్బద్ధ్వా గృహాన్ పరిసంమార్ష్టి । పరిసమూహ్యాపోఽభ్యుక్ష్య పఞ్చగవ్యేన దర్భముష్టినా సమ్ప్రోక్ష్య సర్షపాన్ సంప్రకీర్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా మధ్యే వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పతే ఇతి ద్వే ఆహుతీ హుత్వా సావిత్ర్యా సహస్రం జుహుయాత్ । తతో దక్షిణపురస్తాత్ తతో దక్షిణపశ్చాత్ తత ఉత్తరపశ్చాత్ మధ్యే వా । జయాప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । గాం వాసో హిరణ్యం దక్షిణాం దదాతి బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా । ఏవం ప్రయుఞ్జాన ఆన్తం మహాన్తం పోషం పుష్యతి । బహవః పుత్రా అస్య భవన్తి । న చ బాలాః ప్రమీయన్తే । నాగ్నిర్దహతి । న దంష్ట్రిణః ఖాదయేయుః । న తస్కరాః సపత్నా రక్షాంసి పిశాచా అపి బాధన్తే । యది గావః ప్రతప్యేరన్ గవాం మధ్యే ఆహుతిసహస్రం జుహుయాత్ । ఏతేనైవ కల్పేనాశ్వోష్ట్రఖరాజావికమహిషహస్తికులమన్యతరద్ ద్విపదాం చతుష్పదాం చ వ్యాఖ్యాతమ్ ౯

వృష్టికామస్య సమ్భారాన్ । కృష్ణం వాసః కృష్ణాశ్వః కృష్ణతూషం కృష్ణోరభ్రః కృష్ణాజినం చ కృష్ణవ్రీహయశ్చ కృష్ణమధు చామా చ కుమ్భీ ఖర్జూరసక్తవః కరీరసక్తవశ్చ వర్షాభూణాం స్రజస్నీణి చ పుష్కరపర్ణాని దశసహస్రం వైతససమిధామిత్యేతేఽస్య సంభారా ఉపక్లప్తా భవన్తి । అగ్నిముపసమాధాయ యస్మిన్ కాలే పశ్చాద్వాతో వాతి తస్మిన్ కాలే కృష్ణం వాసః కృష్ణతూషమ్ పరిధత్తే మారుతమసి మరుతామ్ ఓజోఽపాం ధారాం భిన్ధి రమయత మరుతః శ్యేనమాయినం మనోజవసం వృషణఀ సువృక్తిమ్ । యేన శర్ధ ఉగ్రమవసృష్టమేతి తదశ్వినా పరిధత్తం స్వస్తి । అగ్రేణాగ్నిం కృష్ణమశ్వం కృష్ణమభ్రం పురస్తాత్ ప్రత్యఞ్చం ధారయన్తో దక్షిణత ఆమాం కుమ్భీం నిమిఞ్చన్తి వర్షాభూణాం స్రజః పశ్చాత్ స్థాపయన్తి । సంపరిస్తీర్య నిర్వపాన్ కృత్వా దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం వరుణాయ జుష్టం నిర్వపామి ఇతి త్రీన్ ముష్టీన్ యజుషా తూష్ణీం చతుర్థమ్ । పత్న్యవహన్తి । త్రిష్ఫలీకృత్య త్రిః ప్రక్షాల్య తిరఃపవిత్రం స్థాల్యామ్ అప ఆనీయాధిశ్రిత్య పర్యగ్ని కృత్వాభిఘార్య చరుముద్వాస్యాభిఘారయతి । పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా తస్మిన్ ఖర్జూరసక్తూంశ్చ కరీరసక్తూంశ్చ కృష్ణమధుషా సంయౌతి మాన్దా వాశాశ్శున్ధ్యూరజిరా జ్యోతిష్మతీస్తమస్వరీరున్దతీః సుఫేనాః ఇతి । త్రీన్ పిణ్డాన్ కృత్వైతేషు పుష్కరపర్ణేషూపనినహ్య కృష్ణమురభ్రమనులేపనం కరోతి । యచ్చిద్ధి తే యత్ కిఞ్చేదం కితవాసః ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి అవ తే హేడ ఉదుత్తమం త్రియమ్బకం యజామహే ఇత్యేతైర్దశభిర్మన్త్రైః శతశోఽభ్యస్య ప్రతిమన్త్రం సమిధో జుహుయాత్ । ఏతైర్మన్త్రైరేవమభ్యస్య హవిషో జుహుయాత్ । తథైవాభ్యస్యాజ్యస్య జుహుయాత్ । జయాప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । గురవే గాం దదాతి । కృష్ణమశ్వమద్భిరభ్యుక్షతి దివా చిత్తమః కృణ్వన్తి పర్జన్యేనోదవాహేన । పృథివీం యద్వ్యున్దన్తి ఆ యం నరః సుదానవో దదాశుషే దివః కోశమచుచ్యవుః । విపర్జన్యాః సృజన్తి రోదసీ అను ధన్వనా యన్తి వృష్టయః ఇతి । సయతి కృష్ణోఽశ్వోద్భిరభ్యుక్ష్య ఉదీరయథా మరుతః సముద్రతో యూయం వృష్టిం వర్షయథా పురీషిణః న వో దస్రా ఉప దస్యన్తి ధేనవః శుభం యాతామనురథా అవృత్సత ఇతి

। సయేతి కృష్ణోరభ్రీ రద్భిరభ్యుక్ష్య ఆధూనుతే వర్షతి యది శకృత్కరోతి వా వర్షతి యది పలాయతే వోపవిశతి వా న వర్షతి ఇతి । ఆమాం కుమ్భీమద్భిః సంపూరయతి । సృజా వృష్టిం దివ ఆద్భిః సముద్రం పృణ । అబ్జా అసి ప్రథమజా బలమసి సముద్రియమ్ అన్నమ్బయ పృథివీం భిన్ధి దివ్యం నభః । ఉద్నో దివ్యస్య నో దేహీశానో వి సృజా దృతిమ్ । స యద్యామాం కుమ్భీమద్భిః సమ్పూర్ణాం భిద్యతే వర్షతి యది ధారయతే న వర్షతి । అపాం పూర్ణాం స్రుచం వర్షాహ్వయా జుహోతి ఉన్నమ్బయ పృథివీమ్ ఇతి । అథ యది న వర్షేదేతేషామేవ కృష్ణవ్రీహీణాం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా సప్తాహం సవనత్రయహోమం కుర్యాత్ । సన్తిష్ఠతే వృష్టికామః సన్తిష్ఠతే వృష్టికామః ౧౦

అథ భూతబలిం వ్యాఖ్యాస్యామః । వృష్టికామోఽధికారీ కృష్ణం వాసః కృష్ణా గౌః కృష్ణయోరభ్రీ కృష్ణా వ్రీహయశ్చ కృష్ణమధు చామా చ కుమ్భీ ఖర్జూరసక్తవశ్చ సర్పిశ్చ త్రీణి పుష్కరపర్ణానీత్యేతేఽస్య సమ్భారా ఉపక్లప్తా భవన్తి । యద్ భూతేభ్యో బలిం హరతి తద్ భూతయజ్ఞః సన్తిష్ఠతే ఇతి బ్రాహ్మణమ్ । సంవత్సరే సంవత్సరే షట్సు షట్సు మాసేషు యదామావాస్యాం శుష్యో భవతి యదా వృష్టేరుదఘాతం విన్దేదథ భూతబలిం దద్యాత్ । తటాకం గత్వా శుచౌ దేశే ఉద్ధత్యమానమ్ ఇత్యుద్ధత్య శన్నో దేవీః ఇత్యవోక్ష్య దేవయజనం పరిగృహ్య పరిలిఖితమ్ ఇతి పరిలిఖతి । యస్మిన్ కాలే పశ్చాద్ వాతో వాతి తస్మిన్ కాలే బ్రాహ్మణో మారుతమసి మరుతామోజ ఇతి కృష్ణం వాసః పరిధాయ అప ఉపస్పృశ్య యజ్ఞోపవీతం ధృత్వాప ఆచమ్య ఉదపాత్రమాదాయ పశ్చాద్ భూతం ప్రతిష్ఠాప్యార్చయతి । వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వాష్టౌ వాతనామాని జుహోతి పురో వాతో వర్షఞ్జిన్వరావృత్ స్వాహా ఇతి । అథ కృష్ణవ్రీహీణాం చరూణాం జుహోతి మిత్రావరుణాభ్యాం స్వాహా అగ్నయే ధామచ్ఛదే స్వాహా మరుద్భ్యః స్వాహా సూర్యాయ స్వాహా అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ఇతి । వారుణ్యాదిస్విష్టకృదన్తం హుత్వాథ కంసే వా శరావే వాన్నశేషం ఖర్జూరసక్తుం సమవదాయ సర్పిషా మధునా వా సంయౌతి । మాన్దా వాశా ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అపరేణాగ్నిం త్రిషు పుష్కరపర్ణేషు నిర్వపేద్ దేవా వసవ్యా ఇతి । తిసృభిరన్నశేషస్యార్ధం నివేదయతి దేవస్య త్వా ఇతి । తత ఉదకం గత్వావశిష్టస్య త్రీన్ పిణ్డాన్ శ్రప్సు జుహోతి । ఉద్నో దత్తోదధిం భిన్త ఇతి త్రిభిః స్వాహాకారాన్తైః । అథాఞ్జలినాప ఉపహత్యోత్క్షిపేత్ ఉదీరయథా మరుత ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అథ వాస్తుదేవం గత్వా । యే వాస్తుదైవతాః క్రూరరక్షోభూతగణాశ్చ యే । తేభ్యో బలిం వృష్టికామో హరామి శాన్తాః శాన్తిం కుర్వన్తు । నమః సర్వేభ్యో నమో భూతేభ్యో నమో ఇత్యామాం కుమ్భీం చాద్భిః పూరయిత్వా ఉన్నమ్బయ పృథివీమ్ ఇతి కృష్ణాం గాం చ । యే దేవా దివి భాగా ఇత్యథ దేవతా ఉపతిష్ఠతే । యన్తు నదయో వర్షన్తు పర్జన్యా ఇతి పర్జన్యాన్ ఉపతిష్ఠతే పుణ్యాహం వాచయిత్వా బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా । యది వర్షేత్ తావత్యేవ హోతవ్యం యది న వర్షేత్ శ్వోభూతే హవిర్నిర్వపేత్ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧౧

అథ బీజనివాపనం వ్యాఖ్యాస్యామః । రోహిణ్యాం తిష్యమూలయోః విశాఖయోర్మఘాసు శ్రవణాయాం రేవత్యాం మిత్రావరుణయోర్మరుత ఉత్తరాస్వేకస్మిన్ నక్షత్రే బీజానాదాయ దత్వాధివాసం కరోతి । ఏషు నక్షత్రేషు ఏకస్మిన్ నక్షత్రే క్షేత్రం గత్వా పూర్వాయాం దిశి

గన్ధాదిభిరారాధ్య శిరీషపర్ణైరవకీర్య గన్ధశేషైరాత్మానముపలిప్య కర్షకాయ గన్ధాది దత్త్వా బీజాని వపేద్ యా జాతా ఓషధయ ఇత్యేతేనానువాకేన । అథాలహ్వనాత్ పూర్వం చరూర్ధం శ్రపయిత్వాథ పుణ్యాహం వాచయిత్వా అద్భిర్మార్జయిత్వా ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేనాథ పిణ్డం దదాతి క్షేత్రస్య పతే మధుమన్తమూర్మిం ధేనురివ పయో అస్మాసు ధుక్ష్వ । మధుశ్చుతం ఘృతమివ సుపూతమృతస్య నః పతయో మృడయన్తు అథ దక్షిణాపురస్తాత్ తతో దక్షిణాపశ్చాత్ తతః పురస్తాదుత్తరతః పశ్చాద్ అథ మధ్యే యథోదితం లవనం కరోతి । తేన ధాన్యేన పశ్చాదాగ్రయణం కరోతి । ౧౨

అథాతోగ్రహాతిథ్యబలికర్మోపహారాన్ అథయద్యగారేస్థూణావిరోహేద్ ఆహుతానుకృతిః అథాతోఽపమృత్యుఞ్జయకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః అథ జయానామేవ ప్రజార్థిహోమమ్ అథవిష్ణుబలిః అథశూలగవః అథాతోగృహకర్మణో

వృష్టికామస్య అథభూతబలిమ్ అథబీజనివాపనం ద్వాదశ ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠోఽధ్యాయః

అథాత ఆచమనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా ద్వౌ పాణీ ప్రక్షాళ్య బద్ధశిఖో యజ్ఞోపవీతీ జలే వాథ స్థలే వాన్తర్జాను నవివరాఙ్గుళీభిః గోకర్ణాకృతివత్ కరం కృత్వా తిష్ఠన్ న ప్రణతో న హసన్న జల్పన్ న వ్రజన్ నోష్ణాభిర్న వివర్ణాభిర్న బుద్బుదాభిః న చలో జలం మాషమగ్నమాత్రం పిబేత్ । బ్రాహ్మణస్య దక్షిణే హస్తే పఞ్చ తీర్థాని పఞ్చ దైవతాని భవన్తి । అఙ్గులీమధ్యే దైవం తీర్థం అఙ్గుల్యగ్రే ఆర్షం తీర్థమ్ అఙ్గుష్ఠతర్జన్యోర్మధ్యే పైతృకం తీర్థమ్ అఙ్గుష్ఠమూలస్యోత్తరతో రేఖాసు బ్రాహ్మం తీర్థమ్ మధ్యే అగ్నితీర్థమ్ । అఙ్గుష్ఠే అగ్నిః ప్రదేశిన్యాం వాయుః మధ్యే ప్రజాపతిః అనామికాయాం బ్రహ్మ కనిష్ఠికాయామిన్ద్రః । అథ త్రిరాచామేత్ ప్రణవేన । ప్రథమం యత్ పిబతి తేన ఋగ్వేదం ప్రీణాతి । ద్వితీయం యత్ పిబతి తేన యజుర్వేదం ప్రీణాతి । తృతీయం యత్ పిబతి తేన సామవేదం ప్రీణాతి । ప్రథమం యత్ పరిమృజతి తేనాథర్వవేదం ప్రీణాతి । ద్వితీయం యత్ పరిమృజతి తేన ఇతిహాసం ప్రీణాతి । యద్ ఉపస్పృశతి తేనాగ్నిం యత్ పాదావభ్యుక్షతే తేన విష్ణుం సహ్యం పితౄన్ చిరస్యా ఋషీన్ తేన చన్ద్రాదిత్యౌ యన్నాసికే తేన ప్రాణాపానౌ యచ్ఛ్రోత్రం తేన దిశో యద్బాహూ తేన ఇన్ద్రం యన్నాభిం తేన పృథివీం యద్ హృదయం తేన రుద్రం యచ్ఛిరస్తేన సప్తర్షీన్ ప్రీణాతి । అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం తు చక్షుషీ సముపస్పృశేత్ ప్రదేశిన్యఙ్గుష్ఠాభ్యాం తు నాసికే అఙ్గుష్ఠకనిష్ఠికాభ్యాం శ్రోత్రే మధ్యమాఙ్గుష్ఠాభ్యాం బాహ్వోః

అఙ్గుష్ఠేన నాభౌ అఙ్గుల్యగ్రేణ హృది సర్వేషామఙ్గులీతలానాం తు శిరసి ఇతి సర్వాన్ కామాన్ సమర్ధయన్తు ఇతి । అథ

ఊర్ధ్వం స్నానవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । స్నానార్థం మృదముత్ఖనతి

మృత్తికే హన మే పాపం యన్మయా దుష్కృతం కృతమ్

త్వయా హతేన పాపేన జీవామి శరదః శతమ్

మృత్తికే దేహి మే పుష్టిం త్వయి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ । ఇతి

అప ఆనయతి

గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్

ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్

ఇతి పిణ్డీకరోతి ౧

అథ హస్తపాదౌ ప్రక్షాళ్య కమణ్డలుం మృత్పిణ్డం చ సంగృహ్య

తీర్థం చ గత్వా త్రిః పాదౌ ప్రక్షాళయతే । త్రిరాత్మానమ్ । అథ హైకే బ్రువతే శ్మశానమాపో దేవగృహం గోష్ఠం యత్ర చ బ్రాహ్మణాః నప్రక్షాళ్య పాదౌ తత్ర న ప్రవేష్టవ్యమ్ ఇతి । అథాపోఽభిప్రపద్యతే హిరణ్యశృఙ్గం వరుణం ప్రపద్యే తీర్థం మే దేహి యాచితః ।

యన్మయా భుక్తమసాధూనాం పాపేభ్యశ్చ ప్రతిగ్రహః

యన్మే మనసా వాచా కర్మణా వా దుష్కృతం కృతమ్

తన్న ఇన్ద్రో వరుణో బృహస్పతిః సవితా చ పునన్తు పునః పునః । ఇతి

అథాఞ్జలినా అప ఉపహరతి సుమిత్రా న ఆప ఓషధయః సన్తు ఇతి । తాం దిశం

నిరుక్షతి యస్యామస్య దిశి ద్వేష్యో భవతి దుర్మిత్రాస్తస్మై భూయాసుర్యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః ఇతి । అథాప ఉపస్పృశ్య త్రిః ప్రదక్షిణముదకమావర్తతే యదపాం క్రూరం యదమేధ్యం యదశాన్తం తదపగచ్ఛతాత్ ఇతి । అప్సు నిమజ్జ్యోన్మజ్జ్య నాప్సుమతః ప్రయమణం విద్యతే । న వాససః పత్పూలనం నోపస్పర్శనం యద్యవరుద్ధాః స్యుస్తేన తేనోపతిష్ఠతే । నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే నమ ఇన్ద్రాయ నమో వరుణాయ నమో వారుణ్యై నమోఽద్భ్యః ఇత్యుత్తీర్యాచమ్య ఆచాన్తః పునరాచామేత్ ఆపః పునన్తు పృథివీం పృథివీ పూతా పునాతు మామ్ । పునన్తు బ్రహ్మణస్పతిః బ్రహ్మ పూతా పునాతు మామ్ । యదుచ్ఛిష్టమభోజ్యం యద్వా దుశ్చరితం మమ । సర్వం పునన్తు మామాపోఽసతాం చ ప్రతిగ్రహం స్వాహా ఇతి । పవిత్రే కృత్వాద్భిర్మార్జయతే । ఆపో హి ష్ఠా మయో భువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన

మార్జయిత్వాన్తర్జలగతోఽఘమర్షణేన త్రీన్ ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వోత్తీర్య వాసః పీడయిత్వా ప్రక్షాలితోపవాతాన్యక్లిష్టాని వాసాంసి పరిధాయాప ఆచమ్య దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః సావిత్రీం సహస్రకృత్వ ఆవర్తయేచ్ఛతకృత్వో వా దశావరమితి ।
అథాదిత్యముపతిష్ఠతే ఉద్వయం తమసస్పరి ఉదుత్యం చిత్రం తచ్చక్షుర్ద్దేవహితం య ఉదకాత్ ఇతి । అథాప్యుదాహరన్తి ప్రణవో వ్యాహృతయః సావిత్రీ చేత్యేతే పఞ్చ బ్రహ్మయజ్ఞా అహరహః బ్రాహ్మణం కిల్బిషాత్ పావయన్తి । పూతః పఞ్చభిర్బ్రహ్మయజ్ఞైరథోత్తరం దేవతాస్తర్పయతీతి ౨

అగ్నిః ప్రజాపతిః సోమో రుద్రోఽదితిర్బృహస్పతిః సర్పా ఇత్యేతాని ప్రాగ్ద్వారాణి దైవతాని సనక్షత్రాణి సగ్రహాణి సాహోరాత్రాణి సముహూర్తాని తర్పయామి । వసూన్ తర్పయామి । పితరోఽర్యమా భగః సవితా త్వష్టా వాయురిన్ద్రాగ్నీ ఇత్యేతాని దక్షిణద్వారాణి దైవతాని సనక్షత్రాణి సగ్రహాణి సాహోరాత్రాణి సముహూర్తాని తర్పయామి । రుద్రాన్ తర్పయామి । మిత్ర ఇన్ద్రో మహాపితర ఆపో విశ్వేదేవా బ్రహ్మ విష్ణురిత్యేతాని ప్రత్యగ్ద్వారాణి దైవతాని సనక్షత్రాణి సగ్రహాణి సాహోరాత్రాణి సముహూర్తాని తర్పయామి । ఆదిత్యాన్ తర్పయామి । వసవో వరుణోఽజ ఏకపాద్ అహిర్బుధ్న్యః పూషా అశ్వినౌ యమ ఇత్యేతాని ఉదగ్ద్వారాణి దైవతాని సనక్షత్రాణి సగ్రహాణి సాహోరాత్రాణి సముహూర్తాని తర్పయామి । విశ్వాన్ దేవాన్ తర్పయామి । సాధ్యాన్ తర్పయామి । బ్రహ్మాణం తర్పయామి । ప్రజాపతిం తర్పయామి । పరమేష్ఠినం తర్పయామి । ఓం భూర్భువఃస్వః పురుషం తర్పయామి । ఓం భూస్తర్పయామి । ఓం భువస్తర్పయామి । ఓం స్వస్తర్పయామి । ఓం మహస్తర్పయామి । ఓం జనస్తర్పయామి । ఓం తపస్తర్పయామి । ఓం సత్యం తర్పయామి । ఓం భవం దేవం తర్పయామి । శర్వం దేవం తర్పయామి । ఈశానం దేవం తర్పయామి । పశుపతిం దేవం తర్పయామి । రుద్రం దేవం తర్పయామి । ఉగ్రం దేవం తర్పయామి । భీమం దేవం తర్పయామి । మహాన్తం దేవం తర్పయామి । భవస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । శర్వస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । ఈశానస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । పశుపతేర్ద్దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । రుద్రస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । ఉగ్రస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । భీమస్య దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । మహతో దేవస్య పత్నీం తర్పయామి । భవస్య దేవస్య సుతం తర్పయామి । శర్వస్య దేవస్య సుతం తర్పయామి । ఈశానస్య దేవస్య సుతం తర్పయామి । పశుపతేర్ద్దేవస్య సుతం తర్పయామి రుద్రస్య దేవస్య సుతం తర్పయామి । ఉగ్రస్య దేవస్య సుతం తర్పయామి । భీమస్య దేవస్య సుతం తర్పయామి । మహతో దేవస్య సుతం తర్పయామి । రుద్రాంశ్చ తర్పయామి । రుద్రపార్షదాంశ్చ తర్పయామి । రుద్రపార్షదీశ్చ తర్పయామి । సనత్కుమారం తర్పయామి । స్కన్దం తర్పయామి । ఇన్ద్రం తర్పయామి । షష్ఠీం తర్పయామి । విశాఖం తర్పయామి । స్కన్దపార్షదాంశ్చ తర్పయామి । స్కన్దపార్షదీశ్చ తర్పయామి । విఘ్నం తర్పయామి । వినాయకం తర్పయామి । వీరం తర్పయామి । శూరం తర్పయామి । గణపతిం తర్పయామి । వరదం తర్పయామి । హస్తిముఖం తర్పయామి । విఘ్నపార్షదాంశ్చ తర్పయామి । విఘ్నపార్షదీశ్చ తర్పయామి । వైవస్వతం తర్పయామి । యమం తర్పయామి ।

సృత్యుం తర్పయామి । వైవస్వతపార్షదాన్ తర్పయామి । వైవస్వతపార్షదీస్తర్పయామి । విష్ణుం తర్పయామి । శ్రియం దేవీం తర్పయామి । పుష్టిం తర్పయామి । సరస్వతీం తర్పయామి । విష్ణుపార్షదాంస్తర్పయామి । విష్ణుపార్షదీస్తర్పయామి । విద్యాం తర్పయామి । మిత్రం తర్పయామి । ధన్వన్తరం తర్పయామి । ధన్వన్తరపార్షదాంస్తర్పయామి । అథ నివీతీ । ఋషీంస్తర్పయామి । పరమఋషీంస్తర్పయామి । బ్రహ్మర్షీంస్తర్పయామి । రాజఋషీంస్తర్పయామి । దేవఋషీంస్తర్పయామి । శ్రుతఋషీంస్తర్పయామి । తపర్షీంస్తర్పయామి । సప్తర్షీంస్తర్పయామి । కాణ్డర్షీంస్తర్పయామి । ఋషికాంస్తర్పయామి । ఋషిపుత్రీస్తర్పయామి । ఋషిపుత్రాంస్తర్పయామి । బోధాయనం తర్పయామి । ఆపస్తమ్బం తర్పయామి । సూత్రకారం తర్పయామి । సత్యాషాఢం తర్పయామి । హిరణ్యకేశినం తర్పయామి । వ్యాసం తర్పయామి । ప్రణవం తర్పయామి । వ్యాహృతీస్తర్పయామి । సావిత్రీం తర్పయామి । ఛన్దాంసి తర్పయామి । ఋగ్వేదం తర్పయామి । యజుర్వేదం తర్పయామి । సామవేదం తర్పయామి । అథర్వవేదం తర్పయామి । ఇతిహాసపురాణాంస్తర్పయామి । సర్వదేవజనాంస్తర్పయామి । సర్వభూతాని తర్పయామి । అథర్వాణం తర్పయామి । ప్రాచీనావీతీ । పితౄన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । పితామహాన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । ప్రపితామహాన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । మాతౄః స్వధా నమస్తర్పయామి । పితామహీః స్వధా నమస్తర్పయామి । ప్రపితామహీః స్వధా నమస్తర్పయామి । మాతామహాన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । మాతుః పితామహాన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । మాతుః ప్రపితామహాన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । మాతామహీః స్వధా నమస్తర్పయామి । మాతుః పితామహీః స్వధా నమస్తర్పయామి । మాతుః ప్రపితామహీః స్వధా నమస్తర్పయామి । ఆచార్యాన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । ఆచార్యపత్నీః స్వధా నమస్తర్పయామి । గురూన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । గురుపత్నీః స్వధా నమస్తర్పయామి । సఖీన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । సఖిపత్నీః స్వధా నమస్తర్పయామి । జ్ఞాతీన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । జ్ఞాతపత్నీః స్వధా నమస్తర్పయామి । అమాత్యాన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । అమాత్యపత్నీః స్వధా నమస్తర్పయామి । సర్వాన్ స్వధా నమస్తర్పయామి । అనుతీర్థమ్ అప ఉత్సిఞ్చన్తి ఊర్జం వహన్తీరమృతం ఘృతం పయః కీలాలం పరిస్రుతం స్వధా స్థ తర్పయత మే పితౄన్ తృప్యత తృప్యత ఇతి ॥ నార్ద్రవాసా నైకవస్త్రో దైవతాని కర్మాణ్యనుసంచరేత్ । పితృసంయుక్తాని చేత్యేకేషామేకేషామ్ 3

అథాతః స్వాధ్యాయవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । ప్రాఙ్ముఖో వా ఉదఙ్ముఖో వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్య అప ఆప్లుత్య యజ్ఞోపవీత్యాచాన్తోఽక్లిన్నవాసా దర్భాణాం మహదుపస్తీర్య ప్రాక్కూలానాం తేషు ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్యోపస్థానం కృత్వా దక్షిణోత్తరౌ పాణీ సన్ధాయ పవిత్రవన్తౌ విజ్ఞాయతేఽపాం వా ఏష ఓషధీనాం రసో యద్ దర్భాః సరసమేవ బ్రహ్మ కరోతి ద్యావాపృథివ్యోః సన్ధిమీక్షమాణః సమ్మీల్య వా యథా వా యుక్తమాత్మానం మన్యేత తథా యుక్తోఽధీయీత స్వాధ్యాయమ్ । ఓంపూర్వా వ్యాహృతయః । సావిత్రీమన్వాహ పచ్ఛోఽర్ధర్చశః సర్వామితి తృతీయమ్ । అథ స్వాధ్యాయమధీయీత ఋచో యజూంషి సామాన్యథర్వాఙ్గిరసో బ్రాహ్మణాని కల్పాన్ గాథా నారాశంసీరితిహాసపురాణానీతి । యదృచోఽధీతే పయసః కూల్యా అస్య పితౄన్ స్వధా

ఉపక్షరన్తి యద్యజూంషి ఘృతస్య కూల్యా యత్సామాని మధ్వః కూల్యా యదథర్వాఙ్గిరసః సోమస్య కూల్యా యద్ బ్రాహ్మణాని కల్పాన్ గాథా నారాశంసీరితిహాసపురాణానీత్యమృతస్య కూల్యాః । స యావన్మన్యేత తావదధీత్యైతయా పరిదధాతి నమో బ్రహ్మణే నమో అస్త్వగ్రయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యో నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో విష్ణవే బృహతే కరోమి ఇతి । అత ఊర్ధ్వం దేవయజ్ఞః సర్వేషాముపదిశ్యతే । యత్రాత్మావిరోధేన ప్రతినియతానామోషధీనాం కోద్రవచీనరాజమాషమమూరకులత్థవరకవర్జం నిర్వపాణి యవానాం తణ్డులానాం ప్రాతః పత్నీం దద్యాత్ । స్వయం వాథ శ్రపయేత్ । సుసంమృష్టగృహద్వారోపలేపనః ప్రతినియతః సాయంప్రాతః అన్యదావశ్యకాన్ కుర్యాత్ అగ్నయే జాతవేదసే స్వాహా ఇత్యగ్నౌ తూష్ణీం ద్వితీయమ్ । ఉదుత్యం జాతవేదసమ్ ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠతే । బ్రహ్మణే నమ ఇతి బ్రహ్మస్థలే బలిం హరేత్ । సోమాయ ఇత్యుదకుమ్భే వాయవ ఇతి వాస్తుగృహే గృహపతయ ఇతి గృహద్వారి ప్రజాపతయ ఇతి గర్గగృహే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ఇతి దేవగృహే శన్నో దేవీః ఇత్యద్భిణ్యాదిక్షు తత్పురుషేభ్య ఇతి ప్రతిదిశం గృహేభ్య ఇత్యన్తరిక్షే సర్వతః పశూనాం పతయే నమో దేవేభ్య ఇతి ప్రాగుదీచ్యాం బ్రహ్మస్థలే వా స్వధా పితృభ్య ఇతి దక్షిణే నిదధాతి । అనేన వా పూర్వోక్తేన వాసబలిహరణేన వా బలిమ్ ॥

వైశ్వదేవం హుత్వా ఆగోర్దోహమాత్రక్షణమాకాఙ్క్షే

దతిథీన్ । శ్రోత్రియో వేదవ్రతీ యతిర్ధర్మనైష్ఠికః సమానవృత్తిః

మనస్యత్యాహుతిస్తస్య ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే

ద్వ్యహం త్ర్యహం వా విచ్ఛిన్నే ప్రమాదాదకృతేషు చ

తిస్రస్తన్తుమతీర్హుత్వా చతస్రో వారుణీర్యజేత్

దశాహం ద్వాదశాహం వా విచ్ఛిన్నేషు తు సర్వశః

చతస్రోఽభ్యావర్తనీర్హుత్వా కార్యస్తాన్తుమతశ్చరుః

యస్య స్త్రీ వానుపేతో వా గృహేష్వగ్నిబలిం హరేత్

కూశ్మాణ్డ్యస్తత్ర హోతవ్యో హుత్వా యజ్ఞసమృద్ధయే

ప్రవాసం గచ్ఛతో యస్య గృహే కర్తా న విద్యతే

పఞ్చానాం మహతామేషాం స యజ్ఞైః సహ గచ్ఛతి

ప్రవాసే కురుతే చైనాన్ యదన్నముపపద్యతే

న చేదుత్పద్యతే చాన్నమద్భిరేనా సమావిశేత్

అద్భిరేవ వ్రతం కుర్యాద్యథాలాభమనువ్రతమ్

దేవానాం దేవయజ్ఞేన ద్విజో గచ్ఛతి సామ్యతామ్

పితౄణాం పితృయజ్ఞేన భూతానాం యజ్ఞభూతికైః

మనోర్మనుష్యయజ్ఞేన బ్రహ్మణో బ్రహ్మయజ్ఞతః

ఏతేషాం సామ్యతాం గత్వా దైవతానాం శతం సమాః

ఆనన్దం బ్రహ్మ గచ్ఛన్తి ధ్రువం శాశ్వతమవ్యయమ్ । ఇతి

అథాస్యాతిథిర్భవతి గురోః సమానవృత్తిర్వైఖానసో యది స్నాతకో వా రాజా వా

ధర్మయుక్తః । తేషామభ్యుత్థాయాసనం పాద్యమర్ఘ్యమర్ఘ్యం ప్రయచ్ఛతి । యాస్తత్ర ఓషధయః సన్తి తా దేయాః । అన్యాం వా ప్రక్రియాం ప్రకుర్వీత । ఓషధివిభాగస్తు విభవవతా కార్యః । అభావే భూమిరుదకం తృణాని కల్యా వాగితి ఏతాని వై సతోఽగారే న క్షీయన్తే కదాచన ఇతి । తానేతాన్ పరం బ్రహ్మేత్యాచక్షతే । తేషాం గ్రహణే ద్వాదశరాత్రం వ్రతం చరేద్ అక్షారలవణభోజనమ్ అధశ్శయనం బ్రహ్మచర్యమ్ । త్రిరాత్రోపోషితః ఉత్క్షేపణౌ పరౌ గృహ్ణీయాత్ । బలిహరణం వ్యాఖ్యాతమ్ ॥

అథ మధుపర్కం వ్యాఖ్యాస్యామః । చత్వారి పాత్రాణి కాంస్యతుర్యాణి దధి మధు ఘృతం కూర్చత్రయం చ వాససీ కుణ్డలయుగ్మం చ దర్భేషు సాదయిత్వా దర్భైరపిదధాతి । తిరఃపవిత్రం ప్రోక్షణీః సంస్కృత్యేమాని ప్రోక్ష్య పవిత్రాన్తర్హితే పాత్రేఽప ఆనీయోత్పూయ అర్ఘ్యణీయార్థాన్నధాయైవమేవ పాద్యమేవమేవాచమనీయకం కంసే తిరఃపవిత్రం దధి మధు ఘృతమానీయ పునరాహారం త్రిరుత్పూయ మధుపర్కార్థాన్నిధాయాచార్యశ్వశురపితృవ్యమాతులస్నాతకాతిథిరాజభ్యో దద్యాత్ । వివాహే వరాయ । అథార్ఘ్యః కర్మణి చ దద్యాద్ అయం కూర్చ ఇతి కూర్చమ్ । తస్మిన్ ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశతి రాష్ట్రభృదస్యాచార్యాసన్దీ మా త్వద్యోషమ్ ఇతి । అథాస్మై కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్యార్ఘ్యణీయం దద్యాద్ అర్ఘ్యణీయముదకమ్ ఇతి । తదభిమన్త్రయతే ఆ మా గాత్తేజసా వర్చసా యశసా సంసృజ పయసా చ ఇతి । తదఞ్జలినోఽఅసంగృహ్య ప్రాక్ సేక్తవా ఇత్యుక్త్వా ప్రాఞ్చం విసృజతి । ఏవమేవ పాద్యం దద్యాత్ పాద్యముదకమ్ ఇతి । తదభిమన్త్రయతే యశోఽసి యశో మయి ధేహి రాష్ట్రమసి రాష్ట్రం మయి ధేహి ఇతి । తేనాస్య పాదావన్యః ప్రక్షాళయతి । అవనేక్తుః పాణిం సంమృశతి మయి మహో మయి భర్గో మయి యశః ఇతి । ఉపస్పృశ్య మయీన్ద్రియం వీర్యమ్ ఇత్యాత్మానం ప్రత్యభిమృశతి । ఆచమనీయముదకమ్ ఇతి । తేనాచామతి అమృతోపస్తరణమసి ఇతి । ఆచమ్య అథాస్మై మధుపర్కం దద్యాద్ అయం మధుపర్క ఇతి । తదభిమన్త్రయతే స మావతు స మా పాతు స మా జుషతామ్ ఇతి । వాససీ కుణ్డలే చ దద్యాత్ । స్వామా తనూరావిశ ఇత్యహతం వాసః పరిధాయైవమాసంగ్యం కుణ్డలే చ గృహ్య యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్య మధుపర్కం గృహ్ణాతి శ్రీరస్యేహి మయి శ్రయస్వ ఇతి । తదఙ్గుష్ఠేన మహానామ్న్యాచోపసంగృహ్యావజిఘ్రతి గ్రాణేమం తే బలిం హరామి శ్రైష్ఠ్యం మ ఆధిపత్యం గమయ ఇతి । అప ఉపస్పృశ్య అఙ్గులీభిః

సముదాయుత్యాచామతి ప్రియతమో నామాసి దేవయాదుర్మహ్యం త్వా శ్రియై యశసే గృష్ణామి ఇతి । సోమోఽసి సోమపం మా కురు ఇతి ద్వితీయమ్ । అన్నమస్యన్నాదం మా కురు ఇతి తృతీయమ్ । పీత్వోచ్ఛిష్టం నిధాయ అమృతాపిధానమసి ఇత్యాచమనీయేనాచమ్య ఉపవీతం గామభిమన్త్రయతే జహి మే పాప్మానముపవేత్తుశ్చ ఇతి । తాముద్వా సృజత కురుతేతి వా బ్రూయాత్ । యద్యుత్సృజతి తామభిమన్త్రయతే గౌర్ధేనుర్భవ్యా ఇతి ద్వాభ్యామ్ । తస్యాముత్సృష్టాయాం మేషమజం వాలభతే । ఆరణ్యేన వా మాంసేన । న త్వేవామాంసోఽర్ఘ్యః స్యాత్ । అశక్తౌ వా

యవసక్తుమిశ్రమోదనం యథాలాభం దద్యాత్ ౬

పఞ్చ యజ్ఞాన్ తతః కృత్వా బ్రహ్మయజ్ఞాద్యనుక్రమాత్

దేవయజ్ఞం తతః కృత్వా పితృయజ్ఞం తతః పరమ్

భూతయజ్ఞం చ కృత్వా తు యజ్ఞం మానుష్యమేవ చ

కృత్వైవం పఞ్చధా యజ్ఞాన్ యథాశాస్త్రానుసారతః

గోమయం మణ్డలం కృత్వా గృహద్వారే తు దేశతః

పతితాయ శునాదిభ్యః పిణ్డాన్ సమ్యజ్ నివేదయేత్

దేవవిహితాం పూజాం కృత్వా గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య

క్షత్రియస్య త్రికోణముపలిప్య వైశ్యస్య వృత్తముపలిప్య భోజనం కురుతే ।

బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ శ్రీర్హుతాశన ఏవ చ

మణ్డలేనోపజీవన్తి తస్మాత్ కుర్వీత మణ్డలమ్

యాతుధానాః పిశాచాశ్చ యక్షరాక్షసకిన్నరాః

ఘ్నన్తి వై బలమన్నస్య మణ్డలేన వివర్జితమ్ । ఇతి

వచనాత్ ప్రయత్నతో మణ్డలం కృత్వార్ద్రపాదః ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య భూమౌ సవ్యం పాదం

ప్రతిష్ఠాప్యాధోముఖో వాగ్యతః పర్ణమయం వా కాంస్యమయం వా పాత్రం సవ్యేన హస్తేన సంస్పృష్ట్వా స్నేహలవణవ్యఞ్జనాద్యన్నేనాజ్యేనాకూరో దాతవ్యః । తతో భోక్తవ్యమిత్యాహుః । ఉదక్యాదిభిర్న దర్శితమన్నమ్ । దర్శనమాత్రే ఆ మస్తకాదా హృదయాద్వా దక్షిణం పాణిముద్ధరేత్ । ఆజ్యేనాభిఘారయతి । అథోదకేన ప్రదక్షిణం పరిషిఞ్చతి । ఋతం త్వా సత్యేన పరిషిఞ్చామి ఇతి సాయమ్ । సత్యం త్వర్తేన పరిషిఞ్చామి ఇతి ప్రాతః । పాణిం ప్రక్షాళ్యాన్నసూక్తేనాన్నమభిమృశతి అహమస్మి ప్రథమజా ఋతస్య ఇతి దశర్చేన సూక్తేన । అథ అప ఆచామయతి అమృతోపస్తరణమసి ఇతి । అథ ప్రాణాహుతీర్జుహోతి ప్రాణే

నివిష్టోఽమృతం జుహోమి శివో మా విశాప్రదాహాయ ప్రాణాయ స్వాహా ఇతి ప్రాణాయ । అపానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి శివో మా విశాప్రదాహాయ అపానాయ స్వాహా ఇత్యపానాయ । వ్యానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి శివో మా విశాప్రదాహాయ వ్యానాయ స్వాహా ఇతి వ్యానాయ । ఉదానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి శివో మా విశాప్రదాహాయ ఉదానాయ స్వాహా ఇత్యుదానాయ । సమానే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి శివో మా విశాప్రదాహాయ సమానాయ స్వాహా ఇతి సమానాయ । ప్రాణాయ స్వాహా అపానాయ స్వాహా వ్యానాయ స్వాహా ఉదానాయ స్వాహా సమానాయ స్వాహా ఇతి వా । ఏతా ఆహుతీర్హుత్వా యథాకామం భుఞ్జీత మూలఫలాదివ్యఞ్జనాని న దన్తైన ఖాదేత్ పాదోద్ధృతాని సర్వాణి స్నేహద్రవ్యాణి వ్యఞ్జనాని । పునః పునః పానేనాస్తి దోషః । దధ్నా హవిర్మిశ్రేన త్రివృతాన్నేన యథాకర్మ హుత్వాథాప ఆచమ్య అమృతాపిధానమసి ఇత్యాచాన్తః పునరాచమ్య ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి స మా విస్రస ఇతి నాభిదేశమభిమృశతి । ఏవం భోజనే భోజనే కుర్వన్ అహోరాత్రోపవాసఫలమశ్నుతే । యది శయనమిచ్ఛేన్ప్రాదక్చ్ఛిరా న వంశవశో న ద్వారాయ పాదాభ్యాం న పర్వణే నోత్సవేషు న భసి చ న గ్రహాయతనభూతాయతనాగ్న్యాయతనేషు న నగ్నో నాశుచిః న సన్ధ్యయోర్న విశీర్ణఖట్వాయాం న శ్మశానాయతనమహావృక్షచ్ఛాయాసు నాన్యత్ ప్రమాదమస్తీతి మన్యతే । ప్రాక్ఛిరా దక్షిణశిరా వా సంవిశేదితి ౭

అథాపరాహ్ణే తామ్రమయం వా మృణ్మయం వా కమణ్డలుమాదాయ గ్రామాత్ ప్రాచీముదిచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య తీర్థే గత్వోదకం గృహీత్వా శుచౌ దేశే శౌచార్థే మృదం పరిగృహ్య నసిక్తం నపురీషం నోషరం నవల్మీకం నశర్కరామిశ్రం నశాద్వలమిశ్రం కర్ణస్థబ్రహ్మసూత్రః పవిత్రమసి ఇతి తృణైరవకీర్య తేషు మూత్రపురీషం విసృజతి । న చిత్యాం న నద్యాం న శాద్వలోపవనదివ్యచ్ఛాయాసు న పథి న భస్మని న క్షేత్రమధ్యే కృష్టే న గోమయే న శ్మశానమహావృక్షవల్మీకచ్ఛాయాసు । దివాసన్ధ్యయోరుదఙ్ముఖః రాత్రౌ చేద్ దక్షిణాముఖః । శిశ్నం గృహీత్వోత్థాయ యథా గన్ధలేపక్షయకరం తథాతన్ద్రితః శౌచం కుర్యాత్ । ఏకయా చ కమణ్డలుముపస్పృశ్య ప్రక్షాళ్య పాణిపాదౌ చాచమ్య ఓంకారం మనసా ధ్యాత్వా శుచిర్భవేత్ । అథాస్తంగతేఽర్కే అద్భిర్మార్జయతే దధిక్రావిష్ణోఽకారిషమ్ ఇతి । అథాపోఽశ్నాతి అగ్నిశ్చ మా మన్యుశ్చ ఇత్యేతేనానువాకేన । అప ఆచమ్యాద్భిర్మార్జయతే ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిః । తూష్ణీం ప్రదక్షిణముదకేన ప్రవర్తయేత్ ।
అథాఞ్జలినోదకమాదాయోత్థాయాదిత్యాభిముఖస్తిష్ఠన్ ప్రణవేన వ్యాహృతీభిః సహ గాయత్ర్యాభిమన్త్ర్య త్రిరూర్ధ్వం ప్రక్షిపేత్ । తతః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ ।
అథోపవిశ్యాద్భిస్తర్పయతే ధాతారం తర్పయామి । అర్యమ్ణం తర్పయామి । మిత్రం తర్పయామి । వరుణం తర్పయామి । అంశుమన్తం తర్పయామి । భగం తర్పయామి । ఇన్ద్రం తర్పయామి । వివస్వన్తం తర్పయామి । పూషణం తర్పయామి । పర్జన్యం తర్పయామి । త్వష్టారం తర్పయామి । విష్ణుం తర్పయామి ఇతి । అథోదకసమీపే దర్భైరవకీర్యోపవిశ్య పవిత్రపాణిః ప్రత్యఙ్ముఖ ఉపవిశ్య గాయత్రీం మనసావాహయేత్ । ఆయాతు వరదా దేవ్యక్షరం బ్రహ్మసమ్మితమ్ । గాయత్రీ ఛన్దసాం మాతేదం బ్రహ్మ జుషస్వ నః । ఓజోఽసి సహోఽసి

బలమసి భ్రాజోఽసి దేవానాం ధామ నామాసి విశ్వమసి విశ్వాయుః సర్వమసి సర్వాయుః అభిభూరఓం గాయత్రీమావాహయామి । సావిత్రీమావాహయామి । సరస్వతీమావాహయామి । ఇత్యావాహ్య ఓం భూః ఓం భువః ఓం సువః ఓం మహః ఓం జనః ఓం తపః ఓం సత్యం ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ఇత్యేతమనువాకం త్రిరభ్యస్య త్రీన్ ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వా నక్షత్రాణాముదయాత్ పూర్వం ప్రణవేన వ్యాహృతీభిః సహ సావిత్రీం సహస్రకృత్వ ఆవర్తయేత్ శతకృత్వో వా దశావరం వా । అథ దేవీముద్వాసయేత్ ఉత్తమే శిఖరే ఇతి । అథోత్థాయ వారుణీం దిశముపతిష్ఠతే యచ్చిద్ధి తే విశో యథా ఇతి తిసృభిః ఇమం మే వరుణ శ్రుధీ హవమ్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ । దక్షిణం బాహుమనుపర్యావృత్య దక్షిణాం దిశముపతిష్ఠతే యమాయ ధర్మరాజాయ మృత్యవే చాన్తకాయ చ । వైవస్వతాయ కాలాయ సర్వభూతక్షయాయ చ । ఔదుమ్బరాయ దధ్నాయ నీలాయ పరమేష్ఠినే । వృకోదరాయ చిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ వై నమః । ఇతి । ఏవమేవ ఉత్తరాం దిశముపతిష్ఠతే ఋతఀ సత్యం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపిఙ్గలమ్ । ఊర్ధ్వరేతం విరూపాక్షం విశ్వరూపాయ వై నమః । ఇతి । ఏవమేవ పర్యావృత్య ప్రత్యఙ్ముఖః స్థిత్వా యదప్సు తే సరస్వతి గోష్వశ్వేషు యన్మధు । తేన మే వాజినీవతి ముఖమఙ్గ్ధి సరస్వతి ఇతి ముఖమభిమృశతి । పిశఙ్గభృష్టిమంభృణం పిశాచమిన్ద్ర సంవృణు । సర్వం రక్షో నిబర్హయ ఇతి స్కన్ధమభిమృశతి । త్రీణి ప్రదక్షిణాని కృత్వాభివాదనం కరోతి । ఏవం ప్రాతఃసన్ధ్యాముపాస్యాపోశనకాలే సూర్యశ్చ మామన్యుశ్చ ఇత్యేతేనానువాకేనాభిమన్త్ర్య ప్రాశ్నాతి । ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ సావిత్రీం జపేత్ । ప్రాచీం దిశముపతిష్ఠతే మిత్రస్య చర్షణీధృత ఇతి తిసృభిః । ప్రసిద్ధం స్నానం కృత్వా మధ్యాహ్నే సన్ధ్యాముపాస్య ఆపః పునన్తు పృథివీమ్ ఇత్యపోఽశ్నాతి । అథోదకమాదాయ ఆ సత్యేన ఇత్యభిమన్త్ర్యోర్ధ్వం ప్రక్షిప్యాదిత్యముపతిష్ఠతే ఉద్వయం తమసస్పరి ఉదుత్యం చిత్రమ్ ఇతి తిసృభిః తచ్చక్షుర్దేవహితం య ఉదగాత్ ఇతి ద్వాభ్యాం చ । దిశోపస్థానమేవ । స్నానవిధియుక్తేన వా సన్తిష్ఠతే సన్ధ్యోపాసనః సన్తిష్ఠతే ఇతి ౮

అథాతఆచమనవిధింవ్యాఖ్యాస్యామః అథహస్తపాదౌప్రక్షాళ్య అగ్నిః ప్రజాపతిః అథాతఃస్వాధ్యాయవిధిం వైశ్వదేవంహుత్వా అథమధుపర్కంవ్యాఖ్యాస్యామః పఞ్చయజ్ఞాన్ అథాపరాష్ణే అష్టౌ

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ సప్తమోఽధ్యాయః

పునరుపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామః । అగురోరుచ్ఛిష్టభక్షీ మధుమాంసభక్షీ భవతి । సన్ధ్యాకార్య ఉదకుమ్భేఽగ్నికార్యే చిరలోపీ భవతి । అగురోః శ్వేతమనుగచ్ఛేద్ దహేద్వా । ఉభయత్ర

దశాహాని కులాన్యన్న వేజఞ్చ బ్రహ్మచర్యక్షతిర్భవతి । ఏతైశ్చాన్యైశ్చ నిమిత్తాని భవన్తి చేత్ పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే గోమయేన గోచర్మమాత్రం స్థణ్డిలముపలిప్య యమనియమయన్త్రైః వ్రతోపవాసైశ్చ ప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా అగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యా దణ్డప్రదానాత్ పూర్వవదుపనయనం కృత్వా సావిత్రీం

వాచయతి

భిక్షాం న కుర్వన్నశ్నాతి న చ శ్మశ్రూణి వాపనమ్

శిరోముణ్డం న కుర్వన్న వాససః పరిధాపనమ్

నాలఙ్కారం తతః కుర్వన్ బ్రహ్మసూత్రస్య ధారణమ్

మేఖలాధారణం చైవ న చైవామ్బరధారణమ్

న చాభిమన్త్రణం కుర్వన్ నాజినస్య చ ధారణమ్

న ప్రదానం చ దణ్డస్య న భైక్షాచరణం తథా

వాససో గ్రహణం నాస్తి వ్రతోపనయనం తథా

ఏవం హి విధివత్ కృత్వా పూతో భవతి మానవః

పునఃసంస్కారం కృత్వా పూతో భవతి । తదహరేవ సావిత్రీవ్రతం కృత్వా తదహరేవ

విసృజేద్ ఇత్యాహ ౧

యః పాణిగ్రహాదిరగ్నిస్తమౌపాసన ఇత్యాచక్షతే । తస్మిన్ గృహ్యాణి కర్మాణి క్రియన్తే । తస్యాపాసనేనాగ్ని హోత్రిత్వం యథా పార్వణేన చరూణాం దర్శపూర్ణమాసయాజిత్వమ్ । తస్మాన్నిత్యో ధార్యోఽనుగతో మన్థ్యః శ్రోత్రియాగారాద్వాహార్యః । ఉపవాసశ్చానుగతే భార్యాయాః పత్యుర్వా । ఏతాశ్చాహుతీర్జుహుయాత్ మిత్రాయ స్వాహా వరుణాయ స్వాహా సోమాయ స్వాహా సూర్యాయ స్వాహా అగ్నయే స్వాహా అగ్నయే తపస్వతే జనద్వతే పావకవతే స్వాహా అగ్నయే శుచయే స్వాహా అగ్నయే జ్యోతిష్మతే స్వాహా అగ్నయే వ్రతపతయే స్వాహా ఇతి వ్యాహృతీభిర్విహృతాభిః సమస్తాభిశ్చ । అథ యది ద్వ్యహం త్ర్యహం వా సాయంప్రాతర్విచ్ఛిన్నో భవతి అగ్నయే తన్తుమతే జుహుయాత్ । యది స్థాలీపాకస్యాతిపాతనం భవతి అగ్నయే పథికృతే అగ్నయే వైశ్వానరాయ వా జుహుయాత్ । అస్యాపి వ్యాఖ్యాతావాగ్రయణపిణ్డపితృయజ్ఞౌ । ద్వాదశాహాని విచ్ఛిన్నః పునరాధేయః ప్రతిసంఖ్యాయ వా హోమాన్ జుహుయాత్ । పునరాధానం వక్ష్యామః । పరిశ్రితే ఉద్ధత్యావోక్ష్య సికతోపోప్త ఉదుమ్బరశాఖాభిః ప్లక్షశాఖాభిః పాలాశశాఖాభిర్వా ప్రచ్ఛాద్య యాజ్ఞికాత్ కాష్ఠాదగ్నిం మథిత్వా శ్రోత్రియాగారాద్వాహృత్య సతే కృత్వా ప్రజ్వలయిత్వా శాఖామ్ అపోహ్య ఓం భూర్భువఃస్వరఓం ప్రతిష్ఠ ఇతి న్యుప్యోపసమాదధాతి । వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా

తి(స్తన్తుమతీర్జుహోతి తన్తుం తన్వన్ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే త్రయస్త్రింశత్తన్తవః ఇతి । అథ చతస్రోఽభ్యావర్తనీర్జుహోతి అగ్నేఽభ్యావర్తిన్ అగ్నే అఙ్గిరః పునరూర్జా సహ రయ్యా ఇతి । ఏతాం ప్రాజాపత్యాం మనస్వతీం సాప్తపతీం చ హుత్వా ద్వే మిన్దాహుతీ జుహోతి యన్మ ఆత్మనో మిన్దాభూత్ పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ ఇతి । ప్రాయశ్చిత్తీయాం జుహోతి అయాశ్చాగ్నేరనభిశస్తీశ్చ సత్యమిత్వమయా అసి । అయసా మనసా ఘృతోఽయసా హవ్యమూహిషే అయానో ధేహి భేషజం స్వాహా ఇతి । దశహోతారం మనసానుద్రుత్య సగ్రహం హుత్వా ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి । యథా పురస్తాద్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా ప్రసిద్ధ ఆగ్నేయః స్థాలీపాకః । అత్ర గురవే వరం దదాతి వాససీ ధేనుమనడ్వాహం వా । యది ప్రవసేద్ ఓం భూర్భువఃస్వః ఇతి ఉపస్థాయ ప్రవసేత్ । యది ప్రయాయాద్ వ్యాఖ్యాతమాత్మన్యరణ్యోః సమారోపణముపావరోహణం చ । సమిధి వా సమారోపనముపావరోహణం చ । సమిధి వా సమారోపయేదరణీకల్పేన । యత్ర వాసస్తస్మిన్ శ్రోత్రియాగారాదగ్నిమాహృత్య ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వ ఇతి ద్వాభ్యామవధాయ పరిస్తీర్య యస్యాం సమారూఢతామాదధాతి । వ్యాఖ్యాతో హోమకల్పః । ౨

అథ గృహస్థస్య ద్వే భార్యే । అగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్యాజ్యం బిలాప్య ఉత్పూయ స్రుక్స్రువౌ నిష్టప్య సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వాన్వారబ్ధాయాం పత్న్యాం యజమానో జుహోతి నమస్తర్షే గద । అవ్యవాయై త్వా స్వధాయై త్వా । మా న ఇన్ద్రాభితస్త్వదృష్వారిష్టాసః । ఏవా బ్రహ్మన్ తవేదస్తు స్వాహా ఇతి । అథైనమగ్నిం సమారోపయతే అయం తే యోనిరృత్వియ ఇతి । సమారోప్య పూర్వాగ్నౌ సమిధమాధాయ ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వ ఇతి ద్వాభ్యాం సంపరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువౌ నిష్టప్య సంమృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వాన్వారబ్ధయోః పత్న్యోః యజమానో జుహోతి యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణ ఉజ్జహార ఇత్యేతేన సూక్తేనైకైకశశ్చతుర్గృహీతం గృహీత్వా । ఆ ప్రణీతాభ్యః కృత్వా చతుశ్శరావమోదనం శ్రపయిత్వాభిఘార్యోదఙ్చముద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి । పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి । సమితం సంకల్పేథామ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య అగ్నే పురీష్యాధిపా భవా త్వన్న ఇతి యాజ్యయా జుహోతి । అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి పురీష్యస్త్వమగ్నే ఇత్యాన్తాదనువాకస్య । స్విష్టకృత్ ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । సన్తిష్ఠతే ఔపాసనతన్త్రః సన్తిష్ఠతే ఔపాసనతన్త్రః 3

అథ గృహ్యప్రాయశ్చిత్తాని జుహోతి అనుగతేఽగ్నౌ కాలాతిక్రమే హోమయోః దర్శపూర్ణమాసయోశ్చ ఆగ్రయణమకృత్వా నవాన్నప్రాశనేఽకృతసీమన్తాయాం ప్రసూతాయాం భార్యాయాం స్త్రీషు గోషు చ యమళజననే పరాగమనే రజస్వలాగమనే దివామైథునే కుమారస్యాజాతసంస్కారే మన్త్రవిపర్యాసే కర్మవిపర్యాసే బ్రహ్మచారిణో వ్రతవిపర్యాసే మేఖలాచ్ఛేదనే దణ్డభిన్నే యజ్ఞోపవీతస్యాధారణే సన్ధ్యాలోపే అగ్నికార్యలోపే ఉదకుమ్భలోపే ఇత్యేత్రైశ్చాన్యైశ్చ కల్పదృష్టమగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య ఘృతం

చతుర్గృహీతం గృహీత్వా పాహి నో అగ్న ఏనసే స్వాహా ఇతి । పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చ మహావ్యాహృతీభిర్హుత్వా ఏతదేవాస్య ప్రాయశ్చిత్తమవిచ్ఛిన్నకరణం సన్తతం భవతీతి । ఉపనయనాగ్నిర్వివాహాగ్నిః సూతకాగ్నిః శ్మశానాగ్నిరా చతురహాదా దశాహాదా సఞ్చయనాదుద్వాతః స్యాత్ అపహతా అసురా రక్షాంసి పిశాచా యే క్షయన్తి పృథివీమను । అన్యత్రేతో గచ్ఛన్తు యత్రైషాం గతం మనః ఇత్యద్భిరవోక్ష్య క్షిప్రం భస్మసమారోపణమ్ । అయం తే యోనిరృత్వియ ఇతి శ్రోత్రియాగారాదగ్నిమాహృత్య ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వ ఇతి ద్వాభ్యామవధాయ పరిస్తీర్య పరిషిచ్య ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి అయాశ్చాగ్నేః పఞ్చహోతారం బ్రాహ్మణ ఏకహోతారం మనస్వతీమిన్ద్రాహుతీవ్యాహృతీభిః । అథాపివా చతురహఃసద్యస్కాలం బ్రహ్మచర్యం విచ్ఛినత్తి సారస్వతేన హోమేన మనస్వతీమిన్ద్రాహుతీమహావ్యాహృతీనాం సప్రణవం జుహుయాత్ ౪

అథ బ్రహ్మచార్యవకీర్ణీ భవతి యోఽయోనౌ రేతఃపాతేన వా సన్ధ్యాలోపేన వోదకుమ్భలోపేనాగ్నికార్యలోపేన వా । అన్యాని నిమిత్తాని భవన్తి చేచ్చుక్లమనార్ద్రమాచ్ఛాద్య కృతోపవాసః కృతనియమయన్త్రోఽమావాస్యాయాం రాత్ర్యామగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా ద్విరాజ్యస్యోపఘాతం జుహోతి కామావకీర్ణోఽస్మ్యవకీర్ణోఽస్మి కామకామాయ స్వాహా కామాభిద్రుగ్ధోఽస్మ్యభిద్రుగ్ధోఽస్మి కామకామాయ స్వాహా ఇతి । పునర్మామైత్విన్ద్రియమ్ ఇత్యేతమనువాకమష్టశతమాజ్యస్య జుహుయాత్ । యద్దేవా దేవ హేళనమ్ ఇత్యేతమనువాకం ప్రత్యృచమాజ్యస్య జుహుయాత్ । వారుణ్యాదిజయాప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । గురవే గాం దదాతి । అథ స్వప్నే శుక్లం పతేద్ వాసాంసి విసృజ్యాన్యత్ పరిదధాతి । ఉపవ్యుషసి గ్రామాత్ ప్రాచీముదీచీం దిశముపనిష్క్రమ్య

నదీషు స్నాయాత్ ।

సముద్రగానదీస్నానాత్ త్రిరాత్రం ఫలమశ్నుతే

సముద్రగానదీస్నానాత్ పక్షోపోషణమేవ చ

సరిత్పతేస్త్వమావాస్యామనన్తమయనే విషౌ

ఇత్యేవం స్నానం యథావిధి తథా కరోతి । పునర్మామైత్విన్ద్రియమ్ ఇత్యేతేనానువా

కేన జప్త్వా పూతో భవతీత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౫

అథర్తుస్నానాద్ భర్తుర్ముఖే నాన్వీక్షమాణా ప్రయత్నాద్వాహర్ముఖం దర్శయేత్ న తదహః సంవేశనం కుర్యాత్ । యది

సంవేశయేత్

తదహర్జాయతే పుత్రః సోఽల్పాయుర్ధనవర్జితః

పఞ్చమ్యాం తు క్రమేద్యా వా వన్ధ్యాం నారీం ప్రసూయతే
షష్ఠ్యాం తు యా క్రమేత్ సాధ్వీ పుత్రపౌత్రవతీ భవేత్
సప్తమ్యాం తు తథా నారీ అష్టమ్యాం షణ్ముఖోపమః
పరిప్రియా నవమ్యాం తు దశమ్యాముత్తమః సుతః
ఏకాదశ్యాం తు దుష్టాత్మా ద్వాదశ్యాం తు ధనేశ్వరః
త్రయోదశ్యాం తు దౌర్భాగ్యా చతుర్దశ్యఘవాన్ సుతః
లభేత్ పతివ్రతాం నారీం పఞ్చదశ్యాం తథైవ చ
షోడశ్యాం లభతే పుత్రం బ్రహ్మకీర్త్తిం నతాదృశమ్
తదూర్ధ్వపయమం నాస్తి కామభోగైవ కేవలమ్
తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన షోడశ్యన్తం ప్రతిక్రమేత్
శుక్లోత్కర్షే లభేత్ పుత్రం శోణితస్య స్రియం లభేత్
నిన్దితేఽహని సంవేశం న కుర్యాత్తు ప్రయత్నతః
యది ప్రమాదాత్ కుర్యాచ్చేజ్జపేత్ తాం వైష్ణవీమృచమ్
కేశవాదీని నామాని జపేత్తు వివిధాని చ
అగ్న్యగారే తతో గత్వా హుత్వా పూర్ణాహుతిం తతః
ఏవం జన్మత్రయం వాపి శ్రవణం చ న సంవిశేత్
పర్వద్వయే చ తత్కుర్యాత్ శ్రాద్ధం దత్త్వా న వాహని
సోమవారేఽర్కవారే చ భౌమవారే శనైశ్చరే
విషువే అయనే చైవ వ్యతీపాతే చ సఙ్క్రమే
ఏతాన్యన్యాని నిన్ద్యాని దివసాని న సంవిశేత్
విష్టిరష్టమ్యథాన్యే చ పక్షచ్ఛిద్రాస్తథైవ చ
షోడశే ద్వాదశే వాపి పఞ్చదశ్యాం తథైవ చ
చతుర్దశ్యాం నవమ్యాం చ షష్ఠ్యామష్టమ ఏవ చ
ఏతాన్యన్యతమం వీక్ష్య శౌచం కుర్యాద్యథోదితమ్

అభివీక్ష్య సునక్షత్రం పుణ్యం చైవ గ్రహోదయమ్

ప్రక్షాళ్య పాణిపాదౌ ద్వావాచమ్య మనసా హరిమ్

ధ్యాత్వా నారాయణం దేవం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్

అస్యా దక్షిణహస్తేన భగం చైవ ప్రదర్శయేత్

శివేన త్వాభిమృశామీతి శిశ్నం యోనౌ ప్రవేశయేత్

ఏకయా ఋషభేణేతి ఋచా సమ్యగనీక్షణః

యథా రత్యన్తం కృత్వా తథా శౌచం కృత్వా పశ్చాజ్జపేదృచః సమ్యక్ ఆతే యోనిమ్

ఇతి । య ఏవం జ్ఞాత్వాభిమృశతి స సత్పుత్రం లభతే బుధః । ఏవమేవ మాసి మాసి ఋతువేళాయాం కృత్వా పుత్రం చారుబుద్ధిమన్తం బలిష్టం లభతే బలిష్ఠం లభత ఇత్యాహ

భగవానాగ్ని వేశ్యః ౬

బ్రహ్మకూర్చం ప్రవక్ష్యామి కాయశోధనముత్తమమ్

వేదాదిజయహోమం చ మన్త్రహీనమసంస్కృతమ్

శుద్రాన్న భోజనే చైవ వేదానాం విక్రయేషు చ

కాకశ్వానావలీఢే చోత్కణ్ఠకే మృగపక్షిణామ్

పఞ్చమమ్లేచ్ఛసంస్పర్శే పఞ్చగవ్యం విశోధనమ్

నీలవర్ణ్యాస్తు గోమూత్రం కృష్ణాగోమయముద్ధరేత్

తామ్రవర్ణీపయశ్చైవ శ్వేతాయా దధిరేవ చ

కపిలాయా ఘృతం గ్రాహ్యం మహాపాతకనాశనమ్

అలాభే సర్వవర్ణానాం కపిలాదేకాత్తు గ్రాహ్యకమ్

గోమూత్రైకపలం దద్యాదఙ్గుష్ఠార్ధం తు గోమయమ్

క్షీరం సప్తపలం దద్యాద్ దధి త్రిపలమేవ చ

ఘృతమేకపలం దద్యాత్ తథైవ చ కుశోదకమ్

సావిత్ర్యా గ్రాహ్య గోమూత్రం గన్ధద్వారేతి గోమయమ్

ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రాణ్ణ ఇతి వై దధి

ఆజ్యం శుక్రమసీత్యేవం దేవస్య త్వా కుశోదకమ్

ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇత్యాలోడ్య మా నస్తోకే

ఇత్యభిమన్త్ర్య ప్రణవేనోద్ధృత్య ప్రణవేన నిర్మథ్య ప్రణవేనైవ పిబేత్ । అగ్నయే సోమాయ

ఇరావతీ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే మా నస్తోకే ప్రజాపతే గాయత్రీం చ హుత్వా మధ్యమేన

పలాశపర్ణేన పద్మపత్రేణ తత్ పిబేత్

యత్ త్వగస్థిగతం పాపం దేహే నిష్ఠతి మామకే

బ్రహ్మకూర్చోదకాత్ సర్వే దహత్యగ్నిరివేన్ధనమ్ । ఇతి ౭

అథాతో నైమిత్తికాని ప్రాయశ్చిత్తాని వ్యాఖ్యాస్యామః । సర్వత్ర వైష్ణవర్చం జపేత్

విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచమ్ ఇతి । అథ కర్మాన్తరే యది క్షుధేద్వా నిష్ఠీవేద్వా సహస్రశీర్షా పురుష ఇతి జపతి । అప ఉపస్పృశ్యాఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం దక్షిణకర్ణముపస్పృశేత్ యది మూత్రం కుర్యాత్ పాదౌ ప్రక్షాళ్యాచమ్య ఓంకారం మనసా ధ్యాత్వా శుచిర్భూత్వా పురుష ఏవేదం సర్వమ్ ఇతి ద్వే ఋచౌ జపేత్ । యది మేహేత్ పూర్వవచ్ఛౌచం కృత్వా త్రిపాదూర్ధ్వ ఉదైత్పురుష ఇతి తిస్ర ఋచో జపేత్ । యద్యశుచిస్పర్శే శుద్ధజలాశయే స్నాత్వామ ఆచమ్య తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వహుత ఇతి చతస్ర ఋచో జపేత్ । యది చణ్డాలపతితాదిదర్శే అప ఆచమ్య ఆదిత్యమభివీక్ష్య బ్రాహ్మణోఽస్య ముఖమాసీత్ । బాహూ రాజన్యః కృతః । ఊరూ తదస్య యద్వైశ్యః । పద్భ్యాం శూద్రో అజాయత । చన్ద్రమా మనసో జాతః । చక్షోః సూర్యో అజాయత ఇతి తిస్ర ఋచో జపేత్ । యది హోమో మధ్యే విచ్ఛిన్నః స్యాద్ వేదాహమేతం పురుషం మహాన్తమ్ ఇతి తిస్ర ఋచో జపేత్ । ద్వే మిన్దాహుతీ హుత్వా పునః శేషం సమాపయేత్ । యది పాత్రాణి శునాద్యవలీఢే దారుమయాన్యగ్నౌ ప్రక్షిపేత్ మృణ్మయాని చాప్సు ప్రక్షిపేత్ లోహమయాని భస్మనా శుధ్యన్తి । అన్యాని నవాని పాత్రాణి సంగృహ్య విష్ణో త్వన్నో అన్తమః విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచమ్ ఇతి ద్వే ఋచౌ జపేత్ । యన్మ ఆత్మనో మిన్దాభూత్ పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వన్నో అగ్నే ఇతి షడాహుతీర్జుహుయాత్ । యద్యగ్నిముదక్యాద్యవలీఢే అగ్నిముద్వాస్య పూర్వవత్ శౌచం కృత్వా అగ్నిం మథిత్వా లౌకికం వాహృత్య స్రుక్స్రువౌ నిష్టప్య సంమృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా పూర్ణాహుతిం హుత్వా పూర్వవత్ సంస్కారం కరోతి । యద్యరణ్యశుచిర్భవేద్ అన్యామాహృత్యైవ చతుర్గృహీతం గృహీత్వా పురుషసూక్తేన మనసానుద్రుత్య జుహోతి । యది సూతకో మృతకో భవేత్ తన్మధ్యే హోమం న కరోతి స్థాలీపాకం చ తాన్యాహాని । వ్యతీపాతే తద్ద్రవ్యం బ్రాహ్మణాయ దదాతీత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౮

అథాతో గృహ్యాణి ప్రాయశ్చిత్తాని స్మర్యన్తే తాని వక్ష్యామః । శేషాణి వైతానికాని । య ఆహితాగ్నేర్ధర్మస్స ధర్మో య ఆహితాగ్నేః లోకస్స ఔపాసనికస్య ఇతి శాట్యాయనీయం బ్రాహ్మణం భవతి । తత్ర యే పురోడాశాస్త ఇహ చరవః । పయోదధిపృషదాజ్యానామ్ ఆజ్యవత్

సంస్కారో న దధ్నో ఽధిశ్రయణం ప్రత్యసనం ప్రతివేషణమ్ అగ్ని రౌద్రరాక్షసపైతృకనైరృతచ్ఛేదనభేదననిరసనాత్మాభిమర్శనాని చ కృత్వా అప ఉపస్పృశేత్ । సర్వత్ర స్కన్నే భిన్నే క్షామే దగ్ధే విపర్యాసేఽన్తరితే చ ద్వే మిన్దాహుతీ జుహుయాత్ యన్మ ఆత్మనో మిన్దాభూత్ పునరగ్నిశ్చక్షురదాద్ ఇతి । స్కన్నే సన్త్వా సిఞ్చామి ఇతి స్కన్నమభిమన్త్ర్యాపోహ్యావసిచ్య భూః ఇత్యుపస్థాయ అస్కాన్ద్యౌః పృథివీమ్ ఇతి ద్వే ఆహుతీ జుహుయాత్ । ఆజ్యం చేద్ దేవాఞ్జనవనస్పతిమంహస ఇతి చానుమన్త్ర్య కిఞ్చిచ్చ దద్యాత్ । అథ భిన్నే భూమిర్భూమ్నా ఇతి భిన్నమభిమన్త్ర్య ఉన్నమ్భయ పృథివీమ్ ఇత్యపోహ్యావసిచ్య త్రయస్త్రింశత్తన్తవ ఇత్యేతయా జుహుయాత్ । అగ్నౌ ప్రక్షిపేద్ దారుమయాణి । అథ క్షామే నిరృత్యై త్వా ఇతి దగ్ధమభిమన్త్ర్య కిఞ్చిత్ త్వం పరాచీ త్వమవాచీ త్వం రక్షాంసి గచ్ఛ ఇతి దక్షిణాపరముత్తరాపరం వా దిశం ప్రతినిరస్య అగ్నీ రక్షాంసి సేధతి ఇతి తిస్ర ఆజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ । హవిషామభిగమనస్యైకదేశం చేదుద్ధృత్య తత్కృత్వైతయా జుహుయాత్ । ఏతేనాశృతదుఃశృతౌ వ్యాఖ్యాతౌ । అపోఽభ్యవహరేత్ । రుద్రాయ త్వా ఇత్యశ్రృతమభిమన్త్ర్య యమాయ త్వా ఇతి దుఃశృతమథ పరిస్తరణదాహే అగ్నయే క్షామవతే నమో నమః క్షామవన్మా మా హింసీః మా మే గృహం మా మే ధనం మా మే పశూన్ ఇత్యభిమన్త్ర్య అగ్నయే క్షామవతే స్వాహా ఇతి జుహుయాత్ । ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి ఇతి పునః పరిస్తీర్య ఇన్ద్రాయ స్వాహా ఇతి జుహుయాత్ । అథ పరిధిదాహే ప్రదావ్యాయాగ్నయే నమో నమః ప్రదావ్యాయ ఇతి । సమానమత ఊర్ధ్వమ్ అగ్నేః సమిదసి ఇతి పశ్చార్ధం యమస్య సమిదసి ఇతి దక్షిణార్ధమ్ సోమస్య సమిదసి ఇత్యుత్తరార్ధమ్ । ఇన్ధానాస్త్వా శతం హిమా ఇతి ద్వే ఆహుతీ జుహుయాత్ । జుష్టేఽన్యం పరిదధ్యాత్ గన్ధర్వోఽసి ఇతి ప్రతిమన్త్రమ్ । అథ విపర్యాసే త్వన్నో అగ్నే స త్వన్నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపతే ఇతి చతస్ర ఆహుతీర్జుహుయాత్ । ఏతా ఏవాన్తరితే మనో జ్యోతిః పఞ్చమీమన్తరితం చ కుర్యాత్ । సంస్థితే చేత్ కిఞ్చిచ్చ దద్యాత్ । ఉత్తరస్మిన్ కాల ఆగతే హోమశ్చేద్ అనివృత్తః పూర్వస్య సేయం కాలాతిపత్తిస్తస్యాం ప్రాయశ్చిత్తం మనో జ్యోతిః ఇతి పూర్వస్య జుహుయాత్ । తథాపరస్య జుహుయాత్ । ఏవం ప్రతి హోమమ్ ఆ దశరాత్రాత్ ప్రాణాయామః । ఏకాదశీప్రభృత్యా వింశతిరాత్రాదుపవాసస్త్రింశద్రాత్రాదత ఊర్ధ్వం ప్రాజాపత్యం విహితమ్ । ఏకాదశీప్రభృతి తిస్రస్తన్తుమతీర్ద్వాదశాహాని విచ్ఛిన్నః పునరాధేయ ఇత్యుక్తమేవం వా । అథ పర్వణ్యతీతే మనో జ్యోతిః అయాశ్చాగ్నే యదస్మిన్ స్వస్తి న ఇన్ద్ర ఇతి చతస్ర ఆహుతీర్హుత్వాగ్నయే పథికృతే స్థాలీపాకం కుర్యాత్ ప్రాగష్టమాత్ । అత ఊర్ధ్వం సోపవాసః కార్యః ద్వే త్రిషు చ తిస్ర ఇత్యేవమతీతేషు ప్రాయశ్చిత్తం పార్వణవద్ధోమః పితృయజ్ఞేఽతీతే పక్షద్వయే చోపవాసః కార్య ఇతి సిద్ధమ్ । అథ మహాయజ్ఞానామ్ ఏకస్మిన్నహని మనో జ్యోతిః ఇతి ద్వయోస్త్రిషు చతుర్షు పఞ్చసు వా షట్సు ప్రభృతీతి తిస్రస్తన్తుమతీర్హుత్వా చతస్రో వారుణీర్జపేత్ ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి యత్కిఞ్చ అవ తే హేడ ఇత్యా నవరాత్రాత్ । అత ఊర్ధ్వమా దశరాత్రాచ్చతస్రోఽభ్యావర్తినీర్జుహుయాత్ । సర్వేషామన్తతో వ్యాహృతీభిరితి సిద్ధమ్ ౯

అత ఊర్ధ్వం వానప్రస్థవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । అనవద్యం గృహధర్మం చరిత్వా యజ్ఞాన్ యజతి । పుత్రముత్పాద్య సంస్కృత్య వేదమధ్యాప్య వృత్తిం విధాయ గుణవతి పుత్రే కుడుమ్బభారం నియోజ్య ఉత్తరాయణే పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే కుశచీరచర్మవల్కలవాసా జటీ కృష్ణాజినోత్తరీయః కృతప్రస్థానలిఙ్గోఽగ్నిమాత్మసమారోపణం కృత్వా సపత్నీకో వాప్యపత్నీకో వా వనమాశ్రయేత్ । శ్రమణమగ్నిమాధాయ వేణుశ్యామాకనీవారాదిభిరారణ్యమూలఫలైరోషధీభిః సాయంప్రాతరగ్నిం పరిచరేత్ । ఫాలాకృష్టాభిః దేవబ్రాహ్మణపితృభూతమనుష్యయజ్ఞానహరహర్భుత్వారణ్యోర్వా కాలే శక్తితః శరీరం పరిశోషయేద్ యమనియమమన్త్రోపవాసాదిభిః । జీర్ణపర్ణాహారః దన్తోలూఖలికః శైలకుట్టో యే కాల ఆగచ్ఛేయుస్తేభ్యోఽపి దద్యాత్ । స్థణ్డిలశాయీ ఊర్ధ్వరేతాః అతిథిప్రియః అమత్సరీ వివాదపైశున్యమృషావాదవర్జీం సదాశుచిః గ్రామస్య ఛదిం న దర్శేదరణ్యవాసగ్నియోఽభయదాయీ సర్వభూతానాం పరైరభిమృష్టాన్యాశ్రమాన్తరహితాని నాభ్యవహరేదేకాగ్నిపరాయణః అప్రమాదీ సబీజాం ప్రోషితాం భూమిం నాక్రమేత్ । తపోధికాయ యజ్ఞాధికాయ వయోధికాయ ఫలోదకం దద్యాత్ । ఏవం మృగైః సహ చరిత్వాపరిస్పన్ద్యసహవాసీ స్వకాలం వ్యపోహ్య స్వర్గలోకం గమిష్యతీతి । అథవా తృతీయమాయుర్భాగం వానప్రస్థవ్రతం చరిత్వా చతుర్థమాయుర్భాగం పరివ్రజేద్వా ౧౦

అథాతః సంన్యాసవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే పూర్వకాలముపోష్య సంభారానుపకల్పయతే । కాషాయవాససీ ప్లక్షపవిత్రపాదుకాసనవైణవదణ్డశిక్యకమణ్డల్వలావుపాత్రం కుశబన్ధమిత్యేవమాదిసంభారానుపకల్పయతే । అగ్నిమారోప్య వనాద్ గ్రామం ప్రవిశ్య కేశశ్మశ్రూణి వాపయిత్వా నదీషు స్నాయాత్ శుద్ధే జలాశయే వా । అప ఆచమ్య నదీతీరే దేవగృహే వా బ్రాహ్మణానభిగమ్యాక్రోధనోఽద్వేషణః సర్వకర్మాణి సంన్యసేత్ । న వేద సంన్యసేత్ । వేదసంన్యాసాచ్ఛూద్రో భవతి । తస్మాద్ వేదం న సంన్యసేత్ । బ్రాహ్మణసన్నిధౌ మన్త్రముక్త్వాపః పిబేత్ సంన్యస్తం మయా ఇతి । గృహస్థేనోపనీతాన్ వైణవాన్తాన్ సంభారాన్ పరిగృహ్య సవితృమణ్డలముద్వీక్షమాణః సంన్యస్తం మయా ఇతి త్రిరుచ్చైః ప్రబ్రూయాత్ । అథ బ్రాహ్మణం నివీతం బహుయాజినమభిగమ్య దణ్డాన్దాతవా ఇత్యుక్త్వా దణ్డాన్ పరిగృహ్య కృతనామానికృతోఽనుజ్ఞాతో యతేర్ధర్మాన్ సమ్యక్ పరిచరేత్ నిత్యశిఖీ నిత్యయజ్ఞోపవీతీ నిత్యసన్ధ్యోపాసీ నిత్యప్రాతఃస్నాయీ నిత్యం భైక్షాశీ నిత్యం యమనియమయన్త్రవ్రతోపవాసీ నిత్యమీశ్రరోపాసీ నిత్యం గోదేవగృహవాసీ అపగతభయకామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యః ఇతి । ఏవమాదిధర్మం చరిత్వా స్వర్గలోకం గమిష్యతి । అథవా బ్రాహ్మణేషు క్షీయమాణేషు పూర్వవచ్చౌచం కృత్వా సర్వకర్మాణి సంన్యస్య ప్రైషణమపోఽశ్నాతి । ఈశ్వరమేవోపాస్య పూతో భవతీత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౧౧

పునరుపనయనంవ్యాఖ్యాస్యామః యఃపాణిగ్రహాదిరగ్నిః అథగృహస్థస్యద్వేభార్యే అథగృహ్యప్రాయశ్చిత్తానిజుహోతి అథబ్రహ్మచార్యవకీర్ణీ భవతి అథర్తుస్నానాత్ బ్రహ్మకూర్చం ప్రవక్ష్యామి అథాతోనైమిత్తికాని అథాతోగృహ్యాణిప్రాయశ్చిత్తాని

అతఊర్ధ్వంవానప్రస్థవిధిమ్ అథాతఃసంన్యాసవిధిమ్ ఏకాదశ ।

ఇత్యాగ్ని వేశ్యగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

ద్వితీయః ప్రశ్నః సమాప్తః

అథ తృతీయః ప్రశ్నః

ప్రథమోఽధ్యాయః

అమావాస్యాయామపరాహ్ణే మాసికమ్ అపరపక్షస్య వాయుక్ష్వహస్సు పితృభ్యోఽన్నం సంస్కృత్య దక్షిణాగ్రాన్ దర్భానాసనాని కల్పయిత్వా బ్రాహ్మణాన్ శుచీన్ మన్త్రవతః సమాఘానయుగ్మానామన్త్రయతే । యోనిగోత్రమన్త్రసమ్బన్ధాన్ అర్థాపేక్షో న భోజయేత్ । అగ్నిముపసమాధాయ దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైః పరిస్తీర్య ఏకపవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరుప్య సంస్కృత్య తతః అపసవ్యం పరిషిఞ్చతి । ఔదుమ్బరమిధ్మమభ్యాధాయ ఔదుమ్బర్యా దర్వ్యా జుహోతి । ఆజ్యభాగాన్తం కృత్వా ప్రాచీనావీతీ పితౄనావాహయతి ఆయాత పితరః సౌమ్యా గమ్భీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః ప్రజామస్మభ్యం దదతో రయిం చ దీర్ఘాయుత్వం చ శతశారదం చ ఇతి । ఏతామేవ దిశమభ్యపః ప్రసిఞ్చతి ఆపో దేవీః ప్రహిణుతాగ్ని మేతే యజ్ఞం పితరో నో జుషన్తామ్ । ఆసీనామూర్జముత యే భజన్తే తే నో రయిం సర్వవీరాన్ నియచ్ఛతాత్ ఇతి । వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా ప్రాచీనావీతీ జుహోతి సోమాయ పితృమతే స్వధా నమః స్వాహా । యమాయాఙ్గిరస్వతే పితృమతే స్వధా నమః స్వాహా । యాః ప్రాచీః సంభవన్త్యాప ఉత్తరతశ్చ యాః । అద్భిర్విశ్వస్య భువనస్య భర్త్రీభిరన్తరన్యం పితుర్దధే స్వధా నమః స్వాహా । అన్తర్దధే పర్వతైరన్తర్మహ్యా పృథివ్యా । దివా దిగ్భిరనన్తాభిరూతిభిరన్తరన్యం పితామహాద్దధే స్వధా నమః స్వాహా । అన్తర్దధ ఋతుభిః సర్వైరహోరాత్రైః ససన్ధిభిః । అర్ధమాసైశ్చ మాసైశ్చాన్తరన్యం ప్రపితామహాద్దధే స్వధా నమః స్వాహా । అథ నామధేయైర్జుహోతి అముష్మై స్వధా నమోఽముష్మై స్వధా నమ ఇతి । యన్మే మాతా ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా తన్మే రేతః పితా వృఙ్క్తామాభురన్యోఽవపద్యతాం స్వధా నమః స్వాహా । ఏవం ద్వితీయమ్ । తథా తృతీయమ్ । యన్మే పితామహీ యన్మే ప్రపితామహీ ఇతి మన్త్రం సన్నమతి ౧

యే చేహ పితరో యే చ నేహ యాంశ్చ విద్మ యాం ఉచ న ప్రవిద్య । అగ్నే తాన్ వేత్థ యది తే జాతవేదస్తయా ప్రత్తం స్వధయా మదన్తి కామైః స్వధా నమః స్వాహా । యద్వః క్రవ్యాదఙ్గమదహల్లోకాననయన్ ప్రణయన్ జాతవేదాః । తద్వోఽహం పునరావేదయామ్యరిష్టాః సర్వైరఙ్గైః సంభవన్తు పితరః స్వధా నమః స్వాహా । వహాజ్యం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్

వేత్థ నిహితాన్ పరాకే । ఆజ్యమస్య కూల్యా ఉప తాం క్షరన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామైః స్వధా నమః స్వాహా । ఏవం ద్వితీయం తథా తృతీయమ్ । పితామహేభ్యః ప్రపితామహేభ్య ఇతి మన్త్రం సన్నమతి । ఏవమన్నస్య జుహోతి । వహాన్నమ్ ఇతి మన్త్రం సన్నమతి । అథ సౌవిష్టకృతీం జుహోతి అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమ ఇతి । దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే హుత్వానుప్రహృత్య దర్వీమథాన్నమభిమృశతి పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా విద్యావతాం ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మా పితౄణాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే పృథివీం సమన్తస్సమేఽగ్నిరుపద్రష్టా దత్తస్యాప్రమాదాయ ఋచస్తే మహిమా । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా విద్యావతాం ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మా పితామహానాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకేఽన్తరిక్షం సమన్తస్సమే వాయురుపశ్రోతా దత్తస్యాప్రమాదాయ యజూఀషి తే మహిమా । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా విద్యావతాం ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మా ప్రపితామహానాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ద్యౌః సమన్తస్సమే ఆదిత్యోఽనుఖ్యాతా దత్తస్యాప్రమాదాయ సామాని తే మహిమా ఇతి । బ్రాహ్మణానుపస్పర్శయతి । భుక్తవతోఽనువృత్త్యా శేషమ్ అనుజ్ఞాప్య ౨

ఉదకుమ్భం దర్భముష్టిం చాదాయ దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ పరిస్తీర్య తేష్వవాచీనపాణిర్దక్షిణాపవర్గాంస్త్రీనుదపాత్రానుపరి నినయతి మార్జయన్తాం పితరః సౌమ్యాసః మార్జయన్తాం పితామహాః సౌమ్యాసః మార్జయన్తాం ప్రపితామహాః సౌమ్యాసః ఇతి । అసావవనేనిక్ష్వ అసావవనేనిక్ష్వ ఇతి వా తేష్వవాచీనపాణిర్దక్షిణాపవర్గాన్ త్రీన్ పిణ్డాన్ దదాతి । ఏతత్తే తత అసౌ ఇతి పిత్రే పిణ్డం దదాతి ఏతత్తే పితామహ అసౌ ఇతి పితామహాయ ఏతత్తే ప్రపితామహ అసౌ ఇతి ప్రపితామహాయ । తూష్ణీం చతుర్థమ్ । స కృతాకృతో వా । యది నామధేయాని న విద్యాత్ స్వధా పితృభ్యః పృథివీషద్భ్య ఇతి పిత్రే పిణ్డం దదాతి । స్వధా పితామహేభ్యోఽన్తరిక్షసద్భ్య ఇతి పితామహాయ । స్వధా ప్రపితామహేభ్యో దివిషద్భ్య ఇతి ప్రపితామహాయ । అత్రాఞ్జనాభ్యఞ్జనే వాసశ్చానుపిణ్డం దదాతి । ఆఙ్క్ష్వాసావాఙ్క్ష్వాసౌ ఇతి త్రిరాఞ్జనమ్ । అభ్యఙ్క్ష్వాసావభ్యఙ్క్ష్వాసౌ ఇతి త్రిరభ్యఞ్జనమ్ । ఏతాని వః పితరో వాసాంస్యతో నోఽన్యత్ పితరో మా యోఢుమ్ ఏతాని వః పితామహా వాసాంస్యతో నోఽన్యత్ పితామహా మా యోఢుమ్ ఏతాని వః ప్రపితామహా వాసాంస్యతో నోఽన్యత్ ప్రపితామహా మా యోఢుమ్ ఇతి దశామూర్ణాస్తుకాం వా ఛిత్త్వా న్యస్యతి పూర్వే వయసి స్వం లోమ ఛిత్త్వా ఉత్తరే । అథ పాత్రం సంక్షిప్య నినయతి పుత్రాన్ పౌత్రానభితర్పయన్తీరాపో మధుమతీరిమాః । స్వధాం పితృభ్యోఽమృతం దుహానా ఆపో దేవీరుభయాఀస్తర్పయన్తు ఇతి । న్యుబ్జపాత్రం పాణీ వ్యత్యస్య నమో వః పితరో రసాయ ఇతి షడ్భిర్నమస్కారైరుపతిష్ఠతే । ఉదకాన్తం గత్వా త్రిరుదకాఞ్జలిదానేనోదకాఞ్జలీన్ దదాతి ఏష తే తత పితుర్మధుమాఀ ఊర్మిః సరస్వాన్ యావానగ్నిశ్చ పృథివీ చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యథాగ్నిరక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మే తతాయ పిత్రేఽక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా భవతాం

త్వ౯ స్వధామక్షితం తైః సహోపజీవాసౌ ఋచస్తే మహిమా ఏష తే పితామహ పితుర్మధుమా౯ ఊర్మిః సరస్వాన్ యావాన్ వాయుశ్చాన్తరిక్షం చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యథా వాయురక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మే పితామహాయ పిత్రేఽక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా భవతాం త్వ౯ స్వధామక్షితం తైః సహోపజీవాసౌ యజూ౯షి తే మహిమా । ఏష తే ప్రపితామహ పితుర్మధుమా౯ ఊర్మిః సరస్వాన్ యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యథాదిత్యోఽక్షితోఽనుపదస్తః ఏవం మే ప్రపితామహాయ పిత్రేఽక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా భవతాం త్వ౯ స్వధామక్షితం తైః సహోపజీవాసౌ సామాని తే మహిమా ఇతి । ప్రత్యేత్య ప్రతిష్ఠితముదపాత్రేణాప ఉపప్రవర్తయతి పరాయాత పితరః సౌమ్యా గమ్భీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః ప్రజామస్మభ్యం దదతో రయిమ్ । అథ మాసి పునరాయాత నో గృహాన్ హవిరత్తుం సుప్రజసః సువీరాః ఇతి । ఏతేన అర్ఘ్యావర్ఘ వ్యాఖ్యాతతన్త్రమ్ । మాంసం నియతం మాంసాభావే శాకమ్ 3

అమావాస్యాయామపరాహ్ణే

యేచేహపితరః ఉదకుమ్భందర్భముష్టిం త్రీణి

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

అష్టకాం కరిష్యమాణ ఉపకల్పయతే ఉక్షాణం వా వేహతం వ్రీహీనన్నం మధుశ్చ సర్పిశ్చ । ప్రసిద్ధం శౌచమ్ । అనూరాధాయామగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్యాపరేణాగ్నిం వ్రీహీనేకపవిత్రోఽథ నిర్వపతి ఇమమపూపం చతుశ్శరావం విర్వపామి క్లేశాపహం పితౄణాం సంపరాయే । దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం పితృభ్యస్త్వా జుష్టం నిర్వపామి ఇతి పితృభ్యస్త్వా పితృభ్యస్త్వా ఇత్యేవం చతుశ్శరావం నిర్వపతి । ప్రోక్ష్య తూష్ణీం హవిష్కృతా వాచం విసృజ్య యథా పురోడాశమేవమేవైతమపూపం పదకపాలమధిశ్రయతి । ఏకకపాలం వా । శృతే తస్మిన్నాజ్యం దధి విలాప్యోత్పూయాథ పరిషిఞ్చతి అదితేఽనుమన్యస్వ ఇతి దక్షిణతఃప్రాచీనమ్ అనుమతేఽనుమన్యస్వ ఇతి పశ్చాదుదీచీనం సరస్వతేఽనుమన్యస్వ ఇతి ఉత్తరతఃప్రాచీనం దేవ సవితః ప్రసువ ఇతి సర్వతః ప్రదక్షిణం పరిషిచ్యాఘారావాఘార్య ఆజ్యభాగౌ జుహోతి । ఆజ్యేన ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి యా తిరశ్చీ నిపద్యసేఽహం మర్యాదా విధరణీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయా జుహోమి వైశ్వకర్మణీం కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । అథైతస్యాపూపస్య మధ్యాదవదాయోపస్తీర్ణాభిఘారితమౌదుమ్బర్యా దర్వ్యా జుహోతి । అపూపం జుహోతి ఘృతవన్తమద్య స్వధావన్తం పితౄణాం తర్పణాయ వహ హవ్యం పితృభ్య ఆహుతీర్జుహోమి

కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి అథ పురస్తాద్దక్షిణతోఽవదాయ పశ్చాదర్వీయో జుహోతి ఇయమేవ సా యా ప్రథమా వ్యౌచ్ఛదన్తరస్యాం చరతి ప్రవిష్టా । వధూర్జజాన నవగజ్జనిత్రీ త్రయ ఏనాం మహిమానః సచన్తే కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । తృతీయాం జుహోతి ఔలూఖలా గ్రావాణో ఘోషమక్రత అపః పితృభ్యః కృణ్వన్తః పరివత్సరీణామ్ । ఏకాష్టకే సుప్రజా వీరవన్తో వయఁ స్యామ పతయో రయీణామ్ కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । చతుర్థీం జుహోతి యాం జనాః ప్రతినన్దన్తి రాత్రిం ధేనుమివాయతీ । సంవత్సరస్య యా నీ పత్నీ సా నో అస్తు సుమఙ్గలా కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । పఞ్చమీం జుహోతి ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరితా బభూవ । యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నో అస్తు వయఁ స్యామ పతయో రయీణాం కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । షష్ఠీం జుహోతి యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ । అగ్నిష్టత్ స్విష్టకృద్విద్వాన్ సర్వఁ! స్విష్టం సుహుతం కరోతు మే అగ్నయే స్విష్టకృత సుహుతహుతే సర్వహుతే సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీనాం కామానాం సమర్ధయిత్రే కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । దర్వీం ప్రక్షాళ్య నిధాయ తత్రైవ పరిమృజ్య పరిషిచ్య పిణ్డావృత్రైతాన్ పిణ్డాన్ దత్త్వా త్రైతమపూపం ఘృతవన్తం మధుమన్తం శ్రద్ధాభిమర్శనేనాభిమృశతి ౨

పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా విద్యావతాం ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మా పితౄణాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే పృథివీ సమన్తస్సమేఽగ్నిరుపద్రష్టా దత్తస్యాప్రమాదాయ ఋచస్తే మహిమా । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా విద్యావతాం ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మా పితామహానాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకేఽన్తరిక్షం సమన్తస్సమే వాయురుపశ్రోతా దత్తస్యాప్రమాదాయ యజూఁషి తే మహిమా । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా విద్యావతాం ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మా ప్రపితామహానాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ద్యౌః సమన్తస్సమే ఆదిత్యోఽనుఖ్యాతా దత్తస్యాప్రమాదాయ సామాని తే మహిమా ఇత్యేతేన । బ్రాహ్మణాన్ విద్యావతః పరివిశతి । పరివిశ్యోదకాయ గత్వోదకాఞ్జలిదానేనోదకాఞ్జలీన్ దదాతి ఏష తే తత పితుర్మధుమాఁ ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావానగ్నిశ్చ పృథివీ చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యథాగ్నిరక్షితోఽనుపదస్తః ఏవం మే తతాయ పిత్రేఽక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా భవతాం త్వఁ స్వధామక్షితం తైః సహోపజీవాసావృచస్తే మహిమా ౩

ఏష తే పితామహ పితుర్మధుమాఁ ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావాన్ వాయుశ్చాన్తరిక్షం చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యయా వాయురక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మే పితామహాయ పిత్రేఽక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా భవతాం త్వఁ స్వధామక్షితం తైః సహోపజీవాసా యజూఁషి తే మహిమా । ఏష తే ప్రపితామహ పితుర్మధుమాఁ ఊర్మిస్సరస్వాన్ యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యథాదిత్యోఽక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మే ప్రపితామహాయ పిత్రేఽక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా

భవతాం త్వః స్వధామక్షితం త్రైః సహోపజీవాసౌ సామాని తే మహిమా ఇతి । ఏతావదేతత్ తదహఃకర్మ భవతి । ఏతద్ధస్మ వై తద్విద్వాంసః పూర్వ ఋషయ ఏవమష్టక్యమపూపం చతుశ్శరావమేవమకల్పయంస్తేన వైతే పితౄనతర్పయంస్త ఏనాంస్తృప్తాః ప్రజయా పశుభిరతర్పయంస్తతో హ పితృభిర్మిత్రమకుర్వత మిత్రం హ్యేషాం సర్వాణి భూతాన్యాసన్ । స యో హ వా ఏవం విద్వాన్ ఐతమష్టక్యమపూపం చతుశ్శరావమేవం కల్పయతి । తేన వై స పితౄంస్తర్పయతి యేన తృప్తాః ప్రజయా పశుభిస్తర్పయన్తి । అతో హ పితృభిర్మిత్రం కురుతే । మిత్రం హ్యస్య సర్వాణి భూతాని భవన్తి । య ఏవం విద్వాన్ ఏతమష్టక్యమపూపం చతుశ్శరావమేవం కల్పయతి ౪

శ్వో జ్యేష్ఠాయామగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య తథైవ పరిషిచ్యాఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ జుహోతి । ప్రాయశ్చిత్తీయాం హుత్వోపాకరణీయాం జుహోతి ఇమాం పితృభ్యో గాముపాకరోత్యూర్జస్వతీం స్వధావతీం తన్మే జుషన్తాం పితరః పరేతాః । సా మే పితౄన్ సంపరాయే ధినోతు కామైః స్వాహా ఇతి । అథైభ్యో గామృపాకరోతి పితృభ్యస్త్వా జుష్టాముపాకరోమి ఇతి । అథైనాం ప్రోక్షతి పితృభ్యస్త్వా జుష్టాం ప్రోక్షామి ఇతి । తామత్రైవ ప్రతీచీనశిరసం దక్షిణాపదీం సంజ్ఞపయన్తి । తస్యై సంజ్ఞప్తాయా అద్భిః ప్రాణాన్ ఆప్యాయయతి తూష్ణీమ్ । అథాస్యై వపాముద్ధృత్య విశాలయోపతృణత్తి తూష్ణీమేవ అథాస్యై హృదయముద్ధారయన్తి ప్రజ్ఞాతే చ మతస్నే । తాన్యేతేష్వేవ శూలేషు సంప్రణీక్ష్యైతస్మిన్నేవాగ్నౌ శ్రపయన్తి । శృతేషు త్రేధా వపాం విచ్ఛిద్యోదుమ్బరదర్వ్యా ఉపస్తీర్ణాభిఘారితాం జుహోతి వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్ వేత్థ నిహితాన్ పరాకే । మేదసః కూల్యా ఉప తాన్ క్షరన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । అథైతస్య మాంసస్యోపస్తరణాభిఘారితౌదుమ్బర్యా దర్వ్యోపఘాతం జుహోతి ౫

ఏకాష్టకాం పశ్యత దోహమానామన్నం మాంసవద్ ఘృతవత్ స్వధావత్ । తద్ బ్రాహ్మణైరతిపూతమనన్తమక్షయ్యం స్వేతిం గచ్ఛతు కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । ద్వితీయాం జుహోతి ఏకాష్టకా తపసా తప్యమానా సంవత్సరస్య పత్నీ దుదుహే ప్రపీనా । తాం దోహముపజీవాథ పితరః సహస్రధా ముచ్యమానాం కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । తృతీయాం జుహోతి ఏకాష్టకా తపసా తప్యమానా జజాన గర్భం మహిమానమిన్ద్రమ్ । తేన దస్యూన్ వ్యసహన్త దేవా హన్తాసురాణామభవచ్ఛచీభిః కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । చతుర్థీం జుహోతి ఔలూఖలా గ్రావాణ ఇతి । పఞ్చమీం జుహోతి యాం జనాః ప్రతినన్దన్తి ఇతి । షష్ఠీం జుహోతి ప్రజాపతే ఇతి । సప్తమీం జుహోతి యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి । దర్వీం ప్రక్షాళ్య నిధాయ తథైవ పరిషిచ్య పిణ్డావృత్తైతాన్ పిణ్డాన్ దత్త్వా శ్రద్ధాభిమర్శనేనాభిమృశతి పృథివీ తే పాత్రమ్ ఇత్యేతేన । బ్రాహ్మణాన్ విద్యావతః పరివిశతి । పరివిశ్యోదకాయ గత్వోదకాఞ్జలిదానేనోదకాఞ్జలిం దదాతి ఏష తే తత పితుః ఇతి । ఏతావదేవైతదహఃకర్మ భవతి । ఏతద్ధస్మ వైతద్విద్వాంసః పూర్వ ఆచార్యా ఏవమష్టక్యాం గామేవమకల్పయంస్తయా వైతే పితౄనతర్పయంస్త ఏనాంస్తృప్తాః ప్రజయా పశుభిరతర్పయన్ తతో హ పితృభిర్మిత్రమకుర్వత మిత్రం హ్యేషాం సర్వాణి భూతాన్యాసన్ ।

స యో హ వా ఏవం విద్వానేతామష్టక్యాం గామేవం కల్పయతి । తేన వై స పితౄంస్తర్పయతి । తే యేన తృప్తాః ప్రజయా పశుభిస్తర్పయన్తి । అతో హ పితృభిర్మిత్రం కురుతే మిత్రం హ్యస్య సర్వాణి భూతాని భవన్తి । య ఏవం విద్వానేతామష్టక్యాం గామేవం కల్పయతి ౬

తృతీయేఽహ్ని భూయోఽథ శ్రాద్ధమన్నం చ ధనం చ కల్పయిత్వాగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్య తథైవ పరిషిచ్యాఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ హుత్వాజ్యేన ప్రాయశ్చిత్తీయాం హుత్వాథైతస్యాన్నస్యోపస్తీర్ణాభిఘారితౌదుమ్బర్యా దర్వ్యా జుహోతి వహాన్నం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్వేత్థ నిహితాన్ పరాకే । అన్నస్య కూల్యా ఉప తాన్ క్షరన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । ద్వితీయాం జుహోతి సంవత్సరస్య ప్రతిమాం యాం త్వా రాత్ర్యుపాసతే । ప్రజాం సువీరాం కృత్వా విశ్వమాయుర్వ్యశ్నవత్ కామైః స్వధా నమః స్వాహా ఇతి । తృతీయాం జుహోతి యాం జనాః ప్రతినన్దన్తి ఇతి । చతుర్థీం జుహోతి ప్రజాపతే ఇతి । పఞ్చమీం జుహోతి యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ ఇతి అనుప్రహృత్య దర్వీం తథైవ పరిషిచ్య పిణ్డావృతైతాన్ పిణ్డాన దత్త్వా శ్రద్ధాభిమర్శనేనాభిమృశతి పృథివీ తే పాత్రమ్ ఇత్యేతేన । బ్రాహ్మణాన్ విద్యావతః పరివిశతి । పరివిశ్యోదకాయ గత్వోదకాఞ్జలిదానేనోదకాఞ్జలిం దదాతి । ఏష తే తత ఇతి । ఏతావదేవైతదహఃకర్మ భవతి । ఏతద్ధస్మ వైతద్విద్వాంసః పూర్వే శ్రోత్రియా ఏవమష్టక్యమన్నమేవమకల్పయంస్తేన వైతే పితౄనతర్పయంస్త ఏనాంస్తృప్తాః ప్రజయా పశుభిరతర్పయన్ తతో హ పితృభిర్మిత్రమకుర్వత మిత్రం హ్యేషాం సర్వాణి భూతాన్యాసన్ స యో హ వా ఏవం విద్వానేతమష్టక్యమన్నమేవం కల్పయతి । తేన వై స పితౄంస్తర్పయతి । తే యేన తృప్తాః ప్రజయా పశుభిస్తర్పయన్తి । అతో హ పితృభిర్మిత్రం కురుతే మిత్రం హ్యస్య సర్వాణి భూతాని భవన్తి । య ఏవం విద్వాన్ తృతీయేఽహ్ని యథాశ్రద్ధమన్నం చ ధనం చ దదాతి తతో వై తస్యాపరిమితాన్నధనాః పశవో భవన్తి । య ఏవం విద్వాన్ తృతీయేఽహ్ని యథాశ్రద్ధమన్నం ధనం చ న దదాతి తస్యాపరిమితాన్నధనా న వై పశవో భవన్తి ౭

అష్టకాంకరిష్యమాణః అథపురస్తాద్దక్షిణతోఽవదాయ పృథివీతేపాత్రం ఏషతేపితామహపితుః శ్వోజ్యేష్ఠాయామ్ ఏకాష్టకాం తృతీయేఽహ్ని సప్త

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయోఽధ్యాయః

అథాతః శ్రాద్ధశేషం వక్ష్యామః । పూర్వేద్యుః సాయమౌపాసనం హుత్వా ప్రాణానాయమ్య సంకల్ప్య శ్వః పితృభ్యో మాసిశ్రాద్ధం కరిష్య ఇతి వా శ్వో యజ్ఞశర్మణః నక్షత్రశ్రాద్ధం కరిష్య ఇతి వా శ్వో యజ్ఞశర్మణః త్రిపక్షశ్రాద్ధం కరిష్య ఇతి వా శ్వో యజ్ఞశర్మణః షణ్మాసశ్రాద్ధం కరిష్య ఇతి వా శ్వో యజ్ఞశర్మణః సంవత్సరశ్రాద్ధం కరిష్య ఇతి వా శ్వో యజ్ఞశర్మణః సపిణ్డీకరణశ్రాద్ధం

కరిష్య ఇతి వా సంకల్ప్య బ్రాహ్మణాన్ శుచీన్ శ్రోత్రియాన్ దరిద్రాన్ వేదజ్ఞాన్ సమాఖ్యాన్ అగోత్రానసమానార్షేయాన్ క్షణం కరోతి । ద్వౌ విశ్వేదేవేభ్యః త్రయః పితౄణామ్ । సపిణ్డీశ్రాద్ధం చేదేకోఽధికమ్ । ప్రేతశ్రాద్ధేష్వేకమేవ వరయేత్ । శ్వః పితృభ్యో మాసిశ్రాద్ధం భవితవ్యం తస్య భవతా ప్రసాదః కరణీయ ఇతి ఏవమేవ శ్వః పితృభ్యోఽష్టకాశ్రాద్ధం భవితవ్యం తస్య భవతా ప్రసాదః కరణీయ ఇతి శ్వః పితృభ్యో నిత్యశ్రాద్ధమ్ ఏకోద్దిష్టం నక్షత్రశ్రాద్ధమితి సర్వత్రోక్త్వా గన్ధాదిభిరారాధ్య తిలపిష్టాదిభిర్భక్ష్యద్రవ్యైర్యథావకాశోఽస్తి తథారాధ్య తామ్బూలాది దద్యాత్ । శ్వోభూతే ప్రాతరౌపాసనం హుత్వావటౌ ఖనతి । ప్రేతశ్రాద్ధేష్వేకమేవ ఖనతి । సపిణ్డీకరణే త్రీన్ ఖాత్వా అవటే తిలదర్భాన్ ప్రకీర్య బ్రాహ్మణానాహూయ క్షణం కరోతి । ఉత్తరేఽవటే విశ్వేదేవయోః పాదాన్ ప్రక్షాళ్య మధ్యమే పితౄణాం దక్షిణే ప్రతస్య పాదౌ ప్రక్షాళ్య తానారాధ్య తామ్బూలం దద్యాత్ । పాదప్రక్షాళనక్రమేణ సర్వం కుర్యాత్ ప్రాచీనావీతీ । అపరాహ్ణే బ్రాహ్మణభోజనార్థమౌపాసనే స్థాలీపాకం కుర్యాత్ । పితౄణామావాహనకాలే ప్రాచీనావీతీ దక్షిణాభిముఖః స్థిత్వా ఆవాహ్య బ్రాహ్మణానాహూయ యథోక్తం దిఙ్ముఖముపవేశయతి । యథావిధి హుత్వా యత్ర యత్రోక్తేషు పిణ్డావృత్రైతాన్ పిణ్డాన్ దదాతి । పాత్రసాదనకాలే ఏకస్మిన్ పాత్రే ఆ ప ఆగన్తు పితరో దేవయానాన్ సముద్రాన్ సలిలాన్ సవర్ణాన్ । అస్మిన్ యజ్ఞే సర్వకామాన్ లభన్తేఽక్షీయమాణముపదుహ్యన్తామ్ ఇమాం పితృభ్యో వోఽర్ఘ్యం గృహ్ణామి ఇతి పితృభ్యః పితామహేభ్యో వోఽర్ఘ్యం గృహ్ణామి ఇతి పితామహేభ్యః ప్రపితామహేభ్యో వోఽర్ఘ్యం గృహ్ణామి ఇతి ప్రపితామహేభ్యః అథాన్యస్మిన్ పాత్రే ప్రేతాయ తే గృహ్ణామి ఇతి ప్రేతాయ అప ఆనయతి । తిలోఽసి సోమదేవత్యో గోసవే దేవనిర్మితః । ప్రత్నవద్భిః ప్రత్తః స్వధ ఏహి పితౄనిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహి నః స్వధా నమః ఇతి తిలానావపతి । పితామహాన్ ప్రపితామహాన్ ఇమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహి నః స్వధా నమః ఇతి చ । ప్రేతాయ ఇమాన్ లోకాన్ ఇతి చ ౧

మధు వాతా ఋతాయతే మధు క్షరన్తి సిన్ధవః । మాధ్వీర్నః సన్త్వోషధీః । మధు జక్తముతోషసి మధుమత్పార్థివఁ రజః । మధు ద్యౌరస్తు నః పితా । మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాఁ అస్తు సూర్యః । మాధ్వీర్గావో భవన్తు న ఇతి మధ్వానయతి । కుశలవమాదాయ సోమాస్య త్విషిరసి తవేవ మే త్విషిర్భూయాదమృతమసి మృత్యోర్మా పాహి దిద్యోన్మా పాహ్యవేష్టా దన్తశూకా ఇతి మథిత్వా నిరస్తం నముచేః శిరఃఇతి ఫేనం నిరస్య దర్భేషు సాదయిత్వా దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య శన్నో దేవీః ఇత్యవోక్ష్య గన్ధాదిభిరలఙ్కృత్య స్వధాం యత్ర గుప్తం మన్యతే తత్ర నిదధాతి । పూర్వవత్ పాదప్రక్షాళనం కృత్వా యథోదఙ్ముఖానుపవేశ్య విశ్వేదేవాన్ క్షణం కరోతి విశ్వేదేవాః క్షణః కర్తవ్య ఇతి । ప్రతివచనమ్ ఓం తథా ఇత్యుక్త్వా ప్రాప్నోతు భవాన్ ఇత్యాహ ప్రాప్నవాని ఇతీతరే ప్రత్యాహుః । మాసిశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇతి మాసి అష్టకాశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇత్యష్టకాసు నిత్యశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇతి నిత్యశ్రాద్ధే ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇత్యేకోద్దిష్టే నక్షత్రశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇతి నక్షత్రే త్రిపక్షశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇతి త్రిపక్షే షణ్మాసశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇతి షణ్మాసే సంవత్సరశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇతి సంవత్సరే సపిణ్డీకరణశ్రాద్ధే క్షణః కర్తవ్య ఇతి సపిణ్డీకరణే ప్రతివచనమ్ ఓం తథా ఇత్యుక్త్వా ప్రాప్నోతు భవాన్ ఇత్యాహ

ప్రాప్నువాని ఇతీతరే ప్రత్యాహుః । తేభ్యో గన్ధాదిభిరారాధ్య స్వధాపాత్రమారాధ్య వస్త్రయుగ్మం కుణ్డలమఙ్గులీయకం చ దత్త్వాథాన్నమభిమృశతి పృథివీ తే పాత్రమ్ ఇతి । భుఞ్జానాన్ సమీక్షతే ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ఇతి । బ్రహ్మణి మ ఆత్మామృతత్వాయ ఇతి । పితృలిఙ్గైః ఋగ్యజుర్భిః శ్రావయేత్ । ఆచాన్తేభ్యస్తిలోదకం ప్రదాయ పవిత్రం పితృహస్తే నిధాయ స్వధామానయతి పితృభ్యో హస్తే స్వధాస్తు ఇతి । అస్తు స్వధా ఇతి ప్రతివచనమ్ । ఏవం పితామహాయైవమ్ ప్రపితామహాయైవం ప్రేతాయ । తథైవ శుద్ధోదకం ప్రదాయ అస్తు శుద్ధోదకమ్ ఇతి ప్రతివచనమ్ । యథాశక్తి దక్షిణాం దత్త్వా ప్రదక్షిణం కృత్వా అన్నశేషైః కిం క్రియతామ్ ఇతి ఇష్టైః సహోపభుజ్యతామ్ ఇతి ప్రతివచనమ్ । ప్రత్యేత్య శేషం సగణః ప్రాశ్నాతి । యది నిత్యశ్రాద్ధం కుర్వన్ శశం వా మృగం వా కూర్మం వోపాకరోతి శ్రపయిత్వా హిరణ్యేన పరిక్రీయ వా యథాష్టకాసు ద్వితీయేఽహ్ని తథా కరోతి । ఏకోద్దిష్టవత్ త్రిపక్షశ్రాద్ధం కుర్వన్తి । త్రిపక్షవత్ షణ్మాసశ్రాద్ధం కుర్వన్తి । షణ్మాసవత్ సంవత్సరశ్రాద్ధం కుర్వన్తి । ఏవమా సంవత్సరాత్ ప్రేతస్య దహననక్షత్రేష్వేవమేవం కుర్వన్తి ౨

అథా

తః శ్రాద్ధశేషంవక్ష్యామో మధువాతాఋతాయతే ఇతి ద్వే ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

అథాతో దహనవిధిః । ఆహితాగ్నేరనాహితాగ్నేః స్త్రియాశ్చైవ మరణసంశయే శుచౌ సమే దేశే గోమయేనోపలిప్య అవోక్ష్య సికతాభిరవకీర్య తాసు దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు దక్షిణాశిరసమేనం నిధాయాస్వధాయుక్తా బ్రహ్మణ్యభిశ్రావయేత్ ఆయుషః ప్రాణః సన్తను ఇతి । అథ ప్రాణేషూత్క్రాన్తేషు ప్రాచీనావీత్యవాచీనపాణిః హిరణ్యశకలమాస్యే ప్రత్యస్యాఙ్గుష్ఠబన్ధం ప్రబధ్య గ్రామ్యేణాలఙ్కారేణాలఙ్కృత్య పత్తోదశేనాహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య సాయమాహుతిం హుత్వా మాతరాహుతిం హుత్వా పౌర్ణమాస్యేనేష్ట్వామావాస్యేనేష్ట్వాథ గార్హపత్య ఆజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా ప్రాగుదేత్య సమిద్వత్యాహవనీయే జుహోతి మృత్యోరధిష్ఠానాయ స్వాహా ఇతి । చతురో బ్రాహ్మణాన్ బాహయిత్వా గ్రామాభిముఖేన చతుష్పథే నిధాయ ముఖం దర్శయిత్వా శ్మశానాభిముఖేన వాహయిత్వా శ్మశానం నిర్వృత్య సహాగ్నిభిః ప్రేతం తత్రైనం నిధాయ దహనం జోషయేత్ దక్షిణాప్రత్యక్ప్రవణమభఙ్గురమనిరిణమసుషిరం సమం వా । అపేత వీత వి చ సర్పతాతో యేఽత్ర స్థ పురాణా యే చ నూతనాః । అహోభిరద్భిరక్తుభిర్వ్యక్తైర్యమో దదాత్వవసానమస్మై ఇతి హరిణ్యా పలాశశాఖయౌదుమ్బరశాఖయా వా సతం సమ్మృజ్య దక్షిణతః శాఖాం నిరస్య అప ఉపస్పృశ్యాద్భిరవోక్ష్య హిరణ్యశకలమవధాయ అపసర్పత ప్రేతా యే కే చేహ పూర్వజాః

స్వస్తి నః కురుత మా(శ్రుపాతః పునరాగమత్ ఇతి దక్షిణాపవర్గాః స్వ్యేన పరశునా వా త్రిస్రః కర్షూః ఖాత్వాద్భిరవోక్ష్య తిలతణ్డులానాం ముష్టిం పూరయిత్వా యమాయ పితృపతయే పితృభ్యః స్వధా నమ ఇతి ప్రథమాయాం నివపతి । ఏవం ద్వితీయాయాం తథా తృతీయాయామ్ । శేషాంస్తిలతణ్డులాన్ యద్యాహితాగ్నిర్భవతి తస్య కృష్ణాజినం ఛిత్త్వా దక్షిణాగ్రీవమధరలోమాస్తృణాతి । ఏతస్మిన్ కాలే స్నాత్వోదకేనౌషధీభిశ్చ కుమ్భం పూరయిత్వా తేన దశహోత్రా పత్త్రోగ్రాత్ స్నాపయేత్ । అథాహతం వాసః పరిధాప్యాలఙ్కృత్య తతశ్చితామారోప్యాథ సప్తప్రాణాయతనేషు సప్త హిరణ్యశకలాన్ ప్రత్యస్యాలాభ ఆజ్యబిన్దూన్వా ముఖే ప్రథమమాస్యే దధితణ్డులాంశ్చ తిలాంశ్చ జుహోతి ఇదం త ఆత్మనః శరీరమయం త ఆత్మనస్త ఆత్మానం శరీరాద్ బ్రహ్మ నిర్భినద్మి భూర్భువఃస్వరసౌ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహా ఇతి । దశహోతారం చిత్తిః స్రుగ్ ఇత్యాది గ్రహవర్జమేవమేవాగ్రే నాసికాచ్ఛిద్రయోర్ద్వివర్జపేత్ । ఆసీదితి సర్వేషు హోతృపదేష్వనుషజత్యన్యత్ర షడ్ఢోతృపదేభ్యః । ఆస్తామితి ద్వివచనాదిషు । చతుర్హోతారం పృథివీ హోతా ఇతి ముఖే సృక్కికటయోర్ద్వ్వః పఞ్చహోతారమ్ అగ్నిర్హోతా ఇతి కర్ణయోర్ద్విషడ్ఢోతారం సూర్యమ్ త ఇతి కీకసాసు ద్విస్సప్తహోతారం మహాహవిర్హోతా ఇతి ౧

అథాజ్యాని గృహ్ణీతే దర్శపూర్ణమాసవత్ తూష్ణీం జుహ్వాం ఘృతం దధ్యుపభృతి దధి మధు ఘృతమితి ధ్రువాయాం పయోఽగ్నిహోత్రహవణ్యామ్ । అపివాజ్యమేవ సర్వాసు । అత్ర పాత్రాణ్యుపచినోతి । యాని పాత్రాణ్యాసేచనవన్తి తాని సమ్పూరయిత్వాభ్యుక్షతీతరాణ్యరిక్తతాయా ఇతి విజ్ఞాయతే । తస్య దక్షిణహస్తే జుహూం స్ఫ్యం చాదధాతి । సవ్య ఉపభృతమురసి ధ్రువాముపవేషమరణీం చ ముఖేఽగ్నిహోత్రహవణీం నాసికయోః స్రువావాజ్యస్రువౌ వా కర్ణయోః ప్రాశిత్రహరణం భిత్త్వైకైకమ్ । హన్వోరులూఖలముసలే దత్సు గ్రావాణో భవన్తి । శిరసి కపాలాని । లలాట ఏకకపాలముదరే ద్విసంయవనీం పాత్రీం నాభ్యామాజ్యస్థాలీం పత్త్ర ఉపావహరణీయం కూర్చం శిరస్త ఉపసాదనీయం కూర్చం పార్శ్వయోః శూర్పం ఛిత్త్వైకైకం వా ఘ్రాణయోః సాన్నాయ్యకుమ్భ్యౌ యది సన్నయన్ భవతి అణ్డయోర్దృషదుపలే శిశ్నే వృషరవం శమ్యాం చ పృష్ఠయోరగ్నిహోత్రస్థాలీమన్వాహార్యస్థాలీమ్ ఇడాపాత్రం వేదం శిఖాయామ్ । అథవావశిష్టాన్యన్తరేణ సక్థినీ నివపతి । తస్య కృష్ణాజినశేషేణ దక్షిణాగ్రీవముత్తరలోమ్నా ప్రచ్ఛాద్య బాన్ధవాః సిగ్వాతేనోపవీజయన్తి । త్రయః సిగ్వాతా భవన్తి గ్రామే పథి చితాయాం చ । వాతాస్తే వాన్తు పథి పుణ్యగన్ధా మనఃశుభా గాత్రశుభా అనులోమాః । త్వచస్సుఖా మాంససుఖా అస్థిసౌఖ్యా వహన్తు త్వా మరుతః సుకృతాం యత్ర లోకాః ఇతి ౨

యద్యాహితాగ్నిర్భవతి అప నః శోశుచదఘమ్ ఇత్యఙ్గుష్ఠబన్ధం విసృజ్య పత్న్యుదకుమ్భమాదాయాధ్వర్యుర్వా శీర్షన్నధినిధాయ త్రిరపసలైః పరిషిఞ్చన్ పర్యేతి । కిఞ్చిత్ పరశునా ప్రహరతి । అథ ధారామనుమన్త్రయతే ఇమా ఆపో మధుమత్యోఽస్మింస్తే లోక ఉపదుహ్యన్తామ్ ఇతి । ద్వితీయం పరిగతాయాం పశ్చాత్ ప్రహరతి ఇమా ఆపో మధుమత్యోఽన్తరిక్షే తే లోక ఉపదుహ్యన్తామ్ ఇతి । తృతీయం పరిగతాయాం పశ్చాత్

ప్రహరతి ఇమా ఆపో మధుమత్యః స్వర్గే తే లోక ఉపదుహ్యన్తామ్ ఇతి । భినత్తి కుమ్భమ్ । యది పురస్తాత్ పతతి పాపీయాన్ భవతి యది పశ్చాత్ పతతి వసీయాన్ భవతి ఇతి । అథ కపాలశేషా అపః ప్రేతస్య ప్రాణస్థానేషు నినయతి దివి జాతా అప్సు జాతా ఇతి । ఆర్ద్రా ఓషధీరాలభ్యోత్తిష్ఠతి । గాం పశ్యతి । బ్రాహ్మణాన్ పశ్యతి । హిరణ్యమాలభతే । అత్ర గురవే వరం దదాతి ౩

అథాస్మా అధ్వర్యుర్దక్షిణపూర్వస్యాం దిశ్యాహవనీయమాదీపయతి నైరృత్యామన్వాహార్యపచనం వాయవ్యాం గార్హపత్యముత్తరతః సభ్యావసథ్యౌ । సంభారైః అగ్నిర్యజుర్భిః పత్నీభిః సేనేన్ద్రస్య ఇత్యేతైః ఉపోషయేత్ । గ్రహైః వాచస్పతే విధే నామన్ వాచస్పతే వాచో వీర్యేణ సోమః సోమస్య వాచస్పతేఽచ్ఛిద్రయా వాచా వాచస్పతే హృదిధే నామన్ ఇత్యేతైః ఋతుముఖీయేన వాగ్ఘోతా ఇత్యేతేన బ్రాహ్మణ ఏకహోతా ఇతి చోపస్థానమ్ । ఆహవనీయ ఏకేషాం కపాలః । సన్తపనాగ్నినా వాజసనేయినః సమామనన్తి । తమభినివర్తతే యం ఘర్మోఽగ్నిరభిజిహర్తి యాం గతిం యాన్తి యుధి యుద్ధశూరా విధృతపాపా విరజా విశోకాస్తాం గతిం యాహి సురభిర్నాకపృష్ఠః స్వధా నమ ఇతి । యద్యనాహితాగ్నిర్భవతి యాం గతిం యాన్తి యుధి యుద్ధశురాస్తనుత్యజో మోక్షవిదో మనీషినః సుకృతినోఽగ్ని హోత్రహవిష్ఠాస్తాం గతిం యాహి సురభిర్నాకపృష్ఠః స్వధా నమ ఇతి । తతో యజ్ఞోపవీతీ సం త్వా సిఞ్చామి యజుషా ఇతి శాన్తిం కృత్వా జ్యోతిష్మత్యా ఆదిత్యముపతిష్ఠతే ఉద్వయం తమసస్పరి ఉదుత్యం చిత్రమ్ ఇతి । పుత్రభ్రాతృసపిణ్డాః సంవిశన్తి । అనవేక్షమాణాస్తీర్థమాయాన్తి । రాజపురుషో వా తానసగోత్రో వా పర్ణశాఖయా శమీశాఖయౌదుమ్బరశాఖయా వారయతి మా తరత ఇతి । న పునరాగమిష్యామహ ఇత్యుక్త్వాతురవ్యఞ్జనాని కృత్వా కేశాన సంప్రకీర్య పాంసూనోప్యైకవాససోఽహతవాససో వా దక్షిణాముఖాః సకృదున్మజ్జ్యోత్తీర్య సవ్యం జానుం భూమౌ నిధాయ వాసః పీడయిత్వోత్థాయాఞ్జలినోదకమాదాయ తిలమిశ్రా అపస్తం ప్రతి అసావేతత్త ఉదకమ్ ఇతి ఏవం ద్వితీయం తృతీయం చ కృత్వా అథాప్రతీక్షా గ్రామమాయాన్తి । కనిష్ఠప్రథమాః పిపీలికా యాన్తి । నివేశనద్వారే నిమ్బపత్రం ప్రాశ్యాప ఆచమ్య గోమయం హిరణ్యమపోఽగ్నిం సర్షపాంస్తైర్లామత్యుపస్పృశ్య శిరః ప్రాణాన్ సంమృశ్యాశ్మానమాక్రమ్య గృహం ప్రవిశ్య యత్ స్త్రియ ఆహుస్తత్ కుర్వన్తి । యత్ర ప్రాణా ఉత్క్రాన్తా భవన్తి తస్మిన్ గోమయేనోపలిప్య వత్సం ప్రతిష్ఠాప్య తిలతణ్డులాన్యుదకమిశ్రాణి సంప్రకీర్య స్వస్త్యస్తు గృహాణాం శేషే శివమాస్తామ్ ఇతి పవనం కృత్వాపక్వాశీ స్త్రియా అత ఊర్ధ్వం బ్రహ్మచర్యమా దశరాత్రాత్ । సాయంప్రాతః సకృదుదకముత్సిచ్య దశమేఽహని త్రిరుదకముత్సిచ్య దశమ్యాం వికృతాహారమ్ ౪

అథాతోఽస్థిసంచయనం వ్యాఖ్యాస్యామః । అనివృత్తేఽగ్నౌకరణే ద్వ్యహే త్ర్యహే చతురహే పఞ్చాహే సప్తాహే వా నవకుమ్భమాదాయ శ్మశానం నీత్వా పాలాశశఙ్కునా శమీశఙ్కునౌదుమ్బరశఙ్కునా వాఙ్గుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యాం వా సర్వాభిరఙ్గులీభిర్వాస్థీని సముదాయుత్య క్షీరేణ ప్లావయిత్వా ఘృతం నినయేద్ ఇదం త ఆత్మనః శరీరమయం త ఆత్మా ఆత్మనస్త ఆత్మానం శరీరాద్ బ్రహ్మ నిర్భినద్మి భూర్భువఃస్వరసౌ స్వర్గాయ లోకాయ

స్వాహా ఇతి । అథ యది న దహేయురుల్ముకమాదాయ పునర్దహేద్ అస్మాత్త్వమధిజాతోఽస్యయం త్వదధిజాయతామ్ । అగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహా ఇతి । అథాస్థ్యాదాయ నదీతీరేషు వా సముద్రతీరేషు వాపాహరేయుః । అపి వా గజసమ్మితం పురుషసమ్మితం వా గర్తం ఖాత్వాస్థికుమ్భమవధాయ పునరభ్యజ్య పురీషేణ పూరయేత్ యవదేవ తద్ భవతి తావత్ స్వర్గే లోకే మహీయతే ఇతి ॥

అథాతోదహనవిధిః అథాజ్యానిగృహ్ణీతే యద్యాహితాగ్నిర్భవతి అథాస్మా అధ్వర్యుః

అథాతోఽస్థిసంచయనం పఞ్చ ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ యద్యాహితాగ్నిర్నిర్మారం గచ్ఛతి ఉపతపతా వా జరయా వా అగ్నిష్ఠ ఏవాస్య యజమానాయతనే శయనం కల్పయేయుర్జఘనేన వా గార్హపత్యమ్ । తదస్మై భక్షానాహరన్తి యావదలం భక్షాయ మన్యతే । స యద్యుహాగదో భవతి పునరేతి । యద్యు వై ప్రైతి న పయః సమాసిఞ్చతి । అథేదమగ్నిహోత్రం సాయముపక్రమం ప్రాతరపవర్గమాచార్యా బ్రువతే । తత్రోదాహరన్తి । స యది సాయంహుతేఽగ్నిహోత్రే ప్రేయాత్ ప్రతికృష్య ప్రాతరగ్నిహోత్రం జుహుయాత్ । అథ యది ప్రాతరగ్నిహోత్రే హుతే కుశలమ్ । అథేమౌ దర్శపూర్ణమాసౌ పౌర్ణమాస్యమావాస్యాసంస్థావాచార్యా బ్రువతే । తత్రోదాహరన్తి । స యది పౌర్ణమాస్యాం వృత్తాయాం ప్రేయాత్ ప్రతికృష్యామావాస్యాం యజేతేతి । అథ యద్యమావాస్యాయాం వృత్తాయాం కుశలమ్ । అథ యస్యోభే పర్వణీ అతిపన్నే స్యాతామ్ అతిపన్నప్రాయశ్చిత్తం కుర్వీత । అథ యద్యార్తస్యాగ్నిహోత్రం విచ్ఛిద్యేత యద్యస్య పుత్రో వాన్తేవాసీ వాలం కర్మణ్యః స్యాత్ సోఽరణ్యోరగ్నిం సమారోప్యోదవసాయ మథిత్వాగ్నీన్విహృత్యాగ్నయే తన్తుమతే పురోడాశమష్టాకపాలం నిర్వపతి । శరావం దక్షిణాం దదాతి । సా ప్రసిద్ధేష్టిః సన్తిష్ఠతే । దివి ప్రక్రాన్తే ప్రేయాత్ తూష్ణీమేతత్ తన్త్రమ్ సంస్థాప్యాపోభక్షానభ్యవహరేయుః । అపోభక్షానభ్యవహరన్తి ఇతి విజ్ఞాయతే । అథైనమాదాయాన్తరేణ వేద్యుత్కరావుదఙ్ముఖముపనిర్హృత్యాథైనం పరిశ్రయన్తి । తస్య దక్షిణా ద్వారం కుర్వన్తి । అథాస్య కేశశ్మశ్రూణి వాపయిత్వా లోమాని సంహృత్య నఖాని నికృన్తయాత । అథాస్య దక్షిణం కుక్షిముపాకృష్య నిష్పురీషం కృత్వాద్భిః ప్రక్షాళ్య సర్పిషాన్త్రాణి పూరయిత్వా దర్భైః సంసీవ్యతి । తదు తథా న కుర్యాత్ క్షోధుకా అస్య ప్రజా భవన్తి ఇతి విజ్ఞాయతే । అపివా సపురీషమేవాప్లావ్యాచ్ఛాద్యాలఙ్కృత్యాథైనమాదాయాన్తరేణ వేద్యుత్కరౌ ప్రపాద్య జఘనేన గార్హపత్యముపసాదయన్త్యత్ర హవిర్నిరుప్యత ఇతి । అథైనమ్ ఆదాయాన్తర్వేది ప్రాక్శిరసమాసాదయన్త్యత్ర హవిరాసాద్యత ఇతి । అథ గార్హపత్య ఆజ్యం విలాప్యోత్పూయ

స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా ప్రాగుదేత్య సమిద్వత్యాహవనీయేఽధాస్య దక్షిణం బాహుమన్వారభ్య జుహోతి ౧

పరేయువాంసం ప్రవతో మహీరను బహుభ్యః పన్థామనపస్పశానమ్ । వైవస్వతం సంగమనం జనానాం యమం రాజానం హవిషా దువస్యత స్వాహా ఇతి । ఏతేనైవ గార్హపత్యే జుహోతి । తూష్ణీమన్వాహార్యపచనే హుత్వాథైనమాదాయాన్తరేణ వేద్యుత్కరౌ ప్రపాద్య జఘనేన గార్హపత్యమాసన్ద్యాం కృష్ణాజినే దక్షిణాశిరసం సంవేశ్య శిరస్తో నళదమాలాం ప్రతిముచ్య పత్తోదశేనాహతేన వాససా ప్రోర్ణోతి ఇదం త్వా వస్త్రం ప్రథమం న్వాగన్ ఇతి అథైతదపోహతి అపైతదూహ యదిహాబిభః పురా । ఇష్టాపూర్తమనుసంపశ్య దక్షిణాం యథా తే దత్తం బహుధా విబన్ధుషు ఇతి । తదస్య పుత్రో వాన్తేవాసీ వా పత్నీ వా పరిదధీత । తదు హాజరసమేవ వసీతాహశ్శేషం వా । అథ త్రీఞ్ఛకలానుపకల్పయతే । అథ యది న శకలా భవన్తి అన్తర్వేది పరాగవహతానాం కృష్ణానాం వ్రీహీణామ్ అన్వాహార్యపచనే త్రీన్ చరూన్ శ్రపయత్యేకం వా । గార్హపత్య ఆమిక్షాం శ్రపయతి । అథైనాన్ సంభారానుపకల్పయతే దధి చ సర్పిర్మిశ్రమాజ్యం చోదకుమ్భం చ దర్భాశ్చ పరిస్తరణీయాన్ హిరణ్యం చాజం చ శాసం చేడసూనం చ కుమ్భీం చ ప్రచ్యావనీం సికతాశ్చ శుల్బే చ తిస్రః పర్ణశాఖాశ్చ । కథము ఖల్వేనం దహేయుః ఇతి । యో బహుయాజీ స్యాత్ తం పూర్వాగ్నినా దహేయురిత్యేతదేకమ్ । అజస్రైరేనం దహేయురిత్యేతదేకమ్ । నిర్మన్థ్యైరేనం దహేయురిత్యేతదేకమ్ । అపివా తిస్ర ఉలపరాజీరాదీప్య యత్రాగ్నయః సంగచ్ఛేరన్ తత్రోల్ముకమాదాయ తేనైనం దహేయురిత్యేతదేకమపరమ్ ౨

అథాతోఽనుస్తరణీకల్పః । ఆనయన్త్యేతాం కృష్ణాం కూటాం జరతీం మూర్ఖాం తజ్జఘన్యామనుస్తరణీం ప్రతిబద్ధామ్ । సవ్యప్రతిబద్ధా భవతి ఇతి విజ్ఞాయతే । ఏతస్మిన్ కాలేఽస్యామాత్యాః ప్రకీర్ణకేశాస్తిసృభిరఙ్గులీభిః ఉపహత్య పాంసూనంసేష్వావపన్తే ఖల్వఘం నాస్య ఖల్వో ఏవాఘమ్ ఇతి । అథాస్య భార్యాః కనిష్ఠప్రథమాః ప్రకీర్ణకేశ్యో వ్రజేయుః పాంసూనంసేష్వావపమానాః ఖల్వఘం నాస్య ఖల్వో ఏవాఘమ్ ఇతి । ఏతస్మిన్ కాలే గార్హపత్యే పాలాశం కాష్ఠమాతప్యాథోల్ముకప్రథమాః ప్రతిపద్యన్తే । స్వధితిరథాగ్నయోఽథ పాత్రాణి దధ్యాజ్యం దర్భా రాజగవీతి । అథైనమేతయాసన్ద్యా తల్పేన వా కటేన వా సంవేష్ట్య దాసాః ప్రవయసో వా వహేయుః । అథైనమనసా వహన్తి ఇత్యేకేషామ్ । అనశ్చేద్ యుఞ్జ్యాద్ ఇమౌ యునజ్మి తే వహ్నీ అసునీథాయ వోఢవే । యాభ్యాం యమస్య సాదనం సుకృతాం చాపి గచ్ఛతాత్ ఇతి సమారోప్యాగ్నీన్ హరన్తి । సమారోప్య వాన్తరేణ వా కృత్వాగ్నీన్ హరన్తి ౩

అథైనమాదదతే । ఆదీయమానమనుమన్త్రయతే పూషా త్వేతశ్చ్యావయతు ప్రవిద్వాననష్టపశుర్భువనస్య గోపాః । స త్వైతేభ్యః పరిదదాత్ పితృభ్యోఽగ్నిర్దేవేభ్యః సువిదత్రేభ్యః ఇతి । తృతీయమేతస్యాధ్వనో గత్వా నిదధతి । అథైతేషాం శకలానామేకమశ్మస్తేన ప్లక్ష్ణోతి । అథ యది న శకలా భవన్తి చరుం మేక్షణేన ప్రయౌతి । అథవా ఏక ఏవ స భవతి చరోస్తృతీయం మేక్షణేన ప్రయౌతి । లోష్టానుపసంహృత్య తేషూపమృజ్య

కనిష్ఠప్రథమాః ప్రకీర్ణకేశాస్త్రిరపసలైః పరియన్తి సిగ్భిరుపవాతయన్తః । ఏవమమాత్యా ఏవం స్త్రియః సంయమ్య కేశాన్ యథేతం త్రిః పునః పరియన్తి । అథైనమాదదతే । ఆదీయమానమనుమన్త్రయతే పూషేమా ఆశా అనువేద సర్వాః సో అస్మాఁ అభయతమేన నేషత్ । స్వస్తిదా అఘృణిః సర్వవీరోఽప్రయ్యుచ్ఛన్ పుర ఏతు ప్రవిద్వాన్ ఇతి । అర్ధమేతస్యాధ్వనో గత్వా నిదధతి । అథైతేషాం శకలానామేకమశ్మ స్తేణ ప్లక్ష్ణోతి । అథ యది న శకలా భవన్తి చరుం మేక్షణేన ప్రయౌతి । లోష్టానుపసంహృత్య తేషూపమృజ్య కనిష్ఠప్రథమాః ప్రకీర్ణకేశాస్త్రిరపసలైః పరియన్తి సిగ్భిరుపవాతయన్తః । ఏవమమాత్యా ఏవం స్త్రియః సంయమ్య కేశాన్ యథేతం త్రిః పునః పరియన్తి । అథైనమాదదతే । ఆదీయమానమనుమన్త్రయతే ఆయుర్విశ్వాయుః పరిపాసతి త్వా పూషా త్వా పాతు ప్రపథే పురస్తాత్ । యత్రాసతే సుకృతో యత్ర తే యయుస్తత్ర త్వా దేవః సవితా దధాతు ఇతి । సమస్తమేతస్యాధ్వనో గత్వా నిదధతి । అథైతేషాం శకలానామేకమశ్మ స్తేణ ప్లక్ష్ణోతి । అథ యది శకలా న భవన్తి చరుం మేక్షణేన ప్రయౌతి । యద్యు వా ఏక ఏవ భవతి చరోరవశిష్టం మేక్షణేన ప్రయౌతి । లోష్టానుపసంహృత్య తేషూపమృజ్య కనిష్ఠప్రథమాః ప్రకీర్ణకేశాః త్రిరపసలైః పరియన్తి సిగ్భిరుపవాతయన్తః । ఏవమమాత్యా ఏవం స్త్రియః సంయమ్య కేశాన్ యథేతం త్రిః పునః పరియన్తి । అథైతాం చరుస్థాలీం సుభిన్నాం భినత్తి యథాస్యై కపాలేషూదకం న తిష్ఠేదితి । యచ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్కుర్వన్తి ४

అథాస్యావకాశం జోషయతే । పశ్చాదుదకమనూషరమనుపహతమస్రుతహార్యమనిరిణమభఙ్గురమవల్మీకమజాగర్తిబహు లౌషధి యత్ర క్షీరిణో వృక్షా ఓషధయో వ్యతిషక్తాః స్యుః యస్మాద్ దక్షిణాప్రతీచ్య ఆపః శనైః ప్రతి ష్ఠేరన్ తాః ప్రదక్షిణమభిపర్యావృత్య మహానదీమభ్యుపేత్య ప్రాచ్యః సంపద్యేరన్ । దక్షిణాప్రత్యక్ప్రవణమిత్యేకేషామ్ । అపివా యా సమా సుభూమిః । తస్మాద్వీరుధ ఉద్ధారయన్తి । కాళాం చ పృశ్నిపర్ణీం చ తిల్వకాం చాపాఘాం చాపామార్గం చ శుణ్ఠీం చ బహుపుత్రీం చ విస్రంసినీకాం చ రాజక్షపర్ణీం చ యాశ్చాన్యా క్షీరిణ్య ఓషధయో భవన్తి । అథైనముద్ధత్యావోక్ష్య హిరణ్యేన పరిక్రీయ పర్ణశాఖయాపోహతి అపేత వీత వి చ సర్పతాత ఇతి । దారుచితాం కుర్వన్తి దక్షిణాప్రాచీమ్ ఏషా హి పితృణాం ప్రాచీ దిగ్ ఇతి విజ్ఞాయతే । జఘనేన చితాం దక్షిణాప్రాచీం విహారం కల్పయిత్వా దర్భైరగ్నిం ప్రేతం చితాం చ పరిస్తీర్య దక్షిణేన విహారం దక్షిణాగ్నేన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వేకైకశో న్యఞ్చి పాత్రాణి సాదయతి । ఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీః సంస్కృత్య పాత్రాణి ప్రోక్ష్య ప్రేతం చితాం చాజ్యం నిరుప్యాధిశ్రిత్య పర్యగ్నికృత్వోద్వాస్యోత్పూయ తూష్ణీం దర్భైః పాత్రాణి సంమృజ్య తూష్ణీం తూష్ణీం దార్శపూర్ణమాసికాజ్యాని గృహీత్వా ౫

అథాస్య రాజగవీముపాకరోతి భువనస్య పతే ఇతి । తస్యాం నిపద్యమానాయాం సవ్యాని జానూన్యుపనిఘ్నతే పురుషస్య సయావర్యపేదఘాని మృజ్మహే । యథా నో అత్ర నాపరః పురా జరస ఆయతి ఇతి । తామత్రైవ శస్త్రాద్ ఘ్నన్తి । అథైతస్యై ప్రాణాన్ విస్రస్యమానాననుమన్త్రయతే పురుషస్య సయావరి వి తే ప్రాణమసిస్రసమ్ । శరీరేణ

మహీమిహి స్వధ ఏహి పితౄనుప ప్రజయాస్మానిహావహ ఇతి । ఉపోత్థాయ పాంసూనమవమృశన్తే మైవం మాంస్తా ప్రియేఽహం దేవీ సతీ పితృలోకం యదైషి । విశ్వవారా నభసా సం వ్యయన్త్యుభౌ నో లోకౌ పయసాభ్యావవృత్స్వ ఇతి । అథైనం సంశాస్తి అఙ్గాదఙ్గాదనస్థికాని పిశితాని ప్రచ్ఛిద్యాసంస్రావయన్తోఽప్రచ్యావయన్త ఏకోల్ముకేన శ్రపయన్తః ప్రజ్ఞాతాం వపాం నిధత్త ప్రజ్ఞాతం హృదయం ప్రజ్ఞాతాం జిహ్వాం ప్రజ్ఞాతం చర్మ సశీర్షవాలపాదం ప్రజ్ఞాతే చ మతస్నే ప్రజ్ఞాతం మేద ఇతి । అథాస్య భార్యాముపసంవేశయతి ఇయం నారీ పతిలోకం వృణానా నిపద్యత ఉప త్వా మర్త్యప్రేతమ్ । విశ్వం పురాణమను పాలయన్తీ తస్యై ప్రజాం ద్రవిణం చేహ ధేహి ఇతి । తాం పతిహితః సవ్యే పాణౌ గృహీత్వోత్థాపయతి ఉదీర్ష్వ నార్యభి జీవలోకమితాసుమేతముపశేష ఏహి । హస్తగ్రాభస్య దిధిషోస్త్వమేతత్ పత్యుర్జనిత్వమభి సంబభూవ ఇతి । అథాస్య స్వర్ణేన హస్తౌ నిమృజతే స్వర్ణే హస్తాదాదదానా మృతస్య శ్రియై బ్రహ్మణే తేజసే బలాయ । అత్రైవ త్వమిహ వయం సుశేవా విశ్వా స్పృధో అభిమాతీర్జయేమ ఇతి బ్రాహ్మణస్య ధనుర్హస్తాదాదదానా మృతస్య శ్రియై క్షత్రాయౌజసే బలాయ । అత్రైవ త్వమిహ వయం సుశేవా విశ్వా స్పృధో అభిమాతీర్జయేమ ఇతి రాజన్యస్య మణిం హస్తాదాదదానా మృతస్య శ్రియై విశే పుష్ట్యై బలాయ । అత్రైవ త్వమిహ వయం సుశేవా విశ్వా స్పృధో అభిమాతీర్జయేమ ఇతి వైశ్యస్య । యచ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్కుర్వన్తి । అథైనమేతయాసన్ద్యా సహ చితావాదధాతి । అపకృష్య రజ్జూరాసన్దీమపవిధ్యన్తి । కృష్ణాజినే చైవ రజ్జుషు చోత్తానః శేతే । తస్య ప్రాణేషు హిరణ్యశకలాన్ ప్రత్యస్యతి । నానా చతుర్గృహీతాభ్యామక్ష్ణోర్జుహోతి చిత్రం దేవానాముదగాదనీకమ్ ఇత్యర్ధర్చాభ్యాం జుహోతీతి విజ్ఞాయతే ౬

కథము ఖల్వస్య పాత్రాణి యుఞ్జ్యాదితి । దధ్నా సర్పిర్మిశ్రేణ పూరయిత్వా ముఖేఽగ్నిహోత్రహవణీం నాసికయోః స్రువౌ అక్ష్ణోః హిరణ్యశకలౌ ఆజ్యస్రువౌ వా కర్ణయోః ప్రాశిత్రహరణం భిత్త్వైకైకం హన్వోరులూఖలముసలే శిరసి కపాలాని లలాటే ఏకకపాలం శిరస్తః ప్రణీతాప్రణయనం చమసం నిదధాతి ఇమమగ్నే చమసం మా విజీహ్వరః ప్రియో దేవానాముత సోమ్యానామ్ । ఏష యశ్చమసో దేవపానస్తస్మిన్ దేవా అమృతా మాదయన్తామ్ ఇతి । దక్షిణే హస్తే జుహూం సవ్యే ఉపభృతమురసి ధ్రువాముపవేషమరణీం చ దక్షిణే అంసే మేక్షణం సవ్యే పిష్టోద్వపనీం పృష్ఠే స్ఫ్యముదరే దారుపాత్రీం కుక్షౌ చమసౌ సాన్నాయ్యపిధానం చేడోపవహనం చ వఙ్క్షణయోః సాన్నాయ్యకుమ్భ్యౌ పాదయోరగ్నిహోత్రస్థాలీమన్వాహార్యస్థాలీం చోర్వోరులూఖలముసలే అణ్డయోర్దృషదుపలే శిశ్నే వృషారవం శమ్యాం చ పార్శ్వయోః శూర్పం ఛిత్త్వైకైకం శిరస్త ఉపసాదనీయం కూర్చం నిదధాతి । పత్త ఉపావహరణీయం కూర్చమ్ । అథావశిష్టాన్యన్తరేణ సక్థినీ నివపేయుః । అపో మృణ్మయాన్యభ్యవహరేయుః । అపో మృణ్మయాన్యభ్యవహరన్తి ఇతి విజ్ఞాయతే । అత్రైవోపనిదధ్యుః । బ్రాహ్మణేభ్యోఽయస్మయాని లోహమయాని చ దద్యుః । తేషాం యాన్యాసేచనవన్తి తాని దధ్నా సర్పిర్మిశ్రేణ పూరయేత్ । సంస్పృశేదితరాణి । అరిక్తాని భవన్తి ఇతి విజ్ఞాయతే । అత్రైవాధ్యస్యన్త్యుపవాజినం ఖారీం నల్వమ్ । అథాస్యాద్మిక్షాముద్ధృత్య

పాణ్యోరాదధ్యాత్ మిత్రావరుణాభ్యాం త్వా ఇతి । అథాస్య మతస్నాముల్లిఖ్య పాణ్యోరాదధ్యాత్ శ్యామశబళాభ్యాం త్వా ఇతి । దక్షిణే దక్షిణం సవ్యే సవ్యం హృదయే హృదయమాస్యే జిహ్వాం యథాఙ్గమఙ్గైరితరాణి సంప్రచ్ఛాద్య వపయాస్య ముఖం ప్రచ్ఛాదయతి । మేదసా స్రుచౌ ప్రోర్ణోతి ఇతి విజ్ఞాయతే । అథైనం చర్మణా సశీర్షవాలపాదేనోత్తరలోమ్నా ప్రర్ణోతి అగ్నేర్వర్మ పరిగోభిర్వ్యయస్వ సంప్రోర్ణుష్వ మేదసా పీవసా చ । నేత్వా ధృష్ణుర్హరసా జర్హృషాణో దధద్విధక్ష్యన్ పర్యఙ్ఖయాతై ఇతి ౽

అథ యద్యనుస్తరణీం నానుస్తరిష్యన్తో భవన్త్యుత్సృజేద్వైనామ్ । బ్రాహ్మణేభ్యో వా దద్యాత్ । దత్త్వాత్రైవ శ్రేయసే భవన్తి ఇతి విజ్ఞాయతే । అథ యద్యుత్రస్నక్ష్యన్ భవతి తామపసలైః పర్యాణయతి అపశ్యామ యువతిమాచరన్తీమ్ ఇతి తిసృభిస్త్రిః పర్యాణీయోత్తరతః ప్రతిష్ఠితామనుమన్త్రయతే యే జీవా యే చ మృతా ఇత్యేతయా । అథాస్యాః కర్ణలోమాన్యుత్పాట్య పాణ్యోరేవాదధ్యాత్ శ్యామశవళాభ్యాం త్వా ఇతి । దక్షిణే దక్షిణం సవ్యే సవ్యమ్ । అథైనాముత్సృజతి మాతా రుద్రాణాం దుహితా వసూనాం స్వసాతిత్యానామ్ అమృతస్య నాభిః । ప్రణువోచం చికితుషే జనాయ మాగామనాగామదితిం వధిష్ట । పిబతూదకం తృణాన్యత్తు । ఓముత్సృజత ఇతి । అథైనముపోషయతి పురస్తాదాహవనీయేన దక్షిణతోఽన్వాహార్యపచనేన పశ్చాద్ గార్హపత్యేనోత్తరతః సభ్యావసథ్యాభ్యామ్ । అత్రాప్యుత్రేప్సా భవన్తి । తం యద్యాహవనీయః ప్రథమమభ్యుజ్జ్వలేద్ దేవలోకమభ్యజైషీదిత్యేనం జానీయాత్ । అథ యద్యన్వాహార్యపచనః పితృలోకమ్ । అథ యది గార్హపత్యః స్వర్గలోకమ్ । అథ యది సభ్యావసథ్యౌ సప్తర్షీణాం లోకమ్ । అథ యది సర్వ ఏవ సహాభ్యుజ్జ్వలేద్ బ్రహ్మలోకమభ్యజైషీద్ ఇత్యేనం జానీయాత్ । యచ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్కుర్వన్తి ౪

అథయద్యాహితాగ్నిః పరేయువాంసమ్ అథాతోఽనుస్తరణీకల్పః అథైనమాదదతేఆదీయమానమనుమన్త్రయతే అథాస్యావకాశంజోషయతే అథాస్యరాజగవీముపాకరోతి కథముఖల్వస్యపాత్రా

ణియుఞ్జ్యాత్ అథయద్యనుస్తరణీమ్ అష్టౌ ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠోఽధ్యాయః

అథైనమాదీపయతే । ఆదీప్యమానమనుమన్త్రయతే మైనమగ్నే విదహో మాభిశోచో మాస్య త్వచం చిక్షిపో మా శరీరమ్ । యదా శృతం కరవో జాతవేదోఽథేమేనం ప్రహిణుతాత్ పితృభ్యః ఇతి । ప్రజ్వలితమనుమన్త్రయతే శృతం యదా కరసి జాతవేదోఽథేమేనం పరిదత్తాత్ పితృభ్యః । యదా గచ్ఛాత్యసునీతిమేతామథా దేవానాం వశనీర్భవాతి ఇతి । అత్ర షడ్ఢోతారం

వ్యాచష్టే సూర్యం తే చక్షుర్గచ్ఛతు వాతమాత్మా ద్యాం చ గచ్ఛ పృథివీం చ ధర్మణా । అపో వా గచ్ఛ యది తత్ర తే హితమోషధీషు ప్రతితిష్ఠా శరీరైః ఇతి । అత్రైనమజం చిత్యన్తేఽబలేన శుల్బేన బధ్నాతి అజో భాగస్తపసా తం తపస్వ తం తే శోచిస్తపతు తం తే అర్చిః । యాస్తే శివాస్తనువో జాతవేదస్తాభిర్వహేమం సుకృతాం యత్ర లోకాః ఇతి । స యద్యపహా ద్రవతి నైనమావర్తయతి । ప్రాగు హైక ఉపోషణాత్ । ఉదకుమ్భేన త్రిరపసలైః పరియన్తి వారుణీభిః । తత్రచ్ఛాద్యేన పర్ణమయేన స్రువేణోపఘాతం జుహోతి య ఏతస్య పథో గోప్తారస్తేభ్యః స్వాహా ఇతి నవ స్రువాహుతీః । అథాన్యాం జుహోతి అయం వై త్వమస్మాదధి త్వమేతదయం వై తదస్య యోనిరసి । వైశ్వానరః పుత్రః పిత్రే లోకకుజ్జాతవేదో వహేమం సుకృతాం యత్ర లోకాః స్వాహా ఇతి । అత్రైవ స్రువమను ప్రహరతి । అత్రైతాన్యవదానానీడమూనే ప్రచ్ఛాద్యోదుమ్బర్యా దర్వ్యోపఘాతం జుహోతి అగ్నయే రయిమతే స్వాహా ఇతి । అత్రైవ దర్వీమనుప్రహరతి జఘనేన చితామ్ । అథైనం నవర్చేన యామ్యేన సూక్తేనోపతిష్ఠతే ప్రకేతునా బృహతా భాత్యగ్నిః ఇతి (త్రైఆ ౬.౩.౧) । ఆసీనః పరాచానుశంసతి । జఘనేన దహనం తిస్రో దక్షిణాః కర్షూః కుర్వన్తి । అథైనా అద్భిరనుప్లావ్య సికతాభిరవకీర్య సంగాహన్తే యవీయాన్ యవీయాన్ పూర్వః సంగాహన్తే । అశ్మన్వతీ రేవతీః సంరభధ్వముత్తిష్ఠత ప్రతరతా సఖాయః । అత్రా జహామ యే అసన్న శేవాః శివాన్ వయమభి వాజానుత్తరేమ ఇతి । జఘనేన కర్షూః పర్ణశాఖే నిహత్యాబలేన శుల్బేన బద్ధ్వా వినిసర్పన్తి యద్వై దేవస్య సవితుః పవిత్రం సహస్రధారం వితతమన్తరిక్షే । యేనాపునాదిన్ద్రమనార్తమార్త్యై తేనాహం మాం సర్వతనుం పునామి ఇతి । జఘన్యో వ్యుదస్యతి యా రాష్ట్రాత్ పన్నాదపయన్తి శాఖా అభిమృతా నృపతిమిచ్ఛమానాః । ధాతుస్తాః సర్వాః పవనేన పూతాః ప్రజయాస్మాన్ రయ్యా వర్చసా సంసృజాథ ఇతి । యత్రాపస్తద్యన్త్యనవేక్షమాణాః । అపః సచేలా దక్షిణాముఖాః సమృత్తికాః ప్లవన్తే ధాతా పునాతు సవితా పునాతు ఇతి । నామగ్రాహం త్రిరుదకముత్సిచ్యోత్తీర్యాచమ్యాదిత్యముపతిష్ఠతే ఉద్వయం తమసస్పరి ఇతి । అథ గృహానాయాన్తి । యచ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్ కుర్వన్తి ౧

ఏతస్మిన్ కాలేఽస్యామాత్యాః ప్రకీర్ణకేశాః కేశశ్మశ్రూణి వాపయన్తే యే సన్నిధానే భవన్తి । వికల్ప ఇతరేషు । వాపయేరన్ నివర్తయేరన్వా । శ్రుతవతా తు వప్తవ్యమేవాసన్నిధానేఽపీతి మతం బోధాయనస్య కల్పే । న సమావృత్తా వపేరన్నన్యత్ర విహారాదిత్యేకే । మాతరి పితర్యాచార్య ఇతి త్రిరాత్రం క్షారలవణవర్జితభోజనమధఃశయనం బ్రహ్మచర్యం త్ర్యహం షడహం ద్వాదశాహం సంవత్సరం యావద్గ్రహణం ద్వాదశాహాపరార్ధమ్ పరమగురుష్వేవమఘోదకమ్ ఇతరేషు త్రిరాత్రమ్ యావజ్జీవం ప్రేతపత్నీ । అథ యద్యాహితాగ్నిరన్యత్ర ప్రేయాదాదీప్యమానైరాహూయమానైర్వసీరన్ యావదస్య శరీరమగ్నిభిః సమాగమయేరన్ । అథైతదభివాన్యాయై పయో దోహయిత్వా గార్హపత్యే ఽభివిష్యన్దయిత్వాహవనీయేఽభివిష్యన్దయేత్ । అధస్తాత్ సమిధమాహరన్త్యుపరిష్టాద్ధి దేవేభ్యో హరన్తి ఇతి విజ్ఞాయతే । అథైనమాదాయాన్తరేణ వేద్యుత్కరావుదగుపనిర్హృత్య ప్రసిద్ధముపోషేయుః । అథ యద్యాహితాగ్నిరన్యత్ర ప్రేయాదుదకాన్తే త్రీనగ్న్యగారానాలిఖ్య

సకృత్ ప్రవిశ్య నిమీల్య నిగృహ్య స్కన్ధక్షిణాన్తానాదిత్యముదీక్షేత్ । పరికుర్వీత చ । అనేనైవ త్రిర్విదేశస్థే । అథ యది దగ్ధః స్యాదస్థీన్యాహృత్యాన్తర్వేది శరీరాణాం కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా తేషూపరి పాత్రాణి చిత్వా కుశతరుణకైః ప్రతిచ్ఛాద్య ప్రసిద్ధముపోషేయుః । అథ యద్యస్థీని న విన్దేత త్రయాణాం షష్టిశతానాం పర్ణత్సరూణామేవ కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా తేషూపరి పాత్రాణి చిత్వా కుశతరుణకైః ప్రతిచ్ఛాద్య ప్రసిద్ధముపోషేయుః । ఆహితాగ్నిమగ్నిభిర్దహన్తి యజ్ఞపాత్రైశ్చ ఇతి విజ్ఞాయతే । పురుషాహుతిర్హ్యస్య ప్రియతమా ఇత్యేతామనుఖ్యాతాం దహనస్య బ్రువతే । అథాప్యుదాహరన్తి శరీరదాయాదా హ వాగ్నయో భవన్తి ఇతి । తదపి దాశతయే విజ్ఞాయతే శతమిన్ను శరదో అన్తి దేవా యత్రా నశ్చక్రా జరసం తనూనామ్ । పుత్రాసో యత్ర పితరో భవన్తి మా నో మధ్యా రీరిషతాయుర్గన్తోః ఇతి ౨

అథాతః సంచయనమ్ । ఏకస్యాం వ్యుష్టాయాం తిసృషు వా పఞ్చసు వా సప్తసు వా నథస్వేకాదశసు వాయుగ్మేష్వహస్సు అర్ధమాసేషు మాసేషు ఋతుషు సంవత్సరేషు వా సమ్పాద్య సఞ్చినుయురితి । స ఉపకల్పయతే సతం చ క్షీరం చాజ్యం చ ఉదకుమ్భం చ దర్భాంశ్చ పరిస్తరణీయాన్ నీలలోహితే సూత్రే బృహతీఫలం చాశ్మానం చాపామార్గం చ వైతసశాఖాం చ సికతాశ్చ శుల్బే చ తిస్రశ్చ పర్ణశాఖాశ్చ । అత ఏవ దహనాదఙ్గారాన్నిర్వర్త్య తిస్రో అవసర్జనీయా జుహోతి అవసృజ పునరగ్నే పితృభ్యః సంగచ్ఛస్వ పితృభిః యత్తే కృష్ణః శకున ఆతుతోద ఇతి । ఏతస్మిన్ సతే క్షీరం చోదకుమ్భం చ నిక్షిప్య వైతసశాఖయావోక్ష్య సమ్పాదయత్యప్రకాథయన్ శరీరాణి యం తే అగ్నిమమన్థామ ఇతి షడ్భిః । ప్రథమాం వోత్తమాం ద్విరభ్యావర్తయేయుః । అథైతదాదహనముదకుమ్భైః స్వవోక్షితమవోక్ష్య యా అస్య స్త్రీణాం ముఖ్యా సా సవ్యే పాణౌ బృహతీఫలం నీలలోహితాభ్యాం మూత్రాభ్యాం విశ్రథ్యాశ్మానమన్వాస్థాయాపామార్గేణ సకృదుపమృజ్యానన్వీక్షమాణా పత్తః శిరస్తో వాస్థీని గృహ్ణోతి ఉత్తిష్ఠాతస్తనువం సంభరస్వ మేహ గాత్రమవహా మా శరీరమ్ । యత్ర భూమ్యై వృణసే తత్ర గచ్ఛ తత్ర త్వా దేవః సవితా దధాతు ఇతి । ఇదం త ఏకమ్ ఇతి ద్వితీయమ్ । పర ఊత ఏకమ్ ఇతి తృతీయమ్ । తృతీయేన జ్యోతిషా సంవిశస్వ ఇతి చతుర్థమ్ । సంవేశనస్తనువై చారురేధి ఇతి పఞ్చమమ్ । ప్రియో దేవానాం పరమే సధస్థే ఇతి షష్ఠమ్ । అథైనం సుసఞ్చితం సంచిత్య పిణ్డీకరోతి । తం తథా కరోతి యథాస్య కపోతః ఛాయాయాం నోపవిశేదితి । అథైనమ్ అపరిమితైః క్షుద్రమిశ్రైరశ్మభిః పరిచినోతి న తేన పరిచినుయాద్ యథాస్య కపోతః ఛాయాయాముపవిశేత్ । అథైతాన్యస్థీన్యద్భిః ప్రక్షాళ్య కుమ్భే వా సతే వా కృత్వోపోత్తిష్ఠతి ఉత్తిష్ఠ ప్రేహి ప్రద్రవౌకః కృణుష్వ పరమే వ్యోమన్ । యమేన త్వం యమ్యా సంవిదానోత్తమం నాకమధిరోహేమమ్ ఇతి । సంప్రవేశం కుమ్భం నిధాయ అథాతో హవిర్యజ్ఞియం నివపనమ్ యం కామయేతానన్తలోకః స్యాత్ ఇతి । తమస్యా ఉద్ధతే సికతోపోప్తే పరిశ్రితే నిదధాతి పృథివ్యాస్త్వా అక్షిత్యా అపామోషధీనాం రసే స్వర్గే లోకే నాకస్య త్వా పృష్ఠే బ్రధ్నస్య త్వా విష్టపే సాదయామ్యమునుమసా ఇతి । అనన్తలోకో హవై భవతి ఇతి విజ్ఞాయతే । జఘనేన కుమ్భం తిస్రో దక్షిణాః కర్షూః కుర్వన్తి । తత్ పురస్తాద్ వ్యాఖ్యాతమ్ । జఘనేన కర్షూః పర్ణశాఖే నిహత్యాబలేన శుల్బేన బద్ధ్వా వినిసర్పన్తి । తత్ పురస్తాత్ వ్యాఖ్యాతమ్ ।

యత్రాపస్తద్యన్త్యనవేక్షమాణాః । అపః సచేలా దక్షిణాముఖాః సమృత్తికాః ప్లవన్తే ధాతా పునాతు సవితా పునాతు ఇతి । నామగ్రాహం త్రిరుదకముత్సిచ్యోత్తీర్యాచమ్యాథాదిత్యముపతిష్ఠతే ఉద్వయం తమసస్పరి ఇతి । అథ గృహానాయాన్తి । యశ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్ కుర్వన్తి ૩

అథ యది పునర్దక్ష్యన్తో భవన్తి పురస్తాదేవావశేషయేయుర్జుహూం చారణీం చ కృష్ణాజినం దృషదుపలే శమ్యామితి । అథ యద్యనుహృతాః స్యుర్యస్యకస్యచిదశ్వత్థస్యారణీ గృహీత్వా మథిత్వాగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్య కృష్ణాజినే శమ్యాయాం దృషదుపలే యుక్త్వాస్థీన్యేవాఞ్జనం పిష్ట్వా పురాణేన సర్పిషా సముదాయుత్య జుహ్వా ప్రసేకం జుహోతి అస్మాత్త్వమధిజాతోఽస్మయం త్వదధిజాయతామ్ । అగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహా ఇతి । అత్రైవానుప్రహరతి జుహూం చారణీం చ కృష్ణాజినం దృషదుపలే శమ్యామితి । అత్రాప్యుత్ప్రేక్షా భవన్తి । తం యది జ్వాలోర్ధ్వమభ్యుజ్జ్వలేద్ దేవలోకమభ్యజైషీదిత్యేనం జానీయాద్ అథ యది ముహూర్తముదేత్య వా భ్రమేదన్తరిక్షమభ్యజైషీదిత్యేనం జానీయాద్ అథ యదీమామనువినమేదిహైవేత్యేనం జానీయాత్ । యచ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్ కుర్వన్తి । న చాస్యాత ఊర్ధ్వం శ్మశానం కర్తుమాద్రియేత । కృతీర్వాస్య దహనే వపేదపస్యాభిర్వా పరిచినుయాత్ । తమభ్యేవాదిత్యస్తపతి అభి వా వాతః పవతే స నాదిత్యస్య సకాశాన్న వాయోర్నాపాం స్పర్శాచ్ఛిద్యతే । యమేవం నిదధ్యుర్య ఉ చైనమేవం విదురేవము హాహీనా హాయనా వాశ్వత్థం నిదధ్యుస్తం హైా ఏవం చక్రే తస్యో హేమేఽహీనా హాయనా శ్రేయసీ శ్రేయసీ హ్యాస్మై వస్యసీ వస్యసీ ప్రజా భవతి । యమేవం నిదధ్యుర్య ఉ చైనమేవం విదురేతాం హ కౌషీతకిర్విదాంచకార । తస్యో హేమే కౌషీతకినః శ్రేయసీ శ్రేయసీ హ్యాస్మై వ్యుచ్ఛన్తీ వ్యుచ్ఛన్త్యస్మై వస్యసీ వస్యసీ ప్రజా భవతి యమేవం నిదధ్యుర్య ఉ చైనమేవం విదుర్య ఉ చైనమేవం విదుః ૪

అథైనమాదీపయతే ఆదీప్యమానమనుమన్త్రయతే ఏతస్మిన్కాలే

అస్యామాత్యా అథాతః సంచయనమ్ అథయదిపునర్దక్ష్యన్తః చత్వారి ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ సప్తమోఽధ్యాయః

అథ గృహానేష్యన్నుపకల్పయతే వారణం స్రుచం చ స్రువం చ వారణాన్ పరిధీన్ కుశమయం బర్హిః పర్ణమయమిధ్మం రోహితం చర్మానడుహం నవం చ సర్పిరాఞ్జనం చాశ్మానం చానడ్వాహం చ శమీశాఖాం చ కుశతరుణకాని చ దర్భస్తమ్బం చాజం చ యవాంశ్చ ఇతి । అథాన్తరేణ గ్రామం చ శ్మశానం చ తద్వృధాగ్నిముపసమాధాయ

కృశమయం బర్హిస్తీర్త్వా వారణాన్ పరిధీన్ పరిధాయ పర్ణమయమిధ్మమభ్యజ్య స్వాహాకారేణాభ్యాధాయాథైతద్రోహితం చర్మానడుహం జఘనేనాగ్నిం ప్రాచీనగ్రీవముత్తరలోమోపస్తృణాతి । తదారోహన్తి యావన్తోఽస్య జ్ఞాతయో భవన్తి ఆరోహతాయుర్జరసం గృణానా అనుపూర్వం యతమానాయ తిష్ఠ । ఇహ త్వష్టా సుజనిమా సురత్నో దిర్ఘమాయుః కరతు జీవసే వ ఇతి । అథైనాననుపూర్వం కల్పయన్తి యథాహాన్యనుపూర్వం భవన్తి యథర్తవ ఋతుభిర్యన్తి క్లప్తాః । యథా న పూర్వమపరో జహాత్యేవా ధాతరాయూంషి కల్పయైషామ్ ఇతి । అథ వారణేన స్రువేణ వారణ్యాం స్రుచి చతుర్గృహీత్వా జుహోతి న హి తే అగ్నే తనువై క్రూరం చకార మర్త్యః । కపిర్బభస్తి తే జనం పునర్జరాయుగౌరివ । అప నః శోశుచదఘమగ్నే శుశుధ్యా రయిమ్ । అప నః శోశుచదఘం మృత్యవే స్వాహా ఇతి । అథ వారణేన స్రువేణోపఘాతం జుహోతి అప నః శోశుచదఘమ్ ఇతి ద్వాదశ స్రువాహుతీః । అథోపోత్థాయ అనుడ్వాహమన్వారభన్తే అనడ్వాహమన్వారభామహే స్వస్తయే । స న ఇన్ద్ర ఇవ దేవేభ్యో వహ్నిః సంపారణో భవ ఇతి । ప్రాఞ్చో యాన్తి ఇమే జీవా విమృత్రైరావవర్తిన్నభూద్ భద్రా దేవహూతిం నో అద్య । ప్రాఞ్చో గామానృతయే హసాయ ద్రాఘీయ ఆయుః ప్రతరాం దధానాః । మృత్యోః పదం యోపయన్తో యద్రైమ ద్రాఘీయ ఆయుః ప్రతరాం దధానాః । ఆప్యాయమానాః ప్రజయా ధనేన శుద్ధాః పూతా భవథ యజ్ఞియాసః ఇతి ౧

అథాన్తరేనాగ్నిం చ గ్రామం చాశ్మానమవదధాతి ఇమం జీవేభ్యః పరిధిం దధామి మా నోఽనుగాదపరో అర్ధమేతమ్ । శతం జీవన్తు శరదః పురూచీస్తిరో మృత్యుం దద్మహే పర్వతేన ఇతి । అథైతాః పత్న్యో నవేన సర్పిషా సంమృశన్తే ఇమా నారీరవిధవాః సుపత్నీరాఞ్జనేన సర్పిషా సంమృశన్తామ్ ఇతి । కుశతరుణకైః త్రైకకుదేనాఞ్జనేనాఙ్క్తే యదాఞ్జనం త్రైకకుదం జాతం హిమవతస్పరి । తేనామృతస్య మూలేనారాతీర్జమ్భయామసి ఇతి । అథైతాని కుశతరుణకాని సముచ్ఛిత్య దర్భస్తమ్బే నిదధాతి । యథా త్వముద్భినత్స్యోషధే పృథివ్యా అధి । ఏవమిమ ఉద్భిన్దన్తు కీర్త్యా యశసా బ్రహ్మవర్చసేన ఇతి । ప్రత్యేత్య గృహానాసన్దీం ప్రేష్ఠనీత్యారోహన్తి అనశ్రవో అనమీవాః సుశేవా ఆరోహన్తు జనయో యోనిమగ్రే ఇతి । అజం చైతదహః పచన్తే । యవౌదనం చ । అజం చాశ్నాతి । అజోఽస్యజాస్మదధాద్ ద్వేషాంసి ఇతి । యవౌదనస్య ప్రాశ్నాతి । యవోఽసి యవయాస్మదఘాద్ ద్వేషాంసి ఇతి । అథాస్య శ్రాద్ధం కుర్వన్తి । ఏకస్యాం వా వ్యుష్టాయాం తిసృషు వా పఞ్చసు వా సప్తసు వా నవసు వైకాదశసు వాయుగ్మేష్వహస్సు అర్ధమాసేషు వా దద్యాత్ । కామమహరహరేకాదశమాసాన్ దద్యాత్ । న ద్వాదశమాసమభ్యారోహయేత్ । సంవత్సరే సంవత్సరే వా ఏతస్మిన్నహని దద్యాత్ । స ఏష ఏవం విహితః । ఏవమనాహితాగ్నేః స్త్రియాః పుల్లిఙ్గాః పాత్రచయేష్టకాః కేశవపనవర్జం పితుర్మాతురాచార్యస్య వా క్రియేత । సహస్రదక్షిణో వాప్యన్యత్ర । సన్తిష్ఠతే పితృమేధః సన్తిష్ఠతే పితృమేధః ౨

యథో ఏతదాహితాగ్నేర్గ్నిర్మారం గచ్ఛతః ప్రతికృష్య ప్రాతరగ్నిహోత్రం జుహుయాత్ ప్రతికృష్యామావాస్యాం యజేతేతి । తథైతే కర్మణీ అభిసఞ్చరేద్యథా వా జీవతః కృతే

స్యాతామ్ । సో చేదపహుతే ప్రాతరగ్ని హోత్రేఽవ్యుష్టాయామమావాస్యాయాం ప్రేయాత్ తదానీమేవాస్య తూష్ణీం ప్రాతరగ్ని హోత్రం యాదృక్ కీదృక్ చ హోతవ్యం తదానీమేవాస్య తూష్ణీమమావాస్యాయాం యాదృశీం కీదృశీం వా యజేత । సో చేత్ పునరగదః స్యాత్ పునరేవాస్య ప్రాతరగ్ని హోత్రం కాల్యమవ్యాపన్నం హోతవ్యమ్ । పునరేవాస్యామమావాస్యాయాం కాల్యామవ్యాపన్నాం యజేతేతి । యథో ఏతన్న పయః సమాసిఞ్చత్యామిక్షార్థం పయోఽవశేషయేదిత్యేవేదముక్తం భవతి । యథో ఏతదాసన్ద్యామిత్యేవేదముక్తం భవతి । యథో ఏతదన్తర్వేది శరీరాణాం కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా తేషూపరి పాత్రాణి చిత్వా కుశతరుణకైః ప్రతిచ్ఛాద్య ప్రసిద్ధముపోషేయురితి విజ్ఞాయతే । పాత్రచయనప్రభృతి సిద్ధమత ఊర్ధ్వమ్ । ఏతావదేవ నానా నాత్ర గోరాలమ్భోఽనుస్తరణీకాలే కుశతరుణకైః శుష్కమోమయైర్ఘృతేనేత్యనుస్తృణీయాద్ అగ్నేర్వర్మ పరి గోభిర్వ్యయస్వ ఇత్యేతదేవ పర్ణత్సరుషు । అపి వా యథేష్టికల్పే । అపి వా తూష్ణీమేవ సర్వం క్రియేతాన్యత్ర చైవ గోరాలమ్భాదితి । అథ వై భవతి । ప్రజాపతిః ప్రజాః సృష్ట్వా వృత్తోఽశయత్ । తం దేవా బ్రాహ్మణం రసం తేజస్సమ్భృత్య తేనైనమభిషజ్యన్నితి । చతుర్హోతారమిత్యేవం బ్రూయాత్ । తస్య సగ్రహైః హోతృభిర్హోమః భర్తుః సూక్తేన భరణం పత్నీభిరుపసంవేశనం దక్షిణాప్రతిగ్రహైర్నిర్మార్గో హృదయైర్హిరణ్యశకలాన్ సమ్భారైశ్చ పాత్రచయో వ్యోతిష్యతీభిరుపోషణం నారాయణాభ్యాం బ్రాహ్మణ ఏకహోతా ఇతి చోపస్థానం ప్రయాసాయ స్వాహా ఇత్యాజ్యాహుతీః చిత్తం సన్తానేన ఇతి పిశిత హోమో మృత్యుసూక్తేనానుశంసనం సౌమ్యయా సంగాహనమ్ ఈయుష్ట్వావగాహనం సార్యేణాదిత్యస్యోపస్థానమితి । తానేతాన్ పరం బ్రహ్మేత్యాచక్షతే । తాన్న సాధారణే శ్మశానే ప్రయుఞ్జీత నానాచార్యాయ నాశ్రోత్రియాయ నాగురవే । పథో ఏతద్ధవిర్యజ్ఞియం నివపనం పునర్దహనం చేతి యదహః సంచినుయాత్ తదహరేవైతత్ కుర్యాత్ । కుమ్భాన్తమనాహితాగ్నేశ్చ స్త్రియాశ్చ । నివపనాన్తం హవిర్యశయాజినః పునర్దహనాన్తం సోమయాజినః చిత్యన్తమగ్నిచితః । యదీతరం యదౌతరమఘోదకముత్సిచ్య దశరాత్రమాశౌచం కృత్వా శాన్తిః । అథ యది చితిశ్చిత్యన్తే శౌచమ్ । చిత్యాః ప్రాక్ కర్మభ్యః కృత్వా శ్వోభూతే ధువనేనైవ ప్రతిపద్యతే । సిద్ధమత ఊర్ధ్వమ్

3

అథైతేషాముదకసపిణ్డానాం వాన్ధవానాం మాతుశ్చ యోనిసమ్బన్ధేభ్యః పితుశ్చ సప్తమాత్ పురుషాదాచార్యాన్తేవాసినోశ్చ సపత్నీకానాం సాపత్యానాం సపిణ్డానాం దశరాత్రమ్ । త్రిరాత్రమితరేషామ్ । బాలే దేశాన్తరస్యే చ సద్యః శౌచమిత్యేకే । ఏవం నిత్యోదకతర్పణేఽనుస్మరణం స్త్రీయాజ్యశిష్యాణామ్ । న ప్రాక్ చౌళాత్ ప్రమీతానాం దహనం విద్యతే । ఆపశుయాజినాం గోరాలమ్భః నాసన్నయతామామిక్షా నాగ్నిచితాం చితిః । న స్త్రీణాం కేశవపనం విద్యతే న చితిర్నేష్టకా న పునర్దాహః । దారువత్ స్త్రీణాం పాత్రాణి భవన్తి । బహ్వృచాం పితృమేధే స్త్రీణామిమాన్ మన్త్రానపోద్ధరేత్ । ఇయం నారీ పతిలోకమ్ ఉదీర్ష్వ నార్యభి జీవలోకం స్వర్ణం హస్తాదాదదానా మృతస్య ధనుర్హస్తాదాదదానా మృతస్య మణిం

హస్తాదాదదానా మృతస్య మైనమగ్నే విదహో మాభిశోచః మృతం యదా కరసి జాతవేదః అజో భాగస్తపసా తం తపస్వ అయం వై త్వమస్మాదధి త్వమేతత్ ఇదం త ఏకం పర ఊత ఏకం యౌ తే శ్వానౌ యత్తే కృష్ణః శకున ఆతుతోద ఉత్తిష్ఠ ప్రేహి ప్రద్రవౌకః కృణుష్వ అస్మాత్త్వమధిజాతోऽసి అపేత వీత వి చ సర్పతాతః ఉచ్ఛ్వఞ్చస్వ పృథివి మా వివాధియా ఇతి । మృతపత్నీకః క్రతూనాహరిష్యన్ జాయాముపయమ్యాగ్నీనాదధ్యాత్ । విజ్ఞాయతే చ తస్మాదేకో ద్వే జాయే విన్దత ఇతి । మృతపతికాయా ఔపాసనేన పితృమేధః । నహ్యస్యా అపతిత్వాత్ పునరగ్న్యాధేయం విద్యతే । విజ్ఞాయతే చ తస్మాన్నైకా ద్వౌ పతీ విన్దతే ఇతి । ఆహితాగ్నిమగ్నిభిర్దహన్తి యజ్ఞపాత్రైశ్చేత్యవిశేషాద్ జాయాపత్యోరాహితాగ్న్యోరిత్యేవేదముక్తం భవతి । తయోర్యః పూర్వో మ్రియేత తస్యాగ్నిత్రేతయా యజ్ఞపాత్రైశ్చ పితృమేధః యః పశ్చాత్ తస్యౌపాసనేన । సహప్రమీతయోః సహైకః పితృమేధః । ఔపాసనం చోల్ముకార్థం స్యాత్ । ఔపాసనేనానాహితాగ్నేః స్త్రియాశ్చ నిర్మన్థ్యేన । ఉత్తపనీయేనైకే సమామనన్తి । నిర్మన్థ్యేన స్త్రీకుమారం దహేయురిత్యేకేషామ్ । మృతపత్నీకసమాగ్నిభిర్జాయాయాం దగ్ధాయామౌపాసనేన కా ప్రతిపత్తిరితి । క్రతుం చేదాహరిష్యన్ స్యాద్ బ్రాహ్మోదనికమేనం కుర్యాత్ । వనం చేదాతిష్ఠేద్ ఔపాసనమేవోపాస్యం స్యాత్ । అథ చేత్ సంన్యసేన్నైనమాద్రియేత । నాశుచిః కామ్యం తప ఆతిష్ఠేన్న యజేన్న స్వాధ్యాయమధీయీతాన్యత్రాగ్నిహోత్రదర్శపూర్ణమాసాభ్యాం దద్యాత్ । కామమృత్విగ్భ్యో దద్యాత్ । యథో ఏతద్ గృహానేష్యన్నుపకల్పయతే ఇతి స్వాన్ గృహస్థధర్మాన్ ప్రతిపత్స్యన్నిత్యేవేదముక్తం భవతి । కథము ఖలు ప్రాచీనావీతినా పితృమేధః కార్యో యజ్ఞోపవీతినేతి । ప్రాచీనావీతినేత్యేవం బ్రూయాత్ । పిత్ర్యాణాం వా ఏష మేధో దేవానాం వా అన్యే మేధా ఇతి । నివీతినశ్చైవేదమ్ హరేయుశ్చితాయాం చాదధ్యుశ్చితాయాం చాదధ్యుః ౪

అథగృహానేష్యన్నుపకల్పయతే అథాన్తరేణాగ్నించగ్రామంచ యథోఏతదాహితాగ్నేః

అథైతేషాముదకసపిణ్డానాం చత్వారి

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే సప్తమోऽధ్యాయః

అథాష్టమోऽధ్యాయః

ఏకాహం ధునుపుస్త్రీణ్యహాని ధునుయుః పఞ్చసప్తనవైకాదశార్ధమాసాన్ ధునుయుః అయుగ్మరాత్రీరర్ధమాసాన్ మాసానృతూన్ సంవత్సరం వా సంపాద్య ధునుయురితి । స ఉపకల్పయతే దధి చ వాజినమిశ్రం కుమ్భం చ శతాతృష్ణాం తిస్రః పాలాశ్యో మేధ్యో రోహితం చర్మానడుహమ్ ఆహననార్థమపసలావృత్తరజ్జుం పరివ్యయణీం చ షట్చ్ఛతానీష్టకా ఆమమయా అపరిమితాశ్చ లోకంపృణా ద్వయా ధానాస్తిలమిశ్రాశ్చాతిలభిశ్రాశ్చాభివాన్యాయై దుగ్ధమర్ధపాత్రం సమూలం బర్హిర్నలేషికాం భుక్తభోగం చ వాసః క్షేత్రవిత్యాణ్ణీం చతురో లోష్టాన్

పఞ్చ చరూన్ పఞ్చాపూపాన్ ఘృతేనైకః క్షీరేణైకో దధ్నైకో మధునైకః చతురః స్తమ్భాన్ అర్జునస్తమ్భం దూర్వాస్తమ్భం కాశస్తమ్భం కుశస్తమ్భం చతురో నానావృక్ష్యాన్ పరిధీన్ పర్ణమయవారణవేతసశమీమయాన్ ద్వే ద్వే వారణశాఖాం చ క్షేత్రవిత్రృణ్ణీం విధృతిం యవమయం సర్వౌషధం చ సికతాశ్చ శుల్బఞ్చ తిస్రశ్చ పలాశశాఖాః । అథాన్తరేణ వా గ్రామం చ శ్మశానం చాగారం వా విమితం వా కారితం వా భవతి ।
తద్వృధాగ్నిముపసమాధాయాపరేణాగ్నిం తిస్రః పాలాశ్యో మేధ్యో నిహత్య తాసామన్తరేణాస్థికుమ్భం నిధాయ తదుపరిష్టాచ్చతాతృణ్ణామధ్యుద్యమ్య దధ్నా వాజినమిశ్రేణ పూరయతి వైశ్వానరే హవిరిదం జుహోమి ఇమం సముద్రం శతధారముత్సమ్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అనుమన్త్రయతే ద్రపసశ్చస్కన్ద ఇతి । అథైతత్పురస్తాద్రోహితేన చర్మణానడుహేనాభిఘాతం త్రిరపసలైః పరియన్తి । అజినమౌ అజినమౌ ఇతి । త్రిస్త్రిరేవ రాత్రేః పరియన్తి త్రిరహ్నః । ఏవమమాత్యా ఏవం స్త్రియః । తదను నర్తక్యశ్చానునృత్యేయుః । యశ్చాహన్యతే స్వార్యాం వా పల్వలే వా సమవశమయన్తే । యదేషాం సమవశమయితం సమ్భవతి తే న తథా ప్రయయుర్యదహర్న పురస్తాన్న పశ్చాచ్చన్ద్రమసం పశ్యేయుః । తే మహారాత్ర ఉత్థాయ ప్రయయుర్జ్ఞాత్వా శ్మశానకరణమ్ । అథైతే బ్రాహ్మణాశ్చత్వారోఽభ్రిమాదాయోత్తరతో గత్వా లోష్టానుపసంహరన్తీష్టకా వా । అథైతదాదహనముదకుమ్భైః స్వవోక్షితమవోక్షతి అపేత వీత వి దచ సర్పతాతః ఇతి । యథాజీవముపసర్పే స్యాత్ న జీవన్తమభిదధ్యాజ్జీవతో హ్యేష ప్రాణానభినిదధ్యాత్ ఇతి । పర్నశాఖయా పీడయిత్వా అపసలవృత్తయా రజ్జ్వా పరియన్తి ప్రేమాం మాత్రాముపస్నుహి ఇతి । తస్య మాత్రా యది గ్రీవదఘ్నం పురస్తాన్నాభిదఘ్నం పశ్చాద్యది జానుదఘ్నం పురస్తాద్ గుల్ఫదఘ్నం పశ్చాద్యది గుల్ఫదఘ్నం పురస్తాత్ సమం భూమేః పశ్చాత్ పురుషమాత్రం భవతీతి విజ్ఞాయతే । ఉక్తవిధాభ్యాం సమను స్పన్ద్యాం లేఖాం లిఖతి । అపోద్ధత్య స్పన్ద్యాం కర్షూః ఖానయన్తి । ఉచ్ఛ్రయన్త్యస్యా దక్షిణతః పశ్చాద్ భూయసీః కుర్వన్తి ౧

అథ ద్వాభ్యామ్ ఆత్మన్యగ్నిం గృహ్ణీతే మయి గృహ్ణామ్యగ్రే అగ్నిమ్ యో నో అగ్నిః ఇతి । స్వయం చితిం జపతి యాస్తే అగ్నే సమిధో యాని ధామ ఇతి । శ్వేతమశ్వమభిమృశ్యాన్తః శర్కరామిమాముపదధాతి ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు తయా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద ఇతి । అథైతత్పురస్తాదేవౌదుమ్బరం యుగలాఙ్గలం కారితం భవతి సప్తగవం వా శయోదశగవం వా శునం వాహాః శునం నారాః శునం కృషతు లాఙ్గలమ్ । శునం వరత్రా బధ్యన్తాం శునముష్ట్రాముదిఙ్గయ శునాసీరా శునమస్మాసు ధత్తమ్ శునాసీరావిమాం వాచమ్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ । సీతాం ప్రత్యవేక్షతే సీతే వన్దామహే త్వార్వాచీ సుభగే భవ । యథా నః సుభగా ససి యథా నః సుఫలా ససి ఇతి । అథాస్థికుమ్భం సీతాయాం నిదధాతి సవితైతాని శరీరాణి పృథివ్యై మాతురుపస్థ ఆదధే । తేభిరదితే శం భవ ఇతి । అథానడుహో విముఞ్చతి విముచ్యధ్వమఘ్నియా దేవయానా అతారిష్మ తమసస్పారమస్య । జ్యోతిరాపామ సువరగన్మ ఇతి । అత ఏతేఽధ్వర్యయో భవన్తి యది దక్షిణావాన్ పితృమేధః । యద్యు వై

సత్రియోఽగ్నిర్యథాగవం వృదఇచ్ఛతి । యత్రైవానడ్వాహస్తద్యుగలాఙ్గలమితి ।
అథైనముపవాతయతే ప్రవాతా వాన్తి పతయన్తి విద్యుత ఉదోషధీర్జిహతే పిన్వతే స్వః । ఇరా
విశ్వస్మై భువనాయ జాయతే యత్పర్జన్యః పృథివీం రేతసావతి ఇతి ।
అగ్నివత్సరౌషధీర్వపతి యథా యమాయ హార్మ్యమవపన్ పఞ్చ మానవాః । ఏవం వపామి
హార్మ్యం యథా సామ జీవలోకే భూరయః ఇతి । అత్ర సికతా నివపతి అగ్నే తవ శ్రవో వయ
ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ । అథోర్ధ్వచిత ఉపదధాతి చితస్స్థ పరిచిత ఊర్ధ్వచితః శ్రయధ్వం
పితరో దేవతా । ప్రజాపతిర్వః సాదయతు తయా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద ఇతి ।
అథానువ్యాహతి ఆ ప్యాయస్వ ఇతి గాయత్ర్యా బ్రాహ్మణస్య । సం తే పయాంసి ఇతి త్రిష్టుభా
రాజన్యస్య యథాసుష్టు యథాశర్కరమనువ్యాహతి । అథ ద్వాభ్యామాత్మన్యగ్నిం గృహ్ణీతే
మయి గృహ్ణామ్యగ్రే అగ్నిం యో నో అగ్నిః ఇతి । స్వయం చితిం జపతి యాస్తే అగ్నే సమిధో
యాని ధామ ఇతి । శ్వేతమశ్వమభిమృశ్యాభిద్రవణం జపతి అపామిదం న్యయనం నమస్తే
ఇతి ద్వే । అథ క్షేత్రవితృణ్ణ్యాం చతురో లోష్టానుపదధాతి ఉత్తే తభ్నోమి పృథివీం
త్వత్పరీమం లోకం నిదధన్మో అహంరిషమ్ । ఏతాం స్థూణాం పితరో ధారయన్తు తేత్రా
యమస్సాదనాత్తే మినోతు ఇతి పురస్తాదుపదధాతి । ఉపసర్ప మాతరం
భూమిమేతామురువ్యచసం పృథివీం సుశేవామ్ । ఊర్ణం మృదా యువతిర్దక్షిణావత్యేషా త్వా
పాతు నిరృత్యా ఉపస్థే ఇత్యుత్తరతః । ఉచ్ఛ్మఞ్చస్వ పృథివి మా విబాధిథాః సూపాయనాస్మై
భవ సూపవఞ్చనా । మాతా పుత్రం యథాసి చాభ్యేనం భూమి వృణు ఇతి పశ్చాత్ ।
ఉచ్ఛ్మఞ్చమానా పృథివీ హి తిష్ఠసి సహస్రం మిత ఉప హి శ్రయన్తామ్ । తే గృహాసో
మధుశ్చుతో విశ్వాహాస్మై శరణాః సన్త్వత్ర ఇతి దక్షిణతః । తయా దేవతం కృత్వా
సూదదోహసం కరోతి । అథైనం తిలమిశ్రాభిర్ధానాభిరుపకిరతి ఏణీర్ధానా హరిణీరర్జునీః సన్తు
ధేనవః । తిలవత్సా ఊర్జమస్మై దుహానా విశ్వాహాః సన్త్వనపస్ఫురన్తీః ఇతి ।
అథైనమభివాన్యాయై దుగ్ధమర్ధపాత్రం దక్షిణత ఉపదధాతి ఏషా తే యమసాదనే స్వధా
నిధీయతే గృహే । అక్షితిర్నామ తే అసౌ ఇతి యజమానస్య నామ గృహ్ణాతి । తయా దేవతం
కృత్వా సూదదోహసం కరోతి । దక్షిణతః సమూలం బర్హిరుపదధాతి ఇదం పితృభ్యః ప్రభరేమ
బర్హిర్దేవేభ్యో జీవన్త ఉత్తరం భరేమ । తత్త్వమారోహాసో మేధ్యో భవం యమేన త్వం యమ్యా
సంవిదానః ఇతి । తయా దేవతం కృత్వా సూదదోహసం కరోతి । అథ నలేషికాముపదధాతి
నళం ప్లవమారోహైతన్నళేన పథోఽన్విహి । స త్వం నళప్లవో భూత్వా సన్తర ప్రతరోత్తర ఇతి ।
తయా దేవతం కృత్వా సూదదోహసం కరోతి । అథైనమస్థికుమ్భం భుక్తభోగేన వాససా నిర్ణిజ్య
యథాఙ్గం చినోతి సవితైతాని శరీరాణి పృథివ్యై మాతురుపస్థ ఆదధే । తేభ్యః పృథివి శం భవ
ఇతి । అత్ర షడ్ఢోతారం వ్యాచష్టే షడ్ఢోతా సూర్యం తే చక్షుర్గచ్ఛతు వాతమాత్మా ద్యాం చ గచ్ఛ
పృథివీం చ ధర్మణా । అపో వా గచ్ఛ యది తత్ర తే హితమోషధీషు ప్రతితిష్ఠా శరీరైః ఇతి పరం
భృత్యోరనుపరేహి పన్థామ్ ఇతి చ । అథైనముపవాతయతి శం వాతః శం హితే ఘృణిః శము తే
సన్త్వోషధీః । కల్పన్తాం మే దిశః శగ్మాః ఇతి । అథైనాన్ పఞ్చ చరూన్ సాపూపానుపదధాతి
అపూపవాన్ ఘృతవాంశ్చరురేహ సీదతూత్తభ్నువన్ పృథివీం ద్యాముతోపరి । యోనికృతః
పథికృతః సపర్యత యే దేవానాం ఘృతభాగా ఇహ స్థ ఏషా తే యమసాదనే స్వధా నిధీయతే

గృహేఽసౌ ఇతి యజమానస్య నామ గృహ్ణాతి । దశాక్షరా తాం రక్షస్వ తాం గోపాయస్వ తాం తే పరిదదామి । తస్యాం త్వామాదభన్ పితరో దేవతా ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు । తయా దేవతయాఙ్గిరస్వ ద్ధ్రువా సీద ఇతి పురస్తాదుపదధాతి । అపూపవానాజ్యవాన్ ఇతి దక్షిణతః అపూపవాన్ క్షీరవాన్ ఇతి పశ్చాత్ అపూపవాన్ దధివాన్ ఇత్యుత్తరతః అపూపవాన్ మధుమాన్ ఇతి మధ్యే శతాక్షరా సహస్రాక్షరా ఇతి ప్రతిదిశమనుషజతి । తయా దేవతం కృత్వా సూదదోహసం కరోతి । అథైనం తిలమిశ్రాభిర్ధానాభిరుపకిరతి ఏతాస్తే స్వధా అమృతాః కరోమి ఇతి । తయా దేవతం కృత్వా సూదదోహసం కరోతి । అథ చతురః స్తమ్భానుపదధాతి ౨

చరూణాముపరిష్టాత్ త్వామర్జునౌషధీనాం పయో బ్రహ్మణ ఇద్వివిదుః । తాసాం త్వా మధ్యాదాదదే చరుభ్యో అపి ధాతవే ఇతి పురస్తాద్ అర్జునస్తమ్భం దూర్వాణాం స్తమ్భమాహరైతాం ప్రియతమాం మమ । ఇమాం దిశం మనుష్యాణాం భూయిష్ఠానువిరోహతు ఇత్యుత్తరతో దూర్వాస్తమ్భం కాశానాం స్తమ్భమాహర రక్షసామపహత్యై । య ఏత స్యై దిశః పరాభవన్నఘాయవో యథా తే నాభవాన్ పునః ఇతి పశ్చాత్ కాశస్తమ్భం దర్భాణాం స్తమ్భమాహర పితౄణామోషధీం ప్రియామ్ । అన్వస్యై మూలం జీవాదనుకాణ్డమథో ఫలమ్ ఇతి దర్భస్తమ్భం దక్షిణతః । చతుర్ణాం స్తమ్భానామ్ అగ్రే మధ్యం చ చరుముపదధాతి ఏతైరేవ చతుర్భిర్మన్త్రైః । తయా దేవతం కృత్వా సూదదోహసం కరోతి । అథ చతురో నానావృక్ష్యాన్ పరిధీన్ పరిదధాతి మా త్వా వృక్షౌ సంబాధిష్టం మా మాతా పృథివి త్వమ్ । వైవస్వతం హి గచ్ఛాసి యమరాజ్యే విరాజసి ఇతి వైతసశమీమయౌ పురస్తాచ్చోత్తరతశ్చ । తయా దేవతం కృత్వా సూదదోహసం కరోతి । అథ క్లేషీకావిత్యేకే । అథ లోష్టానుపదధాతి । పృథివ్యాస్త్వా లోకే సాదయామి । ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు తయా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద ఇతి శతం పురస్తాదుపదధాతి అన్తరిక్షస్య త్వా లోకే సాదయామి ఇతి శతముత్తరతః దివస్త్వా లోకే సాదయామి ఇతి శతం పశ్చాత్ దిశాం త్వా లోకే సాదయామి ఇతి శతం దక్షిణతః నాకస్య త్వా పృష్ఠే బ్రధ్నస్య త్వా విష్టపే సాదయామి ఇతి ద్విశతం మధ్యే । తయా దేవతం కృత్వా సూదదోహసమ్ కరోతి । అథ లోకంపృణా ఉపదధాతి లోకం పృణచ్ఛిద్రం పృణ ఇతి లోకంపృణాభిః సహస్రం సమ్పద్యతే । ద్విషాహస్రాదిష్వేతావదేవ పునః పునరుపదధ్యాత్ । కాఠకాగ్నిచితావపి పఞ్చాశీతిశతముపదధ్యాత్ । విజ్ఞాయతే అగ్నిం చిత్వా సౌత్రామణ్యా యజేత మైత్రావరుణ్యామిక్షయా వా ఇతి కాఠకాగ్నీనాం బ్రాహ్మణమ్ । తయా దేవతం కృత్వా సూదదోహసం కరోతి । అథైనముపవాతయతి శం వాతః శం హితే ఘృణిః శము తే సన్త్వోషధీః । కల్పన్తాం తే దిశః సర్వాః ఇతి । అథైనమభిమృశతి ఇదమేవ మేతోఽపరామార్తిమారామకాఞ్చన । తథా తదశ్విభ్యాం కృతం మిత్రేణ వరుణేన చ ఇతి । పురస్తాద్ వారణశాఖాం నిదధాతి వరణో వారయాదిదం దేవో వనస్పతిః ఆర్త్యై నిరృత్యై ద్వేషాచ్చ వనస్పతిః ఇతి । ఉత్తరతః క్షేత్రవిత్తృణ్ణీం నిదధాతి విధృతిరసి విధారయాస్మదఘాద్ ద్వేషాంసి ఇతి । పశ్చాచ్ఛమీశాఖాం నిదధాతి శమి శమయాస్మదఘాద్ ద్వేషాంసి ఇతి । దక్షిణతో యవాన్ నిదధాతి యవ యవయాస్మదఘాద్ ద్వేషాంసి ఇతి । అథైనముపతిష్ఠతే పృథివీం గచ్ఛాన్తరిక్షం గచ్ఛ దివం గచ్ఛ దిశో గచ్ఛ స్వర్గచ్ఛ స్వర్గచ్ఛ

దిశో గచ్ఛ దివం గచ్ఛాన్తరిక్షం గచ్ఛ పృథివీం గచ్ఛాపో వా గచ్ఛ యది తత్ర తే హితమోషధీషు ప్రతితిష్ఠా శరీరైః ఇతి । జఘనేన చితాం త్రిస్రో దక్షిణాప్రాచీః కర్షూః కుర్వన్తీతి । తత్ పురస్తాద్ వ్యాఖ్యాతమ్ । జఘనేన కర్షూః పర్ణశాఖే నిహత్యాబలేన శుల్బేన బద్ధ్వా వినిసర్పన్తీతి । తత్ పురస్తాత్ వ్యాఖ్యాతమ్ । యత్రాపస్తద్యన్త్యనవేక్షమాణాః । అపః సచేలా దక్షిణాముఖాః సమృత్తికా ఆప్లవన్తే ధాతా పునాతు సవితా పునాతు ఇతి । నామగ్రాహం త్రిరుదకముత్సిచ్యోచీర్యాచమ్యాదిత్యముపతిష్ఠతే ఉద్వయం తమసస్పరి ఇతి । అథ గృహానాయాన్తి । యచ్చాత్ర స్త్రియ ఆహుస్తత్కుర్వన్తి । అత్ర శానిం కుర్వన్తి సౌత్రామణ్యాః ప్రత్యామ్నాయో భవతీతి । అత్రామిక్షయా కుర్యాత్ । సన్తిష్ఠతే లోష్టచితిః సన్తిష్ఠతే లోష్టచితిః 3

ఏకాహంధునుయుః అథద్వాభ్యామా

త్మన్యగ్నింగృహ్ణీతే చరూణాముపరిష్టాత్ త్రీణి ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ నవమోఽధ్యాయః

అథ యది నష్టాగ్నిరపహృతాగ్నిర్వా యజమానః ప్రేయాద్ యద్యస్య పుత్రో వాన్తేవాసీ బాలంకర్మణ్యః స్యాత్ । ప్రాచీనావీతం కృత్వోద్ధత్యావోక్ష్య యజమానాయతనే ప్రేతం నిధాయ గార్హపత్యస్యాయతనే అరణీం నిధాయ ప్రేతస్య దక్షిణం బాహుమన్వారభ్య మన్థతి యేఽస్యాగ్నయో జుహ్వతో మాంసకామాః సంకల్పయన్తే యజమానం జాయన్తు తే హవిషే స్వాదితాయ స్వర్గం లోకమిమం ప్రేతం నయన్తు ఇతి । తూష్ణీం విహృత్య ద్వాదశగృహీతేన స్రుచం పూరయిత్వా పురుషసూక్తేన మనసానుద్రుత్యాహవనీయే జుహోతి । ఏతేనైవ గార్హపత్యే జుహోతి । తూష్ణీమన్వాహార్యపచనే హుత్వా ఊర్ధ్వం పైతృమేధికం కర్మ ప్రతిపద్యేత । యథో ఏతత్పరోక్షం ప్రేతస్య యజమానస్యాస్థీన్యాహృత్య సంస్కుర్యాత్ । కథమత్రాహరణం విద్యత ఇతి । శిరస్తః ప్రథమం గృహీత్వాథోరస్తోఽథ జఠరతోఽథోరుబాహుభ్యామథ పత్త ఇతి త్రయస్త్రింశతమస్థీని గృహ్ణాతీతి విజ్ఞాయతే త్రయస్త్రింశత్ పురుషః ఇతి । అథైతాన్యస్థీన్యద్భిః ప్రక్షాళ్య కణ్వాజినం దక్షిణాగ్రీవముత్తరలోమాస్తీర్య తస్మిన్నస్థీని సంభరతి ఇన్ద్రో దధీచో అస్థభిః ఇత్యేతేనానువాకేన । తయా దేవతం కరోతి తయా దేవతయాఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద ఇతి । అథ సూదదోహసం కరోతి తా అస్య సూదదోహసః సోమం శ్రీణన్తి పృశ్నయః । జన్మన్దేవానాం విశస్త్రిష్వారోచనే దివః ఇతి । దీర్ఘవంశే విగ్రథ్యాక్షారలవణాశినో మృణ్మయభాజనే ఆహరన్తి । తాని గ్రామమర్యాదాయాం నిధాయాగ్నీనాహరేయుః । యద్యతిహరేయురగ్నయో లౌకికాః సమ్పద్యేరన్ । విజ్ఞాయతే చ ప్రవసన్ యజమానోఽగ్నిభ్యః పరిదాయ గృహానేతి । యతో గ్రామమర్యాదాం నాతివ్రజన్తి । తస్మాద్ గ్రామమర్యాదాం నాతిహరేత్ ఇతి ౧

అథ యద్యాత్మని సమారూఢేష్వగ్నిషు అరణ్యోర్వా యజమానః ప్రేయాద్ యద్యస్య పుత్రో వాన్తేవాసీ వాలంకర్మణ్యః స్యాత్ । ప్రాచీనావీతం కృత్వోద్ధత్యావోక్ష్య యజమానాయతనే ప్రేతం నిధాయ గార్హపత్యస్యాయతనే లౌకికమగ్నిముపసమాధాయ ప్రేతస్య ప్రదక్షిణం బాహుమన్వారభ్య జపతి ఉపావరోహ జాతవేద ఇమం ప్రేతం స్వర్గాయ లోకాయ నయ ప్రజానన్ । ఆయుః ప్రజాం రయిమస్మాసు ధేహి ప్రేతాహుతీశ్చాస్య జుషస్వ సర్వాః ఇతి । అపి వారణ్యోరుపావరోహ్య మన్థేదితి । తూష్ణీం విహృత్య ద్వాదశగృహీతేన స్రుచం పూరయిత్వా దుర్గాం మనస్వతీం మహావ్యాహృతీర్హుత్వా తద్యమో రాజా ఇతి ద్వాభ్యాం పూర్ణాహుతిం హుత్వా యద్యర్థినో విన్దేరన్ తేభ్యో ధేనుం దదాతి । అథ పరోక్షగతప్రేతస్య యజమానస్య దిగేవ ప్రజ్ఞాయతే । తాం దిశం విహారం కల్పయిత్వా అసావేహి ఇతి నామగ్రాహమాహూయ పర్ణత్సరూణామేవ కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా తేషూపరి పాత్రాణి చిత్వా కుశతరుణకైః ప్రచ్ఛాద్య ప్రసిద్ధముపోషేయుః । యద్యేవం కృతేఽగ్నిభిస్తీర్య యజమానః పునరాగచ్ఛేత్ కథం తత్ర కుర్యాదితి ౨

అథ యాజ్ఞికాత్ కాష్ఠాదగ్నిం మథిత్వా అగ్నిముపసమాధాయ పరిస్తీర్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాగ్రే ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి సహస్రశీర్షా పురుషః ఇత్యేతేనానువాకేన స్వాహాకారైః । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । అపరేణాగ్నిం సౌవర్ణేన పాత్రేణ నవేన వా మృణ్మయేన కృష్ణాజినేన వా దృతిభూతేన ఘృతేనా పాభిః పూరయిత్వా జీవపితుశ్చేత్ పితాభిమన్త్రయతే విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు ఇతి । అథైనం ప్రవేశయతి యాం పూషన్ శివతమామేరయస్వ ఇతి । స గర్భో భూత్వా కృష్ణాజినే దృతిభూతే రాత్రిం వసతి । వ్యుష్టాయాం జఘనార్ధాదాత్మానం ప్రతికృష్య జాయేత । జాతస్య జాతకర్మప్రభృతి సంస్కారాన్ కారయిత్వా దశరాత్రవ్రతం చరేత్ । తథైవ జాయయాగ్నీనాధాయ వ్రాత్యేన పశునేష్ట్వా గిరిం గత్వాగ్నయే కామాయేష్టిం నిర్వపేదాయుష్మతీం శతకృష్ణలామ్ । దిశామవేష్ట్యా యజేత । అత ఊర్ధ్వం ఈప్సితైర్యజ్ఞక్రతుభిర్యజేతేతి

విజ్ఞాయతే ।

హిరణ్యగర్భః సమ్భూతో బ్రాహ్మణస్తీర్ణనిర్ణయః

ప్రత్యుత్థానం న కస్యాపి కుర్యాద్ దేవసమస్తు సః

ఇతి విజ్ఞాయతే

తస్మాత్ ప్రోషితే యజమానే చతుర్వింశతివర్షాణి పరిపాల్యాగ్నిహోత్రం సంస్కుర్యాదితి స

యద్యశ్రుతః స్యాత్ । అథాగ్రయణేష్టిపశుచాతుర్మాస్యాధ్వరాణామసమాప్తే వ్రతాన్తరాళే ప్రమీయేత యద్యస్య పుత్రో వాన్తేవాసీ వా శేషాంశ్చైకతన్త్రం సమాప్నుయాత్ । యద్దైవత్యం పశుమాలభేత తద్దైవత్యం పురోడాశమామిక్షాం వా యజేత । అథ వై భవతి తమసో వా ఏష తమః ప్రవిశతి సహ తేనాహితాగ్నిమన్యైరగ్నిభిః సంస్కుర్యాద్ ఇతి । అథాప్యుదాహరన్తి

శరీరదాయాదా హ వాప్నుయో భవన్తి ఇతి । మరణే క్షేయోఽస్తి । య ఏవం విద్వానుదగయనే ప్రమీయతే సౌర్యేణ పథా స్వర్గం లోకమేత్యథ యో దక్షిణే ప్రమీయతే చాన్ద్రమసేన పథా పితృలోకమేతి ఇతి విజ్ఞాయతే । తా సూర్యాచన్ద్రమసా విశ్వభృత్తమా మహద్ ఇత్యాహుతీభిరేవైనం రాత్రావపరపక్షే దక్షిణాయనేన యదుదగయనే ఆపూర్యమాణపక్షే దివా క్రత్వన్తే శ్రేయో మరణమిత్యుపదిశన్తి । అన్యేషు నియమభూతేషు సత్రేషు దీక్షితప్రమీతవదేకాహేఽహీనే చ కుర్యాదితి ౩

అథయదినష్టాగ్నిః అథయ

ద్యాత్మనిసమారూఢేషు అథయాజ్ఞికాత్కాష్ఠాత్ త్రీణి

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ దశమోఽధ్యాయః

అథ హైకే తూష్ణీమితరేషామ్ ఇత్యత్రోదాహరన్తి

భార్యాసంజ్ఞితా నారీ పురుషో బ్రాహ్మణసంజ్ఞకః

త ఏతే హౌత్రసంస్కారా ఇతరేఽమన్త్రసంస్కృతాః । ఇతి

తానను వ్యాఖ్యాస్యామః । అనుపేత ఉన్మత్తో జళోఽన్ధో మూకో బధిరః కృష్ఠీ

కిలాసీ కుబ్జః పఙ్గుర్హీనాఙ్గోఽధికాఙ్గః సహాఙ్గతో బ్రాహ్మణోఽనాథో రాజన్యోఽనగ్నిర్గృహస్థో వైశ్యస్య స్త్రియాముత్పన్నపుత్రాః కన్యా విధవా బన్ధ్యా చేతి । తేషాం ప్రాణేషూత్క్రాన్తేషు తూష్ణీం స్నాపయేత్ । శ్మశానం నీత్వా దహనం జోషయేదమన్త్రేణ । శాఖయా సంభృజ్య సమ్ప్రకీర్య తిలతణ్డులాన్ సమ్ప్రకీర్య చితాం కల్పయిత్వా చితాయాం ప్రేతం నిధాయావ్యేనాస్యే నినయేత్ ఇదం త ఆత్మనః శరీరమ్ అయం త ఆత్మా ఆత్మనస్త ఆత్మానం శరీరాద్ బ్రహ్మ నిర్భినత్తి భూర్భువస్వరసౌ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహా ఇతి । మన్త్రేణ సిగ్వాతేనోపవీజయన్తి । తూష్ణీముదకుమ్భేనాపసవ్యం పరిషిఞ్చతి । ఉత్తపనేనాగ్నినా సంయోజయేత్ అస్మాత్త్వమధిజాతోఽసి అయం త్వదధిజాయతామ్ । అగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహా ఇతి । తీర్థేఽభిషిఞ్చేత్ ౧

అథ గర్భిణ్యాస్తైష్యాం కృతాయామ్ అత ఊర్ధ్వం మ్రియేత భర్తా శ్మశానం నీత్వా దహనం జోషయేత్ । చితాం కల్పయిత్వాపరేణ చితాయాః ప్రేతం నిధాయ నాభేః సవ్యస్యోపరిష్టాద్ లేఖ్యేన హిరణ్యగర్భః సమవర్తతాగ్రే ఇత్యవలేఖనమ్ । కుమారం దృశ్యమానమనుమన్త్రయతే జీవతాన్మమ పుత్ర ఇతి । అథ కుమారం స్నాపయేయుః । హిరణ్యమన్తర్ధాయ జీవతా గ్రామమాయాన్తి । యస్తే స్తనః శశయః ఇతి స్తనం ప్రదాయ తస్మిన్నుదర ఆజ్యాహుతీర్జుహోతి

శతాయుధాయ శతవీర్యాయ ఇత్యేతాభిః పఞ్చభిః ప్రయాసాయ స్వాహా ఇత్యేతేనానువాకేన । ప్రాణాయ స్వాహా వ్యానాయ స్వాహా ఇత్యేతేనానువాకేనాజ్యంజ్యా కుర్యాత్ । ప్రేతం చితామారోప్య విధినా దాహయేత్ । అష్టకాధేనుం తిలధేనుం భూమిధేనుం వా దద్యాత్ । అథ నరాణామశుచిర్భవేద్ బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యానాం సూతకే ప్రేతకే వాన్యేష్వశుచిర్మృతిః పఞ్చగవ్యేన సురభిమత్యా అబ్లిఙ్గాభిర్వారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిరగ్నిర్మూర్ధేత్యాన్తాదనువాకస్య శతరుద్రీయం ప్రోక్షయిత్వా యథాశక్తి దక్షిణాం దత్త్వా పైతృమేధికకర్మ ప్రతిపద్యత ఇతి ౨

అథ గృహస్థో బహుజాయాం విన్దేత దాసామన్యతమా మ్రియేతాగ్నినైవ పైతృమేధికమ్ కర్మ ప్రతిపద్యేత । అథ ఊర్ధ్వం దశరాత్రం వ్రతం చరేత్ । అధఃశయనం బ్రహ్మచర్యమ్ అనఙ్గవేషమనక్తాశనం నాసపిణ్డాన్యోన్యస్పర్శనమన్యోన్యాన్నభోజనమిత్యేవమాది వ్రతం చరేత్ । అన్యేష్వప్యూహేషు చ । ఏకాదశ ఏకోద్దిష్టం కుర్వన్తి । ఇతరాభిః పత్నీభిరగ్నిమన్వాధాయ తస్మిన్ గృహ్యాణి కర్మాణి క్రియన్తే । గృహస్థో బహుజాయాం విన్దేదౌపాసనం తన్త్రం న కృత్వా తస్యాం వా మ్రియేత ప్రసిద్ధం తత్ర కల్పేన తన్త్రం కృత్వాగ్నినా దాహయేత్ । అత ఊర్ధ్వమితరాభిః పత్నీభిరగ్నిమన్వాధాయ తస్మిన్ గృహ్యాణి కర్మాణి క్రియన్తే । తాసామపరా మ్రియేత పూర్వాగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా అన్వారబ్ధాయాం పత్న్యాం యజమానో జుహోతి నమస్తర్త్రే గద । అవ్యధాయై త్వా స్వధాయై త్వా । మా న ఇన్ద్రాభితస్త్వదృష్వారిష్టాసః । ఏవాబ్రహ్మన్ తవేదస్తు స్వాహా ఇతి । అథైనమగ్నిం సమారోప్య అయం తే యోనిరృత్వియ ఇతి అపరాగ్నౌ సమిధమభ్యాదధాతి ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వ ఇతి ద్వాభ్యామ్ । సమ్పరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వాన్వారబ్ధప్రేతస్య దక్షిణం బాహుమన్వారభ్య జుహోతి యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణ ఉజ్జహార ఇత్యేతేన సూక్తేన । ఏకైకశశ్చతుర్గృహీతం గృహీత్వా ప్రణీతాభ్యః కృత్వా చతుశ్శరావమోదనం శ్రపయిత్వా అభిఘార్యోదఞ్చముద్వాస్యాధిష్ఠితమభిఘారయతి । పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి సమితం సఙ్కల్పేథామ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య అగ్నే పురీష్యాధిపా భవా త్వన్న ఇతి యాజ్యయా జుహోతి । శ్వభ్రే కాష్ఠేఽథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి పురీష్యస్త్వమగ్న ఇత్యాన్తానువాకస్య । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । గురవే గాం దదాతి । విధినా దాహయేత్ । దశరాత్రాదత ఊర్ధ్వం ఇతరాభిః

పత్నీభిరగ్నిమన్వాధాయ తస్మిన్ గృహ్యాణి క్రియన్తే ३

ప్రణమ్య వన్దనం కాయైః సదాఖ్యం పరమేశ్వరమ్

పతీనాం ప్రేతసంస్కారవిధిం వక్ష్యే విశేషతః

విప్రో గృహస్థః శుద్ధాత్మా యతిసంస్కారమాచరేత్

శిక్యే శరీరమారోప్య గన్ధమాల్యైరలఙ్కృతమ్
తుషాగ్నిమత్ర చోద్వాస్య సంస్కర్తానుహరేద్యతిమ్
ఘోషితం జయశబ్దేన దున్దుభీనాం రవైరపి
ప్రాచీముదీచీం వా గత్వా శుద్ధం దేశం సమాశ్రయేత్
ఖాత్వా వ్యాహృతిభిర్దేశం దణ్డాయామప్రమాణకమ్
సప్తవ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య తత్ర దారుచితిం క్రియాత్
యాజ్ఞికైస్తు యథాశక్తి కాష్ఠైరన్యైరథాపి వా
తతః శరీరం ప్రక్షిప్య సావిత్ర్యా శుద్ధమానసః
విష్ణో ఇవ్యం రక్ష స్వేతి హవిస్తస్యాం నిధాపయేత్
పవిత్రం తేతి మన్త్రేణ పవిత్రం స్థాపయేన్ముఖే
త్రిదణ్డం దక్షిణే పాణావిదంవిష్ణ్వాదినా న్యసేత్
సవ్యే శిక్యం యదస్యేతి స్వాహాన్తేన నిధాపయేత్
సావిత్ర్యా తూదరే పాత్రం గుహ్యస్థానే కమణ్డలుమ్
భూమిర్భూమ్నా మమాగ్నేతి స్థాపయేత్ కౌపనం తతః
అధ్యేన క్షిప్తసర్వసాధనసంయుతమ్
శరీరరం హోతృభిః కర్తా సగ్రహైరుపతిష్ఠతే
తుషాగ్నినా దహేద్ దేహం యాతవాతహ సహ భవిష్యతి
అథాప్యుదాహరన్త్యేయం వేదార్థనిపుణా బుధాః
విషేకాదిశ్మశానాన్తా విధయో బ్రాహ్మణాశ్రయాః
తస్మిన్ యతేశ్చ సంస్కారం మన్త్రవత్ కురుతే గృహీ
ఆత్మన్యగ్నిం సమారోప్య యః ప్రేతమవదహ్యతి
తస్య పుత్రో విధానేన హ్యవరోప్యాగ్నినా దహేత్
అపి హోతృవిధానేన గాయత్ర్యా ప్రణవేన చ
సన్నికృష్టే తు సంన్యస్తే పితర్యుపరతే సుతః

దహనం తస్య కర్తవ్యం శ్రాద్ధం పిణ్డోదకక్రియా

ఆదావేవ వికల్పేన బ్రహ్మచారీ యతిర్భవేత్

తత్ర శ్రాద్ధం గృహస్థస్య కర్తవ్యం సన్నిధౌ భవేత్

యతిం వహన్ దహన్ స్పర్శన్ స్నానమాత్రేణ శుధ్యతి

అశ్వమేధఫలం సర్వే ప్రాప్నువన్తి పృథక్ సుతైః

కర్మనిష్ఠే తు సంన్యస్తే పితర్యుపరతేఽస్య తైః

దాహస్తస్య న కర్తవ్యః శ్రాద్ధం పిణ్డోదకక్రియా

సర్వసఙ్గనివృత్తస్య ధ్యానయోగరతస్య చ

న తస్య దహనం కార్యం నాశౌచం నోదకం తతః ౪

అథాతః పునఃసంస్కారం వ్యాఖ్యాస్యామః । త్రీణి షష్టిశతాని పలాశవృన్తానాం తైః

కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా యది శరీరం నశ్యేయుః పునః సంస్కారం కుర్వన్తి । అహరహరఞ్జలినైకోత్తరవృద్ధిరా త్ర్యహాత్ తస్యాగ్నిభిర్దహేయుః ఇతి విజ్ఞాయతే । పలాశవల్కైః కుశైర్వా సన్ధిషు సంవేష్టయతి । చత్వారింశతా శిరః దశభిర్గ్రీవాం వింశత్యోరస్త్రింశతోదరం పఞ్చాశతా పఞ్చాశతైకైకం బాహుం తేషామేవ పఞ్చభిః పఞ్చభిరఙ్గులీరుపకల్పయతే । సప్తత్యా సప్తత్యైకైకం పాదం తేషామేవ పఞ్చభిః పఞ్చభిరఙ్గులీరుపకల్పయతే । అష్టాభిః శిశ్నం ద్వాదశభిర్వృషణమ్ । తాన్ స్నాపయిత్వాలఙ్కృత్య అహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్యాన్తర్వేద్యాం నిధాయ బాన్ధవాః పర్యుపవిశ్యాభిమన్త్రయన్తే యమస్యాసౌ యమస్య స ఇమే యమగ్నయ ఇతి । ఏతదాదికర్మ ప్రతిపద్యన్తే ౫

అథహైకేతూష్ణీమ్ అథగర్భిణ్యాస్తైష్యాంకృతాయామ్ అథగృహస్థోబహువాయాంవిన్దేత ప్రణమ్య

వన్దనం అథాతఃపునఃసంస్కారం పఞ్చ ।

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథాతో మృతబలిం వ్యాఖ్యాస్యామః కేశశ్మశ్రూణి వాపయిత్వా స్నాత్వోదకం క్రియేత । ప్రాగ్దక్షిణాయతనే చతురశ్రం గోమయేనోపలిప్య త్రిరశ్మానం మధ్యే నిధాయ

సకృదుల్లిఖ్యాద్భిరభ్యుక్ష్య దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య సకృత్తిలమిశ్రం చరుమవద్యతి ముష్టిప్రమాణం కుక్కుటాణ్డప్రమాణం వా । ప్రకీర్ణకేశః సవ్యం జానుం భూమౌ నిధాయాశ్మని పిణ్డం దద్యాత్ । ఏతత్తేఽముష్మై పిణ్డం దద్యాత్ । ఆఞ్జనాభ్యఞ్జనే వాసశ్చ దద్యాత్ । పాత్రేణోదకం ప్రదక్షిణం నినయేత్ । అత్ర ప్రేతాః కాకాదభిహరన్తి । ఏవం సాయంప్రాతః కృత్వా దశమ్యాం వికృతాహారం సాయం బలిం దత్త్వావ్యుష్టకాలే ఉపనినీయ బ్రాహ్మణాన్ హీనాఙ్గానతిరిక్తాఙ్గాన్ కుష్ఠీన్ కునస్వీన్ శ్యావదన్తాన్ రోగీన్ వృషళీపతీన్ ఉన్మత్తాన్ పాపీన్ వర్జయిత్వా శుచీన్ శ్రోత్రియాన్ సువృత్తాన్ అధ్యయనసమ్పన్నాన్ గృహస్థాన్ దరిద్రాన్ క్రియాపూర్వాన్ పాత్రభూతాన్ సద్యోఽధిగమ్యాన్ అసగోత్రసమ్బన్ధయుక్తాన్ ఆయన్త్ర్య కర్మసు వ్యాఖ్యాతాన్ ఏతత్తే పితా సమనసో యత్ కిఞ్చిత్ ప్రేతాయానుమతః శ్వోభూతే మే పితురేకోద్దిష్టశ్రాద్ధం భుఞ్జతాం భవన్త ఇతి । భుజ్యతే ఇతి ప్రతివచనమ్ ౧

ఏకాదశ్యామేకోద్దిష్టం కుర్వన్తి । అవ్యుష్టే కాలే బ్రాహ్మణమాహూయ కిఞ్చిద్దత్త్వా నివేద్యానుమన్త్రయతే శ్వోభూతేఽన్నం సంస్కృత్య లుప్తశ్మశ్రులోమనఖాయ బ్రాహ్మణాయ దన్తకాష్ఠం దత్త్వా ధనధాన్యపాత్రం సంస్పృష్ట్వా దేశే పాత్రాణీత్యాది దత్త్వా బ్రాహ్మణముదఙ్ముఖముపవేశయేత్ । తిలమిశ్రేణోదకార్థం దద్యాదన్యత్ర ప్రాచమనాత్ । ఏకపవిత్రాన్తర్హితే పాత్రేఽప ఆనీయ పవిత్రేణోత్పూయ తిలానోప్య దర్భేషు సాదయిత్వా దర్భైరపిదధాతి । బ్రాహ్మణాయ గన్ధాది దత్త్వా పిణ్డం నివపామి ఇత్యాహ । పిణ్డం నివప ఇతి ప్రతివచనమ్ । అథ దర్భేషు పిణ్డం నిదధ్యాత్ అయమోదనః కామదఘుట!ఽస్త్వనన్తోఽక్షీయమాణః సురభిః సర్వకామైః । స త్వోపతిష్ఠత్వజరో నిత్యభూతః స్వధాం దుహానామమృతాంస్తర్పయన్త్వసౌ ఇతి । ఏకం పిణ్డం దత్త్వా తిలోదకైః ప్రసవ్యం పరిషిఞ్చతి ఊర్జస్వతీః స్వధయా వన్దమానాస్తాస్తే శ్రయన్తీః స్యోనా ఊర్జం వహన్తీః స్వధామక్షితోదకాః క్షీరముదకం ఘృతం మధు పయః కీలాలం పరిస్రుతమ్ ఇతి । అఞ్జనాదినా పిణ్డమలఙ్కృత్య బ్రాహ్మణం సమ్పూజ్యాఙ్గుష్ఠమూలముపసంగృహ్య భుఙ్క్ష్వ ఇత్యాహ భుజ్యత ఇత్యుక్త్వా అథ భుఞ్జానే సర్వేషాముచ్ఛిష్టం నిధాయాచాన్తే బర్హిష్యవకీర్య న్యుబ్జపాత్రం స్వదితమ్ ఇతి బ్రాహ్మణో బ్రూయాత్ । అథ పవిత్రం నిధాయాన్యుబ్జేతనప్రమాణ స్వధాస్త్విత్యుఞ్చైః ఇత్యుక్త్వా అస్తు స్వధా ఇతి ప్రతివచనమ్ । యజ్ఞోపవీత్యవోక్ష్య దక్షిణాం దత్త్వోత్థాప్య అన్నశేషైః కిం క్రియతామ్ ఇత్యాహ । ఇష్టైః సహోపభుజ్యతామ్ ఇతి ప్రతివచనమ్ । ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రత్యేత్య పిణ్డం త్యాజ్యాప్సు స్నాత్వా దేవాగారం ప్రవిశ్య అదక్షిణం కృత్వాఞ్జలిం కృత్వాలఙ్కృత్య గృహానేత్య పుణ్యాహాదీని వాచయిత్వా అన్నశేషం సగణః ప్రాశ్నాతి । పశ్యతి పుత్రం పశ్యతి పౌత్రం న చ శూద్రోచ్ఛిష్టం జాయత ఇతి కుశహారీతః ౨

సంవత్సరే సపిణ్డీకరణం కుర్యాత్ । ప్రాచీనావీత్యగ్నిముపసమాధాయ దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైః పరిస్తీర్య తేషు చత్వార్యుదపాత్రాణి నిధాయ ఏకపవిత్రేణ ప్రోక్షణీః సంస్కృత్య పాత్రాణి ప్రోక్ష్య తేషామేకం దక్షిణతః ప్రేతపాత్రం నిధాయార్ఘోదకపాత్రమానీయ పవిత్రేణోత్పూయ తిలానోప్య దర్భేషు సాదయిత్వా దర్భైరపిదధాతి । ఇతరేషు త్రిష్వప ఆనయతి ఊర్జస్వతీః స్వధయా

వన్దమానా ఇతి । దక్షిణ ఆఞ్జనాభ్యఞ్జనముదకుమ్భం నిధాయ దక్షిణతో బ్రాహ్మణాన్ సుప్రక్షాళితపాణిపాదాన్ దర్భేష్వాసనేషు విశ్వాన్ దేవాన్ ప్రాఙ్ముఖానుపవేశ్య ఇతరానుదఙ్ముఖానుపవేశ్య ప్రాప్నోతు భవాన్ ఇత్యాహ ప్రాప్నవాని ఇతీతరే ప్రత్యాహుః । తేభ్యో ధూపదీపవర్జం పూజాం కృత్వా తతోఽపసవ్యం పరిషిఞ్చతి । ఔదుమ్బరమిధ్మమభ్యాధాయౌదుమ్బర్యా దర్వ్యా జుహోతి । హోమార్థేణాజ్యేన సోమాయ పితృమత ఇత్యాదిషడ్భిర్మన్త్రైర్హుత్వాథ నామధేయైర్జుహోతి అముష్మై స్వధా నమోఽముష్మై స్వధా నమ ఇత్యష్టాబాహుతయః । ఏతా అష్టౌ జుహోతి । ఏవమన్నస్య హుత్వా అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమః స్వాహా ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే హుత్వానుప్రహృత్య దర్వీమపసవ్యం పరిషిచ్య దక్షిణతో దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వేకం ప్రేతపిణ్డం నిదధ్యాత్ అయమోదనః కామదుఘ ఇతి । ఊర్జస్వతీః స్వధయా వన్దమానా ఇతి తిలోదకైరపసవ్యం పరిషిచ్య పిణ్డావృతైతాన్ పిణ్డాన్ దత్త్వా శ్రద్ధాభిమర్శనేనాభిమృశ్యైతేన బ్రాహ్మణాన్ విద్యావతః పరివిశతి భుఙ్క్ష్వేతి । భుఞ్జానాన్ సమీక్షతే ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి బ్రహ్మణి మ ఆత్మామృతత్వాయ ఇతి । పితృలిఙ్గైః ఋుగ్యజుర్భిః శ్రావయేత్ । ఆచాన్తేభ్యస్తిలోదకం ప్రదాయ స్వధాస్తు ఇతి వాచయిత్వా అస్తు స్వధా ఇతి ప్రతివచనమ్ । యథాశక్తి దక్షిణాం దత్త్వా తతః ప్రేతపాత్రం పితృపాత్రేషు నినయేత్ సమానీ చ ఆకూతిః ఇత్యావర్త్య । తతః ప్రేతపిణ్డం పితృపిణ్డేఽడు! నిదధ్యాత్ సంగచ్ఛధ్వం సంవదధ్వం సమానో మన్త్రః సమితిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ । తానుపతిష్ఠతే యే సమానాః యే సజాతాః ఇతి ద్వాభ్యామ్ । అత్ర పైతృకమనువాకం జపతి ఉశన్తస్త్వా హవామహ ఇతి । ఊర్ధ్వం పితుః క్రియా స్యాత్ । సర్వతః శేషం సమవదాయాశ్నీయాత్ । సిద్ధమేతత్ సపిణ్డీకరణమ్ ౩

అథాతో నారాయణబలిం వ్యాఖ్యాస్యామః । దక్షిణోత్తరాయణేఽపరపక్షస్య ద్వాదశ్యాం క్రియేత । శ్రుతవృత్తసమ్పన్నాన్ ద్వాదశ షడ్వా బ్రాహ్మణానామన్త్రయతే । దేవగృహే నదీతీరే వాథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్! హఅస భ్యాంత్ర ప్రణీతాభ్యః కృత్వా ఉపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం దేవమావాహయామి ఓం భూః పురుషమావాహయామి ఓం భువః పురుషమావాహయామి ఓం స్వః పురుషమావాహయామి ఓం భూర్భువఃస్వః పురుషమావాహయామి ఓమ్ ఇత్యావాహ్య పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా దైవతమర్చయిత్వా ఆపో హి ష్ఠా మయో భువ ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా సహస్రశీర్షా పురుష ఇత్యేతేనానువాకేనాక్షతగన్ధపుష్పధూపదీపైరష్టాక్షరేణ వా దద్యాత్ । పశ్చిమాం దిశముపవేశ్య ప్రధానాహుతీర్జుహోతి విష్ణోర్నుకం వీర్యాణి ప్రవోచమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య పరో మాత్రయా ఇతి యాజ్యయా జుహోతి । అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి కేశవాయ స్వాహా ఇతి ద్వాదశ స్రువాహుతీః । గుళపాయసం ఘృతమిశ్రం దేవస్య త్వా ఇతి మహావిష్ణవే హవిర్నివేదయతి । కేశవాయ ఇతి ద్వాదశభిర్నమస్కారైర్బ్రాహ్మణానాహూయ సదర్భపక్షప్తేష్వాసనేషు ఉదఙ్ముఖానుపవేశ్య వాసోఽఙ్గుళీయం చ దక్షిణాం దద్యాత్ । త్రివృతాన్నేన బ్రాహ్మణాన్ పరితోషయతి । స్వస్తి వాచయిత్వానుజ్ఞాప్య వాచం యచ్ఛేత్ ।

ఆజ్యం తిలం హవిః సముదాయుత్యేడాపాత్రమానీయ హస్తేన జుహుయాత్ పితృభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । పితామహేభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । ప్రపితామహేభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । మాతృభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । పితామహీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । ప్రపితామహీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । మాతామహేభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । మాతుః పితామహేభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । మాతుః ప్రపితామహేభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । మాతామహీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । మాతుః పితామహీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । మాతుః ప్రపితామహీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । ఆచార్యేభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । ఆచార్యపత్నీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । గురుభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । గురుపత్నీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । సఖిభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । సఖిపత్నీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । జ్ఞాతిభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । జ్ఞాతిపత్నీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । అమాత్యేభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । అమాత్యపత్నీభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । సర్వేభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । సర్వాభ్యః స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా । అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమో విష్ణవే స్వాహా ఇతి । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ । దక్షిణేనాగ్నిం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు బలిం దదాతి విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నమః సాధ్యేభ్యో దేవేభ్యో నమః సర్వేభ్యో దేవేభ్యో నమః సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో నమః అసావిదం తే నమో బ్రాహ్మణేభ్యో నమః నమో బ్రహ్మప్రియాయ నమః । యస్తు సర్వాన్ సమధిగచ్ఛతి పితృభ్యో నారాయణాయ బలిం దదాతి । ఉపర్యుక్తం ప్రేతవిధానమ్ । ఏవమేవ శస్త్రవిపరజ్జుజలదర్వీకరమారుతతరుపాషాణోచ్చాసనాదిష్వాత్మనిహతస్య వా గోబ్రాహ్మణవిధవాపతితేష్వాపతితస్య వా శరీరసంస్కారాన్ వర్జయేత్ । దేశాన్తరమృతే సంగ్రామహతే వ్యాఘ్రహతే శరీరమానీయ విధినా దాహయేత్ । యద్యేకాఙ్గం దర్శయేద్ ద్విరఙ్గం వా పృథివీం శరీరం సక్త్వార్థయితః కుర్యాత్ । మధుసర్పిషాభ్యజ్య విధినా దాహయేత్ । అథ యది జీవేత్ పునరాగచ్ఛేదితి ౪

అథాతోమృతబలిమ్ ఏకాదశ్యామేకోద్దిష్టంకుర్వన్తి సంవత్సరేసపిణ్డీకరణం

కుర్యాత్ అథాతోనారాయణబలిం చత్వారి

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వాదశోఽధ్యాయః

భుక్త్వా శ్రాద్ధం తతో విద్వాన్ యథాశాస్త్రమగర్వితమ్

ఛర్దయేత్తు తతః సమ్యక్ కుశవారిజలం పిబేత్

పునర్జలాశయే స్నాత్వా మానస్తోకఋచం జపేత్
గాయత్ర్యష్టశతం జప్త్వా ప్రాణాయామాంస్తు షోడశ
భుక్తం చేన్మాసికశ్రాద్ధం ప్రాజాపత్యేన శుధ్యతి
అష్టకాం హి తతో భుక్త్వా పూర్వోకేన విశుధ్యతి
ఏకోద్దిష్టం తతో భుక్త్వా తత్ర చాన్ద్రాయణం చరేత్
అతికృచ్ఛ్రం చరేద్ విద్వాన్ భుక్త్వా నక్షత్రభోజనమ్
కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రం షణ్మాసే త్రిపక్షే తప్తమేవ చ
తథా సంవత్సరే శ్రాద్ధే సపిణ్డే తు తథైవ చ
బలిం నారాయణం భుక్త్వా కృచ్ఛ్రమేకం చరేద్ బుధః
అశక్తౌ తు తథా సర్వం కృచ్ఛ్రమేకం చరేద్ బుధః
అథవాపి త్రిరాత్రం స్యాదేకాహం వాపి దుర్బలమ్
తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన శ్రాద్ధగేహం న గచ్ఛతి
దాతారం తారయేత్ పశ్చాత్ త్వామదాతా తు గ్రన్థినమ్
తస్మాత్ సర్వప్రయత్నేన ఆమశ్రాద్ధం ప్రతిగ్రహేత్
సర్వాణ్యాదాయ ద్రవ్యాణి నయేద్ బ్రాహ్మణసన్నిధౌ
సర్వాణీమాని గృహ్ణీష్వ మే పితుః పుష్టికాఙ్క్షయా
భగవన్ననుగృహ్ణీష్వ పిణ్డం దేయం హి మద్గృహే
నివపేత్ పిణ్డమిత్యుక్త్వా నివపేయమితీతరః
బ్రాహ్మణేనాభ్యనుజ్ఞాతో గత్వా తు స్వగృహం ప్రతి
దత్త్వా పిణ్డం యథాశాస్త్రముదకస్యాఞ్జలిం తథా
స్వధామాదాయ తద్ గత్వా బ్రాహ్మణస్యాఞ్జలౌ నయేత్
స్వధాస్త్వితి తతః పశ్చాత్ స్వధా మాస్త్వాదినాబ్రవీత్
ఏవముక్తే తతో దత్త్వా దక్షిణాం బ్రాహ్మణస్య తు
ప్రదక్షిణం హి కృత్వా తు కృతాఞ్జలిపుటం తథా

ద్రవ్యప్రదానాత్ పూర్వం హి హుత్వా హోమం యథావిధి

స్వగృహం ప్రాప్య తద్ గత్వా సపిణ్డైః సహ భోజయేత్ ౧

అథ సర్వప్రాయశ్చిత్తాని జుహోతి । పలాశశకలమౌదుమ్బరశకలం వాన్యాని

యాజ్ఞికశకలాని వాష్టౌ గృహ్ణీయాత్ । పఞ్చ మహాయజ్ఞాన్ కృత్వాగ్నిం పరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ సమన్తం పరిషేచనం కరోతి । పురస్తాదోపరిష్టాశ్చ వ్యాహృతిభిర్విహృతాభిః సమస్తాభిశ్చ హుత్వా శకలానాజ్యేనాభ్యజ్య ఏకైకశో జుహుయాత్ దేవకృతస్యైనసోఽవయజనమసి స్వాహా । మనుష్యకృతస్యైనసోఽవయజనమసి స్వాహా । పితృకృతస్యైనసోఽవయజనమసి స్వాహా । ఆత్మకృతస్యైనసోఽవయజనమసి స్వాహా । అన్యకృతస్యైనసోఽవయజనమసి స్వాహా । యద్దివా చ నక్తం చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా । యద్విద్వాంసశ్చావిద్వాంసశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా । యత్స్వపన్తశ్చ జాగ్రతశ్చైనశ్చకృమ తస్యావయజనమసి స్వాహా । ఏనస ఏనసోఽవయజనమసి స్వాహా ఇతి । తథైవ పరిషిచ్య ఏవమేవాహరహః సాయం ప్రాతః శకలహోమం హుత్వా సర్వస్మాత్ కిల్బిషాత్ పూతో భవతి సర్వస్మాత్ కిల్బిషాత్ పూతో భవతీత్యాహ భగవానాగ్నివేశ్యః ౨

భుక్త్వాశ్రాద్ధమ్ అథసర్వప్రాయశ్చిత్తాని ద్వే

ఇత్యాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

తృతీయః ప్రశ్నః సమాప్తః

సమాప్తం చాగ్నివేశ్యగృహ్యసూత్రమ్

శుభం భూయాత్

ఆపస్తమ్బగృహ్యసూత్రమ్

అథ ప్రథమః పటలః

ప్రథమః ఖణ్డః

అథ కర్మాణ్యాచారాద్యాని గృహ్యన్తే ౧

ఉదగయనపూర్వపక్షాహఃపుణ్యాహేషు కార్యాణి ౨

యజ్ఞోపవీతినా ౩

ప్రదక్షిణమ్ ౪

పురస్తాదుదగ్వోపక్రమః ౫

తథాఽపవర్గః ౬

అపరపక్షే పిత్ర్యాణి ౭

ప్రాచీనావీతినా ౮

ప్రసవ్యమ్ ౯

దక్షిణతోఽపవర్గః ౧౦

నిమిత్తావేక్షాణి నైమిత్తికాని ౧౧

అగ్నిమిధ్వా ప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం పరిస్తృణాతి ౧౨

ప్రాగుదగగ్రైర్వా ౧౩

దక్షిణాగ్రైః పిత్ర్యేషు ౧౪

దక్షిణాప్రాగగ్రైర్వా ౧౫

ఉత్తరేణాగ్నిం దర్భాన్త్సంస్తీర్య ద్వన్ద్వం న్యఞ్చి పాత్రాణి ప్రయునక్తి దేవసంయుక్తాని ౧౬

సకృదేవ మనుష్యసంయుక్తాని ౧౭

ఏకైకశః పితృసంయుక్తాని ౧౮

పవిత్రయోస్సంస్కార ఆయామతః పరీమాణం ప్రోక్షణీసంస్కారః పాత్రప్రోక్ష ఇతి దర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీమ్ ౧౯

అపరేణాగ్నిం పవిత్రాన్తర్హితే పాత్రేఽప ఆనీయోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పూయ సమం ప్రాణైర్హృత్వోత్తరేణాగ్నిం దర్భేషు సాదయిత్వా దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య ౨౦

బ్రాహమణం దక్షిణతో దర్భేషు నిషాద్య ౨౧

ఆజ్యం విలాప్యాపరేణాగ్నిం పవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరుప్యోదీచోఽఙ్గారాన్నిరూహ్య తేష్వధిశ్రిత్య జ్వలతాఽవద్యుత్య ద్వే దర్భాగ్రే ప్రత్యస్య త్రిః పర్యగ్ని కృత్వోదగుద్వాస్యాఙ్గారాన్ప్రత్యూహ్యోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహారం త్రిరుత్పూయ పవిత్రే అనుప్రహృత్య ౨౨

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ప్రథమః ఖణ్డః

ద్వితీయః ఖణ్డః

యేన జుహోతి తదగ్నౌ ప్రతితప్య దర్భైః సంమృజ్య పునః ప్రతితప్య ప్రోక్ష్య నిధాయ దర్భానద్భిస్సంస్పృశ్యాగ్నౌ ప్రహరతి ౧

శమ్యాః పరిధ్యర్థే వివాహోపనయనసమావర్తనసీమన్తచౌలగోదానప్రాయశ్చిత్తేషు ౨

అగ్నిం పరిషిఞ్చత్యదితేఽనుమన్యస్వేతి దక్షిణతః ప్రాచీనమనుమతేఽనుమన్యస్వేతి పశ్చాదుదీచీనం సరస్వతేఽనుమన్యస్వేత్యుత్తరతః ప్రాచీనం దేవ సవితః ప్రసువేతి సమన్తమ్ ౩

పైతృకేషు సమన్తమేవ తూష్ణీమ్ ౪

ఇధ్మమాధాయాఘారావాఘారయతి దర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీమ్ ౫

అథాజ్యభాగౌ జుహోత్యగ్నయే స్వాహేత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే సోమాయ స్వాహేతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే సమం పూర్వేణ ౬

యథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్హుత్వా జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృతః ప్రాజాపత్యాం వ్యాహృతీర్విహృతాః సౌవిష్టకృతీమిత్యుపజుహోతి యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ । అగ్నిష్టత్స్విష్టకృద్విద్వాన్త్సర్వం స్విష్టం సుహుతం కరోతు స్వాహేతి ౭

పూర్వవత్పరిషేచనమన్వమంస్థాః ప్రాసావీరితి మన్త్రసన్నామః ౮

లౌకికానాం పాకయజ్ఞశబ్దః ౯

తత్ర బ్రాహ్మణావేక్షో విధిః ౧౦

ద్విర్జుహోతి ద్విర్నిమార్ష్టి ద్విః ప్రాశ్నాత్యుత్సృత్యాచామతి నిర్లేఢీతి ౧౧

సర్వఋతవో వివాహస్య శైశిరౌ మాసౌ పరిహాప్యోత్తమం చ నైదాఘమ్ ౧౨

సర్వాణి పుణ్యోక్తాని నక్షత్రాణి ౧౩

తథా మఙ్గలాని ౧౪

ఆవృతశ్చాస్త్రీభ్యః ప్రతీయేరన్ ౧౫

ఇన్వకాభిః ప్రసృజ్యన్తే తే వరాః ప్రతినన్దితాః ౧౬

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ద్వితీయః ఖణ్డః

తృతీయః ఖణ్డః

మఘాభిర్గావో గృహ్యన్తే ౧

ఫల్గునీభ్యాం వ్యూహ్యతే ౨

యాం కామయేత దుహితరం ప్రియా స్యాదితి తాం నిష్ట్యాయాం దద్యాత్ ప్రియైవ భవతి నేవ తు పునరాగచ్ఛతీతి బ్రాహ్మణవేక్షో విధిః ౩

ఇన్వకాశబ్దో మృగశిరసి ౪

నిష్ట్యాశబ్దస్స్వాతౌ ౫

వివాహే గౌః ౬

గృహేషు గౌః ౭

తయా వరమతిథివదర్హయేత్ ౮

యోఽస్యాపచితస్తమితరయా ౯

ఏతావద్గోరాలమ్భనమతిథిః పితరో వివాహశ్చ ౧౦

సుప్తాం రుదన్తీం నిష్క్రాన్తాం వరణే పరివర్జయేత్ ౧౧

దత్తాం గుప్తాం ద్యోతామృషభాం శరభాం వినతాం వికటాం ముణ్డాం మణ్డూషికాం సాఙ్కారికాం రాతాం పాలీం మిత్రాం స్వనుజాం వర్షకారీం చ వర్జయేత్ ౧౨

నక్షత్రనామా నదీనామా వృక్షనామాచ గర్హితాః ౧౩

సర్వాశ్చ రేఫలకారోపాన్తా వరణే పరివర్జయేత్ ౧౪

శక్తివిషయే ద్రవ్యాణి ప్రతిచ్ఛన్నాన్యుపనిధాయ బ్రూయాదుపస్పృశేతి ౧౫

నానా బీజాని సంసృష్టాని వేద్యాః పాంసూన్ క్షేత్రాల్లోష్టం శకృచ్ఛ్మశానలోష్టమితి ౧౬

పూర్వేషాముపస్పర్శనే యథాలిఙ్గమృద్ధిః ౧౭

ఉత్తమం పరిచక్షతే ౧౮

బన్ధుశీలలక్షణసమ్పన్నామరోగాముపయచ్ఛేత ౧౯

బన్ధుశీలలక్షణసమ్పన్నశ్శ్రుతవానరోగ ఇతి వరసమ్పత్ ౨౦

యస్యాం మనశ్చక్షుషోర్నిబన్ధస్తస్యామృద్ధిర్నేతరదాద్రియేతేత్యేకే ౨౧

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యపక్షే తృతీయః ఖణ్డః

సమాప్తశ్చ ప్రథమః పటలః

అథ ద్వితీయః పటలః

చతుర్థః ఖణ్డః

సుహృదస్సమవేతాన్మన్త్రవతో వరాన్ప్రహిణుయాత్ ౧

తానాదితో ద్వాభ్యామభిమన్త్రయేత ౨

స్వయం దృష్ట్వా తృతీయాం జపేత్ ౩

చతుర్థ్యా సమీక్షేత ౪

అఙ్గుష్ఠేనోపమధ్యమయా చాఙ్గుల్యా దర్భ సంగృహ్యోత్తరేణ యజుషా తస్యా భ్రువోరన్తరం సంమృజ్య ప్రాచీనం నిరస్యేత్ ౫

ప్రాప్తే నిమిత్త ఉత్తరాం జపేత్ ౬

యుగ్మాన్సమవేతాన్ మన్త్రవత ఉత్తరయాఽద్భ్యః ప్రహిణుయాత్ ౭

ఉత్తరేణ యజుషా తస్యాశ్శిరసి దర్భేణ్వం నిధాయ తస్మిన్నుత్తరయా దక్షిణం యుగచ్ఛిద్రం ప్రతిష్ఠాప్య ఛిద్రే సువర్ణముత్తరయాన్తర్ధాయోత్తరాభిః పఞ్చభిస్స్నపయిత్వోత్తరయాఽహతేన వాససాచ్ఛాద్యోత్తరయా యోక్త్రేణ సన్నహ్యతి ౮

అథైనాముత్తరయా దక్షిణే హస్తే గృహీత్వాగ్నిమభ్యానీయాపరేణాగ్నిముదగగ్రం కటమాస్తీర్య తస్మిన్నుపవిశత ఉత్తరో వరః ౯

అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తేఽథైనామాదితో ద్వాభ్యామభిమన్త్రయేత ౧౦

అథాస్యై దక్షిణేన నీచా హస్తేన దక్షిణముత్తానం హస్తం గృహ్ణీయాత్ ౧౧

యది కామయేత స్త్రీరేవ జనయేయమిత్యఙ్గులీరేవ గృహ్ణీయాత్ ౧౨

యది కామయేత పుంస ఏవ జనయేయమిత్యఙ్గుష్ఠమేవ సోఽభీవాఙ్గుష్ఠమభీవ లోమాని గృహ్ణాతి ౧౩

గృహ్ణామి త ఇత్యేతాభిశ్చతసృభిః ౧౪

అథైనాముత్తేరణాగ్నిం దక్షిణేన పదా ప్రాచీముదీచీం వా దిశమభి ప్రక్రమయత్యేకమిష ఇతి ౧౫

సఖేతి సప్తమే పదే జపతి ౧౬

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే చతుర్థః ఖణ్డః

పఞ్చమః ఖణ్డః

ప్రాగ్ఘోమాత్ప్రదక్షిణమగ్నిం కృత్వా యథాస్థానముపవిశ్యాన్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీర్జుహోతి సోమాయ జనివిదే స్వాహేత్యేతైః ప్రతిమన్త్రమ్ ౧

అథైనాముత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేన పదాఽశ్మానమాస్థాపయత్యాతిష్ఠేతి ౨

అథాస్యా అఞ్జలావుపస్తీర్య ద్విర్లాజానోప్యాభిఘారయతి ౩

తస్యాస్సోదర్యో లాజానావపతీత్యేకే ౪

జుహోతి యం నారీతి ౫

ఉత్తరాభిస్తిసృభిః ప్రదక్షిణమగ్నిం కృత్వాఽశ్మానమాస్థాపయతి యథా పురస్తాత్ ౬

హోమశ్చోత్తరయా ౭

పునః పరిక్రమణమ్ ౮

ఆస్థాపనమ్ ౯

హోమశ్చోత్తరయా ౧౦

పునః పరిక్రమణమ్ ౧౧

జయాది ప్రతిపద్యతే ౧౨

పరిషేచనాన్తం కృత్వోత్తరాభ్యాం యోక్త్రం విముచ్య తాం తతః ప్ర వా వాహయేత్ ప్ర వా హారయేత్ ౧౩

సమోప్యైతమగ్నిమనుహరన్తి ౧౪

నిత్యః ౧౫

ధార్యః ౧౬

అనుగతో మన్థ్యః ౧౭

శ్రోత్రియాగారాద్వాహార్యః ౧౮

ఉపవాసశ్చాన్య తరస్య భార్యాయాః పత్యుర్వా ౧౯

అనుగతేఽపి వోత్తరయా జుహుయాన్నోపవసేత్ ౨౦

ఉత్తరా రథస్యోత్తమ్నునీ ౨౧

వాహావుత్తరాభ్యాం యునక్తి దక్షిణమగ్రే ౨౨

ఆరోహతీముత్తరాభిరభిమన్త్రయతే ౨౩

సూత్రే వర్త్మనోర్వ్యవస్తృణాత్యుత్తరయా నీలం దక్షిణస్యాం లోహితముత్తరస్యామ్ ౨౪

తే ఉత్తరాభిరభియాతి ౨౫

తీర్థస్థాణుచతుష్పథవ్యతిక్రమే చోత్తరాం జపేత్ ౨౬

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే పఞ్చమః ఖణ్డః

షష్ఠః ఖణ్డః

నావముత్తరయాఽనుమన్త్రయతే ౧

న చ నావ్యాఃస్తరతీ వధూః పశ్యేత్ ౨

తీర్త్వోత్తరాం జపేత్ ౩

శ్మశానాదివ్యతిక్రమే భాణ్డే రథే వా
రిష్టేఽగ్నేరుపసమాధానాద్యజ్యభాగాన్తేఽన్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాది
ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాన్తం కరోతి ౪

క్షీరిణామన్యేషాం వా లక్ష్మణ్యానాం వృక్షాణాం నదీనాం ధన్వనాం చ వ్యతిక్రమ ఉత్తరే
యథాలిఙ్గం జపేత్ ౫

గృహానుత్తరయా సఙ్కాశయతి ౬

వాహావుత్తరాభ్యాం విముఞ్చతి దక్షిణమగ్రే ౭

లోహితం చర్మాఽఽనడుహం ప్రాచీనగ్రీవముత్తరలోమ మధ్యేఽగారస్యోత్తరయాఽఽస్తీర్య
గృహాన్ప్రపాదన్నుత్తరాం వాచయతి దక్షిణేన పదా ౮

న చ దేహలీమభి తిష్ఠతి ౯

ఉత్తరపూర్వే దేశేఽగారస్యాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తేఽన్వారబ్ధాయాముత్తరా
ఆహుతీర్హుత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాన్తం కృత్వోత్తరయా చర్మణ్యుపవిశత ఉత్తరో
వరః । అథాస్యాః పుంస్వోర్జీవపుత్రాయాః పుత్రమఙ్క ఉత్తరయోపవేశ్య తస్మై ఫలాన్యుత్తరేణ
యజుషా ప్రదాయోత్తరే జపిత్వా వాచం యచ్ఛత ఆ నక్షత్రేభ్యః ౧౧

ఉదితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్యోత్తరాభ్యాం యథాలిఙ్గం ధ్రువమరున్ధతీం చ దర్శయతి ౧౨

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే షష్ఠః ఖణ్డః

ఇతి ద్వితీయః పటలః

అథ తృతీయః పటలః

సప్తమః ఖణ్డః

అథైనామాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన యాజయతి ౧

పత్న్యవహన్తి ౨

శ్రపయిత్వాభిఘార్య ప్రాచీనముదీచీనం వోద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్యాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తేఽన్వారబ్ధాయాః స్థాలీపాకాజ్జుహోతి ౩

సకృదుపస్తరణాభిఘారణే ద్విరవదానమ్ ౪

అగ్నిర్దేవతా స్వాహాకారప్రదానః ౫

అపి వా సకృదుపహత్య జుహుయాత్ ౬

అగ్నిస్స్విష్టకృత్ ద్వితీయః ౭

సకృదుపస్తరణావదానే ద్విరభిఘారణమ్ ౮

మధ్యాత్పూర్వస్యావదానమ్ ౯

మధ్యే హోమః ౧౦

ఉత్తరార్ధాదుత్తరస్య ౧౧

ఉత్తరార్ధపూర్వార్ధే హోమః ౧౨

లేపయోః ప్రస్తరవత్తూష్ణీం బర్హిరజ్యాగ్నౌ ప్రహరతి ౧౩

సిద్ధముత్తరం పరిషేచనమ్ ౧౪

తేన సర్పిష్మతా బ్రాహ్మణం భోజయేత్ ౧౫

యోఽస్యాపచితస్తస్మా ఋషభం దదాతి ౧౬

ఏవమత ఊర్ధ్వం దక్షిణావర్జముపోషితాభ్యాం పర్వసు కార్యః ౧౭

పూర్ణపాత్రస్తు దక్షిణేత్యేకే ౧౮

సాయం ప్రాతరత ఊర్ధ్వం హస్తేనైతే ఆహుతీ తణ్డులైర్యవైర్వా జుహుయాత్ ౧౯

స్థాలీపాకవద్దైవతమ్ ౨౦

సౌరీ పూర్వాహుతిః ప్రాతరిత్యేకే ౨౧

ఉభయతః పరిషేచనం యథా పురస్తాత్ ౨౨

పార్వణేనాతోఽన్యాని కర్మాణి వ్యాఖ్యాతాన్యాచారాద్యాని గృహ్యన్తే ౨౩

యథోపదేశం దేవతాః ౨౪

అగ్నిం స్విష్టకృతం చాన్తరేణ ౨౫

అవికృతమాతిథ్యమ్ ౨౬

వైశ్వదేవే విశ్వే దేవాః ౨౭

పౌర్ణమాస్యాం పౌర్ణమాసీ యస్యాం క్రియతే ౨౮

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే సప్తమః ఖణ్డః

అష్టమః ఖణ్డః

ఉపాకరణే సమాపనే చ ఋషిర్యః ప్రజ్ఞాయతే ౧

సదసస్పతిర్ద్వితీయః ౨

స్త్రియాఽనుపేతేన క్షారలవణావరాన్నసంసృష్టస్య చ హోమం పరిచక్షతే ౩

యథోపదేశం కామ్యాని బలయశ్చ ౪

సర్వత్ర స్వయం ప్రజ్వలితేఽగ్నావుత్తరాభ్యాం సభిధావాదధ్యాత్ ౫

ఆపన్మాశ్రీః శ్రీర్మాగాదితి వా ౬

ఏతదహర్విజానీయాద్యదహర్భార్యామావహతే ౭

త్రిరాత్రముభయోరధశ్శయ్యా బ్రహ్మచర్యం క్షారలవణవర్జనం చ ౮

తయోర్శ్శయ్యామన్తరేణ దణ్డో గన్ధలిప్తో వాససా సూత్రేణ వా పరివీతస్తిష్ఠతి ౯

తం చతుర్థ్యాఽపరరాత్ర ఉత్తరాభ్యాముత్థాప్య ప్రక్షాల్య
నిధాయాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తేఽన్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాది

ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాన్తం కృత్వాఽపరేణాగ్నిం ప్రాచీముపవేశ్య తస్యాశ్శిరస్యాజ్యశేషాద్వ్యాహృతిభిరోఙ్కారచతుర్థాభిరానీయోత్తరాభ్యాం యథాలిఙ్గం మిథస్సమీక్ష్యోత్తరయాజ్యశేషేణ హృదయదేశౌ సంమృజ్యోత్తరాస్తిస్రో జపిత్వా శేషం సమావేశనే జపేత్ ౧౦

అన్యో వైనామభిమన్త్రయేత ౧౧

యదా మలవద్వాసాః స్యాదథైనాం బ్రాహ్మణప్రతిషిద్ధాని కర్మాణి సంశాస్తి యాం మలవద్వాసస మిత్యేతాని ౧౨

రజసః ప్రాదుర్భావాత్స్నాతామృతుసమావేశనే ఉత్తరాభిరభిమన్త్రయేత ౧౩

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే అష్టమః ఖణ్డః

నవమః ఖణ్డః

చతుర్థీప్రభృత్యాషోడశీముత్తరాముత్తరాం యుగ్మాం ప్రజానిఃశ్రేయసమృతుగమన ఇత్యుపదిశన్తి ౧

అర్థప్రాధ్వస్య పరిక్షవే పరికాసనే చాప ఉపస్పృశ్యోత్తరే యథాలిఙ్గం జపేత్ ౨

ఏవముత్తరైర్యథాలిఙ్గం చిత్రియం వనస్పతిం శకృద్రీతి సిగ్వాతం శకునిమితి ౩

ఉభయోర్హృదయసంసర్గేఽప్సుస్త్రిరాత్రావరం బ్రహ్మచర్యం చరిత్వా స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తేఽన్వారబ్ధాయాం స్థాలీపాకాదుత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాన్తం కృత్వా తేన సర్పిష్మతా యుగ్మాన్వ్యవరాన్ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా సిద్ధిం వాచయీత ౪

శ్వస్తిష్యేణేతి త్రిస్సప్తైర్యవైః పాఠాం పరికిరతి యది వారుణ్యసి వరుణాత్త్వా నిష్క్రీణామి యది సౌమ్యసి సోమాత్త్వా నిష్క్రీణామి ఇతి ౫

శ్వోభూతే ఉత్తరయోత్థాప్యోత్తరాభిస్తిసృభిరభిమన్త్ర్యోత్తరయా ప్రతిచ్ఛన్నాం హస్తయోరాబధ్య శయ్యాకాలే బాహుభ్యాం భర్తారం పరిగృహ్ణీయాదుపధానలిఙ్గయా ౬

వశ్యో భవతి ౭

సపత్నీబాధనఞ్చ ౮

ఏతేనైవ కామేనోత్తరేణానువాకేన సదాదిత్యముపతిష్ఠతే ౯

యక్ష్మగృహీతామన్యాం వా బ్రహ్మచర్యయుక్తః పుష్కరసంవర్తమూలైరుత్తరైర్యథాలిఙ్గమఙ్గాని సంమృశ్య ప్రతీచీనం నిరస్యేత్ ౧౦

వధూవాస ఉత్తరాభిరేతద్విదే దద్యాత్ ౧౧

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే నవమః ఖణ్డః

సమాప్తస్తృతీయః పటలః

అథ చతుర్థః పటలః

దశమః ఖణ్డః

ఉపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

బర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయీత ౨

గర్భైకాదశేషు రాజన్యం గర్భద్వాదశేషు వైశ్యమ్ ౩

వసన్తో గ్రీష్మశ్శరదిత్యృతవో వర్ణానుపూర్వ్యేణ ౪

బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాశిషో వాచయిత్వా కుమారం భోజయిత్వాఽనువాకస్య ప్రథమేన యజుషాఽపః సంసృజ్యోష్ణాశ్శీతాస్వానీయోత్తరయా శిర ఉనత్తి ౫

త్రీంస్త్రీన్ దర్భాననన్తర్ధాయోత్తరాభిశ్చతసృభిః ప్రతిమన్త్రం ప్రతిదిశం ప్రవపతి ౬

వపన్తముత్తరయానుమన్త్రయతే దక్షిణతో మాతా బ్రహ్మచారీ వా ౭

ఆనడుహే శకృత్పిణ్డే యవాన్నిధాయ తస్మిన్కేశానుపయమ్యోత్తరయోదుమ్బరమూలే దర్భస్తమ్బే వా నిదధాతి ౮

స్నాతమగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే పాలాశీం సమిధముత్తరయాధాప్యోత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేన పదాఽశ్మానమాస్థాపయత్యాతి ష్ఠేతి ౯

వాసఃసద్యఃకృత్తోతముత్తరాభ్యామభిమన్త్ర్యోత్తరాభిస్తిసృభిఃపరిధాప్య పరిహితముత్తరయానుమన్త్రయతే ౧౦

మౌఞ్జీం మేఖలాం త్రివృతాం త్రిఃప్రదక్షిణముత్తరాభ్యాం పరివీయాజినముత్తరముత్తరయా ౧౧

ఉత్తరేణాగ్నిం దర్భాన్సంస్తీర్య తేష్వేనముత్తరయావస్థాప్యోదకాఞ్జలిమస్మా అఞ్జలావానీయోత్తరయా త్రిః ప్రోక్ష్యోత్తరైర్దక్షిణే హస్తే గృహీత్వోత్తరైర్దేవతాభ్యః పరీదాయోత్తరేణ

యజుషోపనీయ సుప్రజా ఇతి దక్షిణే కర్ణే జపతి ౧౨

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే దశమః ఖణ్డః

ఏకాదశః ఖణ్డః

బ్రహ్మచర్యమాగామితి కుమార ఆహ ౧

ప్రష్టం పరస్య ప్రతివచనం కుమారస్య ౨

శేషం పరో జపతి ౩

ప్రత్యగాశిషం చైనం వాచయతి ౪

ఉక్తమాజ్యభాగాన్తమ్ ౫

అత్రైనముత్తరా ఆహుతీర్హావయిత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే ౬

పరిషేచనాన్తం కృత్వాపరేణాగ్నిముదగగ్రం కూర్చం నిధాయ తస్మిన్నుత్తరేణ యజుషోపనేతోపవిశతి ౭

పురస్తాత్ ప్రత్యఙ్ఙాసీనః కుమారో దక్షిణేన పాణినా దక్షిణం పాదమన్వారభ్యాహ సావిత్రీం భో అనుబ్రూహి ఇతి ౮

తస్మా అన్వాహ తత్సవితురితి ౯

పచ్ఛోఽర్ధర్చశస్తతస్సర్వామ్ ౧౦

వ్యాహృతీర్విహృతాః పాదాదిష్వన్తేషు వా తథార్ధర్చయోరుత్తమాం కృష్ణ్స్యామ్ ౧౧

కుమార ఉత్తరేణ మన్త్రేణోత్తరమోష్ఠముపస్పృశతే ౧౨

కర్ణావుత్తరేణ ౧౩

దణ్డముత్తరేణాఽఽదత్తే ౧౪

పాలాశో దణ్డో బ్రాహ్మణస్య నైయ్యగ్రోధస్స్కన్ధజోఽవాఙ్గో రాజన్యస్య బాదర ఔదుమ్బరో వా వైశ్యస్య ౧౫

వార్క్షో దణ్డ ఇత్యవర్ణసంయోగేనైక ఉపదిశన్తి ౧౬

స్మృతం చ మ ఇత్యేతద్వాచయిత్వా గురవే వరం దత్త్వోదాయుషేత్యుత్థాప్యోత్తరైరాదిత్యముపతిష్ఠతే ౧౭

యం కామయేత నాయమాచ్ఛిద్యేతేతి తముత్తరయా దక్షిణే హస్తే గృహ్ణీయాత్ ౧౮

త్ర్యహమేతమగ్నిం ధారయన్తి ౧౯

క్షారలవణవర్జనం చ ౨౦

పరి త్వేతి పరిమృజ్య తస్మిన్నుత్తరైర్మన్త్రైస్సమిధ ఆదధ్యాత్ ౨౧

ఏవమన్యస్మిన్నపి సదారణ్యాదేధానాహృత్య ౨౨

ఉత్తరయా సంశాస్తి ౨౩

వాసశ్చతుర్థీముత్తరయాదత్తేఽన్యత్పరిధాప్య ౨౪

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ఏకాదశః ఖణ్డః

చతుర్థః పటలః సమాప్తః

అథోపాకర్మోత్సర్జనపటలః

అథాత ఉపాకరణోత్సర్జనే వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

శ్రవణాపక్ష ఓషధీషు జాతాసు హస్తేన పౌర్ణమాస్యాం వాఽధ్యాయోపాకర్మ ౨

అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తేఽన్వారబ్ధేషు కాణ్డఋషిభ్యో జుహోతి సదసస్పతయే సావిత్ర్యా ఋగ్వేదాయ యజుర్వేదాయ సామవేదాయాథర్వణవేదాయేతి హుత్వా ఉపహోమో వేదాహుతీనాముపరిష్టాత్సదసస్పతిమిత్యేకే ౩

పరిషేచనాన్తం కృత్వా త్రీననువాకానాదితోఽధీయీరన్ ౪

ప్రథమోత్తమావనువాకౌ వా ౫

త్ర్యహమేకాహం వా క్షమ్యాధీయీరన్ ౬

అథోపాకరణమధ్యాయః ౭

తైషీపక్షస్య రోహిణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వోత్సర్గః ౮

ప్రాచీముదీచీం వా సగణో దిశముపనిష్క్రమ్య యత్రాపః పురస్తాత్సుఖాః సుఖావగాహా అవకిన్యః శఙ్ఖిన్యః తాసామన్తం గత్వాఽభిషేకాన్కృత్వా సురభిమత్యాబ్లిఙ్గా

భిర్వారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమనీభిరితి మార్జయిత్వాన్తర్జలగతోఽఘమర్షణేన త్రీన్ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వోత్తీర్యాచమ్యోపోత్థాయ దర్భానన్యోన్యస్మై సమ్ప్రదాయ శుచౌ దేశే ప్రాక్కూలైర్దర్భైరాసనాని కల్పయన్తి ౯

బ్రహ్మణే ప్రజాపతయే వృహస్పతయేఽగ్నయే వాయవే సూర్యాయ చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్యః ఋతుభ్యస్సంవత్సరాయ ఇన్ద్రాయ రాజ్ఞే సోమాయ రాజ్ఞే యమాయ రాజ్ఞే వరుణాయ రాజ్ఞే వైశ్రవణాయ రాజ్ఞే వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్సాధ్యేభ్యో మరుద్భ్య ఋభుభ్యో భృగుభ్యోఽఙ్గిరోభ్య ఇతి దేవగణానామ్ ౧౦

అథర్షయఃవిశ్వామిత్రో జమదగ్నిర్భరద్వాజో గౌతమోఽత్రిర్వసిష్ఠః కశ్యప ఇత్యేతే సప్తర్షయః సప్తర్షిభ్యః కల్పయిత్వా దక్షిణతోఽగస్త్యాయ కల్పయన్తి ౧౧

తతో యావదేకవైద్యన్తైః కల్పయన్తి ౧౨

ప్రాచీనావీతాని కృత్వా దక్షిణతో వైశమ్పాయనాయ పైఙ్గయే తిత్తిరయే ఉఖాయాత్రేయాయ పదాకారాయ కౌణ్డిన్యాయ వృత్తికారాయ బౌధాయనాయ ప్రవచనకారాయ ఆపస్తమ్బాయ సూత్రకారాయ భరద్వాజాయ సూత్రకారాయ సత్యాషాఢాయ హిరణ్యకేశాయ ఆచార్యేభ్య ఊర్ధ్వరేతోభ్య ఏకపత్నీభ్యో వానప్రస్థేభ్యః కల్పయామీతి ౧౩

అథ యథాస్వం పితృభ్యః కల్పయన్తి మాతామహేభ్యశ్చ పృథక్ ౧౪

యజ్ఞోపవీతాని కృత్వా తేష్వేవ దేశేషు తథైవానుపూర్వ్యా తైరేవ నామభిర్దేవానృషీంశ్చ తర్పయన్తి వైశమ్పాయనప్రభృతీంస్తు మాతుః ప్రపితామహపర్యన్తాన్ప్రాచీనావీతినస్తర్పయన్తి అముం తర్పయామ్యముం తర్పయామ్యముం తర్పయామీతి ౧౫

అభిప్యన్తే వాన్యోన్యమ్ ౧౬

యజ్ఞోపవీతాని కృత్వా త్రీనాదితోఽనువాకానధీయీరన్ ౧౭

కాణ్డాదీన్ప్రథమోత్తమౌ వా ౧౮

కాణ్డాత్కాణ్డాత్ప్రరోహన్తీతిద్వాభ్యాముపోదకే దూర్వా రోపయన్తి ౧౯

అపః ప్రగాహ్యోదధిం కుర్వన్తి ౨౦

సర్వతః పరివార్యోర్మిమన్తః కుర్వన్తి ౨౧

ఉద్గాహ్యేతమితోరాజిం ధావన్తి ౨౨

ప్రత్యేత్యాభిదానాని సక్తుభిరోదనేనేతి బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా వాచయతి ౨౩

ఏవం పారాయణసమాప్తౌ చ కాణ్డాది దూర్వారోపణోదధిధావనవర్జమ్ ౨౪

ప్రత్యేత్య బ్రాహ్మణభోజనాది కర్మ ప్రతిపద్యతే ౨౫

ఏవమేవాద్భిరహరహర్దేవానృషీన్పితౄంశ్చ తర్పయేత్ ౨౬

ఇత్యుపాకర్మోత్సర్జనపటలః

అథ పఞ్చమః పటలః

ద్వాదశః ఖణ్డః

వేదమధీత్య స్నాస్యన్ప్రాగుదయాద్వ్రజం ప్రవిశ్యాన్తర్లోమ్నా చర్మణా ద్వారమపిధాయాస్తే ౧

నైనమేతదహరాదిత్యోఽభితపేత్ ౨

మధ్యన్దినేఽగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే పాలాశీం సమిధముత్తరయాధాయాపరేణాగ్నిం కట ఏరకాయాం వోపవిశ్యోత్తరయా క్షురమభిమన్త్ర్యోత్తరేణ యజుషా వప్త్రే ప్రదాయాపాం సంసర్జనాద్యాకేశనిధానాత్సమానమ్ ౩

జఘనార్ధే వ్రజస్యోపవిశ్య విస్నస్య మేఖలాం బ్రహ్మచారిణే ప్రయచ్ఛతి ౪

తాం స ఉత్తరేణ యజుషోదుమ్బరమూలే దర్భస్తమ్బే వోపగూహతి ౫

ఏవం విహితాభిరేవాద్భిరుత్తరాభిష్షడ్భిస్స్నాత్వోత్తరయోదుమ్బరేణ దతో ధావతే ౬

స్నానీయోచ్ఛాదితస్స్నాతః ౭

ఉత్తరేన యజుషాఽహతమన్తరం వాసః పరిధాయ సార్వసురభిణా చన్దనేనోత్తరైర్దేశతాభ్యః ప్రదాయోత్తరయానులిప్య మణిం సౌవర్ణం సోపధానం సూత్రోతముత్తరయోదపాత్రే త్రిః ప్రదక్షిణం పరిప్లావ్యోత్తరయా గ్రీవాస్వాబధ్యైవమేవ బాదరం మణిం మన్త్రవర్జం సవ్యే పాణావాబధ్యాహతముత్తరం వాసో రేవతీ స్త్వేతి సమానమ్ ౮

తస్య దశాయాం ప్రవర్తౌ ప్రబధ్య దర్వ్యామాధాయాజ్యేనాభ్యానాయన్నుత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే ౯

పరిషేచనాన్తం కృత్వైతాభిరేవ దక్షిణే కర్ణ ఆబధ్నీతైతాభిస్సవ్యే ౧౦

ఏవముత్తరైర్యథాలిఙ్గం స్రజశ్శిరస్యాఞ్జనమాదర్శావేక్షణముపానహౌ ఛత్రం దణ్డమితి ౧౧

వాచం యచ్ఛత్యానక్షత్రేభ్యః ౧౨

ఉదితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్యోత్తరేణార్ధర్చేన దిశ ఉపస్థాయోత్తరేణ నక్షత్రాణి చన్ద్రమసమితి ౧౩

రాతినా సమ్భాష్య యథార్థం గచ్ఛతి ౧౪

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ద్వాదశః ఖణ్డః

త్రయోదశః ఖణ్డః

అథైతదపరం తూష్ణీమేవ తీర్థే స్నాత్వా తూష్ణీం సమిధమాదధాతి ౧

యత్రాస్మా అపచితిం కుర్వన్తి తత్కూర్చ ఉపవిశతి యథాపురస్తాత్ ౨

ఏవముత్తరాభ్యాం యథాలిఙ్గం రాజా స్థపతిశ్చ ౩

ఆపః పాద్యా ఇతి ప్రాహ ౪

ఉత్తరయాఽభిమన్త్ర్య దక్షిణం పాదం పూర్వం బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛేత్సవ్యం శూద్రాయ ౫

ప్రక్షాలయితారముపస్పృశ్యోత్తరేణ యజుషాత్మానం ప్రత్యభిమృశేత్ ౬

కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్య మృన్మయేనార్హణీయా ఆప ఇతి ప్రాహ ౭

ఉత్తరయాఽభిమన్త్ర్యాఞ్జలావేకదేశ ఆనీయమాన ఉత్తరం యజుర్జపేత్ ౮

శేషం పురస్తాన్నినీయమానముత్తరయాఽనుమన్త్రయతే ౯

దధి మధ్వితి సంసృజ్య కాంస్యేన వర్షీయసా పిధాయ కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్య మధుపర్క ఇతి ప్రాహ ౧౦

త్రివృతమేకే ఘృతం చ ౧౧

పాఙ్క్తమేకే ధానాస్సక్తూంశ్చ ౧౨

ఉత్తరాభ్యామభిమన్త్ర్య యజుర్భ్యామప ఆచామతి పురస్తాదుపరిష్టాచ్చోత్తరయా త్రిః ప్రాశ్యానుకమ్ప్యాయ ప్రయచ్ఛేత్ ౧౩

ప్రతిగృహ్యైవ రాజా స్థపతిర్వా పురోహితాయ ౧౪

గౌరితి గాం ప్రాహ ౧౫

ఉత్తరయాభిమన్త్ర్య తస్యై వపాం శ్రపయిత్వోపస్తీర్ణాభిఘారితాం మధ్యమేనాన్తమేన వా పలాశపర్ణేనోత్తరయా జుహోతి ౧౬

యద్యుత్సృజేదుపాంశూత్తరాం జపిత్వోముత్సృజతేత్యుచ్చైః ౧౭

అన్నం ప్రోక్తముపాంశూత్తరైరభిమన్త్ర్య ఓం కల్పయతే త్యుచ్చైః ౧౮

ఆచార్యాయర్త్విజే శ్వశురాయ రాజ్ఞ ఇతి

పరిసంవత్సరాదుపతిష్ఠద్భ్య ఏతత్కార్యమ్ ౧౯

సకృత్ప్రవక్త్రే చిత్రాయ ౨౦

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే త్రయోదశః ఖణ్డః

పఞ్చమశ్చ పటలః సమాప్తః

అథ షష్ఠః పటలః

చతుర్దశః ఖణ్డః

సీమన్తోన్నయనం ప్రశ్నే గర్భే చతుర్థే మాసి ౧

బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాశిషో వాచయిత్వాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తేఽన్వారబ్ధాయాముత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే ౨

పరిషేచనాన్తం కృత్వాపరేణాగ్నిం ప్రాచీనముపవేశ్య త్రేణ్యా శలల్యా త్రిభిర్దర్భపుఞ్జీలైశ్శలాలుగ్లప్సేనేత్యూర్ధ్వం సీమన్తమున్నయతి వ్యాహృతీభిరుత్తరాభ్యాం చ గాయతమితి వీణాగాయినౌ సంశాస్తి ౪

ఉత్తరయోః పూర్వా సాల్వానాం వ్రాహ్మణానామితరా ౫

నదీనిర్దేశశ్చ యస్యాం వసన్తి ౬

యవాన్విరూఢానాబధ్య వాచం యచ్ఛత్యానక్షత్రేభ్యః ౭

ఉదితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య వత్సమన్వారభ్య వ్యాహృతీశ్చ జపిత్వా వాచం విసృజేత్ ౮

పుంసవనం వ్యక్తే గర్భే తిష్యేణ ౯

న్యగ్రోధస్య యా ప్రాచ్యుదీచీ వా శాఖా తతస్సవృషణాం శుఙ్గామాహృత్య సీమన్తవదగ్నేరుపసమాధానాది ౧౦

అనవస్నాతయా కుమార్యా దృషత్పుత్రే దృషత్పుత్రేణ పేషయిత్వా పరిప్లావ్యా పేరణాగ్నిం ప్రాచీముత్తానాం నిపాత్యోత్తరేణ యజుషాఽఙ్గుష్ఠేన దక్షిణే నాసికాచ్ఛిద్రేఽపి నయతి ౧౧

పుమాంసం జనయతి ౧౨

క్షిప్రం సువనమ్ ౧౩

అనాప్రీతేన శరావేణానుస్రోతసముదకమాహృత్య పత్తస్తూర్యన్తీం నిధాయ మూర్ధఞోష్యన్తీముత్తరేణ యజుషాఽభిమృశ్యైతాభిరద్భిరుత్తరాభిరవోక్షేత్ ౧౪

యది జరాయు న పతేదేవంవిహితాభిరేవాద్భిరుత్తరాభ్యామవోక్షేత్ ౧౫

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే చతుర్దశః ఖణ్డః

పఞ్చదశః ఖణ్డః

జాతం వాత్సప్రేణాభిమృశ్యోత్తరేణ యజుషోపస్థ ఆధాయోత్తరాభ్యామాభిమన్త్రణం మూర్ధన్యవఘ్రాణం దక్షిణే కర్ణే జాపః ౧

నక్షత్రనామ చ నిర్దిశతి ౨

తద్రహస్యం భవతి ౩

మధు ఘృతమితి సంసృజ్య తస్మిన్ దర్భేణ హిరణ్యం నిష్టర్క్యం బధ్వావదాయోత్తరైర్మన్త్రైః కుమారం ప్రాశయిత్వోత్తరాభిః పఞ్చభిస్స్నపయిత్వా దధి ఘృతమితి సంసృజ్య కాంస్యేన పృషదాజ్యం వ్యాహృతీభిరోఙ్కారచతుర్థాభిః కుమారం ప్రాశయిత్వాద్భిశ్శేషం సంసృజ్య గోష్ఠే నినయేత్ ౪

ఉత్తరయా మాతురుపస్థ ఆధాయోత్తరయా దక్షిణం స్తనం ప్రతిధాప్యోత్తరాభ్యాం పృథివీమభిమృశ్యోత్తరేణ యజుషా సంవిష్టమ్ ౫

ఉత్తరేణ యజుషా శిరస్య ఉదకుమ్భం నిధాయ సర్షపాన్ఫలీకరణమిశ్రానఞ్జలినోత్తరైస్త్రిస్త్రిప్రతిస్వాహాకారం హుత్వా సంశాస్తి ప్రవిష్టే ప్రవిష్ట ఏవ తూష్ణీమగ్నావావపతేతి ౬

ఏవమహరహరానిర్దశతాయాః ౭

దశమ్యాముత్థితాయాం స్నాతాయాం పుత్రస్య నామ దధాతి పితా మాతేతి ౮

ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వా నామపూర్వమాఖ్యాతోత్తరం దీర్ఘాభినిష్ఠానాన్తం ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థమ్ ౯

అపి వా యస్మిన్స్విత్యుపసర్గస్స్యాత్ తద్ధి ప్రతిష్ఠితమితి హి బ్రాహ్మణమ్ ౧౦

అయుజాక్షరం కుమార్యాః ౧౧

ప్రవాసాదేత్య పుత్రస్యోత్తరాభ్యామభిమన్త్రణం మూర్ధన్యవఘ్రాణం దక్షిణే కర్ణ ఉత్తరాన్మన్త్రాన్ జపేత్ ౧౨

కుమారీముత్తరేణ యజుషాఽభిమన్త్రయతే ౧౩

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే పఞ్చదశః ఖణ్డః

షోడశః ఖణ్డః

జన్మనోఽధి షష్ఠే మాసి బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాశిషో వాచయిత్వా దధి మధు ఘృతమోదనమితి సంసృజ్యోత్తరైర్మన్త్రైః కుమారం ప్రాశయేత్ ౧

త్రైత్తిరేణ మాఁసేనేత్యేకే ౨

జన్మనోఽధి తృతీయే వర్షే చౌలం పునర్వస్వోః ౩

బ్రాహ్మణానాం భోజనముపాయనవత్ ౪

సీమన్తవదగ్నేరుపసమాధానాది ౫

అపరేణాగ్నిం ప్రాఞ్చముపవేశ్య త్రేణ్యా శలల్యా త్రిభిర్దర్భపుఞ్జీలైః శలాలుగ్లప్సేనేతి తూష్ణీం కేశాన్వినీయ యథర్షి శిఖా నిదధాతి ౬

యథా వైషాం కులధర్మః స్యాత్ ౭

అపాఁ సంసర్జనాద్యాకేశనిధానాత్సమానమ్ ౮

క్షురఁ ప్రక్షాల్య నిదధాతి ౯

తేన త్ర్యహం కర్మనివృత్తిః ౧౦

వరం దదాతి ౧౧

ఏవం గోదానమన్యస్మిన్నపి నక్షత్రే షోడశే వర్షే ౧౨

అగ్నిగోదానో వా స్యాత్ ౧౩

సంవత్సరం గోదానవ్రతమేక ఉపదిశన్తి ౧౪

ఏతావన్నానా సర్వాన్

కేశాన్వాపయతే ౧౫

ఉదకోపస్పర్శనమితి ఛన్దోగాః ౧౬

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే షోడశః ఖణ్డః

షష్ఠశ్చ పటలః సమాప్తః

అథ సప్తమః పటలః

సప్తదశః ఖణ్డః

దక్షిణాప్రత్యక్ప్రవణమగరావకాశముద్ధత్య పలాశేన శమీమయేన వోదూహేనైతామేవ దిశముత్తరయోదూహతి ౧

ఏవం త్రిః ౨

క్లప్తముచరయాభిమృశ్య ప్రదక్షిణం స్థూణాగర్తాన్థానయిత్వాఽభ్యన్తరం పాంసూనుదుప్యోత్తరాభ్యాం దక్షిణం ద్వారస్థూణామవదధాతి ౩

ఏవమితరామ్ ౪

యథాఖాతమితరా అన్వవధాయ వంశమాధీయమానముత్తరేణ యజుషాఽభిమన్త్రయతే ౫

సమ్మితముత్తరైర్యథాలిఙ్గమ్ ౬

పాలాశం శమీమయం వేధ్మమాదీప్యోత్తరయర్చాఽగ్నిముద్ధృత్యోత్తరేణ యజుషాఽగారం ప్రపాద్యోత్తరపూర్వదేశేఽగారస్యోత్తరయాఽగ్నిం ప్రతిష్ఠాపయతి ౭

తస్మాద్దక్షిణముదధానాయతనం భవతి ౮

తస్మిన్విషూచీనాగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్య తేషూత్తరయా వ్రీహియవాన్న్యుప్య తత్రోదధానం ప్రతిష్ఠాపయతి ౯

తస్మిన్నుత్తరేణ యజుషా చతుర ఉదకుమ్భానానయతి ౧౦

దీర్ఘముత్తరయాఽనుమన్త్రయతే ౧౧

అగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే ఉత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే ౧౨

పరిషేచనాన్తం కృత్వోత్తరేణ యజుషోదకుమ్భేన త్రిః ప్రదక్షిణమన్తరతోఽగారం నివేశనం వా పరిషిచ్య బ్రాహ్మణాన్భోజయేదపూపైస్సక్తుభిరోదనేనేతి ౧౩

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే సప్తదశః ఖణ్డః

అష్టాదశః ఖణ్డః

శ్వగ్రహగృహీతం కుమారం తపోయుక్తో జాలేన ప్రచ్ఛాద్య కంసం కిఙ్కిణిం వా హ్రాదయన్నద్వారేణ సభాం ప్రపాద్య సభాయా మధ్యేఽధిదేవనముద్ధత్యావోక్ష్యాక్షాన్న్యుప్యాక్షేధూత్తానం నిపాత్య దధ్నా లవణమిశ్రేణాఞ్జలినోత్తరైరవోక్షేత్త్రాతర్మధ్యన్దినే సాయమ్ ౧

అగదో భవతి ౨

శఙ్ఖినం కుమారం తపోయుక్త ఉత్తరాభ్యామభిమన్త్ర్యోత్తరయోదకుమ్భేన శిరస్తోఽవనయేత్త్రాతర్మధ్యన్దినే సాయమ్ ౩

అగదో భవతి ౪

శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యామస్తమితే స్థాలీపాకః ౫

పార్వణవదాజ్యభాగాన్తే స్థాలీపాకాద్ధుత్వాఞ్జలినోత్తరైః ప్రతిమన్త్రం కిశుకాని జుహోతి ౬

ఉత్తరాభిస్తిసృభిరారగ్వధమయ్యస్సమిధః ౭

ఆజ్యాహుతీరుత్తరాః ౮

జయాది ప్రతిపద్యతే ౯

పరిషేచనాన్తం కృత్వా వాగ్యతస్సంభారానాదాయ ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్యస్థణ్డిలం కల్పయిత్వా తత్ర ప్రాచీరుదీచీశ్చ తిస్రస్తిస్రో లేఖా లిఖిత్వాఽద్భిరుపనినీయ తాసూత్తరయా సక్తూన్నివపతి ౧౦

తూష్ణీం సమ్ముప్య ధానా లాజానాఞ్జనాభ్యఞ్జనే స్థగరోశీరమితి ౧౧

ఉత్తరైరుపస్థాయాపః పరిషిచ్యాప్రతీక్షస్తూష్ణీమేత్యా పశ్వేత పదేత్యాభ్యాముదకుమ్భేన త్రిః ప్రదక్షిణమనన్తరతోఽగారం నివేశనం వా పరిషిచ్య

బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౨

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నేఽష్టాదశః ఖణ్డః

ఏకోనవింశః ఖణ్డః

ధానాః కుమారాన్ ప్రాశయన్తి ౧

ఏవమత ఊర్ధ్వం యదశనీయస్య సక్తూనాం వైతం బలిం హరేదామార్గశీర్ష్యాః ౨

మార్గశీర్ష్యాం పౌర్ణమాస్యామస్తమితే స్థాలీపాకః ౩

అహోర్ణమితి బలిమన్త్రస్య సన్నామః ౪

అత్రైనముత్సృజతి ౫

అనాహితాగ్నేరాగ్రయణమ్ ౬

నవానాం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాగ్రయణదేవతాభ్యః స్విష్టకృచ్చతుర్థాభ్యో హుత్వా తణ్డులానాం ముఖం పూరయిత్వా గీర్త్వాచమ్యోదనపిణ్డం సంవృత్యోత్తరేణ యజుషాగారస్తూప ఉద్విద్ధేత్ ౭

హేమన్తప్రత్యవరోహణమ్ ౮

ఉత్తరేణ యజుషా ప్రత్యవరుహ్యోత్తరైర్దక్షిణైః పార్శ్వైః నవస్వస్తరే సంవిశన్తి ౯

దక్షిణతః పితోత్తరా మౌతవమవశిష్టానాం జ్యేష్ఠోజ్యేష్ఠోఽనన్తరః ౧౦

సంహాయోత్తరాభ్యాం పృథివీమభిమృశన్తి ౧౧

ఏవం సంవేశనాది త్రిః ౧౨

ఈశానాయ స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా క్షైత్రపత్యం చ ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపతిష్క్రమ్య స్థణ్డిలం కల్పయిత్వాఽగ్నేరుపసమాధానాది ౧౩

అపరేణాగ్నిం ద్వే కుటీ కృత్వా ౧౪

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ఏకోనవింశః ఖణ్డః

వింశః ఖణ్డః

ఉత్తరయా దక్షిణస్యామీశానమావాహయతి ౧

లౌకిక్యా వాచోత్తరస్యాం మీఢుషీమ్ ౨

మధ్యే జయన్తమ్ ౩

యథోఢముదకాని ప్రదాయ త్రీనోదనాన్కల్పయిత్వాగ్నిమభ్యానీయోత్తరైరుపస్పర్శయిత్వా ఉత్తరైర్యథాస్వమోదనేభ్యో హుత్వా సర్వతస్సమవదాయోత్తరేణ యజుషాగ్నిం స్విష్టకృతమ్ । ఉత్తరేణ యజుషోపస్థాయోత్తరైస్సహౌదనాని పర్ణాన్యేకైకేన ద్వే ద్వే దత్త్వా దేవసేనాభ్యో దశోత్తరాభ్యః ౫

పూర్వవదుత్తరైః ౬

ఓనపిణ్డం సంవృత్య పర్ణపుటేఽవధాయోత్తరేణ యజుషా వృక్ష ఆసజతి ౭

అత్ర రుద్రాన్ జపేత్ ౮

ప్రథమోత్తమౌ వా ౯

అభిత ఏతమగ్నిం గాస్స్థాపయతి యథైతా ధూమః ప్రాప్నుయాత్ ౧౦

తా గన్ధైర్దర్భగ్రముష్టినావోక్షతి వృషాణమేవాగ్రే ౧౧

గవాం మర్గేఽనగ్నౌ క్షేత్రస్య పతిం జయతే ౧౨

ఈశానవదావాహనమ్ ౧౩

చతుర్షు సప్తసు వా పర్ణేషు నామాదేశం దధాతి ౧౪

క్షిప్రం యజేత పాకో దేవః ౧౫

ఉత్తరాభ్యాముపతిష్ఠతే ౧౬

స్థాలీపాకం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౭

క్షైత్రపత్యం ప్రాశ్నన్తి యే సనాభయో భవన్తి ౧౮

యథా వైషాం కులధర్మస్స్యాత్ ౧౯

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే వింశః ఖణ్డః

అథాష్టమః పటలః

ఏకవింశః ఖణ్డః

మాసి శ్రాద్ధస్యాపరపక్షే యథోపదేశం కాలాః ౧

శుచీన్మన్త్రవతో యోనిగోత్రమన్త్రాసమ్బన్ధానయుగ్మాంస్త్ర్యవరాననర్థావేక్షో భోజయేత్ ౨

అన్నస్యోత్తరాభిర్జుహోతి ౩

ఆజ్యాహుతీరుత్తరాః ౪

ఏతద్వా విపరీతమ్ ౫

సర్వముత్తరైరభిమృశేత్ ౬

క్షప్తాన్వా ప్రతిపూరుషమ్ ౭

ఉత్తరేణ యజుషోపస్పర్శయిత్వా ౮

భుక్తవతోఽనువ్రజ్య ప్రదక్షిణీకృత్య ద్వైధం దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్య తేషూత్తరైరపో దత్త్వోత్తరైర్దక్షిణాపవర్గాన్పిణ్డాన్దత్త్వా పూర్వవదుత్తరైరపో దత్త్వోత్తరైరుపస్థాయోత్తరయోదపాత్రేణ త్రిః ప్రసవ్యం పరిషిచ్య న్యుబ్జ్య పాత్రాణ్యుత్తరం యజురనవానం త్ర్యవరార్ధ్య మావర్తయిత్వా ప్రోక్ష్యపాత్రాణి ద్వన్ద్వమభ్యుదాహృత్య సర్వతస్సమవదాయోత్తరేణ యజుషాశేషస్య గ్రాసవరార్ధ్యం ప్రాశ్నీయాత్ I యా మాధ్యాః పౌర్ణమాస్యా ఉపరిష్టాద్వ్యష్టకా తస్యామష్టమీ జ్యేష్ఠయా సమ్పద్యతే తామేకాష్టకేత్యాచక్షతే ౧౦

తస్యాస్సాయమౌపకార్యమ్ ౧౧

అపూపం చతుశ్శరావం శ్రపయతి ౧౨

అష్టాకపాల ఇత్యేకే ౧౩

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ఏకవింశః ఖణ్డః

ద్వావింశః ఖణ్డః

పార్వణవదాజ్యభాగాన్తేఽఞ్జలినోత్తరయాఽపూపాఞ్జుహోతి ౧

సిద్ధశ్శేషస్తమష్టధా కృత్వా బ్రాహ్మణేభ్య ఉపహరతి ౨

శ్వోభూతే దర్భేణ గాముపాకరోతి పితృభ్యస్త్వా జుష్టాముపాకరోమీతి ౩

తూష్ణీం పఞ్చాజ్యాహుతీర్హుత్వా తస్యై వపాం శ్రపయిత్వోపస్తీర్ణాభిఘారితాం మధ్యమేనాన్తమేన వా పలాశపర్ణేనోత్తరయా జుహోతి ౪

మాꣳసోదనముత్తరాభిః ౫

పిష్టాన్నముత్తరయా ౬

ఆజ్యాహుతీరుత్తరాః ౭

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సమానమాపిణ్డనిధానాత్ ౮

అన్వష్టకాయామేవైకే పిణ్డనిధానముపదిశన్తి ౯

అథైతదపరం దధ్న ఏవాఞ్జలినా జుహోతి యయాఽపూపమ్ ౧౦

అత ఏవ యథార్థం మాసం శిష్ట్వా శ్వోభూతేఽన్వష్టకామ్ ౧౧

తస్యా మాసిశ్రాద్ధేన కల్పో వ్యాఖ్యాతః ౧౨

సనిమిత్వోత్తరాన్ జపిత్వాఽర్థం బ్రూయాత్ ౧౩

రథం లబ్ధ్వా యోజయిత్వా ప్రాఞ్చమవస్థాప్యోత్తరయా రథచక్రే అభిమృశతి పక్షసీ వా ౧౪

ఉత్తరేణ యజుషాఽధిరుహ్యోత్తరయా ప్రాచీముదీచీం వా దిశమభిప్రయాయ యథార్థం యాయాత్ ౧౫

అశ్వముత్తరైరారోహేత్ ౧౬

హస్తినముత్తరయా ౧౭

తాభ్యాꣳ రేషణే పూర్వవత్పృథివీమభి

మృశేత్ ౧౮

సంవాదమేష్యన్సవ్యేన పాణినా ఛత్రం దణ్డఞ్చాదత్తే ౧౯

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే ద్వావింశః ఖణ్డః

త్రయోవింశః ఖణ్డః

దక్షిణేన ఫలీకరణముష్టిముత్తరయా హుత్వా గత్వోత్తరాం జపేత్ ౧

క్రుద్ధముత్తరాభ్యామభిమన్త్రయేత విక్రోధో భవతి ౨

అసంభవేప్సుః పరేషాం స్థూలాఢారికాజీవచూర్ణాని కారయిత్వోత్తరయా సుప్తాయాస్సమ్బాధ ఉపవపేత్ ౩

సిద్ధ్యర్థే బభ్రుమూత్రేణ ప్రక్షాలయీత ౪

సిద్ధ్యర్థే యదస్య గృహే పణ్యం స్యాత్తత ఉత్తరయా జుహుయాత్ ౫

యం కామయేత నాయం మచ్ఛిద్యేతేతి జీవవిషాణే స్వం మూత్రమానీయ సుప్తముత్తరాభ్యాం త్రిః ప్రసవ్యం పరిషిఞ్చేత్ ౬

యేన పథా దాసకర్మకరాః పలాయేరన్తస్మిన్నిణ్వాన్యుపసమాధాయోత్తరా ఆహుతీర్జుహుయాత్ । యద్యేనం వృక్షాత్ఫలమభినిపతేద్వయో వాఽభివిక్షిపేదవర్షతర్క్యే వా బిన్దురభినిపతేత్తదుత్తరైర్యథాలిఙ్గం ప్రక్షాలయీత ౮

ఆగారస్థూణావిరోహణే మధున ఉపవేశనే కుప్వాం కపోతపదదర్శనేఽమాత్యానాం

శరీరరేషణేఽన్యేషు చాద్భుతోత్పాతేష్వమావాస్యాయాం నిశాయాం యత్రాపాం న శృణుయాత్తదగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్త ఉత్తరా ఆహుతీర్హుత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే ౯

పరిషేచనాన్తం కృత్వాఽభిమృతేభ్య ఉత్తరయా దక్షిణతోఽశ్మానం మ్పరిధిం దధాతి ౧౦

ఇత్యాపస్తమ్బీయే గృహ్యప్రశ్నే త్రయోవింశః ఖణ్డః

సమాప్తస్తథాఽష్టమశ్చ పటలః

సమాప్తోఽయమాపస్తమ్బగృహ్యసూత్రమ్

ఆశ్వలాయనగృహ్యసూత్రమ్

1.1

ఉక్తాని వైతానికాని గృహ్యాణి వక్ష్యామః ౧

త్రయః పాకయజ్ఞాః ౨

హుతా అగ్నౌ హూయమానా అనగ్నౌ ప్రహుతా బ్రాహ్మణభోజనే బ్రహ్మణిహుతాః ౩

అథాప్యృచ ఉదాహరన్తి యః సమిధా య ఆహుతీ యో వేదేనేతి ౪

సమిధమేవాపి శ్రద్ధధాన ఆదధన్మన్యేత యజ ఇదమితి నమస్తస్మై య ఆహుత్యా యో వేదేనేతి విద్యయైవాప్యస్తి ప్రీతిస్తదేతత్పశ్యన్నృషిరువాచ అగోరుధాయ గవి షేద్యుక్షాయ దస్మ్యం వచః । ఘృతాత్స్వాదీయో మధునశ్చ వోచతేతి వచ ఏవ మ ఇదం ఘృతాచ్చ మధునశ్చ స్వాదీయోఽస్తి ప్రీతిః స్వాదీయోఽస్త్విత్యేవ తదాహ ఆ తే అగ్న ఋచా హవిర్హృదా తష్టం భరామసి । తే తే భవన్తూక్షణ ఋషభాసో వశా ఉతేతి ఏత ఏవ మ ఉక్షాణశ్చ ఋషభాశ్చ వశాశ్చ భవన్తి య ఇమం స్వాధ్యాయమధీయత ఇతి యో నమసా స్వధ్వర ఇతి నమస్కారేణ వై ఖల్వపి న వై దేవా నమస్కారమతి యజ్ఞో వై నమ ఇతి హి బ్రాహ్మణం భవతి ౫

1.2

అథ సాయంప్రాతఃసిద్ధస్య హవిష్యస్య జుహుయాత్ ౧

అగ్నిహోత్రదేవతాభ్యః సోమాయ వనస్పతయేఽగ్నీషోమాభ్యామిన్ద్రాగ్నిభ్యాం ద్యావాపృథివీభ్యాం ధన్వన్తరయ ఇన్ద్రాయ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో బ్రహ్మణే ౨

స్వాహేత్యథ బలిహరణమ్ ౩

ఏతాభ్యశ్చైవ దేవతాభ్యోఽద్భ్య ఓషధివనస్పతిభ్యో గృహాయ గృహదేవతాభ్యో వాస్తుదేవతాభ్యః ౪

ఇన్ద్రాయేన్ద్రపురుషేభ్యో యమాయ యమపురుషేభ్యో వరుణాయ వరుణపురుషేభ్యః సోమాయ సోమపురుషేభ్య ఇతి ప్రతిదిశమ్ ౫

బ్రహ్మణే బ్రహ్మపురుషేభ్య ఇతి మధ్యే ౬

విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ౭

సర్వేభ్యో భూతేభ్యో దివాచారిభ్య ఇతి దివా ౮

నక్తఞ్చారిభ్య ఇతి నక్తమ్ ౯

రక్షోభ్య ఇత్యుత్తరతః ౧౦

స్వధా పితృభ్య ఇతి ప్రాచీనావీతీ శేషం

దక్షిణా నినయేత్ ౧౧

1.3

అథ ఖలు యత్ర క్వ చ హోష్యన్త్స్యాదిషుమాత్రావరం సర్వతః స్థణ్డిలముపలిప్యోల్లిఖ్య షడ్లేఖా ఉదగాయతాం పశ్చాత్ప్రాగాయతే నానాన్తయోస్తిస్రో మధ్యే తదభ్యుక్ష్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యాన్వాధాయ పరిసమూహ్య పరిస్తీర్య పురస్తాద్దక్షిణతః పశ్చాదుత్తరత ఇత్యుదకసంస్థన్తూష్ణీం పర్యుక్షణమ్ ౧

పవిత్రాభ్యామాజ్యస్యోత్పవనమ్ ౨

అప్రచ్ఛిన్నాగ్రావనన్తర్గర్భౌ ప్రాదేశమాత్రౌ కుశౌ నానాన్తయోర్గృహీత్వాఙ్గుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యాముత్తానాభ్యాం పాణిభ్యాం సవితుష్ట్వా ప్రసవ ఉత్పునామ్యచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోః సూర్యస్య రశ్మిభిరితి ప్రాగుత్పునాతి సకృన్మన్త్రేణ ద్విస్తూష్ణీమ్ ౩

కృతాకృతమాజ్యహోమేషు పరిస్తరణమ్ ౪

తథాజ్యభాగౌ పాకయజ్ఞేషు ౫

బ్రహ్మా చ ధన్వన్తరియజ్ఞశూలగవవర్జమ్ ౬

అముష్మై స్వాహేతి జుహుయాత్ ౭

అగ్నిరిన్ద్రః ప్రజాపతిర్విశ్వేదేవా బ్రహ్మేత్యనాదేశే ౮

ఏకబర్హిరాద్యాజ్యస్విష్టకృతః స్యుస్తుల్యకాలాః ౯

తదేషాభియజ్ఞగాథా గీయతే । పాకయజ్ఞాన్సమాసాద్యైకాజ్యానేకబర్హిషః

। ఏకస్విష్టకృతః కుర్యాన్నానాపి సతి దైవతే ౧౦

ఇతి

1.4

ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే కల్యాణే నక్షత్రే చౌలకర్మోపనయనగోదానవివాహాః ౧

సార్వకాలమేకే వివాహమ్ ౨

తేషాం పురస్తాచ్చతస్ర ఆజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ ౩

అగ్న ఆయూంషి పవస ఇతి తిసృభిః ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్య ఇతి చ వ్యాహృతిభిర్వా ౪

సముచ్చయమేకే ౫

నైకే కాఞ్చన ౬

త్వమర్యమా భవసి యత్కనీనామితి వివాహే చతుర్థీమ్ ౭

1.5

కులమగ్రే పరీక్షేత యే మాతృతః పితృశ్చేతి యథోక్తం పురస్తాత్ ౧

బుద్ధిమతే కన్యాం ప్రయచ్ఛేత్ ౨

బుద్ధిరూపశీలలక్షణసమ్పన్నామరోగాముపయచ్ఛేత ౩

దుర్విజ్ఞేయాని లక్షణానీతి ౪

అష్టౌ పిణ్డాన్కృత్వా ఋతమగ్రే ప్రథమం జజ్ఞ ఋతే సత్యం ప్రతిష్ఠితం యదియం కుమార్యభిజాతా తదియమిహ ప్రతిపద్యతాం యత్సత్యం తద్దృశ్యతామితి పిణ్డానభిమన్త్ర్య కుమారీం బ్రూయాదేషామేకం గృహాణేతి ౫

క్షేత్రాచ్చేదుభయతఃసస్యాద్గృహ్ణీయాదన్నవత్యస్యాః ప్రజా భవిష్యతీతి విద్యాద్గోష్ఠాత్పశుమతీ వేదిపురీషాద్బ్రహ్మవర్చస్విన్యవిదాసినో హ్రదాత్సర్వసమ్పన్నా దేవనాత్కితవీ చతుష్పథాద్ద్విప్రవ్రాజినీరిణాదధన్యా శ్మశానాత్ పతిఘ్నీ ౬

1.6

అలంకృత్య కన్యాముదకపూర్వాం దద్యాదేష బ్రాహ్మో వివాహః । తస్యాం జాతో ద్వాదశావరాన్ద్వాదశ పరాన్పునాత్యుభయతః । ఋత్విజే వితతే కర్మణి దద్యాదలంకృత్య స దైవో దశావరాన్దశ పరాన్పునాత్యుభయతః । సహ ధర్మం చరత ఇతి ప్రాజాపత్యోఽష్టావరానష్ట పరాన్పునాత్యుభయతః । గోమిథునం దత్త్వోపయచ్ఛేత స ఆర్షః సప్తావరా న్సప్త పరాన్పునాత్యుభయతః । మిథః సమయం కృత్వోపయచ్ఛేత స గాన్ధర్వః। ధనేనోపతోష్యోపయచ్ఛేత స ఆసురః । సుప్తానాం ప్రమత్తానాం వాపహరేత్ స పైశాచః ।

హత్వా భిత్త్వా చ శీర్షాణి రుదతీం రుదద్భ్యో హరేత్ స రాక్షసః ౧

1.7

అథ ఖలూచ్చావచా జనపదధర్మా గ్రామధర్మాశ్చ తాన్వివాహే ప్రతీయాత్ ౧

యత్తు సమానం తద్వక్ష్యామః ౨

పశ్చాదగ్నేర్దృషదమశ్మానం ప్రతిష్ఠాప్యోత్తరపురస్తాదుదకుమ్భం సమన్వారబ్ధాయాం హుత్వా తిష్ఠన్ ప్రత్యఙ్ముఖః ప్రాఙ్ముఖ్యా ఆసీనాయా గృహ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తమిత్యఙ్గుష్ఠమేవ గృహ్ణీయాద్యది కామయీత పుమాంస ఏవ మే పుత్రా జాయేరన్నితి ౩

అఙ్గులీరేవ స్త్రీకామః ౪

రోమాన్తే హస్తం సాఙ్గుష్ఠముభయకామః ౫

ప్రదక్షిణమగ్నిముదకుమ్భఞ్చ త్రిః పరిణయఞ్జపతి । అమోఽహమస్మి సా త్వం సా త్వమస్యమోఽహం ద్యౌరహం పృథివీ త్వం సామాహమృక్త్వం తావేహ వివహావహై ప్రజాం ప్రజనయావహై సమ్ప్రియౌ రోచిష్ణూ సుమనస్యమానౌ జీవేవ శరదః శతమితి ౬

పరిణీయ పరిణీయాశ్మానమారోహయతీమమశ్మానమారోహాశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । సహస్వ పృతనాయతోఽభితిష్ఠ ప్రతన్యత ఇతి ౭

వధ్వఞ్జలా ఉపస్తీర్య భ్రాతా భ్రాతృస్థానో వా ద్విర్లాజానావపతి ౮

త్రిర్జామదగ్న్యానామ్ ౯

ప్రత్యభిఘార్య హవిః ౧౦

అవత్తఞ్చ ౧౧

ఏషోఽవదానధర్మః ౧౨

అర్యమణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత స ఇమాం దేవో అర్యమా ప్రేతో ముఞ్చాతు నాముతః స్వాహా । వరుణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత స ఇమాం దేవో వరుణః ప్రేతో ముఞ్చాతు నాముతః స్వాహా । పూషణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత స ఇమాం దేవః పూషా ప్రేతో ముఞ్చాతునాముతః స్వాహేత్యవిచ్ఛిన్దత్యఞ్జలిం స్రుచేవ జుహుయాత్ ౧౩

అపరిణీయ శూర్పపుటేనాభ్యాత్మం తూష్ణీం చతుర్థమ్ ౧౪

ఓప్యోప్య హైకే లాజాన్పరిణయన్తి తథోత్తమే ఆహుతీ న సన్నిపతతః ౧౫

అథాస్యై శిఖే విముఞ్చతి యది కృతే భవతః ౧౬

ఊర్ణాస్తుకే కేశపక్షయోర్బద్ధే భవతః । ప్ర త్వా ముఞ్చామి వరుణస్య పాశాదితి ౧౭

ఉత్తరాముత్తరయా ౧౮

అథైనామపరాజితాయాన్దిశి సప్తపదాన్యభ్యుత్క్రామయతీష ఏకపద్యూర్జే ద్విపదీ రాయస్పోషాయ త్రిపదీ మాయోభవ్యాయ చతుష్పదీ ప్రజాభ్యః పఞ్చపద్యృతుభ్యః షట్పదీ సఖా సప్తపదీ భవ సా మామనువ్రతా భవ పుత్రాన్విన్దావహై బహూంస్తే సన్తు జరదష్టయ ఇతి ౧౯

ఉభయోః సన్నిధాయ శిరసీ ఉదకుమ్భేనావసిచ్య ౨౦

బ్రాహ్మణ్యాశ్చ వృద్ధాయా జీవపత్న్యా జీవప్రజాయా అగార ఏతాం రాత్రిం వసేత్ ౨౧

ధ్రువమరున్ధతీం సప్తఋషీనితి దృష్ట్వా వాచం విసృజేత జీవపత్నీం ప్రజాం విన్దేయేతి ౨౨

1.8

ప్రయాణ ఉపపద్యమానే పూషా త్వేతో నయతు హస్తగృహ్యేతి యానమారోహయేత్ ౧

అశ్మన్వతీరీయతే సంరభధ్వమిత్యర్ద్ధర్చేన నావమారోహయేత్ ౨

ఉత్తరేణోత్క్రమయేత్ ౩

జీవం రుదన్తీతి రుదత్యామ్ ౪

వివాహాగ్నిమగ్రతోఽజస్రన్నయన్తి ౫

కల్యాణేషు దేశవృక్షచతుష్పథేషు మావిదన్పరిపన్థిన ఇతి జపేత్ ౬

వాసేవాసే సుమఙ్గలీరియం వధూరితీక్షకానీక్షేత ౭

ఇహ ప్రియం ప్రజయా తే సమృధ్యతామితి గృహం ప్రవేశయేత్ ౮

వివాహాగ్నిముపసమాధాయ పశ్చాదస్యానడుహం చర్మాస్తీర్య ప్రాగ్గ్రీవముత్తరలోమ తస్మిన్నుపవిష్టాయాం సమన్వారబ్ధాయామ్ ఆ నః ప్రజాం జనయతు ప్రజాపతిరితి చతసృభిః ప్రత్యృచం హుత్వా సమఞ్జన్తు విశ్వేదేవా ఇతి దధ్నః ప్రాశ్య ప్రతిప్రయచ్ఛేదాజ్యశేషేణ వానక్తి హృదయే ౯

అక్షారాలవణాశినౌ బ్రహ్మచారిణావలంకుర్వాణావధఃశాయినౌ స్యాతామ్ ౧౦

అత ఊర్ద్ధ్వం త్రిరాత్రం ద్వాదశరాత్రమ్ ౧౧

సంవత్సరం వైక ఋషిర్జాయత ఇతి ౧౨

చరితవ్రతః సూర్యావిదే వధూవస్త్రం దద్యాత్ ౧౩

అన్నం బ్రాహ్మణేభ్యః ౧౪

అథ స్వస్త్యయనం వాచయీత ౧౫

1.9

పాణిగ్రహణాది గృహ్యం పరిచరేత్స్వయం పత్న్యపి వా పుత్రః కుమార్యన్తేవాసీ వా ౧

నిత్యానుగృహీతం స్యాత్ ౨

యది తూపశామ్యేత్పత్న్యుపవసేదిత్యేకే ౩

తస్యాగ్ని హోత్రేణ ౪

ప్రాదుష్కరణ హోమకాలౌ వ్యాఖ్యాతౌ ౫

హౌమ్యం చ మాంసవర్జమ్ ౬

కామం తు వ్రీహియవతిలైః ౭

అగ్నయే స్వాహేతి సాయం జుహుయాత్ సూర్యాయ స్వాహేతి
ప్రాతస్తూష్ణీం ద్వితీయే ఉభయత్ర ౮

1.10

అథ పార్వణస్థాలీపాకః ౧

తస్య దర్శపూర్ణమాసాభ్యాముపవాసః ౨

ఇధ్మాబర్హిషోశ్చ సన్నహనమ్ ౩

దేవతాశ్చోపాంశుయాజేన్ద్రమహేన్ద్రవర్జమ్ ౪

కామ్యా ఇతరాః ౫

తస్మై తస్మై దేవతాయై చతురశ్చతురో ముష్టీన్నిర్వపతి పవిత్రే అన్తర్ధాయాముష్మై త్వా
జుష్టం నిర్వపామీతి ౬

అథైనాన్ప్రోక్షతి యథానిరుప్తమముష్మై త్వా జుష్టం ప్రోక్షామీతి ౭

అవహతాంస్త్రిష్ఫలీకృతాన్నానా శ్రపయేత్ ౮

సమోప్య వా ౯

యది నానా శ్రపయేద్విభజ్య తణ్డులానభిమృశేదిదమముష్మా ఇదమముష్మా ఇతి ౧౦

యద్యు వై సమోప్య వ్యుద్ధారం జుహుయాత్ ౧౧

శృతాని హవీంష్యభిఘార్యోదగుద్వాస్య బర్హిష్యాసాద్యేధ్మభిఘార్యాయన్త ఇధ్మ ఆత్మా జాతవేదస్తేనేధ్యస్వ వర్ద్ధస్వ చేద్ధ వర్ద్ధయ చాస్మాన్ ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చ సేనాన్నాద్యేన సమేధయ స్వాహేతి ౧౨

తూష్ణీమాఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ జుహుయాదగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహేతి ౧౩

ఉత్తరమాగ్నేయం దక్షిణం సౌమ్యమ్ ౧౪

విజ్ఞాయతే చక్షుషీ వా ఏతే యజ్ఞస్య యదాజ్యభాగౌ ౧౫

తస్మాత్పురుషస్య హి ప్రత్యఙ్ముఖస్యాసీనస్య దక్షిణమక్ష్యుత్తరం భవత్యుత్తరం దక్షిణమ్ ౧౬

మధ్యే హవీంషి ప్రత్యక్తరం వా ప్రాక్సంస్థాన్యుదక్సంస్థాని వోత్తరపురస్తాత్సౌవిష్టకృతమ్ ౧౭

మధ్యాత్పూర్వార్ద్ధాచ్చ హవిషోఽవద్యతి ౧౮

మధ్యాత్పూర్వార్ద్ధాత్ పశ్చార్ద్ధాదితి పఞ్చావత్తినామ్ ౧౯

ఉత్తరార్ద్ధాత్ సౌవిష్టకృతమ్ ౨౦

నాత్ర హవీంషి ప్రత్యభిఘారయతి స్విష్టకృతం ద్విరభిఘారయతి ౨౧

యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ । అగ్నిష్టత్స్విష్టకృద్విద్వాన్సర్వం స్విష్టం సుహుతం కరోతు మే । అగ్నయే స్విష్టకృతే సుహుతహుతే సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీనాం కామానాం సమర్ద్ధయిత్రే సర్వాన్నః కామాన్త్సమర్ద్ధయ స్వాహేతి ౨౨

బర్హిషి పూర్ణపాత్రం నినయేత్ ౨౩

ఏషోఽవభృథః ౨౪

పాకయజ్ఞానామేతత్తన్త్రమ్ ౨౫

హవిరుచ్ఛిష్టం దక్షిణా ౨౬

1.11

అథ పశుకల్పః ౧

ఉత్తరతోఽగ్నేః శామిత్రస్యాయతనం కృత్వా పాయయిత్వా పశుమాప్లావ్య పురస్తాత్ ప్రత్యఙ్ముఖమవస్థాప్యాగ్నిం దూతమితి ద్వాభ్యాం హుత్వా సపలాశయార్ద్రశాఖయా పశ్చాదుపస్పృశేదముష్మై త్వా జుష్టముపాకరోమీతి ౨

వ్రీహియవమతీభిరద్భిః పురస్తాత్ప్రోక్షత్యముష్మై త్వా జుష్టం ప్రోక్షామీతి ౩

తాసాం పాయయిత్వా దక్షిణమను బాహుం శేషం నినయేత్ ౪

ఆవృతైవ పర్యగ్ని కృత్వోదఞ్చం నయన్తి ౫

తస్య పురస్తాదుల్ముకం హరన్తి ౬

శామిత్ర ఏష భవతి ౭

వపాశ్రపణీభ్యాం కర్తా పశుమన్వారభతే ౮

కర్తారం యజమానః ౯

పశ్చాచ్ఛమిత్రస్య ప్రాక్శిరసం ప్రత్యక్శిరసం వోదక్పాదం సంజ్ఞప్య పురా
నాభేస్తృణమన్తర్ధాయ వపాముత్ఖిద్య వపామవదాయ వపాశ్రపణీభ్యాం పరిగృహ్యాద్భిరభిషిచ్య
శామిత్రే ప్రతాప్యాగ్రేణైనమగ్నిం హుత్వా దక్షిణత ఆసీనః శ్రపయిత్వా పరీత్య జుహుయాత్ ౧౦

ఏతస్మిన్నేవాగ్నౌ స్థాలీపాకం శ్రపయన్తి ౧౧

ఏకాదశ పశోరవదానాని సర్వాఙ్గేభ్యోఽవదాయ శామిత్రే శ్రపయిత్వా హృదయం శూలే ప్రతాప్య
స్థాలీపాకస్యాగ్రతో జుహుయాత్ ౧౨

అవదానైర్వా సహ ౧౩

ఏకైకస్యావదానస్య ద్విర్ద్విరవద్యతి ౧౪

ఆవృతైవ హృదయశూలేన చరన్తి ౧౫

1.12

చైత్యయజ్ఞే ప్రాక్ స్విష్టకృతశ్చైత్యాయ బలిం హరేత్ ౧

యద్యు వై విదేశస్థం పలాశదూతేన యత్ర వేత్థ వనస్పత ఇత్యేతయర్చా ద్వౌ పిణ్డౌ కృత్వా
వీవధేఽభ్యాధాయ దూతాయ ప్రయచ్ఛేదిమన్తస్మై బలిం హరేతి చైనం బ్రూయాదయం
తుభ్యమితి యో దూతాయ ౨

ప్రతిభయం చేదన్తరా శస్త్రమపి కిఞ్చిత్ ౩

నావ్యా చేన్నద్యన్తరా ప్లవరూపమపి కిఞ్చిదనేన తరితవ్యమితి ౪

ధన్వన్తరియజ్ఞే బ్రహ్మణమగ్నిం చాన్తరా పురోహితాయాగ్రే బలిం హరేత్ ౫

1.13

ఉపనిషది గర్భలమ్భనం పుంసవనమనవలోభనఞ్చ ౧

యది నాధీయాత్తృతీయే గర్భమాసే తిష్యేణోపోషితాయాః సరూపవత్సాయా గోర్దధని ద్వౌ ద్వౌ మాషౌ యవఞ్చ దధి ప్రసృతేన ప్రాశయేత్ ౨

కిం పిబసి కిం పిబసీతి పృష్ట్వా పుంసవనం పుంసవనమితి త్రిః ప్రతిజానీయాత్ ౩

ఏవం త్రీన్ప్రసృతాన్ ౪

అథాస్యై మణ్డలాగారచ్ఛాయాయాం దక్షిణస్యాం నాసికాయామజీతామోషధీం నస్తఃకరోతి ౫

ప్రజావజ్జీవపుత్రాభ్యాం హైకే ఆ తే గర్భో యోనిమేతు పుమాన్బాణ ఇవేషుధిమ్ । ఆ వీరో జాయతాం పుత్ర స్తే దశమాస్యః । అగ్నిరేతు ప్రథమో దేవతానాం సోఽస్యై ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । తదయం రాజా వరుణోఽనుమన్యతాం యథేయం స్త్రీ పౌత్రమఘం న రోదాదితి ౬

ప్రాజాపత్యస్య స్థాలీపాకస్య హుత్వా హృదయదేశమస్యా ఆలభేత యత్తే సుసీమే హృదయే హితమన్తః

ప్రజాపతౌ । మన్యేఽహం మాం తద్విద్వాంసం మాహం పౌత్రమఘన్నియామితి ౭

1.14

చతుర్థే గర్భమాసే సోమన్తోన్నయనమ్ ౧

ఆపూర్యమాణపక్షే యదా పుంసా నక్షత్రేణ చన్ద్రమా యుక్తః స్యాత్ ౨

అథాగ్నిముపసమాధాయ పశ్చాదస్యానడుహం చర్మాస్తీర్య ప్రాగ్గ్రీవముత్తరలోమ తస్మిన్నుపవిష్టాయాం సమన్వారబ్ధాయాం ధాతా దదాతు దాశుష ఇతి ద్వాభ్యాం రాకామహమితి ద్వాభ్యాం నేజమేష ఇతి తిసృభిః ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్య ఇతి చ ౩

అథాస్యై యుగ్మేన శలాటుగ్లప్సేన త్ర్యేణ్యా చ శలల్యా త్రిభిశ్చ కుశపిఞ్జూలైరూర్ధ్వం సీమన్తం వ్యూహతి భూర్భువః స్వరోమితి త్రిః ౪

చతుర్వా ౫

వీణాగాథినౌ సంశాస్తి సోమం రాజానం సంగాయేతామితి ౬

సోమో నో రాజాఽవతు మానుషీః ప్రజా నివిష్టచక్రాసావితి యాం నదీముపవసితా భవన్తి ౭

బ్రాహ్మణ్యశ్చ వృద్ధా జీవపత్న్యో జీవప్రజా యద్యదుపదిశేయుస్తత్తత్కుర్యుః ౮

వృషభో దక్షిణా ౯

1.15

కుమారం జాతం పురాన్యైరాలమ్భాత్సర్పిర్మధునీ హిరణ్యనికాషం హిరణ్యేన ప్రాశయేత్ప్ర తే దదామి మధునో ఘృతస్య వేదం సవిత్రా ప్రసూతం మఘోనామ్ । ఆయుష్మాన్గుప్తో దేవతాభిః శతం జీవ శరదో లోకే అస్మిన్నితి ౧

కర్ణయోరుపనిధాయ మేధాజననం జపతి । మేధాన్తే దేవః సవితా మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాన్తే అశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ । ఇతి ౨

అంసావభిమృశతి అశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతం భవ । వేదో వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమితి । ఇన్ద్ర శ్రేష్ఠాని ద్రవిణాని ధేహ్యస్మే ప్రయన్ధి మఘవన్నృజీషిన్నితి చ ౩

నామ చాస్మై దద్యుః ౪

ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థమభినిష్ఠానాన్తం ద్వ్యక్షరమ్ ౫

చతురక్షరం వా ౬

ద్వ్యక్షరం ప్రతిష్ఠాకామశ్చతురక్షరం బ్రహ్మవర్చసకామః ౭

యుగ్మాని త్వేవ పుంసామ్ ౮

అయుజాని స్త్రీణామ్ ౯

అభివాదనీయం చ సమీక్షేత తన్మాతాపితరౌ విద్యాతామోపనయనాత్ ౧౦

ప్రవాసాదేత్య పుత్రస్య శిరః పరిగృహ్య జపతి అఙ్గాదఙ్గాత్సమ్భవసి హృదయాదధిజాయసే । ఆత్మా వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమితి మూర్ద్ధని త్రిరవఘ్రాయ ౧౧

ఆవృత్తైవ

కుమార్యై ౧౨

1.16

షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ ౧

ఆజమన్నాద్యకామః ౨

తైత్తిరం బ్రహ్మవర్చసకామః ౩

ఘృతౌదనం తేజస్కామః ౪

దధిమధుఘృతమిశ్రమన్నం ప్రాశయేదన్నపతేఽన్నస్య నో దేహ్యనమీవస్య శుష్మిణః । ప్ర ప్రదాతారన్తారిష ఊర్జన్నో ధేహి ద్విపదే చతుష్పద ఇతి ౫

ఆవృతైవ కుమార్యై ౬

1.17

తృతీయే వర్షే చౌలం యథాకులధర్మం వా ౧

ఉత్తరతోఽగ్నేర్వ్రీహియవమాషతిలానాం పృథక్పూర్ణశరావాణి నిదధాతి ౨

పశ్చాత్కరయిష్యమాణో మాతురుపస్థ ఆనడుహం గోమయం నవే శరావే శమీపర్ణాని చోపనిహితాని భవన్తి ౩

మాతుః పితా దక్షిణత ఏకవింశతికుశపిఞ్జూలాన్యాదాయ ౪

బ్రహ్మా వైతాని ధారయేత్ ౫

పశ్చాత్కరయిష్యమాణస్యావస్థాయ శీతోష్ణా అపః సమానీయోష్ణేన వా య ఉదకేనేహీతి ౬

తాసాం గృహీత్వా నవనీతం దధిద్రప్సాన్వా ప్రదక్షిణం శిరస్త్రిరున్దతి అదితిః కేశాన్వపత్వాప ఉన్దన్తు వర్చస ఇతి ౭

దక్షిణే కేశపక్షే త్రీణి త్రీణి కుశపిఞ్జూలాన్యభ్యాత్మాగ్రాణి నిదధాతి ఓషధే త్రాయస్వైనమితి ౮

స్వధితే మైనం హింసీరితి నిష్పోద్య లౌహేన క్షురేణ ౯

ప్రఛినత్తి యేనావపత్సవితా క్షురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య విద్వాన్ । తేన బ్రహ్మాణో వపతేదమస్యాయుష్మాఞ్జరదష్టిర్యథాసదితి ౧౦

ప్రచ్ఛిద్యప్రచ్ఛిద్య ప్రాగగ్రాఞ్ఛమీపర్ణైః సహ మాత్రే ప్రయచ్ఛతి తానానడుహే గోమయే నిదధాతి ౧౧

యేన ధాతా బృహస్పతేరగ్నేరిన్ద్రస్య చాయుషేఽవపత్ । తేన త ఆయుషే వపామి సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయ ఇతి ద్వితీయమ్ । యేన భూయశ్చరాత్ర్యాం జ్యోక్చ పశ్యాతి సూర్యమ్ । తేన త ఆయుషే వపామి సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయ ఇతి తృతీయమ్ ౧౨

సర్వైర్మన్త్రైశ్చతుర్థమ్ ౧౩

ఏవముత్తరతస్త్రిః ౧౪

క్షురతేజో నిమృజేద్యత్క్షురేణ మర్చయతా సుపేశసా వప్తా వపసి కేశాన్ । శున్ధి శిరో మాస్యాయుః ప్రమోషీరితి ౧౫

నాపితం శిష్యాచ్ఛీతోష్ణాభిరద్భిరవర్థం కుర్వాణో ఽక్షణ్వన్కుశలీకుర్వితి ౧౬
యథాకులధర్మం కేశవేశాన్ కారయేత్ ౧౭
ఆవృతైవ కుమార్య్యై ౧౮

1.18

ఏతేన గోదానమ్ ౧
షోడశే వర్షే ౨
కేశశబ్దే తు శ్మశ్రుశబ్దాన్కారయేత్ ౩
శ్మశ్రూణీహోన్దతి ౪
శున్ధి శిరో ముఖం మాస్యాయుః ప్రమోషీరితి ౫
కేశశ్మశ్రులోమనఖాన్యుదకస్సంస్థాని కుర్వితి సంప్రేష్యతి ౬
ఆప్లుత్య వాగ్యతః స్థిత్వాఽహఃశేషమాచార్యసకాశే వాచం విసృజేత వరం దదామీతి ౭
గోమిథునం దక్షిణా ౮
సంవత్సరమాదిశేత్ ౯

1.19

అష్టమే వర్షే బ్రాహ్మణముపనయేత్ ౧
గర్భాష్టమే వా ౨
ఏకాదశే క్షత్రియమ్ ౩
ద్వాదశే వైశ్యమ్ ౪
ఆ షోడశాద్బ్రాహ్మణస్యానతీతః కాలః ౫
ఆ ద్వావింశాత్ క్షత్రియస్యా చతుర్వింశాద్వైశ్యస్యాత ఊర్ధ్వం పతితసావిత్రీకా భవన్తి ౬
నైనానుపనయేన్నాధ్యాపయేన్న యాజయేన్నైభిర్వ్యవహరేయుః ౭
అలఙ్కృతం కుమారం కుశలీకృతశిరసమహతేన వాససా సంవీతమైణేయేన వాజినేన బ్రాహ్మణం రౌరవేణ క్షత్రియమాజేన వైశ్యమ్ ౮

యది వాసాంసి వసీరన్రక్తాని వసీరన్కాషాయం బ్రాహ్మణో మాఞ్జిష్ఠం క్షత్రియో హారిద్రం వైశ్యః ౯

తేషాం మేఖలాః ౧౦

మౌఞ్జీ బ్రాహ్మణస్య ధనుర్జ్యా క్షత్రియస్యావీ వైశ్యస్య ౧౧

తేషాం దణ్డాః ౧౨

పాలాశో బ్రాహ్మణస్యౌడుమ్బరః క్షత్రియస్య బైల్వో వైశ్యస్య । కేశసంమితో బ్రాహ్మణస్య లలాటసంమితః క్షత్రియస్య ప్రాణసంమితో వైశ్యస్య ౧౩

1.20

సర్వే వా సర్వేషామ్ ౧

సమన్వారబ్ధే హుత్వోత్తరతోఽగ్నేః ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్యోఽవతిష్ఠతే ౨

పురస్తాత్ప్రత్యఙ్ముఖ ఇతరః ౩

అపామఞ్జలీ పూరయిత్వా తత్సవితుర్వృణీమహ ఇతి పూర్ణేనాస్య పూర్ణమవక్షారయత్యాసిచ్య దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పుష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తం గృహ్ణామ్యసావితి తస్య పాణినా పాణిం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణీయాత్ ౪

సవితా తే హస్తమగ్రభీదసావితి ద్వితీయమ్ । అగ్నిరాచార్యస్తవాసావితి తృతీయమ్ ౫

ఆదిత్యమీక్షయేత్ దేవ సవితరేష తే బ్రహ్మచారీ తం గోపాయ స మామృతేత్యాచార్యః ౬

కస్య బ్రహ్మచార్యసి ప్రాణస్య బ్రహ్మచార్యసి కస్త్వాకముపనయతే కాయ త్వా పరిదదామీతి ౭

యువా సువాసాః పరివీత ఆగాదిత్యర్ద్ధర్చేనైనం ప్రదక్షిణమావర్తయేత్ ౮

తస్యాధ్యంసౌ పాణీ కృత్వా హృదయదేశమాలభేతోత్తరేణ ౯

అగ్నిం పరిసమూహ్య బ్రహ్మచారీ తూష్ణీం సమిధమాదధ్యాత్ తూష్ణీం వై ప్రాజాపత్యం

ప్రాజాపత్యో బ్రహ్మచారీ భవతీతి విజ్ఞాయతే ౧౦

1.21

మన్త్రేణ హైకే అగ్నయే సమిధమాహార్షం బృహతే జాతవేదసే తయా త్వమగ్నే వర్ద్ధస్వ సమిధా బ్రహ్మణా వయం స్వాహేతి ౧

స సమిధమాధాయాగ్నిముపస్పృశ్య ముఖం నిమార్ష్టి త్రిస్తేజసా మా సమనజ్మీతి ౨

తేజసా హ్యేవాత్మానం సమనక్తీతి విజ్ఞాయతే ౩

మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయ్యగ్నిస్తేజో దధాతు మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయీన్ద్ర ఇన్ద్రియం దధాతు మయి మేధాం మయి ప్రజాం మయి సూర్యో భ్రాజో దధాతు । యత్తే అగ్నే తేజస్తేనాహం తేజస్వీ భూయాసం యత్తే అగ్నే వర్చస్తేనాహం వర్చస్వీ భూయాసం యత్తే అగ్నే హరస్తేనాహం హరస్వీ భూయాసం ఇత్యుపస్థాయ జాన్వాచ్యోపసంగృహ్య బ్రూయాదధీహి భోః

సావిత్రీం భో౩

అనుబ్రూ౩

హీతి ౪

తస్య వాససా పాణిభ్యాం చ పాణీ సంగృహ్య సావిత్రీమన్వాహ పచ్ఛోఽర్ద్ధర్చశః సర్వామ్ ౫

యథాశక్తి వాచయీత ౬

హృదయదేశేఽస్యోర్ధ్వాఙ్గులిం పాణిముపదధాతి మమ వ్రతే హృదయన్తే దధామి మమ చిత్తమను చిత్తం తే అస్తు । మమ వాచమేకవ్రతో జుషస్వ బృహస్పతిష్ట్వా నియునక్తు మహ్యమితి ౭

1.22

మేఖలామాబధ్య దణ్డం ప్రదాయ బ్రహ్మచర్యమాదిశేత్ ౧

బ్రహ్మచార్యస్యపోఽశాన కర్మ కురు దివా మాస్వాప్సీరాచార్యాధీనో వేదమధీష్వేతి ౨

ద్వాదశ వర్షాణి వేదబ్రహ్మచర్యమ్ ౩

గ్రహణాన్తం వా ౪

సాయం ప్రాతర్భిక్షేత ౫

సాయం ప్రాతః సమిధమాదధ్యాత్ ౬

అప్రత్యాఖ్యాయినమగ్రే భిక్షేతాప్రత్యాఖ్యాయినీం వా ౭

భవాన్ భిక్షాం దదాత్విత్యనుప్రవచనీయమితి వా ౮

తదాచార్యాయ వేదయీత తిష్ఠేదహఃశేషమ్ ౯

అస్తమితే బ్రహ్మౌదనమనుప్రవచనీయం శ్రపయిత్వాచార్యాయ వేదయీత ౧౦

ఆచార్యః సమన్వారబ్ధే జుహుయాత్సదసస్పతిమద్భుతమితి ౧౧

సావిత్ర్యా ద్వితీయమ్ ౧౨

యద్య త్కిఞ్చాత ఊర్ధ్వమనూక్తం స్యాత్ ౧౩

ఋషిభ్యస్తృతీయమ్ ౧౪

సౌవిష్టకృతం చతుర్థమ్ ౧౫

బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా వేదసమాప్తిం వాచయీత ౧౬

అత ఊర్ధ్వమక్షారలవణాశీ బ్రహ్మచార్యధఃశాయీ త్రిరాత్రం ద్వాదశరాత్రం సంవత్సరం వా ౧౭

చరితవ్రతాయ మేధాజననం కరోతి ౧౮

అనిన్దితాయాన్దిశ్యేకమూలం పలాశం కుశస్తమ్బం వా పలాశాపచారే ప్రదక్షిణముదకుమ్భేన త్రిః పరిషిఞ్చన్తం వాచయతి సుశ్రవః సుశ్రవా అసి యథా త్వం సుశ్రవః సుశ్రవా అస్యేవం మాం సుశ్రవః సౌశ్రవసం కురు । యథా త్వం దేవానాం యజ్ఞస్య నిధిపోఽస్యేవమహం మనుష్యాణాం వేదస్య నిధిపో భూయాసమితి ౧౯

ఏతేన వాపనాదిపరిదానాన్తం వ్రతాదేశనం వ్యాఖ్యాతమ్ ౨౦

ఇత్యనుపేతపూర్వస్య ౨౧

అథోపేతపూర్వస్య ౨౨

కృతాకృతం కేశవపనం మేధాజననం చ ౨౩

అనిరుక్తం పరిదానమ్ ౨౪

కాలశ్చ ౨౫

తత్సవితుర్వృణీమహ ఇతి సావిత్రీం ౨౬

1.23

ఋత్విజో వృణీతేఽన్యూనానతిరిక్తాఙ్గాన్యే మాతృతః పితృతశ్చేతి యథోక్తం పురస్తాత్ ౧

యూన ఋత్విజో వృణీత ఇత్యేకే ౨

బ్రహ్మాణమేవ ప్రథమం వృణీతేఽథ హోతారమథాధ్వర్యుమథోద్గాతారమ్ ౩

సర్వాన్వా యేఽహీనైకాహైర్యాజయన్తి ౪

సదస్యం సప్తదశం కౌషీతకినః సమామనన్తి స కర్మణాముపద్రష్టా భవతీతి తదుక్తమృగ్భ్యాం యమృత్విజో బహుధా కల్పయన్త ఇతి ౫

హోతారమేవ ప్రథమం వృణీతే ౬

అగ్నిర్మే హోతా స మే హోతా హోతారం త్వాముం వృణ ఇతి హోతారం ౭

చన్ద్రమా మే బ్రహ్మా స మే బ్రహ్మా బ్రహ్మాణం త్వాముం వృణ ఇతి బ్రహ్మాణం ౮

ఆదిత్యో మేఽధ్వర్యురిత్యధ్వర్యుమ్ । పర్జన్యో మ ఉద్గాతేత్యుద్గాతారమ్ । ఆపో మే హోత్రాశంసిన ఇతి హోత్రకాన్ । రశ్మయో మే చమసాధ్వర్యవ ఇతి చమసాధ్వర్యూన్ । ఆకాశో మే సదస్య ఇతి సదస్యమ్ । స వృతో జపేన్మహన్మేఽవోచో భర్గో మేఽవోచో భగో మేఽవోచో యశో మేఽవోచః స్తోమం మేఽవోచః క్లృప్తిం మేఽవోచస్తృప్తిం మేఽవోచో భుక్తిం మేఽవోచః సర్వం మేఽవోచ ఇతి ౯

జపిత్వాగ్నిష్టే హోతా స తే హోతా హోతాహం తే మానుష ఇతి హోతా ప్రతిజానీతే ౧౦

చన్ద్రమాస్తే బ్రహ్మా స తే బ్రహ్మా ౧౧

ఏవమితరే యథాదేశం తన్మామవతు తన్మా విశతు తేన భుక్షీషీయేతి చ యాజయిష్యన్ ౧౨

న్యస్తమార్త్విజ్యమకార్యమ్ ౧౩

అహీనస్య నీచదక్షిణస్య ౧౪

వ్యాధితస్యాతురస్య ౧౫

యక్ష్మగృహీతస్య ౧౬

అనుదేశ్యభిశస్తస్య ౧౭

క్షిప్తయోనేరితి చైతేషామ్ ౧౮

సోమప్రవాకం పరిపృచ్ఛేత్కో యజ్ఞః క ఋత్విజః కా దక్షిణా ఇతి ౧౯

కల్యాణైః సహ సమ్ప్రయోగః ౨౦

న మాంసమశ్నీయుర్న స్త్రియముపేయురా క్రతోరపవర్గాత్ ౨౧

ఏతేనాగ్నే బ్రహ్మణా వావృధస్వేతి దక్షిణాగ్నావాజ్యాహుతిం హుత్వా యథార్థం ప్రవ్రజేత్ ౨౨

ఏవమనాహితాగ్నిర్గృహ్య ఇమామగ్నే శరణిం మీమృషో

న ఇత్యేతయర్చా ౨౩

1.24

ఋత్విజో వృత్వా మధుపర్కమాహరేత్ ౧

స్నాతకాయోపస్థితాయ ౨

రాజ్ఞే చ ౩

ఆచార్యశ్వశురపితృవ్యమాతులానాఞ్చ ౪

దధని మధ్వానీయ ౫

సర్పిర్వా మధ్వలాభే ౬

విష్టరః పాద్యమర్ఘ్యమాచమనీయం మధుపర్కో గౌరిత్యేతేషాం త్రిస్త్రిరేకైకం వేదయన్తే ౭

అహం వర్ష్మ సజాతానాం విద్యుతామివ సూర్యః । ఇదన్తమధితిష్ఠామి యో మా
కశ్చాభిదాసతీత్యుదగగ్రే విష్టర ఉపవిశేదాక్రమ్య వా ౮

పాదౌ ప్రక్షాలాపయీత దక్షిణమగ్రే బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛేత్ ౯

సవ్యం శూద్రాయ ౧౦

ప్రక్షాలితపాదోఽర్ఘ్యమఞ్జలినా ప్రతిగృహ్య ౧౧

అథాచమనీయేనాన్వాచామతి అమృతోపస్తరణమసీతి ౧౨

మధుపర్కమాహ్రియమాణమీక్షేత మిత్రస్య త్వా చక్షుషా ప్రతీక్ష ఇతి ౧౩

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రతిగృష్ణామీతి తదఞ్జలినా
ప్రతిగృహ్య సవ్యే పాణౌ కృత్వా మధువాతా ఋతాయత ఇతి తృచేనావేక్ష్యానామికయా
చాఙ్గుష్ఠేన చ త్రిః ప్రదక్షిణమాలోడ్య వసవస్త్వా గాయత్రేణ చ్ఛన్దసా భక్షయన్త్వితి
పురస్తాన్నిమార్ష్టి ౧౪

రుద్రాస్త్వా త్రైష్టుభేన చ్ఛన్దసా భక్షయన్త్వితి దక్షిణత ఆదిత్యాస్త్వా జాగతేన చ్ఛన్దసా
భక్షయన్త్వితి పశ్చాద్విశ్వే త్వా దేవా ఆనుష్టుభేన చ్ఛన్దసా భక్షయన్త్విత్యుత్తరతో
భూతేభ్యస్త్వేతి మధ్యాత్త్రిరుద్గృహ్య ౧౫

విరాజో దోహోఽసీతి ప్రథమం ప్రాశ్నీయాద్విరాజో దోహమశీయేతి ద్వితీయం మయి దోహః
పద్యాయై విరాజ ఇతి తృతీయమ్ ౧౬

న సర్వమ్ ౧౭

న తృప్తిఙ్గచ్ఛేత్ ౧౮

బ్రాహ్మణాయోదఙ్ముచ్ఛిష్టం ప్రయచ్ఛేదలాభేఽప్సు ౧౯

సర్వం వా ౨౦

అథాచమనీయేనాన్వాచామత్యమృతాపిధానమసీతి ౨౧

సత్యం యశః శ్రీర్మయి శ్రీః శ్రయతామితి ద్వితీయమ్ ౨౨

ఆచాన్తోదకాయ గాం వేదయన్తే ౨౩

హతో మే పాప్మా పాప్మా మే హత ఇతి జపిత్వౕఓంకురుతేతి కారయిష్యన్ ౨౪

మాతా రుద్రాణాం దుహితా వసూనామితి

జపిత్వోముత్సృజతేత్యుత్స్రక్ష్యన్ ౨౫

నామాంసో మధుపర్కో భవతి భవతి ౨౬

ఇతి ప్రథమోఽధ్యాయః

2.1

శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం శ్రవణాకర్మ ౧

అక్షతసక్తూనాం నవఙ్కలశం పూరయిత్వా దర్వీఞ్చ బలిహరణీం నవే శిక్యే నిదధాతి ౨

అక్షతధానాః కృత్వా సర్పిషాఽర్ద్ధా అనక్తి ౩

అస్తమితే స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వైకకపాలఞ్చ పురోడాశం అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మానితి చతసృభిః ప్రత్యృచం హుత్వా పాణినైకకపాలమచ్యుతాయ భౌమాయ స్వాహేతి ౪

అవిప్లుతః స్యాదావిఃపృష్ఠో వా ౫

మా నో అగ్నేఽవసృజో అఘాయేత్యేనమాశయేనాభిజుహోతి ౬

శన్నో భవన్తు వాజినో హవేష్విత్యక్తా ధానా అఞ్జలినా ౭

అమాత్యేభ్య ఇతరా దద్యాత్ ౮

కలశాత్సక్తూనాన్దర్వీం పూరయిత్వా ప్రాగుపనిష్క్రమ్య శుచౌ దేశేఽపోఽవనినీయ సర్వదేవజనేభ్యః స్వాహేతి హుత్వా నమస్కరోతి యే సర్పాః పార్థివా య ఆన్తరిక్ష్యా యే దివ్యా యే దిశ్యా స్తేభ్య ఇమం బలిమాహార్షం తేభ్య ఇమం బలిముపాకరోమీతి ౯

ప్రదక్షిణం పరీత్య పశ్చాద్బలేరుపవిశ్య సర్పోఽసి సర్పతాం సర్పాణామధిపతిరస్యన్నేన మనుష్యాంస్త్రాయసేఽపూపేన సర్పా

న్యజ్ఞేన దేవాంస్త్వయి మా సన్తం త్వయి సన్తః సర్పా మా హింసిషుర్ధ్రువాన్తే పరిదదామీతి ౧౦

ధ్రువామున్తే ధ్రువామున్త ఇత్యమాత్యాననుపూర్వమ్ ౧౧

ధ్రువ మాం తే పరిదదామీత్యాత్మానమన్తతః ౧౨

నైనమన్తరా వ్యవేయురా పరిదానాత్ ౧౩

సర్వదేవజనేభ్యః స్వాహేతి సాయం ప్రాతర్బలిం హరేదా ప్రత్యవరోహణాత్ ౧౪

ప్రసఙ్ఖ్యాయ హైకే తావతో

బలీంస్తదహరేవోపహరన్తి ౧౫

౧

2.2

ఆశ్వయుజ్యామాశ్వయుజీకర్మ ౧

నివేశనమలంకృత్య స్నాతాః శుచివాససః పశుప

తయే స్థాలీపాకం నిరుప్య జుహుయుః పశుపతయే శివాయ శఙ్కరాయ పృషాతకాయ స్వాహేతి ౨

పృషాతకమఞ్జలినా జుహుయాదూనం మే పూర్యతాం పూర్ణం మే మోపసదత్పృషాతకాయ స్వాహేతి 3

సజూరృతుభిః సజూర్విధాభిః సజూరిన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహా సజూరృతుభిః సజూర్విధాభిః సజూర్విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా । సజూరృతుభిః సజూర్విధాభిః సజూర్ద్యావాపృథివీభ్యాం స్వాహేత్యాహితాగ్నేరాగ్రయణస్థాలీపాకః ౪

అనాహితాగ్నేరపి

శాలాగ్నౌ ౫

౨

2.3

మార్గశీర్ష్యాం ప్రత్యవరోహణం చతుర్దశ్యామ్ ౧

పౌర్ణమాస్యాం వా ౨

నివేశనం పునర్నవీకృత్య లేపనస్తరణోపస్తరణైరస్తమితే పాయసస్య జుహుయురపశ్వేతపదా జహి పూర్వేణ చాపరేణ చ । సప్త చ వారుణీరిమాః సర్వాశ్చ రాజబాన్ధవీః స్వాహా న వై శ్వేతస్యాభ్యాగారేఽహిర్జఘాన కిఞ్చన । శ్వేతాయ వైదార్వాయ నమః స్వాహేతి ౩

నాత్ర సౌవిష్టకృత్ ౪

అభయన్నః ప్రాజాపత్యేభ్యో భూయాదిత్యగ్నిమీక్షమాణో జపతి శివో నః సుమనా భవేతి హేమన్తం మనసా ధ్యాయాత్ ౫

పశ్చాదగ్నేః స్వస్తరః స్యాస్తీర్ణస్తస్మిన్నుపవిశ్య స్యోనా పృథివి భవేతి జపిత్వా సంవిశేత్సామాత్యః ప్రాక్శిరా

ఉదఙ్ముఖః ౬

యథావకాశమితరే ౭

జ్యాయాఞ్జ్యాయాన్వానన్తరః ౮

మన్త్రవిదో మన్త్రాఞ్జపేయుః ౯

సంహాయ అతో దేవా అవన్తు న ఇతి త్రిః ౧౦

ఏతాం దక్షిణాముఖాః ప్రత్యఙ్ముఖా ఉదఙ్ముఖాశ్చతుర్థమ్ ౧౧

సంహాయ సౌర్యాణి స్వస్త్యయనాని చ జపిత్వాన్నం

సంస్కృత్య బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా స్వస్త్యయనం వాచయీత ౧౨

3

2.4

హేమన్తశిశిరయోశ్చతుర్ణామపరపక్షాణామష్టమీష్వష్టకాః ౧

ఏకస్యాం వా ౨

పూర్వేద్యుః పితృభ్యో దద్యాత్ ౩

ఓదనం కృసరం పాయసమ్ ४

చతుఃశరావస్య వాపూపాన్ ५

ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఇత్యష్టాభిర్హుత్వా యావతీభిర్వా కామయీత ६

అథ శ్వోభూతేఽష్టకాః పశునా స్థాలీపాకేన చ ७

అప్యనడుహో యవసమాహరేత్ ८

అగ్నినా వా కక్షముపోషేత్ ९

ఏష మేఽష్టకేతి ౧౦

న త్వేవానష్టకః స్యాత్ ౧౧

తాం హైకే వైశ్వదేవీం బ్రువత ఆగ్నేయీమేకే సౌర్యామేకే ప్రాజాపత్యామేకే రాత్రిదేవతామేకే నక్షత్రదేవతామేక ఋతుదేవతామేకే పితృదేవతామేకే పశుదేవతామేకే ౧౨

పశుకల్పేన పశుం సంజ్ఞప్య ప్రోక్షణోపాకరణవర్జం వపాముత్খిద్య జుహుయాద్వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైనాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే మేదసః కుల్యా ఉపైనాన్స్రవన్తు సత్యా ఏతా ఆశిషః సన్తు సర్వాః స్వాహేతి ౧౩

అథావదానానాం స్థాలీపాకస్య చ అగ్నే నయ సుపథా రాయే అస్మానితి ద్వే । గ్రీష్మో హేమన్త ఋతవః శివా నో వర్షాః శివా అభయా శరన్నః । సంవత్సరోఽధిపతిః ప్రాణదో నోఽహోరాత్రే కృణుతాం దీర్ఘమాయుః స్వాహా । శాన్తా పృథివీ శివమన్తరిక్షం ద్యౌర్నో దేవ్యభయన్నో అస్తు । శివా దిశః ప్రదిశ ఉద్దిశో న ఆపో విద్యుతః పరిపాన్తు సర్వతః స్వాహా। ఆపో మరీచీః ప్రవహన్తు నో ధియో ధాతా సముద్రో వహన్తు పాపం భూతం భవిష్యదభయం విశ్వమస్తు మే బ్రహ్మాధిగుప్తః స్వారాక్షరాణి స్వాహా । విశ్వ ఆదిత్యా వసవశ్చ దేవా రుద్రా గోప్తారో మరుతః సదన్తు । ఊర్జం ప్రజామమృతం పిన్వమానః ప్రజాపతిర్మయి పరమేష్ఠీ దధాతు స్వాహా । ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యః ౧४

సౌవిష్టకృత్యష్టమీ ౧५

బ్రాహ్మణాన్భోజయేదిత్యుక్తమ్ ౧६

४

2.5

అపరేద్యురన్వష్టక్యమ్ ౧

తస్యైవ మాంసస్య ప్రకల్ప్య దక్షిణాప్రవణేఽగ్నిముపసమాధాయ పరిశ్రిత్యోత్తరతః పరిశ్రితస్య ద్వారం కృత్వా సమూలం బర్హిస్తిరపసలైరవిధూన్వన్పరిస్తీర్య హవీంష్యాసాదయేదోదనం కృసరం పాయసం దధిమన్థాన్మధుమన్థాంశ్చ ౨

పిణ్డపితృయజ్ఞకల్పేన ౩

హుత్వా మధుమన్థవర్జం పితృభ్యో దద్యాత్ ౪

స్త్రీభ్యశ్చ సురా చాచామమిత్యధికమ్ ౫

కర్షూష్వేకే ద్వయోః షట్సు వా ౬

పూర్వాసు పితృభ్యో దద్యాత్ ౭

అపరాసు స్త్రీభ్యః ౮

ఏతేన మాఘ్యావర్షం ప్రోష్ఠపద్యా అపరపక్షే ౯

మాసి మాసి చైవం పితృభ్యోఽయుక్షు ప్రతిష్ఠాపయేత్ ౧౦

నవావరాన్భోజయేత్ ౧౧

అయుజో వా ౧౨

యుగ్మాన్ వృద్ధిపూర్తేషు ౧౩

అయుగ్మానితరేషు ౧౪

ప్రదక్షిణముపచారో

యవైస్తిలార్థః ౧౫

౫

2.6

రథమారోక్ష్యన్నానా పాణిభ్యాం చక్రే అభిమృశేత్ । అహన్తే పూర్వం పాదావాలభేద్బృహద్రథన్తరే తే చక్రే ౧

వామదేవ్యమక్ష ఇత్యక్షాధిష్ఠానే ౨

దక్షిణపూర్వాభ్యామారోహేత్ వాయోష్ట్వా వీర్యేణారోహామీన్ద్రస్యాజసాధిపత్యేనేతి ౩

రశ్మీన్సంమృశేదరశ్మికాన్వా దణ్డేన బ్రహ్మణో వస్తేజసా సంగృహ్ణామి సత్యేన వస్సంగృహ్ణామీతి ౪

అభిప్రవర్త్మానేషు జపేత్ సహస్రసనిం వాజమభివర్త్స్వ రథ దేవ ప్రవహ వనస్పతే వీడ్వఙ్గో హి భూయా ఇతి ౫

ఏతయాన్యాన్యపి వానస్పత్యాని ౬

స్థిరౌ గావౌ భవతాం వీడురక్ష ఇతి రథాఙ్గమభిమృశేత్ ౭

సుత్రామాణం పృథివీం ద్యామనేహసమితి నావమ్ ౮

నవరథేన యశస్వినం వృక్షం హ్రదం వావిదాసినం ప్రదక్షిణం కృత్వా ఫలవతీః శాఖా ఆహరేత్ ౯

అన్యద్వా కౌటుమ్బమ్ ౧౦

సంసదముపయాయాత్ ౧౧

అస్మాకముత్తమం కృధీత్యాదిత్యమీక్షమాణో జపిత్వావరోహేత్ ౧౨

ఋషభం మా సమానానామిత్యభిక్రామన్ ౧౩

వయమద్యేన్ద్రస్య ప్రేష్ఠా ఇత్యస్తం యాత్యాదిత్యే ౧౪

తద్వో దివో దుహితరో విభాతీరితి

వ్యుష్టాయామ్ ౧౫

౬

2.7

అథాతో వాస్తుపరీక్షా ౧

అనూషరమవివదిష్ణు భూమ ౨

ఓషధివనస్పతివత్ ౩

యస్మిన్కుశవీరిణం ప్రభూతమ్ ౪

కణ్టకిక్షీరిణస్తు సమూలాన్పరిఖాయోద్వాసయేదపామార్గః శాకస్తిల్వకః పరివ్యాధ ఇతి చైతాని ౫

యత్ర సర్వత ఆపో మధ్యం సమేత్య ప్రదక్షిణం శయనీయం పరీత్య ప్రాచ్యః స్యన్దేరన్నప్రవదత్యస్తత్సర్వం సమృద్ధమ్ ౬

సమవస్రవే భక్తశరణం కారయేత్ ౭

బహ్వన్నం హ భవతి ౮

దక్షిణాప్రవణే సభాం మాపయేత్సాఽద్యూతా హ భవతి ౯

యువానస్తస్యాం కితవాః కలహినః ప్రమాయుకా భవన్తి ౧౦

యత్ర సర్వత ఆపః ప్రస్యన్దేరన్ సా స్వస్త్యయన్యద్యూతా చ ౧౧

౭

2.8

అథైత్రైర్వాస్తు పరీక్షేత ౧

జానుమాత్రఙ్గర్తం ఖాత్వా తైరేవ పాంసుభిః ప్రతిపూరయేత్ ౨

అధికే ప్రశస్తం సమే వార్త్తం న్యూనే గర్హితమ్ ౩

అస్తమితేఽపాం సుపూర్ణం పరివాసయేత్ ౪

సోదకే ప్రశస్తమార్ద్రే వార్త్తం శుష్కే గర్హితం శ్వేతం మధురాస్వాదమ్ ౫

సికతోత్తరం బ్రాహ్మణస్య ౬

లోహితం క్షత్రియస్య ౭

పీతం వైశ్యస్య ౮

తత్సహస్రసీతం కృత్వా యథాదిక్సమచతురస్రం మాపయేత్ ౯

ఆయతం చతురస్రం వా ౧౦

తచ్ఛమీశాఖయోడుమ్బరశాఖయా వా శన్తాతీయేన త్రిః పరివ్రజన్ప్రోక్షతి ౧౧

అవిచ్ఛిన్నయా చోదకధారయాపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తృచేన ౧౨

వంశాన్తరేషు శరణాని కారయేత్ ౧౩

గర్తేష్వవకాం శీపాలమిత్యవధాపయేన్నాస్యాగ్నిర్దాహుకో భవతీతి విజ్ఞాయతే ౧౪

మధ్యమస్థూణాయా గర్తేఽవధాయ ప్రాగగ్రోదగ్రాన్కుశానాస్తీర్య వ్రీహియవమతీరప
ఆసేచయేదచ్యుతాయ భౌమాయ స్వాహేతి ౧౫

అథైనాముచ్ఛ్రియమాణామనుమన్త్రయేతేహైవ తిష్ఠ నిమితా తిల్వలాస్థామిరావతీం మధ్యే పోషస్య తిష్ఠన్తీమ్ । ఆ త్వా ప్రాపన్న్ఘాయవ ఆ త్వా కుమారస్తరుణ ఆ వత్సో జాయతాం సహ । ఆ

త్వా పరిశ్రితః కుమ్భ ఆ దధ్నః కలశైరయన్నితి ౧౬ ౮

2.9

వంశమాధీయమానమ్ ౧

ఋతేన స్థూణామధిరోహ వంశ ద్రాఘీయ ఆయుః ప్రతరన్దధాన ఇతి ౨

సదూర్వాసు చతసృషు శిలాసు మణికం ప్రతిష్ఠాపయేత్ పృథివ్యా అధి సమ్భవేతి ౩

అరఙ్గరో వావదీతి త్రేధా బద్ధో వరత్రయా । ఇరాము హ ప్రశంసత్యనిరామపబాధతామితి వా ౪

అథాస్మిన్నప ఆసేచయేత్ ఐతు రాజా వరుణో రేవతీభిరస్మిన్ స్థానే తిష్ఠతు మోదమానః । ఇరాం వహన్తో ఘృతముక్షమాణా మిత్రేణ సాకం సహ సంవిశన్త్వితి ౫

అథైనచ్ఛమయతి ౬

వ్రీహియవమతీభిరద్భిర్హిరణ్యమవధాయ శన్తాతీయేన త్రిః ప్రదక్షిణం పరివ్రజన్ప్రోక్షతి ౭

అవిచ్ఛిన్నయా చోదకధారయా ఆపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తృచేన ౮

మధ్యేఽగారస్య స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహ్యస్మానితి చతసృభిః ప్రత్యృచం హుత్వాన్నం

సంస్కృత్య బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా శివం వాస్తు శివం వాస్త్వితి వాచయీత ౯ ౯

2.10

ఉక్తం గృహప్రపదనమ్ ౧

బీజవతో గృహాన్ ప్రపద్యేత ౨

క్షేత్రం ప్రకర్షయేదుత్తరైః ప్రోష్ఠపదైః ఫాల్గునీభీ రోహిణ్యా వా ౩

క్షేత్రస్యానువాతం క్షేత్రస్య పతినా వయమితి ప్రత్యృచం జుహుయాజ్జపేద్వా ౪

గాః ప్రతిష్ఠమానా అనుమన్త్రయేత మయోభూర్వాతో అభివాతూస్రా ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౫

ఆయతీః యాసామూధశ్చతుర్బిలం మధోః పూర్ణం ఘృతస్య చ । తా నః సన్తు పయస్వతీర్బహ్వీర్గోష్ఠే ఘృతాచ్యః । ఉప మైతు మయోభువ ఊర్జం చౌజశ్చ బిభ్రతీః । దుహానా అక్షితం పయో మయి గోష్ఠే నివిశధ్వమ్ । యథా భవామ్యుత్తమో యా దేవేషు తన్వామైరయన్తేతి చ సూక్తశేషమ్ ౬

ఆగావీయమేకే ౭

గణానాసాముపతిష్ఠేతాగురుగవీనాం భూతాః స్థ ప్రశస్తాః స్థ శోభనాః ప్రియాః ప్రియో వో భూయాసం శం మయి

జానీధ్వం శం మయి జానీధ్వం ౮ ౧౦

ఇతి ద్వితీయోఽధ్యాయః

3.1

అథాతః పఞ్చయజ్ఞాః ౧

దేవయజ్ఞో భూతయజ్ఞః పితృయజ్ఞో బ్రహ్మయజ్ఞో మనుష్యయజ్ఞ ఇతి ౨

తద్యదగ్నౌ జుహోతి స దేవయజ్ఞో యద్బలిఙ్కరోతి స భూతయజ్ఞో యత్పితృభ్యో దదాతి స పితృయజ్ఞో యత్స్వాధ్యాయమధీయతే స బ్రహ్మయజ్ఞో యన్మనుష్యేభ్యో దదాతి స

మనుష్యయజ్ఞ ఇతి 3

తానేతాన్యజ్ఞానహరహః కుర్వీత ౪ ౧

3.2

అథ స్వాధ్యాయవిధిః ౧

ప్రాగ్వోదగ్వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్యాప ఆప్లుత్య శుచౌ దేశే

యజ్ఞోపవీత్యాచమ్యాక్లిన్నవాసా దర్భాణాం మహదుపస్తీర్య ప్రాక్కూలానాన్తేషు ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్యోపస్థం కృత్వా దక్షిణోత్తరౌ పాణీ సన్ధాయ పవిత్రవన్తౌ విజ్ఞాయతేఽపాం వా ఏష ఓషధీనాం రసో యద్దర్భాః సరసమేవ తద్బ్రహ్మ కరోతి ద్యావాపృథివ్యోః సన్ధిమీక్షమాణః సంమీల్య వా యథా వా యుక్తమాత్మానం మన్యేత తథా యుక్తోఽధీయీత స్వాధ్యాయమ్ ౨

ఓంపూర్వా వ్యాహృతీః 3

సావిత్రీమన్వాహ పచ్ఛోఽర్ద్ధర్చశః

సర్వామితి తృతీయమ్ ౪ ౨

3.3

అథ స్వాధ్యాయమధీయీత ఋచో యజూంషి సామాన్యథర్వాఙ్గిరసో బ్రాహ్మణాని కల్పాన్గాథా నారాశంసీరితిహాసపరాణానీతి ౧

యదృచోఽధీతే పయఆహుతిభిరేవ తద్దేవతాస్తర్పయతి యద్యజూంషి ఘృతాహుతిభిర్యత్సామాని మధ్వాహుతిభిర్యదథర్వాఙ్గిరసః సోమాహుతిభిర్యద్బ్రాహ్మణాని కల్పాన్ గాథా నారాశంసీరితిహాసపురాణానీత్యమృతాహుతిభిః ౨

యదృచోఽధీతే పయసః కుల్యాస్య పితౄన్త్స్వధా ఉపక్షరన్తి యద్యజూంషి ఘృతస్య కుల్యా యత్సామాని మధ్వః కుల్యా యదథర్వాఙ్గిరసః సోమస్య కుల్యా యద్బ్రాహ్మణాని కల్పాన్గాథా నారాశంసీరితిహాసపురాణానీత్యమృతస్య కుల్యాః ౩

స యావన్మన్యేత తావదధీత్యైతయా పరిదధాతి నమో బ్రహ్మణే నమోఽస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యః I నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో

విష్ణవే మహతే కరోమీతి ౪ ౩

3.4

దేవతాస్తర్పయతి ప్రజాపతిర్బ్రహ్మ వేదా దేవా ఋషయః సర్వాణి చ్ఛన్దాంస్యోఙ్కారో వషట్కారో వ్యాహృతయః సావిత్రీ యజ్ఞా ద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షమహోరాత్రాణి సాంఖ్యాః సిద్ధాః సముద్రా నద్యో గిరయః క్షేత్రౌషధివనస్పతిగన్ధర్వాప్సరసో నాగా వయాంసి గావః సాధ్యా విప్రా యక్షా రక్షాంసి భూతాన్యేవమన్తాని ౧

అథ ఋషయః శతర్చినో మాధ్యమా గృత్సమదో విశ్వామిత్రో వామదేవోఽత్రిర్భరద్వాజో వసిష్ఠః ప్రగాథాః పావమాన్యః క్షుద్రసూక్తా మహాసూక్తా ఇతి ౨

ప్రాచీనావీతీ ౩

సుమన్తుజైమినివైశమ్పాయనపైలసూత్రభాష్యభారతమహాభారతధర్మాచార్యా జానన్తి బాహవిగార్గ్యగౌతమశాకల్యబాభ్రవ్యమాణ్డవ్యమాణ్డూకేయా గర్గీ వాచక్నవీ వడవా ప్రాతిథేయీ సులభా మైత్రేయీ కహోలం కౌషీతకం మహాకౌషీతకం పైఙ్గ్యం మహాపైఙ్గ్యం సుయజ్ఞం శాఙ్ఖాయనమైతరేయం మహైతరేయం శాకలం బాష్కలం సుజాతవక్త్రమౌదవాహిం మహౌదవాహిం సౌజామిం శౌనకమాశ్వలాయనం యే చాన్య ఆచార్యాస్తే సర్వే తృప్యన్త్వితి ౪

ప్రతిపురుషం పితౄంస్తర్పయిత్వా గృహానేత్య యద్దదాతి సా దక్షిణా ౫

అథాపి విజ్ఞాయతే స యది తిష్ఠన్ వ్రజన్నాసీనః శయానో వా యం యం క్రతుమధీతే తేన తేన హాస్య క్రతునే

ష్టమ్భవతీతి ౬

విజ్ఞాయతే తస్య ద్వావనధ్యాయౌ యదాత్మాశుచిర్యద్దేశః ౭ ౪

3.5

అథాతోఽధ్యాయోపాకరణమ్ ౧

ఓషధీనాం ప్రాదుర్భావే శ్రవణేన శ్రావణస్య ౨

పఞ్చమ్యాం హస్తేన వా ౩

ఆజ్యభాగౌ హుత్వాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్సావిత్ర్యై బ్రహ్మణే శ్రద్ధాయై మేధాయై ప్రజ్ఞాయై ధారణాయై సదసస్పతయేఽనుమతయే ఛన్దోభ్య ఋషిభ్యశ్చేతి ౪

అథ దధిసక్తూన్జుహోతి ౫

అగ్నిమీళే పురోహితమిత్యేకా ౬

కుషుమ్భకస్తదబ్రవీదావదంస్త్వం శకునే భద్రమావద గృణానా జమదగ్నినా ధామన్తే విశ్వమ్భువనమధిశ్రితం గన్తా నో యజ్ఞం యజ్ఞియాః సుశమియో నః స్వో అరణః ప్రచక్ష్వ విచక్ష్వాగ్నే యాహి మరుత్సఖా యత్తే రాజఞ్చతం హవిరితి ద్వ్యృచాః ౭

సమానీవ ఆకూతిరిత్యేకా ౮

తచ్చంయోరావృణీమహ ఇత్యేకా ౯

అధ్యేష్యమాణోఽధ్యాప్యైరన్వారబ్ధ ఏతాభ్యో దేవతాభ్యో హుత్వా సౌవిష్టకృతం హుత్వా దధిసక్తూన్ప్రాశ్య తతో మార్జనమ్ ౧౦

అపరేణాగ్నిం ప్రాక్కూలేషు దర్భేషూపవిశ్యోదపాత్రే దర్భాన్కృత్వా బ్రహ్మాఞ్జలికృతో జపేత్ ౧౧

ఓంపూర్వా వ్యాహృతీః సావిత్రీం చ త్రిరభ్యస్య వేదాదిమారభేత్ ౧౨

తథోత్సర్గే ౧౩

షణ్మాసానధీయీత ౧౪

సమావృత్తో బ్రహ్మచారికల్పేన ౧౫

యథాన్యాయమితరే ౧౬

జాయోపేయోత్యేకే ౧౭

ప్రాజాపత్యం తత్ ౧౮

వార్షికమిత్యేతదాచక్షతే ౧౯

మధ్యమాష్టకాయామేతాభ్యో దేవతాభ్యోఽన్నేన హుత్వాఽపోఽభ్యవయన్తి ౨౦

ఏతా ఏవ తద్దేవతాస్తర్పయన్తి ౨౧

ఆచార్యానృషీన్పితౄంశ్చ ౨౨

ఏతదుత్సర్జనమ్ ౨౩ ౫

3.6

అథ కామ్యానాం స్థానే కామ్యాః ౧

చరవః ౨

తానేవ కామానాప్నోతి ౩

అథ వ్యాధితస్యాతురస్య యక్ష్మగృహీతస్య వా షడాహుతిశ్చరుః ౪

ముఞ్చామి త్వా హవిషా జీవనాయకమిత్యేతేన ౫

స్వప్నమమనోజ్ఞం దృష్ట్వాద్యా నో దేవ సవితరితి ద్వాభ్యాం

యచ్చ గోషు దుఃస్వప్న్యమితి పఞ్చభిరాదిత్యముపతిష్ఠేత ౬

యో మే రాజన్యుజ్యో వా సఖా వేతి వా ౭

క్షుత్వా జృమ్భిత్వాఽమనోజ్ఞం దృష్ట్వా పాపకం గన్ధమాఘ్రాయాక్షిస్పన్దనే కర్ణధ్వననే చ సుచక్షా అహమక్షీభ్యాం భూయాసం సువర్చా ముఖేన సుశ్రుత్కర్ణాభ్యాం మయి దక్షక్రతూ ఇతి జపేత్ ౮

అగమనీయాం గత్వాయాజ్యం యాజయిత్వాభోజ్యం భుక్త్వాప్రతిగ్రాహ్యం ప్రతిగృహ్య చైత్యం యూపం చోపహత్య పునర్మామైత్విన్ద్రియం పునరాయుః పునర్భగః । పునర్ద్రవిణమైతు మాం పునర్బ్రాహ్మణమైతు మాం స్వాహా । ఇమే యే ధిష్ణ్యాసో అగ్నయో యథాస్థానమిహ కల్పతామ్ ।

వైశ్వానరో వావృధానోఽన్తర్యచ్ఛతు మే మనో హృద్యన్తరమమృతస్య కేతుః
స్వాహేత్యాజ్యాహుతీ జుహుయాత్ ౯

సమిధౌ వా ౧౦

జపేద్వా ౧౧ ౬

3.7

అవ్యాధితఇచ్ఛత్స్వపన్తమాదిత్యోఽభ్యస్తమియాద్వాగ్యతోఽనుపవిశన్రాత్రిశేషమ్భూత్వా యేన
సూర్యజ్యోతిషా బాధసే తమ ఇతి పఞ్చభిరాదిత్యముపతిష్ఠేత ౧

అభ్యుదియాచ్చేదకర్మశ్రాన్తమనభిరూపేణ కర్మణా వాగ్యత ఇతి
సమానముత్తరాపరాభిశ్చతసృభిరుపస్థానమ్ ౨

యజ్ఞోపవీతీ నిత్యోదకః సన్ధ్యాముపాసీత వాగ్యతః 3

సాయముత్తరాపరాభిముఖోఽన్వష్టమదేశం సావిత్రీం జపేదర్ధాస్తమితే మణ్డల
ఆనక్షత్రదర్శనాత్ ౪

ఏవం ప్రాతః ౫

ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్నా మణ్డలదర్శనాత్ ౬

కపోతశ్చేదగారముపహన్యాదనుపతేద్వా దేవాః కపోత ఇతి ప్రత్యృచం జుహుయాజ్జపేద్వా ౭

వయము త్వా పథస్పత ఇత్యర్ధచర్యాఇచ్ఛరిష్యన్ ౮

సమ్ప్రూషన్విదుషేతి నష్టమధిజిగమిషన్మూళ్హో

వా ౯

సమ్ప్రూషన్నధ్వన ఇతి మహాన్తమధ్వానమేష్యన్ప్రతిభయం వా ౧౦ ౭

3.8

అథైతాన్యుపకల్పయీత సమావర్త్యమానే మణిం కుణ్డలే వస్త్రయుగం ఛత్రముపానద్యుగం
దణ్డం స్రజమున్మర్దనమనులేపనమాఞ్జనముష్ణీషమిత్యాత్మనే చాచార్యాయ చ ౧

యద్యుభయోర్న విన్దేతాచార్యాయైవ ౨

సమిధం త్వాహరేదపరాజితాయాన్దిశి యజ్ఞియస్య వృక్షస్య 3

ఆర్ద్రామన్నాద్యకామః పుష్టికామస్తేజస్కామో వా బ్రహ్మవర్చసకామ ఉపవాతామ్ ౪

ఉభయీముభయకామః ౫

ఉపరి సమిధం కృత్వా గామన్న ఇచ్చ బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రదాయ గౌదానికం కర్మ కుర్వీత ౬

ఆత్మని మన్త్రాన్త్సంనమయేత్ ౭

ఏకక్లీతకేన ౮

శీతోష్ణాభిరద్భిః స్నాత్వా యువం వస్త్రాణి పీవసా వసాథే ఇత్యహతే వాససీ ఆచ్ఛాద్యాశ్మనస్తేజోఽసి చక్షుర్మే పాహీతి చక్షుషీ ఆఞ్జయీత ౯

అశ్మనస్తేజోఽసి శ్రోత్రం మే పాహి ఇతి కుణ్డలే ఆబధ్నీత ౧౦

అనులేపనేన పాణీ ప్రలిప్య ముఖమగ్రే బ్రాహ్మణోఽనులిమ్పేద్బాహూ రాజన్య ఉదరం వైశ్య ఉపస్థం స్త్ర్యూరూ సరణజీవినః ౧౧

అనార్తా_స్యనార్తోఽహం భూయాసమితి స్రజమపి బధ్నీత న మాలోక్తామ్ ౧౨

మాలేతి చేద్బ్రూయుః స్రగిత్యభిధాపయీత ౧౩

దేవానాం ప్రతిష్ఠే స్థః సర్వతో మా పాతమిత్యుపానహావాస్థాయ దివశ్ఛద్మాసీతి చ్ఛత్రభాదత్తే ౧౪

వేణురసి వానస్పత్యోఽసి సర్వతో మా పాహీతి వైణవం దణ్డమ్ ౧౫

ఆయుష్యమితి సూక్తేన

మణిం కణ్ఠే ప్రతిముచ్యోష్ణీషం కృత్వా తిష్ఠన్త్సమిధమాదధ్యాత్ ౧౬ ౮

3.9

స్మృతన్నిన్దా చ విద్యా చ శ్రద్ధా ప్రజ్ఞా చ పఞ్చమీ । ఇష్టన్దత్తమధీతఇచ్చ కృతం సత్యం శ్రుతం వ్రతమ్ । యదగ్నే సేన్ద్రస్య సప్రజాపతికస్య సఋషికస్య సఋషిరాజన్యస్య సపితృకస్య సపితృరాజన్యస్య సమనుష్యస్య సమనుష్యరాజన్యస్య సాకాశస్య సాతీకాశస్య సానుకాశస్య సప్రతీకాశస్య సదేవమనుష్యస్య సగన్ధర్వాప్సరస్కస్య సహారణ్యైశ్చ పశుభిర్గ్రామ్యైశ్చ యన్మ ఆత్మన ఆత్మని వ్రతన్తన్మే సర్వవ్రతమిదమహమగ్నే సర్వవ్రతో భవామి స్వాహేతి ౧

మమాగ్నే వర్చ ఇతి ప్రత్యృచం సమిధోఽభ్యాదధ్యాత్ ౨

యత్రైనం పూజయిష్యన్తో భవన్తి తత్రైతాం రాత్రీం వసేత్ ౩

విద్యాన్తే గురుమర్థేన నిమన్త్ర్యం కృత్వానుజ్ఞాతస్య వా స్నానమ్ ౪

తస్యైతాని వ్రతాని భవన్తి ౫

న నక్తం స్నాయాత్ । న నగ్నః స్నాయాత్ । న నగ్నః శయీత । న నగ్నాం స్త్రియమీక్షేతాన్యత్ర మైథునాత్ । వర్షతి న ధావేత్ ౬

న వృక్షమారోహేత్ । న కూపమవరోహేత్ । న బాహుభ్యాం నదీన్తరేత్ । న సంశయమభ్యాపద్యేత ౭

మహద్వై భూతం స్నాతకో భవతీతి విజ్ఞాయతే ౮ ౯

3.10

గురవే ప్రస్రక్ష్యమాణో నామ ప్రబ్రువీత ౧

ఇదం వత్స్యామో భో3

ఇతి ౨

ఉచ్చైరూర్ధ్వం నామ్నః ౩

ప్రాణాపానయోరుపాంశు ౪

ఆ మన్ద్రైరిన్ద్ర హరిభిరితి చ ౫

అతో వృద్ధో జపతి ప్రాణాపానయోరురువ్యచాస్తయా ప్రపద్యే దేవాయ సవిత్రే పరిదదామీత్యృచం చ ౬

సమాప్యఓం ప్రాక్ స్వస్తీతి జపిత్వా మహిత్రీణామిత్యనుమన్త్ర్య ౭

ఏవమతిసృష్టస్య న కుతశ్చిద్భయం భవతీతి విజ్ఞాయతే ౮

వయసామమనోజ్ఞా వాచః శ్రుత్వా కనిక్రదజ్జనుషం ప్రబువాణ ఇతి సూక్తే జపేద్దేవీం వాచమజనయన్త దేవా ఇతి చ ౯

స్తుహి శ్రుతఙ్గర్తసదం యువానమితి మృగస్య ౧౦

యస్యా దిశో బిభీయాద్యస్మాద్వా తాన్దిశముల్ముకముభయతః ప్రదీప్తం ప్రత్యస్యేన్మన్థం వా ప్రసవ్యమాలోడ్యాభయం మిత్రావరుణా మహ్యమస్త్వర్చిషా శత్రూన్దహన్తం ప్రతీత్య మా జ్ఞాతారం మా ప్రతిష్ఠాం విన్దన్తు మిథో భిన్దానా ఉభయన్తు మృత్యుమితి సంసృష్టం ధనముభయం సమాకృతమితి మన్థం

న్యఞ్చఙ్కరోతి ౧౧ ౧౦

3.11

సర్వతో భయాదనాజ్ఞాతాదష్టావాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్పృథివీ వృతా సాగ్నినా వృతా తయా వృతయా వర్త్ర్యా యస్మాద్భయాద్బిభేమి తద్వారయే స్వాహ్ । అన్తరిక్షం వృతం తద్వాయునా వృతన్తేన వృతేన వర్త్రేణ యస్మాద్భయాద్బిభేమి తద్వారయే స్వాహ్ । ద్యౌర్వృతా సాదిత్యేన వృతా తయా వృతయా వర్త్ర్యా యస్మాద్భయాద్బిభేమి తద్వారయే స్వాహ్ । దిశో వృతాస్తాశ్చన్ద్రమసా వృతాస్తాభిర్వృతాభిర్వర్త్రీభిర్యస్మాద్భయాద్బిభేమి తద్వారయే స్వాహ్ । ఆపో వృతాస్తా వరుణేన వృతాస్తాభిర్వృతాభిర్వర్త్రీభిర్యస్మాద్భయాద్బిభేమి తద్వారయే స్వాహ్ । ప్రజా వృతాస్తాః ప్రాణేన వృతాస్తాభిర్వృతాభిర్వర్త్రీభిర్యస్మాద్భయాద్బిభేమి తద్వారయే స్వాహ్ । వేదా వృతాస్తే ఛన్దోభిర్వృతాస్తైర్వృతైర్వర్త్రైర్యస్మాద్భయాద్బిభేమి తద్వారయే స్వాహ్ । సర్వం వృతం తద్బ్రహ్మణా వృతన్తేన వృతేన వర్త్రేణ యస్మాద్భయాద్బిభేమి తద్వారయే స్వాహ్ ఇతి ౧

అథాపరాజితాయాం దిశ్యవస్థాయ స్వస్త్యాత్రేయం జపతి

యత ఇన్ద్ర భయామహ ఇతి చ సూక్తశేషమ్ ౨ ౧౧

3.12

సంగ్రామే సముపోళ్హే రాజానం సన్నాహయేత్ ౧

ఆ త్వాహార్షమన్తరేధీతి పశ్చాద్రథస్యావస్థాయ ౨

జీమూతస్యేవ భవతి ప్రతీకమితి కవచం ప్రయచ్ఛేత్ ౩

ఉత్తరయా ధనుః ౪

ఉత్తరాం వాచయేత్ ౫

స్వయఞ్చతుర్థీం జపేత్ ౬

పఞ్చమ్యేషుధిం ప్రయచ్ఛేత్ ౭

అభిప్రవర్తమానే షష్ఠీమ్ ౮

సప్తమ్యాశ్వాన్ ౯

అష్టమీమిషూనవేక్షమాణం వాచయతి ౧౦

అహిరివ భోగైః పర్యేతి బాహుమితి తలం నహ్యమానమ్ ౧౧

అథైనం సారయమాణముపారుహ్యాభీవర్తం వాచయతి ప్ర యో వాం మిత్రావరుణేతి చ ద్వే ౧౨

అథైనమన్వీక్షేతాప్రతిరథశాససౌపర్ణైః ౧౩
ప్రధారయన్తు మధునో ఘృతస్యేత్యేతత్ సౌపర్ణమ్ ౧౪
సర్వా దిశోఽనుపరీర్యాయాత్ ౧౫
ఆదిత్యమౌశనసం వావస్థాయ ప్రయోధయేత్ ౧౬
ఉపశ్వాసయ పృథివీముత ద్యామితి తృచేన దున్దుభిమభిమృశేత్ ౧౭
అవసృష్టా పరాపతేతీషూన్విసర్జయేత్ ౧౮
యత్ర బాణాః సమ్పతన్తీతి యధ్యమానేషు జపేత్ ౧౯
సంశి
ష్యాద్వా సంశిష్యాద్వా ౨౦ ౧౨

ఇతి తృతీయోఽధ్యాయః

4.1

ఆహితాగ్నిశ్చేదుపతపేత్ప్రాచ్యాముదీచ్యామపరాజితాయాం వా దిశ్యుదవస్యేత్ ౧
గ్రామకామా అగ్నయ ఇత్యుదాహరన్తి ౨
ఆశంసన్త ఏనం గ్రామమాజిగమిషన్తోఽగదఙ్కుర్యురితి హ విజ్ఞాయతే ౩
అగదః సోమేన పశునేష్ట్యేష్ట్వావస్యేత్ ౪
అనిష్ట్వా వా ౫
సంస్థితే భూమిభాగం ఖానయేద్దక్షిణపూర్వస్యాన్దిశి దక్షిణాపరస్యాం వా ౬
దక్షిణాప్రవణం ప్రాగ్దక్షిణాప్రవణం వా ప్రత్యగ్దక్షిణాప్రవణమిత్యేకే ౭
యావానుద్వాహుకః పురుషస్తావదాయామమ్ ౮
వ్యామమాత్రన్తిర్యక్ ౯
వితస్త్యవాక ౧౦
అభిత ఆకాశం శ్మశానమ్ ౧౧

బహులౌషధికమ్ ౧౨

కణ్టకిక్షీరిణస్త్వితి యథోక్తం పురస్తాత్ ౧౩

యత్ర సర్వత ఆపః ప్రస్యన్దేరన్నేతదాదహనస్య లక్షణం శ్మశానస్య ౧౪

కేశశ్మశ్రులోమనఖానీత్యుక్తం పురస్తాత్ ౧౫

ద్విగుల్ఫం బర్హిరాజ్యఞ్చ ౧౬

దధన్యత్ర సర్పిరానయన్త్యేతత్పిత్ర్యం పృషదాజ్యమ్ ౧౭ ౧

4.2

అథైతాన్దిశమగ్నీన్నయన్తి యజ్ఞపాత్రాణి చ ౧

అన్వఞ్చం ప్రేతమయుజోఽమిథునాః ప్రవయసః ౨

పీఠచక్రేణ గోయుక్తేనేత్యేకే ౩

అనుస్తరణీమ్ ౪

గామ్ ౫

అజాం వైకవర్ణామ్ ౬

కృష్ణామేకే ౭

సవ్యే బాహౌ బద్ధ్వానుసఙ్కాలయన్తి ౮

అన్వఞ్చోఽమాత్యా అధోనివీతాః ప్రవృత్తశిఖా జ్యేష్ఠప్రథమాః కనిష్ఠజఘన్యాః ౯

ప్రాప్యైవం భూమిభాగఙ్కర్త్రోదకేన శమీశాఖయా త్రిః ప్రసవ్యమాయతనం పరివ్రజన్ప్రోక్షత్యపేత వీత వి చ సర్పతాత ఇతి ౧౦

దక్షిణపూర్వ ఉద్ధృతాన్త ఆహవనీయం నిదధాతి ౧౧

ఉత్తరపశ్చిమే గార్హపత్యమ్ ౧౨

దక్షిణపశ్చిమే దక్షిణమ్ ౧౩

అథైనమన్తర్వేదీధ్మచితిం చినోతి యో జానాతి ౧౪

తస్మిన్బర్హిరాస్తీర్య కృష్ణాజినఞ్చోత్తరలోమ తస్మిన్ప్రేతం సంవేశయన్త్యుత్తరేణ గార్హపత్యం హృత్వాహవనీయమభిముఖశిరసమ్ ౧౫

ఉత్తరత్తః తత్నీమ్ ౧౬

ధనుశ్చ క్షత్రియాయ ౧౭

తాముథాపయేద్దేవరః పతిస్థానీయోఽన్తేవాసీ జరద్దాసో వోదీర్ష్వనార్యభిజీవలోకమితి ౧౮

కర్తా వృషలే జపేత్ ౧౯

ధనుర్హస్తాదాదదానో మృతస్యేతి ధనుః ౨౦

ఉక్తం వృషలే ౨౧

అధిజ్యం

కృత్వా సఞ్చితిమచిత్వా సంశీర్యాను ప్రహరేత్ ౨౨ ౨

4.3

అథైతాని పాత్రాణి యోజయేత్ ౧

దక్షిణే హస్తే జుహూమ్ ౨

సవ్య ఉపభృతం ౩

దక్షిణే పార్శ్వే స్ఫ్యమ్ । సవ్యేగ్ని హోత్రహవణీమ్ ౪

ఉరసి ధ్రువామ్ । శిరసి కపాలాని । దత్సు గ్రావ్ణః ౫

నాసికయోః స్రువౌ ౬

భిత్వా చైకమ్ ౭

కర్ణయోః ప్రాశిత్రహరణే ౮

భిత్వా చైకమ్ ౯

ఉదరే పాత్రీమ్ ౧౦

సమవత్తధానఞ్చ చమసమ్ ౧౧

ఉపస్థే శమ్యామ్ ౧౨

అరణీ ఊర్వోః । ఉలూఖలముసలే జఙ్ఘయోః ౧౩

పాదయోః శూర్పే ౧౪

ఛిత్వా చైకమ్ ౧౫

ఆసేచనవన్తి పృషదాజ్యస్య పూరయన్తి ౧౬

అమా పుత్రో దృషదుపలే కుర్వీత ౧౭

లౌహాయసఞ్చ కౌలాలమ్ ౧౮

అనుస్తరణ్యావపాముత్ఖిద్య శిరోముఖం ప్రచ్ఛాదయేదగ్నేర్వర్మపరిగోభిర్వ్యయస్వేతి ౧౯

వృక్కా ఉద్ధృత్య పాణ్యోరాదధ్యాదతిద్రవసారమేయౌ శ్వానావితి దక్షిణే దక్షిణం సవ్యే సవ్యమ్ ౨౦

హృదయే హృదయం ౨౧

పిణ్డ్యౌ చైకే ౨౨

వృక్కాపచార ఇత్యేకే ౨౩

సర్వాం యథాఙ్గం వినిక్షిప్య చర్మణా ప్రచ్ఛాద్యేమమగ్నే చమసం మా వి జిహ్వర ఇతి ప్రణీతాప్రణయనమనుమన్త్రయతే ౨౪

సవ్యం జాన్వాచ్య దక్షిణాగ్నావాజ్యాహుతీర్జుహుయాదగ్నయే స్వాహా కామాయ స్వాహా లోకాయ స్వాహానుమతయే స్వాహేతి ౨౫

పఞ్చమీమురసి ప్రేతస్యాస్మాద్వై త్వమజాయథా అయన్త్వదధిజాయతామసౌ స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహేతి ౨౬ ౩

4.4

ప్రేష్యతి యుగపదగ్నీన్ప్రజ్వాలయతేతి ౧

ఆహవనీయశ్చేత్పూర్వం ప్రాప్నుయాత్స్వర్గలోక ఏనం ప్రాపదితి విద్యాద్రాత్స్యత్యసావముత్రైవమయమస్మిన్నితి పుత్రః ౨

గార్హపత్యశ్చేత్ పూర్వం ప్రాప్నుయాదన్తరిక్షలోక ఏనం ప్రాపదితి విద్యాద్రాత్స్యత్యసావముత్రైవమయమస్మిన్నితి పుత్రః ౩

దక్షిణాగ్నిశ్చేత్పూర్వం ప్రాప్నుయాన్మనుష్యలోక ఏనం ప్రాపదితి విద్యాద్రాత్స్యత్యసావముత్రైవమయమస్మిన్నితి పుత్రః ౪

యుగపత్ప్రాప్తౌ పరామృద్ధిం వదన్తి ౫

తన్దహ్యమానమనుమన్త్రయతే ప్రేహి ప్రేహి పథిభిః పూర్వ్యేభిరితి సమానమ్ ౬

స ఏవంవిదా దహ్యమానః సహైవ ధూమేన స్వర్గం లోకమేతీతి హ విజ్ఞాయతే ౭

ఉత్తరపురస్తాదాహవనీయస్య జానుమాత్రఙ్గర్తం ఖాత్వావకాం శీపాలమిత్యవధాపయేత్తతో హ వా ఏష నిష్క్రమ్య సహైవ ధూమేన స్వర్గం లోకమేతీతి హ విజ్ఞాయతే ౮

ఇమే జీవా వి మృతైరావవృత్రన్నితి సవ్యావృతో వ్రజన్త్యనవేక్ష్యమాణాః ౯

యత్రోదకమవహద్భవతి తత్ప్రాప్య సకృదున్మజ్జ్యైకాఞ్జలిముత్సృజ్య తస్య గోత్రం నామ చ గృహీత్వోత్తీర్యాన్యాని వాసాంసి పరిధాయ సకృదేనాన్యాపీడ్యోదగ్దశాని విసృజ్యాసత ఆనక్షత్రదర్శనాత్ ౧౦

ఆదిత్యస్య వా దృశ్యమానే ప్రవిశేయుః ౧౧

కనిష్ఠప్రథమా జ్యేష్ఠజఘన్యాః ౧౨

ప్రాప్యాగారమశ్మానమగ్నిఙ్గోమయమక్షతాంస్తిలానప ఉపస్పృశన్తి ౧౩

నైతస్యాం రాత్ర్యామన్నమ్పచేరన్ ౧౪

క్రీతోత్పన్నేన వా వర్తేరన్ ౧౫

త్రిరాత్రమక్షారలవణాశినః స్యుః ౧౬

ద్వాదశరాత్రం వా మహాగురుషు దానాధ్యయనే వర్జయేరన్ ౧౭

దశాహం సపిణ్డేషు ౧౮

గురౌ చాసపిణ్డే ౧౯

అప్రత్తాసు చ స్త్రీషు ౨౦

త్రిరాత్రమితరేష్వాచార్యేషు ౨౧

జ్ఞాతౌ చాసపిణ్డే ౨౨

ప్రత్తాసు చ స్త్రీషు ౨౩

అదన్తజాతే ౨౪

అపరిజాతే చ ౨౫

ఏకాహం సబ్రహ్మచారిణి ౨౬

సమానగ్రామీయే

చ శ్రోత్రియే ౨౭ ౪

4.5

సఞ్చయనమూర్ధ్వం దశమ్యాః కృష్ణపక్షస్యాయుజాస్వేకనక్షత్రే ౧

అలక్షణే కుమ్భే పుమాంసమలక్షణాయాం స్త్రియమయుజోఽమిథునాః ప్రవయసః ౨

క్షీరోదకేన శమీశాఖయా త్రిఃప్రసవ్యమాయతనం పరివ్రజన్ప్రోక్షతి శీతికే శీతికావతీతి ౩

అఙ్గుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యామేకైకమస్థ్యసంహ్రాదయన్తోఽవదధ్యుః పాదౌ పూర్వం శిర ఉత్తరమ్ ౪

సుసఞ్చితం సఞ్చిత్య పవనేన సమ్పూయ యత్ర సర్వత ఆపో నాభిస్యన్దేరన్నన్యా
వర్షాభ్యస్తత్ర గర్తేఽవదధ్యురుపసర్ప మాతరం భూమిమేతామితి ౫

ఉత్తరయా పాంసూనవకిరేత్ ౬

అవకీర్యోత్తరామ్ ౭

ఉత్తే స్తభ్నామీతి కపాలేనాపిధాయాథానవేక్షం

ప్రత్యావ్రజ్యాప ఉపస్పృశ్య శ్రద్ధమస్మై దద్యుః ౮ ౫

4.6

గురుణాభిమృతా అన్యతోవాపక్షీయమాణా అమావాస్యాయాం శాన్తికర్మ కుర్వీరన్ ౧

పురోదయాదగ్నిం సహభస్మానం సహాయతనం దక్షిణా హరేయుః క్రవ్యాదమగ్నిం ప్రహిణోమి
దూరమిత్యర్ధర్చేన ౨

తం చతుష్పథే న్యుప్య యత్ర వా త్రిః ప్రసవ్యం పరియన్తి సవ్యైః

పాణిభిః సవ్యానూరూనాఘ్నానాః ౩

అథానవేక్షం ప్రత్యావ్రజ్యాప ఉపస్పృశ్య కేశశ్మశ్రులోమనఖాని
వాపయిత్వోపకల్పయిరన్నవాన్మణికాన్కుమ్భానాచమనీయాంశ్చ శమీసుమనోమాలినః
శమీమయమిధ్మం శమీమయ్యావరణీ పరిధీంశ్చానడుహఙ్గోమయఞ్చర్మ చ నవనీతమశ్మానం
చ యావత్యోయువతయస్తావన్తి కుశపిఞ్జూలాని ౪

అగ్నివేలాయామగ్నిం జనయేదిహైవాయమితరో జాతవేదా ఇత్యర్ధర్చేన ౫

తస్దీపయమానా ఆసత ఆ శాన్తరాత్రాదాయుష్మతాం కథాః కీర్తయన్తో
మాఙ్గల్యానీతిహాసపురాణానీత్యాఖ్యాపయమానాః ౬

ఉపరతేషు శబ్దేషు సమ్ప్రవిష్టేషు వా గృహన్ప్రవేశనం వా
దక్షిణద్వారపక్షాత్ప్రక్రమ్యావిచ్ఛిన్నాముదకధారాం
హరేత్తన్తుస్తన్వన్రజసోభానుమన్విహీత్యుత్తరస్మాత్ ౭

అథాగ్నిముపసమాధాయ పశ్చాదస్యానడుహఞ్చర్మాస్తీర్య ప్రాగ్గ్రీవముత్తరలోమ
తస్మిన్నమాత్యానారోహయేదారోహతాయుర్జరసం వృణానా ఇతి ౮

ఇమం జీవేభ్యః పరిధిం దధామీతి పరిధిం పరిదధ్యాత్ ౯

అన్తర్మృత్యుర్దధతాం పర్వతేనేత్యశ్మానమిత్యుత్తరతోఽగ్నేః కృత్వా పరం మృత్యో అను పరేహి
పన్థామితి చతసృభిః ప్రత్యృచం

హుత్వా యథాహాన్యనుపూర్వం భవన్తీత్యమాత్యానీక్షేత ౧౦

యువతయః పృథక్పాణిభ్యాం దర్భతరుణకైర్నవనీతేనాఙ్గుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యామక్షిణీ ఆజ్య
పరాచ్యో విసృజేయుః ౧౧

ఇమా నారీరవిధవాః సుపత్నీరిత్యఞ్జానా ఈక్షేత ౧౨

అశ్మన్వతీరీయతే సంరభధ్వమిత్యశ్మానఙ్కర్తా ప్రథమోఽభిమృశేత్ ౧౩

అథాపరాజితాయాన్దిశ్యవస్థాయాగ్నినానడుహేన గోమయేన చావిచ్ఛిన్నయా చోదకధారయాపో
హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తృచేన పరీమే గామనేషతేతి పరిక్రామత్సు జపేత్ ౧౪

పిఙ్గలోఽనడ్వాన్పరిణేయః స్యాదిత్యుదాహరన్తి ౧౫

అథోపవిశన్తి యత్రాభిరంస్యమానా భవత్యహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య ౧౬

ఆసతేఽస్వపన్త ఓదయాత్ ౧౭

ఉదిత ఆదిత్యే సౌర్యాణి స్వస్త్యయనాని చ జపిత్వాన్నం సంస్కృత్యాప నః శోశుచదఘమితి
ప్రత్యృచం హుత్వా బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా స్వస్త్యయనం వాచయీత గౌః కంసోఽహతం
వాసశ్చ దక్షిణా ౧౮ ౬

4.7

అథాతః పార్వణే శ్రాద్ధే కామ్య ఆభ్యుదయిక ఏకోద్దిష్టే వా ౧

బ్రాహ్మణాన్శ్రుతశీలవృత్తసమ్పన్నానేకేన వో కాలే
జ్ఞాపితాన్స్నాతాన్కృతపచ్చౌచానాచాన్తానుదఙ్ముఖాన్ పితృవదుపవేశ్యైకైకమేకైకమ్య ద్వౌద్వౌ
త్రీంస్త్రీన్వా వృద్ధౌ ఫలభూయస్త్వం న త్వేవైకం సర్వేషామ్ ౨

కామమనాద్యే ౩

పిణ్డైర్వ్యాఖ్యాతమ్ ౪

అపః ప్రదాయ ౫

దర్భాన్ద్విగుణభుగ్నానాసనం ప్రదాయ ౬

అపః ప్రదాయ ౭

తైజసాశ్మమయమృణ్మయేషు త్రిషు పాత్రేష్వేకద్రవ్యేషు వా దర్భాన్తర్హితేష్వప ఆసిచ్య శన్నో దేవీరభిష్టయ ఇత్యనుమన్త్రితాసు తిలానావపతి తిలోఽసి సోమదేవత్యో గోసవే దేవనిర్మితః । ప్రత్నవద్భిః ప్రత్తః స్వధయా పితౄనిమాఁల్లోకాన్ప్రీణయాహి నః స్వధా నమ ఇతి ౮

ప్రసవ్యేన ౯

ఇతరపాణ్యఙ్గుష్ఠాన్తరేణోపవీతిత్వాద్దక్షిణేన వా సవ్యోపగృహీతేన పితరిదం తే అర్ఘ్యం పితామహేదం తే అర్ఘ్యం ప్రపితామహేదం తే అర్ఘ్యమితి ౧౦

అప్పూర్వమ్ ౧౧

తాః ప్రతిగ్రాహయిష్యన్సకృత్సకృత్స్వధా అర్ఘ్యా ఇతి ౧౨

ప్రసృష్టా అనుమన్త్రయేత యా దివ్యా ఆపః పృథివీ సమ్బభూవుర్యా అన్తరిక్ష్యా ఉత పార్థివీర్యాః । హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియాస్తా న ఆపః శంస్యోనా భవన్త్వితి సంస్రవాన్సమవనీయతాభిరద్భిః పుత్రకామో ముఖమనక్తి ౧౩

నోద్ధరేత్ప్రథమం పాత్రం పితౄణామర్ఘ్యపాతితమ్

ఆవృతాస్తత్ర తిష్ఠన్తి పితరః శౌనకోఽబ్రవీత్

ఉద్ధరేద్యది చేత్పాత్రం వివృతం వా యదా భవేత్

తదాసురం భవేచ్ఛ్రాద్ధం క్రుద్ధైః పితృగణైర్గతైః ఇతి ౧౪ ౭

4.8

ఏతస్మిన్కాలే గన్ధమాల్యధూపదీపాచ్ఛాదనానాం ప్రదానమ్ ౧

ఉద్ధృత్య ఘృతాక్తమన్నమనుజ్ఞాపయత్యగ్నౌ కరిష్యే కరవై కరవాణీతి వా ౨

ప్రత్యభ్యనుజ్ఞా క్రియతాం కురుష్వ కుర్వితి ౩

అథాగ్నౌ జుహోతి యథోక్తం పురస్తాత్ ౪

అభ్యనుజ్ఞాయాం పాణిష్వేవ వా ౫

అగ్నిముఖా వై దేవాః పాణిముఖాః పితర ఇతి హి బ్రాహ్మణమ్ ౬

యది పాణిష్వాచాన్తేష్వన్యదన్నమనుదిశతి ౭

అన్నమన్నే ౮

సృష్టం దత్తమృధ్నుకమితి ౯

తృప్తాఞ్జ్ఞాత్వా మధుమతీః శ్రావయేదక్షన్నమీమదన్తేతి చ ౧౦

సమ్పన్నమితి పృష్ట్వా యద్యదన్నముపయుక్తం తత్తత్స్థాలీపాకేన సహ పిణ్డార్థముద్ధృత్య శేషం నివేదయేత్ ౧౧

అభిమతేఽనుమతే వా భుక్తవత్స్వనాచాన్తేషు పిణ్డాన్నిదధ్యాత్ ౧౨

ఆచాన్తేష్వేకే ౧౩

ప్రకీర్యాన్నముపవీయఓం స్వధోచ్యతామితి విసృజేత్ ౧౪

అస్తు స్వధేతి వా ౧౫ ౮

4.9

అథ శూలగవః ౧

శరది వసన్తే వార్ద్రయా ౨

శ్రేష్ఠం స్వస్య యూథస్య ౩

అకుష్ఠిపృషత్ ౪

కల్మాషమిత్యేకే ౫

కామం కృష్ణమాలోహవాంశ్చేత్ ౬

వ్రీహియవమతీభిరద్భిరభిషిచ్య ౭

శిరస్త ఆభసత్తః ౮

రుద్రాయ మహాదేవాయ జుష్టో వర్ధస్వేతి ౯

తం వర్ధయేత్సమ్పన్నదన్తమృషభం వా ౧౦

యజ్ఞియాయాం దిశి ౧౧

అసన్దర్శనే గ్రామాత్ ౧౨

ఊర్ధ్వమర్ధరాత్రాత్ I ఉదిత ఇత్యేకే ౧౩

వైద్యం చరిత్రవన్తం బ్రహ్మణముపవేశ్య సపలాశామార్ద్రశాఖాం యూపం నిఖాయ వ్రతత్యౌ కుశరజ్జూ వా రశనే అన్యతరయా యూపం పరివీయాన్యతరయార్ధశిరసి పశుం బధ్వా యూపే రశనాయాం వా నియునక్తి యస్మై నమస్తస్మై త్వా జుష్టం నియునజ్మీతి ౧౪

ప్రోక్షణాది సమానం పశునా విశేషాన్వక్ష్యామః ౧౫

పాత్ర్యా పలాశేన వా వపాం జుహుయాదితి హ విజ్ఞాయతే ౧౬

హరాయ మృడాయ శర్వాయ శివాయ భవాయ మహాదేవాయోగ్రాయ భీమాయ పశుపతయే రుద్రాయ శఙ్కరాయేశానాయ స్వాహేతి ౧౭

షడ్భిర్వోత్తరైః ౧౮

రుద్రాయ స్వాహేతి వా ౧౯

చతసృషుచతసృషు కుశసూనాసు చతసృషు దిక్షు బలిం హరేద్యాస్తే రుద్ర పూర్వస్యాం దిశి సేనాస్తాభ్య ఏనం నమస్తే అస్తు మా మా హింసీరిత్యేవం ప్రతిదిశం త్వాదేశనమ్ ౨౦

చతుర్భిః సూక్తైశ్చతస్రో దిశ ఉపతిష్ఠేత కద్రుద్రాయేమా

రుద్రాయాతే పితరిమా రుద్రాయ స్థిరధన్వన ఇతి ౨౧

సర్వరుద్రయజ్ఞేషు దిశాముపస్థానమ్ ౨౨

తుషాన్ ఫలీకరణాంశ్చ పుచ్ఛఞ్చర్మశిరః పాదానిత్యగ్నావనుప్రహరేత్ ౨౩

భోగం చర్మణా కుర్వీతేతి శాంవత్యః ౨౪

ఉత్తరతోఽగ్నేర్దర్భవీతాసు కుశసూనాసు వా శోణితం నినయేచ్చ్వాసినీర్ఘోషిణీర్విచిన్వతీః సమశ్నుతీః సర్పా ఏతద్వోఽత్ర తద్ధరధ్వమితి ౨౫

అథోదఙ్ఙావృత్య శ్వాసినీర్ఘోషిణీర్విచిన్వతీః సమశ్నుతీః సర్పా ఏతద్వోఽత్ర తద్ధరధ్వమితి సర్వేభ్యో యత్త్రాసృగూవధ్యం వావస్రుతం భవతి తద్ధరన్తి సర్పాః ౨౬

సర్వాణి హ వా అస్య నామధేయాని ౨౭

సర్వాః సేనాః ౨౮

సర్వాణ్యుచ్ఛ్రయణాని ౨౯

ఇత్యేవంవిద్యజమానం ప్రీణాతి ౩౦

నాస్య బ్రువాణం చ న హినస్తీతి విజ్ఞాయతే ౩౧

నాస్య ప్రాశ్నీయాత్ ౩౨

నాస్య గ్రామమాహరేయురభిమారుకో హ్యేష దేవః ప్రజా భవతీతి ౩౩

అమాత్యానన్తతః ప్రతిషేధయేత్ ౩౪

నియోగాత్తు ప్రాశ్నీయాత్స్వస్త్యయన ఇతి ౩౫

స శూలగవో ధన్యో లోక్యః పుణ్యః పుత్ర్యః పశవ్య ఆయుష్యో యశస్యః ౩౬

ఇష్ట్వాన్యముత్సృజేత్ ౩౭

నానుత్సృష్టః స్యాత్ ౩౮

న హాపశుర్భవతీతి విజ్ఞాయతే ౩౯

శన్తాతీయం జపన్గృహానియాత్ ౪౦

పశూనాముపతాప ఏతమేవ దేవం మధ్యే గోష్ఠస్య యజేత్ ౪౧

స్థాలీపాకం సర్వహుతమ్ ౪౨

బర్హిరాజ్యఇాౢనుప్రహృత్య ధూమతో గా ఆనయేత్ ౪౩

శన్తాతీయం జపన్పశూనాం

మధ్యమియాన్మధ్యమియాత్ ౪౪

నమః శౌనకాయ నమః శౌనకాయ ౪౫ ౯

ఇతి చతుర్థోఽధ్యాయః

ఆశ్వలాయనగృహ్యసూత్రం సమాప్తమ్

కాఠకగృహ్యసూత్ర

కాఠకగృహ్యసూత్ర

ఉపనయనప్రభృతి వ్రతచారీ స్యాత్ ౧ మార్గవాసాః ౨ సంహతకేశః ౩ భైక్షాచార్యవృత్తిః ౪ సశల్కదణ్డః ౫ సప్తముఞ్జాం మేఖలాం ధారయేత్ ౬ న మధుమాంసే అశ్నీయాత్ ౭ క్షారలవణవర్జీ ౮ ఆచార్యస్యాప్రతికూలః ౯ సర్వకార్యాస్వతన్త్రః ౧౦ పూర్వోత్థాయీ జఘన్యసంవేశీ ౧౧ యదేనముపేయాత్తదస్మై దద్యాత్ ౧౨ బహూనాం యేన సంయుక్తః ౧౩ నాస్య శయ్యామావిశేత్ ౧౪ న రథమారుహేత్ ౧౫ న సంవస్త్రయేత ౧౬ సర్వాణి సాంస్పర్శకాని స్త్రీభిః సహ వర్జయేత్ ౧౭ న ముషితాం ప్రేక్షేత ౧౮ న విహారార్థం జల్పేత్ ౧౯ న రుచ్యర్థం కిఞ్చన ధారయేత ౨౦ న స్నాయాత్ ౨౧ ఉదకం వాభ్యుపేయాత్ ౨౨ యది స్నాయాద్దణ్డ ఇవాప్సు పరిప్లవేత్ ౨౩ ముణ్డో జటిలః శిఖీ వా ౨౪ సాయం ప్రాతః సన్ధ్యాముపాసీత ౨౫ తిష్ఠేత్పూర్వామ్ ౨౬ ఆసీతోత్తరామ్ ౨౭ ఓం భూర్భువః స్వరిత్యుక్త్వా తత్సవితురితి సావిత్రీమన్వాహ ౨౮ ప్రాగస్తమయాన్నిష్క్రమ్య సమిధ ఆహరేద్ధరిణీర్బ్రహ్మవర్చసకామ ఇతి శ్రుతిః ౨౯ సాయం ప్రాతః సన్ధ్యానిఃసరణం భైక్షచరణమగ్నీన్ధనమ్ ౩౦ సాయమేవాగ్నిమిన్ధీతేత్యేకే ౩౧ భైక్షస్యాచరణే దోషః పావకస్యాసమిన్ధనే సప్తరాత్రమకృత్వైతదవకీర్ణివ్రతం చరేత్ ౩౨ ౧

విభూరసీత్యనువాకేనాగ్నిముపస్థాయైధోఽసీతి సమిధమాదధాతి సమిదితి ద్వితీయామిదమహమితి తృతీయామిదమహమగ్నావితి చతుర్థీమ్ ౧ తేజోఽసీత్యగ్నిమనుమన్త్రయతే తేజో మయి ధేహీత్యాత్మానం శేషేణోపతిష్ఠతే ౨ తతః ప్రాతః ప్రాగుదయాత్ ౩ ద్వాదశ చతుర్వింశతిం షట్త్రింశతమష్టాచత్వారింశతం వా వర్షాణి యో బ్రహ్మచర్యం చరతి మలజ్ఞురబలః కృశః సర్వం స విన్దతే స్నాత్వా యత్కించిన్మనసేచ్ఛత్యేతేనైవ ధర్మేణ సాధ్వధీతే ౪ ౨

ఛన్దస్యర్థాన్బుద్ధ్వా స్నాస్యన్గాం కారయేదాచార్యమర్థయేత్ ౧ శ్రోత్రియోఽన్యో వేదాధ్యాయీ ౨ న తస్య స్నానమ్ ౩ అథాస్య స్నానమ్ ౪ వ్రజపరిహితం ప్రపాద్య జటాశ్మశ్రులోమనఖమభిసంహార్యాపో హి ష్ఠేతి తిసృభిః స్నాయాద్ధిరణ్యవర్ణా ఇతి చ ద్వాభ్యాం హిరణ్యవర్ణాః శ్చుయః పావకా యాసు జాతః కశ్యపో యాస్విన్ద్రః । యా అగ్నిం గర్భం దధిరే విరూపాస్తా న ఆపః శం స్యోనా భవన్తు । హిరణ్యవర్ణా శ్చుయః పావకా విచక్రముర్హిత్వావద్యమాపః శతం పవిత్రా వితతా హ్యాసాం తాభిర్మా దేవాః సవితా పునాత్వితి శం న ఇతి చ ద్వాభ్యామ్ ౫ ద్యౌస్తే పృష్ఠమితి ఛత్రం ధారయేత్ ౬ గ్న ఇతి హిరణ్యమ్ ౭ ప్రతిష్ఠే స్థో దేవతే మా మా హింసిష్టమితి వారాహ్య ఉపానహౌ ప్రతిముఞ్చతే ౮ ద్వివస్త్రోఽత ఊర్ధ్వమ్ ౯ తస్మాచ్ఛోభనం వాసో భర్తవ్యమితి శ్రుతిః ౧౦ వైణవదణ్డధారీ నిత్యం ఛత్రధార్యపన్థదాయీ ౧౧ అదత్తహరణం ప్రతిషిద్ధమ్ ౧౨ అపరయా ద్వారా నిఃసరణమ్ ౧౩ మలవద్వాససా సహ సంభాషా ౧౪ రజోవాససా సహ శయ్యా ౧౫ గురోర్దురుక్తవచనమ్ ౧౬ అస్థానే స్మయనం సరణం గాయనం నర్తనం తస్య చేక్షణమ్ ౧౭ ౩

అథాతోఽష్టాచత్వారింశత్సంమితమ్ ౧ తత్ర విధివిశేషః ౨ నియమేష్వాచార్యప్రధానః స్యాత్ ౩ నిలయార్థీ యూనబద్ధం న ప్రవిశేత్ ౪ అనిలయః స్యాత్ ౫ అన్యత్ర వృక్షాద్వాల్మీకాద్వా ౬ నిస్తాన్తవమిత్యేకే ౭ యథోక్తమేకం తు వాసః శాణీ కుతపం వా ౮ పరిమితమురః ప్రమాణముపరిజాను ౯ చతుర్థకాలపానభక్షః ౧౦ అసఞ్చయవాన్ ౧౧ అహరహర్వా భైక్షమశ్నీయాత్ ౧౨ అహస్తిష్ఠేద్రా త్రావాసీత ౧౩ ఉభయం మునివ్రతః స్యాత్ ౧౪ స్త్రీశూద్ర పతితరభసరజస్వలైర్వా న సంభాషేతేతి చ్యవనో భృగుః ౧౫ ద్వాదశరాత్రం వోభయత్ర ౧౬ అమావస్యాం పౌర్ణమాసీం చ ౧౭ పాలాశ్యః సమిధో నిత్యాః పరిధివృక్షాణాం వా ౧౮ మేధాం మహ్యమితి పాణిమార్గం దత్త్వా త్రిషవణమహోరాత్రముదకోపస్పర్శనమ్ ౧౯ నమో హమాయ మోహమాయేతి చానుసవనమ్ । నమో హమాయ మోహమాయాగ్నయే వైశ్వానరాయ తపాయ తాపసాయ తపన్తాయ విన్దవే విన్దాయ వసువిన్దాయ సర్వవిన్దాయ నమః పారాయ సుపారాయ పారయన్తాయ నమ ఊర్మ్యాయ సూర్మ్యాయ నమశ్చ్యవనాయ భార్గవాయేత్యేతా ఏవ దేవతాస్తర్పయన్నుదకేన ౨౦ ఏష సంవత్సరం చరిత్వా విమలో విపాపో భవతి ౨౧ సర్వేషాం వేదానాం చరితబ్రహ్మచర్యో యది నాన్యత్కురుతే ౨౨ స తు ఖలు చరితబ్రహ్మచర్యో దశ దశ పురుషాన్పునాతి పూర్వాపరానాత్మానం చైకవింశం పంక్తిం చ యావదనుపశ్యతి యస్యాముపవిశతి ౨౩ సమాప్త ఏతాసామేవ దేవతానామన్నస్య జుహోతి ౨౪ ధేనుర్దక్షిణా ౨౫ ౪

కృచ్ఛ్రవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ దేవాసో యథాచరన్వసవో రుద్రా ఆదిత్యా మరుదఙ్గిరసః పురా ౨ స్త్రీశూద్రం నాభిభాషేత ౩ నక్తమాసీత సంశ్రితః ౪ సర్వాణ్యహాని తిష్ఠేత్ ౫ బ్రహ్మచారీ ౬ క్షపాశయః ౭ మధుమాంసలవణశ్రాద్ధాని వర్జయేదవిచారయన్ ౮ గవాజినం శాణీచీరం కుతపం మార్గం వా వాస ఉచ్యతే ౯ సర్వాకుశలమోక్షాయ మరుతోఽప్యాచరంస్తథా ౧౦ త్ర్యహం సాయం త్ర్యహం ప్రాతస్త్ర్యహం భుఞ్జీతాయాచితమ్ । త్ర్యహం నైవ తు భుఞ్జీతైతద్వసుభీ రుద్రై రాదిత్యైశ్చరితం వ్రతమ్ ౧౧ ఏష ఏవాతికృచ్ఛ్రస్య విధిరేవం విధీయతే ౧౨ ఏతేష్వేవ తు కాలేష్వేకైకం పిణ్డం ప్రాశ్నీయాత్ ౧౩ ౫

తప్తకృచ్ఛ్రం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ త్ర్యహముష్ణాః పిబేదాపస్త్ర్యహముష్ణం పయః పిబేత్ । త్ర్యహముష్ణం పిబేత్సర్పిర్వాయుభక్షః పరం త్ర్యహమ్ ౨ బృహస్పతేస్తు కూర్చస్య ఏష ఏవ విధిః స్మృతః ౩ యవాగూం యావకం శాకం పయః సర్పిః కుశోదకమ్ । త్ర్యహం త్ర్యహం తు ప్రాశ్నీయాద్వాయుభక్షః పరం త్ర్యహమ్ ౪ ౬

అథ సాన్తపనమ్ ౧ మరుతాం హోమో మరుతస్తర్పయేత్ ౨ గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిః కుశోదకమ్ । ఏకరాత్రోపవాసశ్చ కృచ్ఛ్రం సాన్తపనం స్మృతమ్ ౩ ఏతదేవ త్రిరభ్యస్తం మహాసాన్తపనం స్మృతమ్ ౪ ౭

అథాత్ర వ్రతోపాయనమ్ ౧ వసవో వ్రతపతయో రుద్రా వ్రతపతయ ఆదిత్యా వ్రతపతయో మరుదఙ్గిరసో వ్రతపతయ ఇతి వ్రతమాలభ్య వసూనద్భిస్తర్పయేత్ప్రథమస్మింస్త్రిరాత్రే రుద్రా న్ద్వితీయ ఆదిత్యాంస్తృతీయే మరుదఙ్గిరసశ్చతుర్థే ౨ ఆ మే గృహా ఇతి ద్వాభ్యాం వసూనాం స్థాలీపాకస్య జుహోతి ౩ అసఙ్ఖ్యాతేతి దశభీ రుద్రా ణామ్ ౪ కదా చన స్తరీరసీతి పఞ్చభిరాదిత్యానామ్ ౫ సాన్తపనా ఇతి షడ్భిర్మరుద్గణానాం త్వామగ్నే అఙ్గిరసో వాయురగ్రేగా ఇతి చ ౬ హవ్యవాహమితి స్విష్టకృతమ్ ౭ ౮

వర్షాసు శ్రవణేనాధ్యాయానుపాకరోతి ౧ స జుహోత్యప్వా నామాసి తస్యాస్తే జుష్టీయం గమేయమహమిద్ధి పితుష్పరి మేధామృతస్య జగృభ అహం సూర్య ఇవాజని స్వాహా । రన్తిర్నామాసి యుక్తిర్నామాసి యోగో నామాసీత్యుత్తరాస్తిస్రః । తస్యాస్త ఇతి సర్వత్రానుషజతి ౨ యుజే స్వాహోద్యుజే స్వాహా యుక్త్యై స్వాహా యోగాయ స్వాహేత్యన్తేవాసినాం యోగమిచ్ఛన్ ౩ దధిక్రావ్ణ ఇతి త్రిర్దధి భక్షయిత్వా దర్భపాణిః సావిత్రీం త్రిరన్వాహాదితశ్చ త్రీననువాకాన్కస్త్వా యునక్తీతి చ ౪ తస్యానధ్యాయః ౫ న విద్యోతమానే న స్తనయతి ౬ ఆకాలికం దేవతుములం విద్యుద్ధన్వోల్కా ౭ ఆచారేణాన్యే ౮ అత్యక్షరాః శబ్దాః సంతతవలీకప్రస్రావః ౯ అర్ధపఞ్చమాన్మాసానధీత్య పఞ్చార్ధషష్ఠాన్వోత్సృజత ఉత్సృజామహేఽధ్యాయాన్ప్రతివిశ్వసన్తు ఛన్దాంసి కస్త్వా విముఞ్చతీతి చ ౧౦ తస్యానధ్యాయోఽమావస్యాం పక్షిణీం నాధీతే ౧౧ నాత ఊర్ధ్వమభ్రేషు ౧౨ ౯

అథోపనిషదర్థాః ౧ బ్రహ్మచారీ సుచరితీ మేధావీ కర్మకృద్ధనదః ప్రియో విద్యయా వా విద్యామన్విచ్ఛంస్తాని తీర్థాని బ్రహ్మణః ౨ ౧౦

నవం నవావసానం సమం సమూలం సమవస్రావం సమవస్రుత్య వా యస్మాత్ప్రాగుదీచీరాపో నిర్ద్ర వేయుః ప్రత్యగుదీచీర్వా తస్మిన్ప్రాగ్ద్వారం దక్షిణద్వారం వా శరణం కారయేత్ ౧ మధ్యమాయాః కర్త్రే ప్రాగగ్రోదగగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య తేషు స్థూణామవదధాతి ధ్రువాం సినోమ్యమృతస్య పత్నీం క్షేమే తిష్ఠ ఘృతముక్షమాణా । తాం త్వా స్థూణే సర్వవీరాః సువీరా అరిష్టవీరా ఇహ సంవిశేమ । ఇహైవ స్థూణే అమృతేన రోహాశ్వవతో గోమత్యమృతవతీ సూనృతావతీ । ఊర్జస్వతీ పయస్వతీ చాస్మాన్సూర్ణే పయసాభ్యవవృత్స్వ । ఆ త్వా కుమారస్తరుణ ఆ వత్సో జగతా సహ । ఆ త్వా పరిస్రుతః కుమ్భ ఆ దధ్నః కలశైరయమితి ౨

ప్రాఞ్చం వంశం సమారోపయత్యృతేన స్థూణామధిరోహ వంశోగ్రే విరాజన్నపసేధ శత్రూన్ । అథా రయిం సర్వవీరా వయం త ఇతి ౩ ఉత్తరపూర్వం సమాధానమ్ ౪ ౧౧

అమీవహా వాస్తోష్పత ఇతి చతసృభిర్వాస్తోష్పతీయస్య స్థాలీపాకస్యేష్ట్వాథ వాస్త్వావిశేత్ అమీవహా వాస్తోష్పతే విశ్వా రూపాణ్యావిశన్ । సఖా సుశేవ ఏధి నః । వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహ్యస్మాన్స్వావేశో అనమీవో భవా నః । యత్త్వేమహి ప్రతి తన్నో జుషస్వ శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే । వాస్తోష్పతే ప్రతరణో న ఏధి గయస్ఫానో గోభిరశ్వేభిరిన్దో । అజరాసస్తే సఖ్యే స్యామ పితేవ పుత్రాన్ప్రతి నో జుషస్వ । వాస్తోష్పతే శగ్మయా సంసదా తే సక్షీమహి రణ్వయా గాతుమత్యా । పాహి క్షేమ ఉత యోగే వరం నో యూయం పాత స్వస్తిభిః సదా న ఇతి ౧ వంశోద్వీక్షణికం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౨ ౧౨ ఇతి లౌగాక్షిసూత్రే గృహ్యాపఞ్చికాయాం ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ పాకయజ్ఞః ౧ చతుర్విధః పాకయజ్ఞో భవతి హుతోఽహుతః ప్రహుతః ప్రాశితశ్చేతి ౨ హుతో హుతానామ్ ౩ ఉపహారోఽహుతానామ్ ౪ పిణ్డపితృయజ్ఞః ప్రహుతానామ్ ౫ మధుపర్కో బ్రహ్మౌదనశ్చ ప్రాశితానామ్ ౬ దర్శపూర్ణమాసప్రకృతయః పాకయజ్ఞాః ౭ తేష్వావృదుపచారస్తూష్ణీమ్ ౮ అనర్ధలుప్తమ్ ౯ ప్రయాజాభావాచ్చోపభృత్ ౧౦ ౧౩

ఉదగయనే భార్యాం విన్దేత ౧ కృత్తికాస్వాతిపూర్వైరితి వరయేత్ ౨ లక్షణినా లక్షణాని పరీక్షయేత్ ౩ భాగధేయమపి వా పిణ్డైః పరీక్షయేత్ ౪ వేద్యాః సీతాయా హ్రదాద్గోష్ఠాదాదేవనాదాదహనాచ్చతుష్పథాదిరిణాత్సంభార్యం నవమమ్ ౫ ఋతమేవ పరమేష్ఠ్యృతం నాత్యేతి కిఞ్చన । ఋత ఇయం పృథివీ శ్రితా సర్వమిదమియమసౌ భూయాదితి కన్యాయా నామ గృహీత్వా సర్వతః కృతలక్షణాన్పిడాన్పాణావాదాయ కుమార్యా ఉపనామయేత్ ౬ ఏతేషామేకం గృహాణేతి బ్రూయాత్ ౭ పూర్వేషాం చతుర్ణామేకం గృహ్ణతీముపయచ్ఛేత్ ౮ సంభార్యమపీత్యేకే ౯ రోహిణీమృగశిరః శ్రవిష్ఠా ఉత్తరాణీత్యుపయమే ౧౦ యద్వా పుణ్యోక్తమ్ ౧౧ ౧౪

అథ బ్రహ్మదేయాయాః ప్రదానవిధిం వక్ష్యామః ౧ శ్లుపక్షస్య పుణ్యాహే పర్వణి వోదగగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య తేషూపవిశతః ప్రాఙ్ముఖః ప్రతిగ్రహీతా సామాత్యః ప్రత్యఙ్ముఖః ప్రదాతా ౨ మధ్యే ప్రాగగ్రోదగగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య తేషూదకం సంనిధాయ వ్రీహియవానోప్య దక్షిణత ఉదఙ్ఙాసీన ఋత్విగుపయమనం కారయేత్ ౩ సమేతేష్వాహ దదానీతి ప్రతిగృహ్ణామీతి

త్రిరావేదయతే ४ ఏతద్వః సత్యమిత్యుక్త్వా సమానా వః సం వో మనాంసీత్యృత్విగుభౌ సమీక్షమాణో జపతి ५ ౧५

అథ శ్లుకదేయాయాః ౧ హిరణ్యం వ్యతిహరతః ౨ ప్రజాభ్యస్త్వేతి ప్రదదాతి ३ రాయస్పోషాయ త్వేతి ప్రతిగృహ్ణాతి ४ కంసే హిరణ్యం సముప్య హిరణ్యవర్ణా ఇతి చతసృభిః సమవమృశన్తే ५ ౧౬

గౌదానికైర్మన్త్రైః కన్యామలంకృత్య చతుష్పాదే భద్ర పీఠే ప్రాజాసీనాయాశ్చతస్రోఽవిధవా మాతా పితా చ గురుః సప్తమస్తాం సహస్రచ్ఛిద్రే ణ పవిత్రేణ స్నాపయిత్వాహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య స్థాలీపాకస్య జుహోతీన్ద్రా య స్వాహేన్ద్రా ణ్యై స్వాహా కామాయ స్వాహా భగాయ స్వాహా హ్రియై స్వాహా శ్రియై స్వాహా లక్ష్మ్యై స్వాహా పుష్ట్యై స్వాహా విశ్వావసవే గన్ధర్వరాజాయ స్వాహేతి ౧ నాడీం తూణవం మృదఙ్గం పణవం సర్వాణి చ వాదిత్రాణి గన్ధోదకేన సముపలిప్య కన్యా ప్రవాదయతే శ్ఖం వద దున్దుభే సుప్రజాస్త్వాయ గోముఖ ప్రక్రీడయన్తు కన్యాః సుమనస్యమానాః సహేన్ద్రా ణ్యా కృతమఙ్గలా ఇతి ౨ ప్రతిసఖి ప్రక్రీడయత్యేకమహర్ద్వే వాహోరాత్రే ३ ౧౭

యజ్ఞియస్య వృక్షస్య ప్రాగాయతాం శాఖాం సకృదాచ్ఛిన్నాం సూత్రతన్తునా ప్రచ్ఛాద్య సావిత్రేణ కన్యాయై ప్రయచ్ఛతి ౧ యా తేఽలక్ష్మీర్మాతృమయీ పితృమయీ సంక్రామణీ సహజా వాపి కాచిత్ । తాం తిష్యేణ సహ దేవతయా నిర్భజామి నిర్ణుదామి సా ద్విషన్తం గచ్ఛతు తిష్యబృహస్పతిభ్యాం నమో నమ ఇతి ౨ తస్యా ఉత్సర్గః స్థావరోదకే శ్చౌ! వా దేవతాయతనే ३ ౧౮

అథాతో హవిష్యకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ దశవార్షికం బ్రహ్మచర్యం కుమారీణాం ద్వాదశవార్షికం వా ౨ బ్రహ్మచర్యాన్తే గన్ధర్వే దేవకులే వా ద్వావగ్నీ ప్రజ్వాల్య ద్వౌ పశూ ఉపాకరోత్యర్యమ్ణే దక్షిణం ప్రాజాపత్యముత్తరమ్ ३ అసంభవే త్వేకపశుః ४ తణ్డులైర్వా కుర్యాత్ ५ యథాస్థానం పర్యుథాస్థానమవదానాని తథా హవిః ౬ అగ్నిం సోమం వరుణం మిత్రమిన్ద్రం బృహస్పతిం స్కన్దం రుద్రం వాత్సీపుత్రం భగం భగనక్షత్రాణి కాలీం షష్ఠీం భద్ర కాలీం పూషణం త్వష్టారం మహిషికాం చ గన్ధాహుతిభిర్యజేత ౭ ౧౯

అథాతో హవిష్యపుణ్యాహః ౧ ఉదకాన్తం గత్వా యథోపపత్తి వా పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా సర్వగన్ధైః ఫలోత్తరైః సశిరస్కాం స్నాపయిత్వాహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య స్థాలీపాకస్య

జుహోతీన్ద్రాణీ వరుణానీ గన్ధర్వాణ్యుదకాన్యగ్నిర్జీవపుత్రః ప్రజాపతిర్మహారాజః స్కన్దోఽర్యమా భగః ప్రజానక ఇతి ౨ ౨౦

యామేవ ద్వితీయాం రాత్రిం కన్యాం వివాహయిష్యన్స్యాత్తస్యాం రాత్ర్యామతీతే నిశాకాలే నవాం స్థాలీమాహృత్య పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా సర్వగన్ధైః ఫలోత్తరైః సశిరస్కాం స్నాపయిత్వాహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య స్థాలీపాకస్య జుహోత్యగ్నయే సోమాయ మిత్రాయ వరుణాయేన్ద్రా యోదకాయ భగాయార్యమ్ణే పూష్ణే త్వష్ట్రే రాజ్ఞే ప్రజాపతయ ఇతి ౧ ఏతా ఏవ దేవతాః పుంసః కుమ్భం వైశ్రవణమీశానం చ యజేత ౨ ౨౧

చతస్రోఽష్టౌ వావిధవాః శాకపిణ్డీభిః స్త్రియోఽన్నేన చ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా వీణాగాయిభిః సహ సంగాయేయురపి వా చతురో నర్తనం కుర్యాత్ । క్రీడం వః శర్ధో మారుతమనర్వాణం రథేశుభం కణ్వా అభిప్రగాయతేతి ౧ అక్షతసక్తూనామగ్నిం పుష్టిపతిం ప్రజాపతిం చ యజేత అగ్నినా రయిమశ్నవత్పోషమేవ దివే దివే యశసం వీరవత్తమమ్ । ప్రజాపతే న హి త్వదన్య ఇతి చ ౨ సర్వత్రోద్వాహకర్మస్వనాదిష్టదేవతేష్వగ్నిం పుష్టిపతిం ప్రజాపతిం చ యజేత ౩ ౨౨

అథ ప్రాస్థానికమ్ ౧ తస్మిన్యథోక్తముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా పశ్చాద్భగినీ సిచం గృహ్ణాతి శస్త్రం గృహీత్వా ౨ పూషా మేతి యాన్తి యత్రోదకమ్ ౩ శం నో దేవీరిత్యుపస్పృశ్య ప్రాచీ దిగితి యాన్తి యథాదిశమ్ ౪ ౨౩

షడర్ఘ్యార్హా భవన్త్యాచార్య ఋత్విగ్రాజా వివాహ్యః ప్రియః స్నాతక ఇతి ౧ అర్హైనమర్హయన్తి ౨ ఆదౌ చ కర్మణః ౩ అర్ఘ్యముదకం సౌషధం దర్భా ఇతి ౪ కంసే చమసే వా దధ్యాసిచ్య మధు చ వర్షీయసాపిధాయ విష్టరాభ్యాం పరిగృహ్య పాద్యప్రథమైః ప్రతిపద్యన్తే ౫ మయి దోహోఽసి విరాజో దోహః పాద్యాయై విరాజో దోహమశీయేత్యాహ్రియమాణమనుమన్త్రయతే ౬ విష్టరోఽసి మాతరి సీదేతి విష్టరమాస్తీర్య తస్మిన్నుపవిశతి ౭ విష్టర ఆసీనాయైకైకం త్రిః ప్రాహ ౮ నైవ భో ఇత్యాహ న మార్హేతి ౯ శం నో దేవీరిత్యపోఽభిమన్త్ర్! య పాద్యాభిః ప్రక్షాలయతే దక్షిణం పాదమవనేనిజ ఇదమహమస్మిన్కులే బ్రహ్మవర్చసం దధామ్యుత్తరం పాదమవనేనిజ ఇదమహం మయి తేజో వీర్యమన్నాద్యం ప్రజాం పశూన్బ్రహ్మవర్చసం దధామీతి ౧౦ ఆపోహిష్ఠీయాభిరర్ఘ్యం పరిగృహ్య సావిత్రేణ మధుపర్కం విష్టరోఽస్యన్తరిక్షమధివిశ్రయస్వేతి విష్టరమవకృష్యోరు త్వేత్యవసార్య తచ్చక్షురిత్యవేక్ష్య పృథివ్యాస్త్వేతి విష్టరే నిధాయ మధు వాత ఋతాయత ఇతి తిసృభిః ప్రదేశిన్యా ప్రదక్షిణమాలోడయతి ౧౧ వసవస్త్వాగ్నిరాజానో భక్షయన్తు పితరస్త్వా యమరాజానో భక్షయన్తు రుద్రా స్త్వా సోమరాజానో భక్షయన్త్వాదిత్యాస్త్వా వరుణరాజానో భక్షయన్తు విశ్వే త్వా దేవా బృహస్పతిరాజానో

భక్షయన్త్వితి ప్రదక్షిణం ప్రతిదిశం ప్రతిమన్త్రం పాత్రస్యాన్తేషు లేపాన్నిమార్ష్టి ౧౨ యన్మధునో మధవ్యస్య పరమస్యాన్నాద్యస్య పరమమన్నాద్యం రూపం తేనాహం మధునో మధవ్యస్య పరమస్యాన్నాద్యస్య పరమోఽన్నాదో మధవ్యో భూయాసం । త్రయ్యై విద్యాయై యశోఽసి శ్రియై యశోఽసి యశసే బ్రహ్మణో దీప్తిరసి సత్యశ్రీర్యశః శ్రీర్మయి శ్రీః శ్రీః శ్రయతామితి మధుపర్కస్య చతుఃప్రాశ్నాత్యఙ్గుష్ఠద్వితీయాభిః కనిష్ఠయా ప్రథమమేవమనుపూర్వం సర్వాభిస్తదవశిష్టం సుహృదే ప్రయచ్ఛతి ౧౩ ఆచామత్యమృతోపస్తరణమసీతి ౧౪ తస్మా అసిపాణిర్గాం ప్రాహ ౧౫ తాం శాస్తి మమ చాముష్య చ పాప్మానం జహి హతో మే పాప్మా పాప్మానం మే హతఽం కురుతేతి ౧౬ చతురో నానాగోత్రాన్బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౭ ఏష ఆద్య ఉపాయః ౧౮ యద్యుత్సృజేన్మాతా రుద్రాణామితి జపేత్ । మాతా రుద్రాణాం దుహితా వసూనాం స్వసాదిత్యానామమృతస్య నాభిః । ప్ర ణు వోచం చికితుషే జనాయ మా గామనాగామదితిం వధిష్ట । సూయవసాద్భగవతీ హి భూయా అథో వయం భగవన్తః స్యామ । అద్ధితృణమఘ్న్యే విశ్వదానీం పిబ శుద్ధముదకమాచరన్తీ ఓ౩ముత్సృజత తృణాన్యత్త్వేత్యుక్త్వా తాముత్సృష్టాం పశుమ్ఙ్గం వా ౧౯ నామాంసో మధుపర్కః స్యాదితి హ విజ్ఞాయతే ౨౦ అపి వా ఘృతౌదన ఏవ స్యాత్ ౨౧ ౨౪ ఇతి లౌగాక్షిసూత్రే గృహ్యపఞ్చికాయాం ద్వితీయోఽధ్యాయః

అనృక్షరా ఋజవః సన్తు పన్థా యేభిః సఖాయో యన్తి నో వరేయమ్ । సమర్యమా సం భగో నో నినీయాత్సం జాస్పత్యం సుయమమస్తు దేవా ఇత్యుదాహారం ప్రహిణోతి ౧ శమీశాఖయా సపలాశయాపిధాయాహరేత్ ౨ ఏతాసామేవాపాముదకార్థాన్కుర్వీత ౩ శం న ఆపో ధన్వన్యాః శం నః సన్త్వనూప్యాః । శం నః సముద్రియా ఆపః శము నః సన్తు యా ఇమా ఇత్యకేవలాభిరద్భిః స్నాతాం యా అకృన్తన్న్యా అవయన్యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తాఽ అభితోఽదదన్త । తాస్త్వా దేవీర్జరసా సంవ్యయన్త్వాయుష్మతీదం పరిధత్స్వ వాస ఇత్యహతం వాసః పరిధాప్యాశాసానేత్యన్తరతో మౌఞ్జేన దార్భేణ యోక్త్రేణ వా సంనహ్యతి । ఆశాసానా సౌమనసం ప్రజాం సౌభాగ్యం రయిమ్ । అగ్నేరనువ్రతా భూత్వా సంనహ్యే సుకృతాయ కమ్ ౪ ప్రేతో ముఞ్చామి నాముతః సుబద్ధామముతస్కరమ్ । యథేయమిన్ద్ర మీఢ్వః సుపుత్రా సుభగాసతి । పూషా త్వేతా నయతు హస్తగృహ్యాశ్వినౌ త్వా ప్రవహతాం రథేన । గృహాన్గచ్ఛ గృహపత్నీ యథాసో వశినీ త్వం విదథమావదాసి । మా విదన్పరిపన్థినో య ఆసీదన్తి దమ్పతీ సుగేభిర్దుర్గమతీతామపద్రాన్త్వరాతయ ఇతి ఉదానీయ ౫ ఉక్తం వాససః కర్మ ౬ ఆచారికాణి ౭ తూష్ణీం నిర్మన్థ్యం బ్రాష్ట్రాత్సన్తపనం యత్రదీప్యమానం వా బహిరగ్నిముపసమాధాయ పరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్యాజ్యం విలీనోత్పూతం కృత్వాఘారాదాజ్యభాగాన్తం హుత్వాపరేణాగ్నిమనో రథం వావస్థాప్య యోగే యోగ ఇతి యునక్తి దక్షిణమితరముత్తరామితరామ్ ౮ తూష్ణీం విముచ్య ఖే రథస్య ఖేఽనసః ఖే యుగస్య శతక్రతో అపాలామిన్ద్ర త్రిష్పూత్వా కరోతు సూర్యవర్చసమితి హిరణ్యం నిష్టర్క్యం బద్ధ్వాధ్యధి మూర్ధని దక్షిణస్మిన్యుగతర్ద్మన్యద్భిరవక్షారయతే శం తే హిరణ్యమితి । శం తే హిరణ్యం శము సన్త్వాపః

శం తే మేథీ భవతు శం యుగస్య తర్ద్మ । శం త ఆపః శతపవిత్రా భవన్త్వేనా పత్యా తన్వా సంసృజస్వేతి ౯ దక్షిణతః పుమాన్ప్రవతి ౧౦ అథ జుహోత్యగ్నయే జనివిదే స్వాహా సోమాయ జనివిదే స్వాహా గన్ధర్వాయ జనివిదే స్వాహా ౧౧ ఆయుషః ప్రాణమితి సన్తనీర్జుహోతి ౧౨ జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృతశ్చ ౧౩ తాని యథోక్తమ్ ౧౪ ఆధిపత్యాని జుహోతి ౧౫ ఆకూత్యా ఇతి త్రిభి స్త్వేత్యన్తైః ౧౬ హిరణ్యగర్భ ఇత్యష్టాభిః ప్రత్యృచమ్ ౧౭ భూః స్వాహేతి మహావ్యాహృతిభిశ్చతసృభిః ౧౮ అగ్న ఆయూంషీత్యాగ్నిపావమానీభిశ్చ తిసృభిః ౧౯ హుత్వా హుత్వా కన్యాయా మూర్ధని సంపాతానవనయేద్యా తే పతిఘ్నీ తనూరపతిఘ్నీం తే తాం కరోమి స్వాహా । యా తేఽపుత్రియా తనూః పుత్రియాం తే తాం కరోమి స్వాహా । యా తేఽపశవ్యా తనూః పశవ్యాం తే తాం కరోమి స్వాహేతి త్రిభిః ౨౦ ఉదగగ్నేర్దర్భేషు ప్రాచీమవస్థాప్య శుచిః పురస్తాత్ప్రత్యఙ్ముపయన్తా దేవస్య తే సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తం గృహ్ణామీతి హస్తం గృహ్ణాతి దక్షిణముత్తానం సాఙ్గుష్ఠం నీచారిక్తమరిక్తేనైవం సవ్యం సవ్యేన ౨౧ గృభ్ణామీతి చతస్రో వరం వాచయతి గృభ్ణామి తే సుప్రజాస్త్వాయ హస్తౌ మయా పత్యా జరదష్టిర్యథాసః । భగో అర్యమా సవితా పురన్ధిర్మహ్యం త్వాదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః । తాం పూషఞ్ఛివతమామేరయస్వ యస్యాం బీజం మనుష్యా వపన్తి । యా న ఊరూ ఉశతీ విశ్రయాతే యస్యాముశన్తః ప్రహరామ శేపమ్ । సోమో దదద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వో దదదగ్నయే । రయిం చ పుత్రాంశ్చాదాదగ్నిర్మహ్యమథో ఇమామ్ । సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిద ఉత్తరః । తృతీయో అగ్ని ష్టే పతిస్తురీయోఽహం మనుష్యజ ఇతి ౨౨ తతో గాథా వాచయతి సరస్వతి ప్రేదమవేత్యనువాకమ్ । ఉభావిత్యేకే ౨౩ యది పృథక్తన్త్రం ప్రదక్షిణమగ్నిమానీయ తత్రైవోపవేశ్య సంస్థాపయేత్ ౨౪ ఏకకర్మణి తన్త్ర ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రత్యేత్య తతో వివాహః ౨౫ య ఇమే ద్యావాపృథివీ ఇత్యాదయ ఉద్వాహే హోమా జయప్రభృతయశ్చ నైకకర్మణి తన్త్రే స్విష్టకృదాజ్యభాగౌ చ ౨౬ పశ్చాదగ్నేర్దర్భేషు సా త్వమసీతి వాచయతి । సా త్వమస్యమోఽహమమోఽహమస్మి సా త్వం తా ఏహి వివహావహై పుంసే పుత్రాయ కర్తవే రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయేతి ౨౭ అగ్నిమభిదక్షిణమానీయేహ్యశ్మానమితి వరం దక్షిణేన పదాశ్మానమాస్థాపయతి । ఏహ్యశ్మానమాతిష్ఠాశ్మేవ త్వం స్థిరో భవ । కృణ్వన్తు విశ్వే దేవా ఆయుష్టే శరదః శతమితి । ఆతిష్ఠేమమితి వధూమ్ । ఆతిష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । ప్రమృణీహి దువస్యవః సహస్వ పృతన్యత ఇతి ౨౮ ఆజ్యస్యాఞ్జలావుపస్తీర్యేదం హవిరిత్యభిమృశ్యాథాస్యై శమీలాజానావపతి భ్రాతా బ్రహ్మచారీ వా ౨౯ తానవిచ్ఛిన్దతీ జుహోత్యర్యమణం ను దేవమితి అర్యమణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత । సోఽస్మాన్దేవో అర్యమా ప్రేతో ముఞ్చాతు మాముష్య గృహేభ్యః స్వాహా ౩౦ అగ్నిర్మా జనిమానితి వాచయతి । అగ్నిర్మా జనిమాననయా జనిమన్తం కరోతు జీవపత్నిర్భూయాసమ్ ౩౧ ఇయం నారీతి సర్వత్రానుషజతి । ఇయం నార్యుపబ్రూతే తోక్మాన్యావపన్తికా । దీర్ఘాయురస్తు మే పతిరేధన్తాం జ్ఞాతయో మమేతి ౩౨ ఏవం ద్విరుత్తరమ్ ౩౩ పర్యయణే పర్యయణే లాజహోమో యాజమానం చాశ్మానం చాస్థాపయతి ౩౪ గన్ధర్వం పతివేదనమితి గన్ధర్వం పతివేదనం కన్యా అగ్నిమయక్షత । సోఽస్మాన్దేవో గన్ధర్వః ప్రేతో ముఞ్చాతు మాముష్య గృహేభ్యః స్వాహా ౩౫ సోమో మా జ్ఞాతిమానితి వాచయతి । సోమో

మా జ్ఞాతిమానానయా జ్ఞాతిమన్తం కరోతు జీవపత్నిర్భూయాసమ్ ౩౬ త్ర్యమ్బకం యజామహ ఇతి । త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగన్ధిం పతిపోషణమ్ । ఉర్వారుకమివ బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయ మాముష్య గృహేభ్యః స్వాహా ౩౭ పూషా మా పశుమా!నితి వాచయతి । పూషా మా పశుమా!ననయా పశుమన్తం కరోతు జీవపత్నిర్భూయాసమ్ ౩౮ శిష్టాన్స్విష్టకృతే జుహోతి శూర్పేణ కర్తా ౩౯ వరో దక్షిణా ౪౦ తూష్ణీం హస్తౌ విముచ్య వి తే ముఞ్చామీతి సంనహనమ్ ౪౧ ఉత్తరతోఽగ్నేర్దర్భేషు ప్రాచీం ప్రక్రామయత్యేకమిషే ద్వే ఊర్జే త్రీణి రాయస్పోషాయ చత్వారి మయోభవాయ పఞ్చ ప్రజాభ్యః షడృతుభ్యో దీర్ఘాయుత్వాయ సప్తమం సఖా సప్తపదా భవ సుమృడీకా సవస్వతి మా తే వ్యోమ సందృశే విష్ణుస్త్వాన్వేత్విత్యనుషఙ్గః ౪౨ తచ్చక్షురిత్యాదిత్యముపస్థాపయతి ౪౩ అస్తమితేఽగ్నిమ్ ౪౪ జీవన్తీం ధ్రువం స్వస్త్యాత్రేయం దర్శయత్యరున్ధతీం చ । ఏతేషామేకైకం పశ్యసీత్యాహ పశ్యామీతి ప్రత్యాహ ౪౫ సుమఙ్గలీరియం వధూరిమాం సమేత పశ్యత । సౌభాగ్యమస్యై దత్త్వాయాథాస్తం విపరేతనేతి వీక్షితాననుమన్త్రయతే ౪౬ ఉదుత్తమమితి ప్రాగుదీచీమావసథం యతీమనుమన్త్రయతే యతో వా స్యాత్ । ఉదుత్తమమారోహన్తీ వ్యస్యన్తీ పృతన్యతః । మూర్ధానం పత్యురారోహ ప్రజయా చ విరాడ్ భవ । ఇమాం త్వమిన్ద్ర మీఢ్వః సుపుత్రాం సుభగాం కృణు । దశాస్యాం పుత్రానాధేహి పతిమేకాదశం కృధి । సమ్రాజ్ఞీ శ్వశ్రుఏ! భవ సమ్రాజ్ఞీ శ్వశ్వాం భవ । ననాన్దరి సమ్రాజ్ఞీ భవ సమ్రాజ్ఞీ అధి దేవృషు స్నుషాణాం శ్వశ్రుఆ!ణాం చ ప్రజాయాశ్చ ధనస్య చ । పతీనాం దేవరాణాం చ సజాతానాం విరాడ్భవేతి ౪౭ ౨౫

పుణ్యాహే యుజ్యే । యోగే యోగ ఇతి యునక్తి ౧ అఙ్కన్యఙ్కా అభితో రథం యే ధ్వాన్తా వాతాగ్రమభి యే సంపతన్తి । దూరేహేతిః పతత్రిణీ వాజినీవాంస్తే నోఽగ్నయః ప్రప్రయః పారయన్త్వితి చక్రే అనుమన్త్రయతే ౨ ఖే రథస్య ఖేఽనసః ఖే యుగస్య చ తర్ద్మసు ఖే అక్షస్య ఖే అవదధామీతి యుగతర్ద్మసు శమీశాఖామవదధాతి ౩ సుకింశుకం శల్మలిం విశ్వరూపం హిరణ్యవర్ణం సువృతం సుచక్రమ్ । ఆరోహ సూర్యే అమృతస్య యోనిం స్యోనం పత్యే వహతుం కృణుష్వేత్యారోపయతే ౪ మా విదన్పరిపన్థినః సుమఙ్గలీరితి చ ప్రవాహయతే ౫ సంకాశయా వివహతం బ్రహ్మణా గృహైరఘోరేణ చక్షుషా మైత్రేణ । పర్యాణద్ధం విశ్వరూపం యదస్యాః స్యోనం పతిభ్యః సవితా కృణోతు తదితి వధూసంగమే ౬ యే పథీనామితి చతుష్పథేషు జపతీమే చత్వార ఇతి చ ౭ యే శ్మశానేష్వితి శ్మశానేషు । యే శ్మశానేషు పుణ్యజనాః శావాస్తేషు శేరతే । అత్రైవ తే రమన్తాం మా వధూరన్వవేక్షతేతి ౮ యే వనేష్వితి మహావనం మహావృక్షం దృష్ట్వా ౯ ఇహ రడిరితి క్రూరం దృష్ట్వా ౧౦ నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇతి సర్పాన్ ౧౧ యే తీర్థానీతి తీర్థే తా మన్దసానేతి చ । తా మన్దసానా మనుషో దురోణ ఆ ధత్తం రయిం సహవీరం వచస్యవే । కృతం తీర్థం సుప్రమాణం శుభస్పతీ స్థాణుం పథేష్ఠామప దుర్మతిం హతమ్ । అయం నో మహ్యాః పారం స్వస్తి నేషద్వనస్పతిః । సీరా నః సుతరా భవ

దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే । అశ్మన్వతీ రీయతే సంరభధ్వముత్తిష్ఠత ప్రచరతా సఖాయః । అత్రా జహామ యే ఆసన్నశేవాః శివాన్వయముత్తరేమాభి వాజానితి ౧౨ ౨౬

శం న ఇతి నదీం తరతి ౧ య ఋుత ఇతి రథాఙ్గేఽవశీర్ణే । య ఋుతే చిదభిశ్రిషః పురా జత్రుభ్య ఆతృదః । సంధాతా సన్ధిం మఘవా పురూవసుర్నిష్కర్తావిహ్రుతం పునరితి ౨ అపరాహ్ణేఽధివృక్షసూర్యే గృహానుపయాయోర్జం బిభ్రతీతి గృహాన్ప్రతిదృశ్య జపతి । ఊర్జం బిభ్రతీ వసువనిః సుమేధా గృహానాగాం మోదమానా సువర్చాః । అఘోరేణ చక్షుషాహం మైత్రేణ గృహాణాం పశ్యన్తీ వయ ఉత్తిరామి । గృహాణామాయుః ప్ర వయం తిరామ గృహా అస్మాకం ప్రతిరన్త్వాయుః । గృహానహం సుమనసః ప్రపద్యే వీరఘ్నీ వీరపతిః సుశేవ । ఇరాం వహతో ఘృతముక్షమాణాంస్తేష్వహం సుమనాః సంవిశామి । యేషాం మధ్యేఽధిప్రవసన్నేతి సౌమనసం బహు । గృహానుపహ్వయామహే తే నో జానన్తు జానతః । సూనృతావన్తః స్వధావన్త ఇరావన్తో హ సామదాః । అక్షుధ్యా అతృష్యా గృహా మాస్మద్బిభేతన । ఉపహూతా ఇహ గావ ఉపహూతా అజావయః । అథో అన్నస్య కీలాల ఉపహూతో గృహేషు మే । ఉపహూతా భూరిధనాః సఖాయః సాధుసంమదాః । అరిష్టాః సర్వపురుషా గృహా నః సన్తు సర్వదేతి ౩ ౨౭

ఉలపరాజీం స్తృణాత్యా శయనీయాత్ ౧ తయా ప్రవిశతి ౨ అధ్యాహితాగ్నిం సోదకం సౌషధమావసథం ప్రతిపద్యతే ౩ రోహిణ్యా మూలేన వా యద్వా పుణ్యోక్తమపరేణాగ్నిమానడుహే రోహితే చర్మణ్యుపవిశ్యాపి వా దర్భేష్వేవ జయప్రభృతిభిర్హుత్వాగ్నిరైతు ప్రథమ ఇతి చ । అగ్నిరైతు ప్రథమో దేవతానాం సోఽస్యాః ప్రజాం నయతు సర్వమాయుః । తదయం రాజా వరుణోఽనుమన్యతాం యథేయం స్త్రీ పౌత్రమఘం నిరున్ధ్యాత్స్వాహా । అగ్నిరిమాం త్రాయతాం గార్హపత్యః సోఽస్యాః ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । అరిక్తోపస్థా జీవతామస్తు మాతా పౌత్రమానన్దమభివిబుధ్యతామియం స్వాహా । మా తే గృహే నిశి ఘోర ఉత్థాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యః సంవిశన్తు । జీవపుత్రా పతిలోకే విరాజ పశ్యన్తీ ప్రజాం సుమనస్యమానాం స్వాహా । మా తే కుమారః స్తనధః ప్రమాయి మా త్వం వికేశ్యుర ఆవధిష్ఠాః । స్తనం ధయన్తం సవితాభిరక్షత్వా వాససః పరిధానాద్బృహస్పతిర్విశ్వే దేవా అభిరక్షన్తు నిత్యం స్వాహా । అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి యాస్యాం భృశా తనూస్తామస్యా నాశయ స్వాహా । వాయో ప్రాయశ్చిత్తే । సూర్య ప్రాయశ్చిత్తే । చన్ద్ర ప్రాయశ్చిత్తే । విష్ణో ప్రాయశ్చిత్తే । విష్ణో ప్రాయశ్చిత్తే । చన్ద్ర ప్రాయశ్చిత్తే । సూర్య ప్రాయశ్చిత్తే । వాయో ప్రాయశ్చిత్తే । అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి యాస్యాం భృశా తనూస్తామస్యా నాశయ స్వాహా । త్ర్! యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్! యాయుషమ్ । యద్దేవానాం త్ర్! యాయుషం తన్మే అస్తు త్ర్! యాయుషమితి ౪ ఆజ్యస్యైకదేశే దధ్యాసిచ్య దధిక్రావ్ణ ఇతి త్రిర్దధి భక్షయిత్వా మాణవకాయోత్సఙ్గ ఇడామగన్న ఇతి ఫలాని ప్రదదాతి ౫ ౨౮

తూష్ణీముపచరితం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా తస్యాగ్నిమిష్ట్వా ప్రజాపతిం చ శేషం ప్రాశ్నీతః । అన్నమేవ వివననమన్నం సంవననం స్మృతమ్ । అన్నం పశూనాం ప్రాణోఽన్నం జ్యేష్ఠం భిషక్ స్మృతమ్ । అన్నమయేన మణినా ప్రాణసూత్రేణ పృశ్నినా । సినోమి సత్యగ్రన్థినా హృదయం చ మనశ్చ తే । సహ వాచా మనో అస్తు సహ చిత్తం సహ వ్రతమ్ । చక్రమివానడుహః పదం మామేవాన్వేతు తే మనః । మాం చైవ పశ్య సూర్యం చ మా చాన్యేషు మనః కృథాః । చాక్రవాకం సంవననం మమ చాముష్యాశ్చ భూయాదితి ౧ ౨౯

సంవత్సరం బ్రహ్మచర్యం చరతో ద్వాదశ రాత్రీః షట్ తిస్ర ఏకాం వా ౧ తౌ సంవిశతః ౨ అపశ్యం త్వా మనసా చేకితానం తపసో జాతం తపసో విభూతమ్ । ఇహ ప్రజామిహ రయిం రరాణః ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్రకామ । అపశ్యం త్వా మనసా దీధ్యానాం స్వాయాం తనూ ఋత్వ్యే నాధమానామ్ । ఉప మాముచ్చా యువతిర్భభూయాః ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్రకామే । ప్రజాపతే తన్వం మే జుషస్వ త్వష్టర్దేవేభిః సహసా న ఇన్ద్రః । విశ్వైర్దేవైర్యజ్ఞియైః సంవిదానః పుంసాం బహూనాం మాతరః స్యామ । అహం గర్భమాదధామ్యోషధీష్వహం విశ్వేషు భువనేష్వన్తః । అహం ప్రజా అజనయం పృథివ్యామహం జనిభ్యో అవరీషు పుత్రానితి స్త్రీ! యాదివ్యత్యాసం జపతః ౩ ఏవమేవర్తౌ ప్రజాకామౌ సంవిశతః ౪ కరదితి భసదమభిమృశతి ౫ భసదిత్యుపరిజననమ్ ౬ బృహదితి జాతమ్ ౭ ఇతి గర్భాధానమ్ ౮ ౩౦

తృతీయే గర్భమాసే సీమన్తం కారయతే ౧ శ్శుద్ధపక్షస్య పుణ్యాహే పర్వణి వా యథోక్తముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా పశ్చాదగ్నేర్దర్భేషు ప్రాజాసీనాయాః సర్వాన్కేశాన్సంప్రముచ్య ప్రసాధయతే యం సీమన్తమితి । యం సీమన్తం కఙ్కత స్తే చకార యద్వా క్షురః పరివవర్జ వపంస్తే । స్త్రీషు రూపమశ్వినౌ తం నిధత్తం పౌంస్యేనేమం సంసృజతం వీర్యేణ । ఇన్ద్రాణీ చక్రే కఙ్కతం స సీమన్తం విసర్పతు । పునః పతిభ్యో జాయాం దా అగ్నే ప్రజయా సహ । పునః పత్నీమగ్నిరదాదాయుషా సహ వర్చసా । దీర్ఘాయురస్యా యః పతిర్జీవాతి శరదః శతమితి ౨ త్రిఃశ్యేతయా శలల్యా శమీశాఖయా సపలాశయా వా సీమన్తం విచినోతి యాస్తే రాక ఇతి ౩ అథాస్యాః పృథక్కేశపక్షౌ సంనహ్యతి నీలలోహితేన సూత్రేణ నీలలోహితం భవతి కృత్యాసక్తిర్వ్యజ్యతే । ఏధన్తే అస్యా జ్ఞాతయః పతిర్బన్ధేషు బధ్యతామితి ౪ యో గురుస్తమర్చయేత్ ౫ ఏతదేవ కుమారీణాం సటోద్ధరణమత్రైవానులేపనమ్ ౬ ౩౧

అథ పుంసవనమ్ ౧ భూయిష్ఠగతేషు గర్భమాసేషు త్రీన్స్థాలీపాకాఞ్శ్రపయేదాగ్నేయమైన్ద్రం వైష్ణవం చ ౨ తేషాం యథాదేవతం జుహోతి । అగ్నిస్తువిశ్రవస్తమమిన్ద్ర క్షత్రం ప్ర తద్విష్ణుః । పుమానిత్యభిజుహోతి । పుమానగ్నిః పుమానిన్ద్రః పుమాన్విష్ణురజాయత పుమాంసం

జనయేత్పుత్రం దశమే మాసి సూతవే । యేన జాతేన విభునా జీవేమ శరదః శతం పశ్యేమ శరదః శతమితి తం నో మంహస్వ శతినం సహస్రిణం గోసనిమశ్వసనిం వీరం స్వాహా ३ ३२

అథ సోష్యన్తీసవనమ్ ౧ విజనిష్యమాణాయా అద్భిః పాణిం స్రవన్తం శిరస్యాధాయా హృదయాదభిమృశేద్యథాయం వాతః పవతే యథా సముద్ర ఏజతి । ఏవం తే గర్భ ఏజతు సహ జరాయుణావపద్యతామితి ౨ క్షిప్రమేవ ప్రజాయతే ३ ३३

పుత్రే జాతే నామ ధీయతే ౧ ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం చతురక్షరమ్ ౨ యథోపపత్తి వా ३ అగ్నిమత్రానీయ తస్మిన్నాజ్యభాగాన్తం హుత్వా సహిరణ్యకాంస్యే సంపాతానవనయేద్ధిరణ్యగర్భః సంవత్సరస్య ప్రతిమాం కాయ స్వాహా కస్మై స్వాహా కతమస్మై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ప్రజాపతే నహి త్వదన్య ఇతి చ ద్వాభ్యామ్ ४ అగ్నేరాయురసీతి హిరణ్యేన ముఖం మేధ్యం కృత్వా పాణినా ముఖమద్భిః సంస్పృశ్య ప్రక్షాల్య స్తనావనుమన్త్రయతే మధు వాత ఋతాయత ఇతి తిసృభిః ప్రత్యృచముభా ఉత్తమయా ५ హిరణ్యేన సంపాతాన్సంనిఘృష్య మధు చేత్యేకే తన్ముఖే కృత్వా ప్రపాయయత్యాయుర్ధయ జరాం ధయ సత్యం ధయ శ్రియం ధయోర్జం ధయ రాయస్పోషం ధయ బ్రహ్మవర్చసం ధయ ౬ జీవ శరదః శతం పశ్య శరదః శతమితి మూర్ధని నిఘ్రాప్య స్వస్త్యయనం వాచయతి ౭ ३४

సర్షపాన్ఫలీకరణమిశ్రాన్దర్భ్యా జుహోతి శణ్డో మర్కోపవీతస్తౌణ్డులేయః ఉలూఖలశ్చపలో నశ్యతామితః స్వాహా । అనాలిఖన్నవలిఖన్కింవదన్త ఉలూఖలశ్చపలో నశ్యతామితః స్వాహా । హర్యక్షః కుమ్భిః శక్తిర్హన్తా చుపణీముఖశ్చపలో నశ్యతామితః స్వాహా । కేశినీ శ్వలోమినీ కవకేశావకాశిన్యపేతో నశ్యతామితః స్వాహేతి ౧ ఏవం సాయంప్రాతర్దశాహం జుహుయాత్ ౨ ३५

దశమ్యాం తస్మిన్నేవాగ్నౌ పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా సర్వగన్ధైః ఫలోత్తరైః సశిరస్కం స్నాపయిత్వాహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య స్థాలీపాకస్య జుహోతి కయా నశ్చిత్ర ఇతి ద్వాభ్యాం కయా తచ్ఛృణ్వే ప్రజాపతయే స్వాహా ప్రజాపతయే నహి త్వదన్య ఇతి చ ద్వాభ్యామ్ ౧ అగ్నేరాయురసీతి తుల్యమా లలాటాభిమర్శనాత్ ౨ తదేవ నామ ధీయతే ३ అన్యదిత్యేకే ४ ప్రాక్ స్విష్టకృతః కాంస్యే పూతమాజ్యమాసిచ్య హిరణ్యం చాబన్ధనీయమగ్నేరాయురిత్యవధాయ తస్య జుహోతీన్ద్ర స్య ప్రాణ ఇతి పఞ్చభిః ५ ప్రాక్ సంస్థితయజుషో బ్రహ్మా ఘృతే హిరణ్యమవపద్యతే సర్వే చ ఋత్విజో యదసర్ప ఇతి ౬ పావమానేనేత్యుద్ధృత్య దేవా ఆయుష్మన్త ఇతి యజమానాయ ప్రయచ్ఛతి ౭ తత్పిబతి నిరవధయేద్ధిరణ్యాద్ధృతమ్ ౮ ప్రక్షాల్యేమమగ్న ఇతి హిరణ్యమాబధ్నాతి ౯ తస్య

లలాటమభిమృశ్యాశ్వినోః ప్రాణ ఇతి జపతి ౧౦ అఙ్గాదఙ్గాత్సంభవసి హృదయాదభి జాయసే । ఆత్మా వై పుత్రనామాసి జీవ శరదః శతం పశ్య శరదః శతమితి మూర్ధని నిఘ్రాప్య స్వస్త్యయనం వాచయతి ౧౧ ఏవమత ఊర్ధ్వం విప్రోష్యైవం మాసి మాసి స్థాలీపాకస్యేష్ట్వా జాతకర్మణా వాజ్యస్యైవం సంవత్సరమ్ ౧౨ మాంసం తు నాశ్నీతః ౧౩ సమాప్తే సంవత్సరేఽజావిభ్యాం వాగ్నిధాన్వన్తరీ ఇష్ట్వా సర్పిష్మదన్నం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౪ ౩౬

తృతీయేఽర్ధమాసే దర్శనమాదిత్యస్య ౧ పుణ్యాహే పర్వణి వోదితే త్వాదిత్యే రథచక్రమాత్రం స్థణ్డిలముపలిప్య తస్మిన్యథోక్తముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా తరణిర్దివో రుక్మ ఉదుత్యం చిత్రం దేవానామిత్యాజ్యస్య జుహోతి ౨ మిత్రో జనాన్ప్ర స మిత్రేతి స్థాలీపాకస్య ౩ అభ్యావర్తస్వేతి కుమారమభ్యుదానయన్తి ౪
ద్రష్టేనమఇత్యుపస్థానమాదిత్యస్యాదృశ్రన్న స్యేతి చ ౫ సర్పిష్మదన్నం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౬ ౩౭

ఏవం చన్ద్ర దర్శనమ్ ౧ మక్షూ ధాతా భూయో జాత ఇతి ద్వాభ్యామాజ్యేన చతుర్గృహీతేనాజ్యభాగాన్తే జుహోతి ౨ ఆప్యాయస్వ సం తే పయాంసీతి ద్వాభ్యాం స్థాలీపాకస్య ౩ నవో నవ ఇత్యుపస్థానమ్ ౪ ప్రకాశో దక్షిణా ౫ ౩౮

షష్ఠే మాసేఽన్నప్రాశనం దన్తేషు వా జాతేషు ౧ సర్వాణి హవిష్యాన్నాని సంయూయ । ఆయుర్దా దేవ ఘృతప్రతీక ఇతి హుత్వాన్నపతే అన్న స్యేత్యేతయైవ కుమారమన్నం ప్రాశయేత్ ౨ ౩౯

తృతీయస్య వర్షస్య భూయిష్ఠగతే చూడాః కారయతే ౧ దక్షిణతః కపూజా వసిష్ఠానామ్ ౨ ఉభయతోఽత్రికశ్యపానామ్ ౩ ముణ్డా భృగవః ౪ పఞ్చచూడా అఙ్గిరసః ౫ వాజిమేకే ౬ మఙ్గలార్థం శిఖినోఽన్యే ౭ యథాకులధర్మం వా ౮ శ్ద్వపక్షస్య పుణ్యాహే పర్వణి వా యథోక్తముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా । ఆయమగాత్సవితా క్షురేణోష్ణేన వాయ ఉదకేన ఏహి । ఆదిత్యా రుద్రా వసవః సచేతసః సోమస్య రాజ్ఞో వపత ప్రచేతస ఇత్యుష్ణా అపోఽభిమన్త్రయతే ౯ ఉష్ణాశ్చ శీతాశ్చ సమేత్య సర్వా బృహస్పతిః సవితా సత్యధర్మా తదనుమన్యతామ్ । ఆర్ద్రదానవ ఇత్యభ్యున్దేత్ । ఆర్ద్ర దానవః స్థ జీవదానవః స్థోన్దతీరిహైనమవతాప ఉన్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చస ఇతి ౧౦ దక్షిణే కేశాన్త ఓషధే త్రాయస్వేతి దర్భమన్తర్ధాయ స్వధిత ఇతి క్షురేణాభినిధాయ యేనావపత్సవితా క్షురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య విద్వాన్ । తేన బ్రహ్మాణో
వపతేదమద్యాయుష్మాఞ్జరదష్టిర్యథాసదయమసౌ । యేన ధాతా బృహస్పతేరగ్నేరిన్ద్ర స్య

చాయుషేఽవపత్ । తేనాస్యాయుషే వప సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయే । యేన పూషా ప్రజాపతేరగ్నేః సూర్యస్య చాయుషేఽవపత్ । తేనాస్యాయుషే వప సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయే । యేన భూయశ్చ రాత్రీ జ్యోక్పశ్యా చ సూర్యమ్ । తేనాస్యాయుషే వప సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయ ఇతి ప్రదక్షిణం ప్రతిదిశం ప్రతిమన్త్రం దర్భక్షురకర్మ ౧౧ యత్క్షురేణ వర్తయతా సుపేశసా వప్తర్వపసి కేశాన్ । శున్ధి శిరో మాస్యాయుః ప్రమోషీరితి లౌహాయసం క్షురం కేశవాపాయ ప్రయచ్ఛతి ౧౨ మా తే కేశాననుగాత్తేజ ఏతత్తథా ధాతా దధాతు తే । తుభ్యమిన్ద్రో బృహస్పతిః సవితా వర్చ ఆదధురితి ప్రపతతోఽనుమన్త్రయతే ౧౩ సుహృత్పరిగ్రాహ్యానుప్యమానాన్పరితగోమయే సమవచినోతి ౧౪ ఉప్త్వాయ రాజ్ఞో వరుణస్య కేశాన్సోమో ధాతా సవితా విష్ణురగ్నిః । తేభ్యో నిధానం బహుధాన్వవిన్దన్నన్తరా ద్యావాపృథివీ అవస్యురితి ప్రాగుదీచీం హ్రియమాణాననుమన్త్రయతే ౧౫ అరిక్తే పర్యాశ్రేషయత ఇతి శ్రుతిః ౧౬ కర్త్రే వరం దదాతి ౧౭ పక్ష్మగుణం తిలపేశలం కేశవాపాయ ప్రయచ్ఛతి ౧౮ సర్పిష్మదన్నం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౯ ౪౦

ఇతి లౌగాక్షిసూత్రే గృహ్యపఞ్చికాయాం తృతీయోఽధ్యాయః

సప్తమే వర్షే బ్రాహ్మణస్యోపాయనమ్ ౧ నవమే రాజన్యస్య ౨ ఏకాదశే వైశ్యస్య ౩ ఆ షోడశాద్బ్రాహ్మణస్యానతిక్రమ ఆ ద్వావింశాద్రా జన్యస్యా చతుర్వింశాద్వైశ్యస్య ౪ స్నాతోప్తకేశే యథోక్తముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా రేవతీస్త్వా వ్యక్ష్ణన్కృత్తికాశ్చక్రతుస్త్వాపసస్త్వా వ్యతన్వత ధియోఽవయన్నవ గ్నా అమృజన్ । సహస్రమన్తాఁ అభితోఽదదన్తాశీతీర్మధ్యమవయన్ను నారీరిత్యహతం వాసోఽభిమన్త్రయతే ౫ దేవీర్దేవాయ పరిధే సవిత్రే పరిధత్త వర్చస ఇమం శతాయుషం కృణుత జీవసే కమితి పరిధాపయతి ౬ జరాం గచ్ఛ పరిధత్స్వ వాసోఽభూరాపీవానభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః పురూచీ రాయశ్చ పోషముపసంవ్యయస్వ । పరీమం సోమం తేజసే మహే శ్రోత్రాయ దధ్మసి । యథైనం జరసం నయజ్జ్యోక్ర్శోత్రాయ జాగరజ్జ్యోక్ర్శోత్రేఽధి జాగరదితి బ్రాహ్మణస్య । పరీమమిన్ద్ర మోజసే మహే క్షత్రాయ దధ్మసి । యథైనం జరసం నయజ్జ్యోక్క్షత్రాయ జాగరజ్జ్యోక్క్షత్రేఽధి జాగరదితి రాజన్యస్య । పరీమం మనుమాయుషే మహే పోషాయ దధ్మసి । యథైనం జరసం నయజ్జ్యోక్పోషాయ జాగరజ్జ్యోక్పోషేఽధి జాగరదితి వైశ్యస్య । పరీదం వాసోఽధిథాః స్వస్తయే భవాపీవానభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః సువీరో వసూని చోగ్రో విభజస్వ జీవన్నితి పరిహితవాససమనుమన్త్రయతే యోగే యోగే యువా సువాసా ఇతి చైతాభ్యామ్ ౭ అగ్నిమభిదక్షిణమానీయ ఏహ్యశ్మానమాతిష్ఠాశ్మేవ త్వం స్థిరో భవ । కృణ్వన్తు విశ్వే దేవా ఆయుష్టే శరదః శతమితి దక్షిణేన పదాశ్మానమాస్థాపయతి ౮ మమ వ్రతే హృదయం తే దదామి మమ చిత్తమను చిత్తం తే అస్తు । మమ వాచమేకవ్రతో జుషస్వ బృహస్పతిస్త్వా నియునక్తు మహ్యామితి నాభిదేశాదూర్ధ్వం పాణినోన్మార్ష్టి ౯ దధిక్రావ్ణ ఇతి త్రిర్దధి భక్షయిత్వా

బ్రహ్మచర్యమాగాముప మా నయస్వఓం భూర్భువః స్వరితి వాచయతి ౧౦ ఇయం దురుక్తాత్పరిబాధమానా వర్ణం పవిత్రం పునతీ మ ఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యాం బలమాభజన్తీ సుఖా దేవీ సుభగా మేఖలేయమ్ । ఋతస్య గోప్త్రీ తపసస్తరుత్రీ ఘ్నతీ రక్షః సహమానా అరాతిమ్ । సా నః సమన్తమనుపరేహి భద్రే భర్తారస్తే మేఖలే మా రిషామ । శ్రద్ధాయా దుహితా తపసోఽధి జాతా స్వసర్షీణాం మన్త్రకృతాం బభూవ । సా మా మేఖలే పరిరేరిహస్వ మయి ధేహి తప ఇన్ద్రి యం చేతి వాచయన్మేఖలామాబధ్నీతే ౧౧ మౌఞ్జీం త్రివృతం బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛతి మౌర్వీం ధనుర్జ్యాం రాజన్యాయ సౌత్రీం వైశ్యాయ ౧౨ చిత్తస్య సమోఽసి దైవ్యో గ్రన్థిరసి మా విస్రంస ఇతి గ్రన్థిం కృత్వా మిత్రస్య చక్షుర్ధరుణం బలాయ తేజో యశస్వి స్థవిరం సమృద్ధమ్ । అనాహనస్యం వసనం చరిష్ణు పరీదం వాజ్యజినం దధేఽయమితి వాచయన్నైణేయం చర్మ బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛతి వైయాఘ్రం రాజన్యాయ రౌరవం వైశ్యాయ ౧౩ తచ్చక్షురిత్యాదిత్యముపస్థాపయతి ౧౪ కో నామాసీత్యుక్తేఽభివాదనే ప్రోక్తేఽసా అహం భో ఇతి ప్రత్యాహ ౧౫ దేవస్య తే సవితు ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తం గృహ్ణామ్యసా ఉపనయేఽసౌ । సవితా తే హస్తమగ్రహీదగ్నిరాచార్యస్తవ । కస్త్వా కముపనయేఽసౌ కాయ త్వా పరిదదామి । కస్య బ్రహ్మచార్యసి । ప్రాణస్య బ్రహ్మచార్యస్మీతి ప్రత్యాహ ౧౬ ప్రజాపతయే త్వా పరిదదామి । దేవాయ త్వా సవిత్రే పరిదదామి । బృహస్పతయే త్వా పరిదదామ్యసౌ । దేవ సవితరేష తే బ్రహ్మచారీ తం గోపాయస్వ దీర్ఘాయుః స మా మృత । అగ్నిపుత్రైష తే । వాయుపుత్రైష తే । సూర్యపుత్రైష తే । విష్ణుపుత్రైష తే । బ్రహ్మపుత్రైష తే బ్రహ్మచారీ తం గోపాయస్వ దీర్ఘాయుః స మా మృత । బ్రహ్మచార్యసి । అపోఽశాన । కర్మ కురు । దివా మా సుషుప్సీః । వాచం యచ్ఛ ౧౭ మేధాం మహ్యామితి వాచయతి । మేధాం మహ్యమఙ్గిరసో మేధాం సప్తర్షయో దదుః । మేధామగ్నిశ్చ వాయుశ్చ మేధాం ధాతా దదాతు మే । మేధాం మే వరుణో రాజా మేధామగ్నిర్దదాతు మే । మేధామిన్ద్ర శ్చ సూర్యశ్చ మేధాం దేవీ సరస్వతీ । యా మేధా అప్సరఃసు గన్ధర్వేషు చ యన్మనః । దైవీ మనుష్యే యా మేధా సా మామావిశతాదిహ । శరీరం మే విచక్షణం వాఙ్మే మధుమద్దుహే । నిశామితం నిశామయే మయి శ్రుతమ్ । యన్మేఽనూక్తం తద్ర మతాం శకేయం యదనుబ్రువే । ప్రియాః శ్రుతస్య భూయాస్మ మేధయా సంవిధీమహి । అవృధమహమవృధస్త్వమసౌ సోమ్య ప్రాణస్త్వం మే గోపాయ బ్రహ్మణ ఆణీ స్థ శ్రుతం మే మా ప్రహాసీదితి ౧౮ ఏతాభిరేవ చతసృభిరనుప్రవచనీయాఞ్జుహుయాద్యజుషోత్తమాం ఛన్దోభ్యః స్వాహేతి క్రతునామధేయేన యథోపాచరితః క్రతుర్భవత్యేవం సర్వాణి వేదోక్తాని ౧౯ పశ్చాదగ్నేర్దర్భేషు ప్రాఙాసీనః ప్రత్యఙ్ఙాసీనాయ తత్సవితురితి సావిత్రీం త్రిరన్వాహ పచ్ఛోఽర్ధర్చశః సర్వామన్తతో యశ్చ మేధాకామః స్యాత్ ౨౦ పాలాశమేకసరం దణ్డం నవనీతేనాభ్యజ్య తస్య ఛాయాయాం వాచయతి సుశ్రవః సుశ్రవా అసి యథా త్వం సుశ్రవా అస్యేవం మా సుశ్రవః సౌశ్రవసం కురు । యథా త్వం సుశ్రవో దేవానాం వేదస్య నిధిగోపోఽస్యేవమహం బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మణో వేదస్య నిధిగోపో భూయాసమితి ౨౧ పాలాశం దణ్డం బ్రాహ్మణాయ ప్రయఛత్యాశ్వత్థం రాజన్యాయ నైయగ్రోధం వైశ్యాయ ౨౨ స్మృతం చ మ ఇతి వాచయతి । స్మృతం చ మేఽస్మృతం చ మే తన్మే ఉభయవ్రతమ్ । నిన్దా చ మే అనిన్దా చ మే తన్మే ఉభయవ్రతమ్ ।

విద్యా చ మే అవిద్యా చ మే తన్మే ఉభయవ్రతమ్ । శ్రద్ధా చ మే అశ్రద్ధా చ మే తన్మే ఉభయవ్రతమ్ । సత్యం చ మే అనృతం చ మే తన్మే ఉభయవ్రతమ్ । మృతం చ మే అమృతం చ మే తన్మే ఉభయవ్రతమ్ । శ్రుతం చ మే అశ్రుతం చ మే తన్మే ఉభయవ్రతమ్ । వ్రతం చ మే అవ్రతం చ మే తన్మే ఉభయవ్రతమ్ । యద్బ్రాహ్మణస్య బ్రహ్మణి వ్రతం యదగ్నేః సేన్ద్ర స్య సప్రజాపతికస్య సర్షికస్య సపితృకస్య సమనుష్యస్య సమనుష్యరాజన్యస్య సగన్ధర్వాప్సరోజనస్కస్య ససర్పేతరజనస్కస్య సౌషధివనస్పతికస్య సహ గ్రామ్యైః పశుభిరారణ్యైశ్చ సాకాశస్య సప్రకాశస్య సాతీకాశస్య సానూకాశస్య సహ యన్మ ఆత్మన ఆత్మని వ్రతం తన్మే సర్వవ్రతమ్ । ఇదమహమగ్నౌ సమిధమభ్యాదధామ్యగ్నే సర్వవ్రతో భవామి ౨౩ అధీతే హైతేషాం వేదానామేకం ద్వౌ త్రీన్సర్వాన్వా యమేవం విద్వానుపనయత ఇతి శ్రుతిః ౨౪ కర్త్రే వరం దదాతి ౨౫ అహఃశేషం స్థాపయేత్ ౨౬ వ్యాఖ్యాతం బ్రహ్మచర్యమ్ ౨౭ ౪౧

త్రైవిద్యకమ్ ౧ ఆచార్యస్య విధిః ౨ యో వేదమధీతే పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చాం హోముగ్భిః సమిధోఽభ్యాదధ్యాత్ ౩ ఉక్తం వ్రతోపాయనవిమోచనమ్ ౪ ౪౨

అథాతశ్చాతుర్హౌతృకమ్ ౧ బ్రహ్మచారికల్పేన వ్రతముపైతి ౨ సంవత్సరమష్టౌ మాసాంశ్చతురో మాసాన్వా ౩ శ్ద్దపక్షస్య పుణ్యాహే పర్వణి వా యథోక్తముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా పూర్వేణాగ్నిం దర్భస్తమ్బం నిహత్య బ్రాహ్మణం దక్షిణత ఉపవేశ్య హిరణ్యవర్ణా ఇతి చతసృభిః సమిధోఽభ్యాదధ్యాత్ ౪ నిత్యే వ్రతోపాయనే బ్రాహ్మణా వ్రతపతయ ఇతి చతుర్థమ్ ౫ అథ వ్రత హోమాంశ్చతుర్గృహీతైశ్చతుర్హోతృభిరాజ్యేన తేజస్కామో యావకేన పశ్కుఆ!మోఽన్నాద్యేన వీర్యకామః పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా బ్రహ్మవర్చసకామః ౬ మనసైకైకం హుతమనుమన్త్రయతే ౭ యద్వేదవ్రతం తదత్ర వ్రతమ్ ౮ వికారాననుక్రమిష్యామో న చతుర్భిః సహాసీత న చతుర్ణాం సమక్షం భుఞ్జీత న చతుర్భిః సహ భుఞ్జీతైకతమో వా ౯ ఏవమపవర్గే ౧౦ వాస ఆచార్యాయ దదాతి వరం దక్షిణత ఆసీనాయ ౧౧ ౪౩

షోడశే వర్షే గోదానమగ్నౌ వా సమాప్తే ౧ తద్వ్యాఖ్యాతం జాతకర్మణా ౨ దర్భేష్వాసీనం దర్భానధ్యధికృత్య హిరణ్యం చాభిషిఞ్చత్యగ్నికీభిర్వా రాజసూయికీభిర్వా యా ఆపో దివ్యా ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౩ ఏవం రాజానం సావీర్త్వి దేవేతి చానువాకేన యథోక్తమక్రత్వజ్యానిమ్ ౪ సర్వాన్నం హవిష్యం క్షీరోదకాభ్యాం పితుం ను స్తోషమ్ ఇత్యాదినానువాకేన సంయూయ తస్యాడుమ్బరేణ స్రువేణ జుహోతి వాజస్య ను ప్రసవ ఇతి చ చతుర్దశభిః ౫ యస్య న జుహుయాత్తదాగ్నిషోమీయస్యేధ్మేఽపి ప్రోక్షేచ్చేష ఉదకమాసిచ్య తేనాభిశిఞ్చతి ౬ ౪౪

అథైకాగ్నేః సమాధానమ్ ౧ పరమేష్ఠిమరణే పుత్రస్యాగ్ని సమాధానమ్ ౨ సర్వానుపవాసయేత్ ౩ తమగ్నిం ప్రజ్వాలయేదాకాలముపవ్యుషమ్ ౪ మాషకణమన్థేనౌదుమ్బరేణ కంసేనాగ్నిం శమయేద్ధిరణ్యపాణిం సవితారం వాయుమిన్ద్రం ప్రజాపతిమ్ I దేవాఁ అఙ్గిరసో హవామహ ఇమం క్రవ్యాదం శమయన్త్వగ్ని మితి ౫ కాశానామూతే కటే భస్మ సమోప్య ప్రస్థాపయేత్ క్రవ్యాదమగ్నిం ప్రహిణోమి దూరం యమరాజ్ఞో గచ్ఛతు రిప్రవాహః I ఇహైవాయమితరో జాతవేదా దేవేభ్యో హవ్యం వహతు ప్రజానన్నితి ౬ నిర్దగ్ధమితి దక్షిణాపరస్యాం దిశి చతుష్పథే నిధాయోపధానం సీసం చ తస్మిన్నధ్యధిమార్జయన్తే సీసే మలిమ్లుచామహే శీర్షా చోపబర్హణే I క్రవ్యాదః సమయా మృష్ట్వా తం ప్రేత సుదానవ ఇతి ౭ అపాస్మదేత్వితి చతసృభిరుపస్థాయ శం నో దేవీరిత్యుపస్పృశ్య ప్రతీపమాయన్తః పదాని లోభయన్తే నద్రైర్వేతసశాఖయా వా మృత్యోః పదం లోభయన్త ఇతి I మృత్యోః పదం లోభయన్తో యదీమో ద్రా ఘీయ ఆయుః ప్రతరం దధానాః I ఆప్యాయమానాః ప్రజయా ధనేన శ్ద్దఆః! పూతా భవత యజ్ఞియాస ఇతి ౮ అత్రైవ శాఖాం నిదధ్యుః ౯ అనడ్వాహం పురస్కృత్య వ్రజన్త్యనడ్వాహం ప్లవమితి I అనడ్వాహం ప్లవమన్వారభధ్వం స వో నిర్వక్షద్దురితాని విశ్వా I ఆరోహత సవితుర్నావం హిరణ్మయీం షడ్భిరూర్మిభిరమృతత్వం తరేమేతి ౧౦ ప్రత్యాగతానక్షతధూమముపస్పర్శ్య గవాగ్నినా చ ప్రదక్షిణమగ్నిం త్రిః పరియన్తి పరీమే గామనేషతేతి I పరీమే గామనేషత పర్యగ్నిమహృషత I దేవేష్వక్రత శ్రవః క ఇమాఁ ఆదధర్షతీతి ౧౧ ఉదపాత్రేఽశ్మానం హిరణ్యం చావధాయాథైనానభిమర్శయన్తేఽశ్మన్వతీరితి I అశ్మన్వతీ రీయతే సంరభధ్వముత్తిష్ఠత ప్రచరతా సఖాయః I అత్రా జహామ యే అసన్నశేవాః శివాన్వయముత్తరేమాభి వాజానితి ౧౨ ౪౫

శుచిర్భూతః పితృభ్యో దద్యాత్ ౧ ఔపవస్త్రం భుక్త్వా కుతశ్చిదగ్నిమానీయ తం జాగరయీతోపశయీత చ ౨ ఉపకాశ ఉపశాన్తే భస్మోద్ధృత్య ౩ పార్థివాన్సంభారాన్పూర్వయా న్యుప్య ౪ ఉత్తరయా వ్యూహ్య ౫ తమపరేణ యథోత్పాదితముత్పాద్య ౬ జానుదఘ్నం ధారయిత్వాదధాతి భూర్భువరఙ్గిరసామితి పూర్వేణ సుగార్హపత్య ఇతి చ I సుగార్హపత్యో వినుదన్నరాతీరుషాముషాం శ్రేయసీం శ్రేయసీం నః I దీర్ఘాయుత్వాయ శతశారదాయాధీయస్వ మహతే సౌభగాయేతి ౭ సహిరణ్యా వానస్పత్యాః సమిధ ఆధాయ ౮ తుల్యేన పూర్ణాహుతీ హుత్వాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన పశ్నుఆ! వా యజేత ౯ గౌర్వాసః కంసో హిరణ్యం చ దక్షిణా ౧౦ ౪౬

ఏష ఔపసదోఽగ్నిర్వైవాహనో వా ౧ తస్మిన్పాకయజ్ఞాః ౨ తేషాముక్తముపసమాధానమ్ ౩ యథాచరితం చ పవిత్రసంస్కరణాజ్యనిర్వపణగ్రహణాధిశ్రయణోత్పవనమవేక్షణం చ ౪ ప్రాగాజ్యభాగాభ్యాముక్తా ఆఘారౌ ౫ యుక్తః పురస్తాదితి పఞ్చభిరాజ్యస్య జుహోతి ౬ ఆయుషః ప్రాణమితి సన్తనీర్జుహోతి ౭ జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృతశ్చ ౮ వార్త్రఘ్నావాజ్యభాగౌ ౯

స్విష్టకృదాజ్యభాగా అన్తరేణావాపః ౧౦ నామధేయేన దేవతాం యజేత తద్దేవతయా వర్చాగ్నేయీం వో హేదగ్నీషోమీయామైన్ద్రా గ్నీం వా ద్విదేవతేషు వైశ్వదేవీం బహుదేవతేషు ౧౧ ఋతుతిథినక్షత్రదేవతాశ్చ యజేత ౧౨ ప్రాక్ స్విష్టకృత ఉపహోమా ఇహ గావోఽయం యజ్ఞ ఆ నః ప్రజాం । ధూర్భిరుపధూర్భిశ్చ హుత్వేడామగ్న ఇతి స్విష్టకృతమ్ ౧౩ త్వం నో అగ్న ఇతి ద్వాభ్యాం జుహుయాదయా భూరితి చ సర్వప్రాయశ్చితాని మనో జ్యోతిరితి సప్తభిః ౧౪ పరిస్తరణాన్యనుప్రహరేన్నానుప్రహరేదిత్యేకే ౧౫ ఏవం సర్వా దేవతాశ్చేజ్యాని చ ౧౬ ౪౭

షడాహుతం ప్రతిపది పుత్రకామో బ్రహ్మణాగ్నిః సంవిదాన ఇతి షడ్భిరాజ్యస్య జుహోత్యుత్తరాభిః షడ్భిః స్థాలీపాకస్య ౧ సౌవిష్టకృతే త్రయోదశీమ్ ౨ ౪౮

నక్షత్రయజ్ఞేషు నక్షత్రదేవతానామృచస్తాభిర్యజేత । అగ్నిర్మూర్ధా హిరణ్యగర్భో మరుతో యన్మృడా నో రుద్ర సుత్రామాణం తవ శ్రియే నమో అస్తు సర్పేభ్య ఆహం పితౄన్సదా సుగో యే తే అర్యమంస్తత్సవితుర్య ఇమే ద్యావాపృథివీ వాయురగ్రేగా ఇన్ద్రా గ్నీ రోచనా మిత్రో జనానిన్ద్రః సుత్రామా యం తే దేవీ శం నో దేవీర్విశ్వే దేవా బ్రహ్మ జజ్ఞానం వషట్ తే విష్ణ ఆ మే గృహా ఇమం మే వరుణోపప్రాగాదహిరివ భోగైః పూషా గా అన్వేతు నః ప్ర వాం దంసాంసి యమో దాధారేతి ప్రత్యృచమ్ ౧ ౪౯

అథోపహారః ౧ యథాచరితమన్నం సాధయిత్వా సావిత్రేణ దేవతాయై బలిం హరేత్ ౨ యథాచారం జపః ౩ ఉక్తః శేషః ౪ ౫౦

అథ పశుకల్ప ఉక్తః ౧ పూర్వేణ శాఖాం నిహత్య ౨ తస్మింస్తూష్ణీం సర్వం యన్న లుప్తార్థమ్ ౩ దేవతాహోమవర్జమ్ ౪ ప్రాగాజ్యభాగాభ్యాం దర్భేణ పశుమపాకరోతి ప్రోక్షతి పాయయతి పర్యగ్నిం కరోతి ౫ ఘృతమవఘ్రాప్యాపావ్యా జుహోతి ౬ ఉల్ముకం హరతి ౭ దర్భమాస్తృణాతి ౮ తస్మిన్యథోక్తం సంజ్ఞపయన్తి ౯ సంజ్ఞప్తే యథోక్తమద్భిః ప్రాణాయతనాని స్నాపయతి ౧౦ ఉత్ఖిద్య వపాం శాఖాం విశాఖాం చ ప్రచ్ఛాద్య చరమేఽఙ్గారే వపాం నిగృహ్యాన్తరా శాఖాగ్నీ హృత్వాభిఘార్య శ్రపయతి ౧౧ శృతాం దర్భేషూదగగ్రేషు నిధాయాజ్యభాగపరివప్యా హుత్వా వపాం దేవతాయా ఉపనామయేదుప్యపరివప్యా హుత్వా సదర్భే వపాశ్రపణ్యా అగ్నా అనుప్రహృత్యాపోహిష్ఠీయాభిర్మార్జయిత్వోక్తాన్యవదానాని ప్రాక్ స్విష్టకృతో దేవతాయై బలిం హరేత్ ౧౨ యథాచారం జప ఉక్తః శేషః ౧౩ ౫౧

అథ శూలగవః ౧ సర్వేభ్యః కామేభ్యః ౨ శరది వసన్తే వా ౩ అనియమః స్యాదిత్యేకే ౪ గవాం మధ్య ఉత్తరతో గ్రామస్య వేద్యాకృతిం కృత్వా శాఖాభిః పరివార్యాతష్టం యూపం తూష్ణీముచ్ఛ్రయన్తి ౫ తమపరేణ యథోక్తముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా భవాయ శర్వాయేశానాయేశ్వరాయ పశుపతయేఽధిపతయ ఇతి గాముపాకరోతి పశుం వా ౬ ప్రతినామ ప్రతిద్ర వ్యం ప్రత్యనువాకమితి షట్ పురోడాశానేకకపాలాంస్తూష్ణీముపచరితాన్ శ్రపయిత్వా ప్రాక్ స్విష్టకృతః షడ్లోహితబలీన్పాత్రేషు దర్భేషు వా కల్పయిత్వా నమస్తే రుద్ర మన్యవ ఇతి షడ్భిరనువాకైరుపతిష్ఠత ఈశానం త్వా శ్రుష్మేతి చ సర్వత్రానుషజతి ౭ ప్రభూతాన్బ్రాహ్మణాన్భోజయన్తి ౮ నాపక్వం గ్రామం ప్రవేశయన్తి ౯ శిష్టం భూమావర్పయన్తి సచర్మ ౧౦ అనపేక్షమాణా ఆయాన్తి ౧౧ ౫౨

ఔపసదేఽగ్నౌ సాయం ప్రాతరగ్ని హోత్రదేవతాభ్యో జుహుయాత్ ౧ పర్వణి భార్యాముపవాస్య దర్శపూర్ణమాసదేవతాభ్యో జుహుయాత్ ౨
నవస్యాగ్రాయణదేవతాభ్యోఽజ్యానీభిరభిజుహుయాత్ ౩ స్విష్టకృదనుమన్త్రణముక్తం ప్రాశనం చ ౪ ౫౩

వైశ్వదేవస్య సిద్ధస్య సర్వతోఽగ్ర్యస్య జుహోత్యగ్నయే సోమాయ మిత్రాయ వరుణాయేన్ద్రా యేన్ద్రా గ్నిభ్యాం విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ప్రజాపతయేఽనుమత్యై ధాన్వన్తరయే వాస్తోష్పతయేఽగ్నయే స్విష్టకృతే చ ౧ తక్షోపతక్షాభ్యామిత్యభితః ౨ పూర్వేణాగ్నిమమ్భా నామాసీతి సప్త ౩ గృహ్యేభ్యో నన్దిని సుభగే సుమఙ్గలి భద్రం కరీతి స్రక్తిష్వభిదక్షిణమ్ ౪ స్థూణాయాం ధ్రువాయాం శ్రియై హిరణ్యకేశ్యై వనస్పతిభ్యశ్చేతి ౫ ధర్మాధర్మయోర్ద్వారే మృత్యవే చ ౬ ఉదధానే వరుణాయ ౭ విష్ణవ ఇత్యులూఖలే ౮ మరుద్భ్య ఇతి దృషది ౯ ఉపరి శరణే వైశ్రవణాయ రాజ్ఞే భూతేభ్యశ్చేతి ౧౦ ఇన్ద్రా యేన్ద్ర పురుషేభ్య ఇతి పూర్వార్ధే ౧౧ యమాయ యమపురుషేభ్య ఇతి దక్షిణార్ధే ౧౨ వరుణాయ వరుణపురుషేభ్య ఇతి పశ్చార్ధే ౧౩ సోమాయ సోమపురుషేభ్య ఇత్యుత్తరార్ధే ౧౪ బ్రహ్మణే బ్రహ్మపురుషేభ్య ఇతి మధ్యే ౧౫ ఊర్ధ్వమాకాశాయ ౧౬ స్థణ్డిలే దివాచరేభ్యో భూతేభ్య ఇతి దివా ౧౭ నక్తంచరేభ్యో భూతేభ్య ఇతి నక్తమ్ ౧౮ శేషం పితృభ్యః పిణ్డాన్నిదధాతి ౧౯ ఉదకలశముపనిధాయ స్వస్త్యయనం వాచయతి ౨౦ ౫౪ ఇతి లౌగాక్షిసూత్రే గృహ్యపఞ్చికాయాం చతుర్థోఽధ్యాయః

అథార్తవస్వస్త్యయనాని ౧ శ్రావణ్యాం చత్వారి హవీంష్యాసాదయేదపూపం స్థాలీపాకం ధానాః సక్తూనుభయమక్షతానామ్ ౨ వషట్ తే విష్ణ ఇత్యపూపస్య జుహోతి రాత్రీ వ్యఖ్యదితి స్థాలీపాకస్య నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇతి ధానానాం యే వాద ఇతి సక్తూనామ్ ౩ యేషు వా

యాతుధానా ఇతి దర్వ్యావచేషు సక్తూనామ్ ౪ ఉభయత్రాఖురాజాయ బలిం హరేదాద్యన్తయోర్వా ౫ ౫౫

ఆయూతికే కపోతే భయార్తే సక్తుషు భస్మని వా పదం దృష్ట్వా దేవః కపోత ఇత్యష్టర్చేన స్థాలీపాకస్య జుహోతి ౧ పరీమే గామనేషతేతి గాం పరిణయన్తి ౨ సా దక్షిణా ౩ ౫౬

ఆశ్వయుజ్యామశ్వాన్మహయన్తి సర్వాణి చ వాహనాని ౧ ఉత్తరతో గ్రామస్య వేద్యాకృతిం కృత్వా శాఖాభిః పరివార్యాహత్రైశ్చ వాసోభిః సర్వరసైర్ఘటాన్పూరయిత్వా దిక్షు నిదధ్యాత్సర్వబీజైశ్చ పాత్రాణ్యవాన్తరదిక్షు ౨ తమపరేణ యథోక్తముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా త్రిస్రో దేవతా యజేత వరుణమగ్నిమశ్వినావాశ్వయుజీం చ ౩ ఇజ్యమానేఽశ్వాన్యోజయన్తి సర్వాణి చ వాహనాని ౪ ప్రదక్షిణం దేవయజనం కవచినః త్రిః పరియన్తి ౫ ప్రహర్షాన్కుర్వన్తి ౬ ఇష్టే యథార్థం సంప్రయాన్తి ౭ గౌర్వాసః కంసో హిరణ్యం చ దక్షిణా ౮ రసా బీజాని వాసాంసి ౯ ౫౭

అథ గోమతాం విధిః ౧ ఇహ ప్రజా యాసామూధః పృషదశ్వా ఘృతప్రతీక ఇతి పృషాతకస్య జుహోతి ౨ అమ్బః స్థేతి లవణమభిమన్త్! య గోభ్యో దద్యాత్ ౩ రౌద్రీ భిరభిజుహుయాన్నిత్యాభిశ్చ ౪ దధిక్రావ్ణ ఇతి పృషాతకస్య ప్రాశ్నాతి ౫ ఉపసృష్టా గావో వసన్తి ౬ ౫౮

అథ వృషోత్సర్గః ౧ కార్త్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం రేవత్యాం వాశ్వయుజ్యస్య గవాం మధ్యే సుషమిద్ధమగ్నిం కృత్వా పౌష్ణం చరుం పయసి శ్రపయిత్వా పూషా గా అన్వేతు న ఇతి పౌష్ణస్య జుహోతి ౨ ఇహ రడిరితి హుత్వా ౩ రుద్రా ఞ్జపిత్వా ౪ జీవవత్సాయాః పయస్విన్యాః పుత్రమేకరూపం ద్విరూపం వా యో వా యూథం ఛాదయేద్యూథే చ తేజస్వితమః స్యాత్తమలంకృత్య చతస్రోఽష్టౌ వా వత్సతర్యస్తాశ్చాలంకృత్యైతం యువానం పతిం వో దదామ్యనేన క్రీడన్తీశ్చరథ ప్రియేణ । మా హాస్మహి ప్రజయా మా తనూభిర్మా రాధామ ద్విషతే సోమ రాజన్నితి ౫ తస్య దక్షిణే కర్ణే పితా వత్సానామితి జపిత్వోత్సృజ్య ప్రాచీముదీచీం వా దిశం ప్రకాలయిత్వా సహ వత్సతరీభిః సర్పిష్మదన్నం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౬ ౫౯

ఆగ్రహాయణ్యామేతాన్యేవ చత్వారి హవీంష్యాసాదయేద్యాని శ్రావణ్యాం యవమయస్త్వపూపః ౧ ఏవా వన్దస్వేత్యపూపస్య జుహోతి ౨ ఉప తే గా ఇతి స్థాలీపాకస్య ౩ ఉక్తం ధానాసక్తూనామ్ ౪ అవ తే హేడ ఇతి వారుణీభిరభిజుహుయాన్నిత్యాభిశ్చ త్వామగ్నే వృషభం చేకితానం

సంవత్సరస్య ప్రతిమామితి చ ౫ ఉదగ్దశమాస్తరణమాస్తీర్య శిరస్త ఉదకం నిధాయ వ్రీహియవానోప్యాపోహిష్ఠీయాభిః శయ్యామభ్యుక్ష్య త్రాతారమిన్ద్ర మితి శమీశాఖయా శయ్యాం నిర్మార్ష్టి ౬ ఇన్ద్రాగ్నం వర్మేత్యహతం వాసః పరిధాయ స్యోనా పృథివీతి దక్షిణేన పార్శ్వేణ సంవిశతి జ్యోతిష్మతీత్యన్తేన ౭ అభ్యుక్షణాదిసంవేశనాన్తమేవం ద్విరుత్తరమ్ ౮ చైత్ర్యాముద్రోహణముపరిశయ్యా నాత్ర స్థాలీపాకో న శాఖయా నిర్మార్ష్టి ౯ ౬౦

త్రిస్రోఽష్టకా పితృదేవత్యాః ౧ ఊర్ధ్వమాగ్రహాయణ్యాస్తయస్తామిస్రాస్తేష్వష్టమీష్వష్టకాయజ్ఞాః ౨ ప్రథమాం శాకేన ద్వితీయాం మాంసేన తృతీయామపూపైః ౩ ఋతూనాం పత్నీతి షడ్ ద్వే ద్వే స్థాలీపాకస్య జుహోతి ౪ దేవా గ్రావాణ ఇతి సర్వత్ర తృతీయా ౫ ఇయమేవేత్యనువాకేన పఞ్చభిః పఞ్చభిరభిజుహుయాత్ ౬ ౬౧

గవా చేదష్టకా స్యాత్పశ్వు ఆ! వా తదుక్తమ్ ౧ వహ వపామితి వపాం జుహుయాత్ ౨ పేశ్యోఽవదానస్థానేఽఙ్గారిణీః కుర్యాత్ ౩ యథాకామం మజ్జుకా ౪ యే సమానా ఇతి ద్వాభ్యాం స్థాలీపాకస్య పేశీనాం చ జుహోతి ౫ స్విష్టకృద్ధర్మేణ వహాన్నం వహ మాంసం జాతవేదః పితృభ్య ఇతి జుహుయాత్ ౬ ౬౨

హవిరర్థానుపవేశ్య ౧ పితౄనావాహయిష్యామీత్యుక్త్వా ౨ అపయన్త్వసురా ఇతి ద్వాభ్యాం తిలైః సర్వతోఽవకీర్య ౩ ఏత పితర ఆగచ్ఛత పితర ఆ మే యన్త్వన్తర్దధే పర్వతైరితి జపిత్వా ౪ యాస్తిష్ఠన్త్యమృతా వాగ్యన్మే మాతేత్యయుగ్భ్యః పాద్యమానీయ ౫ ఉదకాని చానయేదేతాభిరేవ ౬ ఆదిత్యా రుద్రా వసవ ఇత్యేతాన్సమీక్ష్య ౭ అగ్నౌ కరవాణీత్యుక్త్వా ౮ అగ్నిం పరిస్తీర్య సోమాయ పితృమతే స్వధా నమోఽగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధా నమ ఇత్యగ్నౌ హుత్వా ౯ యే మామకాః పితర ఏతద్వః పితరోఽయం యజ్ఞ ఇతి తిసృభిః కల్పితాన్నమభిమృశతి ౧౦ ఏషా వ ఊర్గామాసు పక్వమితి క్షీరం ఘృతం వాసిచ్య ౧౧ అముష్మై స్వధా నమోఽముష్మై స్వధా నమ ఇతి యథాలిఙ్గమనుమన్త్ర్య భోజయేత్ ౧౨ ప్రాశ్నన్తు భవన్త ఇత్యుక్త్వా యన్మే ప్రకామాదితి భుఞ్జానాన్సమీక్ష్యా హోరాత్రైర్యద్వః క్రవ్యాత్స్వధాం వహధ్వమితి చైతాభిః ౧౩ పృథివీ దర్విరితి నిపరణం కుర్యాత్ ౧౪ యేఽత్ర పితరః ప్రేతా ఇతి వాసాంసి నిదధ్యాత్ ౧౫ ఊర్జం వహన్తీరిత్యపః పరిషిచ్య ౧౬ మా మే క్షేష్ఠేతి సతృణమన్నమభ్యుక్ష్య ౧౭ విషదమన్నమానీయ కచ్చిత్సంపన్నం భో ఇతి ఉక్త్వా తృప్యన్తు భవన్త ఇత్యుక్త్వా ౧౮ తృప్తానాచామయిత్వా యన్మే రామ ఇతి ప్రదక్షిణం కృత్వా ౧౯ ప్రత్యేత్యాభిరమన్తు భవన్త ఇత్యుక్త్వా దేవాశ్చ పితరశ్చేత్యనువాకశేషేణోపతిష్ఠతే ౨౦ ౬౩

ద్వితీయస్య ప్రథమోద్ధృతం హవిష్యైరుపసిచ్య ౧ ఆవాహనాది సిద్ధం సంప్రదానమ్ ౨ పూర్వేణ నిపరణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౩ ౬౪

ప్రాతరన్వష్టక్యమ్ ౧ ఏతేనైవ ధర్మేణ సంప్రదాయ నిపరణం కుర్యాత్ ౨ షట్ కర్షూః కుర్యాద్దక్షిణాయతాః పూర్వాపరాః ప్రాదేశమాత్రీశ్చతురఙ్గులపృథ్వీస్తావదన్తరాస్తావదవఖాతాః ౩ తాసాం దక్షిణతః ఖరాః ౪ తేష్వగ్నీన్విహృత్యావోక్ష్య కర్షూర్దక్షిణాగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య ౫ పిణ్డపితృయజ్ఞావృతా పూర్వాసు తిసృషు నిధాయ మజ్జానముపనినీయ దుగ్ధేనాభితః పరిషిచ్య యే చాత్ర రసాః స్యురేతద్భవద్భ్య ఇత్యుక్త్వా తృప్యన్తు భవన్త ఇత్యుక్త్వా ౬ ఏవమపరాసు స్త్రీభ్యో దద్యాన్మజ్జవర్జం సురాం తూపనినీయ మన్థేనాభితః పరిషిచ్య యే చాత్ర రసాః స్యురేతద్భవతీభ్య ఇత్యుక్త్వా తృప్యన్తు భవత్య ఇత్యుక్త్వా ౭ ప్రేష్యాః పిణ్డాన్భక్షయేయుర్నిషాదా వాగ్నౌ వాప్సు వా బ్రాహ్మణాన్వా భోజయేత్ ౮ ౬౫

అథ ప్రథమశ్రాద్ధస్యాష్టకయా ధర్మో వ్యాఖ్యాతః ౧ ఏకవన్మన్త్రానూహేత్ ౨ పేశ్యః ప్రాతరిత్యనియమః ౩ తిస్రః కర్షూః కుర్యాత్తిష్వగ్నిషు కృత్త్వైకైకం పిణ్డముత్సృజ్య ప్రథమామన్నస్య పూరయేద్దధిమధ్వితి ద్వితీయాం ఘృతమాంసమితి తృతీయామ్ ౪ ఏవం మాసి మాసి ౫ ఏవం సాంవత్సరికమ్ ౬ చతుర్థం పిణ్డముత్సృజ్య త్రైధం కృత్వా పిణ్డేషు నిదధ్యాత్సంసృజతు త్వా పృథివీ వాయురగ్నిః ప్రజాపతిః సంసృజ్యధ్వం పూర్వేభిః పితృభిః సహ । సమానా వః సం వో మనాంసీతి ౭ ఏవముదకాని ౮ ౬౬

అథేతరస్య శ్రాద్ధస్యాష్టకయా ధర్మో వ్యాఖ్యాతః ౧ ప్రథమేన పఞ్చకేన ౨ ఆవాహనాది సిద్ధం సంప్రదానమ్ ౩ పూర్వేణ నిపరణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౪ ౬౭

అథేతరస్య పశ్రుశ్మఆ!ద్ధస్యాష్టకయా ధర్మో వ్యాఖ్యాతః ౧ మధ్యమేన పఞ్చకేన ౨ ఆవాహనాది సిద్ధం సంప్రదానమ్ ౩ పూర్వేణ నిపరణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౪ ౬౮

అథేతరస్య మాసిమాసిశ్రాద్ధస్యాష్టకయా ధర్మో వ్యాఖ్యాతః ౧ ఉత్తమేన పఞ్చకేన ౨ ఆవాహనాది సిద్ధం సంప్రదానమ్ ౩ పూర్వేణ నిపరణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౪ ౬౯

అథ ఫాల్గున్యాం త్రైలాపూపస్య జుహోతి ౧ అర్యమా దేవతా యే తే అర్యమన్నితి ౨ అథేన్ద్రాణ్యాః ౩ ప్రససాహిష ఇతి తుణ్డిలస్య జుహోతి ౪ గోలకా రుద్ర దేవత్యాః ౫ అదితిర్ద్యౌరదితిరిన్ద్రాణీ పత్యేత్యోదనయోః శాకపలలాక్తయోః ౬ ౭౦

గావో భగ ఇతి ద్వాభ్యాం గోయజ్ఞస్య ౧ సీరా యుఞ్జన్తీతి తిసృభిరాయోజనీయస్య ౨ ప్రథమోత్తమాభ్యాం యునక్తి ౩ మధ్యమయా ఫాలమ్ ౪ శున్నం సుఫాలా ఇతి ప్రదక్షిణం ద్వే కృషతి ౫ లాఙ్గలం పవీరవమిత్యపరే ద్వే ౬ ఘృతేన సీతేతి సీతాయజ్ఞస్య ౭ యా ఓషధయ ఇతి బీజవపనీయస్య ౮ విముచ్యధ్వమితి విమోచనీయస్య ౯ త్రాతారమిన్ద్ర మితి ద్వే పర్యయణస్య ౧౦ ఏవం ప్రథమోద్వపనస్య ౧౧ ఉదుత్తమం ముముగ్ధ్యుదుత్తమం వరుణేతి వరుణయజ్ఞస్య ౧౨ సం వరత్రాన్హిరణ్యకోశమవటమితి కూపయజ్ఞస్య ౧౩ ప్ర వాం దంసాంసీతి మణ్డపానామ్ ౧౪ దేవేభ్యో వనస్పత ఇతి వనస్పతియజ్ఞస్య ౧౫ వనస్పతే వీడ్వఙ్గ ఇతి రథయజ్ఞస్య ౧౬ ధన్వనా గా ఇతి ద్వాభ్యాం ధనుర్యజ్ఞస్య ౧౭ రాత్రీ వ్యఖ్యదితి ద్వాభ్యాం రాత్రియజ్ఞస్య ౧౮ ౭౧

సముపహతేఽద్భుతే వా శాన్త్యై శమీం శముకం శామ్యవాకమశ్వత్థప్లక్షన్యగ్రోధోదుమ్బరం దూర్వాం చ ప్రాచీనప్రసృతాని షడ్ దర్భపిఞ్జూలాని సుమనసశ్చాపామార్గం సర్వబీజాని సీతాలోష్టం గోమయం హిరణ్యం వల్మీకవపాం చాద్భిః సంసృజతి సం వః సృజామీతి ద్వాభ్యామ్ ౧ యా ఓషధయ ఇత్యనువాకేన సంయూయాపాస్మదేత్వితి చతసృభిః సంప్రోక్షణమ్ ౨ దేవాద్భుతేషు యన్నో భయమిత్యష్టర్చేన స్థాలీపాకస్య జుహోతి యద్దేవా దేవ హేడనమితి తిసృభిర్భద్రం కర్ణేభిరితి చతసృభిరైన్ద్రా గ్నం వర్మేతి చ ౩ ఉక్తం సంప్రోక్షణమ్ ౪ ధూర్భిరుపధూర్భిశ్చ హుత్వా పునః సంప్రోక్షణమ్ ౫ ౭౨

రాకా హోలాకే ౧ ఇన్ద్రాణీమాసు నారిష్వితి కుమారీణాం యజ్ఞం యజేత్ ౨ దేవతా అప్రజ్ఞాయమానా ఆగ్నేయ్యా యజేద్వైశ్వదేవ్యా వా ౩ స్వస్తిపుణ్యేష్వనాదేశే త్రికాః ౪ మహావ్యాహృతయోఽష్టర్చం చాత్ర కల్పయతి । అగ్నిర్మూర్ధేతి చతస్ర ఉపప్రయన్తో అధ్వరమితి ద్వే కదా చన స్తరీరసీతి ద్వే ధురశ్చోపధురశ్చోపధురశ్చ ౫ ౭౩

ఇతి లౌగాక్షిసూత్రే గృహ్యపఞ్చికాయాం పఞ్చమోఽధ్యాయః

కౌథుమగృహ్యమ్ శ్రీరస్తు కౌథుమగృహ్యమారభ్యతే

అథాతః ప్రాయశ్చిత్తాని I అథాతః క్రమాణాం వక్ష్యే గృహస్థో వా బ్రహ్మచారీ వా గృహస్థో గృహ్యేగ్నౌ బ్రహ్మచారీ లౌకికాగ్నౌ గృహస్థేష్వితిచరణేన పరిచరణే వా బ్రహ్మచర్యవిచ్ఛిన్నే లౌకికేఽగ్నౌ ప్రాతరాహుతిపూర్వకం నైమిత్తికం కార్యమ్ I పునరాధానే వర్జయేత్ సాయముపక్రమ్య తాత్కాలికప్రాయశ్చిత్తాపత్తౌ చేత్తాస్యాం తత్ర కార్యమ్ I పౌర్ణమ్యాహుత్యామతీతం చేత్తాభ్యాం తత్తత్కుర్యుః పర్వణా చేత్సంకల్ప్యే కార్యమ్ తదభావే సద్యః కుర్యాద్ అపరేణ దర్శం త్వే ప్రాయశ్చిత్తిః త్రిరాత్రం పఞ్చరాత్రం వా దశరాత్రా త్తాః ప్రాయశ్చిత్తపూర్వయజ్ఞం యజేతే తావుభౌ పర్వా సంకల్ప్యే తీతౌ తామిష్టౌ తద్వత్ తత్ర యది లోపం వా తం మామాసాదతీతం వా పునరాధానం కుర్యుః I ప్రాయశ్చిత్తార్థే ప్రాజాపత్యం వా తదూర్ధ్వం విశేషశ్చ గృహ్యేగ్నౌ గృహ్యేగ్నిం యది స్పర్శేత్తంత్రం త మేకో వా కార్యో మన్త్రాణాం తావుభౌ బ్రూయాత్తంత్రీ తత్సమిధౌ సంయుక్తం గృహ్ణన్ నవరోహణం తతః కర్మ ప్రాణాయామం కుర్యుః I తూష్ణీం పరిషిచ్య మన్త్రేణాభ్యర్చ్యాహుత్యామనర్థ స్తరస్ తావుభౌ ద్వౌ సమిధమాధాయ భషత్కర్మీ మన్త్రం బ్రూయాత్ I అత్ర పుపస్తూష్ణీం కార్యం పత్నీ వా ఇతి సమానం సమారోపణం కుర్యుః కర్తవ్యా ఇతి వైతదు భవతి స్వయం స్వయం ప్రాయశ్చిత్తీ తత ఊర్ధ్వం విశేషం స్యాద్ అన్యాగ్నౌ స్వయమమస్మద్వాపి తథాచి యజ్ఞిద్యన్నేవరోహణం కుర్యాం ఆదిసమారోపణం ప్రజ్ఞాతస్తదమగ్నిముత్సృజ్య భూర్భువః స్వరితి బ్రూయాః I తూష్ణీం తిష్ఠన్ న గచ్ఛేత్ తదగ్నిపత్న్యాం త ప్రాగ్నౌ కర్మభ్రష్టౌ స్వగృహ్యేగ్నౌ స్వయం స్వయం ప్రాయశ్చిత్తిర్ అత ఊర్ధ్వం విశేషం స్యాద్ ఆజ్యతన్త్రైరనారోపణం చేత్సమారోపణం ప్రజ్ఞాతః పునరారభ్య ప్రాతరాహుత్యాది ప్రపదాన్తపర్యన్తం యత్కించిత్కర్మ యది లోపం స్యాత్ ప్రాతరాహుతిశ్చేత్ప్రాయశ్చిత్తమిత్యేకే న్యూనకర్మాది పునరావృత్తిః ప్రధానాదూర్ధ్వం ప్రాయశ్చిత్తిర్ అత ఊర్ధ్వం విశేషశ్చరుతన్త్రేణ తతో వ్యాఖ్యాతా ప్రాగుదక్ప్రవణే దేశే తత్ర స్థండిలముపలి యాత్ ౧

అథాతః ప్రాఙ్ముఖో భూత్వోదగగ్రేషు దర్భేషు ఓమిత్యుచ్చైరుపవిశ్య గృహ్యేగ్నౌ నిరీక్ష్యమాణోల్లేఖనం తతః కారయేత్ I తత్రాప్తతరాహుతిం హుత్వా వేదవిద్బ్రాహ్మణం లభేత్ తదలాభే ఖాదిరన్యాయః ఛత్రముత్తరాసం చేతి ఖాదిరం న్యా ఇత్యేకే బ్రాహ్మణం ప్రార్థయేత్ I బ్రాహ్మణం భూర్భువః స్వః బృహస్పతిర్బ్రహ్మాహం మానుష ఇతి బ్రూయాత్ ఆచార్యో ద్వే దర్భాగ్రం దద్యాత్ బ్రాహ్మణో నిరస్తః పరావసురితి దక్షిణాస్తృణం నిరస్యాసనార్థే ప్రాగగ్రాన్దర్భానాస్తీర్యా వసోః సదనే సీదామీత్యుదఙ్ముఖ ఓమిత్యుపాంశురుపవిశేద్ ఆచార్యో బ్రాహ్మణమర్చయిత్వా తతః కాంస్యపాత్రమాదాయ మృన్మయపాత్రం వాఽభిద్యమ్ తామ్రవర్జం రజత ఇతి శాలితణ్డులాన్నవశూర్పేణాదాయోదగుద్వాస్యో నిర్వాపార్థేన సకృత్పాత్రం పూరయేత్ I ద్విస్తూష్ణీం కార్యమఓం ప్రోక్ష్యామీతి బ్రూయాద్ ఆపః ప్రావయన్త్యుదగుద్వాస్య తతః సమూహనాద్యాజ్యతన్త్వేషు గృహ్యోక్తే నవపర్వణం కార్యం తత్పాత్రముత్థాప్యాగ్నిమధ్యే స్థాప్యో నిర్వాప ఇతి బ్రూయాత్ తదా జీవతణ్డులాన్ శ్రపయేత్ I

స్రువేణాభిఘార్యాఽగ్నేర్బహిస్తరణాదంతయోరుదగుద్వాస్య పునః ప్రోక్షణం కుర్యాత్ । తత ఈధ్మమాదాయ తత్ర విశేషః సమిధముచ్యతే । బహ్వృచాః ఖాదిరేణ బోధాయనాః పలాశైశ్ఛన్దోగాః ఉదుమ్బరేణ యజన్తే । ప్రాదేశమాత్రాః కుశపృష్ఠాః సమాగ్రతోగుంష్ఠపర్వఘృతద్యుమాత్రీః ప్రజ్ఞాతాగ్రాః కారయిత్వా తదభావే దర్భైర్వా సప్తదశైః ఆదాయ అనష్టార్థమేకం ప్రపదార్థమేకమిధ్మార్థే పంచదశమ్ ఏతాని సప్తదశ గృహ్ణన్ స్రువేణాభిఘార్య అగ్రమధ్యమూలోన్యనుయాజార్థముత్తరతో నిధాయ పంచదశమగ్నౌ ప్రక్షిప్య శేషేణ ప్రపదం జపే యావచీరితి శతాన్తాని తావత్స్వాపసీం ధారయన్ రుపాహనగ్నౌ హుత్వా శేషాక్షతానభ్యర్చ్య తతో వ్యాహృతిభిః తిసృభిః హుత్వా తతో కామజవ్యాహృతీ చ హుత్వా చక్షుషీ చతుర్గృహీతం స్రువేణ జుహుయాత్ । ఏతేషాం చరుతన్త్రే ఏతేషాం యథార్థం స్యాత్ తత్ర విశేషస్తు వరదానప్రయోగోచ్యతే । ఖాదిరన్యాయేన చ గృహ్యోక్తైః కుథుమస్య మథాదిత్యుక్త్వా కౌథుమో కుథుమస్య మార్గమాచరతి ౨

అథాతః చరుపాత్రం నిరీక్ష్య సంముఖే స్థాపనం కార్యమ్ ఉదగుద్వాస్య ఇత్యేకే సంముఖే కార్యః చరోర్ద్విభాగం కార్యం స్రువపాత్రమాసాద్య చ్ఛిద్వానార్ద్రం తదభావే కాంస్యపాత్రం వా తన్మధ్యేఽభిఘార్య చరోః పూర్వదేశే సకృదవదాయ ద్వితీయ్యే మధ్యమే హ్యవదాన శేషే స్రువపాత్రే పునశ్చాభిఘార్య అగ్నిమధ్యే జుహుయాత్ త్వద్వితీయం చేచ్చరోః పశ్చిమదేశే స్యాత్సకృదవదాయ ద్విరభిఘార్యా ప్రాగుదగ్దేశే జుహుయాజ్ జామదగ్న్యశ్చేన్మవ్యాత్ పశ్చాత్ పురస్తాత్ సకృదవదాయ భృగుణా మధ్యమే కార్ష్మర్యస్తత్ర చరూణాముష్మాణాం క్రియతే అపలనయేద్యయోరోజసేతి ద్విస్తూష్ణీం కుర్యాత్కర్మాగ్న్యావుపహతిశ్చేత్ప్రాజాపత్యం వా ప్రాయశ్చిత్తం జుహుయాత్ । అతీతవిచ్ఛిన్నే తత్క్షణే షష్టిర్దేవతా హుత్వా చ తద్ అహోరాత్రామతీతం ద్రమసార్యషు ఇత్యేతేషు పర్వాద్వై స్వామిమధ్యమే చేత్కర్తవ్యం స్యాత్ ప్రాయశ్చిత్తిర్ గృహ్యాగ్నౌ కర్మ కర్తుమపి వాణిచతుర్థే రజశ్చాండాలాననుగతే వా సంవత్సరాదూర్ధ్వం యథాకృచ్ఛ్రం వపనం చ తథా ప్రాయశ్చిత్తి ప్రాయశ్చిత్తిః ౩

అథ పర్వప్రాయశ్చిత్తిర్ ఉదగయనం వా దక్షిణాయనం వా వసన్తాద్యాదిషష్ఠే చతుర్థా చాన్ద్రమససార్య ఇత్యేతేషు పర్వాద్వైగ్నామిష్టమధ్యే చేత్కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిర్ గృహ్యాగ్నౌ కర్మా కర్తుమపి పాణిచతుర్థేఽహని త్వదారభ్య తన్మా గాదన్త ఉదయన దక్షిణాగ్నౌ చేష్టాత్కర్తవ్య తన్మాసాదిసంకల్పైః కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిర్ వివాహే యది పూర్వపక్షే చేదపరే పౌర్ణమాస్యేదారభ్య కర్తవ్యః స్యాత్ సంకల్పైర్దశపూర్ణమాసాభ్యాం ద్వావిష్టర ఇత్యుక్తౌ తత్ర ద్వితీయా విష్టేదినా వ్యాదా యజ్ఞేఽనర్థః తస్మాత్తాభ్యాం ద్వావిష్టారోపం విఘ్నం కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తి ని తిసృభిశ్చావమాస్యాని తాం స్వధా మే విష్టిమధ్యా చేత్కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిర్ అనయోరాధానమధ్యే రాహుపర్వణి చేన్ద్రమాహ ఇతి । ఆద్యపఙ్క్తౌ ద్వితీయా గాయత్ర్యా ఉభయోర్దేవతా చన్ద్ర ఇత్యుక్త్వా ప్రాయశ్చిత్తిః । సౌర్యః పర్వణి

చేచ్చిత్రం దేవానాముదు త్యామిత్య్ ఆద్యైః త్రిష్టుప్ తు ద్వితీయే గాయత్రీ వా ఉభయోర్దేవతా సూర్య ఇత్యుక్త్వా ప్రాయశ్చిత్తిః ప్రాయశ్చిత్తం వినా పునశ్చారమ్భణి చేత్ కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిస్ తాం సంకల్ప్య మధ్యే శ్రాద్ధకర్మాణి తత్రాగ్నౌ కరణం కపాణౌ హుతం వా తద్వద్ భుఞ్జానః కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిర్ అథ విశేషశ్చ నియమైర్ధమ్పత్యోర్మధ్యే రజశ్చాణ్డాలగమనే వా కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిస్ తయోరాధానమధ్యే రాశౌ మధ్యే స్పర్శక్షయం వా వృద్ధి వా కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిస్ తయోరాధానమధ్యేఽన్యగ్రామం ప్రవిశ్య పథో గత్వా కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిస్ తయోర్మధ్యే ఉభావన్యగమనే వా దివా మైథునే వా కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిః పురుషో భోజనమధ్యే తథా కర్మ మైథునం చ శ్వానమార్జాలౌ సంస్పృష్ట్వా కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిర్ అథ విశేషశ్చ గృహ్యావనగ్నికానాం చ విధవాం స్పృష్ట్వా కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తిర్ అశ్నీయి శూద్రాన్నభోగీ చార్వాకీ పరదారాభిగమనీ స్వకర్మత్యాగీ నిత్యం పరాన్నభోజీ తథానగ్రాహీ గోబ్రాహ్మణవధీ వేశ్యాత్కుటుమ్బీ రాజాన్నభోజీ అధ్యాపనగ్రంథత్యాగీ విద్యాదూష్యగురువాద్రై ప్రాణసంహారీ మార్జాలోచ్ఛిష్టభోజీ వేదవిక్రయీ కన్యాపతివ్రతాదూషీ స్వకుటుమ్బత్యాగీ ఉపాధ్యాయగురోర్దూషీ గురోః పత్న్యభిగమనీ మాంసభక్షీ శ్రాద్ధకాలత్యాగీ తథా శ్రాద్ధభోజీ తఠాకసంహారీ వర్ణవర్ధీ సదారోగీ బ్రాహ్మణతాడీ మృత్తికాపాషాణదాహీ సదోచ్ఛిష్టీ విప్రదూషీ ఇతి తే చండాలసమాః గృహ్యాగ్నౌ స్పృష్టా దంపత్యోర్వాసచేలం కార్యం కర్తవ్యం స్యాత్ప్రాయశ్చిత్తి ప్రాయశ్చిత్తార్థే షష్టిర్దేవతా ఉక్తా । కన్యాహృతీని వ్యాహృతిభిస్తిసృభిః ఆవృత్తిః పునశ్చ తిసృభిర్ద్వాదశగుణం కార్యం ప్రాజాపత్యం న పఞ్చకసమస్తాన్తం చత్వారి పాహి నో అగ్నయేనసే ఇతి తిసృభిః ప్రాజాపత్యమేకం యత్కుసీదం చ సమస్తాన్తం చతుర్థీ స్విష్టకృద్వా ఇత్యేషాం ప్రాయశ్చిత్తిర్ ఏవం బ్రాహ్మణేయో యాసాః ప్రాయశ్చిత్తాం వికతం జానన్యః శరీరాద్విముచ్యతే యః శరీరాద్విముచ్యతే ౪

అథాతః ప్రాయశ్చిత్తవిపర్యాసః సర్వత్ర జలాభ్యాసః ప్రాజాపత్యం యత్కుసీదం చ సంపూత్యర్ధ్యాశబలిం హుత్వా యది పురస్తాత్తం విపర్యసో యత్కుసీదం జుహుయాత్ యత్సర్వత్ర న సంస్కారాజ్యమపి యజమానం హుత్వా తతనీషం భవతి అదక్షిణబ్రాహ్మణం తద్యజ్ఞో రాక్షసం భవతి ఇధ్మం వినా యజతే పతతి నరకే ఉభౌ యజమానో బ్రహ్మణా సర్వత్రాహుత్యా కాలమనుపేక్షయా విప్రో యజ్ఞఘాతకః తిసృభిర్బ్రహ్మఘాతకః తిసృభిః సధ్యాకాలానపేక్షయా విప్రో జ్యోతిర్ఘాతకః సర్వత్ర ప్రదోషేష్వధ్యాయో వేదఘాతక అన్యావర్ణీ విద్యాదానీ గురుఘాతకః సర్వత్ర స్వేచ్ఛయాత్యాగీ పితృఘాతకః ఇత్యేతే ఇత్యేతషఖాపాతికనా మాత్ర భాషణం నాభివాద్యమంత్ర పథేన శార్మనప్రేక్ష ఇతి యది ప్రమాదాకృత్వా గాయత్ర్యాష్ట జపేత్ ౫

ద్విభార్యాగ్నిసంయోగః । అథాతః సర్వవర్ణేషు బ్రాహ్మణానాం పునరాధిపత్యం చేత్ పూర్వం గృహ్యాగ్నేరర్ధం ప్రణీయ తయోః సంయోజనార్థే చతుర్దస్యాహ్వాః సాయముపక్రమ్య యజమానః

పూర్వాగ్నిమవరోహణం కృత్వా తత్ర స్థండిలం కుర్వన్ అగ్నిం వో వృధన్తమితి తృచేన ప్రతిష్ఠాప్యానన్తరభార్యా నవాగ్నౌ పాత్రేణాదాయేమం స్తోమమితి తృచేన సంయోజ్య ప్రత్యృచామన్తే చతురక్షరసుపాంశు తతో అగ్నిరైత్వితి షడ్భిరాజ్యమ్ హుతే యజమానం వాచయేత్ప్రాణాయామం పరిషిచ్యాగ్నయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా పునః పరిషిచ్యాగౌషూకం సమారోపణం వామదేవ్యం గీత్వా యది దేశాన్తరే తత్ర లౌకికాగ్నౌ కుర్యాత్పూర్వవత్ సంయోజ్యాఽప్రియాధిపత్యం చేద్విశేషోఽస్తి తత్ర తద్వ్యాఖ్యాస్యామో బ్రాహ్మణానామన్త్ర్య శతాపూపమాశయతకం వాష్టౌ స్నాత్వాలంకృత్య కమణ్డలునోదకం గృహీత్వా వనాన్తరే గత్వా తస్మిన్దేశే అశుష్కాం కోమలీం శుభపర్ణీం ఫలవతీం విస్తారయుక్తం ప్రాపస్థీం సహితాం ఏతైర్గుణవానర్కశాఖామవలోక్య తత్పిత్రార్థే వేదవిద్బ్రాహ్మణం విచార్య స్నాపయిత్వార్కశాఖా న హరేత్ నవాససాచ్ఛాదయిత్వా తం బ్రాహ్మణో దేవస్య త్వేత్యర్కకన్యాదానం వరం ప్రతిగృహ్ణామీతి పురత స్థణ్డిలం కుర్వన్నర్కస్య ఉత్తరత ఉపవిశ్య తామష్టౌ బ్రాహ్మణార్కశాఖాం పరివేష్ట్య సర్వే ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వా బ్రాహ్మణస్ తతో బ్రాహ్మణమభ్యర్చ్య ప్రత్యేకం దశదశాపూపం దద్యాత్ శేషముత్తరతో నిధాయ లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య తతః సమూహనాది ప్రపదాన్తం కృత్వేధ్మాజ్యం హుత్వా తతో వ్యాహృతిభిస్తిసృభిః హుత్వా అగ్నిరేత్వితి షడ్భిః పునస్తిసృభిః తతో యజమానః తిష్ఠన్నగ్ని ప్రదక్షిణ గృహ్య అగ్నిరాదిత్య సర్వే బ్రాహ్మణానామన్తర్భావః దిక్ష్వాకాశయోర్బహిర్భావః తూష్ణీం త్రిః ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ స్వస్థానముపవిశ్య దక్షిణేన సహితారం గృహ్ణీయాత్ తద్ గృహ్ణామి త ఇత్యుపాంశు తతోపరిష్టాద్ధోమం సమాప్య శిష్టానపూపం దశకం బ్రహ్మణే దద్యాత్ దశకం స్వయం ప్రాశ్నీయాత్ తత్రాగ్నౌ పరిషిచ్య అభ్యర్చ్య వ్యాహృతిభిశ్చ తిసృభిః ఆజ్యం జుహుయాత్ తద్విసృజ్య తతో వామదేవ్యం విప్రాణామాశిషో వచః కన్యా గృహం గచ్ఛేత్ తతః పునరాధిపత్యం పునరాధిపత్యమ్ ౬

అథ ఋతుకాలపరోక్షణమ్ ప్రథమార్తవాదతః శుద్ధః స్నాత్వా స్వస్తివాచనం శయ్యాగృహమలంకృత్య పుష్పఫలాన్వికీర్య ప్రతిదిశం దీపైరలంకృత్య సుగన్ధపఙ్కేన దోర్ఘచతురస్రం స్థణ్డిలం కుర్వన్ ఉపర్యుక్షపత్రముదగగ్రమాస్తీర్యాథోపరి నవవాసస ప్రాగగ్రామాస్తోర్య ప్రాక్శిరః పత్నీం శయిత్వోర్ధ్వముఖీనథా జానుభ్యాం పాద్రై వసుమత్యాక్రమ్య తత్సమీపే పతిస్ తత్రాభిముఖో భూత్వోవశ్యేసజస్తైతయో నిమాలభ్య విష్ణుర్యోనిం కల్పయత్వితి అష్టవారం జపిత్వాఽష్టపుత్రో భవతి స్వకాలే పతిరలభ్యః చేదన్యపురుషో న కర్తవ్యం స్యాత్ షడ్రాత్రో ఋతుం కాలః ౭

అథాతో గర్భసంస్కారో మైథునషష్ఠే ప్రతిదినప్రభృతి యుగ్మే దినే యుగ్మాసు పుత్రో జాయేరన్ యుగ్మాసు పుత్రో జాయేరన్ అయుగ్మాసు రాత్రిషు స్త్రియో జాయేరన్ ఇతి జ్ఞాత్వా యదా వధ్వాః ప్రథమగర్భో భవతి తదోదరసంస్కారద్వారేణోత్పత్స్యమానాపత్యసంస్కారార్థం

పుంసవనసీమన్తోన్నయనం కుర్యాద్ యా కుత్రచిద్దినే గర్భసంభవస్తన్మాసమేకం గణయిత్వా తృతీయమాసాంస్త్వవశోభనం తతః పుంసవనం నాన్దీముఖం పూర్వేఽహని తతః పరేఽహన్యుషసి స్నాత్వా చతురస్రం స్థణ్డిలముపలిప్యోదగగ్రేషు దర్భేషూపవిశ్య దక్షిణతః పత్నీం చోత్తరతో యజమానీదఙ్ముఖో బ్రాహ్మణస్ తతోఽగ్నేః ప్రణయనం వా వినా ప్రాతరాహుతిం హుత్వా సమూహనాదిప్రపదాన్తం హుత్వా ఇధ్మాఘ్నం హుత్వా తతో వ్యాహృతిభిః తిసృభిర్హుత్వా తతో యజమానః పత్న్యా పృష్ఠతస్తిష్ఠన్ దక్షిణకోర్యరాది నాఽభ్యన్తమమిమృశేత్ పుమాంసావితి బ్రూయాత్ స్వస్థానముపవిశ్య తతోపరిష్టాద్ధోమం సమాప్య వధ్వాం పునః స్నాత్వా యజమానః పుష్పాక్షతానైకవింశతియవాన్నవశూర్పే నిధాయ గృహీత్వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్య వటరాజసమీపం గత్వా తత్ర వాసినీముపస్థాయోత్సాహవ్యాపినీత్యద్రమే నిత్యగస్థితేరాపిత్సతం మే శ్రియం దేహి తస్మాన్నమాభీష్టం కుర్వన్త్వితి పుష్పాక్షతైరభ్యర్చ్య తస్యోపరి యవైరవకీర్యోదగగ్రాం శాఖాం పరశునా చ్ఛేదయిత్వా తమోషధీభూమౌ నవాన్తరిక్షే వా గృహ్ణీయాద్ ఊర్ధ్వాగ్రాం గృహమానీయ కోష్ఠమధ్యే మణికదేశే వా స్వాసనే ప్రతిష్ఠాప్య తతశ్చతురస్రం స్థణ్డిలముపలిప్య బ్రుయవేత్కిమార్గణా ప్రపదాన్తం కృత్వా ఇధ్మాఘ్నం హుత్వా పునశ్చ వ్యాహృతిభిస్తిసృభిర్హుత్వా తమోషధేస్సప్తభిర్ముఖలకన్యా భ్రాతృమతో ప్రాఙ్ముఖీ పేషయిత్వా ప్రత్యాహరన్తీం తం ప్రతిష్ఠం నవవో సశ్నినక్షి జపేత్ గృహీత్వా యజమానః తతోఽగ్నేః పశ్చాత్పత్నీం ప్రాక్శిరోర్ధ్వముఖీం శయిత్వా వధ్వాగ్న్యోర్మధ్యే యజమానః ప్రత్యఙ్ముఖః సాయీత పునానగ్నిరితి మన్త్రేణ దక్షిణనాసికాపుటే పిష్టరసం పీడయిత్వా నిష్పీడ్య పిష్టం సలిలే నిధాయ వస్త్రం బ్రహ్మణే దద్యాత్ తద్రసముదరే కుర్యాత్ తయోః స్వస్థానముపవిశ్య తతోపరిష్టాది సమాప్య తతో బ్రాహ్మణభోజనం తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౮౯

అథ చతుర్థే మాసి సీమన్తోన్నయనం కర్తవ్యమ్ నాన్దీముఖం పూర్వేఽహని తతః పరేఽహన్యుషసి స్నాత్వా యజమానః పుంసవనం క్రమేణౌదుమ్బరశాఖాం గృహమానీయ త్రిశ్వేతయా చ శలల్యా తణ్డులాన్ తిలమిశ్రాన్ శ్రపయిత్వా లౌకికేఽగ్నౌ స్థణ్డిలస్యోత్తరతో నిధాయ పూర్వవత్ప్రపదాన్తం కృత్వా ఇధ్మాఘ్నం హుత్వా పునశ్చ వ్యాహృతిభిస్తిసృభిర్హుత్వా తతో యజమానః పృష్ఠతస్తిష్ఠన్ తం గృహీత్వా ఔదుమ్బరశాఖామయమూర్జేతి వా జపిత్వా నాసాగ్రమేతి దిధ్యంమ్నిస్నారనాతమునయతదన్తిమథో యేనాదితేతి ప్రతిప్య పునః శలల్యా గృహీత్వా రాకా ఇత్యేకే ఇతి ప్రతిష్ఠాప్య తూష్ణీం త్రిః ప్రోక్షణం కృత్వా స్వస్థానముపవిశ్య తతోపరిష్టాద్ధోమాన్సమాప్య వధ ధృతపాత్రాం కిం పశ్యసీతి వాచయిత్వా వామదేవ్యం గీత్వా తతో బ్రాహ్మణభోజనం తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౯

అథ పుత్రస్య జననకాలే సోష్యన్తీహోమారంభే ఏకదేశప్రణయనం స్నాత్వా స్థణ్డిలముపలిప్య సమూహనాది ప్రపదాన్తం కృత్వా ఇధ్మాఘ్నం హుత్వా తతః శిరోజననకాలే యాతిరశ్వీతి

ద్వాభ్యామాజ్యం హుత్వాసౌ శబ్దే నామ బ్రూయాత్ పుత్రో వారభమవేన్మునిశ్రేష్ఠం పృచ్ఛామి త్వా మిత్వాత్రివాస్ తదేనామగ్రహణం కరణాత్పూర్వం కృతకాని నామాని తత్కథం విస్తరేణ తథ్యం మే బ్రూహ్య అశేషం తు వ్యాఖ్యాస్యామో నీ కరణా దవమిమమఞ్చకం నా పశ్చాన్మూత్రకం కుర్యాద్ యది విపర్యాసోన్మాయేనాకృతం చేతం హుతంమమర్థతస్మాజ్జనవదున్త యత్రాభావః త్యస్యా ప్రాయశ్చిత్తం జుహుయాద్ అవ వా జనన ఇష్వాంతే సౌశబ్దే విష్ణుప్రదేవశర్మన్నితి మనసా కల్పయన్ మనసం ప్రవిశయాసౌశబ్దే వివాదబీయం బ్రూయాత్ కో నామాస్య అసౌ శబ్దే నక్షత్రాశ్రయం నామ కర్తవ్యమ్ మఘం వా పుత్రయోరేకత్ర యాననాద్ యది జాతకర్మాది నాపతం సంస్కారమేవ కర్తవ్యం నామకరణాదూర్ధ్వం పృథక్ సంస్కారం స్వయం కుర్యాత్ జాతకర్మ వక్ష్యామి దశయనాప్ర ఇతి షయిత్వా త్రయస్త్రింశద్రీహీతి మధుసర్పిభ్యామేకైకం పలమాదాయ ఉభయత్ర యశసో యశోఽసీతి సంయోజ్య హిరణ్యశకలేన సమమఙ్గుష్ఠాభ్యాం అనామికాభ్యాం వా సంగృహ్య తదభావే కుశథేవా యవపిష్టమాజ్యద్వయమాక్షేతి శిశుం ప్ర త య తంద్వసర్పిభ్యాం మేధాం త ఇతి తతో బ్రాహ్మణదక్షిణా ౧౦

తతశ్చన్ద్రదర్శమ్ । జననాది దశరాత్రాత్పరే ద్వే వా తస్మిన్నక్షత్రే తం కుమారం స్యాతితాతం వేతదూర్ధకిమాంసుశుదర్శనం తదభావే దర్శనం కృత్వా చామ కుర్యాత్ కథం వక్ష్యామి నాన్దీముఖం పూర్వేఽహని తతః పరేఽహన్యుషసి స్నాత్వా యజమానశ్చతురస్రం స్థండిలముపలిప్య గృహ్యాగ్నే రేకదేశాగ్నిం విభజ్య సమూహనాది ప్రపదాన్తం కృత్వా ఇధ్మాజ్యం హుత్వా తతో మాతా స్వకుమారమాదాయాఽహతేన వాసా పరిధాయ దక్షిణతః ప్రత్యఙ్ముఖః ఉపవిశ్య తత్కారయిత్వా పతిహస్తే ప్రదాయ పృష్ఠతో గత్వోత్తరతో ఉపవిశ్య యజమానస్వం కుమారం అవలోక్య వ్యాహృతిభిస్తిస్రుభిర్హుత్వా పునః ప్రదాయ యజమానో పంచాం మధ్యేన కోఽసీతి ద్వాభ్యామరక్షణా ప్రతినేత్రమభిమృశేత్ కతమోఽసీతి చతురక్షరేణ శ్రోత్రాభ్యాం ఏషోఽసీతి త్ర్యక్షరేణ నాసాగ్రే మధ్యమూలమభిమృశేద్ అమృతోసీతి చతురక్షరేణ పాణిబాహుభ్యాం ప్రత్యేకమభిమృశ్య శేషేణ మస్తకం గృహీత్వా తతో మాతా చ వామహస్తేన కుమారయవకం గృహీత్వా పూర్వోక్తమాఖ్యానం దక్షిణే శ్రవణే ఉపాంశు బ్రూయాత్ తతో యజమానో దక్షిణం గృహ్ణీయాత్ తత ఉపాంశు సర్వాన్వైత్యతివాదనీయం నామ బ్రూయాత్ తత ఉపరిష్టాద్ధోమం సమాప్య యథా వామదేవ్యం గీత్వా పతివ్రతాశిషో వాచయిత్వా తథా బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౧

అథాతశ్చన్ద్రోపస్థానమ్ శుక్లపక్షతృతీయాపఞ్చమ్యాం సప్తమ్యాం షష్ఠే వాష్టమే వా నువక్ష్యాదినా కర్తవ్యం స్యాత్ తృతీయే మాసి షష్ఠే మాసి కార్యం పఞ్చాఙ్గశోధితే దినే । ఛన్దోగం వేదవిద్బ్రాహ్మణం నియక్షా సద్బ్రాహ్మణ ఉదయాదర్వాక్ గ్రామాన్నిష్క్రమ్య సశిరతం స్థాపయిత్వా శకేతా స్వర్ణకలశమాదాయ కాంశ్యం వా మృన్మయవర్జం

జానుమాత్రమవగాహ్యాఽపో హి ష్ఠేతి తృచేన పూరయిత్వా శన్నో దేవీరితి మన్త్రేణోద్ధృత్యమితి శిరసి వినిధాయ యః పావమానీరితి జలం నిష్క్రమ్య వామదేవ్యేన గ్రామం ప్రవిశేత్ సర్వత్ర న సంభాషణం నోపహ్యాస్య సుమనసో భూత్వా యజమానగృహే దేవసభాసమీపే గోష్ఠమధ్యే వా తాముదపాత్రాం చాసనే నిధాయోపరి కుశైః ఛాదయిత్వా తం బ్రాహ్మణయజమానాదివావభుజ్జన్ యాన్తీ వా ఇత్యేతే ఆస్తమయాద్ అతస్స్నహసిరసం స్థాపయిత్వా తత్ర యజమానః నిష్క్రమ్య గృహాద్బహిః శుచౌ దేశే చతురస్రం స్థణ్డిలముపలిప్య దక్షిణాభిముఖో భూత్వా హా ఉ చన్ద్రేతి మణ్డలం ప్రవిశ్య ప్రాఙ్ముఖోపవిశ్య స్వస్తివాచనం కృత్వా యజమానం పుష్పాఞ్జలిం పూరయిత్వా చన్ద్రాభిముఖస్తిష్ఠన్ తతో మాతా చ కుమారముద్ధృత్య దక్షిణతః ప్రత్యఙ్ముఖీభూత్వా తం కుమారం పతిహస్తే ప్రదాయ పృష్ఠతో గత్వోత్తరతః తిష్ఠేద్ యజమానః పుష్పాఞ్జల్యుపరికుమారం ధారయత్యతే సుఖోమంత ఇతి తిసృభిరుపస్థాయోదఞ్చం మాత్రే ప్రదాయ కరాభ్యామఞ్జలిం కుర్యాత్ తమఞ్జలిం బ్రహ్మప్రణవేన పూరయిత్వా పదశ్చేదపాజ్జలిం అవసించేత్ పునస్తూష్ణీం పూరయిత్వా తథా ద్విస్తూష్ణీముత్సృజ్య ప్రత్యఙ్ముఖోపవిశ్య వామదేవ్యం గీత్వా తతో బ్రాహ్మణభోజనం తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౨

షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ ఆభ్యుదయికం పూర్వేఽహని పరేఽహన్యుషసి స్నాత్వా యజమానో యవపిష్టం వా పాయసం శ్రపయిత్వా క్రియామక్రియామతణ్డులాం స్వరూపత్క్వం పితా తత్యే మాతా చ కుమారమాదాయోపవిశ్య జాతకర్మవత్ కర్మారమ్భే పాయసం ప్రాశ్నీయాత్ తతో బ్రాహ్మణభోజనం తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ । తృతీయే వర్షే వపనం కార్యమ్ ఆభ్యుదయికం పూర్వేఽహ్ని తతః పరేఽహన్యుషసి స్నాత్వా యజమానః చతురస్రం స్థణ్డిలముపలిష్య మణ్డలాద్బహిర్దక్షిణేనాజ్యాగ్నేయాది స్థాపయిత్వా నాపితః ప్రాఙ్ముఖోపవిశ్య తతోష్ణోపయాత్రమాదర్శో తదనన్తరం భాత్కచం తత్ పశ్చిమేన దర్భం పిఞ్జూలీ స్థణ్డిలస్యోత్తరే వాయవ్యాది స్నాపయిత్వా రక్తానడుగోమయం లౌకికత్వం కృసరస్థాలీపాకో వృథాపక్వ ఇతి హెూమం మా నామనశాన్వదేశే తతో గృహ్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాతరాహుతిం హుత్వా వన్యగోత్రే సర్వఏకదేశే కృసలీకారయేత్ కేచిత్త్రిశిఖాః కేచిత్పఞ్చశిఖాః యథాగోత్రకులకల్పమరణ్యే కేశానిఖనేయుః తంవినిదధత్యేకే మాణవకః పునః స్నాత్వా యజమానః స్వస్థానముపవిశ్య అథోపరిష్టాద్ధోమం సమాప్య వామదేవ్యం గోత్వా తతో బ్రాహ్మణభోజనం తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౪

అష్టమే వర్షే బ్రహ్మచర్యమ్ ద్వాదశసంవత్సరాదర్వాగా తత్రాష్టమే వర్షే కుర్యాత్ స్మృత్యుక్తే శుభనక్షత్రే తస్మిన్నహని పూర్వాహ్ణే ఉపక్రమ్య పూర్వం నాన్దీముఖం కృత్వా తతః పుణ్యాహే పూర్వాహ్ణే ఆచార్యః సహసిరసం స్నాపయిత్వా వటోః సర్వపనం కారయిత్వా స్నాత్వాలంకృత్యాహతేన వాససా పరిధాయ చతురస్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రాఙ్ముఖోపవిశ్య

పాదౌ క్షోలనీమాక్రమ్య దక్షిణే శిష్యస్తద్వదాచార్య స్వయం దారోర్వా దద్యాత్తూష్ణీం నవోపతం వ్రతముచే తద్వద్ధిరణ్యే లోమ్నా చర్మణి ఉపవీతీభూత్వా తయోః పునరాచమ్య గృహ్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాయ విస్మృతం సగోత్రేఽర్ధం చౌలోపనయనగోదానేషు తతః సమూహనాది ప్రపదాన్తం కృత్వా ఇధ్మాఘ్గం హుత్వా తతోఽన్వారబ్ధాయాం వ్యాహృతిభిః తిసృభిః హుత్వా ఉభాభ్యాం హస్తాభ్యాం మాణవకం గృహీత్వా యమమా దభ వాచయిత్వా ప్రేక్షేత్సవితారం ధ్యాయన్ నుష్ణేనేత్యుష్ణోదకం ప్రోక్షేద్వాయుం ధ్యాయన్ దక్షిణేన అఞ్జలిం మాణవకః పూరయిత్వా దక్షిణతః కేశాన్వాపయిత్వాప ఉన్దన్తు ఇతి వాపయిత్వా విష్ణోర్దంష్ట్రోఽసి ఇత్యాదర్శం ప్రేక్షేద్ ఓషధే త్రాయస్వైనమితి దర్భం పిఞ్జూలీ ప్రక్షాల్య స్థానే ప్రతిష్ఠాప్య స్వధితే నైనం హింసీః ఇత్యాదర్శం ఓషధీరితి సంజోజ్య యేన పూషేతి విప్రాస్తం ప్రోక్షేయుః అన్యపురుషః సకృదాయసేన ప్రచ్ఛిద్యా సప్తభిః కేశాగ్రాన్ దర్భాగ్రయుక్తాన్ తూష్ణీం అనడుహే ప్రక్షిప్య పునశ్చ ఉన్దనాది ప్రభృత్య ఏవం పశ్చాదుత్తరతశ్చ త్రియాయుషమితి మూర్ధానం పరిగృహ్య జపే తదుపస్పృప్య కుర్యేతి బ్రాహ్మణం బ్రూయాత్ కో నామేతి పృచ్ఛేదాచార్యః శిష్యో నక్షత్రస్వయం నామ బ్రూయాత్ తూష్ణీం శిష్యాఞ్జలౌ నిలీయ తథా భూమౌ శిష్యః తతః ఆచార్యో బ్రూయాత్ తాభ్యాం హస్తాభ్యాం మాణవకాఞ్జలిం గృహ్ణీయాత్ దేవస్య త్వేత్యాచార్యో మన్త్రీ సూర్యస్యేవ దుకృదాత్వానావర్త్యః ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ ఆచార్యపృష్ఠతః ప్రాఙ్ముఖః స్థిత్వా ఉభౌ కరతలేన శిష్యస్య నాభిదేశం స్పృష్ట్వా ప్రాణానామిత్య అన్తం క ఇత్యుదర అహుర ఇత్యురసి కృసర ఇతి కణ్ఠే సం సవ్యేన సవ్యం దేవాయ త్వేత్యపసవ్యే వా సవ్యం ప్రజాపతయే త్వేతి పునశ్చ వటుః ప్రాఙ్ముఖో భూత్వా చార్యో బ్రహ్మచార్యస్యసౌ సమిధమా ధేహి ఆపోఽశాన కర్మ కురు మా దివా స్వాప్సీః ఇతి త్వం బ్రహ్మచారీత్యర్థః స్వమగ్ని కార్యం కురుత స్రావమన ప్రాణాగ్ని హెూత్రీదితి వా జఠరత్వామిత్య ఏవంకర్తవ్యమిత్యాచార్యో బ్రూయాతు తథాస్త్వితి తాన్ ప్రతిప్య ప్రాతరాహుతిం హుత్వా స్వసూక్తం గీత్వా ప్రాణాయామం కుర్యాత్ స్వగోత్రే వాన్యగోత్రే వా స్వగోత్రే వేదర్యభాగం దద్యాదన్యగోత్రే వేత్యాదం విభస్య స్వగోత్రే పురస్తాద్దేశేద ఏకదేశే శాఉదమిత్యుక్త్వా ప్రణయనం విదుస్ తమగ్నిం బర్హిషి సద్యో నిధాయ తతః సమూహనాది ప్రపదాన్తం కృత్వా ఇధ్మాఘ్గం హుత్వా తతోన్వారబ్దే వ్యాహృతిభిస్తిసృభిః హుత్వా పునశ్చ సమస్తాభిశ్చ హుత్వాగ్నే వ్రతపత ఇత్యాదిభిః మాణవకో హుత్వా తత్రాగ్నిగుర్వోమధ్య నయేద్ ఉత్క్రమ్య తథా మత్వా బ్రాహ్మణ ఆచార్య తిష్టస్వదుః ప్రాఙ్ముఖో భూత్వా ప్రాగగ్రాన్దర్భాన్ బ్రాహ్మణ స్థిత్వా పూరయిత్వోదకజశం గృహ్ణీయాత్ శిష్యాఞ్జలిం కారయిత్వా ఆచార్యే పర్యఞ్జలిం బ్రాహ్మణం పూరయిత్వా మన్త్రేత్యాచార్యే జపిత్వా శిష్యాఞ్జలిం ప్రేక్షయేత్ బ్రహ్మచార్యతః ప్రాణాయామం కృత్వా పరిషిచ్యాభ్యర్చ్య అగ్నయే సమిధమిత్యేకాం సమిధమాదద్యాత్ ప్రజాపతిం మనసా ద్వితీయేన హుత్వా శ్రద్ధా మే ధేత్యగ్నిముపస్థాయామాత్మానమభివాద్య త్రియాయుషమితి భస్మ గృహీత్వా మధ్యమేలచానామికాఙ్గుష్ఠేన సంయూయ బ్రహ్మ బిన్దురసీతి భాలే ఆయుః బిన్దురసీతి శిరసి శ్రీర్బిన్దురసీతి ఉరసి శ్రద్ధా బిన్దురసీతి గలే మేధా బిన్దురసీతి నాభౌ తేజో బిన్దురసీతి దక్షిణబాహుమూలే కామబిన్దురసీతి సవ్యే వాసుపృష్ఠే సర్వకామేతి సర్వాఙ్గే వా తతో భైక్షం యాచేత్ తత్ భైక్షం బ్రహ్మణే దద్యాత్ ఆచార్యాధీనః తూష్ణీం తిష్ఠేత్ తతో మధ్యాహ్నే

తథోక్తమార్జనం కుర్యాత్ సాయమగ్నికార్యం తతో బ్రాహ్మణభోజనం తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౫

అథ గోదానప్రభృత్యం బ్రూయాద్ ఆచార్యస్స్వస్థానముపవిశ్య తథా బ్రాహ్మణో ర్బ్రహ్మాగ్న్యోర్మధ్యే మాణవకోదగ్రేషు చ దర్భేష్వాచార్యానుగో భూత్వా దక్షిణజాన్వక్తముపవిశ్యాచార్యో మేఖలాం త్రిరావృత్తాం బధ్వా మాణవకో మన్త్రం వాచయిత్వా ఇయం దురుక్తాదిత్యాచార్యః పునరాచమ్య తతో మాణవకః సుపర్ణవసుభాసలో భూత్వా శోభనే ముహూర్తేన్వావీహనం పరస్పరముపనయన ఆచార్యప అసౌ మాణవకో ఉపవిశ్య తతోపరిష్టాద్ధోమం సమాప్య తతస్సావిత్రీప్రదాన మన్త్రైః ప్రణవముచ్చార్య తతః పాదే పాదేఽవసాయ తథా ద్వితీయేఽవసాయ ముఖ్యం తృతీయే తతః ప్రణవపూర్వం వ్యాహృతీః ప్రత్యేకమవధాప్య ఓమిత్యుచ్చైః తతః పాలాశదణ్డం దద్యాత్ సుశ్రవః సుశ్రవసం మేత్యాచార్యోజపిత్వా ఏకమహే సుశ్రవః సుశ్రవసమితి మాణవకం ప్రతిగ్రాహ్య తతో దక్షిణకరే ద్వే సమిధో గృహ్ణీయాత్ ధర్మా భవతి ధర్మా భవతి ౧౬

అథాతః ప్రాయశ్చిత్తానాం గృహస్థో బ్రహ్మచారీ సురాపానచణ్డాలాభిగమనం గురుతల్పకబ్రహ్మహత్యాగోవధం సువర్ణస్తేయం దుష్ప్రతిగ్రహం పరాన్నం వైనలఘుత్వార్థే బ్రాహ్మణస్య హితీర్థం ప్రాయశ్చిత్తం వక్ష్యామీతి త్రిరాత్రముపవాసః సమిధః శ్రపయిత్వా తతో వపనం కారయిత్వా కమణ్డలునోదకం గృహీత్వా సరితః స్నాపయిత్వా కృష్ణగోమయం గృహీత్వా గోహృదయే జాత స్థితా భువనం పావనీకృతే తస్మాత్పావనీభూతః సర్వపాపక్షయం కుర్విత్యనేన గోమయం గృహీత్వా అద్భిః సంయూయ పాలాశపర్ణం గృహీత్వా ద్వాదశగృహీతం పూరయిత్వా ప్రణవశతేనాభిమన్త్ర్య మస్తకేఽనులిప్య బ్రహ్మాసాగ్నిపర్యన్తం హోమత్రయం సర్వత్రాభ్యస్తతదుపహృత్పావన పూర్వవత్ పునరభ్యాస ఇతి వా బ్రహ్మచార్యమద్యపానమధుప్రాశనమ్ ప్రత్యరాత్రం ముక్త్యహీన ఇతి నోపవీతీ దిగమ్బరం ద్వారపాలనం క్రముక్షణం దివామైథునం దివా పునర్భోజనం చణ్డాలసంభాషణమన్యకృతమన్యోచ్ఛిష్టభోజనం పార్వణప్రాశనం సపిణ్డీమహైకోద్దిష్టం తేషు పునర్బ్రహ్మచర్యం కృతస్నత్వాత్ ప్రమాదాలఘుత్వమితి జ్ఞాయతే ధర్మాక్తేన కుర్యాత్ తదభాశ్వమాశ్రయజ్కమ్ వితథో భవతి తస్మాద్ధర్మపరో నిత్యకుసుమగ్రన్థాభ్యాసస్ తథా భూత్వా తయోః పునరాచమ్య ప్రపదాన్తం కృత్వా ఇధ్మాఘ్ఘం హుత్వా తతోఽన్వారబ్ధాయాం వ్యాహృతిభిస్తిసృభిః హుత్వాగ్నే వ్రతాది పంచభిరాచార్యో జుహుయాత్ శిష్యో మన్త్రం వాచయిత్వాచార్యః స్వస్థానే తిష్ఠన్ యువా శిష్యః ప్రాఙ్ముఖ ఉద్భావం జలం కారయిత్వా పితాఞ్జలిం బ్రహ్మ పూరయిత్వా ఆచార్య ఆ గన్త్రే మన్త్రముత్కా శిష్యాఞ్జలిం ప్రేక్షేత్ కో నామేత్యాచార్యో మనసా పృచ్ఛేత్ శిష్యో నక్షత్రాశ్రయం నామ ఇత్యుపాంశు తయోః స్వస్థానముపవిశ్య తతోపరిష్టాద్ధోమం సమాప్య సావిత్రీప్రదానార్థే తత్సవితుర్వృణీమహే

సూర్యో దేవస్య ధీమహి భానో సోఽహం సంప్రచోదయాత్ ఇతి తూష్ణీం పాలాశదణ్డం దద్యాత్ తతో బ్రాహ్మణభోజనం తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౭

అభిభాత్మానః సర్వాఙ్గైః ప్రత్యేకసహస్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ఇక్షుదణ్డశకం కృత్వోదగగ్రమాస్తీర్యోపరి శిష్యోపవేశనమ్ నవశూర్పం శిరసి నిధాయ కుశైః ఛాదయిత్వాఽచార్యో ఘటేనాఞ్జలిం పూరయిత్వా దక్షిణపాదేనాక్రమ్య యేన దేవేతి నమన్త్రియ ఏతో న్విన్ద్రేత్యభిషిచ్య పునశ్చ వాససా పరిధాయ చతురస్రం స్థణ్డిలముపలిప్య పూర్వోపనయనవత్ ప్రవణం కృత్వా బ్రీహీన్ వా యవాన్ వా యథాచ్చకస్థండిలం పూరయిత్వా తం శూర్పం తదుపరి నిధాయ తథా శిష్యోపవేశనం పూర్వోక్తమన్త్రేణ పయసాది శిష్యమస్తకేఽభిషిఞ్చేత్ చతురస్రం స్థణ్డిలముపలిప్య పూర్వోపనయనవత్ ప్రణయనం కృత్వాచార్యో మేఖలాం త్రిరావృత్తాం బద్ధ్వా తూష్ణీం శిష్యో మన్త్రం వాచయిత్వా యథోక్తమన్త్రేణ యజ్ఞోపవీతీ శరావం మార్జయిత్వా శన్నో దేవీరితి పఞ్చశతం యః పావమానీరితి త్రిః శతం ఏతో న్విన్ద్రమష్టచత్వారి సమాం యత్ర శతం వా శతవారప్రణవం శతమష్టోత్తరం ఏభిర్మార్జయిత్వా పునశ్చ యథోక్తమార్జనం కృత్వా శుచౌ దేశే స్థణ్డిలం వర్తయిత్వా వా కుశాగ్రాన్ సహస్రమాదాయ ద్విశతాధికం వా శతం విభజ్య శతాగ్రం శిరసి నిధాయ శతం పాదతలే నిధాయాక్రమ్య పార్శ్వయోః శతం శతం బధ్నీయాత్ ఉరసి ఆపో హి ష్ఠేతి సహస్రం జపిత్వా శన్నో దేవీరితి ద్విగుణమేతో న్విన్ద్రం చత్వారింశద్ గాయత్రం పఞ్చసహస్రం ప్రణవమయుతం కృత్వా ౧౮

అథో ఓపాసనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । కాలోఽనాదేశే సాయమాహుత్యుపక్రమ్య ప్రాతః ప్రస్తే తేజః ప్రాప్తిసాయమాహుర్ యది సమస్య కృతత్వాత్ అప్రాప్తిత్వాత్ ప్రాతదాహుః సోఽయం యామత్రయాదర్వాక్ యథాప్రాప్తిరితి తస్మాత్సకాలప్రాప్తిర్భవతి దివా యామాదద్వాగ్యథోక్తమితి దాతిస్తస్మాదప్రాప్తిర్భవతి ప్రలప్య మాణవకమన్త్రం పునర్గృహీతం సకృత్ప్రణవేనాభిమన్త్ర్య పీత్వాచమ్యాఙ్గులమాత్రం జలమవగాహ్య ప్రాణాయామం సహస్రం కృత్వాఽపో హి ష్ఠేతి శతం జపిత్వా శన్నో దేవీరితి ద్విశతం యః పావమానీరితి త్రిశతం ఏతో న్విన్ద్రం చతుర్దశ గాయత్రం పఞ్చదశ ప్రణవసహస్రం ఇత్యష్ట తేషాం సుమనసో జత్వ పునర్నాభిమాత్రం జలే స్థితా ప్రాణయామశతం కృత్వాఽపో హి ష్ఠేతి శతమ్ ౧౯

అథ పునర్బ్రహ్మచర్యవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । షణ్మాసాన్ పయోభక్షః సముద్రమవగాహ్య పూర్వవన్నాన్తోముఖం కృత్వా తతో వపనం కారయిత్వా అష్టౌ బ్రాహ్మణాన్నియోజ్య అష్టౌ మృన్మయేషు దధిమధ్వాజ్యపయః శర్కరోదకం నాలికేరజలం పురీషం గంగాతోయం ఏతాన్పూరయిత్వాఽహతేన వాససా పరివేశ్య ఆ ప్యాయస్వేతి క్షీరపాత్రమభిమన్త్రయ

దధిక్రావిణేతి దధిపాత్రం శుక్రమసీతి ఘృతపాత్రం మధుశ్చ న్నిధనమితి మధుపాత్రమ్ ఆపో హి ష్ఠేతి శర్కరామ్ కయా నశ్చిత్ర ఇతి నాలికేరమ్ గాయత్రే గోమూత్రం ఏవం దేవేతి శ్చర్ణోదపాత్రమితి ౨౦

ఇత్యేతే వా వామిత్యుచ్చైః బ్రూయాత్ ప్రదక్షిణేన జలం వీక్ష్యాదిత్యమాదిత్యమశక్తశ్చేత్ ప్రతియామే సకృత్ ఘటికావసానం వాతాస్తమయాద్ భవతి తతః సాయ మార్జయిత్వా కమణ్డలునోదకం గృహీత్వా మఢం ప్రవిశేత్ I ప్రాఙ్ముఖోపవిశ్య తత ఉదకం పీత్వా నేత్రయోః ప్రక్షాల్యాచమ్య తతః ప్రాణాపానౌ ద్వౌ తవశ్యావీయౌ ద్వౌ రాజనశాశాహిణాభ్యాం గవాం వ్రతే ద్వే ఇదం విష్ణుః షడృచం దేవవ్రతాని ఏతేషాం పునః పునరభ్యాసో న తిష్ఠం వావసానం న నిద్రం ద్రాచ ఇతి ద్వాదశరాత్రముపవాసో హ్యపరేవాద్వ్రతం న యాచతే I ద్వాదశరాత్రం నాశ్నీయాత్ ఇత్య్ ఏవం ద్వాదశరాత్రముపవాసః కృత్త్వాతికృత్స్న ఇతి స్మృతమ్ I యవద్బృహస్పతిర్బ్రహ్మ తావత్స్వర్గే లోకే మహీయతే న చ పునరావర్తతే న చ పునరావర్తతే ౨౧ కౌథుమగృహ్యం సమాప్తమ్

కౌశిక సూత్రమ్

అథ విధిం వక్ష్యామః ౧

స పునరామ్నాయప్రత్యయః ౨

ఆమ్నాయః పునర్మన్త్రాశ్చ బ్రాహ్మణాని చ ౩

తద్యథా బ్రాహ్మణవిధిరేవం కర్మలిఙ్గా మన్త్రాః ౪

తథాన్యార్థాః ౫

తథా బ్రాహ్మణలిఙ్గా మన్త్రాః ౬

తదభావే సంప్రదాయః ౭

ప్రముక్తత్వాద్బ్రాహ్మణానామ్ ౮

యజ్ఞం వ్యాఖ్యాస్యామో దేవానాం పితౄణాం చ ౯

ప్రాఙ్ముఖ ఉపాంశు కరోతి ౧౦

యజ్ఞోపవీతీ దేవానామ్ ౧౧

ప్రాచీనావీతీ పితౄణామ్ ౧౨

ప్రాగుదగ్వా దేవానామ్ ౧౩

దక్షిణా పితౄణామ్ ౧౪

ప్రాగుదగపవర్గం దేవానామ్ ౧౫

దక్షిణప్రత్యగపవర్గం పితౄణామ్ ౧౬

సకృత్కర్మ పితౄణాం త్ర్యవరార్ధం దేవానామ్ ౧౭

యథాదిష్టం వా ౧౮

అభిదక్షిణమాచారో దేవానాం ప్రసవ్యం పితౄణామ్ ౧౯

స్వాహాకారవషట్కారప్రదానా దేవాః ౨౦

స్వధాకారనమస్కారప్రదానాః పితరః ౨౧

ఉపమూలలూనం బర్హి పితౄణామ్ ౨౨

పర్వసు దేవానామ్ ౨౩

ప్ర యచ్ఛ పర్శుమితి దర్భాహారాయ దాత్రం ప్రయచ్ఛతి ౨౪

ఓషధీర్దాన్తు పర్వన్నిత్యుపరి పర్వణాం లూత్వా తూష్ణీమాహృత్యోత్తరతోఽగ్నేరుపసాదయాతి ౨౫

నాగ్నిం విపర్యావర్తేత ౨౬

నాన్తరా యజ్ఞాఙ్గాని వ్యవేయాత్ ౨౭

దక్షిణం జాను ప్రభుజ్య జుహోతి ౨౮

యా పూర్వా పౌర్ణమాసీ సానుమతిర్యోత్తరా సా రాకా ౨౯

యా పూర్వామావాస్యా సా సినీవాలీ యోత్తరా సా కుహూః ౩౦

అద్యోపవసథ ఇత్యుపవత్స్యద్భక్తమశ్నాతి ౩౧

మధులవణమాంసమాషవర్జమ్ ౩౨

మమాగ్నే వర్చ ఇతి సమిధ ఆధాయ వ్రతముపైతి ౩౩

వ్రతేన త్వం వ్రతపత ఇతి వా ౩౪

బ్రహ్మచారీ వ్రత్యధః శయీత ౩౫

ప్రాతర్హుతేఽగ్నౌ కర్మణే వాం వేషాయ వాం సుకృతాయ వామితి పాణీ ప్రక్షాల్యాపరేణాగ్నేర్దర్భానాస్తీర్య తేషూత్తరమానడుహం రోహితం చర్మ ప్రాగ్గ్రీవముత్తరలోమ ప్రస్తీర్య పవిత్రే కురుతే ౩౬

దర్భావప్రచ్ఛిన్నప్రాన్తౌ ప్రక్షాల్యానులోమమనుమార్ష్టి విష్ణోర్మనసా పూతే స్థ ఇతి ౩౭ ౧

2

త్వం భూమిమత్యేష్యోజసా త్వం వేద్యాం సీదసి చారురధ్వరే । త్వాం పవిత్రమృషయో భరన్తస్త్వం పునీహి దురితాన్యస్మదితి పవిత్రే అన్తర్ధాయ హవిర్నిర్వపతి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామగ్నయే జుష్టం నిర్వపామీతి ౧

ఏవమగ్నీషోమాభ్యామితి ౨

ఇన్ద్రాగ్నిభ్యామిత్యమావాస్యాయామ్ ౩

నిత్యం పూర్వమాగ్నేయమ్ ౪

నిరుప్తం పవిత్రాభ్యాం ప్రోక్షత్యముష్మై త్వా జుష్టమితి యథాదేవతమ్ ౫

ఉలూఖలముసలం శూర్పం ప్రక్షాలితం చర్మణ్యాధాయ వ్రీహీనులూఖల ఓప్యావఘ్నంస్త్రిర్హవిష్కృతా వాచం విసృజతి హవిష్కృదా ద్రవేహీతి ౬

అపహత్య సుఫలీకృతాన్కృత్వా త్రిః ప్రక్షాల్య తణ్డులానగ్నే చరుర్యజ్ఞియస్త్వాధ్యరుక్షదితి చరుమధిదధాతి ౭

శుద్ధాః పూతా ఇత్యుదకమాసిఞ్చతి ౮

బ్రహ్మణా శుద్ధా ఇతి తణ్డులాన్ ౯

పరి త్వాగ్నే పురం వయమితి త్రిః పర్యగ్ని కరోతి ౧౦

మేక్షణేన త్రిః ప్రదక్షిణముదాయౌతి ౧౧

అత ఊర్ధ్వం యథాకామమ్ ౧౨

ఉత్తరతోఽగ్నేరుపసాదయతీధ్మమ్ ౧౩

ఉత్తరం బర్హిః ౧౪

అగ్నయే త్వా జుష్టం ప్రోక్షామీతీధ్మమ్ ౧౫

పృథివ్యా ఇతి బర్హిః ౧౬

దర్భముష్టిమభ్యుక్ష్య పశ్చాదగ్నేః ప్రాగగ్రం నిదధాత్యూర్ణమ్రదం ప్రథస్వ స్వాసస్థం దేవేభ్య ఇతి ౧౭

దర్భాణామపాదాయ ఋషీణాం ప్రస్తరోఽసీతి దక్షిణతోఽగ్నేర్బ్రహ్మాసనం నిదధాతి ౧౮

పురస్తాదగ్నేరాస్తీర్య తేషాం మూలాన్యపరేషాం ప్రాన్తైరవచ్ఛాదయన్పరిసర్పతి దక్షిణేనాగ్నిమా పశ్చార్ధాత్ ౧౯

పరి స్తృణీహీతి సంప్రేష్యతి ౨౦

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రసూతః ప్రశిషా పరిస్తృణామీతి ౨౧

ఏవముత్తరతోఽయుజో ధాతూన్కుర్వన్ ౨౨

యత్ర సమాగచ్ఛన్తి తద్దక్షిణోత్తరం కరోతి ౨౩

స్తీర్ణం ప్రోక్షతి హవిషాం త్వా జుష్టం ప్రోక్షామీతి ౨౪

నానభ్యుక్షితం సంస్తీర్ణముపయోగం లభేత ౨౫

నైధోఽభ్యాధానమ్ ౨౬

నానుత్పూతం హవిః ౨౭

నాప్రోక్షితం యజ్ఞాఙ్గమ్ ౨౮

తస్మిన్ప్రక్షాలితోపవాతాని నిదధాతి ౨౯

స్రువమాజ్యధానీం చ ౩౦

విలీనపూతమాజ్యం గృహీత్వాధిశ్రుత్య పర్యగ్ని కృత్వోదగుద్వాస్య పశ్చాదగ్నేరుపసాద్యోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాముత్పునాతి ౩౧

విష్ణోర్మనసా పూతమసి ౩౨

దేవస్త్వా సవితోత్పునాతు ౩౩

అచ్ఛిద్రేణ త్వా పవిత్రేణ శతధారేణ సహస్రధారేణ సుప్వోత్పునామీతి తృతీయమ్ ౩౪

తూష్ణీం చతుర్థమ్ ౩౫

శృతం హవిరభిఘారయతి మధ్వా సమఞ్జన్ఘృతవత్కరాథేతి ౩౬

అభిఘార్యోదఞ్చముద్వాసయత్యుద్వాసయాగ్నేః శృతమకర్మ హవ్యమా సీద పృష్ఠమమృతస్య ధామేతి ౩౭

పశ్చాదాజ్యస్య నిధాయాలంకృత్య మమానేనోత్పునాతి ౩౮

అదారసృదిత్యవేక్షతే ౩౯

ఉత్తిష్ఠతేత్ర్యేన్ద్రమ్ ౪౦

అగ్నిర్భూమ్యామితి తిసృభిరుపసమాదధాత్యస్మై క్షత్రాణ్యేతమిధ్మమితి వా ౪౧ ౨

3

యునజ్మి త్వా బ్రహ్మణా దైవ్యేన హవ్యాయాస్మై వోఢవే జాతవేదః

ఇన్ధానాస్త్వా సుప్రజసః సువీరా జ్యోగ్జీవేమ బలిహృతో వయం త ఇతి ౧

దక్షిణతో జాజ్మాయనముదపాత్రముపసాద్యాభిమన్త్రయతే తథోదపాత్రం ధారయ యథాగ్రే బ్ర

హ్మణస్పతిః సత్యధర్మాం అదీధరద్దేవస్య సవితుః సవ ఇతి ౨

అథోదకమాసిఞ్చతి ఇహేత దేవీరమృతం వసానా హిరణ్యవర్ణా అనవద్యరూపాః

ఆపః సముద్రో వరుణశ్చ రాజా సంపాతభాగాన్హవిషో జుషన్తామ్

ఇన్ద్రప్రశిష్టా వరుణప్రసూతా అపః సముద్రాద్దివముద్వహన్తు

ఇన్ద్రప్రశిష్టా వరుణప్రసూతా దివస్పృథివ్యాః శ్రియమా వహన్త్వితి ౩

ఋతం త్వా సత్యేన పరిషిఞ్చామి జాతవేద ఇతి సహ హవిర్భిః పర్యుక్ష్య జీవాభిరాచమ్యోపోత్థాయ వేదప్రపద్భిః ప్రపద్యత ఓం ప్రపద్యే భూః ప్రపద్యే భువః ప్రపద్యే స్వః ప్రపద్యే జనత్ప్రపద్య ఇతి ౪

ప్రపద్య పశ్చాత్తీర్త్వ్ర్ణస్య దర్భానాస్తీర్యాహే దైధిషవ్యోదతస్తిష్ఠాన్యస్య సదనే సీద యోఽస్మత్పాకతర ఇతి బ్రహ్మాసనమన్వీక్షతే ౫

నిరస్తః పరాగ్వసుః సహ పాప్మనా నిరస్తః సోఽస్తు యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మ ఇతి దక్షిణా తృణం నిరస్యతి ౬

తదన్వాలభ్య జపతీదమహమర్వాగ్వసోః సదనే సీదామ్యృతస్య సదనే సీదామి సత్యస్య సదనే సీదామీష్టస్య సదనే సీదామి పూర్తస్య సదనే సీదామి మామృషదేవ బర్హిః స్వాసస్థం త్వాధ్యాసదేయమూర్ణమ్రదమనభిశోకమ్ ౭

విమృగ్వరీమిత్యుపవిశ్యాసనీయం బ్రహ్మజపం జపతి బృహస్పతిర్బ్రహ్మా బ్రహ్మసదన ఆసిష్యతే బృహస్పతే యజ్ఞం గోపాయ యదుదుద్వత ఉన్నివతః శకేయమితి ౮

దర్భైః స్రువం నిర్మృజ్య నిష్టప్తం రక్షో నిష్టప్తా అరాతయః ప్రత్యుష్టం రక్షః ప్రత్యుష్టా అరాతయ ఇతి ప్రతప్య ౯

మూలే స్రువం గృహీత్వా జపతి విష్ణోర్హస్తోఽసి దక్షిణః పూష్ణా దత్తో బృహస్పతేః

తం త్వాహం స్రువమాదదే దేవానాం హవ్యవాహనమ్

అయం స్రువో వి దధాతి హోమాఞ్ఛతాక్షరచ్ఛన్దసా జాగతేన

సర్వా యజ్ఞస్య సమనక్తి విష్ఠా బార్హస్పత్యేష్టిః శర్మణా దైవ్యేనేతి ౧౦

ఓం భూః శం భూత్యై త్వా గృహ్ణే భూతయ ఇతి ప్రథమం గ్రహం గృహ్ణాతి ౧౧

ఓం భువః శం పుష్ట్యై త్వా గృహ్ణే పుష్టయ ఇతి ద్వితీయమ్ ౧౨

ఓం స్వః శం త్వా గృహ్ణే సహస్రపోషాయేతి తృతీయమ్ ౧౩

ఓం జనచ్ఛం త్వా గృహ్ణేఽపరిమితపోషాయేతి చతుర్థమ్ ౧౪

రాజకర్మాభిచారికేష్వముష్య త్వా ప్రాణాయ గృహ్ణేఽపానాయ వ్యానాయ సమానాయోదానాయేతి పఞ్చమమ్ ౧౫

అగ్నావగ్నిర్భృదా పూతం పురస్తాద్యుక్తో యజ్ఞస్య చక్షురితి జుహోతి ౧౬

పశ్చాదగ్నేర్మధ్యదేశే సమానత్ర పురస్తాద్ధోమాన్ ౧౭

దక్షిణేనాగ్నిముదపాత్ర ఆజ్యాహుతీనాం సంపాతానానయతి ౧౮

పురస్తాద్ధోమ ఆజ్యభాగః సంస్థితహోమః

సంమృద్ధిః శాన్తానామితి ౧౯

ఏతావాజ్యభాగౌ ౨౦ 3

4

వృష్ణే బృహతే స్వర్విదే అగ్నయే శుల్కం హరామి త్విషీమతే । స న స్థిరాన్బలవతః కృణోతు జ్యోక్చ నో జీవాతవే దధాత్వగ్నయే స్వాహేత్యుత్తరపూర్వార్ధ ఆగ్నేయమాజ్యభాగం జుహోతి ౧

దక్షిణపూర్వార్ధ సోమాయ త్వం సోమ దివ్యో నృచక్షాః సుగాం అస్మభ్యం పథో అను ఖ్యః అభి నో గోత్రం విదుష ఇవ నేషోఽఛా నో వాచముశతీం జిగాసి సోమాయ స్వాహేతి ౨

మధ్యే హవిః 3

ఉపస్తీర్యాజ్యం సంహతాభ్యామఙ్గులిభ్యాం ద్విర్హవిషోఽవద్యతి మధ్యాత్పూర్వార్ధాచ్చ ౪

అవత్తమభిఘార్య ద్విర్హవిః ప్రత్యభిఘారయతి ౫

యతోయతోఽవద్యతి తదనుపూర్వమ్ ౬

ఏవం సర్వాణ్యవదానాని ౭

అన్యత్ర సావిష్టకృతాత్ ౮

ఉదేనముత్తరం నయేతి పురస్తాద్ధోమసహతాం పూర్వామ్ ౯

ఏవం పూర్వాంపూర్వాం సంహతాం జుహోతి ౧౦

స్వాహాన్తాభిః ప్రత్యృచం హోమాః ౧౧

యాముత్తరామగ్నే రాజ్యభాగస్య జుహోతి రక్షోదేవత్యా సా యాం దక్షిణతః సోమస్య పితృదేవత్యా సా ౧౨

తస్మాదన్తరా హోతవ్యా దేవలోక ఏవ హూయన్తే ౧౩

యాం హుత్వా పూర్వామపరాం జుహోతి సాపక్రామన్తీ స పాపీయాన్యజమానో భవతి ౧౪

యాం పరాంపరాం సంహతాం జుహోతి సాభిక్రామన్తీ స వసీయాన్యజమానో భవతి ౧౪

యామనగ్నౌ జుహోతి సాన్ధా తయా చక్షుర్యజమానస్య మీయతే సోఽన్ధంభావుకో యజమానో భవతి ౧౬

యాం ధూమే జుహోతి సా తమసి హూయతే సోఽరోచకో యజమానో భవతి ౧౭

యాం జ్యోతిష్మతి జుహోతి తయా బ్రహ్మవర్చసీ భవతి తస్మాజ్జ్యోతిష్మతి హోతవ్యమ్ ౧౮

ఏవమస్మై క్షత్రమగ్నీషోమావిత్యగ్నీషో

మీయస్య ౧౯ ౪

5

అగ్నీషోమా సవేదసా సహూతీ వనతం గిరః

సం దేవత్రా బభూవథుః

యువమేతాని దివి రోచనాన్యగ్నిశ్చ సోమ సక్రతూ అధత్తమ్

యువం సిన్ధూఀ రభిశస్తేరవద్యాదగ్నీషోమావముఞ్చతం గృభీతాన్

అగ్నీషోమా య ఆహుతిం యో వాం దాశాద్ధవిష్కృతిమ్ I స ప్రజయా సువీర్యం విశ్వమాయుర్వ్యశ్నవత్ ౧

ఇన్ద్రాగ్నీ రోచనా దివః పరి వాజేషు భూషథః

తద్వాం చేతి ప్ర వీర్యమ్

శ్నథద్వృత్రముత సనోతి వాజమిన్ద్రా యో అగ్నీ సహురీ సపర్యాత్

ఇరజ్యన్తా వసవ్యస్య భూరేః సహస్తమా సహసా వాజయన్తా

ఇన్ద్రాగ్నీ అస్మాన్రక్షతాం యౌ ప్రజానాం ప్రజావతీ

స ప్రజయా సువీర్యం విశ్వమాయుర్వ్యశ్నవత్

గోమద్ధిరణ్యవద్వసు యద్వామశ్వావదీమహే

ఇన్ద్రాగ్నీ తద్వనేమహి స్వాహేతి ౨

ఐన్ద్రాగ్నస్య హవిషోఽమావాస్యాయామ్ ౩

ప్రాక్స్విష్టకృతః పార్వణౌ హోమౌ సమృద్ధిహోమాః కామ్యహోమాశ్చ ౪

పూర్ణా పశ్చాదితి పౌర్ణమాస్యామ్ ౫

యత్తే దేవా అకృణ్వన్భాగధేయమిత్యమావాస్యాయామ్ ౬

ఆకూత్యై త్వా స్వాహా । కామాయ త్వా స్వాహా । సమృధే త్వా స్వాహా । ఆకూత్యై త్వా కామాయ త్వా సమృధే త్వా స్వాహా । ఋచా స్తోమం సమర్ధయ గాయత్రేణ రథంతరమ్ । బృహద్గాయత్రవర్తని స్వాహా ౭

పృథివ్యామగ్నయే సమనమన్నితి సంనతిభిశ్చ ౮

ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్య ఇతి చ ౯

ఉపస్తీర్యాజ్యం సర్వేషాముత్తరతః సకృత్సకృదవదాయ ద్విరవత్తమభిఘారయతి ౧౦

న హవీంషి ౧౧

ఆ దేవానామపి పన్థామగన్మ యచ్ఛక్నవామ తదనుప్రవోఢుమ్ । అగ్నిర్విద్వాన్స యజాత్స ఇద్ధోతా సోఽధ్వరాన్స ఋతూన్కల్పయాత్యగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేత్యుత్తరపూర్వార్ధేఽవయుతం హుత్వా సర్వప్రాయశ్చిత్తీయాన్హోమాఞ్జుహోతి ౧౨

స్వాహేష్టేభ్యః స్వాహా । వషడనిష్టభ్యః స్వాహా । భేషజం స్విష్ట్యై

స్వాహా । నిష్కృతిర్దురిష్ట్యై స్వాహా । దైవీభ్యస్తనూభ్యః స్వాహా । అయాశ్చాగ్నేఽస్యనభిశస్తిశ్చ సత్యమిత్త్వమయా అసి । అయాసా మనసా కృతోఽయాస్యం హవ్యమూహిషే । అయా నో ధేహి భేషజం స్వాహేత్యఓం స్వాహా భూః స్వాహా భువః స్వాహా స్వః

స్వాహాఓం భూర్భువః స్వః స్వాహేతి ౧౩

౫

6

యన్మే స్కన్నం మనసో జాతవేదో యద్వాస్కన్ధద్ధవిషో యత్రయత్ర

ఉత్రుప్వషో విప్రుషః సం జుహోమి సత్యాః సన్తు యజమానస్య కామాః స్వాహేతి ౧

యన్మే స్కన్నం యదస్మృతీతి చ స్కన్నాస్మృతి హోమౌ ౨

యదద్య త్వా ప్రయతీతి సంస్థిత హోమాః ౩

మనసస్పత ఇత్యుత్తమం చతుర్గృహీతేన ౪

బర్హిరాజ్యశేషేऽనక్తి పృథివ్యై త్వేతి మూలమన్తరిక్షాయ త్వేతి మధ్యం దివే త్వేత్యగ్రమ్ ౫

ఏవం త్రిః ౬

సం బర్హిరక్తమిత్యనుప్రహరతి యథాదేవతమ్ ౭

స్రువమగ్నౌ ధారయతి ౮

యదాజ్యధాన్యాం తత్సంస్రావయతి సంస్రావభాగాస్తవిషా బృహన్తః ప్రస్తరేష్ఠా బర్హిషదశ్చ దేవాః । ఇమం యజ్ఞమభి విశ్వే గృణన్తః స్వాహా దేవా అమృతా మాదయన్తామితి ౯

స్రువోऽసి ఘృతాదనిశితః । సపత్నక్షయణో దివి షీద । అన్తరిక్షే సీద పృథివ్యాం సీదోత్తరోऽహం భూయాసమధరే మత్సపత్నా ఇతి స్రువం ప్రాగ్దణ్డం నిదధాతి ౧౦

వి ముఞ్చామి బ్రహ్మణా జాతవేదసమగ్నిం హోతారమజరం రథస్పృతమ్ । సర్వా దేవానాం జనిమాని విద్వాన్యథాభాగం వహతు హవ్యమగ్నిరగ్నయే స్వాహేతి సమిధమాదధాతి ౧౧

ఏధోऽసీతి ద్వితీయాం సమిదసీతి తృతీయామ్ ౧౨

తేజోऽసీతి ముఖం విమార్ష్టి ౧౩

దక్షిణేనాగ్నిం త్రీన్విష్ణుక్రమాన్క్రమతే విష్ణోః క్రమోऽసీతి దక్షిణేన పాదేనానుసంహరతి సవ్యమ్ ౧౪

సూర్యస్యావృతమిత్యభిదక్షిణమావర్తతే ౧౫

అగన్మ స్వరిత్యాదిత్యమీక్షతే ౧౬

ఇన్ద్రస్య వచసా వయం మిత్రస్య వరుణస్య చ । బ్రహ్మణా స్థాపితం పాత్రం పునరుత్థాపయామసీత్యపరేణాగ్నిముదపాత్రం పరిహృత్యోత్తరేణాగ్నిమాపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి మార్జయిత్వా బర్హిషి పత్న్యఞ్జలౌ నినయతి సముద్రం వః ప్ర హిణోమీతీదం జనాస ఇతి వా ౧౭

వీరపత్న్యహం భూయాసమితి ముఖం విమార్ష్టి ౧౮

వ్రతాని వ్రతపతయ ఇతి సమిధమాదధాతి ౧౯

సత్యం త్వర్తేనేతి పరిషిచ్యోదఞ్చి హవిరుచ్ఛిష్టాన్యుద్వాసయతి ౨౦

పూర్ణపాత్రం దక్షిణా ౨౧

నాదక్షిణం హవిః కుర్వీత యః కురుతే కృత్యామాత్మనః కురుత ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౨౨

అన్వాహార్యం బ్రాహ్మణాన్భోజయతి ౨౩

యద్వై యజ్ఞస్యానన్వితం భవతి తదన్వాహార్యేణాన్వాహ్రియతే ౨౪

ఏతదన్వాహార్యస్యాన్వాహార్యత్వమ్ ౨౫

ఈడ్యా వా అన్యే దేవాః సపర్యేణ్యా అన్యే దేవాః । ఈడ్యా దేవా బ్రాహ్మణాః సపర్యేణ్యాః ౨౬

యజ్ఞేనైవేడ్యాన్ప్రీణాత్యన్వాహార్యేణ సపర్యేణ్యాన్ ౨౭

తేఽస్యోభే ప్రీతా యజ్ఞే భవన్తీతి ౨౮

ఇమౌ దర్శపూర్ణమాసౌ వ్యాఖ్యాతౌ ౨౯

దర్శపూర్ణమాసాభ్యాం పాకయజ్ఞాః ౩౦

అథాప్యపరో హవనయోగో భవతి ౩౧

కుమ్భీపాకాదేవ వ్యుద్ధారం జుహుయాత్ ౩౨

అధిశ్రయణపర్యగ్నికరణాభిఘారణోద్వాసనాలంకరణోత్పవనైః సంస్కృత్య ౩౩

అథాపి శ్లోకౌ భవతః । ఆజ్యభాగాన్తం ప్రాక్తన్త్రమూర్ధ్వం స్విష్టకృతా సహ । హవీంషి యజ్ఞ ఆవాపో యథా తన్త్రస్య తన్తవః । పాకయజ్ఞాన్సమాసాద్యైకాజ్యానేకబర్హిషః । ఏకస్విష్టకృతః కుర్యాన్నానాపి సతి దైవతేతి ౩౪

ఏతేనైవామావాస్యో వ్యాఖ్యాతః ౩౫

ఐన్ద్రాగ్నోఽత్ర ద్వితీయో భవతి ౩౬

తయోర్వ్యతిక్రమే త్వమగ్నే వ్రతపా

అపి కామస్తదగ్నే ఇతి శాన్తాః ౩౭

౬

7

అశ్నాత్యనాదేశే స్థాలీపాకః ౧

పుష్టికర్మసు సారూపవత్సే ౨

ఆజ్యం జుహోతి ౩

సమిధమాదధాతి ౪

ఆవపతి వ్రీహియవతిలాన్ ౫

భక్షయతి క్షీరౌదనపురోడాశరసాన్ ౬

మన్థౌదనౌ ప్రయచ్ఛతి ౭

పూర్వం త్రిషప్తీయమ్ ౮

ఉదకచోదనాయాముదపాత్రం ప్రతీయాత్ ౯

పురస్తాదుత్తరతః సంభారమాహరతి ౧౦

గోరనభిప్రాపాద్వనస్పతీనామ్ ౧౧

సూర్యోదయనతః ౧౨

పురస్తాదుత్తరతోఽరణ్యే కర్మణాం ప్రయోగః ౧౩

ఉత్తరత ఉదకాన్తే ప్రయుజ్య కర్మాణ్యపాం సూక్తైరాప్లుత్య ప్రదక్షిణమావృత్యాప
ఉపస్పృశ్యానవేక్షమాణా గ్రామముదావ్రజన్తి ౧౪

ఆశ్యబన్ధ్యాప్లవనయానభక్ష్యాణి సంపాతవన్తి ౧౫

సర్వాణ్యభిమన్త్ర్యాణి ౧౬

స్త్రీవ్యాధితావాప్లుతావసిక్తౌ శిరస్తః ప్రక్రమ్యా ప్రపదాత్ప్రమార్ష్టి ౧౭

పూర్వం ప్రపాద్య ప్రయచ్ఛతి ౧౮

త్రయోదశ్యా దయస్త్రిస్రో దధిమధుని వాసయిత్వా బధ్నాతి ౧౯

ఆశయతి ౨౦

అన్వారబ్ధాయాభిమన్త్రణహోమాః ౨౧

పశ్చాదగ్నేశ్చర్మణి హవిషాం సంస్కారః ౨౨

ఆనుడుహః శకృత్పిణ్డః ౨౩

జీవఘాత్యం చర్మ ౨౪

అకర్ణోఽశ్మా ౨౫

ఆప్లవనావసేచనానామాచామయతి చ ౨౬

సంపాతవతామశ్నాతి న్యఙ్క్తే వా ౨౭

అభ్యాధేయానాం ధూమం

నియచ్ఛతి ౨౮

శుచినా కర్మప్రయోగః ౨౯

౭

8

పురస్తాద్ధోమవత్సు నిశాకర్మసు పూర్వాహ్ణే యజ్ఞోపవీతీ శాలానివేశనం సమూహయత్యుపవత్స్యద్భక్తమశిత్వా స్నాతోఽహతవసనః ప్రయుఙ్క్తే ౧

స్వస్త్యయనేషు చ ౨

ఇజ్యానాం దిశ్యాన్బలీన్హరతి ౩

ప్రతిదిశముపతిష్ఠతే ౪

సర్వత్రాధికరణం కర్తుర్దక్షిణా ౫

త్రిరుదకక్రియా ౬

అనన్తరాణి సమానాని యుక్తాని ౭

శాన్తం సంభారమ్ ౮

అధికృతస్య సర్వమ్ ౯

విశయే యథాన్తరమ్ ౧౦

ప్ర యచ్ఛ పర్శుమితి దర్భలవనం ప్రయచ్ఛతి ౧౧

అరాతీయోరితి తక్షతి ౧౨

యత్త్వా శిక్వ ఇతి ప్రక్షాలయతి ౧౩

యద్యత్కృష్ణ ఇతి మన్త్రోక్తమ్ ౧౪

పలాశోదుమ్బరజమ్బుకామ్పీలస్రగ్వృక్షశిరీషస్రక్త్యవరణబిల్వజఙ్గిడకుటకగర్త్యగలావలవేతసశి మ్బలసిపునస్యన్దనారణికాశ్మయోక్తతున్యపూతుదారవః శాన్తాః ౧౫

చితిప్రాయశ్చిత్తిశమీశమకాసవంశాశామ్యవాకాతలాశాపలాశవాశాశింశపాశిమ్బలసిపునదర్భాపా మార్గాకృతిలోష్టవల్మీకవపాదూర్వాప్రాన్తవ్రీహియవాః శాన్తాః ౧౬

ప్రమన్దోశీరశలల్యుపధానశకధూమా జరన్తః ౧౭

సీసనదీసీసే అయోరజాంసి కృకలాసశిరః సీసాని ౧౮

దధి ఘృతం మధూదకమితి రసాః ౧౯

వ్రీహియవగోధూమోపవాకతిలప్రియఙ్గుశ్యామాకా ఇతి మిశ్రధాన్యాని ౨౦

గ్రహణమా గ్రహణాత్ ౨౧

యథార్థముదర్కాన్యోజయేత్ ౨౨

ఇహైవ ధ్రువామేహ యాతు యమో మృత్యుః సత్యం బృహదిత్యనువాకో వాస్తోష్పతీయాని ౨౩

దివ్యో గన్ధర్వ ఇమం మే అగ్నే యౌ తే మాతేతి మాతృనామాని ౨౪

స్తువానమిదం హవిర్నిస్సాలామరాయక్షయణం శం నో దేవీ పృశ్నిపర్ణ్యా పశ్యతి

తాన్సత్యౌజాస్త్వయా పూర్వం పురస్తాద్యుక్తో రక్షోహణమిత్యనువాకశ్చాతనాని ౨౫

౮

9

అమ్బయో యన్తి శమ్బుమయోభూ హిరణ్యవర్ణా నిస్సాలాం యే అగ్నయో బ్రహ్మ యజ్ఞానమిత్యేకా తదేవ మృగారసూక్తాని ౧

ఉత్తమం వర్జయిత్వాప నః శోశుచదఘం పునన్తు మా సస్రుషీర్హిమవతః ప్ర స్రవన్తి వాయోః పూతః పవిత్రేణ శం చ నో మయశ్చ నోఽనడుద్భ్యస్త్వం ప్రథమం మహ్యమాపో వైశ్వానరో రశ్మిభిర్యమో మృత్యుర్విశ్వజిత్సంజ్ఞానం నో యద్యన్తరిక్షే పునర్మైత్విన్ద్రియం శివా నః శం నో వాతో వాత్వగ్నిం బ్రూమో వనస్పతీనితి ౨

పృథివ్యై శ్రోత్రాయేతి త్రిః ప్రత్యాసిఞ్చతి ౩

అమ్బయో యన్తి శమ్బుమయోభూ హిరణ్యవర్ణాః శంతాతీయం శివా నః శం నో వాతో వాత్వగ్నిం బ్రూమో వనస్పతీనితి ౪

పృథివ్యై శ్రోత్రాయేతి త్రిః ప్రత్యాసిఞ్చతి ౫

ఇతి శాన్తియుక్తాని ౬

ఉభయతః సావిత్ర్యుభయతః శం నో దేవీ ౭

అహతవాసాః కంసే శాన్త్యుదకం కరోతి ౮

అతిసృష్టో అపాం వృషభ ఇత్యపోఽతిసృజ్య సర్వా ఇమా ఆప ఓషధయ ఇతి పృష్ట్వ సర్వా ఇత్యాఖ్యాత ఓం బృహస్పతిప్రసూతః కరవాణీత్యనుజ్ఞాప్యఓం సవితృప్రసూతః భవానిత్యనుజ్ఞాతః కుర్వీత ౯

పూర్వయా కుర్వీతేతి గార్గ్యపార్థశ్రవసభాగలికాఙ్కాయనోపరిబభ్రవకౌశికజాటికాయనకౌరుపథయః ౧౦

అన్యతరయా కుర్వీతేతి యువా కౌశికో యువ కౌశికః ౧౧ ౯

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే ప్రథమోఽధ్యాయః సమాప్తః

10

పూర్వస్య మేధాజననాని ౧

శుకసారికృశానాం జిహ్వా బధ్నాతి ౨

ఆశయతి ౩

ఔదుమ్బరపలాశకర్కన్ధూనామాదధాతి ౪

ఆవపతి ౫

భక్షయతి ౬

ఉపాధ్యాయాయ భైక్షం ప్రయచ్ఛతి ౭

సుప్తస్య కర్ణమనుమన్త్రయతే ౮

ఉపసీదఞ్జపతి ౯

ధానాః సర్పిర్మిశ్రాః సర్వహుతాః ౧౦

తిలమిశ్రా హుత్వా ప్రాశ్నాతి ౧౧

పురస్తాదగ్నేః కల్మాషం దణ్డం నిహత్య పశ్చాదగ్నేః కృష్ణాజినే ధానా అనుమన్త్రయతే ౧౨

సూక్తస్య పారం గత్వా ప్రయచ్ఛతి ౧౩

సకృజ్జుహోతి ౧౪

దణ్డధానాజినం దదాతి ౧౫

అహం రుద్రేభిరితి శుక్లపుష్పహరితపుష్పే కింస్త్యనాభిపిప్పల్యౌ జాతరూపశకలేన ప్రాకస్తనగ్రహేత్రాప్యశయతి ౧౬

ప్రథమప్రవదస్య మాతురుపస్థే తాలుని సంపాతానానయతి ౧౭

దధిమధ్వాశయతి ౧౮

ఉపనీతం వాచయతి వార్షశతికం కర్మ ౧౯

త్వం నో మేధే ద్యౌశ్చ మ ఇతి భక్షయతి ౨౦

ఆదిత్యముపతిష్ఠతే ౨౧

యదగ్నే తపసేత్యాగ్రహాణ్యాం భక్షయతి ౨౨

అగ్నిముపతిష్ఠతే ౨౩

ప్రాతరగ్నిం గిరావరగరాటేషు దివస్పృథివ్యా ఇతి సంహాయ ముఖం విమార్ష్టి ౨౪

౧

౧౦

11

పూర్వస్య బ్రహ్మచారిసాంపదాని ౧

ఔదుమ్బర్యాదయః ౨

బ్రహ్మచార్యావసథాదుపస్తరణాన్యాదధాతి ౩

పిపీలికోద్వాపే మేదోమధుశ్యామాకేషీకతూలాన్యాజ్యం జుహోతి ౪

ఆజ్యశేషే పిపీలికోద్వాపానోప్య గ్రామమేత్య సర్వహుతాన్ ౫

బ్రహ్మచారిభ్యోఽన్నం ధానాస్తిలమిశ్రాః ప్రయచ్ఛతి ౬

ఏతాని గ్రామసాంపదాని ౭

వికార స్థూణామూలావతక్షణాని సభానాముపస్తరణాని ౮

గ్రామీణేభ్యోఽన్నమ్ ౯

సురాం సురాపేభ్యః ౧౦

ఔదుమ్బర్యాదీని భక్షణాన్తాని సర్వసాంపదాని ౧౧

త్రిర్జ్యోతిః కురుతే ౧౨

ఉపతిష్ఠతే ౧౩

సవ్యాత్పాణిహృదయాల్లోహితం రసమిశ్రమశ్నాతి ౧౪

పృశ్నిమన్థః ౧౫

జిహ్వాయా ఉత్పాద్యమక్ష్ణోః పరిస్తరణమస్తృహణం హృదయం దూర్శ ఉపనహ్య తిస్రో రాత్రీః పల్పూలనే వాసయతి ౧౬

చూర్ణాని కరోతి ౧౭

మైత్రధాన్యే మన్థ ఓప్య దధి మధుమిశ్రమశ్నాతి ౧౮

అస్మిన్వసు యదాబధ్నన్నవ ప్రాణానితి యుగ్మకృష్ణలం వాసితం బధ్నాతి ౧౯

సారూపవత్సం పురుషగాత్రం ద్వాదశరాత్రం సంపాతవన్తం కృత్వానభిముఖమశ్నాతి ౨౦ ౨

౧౧

12

కథం మహ ఇతి మాదానకశృతం క్షీరౌదనమశ్నాతి ౧

చమసే సరూపవత్సాయా దుగ్ధే వ్రీహియవావవధాయ మూర్చయిత్వా మధ్వాసిచ్యాశయతి ౨

పృథివ్యై శ్రోత్రాయేతి జుహోతి ౩

వత్సో విరాజ ఇతి మన్త్రాన్తాని ౪

సహృదయం తదూ షు సం జానీధ్వమేహ యాతు సం వః పృచ్యన్తాం సం వో మనాంసి సంజ్ఞానం న ఇతి సాంమనస్యాని ౫

ఉదకులిజం సంపాతవన్తం గ్రామం పరిహృత్య మధ్యే నినయతి ౬

ఏవం సురాకులిజమ్ ౭

త్రిహాయణ్యా వత్సతర్యాః శుక్తాని పిశితాన్యాశయతి ౮

భక్తం సురాం ప్రపాం సంపాతవత్కరోతి ౯

పూర్వస్య మమాగ్నే వర్చ ఇతి వర్చస్యాని ౧౦

ఔదుమ్బర్యాదీని త్రీణి ౧౧

కుమార్యా దక్షిణమూరుమభిమన్త్రయతే ౧౨

వపాం జుహోతి ౧౩

అగ్నిముపతిష్ఠతే ౧౪

ప్రాతరగ్నిం గిరావరగరాఱేషు దివస్పృథివ్యా ఇతి దధిమధ్వాశయతి ౧౫

కీలాలమిశ్రం క్షత్రియం కీలాలమితరాన్ ౧౬

3

౧౨

13

హస్తివర్చసమితి హస్తినమ్ ౧

హాస్తిదన్తం బధ్నాతి ౨

లోమాని జతునా సందిహ్య జాతరూపేణాపిధాప్య 3

సింహే వ్యాఘ్రే యశో హవిరితి స్నాతకసింహవ్యాఘ్రబస్తకృష్ణవృషభరాజ్ఞాం నాభిలోమాని ౪

దశానాం శాన్తవృక్షాణాం శకలాని ౫

ఏతయోః ప్రాతరగ్నిం గిరావరగరాఱేషు దివస్పృథివ్యా ఇతి సప్త మర్మాణి స్థాలీపాకే పృక్తాన్యశ్నాతి ౬

అకుశలం యో బ్రాహ్మణో లోహితమశ్నీయాదితి గార్గ్యః ౭

ఉక్తో లోమమణిః ౮

సర్వైరాప్లావయతి ౯

అవసిఞ్చతి ౧౦

చతురఙ్గులం తృణం రజోహరణం బిన్దునాభిశ్చోత్యోపమథ్య ౧౧

శుని కిలాసమజే పలితం తృణే జ్వరో యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మస్తస్మిన్రాజయక్ష్మ ఇతి దక్షిణా తృణం నిరస్యతి గన్ధప్రవాదాభిరలంకురుతే ౧౨ ౪

౧౩

14

పూర్వస్య హస్త్రిత్రసనాని ౧

రథచక్రేణ సంపాతవతా ప్రతిప్రవర్తయతి ౨

యానేనాభియాతి ౩

వాదిత్రైః ౪

దృతివస్త్యోరోప్య శర్కరాః ౫

తోత్రేణ నగ్నప్రచ్ఛన్నః ౬

విద్మా శరస్య మా నో విదన్నదారసృత్స్వస్తిదా అవ మన్యుర్నిర్ఢస్తః పరి వర్త్మాన్యభిభూరిన్ద్రో జయాత్యభి త్వేన్ద్రేతి సాంయామికాణి ౭

ఆజ్యసక్తూఞ్జుహోతి ౮

ధనురిధ్మే ధనుఃసమిధమాదధాతి ౯

ఏవమిష్విధ్మే ౧౦

ధనుః సంపాతవద్విమృజ్య ప్రయచ్ఛతి ౧౧

ప్రథమస్యేషుపర్యయణాని ౧౨

ద్రుఘ్న్యోర్జ్యాపాశతృణమూలాని బధ్నాతి ౧౩

ఆరేఽసావిత్యపనోదనాని ౧౪

ఫలీకరణతుషబుసావతక్షణాన్యావపతి ౧౫

అన్వాహ ౧౬

అగ్నిర్నః శత్రూనగ్నిర్నో దూత ఇతి మోహనాని ౧౭

ఓదనేనోపయమ్య ఫలీకరణానులూఖలేన జుహోతి ౧౮

ఏవమణూన్ ౧౯

ఏకవింశత్యా శర్కరాభిః ప్రతినిష్పునాతి ౨౦

అప్వాం యజతే ౨౧

సంశితమితి శితిపదీం సంపాతవతీమవసృజతి ౨౨

ఉద్వృధత్సు యోజయేత్ ౨౩

ఇమమిన్ద్రేతి యుక్తయోః ప్రదానాన్తాని ౨౪

దిగ్యుక్తాభ్యాం నమో దేవవధేభ్య ఇత్యుపతిష్ఠతే ౨౫

త్వయా మన్యో యస్తే మన్యో ఇతి సంరమ్భణాని ౨౬

సేనే సమీక్షమాణో జపతి ౨౭

భాఙ్గమౌఞ్జాన్పాశానిఙ్గిడాలంకృతాన్సంపాతవతోఽనూక్తాన్సేనాక్రమేషు వపతి ౨౮

ఏవమామపాత్రాణి ౨౯

ఇఙ్గిడేన సంప్రోక్ష్య తృణాన్యాఙ్గిరసేనాగ్నినా దీపయతి ౩౦

యాం ధూమోఽవతనోతి తాం జయన్తి ౩౧ ౫

౧౪

15

బుధజ్మన్త్రస్తదిదాసేత్యాశ్వత్థ్యాం పాత్ర్యాం త్రివృతి గోమయపరిచయే హస్తిపృష్ఠే పురుషశిరసి వామిత్రాఇజ్జుహ్వాదభిప్రక్రమ్య నివపతి ౧

వరాహవిహితాద్రాజానో వేదిం కుర్వన్తి ౨

తస్యాం ప్రదానాన్తాని ౩

ఏకేష్వాహతస్యాదహన ఉపసమాధాయ దీర్ఘదణ్డేన స్రువేణ రథచక్రస్య ఖేన సమయా జుహోతి ౪

యోజనీయాం శ్రుత్వా యోజయేత్ ౫

యది చిన్ను త్వా నమో దేవవధేభ్య ఇత్యన్వాహ ౬

వైశ్యాయ ప్రదానాన్తాని ౭

త్వయా వయమిత్యాయుధిగ్రామణ్యే ౮

ని తద్ధధిష ఇతి రాజ్ఞోదపాత్రం ద్వోద్వావవేక్షయేత్ ౯

యన్న పశ్యేన్న యుధ్యేత ౧౦

ని తద్ధధిషే వనస్పతేఽయా విష్వాగ్న ఇన్ద్రో దిశశ్చతస్ర ఇతి నవం రథం రాజానం ససారథిమాస్థాపయతి ౧౧

బ్రహ్మ జజ్ఞానమితి జీవితవిజ్ఞానమ్ ౧౨

తిస్రః స్నావరజ్జూరజ్జారేష్వవధాయ ౧౩

ఉత్కుచతీషు కల్యాణమ్ ౧౪

సాంగ్రామికమేతా వ్యాదిశతి మధ్యే మృత్యురితరే సేనే ౧౫

పరాజేష్యమాణాన్మృత్యురతివర్తతే జేష్యన్తో మృత్యుమ్ ౧౬

అగ్రేషూత్కుచత్సు ముఖ్యా హన్యన్తే మధ్యేషు మధ్యా అన్తేష్వవరే ౧౭

ఏవమిషీకాః ౧౮

౬

౧౫

16

ఉచ్చైర్ఘోష ఉప శ్వాసయేతి సర్వవాదిత్రాణి ప్రక్షాల్య తగరోశీరేణ సంధావ్య సంపాతవన్తి త్రిరాహత్య ప్రయచ్ఛతి ౧

విహృదయమిత్యుచ్చైస్తరాం హుత్వా స్రువముద్వర్తయన్ ౨

సోమాంశుం హరిణచర్మణ్యుత్స్యూవ్య క్షత్రియాయ బధ్నాతి ౩

పరి వర్త్మానీన్ద్రో జయాతీతి రాజా త్రిః సేనాం పరియాతి ౪

ఉక్తః పూవస్య సోమాంశుః ౫

సందానం వ ఆదానేనేతి పాశైరాదానసందానాని ౬

మర్మాణి త ఇతి క్షత్రియం సంనాహయతి ౭

అభయానామప్యయః ౮

ఇన్ద్రో మన్థత్వితి ౯

పూతిరజ్జురితి పూతిరజ్జుమవధాయ ౧౦

అశ్వత్థబధకయోరగ్నిం మన్థతి ౧౧

ధూమమితి ధూమమనుమన్త్రయతే ౧౨

అగ్నిమిత్యగ్నిమ్ ౧౩

తస్మిన్నరణ్యే సపత్నక్షయణీరాదధాత్యశ్వత్థబధకతాజద్భఙ్గాహ్వఖదిరశరాణామ్ ౧౪

ఉక్తాః పాశాః ౧౫

ఆశ్వత్థాని కూటాని భాఙ్గాని జాలాని ౧౬

బాధకదణ్డాని ౧౭

స్వాహైభ్య ఇతి మిత్రేభ్యో జుహోతి ౧౮

దురాహామీభ్య ఇతి సవ్యేనేఙ్గిడమమిత్రేభ్యో బాధకే ౧౯

ఉత్తరతోఽగ్నేర్లోహితాశ్వత్థస్య శాఖాం నిహత్య నీలలోహితాభ్యాం సూత్రాభ్యాం పరితత్య నీలలోహితేనామూనితి దక్షిణా ప్రహాపయతి ౨౦

యే బాహవ ఉత్తిష్ఠతేతి యథాలిఙ్గం సంప్రేష్యతి ౨౧

హోమాథే పృషదాజ్యమ్ ౨౨

ప్రదానాన్తాని వాప్యాని ౨౩

వాప్యైస్త్రిషన్ధీని వజ్రరూపాణ్యర్బుదిరూపాణి ౨౪

శితిపదీం సంపాతవతీం దర్భరజ్జ్వా క్షత్రియాయోపాసఙ్గదణ్డే బధ్నాతి ౨౫

ద్వితీయామస్యతి ౨౬

అస్మిన్వస్విత్తి రాష్ట్రావగమనమ్ ౨౭

ఆనుశూకానాం వ్రీహీణామావ్రస్కజైః కామ్పీలైః శృతం సారూపవత్సమాశయతి ౨౮

అభీవర్తేనేతి రథనేమిమణిమయఃసీసలోహరజతతామ్రమవేష్టితం హేమనాభిం వాసితం బద్ధ్వా సూత్రోతం బర్హిషి కృత్వా సంపాతవన్తం ప్రత్యృచం భృష్టీరభీవర్తోత్తమాభ్యామాచృతతి ౨౯

అచిక్రదదా త్వా గన్నితి యస్మాద్రాష్ట్రాదవరుద్ధస్తస్యాశాయాం శయనవిధం పురోడాశం దర్భేషూదకే నినయతి ౩౦

తతో లోష్టేన జ్యోతిరాయతనం సంస్తీర్య క్షీరౌదనమశ్నాతి ౩౧

యతో లోష్టస్తతః సంభారాః ౩౨

తిసృణాం ప్రాతరశితే పురోడాశే హ్వాయన్తే ౩౩ ౭

౧౬

17

భూతో భూతేష్వితి రాజానమభిషేక్ష్యన్మహానదే శాన్త్యుదకం కరోత్యాదిష్టానామ్ ౧

స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా దక్షిణతః పరిగృహ్యాయా దర్భేషు తిష్ఠన్తమభిషిఞ్చతి ౨

తల్పార్షభం చర్మారోహయతి ౩

ఉదపాత్రం సమాసిఞ్చేతే ౪

విపరిదధానే ౫

సహైవ నౌ సుకృతం సహ దుష్కృతమితి బ్రహ్మా బ్రూయాత్ ౬

యో దుష్కృతం కరవత్తస్య దుష్కృతం సుకృతం నౌ సహేతి ౭

ఆశయతి ౮

అశ్వమారోహ్యాపరాజితాం ప్రతిపాదయతి ౯

సహస్రం గ్రామవరో దక్షిణా ౧౦

విపరిధానాన్తమేకరాజేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౧

తల్పే దర్భేష్వభిషిఞ్చతి ౧౨

వర్షీయసి వైయాఘ్రం చర్మారోహయతి ౧౩

చత్వారో రాజపుత్రాస్తాల్పాః పృథక్పాదేషు శయనం పరామృశ్య సభాం ప్రాపయన్తి ౧౪

దాసః పాదౌ ప్రక్షాలయతి ౧౫

మహాశూద్ర ఉపసిఞ్చతి ౧౬

కృతసంపన్నానక్షానాత్తృతీయం విచినోతి ౧౭

వైశ్యాః సర్వస్వజైనముపతిష్ఠత ఉత్సృజాయుష్మన్నితి ౧౮

ఉత్సృజామి బ్రాహ్మణాయోత్సృజామి క్షత్రియాయోత్సృజామి వైశ్యాయ ధర్మో మే జనపదే చర్యతామితి ౧౯

ప్రతిపద్యతే ౨౦

ఆశయతి ౨౧

అశ్వమారోహ్యాపరాజితాం ప్రతిపాదయతి ౨౨

సభాముదాయాతి ౨౩

మధుమిశ్రం బ్రాహ్మణాన్భోజయతి ౨౪

రసానాశయతి ౨౫

మాహిషాణ్యుపయాతి ౨౬

కుర్యుర్గామితి గార్గ్యపార్థశ్రవసౌ నేతి భాగలిః ౨౭

ఇమమిన్ద్ర వర్ధయ క్షత్రియం మ ఇతి క్షత్రియం ప్రాతఃప్రాతరభిమన్త్రయతే ౨౮

ఉక్తం సమాసేచనం విపరిధానమ్ ౨౯

సవితా ప్రసవానామితి పౌరోహిత్యే వత్స్యన్వైశ్వలోపీః సమిధ ఆధాయ ౩౦

ఇన్ద్ర క్షత్రమితి క్షత్రియముపనయీత ౩౧

తదాహుర్న క్షత్రియం సావిత్రీం వాచయేదితి ౩౨

కథం ను తముపనయీత యన్న వాచయేత్ ౩౩

వాచయేదేవ వాచయేదేవ ౩౪ ౮

౧౭

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే ద్వితీయోఽధ్యాయః సమాప్తః

18

పూర్వస్య పూర్వస్యాం పౌర్ణమాస్యామస్తమిత ఉదకాన్తే కృష్ణచైలపరిహితో నిరృతికర్మాణి ప్రయుఙ్క్తే ౧

నావ్యాయా దక్షిణావర్తే శాపేటం నిఖనేత్ ౨

అపాం సూక్తైరవసిఞ్చతి ౩

అప్సు కృష్ణం జహాతి ౪

అహతవసన ఉపముచ్యోపానహౌ జీవఘాత్యాయా ఉదావ్రజతి ౫

ప్రోష్య తాముత్తరస్యాం సాంపదం కురుతే ౬

శాపేటమాలిప్యాప్సు నిబధ్య తస్మిన్నుపసమాధాయ సంపాతవన్తం కరోతి ౭

అశ్నాతి ౮

ఆధాయ కృష్ణం ప్రవాహయతి ౯

ఉపముచ్య జరదుపానహౌ సవ్యేన జరచ్ఛత్రం దక్షిణేన శాలాతృణాన్యాదీప్య జీర్ణం వీరిణమభిన్యస్యతి ౧౦

అనావృతమావృత్య సకృజ్జుహోతి ౧౧

సవ్యం ప్రహరత్యుపానహౌ చ ౧౨

జీర్ణే వీరిణ ఉపసమాధాయాయం తే యోనిరితి జరత్కోష్ఠాద్వ్రీహీఞ్ఛర్కరామిశ్రానావపతి ౧౩

ఆ నో భరేతి ధానాః ౧౪

యుక్తాభ్యాం సహ కోష్ఠాభ్యాం తృతీయామ్ ౧౫

కృష్ణశకునేః సవ్యజఙ్ఘాయామఙ్కమనుబధ్యాఙ్కే పురోడాశం ప్ర పతేత ఇత్యనావృతం ప్రపాదయతి ౧౬

నీలం సంధాయ లోహితమాచ్ఛాద్య శుక్లం పరిణహ్య ద్వితీయయోష్ణీషమఙ్కేనోపసాద్య సవ్యేన సహాఙ్కేనావాజప్స్వపవిధ్యతి ౧౭

తృతీయయా ఛన్నం చతుర్థ్యా సంవీతమ్ ౧౮

పూర్వస్య చిత్రాకర్మ ౧౯

కులాయ శృతం హరితబర్హిషమశ్నాతి ౨౦

అన్వక్తాః ప్రాదేశమాత్రోరాదధాతి ౨౧

నావ్యయోః సాంవైద్యే పశ్చాదగ్నేర్భూమిపరిలేఖే కీలాలం ముఖేనాశ్నాతి ౨౨

తేజోవ్రతం త్రిరాత్రమశ్నాతి ౨౩

తద్వృక్షః ౨౪

శంభుమయోభుభ్యాం బ్రహ్మ జఙ్ఞానమస్య వామస్య యో రోహిత ఉదస్య కేతవో మూర్ధాహం విషాసహిమితి సలిలైః క్షీరౌదనమశ్నాతి ౨౫

మన్థాన్తాని ౨౬

ద్వితీయేన ప్రవత్స్యన్ప్రవిషాముపదధీత ౨౭

అథ ప్రత్యేత్య ౨౮

అథ ప్రత్యేత్య ౨౯

అథ ప్రార్థయమాణః ౩౦

అథ ప్రార్థయమాణః ౩౧

చత్వారో ధాయాః పలాశయష్టీనాం భవన్తి ౩౨

దర్భాణాముపోలవానాం చత్వారః ౩౩

తం వ్యతిషక్తమష్టావరమిధ్మం సాత్త్రికేఽగ్నావాధాయాజ్యేనాభిజుహుయాత్ ౩౪

ధూమం నియచ్ఛేత ౩౫

లేపం ప్రాశ్నీయాత్ ౩౬

తము చేన్న విన్దేదయ సత్త్రస్యాయతనే యజ్ఞాయతనమివ కృత్వా ౩౭

సముద్ర ఇత్యాచక్షతే కర్మ ౩౮

౧

౧౮

19

అమ్బయో యన్తి శంభుమయోభుభ్యాం బ్రహ్మ జజ్ఞానమా గావ ఏకా చ మ ఇతి గా లవణం పాయయత్యుపతాపినీః ౧

ప్రజననకామాః ౨

ప్రపామవరుణద్ధి ౩

సం సం స్రవన్త్వితి నావ్యాభ్యాముదకమాహరతః సర్వత ఉపాసేచమ్ ౪

తస్మిన్మైత్రధాన్యం శృతమశ్నాతి ౫

మన్థం వా దధిమధుమిశ్రమ్ ౬

యస్య శ్రియం కామయతే తతో వ్రీహ్యాజ్యపయ ఆహార్య క్షీరౌదనమశ్నాతి ౭

తదలాభే హరితగోమయమాహార్య శోషయిత్వా త్రివృతి గోమయపరిచయే శృతమశ్నాతి ౮

శేరభకేతి సాముద్రమప్సు కర్మ వ్యాఖ్యాతమ్ ౯

అనపహతధానా లోహితాజాయా ద్రప్సేన సంనీయాశ్నాతి ౧౦

ఏతావదుపైతి ౧౧

తృణానాం గ్రన్థీనుద్గ్రథ్నన్నపక్రామతి ౧౨

తానుదావ్రజన్నుదపాత్రస్యోదపాత్రేణాభిప్లావయతి ముఖం విమార్ష్టి ౧౩

ఏహ యన్తు పశవః సం వో గోష్ఠేన ప్రజావతీః ప్రజాపతిరితి గోష్ఠకర్మాణి ౧౪

గృష్టేః పీయూషం శ్లేష్మమిశ్రమశ్నాతి ౧౫

గాం దదాతి ౧౬

ఉదపాత్రం నినయతి ౧౭

సముహ్య సర్వేనాధిష్ఠాయార్ధం దక్షిణేన విక్షిపతి ౧౮

సారూపవత్సే శకృత్పిణ్డాన్గుగ్గులులవణే ప్రతినీయ పశ్చాదగ్నేర్నిఖనతి ౧౯

తిసృణాం ప్రాతరశ్నాతి ౨౦

వికృతే సంపన్నమ్ ౨౧

ఆయమగన్నయం ప్రతిసరోఽయమ్ మే వరణోఽరాతీయోరితి మన్త్రోక్తాన్వాసితాన్బధ్నాతి ౨౨

ఉత్తమస్య చతురో జాతరూపశకలేనానుసూత్రం గమయిత్వావభుజ్య త్రైధం పర్యస్యతి ౨౩

ఏతమిధ్మమిత్యుపసమాధాయ ౨౪

తమిమం దేవతా ఇతి వాసితముల్లుప్య బ్రహ్మణా తేజసేతి బధ్నాతి ౨౫

ఉత్తమో అసీతి మన్త్రోక్తమ్ ౨౬

అక్షితాస్త ఇతి యవమణిమ్ ౨౭

ప్రథమా హ వ్యువాస 'సేత్యష్టక్యాయా వపాం సర్వేణ సూక్తేన త్రిర్జుహోతి ౨౮

సమవత్తానాం స్థాలీపాకస్య ౨౯

సహహుతానాజ్యమిశ్రాన్హుత్వా పశ్చాదగ్నేర్వాగ్యతః సంవిశతి ౩౦

మహాభూతానాం కీర్తయన్సంజిహీతే ౩౧

౨

౧౯

20

సీరా యుఙ్జన్తీతి యుగలాఙ్గలం ప్రతనోతి ౧

దక్షిణముష్టారం ప్రథమం యునక్తి ౨

ఏహి పూర్ణకేత్యుత్తరమ్ ౩

కీనాశా ఇతరాన్ ౪

అశ్వినా ఫాలం కల్పయతాముపావతు బృహస్పతిః

యథాసద్బహుధాన్యమయక్ష్మం బహుపూరుషమితి ఫాలమతికర్షతి ౫

ఇరావానసి ధార్తరాష్ట్రే తవ మే సత్త్రే రాధ్యతామితి ప్రతిమిమీతే ౬

అపహతాః ప్రతిష్ఠా ఇత్యపూపైః ప్రతిహత్య కృషతి ౭

సూక్తస్య పారం గత్వా ప్రయచ్ఛతి ౮

తిస్రః సీతాః ప్రాచీర్గమయన్తి కల్యాణీర్వాచో వదన్తః ౯

సీతే వన్దామహే త్వేత్యావర్తయిత్వోత్తరస్మిన్సీతాన్తే పురోడాశేనేన్ద్రం యజతే ౧౦

అశ్వినౌ స్థాలీపాకేన ౧౧

సీతాయాం సంపాతానానయన్తి ౧౨

ఉదపాత్ర ఉత్తరాన్ ౧౩

శష్పహవిషామవధాయ ౧౪

సర్వమనక్తి ౧౫

యత్ర సంపాతానానయతి తతో లోష్టం ధారయన్తం పత్నీ పృచ్ఛత్యకృక్షతేతి ౧౬

అకృక్షామేతి ౧౭

కిమాహార్షీరితి । ౧౮

విత్తిం భూతిం పుష్టిం ప్రజాం పశూనన్నమన్నాద్యమితి ౧౯

ఉత్తరతో మధ్యమాయాం నివపతి ౨౦

అభ్యజ్యోత్తరఫాలం ప్రాతరాయోజనాయ నిదధాతి ౨౧

సీతాశిరఃసు దర్భానాస్తీర్య ప్లక్షోదుమ్బరస్య త్రీంస్త్రీంశ్చమసాన్నిదధాతి ౨౨

రసవతో దక్షిణే శష్పవతో మధ్యమే పురోడాశవత ఉత్తరే ౨౩

దర్భాన్ప్రత్యవభుజ్య సంవపతి ౨౪

సారూపవత్సే శకృత్పిణ్డాన్గుగ్గులులవణే ప్రతినీయాశ్నాతి ౨౫

అనుడుత్సాంపదమ్ ౨౬

3

౨౦

21

పయస్వతీరితి స్పాతికరణమ్ ౧

శాన్తఫలశిలాకృతిలోష్టవల్మీకరాశివాపం త్రీణి కూదీప్రాన్తాని మధ్యమపలాశే దర్భేణ పరివేష్ట్య రాశిపల్యేషు కరోతి ౨

సాయం భుఞ్జతే ౩

ప్రత్యావపన్తి శేషమ్ ౪

ఆ భక్తయాతనాత్ ౫

అనుమన్త్రయతే ౬

అయం నో నభసస్పతిరితి పల్యేఽశ్మాన సంప్రోక్ష్యాన్వృచం కాశీనోప్యావాపయతి ౭

ఆ గావ ఇతి గా ఆయతీః ప్రత్యుత్తిష్ఠతి ౮

ప్రావృషి ప్రథమధారస్యేన్ద్రాయ త్రిర్జుహోతి ౯

ప్రజావతీరితి ప్రతిష్ఠమానా అనుమన్త్రయతే ౧౦

కర్కిప్రవాదానాం ద్వాదశదామ్న్యం సంపాతవత్యామయం ఘాస ఇహ వత్సామితి మన్త్రోక్తమ్ ౧౧

యస్తే శోకాయేతి వస్త్రసాంపదీ ౧౨

తిస్రః కూదీమయోరూర్ణనాభికులాయ పరిహితా అన్వక్తా ఆదధాతి ౧౩

అత్యన్తేషీకా మౌఞ్జపరిహితా మధునా ప్రలిప్య చిక్కశేషు పర్యస్య ౧౪

ఉత పుత్ర ఇతి జ్యేష్ఠం పుత్రమవసాయయతి ౧౫

మితశరణః సాంపదం కురుతే ౧౬

అర్ధమర్ధేనేత్యార్ద్రపాణీ రసం జ్ఞాత్వా ప్రయచ్ఛతి ౧౭

శాన్తశాఖయా ప్రాగ్భాగమపాకృత్య ౧౮

ప్రత్యగ్ని పరిచృతతి ౧౯

తస్యా అమావాస్యాయాం తిస్రః ప్రాదేశమాత్రీరాదధాతి ౨౦

త్వే క్రతుమితి రసప్రాశనీ ౨౧

రసకర్మాణి కురుతే ౨౨

స్తుష్వ వర్ష్మన్నితి ప్రాజాపత్యామావాస్యాయామస్తమితే వల్మీకశిరసి దర్భావస్తీర్ణేఽధ్యధి దీపం ధారయంస్త్రిర్జుహోతి ౨౩

తణ్డులసంపాతానానీయ రసైరుపసిచ్యాశ్నాతి ౨౪

ఏవం పౌర్ణమాస్యామాజ్యోతాన్ ౨౫

౪

౨౧

22

ఋధఙ్మన్త్రస్తదిదాసేతి మైత్రధాన్యం భృష్టపిష్టం లోహితాలంకృతం రసమిశ్రమశ్నాతి ౧

అభృష్టం ప్లక్షోదుమ్బరస్యోత్తరతోఽగ్నేస్త్రిషు చమసేషు పూర్వాహ్ణస్య తేజసాగ్రమన్నస్య ప్రాశిషమితి పూర్వాహ్ణే ౨

మధ్యన్దినస్య తేజసా మధ్యమన్నస్య ప్రాశిషమితి మధ్యన్దినే ౩

అపరాహ్ణస్య తేజసా సర్వమన్నస్య ప్రాశిషమిత్యపరాహ్ణే ౪

ఋతుమత్యా స్త్రియా అఙ్గులిభ్యాం లోహితమ్ ౫

యత్క్షేత్రం కామయతే తస్మిన్కీలాలం దధిమధుమిశ్రమ ౬

సంవత్సరం స్త్రియమనుపేత్య శుక్ల్యాం రేత ఆనీయ తణ్డులమిశ్రం సప్తగ్రామమ్ ౭

ద్వాదశీమమావాస్యేతి క్షీరభక్షో భవత్యమావాస్యాయాం దధిమధుభక్షస్తస్య మూత్ర ఉదకద

ధిమధుపల్పూలనాన్యాసిచ్య ౮

క్రవ్యాదం నాడీ ప్ర వివేశాగ్నిం ప్రజాభాగ్జీరతో మాయయైతౌ।

ఆవాం దేవీ జుషాణే ఘృతాచీ ఇమమన్నాద్యాయ ప్ర విశతం స్వాహేతి ౯

నిశాయామాగ్రయణతణ్డులానుదక్యాన్మధుమిశ్రాన్నిదధాత్యా యవానాం పక్తేః ౧౦

ఏవం యవానుభయాన్సమోప్య ౧౧

త్రివృతి గోమయపరిచయే శృతమశ్నాతి ౧౨

సమృద్ధమితి కాఙ్క్షయనః ౧౩

మమాగ్నే వర్చ ఇతి సాత్త్రికానగ్నీన్దర్భపూతీకభాఙ్గాభిః పరిస్తీర్య గార్హపత్యశృతం సర్వేషు సంపాతవన్తం గార్హపత్యదేశేఽశ్నాతి ౧౪

ఏవం పూర్వస్మిన్నపరయోరుపసంహృత్య ౧౫

ఏవం ద్రోణకలశే రసానుక్తమ్ ౧౬

౫

౨౨

23

యజూంషి యజ్ఞ ఇతి నవశాలాయాం సర్పిర్మధుమిశ్రమశ్నాతి ౧

దోషో గాయేతి ద్వితీయామ్ ౨

యుక్తాభ్యాం తృతీయామ్ ౩

అనుమతీం చతుర్థీమ్ ౪

శాలామఙ్గులిభ్యాం సంప్రోక్ష్య గృహపత్న్యాసాద ఉపవిశ్యోదపాత్రం నినయతి ౫

ఇహైవ స్తేతి వాచం విసృజతే ౬

ఊర్ధ్వా అస్యేతి వార్ష్మణమౌదుమ్బరం మన్థప్రతిరూపమభిజుహోతి ౭

అసంఖ్యాతా అధిశృత్య సప్తాగమశష్కులీః ౮

త్వష్టా మ ఇతి ప్రాతర్విభుజ్యమాణోఽశ్నాతి ౯

జ్యాయుం బధ్నాతి ౧౦

దణ్డం సంపాతవన్తం విమృజ్య ధారయతి ౧౧

వాయురేనా ఇతి యుక్తయోశ్చిత్రాకర్మనిశాయాం సంభారాన్సంపాతవతః కరోతి ౧౨

అపరేద్యుర్వాయురేనా ఇతి శాఖయోదకధారయా గాః పరిక్రామతి ౧౩

ప్రథమజస్య శకలమవధాయౌదుమ్బరేణాసినా లోహితేనేతి మన్త్రోక్తమ్ ౧౪

యథా చక్రురితీక్షుకాశకాణ్డ్యా లోహితం నిర్మృజ్య రసమిశ్రమశ్నాతి ౧౫

సర్వమౌదుమ్బరమ్ ౧౬

యస్యేదమా రజ ఇత్యాయోజనానామప్యయః ౧౭

౬

౨౩

24

ఉచ్ఛ్రయస్వేతి బీజోపహరణమ్ ౧

ఆజ్యమిశ్రాన్యవానుర్వరాయాం కృష్టే ఫాలేనోదుహ్యాన్వృచం కాశీన్నినయతి నివపతి ౨

అభి త్యమితి మహావకాశేఽరణ్య ఉన్నతే విమితే ప్రాగ్ద్వారప్రత్యగ్ద్వారేష్వప్సు సంపాతానానయతి ౩

కృష్ణాజినే సోమాంశున్విచినోతి ౪

సోమమిశ్రేణ సంపాతవన్తమశ్నాతి ౫

ఆదీప్తే సంపన్నమ్ ౬

తాం సవితరితి గృష్టిదామ బధ్నాతి ౭

సం మా సిఞ్చన్త్వితి సర్వోదకే మైశ్రధాన్యమ్ ౮

దివ్యం సుపర్ణమిత్యృషభదణ్డినో వపయేన్ద్రం యజతే ౯

అనుబద్ధశిరఃపాదేన గోశాలాం చర్మణావచ్ఛాద్యావదానకృతం బ్రాహ్మణాన్భోజయతి ౧౦

ప్రోష్య సమిధ ఆదాయోర్జం బిభ్రదితి గృహసంకాశే జపతి ౧౧

సవ్యేన సమిధో దక్షిణేన శాలావలోకం సంస్థభ్య జపతి ౧౨

అతిప్రవజ్య సమిధ ఆధాయ సుమఙ్గలి ప్రజావతి సుసీమేఽహం వాం గృహపతిర్ధ్వ్యాసమితి స్థూణే గృహ్ణాత్యుపతిష్ఠతే ౧౩

యద్వదామీతి మన్త్రోక్తమ్ ౧౪

గృహపత్న్యాసాద ఉపవిశ్యోదపాత్రం నినయతి ౧౫

ఇహైవ స్తేతి ప్రవత్స్యన్న వేక్షతే ౧౬

సూయవసాదితి సూయవసే పశూన్నిష్ఠాపయతి ౧౭

దూర్వాగ్రైరఞ్జలావప ఆనీయ దర్శం దార్శీభిరుపతిష్ఠతే ౧౮

ఇన్ద్రస్య కుక్షిః సాహస్ర ఇత్యృషభం సంపాతవన్తమతిసృజతి ౧౯

రేతోధాయై త్వాతిసృజామి వయోధాయై త్వాతిసృజామి యూథత్వాయై త్వాతిసృజామి గణత్వాయై త్వాతిసృజామి సహస్రపోషాయై త్వాతిసృజామ్యపరిమితపోషాయై త్వాతిసృజామి ౨౦

ఏతం వో యువానమితి పురాణం ప్రవృత్య నవముత్సృజతే సంప్రోక్షతి ౨౧

ఉత్తరేణ పుష్టికామ ఋషభేనేన్ద్రం యజతే ౨౨

సంపత్కామః శ్వేతేన పౌర్ణమాస్యామ్ ౨౩

సత్యం బృహదిత్యాగ్రహాయణ్యామ్ ౨౪

పశ్చాదగ్నేర్దర్భేషు ఖదాయాం సర్వహుతమ్ ౨౫

ద్వితీయం సంపాతవన్తమశ్నాతి ౨౬

తృతీయస్యాదితః సప్తభిర్యామే మాతరితి త్రిర్జుహోతి ౨౭

పశ్చాదగ్నేర్దర్భేషు కశిప్వాస్తీర్య విమృగ్వరీమిత్యుపవిశతి ౨౮

యాస్తే శివా ఇతి సంవిశతి ౨౯

యచ్ఛయాన ఇతి పర్యావర్తతే ౩౦

నవభిః శన్తివేతి దశమ్యోదాయుషేత్యుపోత్తిష్ఠతి ౩౧

ఉద్వయమిత్యుత్క్రామతి ౩౨

ఉదీరాణా ఇతి త్రీణి పదాని ప్రాఙ్వోదఙ్వా బాహ్యేనోపనిష్క్రమ్య యావత్త ఇతి వీక్షతే ౩౩

ఉన్నతాచ్చ ౩౪

పురస్తాదగ్నేః సీరం యుక్తముదపాత్రేణ సంపాతవతావసిఞ్చతి ౩౫

ఆయోజనానామప్యయః ౩౬

యస్యాం సదోహవిర్ధానే ఇతి జుహోతి వరో మ ఆగమిష్యతీతి ౩౭

యస్యామన్నమిత్యుపతిష్ఠతే ౩౮

నిధిం బిభ్రతీతి మణిం హిరణ్యకామః ౩౯

ఏవం విత్త్వా ౪౦

యస్యాం కృష్ణమితి వార్షకృతస్యాచామతి శిరస్యానయతే ౪౧

యం త్వా పృషతీ రథ ఇతి ద్వ్యోః పృషత్యాదిత్యో రోహితః ౪౨

పృషతీం గాం దదాతి ౪౩

పృషత్యా క్షీరౌదనం సర్వహుతమ్ ౪౪

పుష్టికర్మణాముపధానోపస్థానమ్ ౪౫

సలిలైః సర్వకామః సలిలైః సర్వకామః ౪౬

౭

౨౪

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే తృతీయోఽధ్యాయః సమాప్తః

25

అథ భైషజ్యాని ౧

లిబ్గ్యుపతాపో భైషజ్యమ్ ౨

వచనాదన్యత్ ౩

పూర్వస్యోదపాత్రేణ సంపాతవతాజ్కే ౪

వలీర్విమార్ష్టి ౫

విద్మా శరస్యాదో యదితి ముఞ్జశిరో రజ్జ్వా బధ్నాతి ౬

ఆకృతిలోష్టవల్మీకౌ పరిలిఖ్య పాయయతి ౭

సర్పిషాలిమ్పతి ౮

అపిధమతి ౯

విద్మా శరస్యేతి ప్రమేహణం బధ్నాతి ౧౦

ఆఖుకిరిపూతీకమథితజరత్ప్రమన్థసాౖవస్కాన్పాయయతి ౧౧

ఉత్తమాభ్యామాస్థాపయతి ౧౨

యానమారోహయతి ౧౩

ఇషుం విసృజతి ౧౪

వస్తిం విష్యతి ౧౫

వర్తిం బిభేత్తి ౧౬

ఏకవింశతిం యవాన్దోహన్యామద్బిరానీయ ద్రుఘ్నీం జఘనే సంస్తభ్య ఫలతోఽవసిఞ్చతి ౧౭

ఆలబిసోలం ఫాణ్టం పాయయతి ౧౮

ఉదావర్తినే చ ౧౯

అమ్బయో యన్తి వాయోః పూత ఇతి చ శాన్తాః ౨౦

ఉత్తరస్య ససోమాః ౨౧

చాతనానామపనోదనేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౨౨

త్రపుసముసలఖదిరతార్ష్టాఘానామాదధాతి ౨౩

అయుగ్మాన్థాదిరాఞ్చఙ్కూనక్ష్యౌ ని విధ్యేతి పశ్చాదగ్నేః సమం భూమి నిహన్తి ౨౪

ఏవమాయసలోహాన్ ౨౫

తప్తశర్కరాభిః శయనం రాశిపల్యాణి పరికిరతి ౨౬

అమావాస్యాయాం సకృద్గృహీతాన్యవాననపహతానప్రతీహారపిష్టానాభిచారికం పరిస్తీర్య తార్ష్టాఘేధ్మ ఆవపతి ౨౭

య ఆగచ్ఛేత్తం బ్రూయాచ్ఛణశుల్బేన జిహ్వాం నిర్మృజానః శాలాయాః ప్రస్కన్దేతి ౨౮

తథా కుర్వన్ననాద్యే హ్నువానే ౨౯

వీరిణతూలమిశ్రమిఙ్గిడం ప్రపుటే జుహోతి ౩౦

ఇధ్మాబర్హిః శాలాయామాసజతి ౩౧

అపరేద్యుర్వికృతే పిశాచతో రుజతి ౩౨

ఉక్తో హోమః ౩౩

వైశ్రవణాయాఞ్జలిం కృత్వా జపన్నాచమయత్యభ్యుక్షతి ౩౪

నిశ్యుల్ముకే సంకర్షతి ౩౫

స్వస్త్యాద్యం కురుతే ౩౬

అయం దేవానామిత్యేకవింశత్యా దర్భపిఞ్జూలీభిర్వలీకైః సార్ధమధిశిరోఽవసిఞ్చతి ౩౭

౧

౨౫

26

జరాయుజ ఇతి మేదో మధు సర్పిస్తైలం పాయయతి ౧

మౌఞ్జప్రశ్నేన శిరస్యపిహితః సవ్యేన తితౌని పూల్యాని ధారయమాణో దక్షిణేనావకిరన్వ్రజతి ౨

సవ్యేన తితౌప్రశ్నౌ దక్షిణేన జ్యాం ద్రుఘ్నీమ్ ౩

ప్రైషకృదగ్రతః ౪

యత్రైనం వ్యాధిర్గృహ్ణాతి తత్ర తితౌగ్రశ్నౌ నిదధాతి ౫

జ్యాం చ ౬

ఆవ్రజనమ్ ౭

ఘృతం నస్తః ౮

పఞ్చపర్వణా లలాటం సంస్తభ్య జపత్యమూర్యా ఇతి ౯

పఞ్చపర్వణా పాంసుసికతాభిః పరికిరతి ౧౦

అర్మకపాలికాం బధ్నాతి ౧౧

పాయయతి ౧౨

చతుర్భిర్దూర్వాగ్రైర్దధిపలలం పాయయతి ౧౩

అను సూర్యమితి మన్త్రోక్తస్య లోమమిశ్రమాచమయతి ౧౪

పృష్ఠే చానీయ ౧౫

శఙ్కుధానం చర్మణ్యాసీనాయ దుగ్దే సంపాతవన్తం బధ్నాతి ౧౬

పాయయతి ౧౭

హరిద్రౌదనభుక్తముచ్ఛిష్టానుచ్ఛిష్టేనా ప్రపదాత్ప్రలిప్య మన్త్రోక్తానధస్తల్పే హరితసూత్రేన సవ్యజఙ్ఘాసు బద్ధ్వావస్నాపయతి ౧౮

ప్రపాదయతి ౧౯

వదత ఉపస్థాపయతి ౨౦

క్రోడలోమాని జతునా సందిహ్య జాతరూపేణాపిధాప్య ౨౧

నక్తంజాతా సుపర్ణో జాత ఇతి మన్త్రోక్తం శకృదా లోహితం ప్రఘృష్యాలిమ్పతి ౨౨

పలితాన్యాచ్ఛిద్య ౨౩

మారుతాన్యపిహితః ౨౪

యదగ్నిరితి పరశుం జపంస్తాపయతి క్వాథయత్యవసిఞ్చతి ౨౫

ఉప ప్రాగాదిత్యుద్విజమానస్య శుక్లప్రసూనస్య వీరిణస్య చతసృణామిషీకాణాముభయతః ప్రత్యుష్టం బధ్నాతి ౨౬

త్రివిదగ్ధం కాణ్డమణిమ్ ౨౭

ఉల్ముకే స్వస్త్యాంద్యమ్ ౨౮

మాతృనామ్నోః సర్వసురభిచూర్ణాన్యన్వక్తాని హుత్వా శేషేణ ప్రలిమ్పతి ౨౯

చతుష్పథే చ శిరసి దర్భేణ్డ్వేఽఙ్గారకపాలేఽన్వక్తాని ౩౦

తితౌని ప్రతీపం గాహమానో వపతీతరోఽవసిఞ్చతి పశ్చాత్ ౩౧

ఆమపాత్ర ఓప్యాసిచ్య మౌఞ్జే త్రిపాదే వయోనివేశనే ప్రబధ్నాతి ౩౨

అఘద్విష్టా శం నో దేవీ వరణః పిప్పలీ విద్రధస్య యా బభ్రవ ఇతి ౩౩

ఉపోత్తమేన పలాశస్య చతురఙ్గులేనాలిమ్పతి ౩౪

ప్రథమేన మన్త్రోక్తం బధ్నాతి ౩౫

ద్వితీయేన మన్త్రోక్తస్య సంపాతవతానులిమ్పతి ౩౬

తృతీయేన మన్త్రోక్తం బధ్నాతి ౩౭

చతుర్థేనాశయతి ౩౮

పఞ్చమేన వరుణగృహీతస్య మూర్ధ్ని సంపాతానానయతి ౩౯

ఉత్తమేన శాకలమ్ ౪౦

ఉదగాతామిత్యాప్లావయతి బహిః ౪౧

అపేయమితి వ్యుఛన్త్యామ్ ౪౨

బభ్రోరితి మన్త్రోక్తమాకృతిలోష్టవల్మీకౌ పరిలిఖ్య జీవకోషణ్యాముత్సీవ్య బధ్నాతి ౪౩

౨

౨౬

27

నమస్తే లాఙ్గలేభ్య ఇతి సీరయోగమధిశిరోఽవసిఞ్చతి ౧

నమః సనిస్రసాక్షేభ్య ఇతి శూన్యశాలాయామప్సు సంపాతానానయతి ౨

ఉత్తరం జరత్ఖాతే సశాలాతృణే ౩

తస్మిన్నాచమయత్యాప్లావయతి ౪

దశవృక్షేతి శాకలః ౫

దశ సుహృదో జపన్తోఽభిమృశన్తి ౬

క్షేత్రియాత్త్వేతి చతుష్పథే కామ్పీలశకలైః పర్వసు బద్ధ్వా పిఞ్జూలీభిరాప్లావయతి ౭

అవసిఞ్చతి ౮

పార్థివస్యేత్యుద్యతి పృష్ఠసంహితావుపవేశయతి ౯

ప్రాఙ్ముఖం వ్యాధితం ప్రత్యఙ్ముఖమవ్యాధితం శాఖాసూపవేశ్య వతసే చమస ఉపమన్థనీభ్యాం తృష్టాగృహీతస్య శిరసి మన్థముపమథ్యాతృషితాయ ప్రయచ్ఛతి ౧౦

తస్మింస్తృష్ణాం సంనయతి ౧౧

ఉద్ధృతముదకం పాయయతి ౧౨

సవాసినావితి మన్త్రోక్తమ్ ౧౩

ఇన్ద్రస్య యా మహీతి ఖల్వ్యభ్ఘానలాణ్డూన్వననాష్వృతమిశ్రాఇష్టుహోతి ౧౪

బాలాన్కల్మాషే కాణ్డే సవ్యం పరివేష్ట్య సంభినత్తి ౧౫

ప్రతపతి ౧౬

ఆదధాతి ౧౭

సవ్యేన దక్షిణాముఖః పాంసూనుపమథ్య పరికిరతి ౧౮

సంమృద్నాతి ౧౯

ఆదధాతి ౨౦

ఉద్యన్నాదిత్య ఇత్యుద్యతి గోనామేత్యాహాసావితి ౨౧

సూక్తాన్తే తే హతా ఇతి ౨౨

దర్భైరభ్యస్యతి ౨౩

మధ్యన్దినే చ ౨౪

ప్రతీచీమపరాహ్ణే ౨౫

బాలస్తుకామాచ్ఛిద్య ఖల్వాదీని ౨౬

అక్షీభ్యాం త ఇతి వీబర్హమ్ ౨౭

ఉదపాత్రేణ సంపాతవతావసిఇఞ్చతి ౨౮

హరిణస్యేతి బన్ధనపాయనాచమనశఙ్కుధానజ్వాలేనావనక్షత్రేఽవసిఇఞ్చతి ౨౯

అమితమాత్రాయాః సకృద్గృహీతాన్యవానావపతి ౩౦

భక్తం ప్రయచ్ఛతి ౩౧

ముఇఞ్చామి త్వేతి గ్రామ్యే పూతిశఫరీభిరోదనమ్ ౩౨

అరణ్యే తిలశణగోమయశాన్తాజ్వాలేనావనక్షత్రేఽవసిఇఞ్చతి ౩౩

మృగారైర్ముఇఞ్చేత్యాప్లావయతి ౩౪

౩

౨౭

28

బ్రాహ్మణో జజ్ఞ ఇతి తక్షకాయాఞ్జలిం కృత్వా జపన్నాచమయత్యభ్యుక్షతి ౧

కృముకశకలం సంక్షుద్య దూర్శజరదజినావకరజ్వాలేన ౨

సంపాతవత్యుదపాత్ర ఊర్ధ్వఫలాభ్యాం దిగ్ధాభ్యాం మన్థముపమథ్య రయిధారణపిణ్ధానన్వృచం ప్రకీర్య చ్ఛర్దయతే 3

హరిద్రాం సర్పిషి పాయయతి ౪

రోహణీత్యవనక్షత్రేఽవసిఞ్చతి ౫

పృషాతకం పాయయత్యభ్యనక్తి ౬

ఆ పశ్యతీతి సదంపుష్పామణిం బధ్నాతి ౭

భవాశర్వావితి సప్త కామ్పీలపుటానపాం పూర్ణాన్సంపాతవతః కృత్వా దక్షిణేనావసిచ్య పశ్చాదపవిధ్యతి ౮

త్వయా పూర్వమితి కోశేన శమీచూర్ణాని భక్తే ౯

అలంకారే ౧౦

శాలాం పరితనోతి ౧౧

ఉతామృతాసురిత్యమతిగృహీతస్య భక్తం ప్రయచ్ఛతి ౧౨

కుష్ఠలిఙ్గాభిర్నవనీతమిశ్రేణాప్రతీహారం ప్రలిమ్పతి ౧3

లాక్షాలిఙ్గాభిర్దుగ్ధే ఫాణ్టాన్పాయయతి ౧౪

బ్రహ్మ జజ్ఞానమితి సూతికారిష్టకౌ ప్రపాదయతి ౧౫

మన్థాచమనోపస్థానమాదిత్యస్య ౧౬

దివే స్వాహేమం యవమితి చతుర ఉదపాత్రే సంపాతానానయతి ౧౭

ద్వౌ పృథివ్యామ్ ౧౮

తౌ ప్రత్యాహృత్యాప్లావయతి ౧౯

సయవే చోత్తరేణ యవం బధ్నాతి ౨౦

౪

౨౮

29

దదిర్వీతి తక్షకాయేత్యుక్తమ్ ౧

ద్వితీయయా గ్రహణీ ౨

సవ్యం పరిక్రామతి ౩

శిఖాసిచి స్తమ్బానుద్గథ్నాతి ౪

తృతీయయా ప్రసర్జనీ ౫

చతుర్థ్యా దక్షిణమపేహీతి దంశ్మ తృణైః ప్రకర్ష్యాహిమభినిరస్యతి ౬

యతో దష్టః ౭

పఞ్చమ్యా వలీకపలలజ్వాలేన ౮

షష్ఠ్యార్త్నిజ్యాపాశేన ౯

ద్వాభ్యాం మధూద్వాపాన్పాయయతి ౧౦

నవమ్యా శ్వావిత్పురీషమ్ ౧౧

త్రిఃశుక్లయా మాంసం ప్రాశయతి ౧౨

దశమ్యాలాబునాచమయతి ౧౩

ఏకాదశ్యా నాభిం బధ్నాతి ౧౪

మధులావృషలిఙ్గాభిః ఖలతులపర్ణీ సంక్షుద్య మధుమన్థే పాయయతి ౧౫

ఉత్తరాభిర్బృజ్కే ౧౬

ద్వారం సృజతి ౧౭

అగ్నిస్తక్మానమితి లాజాన్పాయయతి ౧౮

దావే లోహితపాత్రేణ మూర్ధ్ని సంపాతానానయతి ౧౯

ఓతే మ ఇతి కరీరమూలం కాణ్డేనైకదేశమ్ ౨౦

గ్రామాత్పాంసూన్ ౨౧

పశ్చాదగ్నేర్మాతురుపస్థే ముసలబుధ్నేన నవనీతాన్వక్తేన త్రిః ప్రతీహారం తాలుని తాపయతి ౨౨

శిగ్రుభిర్నవనీతమిశ్రైః ప్రదేగ్ధి ౨౩

ఏకవింశతిముశిరాణి భినద్మీతి మన్త్రోక్తమ్ ౨౪

ఉశీరాణి ప్రయచ్ఛతి ౨౫

ఏకవింశత్యా సహాప్లావయతి ౨౬

ఆ యం విశన్తీతి వయోనివేశనశృతం క్షీరౌదనమశ్నాతి ౨౭

పరి ద్యామివేతి మధు శీభం పాయయతి ౨౮

జపంశ్చ ౨౯

అస్థిస్రంసమితి శకలేనాప్స్వేటే సంపాతవతావసిఞ్చతి ౩౦

౫

౨౯

30

ఆబయో ఇతి సార్షపం తైలసంపాతం బధ్నాతి ౧

కాణ్డం ప్రలిప్య ౨

పృక్తం శాకం ప్రయచ్ఛతి ౩

చత్వారి శాకఫలాని ప్రయచ్ఛతి ౪

క్షీరలేహమాజ్యే ౫

అశ్నాతి ౬

అగ్నేరివేత్యుక్తం దావే ౭

ఇమా యాస్తిస్ర ఇతి వృక్షభూమౌ జాతాజ్యాలేనావసిఞ్చతి ౮

శీర్ష ఫాణ్టాక్షైః ౯

నికటాభ్యామ్ ౧౦

కృష్ణం నియానమిత్యోషధ్యాభిశ్చోతయతే ౧౧

మారుతానామప్యయః ౧౨

హిమవత ఇతి స్యన్దమానాదన్వీపమాహార్య వలీకైః ౧౩
పఞ్చ చ యా ఇతి పఞ్చ పఞ్చాశతం పరశుపర్ణాన్కాష్ఠైరాదీపయతి ౧౪
కపాలే ప్రశృతం కాష్ఠేనాలిమ్పతి ౧౫
కింస్త్యశ్వజామ్బ్లోదకరక్షికామశకాదిభ్యాం దంశయతి ౧౬
నిశ్యవ మా పాప్మన్నితి తితౌని పూల్యాన్యవసిచ్యాపవిధ్య ౧౭
అపరేద్యుః సహస్రాక్షాయాప్స బలీంస్త్రీన్పురోడాశసంవర్తాంశ్చతుష్పథేఽవక్షిప్యావకిరతి ౧౮
౬
30

31
యస్తే మద ఇతి శమీలూనపాపలక్షణయోః శమీశమ్యాకేనాభ్యుద్య వాపయతి ౧
అధిశిరః ౨
అన్తర్దావ ఇతి సమన్తమగ్నేః కర్ష్వాముష్ణపూర్ణాయాం జపంస్త్రిః పరిక్రమ్య పురోడాశం జుహోతి ౩
ప్రాగ్నయే ప్రేత ఇత్యుపదధీత ౪
వైశ్వానరీయాభ్యాం పాయనాని ౫
అస్థాద్ద్యౌరిత్యపవాతాయాః స్వయంస్రస్తేన గోశృఙ్గేణ సంపాతవతా జపన్ ౬
యాం తే రుద్ర ఇతి శూలినే శూలమ్ ౭
ఉత్తూర్య ఇతి శమీబిమ్బశీర్ణపర్ణ్యావధి ౮
ద్యౌశ్చ మ ఇత్యభ్యజ్యావమార్ష్టి ౯
స్థూణాయాం నికర్షతి ౧౦
ఇదమిద్వా ఇత్యక్షతం మూత్రఫేనేనాభ్యుద్య ౧౧
ప్రక్షిపతి ౧౨
ప్రక్షాలయతి ౧౩
దన్తరజసావదేగ్ధి ౧౪

స్తమ్బరజసా ౧౫

అపచిత ఆ సుస్రస ఇతి కింస్త్యాదీని ౧౬

లోహితలవణం సంక్షుద్యాభినిష్ఠీవతి ౧౭

అన్తరిక్షేణేతి పక్షహతం మన్త్రోక్తం చఙ్క్రమయా ౧౮

కీటేన ధూపయతి ౧౯

గ్లౌరిత్యక్షతేన ౨౦

వీహి స్వామిత్యజ్ఞాతారుః శాన్త్యుదకేన సంప్రోక్ష్య మనసా సంపాతవతా ౨౧

యా ఓషధయ ఇతి మన్త్రోక్తస్యోషధీభిర్ధూపయతి ౨౨

మధూదశ్విత్యాప్లయయతి ౨౩

క్షీరోదశ్చిత్ ౨౪

ఉభయం చ ౨౫

దేవా అదురితి వల్మీకేన బన్ధనపాయనాచమనప్రదేహనముష్ణేన ౨౬

యథా మనోఽవ దివ ఇత్యరిష్టేన ౨౭

దేవీ దేవ్యాం యాం జమదగ్నిరితి మన్త్రోక్తాఫలం జీవ్యలాకాభ్యామమావాస్యాయాం కృష్ణవసనః కృష్ణభక్షః పురా కాకసంపాతాదవనక్షత్రేఽవసిఞ్చతి ౨౮

౭

౩౧

32

యస్తే స్తన ఇతి జమ్బుగృహీతాయ స్తనం ప్రయచ్ఛతి ౧

ప్రియఙ్గుతణ్డులానభ్యవదుగ్ధాన్ప్లయయతి ౨

అగ్నా విష్ణూ సోమారుద్రా సినీవాలి వి తే ముఞ్చామి శుమ్భనీ ఇతి మౌఞ్జైః పర్వసు బద్ధ్వా పిఞ్జూలీభిరాప్లావయతి ౩

అవసిఞ్చతి ౪

తిరశ్చిరాజేరితి మన్త్రోక్తమ్ ౫

ఆకృతిలోష్టవల్మీకౌ పరిలిఖ్య ౬

పాయనాని ౭

అపచితామితి వైణవేన దార్వ్యా హేషేణ కృష్ణోర్ణాజ్యేన కాలబున్దై స్తుకాగ్రైరితి మన్త్రోక్తమ్ ౮

చతుర్థ్యాభినిధాయాభివిధ్యతి ౯

జ్యాస్తుకాజ్వాలేన ౧౦

యః కీకసా ఇతి పిశీలవీణాతన్త్రీం బధ్నాతి ౧౧

తన్త్ర్యా క్షితికాం ౧౨

వీరిణవధఓం స్వయంమ్లానం త్రిః సమస్య ౧౩

అప్సు త ఇతి వహన్త్యార్మధ్యే విమితే పిఙ్జూలీభిరాప్లావయతి ౧౪

అవసిఞ్చతి ౧౫

ఉష్ణాః సంపాతవతీరసంపాతాః ౧౬

నమో రూరాయేతి శకునీనివేషీకాఞ్జిమణ్డూకం నీలలోహితాభ్యాం సూత్రాభ్యాం సకక్షం బద్ధ్వా ౧౭

శీర్షక్తిమిత్యభిమృశతి ౧౮

ఉత్తమాభ్యామాదిత్యముపతిష్ఠతే ౧౯

ఇన్ద్రస్య ప్రథమ ఇతి తక్షకాయేత్యుక్తమ్ ౨౦

పైద్వం ప్రకర్ష్య దక్షిణేనాఙ్గుష్ఠేన దక్షిణస్యాం నస్తః ౨౧

అహిభయే సిచ్యవగూహయతి ౨౨

అఙ్గాదఙ్గాదిత్యా ప్రపదాత్ ౨౩

దంశోత్తమయా నితాప్యాహిమభినిరస్యతి ౨౪

యతో దష్టః ౨౫

ఓషధివనస్పతీనామనూక్తాన్యప్రతిషిద్ధాని భైషజ్యానామ్ ౨౬

అంహోలిఙ్గాభిః ౨౭

పూర్వస్య పుత్రకామావతోకయోరుదకాన్తే శాన్తా అధిశిరోఽవసిఞ్చతి ౨౮

ఆవ్రజితాయై పురోడాశప్రమన్థాలంకారాన్సంపాతవతః ప్రయచ్ఛతి ౨౯

౮

౩౨

33

వషత్తే పూషన్నితి చతుర ఉదపాత్రే సంపాతానానీయ చతురో ముఞ్జాన్మూర్ధ్ని విబృహతి ప్రాచః ౧

ప్రతీచీరిషీకాః ౨

ఛిద్యమానాసు సంశయః ౩

ఉష్ణేనాప్లావయతి దక్షిణాత్కేశస్తుకాత్ ౪

శాలాగ్రన్థీన్విచృతతి ౫

ఉభయతః పాశం యోక్త్రమాబధ్నాతి ౬

యది సోమస్యాసి రాజ్ఞః సోమాత్త్వా రాజ్ఞోఽధిక్రీణామి యది వరుణస్యాసి రాజ్ఞో వరుణాత్త్వా రాజ్ఞోఽధిక్రీణామీత్యేకవింశత్యా యవైః స్రజం పరికిరతి ౭

అన్యా వో అన్యామవత్వన్యాన్యస్యా ఉపావత

సధ్రీచీః సవ్రతా భూత్వాస్యా అవత వీర్యమితి సంనయతి ౮

మా తే రిషన్ఖనితా యస్మై చ త్వా ఖనామసి।

ద్విపాచ్చతుష్పాదస్మాకం మా రిషద్దేవ్యోషధే।।

స్రజో నామాసి ప్రజాపతిష్ట్వామఖనదాత్మనే శల్యస్రంసనమ్ ।

తాం త్వా వయం ఖనామస్యముష్మై త్వా శల్యస్రంసనమిత్యస్తమితే ఛత్త్రేణ చాన్తర్ధాయ ఫాలేన ఖనతి ౯

అత్ర తవ రాధ్యతామిత్యగ్రమవదధాతి ౧౦

ఇహ మమేతి మూలముపయచ్ఛతి ౧౧

ఏకసరేఽనుపలీఢే కుమారః ౧౨

దర్భేణ పరివేష్ట్య కేశేషూపచృతతి ౧౩

ఏవం హ విబృహశాకవృషే ౧౪

అవపన్నే జరాయుణ్యుపోద్ధరన్తి ౧౫

స్రజేనౌషధిఖననం వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౬

చత్వార్యుమాఫలాని పాణావద్భిః శ్చోతయతే ౧౭

సంవర్తమానేషు కుమారః ౧౮

బ్రాహ్మణాయనోఽఙ్గాన్యభిమృశతి ౧౯

పుంనామధేయే కుమారః ౨౦

౯

33

34

ఇదం జనాస ఇత్యస్యై శింశపాశాఖాసూదకాన్తే శాన్తా అధిశిరోఽవసిఞ్చతి ౧

ఆవ్రజితాయై ౨

నిస్సాలామిత్యవతోకాయై కృష్ణవసనాయై త్రిషు విమితేషు ప్రాగ్ద్వారప్రత్యగ్ద్వారేష్వప్సు సంపాతానానయతి ३

పలాశే సీసేషూత్తరాన్ ౪

సీసాన్యధిష్ఠాప్యాప్లావయతి ౫

నిధాయ కృష్ణం వ్రజతి ౬

ఆదీప్య బ్రహ్మ ౭

ఏవం పూర్వయోః పృథక్సంభార్యే ౮

శాఖాసూక్తమ్ ౯

పశ్చాదగ్నేరభితః కాణ్డే ఇషీకే నిధాయాధ్యధి ధాయినే ఔదుమ్బరీరాధాపయతి ౧౦

ఉత్తమావ్రజితాయై ౧౧

పతివేదనాని ౧౨

ఆ నో అగ్న ఇత్యాగమకృశరమాశయతి ౧३

మృగాఖరాద్వేద్యాం మన్త్రోక్తాని సంపాతవన్తి ద్వారే ప్రయచ్ఛతి ౧౪

ఉదకంసే వ్రీహియవౌ జామ్యై నిశి హుత్వా దక్షిణేన ప్రక్రామతి ౧౫

ప్రశ్చాదగ్నేః ప్రక్షాల్య సంధావ్య సంపాతవతీం భగస్య నావమితి మన్త్రోక్తమ్ ౧౬

సప్తదామ్న్యాం సపాతవత్యాం వత్సాన్ప్రత్యన్తాన్ప్రచృతన్తో వహన్తి ౧౭

అహతేన సంపాతవతా ఋషభమభ్యస్యతి ౧౮

ఉదర్థయతి యాం దిశమ్ ౧౯

జామ్యై ప్ర యదేత ఇత్యాగమకృశరమ్ ౨౦

ఇమా బ్రహ్మేతి స్వస్రే ౨౧

అయమా యాతీతి పురా కాకసంపాతాదర్యమ్ణే జుహోతి ౨౨

అన్తఃస్రక్తిషు బలీన్హరన్తి ౨౩

ఆపతన్తి యతః ౨౪

౧౦

౩౪

35

పుంసవనాని ౧

రజౌద్వాసాయాః పుంనక్షత్రే ౨

యేన వేహదితి బాణం మూర్ధ్ని విబృహతి బధ్నాతి ౩

ఫాలచమసే సరూపవత్సాయా దుగ్ధే వ్రీహియవావవధాయ మూర్చయిత్వాధ్యణ్డే బృహతీపలాశవిదర్యౌ వా ప్రతినీయ పైద్వమివ ౪

పర్వతాద్దివ ఇత్యాగమకృశరమాశయతి ౫

యుగతర్ద్మనా సంపాతవన్తం ద్వితీయమ్ ౬

ఖే లూనాంశ్చ పలాశత్సరూన్నివృత్తే నిఘృష్యాధాయ శిశ్నే గ్రామం ప్రవిశతి ౭

శమీమశ్వత్థ ఇతి మన్త్రోక్తేఽగ్నిం మథిత్వా పుంస్యాః సర్పిషి పైద్వమివ ౮

మధుమన్థే పాయయతి ౯

కృష్ణోర్ణాభిః పరివేష్ట్య బధ్నాతి ౧౦

యన్తాసీతి మన్త్రోక్తం బధ్నాతి ౧౧

ఋధజ్మన్త్ర ఇత్యేకా యథేయం పృథివ్యచ్యుతేతి గర్భదృంహణాని ౧౨

జమ్బుగృహీతాయ ప్రథమావర్ణం జ్యాం త్రిరుద్గథ్య బధ్నాతి ౧౩

లోష్టానన్వృచం ప్రాశయతి ౧౪

శ్యామసికతాభిః శయనం పరికిరతి ౧౫

యామిచ్ఛేద్వీరం జనయేదితి ధాతర్వ్యాభిరుద్రమభిమన్త్రయతే ౧౬

ప్రజాపతిరితి ప్రజాకామాయా ఉపస్థే జుహోతి ౧౭

లోహితాజాపిశితాన్యాశయతి ౧౮

ప్రపాన్తాని ౧౯

యౌ తే మాతేతి మన్త్రోక్తౌ బధ్నాతి ౨౦

యథేదం భూమ్యా అధి యథా వృక్షం వాఞ్ఛ మే యథాయం వాహ ఇతి
సంస్పృష్టయోర్వృక్షలిబుజయోః
శకలావన్తరేషుస్థకరాఞ్జనకుష్ఠమధుఘరేష్మమథితతృణమాజ్యేన సంనీయ సంస్పృశతి ౨౧

ఉత్తుదస్త్వేత్యఙ్గుల్యోపనుదతి ౨౨

ఏకవింశతిం ప్రాచీనకణ్టకానలంకృతాననూక్తానాదధాతి ౨౩

కూదీప్రాన్తాని ససూత్రాణి ౨౪

నవనీతాన్వక్తం కుష్ఠం త్రిరహ్నః ప్రతపతి త్రిరాత్రే ౨౫

దీర్ఘోత్పలేఽవగృహ్య సంవిశతి ౨౬

ఉష్ణోదకం త్రిపాదే పత్తః ప్రబద్ధాఙ్గుష్ఠాభ్యామర్దయఞ్చతే ౨౭

ప్రతికృతిమావలేఖనీం దార్వ్యాషేణ భాఙ్గజ్యేన
కణ్టకశల్యయోలూకపత్త్రయాసితాలకాణ్డయాహృదయే విధ్యతి ౨౮

౧౧

౩౫

36

సహస్రశృఙ్గ ఇతి స్వాపనమ్ ౧

ఉదపాత్రేణ సంపాతవతా శాలాం సంప్రోక్ష్యాపరస్మిన్ద్వారపక్షే న్యుబ్జతి ౨

ఏవం నగ్నః ౩

ఉలూఖలముత్తరాం స్రక్తిం దక్షిణశయనపాదం తన్తూనభిమన్త్రయతే ౪

అస్థాద్ద్యౌరితి నివేష్టనమ్ ౫

ఆవేష్టనేన వంశాగ్రమవబధ్య మధ్యమాయాం బధ్నాతి ౬

శయనపాదముత్పలే చ ౭

ఆకృష్టే చ ౮

ఆకర్షేణ తిలాఞ్జుహోతి ౯

ఇదం యత్త్రైణ్య ఇతి శిరఃకర్ణమభిమన్త్రయతే ౧౦

కేశాన్ధారయతి ౧౧

భగేన మా న్యస్తికేదం ఖనామీతి సౌవర్చలమోషధివచ్చుక్లప్రసూనం శిరస్యుపచృత్య గ్రామం ప్రవిశతి ౧౨

రథజితామితి మాషస్మరాన్నివపతి ౧౩

శరభృష్టీరాదీప్తాః ప్రతిదిశమభ్యస్యత్యర్వాచ్యా ఆవలేఖన్యాః ౧౪

భగమస్యా వర్చ ఇతి మాలానిప్ప్రమన్దదన్తధావనకేశమీశానహతాయా అనుస్తరణ్యా వా కోశములూఖలదరణే త్రిశిలే నిఖనతి ౧౫

మాలాముపమథ్యాన్వాహ ౧౬

త్రీణి కేశమణ్డలాని

కృష్ణమూత్రేన విగ్రథ్య త్రిశిలేఽశ్మోత్తరాణి వ్యత్యాసమ్ ౧౭

అథాస్యై భగముత్ఖనతి యం తే భగం నిచఖ్నుస్త్రిశిలే యం చతుఃశిలే।

ఇదం తముత్ఖనామి ప్రజయా చ ధనేన చేతి ౧౮

ఇమాం ఖనామీతి బాణాపర్ణీం లోహితాజాయా ద్రప్సేన సంనీయ శయనమను పరికిరతి ౧౯

అభి తేఽధామిత్యధస్తాత్పలాశముపచృతతి ౨౦

ఉప తేఽధామిత్యుపర్యుపాస్యతి ౨౧

కామం వినేష్యమాణోఽపాఘేనాసంఖ్యాతాః శర్కరాః పరికిరన్వ్రజతి ౨౨

సంమృద్న ఇ్జపతి ౨౩

అసంమృద్నన్ ౨౪

ఈర్ష్యాయా ధ్రాజిం జనాద్విశ్వజనీనాత్త్వా ష్టేణాహమితి ప్రతిజాపః ప్రదానాభిమర్శనాని ౨౫

ప్రథమేన వక్షణాసు మన్త్రోక్తమ్ ౨౬

అగ్నే రివేతి పరశుఫాణ్టమ్ ౨౭

అవ జ్యామివేతి దృష్ట్వాశ్మానమాదత్తే ౨౮

ద్వితీయయాభినిదధాతి ౨౯

తృతీయయాభినిష్ఠీవతి ౩౦

ఛాయాయాం సజ్యం కరోతి ౩౧

అయం దర్భ ఇత్యోషధివత్ ౩౨

అగ్నే జాతానితి న వీరం జనయేత్త్రాన్యానితి న విజాతేతేత్యశ్వతరీమూత్రమశ్మమణ్డలాభ్యాం సంఘృష్య భక్తేఽలంకారే ౩౩

సీమన్తమన్వీక్షతే ౩౪

అపి వృశ్చేతి జాయాయై జారమన్వాహ ౩౫

క్లీబపదే బాధకం ధనుర్వృశ్చతి ౩౬

ఆశయేఽశ్మానం ప్రహరతి ౩౭

తృష్టిక ఇతి బాణాపర్ణీమ్ ౩౮

ఆ తే దద ఇతి మన్త్రోక్తాని సంస్పృశతి ౩౯

అపి చాన్వాహాపి చాన్వాహ ౪౦

౧౨

౩౬

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే చతుర్థోఽధ్యాయః సమాప్తః

37

అమ్బయో యన్తీతి క్షీరౌదనోత్కుచస్తమ్బపాటావిజ్ఞానాని ౧

సాంగ్రామికం వేదివిజ్ఞానమ్ ౨

వేనస్తదితి పఞ్చపర్వేషుకుమ్భకమణ్డలుస్తమ్భకామ్పీలశాఖాయుగేధ్మాక్షేషు పాణ్యోరేకవింశత్యాం శర్కరాస్వీక్షతే ౩

కుమ్భమహతేన పరివేష్ట్యాధాయ శయనే వికృతే సంపాతానతినయతి ౪

అనతీకాశమవచ్ఛాద్యారజోవిత్తే కుమార్యో యేన హరేతాం తతో నష్టమ్ ౫

ఏవం సీరే సాక్షే ౬

లోష్టానాం కుమారీమాహ యమిచ్ఛసి తమాదత్స్వేతి ౭

ఆకృతిలోష్టవల్మీకౌ కల్యాణమ్ ౮

చతుష్పథాద్బహుచారిణీ ౯

శ్మశానాన్న చిరం జీవతి ౧౦

ఉదకాఞ్జలిం నినయేత్యాహ ౧౧

ప్రాచీనమపక్షిపన్త్యాం కల్యాణమ్ ౧౨

౧

౩౭

38

జరాయుత ఇతి దుర్దినమాయన్స్పత్యుత్తిష్ఠతి ౧

అన్వృచముదవ్రజైః ౨

అస్యుల్ముకకిష్కురూనాదాయ ౩

నగ్నో లలాటమున్మృజానః ౪

ఉత్పాద్య బాహ్యతోఽఙ్గారకపాలే శిగ్రుశర్కరా జుహోతి ౫

కేరార్కావాదధాతి ౬

వర్షపరీతః ప్రతిలోమకర్షితస్త్రిః పరిక్రమ్య ఖదాయామర్కం క్షిప్రం సంవపతి ౭

నమస్తే అస్తు యస్తే పృథు స్తనయిత్నురిత్యశనియుక్తమపాదాయ ౮

ప్రథమస్య సోమదర్భకేశానీకుష్ఠలాక్షామఞ్జిష్ఠీబదరహరిద్రం భూర్జశకలేన పరివేష్ట్య మన్థశిరస్యుర్వరామధ్యే నిఖనతి ౯

దధి నవేనాశ్నాత్యా సంహరణాత్ ౧౦

ఆశాపాలీయం తృతీయావర్జం దృంహణాని ౧౧

భౌమస్య దృతికర్మాణి ౧౨

పురోడాశానశ్మోత్తరానన్తఃస్రక్తిషు నిదధాతి ౧౩

ఉభయాన్సంపాతవతః ౧౪

సభాభాగధానేషు చ ౧౫

అసంతాపే జ్యోతిరాయతనస్యైకతోఽన్యం శయానో భౌమం జపతి ౧౬

ఇయం వీరుదితి మదుఘం ఖాదన్నపరాజితాత్పరిషదమావ్రజతి ౧౭

నేచ్ఛత్రురితి పాటామూలం ప్రతిప్రాశితమ్ ౧౮

అన్వాహ ౧౯

బధ్నాతి ౨౦

మాలాం సప్తపలాశీం ధారయతి ౨౧

యే భక్షయన్త ఇతి పరిషద్యేకభక్తమన్వీక్షమాణో భుఙ్క్తే ౨౨

బ్రహ్మ జజ్ఞానమిత్యధ్యాయానుపాకరిష్యన్నభివ్యాహారయతి ౨౩

ప్రాశమాఖ్యాస్యన్ ౨౪

బ్రహ్మోద్యం వదిష్యన్ ౨౫

మమాగ్నే వర్చ ఇతి విభుఙ్క్ష్యమాణః ప్రమత్తరజ్జుం బధ్నాతి ౨౬

సభా చ మేతి భక్షయతి ౨౭

స్థూణే గృహ్ణోత్యుపతిష్ఠతే ౨౮

యద్వదామీతి మన్త్రోక్తమ్ ౨౯

అహమస్మీత్యపరాజితాత్పరిషదమావ్రజతి ౩౦

౨

౩౮

39

దూష్యా దూషిరసీతి స్రాక్త్యం బధ్నాతి ౧

పురస్తాదగ్నేః పిశఙ్గం గాం కారయతి ౨

పశ్చాదగ్నేర్లోహితాజమ్ ౩

యూపపిశితార్థమ్ ౪

మన్త్రోక్తాః ౫

వాశాకామీప్లలసితీవారసదంపుష్పా అవధాయ ౬

దూష్యా దూషిరసి యే పురస్తాదీశానాం త్వా సమం జ్యోతిరుతో అస్యబన్ధుకృత్సుపర్ణస్త్వా యాం తే చక్రురయం ప్రతిసరో యాం కల్పయన్తీతి మహాశాన్తిమావపతే ౭

నిశ్యవముచ్యోష్ణీష్యగ్రతః ప్రోక్షన్వ్రజతి ౮

యతాయై యతాయై శాన్తాయై శాన్తివాయై భద్రాయై భద్రావతి స్యోనాయై శగ్మాయై శివాయై సుమఙ్గలి ప్రజావతి సుసీమేఽహం వామాభూరితి ౯

అభావాదపవిధ్యతి ౧౦

కృత్యయామిత్రచక్షుపా సమీక్షన్కృతవ్యధనీత్యవలిప్తం కృత్యయా విధ్యతి ౧౧

ఉక్తావలేఖనీమ్ ౧౨

దూష్యా దూషిరసీతి దర్వ్యా త్రిః సారూపవత్సేనాపోదకేన మథితేన గుల్పాన్పరిషిఞ్చతి ౧౩

శకలేనావసిచ్య యూపపిశితాన్యాశయతి ౧౪

యష్టిభిశ్చర్మ పినహ్య ప్రైషకృత్పరిక్రమ్య బన్ధాన్ముఞ్చతి సందంశేన ౧౫

అన్యత్పార్శ్వం సంవేశయతి ౧౬

శకలేనోక్తమ్ ౧౭

అభ్యక్తేతి నవనీతేన మన్త్రోక్తమ్ ౧౮

దర్భరజ్వా సంనహ్యోత్తిష్ఠైవేత్యుత్థాపయతి ౧౯

సవ్యేన దీపం దక్షిణేనోదకాలాబ్వాదాయ వాగ్యతాః ౨౦

ప్రైషకృదగ్రతః ౨౧

అనావృతమ్ ౨౨

అగోష్పదమ్ ౨౩

అనుదకఖాతమ్ ౨౪

దక్షిణాప్రవణే వా స్వయందీర్ణే వా స్వకృతే వేరిణేఽన్యాశాయాం వా నిదధాతి ౨౫

అలాబునా దీపమవసిచ్య యథా సూర్య ఇత్యావృత్యావ్రజతి ౨౬

తిష్ఠంస్తిష్ఠన్తీం మహాశాన్తిముచ్చైరభినిగదతి ౨౭

మర్మాణి సంప్రోక్షన్తే ౨౮

కృష్ణసీరేణ కర్షతి ౨౯

అధి సీరేభ్యో దశ దక్షిణా ౩౦

అభిచారదేశా మన్త్రేషు విజ్ఞాయన్తే తాని మర్మాణి ౩౧

౩

౩౯

40

యదదః సంప్రయతీరితి యేనేచ్ఛేన్నదీ ప్రతిపద్యేతేతి ప్రసిఞ్చన్వ్రజతి ౧

కాశదివిధువకవేతసాన్నిమినోతి ౨

ఇదం వ ఆప ఇతి హిరణ్యమధిదధాతి ౩

అయం వత్స ఇతీషీకాఞ్జిమణ్డూకం నీలలోహితాభ్యాం సకక్షం బద్ధ్వా ౪

ఇహేత్థమిత్యవకయా ప్రచ్ఛాదయతి ౫

యత్రేదమితి నినయతి ౬

మారుతం క్షీరౌదనం మారుతశ్రుతం మారుతైః పరిస్తీర్య మారుతేన స్రువేణ మారుతేనాజ్యేన వరుణాయ త్రిర్జుహోతి ౭

ఉక్తముపమన్థనమ్ ౮

దధిమన్థం బలిం హృత్వా సంప్రోక్షణీభ్యాం ప్రసిఞ్చన్నజతి ౯

పాణినా వేత్రేణ వా ప్రత్యాహత్యోపరి నిపద్యతే ౧౦

అయం తే యోనిరిత్యరణ్యోరగ్నిం సమారోపయతి ౧౧

ఆత్మని వా ౧౨

ఉపావరోహ జాతవేదః పునర్దేవో దేవేభ్యో హవ్యం వహ ప్రజానన్ । ఆనన్దినో మోదమానాః సువీరా ఇన్ధీమహి త్వా శరదాం శతానీత్యుపావరోహయతి ౧౩

యాం త్వా గన్ధర్వో అఖనద్వృషణ స్తే ఖనితారో వృషా త్వమస్యోషధే । వృషాసి వృష్ణ్యావతి వృషణే త్వా ఖనామసీత్యుచ్ఛుష్మాపరిష్యాధావాయసేన ఖనతి ౧౪

దుగ్ధే ఫాణ్టావధిజ్యోపస్థ ఆధాయ పిబతి ౧౫

మయూఖే ముసలే వాసీనో యథాసిత ఇత్యేకార్కసూత్రమార్కం బధ్నాతి ౧౬

యావదఙ్గీనమిత్యసితస్కన్ధమసితవాలేన ౧౭

ఆ వృషాయస్వేత్యుభయమప్యేతి ౧౮

౪

౪౦

41

సముత్పతన్తు ప్ర నభస్వేతి వర్షకామో ద్వాదశరాత్రమనుశుష్యేత్ ౧

సర్వవ్రత ఉపశ్రామ్యతి ౨

మరుతో యజతే యథా వరుణం జుహోతి ౩

ఓషధీః సంపాతవతీః ప్రవేశ్యాభిన్యుబ్జతి ౪

విప్లావయేత ౫

శ్వశిరణ్టకశిరః కేశజరదుపానహౌ వంశాగ్రే ప్రబధ్య యోధయతి ౬

ఉదపాత్రేణ సంపాతవతా సంప్రోక్ష్యమపాత్రం త్రిపాదేऽశ్మానమవధాయాప్సు నిదధాతి ౭

అయం తే యోనిరా నో భర ధీతీ వేత్యర్ధముత్థాస్యన్నుపదధీత ౮

జపతి ౯

పూర్వాస్వషాఢాసు గర్తం ఖనతి ౧౦

ఉత్తరాసు సంచినోతి ౧౧

ఆదేవనం సంస్తీర్య ౧౨

ఉద్బిన్దతీం సంజయన్తీం యథా పృక్షమశనిరిదముగ్రాయేతి వాసితానక్షాన్నివపతి ౧౩

అమ్బయో యన్తి శంభుమయోభూ హిరణ్యవర్ణా యదదః పునన్తు మా సస్రుషీర్హిమవతః ప్రస్రవన్తి వాయోః పూతః పవిత్రేణ శం చ నో మయశ్చ నోఽనడుడ్మస్త్వం ప్రథమం మహ్యామాపో వైశ్వానరో రశ్మిభిరిత్యభివర్షణావ సేచనానామ్ ౧౪

ఉత్తమేన వాచస్పతిలిఙ్గాభిరుద్యన్తముపతిష్ఠతే ౧౫

స్నాతోఽహతవసనో నిక్త్వాహతమాచ్ఛాదయతి ౧౬

దదాతి ౧౭

యథా మాసమితి వననమ్ ౧౮

వత్సం సంధావ్య గోమూత్రేణావసిచ్య త్రిః పరిణీయోపచృతతి ౧౯

శిరఃకర్ణమభిమన్త్రయతే ౨౦

వాతరంహా ఇతి స్నాతేఽశ్వే సంపాతానభ్యతినయతి ౨౧

పలాశే చూర్ణేషూత్తరాన్ ౨౨

ఆచమయతి ౨౩

ఆప్లావయతి ౨౪

చూర్ణైరవకిరతి ౨౫

త్రిరేకయా చేతి ౨౬

౫

౪౧

42

భద్రాదధీతి ప్రవత్స్యన్నుపదధీత ౧

జపతి ౨

యానం సంప్రోక్ష్య విమోచయతి ౩

ద్రవ్యం సంపాతవదుత్థాపయతి ౪

నిర్మృజ్యోపయచ్ఛతి ౫

ఉభా జిగ్యథురిత్యర్ధపాదాభ్యాం సాంమనస్యమ్ ౬

యానేన ప్రత్యఞ్చౌ గ్రామాన్ప్రతిపాద్య ప్రయచ్ఛతి ౭

ఆయాతః సమిధ ఆదాయోర్ఘ్వం బిభ్రదిత్యసంకల్పయన్నేత్య సకృదాదధాతి ౮

ఋచం సామేత్యనుప్రవచనీయస్య జుహోతి ౯

యుక్తాభ్యాం తృతీయామ్ ౧౦

అనుమతీం చతుర్థీమ్ ౧౧

సమావర్తనీయసమాపనీయయోశ్చైషైజ్యా ౧౨

అపో దివ్యా ఇతి పర్యవేతవ్రత ఉదకాన్తే శాన్త్యుదకమభిమన్త్రయతే ౧౩

అస్తమితే సమిత్పాణిరేత్య తృతీయావర్జం సమిధ ఆదధాతి ౧౪

ఇదావత్సరాయేతి వ్రతవిసర్జనమాజ్యం జుహుయాత్ ౧౫

సమిధోఽభ్యాదధ్యాత్ ౧౬

ఇదావత్సరాయ పరివత్సరాయ సంవత్సరాయ ప్రతివేదయామ ఏనత్।

యద్వ్రతేషు దురితం నిజగ్మిమో దుర్హార్దం తేన శమలేనాఞ్జ్మః॥

యన్మే వ్రతం వ్రతపతే లులోభాహోరాత్రే సమధాతాం మ ఏనత్।

ఉద్యన్పురస్తాద్భిషగస్తు చన్ద్రమాః సూర్యో రశ్మిభిరభిగృణాత్వేనత్॥

యద్వ్రతమతిపేదే చిత్త్యా మనసా హృదా।

ఆదిత్యా రుద్రాస్తన్మయి వసవశ్చ సమిన్ధతామ్॥

వ్రతాని వ్రతపతయ ఉపాకరోమ్యగ్నయే।

స మే ద్యుమ్నం బృహద్యశో దీర్ఘమాయుః కృణోతు మ ఇతి వ్రతసమాపనీరాదధాతి ౧౭

త్రిరాత్రమరసాశీ స్నాతవ్రతం చరతి ౧౮

నిర్లక్ష్మ్యమితి పాపలక్షణాయా ముఖముక్షత్యన్వృచం దక్షిణాత్కేశస్తుకాత్ ౧౯

పలాశేన ఫలీకరణాన్హుత్వా శేషం ప్రత్యానయతి ౨౦

ఫలీకరణతుషబుసావతక్షణాని సవ్యాయాం పాదపార్ష్ణ్యాం నిదధాతి ౨౧

అపనోదనాపాఘాభ్యామన్వీక్షం ప్రతిజపతి ౨౨

దీర్ఘాయుత్వాయేతి మన్త్రోక్తం బధ్నాతి ౨౩

౬

౪౨

43

కర్శఫస్యేతి పిశఙ్గసూత్రమరలుదణ్డం యదాయుధమ్ ౧

ఫలీకరణైర్ధూపయతి ౨

అతి ధన్వానీత్యవసాననివేశనానుచరణాని నినయనేజ్యా 3

వాస్తోష్పతీయైః కులిజకృష్టే దక్షిణతో౽గ్నేః సంభారమాహరతి ౪

వాస్తోష్పత్యాదీని మహాశాన్తిమావపతే ౫

మధ్యమే గర్తే దర్భేషు వ్రీహియవమావపతి ౬

శాన్త్యుదకశష్పశర్కరమన్యేషు ౭

ఇహైవ ధ్రువామితి మీయమానాముచ్ఛ్రీయమాణామనుమన్త్రయతే ౮

అభ్యజ్యర్తేనేతి మన్త్రోక్తమ్ ౯

పూర్ణం నారీత్యుదకుమ్భమగ్నిమాదాయ ప్రపద్యన్తే ౧౦

ధ్రువాభ్యాం దృంహయతి ౧౧

శంభుమయోభుభ్యాం విష్యన్దయతి ౧౨

వాస్తోష్పతే ప్రతి జానీహ్యస్మాన్స్వావేశో అనమీవో న ఏధి।

యత్త్వేమహే ప్రతి నస్తజ్జుషస్వ చతుష్పదో ద్విపద ఆ వేశయేహ।

అనమీవో వాస్తోష్పతే విశ్వా రూపాణ్యావిశన్ ।

సఖా సుశేవ ఏధి న ఇతి

వాస్తోష్పతయే క్షీరౌదనస్య జుహోతి ౧3

సర్వాన్నాని బ్రాహ్మణాన్భోజయతి ౧౪

మఙ్గల్యాని ౧౫

యే అగ్నయ ఇతి క్రవ్యాదనుపహత ఇతి పాలాశం బధ్నాతి ౧౬

జుహోతి ౧౭

ఆదధాతి ౧౮

ఉదఞ్చనేనోదపాత్ర్యాం యవానద్భిరానీయోల్లోపమ్ ౧౯

యే అగ్నయ ఇతి పాలాశ్యా దర్వ్యా మన్థముపమథ్య కామ్పీలీభ్యాముపమన్థనీభ్యామ్ ౨౦

శమనం చ ౨౧

౭

౪3

44

య ఆత్మదా ఇతి వశాశమనమ్ ౧

పురస్తాదగ్నేః ప్రతీచీం ధారయన్తి ౨

పశ్చాదగ్నేః ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్యాన్వారబ్ధాయై శాన్త్యుదకం కరోతి 3

తత్రైతత్సూక్తమనుయోజయతి ౪

తేనైనామాచామయతి చ సంప్రోక్షతి చ ౫

తిష్ఠంస్తిష్ఠన్తీం మహాశాన్తిముచ్చైరభినిగదతి ౬

య ఈశే పశుపతిః పశూనామితి హుత్వా వశామనక్తి శిరసి కకుదే జఘనదేశే ౭

అన్యతరాం స్వధితిధారామనక్తి ౮

అక్తయా వపాముత్ఖనతి ౯

దక్షిణే పార్శ్వే దర్భాభ్యామధిక్షిపత్యముష్మై త్వా జుష్టమితి యథాదేవతమ్ ౧౦

నిస్సాలామిత్యుల్ముకేన త్రిః ప్రసవ్యం పరిహరత్యనభిపరిహరన్నాత్మానమ్ ౧౧

దర్భాభ్యామన్వారభతే ౧౨

పశ్చాదుత్తరతోఽగ్నేః ప్రత్యక్శీర్షీముదక్పాదీం నివిధ్యతి ౧3

సమస్యై తన్వా భవేత్యన్యతరం దర్భమవాస్యతి ౧౪

అథ ప్రాణానాప్థాపయతి ప్రజానన్త ఇతి ౧౫

దక్షిణతస్తిష్ఠన్రక్షోహణం జపతి ౧౬

సంజ్ఞప్తాయాం జుహోతి

యద్వశా మాయుమక్రతోరో వా పడ్భిరాహత ।

అగ్నిర్మా తస్మాదేనసో విశ్వాన్ముఞ్చత్వంహస ఇతి ౧౭

ఉదపాత్రేణ పత్న్యభివ్రజ్య ముఖాదీని గాత్రాణి ప్రక్షలయతే ౧౮

ముఖం శున్ధస్వ దేవయజ్యాయా ఇతి ౧౯

ప్రాణానితి నాసికే ౨౦

చక్షురితి చక్షుషీ ౨౧

శ్రోత్రమితి కర్ణౌ ౨౨

యత్తే క్రూరం యదాస్థితమితి సమన్తం రజ్జుధానమ్ ౨౩

చరిత్రాణీతి పాదాన్సమాహృత్య ౨౪

నాభిమితి నాభిమ్ ౨౫

మేఢ్రమితి భేఢ్రమ్ ౨౬

పాయుమితి పాయుమ్ ౨౭

యత్తే క్రూరం యదాస్థితం తచ్ఛున్ధస్వేత్యవశిష్టాః పార్శ్వదేశేఽవసిచ్య యథార్థం వ్రజతి ౨౮

వపాశ్రపణ్యావాజ్యం స్రువం స్వధితిం దర్భమాదాయాభివ్రజ్యోత్తానాం పరివర్త్యానులోమం నాభిదేశే దర్భమాస్తృణాతి ౨౯

ఓషధే త్రాయస్వైనం స్వధితే మైనం హింసీరితి శస్త్రం ప్రయచ్ఛతి ౩౦

ఇదమహమాముష్యాయణస్యాముష్యాః పుత్రస్య ప్రాణాపానావపకృన్తామీత్యపకృత్య ౩౧

అధరప్రవస్కేన లోహితస్యాపహత్య ౩౨

ఇదమహమాముష్యాయణస్యాముష్యాః పుత్రస్య ప్రాణాపానౌ నిఖనామీత్యాస్యే నిఖనతి ౩౩

వపయా ద్యావాపృథివీ ప్రోర్ణువాథామితి వపాశ్రపణ్యౌ వపయా ప్రచ్ఛాద్య ౩౪

స్వధితినా ప్రకృత్యోత్కృత్య ౩౫

అవ్రస్కమభిఘార్య ౩౬

వాయవే స్తోకానామితి దర్భాగ్రం ప్రాస్యతి ౩౭

ప్రత్యుష్టం రక్ష ఇతి చరుమఙ్గారే నిదధాతి ౩౮

దేవస్త్వా సవితా

శ్రపయత్విత్వితి శ్రపయతి ౩౯

సుశృతాం కరోతి ౪౦

౮

౪౪

45

యద్యష్టాపదీ స్యాద్గర్భమఞ్జలౌ సహిరణ్యం సయవం వా య ఆత్మదా ఇతి ఖదాయాం త్ర్యరత్నావగ్నౌ సకృజ్జుహోతి ౧

విశస్య సమవత్తాన్యవద్యేత్ ౨

హృదయం జిహ్వా శ్యేనశ్చ దోషీ పార్శ్వే చ తాని షట్।

యకృద్వృక్కౌ గుదశ్రోణీ తాన్యేకాదశ దైవతాని ౩

దక్షిణః కపిలలాటః సవ్యా శ్రోణిర్గుదశ్చ యః।

ఏతాని త్రీణి త్ర్యఙ్గాని స్విష్టకృద్భాగ ఏవ ౪

తదవద్య ప్రజ్ఞాతాని శ్రపయేత్ ౫

హోష్యన్ద్విర్ద్విర్దేవతానామవద్యేత్ ౬

సకృత్సకృత్సౌవిష్టకృతానామ్ ౭

వపాయాః సమిద్ధ ఊర్ధ్వా అస్యేతి జుహోతి ౮

యుక్తాభ్యాం తృతీయామ్ ౯

అనుమతీం చతుర్థీమ్ ౧౦

జాతవేదో వపయా గచ్ఛ దేవాంస్త్వం హి హోతా ప్రథమో బభూథ।

ఘృతస్యాగ్నే తన్వా సం భవ సత్యాః సన్తు యజమానస్య కామాః స్వాహా ౧౧

ఊర్ధ్వం నభసం మారుతం గచ్ఛతమితి వపాశ్రపణ్యావనుప్రహరతి ౧౨

ప్రాచీమేకశృఙ్గాం ప్రతీచీం ద్విశృఙ్గామ్ ౧౩

పిత్ర్యేషు వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే ।

మేదసః కుల్యా ఉప తాన్స్రవన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామాః స్వాహా స్వధేతి వపాయాస్త్రిర్జుహోతి ౧౪

సమవత్తానామ్ ౧౫

స్థాలీపాకస్య సమ్రాడస్యధిశ్రయణం నామ సఖీనామభ్యహం విశ్వా ఆశాః సాక్షీయ ।

కామోఽసి కామాయ త్వా సర్వవీరాయ సర్వపురుషాయ సర్వగణాయ సర్వకాభాయ జుహోమి

అన్వద్య నోఽనుమతిః పూషా సరస్వతీ మహీ । యత్కరోమి తదృధ్యతామనుమతయే స్వాహేతి జుహోతి ౧౬

క ఇదం కస్మా అదాత్కామస్తదగ్రే యదన్నం పునర్మైత్విన్ద్రియమితి ప్రతిగృహ్ణాతి ౧౭

ఉత్తమా సర్వకర్మా ౧౮

వశయా పాకయజ్ఞా వ్యాఖ్యాతాః ౧౯

౯

౪౫

46

ఉతామృతాసుః శివాస్త ఇత్యభ్యాఖ్యాతాయ ప్రయచ్ఛతి ౧

ద్రుఘణశిరో రజ్వా బధ్నాతి ౨

ప్రతిరూపం పలాశాయోలోహహిరణ్యానామ్ ౩

యేన సోమేతి యాజయిష్యన్సారూపవత్సమశ్నాతి ౪

నిధనే యజతే ౫

యం యాచామి యదాశసేతి యాచిష్యన్ ౬

మన్త్రోక్తాని పతితేభ్యో దేవాః కపోత ఋచా కపోతమమూన్వేతిరితి మహాశాన్తిమావపతే ౭

పరీమేఽగ్నిమిత్యగ్నిం గామాదాయ నిశి కారయమాణస్త్రిః శాలాం పరిణయతి ౮

పరోఽపేహి యో న జీవ ఇతి స్వప్నం దృష్ట్వా ముఖం విమార్ష్టి ౯

అతిఘోరం దృష్ట్వా మైశ్రధాన్యం పురోడాశమన్యాశాయాం వా నిదధాతి ౧౦

పర్యావర్త ఇతి పర్యావర్తతే ౧౧

యత్స్వప్న ఇత్యశిత్వా వీక్షతే ౧౨

విద్మ తే స్వప్నేతి సర్వేషామప్యయః ౧౩

నహి తే అగ్నే తన్వ ఇతి బ్రహ్మచార్యాచార్యస్యాదహన ఉపసమాధాయ త్రిః పరిక్రమ్య పురోడాశం జుహోతి ౧౪

త్రిరాత్రమపర్యావర్తమానః శయీత ౧౫

నోపశయీతేతి కౌశికః ౧౬

స్నానీయాభిః స్నాయాత్ ౧౭

అపర్యవేతవ్రతః ప్రత్యుపేయాత్ ౧౮

అవకీర్ణినే దర్భశుల్బమాసజ్య యత్తే దేవీత్యావపతి ౧౯

ఏవం సంపాతవతోదపాత్రేణావసిచ్య ౨౦

మన్త్రోక్తం శాన్త్యుదకేన సంప్రోక్ష్య ౨౧

సం సమిదితి స్వయంప్రజ్వలితేఽగ్నౌ ౨౨

అగ్నీ రక్షాంసి సేధతీతి సేధన్తమ్ ౨౩

యదస్మృతీతి సందేశమపర్యాప్య ౨౪

ప్రతో్న హీతి పాపనక్షత్రే జాతాయ మూలేన ౨౫

మా జ్యేష్ఠం తృతే దేవా ఇతి పరివిత్తిపరివివిదానావుదకాన్తే మౌఞ్జైః పర్వసు బద్ధ్వా పిఞ్జూలీభిరాప్లావయతి ౨౬

అవసిఞ్చతి ౨౭

ఫేనేషూత్తరాన్పాశానాధాయ నదీనాం ఫేనానితి ప్రప్లావయతి ౨౮

సర్వైశ్చ ప్రవిశ్యాపాం సూక్తైః ౨౯

దేవ హేడనేన మన్త్రోక్తమ్ ౩౦

ఆచార్యాయ ౩౧

ఉపదధీత ౩౨

ఖదాశయస్యావపతే ౩౩

వైవస్వతం యజతే ౩౪

చతుఃశరావం దదాతి ౩౫

ఉత్తమర్ణే మృతే తదపత్యాయ ప్రయచ్ఛతి ౩౬

సగోత్రాయ ౩౭

శ్మశానే నివపతి ౩౮

చతుష్పథే చ ౩౯

కక్షానాదీపయతి ౪౦

దివో ను మామితి వీధ్రబిన్దూన్ప్రక్షాలయతి ౪౧

మన్త్రోక్తైః స్పృశతి ౪౨

యస్యోత్తమదన్తౌ పూర్వౌ జాయేతే యౌ వ్యాఘ్రావిత్యావపతి ౪౩

మన్త్రోక్తాన్దంశయతి ౪౪

శాన్త్యుదకశృతమాదిష్టానామాశయతి ౪౫

పితరౌ చ ౪౬

ఇదం యత్కృష్ణ ఇతి కృష్ణశకునినాధిక్షిప్తమ్ ప్రక్షాలయతి ౪౭

ఉపమృష్టం పర్యగ్ని కరోతి ౪౮

ప్రతీచీనఫల ఇత్యపామార్గేధ్మేఽపామార్గీరాదధాతి ౪౯

యదర్వాచీనమిత్యాచామతి ౫౦

యత్తే భూమ ఇతి విఖనతి ౫౧

యత్త ఊనమితి సంవపతి ౫౨

ప్రేహి ప్ర హరేతి కాపిఞ్జలాని

స్వస్త్యయనాని భవన్తి ౫౩

ప్రేహి ప్ర హర వా దావాన్గృహేభ్యః స్వస్తయే।

కపిఞ్జల ప్రదక్షిణం శతపత్త్రాభి నో వద।।

భద్రమ్ వద దక్షిణతో భద్రముత్తరతో వద।

భద్రం పురస్తాన్నో వద భద్రం పశ్చాత్కపిఞ్జల।।

శునం వద దక్షిణతః శునముత్తరతో వద।

శునం పురస్తాన్నో వద శునం పశ్చాత్కపిఞ్జల।।

భద్రం వద పుత్త్రైర్భద్రం వద గృహేషు చ।

భద్రమస్మాకం వద భద్రం నో అభయం వద।।

ఆవదంస్త్వం శకునే భద్రమా వద తూష్ణీమాసీనః సుమతిం చికిద్ధి నః।

యదుత్పతన్వదసి కర్కరిర్యథా బృహద్వదేమ విదథే సువీరాః।।

యౌవనాని మహయసి జిగ్యుషామివ దున్దుభిః।

కపిఞ్జల ప్రదక్షిణం శతపత్త్రాభి నో వదేతి కాపిఞ్జలాని స్వస్త్యయనాని భవన్తి ౫౪

యో అభ్యు బభ్రుణాయసి స్వపన్తమత్సి పురుషం శయానమగత్స్వలమ్ ।

అయస్మయేన బ్రహ్మణాశ్మమయేన వర్మణా పర్యస్మాన్వరుణో దధదిత్యభ్యవకాశే సంవిశత్యభ్యవకాశే సంవిశతి ౫౫

౧౦

౪౬

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే పఞ్చమోఽధ్యాయః సమాప్తః

47

ఉభయతః పరిచ్ఛిన్నం శరమయం బర్హిరాభిచారికేషు ౧

దక్షిణతః సంభారమాహరత్యాఙ్గిరసమ్ ౨

ఇఙ్గిడమాజ్యమ్ ౩

సవ్యాని ౪

దక్షిణాపవర్గాణి ౫

దక్షిణాప్రవణ ఈరిణే దక్షిణాముఖః ప్రయుఙ్క్తే ౬

సాగ్ని ని ౭

అగ్నే యత్తే తప ఇతి పురస్తాద్ధోమాః ౮

తథా తదగ్నే కృణు జాతవేద ఇత్యాజ్యభాగౌ ౯

నిరముం నుద ఇతి సంస్థితహోమాః ౧౦

కృత్తికారోకారోధావాప్యేషు ౧౧

భరద్వాజప్రవస్కేనాఙ్గీరసం దణ్డం వృశ్చతి ౧౨

మృత్యోరహమితి బాధకీమాదధాతి ౧౩

య ఇమామయం వజ్ర ఇతి ద్విగుణామేకవీరాన్సంనహ్య పాశాన్ని ముష్టితృతీయం దణ్డం సంపాతవత్ ౧౪

పూర్వాభిర్బధ్నీతే ౧౫

వజ్రోఽసి సపత్నహా త్వయాద్య వృత్రం సాక్షీయ।

త్వామద్య వనస్పతే వృక్షాణాముదయుష్మహి।।

స న ఇన్ద్ర పురోహితో విశ్వతః పాహి రక్షసః।

అభి గావో అనూషతాభి ద్యుమ్నం బృహస్పతే।।

ప్రాణ ప్రాణం త్రయస్వాసో అసవే మృడ।

నిరృతే నిరృత్యా నః పాశేభ్యో ముఞ్చ।।

ఇతి దణ్డమాదత్తే ౧౬

భక్తస్యాహుతేన మేఖలాయా గ్రన్థిమాలిమ్పతి ౧౭

అయం వజ్ర ఇతి బాహ్యతో దణ్డమూర్ధ్వమవాగగ్రం తిసృభిరన్వృచం నిహన్తి ౧౮

అన్తరుపస్పృశేత్ ౧౯

యదశ్నామీతి మన్త్రోక్తమ్ ౨౦

యత్వాత్రమాహన్తి ఫడ్ఢతోఽసావితి ౨౧

ఇదమహమాముష్యాయణస్యాముష్యాః పుత్రస్య ప్రాణాపానావప్యాయచ్ఛామీత్యాయచ్ఛతి ౨౨

యేఽమావాస్యామితి సంనహ్య సీసచూర్ణాని భక్తేఽలంకారే ౨౩

పరాభూతవేణోర్యష్ట్యా బాహుమాత్ర్యాలంకృతయాహన్తి ౨౪

ద్యావాపృథివీ ఉర్వతి పరశుపలాశేన దక్షిణా ధావతః పదం వృశ్చతి ౨౫

అన్వ్రక్తిస్తిర్యక్తిః ౨౬

అక్షయా సంస్థాప్య ౨౭

ఆవ్రస్కాన్యాంశూన్పలాశముపనహ్య భ్రష్టేఽభ్యస్యతి ౨౮

స్ఫోటత్సు స్తృతః ౨౯

పశ్చాదగ్నేః కర్ష్వాం కూద్ద్యుపస్తీర్ణాయాం ద్వాదశరాత్రమపర్యావర్తమానః శయీత ౩౦

తత ఉత్థాయ త్రిరహ్న ఉదవజ్రాన్ప్రహరతి ౩౧

నద్యా అనామసంపన్నాయా అశ్మానం ప్రాస్యతి ౩౨

ఉష్ణేఽక్షతసక్తూననూపమథితాననుచ్ఛ్వసన్పిబతి ౩౩

కథం త్రీంస్త్రీన్కాశీం స్త్రిరాత్రమ్ ౩౪

ద్వౌద్వౌ త్రిరాత్రమ్ ౩౫

ఏకైకం షడ్రాత్రమ్ ౩౬

ద్వాదశ్యాః ప్రాతః క్షీరౌదనం భోజయిత్వోచ్ఛిష్టానుచ్ఛిష్టం బహుమత్స్యే ప్రకిరతి ౩౭

సంధావత్సు స్తృతః ౩౮

లోహితశిరసం కృకలాసమమూష్వన్మీతి హత్వా సద్యః కార్యే భాజ్ఞే శయనే ౩౯

లోహితాలంకృతం కృష్ణవసనమనూక్తం దహతి ౪౦

ఏకపదాభిరన్యోఽనుతిష్ఠతి ౪౧

అఙ్గశః సర్వహుతమన్యమ్ ౪౨

పశ్చాదగ్నేః శరభృష్టీర్నిధాయోదగ్వ్రజత్యా స్వేదశననాత్ ౪౩

నివృత్య స్వేదాలంకృతా జుహోతి ౪౪

కోశ ఉరఃశిరోఽవధాయ పదాత్పాంసూన్ ౪౫

పశ్చాదగ్నేర్లవణమృడీచీస్త్రిస్రోఽశీతీర్వికర్షీః శర్కరాణామ్ ౪౬

విషం శిరసి ౪౭

బాధకేనావాగగ్రేణ ప్రణయన్నన్వాహ ౪౮

పాశే స ఇతి కోశే గ్రన్థీనుద్గ్రథ్నాతి ౪౯

ఆముమిత్యాదత్తే ౫౦

మర్మణి ఖాదిరేణ స్రువేణ గర్తం ఖనతి ౫౧

బాహుమాత్రమతీవ య ఇతి శరైరవజ్వాలయతి ౫౨

అవధాయ సంచిత్య లోష్టం స్రువేణ సమోప్య ౫౩

అముమున్నౌషమిత్యుక్త్వావలేఖనీమ్ ౫౪

ఛాయాం వా ౫౫

ఉపనినయతే ౫౬

అన్వాహ ౫౭

౧

౪౭

48

భ్రాతృవ్యక్షయణమిత్యరణ్యే సపత్నక్షయణీరాదధాతి ౧

గ్రామమేత్యావపతి ౨

పుమాన్పుంస ఇతి మన్త్రోక్తమభిహుతాలంకృతం బధ్నాతి ౩

యావన్తః సపత్నాస్తావతః పాశానిఝీడాలంకృతాన్సంపాతవతోఽనుక్తాన్ససూత్రాంశ్చమ్బా
మర్మణి నిఖనతి ౪

నావి ప్రైణాన్నుదస్వ కామేతి మన్త్రోక్తం శాఖయా ప్రణుదతి ౫

తేఽధరాఞ్చ ఇతి ప్రప్లావయతి ౬

బృహన్నేషామిత్యాయన్తం శప్యమానమన్వాహ ౭

వైకఙ్కతేనేతి మన్త్రోక్తమ్ ౮

దదిర్హీతి సాగ్నిని ౯

దేశకపటు ప్రక్షిణాతి ౧౦

తేఽవదన్నితి నేతౄణాం పదం వృశ్చతి ౧౧

అన్వాహ ౧౨

బ్రహ్మగవీభ్యామన్వాహ ౧౩

చేష్టామ్ ౧౪

విచృతతి ౧౫

ఊబధ్యే ౧౬

శ్మశానే ౧౭

త్రిరమూన్వనస్వేత్యాహ ౧౮

ద్వితీయయాశ్మానమూబధ్యే గూహయతి ౧౯

ద్వాదశరాత్రం సర్వవ్రత ఉపశ్రామ్యతి ౨౦

ద్విరుదితే స్తృతః ౨౧

అవాగగ్రేణ నివర్తయతి ౨౨

ఉప ప్రాగాదితి శునే పిణ్డం పాణ్డుం ప్రయచ్ఛతి ౨౩

తార్చ్ఛం బధ్నాతి ౨౪

జుహోతి ౨౫

ఆదధాతి ౨౬

ఇదం తద్యుజే యత్కిం చాసౌ మనసేత్యాహితాగ్నిం ప్రతినిర్వపతి ౨౭

మధ్యమపలాశేన ఫలీకరణాఞ్జుహోతి ౨౮

నిరముభిత్యఙ్గుష్ఠేన త్రిరనుప్రస్తృణాతి ౨౯

శరం కద్విన్దుకోష్ఠైరనునిర్వపతి ౩౦

లోహితాశ్వత్థపలాశేన విషావధ్వస్తం జుహోతి ౩౧

త్వం వీరుధామితి మూత్రపురీషం వత్సశేప్యాయాం కకుచ్ఛైరపిధాప్య సంపిష్య నిఖనతి ౩౨

శేప్యానడే ౩౩

శేప్యాయామ్ ౩౪

యథా సూర్య ఇత్యన్వాహ ౩౫

ఉత్తరయా యాంస్తాన్పశ్యతి ౩౬

ఇన్ద్రోతిభిరగ్నే జాతాన్యో న స్తాయద్దిప్సతి యో నః శపాదితి వైద్యుద్ధతీః ౩౭

సాంతపనా ఇత్యూర్ధ్వశుషీః ౩౮

భ్రంసశృతం పురోడాశం భ్రంసవిలీనేన సర్వహుతమ్ ౩౯

ఉదస్య శ్యావావితీషీకాఞ్జీమణ్డూకం నీలలోహితాభ్యాం సూత్రాభ్యాం సకక్షం బద్ధ్వోష్ణోదకే వ్యాదాయ ప్రత్యాహుతి మణ్డూకమపనుదత్యభిన్యుబ్జతి ౪౦

ఉపధావన్తమసదన్గావ ఇతి కామ్పీలం సంనహ్య క్షీరోత్సిక్తే పాయయతి లోహితానాం చైక్కశమ్ ౪౧

అశిశిషోః క్షీరౌదనమ్ ౪౨

ఆమపాత్రమభ్యవనేనేక్తి ౪౩

౨

౪౮

49

సపత్నహనమిత్యృషభం సంపాతవన్తమతిసృజతి ౧

ఆశ్వత్థీరవపన్నాః ౨

స్వయమిన్ద్రస్యాజ ఇతి ప్రక్షాలయతి ౩

జిష్ణవే యోగాయేత్యపో యునక్తి ౪

వాతస్య రంహితస్యామృతస్య యోనిరితి ప్రతిగృహ్ణాతి ౫

ఉత్తమాః ప్రతాప్యాధరాః ప్రదాయైనసేనానధరాచః పరాచోఽవాచస్తపసస్తమున్నయత దేవాః పితృభిః సంవిదానః ప్రజాపతిః ప్రథమో దేవతానామిత్యతిసృజతి ౬

ఇదమహం యో మా ప్రాచ్యా దిశోఽఘాయురభిదాసాదపవాదీదిషూగుహః తస్యేమౌ ప్రాణాపానావపక్రామామి బ్రహ్మణా ౭

దక్షిణాయాః ప్రతీచ్యా ఉదీచ్యా ధ్రువాయా వ్యధ్వాయా ఊర్ధ్వాయాః ౮

ఇదమహం యో మా దిశామన్తర్దేశేభ్య ఇత్యపక్రామామీతి ౯

ఏవమభిష్ట్వా ౧౦

నాపోహననివేష్టనాని సర్వాణి ఖలు శశ్వద్భూతాని ౧౧

బ్రాహ్మణాద్వజ్రముద్యచ్ఛమానాచ్ఛఙ్కన్తే మాం హనిష్యసి మాం హనిష్యసీతి తేభ్యోఽభయం వదేచ్ఛమగ్నయే శం పృథివ్యై శమన్తరిక్షాయ శం వాయవే శం దివే శం సూర్యాయ శం చన్ద్రాయ శం నక్షత్రేభ్యః శం గన్ధర్వాప్సరోభ్యః శం సర్వేతరజనేభ్యః శివం మహ్యమితి ౧౨

యో వ ఆపోఽపాం యం వయమపామస్మై వజ్రమిత్యన్వృచముదవజ్రాన్ ౧౩

విష్ణోః క్రమోఽసీతి విష్ణుక్రమాన్ ౧౪

మమాగ్నే వర్చ ఇతి బృహస్పతిశిరసం పృషాతకేనోపసిచ్యాభిమన్త్ర్యోపనిదధాతి ౧౫

ప్రతిజానన్నానువ్యాహరేత్ ౧౬

ఉత్తమేనోపద్రష్టారమ్ ౧౭

ఉదేహి వాజిన్నిత్యర్ధర్చేన నావం మజ్జతీమ్ ౧౮

సమిద్ధోఽగ్నిర్య ఇమే ద్యావాపృథివీ అజైష్మేత్యధిపాశానాదధాతి ౧౯

పదేపదే పాశాన్వృశ్చతి ౨౦

అధిపాశాన్బాధకాఞ్ఛఙ్కూంస్తానృంక్షుద్య సంనహ్య భ్రష్టేఽభ్యస్యతి ౨౧

అశిశిషోః క్షీరౌదనాదీని త్రీణి ౨౨

గర్తేధ్మావన్తరేణావలేఖనీం స్థాణౌ నిబధ్య ద్వాదశరాత్రం సంపాతానభ్యతినినయతి ౨౩

షష్ఠచోదవజ్రాన్ప్రహరతి ౨౪

సప్తమ్యాచామతి ౨౫

యశ్చ గామిత్యన్వాహ ౨౬

నిర్దుర్మణ్య ఇతి సంధావ్యాభిమృశతి ౨౭

3

౪౯

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే షష్ఠోఽధ్యాయః సమాప్తః

50

స్వస్తిదా యే తే పన్థాన ఇత్యధ్వానం దక్షిణేన ప్రక్రామతి ౧

వ్యదస్యత్యసంఖ్యాతాః శర్కరాః ౨

తృణాని చ్ఛిత్వోపతిష్ఠతే ౩

ఆరేఽమూః పారే పాతం నో యం ఏనం పరిషీదన్తి యదాయుధం దణ్డేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౪

దిష్ట్యా ముఖం విమాయ సంవిశతి ౫

త్రీణి పదాని ప్రమాయోత్తిష్ఠతి ౬

తిస్రో దిష్టీః ౭

ప్రేతం పాదావిత్యవశస్య ౮

పాయయతి ౯

ఉపస్థాస్త ఇతి త్రీణ్యోప్యాతిక్రామతి ౧౦

స్వస్తి మాత్ర ఇతి నిశ్యుపతిష్ఠతే ౧౧

ఇన్ద్రమహమితి పణ్యం సంపాతవదుత్థాపయతి ౧౨

నిమృజ్య దిగ్యుక్తాభ్యాం దోషో గాయ పాతం న ఇతి పఞ్చానడుద్భ్యో యమో మృత్యుర్విశ్వజిచ్చకధూమం భవాశర్వావిత్యుపదధీత ౧౩

ఉత్తమేన సారూపవత్సస్య రుద్రాయ త్రిర్జుహోతి ౧౪

ఉపోత్తమేన సుహృదో బ్రాహ్మణస్య శకృత్పిణ్డాన్పర్వస్వాధాయ శకధూమం కిమద్యాహరితి పృచ్ఛతి ౧౫

భద్రం సుమఙ్గలమితి ప్రతిపద్యతే ౧౬

యుక్తయోర్మా నో దేవా యస్తే సర్ప ఇతి శయనశాలోర్వరాః పరిలిఖతి ౧౭

తృణాని యుగతర్ద్మనా సంపాతవన్తి ద్వారే ప్రచృతతి ౧౮

ఊబధ్యం సంభినత్తి ౧౯

నిఖనతి ౨౦

ఆదధాతి ౨౧

అపామార్గప్రసూనాన్కుద్రీచీశఫాన్పరాచీనమూలాన్ ౨౨

౧

౫౦

51

ఉదిత ఇతి ఖాదిరం శఙ్కుం సంపాతవన్తముద్గృహ్ణన్నిఖనన్గా అనువ్రజతి ౧
నినయనం సముహ్య చారే సారూపవత్సస్యే(న్ద్రాయ త్రిర్జుహోతి ౨
దిశ్యాన్బలీన్హరతి ౩
ప్రతిదిశముపతిష్ఠతే ౪
మధ్యే పఞ్చమమనిర్దిష్టమ్ ౫
శేషం నినయతి ౬
బ్రహ్మ జజ్ఞానం భవాశర్వావిత్యాసన్నమరణ్యే పర్వతం యజతే ౭
అన్యస్మిన్భవశర్వపశుపత్యుగ్రరుద్రమహాదేవేశానానాం పృథగాహుతీః ౮
గోష్ఠే చ ద్వితీయమశ్నాతి ౯
దర్భానాధాయ ధూపయతి ౧౦
భూత్యై వః పుష్ట్యై వ ఇతి ప్రథమజయోర్మిథునయోర్ముఖమనక్తి ౧౧
తిస్రో నలదశాఖా వత్సాన్పాయయతి ౧౨
శాఖయోదకధారయా గాః పరిక్రామతి ౧౩
అశ్మవర్మ మ ఇతి షడశ్మనః సంపాతవతః స్రక్తిషు పర్యధస్తాన్నిఖనతి ౧౪
అలసాలేత్యాలభేషజమ్ ౧౫
త్రీణి సిలాఞ్జాలాగ్రాణ్యుర్వరామధ్యే నిఖనతి ౧౬
హతం తర్దమిత్యయసా సీసం కర్షన్నుర్వరాం పరిక్రామతి ౧౭
అశ్మనోఽవకిరతి ౧౮
తర్దమవశిరసం వదనాత్కేశేన సముహ్యోర్వరామధ్యే నిఖనతి ౧౯
ఉక్తం చారే ౨౦
బలీన్హరత్యాశాయా ఆశాపతయేఽశ్విభ్యాం క్షేత్రపతయే ౨౧
యద్వైతేభ్యః కుర్వీత వాగ్యతస్తిష్ఠేదాస్తమయాత్ ౨౨

౨

౫౧

52

యే పన్థాన ఇతి పరీత్యోపదధీత ౧

ప్రయచ్ఛతి ౨

యస్యా స్తే యత్తే దేవీ విషాణా పాశానిత్యున్మోచనప్రతిరూపం సంపాతవన్తం కరోతి 3

వాచా బద్ధాయ భూమిపరిలేఖమ్ ౪

ఆయన ఇతి శమనమన్తరా హ్రదం కరోతి ౫

శాలే చ ౬

అవకయా శాలాం పరితనోతి ౭

శప్యమానాయ ప్రయచ్ఛతి ౮

నిదగ్ధం ప్రక్షాలయతి ౯

మహీమూ ష్వితి తరణాన్యాలమ్బయతి ౧౦

దూరాన్నావం సంపాతవతీం నౌమణిం బధ్నాతి ౧౧

ప్రపథ ఇతి నష్టైషిణాం ప్రక్షాలితాభ్యక్తపాణిపాదానాం దక్షిణాన్పాణీన్నిమృజ్యోత్థాపయతి ౧౨

ఏవం సంపాతవతః ౧3

నిమృజ్యైకవింశతిం శర్కరాశ్చతుష్పథేऽవక్షిప్యావకిరతి ౧౪

నమస్కృత్యేతి మన్త్రోక్తమ్ ౧౫

అంహోలిఙ్గానామాపో భోజనహవీంష్యభిమర్శనోపస్థానమాదిత్యస్య ౧౬

స్వయం హవిషాం భోజనమ్ ౧౭

విశ్వే దేవా ఇత్యాయుష్యాణి ౧౮

స్థాలీపాకే ఘృతపిణ్డాన్ప్రతినీయాశ్నాతి ౧౯

అస్మిన్వసు యదాబధ్నన్నవ ప్రాణానితి యుగ్మకృష్ణలమాదిష్టానాం స్థాలీపాక ఆధాయ బధ్నాతి ౨౦

ఆశయతి ౨౧

3

౫౨

53

ఆయుర్దా ఇతి గోదానం కారయిష్యన్సంభారాన్సంభరతి ౧

అమమ్రిమోజోమానీం దూర్వామకర్ణమశ్మమణ్డలమానడుహశకృత్పిణ్డం షడ్దర్భప్రాన్తాని కంసమహతే వసనే శుద్ధమాజ్యం శాన్తా ఓషధీర్నవముదకుమ్భమ్ ౨

బాహ్యతః శాన్తవృక్ష స్యేధ్మం ప్రాఞ్చముపసమాధాయ ౩

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిరుదపాత్రముపసాద్య పరిచరణేనాజ్యం పరిచర్య ౪

నిత్యాన్పురస్తాద్ధోమాన్హుత్వాజ్యభాగౌ చ ౫

పశ్చాదగ్నేః ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్యాన్వారబ్ధాయ శాన్త్యుదకం కరోతి ౬

తత్రైతత్సూక్తమనుయోజయతి ౭

త్రిరేవాగ్నిం సంప్రోక్షతి త్రిః పర్యుక్షతి ౮

త్రిః కారయమాణమాచామయతి చ సంప్రోక్షతి చ ౯

శకృత్పిణ్డస్య స్థాలరూపం కృత్వా సుహృదే బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛతి ౧౦

తత్సుహృద్దక్షిణతోఽగ్నేరుదఙ్ముఖ ఆసీనో ధారయతి ౧౧

అథాస్మా అన్వారబ్ధాయ కరోతి ౧౨

ఆయుర్దా ఇత్యనేన సూక్తేనాజ్యం జుహ్వన్మూర్ధ్ని సంపాతానానయతి ౧౩

దక్షిణే పాణావశ్మమణ్డల ఉదపాత్ర ఉత్తరసంపాతాన్స్థాలరూప ఆనయతి ౧౪

అమమ్రిమోజోమానీం చోదపాత్రేఽవధాయ ౧౫

స్థాలరూపే దూర్వాం శాన్త్యుదకముష్ణోదకం చైకధాభిసమాసిచ్య ౧౬

ఆయమగన్సవితా క్షురేణేత్యుదపాత్రమనుమన్త్రయతే ౧౭

అదితిః శ్మశ్ర్విత్యున్దతి ౧౮

యత్క్షురేణేత్యుదకప్ర్తం క్షురమద్భి శ్చ్యేత్య త్రిః ప్రమార్ష్టి ౧౯

యేనావపదితి దక్షిణస్య కేశపక్షస్య దర్భపిఞ్జూల్యా కేశానభినిధాయ ప్రఛిద్య స్థాలరూపే కరోతి ౨౦

ఏవమేవ ద్వితీయం కరోతి ౨౧

ఏవం తృతీయమ్ ౨౨

ఏవమేవోత్తరస్య కేశపక్షస్య కరోతి ౨౩

౪

౫౩

54

అథ నాపితం సమాదిశత్యక్షణ్వన్వపకేశశ్మశ్రురోమ పరివప నఖాని చ కుర్వితి ౧

పునః ప్రాణః పునరైత్విన్ద్రియమితి త్రిర్నిమృజ్య ౨

త్వయి మహిమానం సాదయామీత్యన్తతో యోజయేత్ ౩

అథైనముప్తకేశశ్మశ్రుం కృత్తనఖమాప్లావయతి ౪

హిరణ్యవర్ణా ఇత్యేతేన సూక్తేన గన్ధప్రవాదాభిరలంకృత్య ౫

స్వక్తం మ ఇత్యానక్తి ౬

అథైనమహతేన వసనేన పరిధాపయతి పరి ధత్తేతి ద్వాభ్యామ్ ౭

ఏహ్యశ్మానమా తిష్ఠేతి దక్షిణేన పాదేనాశ్మమణ్డలమాస్థాప్య ప్రదక్షిణమగ్నిమనుపరిణీయ ౮

అథాస్య వాసో నిర్మృష్టాతి యస్య తే వాస ఇత్యేతయా ౯

అథైనమపరేణాహతేన వసనేనాచ్ఛాదయత్యయం వస్తే గర్భం పృథివ్యా ఇతి పఞ్చభిః ౧౦

యథా ద్యౌర్మనసే చేతసే ధియ ఇతి మహావ్రీహీణాం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా శాన్త్యుదకేనోపసిచ్యాభిమన్త్ర్య ప్రాశయతి ౧౧

ప్రాణాపానావోజోఽసీత్యుపదధీత ౧౨

తుభ్యమేవ జరిమన్నితి కుమారం మాతాపితరౌ త్రిః సంప్రయచ్ఛేతే ౧౩

ఘృతపిణ్డానాశయతః ౧౪

చూడాకరణం చ గోదానేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౫

పరిధాపనాశ్మమణ్డలవర్జమ్ ౧౬

శివే తే స్తామితి పరిదానాన్తాని ౧౭

పార్థివస్య మా ప్ర గామేతి చతస్రః సర్వాణ్యపియన్తి ౧౮

అమ్రిమిమోజోమానీం చ దూర్వాం చ కేశాంశ్చ శకృత్పిణ్డం చైకధాభిసమాహృత్య ౧౯

శాన్తవృక్షస్యోపర్యాదధాతి ౨౦

అధికరణం బ్రహ్మణః కంసవసనం గౌర్దక్షిణా ౨౧

బ్రాహ్మణాన్భక్తేనోపేప్సన్తి ౨౨

౫

౫౪

55

ఉపనయనమ్ ౧

ఆయమగన్నితి మన్త్రోక్తమ్ ౨

యత్క్షురేణేత్యుక్తమ్ 3

యేనావపదితి సకృదపిఞ్జూలి ౪

లౌకికం చ సమానామా పరిధానాత్ ౫

ఉపేతపూర్వస్య నియతం సవాన్తాస్యతోఽగ్నినాధాస్యమానః పర్యవేతవ్రతదీక్షిష్యమాణానామ్ ౬

సోష్ణోదకం శాన్త్యుదకం ప్రదక్షిణమనుపరిణీయ పురస్తాదగ్నేః ప్రత్యఙ్ముఖమవస్థాప్య ౭

ఆహ బ్రూహి ౮

బ్రహ్మచర్యమాగముప మా నయస్వేతి ౯

కో నామాసి కింగోత్ర ఇత్యస్రావితి యథా నామగోత్రే భవతస్తథా ప్రబ్రూహి ౧౦

ఆర్షేయం మా కృత్వా బన్ధుమన్తముపనయ ౧౧

ఆర్షేయం త్వా కృత్వా బన్ధుమన్తముపనయామీతి ౧౨

ఓం భూర్భువః స్వర్జనదోమిత్యఞ్జలావుదకమాసిఞ్చతి ౧3

ఉత్తరోఽసాని బ్రహ్మచారిభ్య ఇత్యుత్తమం పాణిమన్వాదధాతి ౧౪

ఏష మ ఆదిత్యపుత్రస్తన్మే గోపాయస్వేత్యాదిత్యేన సమీక్షతే ౧౫

అపక్రామన్పౌరుషేయాద్వృణాన ఇత్యేనం బాహుగృహీతం ప్రాఞ్చమవస్థాప్య దక్షిణేన పాణినా నాభిదేశేఽభిసంస్తభ్య జపతి ౧౬

అస్మిన్వసు వసవో ధారయన్తు విశ్వే దేవా వసవ ఆ యాతు మిత్రోఽముత్రభూయాదన్తకాయ మృత్యవ ఆ రభస్వ ప్రాణాయ నమో విషాసహిమిత్యభిమన్త్రయతే ౧౭

అథాపి పరిత్వరమాణ ఆ యాతు మిత్ర ఇత్యపి ఖల్వేతావతైవోపనీతో భవతి ౧౮

ప్రచ్ఛాద్య త్రీన్ప్రాణాయామాన్కృత్వావచ్ఛాద్య వత్సతరీముదపాత్రే సమవేక్షయేత్ ౧౯

సమిద్ధ నః సం వర్చసేతి ద్వాభ్యాముత్సృజన్తి గామ్ ౨౦

౬

౫౫

56

శ్రద్ధాయా దుహితేతి ద్వాభ్యాం భాద్రమౌఞ్జీం మేఖలాం బధ్నాతి ౧

మిత్రావరుణయోస్త్వా హస్తాభ్యాం ప్రసూతః ప్రశిషా ప్రయచ్ఛామీతి పాలాశం దణ్డం ప్రయచ్ఛతి ౨

మిత్రావరుణయోస్త్వా హస్తాభ్యాం ప్రసూతః ప్రశిషా ప్రతిగృహ్ణామి । సుశ్రవః సుశ్రవసం మా కుర్వవక్రోఽవిధురోఽహం భూయాసమితి ప్రతిగృహ్ణాతి 3

శ్యేనోఽసీతి చ ౪

అథైనం వ్రతాదానీయాః సమిధ ఆధాపయతి ౫

అగ్నే వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తత్సమాపేయం తన్మే రాధ్యతాం తన్మే సమృధ్యతాం తన్మే మా వ్యనశత్తేన రాధ్యాసం తత్తే ప్రబ్రవీమి తదుపాకరోమి అగ్నయే వ్రతపతయే స్వాహా ౬

వాయో వ్రతపతే । సూర్య వ్రతపతే । చన్ద్ర వ్రతపతే । ఆపో వ్రతపతన్యో । దేవా వ్రతపతయో । వేదా వ్రతపతయో । వ్రతానాం వ్రతపతయో వ్రతమచారిషం తదశకం తత్సమాప్తం తన్మే రాద్ధం తన్మే సమృద్ధం తన్మే మా వ్యనశత్తేన రాద్ధోఽస్మి తద్వః ప్రబ్రవీమి తదుపాకరోమి వ్రతేభ్యో వ్రతపతిభ్యః స్వాహేతి ౭

అథైనం బద్ధమేఖలమాహితసమిత్కం సావిత్రీం వాచయతి ౮

పచ్ఛః ప్రథమమ్ ౯

తతోఽర్ధర్చశః ౧౦

తతః సంహితామ్ ౧౧

అథైనం సంశాస్త్యగ్నేశ్చాసి బ్రహ్మచారిన్మమ చాపోఽశాన కర్మ కురూర్ధ్వస్తిష్ఠన్మా దివా స్వాప్సీః సమిధ ఆధేహి ౧౨

అథైనం భూతేభ్యః పరిదదాత్యగ్నయే త్వా పరిదదామి బ్రహ్మణే త్వా పరిదదామ్యుదజ్యాయ త్వా శూల్వాణాయ పరిదదామి శత్రుం జయాయ త్వా క్షాత్రాణాయ పరిదదామి మార్త్యుంజయాయ త్వా మార్త్యవాయ పరిదదామ్యఘోరాయ త్వా పరిదదామి తక్షకాయ త్వా వైశాలేయాయ పరిదదామి హాహాహూహూభ్యాం త్వా గన్ధర్వాభ్యాం పరిదదామి యోగక్షేమాభ్యాం త్వా పరిదదామి భయాయ చ త్వాభయాయ చ పరిదదామి విశ్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి సర్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి విశ్వేభ్యస్త్వా భూతేభ్యః పరిదదామి సర్వేభ్యస్త్వా భూతేభ్యః పరిదదామి సప్రజాపతికేభ్యః ౧౩

స్వస్తి చరతాదిహేతి మయి రమన్తాం బ్రహ్మచారిణ ఇత్యనుగృహ్ణీయాత్ ౧౪

నానుప్రణుదేత్ ౧౫

ప్రణీతీరభ్యావర్తస్వేత్యభ్యాత్మమావర్తయతి ౧౬

యథాపః ప్రవతా యన్తి యథా మాసా అహర్జరమ్।

ఏవా మా బ్రహ్మచారిణో ధాతరాయన్తు సర్వదా।।

స్వాహేత్యాచార్యః సమిధమాదధాతి ౧౭

౭

౫౬

57

శ్రాద్ధాయా దుహితేతి ద్వాభ్యాం భాద్రమౌఞ్జీం మేఖలాం బ్రాహ్మణాయ బధ్నాతి ౧

మౌర్వీం క్షత్రియాయ ధనుర్జ్యాం వా ౨

క్షౌమికీం వైశ్యాయ ౩

మిత్రావరుణయోస్త్వా హస్తాభ్యాం ప్రసూతః ప్రశిషా ప్రయచ్ఛామీతి పాలాశం దణ్డం బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛతి ౪

ఆశ్వత్థం క్షత్రియాయ ౫

న్యగ్రోధావరోహం వైశ్యాయ ౬

యద్యస్య దణ్డో భజ్యేత య ఋతే చిదభిశ్రిష ఇత్యేతయాలభ్యాభిమన్త్రయతే ౭

సర్వత్ర శీర్ణే భిన్నే నష్టేఽన్యం కృత్వా పునర్మైత్విన్ద్రియమిత్యాదధీత ౮

అథ వాసాంసి ౯

ఐణేయహారిణాని బ్రాహ్మణస్య ౧౦

రౌరవపార్షతాని క్షత్రియస్య ౧౧

ఆజావికాని వైశ్యస్య ౧౨

సర్వేషాం క్షౌమశాణకమ్బలవస్త్రమ్ ౧౩

కాషాయాణి ౧౪

వస్త్రం చాప్యకాషాయమ్ ౧౫

భవతి భిక్షాం దేహీతి బ్రాహ్మణశ్చరేత్ ౧౬

భిక్షాం భవతీ దదాత్వితి క్షత్రియః ౧౭

దేహి భిక్షాం భవతీతి వైశ్యః ౧౮

సప్త కులాని బ్రాహ్మణశ్చరేత్త్రీణి క్షత్రియో ద్వే వైశ్యః ౧౯

సర్వం గ్రామం చరేద్భైక్షం స్తేనపతితవర్జమ్ ౨౦

మయ్యగ్ర ఇతి పఞ్చప్రశ్నేన జుహోతి ౨౧

సం మా సిఞ్చన్త్వితి త్రిః పర్యుక్షతి ౨౨

యదగ్నే తపసా తపోఽగ్నే తపస్తప్యామహ ఇతి ద్వాభ్యాం పరిసమూహయతి ౨౩

ఇదమాపః ప్రవహతేతి పాణీ ప్రక్షాలయతే ౨౪

సం మా సిఞ్చన్త్వితి త్రిః పర్యుక్షతి ౨౫

అగ్నే సమిధమాహార్షమిత్యాదధాతి చతస్రః ౨౬

ఏధోఽసీత్యూష్మభక్షం భక్షయిత్వా నిధనాత్ ౨౭

త్వం నో మేధ ఇత్యుపతిష్ఠతే ౨౮

యదన్నమితి తిసృభిర్రైక్షస్య జుహోతి ౨౯

అహరహః సమిధ ఆహృత్యైవం సాయంప్రాతరభ్యాదధ్యాత్ ౩౦

మేధాజనన ఆయుష్యైర్జుహుయాత్ ౩౧

యథాకామం ద్వాదశరాత్రమరసాశీ భవతి ౩౨

౮

౫౭

58

భద్రాయ కర్ణః క్రోశతు భద్రాయాక్షి వి వేపతామ్।

పరా దుఃష్వప్న్యం సువ యద్భద్రం తన్న ఆ సువ॥

అక్షి వేపం దుఃష్వప్న్యమార్తిం పురుషరేషిణీమ్।

తదస్మదశ్వినా యువమప్రియే ప్రతి ముఞ్చతమ్॥

యత్పార్శ్వాదురసో మే అఙ్గాదఙ్గాదవవేపతే।

అశ్వినా పుష్కరస్రజా తస్మాన్నః పాతమంహస

ఇతి కర్ణం క్రోశన్తమనుమన్త్రయతే ౧

అక్షి వా స్ఫురత్ ౨

వి దేవా జరసోత దేవా ఆవతస్త ఉప ప్రియమన్తకాయ మృత్యవ ఆ రభస్వ ప్రాణాయ నమో విషాసహిమిత్యభిమన్త్రయతే ౩

బ్రాహ్మణోక్తమృషిహస్తశ్చ ౪

కర్మణే వాం వేషాయ వాం సుకృతాయ వామితి పాణీ ప్రక్షాల్య ౫

నిర్దురర్మణ్య ఇతి సంధావ్య ౬

శుద్ధా న ఆప ఇతి నిష్ఠీవ్య జీవాభిరాచమ్య ౭

ఏహి జీవమిత్యాఞ్జనమణిం బధ్నాతి ౮

వాతాజ్జాత ఇతి కృశనమ్ ౯

నవ ప్రాణానితి మన్త్రోక్తమ్ ౧౦

ఘృతాదుల్లప్తమా త్వా చృతత్వృతుభిష్ట్వా ముఞ్చామి త్వేతి దేవా ఆవతస్త ఉప
ప్రియమన్తకాయ మృత్యవ ఆ రభస్వ ప్రాణాయ నమో విషాసహిమిత్యభిమన్త్రయతే ౧౧

నిర్ధురర్మణ్య ఇతి సర్వసురభిచూర్ణైరరణ్యేఽప్రతీహారం ప్రలిమ్పతి ౧౨

అథ నామకరణమ్ ౧౩

ఆ రభస్వేమామిత్యవిచ్ఛిన్నాముదకధారామాలమ్భయతి ౧౪

పూతుదారుం బధ్నాతి ౧౫

పాయయతి ౧౬

యత్తే వాస ఇత్యహతేనోత్తరసిచా ప్రచ్ఛాదయతి ౧౭

శివే తే స్తామితి కుమారం ప్రథమం నిర్ణయతి ౧౮

శివౌ తే స్తామితి వ్రీహియవౌ ప్రాశయతి ౧౯

అహ్నే చ త్వేత్యహోరాత్రాభ్యాం పరిదదాతి ౨౦

శరదే త్వేత్యృతుభ్యః ౨౧

ఉదస్య కేతవో మూర్ధాహం విషాసహిమిత్యుద్యన్తముపతిష్ఠతే ౨౨

మధ్యందినేఽస్తం యన్తం సకృత్పర్యాయాభ్యామ్ ౨౩

అంహోలిఙ్గానామాపో భోజనహవీంష్యుక్తాని ౨౪

ఉత్తమాసు యన్మాతలీ

రథక్రీతమితి సర్వాసాం ద్వితీయా ౨౫

౯

౫౮

59

విశ్వే దేవా ఇతి విశ్వానాయుష్కామో యజతే ౧

ఉపతిష్ఠతే ౨

ఇదం జనాస ఇతి ద్యావాపృథివ్యౌ పుష్టికామః ౩

సంపత్కామః ౪

ఇన్ద్ర జుషస్వేతీన్ద్రం బలకామః ౫

ఇన్ద్రమహమితి పణ్యకామః ౬

ఉదేనముత్తరం నయ యోఽస్మాన్ద్విష్ట ఇన్ద్రః సుత్రామేతి గ్రామకామః ౭

గ్రామసాంపదానామప్యయః ౮

యశసం మేన్ద్ర ఇతి యశస్కామః ౯

మహ్యామాప ఇతి వ్యచస్కామః ౧౦

ఆగచ్ఛత ఇతి జాయాకామః ౧౧

వృషేన్ద్రస్యేతి వృషకామః ౧౨

ఆ త్వాహార్షం ధ్రువా ద్యౌరితి ధ్రౌవ్యకామః ౧౩

త్యమూ షు త్రాతారమా మన్ద్రైరితి స్వస్త్యయనకామః ౧౪

సామాస్త్వాగ్నేఽభ్యర్చతేత్యగ్నిం సంపత్కామః ౧౫

పృథివ్యామితి మన్త్రోక్తమ్ ౧౬

తదిదాస ధీతీ వేతీన్ద్రాగ్నీ ౧౭

యస్యేదమా రజోఽథర్వాణమదితిర్ద్యౌర్దితేః పుత్రాణాం బృహస్పతే సవితరిత్యభ్యుదితం బ్రహ్మచారిణం బోధయతి ౧౮

ధాతా దధాతు ప్రజాపతిర్జనయత్యన్వద్య నో యన్ను ఇన్ద్రో యయోరోజసా విష్ణోర్ను కమగ్నావిష్ణూ సోమారుద్రా సినీవాలి బృహస్పతిర్నో యత్తే దేవా అకృణ్వన్పూర్ణా పశ్చాత్ప్రజాపతేఽభ్యర్చత కో అస్యా న ఇతి ప్రజాపతిమ్ ౧౯

అగ్న ఇన్ద్రశ్చేతి మన్త్రోక్తాన్సర్వకామః ౨౦

య ఈశే యే భక్షయన్త ఇతీన్ద్రాగ్నీ లోకకామః ౨౧

అన్నం దదాతి ప్రథమమ్ ౨౨

పశూపాకరణముత్తమమ్ ౨౩

సవపురస్తాద్ధోమా యుజ్యన్తే ౨౪

దోషో గాయేత్యథర్వాణం సమావృత్యాశ్నాతి ౨౫

అభయం ద్యావాపృథివీ శ్యేనోఽసీతి ప్రతిదిశం సప్తర్షీనభయకామః ౨౬

ఉత్తరేణ దీక్షితస్య వా బ్రహ్మచారిణో వా దణ్డప్రదానమ్ ౨౭

ద్యౌశ్చ మ ఇతి ద్యావాపృథివ్యౌ విరిష్యతి ౨౮

యో అగ్నావితి రుద్రాన్స్వస్త్యయనకామః స్వస్త్యయనకామః ౨౯

౧౦

౫౯

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే సప్తమోఽధ్యాయః సమాప్తః

60

అగ్నీనాధాస్యమానః సవాన్వా దాస్యన్సంవత్సరం బ్రహ్మౌదనికమగ్నిం దీపయతి ౧

అహోరాత్రౌ వా ౨

యాథాకామీ వా ౩

సంవత్సరం తు ప్రశస్తమ్ ౪

సవాగ్ని సేనాగ్నీ తాదర్థికౌ నిర్మథ్యౌ వా భవతః ౫

ఔపాసనౌ చోభౌ హి విజ్ఞాయేతే ౬

తస్మిన్నేవ హేడనేనాజ్యం జుహుయాత్ ౭

సమిధోఽభ్యాదధ్యాత్ ౮

శకలాన్వా ౯

తస్మిన్యథాకామం సవాన్దదాత్యేకం ద్వౌ సర్వాన్వా ౧౦

అపి వైకైకమాత్మాశిషో దాతారం వాచయతి ౧౧

పరాశిషోఽనుమన్త్రణమనిర్దిష్టాశిషశ్చ ౧౨

దాతారౌ కర్మాణి కురుతః ౧౩

తౌ యథాలిఙ్గమనుమన్త్రయతే ౧౪

ఉభయలిఙ్గైరుభౌ పుంలిఙ్గైర్దాతారం స్త్రీలిఙ్గైః పత్నీమ్ ౧౫

ఉదహృత్సం(ప్రైషవర్జమ్ ౧౬

అథ దేవయజనమ్ ౧౭

తద్యత్సమం సమూలమవిదగ్ధం ప్రతిష్ఠితం ప్రాగుదక్ప్రవణమాకృతిలోష్టవల్మీకేనాస్తీర్య దర్భైశ్చ లోమభిః పశూనామ్ ౧౮

అగ్నే జాయస్వేతి మన్థన్తావనుమన్త్రయతే ౧౯

పత్నీ మన్త్రం సంనమయతి ౨౦

యజమానం చ ౨౧

కృణుత ధూమమితి ధూమమ్ ౨౨

అగ్నేఽజనిష్ఠా ఇతి జాతమ్ ౨౩

సమిద్ధో అగ్న ఇతి సమిధ్యమానమ్ ౨౪

పరేహి నారీత్యుదహృతం సంప్రేష్యత్యనుగుప్తామలంకృతామ్ ౨౫

ఏమా అగురిత్యాయతీమనుమన్త్రయతే ౨౬

ఉత్తిష్ఠ నారీతి పత్నీం సంప్రేష్యతి ౨౭

ప్రతి కుమ్భం గృభాయేతి ప్రతిగృహ్ణాతి ౨౮

ఊర్జో భాగ ఇతి నిదధాతి ౨౯

ఇయం మహీతి చర్మాస్తృణాతి ప్రాగ్గ్రీవముత్తరలోమ ౩౦

పుమాన్పుంస ఇతి చర్మారోహయతి ౩౧

పత్నీ హ్వాయమానమ్ ౩౨

తృతీయస్యామపత్యమన్వాహ్వయతి ౩౩

ఋషిప్రశిష్టేత్యుదపాత్రం చర్మణి నిదధాతి ౩౪

తదాపస్పుత్రాస ఇతి సాపత్యావనునిపద్యేతే ౩౫

౧

౬౦

61

ప్రాచీంప్రాచీమితి మన్త్రోక్తమ్ ౧

చతసృభిరుదపాత్రమనుపరియన్తి ౨

ప్రతిదిశం ధ్రువేయం విరాడిత్యుపతిష్ఠన్తే ౩

పితేవ పుత్రానిత్యవరోహ్య భూమిం తేనోదకార్థాన్కుర్వన్తి ౪

పవిత్రైః సంప్రోక్షన్తే ౫

దర్భాగ్రాభ్యాం చర్మహవిః సంప్రోక్షతి ౬

ఆదిష్టానాం సానజానత్యై ప్రయచ్ఛతి ౭

తాం స్త్రేధా భాగ ఇతి వ్రీహిరాశిషు నిదధాతి ౮

తేషాం యః పితౄణాం తం శ్రాద్ధం కరోతి ౯

యో మనుష్యాణాం తం బ్రాహ్మణాన్భోజయతి ౧౦

యో దేవానాం తమగ్నే సహస్వానితి దక్షిణం జాన్వాచ్యాపరాజితాభిముఖః ప్రహ్వో వా ముష్టిప్రసృతాఞ్జలిభిః కుమ్భ్యాం నిర్వపతి ౧౧

కుమ్భ్యా వా చతుః ౧౨

తాన్సప్త మేధానితి సాపత్యావభిమృశతః ౧౩

గృహ్ణామి హస్తమితి మన్త్రోక్తమ్ ౧౪

త్రయో వరా ఇతి త్రీన్వరాన్వృణీష్వేతి ౧౫

అనేన కర్మణా ధ్రువానితి ప్రథమం వృణీతే ౧౬

యావపరౌ తావేవ పత్నీ ౧౭

ఏతౌ గ్రావాణావయం గ్రావేత్యులూఖలముసలం శూర్పం ప్రక్షాలితం చర్మణ్యాధాయ ౧౮

గృహాణ గ్రావాణావిత్యుభయం గృహ్ణాతి ౧౯

సాకం సజాతైరితి వ్రీహీనులూఖల ఆవపతి ౨౦

వనస్పతిరితి ముసలముచ్ఛ్రయతి ౨౧

నిర్భిన్ధ్వంశూన్విహి పాప్మానమిత్యవహన్తి ౨౨

ఇయం తే ధీతిర్వర్షవృద్ధమితి శూర్పం గృహ్ణాతి ౨౩

ఊర్ధ్వం ప్రజాం విశ్వవ్యచా ఇత్యుదూహన్తీమ్ ౨౪

పరా పునీహి తుషం పలావానితి నిష్పునతీమ్ ౨౫

పృథగ్రూపాణీత్యవక్షిణతీమ్ ౨౬
త్రయో లోకా ఇత్యవక్షీణానభిమృశతః ౨౭
పునరా యన్తు శూర్పమిత్యుద్వపతి ౨౮
ఉపశ్వస ఇత్యపవేవేక్తి ౨౯
పృథివీం త్వా పృథివ్యామితి కుమ్భీమాలిమ్పతి ౩౦
అగ్నే చరురిత్యధిశ్రయతి ౩౧
అగ్నిః పచన్నితి పర్యాదధాతి ౩౨
ఋషిప్రశిష్టేత్యుదకమపకర్షతి ౩౩
శుద్ధాః పూతాః పూతాః పవిత్రైరితి పవిత్రే అన్తర్ధాయ ౩౪
ఉదకమాసిఞ్చతి ౩౫
బ్రహ్మణా శుద్ధాః సంఖ్యాతా స్తోకా ఇత్యాపస్తాసు నిక్త్వా తణ్డులానావపతి ౩౬
ఉరుః ప్రథస్వోద్యోధన్తీతి శ్రపయతి ౩౭
ప్ర యచ్ఛ పర్శుమితి దర్భాహారాయ దాత్రం ప్రయచ్ఛతి ౩౮
ఓషధీర్దాన్తు పర్వన్నిత్యుపరి పర్వణాం లునాతి ౩౯
నవం బర్హిరితి బర్హి స్తృణాతి ౪౦
ఉదేహి వేదిం ధర్త్రా ధ్రియస్వేత్యుద్వాసయతి ౪౧
అభ్యావర్తస్వేతి కుమ్భీం ప్రదక్షిణమావర్తయతి ౪౨
వనస్పతే స్తీర్ణమితి బర్హిషి పాత్రీం నిదధాతి ౪౩
అంసధ్రీమిత్యుపదధాతి ౪౪
ఉప స్తృణీహీత్యాజ్యేనోపస్తృణాతి ౪౫
ఉపాస్తరీరిత్యుపస్తీర్ణామనుమన్త్రయతే ౪౬
౨
౬౧

62

అదితేర్వస్తాం సర్వాన్సమాగా ఇతి మన్త్రోక్తమ్ ౧

తత ఉదకమాదాయ పాత్ర్యామానయతి ౨

దర్వ్యా కుమ్భ్యాం ౩

దర్వికృతే తత్రైవ ప్రత్యానయతి ౪

దర్వ్యైత్తమమపాదాయ తత్సహృద్ధక్షిణతోఽగ్నే రుదఙ్ముఖ ఆసీనో ధారయతి ౫

అథోద్ధరతి ౬

ఉద్ధృతే యదపాదాయ ధారయతి తదుత్తరార్ధ ఆదధాతి ౭

అనుత్తరాధరతాయా ఓదనస్య యదుత్తరం తదుత్తరమోదన ఏవౌదనః ౮

షష్ట్యాం శరత్స్వితి పశ్చాదగ్నేరుపసాదయతి ౯

నిధిం నిధిపా ఇతి త్రీణి కాణ్డాని కరోతి ౧౦

యద్యజ్ఞాయేతి మన్త్రోక్తమ్ ౧౧

సా పత్యావన్వారభతే ౧౨

అన్వారబ్ధేష్వత ఊర్ధ్వం కరోతి ౧౩

అగ్నే రక్ష ఇతి పర్యగ్ని కరోతి ౧౪

బభ్రేరధ్వర్యో ఇదం ప్రాపమిత్యుపర్యాపానం కరోతి ౧౫

బభ్రేర్బ్రహ్మన్నితి బ్రూయాదనధ్వర్యుమ్ ౧౬

ఘృతేన గాత్రా సిఞ్చ సర్పిరితి సర్పిషా విష్యన్దయతి ౧౭

వసోర్యా ధారా ఆదిత్యేభ్యో అఙ్గిరీభ్య ఇతి రసైరుపసిఞ్చతి ౧౮

ప్రియం ప్రియాణామిత్యుత్తరతోఽగ్నే ర్దేన్వాదీన్యనుమన్త్రయతే ౧౯

తామత్యాసరత్ప్రథమేతి యథోక్తం

దోహయిత్వోపసిఞ్చతి ౨౦

అత్యాసరత్ప్రథమా ధోక్ష్యమాణా సర్వాన్యజ్ఞాన్బిభ్రతీ వైశ్వదేవీ।

ఉప వత్సం సృజత వాశ్యతే గౌర్వ్యసృష్ట సుమనా హింకృణోతి।।

బధాన వత్సమభి ధేహి భుఞ్జతీ నిజ్య గోధుగుప సీద దుగ్ధి।
ఇరామస్మా ఓదనం పిన్వమానా కీలాలం ఘృతం మదమన్న భాగమ్॥
సా ధావతు యమరాజ్ఞః సవత్సా సుదుఘాం పథా ప్రథమేహ దత్తా।
అతూర్ద్వదత్తా ప్రథమేదమాగన్వత్సేన గాం సం సృజ విశ్వరూపామితి॥ ౨౧
ఇదం మే జ్యోతిః సమగ్నయ ఇతి హిరణ్యమధిదధాతి ౨౨
ఏషా త్వచామిత్యమోతం వాసోఽగ్రతః సహిరణ్యం నిదధాతి ౨౩

3

౬౨

63

యదక్షేష్వితి సమానవసనౌ భవతః ౧
ద్వితీయం తత్సాపచైలం భవతి తన్మనుష్యాధమాయ దద్యాదిత్యేకే ౨
శృతం త్వా హవ్యమితి చతుర ఆర్షేయాన్భృగ్వఙ్గిరోవిద ఉపసాదయతి ౩
శుద్ధాః పూతా ఇతి మన్త్రోక్తమ్ ౪
పక్వం క్షేత్రాద్వర్షం వనుష్వేత్యపకర్షతి ౫
అగ్నౌ తుషానితి తుషానావపతి ౬
పరః కమ్బూకానితి సవ్యేన పాదేన ఫలీకరణానపోహతి ౭
తన్వం స్వర్గ ఇత్యన్యానావపతి ౮
అగ్నే ప్రేహి సమాచినుష్వేత్యాజ్యం జుహుయాత్ ౯
ఏష సవానాం సంస్కారః ౧౦
అర్థలుప్తాని నివర్తన్తే ౧౧
యథాసవం మన్త్రం సంనమయతి ౧౨
లిఙ్గం పరిహితస్య లిఙ్గస్యానన్తరం కర్మకర్మానుపూర్వేణ లిఙ్గం పరీక్షేత ౧౩
లిఙ్గేన వా ౧౪

కర్మోత్పత్త్యానుపూర్వం ప్రశస్తమ్ ౧౫

అతథోత్పత్తేర్యథాలిఙ్గమ్ ౧౬

సముచ్చయస్తుల్యార్థానాం వికల్పో వా ౧౭

అథైతయోర్విభాగః ౧౮

సూక్తేన పూర్వం సంపాతవన్తం కరోతి ౧౯

శ్రామ్యత ఇతి ప్రభృతిభిర్వా సూక్తేనాభిమన్త్రయాభినిగద్య దద్యాద్ధాతా వాచ్యమానః ౨౦

అనువాకేనోత్తరం సంపాతవన్తం కరోతి ౨౧

ప్రాచ్యై త్వా దిశ ఇతిప్రభృతిభిర్వానువాకేనాభిమన్త్ర్యాభినిగద్య దద్యాద్ధాతా వాచ్యమానః ౨౨

యథాసవమన్యాన్పృథగ్వేతి ప్రకృతిః ౨౩

సర్వే యథోత్పత్త్యాచార్యాణాం పఞ్చౌదనవర్జమ్ ౨౪

ప్రయుక్తానాం పునరప్రయోగమ్ ౨౫

ఏకే సహిరణ్యాం ధేనుం దక్షిణాం ౨౬

గోదక్షిణాం వా కౌరుపథిః ౨౭

సంపాతవతోఽభిమన్త్ర్యాభినిగద్య దద్యాద్ధాతా వాచ్యమానః ౨౮

ఏతం భాగమేతం సధస్థా ఉలూఖల ఇతి సంస్థిత హోమాః ౨౯

ఆవపతే ౩౦

అనుమన్త్రణం చ ౩౧

౪

౬౩

64

ఆశానామితి చతుఃశరావమ్ ౧

యద్రాజాన ఇత్యవేక్షతి ౨

పదస్నాతస్య పృథక్పాదేష్వపూపాన్నిదధాతి ౩

నాభ్యాం పఞ్చమమ్ ౪
ఉన్నహ్యన్వసనేన సహిరణ్యం సంపాతవన్తమ్ ౫
ఆ నయైతమిత్యపరాజితాదజమానీయమానమనుమన్త్రయతే ౬
ఇన్ద్రాయ భాగమిత్యగ్నిం పరిణీయమానమ్ ౭
యే నో ద్విషన్తీతి సంజ్ఞప్యమానమ్ ౮
ప్ర పద ఇతి పదః ప్రక్షాలయన్తమ్ ౯
అను చ్ఛ్య శ్యామేనేతి యథాపరు విశసన్తమ్ ౧౦
ఋచా కుమ్భీమిత్యధిశ్రయన్తమ్ ౧౧
ఆ సిఞ్చేత్యాసిఞ్చన్తమ్ ౧౨
అవ ధేహీత్యవదధతమ్ ౧౩
పర్యాధత్తేతి పర్యాదధతమ్ ౧౪
శృతో గచ్ఛత్విత్యుద్వాసయన్తమ్ ౧౫
ఉత్క్రామాత ఇతి పశ్చాదగ్నేర్దర్భేషూద్ధరన్తమ్ ౧౬
ఉద్ధృతమజమనజ్మీత్యాజ్యేనానక్తి ౧౭
పఞ్చౌదనమితి పన్త్రోక్తమ్ ౧౮
ఓదనాన్పృథక్పాదేషు నిదధాతి ౧౯
మధ్యే పఞ్చమమ్ ౨౦
దక్షిణం పశ్చార్ధం యూపేనోపసిచ్య ౨౧
శృతమజమిత్యనుబద్ధశిరఃపాదం త్వేతస్య చర్మ ౨౨
అజో హీతి సూక్తేన సంపాతవన్తం యథోక్తమ్ ౨౩
ఉత్తరోఽమోతం తస్యాగ్రతః సహిరణ్యం నిదధాతి ౨౪
పఞ్చ రుక్మేతి మన్త్రోక్తమ్ ౨౫
ధేన్వాదీన్యుత్తరతః సోపధానమాస్తరణం వాసో హిరణ్యం చ ౨౬
ఆ నయైతమితి సూక్తేన సంపాతవన్తమ్ ౨౭

ఆజ్జనాన్తం శతౌదనాయాః పఞ్చౌదనేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౨౮

౫

౬౪

65

అఘాయతామిత్యత్ర ముఖమపినహ్యమానమనుమన్త్రయతే ౧

సపత్నేషు వజ్రం గ్రావా త్వైష ఇతి నిపతన్తమ్ ౨

వేదిష్ట ఇతి మన్త్రోక్తమాస్తృణాతి 3

వింశత్యోదనాసు శ్రయణీషు శతమవదానాని వధ్రీసంనద్ధాని పృథగోదనేషూపర్యాదధతి ౪

మధ్యమాయాః ప్రథమే రన్ధిణ్యామిక్షాం దశమేఽభితః సప్తసప్తాపూపాన్పరిశ్రయతి ౫

పఞ్చదశే పురోడాశౌ ౬

అగ్రే హిరణ్యమ్ ౭

అపో దేవీరిత్యగ్రత ఉదకుమ్భాన్ ౮

బాలాస్త ఇతి సూక్తేన సంపాతవతీమ్ ౯

ప్రదక్షిణమగ్నిమనుపరిణీయోపవేశనప్రక్షాలనాచమనముక్తమ్ ౧౦

పాణావుదకమానీయ ౧౧

అథాముష్యోదనస్యావదానానాం చ మధ్యాత్పూర్వార్ధాచ్చ
ద్విరవదాయోపరిష్టాదుదకేనాభిఘార్య జుహోతి సోమేన పూతో జఠరే సీద
బ్రహ్మణామార్షేయేషు ని దధ ఓదన త్వేతి ౧౨

అథ ప్రాశ్నాతి ౧3

అగ్నేష్ట్వాస్యేన ప్రాశ్నామి బృహస్పతేర్ముఖేన।

ఇన్ద్రస్య త్వా జఠరే సాదయామి వరుణస్యోదరే।

తద్యథా హుతమిష్టం ప్రాశ్నీయాద్దేవాత్మా త్వా ప్రాశ్నామ్యాత్మాస్యాత్మన్నాత్మానం మే మా
హింసీరితి ప్రాశితమనుమన్త్రయతే ౧౪

యోఽగ్నిర్నృమణా నామ బ్రాహ్మణేషు ప్రవిష్టః।

తస్మిన్మ ఏష సుహుతోఽస్త్వోదనః స మా మా హింసీత్పరమే వ్యోమన్।।
సో అస్మభ్యమస్తు పరమే వ్యోమన్నితి దాతారం వాచయతి ౧౫
వీక్షణాన్తం శతౌదనాయాః ప్రాతర్జపేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౬
౬
౬౫

66

వాఙ్మ ఆసన్నితి మన్త్రోక్తాన్యభిమన్త్రయతే ౧
బృహతా మనో ద్యౌశ్చ మే పునర్మైత్విన్ద్రియమితి ప్రతిమన్త్రయతే ౨
ప్రతిమన్త్రితే వ్యవదాయాశ్నన్తి ౩
శతౌదనాయాం ద్వాదశం శతం దక్షిణాః ౪
అధికం దదతః కామప్రం సంపద్యతే ౫
బ్రహ్మాస్యేత్యోదనే హ్రదాన్ప్రతిదిశం కరోతి ౬
ఉపర్యాపానమ్ ౭
తదభితశ్చతస్రో దిశ్యాః కుల్యాః ౮
తా రసైః పూరయతి ౯
పృథివ్యాం సురయాద్భిరాణ్డీకాదివన్తి మన్త్రోక్తాని ప్రతిదిశం నిధాయ ౧౦
యమోదనమిత్యతిమృత్యుమ్ ౧౧
అనడ్వానిత్యనడ్వాహమ్ ౧౨
సూర్యస్య రశ్మీనితి కర్కీం సానుబన్ధ్యాం దదాతి ౧౩
ఆయం గౌః పృశ్నిరయం సహస్రమితి పృశ్నిం గామ్ ౧౪
దేవా ఇమం మధునా సంయుతం యవమితి పౌనఃశిలం మధుమన్థం సహిరణ్యం సంపాతవన్తమ్ ౧౫
పునన్తు మా దేవజనా ఇతి పవిత్రం కృశరమ్ ౧౬
కః పృశ్ని మిత్యుర్వరామ్ ౧౭

సాహస్ర ఇత్యృషభమ్ ౧౮

ప్రజాపతిశ్చేత్యనడ్వాహమ్ ౧౯

నమస్తే జాయమానాయై దదామీతి వశాముదపాత్రేణ సంపాతవతా సంప్రోక్ష్యాభిమన్త్ర్యాభినిగద్య దద్యాద్దాతా వాచ్యమానః ౨౦

భూమిష్ట్వేత్యేనాం ప్రతిగృహ్ణాతి ౨౧

ఉపమితామితి యచ్చాలయా సహ దాస్యన్భవతి తదన్తర్భవత్యపిహితమ్ ౨౨

మన్త్రోక్తం తు ప్రశస్తమ్ ౨౩

ఇటస్య తే వి చృతామీతి ద్వారమవసారయతి ౨౪

ప్రతీచీం త్వా ప్రతీచీన ఇత్యుదపాత్రమగ్నిమాదాయ ప్రపద్యన్తే ౨౫

తదన్తరేవ సూక్తేన సంపాతవత్కరోతి ౨౬

ఉదపాత్రేణ సంపాతవతా శాలాం సంప్రోక్ష్యాభిమన్త్ర్యాభినిగద్య దద్యాద్దాతా వాచ్యమానః ౨౭

అన్తరా ద్యాం చ పృథివీం చేత్యేనాం ప్రతిగృహ్ణాతి ౨౮

ఉపమితామితి మన్త్రోక్తాని ప్రచృతతి ౨౯

మా నః పాశమిత్యభిమన్త్ర్య ధారయతి ౩౦

నాస్యాస్థీనీతి యథోక్తమ్ ౩౧

సర్వమేనం సమాదాయేత్యద్భిః పూర్ణే గర్తే ప్రవిధ్య సంవపతి ౩౨

శతౌదనాం చ ౩౩

౭

౬౬

67

సంభృతేషు సావికేషు సంభారేషు బ్రాహ్మణమృత్విజం వృణీత ౧

ఋషిమార్షేయం సుధాతుదక్షిణమనైమిత్తికమ్ ౨

ఏష హ వా ఋషిరార్షేయః సుధాతుదక్షిణో యస్య త్ర్యవరార్ధ్యాః పూర్వపురుషా విద్యాచరణవృత్తశీలసంపన్నాః ౩

ఉదగయన ఇత్యేకే ౪

అథాత ఓదనసవానాముపాచారకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ౫

సవాన్దత్త్వాగ్నినాదధీత ౬

సార్వవైదిక ఇత్యేకే ౭

సర్వే వేదా ద్వికల్పాః ౮

మాసపరార్ధ్యా దీక్షా ద్వాదశరాత్రో వా ౯

త్రిరాత్ర ఇత్యేకే ౧౦

హవిష్యభక్షా స్యుర్బ్రహ్మచారిణః ౧౧

అధః శయీరన్ ౧౨

కర్తుదాతారావా సమాపనాత్కామం న భుఞ్జీరన్నంతతాశ్చేత్స్యుః ౧౩

అహని సమాప్తమిత్యేకే ౧౪

యాత్రార్థం దాతారౌ వా దాతా కేశశ్మశ్రురోమనఖాని వాపయీత ౧౫

కేశవర్జం పత్నీ ౧౬

స్నాతావహతవసనౌ సురభిణౌ వ్రతవన్తౌ కర్మణ్యావుపవసతః ౧౭

శ్వో భూతే యజ్ఞోపవీతీ శాన్త్యుదకం కృత్వా యజ్ఞవాస్తు చ సంప్రోక్ష్య బ్రహ్మౌదనికమగ్నిం మథిత్వా ౧౮

యద్దేవా దేవహేడనం యద్విద్వాంసో యదవిద్వాంసోఽపమిత్యమప్రతీత్తమిత్యేత్రైస్త్రిభిః సూక్తైరన్వారబ్ధే దాతరి పూర్ణహోమం జుహుయాత్ ౧౯

పూర్వాహ్ణే బాహ్యతః శాన్తవృక్షస్యేధ్మం ప్రాఞ్చముపసమాధాయ ౨౦

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిరుదపాత్రముపసాద్య పరిచరణేనాజ్యం పరిచర్య ౨౧

నిత్యాన్పురస్తాద్ధోమాన్హుత్వాజ్యభాగౌ చ ౨౨

పశ్చాదగ్నేః పల్పూలితవిహితమౌక్షం వానడుహం వా రోహితం చర్మ ప్రాగ్గ్రీవముత్తరలోమ పరిస్తీర్య ౨౩

పవిత్రే కురుతే ౨౪

దర్భావప్రచ్ఛిన్నప్రాన్తౌ ప్రక్షాల్యానులోమమనుమార్ష్టి ౨౫

దక్షిణం జాన్వాచ్యాపరాజితాభిముఖః ప్రహ్వో వా ముష్టినా ప్రసృతినాఞ్జలినా యస్యాం శ్రపయిష్యన్స్యాత్తయా చతుర్థమ్ ౨౬

శరావేణ చతుఃశరావం దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవ ఋషిభ్యస్త్వార్షేయేభ్యస్త్వైకర్షయే త్వా జుష్టం నిర్వపామి ౨౭

౮

౬౭

68

వసవస్త్వా గాయత్రేణ ఛన్దసా నిర్వపన్తు । ఊర్జమక్షితమక్షీయమాణముపజీవ్యాసమితి దాతారం వాచయతి ౧

రుద్రాస్త్వా త్రైష్టుభేన చ్ఛన్దసా । ఆదిత్యాస్త్వా జాగతేన చ్ఛన్దసా । విశ్వే త్వా దేవా ఆనుష్టుభేన చ్ఛన్దసా నిర్వపన్తు । ఊర్జమక్షితమక్షీయమాణముపజీవ్యాసమితి దాతారం వాచయతి ౨

నిరుప్తం సూక్తేనాభిమృశతి ౩

స్వర్గబ్రహ్మౌదనౌ తన్త్రమ్ ౪

సంనిపాతే బ్రహ్మౌదనమితముదకమాసేచయేద్విభాగమ్ ౫

యావన్తస్తణ్డులాః స్యుర్నావసిఞ్చేన్న ప్రతిషిఞ్చేత్ ౬

యద్యవసిఞ్చేన్మయి వర్చో అథో యశ ఇతి బ్రహ్మా యజమానం వాచయతి ౭

అథ ప్రతిషిఞ్చేత్ ౮

ఆ ప్యాయస్వ సం తే పయాంసీతి ద్వాభ్యాం ప్రతిషిఞ్చేత్ ౯

ఆ ప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతః సోమ వృష్ణ్యమ్

భవా వాజస్య సంగథే

సం తే పయాంసి సము యన్తు వాజాః సం వృష్ణ్యాన్యభిమాతిషాహః

ఆప్యాయమానో అమృతాయ సోమ దివి శ్రవాంస్యుత్తమాని ధిష్వేతి ౧౦

తత్ర చేదుపాధిమాత్రాయాం నఖేన న లవణస్య కుర్యాత్తేనైవాస్య తద్వ్యృధాన్నం సంపద్యతే ౧౧

అహతం వాసో దక్షిణత ఉపశేతే ౧౨

తత్సహిరణ్యమ్ ౧౩

తత్ర ద్వే ఉదపాత్రే నిహితే భవతః ౧౪

దక్షిణమన్యదన్తరమన్యత్ ౧౫

అన్తరం యతోఽధిచరిష్యన్భవతి ౧౬

బాహ్యం జాఙ్మాయనమ్ ౧౭

తత ఉదకమాదాయ పాత్ర్యామానయతి ౧౮

దర్వ్యా కుమ్భ్యామ్ ౧౯

దర్వికృతే తత్రైవ ప్రత్యానయతి ౨౦

దర్వ్యోత్తమమపాదాయ తత్సహృద్దక్షిణతోఽగ్నే రుదఙ్ముఖ ఆసీనో ధారయతి ౨౧

అథోద్ధరతి ౨౨

ఉద్ధృతే యదపాదాయ ధారయతి తదుత్తరార్ధ ఆధాయ రసైరుపసిచ్య ప్రతిగ్రహీత్రే దాతోపవహతి ౨౩

తస్మిన్నన్వారబ్ధం దాతారం వాచయతి ౨౪

తన్త్రం సూక్తం పచ్చః స్నానేన యౌ తే పక్షౌ

యదతిష్ఠః ౨౫

యౌ తే పక్షావజరౌ పతత్రిణౌ యాభ్యాం రక్షాంస్యపహంస్యోదన

తాభ్యాం పథ్యాస్మ సుకృతస్య లోకం యత్ర ఋషయః ప్రథమజాః పురాణాః

యదతిష్ఠో దివస్పృష్ఠే వ్యోమన్నధ్యోదన

అన్వాయన్సత్యధర్మాణో బ్రాహ్మణా రాధసా సహ ౨౬

క్రమధ్వమగ్నినా నాకం పృష్ఠాత్పృథివ్యా అహమన్తరిక్షమారుహం స్వర్యన్తో నాపేక్షన్త ఉరుః ప్రథస్వ మహతా మహిమ్నేదం మే జ్యోతిః సత్యాయ చేతి తిస్రః సమగ్నయ ఇతి సార్ధమేతయా ౨౭

అత ఊర్ధ్వం వాచితే హుతే సంస్థితేఽమూం తే దదామీతి నామగ్రాహముపస్పృశేత్ ౨౮

సదక్షిణం కామస్తదిత్యుక్తమ్ ౨౯

యే భక్షయన్త ఇతి పురస్తాద్ధోమాః ౩౦

అగ్నే త్వం నో అన్తమ ఉత త్రాతా శివో భవా వరూథ్యః।

తం త్వా శోచిష్ఠ దీదివః సుమ్నాయ నూనమీమహే సఖిభ్యః॥

గయస్ఫానో అమీవహా వసువిత్పుష్టివర్ధనః సుమిత్రః సుమనో భవేత్యాజ్యభాగౌ ౩౧

పాణావుదకమానీయేత్యుక్తమ్ ౩౨

ప్రతిమన్త్రణాన్తమ్ ౩౩

ప్రతిమన్త్రితే వ్యవదాయాశ్నన్తి ౩౪

ఇదావత్సరాయేతి వ్రతవిసర్జనమాజ్యం జుహుయాత్ ౩౫

సమిధోఽభ్యాదధ్యాత్ ౩౬

తత్ర శ్లోకౌ

యజుషా మథితే అగ్నౌ యజుషోపసమాహితే।

సవాన్దత్త్వా సవాగ్నేస్తు కథముత్సర్జనం భవేత్॥

వాచయిత్వా సవాన్సర్వాన్ప్రతిగృహ్య యథావిధి।

హుత్వా సంనతిభిస్తత్రోత్సర్గం కౌశికోఽబ్రవీత్॥ ౩౭

ప్రాఞ్చోఽపరాజితాం వా దిశమవభృథాయ వ్రజన్తి ౩౮

అపాం సూక్తైరాప్లుత్య ప్రదక్షిణమావృత్యాప ఉపస్పృశ్యానవేక్షమాణాః ప్రత్యుదావ్రజన్తి ౩౯

బ్రాహ్మణాన్భక్తేనోపేప్సన్తి ౪౦

యథోక్తా దక్షిణా యథోక్తా దక్షిణా ౪౧

౯

౬౮

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రేఽష్టమోఽధ్యాయః సమాప్తః

69

పిత్ర్యమగ్నిం శమయిష్యఞ్జ్యేష్ఠస్య చావిభక్తిన ఏకాగ్నిమాధాస్యన్ ౧

అమావాస్యాయాం పూర్వస్మిన్నుపశాలే గాం ద్విహాయనీం రోహిణీమేకరూపాం బన్ధయతి ౨

నిశి శామూలపరిహితో జ్యేష్ఠోఽన్వాలభతే ౩

పత్న్యహతవసనా జ్యేష్ఠమ్ ౪

పత్నీమన్వఞ్చ ఇతరే ౫

అథైనానభివ్యాహారయత్యధ్రిగో శమీధ్వమ్ । సుశమి శమీధ్వమ్ । శమీధ్వమధ్రిగా౩ ఉ(ద్ర. తై.బ్రా. ౩.౬.౬.౪) ఇతి త్రిః ౬

అయమగ్నిః సత్పతిర్వృడమా రోహేత్యనువాకం మహాశాన్తిం చ శాన్త్యుదక ఆవపతే ౭

అగ్నే అక్రవ్యాదితి భ్రష్టాద్దీపం ధారయతి ౮

భూమేశ్చపదగ్దం సముత్థాయ ౯

ఆకృతిలోష్టవల్మీకేనాస్తీర్య ౧౦

శకృత్పిణ్డేనాభిలిప్య ౧౧

సికతాభిః ప్రకీర్యాభ్యుక్ష్య ౧౨

లక్షణం కృత్వా ౧౩

పునరభ్యుక్ష్య ౧౪

పశ్చాల్లక్షణస్యాభిమన్థనం నిధాయ ౧౫

గోఽశ్వాజావీనాం పుంసాం లోమభిరాస్తీర్య వ్రీహియవైశ్చ శకృత్పిణ్డమభివిమృజ్య ప్రాఞ్చౌ దర్భౌ నిదధాతి ౧౬

వృషణౌ స్థ ఇత్యభిప్రాణ్యారణ్యౌ ౧౭

తయోరుపర్యధరారణిమ్ ౧౮

దక్షిణతో మూలాన్ ౧౯

పశ్చాత్ప్రజననాముర్వశ్యసీత్యాయురసీతి ౨౦

మూలత ఉత్తరారణిముపసంధాయ ౨౧

పృతనాజితమిత్యాహూయ ౨౨

అభిదక్షిణం జ్యేష్ఠస్త్రిరభిమన్థత్యఓం భూగాయత్రం ఛన్దోఽనుప్రజాయస్వ త్రైష్టుభం జాగతమానుష్టుభమఓం భూర్భువః స్వర్జనదోమితి ౨౩

అత ఊర్ధ్వం యథాకామమ్ ౨౪

౧

౬౯

70

మన్థామి త్వా జాతవేదః సుజాతం జాతవేదసమ్।

స నో జీవేష్వా భజ దీర్ఘమాయుశ్చ ధేహి నః॥

జాతోఽజనిష్ఠా యశసా సహాగ్నే ప్రజాం పశూంస్తేజో రయిమస్మాసు ధేహి।

ఆనన్దినో మోదమానాః సువీరా అనామయాః సర్వమాయుర్గమేమ॥

ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదోఽవ సేదిం తృష్ణాం క్షుధం జహి।

అపాస్మత్తమ ఉచ్చత్వప ప్రీతముఖో జహ్యప దుర్హార్ద్దిశో జహి॥

ఇహైవైధి ధనసనిరిహ త్వా సమిధీమహి।

ఇహైధి పుష్టివర్ధన ఇహ త్వా సమిధీమహీతి॥ ౧

ప్రథమయా మన్థతి ౨

ద్వితీయయా జాతమనుమన్త్రయతే ౩

తృతీయయోద్దీపయతి ౪

చతుర్థ్యోపసమాదధాతి ౫

యత్త్వా క్రుద్ధా ఇతి చఓం భూర్భువః స్వర్జనదోమిత్యఙ్గిరసాం త్వా దేవానామాదిత్యానాం వ్రతేనా దధే ।

ద్యౌర్మహ్నాసి భూమిర్భూమ్నా తస్యాస్తే దేవ్యదితిరుపస్థేఽన్నాదాయాన్నపత్యాయా దధదితి ౬

లక్షణే ప్రతిష్ఠాప్యోపోత్థాయ ౭

అథోపతిష్ఠతే ౮

అగ్నే గృహపతే సుగృహపతిరహం త్వయాగ్నే గృహపతినా భూయసమ్।

సు గృహపతిస్త్వం మయాగ్నే గృహపతినా భూయాః।

అస్థూరి ణౌ గార్హపత్యాని దీదిహి శతం సమా ఇతి ౯

వ్యాకరోమీతి గార్హపత్యక్రవ్యాదౌ సమీక్షతే ౧౦

శాన్తమాజ్యం గార్హపత్యాయోపనిదధాతి ౧౧

మాషమన్థం క్రవ్యాదమ్ ౧౨

ఉప త్వా నమసేతి పురోఽనువాక్యా ౧౩

విశ్వాహా త ఇతి పూర్ణాహుతిం జుహోతి ౧౪

యో నో అగ్నిరితి సహ కర్త్రా హృదయాన్యభిమృశన్తే ౧౫

౨

౭౦

71

అంశో రాజా విభజతీమాగగ్నే విధారయన్

క్రవ్యాదం నిర్ణుదామసి హవ్యవాడిహ తిష్ఠత్వితి విభాగం జపతి ౧

సుగార్హపత్య ఇతి దక్షిణేన గార్హపత్యే సమిధమాదధాతి ౨

యః క్రవ్యాత్తమశీశమమితి సవ్యేన నడమయీం క్రవ్యాది ౩

అపావృత్యేతి మన్త్రోక్తం బాహ్యతో నిధాయ ౪

నడమా రోహ సమిన్ధత ఇషీకాం జరతీం ప్రత్యఞ్చమర్కమిత్యుపసమాదధాతి ౫

యద్వ్యగ్నిర్యో అగ్నిరవిః కృష్ణా మా నో రురోః శుచద్విదః శివో నో అస్తు భరతో రరాణః ।
అతివ్యాధీ వ్యాధో అగ్రభీష్ట కవ్యాదో అగ్న ఇఞ్చమయామి సర్వానితి శుక్త్యా మాషపిష్టాని జుహోతి ౬

సీసం దర్వ్యామవధాయోద్ధృత్య మన్థం జుహ్వాఞ్చమయేత్ ౭

నడమా రోహేతి చతస్రోఽగ్నే అక్రవ్యాదిమం క్రవ్యాద్యో నో అశ్వేష్వన్యేభ్యస్త్వా హిరణ్యపాణిమితి శమయతి ౮

దక్షిణతో జరత్కోష్ఠే శీతం భస్మాభివిహరతి ౯

శాన్త్యుదకేన సుశాన్తంకృత్వావదగ్ధం సముత్థాయ ౧౦

పరం మృత్యో ఇత్యుత్థాపయతి ౧౧

క్రవ్యాదమితి తిసృభిర్హ్రీయమాణమనుమన్త్రయతే ౧౨

దీపాద్యాభినిగదనాత్ప్రతిహరణేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౩

అవిః కృష్ణేతి నిదధాతి ౧౪

ఉత్తమవర్జం జ్యేష్ఠస్యాఞ్జలౌ సీసాని ౧౫

అస్మిన్వయం సద్రిప్రం సీసే మృడ్ఢ్వమిత్యభ్యవనేజయతి ౧౬

కృష్ణోర్ణయా పాణిపాదాన్నిమృజ్య ౧౭

ఇమా జీవా ఉదీచీనైరితి మన్త్రోక్తమ్ ౧౮

త్రిః సప్తేతి కూద్యా పదాని యోపయిత్వా నదీభ్యః ౧౯

మృత్యోః పదమితి ద్వితీయయా నావః ౨౦

పరం మృత్యో ఇతి ప్రాగ్దక్షిణం కూదీం ప్రవిధ్య ౨౧

సప్త నదీరూపాణి కారయిత్వోదకేన పూరయిత్వా ౨౨

ఆ రోహత సవితుర్నావమేతాం సుత్రామాణం మహీమూ ష్వితి సహిరణ్యాం సయవాం నావమారోహయతి ౨౩

అశ్వన్వతీ రీయత ఉత్తిష్ఠతా ప్ర తరతా సఖాయ ఇత్యుదీచస్తారయతి ౨౪

3

౭౧

72

ఉత్తరతో గర్త ఉదక్ప్రస్రవణేఽశ్మాన నిదధాత్యన్తశ్ఛిన్నమ్ ౧

తిరో మృత్యుమిత్యశ్మానమతిక్రామతి ౨

తా అధరాదుదీచీరిత్యనుమన్త్రయతే ౩

నిస్సాలామితి శాలానివేశనం సంప్రోక్ష్య ౪

ఊర్జం బిభ్రదితి ప్రపాదయతి ౫

వైశ్వదేవీమితి వత్సతరీమాలమ్భయతి ౬

ఇమమిన్ద్రమితి వృషమ్ ౭

అనడ్వాహమహోరాత్రే ఇతి తల్యమాలమ్భయతి ౮

ఆ రోహతాయురిత్యారోహతి ౯

ఆసీనా ఇత్యాసీనామనుమన్త్రయతే ౧౦

పిఙ్జూలీరాఞ్జనం సర్పిషి పర్యస్యేమా నారీరితి స్త్రీభ్యః ప్రయచ్ఛతి ౧౧

ఇమే జీవా అవిధవాః సుజామయ ఇతి పుంభ్య ఏకైకస్మై తిస్రస్తిస్రస్తా అధ్యధ్యుదధానం పరిచృత్య ప్రయచ్ఛతి ౧౨

పరం మృత్యో వ్యాకరోమ్యా రోహతాన్తర్ధిః ప్రత్యఙ్చమర్కం యే అగ్నయో నమో దేవవధేభ్యోఽగ్నేఽభ్యావర్తిన్నగ్నే జాతవేదః సహ రయ్యా పునరూర్జేతి ౧౩

అగ్నేఽభ్యావర్తిన్నభి న ఆ వవృత్స్వ

ఆయుషా వర్చసా సన్యా మేధయా ప్రజయా ధనేన

అగ్నే జాతవేదః శతం తే సహస్రం త ఉపావృతః

అధా పుష్టస్యేశానః పునర్నో రయిమా కృధి

సహ రయ్యా ని వర్తస్వాగ్నే పిన్వస్వ ధారయా

విశ్వప్స్న్యా విశ్వతస్పరి

పునరూర్జా వవృత్స్వ పునరగ్న ఇషాయుషా

పునర్నః పాహ్యంహసః ౧౪

శర్కరాన్స్వయమాతృణాఞ్చణరజ్జుభ్యాం విబధ్య ధారయతి ౧౫

సమయా ఖేన జుహోతి ౧౬

ఇమం జీవేభ్య ఇతి ద్వారే నిదధాతి ౧౭

జుహోత్యేతయర్చా । ఆయుర్దావా ధనదావా బలదావా పశుదావా పుష్టిదావా ప్రజాపతయే స్వాహేతి ౧౮

షట్సంపాతం మాతా పుత్రానాశయతే ౧౯

ఉచ్ఛిష్టం జాయామ్ ౨౦

సంవత్సరమగ్నిం నోద్వాయాన్న హరేన్నాహరేయుః ౨౧

ద్వాదశరాత్ర ఇత్యేకే ౨౨

దశ దక్షిణా ౨౩

పశ్చాదగ్నేర్వాగ్యతః సంవిశతి ౨౪

అపరేద్యురగ్నిం చేన్ద్రాగ్నీ చ యజేత ౨౫

స్థాలీపాకాభ్యామగ్నిం చాగ్నీషోమౌ చ పౌర్ణమాస్యామ్ ౨౬

సాయంప్రాతర్వ్రీహీనావపేద్యవాన్వాగ్నయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహేతి ౨౭

సాయం సూర్యాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహేతి ౨౮

ప్రాతర్ద్వాదశరాత్రేఽగ్నిం పశునా యజేత ౨౯

స్థాలీపాకేన వోభయోర్విరిష్యతి ౩౦

సంవత్సరతమ్యాం శాన్త్యుదకం కృత్వా ౩౧

ఘృతాహుతిరోం భవాగ్నే అక్రవ్యాహుతిర్ఘృతాహుతిం త్వా వయమక్రవ్యాహుతిముపనిషదేమ జాతవేద ఇతి చతుర ఉదపాత్రే సంపాతానానీయ ౩౨

తానుల్లప్య ౩౩

పురస్తాదగ్నేః ప్రత్యఙాసీనో జుహోతి । హుతే రమస్వ హుతభాగ ఏధి మృడాస్మభ్యం మోత హింసీః పశూన్న ఇతి ౩౪

యద్యుద్వాయాద్భస్మనారణిం సంస్పృశ్య తూష్ణీం మథిత్వోద్దీప్య ౩౫

పూర్ణహోమం హుత్వా ౩౬

సంనతిభిరాజ్యం జుహుయాద్వ్యాహృతిభిర్వా ౩౭

సంసృష్టే చైవం జుహుయాత్ ౩౮

అగ్నావనుగతే జాయమానే ౩౯

ఆనడుహేన శకృత్పిణ్డేనాగ్న్యాయతనాని పరిలిప్య ౪౦

హోమ్యముపసాద్య ౪౧

ప్రాణాపానాభ్యాం స్వాహా సమానవ్యానాభ్యాం స్వాహోదానరూపాభ్యాం స్వాహేత్యాత్మన్యేవ జుహుయాత్ ౪౨

అథ ప్రాతరుత్థాయాగ్నిం నిర్మథ్య యథాస్థానం ప్రణీయ యథాపురమగ్నిహోత్రం జుహుయాత్ ౪౩

సాయమాశప్రాతరాశౌ యజ్ఞావృత్విజౌ ౪౪

౪

౭౨

73

పురోదయాదస్తమయాచ్చ పావకం ప్రబోధయేద్గృహిణీ శుద్ధహస్తా

సమతీతే సంధివర్ణేఽథ హావయేత్సుసమిద్ధే పావక ఆహుతీషహిః ౧

అగ్నయే చ ప్రజాపతయే చ రాత్రావాదిత్యశ్చ దివా ప్రజాపతిశ్చ

ఉదకం చ సమిధశ్చ హోమేహోమే పురో వరమ్ ౨

హోమ్యైః సమిద్భిః పయసా స్థాలీపాకేన సర్పిషా

సాయంప్రాతర్హోమ ఏతేషామేకేనాపి సిధ్యతి ౩

అభ్యుద్ధృతో హుతోఽగ్నిః ప్రమాదాదుపశామ్యతి

మథితే వ్యాహృతీర్జుహుయాత్పూర్ణహోమౌ యథఋత్విజౌ ౪

వనస్పతిభ్యో వానస్పత్యేభ్య ఓషధిభ్యో వీరుద్భ్యః సర్వేభ్యో దేవేభ్యో దేవజనేభ్యః పుణ్యజనేభ్య ఇతి ప్రాచీనం తదుదకం నినీయతే ౫

స్వధా ప్రపితామహేభ్యః స్వధా పితామహేభ్యః స్వధా పితృభ్య ఇతి దక్షిణతః ౬

తార్క్ష్యాయారిష్టనేమయేఽమృతం

మహ్యమితి పశ్చాత్ ౭

సోమాయ సప్తర్షిభ్య ఇత్యుత్తరతః ౮

పరిమృష్టే పరిలిప్తే చ పర్వణి వ్రాతపతం హావయేదన్నమగ్నౌ

భూయో దత్త్వా స్వయమల్పం చ ముక్త్వాపరాహ్ణే వ్రతముపైతి యాజ్ఞికమ్ ౯

అనశనం బ్రహ్మచర్యం చ భూమౌ శుచిరగ్నిముపశేతే సుగన్ధిః ౧౦

అగ్నీషోమాభ్యాం దర్శన ఇన్ద్రాగ్నిభ్యామదర్శనే

ఆగ్నేయం తు పూర్వం నిత్యమన్వాహార్యం ప్రజాపతేః ౧౧

అర్ధాహుతిస్తు సావిష్టకృతీ సర్వేషాం హవిషాం స్మృతా

ఆనుమతీ వా భవతి స్థాలీపాకేష్వథర్వణామ్ ౧౨

ఉభౌ చ సంధిజౌ యౌ వైశ్వదేవౌ యథఋత్విజౌ

వర్జయిత్వా సబర్హిషః సాజ్యా యజ్ఞాః సదక్షిణాః ౧౩

యథాశక్తి యథాబలం హుతాదోఽన్యే అహుతాదోఽన్యే

వైశ్వదేవం హవిరుభయే సంచరన్తి ౧౪

తే సమ్యఞ్చ ఇహ మాదయన్తామిషమూర్జం యజమానా యమిచ్ఛత

విశ్వే దేవా ఇదం హవిరాదిత్యాసః సపర్యత

అస్మిన్యజ్ఞే మా వ్యథిష్యమృతాయ హవిష్కృతమ్ ౧౫

వైశ్వదేవస్య హవిషః సాయంప్రాతర్జుహోతి

సాయమాశప్రాతరాశౌ యజ్ఞావేతౌ స్మృతావుభౌ ౧౬

అప్రతిభుక్తౌ శుచికార్యౌ చ నిత్యం వైశ్వదేవౌ జానతా యజ్ఞశ్రేష్ఠౌ

నాశ్రోత్రియో నానవనిక్తపాణిర్నామన్త్రవిజ్జుహుయాన్నావిపశ్చిత్ ౧౭

బీభత్సవః శుచికామా హి దేవా నాశ్రద్ధధానస్య హవిర్జుషన్తే

బ్రాహ్మణేన బ్రహ్మవిదా తు హావయేన్న స్త్రీహుతం శూద్రహుతం చ దేవగమ్ ౧౮

యస్తు విద్యాద్రాజ్యభాగౌ యజ్ఞాన్మన్త్రపరిక్రమాన్

దేవతాజ్ఞానమావృత ఆశిషశ్చ కర్మ స్త్రియా అప్రతిషిద్ధమాహుః ౧౯

౫

౭౩

74

తయోర్బలిహరణమ్ ౧

అగ్నయ ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం వాస్తోష్పతయే ప్రజాపతయేఽనుమతయ ఇతి హుత్వా ౨

నిష్క్రమ్య బహిః ప్రచీనం బ్రహ్మణే వైశ్రవణాయ విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః సర్వేభ్యో దేవేభ్యో విశ్వేభ్యో భూతేభ్యః సర్వేభ్యో భూతేభ్య ఇతి బహుశో బలిం హరేత్ ౩

ద్విః ప్రోక్షన్ప్రదక్షిణమావృత్యాన్తరుపాతీత్య ద్వారే ౪

ద్వార్యయోర్మృత్యవే ధర్మాధర్మాభ్యామ్ ౫

ఉదధానే ధన్వన్తరయే సముద్రాయౌషధివనస్పతిభ్యో ద్యావాపృథివీభ్యామితి ౬

స్థూణావంశయోర్దిగ్భ్యోఽన్తర్దేశేభ్య ఇతి ౭

ప్రక్తిషు వాసుకయే చిత్రసేనాయ చిత్రరథాయ తక్షోపతక్షాభ్యామితి ౮

సమన్తమగ్నేరాశాయై శ్రద్ధాయై మేధాయై శ్రియై హ్రియై విద్యాయా ఇతి ౯

ప్రాచీనమగ్నేః గృహ్యేభ్యో దేవజామిభ్య ఇతి ౧౦

భూయోఽభ్యుద్ధృత్య

బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౧

తదపి శ్లోకో వదతి

మాబ్రాహ్మణాగ్రతః కృతమశ్నీయాద్వ్రీషవదన్నమన్నకామ్యా

దేవానాం దేవో బ్రాహ్మణో భావో నామైష దేవతేతి ౧౨

ఆగ్రయణే శాన్త్యుదకం కృత్వా యథర్తు తణ్డులానుపసాద్య ౧౩

అప్సు స్థాలీపాకం

శ్రపయిత్వా పయసి వా ౧౪

సజూరృతుభిః సజూర్విధాభిః సజూరగ్నయే స్వాహా । సజూరిన్ద్రాగ్నిభ్యాం
సజూర్ద్యావాపృథివీభ్యాం సజూర్విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః సజూరృతుభిః సజూర్విధాభిః సజూః
సోమాయ స్వాహేత్యేకహవిర్వా స్యాన్నానాహవీంషి వా ౧౫

సౌమ్యం తన్వచ్ఛ్యామాకం శరది ౧౬

అథ యజమానః ప్రాశిత్రం గృహ్ణీతే ౧౭

ప్రజాపతేష్ట్వా గ్రహం గృహ్ణామి । మహ్యం భూత్యై మహ్యం పుష్ట్యై మహ్యం శ్రియై మహ్యం హ్రియై
మహ్యం యశసే మహ్యమాయుషే మహ్యమన్నాయ మహ్యమన్నాద్యాయ మహ్యం
సహస్రపోషాయ మహ్యమపరిమితపోషాయేతి ౧౮

అథ ప్రాశ్నాతి

భద్రాన్నః శ్రేయః సమనైష్టదేవాస్త్వయావసేన సమశీమహి త్వా

స నః పితో మధుమాఽఆ వివేశ శివస్తోకాయ తన్వో న ఏహీతి ౧౯

ప్రాశితమనుమన్త్రయతే

అమోఽసి ప్రాణ తదృతం బ్రవీమ్యమాసి సర్వాఽనసి ప్రవిష్టః

స మే జరాం రోగమపనుద్య శరీరాదనామయైధి మా రిషామ ఇన్ద్రో ఇతి ౨౦

వత్సః ప్రథమజో గ్రీష్మే వాసః శరది దక్షిణా ౨౧

శక్త్యా వా దక్షిణాం దద్యాత్ ౨౨

నాతిశక్తిర్వ్విధీయతే నాతిశక్తిర్వ్విధీయత ఇతి ౨౩

౬

౭౪

ఇత్యథర్వ్వవేదే కౌశికసూత్రే నవమోఽధ్యాయః సమాప్తః

75

అథ వివాహః ౧

ఊర్ధ్వం కార్త్తిక్యా ఆ వైశాఖ్యాః ౨

యాథాకామీ వా ౩

చిత్రాపక్షం తు వర్జయేత్ ౪

మఘాసు హన్యన్తే గావః ఫల్గునీషు వ్యూహ్యత ఇతి విజ్ఞాయతే మఙ్గలం చ ౫

సత్యేనోత్తభితా పూర్వ్వాపరమిత్యుపదధీత ౬

పతివేదనం చ ౭

యువం భగమితి సంభలం సానుచరం ప్రహిణోతి ౮

బ్రహ్మణస్పత ఇతి బ్రహ్మాణమ్ ౯

తద్విప్రహోచ్చఙ్కమానో నిశి కుమారీకులాద్వలీకాన్యాదీప్య ౧౦

దేవా అగ్ర ఇతి పఞ్చభిః సకృత్ఫ్వాల్యాన్యావాపయతి ౧౧

అన్వృక్షరా ఇతి కుమారీపాలం ప్రహిణోతి ౧౨

ఉదాహారస్య ప్రతిహితేషురగ్రతో జఘనతో బ్రహ్మ ౧౩

యో అనిధ్మ ఇత్యప్సు లోగం ప్రవిధ్యతి ౧౪

ఇదమహమిత్యపోహ్య ౧౫

యో భద్ర ఇత్యన్వీపముదచ్య ౧౬

ఆస్యై బ్రాహ్మణా ఇతి ప్రయచ్ఛతి ౧౭

ఆబ్రజతామగ్రతో బ్రహ్మ జఘనతోఽధిజ్యధన్వా ౧౮

బాహ్యతః ప్లక్షోదుమ్బరస్యోత్తరతోఽగ్నేః శాఖాయామాసజతి ౧౯

తేనోదకార్థాన్కుర్వన్తి ౨౦

తతశ్చాన్వాసేచనమన్యేన ౨౧

అన్తరుపాతీత్యార్యమణమితి జుహోతి ౨౨

ప్ర త్వా ముఞ్చామీతి వేష్టం విచృతతి ౨౩

ఉశతీరిత్యేతయా త్రిరాధాపయతి ౨౪

సప్తభిరుష్ణాః సంపాతవతీః కరోతి ౨౫

యదాసన్ద్యామితి పూర్వయోరుత్తరస్యాం స్రక్త్యాం తిష్ఠన్తీమా

ప్లావయతి ౨౬

యచ్చ వర్చో యథా సిన్ధురిత్యుత్క్రాన్తామన్యేనావసిఞ్చతి ౨౭

౧

౭౫

76

యద్దుష్కృతమితి వాససాఙ్గాని ప్రమృజ్య కుమారీపాలాయ ప్రయచ్ఛతి ౧

తుమ్బరదణ్డేన

ప్రతిపాద్య నిర్వ్రజేత్ ౨

తద్వన ఆసజతి ౩

యా అకృన్తంస్త్వష్టా వాస ఇత్యహతేనాచ్ఛాదయతి ౪

కృత్రిమ ఇతి శతదతైషీకేణ కఙ్కతేన సకృత్ప్రలిఖ్య ౫

కృతయామమిత్యవసృజతి ౬

ఆశాసానా సం త్వా నహ్యామీత్యుభయతః పాశేన యోక్త్రేన సంనహ్యతి ౭

ఇయం వీరుదితి మదుఘమణిం లాక్షారక్తేన సూత్రేణ విగ్రథ్యానామికాయాం బధ్నాతి ౮

అన్తతో హ మణిర్భవతి బాహ్యో గ్రన్థిః ౯

భగస్త్వేత ఇతి హస్తేగృహ్య నిర్ణయతి ౧౦

శాఖాయాం యుగమాధాయ దక్షిణతోఽన్యో ధారయతి ౧౧

దక్షిణస్యాం యుగధుర్యుత్తరస్మిన్యుగతర్మ్మని దర్భేణ విగ్రథ్య శం త ఇతి లలాటే హిరణ్యం సంస్తభ్య జపతి ౧౨

తర్మ్మ సమయావసిఞ్చతి ౧౩

ఉపగృహ్యోత్తరతోఽగ్నే రఞ్గాదఞ్గాదితి నినయతి ౧౪

స్యోనమితి శకృత్పిణ్డేఽశ్మానం నిదధాతి ౧౫

తమా తిష్ఠేత్యాస్థాప్య ౧౬

ఇయం నారీతి ధ్రువాం తిష్ఠన్తీం పూల్యాన్యావాపయతి ౧౭

త్రిరవిచ్ఛిన్దతీం చతుర్థీ కామాయ ౧౮

యేనాగ్నిరితి పాణిం గ్రాహయతి ౧౯

అర్యమ్ణ ఇత్యగ్నిం త్రిః పరిణయతి ౨౦

సప్త మర్యాదా ఇత్యుత్తరతోఽగ్నేః సప్త లేఖా లిఖతి ప్రాచ్యః ౨౧

తాసు పదాన్యుత్క్రామయతి ౨౨

ఇషే త్వా సుమఙ్గలి ప్రజావతి సుసీమ ఇతి ప్రథమమ్ ౨౩

ఊర్జే త్వా రాయస్పోషాయ త్వా సౌభాగ్యాయ త్వా సామ్రాజ్యాయ త్వా సంపదే త్వా జీవాతవే త్వా సుమఙ్గలి ప్రజావతి సుసీమ ఇతి సప్తమం సఖా సప్తపదీ భవేతి ౨౪

ఆ రోహ తల్పం భగస్తతక్షేతి తల్ప ఉపవేశయతి ౨౫

ఉపవిష్టాయాః సుహృత్పాదౌ ప్రక్షాలయతి ౨౬

ప్రక్షాల్యమానావనుమన్త్రయతే । ఇమౌ పాదౌ సుభగౌ సుశేవౌ సౌభాగ్యాయ కృణుతాం నో అఘాయ । ప్రక్షాల్యమానౌ ముభగౌ సుపత్న్యాః ప్రజాం పశూన్దీర్ఘమాయుశ్చ ధత్తామితి ౨౭

అహం వి ష్యామి ప్ర త్వా ముఞ్చామీతి యోక్త్రం విచృతతి ౨౮

అపరస్మిన్భృత్యాః సంరభన్తే ౨౯

యే జయన్తి తే బలీయాంస ఏవ మన్యన్తే ౩౦

బృహస్పతినేతి సర్వసురభిచూర్ణాన్యృచర్చా కామ్పీలపలాశేన మూర్ధ్న్యావపతి ౩౧

ఉద్యచ్ఛధ్వం భగస్తతక్షాభ్రాతృఘ్నీమిత్యేకైకయోత్థాపయతి ౩౨

ప్రతి తిష్ఠేతి ప్రతిష్ఠాపయతి ౩౩

౨

౭౬

77

సుకింశుకం రుక్మప్రస్తరణామితి యానమారోహయతి ౧

ఏమం పన్థాం బ్రహ్మపరమిత్యగ్రతో బ్రహ్మ ప్రపద్యతే ౨

మా విదన్నన్నృక్షరా అధ్వానమిత్యుక్తమ్ ౩

యేదం పూర్వేతి తేనాన్యస్యామూఢాయాం వాధూయస్య దశాం చతుష్పథే దక్షిణైరభితిష్ఠతి ౪

స చేదుభయోః శుభకామో భవతి సూర్యాయై దేవేభ్య ఇత్యేతామృచం జపతి ౫

సమృచ్ఛత స్వపథోఽనవయన్తః సుసీమకామావుభే విరాజావుభే సుప్రజసావిత్యతిక్రమయతోఽన్తరా బ్రహ్మాణమ్ ౬

య ఋతే చిదభిశ్రిష ఇతి యానం సంప్రోక్ష్య వినిష్కారయతి ౭

సా మన్దసానేతి తీర్థే లోగం ప్రవిధ్యతి ౮

ఇదం సు మ ఇతి మహావృక్షేషు జపతి ౯

సుమఙ్గలీరితి వధ్వీక్షీః ప్రతి జపతి ౧౦

యా ఓషధయ ఇతి మన్త్రోక్తేషు ౧౧

యే పితర ఇతి శ్మశానేషు ౧౨

ప్ర బుధ్యస్వేతి సుప్తాం ప్రబోధయేత్ ౧౩

సం కాశయామీతి గృహసంకాశే జపతి ౧౪

ఉద్వ ఊర్మిరితి యానం సంప్రోక్ష్య విమోచయతి ౧౫

ఉత్తిష్ఠేత ఇతి పత్నీ శాలాం సంప్రోక్షతి ౧౬

స్యోనమితి దక్షిణతో వలీకానాం శకృత్పిణ్డేఽశ్మానం నిదధాతి ౧౭

తస్యోపరి మధ్యమపలాశే సర్పిషి చత్వారి దూర్వాగ్రాణి ౧౮

తమా తిష్ఠేత్యాస్థాప్య ౧౯

సుమఙ్గలీ ప్రతరణీహ ప్రియం మా హింసిష్టం బ్రహ్మపరమితి ప్రత్యృచం ప్రపాదయతి ౨౦

సుహృత్పూర్ణకంసేన ప్రతిపాదయతి ౨౧

అఘోరచక్షురిత్యగ్నిం త్రిః పరిణయతి ౨౨

యదా గార్హపత్యం సూర్యాయై దేవేభ్య ఇతి

మన్త్రోక్తేభ్యో నమస్కుర్వతీమనుమన్త్రయతే ౨౩

౩

౭౭

78

శర్మ వర్మేతి రోహితచర్మాహరన్తమ్ ౧

చర్మ చోపస్తృణీధనేత్యుపస్తృణన్తమ్ ౨

యం బల్బజమితి బల్బజం న్యస్యన్తమ్ ౩

ఉప స్తృణీహీత్యుపస్తృణన్తమ్ ౪

తదా రోహత్విత్యారోహయతి ౫

తత్రోపవిశ్యేత్యుపవేశయతి ౬

దక్షిణోత్తరముపస్థం కురుతే ౭

సుజ్యైష్ఠ్య ఇతి కల్యాణనామానం బ్రాహ్మణాయనముపస్థ ఉపవేశయతి ౮

వి తిష్ఠన్తామితి ప్రమదనం ప్రమాయోత్థాపయతి ౯

తేన భూతేన తుభ్యమగ్రే శుమ్భనీ అగ్నిర్జనవిన్మహ్యం జాయామిమామదాత్సోమో వసువిన్మహ్యం జాయామిమామదాత్పూషా జాతివిన్మహ్యం జాయామిమామదాదిన్ద్రః సహీయాన్మహ్యం జాయామిమామదాదగ్నయే జనవిదే స్వాహా సోమాయ వసువిదే స్వాహా పూష్ణే జాతివిదే స్వాహేన్ద్రాయ సహీయసే స్వాహేత్యాగచ్ఛతః ౧౦

సవితా ప్రసవానామితి మూర్ధ్నిః సంపాతానానయతి ౧౧

ఉదపాత్ర ఉత్తరాన్ ౧౨

శుమ్భన్యాఞ్జల్యోర్నినయతి ౧౩

తేన భూతేనేతి సమశనమ్ ౧౪

రసానాశయతి స్థాలీపాకం చ ౧౫

యవానామాజ్యమిశ్రాణాం పూర్ణాఞ్జలిం జుహోతి ౧౬

౪

౭౮

79

సప్త మర్యాదా ఇతి తిమృణాం ప్రాతరావపతే ౧

అక్ష్యౌ నావితి సమాఞ్జాతే ౨

మహీమూ ష్వితి తల్పమాలమ్భయతి ౩

ఆ రోహ తల్పమిత్యారోహయతి ౪

తత్రోపవిశ్యేత్యుపవేశయతి ౫

దేవా అగ్ర ఇతి సంవేశయతి ౬

అభి త్వేత్యభిచ్ఛాదయతి ౭

సం పితరావితి సమావేశయతి ౮

ఇహేమావితి త్రిః సంనుదతి ౯

మదుఘమణిమౌక్షేఽపనీయేయం వీరుదమోఽహమితి సంస్పృశతః ౧౦

బ్రహ్మ జజ్ఞానమిత్యఙ్గుష్ఠేన వ్యచస్కరోతి ౧౧

స్యోనాద్యోనేరిత్యుత్థాపయతి ౧౨

పరిధాపనీయాభ్యామహతేనాచ్ఛాదయతి ౧౩

బృహస్పతిరితి శష్పేణాభిఘార్య వ్రీహియవాభ్యామభినిధాయ దర్భపిఞ్జూల్యా సీమన్తం విచృతతి ౧౪

శణశకలేన పరివేష్ట్య తిస్రో రాత్రీః ప్రతి సుప్తాస్తే ౧౫

అనువాకాభ్యామన్వారబ్ధాభ్యాముపదధీత ౧౬

ఇహేదసాథేత్యేతయా శుల్కమపాకృత్య ౧౭

ద్వాభ్యాం నివర్తయతీహ మమ రాధ్యతామత్ర తవేతి ౧౮

యథా వా మన్యన్తే ౧౯

పరా దేహీతి వాధూయం దదతమనుమన్త్రయతే ౨౦

దేవైర్దత్తమితి ప్రతిగృహ్ణాతి ౨౧

అపాస్మత్తమ ఇతి స్థాణావాసజతి ౨౨

యావతీః కృత్యా ఇతి వ్రజేత్ ౨౩

యా మే ప్రియతమేతి వృక్షం ప్రతిచ్ఛాదయతి ౨౪

శుమ్భన్యాప్లుత్య ౨౫

యే అన్తా ఇత్యాచ్ఛాదయతి ౨౬

నవం వసాన ఇత్యావ్రజతి ౨౭

పూర్వపరం యత్ర నాధిగచ్ఛేద్బ్రహ్మాపరమితి కుర్యాత్ ౨౮

గౌర్దక్షిణా ప్రతీవాహః ౨౯

జీవం రుదన్తి యదీమే కోశన ఇతి జుహోతి ౩౦

ఏష సార్వో వివాహః ౩౧

బ్రహ్మాపరమితి బ్రాహ్మ్యః ౩౨

ఆవృతః ప్రాజాపత్యాః ప్రాజాపత్యాః ౩౩

౫

౭౯

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే దశమోఽధ్యాయః సమాప్తః

80

అథ పితృమేధం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

దహననిధానదేశే పరివృక్షాణి నిధానకాల ఇతి బ్రాహ్మణోక్తమ్ ౨

దుర్బలీభవన్తం శాలాతృణేషు దర్భానాస్తీర్య స్యోనాస్మై భవేత్యవరోహయతి ౩

మన్త్రోక్తావనుమన్త్రయతే ౪

యత్తే కృష్ణ ఇత్యవదీపయతి ౫

ఆహితాగ్నౌ ప్రేతే సంభారాన్సంభరతి ౬

ఆజ్యం చ పృషదాజ్యం చాజం చ గాం చ ౭

వసనం పఞ్చమమ్ ౮

హిరణ్యం షష్ఠమ్ ౯

శరీరం నాన్వాలభతే ౧౦

అన్యం చేష్టన్తమనుమన్త్రయతే ౧౧

శాన్త్యుదకం కరోత్యసకలం చాతనానాం చాన్వావపతే ౧౨

శాన్త్యుదకోదకేన కేశశ్మశ్రురోమనఖాని సంహారయన్తి ౧౩

ఆప్లావయన్తి ౧౪

అనులిమ్పన్తి ౧౫

స్రజోఽభిహరన్తి ౧౬

ఏవంస్నాతమలంకృతమహతేనావాగ్దశేన వసనేన ప్రచ్ఛాదయత్యేతత్తే దేవ ఏతత్త్వా వాసః ప్రథమం న్వాగన్నితి ౧౭

అపేమమిత్యగ్నిషు జుహోతి ౧౮

ఉఖాః కుర్వన్తి ౧౯

తాః శకృదాభ్యన్తరం లిమ్పన్తి శుష్కేణ వా పూరయన్తి ౨౦

తాః పృథగగ్నిభిః సంతాపయన్త్యా శకృదాదీపనాత్ ౨౧

తేషాం హరణానుపూర్వమాహవనీయం ప్రథమం తతో దక్షిణాగ్నిం తతో గార్హపత్యమ్ ౨౨

అథ విదేశే ప్రేతస్యా రోహత జనిత్రీం జాతవేదస ఇతి పృథగరణీష్వగ్నీన్సమారోపయన్తి ౨౩

తేషు యథోక్తం కరోతి ౨౪

అపి వాన్యవత్సాయా వా సంధినీక్షీరేణైకశలాకేన వా మన్థేనాగ్ని హోత్రం జుహోత్యా దహనాత్ ౨౫

దర్శపూర్ణమాసయోః కృష్ణకతణ్డులానాం తస్యా ఆజ్యేన నాన్తం న బహిః ౨౬

పలాలాని బర్హిః ౨౭

తిల్విఞ్జ్యా ఇధ్మాః ౨౮

గ్రహానాజ్యభాగౌ పురస్తాద్ధోమసంస్థిత హోమానుద్ధృత్య ౨౯

ప్రాణాపానావరుద్ధ్యై నిధనాభిర్జుహుయాత్ ౩౦

అథోభయోరుత్తిష్ఠేత్యుత్థాపయతి ౩౧

ప్ర చ్యవస్వేతి త్రిః సంహాపయతి యావత్కృత్వశ్చోత్థాపయతి ౩౨

ఏవమేవ కూదీం జఘనే నిబధ్య ౩౩

ఇమౌ యునజ్మీతి గావౌ యునక్తి పురుషౌ వా ౩౪

ఉత్తిష్ఠ ప్రేహి ప్ర చ్యవస్వోదన్వతీత ఏతేఽగ్నిషోమేదం పూర్వమితి హరిణీభిర్హరేయురతి ద్రవేత్యష్టభిః ౩౫

ఇదం త ఇత్యగ్నిమగ్రతః ౩౬

ప్రజానత్యఘ్న్య ఇతి జఘన్యం గామేధమగ్నిం పరిణీయ ౩౭

స్యోనాస్మై భవేత్యుత్తరతోఽగ్నేః శరీరం నిదధాతి ౩౮

అధ్వర్యవ ఇష్టిం నిర్వపన్తి ౩౯

తస్యాం యథాదేవతం పురస్తాద్ధోమసంస్థిత హోమానుద్ధృత్య ౪౦

ప్రాణాపానావరుద్ధ్యై నిధనాభిర్జుహుయాత్ ౪౧

అథోభయోరపేత దదామీతి శాన్త్యుదకం కృత్వా సంప్రోక్షణీభ్యాం కామ్పీలశాఖయా దహనం సంప్రోక్ష్య ౪౨

ఉదీరతామిత్యుద్ధృత్యాభ్యుక్ష్య లక్షణం కృత్వా పునరభ్యుక్ష్య ప్రాగ్దక్షిణమేధశ్చిన్వన్తి ౪౩

ఇయం నారీతి పత్నీముపసంవేశయతి ౪౪

ఉదీర్ష్వేత్యుత్థాపయతి ౪౫

యద్ధిరణ్యం బిభర్తి తద్దక్షిణే పాణావాదాయాజ్యేనాభిఘార్య జ్యేష్ఠేన పుత్రేణాదాపయతీదం హిరణ్యమితి ౪౬

స్వర్గం యత ఇతి దక్షిణం హస్తం నిర్మార్జయతి ౪౭

దణ్డం హస్తాదితి మన్త్రోక్తం బ్రాహ్మణస్యాదాపయతి ౪౮

ధనుర్హస్తాదితి క్షత్రియస్య ౪౯

అష్ట్రామితి వైశ్యస్య ౫౦

ఇదం పితృభ్య ఇతి దర్భానేధ్మాన్స్తృణాతి ౫౧

తత్రైనముత్తానమాదధీతేజానశ్చిత్తమారుక్షదగ్నిమితి ౫౨

ప్రాచ్యాం త్వా దిశీతి ప్రతిదిశమ్ ౫౩

నేత్యుపరిబభ్రవః ౫౪

అనుమన్త్రయతే ౫౫

అథాస్య సప్తసు ప్రాణేషు సప్త
హిరణ్యశకలాన్యవాస్యత్యమృతమస్యమృతత్వాయామృతమస్మిన్ధేహీతి ౫౬

౧

౮౦

81

అథాహితాగ్నేర్దర్భేషు కృష్ణాజినమన్తర్లోమాస్తీర్య ౧

తత్రైనముత్తానమాధాయ ౨

అథాస్య యజ్ఞపాత్రాణి పృషదాజ్యేన పూరయిత్వానురూపం నిదధతి ౩

దక్షిణే హస్తే జుహూమ్ ౪

సవ్య ఉపభృతమ్ ౫

కణ్ఠే ధ్రువాం ముఖేఽగ్నిహోత్రహవణీం నాసికయోః స్రువమ్ ౬

తాన్యనుమన్త్రయతే జుహూర్దాధార ద్యాం ధ్రువ ఆ రోహేతి ౭

లలాటే ప్రాశిత్రహరణమ్ ౮

ఇమమగ్నే చమసమితి శిరసీడాచమసమ్ ౯

దేవా యజ్ఞమిత్యురసి పురోడాశమ్ ౧౦

దక్షిణే పార్శ్వే స్ఫ్యం సవ్య ఉపవేషమ్ ౧౧

ఉదరే పాత్రీమ్ ౧౨

అఘ్నీవతోరులూఖలముసలమ్ ౧౩

శ్రోణ్యోః శకటమ్ ౧౪

అన్తరేణోరూ అన్యాని యజ్ఞపాత్రాణి ౧౫

పాదయోః శూర్పమ్ ౧౬

అపో మృన్మయాన్యుపహరన్తి ౧౭

అయస్మయాని నిదధతి ౧౮

అమా పుత్రా చ దృషత్ ౧౯

అథోభయోరపశ్యం యువతిం ప్రజానత్యఘ్న్య ఇతి జఘన్యాం గాం ప్రసవ్యం పరిణీయమానామనుమన్త్రయతే ౨౦

తాం నైరృతేన జఘనతాఘ్నన్త ఉపవేశయన్తి ౨౧

తస్యాః పృష్ఠతో వృక్కావుద్ధార్య పాణ్యోరస్యాదధత్యతి ద్రవ శ్వానావితి ౨౨

దక్షిణే దక్షిణం సవ్యే సవ్యమ్ ౨౩

హృదయే హృదయమ్ ౨౪

అగ్నేర్వర్మేతి వపయా సప్తఛిద్రయా ముఖం ప్రచ్ఛాదయన్తి ౨౫

యథాగాత్రం గాత్రాణి ౨౬

దక్షిణైర్దక్షిణాని సవ్యైః సవ్యాని ౨౭

అనుబద్ధశిరఃపాదేన గోశాలాం చర్మణావచ్ఛాద్య ౨౮

అజో భాగ ఉత్త్వా వహన్త్వితి దక్షిణతోఽజం బధ్నాతి ౨౯

అస్మాద్వై త్వమజాయథా అయం త్వదధి జాయతామసౌ స్వాహేత్యురసి గృహ్యే జుహోతి ౩౦

తథాగ్నిషు జుహోత్యగ్నయే స్వాహా కామాయ స్వాహా లోకాయ స్వాహేతి ౩౧

దక్షిణాగ్నావిత్యేకే ౩౨

మైనమగ్నే వి దహః శం తప ఆ రభస్వ ప్రజానన్త ఇతి కనిష్ఠ ఆదీపయతి ౩౩

ఆదీప్తే స్రువేణ యామాన్త్సోమా ఇఙ్జుహోతి పరేయివాంసం ప్రవతో మహీరితి ౩౪

యమో నో గాతుం ప్రథమో వివేదేతి ద్వే ప్రథమే ౩౫

అఙ్గిరసో నః పితరో నవగ్వా ఇతి సంహితాః సప్త ౩౬

యో మమార ప్రథమో మర్త్యానాం యే నః పితుః పితరో యే పితామహా ఇత్యేకాదశ ౩౭

అథ సారస్వతాః ౩౮

సరస్వతీం దేవయన్తో హవన్తే సరస్వతీం పితరో హవన్తే సరస్వతి యా సరథం యయాథ సరస్వతి వ్రతేషు త ఇదం తే హవ్యం ఘృతవత్సరస్వతీన్ద్రో మా మరుత్వానితి ౩౯

దక్షిణతోఽన్యస్మిన్ననుష్ఠాతా జుహోతి ౪౦

సర్వైరుపతిష్ఠన్తి త్రీణి ప్రభృతిభిర్వా ౪౧

అపి వానుష్ఠానీభిః ౪౨

ఏతా అనుష్ఠాన్యః ౪౩

మైనమగ్నే వి దహ ఇతిప్రభృత్యవ సృజేతి వర్జయిత్వా సహస్రనీథా ఇత్యాతః ౪౪

ఆ రోహత జనిత్రీం జాతవేదస ఇతి పఞ్చదశభిరాహితాగ్నిమ్ ౪౫

మిత్రావరుణా పరి మామధాతామితి పాణీ ప్రక్షాలయతే ౪౬

వర్చసా మామిత్యాచామతి ౪౭

వివస్వాన్న ఇత్యుత్తరతోఽన్యస్మిన్ననుష్ఠాతా జుహోతి ౪౮

౨

౮౧

82

యవీయఃప్రథమాని కర్మాణి ప్రాఙ్ముఖానాం యజ్ఞోపవీతినాం దక్షిణావృతామ్ ౧

అథైషాం సప్తసప్త శర్కరాః పాణిష్వావపతే ౨

తాసామేకైకాం సవ్యేనావాచీనహస్తేనావకిరన్తోఽనవేక్షమాణా వ్రజన్తి ౩

అపాఘేనానుమన్త్రయతే ౪

సర్వేఽగ్రతో బ్రహ్మణో వ్రజన్తి ౫

మా ప్ర గామేతి జపన్త ఉదకాన్తే వ్యపాద్యే జపన్తి ౬

పశ్చాదవసిఞ్చతి ౭

ఉదుత్తమమితి జ్యేష్ఠః ౮

పయస్వతీరితి బ్రహ్మోక్తాః పిఞ్జూలీరావపతి ౯

శాన్త్యుదకేనాచమ్యాభ్యుక్ష్యాశ్వావతీమితి నదీం తారయతే ౧౦

నక్షత్రం దృష్ట్వోపతిష్ఠతే నక్షత్రాణాం మా సంకాశశ్చ ప్రతీకాశశ్చావతామితి ౧౧

శామ్యాకీః సమిధ ఆధాయాగ్రతో బ్రహ్మ జపతి ౧౨

యస్య త్రయా గతమనుప్రయన్తి దేవా మనుష్యాః పశవశ్వ సర్వే । తం నో దేవం మనో అధి బ్రవీతు సునీతిర్నో నయతు ద్విషతే మా రధామేతి శాన్త్యుదకేనాచమ్యాభ్యుక్ష్య ౧౩

నిస్సాలామితి శాలానివేశనం సంప్రోక్ష్య ౧౪

ఊర్ధ్వం బిభ్రదితి ప్రపాదయతి ౧౫

నదీమాలమ్భయతి గామగ్నిమశ్మానం చ ౧౬

యవో౨సి యవయాస్మద్ద్వేషో యవయారాతిమితి యవాన్ ౧౭

ఖల్వకాస్యేతి ఖల్వాన్ఖలకులాంశ్చ ౧౮

వ్యపాద్యాభ్యాం శామ్యాకీరాధాపయతి ౧౯

తాసాం ధూమం భక్షయన్తి ౨౦

యద్యత్రక్కవ్యాధృహ్యేద్యది క్రవ్యాదా నాన్తే౨పరేద్యుః

దివో నభః శుక్రం పయో దుహానా ఇషమూర్జం పిన్వమానాః

అపాం యోనిమపాధ్వం స్వధా యాశ్చకృషే జీవంస్తాస్తే సన్తు మధుశ్చుత ఇత్యగ్నౌ స్థాలీపాకం నిపృణాతి ౨౧

ఆదహనే చాపి వాన్యవత్సాం దోహయిత్వా తస్యాః పృష్ఠే జుహోతి వైశ్వానరే హవిరిదం జుహోమీతి ౨౨

తస్యాః పయసి ౨౩

స్థాలీపాక ఇత్యేకే ౨౪

యే అగ్నయ ఇతి పాలాశ్యా దర్వ్యా మన్థముపమథ్య కామ్పీలీభ్యాముపమన్థనీభ్యాం తృతీయస్యామస్థీన్యభిజుహోతి ౨౫

ఉప ద్యాం శం తే నీహార ఇతి మన్త్రోక్తాన్యవదాయ ౨౬

క్షీరతిస్తక్తేన బ్రాహ్మణస్యావసిఞ్చతి మధూతిస్తక్తేన క్షత్రియస్యోదకేన వైశ్యస్య ౨౭

అవ సృజేత్యనుమన్త్రయతే ౨౮

మా తే మనో యత్తే అఙ్గమితి సంచినోతి పచ్చః ౨౯

ప్రథమం శీర్షకపాలాని ౩౦

పశ్చాత్కలశే సమోప్య సర్వసురభిచూర్ణైరవకీర్యోత్థాపనీభిరుత్థాప్య హరిణీభిర్హరేయుః ౩౧

మా త్వా వృక్ష ఇతి వృక్షమూలే నిదధాతి ౩౨

స్యోనాస్మై భవేతి భూమౌ త్రిరాత్రమరసాశినః కర్మాణి కుర్వతే ౩౩

దశరాత్ర ఇత్యేకే ౩౪

యథాకులధర్మం వా ౩౫

ఊర్ధ్వం తృతీయస్యా వైవస్వతం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా వివస్వాన్న ఇతి జుహోతి ౩౬

యుక్తాభ్యాం తృతీయామ్ ౩౭

అనుమతీం చతుర్థీమ్ ౩౮

శేషం శాన్త్యుదకేనోపసిచ్యాభిమన్త్ర్య ప్రాశయతి ౩౯

ఆ ప్ర చ్యవేథామితి గావావుపయచ్ఛతి ౪౦

ఏయమగన్నితి దశగవావరార్ధ్యా దక్షిణా ౪౧

ద్వాదశరాత్రం కర్తా యమవ్రతం చరేత్ ౪౨

ఏకచైలస్త్రిచైలో వా ౪౩

హవిష్యభక్షః ౪౪

సాయంప్రాతరుపస్పృశేత్ ౪౫

బ్రహ్మచారీ వ్రత్యధః శయీత ౪౬

స్వస్త్యయనాని ప్రయుఞ్జీత ౪౭

౩

౮౨

83

పితౄన్నిధాస్యన్సంభారాన్సంభరతి ౧

ఏకాదశ చరూఞ్చక్రకృతాన్కారయతి ౨

శతాతృణసహస్రాతృణౌ చ పాశీమూషం సికతాః శఙ్ఖం శాలూకం సర్వసురభిశమీచూర్ణకృతం శాన్తవృక్షస్య నావం త్రిపాదకమ్ ౩

ద్వే నిఃశీయమానే నీలలోహితే సూత్రే సవ్యరజ్జుం శాన్తవృక్షస్య చతురః శఙ్కూంశ్చతురః పరిధీన్వారణం శామీలమౌదుమ్బరం పాలాశం వృక్షస్య శాన్తౌషధీః ౪

మాఘే నిదధ్యాన్మాఘం భూదితి ౫

శరది నిదధ్యాచ్ఛామ్యత్వఘమితి ౬

నిదాఘే నిదధ్యాన్నిదహ్యతామఘమితి ౭

అమావాస్యాయాం నిదధ్యాదమా హి పితరో భవన్తి ౮

అథావసానమ్ ౯

తద్యత్సమం సమూలమవిదగ్ధం ప్రతిష్ఠితం ప్రాగుదక్ప్రవణమ్ ౧౦

యత్రాకణ్టకా వృక్షాశ్చౌషధయశ్చ ౧౧

ఉన్నతం స్వర్గకామశ్చ ౧౨

శ్వోఽమావాస్యేతి గాం కారయతే ౧౩

తస్యాః సవ్యం చాపఘనం ప్రపాకం చ నిధాయ ౧౪

భిక్షాం కారయతి ౧౫

గ్రామే యామసారస్వత్వాన్సోమాన్హుత్వా ౧౬

సంప్రోక్షణీభ్యాం కామ్పీలశాఖయా నివేశనమనుచర్య ౧౭

ప్రాగ్దక్షిణం శాఖాం ప్రవిధ్య సీరేణ కర్షయిత్వా శాఖాభిః పరివార్య ౧౮

పునర్దేహీతి వృక్షమూలాదాదత్తే ౧౯

యత్తే కృష్ణ ఇతి భూమేర్వసనే సమోప్య సర్వసురభిచూర్ణైరవకీర్యోత్థాపనీభిరుత్థాప్య హరిణీభిర్హరేయుః ౨౦

అవిదన్తో దేశాత్పాంసూన్ ౨౧

అపి వోదకాన్తే వసనమాస్తీర్యాసావితి హ్వయేత్ ౨౨

తత్ర యో జన్తుర్నిపతేత్తముత్థాపనీభిరుత్థాప్య హరిణీభిర్హరేయుః ౨౩

అపి వా త్రీణి షష్టిశతాని పలాశత్సరూణామ్ ౨౪

గ్రామే దక్షిణోదగ్ద్వారం విమితం దర్భైరాస్తారయతి ౨౫

ఉత్తరం జీవసంచరో దక్షిణం పితృసంచరః ౨౬

అనస్తమిత ఆ యాతేత్యాయాపయతి ౨౭

ఆచ్యా జాన్విత్యుపవేశయతి ౨౮

సం విశన్త్వితి సంవేశయతి ౨౯

ఏతద్వః పితరః పాత్రమితి త్రీణ్యుదకంసాన్నినయతి ౩౦

త్రీన్స్నాతానులిప్తాన్బ్రాహ్మణాన్మధుమన్థం పాయయతి ౩౧

బ్రహ్మణే మధుపర్కమాహారయతి ౩౨

గాం వేదయన్తే ౩౩

కురుతేత్యాహ ౩౪

తస్యా దక్షిణమర్ధం బ్రాహ్మణాన్భోజయతి సవ్యం పితౄన్ ౩౫

౪

౮౩

84

వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే । మేదసః కుల్యా ఉప తాన్స్రవన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామాః స్వాహా స్వధేతి వపాయాస్త్రిర్జుహోతి ౧

ఇమం యమేతి యమాయ చతుర్థీమ్ ౨

ఏకవింశత్యా యవైః కృశరం రన్ధయతి యుతమన్యత్రపాకం చ ౩

సయవస్య జీవాః ప్రాశ్నన్తి ౪

అథేతరస్య పిణ్డం నిపృణాతి ౫

య తే మన్థమితి మన్త్రోక్తం విమితే నిపృణాతి ౬

తదుద్ధతోష్మహర్తారో దాసా భుఞ్జతే ౭

వీణా వదన్త్విత్యాహ ౮

మహయత పితౄనితి రిక్తకుమ్భం విమితమధ్యే నిధాయ తం జరదుపానహాఘ్నన్తి ౯

కస్యే మృజానా ఇతి త్రిః ప్రసవ్యం ప్రకీర్ణకేశ్యః పరియన్తి దక్షిణానూరూనాఘ్నానాః ౧౦

ఏవం మధ్యరాత్రేఽపరరాత్రే చ ౧౧

పురా వివాహాత్సమాంసః పిణ్డపితృయజ్ఞః ౧౨

ఉత్థాపనీభిరుత్థాప్య హరిణీభిర్హరేయుః ౧౩

అథావసాయేతి పశ్చాత్పూర్వకృతేభ్యః పూర్వాణి పూర్వేభ్యోఽపరాణి యవీయసామ్ ౧౪

ప్రాగ్దక్షిణాం దిశమభ్యుత్తరామపరాం దిశమభితిష్ఠన్తి ౧౫

యథా చితిం తథా శ్మశానం దక్షిణాపరాం దిశమభి ప్రవణమ్ ౧౬

౫

౮౪

85

అథ మానాని ౧

దిష్టికుదిష్టివితస్తినిముష్ట్యరత్నిపదప్రక్రమాః ౨

ప్రాదేశేన ధనుషా చేమాం మాత్రాం మిమీమహ ఇతి ౩

సప్త దక్షిణతో మిమీతే సప్తోత్తరతః పఞ్చ పురస్తాత్త్రీణి పశ్చాత్ ౪

నవ దక్షిణతో మిమీతే నవోత్తరతః సప్త పురస్తాత్పఞ్చ పశ్చాత్ ౫

ఏకాదశ దక్షిణతో మిమీత ఏకాదశోత్తరతో నవ పురస్తాత్సప్త పశ్చాత్ ౬

ఏకాదశభిర్దేవదర్శినామ్ ౭

అయుగ్మమానాని పరిమణ్డలాని చతురస్రాణి వా శౌనకినామ్ ౮

తథా హి దృశ్యన్తే ౯

యావాన్పురుష ఊర్ధ్వబాహుస్తావానగ్నిశ్చితః ౧౦

సవ్యాని దక్షిణాద్వారాణ్యయుగ్మశిలాన్యయుగ్మేష్టికాని చ ౧౧

ఇమాం మాత్రాం మిమీమహ ఇతి దక్షిణతః సవ్యరజ్జుం మీత్వా ౧౨

వారయతామఘమితి వారణం పరిధిం పరిదధాతి శఙ్కుం చ నిచృతతి ౧౩

పురస్తాన్మీత్వా శమేభ్యోఽస్త్వఘమితి శామీలం పరిధిం పరిదధాతి శఙ్కుం చ నిచృతతి ౧౪

ఉత్తరతో మీత్వా శామ్యత్వఘమిత్యౌదుమ్బరం పరిధిం పరిదధాతి శఙ్కుం చ నిచృతతి ౧౫

పశ్చాన్మీత్వా శాన్తమఘమితి పాలాశం పరిధిం పరిదధాతి శఙ్కుం చ నిచృతతి ౧౬

అమాసీత్యనుమన్త్రయతే ౧౭

అక్ష్ణయా లోహితసూత్రేన నిబధ్య ౧౮

స్తుహి శ్రుతమితి మధ్యే గర్తం ఖాత్వా పాశిసికతోషోదుమ్బరశఙ్ఖశాలూకసర్వసురభిశమీచూర్ణాని నివపతి ౧౯

నిఃశీయతామఘమితి నిఃశీయమానమాస్తృణాతి ౨౦

అసంప్రత్యఘమ్ ౨౧

వి లుమ్పతామఘమితి పరి చైలం దూర్శం విలుమ్పతి ౨౨

ఉక్తో హెూమో దక్షిణత స్తరణం చ ౨౩

ఏతదా రోహ దదామీతి కనిష్ఠో నివపతి ౨౪

ఏదం బర్హిరితి స్థితసూనుర్యథాపరు సంచినోతి ౨౫

మా తే మనో యత్తే అఙ్గమిన్ద్రో మోదపూరిత్యాతోఽనుమన్త్రయతే ౨౬

ధానాః సలిఙ్గాభిరావపతి ౨౭

౬

౮౫

86

ఇదం కసామ్బ్వితి సజాతానవేక్షయతి ౧

యే చ జీవా యే తే పూర్వే పరాగతా ఇతి సర్పిర్మధుభ్యాం చరుం పూరయిత్వా శీర్షదేశే నిదధాతి ౨

అపూపవానితి మన్త్రోక్తం దిక్ష్వష్టమదేశేషు నిదధాతి ౩

మధ్యే పచన్తమ్ ౪

సహస్రధారం శతధారమిత్యద్భిరభివిష్యన్ద్య ౫

పర్ణో రాజేతి మధ్యమపలాశైరభినిదధాతి ౬

ఊర్జో భాగ ఇత్యశ్మభిః ౭

ఉత్తే స్తభ్నామీతి లోగాన్యథాపరు ౮

నిఃశీయతామఘమితి నిఃశీయమానేనావఛాద్య దర్భైరవస్తీర్య ౯

ఇదమిద్వా ఉ నోప సర్పాసౌ హా ఇతి చిన్వన్తి ౧౦

యథా యమాయేతి సంశ్రిత్య ౧౧

శృణాత్వఘమిత్యుపరిశిర స్తమ్భమాదధాతి ౧౨

ప్రతిషిద్ధమేకేషామ్ ౧౩

అకల్మాషాణాం కాణ్డానామష్టాఙ్గులీం తేజనీమన్తర్హితమఘమితి గ్రామదేశాదుచ్ఛ్రయతి ౧౪

ప్రసవ్యం పరిషిచ్య కుమ్భానిభిన్దన్తి ౧౫

సమేతేత్యపరస్యాం శ్మశానస్రక్త్యాం ధ్రువనాన్యుపయచ్ఛన్తే ౧౬

పశ్చాదుత్తరతోఽగ్నేర్వర్చసా మాం వివస్వానిన్ద్ర క్రతుమిత్యాతః ౧౭

సమిన్ధత ఇతి పశ్చాత్సంకసుకముద్దీపయతి ౧౮

అస్మిన్వయం యద్రిప్రం సీసే మృడ్ఢ్వమిత్యభ్యవనేజయతి ౧౯

కృష్ణోర్ణయా పాణిపాదాన్నిమృజ్య ౨౦

ఇమే జీవా ఉదీచీనైరితి మన్త్రోక్తమ్ ౨౧

త్రిః సప్తేతి కూద్యా పదాని యోపయిత్వా శ్మశానాత్ ౨౨

మృత్యోః పదమితి ద్వితీయయా నావః ౨౩

పరం మృత్యో ఇతి ప్రాగ్దక్షిణం కూదీం ప్రవిధ్య ౨౪

సప్త నదీరూపాణి కారయిత్వోదకేన పూరయిత్వా ౨౫

ఆ రోహత సవితుర్నావమేతాం సుత్రామాణం మహీమూ ష్వితి సహిరణ్యాం సయవాం నావమారోహయతి ౨౬

అశ్మన్వతీ రీయత ఉత్తిష్ఠతా ప్ర తరతా సఖాయ ఇత్యుదీచస్తారయతి ౨౭

శర్కరాద్యా సమిదాధానాత్ ౨౮

వైవస్వతాది సమానమ్ ౨౯

ప్రాప్య గృహాన్సమానః పిణ్డపితృయజ్ఞః ౩౦

౭

౮౬

87

అథ పిణ్డపితృయజ్ఞః ౧

అమావాస్యాయాం సాయం న్యహ్నేఽహని విజ్ఞాయతే ౨

మిత్రావరుణా పరి మామధాతామితి పాణీ ప్రక్షాలయతే ౩

వర్చసా మామిత్యాచామతి ౪

పునః సవ్యేనాచమనాదపసవ్యం కృత్వా ప్రైషకృతం సమాదిశతి ౫

ఉలూఖలముసలం శూర్పం చరుం కంసం ప్రక్షాలయ బర్హిరుదకుమ్భమా హరేతి ౬

యజ్ఞోపవీతీ దక్షిణపూర్వమన్తర్దేశమభిముఖః శూర్ప ఏకపవిత్రాన్తర్హితాన్హవిష్యాన్నిర్వపతి ౭

ఇదమగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధా పితృభ్యః పృథివిషద్భ్య ఇతీదం సోమాయ పితృమతే స్వధా పితృభ్యః సోమవద్భ్యః పితృభ్యో వాన్తరిక్షసద్భ్య ఇతీదం యమాయ పితృమతే స్వధా పితృభ్యశ్చ దివిషద్భ్య ఇతి త్రీనవాచీనకాశీన్నిర్వపతి ౮

ఉలూఖల ఓప్య త్రిరవహన్తీదం వః పితరో హవిరితి ౯

యథా హవిస్తథా పరిచరతి ౧౦

హవిర్హ్యేవ పితృయజ్ఞః ౧౧

ప్రైషకృతం సమాదిశతి చరుం ప్రక్షాలయాధిశ్రయాప ఓప్య తణ్డులానావపస్వ నేక్షణేన యోధయన్నాస్వ మా శిరో గ్రహీః ౧౨

శిరోగ్రహం పరిచక్షతే ౧౩

బాహ్యేనోపనిష్క్రమ్య యజ్ఞోపవీతీ దక్షిణపూర్వమన్తర్దేశమభిముఖ ఉదీరతామితి కర్షూం ఖనతి ప్రాదేశమాత్రీం తిర్యగఙ్గురిమ్ ౧౪

అవాగఙ్గురిం పర్వమాత్రీమిత్యేకే ౧౫

అపహతా అసురా రక్షాంసి యే పితృషద ఇతి ప్రాగ్దక్షిణం పాంసూనుదూహతి ౧౬

కర్షూం చ పాణీ చ ప్రక్షాల్యైతద్వః పితరః పాత్రమితి కర్షూముదకేన పూరయిత్వా ౧౭

అన్తరుపాతీత్య మస్తునా నవనీతేన వా ప్రతినీయ దక్షిణాఞ్చముద్వాస్య ౧౮

ద్వే కాష్ఠే గృహీత్వోశన్త ఇత్యాదీపయతి ౧౯

ఆదీప్తయోరేకం ప్రతినిదధాతి ౨౦

ఇహైవైధి ధనసనిరిత్యేకం హృత్వా ౨౧

పాంసుష్వాధాయోపసమాదధాతి యే నిఖాతాః సమిన్ధతే యే తాతృషుర్యే సత్యాస ఇతి ౨౨

సంభారానుపసాదయతి ౨౩

పర్యుక్షణీం బర్హిరుదకుమ్భం కంసం దర్వింమాజ్యమాయవనం చరుం వాసాంస్యాఞ్జనమభ్యఞ్జనమితి ౨౪

యదత్రోపసమాహార్యం భవతి తదుపసమాహృత్య ౨౫

అతో యజ్ఞోపవీతీ పిత్ర్యుపవీతీ బర్హిర్గృహీత్వా విచృత్య సంనహనం దక్షిణాపరమష్టమదేశమభ్యవాస్యేత్ ౨౬

బర్హిరుదకేన సంప్రోక్ష్య బర్హిషదః పితర ఉపహూతా నః పితరోఽగ్నిష్వాత్తాః పితరో యే నః పితుః పితరో యేఽస్మాకమితి ప్రస్తృణాతి ౨౭

ఆయాపనాదీని త్రీణి ౨౮

ఉదీరతామితి తిసృభిరుదపాత్రాణ్యన్వృచం నినయేత్ ౨౯

అతః పిత్ర్యుపవీతీ యజ్ఞోపవీతీ యే దస్యవ ఇత్యుభయత ఆదీప్తముల్ముకం త్రిః ప్రసవ్యం పరిహృత్య నిరస్యతి ౩౦

పర్యుక్ష్య ౩౧

౮

౮౭

88

యే రూపాణి ప్రతిముఞ్చమానా అసురాః సన్తః స్వధయా చరన్తి । త్వం తానగ్నే అప సేధ దూరాన్సత్యా నః పితౄణాం సన్త్వాశిషః స్వాహా స్వధేతి హుత్వా కుమ్భీపాకమభిఘారయతి ౧

అగ్నయే కవ్యవాహనాయేతి జుహోతి ౨

యథానిరుప్తం ద్వితీయామ్ ౩

యమాయ పితృమతే స్వధా పితృభ్య ఇతి తృతీయామ్ ౪

యద్వో అగ్నిరితి సాయవనాంస్తణ్డులాన్ ౫

సం బర్హిరితి సదర్భాంస్తణ్డులాన్పర్యుక్ష్య ౬

అతో యజ్ఞోపవీతీ పితృ్యుపవీతీ దర్వ్యోద్ధరతి ౭

ద్యౌర్దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తా సా యథా ద్యౌర్దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తైవా ప్రతతామహస్యేయం దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తా ౮

అన్తరిక్షం దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తా సా యథాన్తరిక్షం దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తైవా తతామహస్యేయం దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తా ౯

పృథివీ దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తా సా యథా పృథివీ దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తైవా తతస్యేయం దర్విరక్షితాపరిమితానుపదస్తేతి ౧౦

ఉద్ధృత్యాజ్యేన సంనీయ త్రీన్పిణ్డాన్సంహతాన్నిదధాత్యేతత్తే ప్రతతామహేతి ౧౧

దక్షిణతః పత్నీభ్య ఇదం వః పత్న్య ఇతి ౧౨

ఇదమాశంసూనామిదమాశంసమానానాం స్త్రీణాం పుంసాం ప్రకీర్ణావశీర్ణానాం యేషాం వయం దాతారో యే చాస్మాకముపజీవన్తి । తేభ్యః సర్వేభ్యః సపత్నీకేభ్యః స్వధావదక్షయ్యమస్త్వితి త్రిః ప్రసవ్యం తణ్డులైః పరికిరతి ౧౩

పిఞ్జూలీరాఞ్జనం సర్పిషి పర్యస్యాద్ధ్వం పితర ఇతి న్యస్యతి ౧౪

వద్ధ్వం పితరో మా వోఽతోఽన్యత్పితరో యోయువతేతి సూత్రాణి ౧౫

అఞ్జతే వ్యఞ్జత ఇత్యభ్యఞ్జనమ్ ౧౬

ఆజ్యేనావిచ్ఛిన్నం పిణ్డానభిఘారయతి యే చ జీవా యే తే పూర్వే పరాగతా ఇతి ౧౭

అత్ర పితరో మాదయధ్వం యథాభాగం యథాలోకమావృషాయధ్వమితి ౧౮

అత్ర పత్న్యో మాదయధ్వం యథాభాగం యథాలోకమావృషాయధ్వమితి ౧౯

యోఽసావన్తరగ్నిర్భవతి తం ప్రదక్షిణమవేక్ష్య తిస్రస్తామీస్తామ్యతి ౨౦

ప్రతిపర్యావృత్యామీమదన్త పితరో యథాభాగం యథాలోకమావృషాయిషతేతి ౨౧

అమీమదన్త పత్న్యో యథాభాగం యథాలోకమావృషాయిషతేతి ౨౨

ఆపో అగ్నిమిత్యద్భిరగ్నిమవసిచ్య ౨౩

పుత్రం పౌత్రమభితర్పయన్తీరిత్యాచామత మమ ప్రతతామహాస్తతామహాస్తతాః
సపత్నీకాస్తృప్యన్త్వాచామన్త్వితి ప్రసవ్యం పరిషిచ్య ౨౪

వీరాన్మే ప్రతతామహా దత్త వీరాన్మే తతామహా దత్త వీరాన్మే పితరో దత్త పితౄన్వీరాన్యాచతి
౨౫

నమో వః పితర ఇత్యుపతిష్ఠతే ౨౬

అక్షన్నిత్యుత్తరసిచమవధూయ ౨౭

పరా యాతేతి పరాయాపయతి ౨౮

అతః పిత్ర్యుపవీతీ యజ్ఞోపవీతీ యన్న ఇదం పితృభిః సహ మనోఽభూత్తదుపాహ్వయామీతి
మన

ఉపాహ్వయతి ౨౯

౯

౮౮

89

మనో న్వా హ్వామహే నారశంసేన స్తోమేన

పితౄణాం చ మన్మభిః

ఆ న ఏతు మనః పునః క్రత్వే దక్షాయ జీవసే

జ్యోక్చ సూర్యం దృశే

పునర్నః పితరో మనో దదాతు దైవ్యః జనః

జీవం వ్రాతం సచేమహి

వయం సోమ వ్రతే తవ మనస్తనూషు బిభ్రతః

ప్రజావన్తః సచేమహి
యే సజాతాః సుమనసో జీవా జీవేషు మామకాః
తేషాం శ్రీమయి కల్పతామస్మిన్గోష్ఠే శతం సమా ఇతి ౧
యచ్చరుస్థాల్యామోదనావశిష్టం భవతి తస్యోష్మభక్షం భక్షయిత్వా బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ౨
యది బ్రాహ్మణో న లభ్యేతాప్స్వభ్యవహరేత్ ౩
నిజాయ దాసాయేత్యేకే ౪
మధ్యమపిణ్డం పత్న్యై పుత్రకామాయై ప్రయచ్ఛతి ౫
ఆ ధత్త పితరో గర్భం కుమారం పుష్కరస్రజమ్
యథేహ పురుషోఽసత్
ఆ త్వారుక్షద్వృషభః పృశ్నిరగ్రియో మేధావినం పితరో గభమా దధః
ఆ త్వాయం పురుషో గమేత్పురుషః పురుషాదధి
స తే శ్రైష్ఠ్యాయ జాయతాం స సోమే సామ గాయత్వితి ౬
యద్యన్యా ద్వితీయా భవత్యపరం తస్యై ౭
ప్రాగ్రతమం శ్రోత్రియాయ ౮
అథ యస్య భార్యా దాసీ వా ప్రద్రావిణీ భవతి యేఽమీ తణ్డులాః ప్రసవ్యం పరికీర్ణా భవన్తి
తాంస్తస్యై ప్రయచ్ఛతి ౯
అర్వాచ్యుపసంక్రమే మా పరాచ్యుప వస్తథా
అన్నం ప్రానస్య బన్ధనం తేన బధ్నామి త్వా మయీతి ౧౦
పర్యుక్షణీం సమిధశ్చాదాయ మా ప్ర గామేత్యావ్రజ్యోర్జం బిభ్రదితి గృహానుపతిష్ఠతే ౧౧
రమధ్వం మా బిభీతనాస్మిన్గోష్ఠే కరీషిణః
ఊర్జం దుహానాః శుచయః శుచివ్రతా గృహా జీవన్త ఉప వః సదేమ
ఊర్జం మే దేవా అదదురూర్జం మనుష్యా ఉత
ఊర్జం పితృభ్య ఆహార్షమూర్జస్వన్తో గృహా మమ
పయో మే దేవా అదదుః పయో మనుష్యా ఉత

పయః పితృభ్య ఆహార్షం పయస్వన్తో గృహా మమ

వీర్యం మే దేవా అదదుర్వీర్యం మనుష్యా ఉత

వీర్యం పితృభ్య ఆహార్షం వీరవన్తో గృహా మమేతి ౧౨

అన్తరుపాతీత్య సమిధోఽభ్యాదధాతి

అయం నో అగ్నిరధ్యక్షోఽయం నో వసువిత్తమః

అస్యోపసద్యే మా రిషామాయం రక్షతు నః ప్రజామ్

అస్మిన్సహస్రం పుష్యాస్మైధమానాః స్వే గృహే

ఇమం సమిన్ధిషీమహ్యాయుష్మన్తః సువర్చసః

త్వమగ్న ఈడిత ఆ త్వాగ్న ఇధీమహీతి ౧౩

అభూహూత ఇత్యగ్నిం ప్రత్యానయతి ౧౪

యది సర్వః ప్రణీతః స్యాద్దక్షిణాగ్నౌ త్వేతదాహితాగ్నేః ౧౫

గృహ్యేష్వనాహితాగ్నేః ౧౬

ఇదం చిన్మే కృతమస్తీదం చిచ్చక్నవాని । పితరశ్చిన్మా వేదన్నితి ౧౭

యో హ యజతే తం దేవా విదుర్యో దదాతి తం మనుష్యా యః శ్రాద్ధాని కురుతే తం పితరస్తం పితరః ౧౮

౧౦

౮౯

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్ర ఏకాదశోఽధ్యాయః సమాప్తః

90

మధుపర్కమాహారయిష్యన్దర్భానాహారయతి ౧

అథ విష్టరాన్కారయతి ౨

స ఖల్వేకశాఖమేవ ప్రథమం పాద్యం ద్విశాఖమాసనం త్రిశాఖం మధుపర్కాయ ౩

స యావతో మన్యేత తావత ఉపాదాయ వివిచ్య సంపర్యాప్య మూలాని చ ప్రాన్తాని చ యథావిస్తీర్ణ ఇవ స్యాదిత్యుపోత్కృష్య మధ్యదేశేఽభిసంనహ్యతి ౪

ఋతేన త్వా సత్యేన త్వా తపసా త్వా కర్మణా త్వేతి సంనహ్యతి ౫

అథ హ సృజత్యతిసృష్టో ద్వేష్టా యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః ౬

అస్య చ దాతురితి దాతారమీక్షతే ౭

అథోదకమాహారయతి పాద్యం భో ఇతి ౮

హిరణ్యవర్ణాభిః ప్రతిమన్త్ర్య దక్షిణం పాదం ప్రథమం ప్రకర్షతి । మయి బ్రహ్మ చ తపశ్చ ధారయాణీతి ౯

దక్షిణే ప్రక్షాలితే సవ్యం ప్రకర్షతి । మయి క్షత్రం చ విశశ్చ ధారయాణీతి ౧౦

ప్రక్షాలితావనుమన్త్రయతే । ఇమౌ పాదావవనిక్తౌ బ్రాహ్మణం యశసావతామ్ । ఆపః పాదావనేజనీర్ద్విషన్తం నిర్దహన్తు మే ౧౧

అస్య చ దాతురితి దాతారమీక్షతే ౧౨

అథాసనమాహారయతి । సవిష్టరమాసనం భో ఇతి ౧౩

తస్మిన్ప్రత్యఙ్ముఖ ఉపవిశతి ౧౪

విమృగ్వరీం పృథివీమిత్యేతయా విష్టరే పాదౌ ప్రతిష్ఠాప్యాధిష్ఠితో ద్వేష్టా యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః ౧౫

అస్య చ దాతురితి దాతారమీక్షతే ౧౬

అథోదకమాహారయత్యర్ఘ్యం భో ఇతి ౧౭

తత్ప్రతిమన్త్రయతే । అన్నానాం ముఖమసి ముఖమహం శ్రేష్ఠః సమానానాం భూయాసమ్ । ఆపోఽమతం స్థామృతం మా కృణుత దాసాస్మాకం బహవో భవన్త్వశ్వావద్గోమన్మయ్యస్తు పుష్టమఓం భూర్భువః స్వర్జనదోమితి ౧౮

తూష్ణీమధ్యాత్మం నినయతి ౧౯

తేజోఽస్యమృతమసీతి లలాటమాలభతే ౨౦

అథోదకమాహారయత్యాచమనీయం భో ఇతి ౨౧

జీవాభిరాచమ్య ౨౨

అథాస్మై మధుపర్కం వేదయన్తే ద్వ్యనుచరో మధుపర్కో భో ఇతి ౨౩

ద్వాభ్యాం శాఖాభ్యామధస్తాదేకయోపరిష్టాత్సపిధానమ్ ౨౪

మధు వాతా ఋతాయత ఇత్యేతాభిరేవాభిమన్త్రణమ్ ౨౫

తథా ప్రతిమన్త్రణమ్ ౨౬

౧

౯౦

91

మధు వాతా ఋతాయతే మధు క్షరన్తి సిన్ధవః
మాధ్వీర్గావో భవన్తు నః
మధు నక్తముతోషసో మధుమత్పార్థివం రజః
మాధ్వీర్నః సన్త్వోషధీః
మధుమాన్నో వనస్పతిర్మధుమాఁ అస్తు సూర్యః
మధు ద్యౌరస్తు నః పితా ౧
తత్సూర్యస్య త్వా చక్షుషా ప్రతీక్ష ఇతి ప్రతీక్షతే ౨
అయుతో౽హం దేవస్య త్వా స
వితురితి ప్రతిగృహ్య పురోముఖం ప్రాగ్దణ్డం నిదధాతి ౩
పృథివ్యాస్త్వా నాభౌ సాదయామ్యదిత్యా ఉపస్థ ఇతి భూమౌ ప్రతిష్ఠాప్య ౪
ద్వాభ్యామఙ్గులిభ్యాం ప్రదక్షిణమాచాల్యానామికయాఙ్గుల్యాఙ్గుష్ఠేన చ సంగృహ్య ప్రాశ్నాతి ౫
ఓం భూస్తత్సవితుర్వరేణ్యం భూః స్వాహేతి ప్రథమమ్ ౬
భర్గో దేవస్య ధీమహి భువః స్వాహేతి ద్వితీయమ్ ౭
ధియో యో నః ప్రచోదయాత్స్వః స్వాహేతి తృతీయమ్ ౮
వయం దేవస్య ధీమహి జనత్స్వాహేతి చతుర్థమ్ ౯
తురం దేవస్య భోజనం వృధత్స్వాహేతి పఞ్చమమ్ ౧౦
కరత్స్వాహేతి షష్ఠమ్ ౧౧
రుహత్స్వాహేతి సప్తమమ్ ౧౨
మహత్స్వాహేత్యష్టమమ్ ౧౩

తత్స్వాహేతి నవమమ్ ౧౪

శం స్వాహేతి దశమమ్ ౧౫

ఓమిత్యేకాదశమ్ ౧౬

తూష్ణీం ద్వాదశమ్ ౧౭

తస్య భూయోమాత్రమివ భుక్త్వా బ్రాహ్యణాయ శ్రోత్రియాయ ప్రయఛేత్ ౧౮

శ్రోత్రియాలాభే వృషలాయ ప్రయచ్ఛేత్ ౧౯

అథాప్యయం నిగమో భవతి । సోమమేతత్పిబత యత్కిం చాశ్నీత బ్రాహ్మణాః । మాబ్రాహ్మణాయోచ్ఛిష్టం దాత మా సోమం

పాత్వసోమప ఇతి ౨౦

౨

౯౧

92

దధి చ మధు చ బ్రాహ్మో మధుపర్కః ౧

పాయస ఐన్ద్రో మధుపర్కః ౨

మధు చాజ్యం చ సౌమ్యో మధుపర్కః 3

మన్థశ్చాజ్యం చ పౌష్ణో మధుపర్కః ౪

క్షీరం చాజ్యం చ సారస్వతో మధుపర్కః ౫

సురా చాజ్యం చ మౌసలో మధుపర్కః ౬

స ఖల్వేష ద్వయే భవతి సౌత్రామణ్యాం చ రాజసూయే చ ౭

ఉదకం చాజ్యం చ వారుణో మధుపర్కః ౮

తైలం చాజ్యం చ శ్రావణో మధుపర్కః ౯

తైలశ్చ పిణ్డశ్చ పారివ్రాజకో మధుపర్కః ౧౦

ఇతి ఖల్వేష నవవిధో మధుపర్కో భవతి ౧౧

అథాస్మై గాం వేదయన్తే గౌర్భో ఇతి ౧౨

తాన్ప్రతిమన్త్రయతే । భూతమసి భవదస్యన్నం ప్రాణో బహుర్భవ । జ్యేష్ఠం యన్నామ నామత ఓం భూర్భువః స్వర్జనదోమితి ౧౩

అతిసృజతి

మాతాదిత్యానాం దుహితా వసూనాం స్వసా రుద్రాణామమృతస్య నాభిః

ప్ర ణో వోచం చికితుషే జనాయ మా గామనాగామదితిం వధిష్ట

ఓం తృణాని గౌరత్త్వి‌త్యాహ ౧౪

సూయవసాదితి ప్రతిష్ఠమానామనుమన్త్రయతే ౧౫

నాలోహితో మధుపర్కో భవతి ౧౬

నానుజ్ఞానమధీమహ ఇతి కురుతేత్యేవ బ్రూయాత్ ౧౭

స్వధితే మైనం హింసీరితి శస్త్రం ప్రయచ్ఛతి ౧౮

పాప్మానం మేఽప జహీతి కర్తారమనుమన్త్రయతే ౧౯

ఆగ్నేయీం వపాం కుర్యుః ౨౦

అపి వా బ్రాహ్మణ ఏవ ప్రాశ్నీయాత్తద్దేవతం హి తద్ధవిర్భవతి ౨౧

అథాస్మై స్నానమనులేపనం మాలాభ్యఞ్జనమితి ౨౨

యదత్రోపసమాహార్యం భవతి తదుపసమాహృత్య ౨౩

అథోపాసకాః ప్రాప్యోపాసకాః స్మో భో ఇతి వేదయన్తే ౨౪

తాన్ప్రతిమన్త్రయతే । భూయాంసో భూయాస్మ యే చ నో భూయసః కార్ష్టాపి చ నోఽన్యే భూయాంసో జాయన్తామ్ ౨౫

అస్య చ దాతురితి దాతారమోక్షతే ౨౬

అథాన్నాహారాః ప్రాప్యాన్నాహారాః స్మో భో ఇతి త్వేదయన్తే ౨౭

తాన్ప్రతిమన్త్రయతే । అన్నాదా భూయాస్మ యే చ నోఽన్నాదాన్కార్ష్టాపి చ నోఽన్యేఽన్నాదా భూయాంసో జాయన్తామ్ ౨౮

అస్య చ దాతురితి దాతారమీక్షతే ౨౯

ఆహృతేఽన్నే జుహోతి యత్కామ కా

మయమానా ఇత్యేతయా ౩౦

యత్కామ కామయమానా ఇదం కృణ్మసి తే హవిః

తన్నః సర్వం సమృధ్యతామథైతస్య హవిషో వీహి స్వాహేతి ३౧

ఏష ఆచార్యకల్ప ఏష ఋత్విక్కల్ప ఏష సంయుక్తకల్ప ఏష వివాహకల్ప ఏషోఽతిథికల్ప ఏషోఽతిథికల్పః ३౨

३

౯౨

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే ద్వాదశోఽధ్యాయః సమాప్తః

93

అథాద్భుతాని ౧

వర్షే ౨

యక్షేషు ३

గోమాయువదనే ౪

కులే కలహిని ౫

భూమిచలే ౬

ఆదిత్యోపప్లవే ౭

చన్ద్రమసశ్చ ౮

ఔషస్యామనుద్యత్యామ్ ౯

సమాయాం దారుణాయామ్ ౧౦

ఉపతారకశఙ్కాయామ్ ౧౧

బ్రాహ్మణేష్వాయుధిషు ౧౨

దైవతేషు నృత్యత్సు చ్యోతత్సు హసత్సు గాయత్సు ౧३

లాఙ్గలయోః సంసర్గే ౧౪

రజ్జ్వోస్తన్త్వోశ్చ ౧౫

అగ్నిసంసర్గే ౧౬

యమవత్సాయాం గవి ౧౭

వడవాగ్ధభ్యోర్మానుష్యాం చ ౧౮

యత్ర ధేనవో లోహితం దుహతే ౧౯

అనడుహి ధేనుం ధయతి ౨౦

ధేనౌ ధేనుం ధయన్త్యామ్ ౨౧

ఆకాశఫేనే ౨౨

పిపీలికానాచారే ౨౩

నీలమక్షానాచారే ౨౪

మధుమక్షానాచారే ౨౫

అనాజ్ఞాతే ౨౬

అవదీర్ణే ౨౭

అనుదక ఉదకోన్మీలే ౨౮

తిలేషు సమత్తైలేషు ౨౯

హవిఃష్వభిమృష్టేషు ౩౦

ప్రసవ్యేష్వావర్తేషు ౩౧

యూపే విరోహతి ౩౨

ఉల్కాయామ్ ౩౩

ధూమకేతౌ సప్తర్షీనుపధూపయతి ౩౪

నక్షత్రేషు పతాపతేషు ౩౫

మాంసముఖే నిపతతి ౩౬

అనగ్నావవభాసే ౩౭

అగ్నౌ శ్వసతి ౩౮

సర్పిషి తైలే మధుని చ విష్యన్దే ౩౯

గ్రామ్యేఽగ్నౌ శాలాం దహతి ౪౦

ఆగాన్తౌ చ ౪౧

వంశే స్ఫోటతి ౪౨

కుమ్భోదధానే వికసత్యుఖాయాం

సక్తుధాన్యాం చ ౪౩

౧

౯౩

94

అథ యత్రైతాని వర్షాణి వర్షన్తి ఘృతం మాంసం మధు చ యద్ధిరణ్యం యాని చాప్యన్యాని ఘోరాణి వర్షాణి వర్షన్తి తత్పరాభవతి కులం వా గ్రామో వా జనపదో వా ౧

తత్ర రాజా భూమిపతిర్విద్వాంసం బ్రహ్మణమిచ్ఛేత్ ౨

ఏష హ వై విద్వాన్యద్భృగ్వఙ్గిరోవిత్ ౩

ఏతే హ వా అస్య సర్వస్య శమయితారః ప్రాలయితారో యద్భృగ్వఙ్గిరసః ౪

స ఆహోపకల్పయధ్వమితి ౫

తదుపకల్పయన్తే కంసమహతే వసనే శుద్ధమాజ్యం శాన్తా ఓషధీర్నవముదకుమ్భమ్ ౬

త్రీణి పర్వాణి కర్మణః పౌర్ణమాస్యమావాస్యే పుణ్యం నక్షత్రమ్ ౭

అపి చేదేవ యదా కదా చిదార్తాయ కుర్యాత్ ౮

స్నాతోఽహతవసనః సురభిర్వ్రతవాన్కర్మణ్య ఉపవసత్యేకరాత్రం త్రిరాత్రం షడ్రాత్రం ద్వాదశరాత్రం వా ౯

ద్వాదశ్యాః ప్రాతర్యత్రైవాదః పతితం భవతి తత ఉత్తరమగ్నిముపసమాధాయ ౧౦

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిరుదపాత్రముపసాద్య పరిచరణేనాజ్యం పరిచర్య ౧౧

నిత్యాన్పురస్తాద్ధోమాన్హుత్వాజ్యభాగౌ చ ౧౨

అథ జుహోతి ౧౩

ఘృతస్య ధారా ఇహ యా వర్షన్తి పక్వం మాంసం మధు చ యద్ధిరణ్యమ్

ద్విషన్తమేతా అను యన్తు వృష్టయోఽపాం వృష్టయో బహులాః సన్తు మహ్యమ్

లోహితవర్షం మధుపాంసువర్షం యద్వా వర్షం ఘోరమనిష్టమన్యత్

ద్విషన్తమేతే అను యన్తు సర్వే పరాఞ్చో యన్తు నివర్తమానాః

అగ్నయే స్వాహేతి హుత్వా ౧౪

దివ్యో గన్ధర్వ ఇతి మాతృనామభిర్జుహుయాత్ ౧౫

వరమనడ్వాహం బ్రాహ్మణః కర్త్రే దద్యాత్ ౧౬

సీరం వైశ్యోఽశ్వం ప్రాదేశికో గ్రామవరం

రాజా ౧౭

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౮

౨

౯౪

95

అథ యత్రైతాని యక్షాణి దృశ్యన్తే తద్యథైతన్మర్కటః శ్వాపదో వాయసః పురుషరూపమితి

తదేవమాశఙ్క్యమేవ భవతి ౧

తత్ర జుహుయాత్ ౨

యన్మర్కటః శ్వాపదో వాయసో యదీదం రాష్ట్రం జాతవేదః పతాని పురుషరక్షసమిషిరం యత్పతాతి

ద్విషన్తమేతే అను యన్తు సర్వే పరాఞ్చో యన్తు నివర్తమానాః

అగ్నయే స్వాహేతి హుత్వా 3

దివ్యో గన్ధర్వ ఇతి మాతృనామభిర్జుహుయాత్ ౪

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౫

3

౯౫

96

అథ హ గోమాయూ నామ మణ్డూకౌ యత్ర వదతస్తద్యన్మన్యన్తే మాం ప్రతి వదతో మాం ప్రతి వదత ఇతి తదేవమాశఙ్క్యమేవ భవతి ౧

తత్ర జుహుయాత్ ౨

యద్గోమాయూ వదతో జాతవేదోఽన్యయా వాచాభి జఞ్జభాతః

రథంతరం బృహచ్చ సామైతద్ద్విషన్తమేతావభి నానదైతామ్

రథంతరేణ త్వా బృహచ్ఛమయామి బృహతా త్వా రథంతరం శమయామి

ఇన్ద్రాగ్నీ త్వా బ్రహ్మణా వావృధానావాయుష్మన్తావుత్తమం త్వా కరాథః

ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహేతి హుత్వా 3

దివ్యో గన్ధర్వ ఇతి మాతృనామభిర్జుహుయాత్ ౪

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౫

౪

౯౬

97

అథ యత్రైతత్కులం కలహి భవతి తన్నిరృతిగృహీతమిత్యాచక్షతే ౧

తత్ర జుహుయాత్ ౨

ఆరాదరాతిమితి ద్వే 3

అయాశ్చాగ్నేఽస్యనభిశస్తిశ్చ సత్యమిత్త్వమయా అసి

అయాసా మనసా కృతోఽయాస్యం హవ్యమూహిషే

అయా నో ధేహి భేషజం

స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా ౪

తత్రైవైతాన్హోమాఞ్జుహుయాత్ ౫

ఆరాదగ్నిం క్రవ్యాదే నిరూహఞ్జీవాతవే తే పరిధిం దధామి

ఇన్ద్రాగ్నీ త్వా బ్రహ్మణా వావృధానావాయుష్మన్తావుత్తమం త్వా కరాథః

ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహేతి హుత్వా ౬

అపేత ఏతు నిరృతిరిత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ౭
అపేత ఏతు నిరృతిర్నేహాస్యా అపి కిం చన
అపాస్యాః సత్వనః పాశాన్మృత్యూనేకశతం నుదే
యే తే పాశా ఏకశతం మృత్యో మర్త్యాయ హన్తవే
తాంస్తే యజ్ఞస్య మాయయా సర్వాఁ అప యజామసి
నిరితో యన్తు నైరృత్యా మృత్యవ ఏకశతం పరః
సేధామైషాం యత్తమః ప్రాణం జ్యోతిశ్చ దధ్మహే
యే తే శతం వరుణ యే సహస్రం యజ్ఞియాః పాశా వితతా మహాన్తః
తేభ్యో అస్మాన్వరుణః సోమ ఇన్ద్రో విశ్వే ముఞ్చన్తు మరుతః స్వర్కాః
బ్రహ్మ భ్రాజదుదగాదన్తరిక్షం దివం చ బ్రహ్మవాధూష్ఠామృతేన మృత్యుమ్
బ్రహ్మోపద్రష్టా సుకృతస్య సాక్షాద్బ్రహ్మాస్మదప హన్తు శమలం తమశ్చ ౮
వరమనడ్వాహమితి సమానమ్ ౯

౫

౯౭

98

అథ యత్రైతద్భూమిచలో భవతి తత్ర జుహుయాత్ ౧
అచ్యుతా ద్యౌరచ్యుతమన్తరిక్షమచ్యుతాభూమిర్దిశో అచ్యుతా ఇమాః
అచ్యుతోఽయం రోధావరోధాద్ధ్రువో రాష్ట్రే ప్రతి తిష్ఠాతి జిష్ణుః
యథా సూర్యో దివి రోచతే యథాన్తరిక్షం మాతరిశ్వాభివస్తే
యథాగ్నిః పృథివీమా వివేశైవాయం ధ్రువో అచ్యుతో అస్తు జిష్ణుః
యథా దేవో దివి స్తనయన్వి రాజతి యథా వర్షం వర్షకామాయ వర్షతి
యథాపః పృథివీమా వివిశురేవాయం ధ్రువో అచ్యుతో అస్తు జిష్ణుః
యథా పురీషం నద్యః సముద్రమహోరాత్రే అప్రమాదం క్షరన్తి

ఏవా విశః సంమనసో హవం మేఽప్రమాదమిహోపా యన్తు సర్వాః

దృంహతాం దేవీ సహ దేవతాభిర్ధ్రువా దృఢాచ్యుతా మే అస్తు భూమిః

సర్వపాప్మానమపనుద్యాస్మదమిత్రాన్మే ద్విషతోఽను విధ్యతు

పృథివ్యై స్వాహేతి హుత్వా ౨

ఆ త్వాహార్షం ధ్రువా ద్యౌః సత్యం బృహదిత్యేతేనాను

వాకేన జుహుయాత్ 3

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౬

౯౮

99

అథ యత్రైతదాదిత్యం తమో గృహ్ణాతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

దివ్యం చిత్రమృతుథాయా కల్పయన్తమృతూనాముగ్రం భ్రమయన్నుదేతి

తదాదిత్యః ప్రతరన్నేతు సర్వత ఆప ఇమాం లోకాననుసంచరన్తి

ఓషధీభిః సంవిదానావిన్ద్రాగ్నీ త్వాభి రక్షతామ్

ఋతేన సత్యవాకేన తేన సర్వం తమో జహి

ఆదిత్యాయ స్వాహేతి హుత్వా ౨

విషాసహిం సహమానమిత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ 3

రోహితైరుపతిష్ఠతే ౪

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౫

౭

౯౯

100

అథ యత్రైతచ్చన్ద్రమసముపప్రవతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

రాహూ రాజానం త్సరతి స్వరన్తమైనమిహ హన్తి పూర్వః

సహస్రమస్య తన్వ ఇహ నాశ్యాః శతం తన్వో వి నశ్యన్తు

చన్ద్రాయ స్వాహేతి హుత్వా ౨

శకధూమం నక్షత్రాణీత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ 3

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౮

౧౦౦

101

అథ యత్రైతదౌషసీ నోదేతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

ఉదేతు శ్రీరుషసః కల్పయన్తీ పూల్యాన్కృత్వా పలిత ఏతు చారః

ఋతూన్బిభ్రతీ బహుధా విరూపాన్మహ్యం భవ్యం విదుషీ కల్పయాతి

ఔషస్యై స్వాహేతి హుత్వా ౨

దివ్యో గన్ధర్వ ఇతి మాతృనామభిర్జుహుయాత్ 3

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౯

౧౦౧

102

అథ యత్రైతత్సమా దారుణా భవతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

యా సమా రుశత్యేతి ప్రాజాపత్యాన్వి ధూనుతే

తృప్తిం యాం దేవతా విదుస్తాం త్వా సం కల్పయామసి

వ్యాధకస్య మాతరం హిరణ్యకుక్షీం హరిణీమ్

తాం త్వా సం కల్పయామసి

యత్తే ఘోరం యత్తే విషం తద్విషత్సు ని దధ్మస్యముష్మిన్నితి బ్రూయాత్ ౨

శివేనాస్మాకం సమే శాన్త్యా సహాయుషా సమాయై స్వాహేతి హుత్వా 3

సమాస్త్వాగ్న ఇత్యేతేన

సూక్తేన జుహుయాత్ ౪

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౫

౧౦

౧౦౨

103

అథ యత్రైతదుపతారకాః శజ్కన్తే తత్ర జుహుయాత్ ౧

రేవతీః శుభ్రా ఇషిరా మదన్తీస్త్వచో ధూమమను తాః సం విశన్తు

పరేణాపః పృథివీం సం విశన్త్వాప ఇమాం లోకాననుసంచరన్తు

అద్భ్యః స్వాహేతి హుత్వా ౨

సముత్పతన్తు ప్ర నభస్వేతి వర్షీర్జుహుయాత్ ౩

సా తత్ర

ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౧౧

౧౦౩

104

అథ యత్రైతద్బ్రాహ్మణా ఆయుధినో భవన్తి తత్ర జుహుయాత్ ౧

య ఆసురా మనుష్యా ఆత్తధన్వః పురుషముఖాశ్చరానిహ

దేవా వయం మనుష్యాస్తే దేవాః ప్ర విశామసి

ఇన్ద్రో నో అస్తు పురోగవః స నో రక్షతు సర్వత

ఇన్ద్రాయ స్వాహేతి హుత్వా ౨

మా నో విదన్న మో దేవవధేభ్య ఇత్యేతాభ్యాం సూక్తాభ్యాం జుహుయాత్ ౩

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౧౨

౧౦౪

105

అథ యత్రైతద్దేవతాని నృత్యన్తి చ్యోతన్తి హసన్తి గాయన్తి వాన్యాని వా రూపాణి కుర్వన్తి య
ఆసురా మనుష్యా మా నో విదన్నమో దేవవధేభ్య ఇత్యభయైర్జుహుయాత్ ౧

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౨

౧౩

౧౦౫

106

అథ యత్రైతల్లాఙ్గలే సంసృజతః పురోడాశం శ్రపయిత్వా ౧

అరణ్యస్యార్ధమభివ్రజ్య ౨

ప్రాచీం సీతాం స్థాపయిత్వా ౩

సీతాయా మధ్యే ప్రాఞ్చమిధ్మముపసమాధాయ ౪

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిః శమ్యాః పరిధీన్కృత్వా ౫

అథ జుహోతి ।

విత్తిరసి పుష్టిరసి శ్రీరసి ప్రాజాపత్యానాం తాం త్వాహం మయి పుష్టికామో జుహోమి

స్వాహా ౬

కుముద్వతీ పుష్కరిణీ సీతా సర్వాఙ్గశోభనీ

కృషిః సహస్రప్రకారా ప్రత్యష్ఠా శ్రీరియం మయి

ఉర్వీం త్వాహుర్మనుష్యాః శ్రియం త్వా మనసో విదుః

ఆశయేఽన్నస్య నో ధేహ్యనమీవస్య శుష్మిణః

పర్జన్యపత్ని హరిణ్యభిజితాస్యభి నో వద

కాలనేత్రే హవిషో నో జుషస్వ తృప్తిం నో ధేహి ద్విపదే చతుష్పదే

యాభిర్దేవా అసురానకల్పయన్యాతూన్మనూన్గన్ధర్వాన్రాక్షసాంశ్చ

తాభిర్నో అద్య సుమనా ఉపా గహి సహస్రాపోషం సుభగే రరాణా

హిరణ్యస్రక్పుష్కరిణీ శ్యామా సర్వాఙ్గశోభనీ

కృషిర్హిరణ్యప్రకారా ప్రత్యష్ఠా శ్రీరియం మయి

అశ్విభ్యాం దేవి సహ సంవిదానా ఇన్ద్రేణ రాధేన సహ పుష్ట్యా న ఆ గహి

విశస్త్వా రాసన్తాం ప్రదిశోఽను సర్వా అహోరాత్రార్ధమాసమాసా ఆర్తవా ఋతుభిః సహ

భర్త్రీ దేవానాముత మర్త్యానాం భర్త్రీ ప్రజానాముత మానుషాణామ్

హస్తిభిరితరాసైః క్షేత్రసారథిభిః సహ

హిరణ్యైరశ్వైరా గోభిః ప్రత్యష్ఠా శ్రీరియం మయి ౭

అత్ర శునాసీరాణ్యనుయోజయేత్ ౮

వరమనడ్వాహమితి సమానమ్ ౯

౧౪

౧౦౬

107

అథ యత్రైతత్సృజన్త్యోర్వా కృన్తన్త్యోర్వా నానా తన్తూ సంసృజతో మనాయై తన్తుం ప్రథమమిత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ౧

మనాయై తన్తుం ప్రథమం పశ్యేదన్యా అతన్వత

తన్నారీః ప్ర బ్రవీమి వః సాధ్వీర్వః సన్తూర్వరీః

సాధుర్వస్తన్తుర్భవతు సాధురేతు రథో వృతః

అథో హోర్వరీర్యూయం ప్రాతర్వోఢవే ధావత

ఖర్గలా ఇవ పత్వరీరపాముగ్రమివాయనమ్

పతన్తు పత్వరీరివోర్వరీః సాధునా పథా

అవాచ్యో తే తోతుద్యేతే తోదేనాశ్వతరావివ

ప్ర స్తోమముర్వరీణాం శశయానామస్తావిషమ్

నారీ పఞ్చమయూఖం సూత్రవత్కృణుతే వసు

అరిష్టో అస్య వస్తా ప్రేన్ద్ర వాస ఉతోదిర ౨

వాసః కర్త్రే దద్యాత్ ౩

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౧౪

౧౦౭

108

అథ యత్రైతదగ్నినాగ్నిః సంసృజ్యతే భవతం నః సమనసౌ సమోకసావిత్యేతేన సూ

క్తేన జుహుయాత్ ౧

భవతం నః సమనసౌ సమోకసావరేపసౌ

మా హింసిష్టం యజ్ఞపతిం మా యజ్ఞం జాతవేదసౌ శివౌ భవతమద్య నః

అగ్నినాగ్నిః సంసృజ్యతే కవిర్బృహస్పతిర్యువా

హవ్యవాడ్జుహ్వాస్యః

త్వం హ్యగ్నే అగ్నినా విప్రో విప్రేణ సన్సతా

సఖా సఖ్యా సమిధ్యమే

పాహి నో అగ్న ఏకయా పాహి న ఉత ద్వితీయయా

పాహి గీర్భిస్తిసృభిరూర్జాం పతే పాహి చతసృభిర్వసో

సమీచీ మాహనీ పాతామాయుష్మత్యా ఋచో మా సత్సి

తనూపాత్సామ్నో వసువిదం లోకమనుసంచరాణి ౨

రుక్మం కర్త్రే దద్యాత్ ౩

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౧౬

౧౦౮

109

అథ యత్రైతదయమసూర్యమౌ జనయతి తాం శాన్త్యుదకేనాభ్యుక్ష్య దోహయిత్వా ౧

తస్యా ఏవ గోర్దుగ్ధే స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా ౨

ప్రాఞ్చమిధ్మముపసమాధాయ ౩

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిరుదపాత్రముపసాద్య ౪

ఏకైకయైషా సృష్ట్యా సం బభూవేత్యేతేన సూక్తేనాజ్యం జుహ్వన్ ౫

ఉదపాత్రే సంపాతానానయతి ౬

ఉత్తమం సంపాతమోదనే ప్రత్యానయతి ౭

తతో గాం చ ప్రాశయతి వత్సౌ చోదపాత్రాదేనానాచామయతి చ సంప్రోక్షతి చ ౮

తాం తస్యైవ దద్యాత్ ౯

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౦

౧౭

౧౦౯

110

అథ చేద్వడవా వా గర్దభీ వా స్యాదేవమేవ ప్రాఞ్చమిధ్మముపసమాధాయ ౧

ఏవం పరిస్తీర్య ౨

ఏవముపసాద్య ౩

ఏతేనైవ సూక్తేనాజ్యం జుహ్వన్ ౪

ఉదపాత్రే సంపాతానానయతి ౫

ఉదపాత్రాదేనానాచామయతి చ సంప్రోక్షతి చ ౬

తాం తస్యైవ దద్యాత్ ౭

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౮

౧౮

౧౧౦

111

అథ చేన్మానుషీ స్యాదేవమేవ ప్రాఞ్చమిధ్మముపసమాధాయ ౧

ఏవం పరిస్తీర్య ౨

ఏవముపసాద్య ३

ఉపస్థే జాతకావాధాయ ౪

ఏతేనైవ సూక్తేనాజ్యం జుహ్వన్ ౫

అమీషాం మూర్ధ్ని స మాతుః పుత్రయోరిత్యనుపూర్వం సంపాతానానయతి ౬

ఉదపాత్ర ఉత్తరాన్సంపాతాన్ ౭

ఉదపాత్రాదేనానాచామయతి చ సంప్రోక్షతి చ ౮

తాం తస్యైవ దద్యాత్ ౯

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౦

తస్యా నిష్క్రయో యథార్థం యథాసంపద్వా ౧౧

౧౯

౧౧౧

112

అథ యత్రైతద్ధేనవో లోహితం దుహతే యః పౌరుషేయేణ క్రవిషా సమఙ్క్త ఇత్యేతాభిశ్చతసృభిర్జుహుయాత్ ౧

వరాం ధేనుం కర్త్రే దద్యాత్ ౨

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ३

౨౦

౧౧౨

113

అథ యత్రైతదనడ్వాన్ధేనుం ధయతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

అనడ్వాన్ధేనుమధయదిన్ద్రో గో రూపమావిశత్

స మే భూతిం చ పుష్టిం చ దీర్ఘమాయుశ్చ ధేహి నః

ఇన్ద్రాయ స్వాహేతి హుత్వా ౨

మా నో విదన్న మో దేవవధేభ్య ఇత్యేతాభ్యాం సూక్తాభ్యాం జుహుయాత్ 3

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౨౧

౧౧3

114

అథ యత్రైతద్ధేనుర్ధేనుం ధయతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

యోగక్షేమం ధేనుం వాజపత్నీమిన్ద్రాగ్నిభ్యాం ప్రేషితే జజ్ఞభానే

తస్మాన్మామగ్నే పరి పాహి ఘోరాత్ప్ర నో జాయన్తాం మిథునాని రూపశః

ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహేతి హుత్వా ౨

దివ్యో గన్ధర్వ ఇతి మాతృనామభిర్జుహుయాత్ 3

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪

౨౨

౧౧౪

115

అథ యత్రైతద్ధౌర్వాశ్వో వాశ్వతరో వా పురుషో వాకాశఫేనమవగన్ధయతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

పయో దేవేషు పయ ఓషధీషు పయ ఆశాసు పయోఽన్తరిక్షే

తన్మే ధాతా చ సవితా చ ధత్తాం విశ్వే తద్దేవా అభిసంగృణన్తు

పయో యదప్సు పయ ఉస్రియాసు పయ ఉత్సేషూత పర్వతేషు

తన్మే ధాతా చ సవితా చ ధత్తాం విశ్వే తద్దేవా అభిసంగృణన్తు

యన్మృగేషు పయ ఆవిష్టమస్తి యదేజతి పతతి యత్పతత్రిషు తన్మే ధాతా చ సవితా చ ధత్తాం విశ్వే తద్దేవా అభిసంగృణన్తు

యాని పయాంసి దివ్యార్పితాని యాన్యన్తరిక్షే బహుధా బహూని I తేషామీశానం

వశినీ నో అద్య ప్రదత్తా ద్యావాపృథివీ అహృణీయమానా ఇత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ౨

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౩

౨౩

౧౧౪

116

అథ యత్రైతత్పిపీలికా అనాచారరూపా దృశ్యన్తే తత్ర జుహుయాత్ ౧

భువాయ స్వాహా భువనాయ స్వాహా భువనపతయే స్వాహా భువాం పతయే స్వాహావోషాయ స్వాహా వినతాయ స్వాహా శతారుణాయ స్వాహా ౨

యః ప్రాచ్యాం దిశి శ్వేతపిపీలికానాం రాజా తస్మై స్వాహా

యో దక్షిణాయాం దిశి కృష్ణపిపీలికానాం రాజా తస్మై స్వాహా

యః ప్రతీచ్యాం దిశి రజతపిపీలికానాం రాజా తస్మై స్వాహా

య ఉదీచ్యాం దిశి రోహితపిపీలికానాం రాజా తస్మై స్వాహా

యో ధ్రువాయాం దిశి బభ్రుపిపీలికానాం రాజా తస్మై స్వాహా

యో వ్యధ్వాయాం దిశి హరితపిపీలికానాం రాజా తస్మై స్వాహా

య ఊర్ధ్వాయాం దిశ్యరుణపిపీలికానాం రాజా తస్మై స్వాహా ౩

తాశ్వేదేతావతా న శామ్యేయుస్తత ఉత్తరమగ్నిముపసమాధాయ ౪

శరమయం బర్హిరుభయతః పరిచ్ఛిన్నం ప్రసవ్యం పరిస్తీర్య ౫

విషావధ్వస్తమిఙ్గిడమాజ్యం శాకపలా

శేనోత్పూతం బాధకేన స్రువేణ జుహోతి ౬

ఉత్తిష్ఠత నిర్ద్రవత న వ ఇహాస్త్విత్యఙ్చనమ్

ఇన్ద్రో వః సర్వాసాం సాకం గర్భానాణ్డాని భేత్స్యతి

షడ్భూతాః పిపీలికా ఇతి ౭

ఇన్ద్రో వో యమో వో వరుణో వోఽగ్నివో వాయుర్వః సూర్యో వశ్చన్ద్రో వః ప్రజాపతిర్వ ఈశానో వ ఇతి ౮

౨౪

౧౧౬

117

అథ యత్రైతన్నీలమక్షా అనాచారరూపా దృశ్యన్తే తత్ర జుహుయాత్ ౧

యా మర్త్యైః సరథం యాన్తి ఘోరా మృత్యోర్దూత్యః క్రవిశః సం బభూవుః

శివం చక్షురుత ఘోషః శివానాం శం నో అస్తు ద్విపదే శం చతుష్పదే

శాన్తం చక్షురుత వాయసీనాం యా చాసాం ఘోరా మనసో విసృష్టిః

మనసస్పతే తన్వా మా పాహి ఘోరాన్మా వి రిక్షి

తన్వా మా ప్రజయా మా పశుభిర్వాయవే స్వాహేతి హుత్వా ౨

వాత ఆ వాతు భేషజమిత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ३

వాత ఆ వాతు భేషజం శంభు మయోభు నో హృదే

ప్ర ణ ఆయూంషి తార్షత్

ఉత వాత పితాసి న ఉత భ్రాతోత నః సఖా

స నో జీవాతవే కృధి

యదదో వాత తే గృహే నిహితం భేషజం గుహా

తస్య నో ధేహి జీవస ఇత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ౪

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౫

౨౫

౧౧౭

118

అథ యత్రైతన్మధుమక్షికా అనాచారరూపా దృశ్యన్తే మధు వాత ఋతాయత ఇత్యేతేన
సూక్తేన జుహుయాత్ ౧
సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౨
౨౬
౧౧౮

119

అథ యత్రైతదనాజ్ఞాతమద్భుతం దృశ్యతే తత్ర జుహుయాత్ ౧
యదజ్ఞాతమనామ్నాతమర్థస్య కర్మణో మిథః
అగ్నే త్వం నస్తస్మాత్పాహి స హి వేత్థ యథాయథమ్
అగ్నయే స్వాహా ౨
వాయో సూర్య చన్ద్రేతి చ 3
పురుషసంమితోఽర్థః కర్మార్థః పురుషసంమితః
వాయుర్మా తస్మాత్పాతు స హి వేత్థ యథాయథమ్ వాయవే స్వాహా ౪
అగ్నిర్మా సూర్యో మా చన్ద్రో మేతి చ ౫
౨౭
౧౧౯

120

అథ యత్రైతద్గ్రామే వావసానే వాగ్నిశరణే వా సమజ్యాయాం వావదీర్యేత చతస్రో ధేనవ
ఉపక్లప్తా భవన్తి శ్వేతా కృష్ణా రోహిణీ సురూపా చతుర్థీ ౧

తాసామేతద్ద్వాదశరాత్రం సందుగ్ధం నవనీతం నిదధాతి ౨

ద్వాదశ్యాః ప్రాతర్యత్రైవాదోఽవదీర్ణం భవతి తత ఉత్తరమగ్నిముపసమాధాయ ౩

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిః శ్వేతాయా ఆజ్యేన సంనీయ ౪

అగ్నిర్భూమ్యామితి తిసృభిరభిమన్త్ర్యాలభ్య ౫

అథ జుహుయాత్ ౬

తథా దక్షిణార్ధే ౭

తథా పశ్చార్ధే ౮

ఉత్తరార్ధే సంస్థాప్య వాస్తోష్పత్యైర్జుహుయాత్ ౯

అవదీర్ణే సంపాతానానీయ సంస్థాప్య హోమాన్ ౧౦

అవదీర్ణం శాన్త్యుదకేన సంప్రోక్ష్య ౧౧

తా ఏవ బ్రాహ్మణో దద్యాత్ ౧౨

సీరం వైశ్యోఽశ్వం ప్రాదేశికో

గ్రామవరం రాజా ౧౩

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౪

౨౮

౧౨౦

121

అథ యత్రైతదనుదక ఉదకోర్మిలో భవతి హిరణ్యవర్ణా ఇత్యపాం సూక్తైర్జుహుయాత్ ౧

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౨

౨౯

౧౨౧

122

అథ యత్రైతత్తిలాః సమత్తైలా భవన్తి తత్ర జుహుయాత్ ౧

అనూనాయ స్వాహా । అక్షితాయ స్వాహా । అపరిమితాయ స్వాహా । పరిపూర్ణాయ స్వాహా ౨

స యం ద్విష్యాత్తస్యాశాయాం లోహితం తే ప్ర సిఞ్చామీతి దక్షిణాముఖః ప్రసిఞ్చేత్ ౩

౩౦

౧౨౨

123

అథ యత్రైతద్వపాం వా హవీంషి వా వయాంసి ద్విపదచతుష్పదం వాభిమృశ్యావగచ్ఛేయుర్యే అగ్న యో నమో దేవవధేభ్య ఇత్యేతాభ్యాం సూక్తాభ్యాం జుహుయాత్ ౧

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౨

౩౧

౧౨౩

124

అథ యత్రైతత్కుమారస్య కుమార్యా వా ద్వావావర్తౌ మూర్ధన్యౌ భవతః సవ్యావృదేకో దేశావర్తస్తత్ర జుహుయాత్ ౧

త్వష్టా రూపాణి బహుధా వికుర్వఞ్జనయన్ప్రజా బహుధా విశ్వరూపాః

స మే కరోత్వవిపరీతమస్మాననుపూర్వం కల్పయతామిహైవ త్వష్ట్రే స్వాహా ౨

అన్తర్గర్భేషు బహుధా సం తనోతి జనయన్ప్రజా బహుధా విశ్వరూపాః

స మే కరోత్వవిపరీతమస్మాననుపూర్వం కల్పయతామిహైవ త్వష్ట్రే స్వాహా ౩

యద్యున్మృష్టం యది వాభిమృష్టం తిరశ్చీనర్ధ ఉత మర్మృజన్తే

శివం తద్దేవః సవితా కృణోతు ప్రజాపతిః ప్రజాభిః సంవిదానః త్వష్ట్రే స్వాహా ౪

సవ్యావృత్తాన్యుత యా విశ్వరూపా ప్రత్యగ్వృత్తాన్యుత యా తే పరుఃషు
తాన్యస్య దేవ బహుధా బహూని స్యోనాని శర్మాని శివాని సన్తు
త్వష్ట్రే స్వాహేతి హుత్వా ౫
త్వష్టా మే దైవ్యం వచ ఇత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ౬
సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౭
3౨
౧౨౪

125

అథ యత్రైతద్యూపో విరోహతి తత్ర జుహుయాత్ ౧
యూపో విరోహఞ్ఛతశాఖో అధ్వరః సమావృతో మోహయిష్యన్యజమానస్య లోకాన్
వేదాభిగుప్తో బ్రహ్మణా పరివృతోఽథర్వభిః శాన్తః సుకృతామేతు లోకమ్
యూపో హ్యరుక్షద్ద్విషతాం వధాయ న మే యజ్ఞో యజమానశ్చ రిష్యాత్
సప్తర్షీణాం సుకృతాం యత్ర లోకస్తత్రేమం యజ్ఞం యజమానం చ ధేహి
వనస్పతయే స్వాహేతి హుత్వా ౨
వనస్పతిః సహ దేవైర్న ఆగన్నితి జుహుయాత్ 3
సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪
33
౧౨౫

126

అథ యత్రైతద్ధివోల్కా పతతి తదయోగక్షేమాశఙ్కం భవత్యవృష్ట్యాశఙ్కం వా ౧
తత్ర రాజా భూమిపతిర్విద్వాంసం బ్రహ్మణం వృణీయాత్ ౨

స వృతోఽరణ్యస్యార్ధమభిప్రవ్రజ్య తత్ర ద్వాదశరాత్రమనుశుష్యేత్ ౩

స ఖలు పూర్వం నవరాత్రమారణ్యశాకమూలఫలభక్షశ్చాథోత్తరం త్రిరాత్రం నాన్యదుదకాత్ ౪

శ్వో భూతే సప్త ధేనవ ఉపకృప్తా భవన్తి శ్వేతా కృష్ణా రోహిణీ నీలీ పాటలా సురూపా బహురూపా సప్తమీ ౫

తాసామేతద్ద్వాదశరాత్రం సందుగ్ధం నవనీతం నిదధాతి ౬

ద్వాదశ్యాః ప్రాతర్యత్రైవాసౌ పతితా భవతి తత ఉత్తరమగ్నిముపసమాధాయ ౭

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిః ౮

అథాముం నవనీతం సౌవర్ణే పాత్రే విలాప్య సౌవర్ణేన స్రువేణ రక్షోఘ్నైశ్చ సూక్తైర్యామాహుస్తారకైషా వికేశీత్యేతేన సూక్తేనాజ్యం జుహ్వన్ ౯

అవపతితే సంపాతానానీయ సంస్థాప్య హోమాన్ ౧౦

అవపతితం శాన్త్యుదకేన సంప్రోక్ష్య ౧౧

తా ఏవ బ్రాహ్మణో దద్యాత్ ౧౨

సీరం వైశ్యోఽశ్వం

ప్రాదేశికో గ్రామవరం రాజా ౧౩

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౪

౩౪

౧౨౬

127

అథ యత్రైతద్ధూమకేతుః సప్తర్షీనుపధూపయతి తదయోగక్షేమాశఙ్కమిత్యుక్తమ్ ౧

పఞ్చ పశవస్తాయన్తే వారుణః కృష్ణో గౌర్వ్యాజో వావిర్వా హరిర్వ్యాయవ్యో బహురూపో దిశ్యో మారుతీ మేష్యాగ్నేయః ప్రాజాపత్యశ్చ క్షీరౌదనోఽపాం నప్త్ర ఉద్రః ౨

ఉతేయం భూమిరితి

త్రిర్వరుణమభిష్టూయ ౩

అప్సు తే రాజన్నితి చతసృభిర్వారుణస్య జుహుయాత్ ౪
వాయవా రున్ద్ధి నో మృగానస్మభ్యం మృగయద్భ్యః
స నో నేదిష్ఠమా కృధి వాతో హి రశనాకృత ఇతి వాయవ్యస్య ౫
ఆశానామితి దిశ్యస్య ౬
ప్రతి త్యం చారుమధ్వరం గోపీథాయ ప్ర హూయసే
మరుద్భిరగ్న ఆ గహీతి మారుతస్య ౭
అపామగ్నిరిత్యాగ్నేయస్య ౮
ప్రజాపతిః సలిలాదితి ప్రాజాపత్యస్య ౯
అపాం
సూక్తైర్హిరణ్యశకలేన సహోర్ధ్వమప్సు ప్రవేశయేత్ ౧౦
ప్ర హైవ వర్షతి ౧౧
సర్వస్వం
తత్ర దక్షిణా ౧౨
తస్య నిష్క్రయో యథార్థం యథాసంపద్వా ౧౩
౩౫
౧౨౭

128

అథ యత్రైతన్నక్షత్రాణి పతాపతానీవ భవన్తి తత్ర జుహుయాత్ ౧
యన్నక్షత్రం పతతి జాతవేదః సోమేన రాజ్ఞేషిరం పురస్తాత్
తస్మాన్మామగ్నే పరి పాహి ఘోరాత్ప్ర ణో జాయన్తాం మిథునాని రూపశః
ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహేతి హుత్వా ౨
సోమో రాజా సవితా చ రాజేత్యేతేన సూక్తేన
జుహుయాత్ ౩

సోమో రాజా సవితా చ రాజా భువో రాజా భువనం చ రాజా
శర్వో రాజా శర్మ చ రాజా త ఉ నః శర్మ యచ్ఛన్తు దేవాః
ఆదిత్యైర్నో బృహస్పతిర్భగః సోమేన నః సహ
విశ్వే దేవా ఉర్వన్తరిక్షం త ఉ నః శర్మ యఛన్తు దేవాః
ఉతావిద్వాన్నిష్కృదయాథోస్రఘ్నో యథాయథమ్
మా నో విశ్వే దేవా మరుతో హేతిమిచ్ఛత ౪
రుక్మం కర్త్రే దద్యాత్ ౫
సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౬
౩౬
౧౨౮

129

అథ యత్రైతన్మాంసముఖో నిపతతి తత్ర జుహుయాత్ ౧
ఘోరో వజ్రో దేవసృష్టో న ఆగన్యద్వా గృహాన్ఘోరముతా జగామ
తన్నిర్జగామ హవిషా ఘృతేన శం నో అస్తు ద్విపదే శం చతుష్పదే
రుద్రాయ స్వాహేతి హుత్వా ౨
భవాశర్వౌ మృడతం మాభి యాతమిత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ౩
సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪
౩౭
౧౨౯

130

అథ యత్రైతదనగ్నావవభాసో భవతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

యా తేఽవదీప్తిరవరూపా జాతవేదోఽపేతో రక్షసాం భాగ ఏషః

రక్షాంసి తయా దహ జాతవేదో యా నః ప్రజాం మనుష్యాం సం సృజన్తే

అగ్నయే స్వాహేతి హుత్వా ౨

అగ్నీ రక్షాంసి సేధతీతి ప్రాయశ్చిత్తిః ౩

౩౮

౧౩౦

131

అథ యత్రైతదగ్నిః శ్వసతీవ తత్ర జుహుయాత్ ౧

శ్వేతా కృష్ణా రోహిణీ జాతవేదో యాస్తే తనూస్తిరశ్చీనా నిర్దహన్తీః శ్వసన్తీః

రక్షాంసి తాభిర్దహ జాతవేదో యా నః ప్రజాం మనుష్యాం సం సృజన్తే

అగ్నయే స్వాహేతి హుత్వా ౨

అగ్నీ రక్షాంసి సేధతీతి ప్రాయశ్చిత్తిః ౩

౩౯

౧౩౧

132

అథ యత్రైతత్సర్పిర్వా తైలం వా మధు వా విష్యన్దతి యద్యామం చక్రుర్నిఖనన్త ఇత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ౧

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౨

౪౦

౧౩౨

133

అథ యత్రైతద్ధామ్యోఽగ్నిః శాలాం దహత్యపమిత్యమప్రతీత్తమిత్యేత్రైస్తిభిః సూక్తైర్మిశ్రధాన్యస్య పూర్ణాఞ్జలిం హుత్వా ౧

మమోభా మిత్రావరుణా మహ్యమాపో మధుమదేరయ

న్తామిత్యేతాభ్యాం సూక్తాభ్యాం జుహుయాత్ ౨

మమోభా మిత్రావరుణా మమోభేన్ద్రాబృహస్పతీ

మమ త్వష్టా చ పూషా చ మమైవ సవితా వశే

మమ విష్ణుశ్చ సోమశ్చ మమైవ మరుతో భవన్

సరస్వాంశ్చ భగశ్చ విశ్వే దేవా వశే మమ

మమోభా ద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షం స్వర్మమ

మమోమాః సర్వా ఓషధీరాపః సర్వా వశే మమ

మమ గావో మమాశ్వా మమాజాశ్చావయశ్చ మమైవ పురుషా భవన్

మమేదం సర్వమాత్మన్వదేజత్ప్రాణద్వశే మమేతి ౩

అరణీ ప్రతాప్య స్థణ్డిలం పరిమృజ్య ౪

అథాగ్నిం జనయేత్ ౫

ఇత ఏవ ప్రథమం జజ్ఞే అగ్నిరాభ్యో యోనిభ్యో అధి జాతవేదాః । స గాయత్ర్యా త్రిష్టుభు జగత్యానుష్టుభా దేవో దేవేభ్యో హవ్యం వహతు ప్రజానన్నితి జనయిత్వా ౬

భవతం నః సమనసౌ సమోకసావిత్యేతేన సూక్తేన జుహుయాత్ ౭

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౮

౪౧

౧33

134

అథ చేదాగన్తుర్దహత్యేవమేవ కుర్యాత్ ౧

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౨

౪౨

౧౩౪

135

అథ యత్రైతద్వంశ స్ఫోటతి కపాలేఽఙ్గారా భవన్త్యుదపాత్రం బర్హిరాజ్యం తదాదాయ ౧

శాలాయాః పృష్ఠముపసర్పతి ౨

తత్రాఙ్గారాన్వా కపాలం వోపనిదధాత్యా సంతపనాత్ ౩

ప్రాఞ్చమిధ్మముపసమాధాయ ౪

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిరుదపాత్రముపసాద్య ౫

పరిచరణేనాజ్యం పరిచర్య ౬

నిత్యాన్పురస్తాద్ధోమాన్హుత్వాజ్యభాగౌ చ ౭

అథ జుహోతి ౮

అసౌ వై నామ తే మాతాసౌ వై నామ తే పితా

అసౌ వై నామ తే దూతః స్వవంశమధి తిష్ఠతి

ఉత్తమరాత్రీ ణామ మృత్యో తే మాతా తస్య తే అన్తకః పితా

సమందధానస్తే దూతః స్వవంశమధి తిష్ఠతి

బహవోఽస్య పాశా వితతాః పృథివ్యామసంఖ్యేయా అపర్యన్తా అనన్తాః

యాభిర్వశానభినిదధాతి ప్రాణినాం యాన్కాంశ్చమాన్ప్రాణభృతాం జిఘాంసన్

స ఇమం దూతం నుదతు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేశం మృత్యవే స్వాహా

బృహస్పతిరాఙ్గిరసో బ్రహ్మణః పుత్రో విశ్వే దేవాః ప్రదదుర్విశ్వమేజత్

స ఇమం దూతం నుదతు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేశం బృహస్పతయ ఆఙ్గిరసాయ స్వాహా

యస్య తేఽన్నం న క్షీయతే భూయ ఏవోపజాయతే

యస్మై భూతం చ భవ్యం చ సర్వమేతత్ప్రతిష్ఠితమ్

స ఇమం దూతం నుదతు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేశమిన్ద్రాయ స్వాహా

ముఖం దేవానామిహ యో బభూవ యో జానాతి వయునానాం సమీపే

యస్మై హుతం దేవతా భక్షయన్తి వాయునేత్రః సుప్రణీతిః సునీతిః

స ఇమం దూతం నుదతు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేశమగ్నయే స్వాహా

యః పృథివ్యాం చ్యావయన్నేతి వృక్షాన్ప్రభఞ్జనేన రథేన సహ సంవిదానః

రసాన్గన్ధాన్భావయన్నేతి దేవో మాతరిశ్వా భూతభవ్యస్య కర్తా

స ఇమం దూతం నుదతు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేశం వాయవే స్వాహా

బ్రహ్మచారీ చరతి బ్రహ్మచర్యమృచం గాథాం బ్రహ్మ పరం జిగాంసన్

తం విఘ్నా అనుపరియన్తి సర్వే యే అన్తరిక్షే యే చ దివి శ్రితాసః

తం విశో అనుపర్యన్తి సర్వాః కర్మాణి లోకే పరిమోహయన్తి

స ఇమం దూతం నుదతు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేద్యమాదిత్యాయ స్వాహా

యో నక్షత్రైః సరథం యాతి దేవః సంసిద్ధేన రథేన సహం సంవిదానః

రూపంరూపం కృణ్వానశ్చిత్రభానుః సుభానుః

స ఇమం దూతం నుదతు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేశం చన్ద్రాయ స్వాహా

ఓషధయః సోమరాజ్ఞీర్యశస్వినీః

తా ఇమం దూతం నుదన్తు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేశమోషధీభ్యః సోమరాజ్ఞీభ్యః స్వాహా

ఓషధయో వరుణరాజ్ఞీర్యశస్వినీః

తా ఇమం దూతం నుదన్తు వంశపృష్ఠాత్స మే గచ్ఛతు ద్విషతో నివేశమోషధీభ్యో వరుణరాజ్ఞీభ్యః స్వాహా

అష్టస్థూణో దశపక్షో యదృచ్ఛజో వనస్పతే

పుత్రాంశ్చైవ పశూంశ్చాభి రక్ష వనస్పతే

యో వనస్పతీనాముపతాపో బభూవ యద్వా గృహస్త్వోరముతా జగామ

తన్నిర్జగామ హవిషా ఘృతేన శం నో అస్తు ద్విపదే శం చతుష్పదే

యో వనస్పతీనాముపతాపో న ఆగద్యద్వా యజ్ఞం నోఽద్భుతమా జగామ

సర్వం తదగ్నే హుతమస్తు భాగశః శివాన్వయముత్తరేమాభి వాజాన్

త్వష్ట్రే స్వాహేతి హుత్వా ౯

త్వష్టా మే దైవ్యం వచ ఇత్యత్రోదపాత్రం నినయతి ౧౦

కపాలేఽగ్నిం చాదాయోపసర్పతి ౧౧

సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౨

౪౩

౧౩౫

136

అథ యత్రైతత్కుమ్భోదధానః సక్తుధానీ వోఖా వానిర్జితా వికసతి తత్ర జుహుయాత్ ౧

భూమిర్భూమిమవాగాన్మాతా మాతరమప్యగాత్

ఋధ్యాస్మ పుత్రైః పశుభిర్యో నో ద్వేష్టి స భిద్యతామితి ౨

సదసి సన్మే భూయాదితి సక్తూనావపేత్ ౩

అథ చేదోదనస్యాన్నమస్యన్నం మే దేహ్యన్నం

మా మా హింసీరితి త్రిః ప్రాశ్య ౪

అథ యథాకామం ప్రాశ్నీయాత్ ౫

అథ చేదుదధానః స్యాత్సముద్రం వః ప్ర హిణోమీత్యేతాభ్యామభిమన్త్ర్య ౬

అన్యం కృత్వా ధ్రువాభ్యాం దృంహయిత్వా ౭

తత్ర హిరణ్యవర్ణా ఇత్యుదకమాసేచయేత్ ౮

స ఖల్వేతేషు కర్మసు సర్వత్ర శాన్త్యుదకం కృత్వా సర్వత్ర
చాతనాన్యనుయోజయేన్మాతృనామాని చ ౯

సర్వత్ర వరాం ధేనుం కర్త్రే దద్యాత్ ౧౦

సర్వత్ర కంసవసనం గౌర్దక్షిణా ౧౧

బ్రాహ్మణాన్భక్తేనోపేప్సన్తి ౧౨

యథోద్దిష్టం చాదిష్టాస్వితి ప్రాయశ్చిత్తిః ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౩

౪౪

౧౩౬

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే త్రయోదశోఽధ్యాయః సమాప్తః

137

యథావితానం యజ్ఞవాస్త్వధ్యవసేత్ ౧

వేదిర్యజ్ఞస్యాగ్నేరుత్తరవేదిః ౨

ఉభే ప్రాగాయతే కించిత్ప్రథీయస్యా పశ్చాదుద్యతతరే ౩

అపృథుసంమితాం వేదిం విదధ్యాత్ ౪

షట్శమీం ప్రాగాయతాం చతుఃశమీం శ్రోణ్యామ్ ౫

త్రీన్మధ్యే అర్ధచతుర్థానగ్రతః ౬

త్రయాణాం పురస్తాదుత్తరవేదిం విదధ్యాత్ ౭

ద్విఃశమీం ప్రాగాయతామృజ్వీమధ్యర్ధశమీం శ్రోణ్యామ్ ౮

గ్రీష్మస్తే భూమ ఇత్యుపస్థాయ ౯

వి మిమీష్వ పయస్వతీమితి మిమానమనుమన్త్రయతే ౧౦

బృహస్పతే పరి గృహాణ వేదిం సుగా వో దేవాః సదనాని సన్తు । అస్యాం బర్హిః ప్రథతాం సాధ్వన్తరహింస్రా ణః పృథివీ దేవ్యస్త్వితి పరిగృహ్ణాతి ౧౧

యత్తే భూమ ఇతి విఖనతి ౧౨

యత్త ఊనమితి సంవపతి ౧౩

త్వమస్యావపనీ జనానామితి తతః పాంసూనన్యతోదాహార్య ౧౪

బృహస్పతే పరి గృహాణ వేదిమిత్యుత్తరవేదిమోప్యమానాం పరిగృహ్ణాతి ౧౫

అసంబాధం బధ్యతో మానవానాభితి ప్రథయతి ౧౬

యస్యాశ్చతస్రః ప్రదిశః పృథివ్యా ఇతి చతురస్రాం కరోతి ౧౭

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామా దద ఇతి లేఖనమాదాయ యత్రాగ్నిం నిధాస్యన్భవతి తత్ర లక్షణం కరోతి ౧౮

ఇన్ద్రః సీతాం ని గృహ్ణాత్వితి దక్షిణత ఆరభ్యోత్తరత ఆలిఖతి ౧౯

ప్రాచీమావృత్య దక్షిణతః ప్రాచీమ్ ౨౦

అపరాస్తిస్రో మధ్యే ౨౧

తస్యాం వ్రీహియవావోప్య ౨౨

వర్షేణ భూమిః పృథివీ వృతావృతేత్యద్భిః సంప్రోక్ష్య ౨౩

యస్యామన్నం వ్రీహియవావితి భూమిం నమస్కృత్య ౨౪

అథాగ్నిం ప్రణయేత్

త్వామగ్నే భృగవో నయన్తామఙ్గిరసః సదనం శ్రేయ ఏహి

విశ్వకర్మా పుర ఏతు ప్రజానన్ధిష్ణ్యం పన్థామను తే దిశామేతి ౨౫

భద్రశ్రేయఃస్వస్త్యా వా ౨౬

అగ్నే ప్రేహీతి వా ౨౭

విశ్వంభరా వసుధానీ ప్రతి

ష్ఠేతి లక్షణే ప్రతిష్ఠాప్య ౨౮

అథేధ్మముపసమాదధాతి ౨౯

అగ్నిర్భూమ్యామోషధీష్వగ్నిర్దివ ఆ తపత్యగ్నివాసాః పృథివ్యసితజూరేతమిధ్మం సమాహితం జుషాణోఽస్మై క్షత్రాణి ధారయన్తమగ్న ఇతి పఞ్చభి స్తరణమ్ ౩౦

అత ఊర్ధ్వం బర్హిషః ౩౧

త్వం భూమిమత్యేష్యోజసేతి దర్భాన్సంప్రోక్ష్య ౩౨

ఋషీణాం ప్రస్తరోఽసీతి దక్షిణతోఽగ్నేర్బ్రహ్మాసనం నిదధాతి ౩౩

పురస్తాదగ్నేరుదకస్సంస్తృణాతి ౩౪

తథా ప్రత్యక్ ౩౫

ప్రదక్షిణం బర్హిషాం మూలాని చ్ఛాదయన్త్తోత్తరస్యా వేదిశ్రోణేః పూర్వోత్తరతః సంస్థాప్య ౩౬

అపే ద్రైధిషవ్యోదతస్తిష్ఠాన్యస్య సదనే సీద యోఽస్మత్పాకతర ఇతి బ్రహ్మాసనమన్వీక్షతే ౩౭

నిరస్తః పరాగ్వసుః సహ పాప్మనా నిరస్తః సోఽస్తు యోఽస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మ ఇతి దక్షిణా తృణం నిరస్యతి ౩౮

తదన్వాలభ్య జపతీదమహమర్వాగ్వసోః సదనే సీదామ్యృతస్య సదనే సీదామి సత్యస్య సదనే సీదామీష్టస్య సదనే సీదామి పూర్తస్య సదనే సీదామి మామృషదేవ బర్హిః స్వాసస్థం త్వాధ్యాసదేయమూర్ణమ్రదమనభిశోకమ్ ౩౯

విమృగ్వరీమిత్యుపవిశ్యాసనీయం బ్రహ్మజపం జపతి బృహస్పతిర్బ్రహ్మా బ్రహ్మసదన ఆసిష్యతే బృహస్పతే యజ్ఞం గోపాయ యదుదుద్వత ఉన్నివతః శకేయమ్ ౪౦

పాతం మా ద్యావాపృథివీ అఘాన్న ఇతి ద్యావాపృథివ్యౌ సమీక్షతే ౪౧

సవితా ప్రసవానామితి కర్మణికర్మణ్యభితోఽభ్యాతాన్తైరాజ్యం జుహుయాత్ ౪౨

వ్యాఖ్యాతం సర్వపాకయజ్ఞియం తన్త్రమ్ ౪౩

౧

౧౩౭

138

అష్టకాయామష్టకాహోమాఞ్జుహుయాత్ ౧

తస్యా హవీంషి ధానాః కరమ్భః శష్కుల్యః పురోడాశ ఉదౌదనః క్షీరౌదనస్తిలౌదనో యథోపపాదిపశుః ౨

సర్వేషాం హవిషాం సముద్ధృత్య ౩

దర్వ్యా జుహుయాత్ప్రథమా హ వ్యువాస సేతి పఞ్చభిః ౪

ఆయమాగన్సంవత్సర ఇతి చతసృభిర్విజ్ఞాయతే ౫

ఋతుభ్యస్త్వేతి విగ్రాహమష్టౌ ౬

ఇన్ద్రపుత్ర ఇత్యష్టాదశీమ్ ౭

అహోరాత్రాభ్యామిత్యూనవింశీమ్ ౮

పశావుపపద్యమానే దక్షిణం బాహుం నిర్లోమం సచర్మం సఖురం ప్రక్షాల్య ౯

ఇడాయాస్పదమితి ద్వాభ్యాం వింశీమ్ ౧౦

అనుపపద్యమాన ఆజ్యం జుహుయాత్ ౧౧

హవిషాం దర్వీం పూరయిత్వా పూర్ణా దర్వ ఇతి సదర్వీమేకవింశీమ్ ౧౨

ఏకవింశతిసంస్థో యజ్ఞో విజ్ఞాయతే ౧౩

సర్వా ఏవ యజ్ఞతనూరవరున్ద్ధే సర్వా ఏవాస్య యజ్ఞతనూః పితరముపజీవన్తి య ఏవమష్టకాముపైతి ౧౪

న దర్వీహోమే న హస్తహోమే న పూర్ణహోమే తన్త్రం క్రియేతేత్యేకే ౧౫

అష్టకాయాం క్రియేతేతీషుఫాలిమాఠరౌ ౧౬

౨

౧౩౮

139

అభిజితి శిష్యానుపనీయ శ్వో భూతే సంభారాన్సంభరతి ౧

దధిసక్తూన్పాలాశం దణ్డమహతే వసనే శుద్ధమాజ్యం శాన్తా ఓషధీర్నవముదకుమ్భమ్ ౨

బాహ్యతః శాన్తవృక్షస్యేధ్మం ప్రాఙ్ముపసమాధాయ ౩

పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య బర్హిరుదపాత్రముపసాద్య పరిచరణేనాజ్యం పరిచర్య ౪

నిత్యాన్పురస్తాద్ధోమాన్హుత్వాజ్యభాగౌ చ ౫

పశ్చాదగ్నేర్దధిసక్తూఞ్జుహోత్యగ్నయే బ్రహ్మప్రజాపతిభ్యాం భృగ్వఙ్గిరోభ్య ఉశనసే కావ్యాయ ౬

తతోఽభయైరపరాజితైర్గణకర్మభిర్విశ్వకర్మభిరాయుష్యైః స్వస్త్యయనైరాజ్యం జుహుయాత్ ౭

మా నో దేవా అహిర్వధీదరసస్య శర్కోటస్యేన్ద్రస్య ప్రథమో రథో యస్తే సర్పో వృశ్చికస్తృష్టదంశ్మా నమస్తే అస్తు విద్యుత ఆరేఽసావస్మదస్తు యస్తే పృథు స్తనయిత్నురితి సంస్థాప్య హోమాన్ ౮

ప్రతిష్ఠాప్య స్రువం దధిసక్తూన్ప్రాశ్యాచమ్యోదకముపసమారభన్తే ౯

అవ్యచసశ్చేతి జపిత్వా సావిత్రీం బ్రహ్మ జజ్ఞానమిత్యేకాం త్రిషప్తీయం చ పచ్ఛో వాచయేత్ ౧౦

శేషమనువాకస్య జపన్తి ౧౧

యోయో భోగః కర్తవ్యో భవతి తంతం కుర్వతే ౧౨

స ఖల్వేతం పక్షమపక్షీయమాణః పక్షమనధీయాన ఉపక్రామ్యేతా దర్శాత్ ౧౩

దృష్టే చన్ద్రమసి ఫల్గునీషు ద్వయాన్రసానుపసాదయతి ౧౪

విశ్వే దేవా అహం రుద్రేభిః సింహే వ్యాఘ్రే యశో హవిర్యశసం మేన్ద్రో గిరావరాగరాశేషు యథా సోమః ప్రాతఃసవనే యచ్చ వర్చో అక్షేషు యేన మహానఘ్న్యా జఘనం స్వాహేత్యగ్నౌ హుత్వా ౧౫

రసేషు సంపాతానానీయ సంస్థాప్య హోమాన్ ౧౬

తత ఏతాన్ప్రాశయతి రసాన్మధుఘృతాఞ్శిష్యాన్ ౧౭

యోయో భోగః కర్తవ్యో భవతి తంతం కుర్వతే ౧౮

నాన్యత ఆగతాఞ్శిష్యాన్పరిగృహ్ణీయాత్పరసందీక్షితత్వాత్ ౧౯

త్రిరాత్రోనాంశ్చతురో మాసాఞ్శిష్యేభ్యః ప్రబ్రూయాదర్ధపఞ్చమాన్వా ౨౦

పాదం పూర్వరాత్రేఽధీయానః పాదమపరరాత్రే మధ్యరాత్రే స్వపన్ ౨౧

అభుక్త్వా పూర్వరాత్రేఽధీయాన ఇత్యేకే ౨౨

యథాశక్త్యపరరాత్రే దుష్పరిమాణో హ పాదః ౨౩

పౌష్యస్యాపరపక్షే త్రిరాత్రం నాధీయీత ౨౪

తృతీయస్యాః ప్రాతః సమాసం సందిశ్య యస్మాత్కోశాదిత్యన్తః ౨౫

యస్మాత్కోశాదుదభరామ వేదం తస్మిన్నన్తరవ దధ్మ ఏనమ్

అధీతమిష్టం బ్రహ్మణో వీర్యేణ తేన మా దేవాస్తపసావతేహేతి ౨౬

యోయో భోగః కర్తవ్యో భవతి తంతం కుర్వతే ౨౭

యే పరిమోక్షం కామయన్తే తే పరిముచ్యన్తే ౨౮

3

౧౩౮

140

అథ రాజ్ఞామిన్ద్రమహస్యోపాచారకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

ప్రోష్ఠపదే శుల్కపక్షేఽశ్వయుజే వాష్టమ్యాం ప్రవేశః ౨

శ్రవణేనోత్థాపనమ్ ౩

సమ్భృతేషు మంభారేషు బ్రహ్మా రాజా చోభౌ స్నాతావహతవసనౌ సురభిణౌ వ్రతవన్తౌ కర్మణ్యావుపవసతః ౪

శ్వో భూతే శం నో దేవ్యాః పాదైరర్ధర్చాభ్యామృచా షట్కృత్వోదకమాచామతః ౫

అర్వాఞ్చమిన్ద్రం త్రాతారమిన్ద్రః సుత్రామేత్యాజ్యం హుత్వా ౬

అథేన్ద్రముత్థాపయన్తి ౭

ఆ త్వాహార్షం ధ్రువా ద్యౌర్విశస్త్వా సర్వా వాఞ్చన్త్వితి సర్వతోఽప్రమత్తా ధారయేరన్ ౮

అద్భుతం హి విమానోత్థితముపతిష్ఠన్తే ౯

అభిభూర్యజ్ఞ ఇత్యేతైస్త్రిభిః సూక్తైరన్వారబ్ధే రాజని పూర్ణహోమం జుహుయాత్ ౧౦

అథ పశూనాముపాచారమ్ ౧౧

ఇన్ద్రదేవతాః స్యుః ౧౨

యే రాజ్ఞో భృత్యాః స్యుః సర్వే దీక్షితా బ్రహ్మచారిణః స్యుః ౧౩

ఇన్ద్రం చోపసద్య యజేరంస్త్రిరాత్రం పఞ్చరాత్రం వా ౧౪

త్రిరయనమహ్న ముపతిష్ఠన్తే హవిషా చ యజన్తే ౧౫

ఆవృత ఇన్ద్రమహమితి ౧౬

ఇన్ద్ర క్షత్రమితి హవిషో హుత్వా బ్రాహ్మణాన్పరిచరేయుః ౧౭

న సంస్థిత హోమాఞ్జుహుయాదిత్యాహురాచార్యాః ౧౮

ఇన్ద్రస్యావభృథాదిన్ద్రమవభృథాయ వ్రజన్తి ౧౯

అపాం సూక్తైరాప్లుత్య ప్రదక్షిణమావృత్యాప ఉపస్పృశ్యానవేక్షమాణాః ప్రత్యుదావ్రజన్తి ౨౦

బ్రాహ్మణాన్ప్రక్తేనోపేప్సన్తి ౨౧

శ్వఃశ్వోఽస్య రాష్ట్రం జ్యాయో భవత్యేకోఽస్యాం పృథివ్యాం రాజా భవతి న పురా జరసః ప్రమీయతే య ఏవం వేద యశ్చైవం

విద్వానిన్ద్రమహేణ చరతి ౨౨

౪

౧౪౦

141

అథ వేదస్యాధ్యయనవిధిం వక్ష్యామః ౧

శ్రావణ్యాం ప్రౌష్ఠపద్యాం వోపాకృత్యార్ధపఞ్చమాన్మాసానధీయీరన్ ౨

ఏవం ఛన్దాంసి ౩

లోమ్నాం చానివర్తనమ్ ౪

అర్ధమాసం చోపాకృత్య క్షపేరంస్త్ర్యహముత్సృజ్య

ఆరమ్భః శ్రావణ్యాముక్తః పౌష్యాముత్సర్గ ఉచ్యతే ౫

అథానధ్యాయాన్వక్ష్యామః ౬

బ్రహ్మజ్యేషు నివర్తతే ౭

శ్రాద్ధే ౮

సూతకోత్థానచ్ఛర్దనేషు త్రిషు చరణమ్ ౯

ఆచార్యాస్తమితే వా యేషాం చ మానుషీ యోనిః ౧౦

యథాశ్రాద్ధం తథైవ తేషు ౧౧

సర్వం చ శ్రాద్ధికం ద్రవ్యమదసాహవ్యపేతం ప్రతిగృహ్యానధ్యాయః ౧౨

ప్రాణి చాప్రాణి చ ౧౩

దన్తధావనే ౧౪

క్షురసంస్పర్శే ౧౫

ప్రాదుష్కృతేష్వగ్నిషు ౧౬

విద్యుతార్ధరాత్రే స్తనితే ౧౭

సప్తకృత్వో వర్షేణ విరత ఆప్రాతరాశమ్ ౧౮

వృష్టే ౧౯

నిర్ఘాతే ౨౦

భూమిచలనే ౨౧

జ్యోతిషోపసర్జన ఋతావప్యాకాలమ్ ౨౨

విషమే న ప్రవృత్తిః ౨౩

అథ ప్రమాణం వక్ష్యామః సమానం విద్యుదుల్కయోః

మార్గశీర్షపౌషమాఘాపరపక్షేషు తిస్రోఽష్టకాః ౨౪

అమావాస్యాయాం చ ౨౫

త్రీణి చానధ్యాని ౨౬

జననే మరణే చైవ దశరాత్రో విధీయతే

ఆచార్యే దశరాత్రం స్యాత్సర్వేషు చ స్వయోనిషు ౨౭

సూతకే త్వేకో నాధీయీత త్రిరాత్రముపాధ్యాయం వర్జయేత్ ౨౮

ఆచార్యపుత్రభార్యాశ్చ ౨౯

అథ శిష్యం సహాధ్యాయినమప్రధానగురుం చోపసన్నమహోరాత్రం వర్జయేత్ ౩౦

తథా సబ్రహ్మచారిణం రాజానం చ ౩౧

అపర్తుదైవమాకాలమ్ ౩౨

అవిశేషర్తుకాలేన సర్వే నిర్ఘాతాదయః స్మృతాః

యచ్చాన్యద్దైవమద్భుతం సర్వం నిర్ఘాతవద్భవేత్ ౩౩

ఋతావధ్యాయశ్చాన్దసః కాల్యా ఆపర్తుకః స్మృతః

ఋతావూర్ధ్వం ప్రాతరాశాద్యస్తు కశ్చిదనధ్యాయః

సంధ్యాం ప్రాప్నోతి పశ్చిమామ్ ౩౪

సర్వేణ ప్రదోషో లుప్యతే ౩౫
నిశి నిగదాయాం చ విద్యుతి శిష్టం నాధీయీత ౩౬
అస్తమితే ద్విసత్త్రాయాం త్రిసత్త్రాయాం చ పాటవః
అథ తావత్కాలం భుక్త్వా పదోష ఉభే సంధ్యే ౩౭
అప్సు శ్మశానే శయ్యాయామభిశస్తే ఖిలేషు చ
అన్తఃశవే రథ్యాయాం గ్రామే చాణ్డాలసంయుతే ౩౮
దుర్గన్ధే శూద్రసంశ్రావే పైఙ్గే శబ్దే భయే రుతే
వైధృత్యే నగరేషు చ ౩౯
అనిక్తేన చ వాససా చరితం యేన మైథునమ్
శయానః ప్రౌఢపాదో చాగ్రతోపస్థాన్తికే గురోః ౪౦
విరమ్య మారుతే శీఘ్రే ప్రత్యారమ్భో విభాషితః
సర్వేణాపరరాత్రేణ విరమ్య ప్రత్యారమ్భో న విద్యతే ౪౧
పౌషీ ప్రమాణమభ్రేష్వాపర్తు చేదధీయానామ్ ౪౨
వర్షం విద్యుత్స్తనయిత్నుర్వా విపద్యతే ౪౩
త్రిరాత్రం స్థానాసనం బ్రహ్మచర్యమరసాశం చోపేయుః ౪౪
సా తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః సా
తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౪౫
౫
౧౪౧

ఇత్యథర్వవేదే కౌశికసూత్రే చతుర్దశోఽధ్యాయః సమాప్తః
ఇతి కౌశికసూత్రం సమాప్తమ్

కౌషీతకగృహ్యసూత్రమ్

ప్రథమాధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః

ఉత్థాయ ప్రాతరాచమ్యాహరహః స్వాధ్యాయమధీయీత అద్యా నో దేవ సవితః ఇతి ద్వే అపేహి మనసస్పతే ఇతి సూక్తమ్ ఋతం చ సత్యం చ ఇతి సూక్తమాదిత్యా అవహిఖ్యత ఇతి వర్గద్వయమ్ మహి వో మహతామితి సూక్తశేషః ఇన్ద్రశ్రేష్ఠాని ఇత్యేకా హంసః శుచిషత్ ఇత్యేకా నమో మహద్భ్యః ఇత్యేకా మమాగ్నే వర్చః ఇతి సూక్తమ్ యేనేదమితి సూక్తమ్ స్వస్తి నో మిమీతామితి పఞ్చ ఋచః ౧ చత్వారః పాకయజ్ఞాః ౨ హుతోఽహుతః ప్రహుతః ప్రాశిత ఇతి 3 పఞ్చసు బహిః శాలాయాః ౪ వివాహే చూళాకరణ ఉపనయనే కేశాన్తే సీమన్తోన్నయన ఇతి ౫ ఉపలిప్యోద్ధత్య ప్రోక్ష్య అగ్నిముపసమాధాయ ౬ నిర్మన్థ్యేకే వివాహే ౭ ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యాహే కుమార్యై పాణిం గృహ్ణీయాత్ । జాయా లక్షణసంపన్నా స్యాత్ ౮ యస్యా అభ్యాత్మమఙ్గాని స్యుః సమాః కేశాన్తాః ౯ ఆవర్తావపి యస్యై స్యాతాం ప్రదక్షిణౌ గ్రీవాయాం షడ్వీరాన్ జనయిష్యతీతి విద్యాత్ ౧౦

అథ ద్వితీయః ఖణ్డ జాయాముపగ్రహీష్యమాణః అనృక్షరాః ఇతి వరకాన్ గచ్ఛతోఽనుమన్త్రయతే ౧ అభిగమనే పుష్పఫలయవానాదాయ ఉదకుమ్భం చ అహమయం భో ఇతి త్రిః ప్రోచ్య వరితే ప్రాఙ్ముఖా గృహ్యాః ప్రత్యఙ్ముఖా ఆవహమానాః కన్యాం వరయన్తి ఇమామముష్మై ఇత్థం గోత్రాయ ఇతి ౨ ఉభయతో రుచితే పూర్ణపాత్రీమభిమృశన్తి పుష్పాక్షతఫలహిరణ్యమిశ్రాన్ । అనాధృష్టమస్యనాధృష్యం దేవానామోజో అభిశస్తిపా అనభిశస్త్యఞ్జసా సత్యముపగేషం సువితే మా ధాః ఇత్యుత్థాయ కన్యాయా ఆచార్యః ఆ నః ప్రజామ్ ఇతి మూర్ధ్ని నిషిఞ్చతి ప్రజాస్త్వయి దధామి । పశూంస్త్వయి దధామి । తేజో బ్రహ్మవర్చస్యం త్వయి దధామి ఇతి చ 3

అథ తృతీయః ఖణ్డః ప్రతిశ్రుతే జుహోతి ౧ చతురశ్రం గోమయేన స్థణ్డిలముపలిప్య పూర్వయోర్విదిశయోః దక్షిణాం ప్రాచీం ప్రిత్య్ర ఉత్తరాం ద్వైవే ప్రాచీమేవైక ఉదక్సంస్థాం మధ్యే రేఖాం లిఖిత్వా తస్యా దక్షిణత ఉపరిష్టాదూర్ధ్వామేకాం మధ్య ఏకాముత్తరత ఏకాం తామభ్యుక్ష్య అగ్నిం దధామి మనసా శివేనాయమస్తు సఙ్గమనో వసూనామ్ మా నో హింసీః స్థవిరం మా కుమారం శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే ఇత్యగ్నిం ప్రణీయ తూష్ణీం వా ప్రదక్షిణమ్ । అగ్నేః సమన్తాత్ పాణినా సోదకేన త్రిః పరిమార్ష్టి ౨ తత్ సమూహనమిత్యాచక్షతే 3 సకృదపసవ్యం పిత్ర్యే ౪ అథ పరిస్తరణమ్ ౫ దక్షిణేన కుశానాదాయ సవ్యేనాపనోతి ౬ దక్షిణం జాన్వాచ్య ప్రాగగ్రైః కుశైః పరిస్తృణాతి ౭ త్రివృత్ పఞ్చవృద్వా ౮ పురస్తాత్ ప్రథమమ్ ౯ అథ పశ్చాన్మూలాన్యగ్రైః ప్రచ్ఛాదయతి సర్వాశ్చావృతో దక్షిణతః ప్రవృత్తయ ఉదక్సంస్థా

భవన్తి ౧౦ సకృదపసవ్యం పిత్ర్యే ౧౧ నాజ్యాహుతిషు నిత్యం పరిస్తరణమ్ ౧౨ నిత్యాహుతిషు వా ౧౩

అథ చతుర్థః ఖణ్డః దక్షిణతో బ్రహ్మాణం ప్రతిష్ఠాప్య ఉదపాత్రం వా భూర్భువః సువః ఇత్యుత్తరతః ప్రణీతాః కుశతరుణే అవిషమే అవిచ్ఛిన్నాగ్రే అనన్తర్గర్భే ప్రాదేశేన ప్రమాయ కుశేన ౧ ఛినత్తి పవిత్రే స్థః ఇతి ౧ ద్వే త్రీణి వా భవన్తి ౨ వైష్ణవ్యౌ ఇత్యభ్యుక్ష్య త్యం చిదశ్వమితి ప్రదక్షిణగ్రన్థిమ్ ౩ ప్రాగగ్రే ధారయన్ ఆజ్యస్థాల్యా ఉపరి మహీనాం పయోఽసి ఇత్యాజ్యం నిర్వపతి ౪ ఉదీచోఽఙ్గారాన్నిరూహ్య ఇషే త్వా ఇత్యధిశ్రిత్య త్రిరవద్యోత్య కుశతరుణే ప్రత్యస్య ఊర్జే త్వా ఇతి త్రిరుదగుద్వాస్యాఙ్గరాన్ ప్రత్యూహ్య అఙ్గుష్ఠోపకనిష్ఠికాభ్యామూర్ధ్వాగ్రే ప్రహ్వీకృత్య ఆజ్యే ప్రత్యస్య త్రిరుత్పునాతి సావితుష్ట్వా ప్రసవ ఉత్పునామ్యచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోః సూర్యస్య రశ్మిభిః ఇతి ౫ ఆజ్యసంస్కారః సర్వత్ర ౬ నాసంస్కృతేన జుహుయాత్ ౭ స్రువే చాపః సవితుర్వః ఇతి ౮ తాః ప్రోక్షణీః స్రువం ప్రతితప్య కుశైః సంమృజ్య పునః ప్రతితప్య నిధాయ ఏవం స్రుచం చ సస్థాలీపాకే ప్రోక్షితా ఆపః ప్రణీతాః ప్రోక్షణీశ్చ ౯ స్రుచః పాత్రమర్థలక్షణగ్రహణమ్ ౧౦

అథ పఞ్చమః ఖణ్డః దక్షిణేన కుశానాదాయ సవ్యేనాపనోతి ౧ దక్షిణం జాన్వాచ్య పరిధిభిస్త్రిభిరచ్ఛిన్నాగ్రైరగ్నిం పరిదధాతి ౨ పశ్చాద్ దక్షిణత ఉత్తరతశ్చ ౩ అలంకృత్య కుశతరుణాభ్యాం ప్రదక్షిణమగ్నిం త్రిః పర్యుక్షతి మహాన్తం కోశమ్ ఇతి ౪ హుత్వా చ ౫ తే అనుప్రహరతి ౬ తూష్ణీం సకృదపసవ్యం పిత్ర్యే ౭ అభిఘారితమిధ్మమగ్నౌ జుహోతి స్విధ్మా యద్వనధితిః ఇతి ౮ విష్ణోర్వస్తోఽసి ఇతి దక్షిణేన మూలే స్రువమ్ ౯ స్రువేణాజ్యాహుతీర్జుహోతి ౧౦ స్రుచా స్థాలీపాకం ద్విరవద్యతి ౧౧ త్రిర్జామదగ్న్యానామ్ ౧౨ ఉపస్తరణాభిఘారణప్రత్యభిఘారణం చ సస్థాలీపాకే ఆ స్విష్టకృతః ౧౩ ఉత్తరార్ధాత్ స్విష్టకృతః ౧౪ ద్విరభిఘారయతి ౧౫ న ప్రత్యనక్తి ౧౬ ఉత్తరపశ్చార్ధాదగ్నేరారభ్యావిచ్ఛిన్నం దక్షిణపూర్వార్ధే జుహోతి త్వమగ్నే ప్రమతిః ఇతి ౧౭ దక్షిణపశ్చార్ధాదగ్నేరారభ్యావిచ్ఛిన్నముత్తరపూర్వార్ధే జుహోతి యస్యేమే హిమవన్తః ఇతి ౧౮ ఆఘారౌ ౧౯ ఆగ్నేయముత్తరమాజ్యభాగం సౌమ్యం దక్షిణమ్ ౨౦ అగ్నే యం యజ్ఞమిమం యజ్ఞమితి ౨౧ అగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా ఇతి వా ౨౨ మధ్యే అన్యా ఆహుతయః ౨౩ నాజ్యాహుతిషు నిత్యావాజ్యభాగౌ స్విష్టకృచ్చ ౨౪ నిత్యాహుతిషు చేతి చ మాణ్డూకేయః ౨౫ అగ్నిర్జనితా స మైఽమూం జాయాం దదాతు స్వాహా । సోమో జనిమాన్ స మాముయా జనిమన్తం కరోతు స్వాహా । పూషా జ్ఞాతిమాన్ స మాముష్యై పిత్రా మాత్రా భ్రాతృభిర్జ్ఞాతిమన్తం కరోతు స్వాహా ఇత్యాజ్యేన ౨౬ మహావ్యాహృతిసర్వప్రాయశ్చిత్తాన్తరమేతదావాపస్థానమాజ్యహవిషి ౨౭ వ్యాహృతి స్విష్టకృతోః స్థాలీపాకే ౨౮ తతం మ ఆపః ఉద్వయం తమసస్పరి ఉదుత్యమ్ చిత్రమిమం మే వరుణ

తత్త్వా యామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే తదస్తు మిత్రావరుణా వషట్తే విష్ణో ఇష్టేభ్యో వషళని ష్టేభ్యః భేషజం దురిష్ట్యై నిష్కృత్యై దౌరార్ద్యై ఋద్ధ్యై సమృద్ధ్యై దేవీభ్యస్తనూభ్యః యత ఇన్ద్ర భయామహే త్వం నః పశ్చాత్ అద్యాద్యాశ్వశ్వః సూర్యో నో దివస్పాన్తు భూర్భువః స్వః అయాశ్చాగ్నే ఇతి సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హుత్వా మనసా ప్రాజాపత్యం మహావ్యాహృతయశ్చతస్ర ఇత్యేతా ఆహుతీర్హుత్వా సవ్యే పాణౌ యే కుశాస్తాన్ దక్షిణేనాగ్రే సంగృహ్య మూలే సవ్యేన తేషామగ్రం స్రువే సమనక్తి మధ్యమాజ్యస్థాల్యాం మూలం చ । అథ చేత్ స్థాలీపాకేషు స్రుచ్యగ్రం మధ్యమం స్రువే మూలమాజ్యస్థాల్యాం తాననుప్రహృత్య అగ్నేర్వాసోఽసి ఇతి సమిధోఽభ్యాధాయ యథోక్తం పర్యుక్షణనమనుప్రహృత్య పరిధీన్నవా నిత్యే ప్రణీతాః పరిగృహ్య దిశో వ్యుదుక్షతి త్రిస్త్రిః ప్రాచ్యాం ప్రథమమేవం ప్రదక్షినం ప్రతిదిశమూర్ధ్వం చ ప్రాచీం నినీయ ఉదీచీర్వా తాః స్పృష్ట్వా ప్రాణాన్ముఖం చ సంమృశతి । ఉత్సర్జనం బ్రహ్మణః ౨౯

అథ షష్ఠః ఖణ్డః వ్యాఖ్యాతః ప్రతిశ్రుతే హోమకల్పః ప్రకృతిర్యాతికర్మణామ్ ౧ సర్వాసాం చాజ్యాహుతీనాం శాఖాపశూనాం చరుపాకయజ్ఞానాం చ ౨ అనామ్నాతమన్త్రాస్వాదిష్టదేవతాసు అముష్మై స్వాహా ఇతి శుద్ధేన ౩ యది పాకయజ్ఞాః సమానకాలాః స్యురావాపస్థానే ప్రధానాన్యేవావర్తయేదానుపూర్వ్యేణ ౪ త ఏతే అప్రయాజా అననుయాజా అనిళా అనిగదా అసామిధేనీకాశ్చ సర్వే పాకయజ్ఞా భవన్తి ౫ తదపి శ్లోకాః హుతోఽగ్ని హోత్ర హోమేన అహుతో బలికర్మణా ప్రహుతః పితృకర్మణా ప్రాశితో బ్రాహ్మణే హుతః అనూర్ధ్వజ్ఞుర్వ్యూళ్హజానుః జుహుయాత్ సర్వదా హవిః న హి బాహ్యాహుతం దేవాః ప్రతిగృహ్ణన్తి కర్హిచిత్ రౌద్రం చ రాక్షసం పిత్ర్యమాసురం చాభిచారికమ్ ఉక్త్వా మన్త్రం స్పృశేదాప ఆలభ్యాత్మానమేవ చ ౬

అథ సప్తమః ఖణ్డః అథైతాం రాత్రీం శ్వస్తృతీయాం వా కన్యాం వహిష్యన్తీతి తస్యాం రాత్ర్యామతీతే నిశాకాలే సర్వసురభిమిశ్రైః ఫలోత్తమైః సశిరస్కాం కన్యామాప్లావ్య రక్తమహతం వాసః పరిధాప్య ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణీయ పశ్చాదగ్నేః కన్యాముపవేశ్య ఆఘారావాజ్యభాగౌ హుత్వా అగ్నయే సోమాయ ప్రజాపతయే మిత్రాయ వరుణాయ ఇన్ద్రాయ ఇన్ద్రాణ్యై గన్ధర్వాయ భగాయ పూష్ణే త్వ ష్ట్రే బృహస్పతయే రాజ్ఞే ప్రత్యానీయతి ౧ చతస్రోఽష్టౌ వా అవిధవాః శాకపిణ్డీభిః సురయాన్నేన చ తర్పయిన్వా చతురా నర్తనం కుర్యుః ౨ ఏతా ఏవ దేవతాః పుంభ్యో వైశ్రవణమీశానం చ ౩ తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౪

అథ అష్టమః ఖణ్డః స్నాతం కృతమఙ్గలం వరమవిధవాః సుభగా యువత్యః కుమార్యై వేశ్మ ప్రపాదయన్తి । తాసామప్రతికూలః స్యాదన్యత్రాభక్ష్యపాతకేభ్యః ౧ తాభిరనుజ్ఞాతోఽథాస్యై

వాసః ప్రయచ్ఛతి రైభ్యాసీత్ ఇతి ౨ యువం వస్త్రాణి ఇత్యస్మై ౩ చిత్తిరా ఉపబర్హణమ్ ఇత్యఞ్జనకోశమాదత్తే ౪ సమఞ్జన్తు విశ్వే దేవాః ఇతి సమఞ్జనీయా ౫ యథేయం శచీం వావాతాం సుపుత్రాం చ యథాదితిమ్ అవిధవాం చాపాలామేవం త్వమిహ రక్షతు ఇతి దక్షిణే పాణౌ శలలీం త్రివృతాం దదాతి ౬ రూపం రూపమిత్యాదర్శం సవ్యే ౭ రక్తకృష్ణమావికం క్షౌమం వా త్రిమణిం ప్రతిసరం జ్ఞాతయోఽస్యా బధ్నన్తి నీలలోహితమితి ౮ మధుమతీరోషధీః ఇతి మధూకాని బధ్నాతి ౯ వివాహే గామర్హయిత్వా గృహేషు గతేషు కాన్తానాం మాధుపర్కిక్యః ౧౦ న త్వేవామాంసోఽర్ఘ్యస్స్యాదధియజ్ఞమధివివాహమ్ ౧౧ కురుత ఇత్యేవ బ్రూయాత్ ౧౨ బృహస్పతయే త్వా మహ్యం వరుణో దదాతు । సోఽమృతత్వమశీయ । త్వద్రాష్ట్రయోరధిమయో మహ్యం ప్రతిగృహ్ణాతే ఇతి వాససీ ప్రతిగృహ్య ప్రైధాయోపస్పృశ్య కోఽదాత్ । కస్మా అదాత్ ఇతి కన్యామ్ ౧౩ సంరాజ్ఞీ శ్వశురే ఇతి పితా భ్రాతా వాస్యగ్రేణ మూర్ధని జుహోతి । స్రువేణావతిష్ఠన్నాసీనాయాః ప్రాఙ్ముఖ్యాః ప్రత్యఙ్ముఖః ౧౪ హుత్వాన్వారబ్ధాయాం మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా సమస్తాభిః చతుర్థీ ప్రతీయేతైతస్యాం చోదనాయామేవమనాదేశే ౧౫ సర్వేష్వేవ తు భూతికర్మసు పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చైతాభిరేవ జుహుయాత్ ౧౬ ఏహి సూనరీ ఇత్యుత్థాప్య గృభ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తమిత్యుత్తానేన దక్షిణేన పాణినోత్తానం దక్షిణం పాణిం గృహ్ణాతి సాఙ్గుష్ఠం ప్రాఙ్ముఖ్యాః ప్రత్యఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ ౧౭ పఞ్చ చోత్తరా జపతి అమోహమస్మి సా త్వం సా త్వమస్యమోహం ద్యౌరహం పృథివీ త్వం సామాహమ్ ఋక్త్వం తావేవ వివహావహై ప్రజాం ప్రజనయావహై పుత్రాన్ విన్దావహై బహూంస్తే సన్తు జరదష్టయః ఇతి ౧౮ ఉదకుమ్భం నవం భూర్భువః స్వః ఇతి పూరయిత్వా పుంనామస్య వృక్షస్య సక్షీరాన్ పలాశాన్ సకుశానోప్య హిరణ్యం చేత్యేకే । తం బ్రహ్మచారిణే వాగ్యతాయ ప్రదాయ ప్రాగుదీచ్యాం దిశి తాః స్థేయాః ప్రదక్షిణా భవన్తి । దక్షిణత ఏకేషామ్ ౧౯ అశ్మానం చోత్తరత ఉపస్థాప్య ఏహి సూనరీ ఇత్యుక్త్వా ఏహ్యశ్మానమాతిష్ఠ । అశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । అభితిష్ఠ పృతన్యతః । సహస్వ పృతనాయతః ఇతి దక్షిణేనాస్యాః ప్రపదేనాశ్మానమాక్రమయ్య విశ్వా ఉత త్వయా వయమితి ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణీయ తేనైవ మన్త్రేణద్వితీయం వసనం ప్రదాయ ౨౦ లాజాన్ శమీపాలమిశ్రాన్ పితా భ్రాతా వా అస్యా అఞ్జలావావపతి ౨౧ ఉపస్తరణాభిఘారణే ప్రత్యభిఘారణం చ లాజేషు ౨౨ తాన్ జుహోతి ఇయం నార్యుపబ్రూతే లాజానావపన్తికా । శివా జ్ఞాతిభ్యో భూయాసం చిరం జివతు మే పతిః । స్వాహా ఇతి తిష్ఠన్తీ జుహోతి ౨౩ పతిర్మన్త్రం జపతి ౨౪ అశ్మాక్రమణాదేవం ద్వితీయమేవం తృతీయం తూష్ణీం కామేన చతుర్థమ్ ౨౫ ప్రజాపతే న త్వదేతాని ఇతి ప్రాజాపత్యం హుత్వా యత్పాకత్రా ఇతి స్విష్టకృతం చ సర్వత్ర ౨౬ అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ఇతి వా ౨౭ ఉదఙ్ సప్తపదాని ప్రక్రమయేత్ । ఇష ఏకపదీ । ఊర్జే ద్విపదీ । రాయస్పోషాయ త్రిపదీ । మాయో భవ్యాయ చతుష్పదీ । ప్రజాభ్యః పఞ్చపదీ । ఋతుభ్యః షట్పదీ । సఖా సప్తపదీ భవ ఇతి । విష్ణుస్త్వా నయతు ఇతి సర్వత్రానుషజతి ౨౮ ఆపోహిష్ఠీయాభిస్తిసృభిః స్థేయాభిరద్భిర్మార్జయిత్వా మూᳵర్యవసిచ్య బ్రాహ్మణేభ్యః కించిద్ దద్యాత్ ౨౯ సర్వత్ర స్థాలీపాకాదిషు కర్మసు ౩౦ అచార్యాయ వరం దదాతీత్యాహ ౩౧ సూర్యో విదుషే వా ధూయమ్ ౩౨ గౌర్బ్రాహ్మణస్య వరః ౩౩

గ్రామో రాజన్యస్య ౩౪ అశ్వో వైశ్యస్య ౩౫ అధిరథం శతం దుహితృమతే ౩౬ ఙ్జేభ్యోఽశ్వం దదాతి ౩౭

అథ నవమః ఖణ్డః ప్ర త్వా ముఞ్చామి ఇతి తిసృభిః గృహాన్ ప్రతిష్ఠమానాయామ్ ౧ జీవాం రుదన్తి ఇతి రుదత్యామ్ ౨ అథ రథాక్షస్యోపాఞ్జనం పత్నీ కురుతే అభివ్యయస్వ ఖదిరస్య సారమిత్యేతయా సర్పిషా ౩ శుచీ తే చక్రే ద్వే తే చక్రే ఇతి చక్రయోః ౪ పూర్వయా పూర్వముత్తరయోత్తరమ్ ౫ ఉస్రౌ చ ౬ ఖే రథస్య ఇత్యేతయా ఫలవతో వృక్షస్య శమ్యాకర్త్రేష్వేకైకాం వయాం నిధాయ నిత్యావభిమన్త్ర్య అథోస్రౌ యుఞ్జన్తి యుక్తస్తే అస్తు దక్షిణః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౭ శుక్రావనడ్వాహౌ ఇత్యేతేనార్ధర్చేన యుక్తావభిమన్త్ర్య సుకిం శుకమితి రథమారోహన్త్యామ్ ౮ అగ్నిష్ఠస్త్వగ్రతో గచ్ఛేత్ ౯ మా విదన్ పరిపన్థినః ఇతి చతుష్పథే ౧౦ యే వధ్వః ఇతి శ్మశానే ౧౧ వనస్పతే శతవల్శః ఇతి వనస్పతావర్ధర్చం జపతి ౧౨ అథ యది రథాఙ్గం విశీర్యేత ఛిద్యేత వా ఆహితాగ్నేర్గృహం కన్యాం ప్రవేశ్య య ఋతే ఇత్యేతయా సందధ్యాత్ । త్యం చిదశ్వమితి గ్రన్థిం స్వస్తి నో మిమీతామితి పఞ్చర్చం జపతి ౧౩ సుత్రామాణమితి నావమారోహన్త్యామ్ ౧౪ అశ్మన్వతీః ఇతి నదీం తరన్త్యామ్ ౧౫ యది వా యుక్తేనైవ ఉద్వ ఊర్మిః ఇత్యగాధే ప్రేక్షణం చ ౧౬ ఇహ ప్రియం ప్రజయా తే సమృధ్యతామితి సప్త గృహాన్ ప్రాప్తాయామ్ ౧౭ కృతాః పరిహాప్య ౧౮

అథ దశమః ఖణ్డః గృహాన్ ప్రపద్య పశ్చాదగ్నే రానడుహే చర్మణ్యుపవిశ్య దర్భేష్వన్వారబ్ధాయాం పతిశ్చతస్రో జుహోతి అగ్నినా దేవేన పృథివీలోకేన లోకానామృగ్వేదేన వేదానాం తేన త్వా శమయామ్యసౌ స్వాహా వాయునా దేవేనాన్తరిక్షేణ లోకేన లోకానాం యజుర్వేదేన వేదానాం తేన త్వా శమయామ్యసౌ స్వాహా సూర్యేణ దేవేన దివో లోకేన లోకానాం సామవేదేన వేదానాం తేన త్వా శమయామ్యసౌ స్వాహా చన్ద్రేణ దేవేన దిశాం లోకేన లోకానాం బ్రహ్మవేదేన వేదానాం తేన త్వా శమయామ్యసౌ స్వాహా ఇతి ౧ భూర్యా తే పతిఘ్న్యలక్ష్మీ దేవరఘ్నీ జారఘ్నీ తాం కరోమి తేఽసౌ ఇతి వా ౨ ద్వితీయయా మహావ్యాహృత్యా ద్వితీయా ఉపహితా ౩ తృతీయయా తృతీయా ౪ సమస్తాభిః చతుర్థీ ౫ అఘోరచక్షుః ఇత్యాజ్యలేపేన చక్షుషీ విమృజ్య కయా నశ్చిత్ర ఆభువత్ ఇతి తిసృభిః కేశాన్తానభిమృశ్య ఉత త్యా దైవ్యా భిషజా ఇతి చతస్రో జపిత్వా మూర్ధని సంస్రావమ్ ౬ అత్ర హైకే కుమారముత్సఙ్గమానయన్త్యుభయతః సుజాతమ్ ఆతే యోనిమిత్యేతయర్చా ౭ అపివా తూష్ణీమేవ ౮ తస్యాఞ్జలౌ ఫలాని దత్వా పుణ్యాహం వాచయతి ౯ పుంసువతీ హ భవ ఇతి ౧౦ వాచంయమావాస్తామా ధ్రువస్య దర్శనాత్ ౧౧ నక్షత్రేషు దృశ్యమానేషు ధ్రువం దర్శయతి ౧౨ ధ్రువైధి పోష్యా మయి ఇతి ధ్రువం పశ్యామి ఇతి ధ్రువాం విన్దేయ ఇతి బ్రూయాత్ ౧౩ దధ్రిక్ణావ్ణో అకారిషమితి దధ్యోదేనం సహ భుఞ్జీయాతాం పిబతం చ తృప్ణుతం చ ఇతి తృచేన చ ౧౪ త్రిరాత్రమధఃశాయినావక్షారాలవణాశినౌ స్యాతామ్ ౧౫ ఏవమేవాధ్వని ౧౬ న సహ

భుఞ్జీత ౧౭ సంవత్సరం న మిథునముపేయాతాం ద్వాదశరాత్రం షడ్రాత్రమ్ ౧౮ త్రిరాత్రమన్తతః ౧౯ సాయంప్రాతర్వైవాహికమగ్నిం పరిచరేయాతాం యవైర్వ్రీహిభిర్వా ౨౦ అగ్నయే స్వాహా ఇతి సాయమ్ ౨౧ సూర్యాయ స్వాహా ఇతి ప్రాతః ౨౨ అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ఇత్యుభయోః ౨౩ పుమాంసౌ మిత్రావరుణౌ పుమాంసావశ్వినావుభౌ పుమానిన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ పుమాంసం వర్ధతాం మయి స్వాహా ఇతి పూర్వాం గర్భకామః ౨౪ దశరాత్రమవిప్రవాసః ౨౫

అథ ఏకాదశః ఖణ్డః అథ చతుర్థ్యాం త్రిరాత్రే నివృత్తే స్థాలీపాకస్య జుహోతి ౧ పయసి స్థాలీపాకః పాకయజ్ఞేషు ౨ వచనాదన్యత్ ౩ అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తిరసి త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి యాస్యాః పతిఘ్నీ తనూస్తామస్యా అపజహి స్వాహా । వాయో ప్రాయశ్చిత్తిరసి త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి యాస్యా అపుత్ర్యా తనూస్తామస్యా అపజహి స్వాహా । సూర్య ప్రాయశ్చిత్తిరసి త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి యాస్యా అపశవ్యా తనూస్తామస్యా అపజహి స్వాహా । అర్యమణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత । స ఇమాం దేవో అర్యమా ప్రేతో ముఞ్చాతు నాముతస్స్వాహా । వరుణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత । స ఇమాం దేవో వరుణః ప్రేతో ముఞ్చాతు నాముతస్స్వాహా । పూషణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత । స ఇమాం దేవః పూషా ప్రేతో ముఞ్చాతు నాముతస్స్వాహా । ప్రజాపతే న త్వత్ ఇతి సప్తమీ ౪ సౌవిష్టకృత్యష్టమీ ౫

అథ ద్వాదశః ఖణ్డః అధ్యణ్డామూలం పేషయత్యృతువేలాయామ్ ఉదీర్ష్వాతః పతివతీ ఇతి ద్వాభ్యామన్తే స్వాహాకారాభ్యాం నస్తో దక్షిణతో నిషిఞ్చేత్ ౧ గన్ధర్వస్య విశ్వావసోర్ముఖమసి ఇత్యుపస్థం ప్రజనిష్యమాణోఽభిమృశేత్ ౨ సమాప్తేఽర్థే జపేత్ ప్రాణే తే రేతో దధామ్యసౌ ఇతి ౩ అపాన్యానుప్రాణ్యాత్ ౪ యథా భూమిరగ్నిగర్భా యథా ద్యౌరిన్ద్రేణ గర్భిణీ వాయుర్యథా దిశాం గర్భ ఏవం గర్భే దధామి తేఽసౌ ఇతి వా ౫ ఆ తే యోనిం గర్భ ఏతు పుమాన్ బాణ ఇవేషుధిమ్ ఆ వీరో అత్ర జాయతాం పుత్ర స్తే దశమాస్యః తేషాం మాతా పిపృహి జాతానాం జనయామి చ పుమాంస్త్వం పుత్రమాధేహి పుమాననుజాయతామ్ పుంసి వై పురుషో రేతః తత్స్త్రియామనసిఞ్చతు తథా తదబ్రవీద్ ధాతా తత్ప్రజాపతిరబ్రవీత్ ప్రజాపతిర్వ్యదధాత్ సవితా వ్యకల్పయత్ త్వష్టా వై రూపం సందధాన్నేజమేష పరాపతాత్ స్త్రీషు యమన్యాన్ స్వాదధాత్ పుమాంస్త్వమదదాదిహ యాని భద్రాణి బీజాని పురుషా జనయన్తి చ తాని భద్రాణి బీజాన్యృషభా జనయన్తి నౌ తేఽభిష్ట్వం పుత్రం జనయతుస్ప్రసూర్ధేనుకా భవ అభిక్రన్దన్ వీళయస్వ గర్భమాధేహి సాదయ వృషాణం వృషన్నాధేహి ప్రజాయై త్వా హవామహే యస్యై యోనిం ప్రతి రేతో దధాతు పుమాన్ పుత్రో జాయతాం గర్భే అస్మిన్ తం పిపృహి దశమాస్యోఽన్తరుదరే స జాయతాం శ్రేష్ఠతమస్వానామ్ ఇతి వా ౬ తృతీయే మాసి పుంసవనమ్ ౭ పుష్యేణ శ్రవణేన వా సోమాంశుం పేషయిత్వా కుశదణ్డకం వా న్యగ్రోధస్య వా స్కన్ధస్యాన్త్యాం

శుఙ్గాం యూపస్యాగ్నిష్ఠాం వా సంస్థితే వా యజ్ఞే జుహ్వాః సంస్రావమ్ । అగ్నినా రయిమ్ తన్నస్తురీయమ్ సమిద్ధాగ్నిర్వనవత్ పిశఙ్గరూపః ఇతి చతసృభిరన్తే స్వాహాకారాభిః నస్తో దక్షిణతో నిషిఞ్చేత్ ౮

అథ త్రయోదశః ఖణ్డః చతుర్థే మాసి గర్భరక్షణమ్ ౧ బ్రహ్మణాగ్నిస్సంవిదానః ఇతి షట్ స్థాలీపాకస్య హుత్వా అక్షీభ్యాం తే నాసికాభ్యామితి సూక్తేన ప్రత్యృచమాజ్యలేపేనాఙ్గాన్యనువిమృజ్యాత్ ౨

అథ చతుర్దశః ఖణ్డః సప్తమే మాసి ప్రథమగర్భే సీమన్తోన్నయనమ్ ౧ స్నాతామహతవాసినీం పశ్చాదగ్నేరుపవేశ్య స్థాలీపాకస్య జుహోతి ౨ ముద్గౌదనమిత్యేకే ౩ పుంవదుపకరణాని స్యుః ౪ నక్షత్రం చ ౫ ధాతా దదాతు దాశుషే ధాతా ప్రజాయా ఉత రాయ ఈశే నేజమేష పరాపత ఇతి తిస్రః ప్రజాపతే ఇతి షష్ఠీ ౬ త్రిశ్వేతయా శలల్యా దర్భసూచ్యా వోదుమ్బరశలాటుభిస్సహ మధ్యాదూర్ధ్వం సీమన్తమున్నయతి భూర్భువస్స్వః ఇతి ౭ ఉత్సఙ్గే నిధాయ త్రివృతే కృత్వా కణ్ఠే బధ్నాతి అయమూర్జావతో వృక్ష ఊర్జీవ ఫలినీ భవ ఇతి ౮ అథాహ వీణాగాథినౌ రాజానం సంగాయత ఇతి యో వాన్యో వా వీరతరః ఇతి ౯ ఉదపాత్రే అక్షతానవనీయ విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు నేజమేష పరాపత ఇతి షళృచేన పాయయేత్ రాకామహమితి చతసృభిః ౧౦ అథాస్యా ఉదరమభిమృశేత్ సుపర్ణోఽసి గరుత్మాన్ త్రివృత్తే శిరో గాయత్రం చక్షుశ్ఛన్దాంస్యఙ్గాని యజూంషి నామ సామ తే తనూః వామదేవ్యం మధ్యం బృహద్రథన్తరే పక్షౌ యజ్ఞాయజ్ఞియం పుచ్ఛం ధిష్ణ్యం శఫాః । మోదమానీం గాపయేన్మహాహైమవతీం వా ౧౧ ఋషభో దక్షిణా ౧౨

అథ పఞ్చదశః ఖణ్డః కాకాదన్యా మశకాదన్యా కోశాతక్యా బృహత్యా కాలకీతకస్యేతి మూలాని పేషయిత్వోపలేపయేద్ దేశే యస్మిన్ ప్రజాయేత ౧ రక్షసామపహత్యై ౨

అథ షోడశః ఖణ్డః అథ జాతకర్మ ౧ జాతం కుమారం త్రిరభ్యపాన్యానుప్రాణ్యాత్ ౨ ఋచా ప్రాణిహి । యజుషా సమనిహి । సామ్నోదేనిహి ఇతి జాతమభిమన్త్ర్య ౩ సర్పిర్మధునీ దధ్యుదకే చ సన్నీయ ౪ ఏష ఏవ మధుపర్కః ౫ వ్రీహి యవౌ వా సన్నికృష్య ౬ త్రిః ప్రాశయేజ్జాతరూపేణ ప్ర తే యచ్ఛామి మధుమన్మఖాయ వేదం ప్రసూతం సవిత్రా మఘోనా । ఆయుష్మాన్ గుపితో దేవతాభిశ్శతం జీవ శరదో లోక అస్మిన్నసౌ । ఇతి ౭ నక్షత్రనామాత్ర ప్రబ్రూయాత్ ౮ నామాస్య దధాతి ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థమభినిష్ఠానాన్తం ద్వ్యక్షరం చతురక్షరమ్ ౯ అపి వా షళక్షరమ్ ౧౦ అయుగ్మవదదన్త్యం కుమార్యై ౧౧ కృతం కుర్యాత్ ౧౨ న తద్ధితాన్తమ్ ౧౩ తదస్య మాతా పితా చ విద్యాతామ్ ౧౪ దశమ్యాం వ్యావహారికం

బ్రాహ్మణజుష్టమ్ ౧౫ కృష్ణస్య శుక్లకృష్ణాని లోహితాని చ రోమాణి మషీం కారయిత్త్వైతస్మిన్నేవ చతుష్టయే చతుః ప్రాశయేదితి మాణ్డూకేయః । భూరృగ్వేదం త్వయి దధామ్యసౌ స్వాహా । భువో యజుర్వేదం త్వయి దధామ్యసౌ స్వాహా । స్వస్సామవేదం త్వయి దధామ్యసౌ స్వాహా । భూర్భువస్స్వర్వాకోవాక్యేతిహాసపురాణాన్ సర్వాన్ వేదాంస్త్వయి దధామ్యసౌ స్వాహా ఇతి ౧౬ మేధాజననం దక్షిణే కర్ణే వాగ్ ఇతి త్రిః ౧౭ వాగ్దేవీ మనసా సంవిదానా ప్రాణేన వత్సేన సహ్రన్ద్రప్రోక్తా జుషతాం త్వా సౌమనసాయ దేవీం మహీమిన్ద్రావాణీ చీస్సలిలా స్వయంభూః ఇతి చానుమన్త్రయీత ౧౮ శణసూత్రేణ విగ్రథ్య జాతరూపం దక్షిణే పాణావపినహ్యోత్థానాదూర్ధ్వం దశమ్యాం బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్ ౧౯ అమా వా కుర్వీత ౨౦

అథ సప్తదశః ఖణ్డః దశరాత్రే చోత్థానమ్ ౧ మాతాపితరౌ శిరస్స్నాతావహతవాసినౌ కుమారశ్చ ౨ ఏతస్మిన్నేవ సూతకేఽగ్నౌ స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా జన్మతిథిం హుత్వా త్రీణి చ భాని సదైవతాని ౩ తన్మధ్యే జుహుయాద్ యస్మిన్ జాతః స్యాత్ ౪ పూర్వం తు దైవతం సర్వత్ర ౫ ఆయుష్టే అద్య గీర్భిరయమగ్నిర్వరేణ్యః పునస్తే ప్రాణ ఆయాతు పరా యక్ష్మం సువామి తే ఆయుర్దా అగ్నే హవిషో జుషాణో ఘృతప్రతీకో ఘృతయోనిరేధి ఘృతం పీత్వా మధు చారు గవ్యం పితేవ పుత్రమభిరక్షతాదిమమ్ త్వం సోమ మహే భగమితి దశమీం స్థాలీపాకస్య హుత్వా బ్రాహ్మణాన్ స్వస్తి వాచ్య నామధేయం ప్రకాశం కృత్వా । ఏవమేవ మాసి మాసి జన్మతిథిం హుత్వోర్ధ్వమా సంవత్సరాత్ ౬ గృహ్యేగ్నౌ జుహోతి ౭

అథ అష్టాదశః ఖణ్డః చతుర్థే మాసి నిష్క్రమణికా ౧ స్నాతః కుమారోఽలఙ్కృతః సర్వసురభిగన్ధైః మాల్యైశ్చ యథోపపాదం మాతురఙ్కగతో యా వాన్యా మాతృస్థానే ౨ సకుశపాణిః కుశైర్వోత్తరమన్వారభతే ౩ సం పూషన్నధ్వనః ఇతి సూక్తేన ప్రత్యృచం స్థాలీపాకస్య హుత్వా బ్రాహ్మణాన్ స్వస్తి వాచ్య పూర్వం దేవాయతనం గత్వా సాతపత్రః కుమారః సుహృదగృహాణి చ ౪ తతః పర్యేతి ౫ అథ బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౬

అథ ఏకోనవింశః ఖణ్డః షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ ౧ ఆజమన్నాద్యకామస్య ౨ తైత్తిరం బ్రహ్మవర్చసకామస్య ౩ మాత్స్యం జవనకామస్య ౪ ఘృతౌదనం తేజస్కామస్య ౫ మధ్వోదనమాయుష్కామస్య ౬ దధ్యోదనమిన్ద్రియకామస్య ౭ క్షీరోదనం పశుకామస్య ౮ దధిమధుఘృతమిద్రమన్నం ప్రాశయేత్ ౯ అన్నపతేఽన్నస్య నో దేహ్యనమీవస్య శుష్మిణః ప్ర ప్ర దాతారం తారిష ఊర్ధ్వం నో ధేహి ద్విపదే చతుష్పదే యచ్చిద్ధి తే మహశ్చిత్ ఇమమగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధి తిగ్మమోజో వరుణ సోమరాజన్ మాతేవాస్మా అదితే శర్మ యచ్ఛ విశ్వేదేవా జరదష్టిర్యథాసత్ ఇతి హుత్వా అగ్న ఆయూంషి ఇత్యభిమన్త్ర్య మహావ్యాహృతిభిః ప్రాశనమ్ ౧౦ శేషం మాతా ప్రాశ్నీయాత్ ౧౧

అథ వింశః ఖణ్డః సప్తమేఽష్టమే వా మాసి కర్ణవేధనమ్ ౧ యథా కులధర్మం వా ౨ తిష్యపునర్వస్వోః శ్రవణధనిష్ఠయోర్వా ౩ పూర్వోత్తరేషు వా ౪ సర్వేషాం యథానుకూలం వా ౫ అభి త్వా దేవ సవితః ఇతి తిసృభిస్త్రిమధురస్య హుత్వా హిరణ్మయ్యేతరయా వా సూచ్యా ఆశ్రుత్ కర్ణ ఇతి దక్షిణం కర్ణం విధ్వా ఉత త్వా బధిరం వయమితి సవ్యమ్ ౬ రక్తకఙ్కణం రక్తసూత్రం వా ఛిద్రయోః ప్రతినిదధ్యాత్ రాకామహమిత్యేతయా ౭ అథ బ్రాహ్మణాన్ త్రిమధురేణ స్వస్తీర్వాచ్య తతోఽభివాదయీత ౮ అథ ఏకవింశః ఖణ్డః సంవత్సరే బ్రాహ్మణస్య చూళాకర్మ ౧ తృతీయే వా వర్షే ౨ పఞ్చమే క్షత్రియస్య ౩ సప్తమే వైశ్యస్య ౪ సంవత్సరే వా సర్వేషామ్ ౫ అగ్నిముపసమాధాయ వ్రీహియవానాం తిలమాషానామితి చ పాత్రాణి పూరయిత్వానళుహం గోమయం కుశభిత్తిం చ కేశ ప్రతిగ్రహణమాదర్శం లోహక్షురం నవనీతం చోత్తరత ఉపనిదధాతి ౬ సం పృచ్యధ్వమృతావరీరూర్మిణీర్మధుమత్తమాః పృఞ్చతీర్మధునా పయో మన్త్రా ధనస్య సాతయే ఇత్యుష్ణాస్వప్సు శీతాః సిఞ్చతి ౭ ఆప ఉన్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే । త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషమగరత్యస్య త్ర్యాయుషం యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తత్తే అస్తు త్ర్యాయుషమితి శీతోష్ణాభిరద్భిర్దక్షిణం కేశపక్షం త్రిరభ్యనక్తి ౮ ఏవమేవ నవనీతేన చ్ఛిత్వా ౯ ఓషధే త్రాయస్వైనమితి కుశతరుణమన్తర్నిదధాతి ౧౦ కేశాన్ కుశతరుణం చాదర్శేన స్పృష్ట్వా తేజోఽసి స్వధితి ష్టే పితా మైనం హింసీః ఇతి లోహక్షురమాదత్తే ౧౧ యేనావపత్ సవితా క్షురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య విద్వాన్ యేన ధాతా బృహస్పతేరిన్ద్రస్య చావపచ్ఛిరః తేన బ్రహ్మణో వపతేదమస్యాయుష్మాన్ దీర్ఘాయురయమస్తు వీరోఽసౌ ఇతి కేశాగ్రాణి చ్ఛినత్తి కుశతరుణం చ ౧౨ ఏవం ద్వితీయమ్ ౧౩ ఏవం తృతీయమ్ ౧౪ ఏవం ద్విరుత్తరతః ౧౫ నికక్షయోః షష్ఠసప్తమే గోదానకర్మణి ౧౬ ఏతదేవ గోదానకర్మ యచ్చూళాకర్మ షోళశే వర్షేఽష్టాదశే వా ౧౭ తృతీయే తు ప్రవపనే గాం దదాతి ౧౮ అహతం చ వాసో యేనాచ్ఛన్నో వపతి ౧౯ తూష్ణీమావృతాః కుమారీణామ్ ౨౦ ప్రాగుదీచ్యాం దిశ్యపాం వా సమీపే బహ్వ్యోపధికే దేశే కేశాన్ నిఖనన్తి ౨౧ నాపితాయ ధాన్యపాత్రాణి నాపితాయ ధాన్యపాత్రాణి ౨౨ ఇతి కౌషీతకగృహ్యే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః గర్భాష్టమేషు వర్షేషు బ్రాహ్మణముపనయీతైణేయేనాజినేన ౧ గర్భదశమేషు వా ౨ గర్భైకాదశేషు క్షత్రియం రౌరవేణ ౩ గర్భద్వాదశేషు వైశ్యం గవ్యేన ౪ ఆ షోడశాద్ బ్రాహ్మణస్యాపతితా సావిత్రీ ౫ ఆ ద్వావింశాత్ క్షత్రియస్య ౬ ఆ చతుర్వింశాద్వైశ్యస్య ౭ కాషాయం వాసో బ్రాహ్మణస్య ౮ మాఞ్జిష్ఠం క్షత్రియస్య ౯ హారిద్రం వైశ్యస్య ౧౦ అహతేన వాససా సర్వే ౧౧ మేఖలినః ౧౨ మౌఞ్జీ మేఖలా బ్రాహ్మణస్య ౧౩ ధనుర్జ్యా క్షత్రియస్య ౧౪ ఊర్ణాసూత్రం వైశ్యస్య ౧౫ తేషాం దణ్డాః ౧౬ పాలాశో బైల్వో వా దణ్డో బ్రాహ్మణస్య ౧౭

నైయగ్రోధః ఖాదిరో వా క్షత్రియస్య ౧౮ ఔదుమ్బరో వైశ్యస్య ౧౯ ఏవమేవ హోమార్థే ౨౦ ఘ్రాణాన్తికో బ్రాహ్మణస్య ౨౧ లలాటాన్తికః క్షత్రియస్య ౨౨ కేశాన్తికో వైశ్యస్య ౨౩ సర్వే వా సర్వేషామ్ ౨౪ యేనాబన్ధేనోపనయీత ఆచార్యాధీనం తత్ ౨౫ పరివాప్యోపనయేత్తు ౨౬ ఆప్లావ్యాళఙ్కృత్య ౨౭ అగ్నయ ఇన్ద్రాయాదిత్యాయ విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇతి హుత్వా జఘనేనాగ్నిముపతిష్ఠతః ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్యః ప్రత్యఙ్ముఖ ఇతరస్తిష్ఠన్ తిష్ఠన్తముపనయేత్ ౨౮ ఇయం దురుక్తం పరిబాధమానా వర్ణం పవిత్రం పునతీ న ఆగాత్ ప్రాణాపానాభ్యాం బలమావిశన్తీ సఖా దేవీ సుభగా మేఖలేయమ్ ఇతి త్రిర్మేఖలాం పరివృత్య త్రివృతాత్రివృతేనైకగ్రన్థిరేకః ౨౯ త్రయోఽపి వా ౩౦ యజ్ఞస్యోపవీతేనోపవ్యయామి దీర్ఘాయుత్వాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయ సర్వేషాం వేదానామాధిపత్యాయ యశసే బ్రహ్మవర్చసాయ త్వా ఇత్యుపవీతేన ౩౧ ఉపనహ్య దక్షిణం బాహుముద్ధృత్య శిర ఉపధాయ వామేంఽసే ప్రతిష్ఠాపయతి ౩౨ ఏవం యజ్ఞోపవీతీ ౩౩ విపరీతం పిత్ర్యే ౩౪ ఉచ్ఛిష్టమిత్యజినేన చ ౩౫

అథ ద్వితీయః ఖణ్డః అద్భిరఞ్జలిం పూరయిత్వాథైనమాహ కో నామాసి ఇతి ౧ అసావహం భోః ఇతీతరః ౨ సమార్షః ఇత్యాచార్యః ౩ సమార్షోఽహం భోః ఇతీతరః ౪ బ్రహ్మచారీ భవ ఇత్యాచార్యః ౫ బ్రహ్మచారీ భవాని ఇతీతరః ౬ భూర్భువఃస్వః ఇత్యఞ్జలావఞ్జలింస్త్రీనాసిచ్య దక్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం పాణీ సంగృహ్య జపతి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాముపనయామ్యసౌ ఇతి ౭ గణానాం త్వా ఇతి గణకామమ్ ౮ ఆగన్తామరిషణ్యత ఇతి యౌధమ్ ౯ మహావ్యాహృతిభిర్వ్యాధితమ్ ౧౦ భగస్తే హస్తమగ్రభీత్ పూషా తే హస్తమగ్రభీత్ సవితా తే హస్తమగ్రభీదర్యమా తే హస్తమగ్రభీన్మిత్ర స్తే హస్తమగ్రభీన్మిత్రస్త్వమసి ధర్మణాగ్నిరాచార్యస్తవాసావహం చోభౌ । అగ్న ఏతం తే బ్రహ్మచారిణం పరిదదామి ఇన్ద్ర ఏతం తే బ్రహ్మచారిణం పరిదదామ్యాదిత్య ఏతం తే బ్రహ్మచారిణం పరిదదామి విశ్వే దేవా ఏతం వో బ్రహ్మచారిణం పరిదదామి దీర్ఘాయుత్వాయ శతశారదాయ సర్వేషాం వేదానామాధిపత్యాయ సుశ్లోకాయ స్వస్తయే ఇతి ౧౧ ఐన్ద్రీమావృతమావర్తస్వాదిత్యస్యావృతమన్వావర్తస్వ ఇతి ప్రదక్షిణం పర్యావృత్య దక్షిణేన ప్రాదేశేన దక్షిణమంసమన్వారభ్య జపతి ౧౨ భూర్భువఃస్వరరిష్యత స్తే హృదయస్య ప్రియో భూయాసం మాత్వమధ్యవచ్ఛిత్వాసౌ ఇతి ౧౩ తూష్ణీమపసవ్యం పర్యావృత్యాథాస్యోర్ధ్వాఙ్గులిం పాణిం హృదయే నిధాయ జపతి మమ వ్రతే హృదయం తే దధామి మమ చిత్తమనుచిత్తం తే అస్తు మమ వాచమేకమనా జుషస్వ బృహస్పతిష్ట్వా నియునక్తు మహ్యం కామస్య బ్రహ్మచార్యస్యసౌ ఇతి ౧౪ తేనైవ మన్త్రేణ తథైవ పర్యావృత్య దక్షిణేన ప్రాదేశేన దక్షిణం బాహుమన్వారభ్యాహ బ్రహ్మచార్యసి సమిధమాధేహి అపోఽశాన కర్మ కురు దివా మా సుషుప్థాః వాచం యచ్ఛా సమిదాధానాత్ ౧౫ ఏషా తే అగ్నే సమిత్ ఇత్యభ్యాదధాతి సమిధమ్ ౧౬ తూష్ణీం వా ౧౭

అథ తృతీయః ఖణ్డః సంవత్సరే సావిత్రీమన్వాహ త్రిరాత్రేఽన్వక్షం వా ౧ గాయత్రీం బ్రాహ్మణాయానుబ్రూయాత్ ౨ త్రిష్టుభం క్షత్రియాయ ౩ జగతీం వైశ్యాయ ౪ సావిత్రీం త్వేవ ౫ ఉత్తరేణాగ్నిముపవిశతః ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్యః ప్రత్యఙ్ముఖ ఇతరః ౬ వైశ్వామిత్రీం గాయత్రీం సావిత్రీం భో అనుబ్రూహి ఇతీతరః ౭ తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇత్యేతాం సప్రణవాం సవ్యాహృతీం పచ్ఛోఽర్ధర్చశోఽనవానమ్ ౮ యది త్రిరాత్రే సంవత్సరే వా భైక్షాచరణాన్తం కృత్వోపాసీత ౯ ఆపో నామ స్థ శివా నామ స్థోజా నామ స్థాజరా నామ స్థామృతా నామ స్థాభయా నామ స్థ తాసాం వోఽశీయ సుమతౌ మా ధత్త ఇత్యేనం త్రిరప ఆచమయ్య స్వస్తినో మిమీతామితి పఞ్చర్చేన దణ్డం ప్రయచ్ఛతి ౧౦ ధృతేరివ తే ఇతి కమణ్డలుమ్ ౧౧ వరో దక్షిణా ౧౨ తచ్చక్షుః ఇత్యాదిత్యముపస్థాయ ప్రదక్షిణం పరిక్రమ్య భిక్షతే గ్రామమ్ ౧౩ మాతరం త్వేవ ప్రథమామ్ ౧౪ యా వైనం న ప్రత్యాచక్షీత ౧౫ ఆచార్యాయ భైక్షం వేదయీత ౧౬ అనుజ్ఞాతో గురుణా భుఞ్జీత ౧౭ అహరహః సమిదాధానం భైక్షాచరణ మధఃశయ్యా గురుశుశ్రూషేతి బ్రహ్మచారిణో నిత్యాని ౧౮ తదపి శ్లోకః క్షేత్రం హిరణ్యం గాం వాసశ్ఛత్రోపానహమన్తతః ధాన్యమన్నమథో శాకం గురవే ప్రీతిమావహేత్ ఇతి

అథ చతుర్థః ఖణ్డః అథానువచనస్య ౧ అగ్నేరుత్తరత ఉపవిశతః ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్యః ప్రత్యఙ్ముఖ ఇతరః ౨ అభివాద్య పాదావాచార్యస్య చ పాణీ ప్రక్షాల్య మూలే కుశతరుణాన్ గృహ్ణాతి ౩ తాన్ సవ్యేనాచార్యోఽగ్రే సంగృహ్య దక్షిణేనాద్భిః పరిషిఞ్చతి ౪ అధీహి భోః ఇత్యుక్త్వా ఆచార్యః ౫ ఓంపూర్వా వ్యాహృతయః సావిత్రీం భో అనుబ్రూహి ఇతీతరః ౬ ఓంపూర్వా వ్యాహృతయః సావిత్రీంస్తేఽనుబ్రవీమి ఇత్యాచార్యః ౭ ఋషీన్ భో అనుబ్రూహి ఇతీతరః ౮ ఋషీంస్తేఽనుబ్రవీమి ఇత్యాచార్యః ౯ దేవతా భో అనుబ్రూహి ఇతీతరః ౧౦ దేవతాస్తేఽనుబ్రవీమి ఇత్యాచార్యః ౧౧ ఛన్దాంసి భో అనుబ్రూహి ఇతీతరః ౧౨ ఛన్దాంసి తేఽనుబ్రవీమి ఇత్యాచార్యః ౧౩ శ్రద్ధామేధే భో అనుబ్రూహి ఇతీతరః ౧౪ శ్రద్ధామేధే తేఽనుబ్రవీమి ఇత్యాచార్యః ౧౫ యేన యేనర్షిణా యో యో యద్దేవత్యో యచ్ఛన్దా వా స్యాత్ తథా తథా తం తం మన్త్రమనుబ్రూయాత్ ౧౬ అపి వావిద్వన్ ఋషిదైవతఛన్దాంస్యేవమేవైకైకమృషిమనువాకం వానుబ్రూయాత్ ౧౭ క్షుద్రసూక్తేష్వనువాకం వానుబ్రూయాత్ ౧౮ యావద్వా గురుర్మన్యేత ౧౯ ఆద్యోత్తమే వానుబ్రూయాదృషేరనువాకస్య ౨౦ ఆద్యుత్తమా ఇత్యేషా ప్రకృతిరితి ౨౧ కామం సూక్తాదావాచార్యః ౨౨ ఇత్యేతదృషిస్వాధ్యాయేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౨౩ సమా తే కుశతరుణానాదాయ ఆనళుహేన గోమయేన మూలకుణ్డం కృత్వా యథో క్తమద్భిః పరిషిఞ్చతి ౨౪ అథేమాస్తర్పయతి ౨౫

అథ పఞ్చమః ఖణ్డః అగ్నిస్తృప్యతు । ప్రజాపతిస్తృప్యతు । విరూపాక్షస్తృప్యతు । బ్రహ్మ । వేదాః । దేవాః । ఋషయః । సర్వాణి చ చ్ఛన్దాంసి । ఓఙ్కారః । వషట్కారః । వ్యాహృతయః ।

సావిత్రీ । యజ్ఞాః । ద్యావాపృథివీ । అన్తరిక్షమ్ । అహోరాత్రాణి । సాఙ్ఖ్యాః । సిద్ధాః । సముద్రాః । నద్యః । గావః । గిరయః । క్షేత్రౌషధివనస్పతిగన్ధర్వాప్సరసః । నాగాః । వయాంసి । సాధ్యాః । విప్రాః । యక్షాః । రక్షాంసి । పిశాచాః । భూతాని । అథ నివీతీభూత్వా । మధుచ్ఛన్దాః । శతర్చినః । మాధ్యమాః । గృత్సమదః । విశ్వామిత్రః । వామదేవః । అత్రిః । భరద్వాజః । వసిష్ఠః । ప్రగాథాః । పావమాన్యః । క్షుద్రసూక్తాః । మహాసూక్తాః । ఏవమన్తాని తృప్యన్తు । అథ సంవీతీ భూత్వా । స్మృతిం తర్పయామి । ధృతిం తర్పయామి । శ్రద్ధాం తర్పయామి । మేధాం తర్పయామి । ప్రజ్ఞాం తర్పయామి । ధారణాం తర్పయామి ౧ ఛన్దాంసి తృప్యన్తామ్ । ఋషయస్తృప్యన్తామ్ । దేవతాస్తృప్యన్తామ్ ౨ అథ ప్రాచీనావీతీ దక్షిణాం దిశమన్వీక్షమాణః । సుమన్తుజైమినివైశమ్పాయనపైలసూత్రభాష్యమహాభారతధర్మాచార్యాః । జానన్తిబాహవిగార్గ్యగౌతమశాకల్యబాభ్రవ్యమాణ్డవ్యమాణ్డూకేయాః । సుయజ్ఞసాంఖ్యాయనజాతూకర్ణ్యాః । పైఙ్గశామ్బవ్యైతరేయాః । గార్గీ వాచక్నవీ । బడవా ప్రాతిథేయీ । సులభా మైత్రేయీ । కహోళం కౌషీతకమ్ । మహాకౌషీతకమ్ । సుయజ్ఞమ్ । సాఙ్ఖ్యాయనమ్ । ఐతరేయమ్ । మహైతరేయమ్ । పైఙ్గ్యమ్ । మహాపైఙ్గ్యమ్ । శామ్బవకమ్ । మహాశామ్బవకమ్ । బాష్కళమ్ । శాకళమ్ । గార్గ్యమ్ । మహాజపత్రమ్ । సుజాతవక్త్రమ్ । ఔదవాహిమ్ । సౌజామిమ్ । బాభ్రవ్యం సోమశర్మాణమ్ । పాఞ్చాలం వేదమిత్రమ్ । ఆచార్యం శౌనకమ్ ౩ యే చాన్యే ఆచార్యాస్తే చాపి తృప్యన్తు ౪ ప్రతిపురుషం పితరః ౫ సుయజ్ఞః । సాంఖ్యాయనః । పైలః । కహోళః । కౌషీతకిః । కహోళాయ కౌషీతకయే స్వధాస్తు ౬

అథ షష్ఠః ఖణ్డః అహఃశేషం స్థానముపవాసశ్చ ౧ అపరాహ్ణేఽక్షతధానా భిక్షిత్వా ఆజ్యాహుతిధర్మేణాగ్నౌ పాణినా జుహుయాత్ సదసస్పతిమద్భుతమితి ప్రత్యృచం సూక్తశేషేణ ౨ భైక్షైరాచార్యం స్వస్తివాచ్య అరణ్యే సమిత్పాణిః సన్ధ్యాముపాస్తే నిత్యం వాగ్యత ఉత్తరాపరమభిముఖోఽన్వష్టమదేశమర్ధాస్తమితే మణ్డలే ఆ నక్షత్రాణాం దర్శనాత్ । అతిక్రాన్తాయాం మహావ్యాహృతీః సావిత్రీం స్వస్త్యయనాని చ జపిత్వా ౩ ఏవం ప్రాతః ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్నా మణ్డలదర్శనాత్ ౪ ఉదితే ప్రాధ్యయనమ్ ౫ అహరహః సాయంప్రాతరగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ పరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య సుసమిద్ధే జుహోతి అగ్నయే సమిధమాహారిష బృహతే జాతవేదసే తయా త్వమగ్నే వర్ధస్వ సమిధా బ్రహ్మణా వయం స్వాహా ఇతి ప్రథమామ్ । ఏధోఽస్యేధిషీమహి ఇతి ద్వితీయామ్ । సమిదసి సమేధిషీమహి ఇతి తృతీయామ్ । ఏషా తే అగ్నే సమిత్తయా వర్ధస్వ చాప్యాయస్వ చ । బర్ధిషీమహి చ వయమా చ ప్యాసిషీమహి ఇతి చతుర్థీం ౬ అథ పర్యుక్ష్య అగ్నిః శ్రద్ధాం చ మేధాం చ వినిపాతం స్మృతిం చ మే ఈళితో జాతవేదాః శునం నః సంప్రయచ్ఛతు ఇత్యగ్నిముపతిష్ఠతే ౭ స ఏతేషాం వేదానామేకం ద్వౌ త్రీన్ సర్వాన్ వార్ధాతే య ఏవం హుత్వాగ్నిముపతిష్ఠతే ౮ తదపి శ్లోకాః అశ్వత్థః ఖదిరోఽర్కశ్చ ప్లక్షో వైకఙ్కతశ్శమీ కాష్మర్యశ్చ శకృద్వన్యం సీరవాహశ్చ సర్వశః వేణుం వర్జ్యాథ వాన్యాని నిమ్బారలసకణ్టకాన్

కరఞ్జాగ్రమాసవర్ణాశ్చ వర్జ్యాః కాన్తాశ్చ నామతః హోమార్థీ తు ప్రయుఞ్జీత నిత్యే నైమిత్తికేఽపి వా పాలాశీ తు స్రుగేవ స్యాద్వా పార్ణః ఖాదిరః స్రువః ఇతి ౯

అథ సప్తమః ఖణ్డః అథ వ్రతాదేశనమ్ ౧ తస్యోపనయనేన కల్పో వ్యాఖ్యాతః ౨ న సావిత్రీమన్వాహ ౩ దణ్డప్రదానాన్తమిత్యేకే ౪ ఉదగయనే శుక్లపక్షేఽహోరాత్రం బ్రహ్మచర్యముపేత్యాచార్యోఽమాంసాశీ ౫ చతుర్దశీం పరిహాప్యాష్టమీం నవమీం చ ౬ ఆద్యోత్తమే చైకే ౭ యాం వాన్యాం భప్రశస్తాం మన్యేత తస్యాం శుక్రియబ్రహ్మచర్యమాదిశేత ౮ శుక్రియబ్రహ్మచారీ భవ ఇత్యాచార్యః ౯ శుక్రియబ్రహ్మచారీ భవాని ఇతీతరః ౧౦ ఏవముత్తరేషాం యద్యద్వ్రతమాదిశేత తస్య తస్య నామ్నా నిర్దిశేత్ ౧౧ త్రిరాత్రం బ్రహ్మచర్యం చరేత్ ౧౨ ద్వాదశరాత్రం సంవత్సరం వా ౧౩ యావద్వా గురుర్మన్యేత ౧౪ గోదానస్య చ ౧౫ శాక్వరం తు సంవత్సరం మాహావ్రతికమౌపనిషదం చ ౧౬ పూర్ణే కాలే చరితబ్రహ్మచర్యే శయుచార్థస్పత్యాన్తే వేదే ప్రోక్తే రహస్యం శ్రావయిష్యన్ కాలనియమం చాదేశేన ప్రతీయేన ౧౭ కృతప్రాతరాశస్య ౧౮ అపరాహ్ణేఽపరాజితాయాం దిశి హుత్వాచార్యః అథైనం యాస్వేవ దేవతాసు పరిదత్తో భవతి తాస్వేనం పరిపృచ్ఛతి అగ్నావిన్ద్ర ఆదిత్యే విశ్వేషు చ దేవేషు చరితం తే బ్రహ్మచర్యమితి ౧౯ చరితం భో ఇతి ప్రత్యుక్తే పశ్చాదగ్నేః ప్రాఙ్ముఖే స్థితే అహతేన వాససాచార్యః ప్రదక్షిణం ముఖం త్రిః పరివేష్ట్య ఉపరిష్టాద్దశాః కృత్వా యథా న సంభ్రశ్యేత ౨౦ త్రిరాత్రం సమిదాధానం భైక్షాచరణమధఃశయ్యాం గురుశుశ్రూషాం చ కుర్వన్ వాగ్యతోఽప్రమత్తోఽరణ్యే దేవకులేఽగ్ని హోత్ర ఉపవసఖ ఇతి ౨౧ అత్ర హైకే తానేవ నియమాంస్తిష్ఠతో రాత్ర్యామేవోపవిశన్తి ౨౨ ఆచార్యోమాంసాశీ బ్రహ్మచారీ గ్రామాన్నిష్క్రామన్నైతానీక్షేతానధ్యాయాన్ స్పృశతాముం పిశితామం చణ్డాలం సూతికాన్తేజనీమపహస్తకాం శ్మశానం సర్వాణి చ శ్యామరూపాణి యాన్యాస్యే న ప్రవిశేయుః ౨౩ ప్రాగుదీచ్యాం దిశి పుణ్యే దేశే ఉదిత ఆదిత్యేఽనువచనధర్మేణ వాగ్యతాయోష్ణీషిణేఽన్వాహ ౨౪ మహానామ్నీ ష్వేవైష నియమః ౨౫ అథోత్తరేషు ప్రకరణేషు స్వాధ్యాయమేవం కుర్వీతాచార్యస్యేతరః శృణోతి ౨౬ ఉష్ణీషమాజ్యభాజనం దక్షిణాం చాచార్యాయ దదాతి త్వం తమితి ౨౭ ఉచ్చా దివి ఇతి చ ౨౮ ప్రణవేన వా సర్వమ్ ౨౯ అత్ర హైకే వైశ్వదేవం చరుం కుర్వతే సర్వేషు ప్రకరణేషు ౩౦ యథా పరిదత్తమితి చ మాణ్డూకేయః ౩౧

అథ అష్టమః ఖణ్డః అథాతో దణ్డనియమః ౧ నాన్తరాగమనం కుర్యాదాత్మనో దణ్డస్య చ ౨ అథ చేద దణ్డమేఖలోపవీతానామన్యతమద్విశీర్యేత చ్ఛిద్యేత వా తస్య తత్రాప్రాయశ్చిత్తిః యదుద్వాహే రథస్య ౩ మేఖలా చేదసన్ధేయా భవతి అన్యాం కృత్వానుమన్త్రయతే మేధ్యామేధ్యవిభాగజ్ఞే దేవి గోప్త్రి సరస్వతి । మేఖలే స్కన్నవిచ్ఛిన్నే సన్తనోషి వ్రతం మమ । ఇతి ౪ ఏతయైవ యథార్థముపవీతే ౫ త్వమగ్నే వ్రతభృచ్ఛుచిః ఇత్యేతాభ్యామృగ్భ్యామాహుతీర్హుత్వా అథ మేఖలాం శాన్తే వృక్షే నిధాయ పూర్ణే కాలే

మేఖలాముపవీతం చ దణ్డే బధ్నాతి ౬ తదప్యేతత్ యజ్ఞోపవీతం దణ్డం చ మేఖలామజినం తథా I జుహుయాదప్సు వ్రతే పూర్ణే వారుణ్యర్చా రసేన వా ౭ బ్రహ్మచారీ ప్రవత్స్యన్నాచార్యమనుమన్త్రయతే ప్రాణాపానయోః ఇత్యుపాంశు ఇదం వత్స్యావో భో ఇత్యుచ్చైః ౮ ప్రాణాపాన ఉరువ్యచాస్త్వయా ప్రపద్యే దేవాయ త్వా గోప్త్రే పరిదదామి దేవసవితరేష తే బ్రహ్మచారీ తం గోపాయ సమామృత ఇత్యుపాంశు ఓం స్వస్తి ఇత్యుచ్చైరాచార్యః ఓం స్వస్తీత్యుచ్చైరాచార్యః ౯ ఇతి కౌషీతకగృహ్యే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయోఽధ్యాయ:

ప్రథమః ఖణ్డ: స్నానం సమావర్త్స్యమానస్య ౧ ఆనళుహే చర్మణ్యుపవిశ్య కేశశ్మశ్రులోమనఖాని వాపయిత్వా వ్రీహియవైస్తిలసర్షపైరపామార్గైః సదాపుష్పాభిరిత్యుచ్ఛాద్యాపోహిష్ఠీయేనాభిషిచ్యాలఙ్కృత్య యువం వస్త్రాణి ఇతి వాససీ పరిధాయ ఆయుష్యం వర్చస్యమితి సూక్తేన జాతరూపమపినహ్య ౨ ఉత్థానే కుమారస్య చ ౩ అథాస్మిన్నన్వారబ్ధ ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్థాలీపాకస్య హుత్వా మధుపర్కం దద్యాత్ ౪ ప్రతిలీనస్తదహరాసీత ౫ వనస్పతే వీడ్వఙ్గః శాస ఇత్థా ఇతి రథమారోహేత్ ౬ యత్రైనం గత్వా పశునా వాహయేయుః తత్పూర్వముపతిష్ఠేత ౭ గోభిర్వా సమావర్తేత ౮ ఫలవతో వా వృక్షాత్ ౯ ఇన్ద్రశ్రేష్ఠాని స్యోనా పృథివి భవ ఇతి ప్రత్యవరోహతి ౧౦ ఈప్సితమన్నం తదహర్భుఞ్జీత ౧౧ ఆచార్యాయ వస్త్రయుగం దద్యాత్ ౧౨ ఉష్ణీషం మణికుణ్డలం దణ్డోపానహం ఛత్రం చ

అథ ద్వితీయః ఖణ్డః అగారం కారయిష్యన్ ఇహాన్నాద్యాయ విశః ప్రతిగృహ్ణామి ఇత్యుదుమ్బరశాఖయా త్రిః పరిలిఖ్య మధ్యే స్థణ్డిలే జుహోతి కోఽసి కస్యాసి కాయం తే గ్రామకామో జుహోమి స్వాహా అస్యాం దేవానామధిభాగధేయమితః ప్రజాతాః పితరః పరేతాః ఇరావతీ జుహ్వద్ గ్రామకామో ను దేవానాం కఞ్చనాన్తరేమి స్వాహా ఇతి ౧ న చ స్థూణాగర్తాన్ ఖానయిత్వోదమన్థానాసిచ్య ఇమాం విమిన్వేఽమృతస్య శాఖాం మధోర్ధారాం ప్రతరణీం వసూనామ్ ఏనాం శిశుః క్రన్దత్వా కుమార ఏనాం ధేనుః పావకవత్సా ఇత్యుదుమ్బరశాఖాం ఘృతేనాక్తాం దక్షిణే ద్వార్యే గర్తేఽవదధాతి ౨ ఇమాముచ్ఛ్రయామి భువనస్య శాఖాం మధోర్ధారాం ప్రతరణీం వసూనామ్ ఏనా శిశుః క్రన్దత్వా కుమార ఏనాం ధేనుః పావకవత్సా ఇత్యుత్తరతః ౩ ఏవం ద్వయోర్దక్షిణతః పశ్చాదుత్తరతశ్చ ౪ ఇమామహమస్మిన్ వృక్షస్య శాఖాం ఘృతముక్షన్తీమమృతే మినోమి ఏనాం శిశుః క్రన్దత్వా కుమార ఆస్యన్దతాం ధేనవో నిత్యవత్సాః ఇతి స్థూణారాజముచ్ఛ్రయతి ౫ ఏనం కుమారస్తరుణ ఆవత్సో భువనస్పతిః I కుమ్భాద్దధ్నః కలశైర్గమః I ఇహైవ స్థూణే ప్రతితిష్ఠత్యశ్వావతీ గోమతీ సీలమావతీ క్షేమే తిష్ఠ ఘృతముక్షమాణాః I ఇహైవ తిష్ఠన్నిమితా తిల్వలేవాస్యా ఇరావతీం మధ్యే పోషస్వ తిష్ఠన్తీం మా త్వా ప్రాపన్నఘాయవ ఉపహూతా ఇహ గావ ఉపహూతా అజావయోఽథోఽన్నస్య కీలాళ ఉపహూతా గృహేషు ణో రథన్తరే ప్రతితిష్ఠ వామదేవ్యే బృహతి శ్రయస్వ ఇతి

స్థూణారాజమభిమృశ్య సంమితస్య స్థూణాః సమభిమృశతి సత్యం చ శ్రద్ధా చ ఇతి పూర్వే ౬ యజ్ఞశ్చ దక్షిణా చ ఇతి దక్షిణే ౭ బలం చోర్జం చ ఇత్యపరే ౮ బ్రహ్మ చ క్షత్రం చ ఇత్యుత్తరే ౯ శ్రీస్తూస్పే ౧౦ ధర్మః స్థూణారాజే ౧౧ అహోరాత్రే ద్వారఫలకే ౧౨ సంవత్సరః పిధానే ౧౩ ఉక్షా సముద్రః ఇత్యభ్యక్తమశ్మానం స్తూపస్యాధస్తాన్నిఖనేత్ ౧౪ సంస్థితే వాస్తుకరణే శోభితే చ సమన్తతః ౧౫

అథ తృతీయః ఖణ్డః అగ్నిం దధామి మనసా శివేన ఇత్యగ్నిం ప్రణీయ పృథివీం శంభువా హ ప్రతితిష్ఠస్వ ఇతి ప్రాగగ్రేషు నవేషు కుశేషూదకుమ్భం నవం మణికం వా ప్రతిష్ఠాప్య ఆపోహిష్ఠీయాభిస్తిసృభిః పూరయిత్వా అరిష్టా అస్మాకం వీరా మా పరా సేచి నో ధనమిత్యపిధాయ రథన్తరస్య స్తోత్రియేణ పునరాదాయ కకుప్కారం తిస్రః పూర్వా ష్టో జుహోతి ౧ వామదేవ్యస్య మధ్యన్దినే ౨ బృహతోఽపరాష్ణో ౩ సావిత్ర్యా చానుసవనం శతాదూర్ధ్వమ్ ౪ మహావ్యాహృతయశ్చతస్రః । వాస్తోష్పతే ఇతి చతస్రః । వాస్తోష్పతే ధ్రువా స్థూణా సావిష్టకృతీ దశమీ స్థాలీపాకస్య రాత్రౌ ౫ జ్యేష్ఠం పుత్రమాదాయ జాయయా సద్ధధాన్యాః ప్రపద్యతే ఇన్ద్రస్య గృహాః శివా వసుమన్తో వరూథినః । తానహం ప్రపద్యే సహ జాయయా సహ ప్రజయా సహ పశుభిః సహ యన్మే కిఞ్చాస్తి తేన । శమం శమం శివం శివం క్షేమాయ వః శాన్త్యై ప్రపద్యేఽభయం నో అస్తు ఇతి ౬ ఏతయైవావృతాషాఢ్యాం పౌర్ణమాస్యాం స్వస్త్యయనమిత్యాచక్షతే ౭ ఉద్ధరేన్మణికప్రతిష్ఠాపనం గృహప్రవేశనం చ ౮ స్వస్తి నో మిమీతామితి పఞ్చర్చం జపతి ౯ అథ బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౦

అథ చతుర్థః ఖణ్డః గ్రామో మారణ్యాయ పరిదదాతు హవిశ్చ మహాయమాయ పరిదేహి ఇతి గ్రామాన్నిష్క్రామన్ ౧ అరణ్యం మా గ్రామాయ పరిదదాతు హవిశ్చ మహాయమాయ పరిదేహి ఇతి గ్రామం ప్ర విశన్నరిక్తః ౨ గృహాన్ భద్రాన్ సుమనసః ప్రపద్యేఽవీరఘ్నో వీరవతః సువీరాన్ ఇరాం వహతో ఘృతముక్షమాణాస్తేష్వహం సుమనాః సంవిశేయమ్ ఇతి సదా ప్రపదనీయః ౩ అనాహితాగ్నిః ప్రవత్స్యన్ గృహాన్ సమీక్షతే ఇమాన్మే మిత్రావరుణా గృహాన్ గోపాయతం యువమ్ అవినష్టానవిహృతాన్ పూషేమానభిరక్షతు ఇతి । అపి పన్థామగన్మహి ఇతి చ ౪ ప్రోష్యాయన్ గృహాన్ సమీక్షతే గృహా మా బిభీత మా మే బిభ్యతోర్జం బిభ్యతేషమూర్జం బిభ్రద్వసుమనాః సువర్చాః గృహానైమి సుమనసా మోదమానః । యేషాం మధ్యే విప్రవసన్తి యే సౌమనసో బహు । గృహానుపహ్వయామహే తే నో హిన్వన్తు జామయః । ఉపహూతా ఇహ గావః ఉపహూతా అజావయః । యో నస్య కీలాల ఉపహూతా అజావయః । అస్యోపసద్యే మారిషదయం శ్రేష్ఠీ దధాతు నః ఇతి గృహ్యామగ్నిముపస్థాయ కల్యాణీం వాచం ప్రబ్రూయాత్ ౫ విరాజో దోహోఽసి విరాజో దోహమశీయ మయి విరాజః పద్యాయై దోహః ఇతి పాద్యప్రతిగ్రహణమ్ ౬

అథ పఞ్చమః ఖణ్డః అనాహితాగ్నిర్నవం ప్రాశిష్యన్నాగ్రయణదేవతాభ్య ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్విష్టకృచ్చతుర్థీభ్యః స్వాహాకారేణ గృహ్యేఽగ్నౌ హుత్వా ప్రజాపతయే త్వా గ్రహం గృహ్ణామి మహ్యం శ్రియై మహ్యం యశసే మహ్యమన్నాద్యాయ ఇతి హుతశేషాద్ గ్రహం గృహీత్వా భద్రాన్నః శ్రేయః సమనైష్ట దేవాస్త్వయా వశేన సమశీమహి త్వా స నో మయోభూః పితవావిశేహ శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే ఇత్యద్భిరభ్యుక్ష్య త్రిః ప్రాశ్నాతి ౧ అమోఽసి ప్రాణ తదృతం బ్రవీమ్యమోఽసి సర్వాణ్యను ప్రవిష్టః సమే జరాం రోగమపనుద్య శరీరాదమా మ ఏధి మామృధామ ఇన్ద్ర ఇతి హృదయదేశమభిమృశ్య ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి మా విస్రస ఇతి నాభిమ్ ౨ భద్రం కర్ణేభిః ఇతి యథారూపం తచ్చక్షుః ఇత్యాదిత్యముపస్థాయ ౩ పరి వపస్వేదం వృఞ్జన్తు ఘోషిణ్యస్స మా స్వస్థ గోపతే మా వో రక్షో మనో రిషత్ పూషా గా అన్వేతు నః ఇతి గాః ప్రతిష్ఠమానా అనుమన్త్రయతే ౪ పరి పూషా ఇతి పరిక్రాన్తాసు ౫ యాసామూధశ్చతుర్బిలం మధోః పూర్ణం ఘృతస్య చ తా నః సన్తు పయస్వతీర్బహ్వీర్గోష్ఠే ఘృతాచ్యః ఆ గావో అగ్మన్నితి సప్తాగతాసు ౬ ఉత్తమాపాకుర్వన్ మయోభూర్వాతః ఇతి చ సూక్తేన గోష్ఠగతాః ౭ యాసు ప్రథమా ప్రజాయేత తస్యాః పీయూషం జుహుయాత్ సంవత్సరీణం పయ ఉస్రియాయాః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౮ యా ఫాల్గున్యా ఉత్తరామాత్రాస్యా సా రేవత్యా సంపద్యతే తస్యామఙ్గలక్షణాని కారయేత్ భువనమసి సహస్రమసి రాయస్పోషం మా వో దధత్ । అక్షతమస్యరిష్టం విరాళన్నం గోపాయతి । యావతీనామిదం కరిష్యామి భూయసీనాముత్తరాసాం క్రియాసమితి ౯ యది యమౌ ప్రజాయేత మహా వ్యాహృతిభిర్హుత్వా యమసూం దద్యాత్ ౧౦

అథ షష్ఠః ఖణ్డః అథ వృషోత్సర్గః ౧ కార్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం రేవత్యాం వాశ్వయుజ్యాం చ గవాం మధ్యే సుసమిద్ధమగ్నిం కృత్వాజ్యాహుతీర్జుహోతి ఇహ ధృతిరిహ స్వధృతిరుపసృజం ధరుణం మాత్రే ధరుణో మాతరం ధయన్ । రాయస్పోషమిషమూర్జమస్మాసు దీధరత్ స్వాహా పూషా గా అన్వేతు నః ఇతి పౌష్ణస్య ౨ హుత్వైకవర్ణం ద్వివర్ణం త్రివర్ణం వా యో వా యూథం ఛాదయతి యం వా యూథం సంఛాదయతి ౩ రోహితో వైవ స్యాత్ ౪ సర్వాఙ్గైరుపేతః ౫ యూథే వర్చస్వితమః స్యాతమలంకృత్య ౬ యూథే ముఖ్యాశ్చతస్రో వత్సతర్యః ౭ తాశ్చాలంకృత్య ౮ ఏతం యువానం పరి వో దదామి తేన క్రీళన్తీశ్చరత ప్రియేణ మా నశ్మాప్త జనుషా సంవిదానా రాయస్పోషేణ సమిషా మదేమ । ఇత్యనుమన్త్రయతే ౯ నభ్యస్థే వృషే మయోభూర్వాతః ఇతి చ సూక్తేన ౧౦ సర్వాసాం పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ౧౧

అథ సప్తమః ఖణ్డః అథాత ఉపాకరణమ్ ౧ ఓషధీనాం ప్రాదుర్భావే ౨ శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యామ్ ౩ హస్తేన శ్రవణేన వా ౪ అక్షతసూక్తానాం దధిఘృతమిశ్రాణాం ప్రత్యృచం వేదేన జుహుయాదితి హైక ఆహుః ౫ సూక్తానువాకాద్యాః ౬ అధ్యాయార్షేయాద్యాభిరితి చ

మాణ్డూకేయః ౭ అథ హ స్మాహ కౌషీతకిః వేదేభ్యో దేవేభ్యః ఛన్దోభ్యః ఋషిభ్యశ్చేతి ౮ అగ్నిమీళే పురోహితమిత్యేకా ౯ కుషుమ్భకస్తదబ్రవీత్ ఆవదంస్త్వం శకునే భద్రమావద గృణానా జమదగ్నినా ధామన్తే విశ్వం భువనమధిశ్రితమ్ గన్తా నో యజ్ఞం యజ్ఞియాః సుశమి యో నః స్వో అరణః ప్రతిచక్ష్వ ఆగ్నే యాహి మరుత్సఖా యత్తే రాజఞ్ఛృతం హవిః ఇతి ద్వ్యృచాః ౧౦ తచ్ఛంయోరావృణీమహే ఇత్యేకా ౧౧ హుతశేషాద్ధవిః ప్రాశ్య దధిక్రాఞ్ణో అకారిషమిత్యాచమ్యోపవిశ్య మహావ్యాహృతయః సావిత్రీం వేదాది ప్రభృతి స్వస్త్యయనాని చ జపిత్వా ఆచార్యం స్వస్తి వాచ్య ౧౨ తదపి భవతి ఉపాకర్మణి చోత్సర్గే త్రిరాత్రం క్షపణం భవేత్ అష్టకాసు తథైవ స్యాదృత్వన్త్యాసు చ రాత్రిషు ౧౩

అథ అష్టమః ఖణ్డః అథాత ఉత్సర్గః ౧ మాఘశుక్లపక్షప్రతిపద్యపరాజితాయాం దిశి పుణ్యే దేశే ప్రత్యస్య లోష్టాన్ శాస ఇత్థా ఇతి ప్రతిదిశమృషీంశ్ఛన్దాంసి దేవతాః శ్రద్ధామేధే చ తర్పయిత్వా ప్రతిపురుషం పితరః ౨ ఉదుత్యమ్ చిత్రమ్ నమో మిత్రస్య విభ్రాద్ బృహత్ ఇతి సూక్తాని జపిత్వా ఛన్దాంసి విశ్రామయన్త్యర్ధషష్ఠాన్ మాసాన్ ౩ అధీయీరంశ్చేదహోరాత్రముపరమ్య ప్రాధ్యయనమ్ ౪

అథ నవమః ఖణ్డః అథోఽపరమమ్ ౧ ఉత్పాతేష్వాకాలికమ్ ౨ అన్యేష్వద్భుతేషు చ ౩ విద్యుత్స్తనయిత్నువర్షేషు త్రిసన్ధ్యమేకాహమ్ ౪ శ్రాద్ధభోజనే ౫ దశాహమఘేషు చ సూతకేషు చ ౬ చతుర్దశ్యమావాస్యయోః ౭ అష్టకాసు ౮ వాసరేషు నభ్యేషు చ ౯ ఆచార్యే చోపరతే దశాహమ్ ౧౦ శ్రుత్వా త్రిరాత్రమ్ ౧౧ తత్పూర్వాణాం చ ప్రతిగ్రహే శ్రాద్ధే ౧౨ సబ్రహ్మచారిణి సమేత్య ౧౩ ప్రేతమనుగమ్య పితృభ్యశ్చ నిధాయ పిణ్డాన్ నిశామ్ ౧౪ సన్ధ్యాయామ్ ౧౫ పర్వసు ౧౬ అస్తమితే ౧౭ సామశబ్దే ౧౮ శ్మశానే ౧౯ శూద్రసంనికర్షే ౨౦ గ్రామారణ్యే ౨౧ అన్తఃశవే గ్రామే ౨౨ అదర్శనీయాశ్రవణీయానిష్టాఘ్రాణే ౨౩ అతివాతేఽభ్రే వర్షతి ౨౪ రథ్యాయామ్ ౨౫ బాణశబ్దే ౨౬ రథస్థః ౨౭ శూద్రవచ్ఛని ౨౮ వృక్షారోహణే ౨౯ అవటారోహణే ౩౦ అప్సు ౩౧ క్రన్దత్యామ్ ౩౨ ఆర్తౌ ౩౩ నగ్నః ౩౪ ఉచ్ఛిష్టః ౩౫ సంక్రమే ౩౬ కేశశ్మశ్రువాపన ఆ స్నానాత్ ౩౭ ఉత్సాదనే ౩౮ స్నానే ౩౯ అభ్యఞ్జనే ౪౦ సంవేశనే సూతికోదక్యాభ్యామ్ ౪౧ అవహితపాణిః ౪౨ సేనాయామ్ ౪౩ అభుఞ్జతి బ్రాహ్మణే ౪౪ గోషు చ ౪౫ అతిక్రాన్తేష్వధీయీరన్ ౪౬ ఏతేషాం యది కిఞ్చిదకామమభ్యాభవేత్ ప్రాణానాయమ్యాదిత్యం నిరీక్ష్యాతః పరమధీయీత ౪౭ విద్యుత్స్తనయిత్నువర్షవర్జం కల్పే ౪౮ వర్షవర్జమర్ధషష్ఠేషు చ ౪౯ తదప్యేతత్ అన్నమాపో మూలఫలం యచ్చాన్యచ్ఛ్రాద్ధికం భవేత్ ప్రతిగృహ్యాప్యనధ్యాయః పాణ్యాస్యా బ్రాహ్మణాః స్మృతాః ఇతి ౫౦ న్యాయోపేతేభ్య ఏవావర్తయేత్ ౫౧ ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్యః ప్రత్యఙ్ముఖ ఇతరః ౫౨ ద్వౌ వా ౫౩ భూయాంసస్తు యథాసనమ్ ౫౪ అధీహి భో ఇత్యుక్త్వా ఆచార్యః ఓమితీతరః ప్రతిపద్యాధీయీత ౫౫ అధీత్యోపసంగృహ్య విరతాః స్మ భో ఇత్యుక్త్వా యథార్థమ్ ౫౬ విసృష్టం విరామస్త్వావదిత్యేకే ౫౭

నాధీయీతారమన్తరా గమయేదాత్మానం పరిహరన్తోఽధీయీరన్ ౫౮ యది చేద్ దోషః స్యాత్ త్రిరాత్రముపోష్యాహోరాత్రం వా సావిత్రీం చాభ్యావర్తయిత్వా యావచ్ఛక్నుయాత్ ౫౯ దణ్డస్యాన్తరాగమనే బ్రా హ్మణాయ యత్ కిఞ్చిదద్యాత్ । అతః పరమధీయీత ౬౦

అథ దశమః ఖణ్డః అథాతో వైశ్వదేవః ౧ వైశ్వదేవస్య సిద్ధస్య సాయంప్రాతర్గృహ్యేఽగ్నౌ జుహుయాత్ ౨ మహాన్తం కోశమితి త్రిః పర్యుక్షతి సర్వత్ర ౩ అగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహా భరద్వాజధాన్వన్తరయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా అనుమత్యై స్వాహా శ్రియై స్వాహా సరస్వత్యై స్వాహా విష్ణవే స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా సర్వాభ్యో దేవతాభ్యః స్వాహా అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ఇతి హుత్వైతాసాం దేవతానామ్ । అథ వాస్తుమధ్యే బలిం హరేత్ ౪ ఏతాభ్యశ్చైవ దేవతాభ్యో నమో బ్రహ్మణే బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ వాస్తోష్పతయే నమః ౫ అథ దిశాం ప్రదక్షిణం యథారూపం నమ ఇన్ద్రాయ ఐన్ద్రేభ్యశ్చ నమో యమాయ యామ్యేభ్యశ్చ నమో వరుణాయ వారుణేభ్యశ్చ నమః సోమాయ సౌమ్యేభ్యశ్చ నమో బృహస్పతయే బార్హస్పత్యేభ్యశ్చ ౬ నమో మరుద్భ్యోఽశ్విభ్యాం నమశ్ఛన్దోభ్య ఋషిభ్యశ్చ ఇత్యపరాజితాయాం దిశి ౭ నమస్సాధ్యాయాగ్నయే నమో నిర్ఋత్యై నమో వాయవే నమో రుద్రాయ ఇతి ప్రదక్షిణమేవ ౮ అథాదిత్యమణ్డలే నమోఽదితయే ఆదిత్యేభ్యశ్చ నమో నక్షత్రేభ్య ఋతుభ్యో నమో మాసేఽభ్యోఽర్ధమాసేభ్యశ్చాహోరాత్రేభ్యశ్చ సంవత్సరేభ్యః పూష్ణే పథికృతే ధాత్రే విధాత్రే ఇతి ౯ మరుద్భ్యశ్చైవ దేహనేషు ౧౦ నమ ఓషధివనస్పతిభ్యః ఇత్యులూఖలే నమః పర్జన్యాయాద్భ్యః ఇతి మణికే ౧౧ విష్ణవే దృషది ౧౨ నమః శ్రియై శయ్యాయాః శిరసి ౧౩ పాదతో భద్రకాళ్యై ౧౪ అనుగుప్తే దేశే నమో మిత్రాయ ౧౫ నమో విజ్ఞాతాభ్యో దేవతాభ్యః ఇత్యుత్తరతో ధనపతయే చ ౧౬ అథాన్తరిక్షే నక్తంచరేభ్యో నమః ఇతి సాయమ్ ౧౭ అహశ్చరేభ్యో నమః ఇతి ప్రాతః ౧౮ యే దేవాసః ఇతి చ ౧౯ అథ ప్రాచీనావీతీ దక్షిణతః శేషం నినయేత్ యేఽగ్నిదగ్ధాః ఇతి ౨౦ దేవర్షిపితృగణేభ్యో దత్త్వాతిథిమాకాఙ్క్షేద్ ఆ గోదోహాత్ ౨౧ యద్యతిథిరాగచ్ఛేద్ యథాశక్తి పాద్యమాసనమన్నం దత్త్వా శ్రోత్రియం భోజయేత్ ౨౨ బ్రహ్మచారిణే వా భిక్షాం దద్యాత్ ౨౩ అనన్తరం సువాసినీం గర్భిణీం బాలాన్ స్థవిరాంశ్చ భోజయేత్ ౨౪ శ్వభ్యశ్చ శ్వపాకేభ్యశ్చ వయోభ్యశ్చావపేద్ భూమావితి ౨౫ నానవత్తమశ్నీయాత్ ౨౬ నైకః ౨౭ న పూర్వమ్ ౨౮ తదప్యేతదృషిరాహ ౨౯ మోఘమన్నం విన్దతే అప్రచేతాస్సత్యం బ్రవీమి వధ ఇత్స తస్య నార్యమణం పుష్యతి నో సఖాయం కేవలాఘో భవతి కేవలాదీ ఇతి ౩౦ షణ్ణామర్ఘ్యాణామన్యతమ ఆగచ్ఛేద్ గోపశుమజమన్యద్వా యత్సామాన్యతమం మన్యేతతత్కుర్వీత ౩౧ ఆచార్యాయాగ్నేయః ఋత్విజే బార్హస్పత్యో వివాహ్యాయ ప్రాజాపత్యో రాజ్ఞ ఐన్ద్రః ప్రియాయ మైత్రః స్నాతకాయైన్ద్రాగ్నః ౩౨ యద్యసకృత్సంవత్సరస్య సోమేన యజేత కృతార్ఘ్యా ఏవైనం యాజయేయుః ౩౩ నాకృతార్ఘ్యాః ౩౪ తదపి భవతి మధుపర్కే చ సోమే చ పితృదైవతకర్మణి అత్రైవ పశవో హింస్యా నాన్యత్రేత్యబ్రవీన్మనుః ఆచార్యశ్చ పితా చోభౌ సఖా చానతిథిర్గృహే తే యద్విదధ్యుస్తత్కుర్యాదితి ధర్మో విధీయతే నైకగ్రామీణమతిథిం విప్రోష్యాగతమేవ వా

ఉపస్థితం గృహం విద్యాద్భార్యా యత్రాగ్న యోఽపి వా నోపవాసః ప్రవాసేఽస్తి పత్నీ ధారయతే వ్రతమ్ పుత్రో భ్రాతాథ వా శిష్యః పత్నీ వాథ బలిం హరేత్ అగ్ని హోత్రం బలీవర్దాః కాలే చాతిథిరాగతః బాలాశ్చ కులవృద్ధాశ్చ నిర్దహన్త్యవమానితాః దేవతాః పితరో నిత్యం గచ్ఛన్తి గృహమేధినమ్ భాగార్థమతిథిశ్చాపి తేభ్యో నిర్వప్తుమర్హతి సిలాన్ఉఞ్ఛయమానస్య అగ్ని హోత్రం చ జుహ్వతః సర్వం సుకృతమాదత్తే బ్రాహ్మణోఽనర్చితో వ్రజన్ ఔదపాత్రాత్తు దాతవ్యమా కాష్ఠాజ్జుహుయాదపి ఆ సూక్తాదానువాకాద్వా బ్రహ్మయజ్ఞో విధీయతే ఏతే పఞ్చ మహాయజ్ఞా వర్తన్తే యస్య నిత్యశః స ముక్తః సర్వపాపేభ్యో నాకపృష్ఠే మహీయతే వైశ్వదేవమిమం యే చ సాయంప్రాతః ప్రయుఞ్జతే తదర్థైరాయుషా కీర్త్యా ప్రజాభిశ్చ సమృధ్నుయుః ఇతి ౩౫

అథ ఏకాదశః ఖణ్డః అహరహరాచార్యాయాభివాదయీత ౧ అభిగమ్య గురుభ్యశ్చ ౨ సమేత్య శ్రోత్రియాయ ప్రోష్య ప్రేత్యేత్యాశ్రోత్రియాయ ౩ అసావాహం భో ఇత్యాత్మనో నామ నిర్దిశ్య వ్యత్యస్య పాణీ దక్షిణేన దక్షిణం సవ్యేన సవ్యం దక్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాముపసంగృహ్య పాదౌ ౪ అసా ఉ ఇత్యస్య పాణీ సంగృహ్య ఆశిషమాశాస్తే ౫ నావృతో యజ్ఞే న ధర్మార్థం జుగుప్సేత ౬ న జనసమవాయం గచ్ఛేత్ ౭ నోపర్యుద్ధిశేత్ సమేత్యాత్ర ౮ అనాక్రోశకోఽపిశునః ౯ అకులం కులః ౧౦ నైతిహః ౧౧ నైకశ్చరేత్ ౧౨ న నగ్నః ౧౩ నావహితపాణిః ౧౪ దేవకులాయతనాని ప్రదక్షిణమ్ ౧౫ న హసేత్ ౧౬ న ధావేత్ ౧౭ న నిష్ఠీవేత్ ౧౮ న కణ్డూయేత్ ౧౯ మూత్రపురీషే నావేక్షేత ౨౦ అవకుణ్ఠ్యాసీత ౨౧ యద్యేకవాసా యజ్ఞోపవీతం దక్షిణే కర్ణే కృత్వా ౨౨ నాదిత్యాభిముఖః ౨౩ న జఘనేన ౨౪ నానన్తర్హితాయాం భూమౌ ౨౫ న వృక్షమారోహేత్ ౨౬ న కూపమవేక్షేత ౨౭ నైకో వనం గచ్ఛేత్ ౨౮ నావి ధువనం గచ్ఛేత్ ౨౯ న త్వేవ శ్మశానమ్ ౩౦ సవస్త్రోఽహరహరాప్లువీత ౩౧ అప్లుత్యోదకోఽన్యద్వస్త్రమాచ్ఛాదయీత ౩౨ న నగ్నాం స్త్రియం నిరీక్షేత ౩౩ నాదిత్యం సన్ధివేలయోః ౩౪ అనాప్తమ్ ౩౫ అకార్యకారిణమ్ ౩౬ ప్రేతస్పర్శినమ్ ౩౭ సూత్తికోదక్యాభ్యాం న సంవదేత ౩౮ నోద్ధృతతేజాంసి భుఞ్జీత ౩౯ న యాతయామైః కార్యం కుర్యాత్ ౪౦ న సహ భుఞ్జీత ౪౧ న శిష్టమ్ ౪౨ పితృదేవతాతిథిభృత్యానాం శిష్టం భుఞ్జీత ౪౩ సిలముఞ్ఛమయాచితప్రతిగ్రహః సాధుభ్యో యాచతో వా యాజనమధ్యాపనం వృత్తిః ౪౪ పూర్వం పూర్వం లఘీయః ౪౫ అసంసిద్ధమానాయాం వైశ్యవృత్తిర్వా ౪౬ అప్రమత్తః పితృదైవతకార్యేషు ౪౭ ఋతౌ స్వదారగామీ ౪౮ న దివా స్వపీత ౪౯ న పూర్వాపరరాత్రేషు ౫౦ అహరహః స్వాధ్యాయశీలః ౫౧ సత్యవాదీ ౫౨ నిత్యోదకీ ౫౩ నిత్యయ జ్ఞోపవీతీ ౫౪ న విరహేదాచార్యమన్యత్ర నియోగాత్ ౫౫ అనుజ్ఞాతో వా ౫౬

అథ ద్వాదశః ఖణ్డః షడ్వింశతిభిః కారణైః ఖలు భో బ్రాహ్మణేనాధ్యేతవ్యం భవత్యపరిమితైర్వా ౧ తద్యథా కులే జాతః ౨ శక్తిమాన్ ౩ పూర్వే చాభిరూపా ఆసన్ ౪ సాధ్వాచరితం చైతత్ ౫

ఋణం చైత్ర్ద్రాహ్మణస్య ౬ కర్మణామధ్యయనం శుభతరమ్ ౭ అధీత్య చ కార్యాకార్యే జ్ఞాస్యామి ౪ విద్వాంసశ్చ సర్వత్ర పూజ్యన్తే ౯ శిష్యాశ్చ శుశ్రూషన్తే ౧౦ మహయన్తి చ సర్వత్ర ౧౧ సర్వత్ర గతిమాన్ భవిష్యామి ౧౨ యక్ష్యామి ౧౩ యాజయిష్యామి ౧౪ లక్షణీయో భవిష్యామి ౧౫ హవీంషి చ సుసంస్కృతాని భోక్ష్యామి ౧౬ మయా చ స్వాధ్యాయవతా మాతాపితరౌ స్వర్గే లోకే సుఖమేధిష్యతే ౧౭ బ్రహ్మచర్యేణ చాయుష్మాన్ వర్చస్వీ భవిష్యామి ౧౮ స్వాధ్యాయేన క్షిప్రం పాప్మానమపహన్యామితి చ ౧౯ స్వాధ్యాయవతః సర్వే లోకాః ౨౦ నాప్రాప్యం తస్య కిఞ్చిత్ ౨౧ న తస్య పునరావృత్తిః ౨౨ మన్త్రబ్రాహ్మణయోః వేదశబ్దః ౨౩ వేదో హి ధర్మమూలమ్ ౨౪ అచోరహరణీయం చ బ్రహ్మ ౨౫ ఏకైకా చర్క్ సమ్యగధీతా కామధుగ్భవతి ౨౬ యం యం క్రతుమధీతే తేన తేన చేష్టం భవిష్యతీతి ౨౭ తదపి శ్లోకాః ౨౮ కేతుమాన్ లఘిమాన్ దక్షో మిత్రవాన్ ఘృతిమాన్ శుచిః శీలవాన్ శ్రుతవాన్ దాన్తో భవేద్విపఙ్క్తిపావనః ౨౯ చోరరాజాగ్న్యుదకేభ్యః సదా సఞ్చయినాం భయమ్ నిర్భవాస్తు సుఖం వైద్యాశ్చరన్త్యక్షయ్యవృత్తయః ౩౦ తదేతత్పుష్కలం వాక్యం వేదజ్ఞానప్రయోజనమ్ కుర్యాదధ్యయనే యత్నం సత్యవాదీ జితేన్ద్రియః ఇతి ౩౧ తదప్యేతదృషిరాహ ౩౨ యో జాగార తమృచః కామయన్తే యో జాగార తము సామాని యాన్తి యో జాగార తమయం సోమ ఆహ తవాహమస్మి సరవ్యే న్యోకాః ఇతి ౩౩

అథ త్రయోదశః ఖణ్డః రోహిణ్యాం కృషికర్మాణి కారయేత్ ౧ ప్రాచ్యాం క్షేత్రమర్యాదాయాం ద్యావాపృథివీయం బలిం హరేత్ ౨ గోమయేన పరిమణ్డలం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రాగగ్రేషు నవేషు కుశేషు ద్యావాపృథివీభ్యాం నమః ఇత్యపో దద్యాత్ ౩ ఏవమేవ గన్ధమాల్యధూపదీపానామ్ ౪ పయసౌదనం వా ౫ నమో ద్యావాపృథివీభ్యాం నమః ఇతి చోపస్థానమ్ ౬ న నిత్యం పరిస్తరణమ్ ౭ యథాసమామ్నాతో వా వికల్పః ౮ తచ్ఛేషేణ బ్రాహ్మణాన్ తర్పయతి ౯ ప్రథమయోగే సీరస్య బ్రాహ్మణః సీరం స్పృశేత్ శునం నః ఫాలాః ఇతి ౧౦ క్షేత్రస్య పతినా ఇతి సూక్తమనుబ్రూయాత్ ౧౧ కృతాం పరిహాప్య ౧౨ ఉదకం పరిష్యన్ స్వస్త్యయనం కరోతి ౧౩ ఉదకాఞ్జలీన్ త్రీనప్సు జుహోతి ౧౪ సముద్రాయ వయునాయ నమో వరుణాయ నమో వారుణాయ ధర్మపతయే నమో నమస్సర్వాసాం నదీనాం సర్వాసాం పిత్రే విశ్వకర్మణే మర్త్యం హవిర్జుషతామితి జపిత్వా ౧౫ ప్రతీపం స్రవన్తీభ్య ఉదీచం స్థావరాభ్యః ౧౬ తరంశ్చేద్ భయం శఙ్కేత వాసిష్ఠం జపేత్ సముద్రజ్యేష్ఠాః ఇత్యేతత్ సూక్తం ప్లవమ్ ౧౭

vఅథ చతుర్దశః ఖణ్డః అథ మాసి మాసి పితృభ్యో దద్యాత్ ౧ బ్రాహ్మణాన్ వేదవిదుషోఽయుగ్మాన్ త్ర్యవరార్ధ్యాన్ పితృవదుపవేశ్యాయుగ్మాన్యుదపాత్రాణి తిలైరవకీర్య బ్రాహ్మణానాం పాణిషు నినయేత్ ౨ అత ఊర్ధ్వమలఙ్కృతానామగ్న్యాగ్నౌ కృత్వాన్నం చ అసావేతతత్తే ఇత్యనుదిశ్య భోజయేత్ ౩ భుఞ్జానేషు మహావ్యాహృతయః సావిత్రీం

మధువాతీయాః పితృదేవత్యాః పావమానీర్జపేద్ యథోత్సాహమన్యత్ ౪ భుక్తవత్సు పిణ్డాన్ దద్యాత్ ౫ పురస్తాదేకే ౬ పిణ్డాన్ తత్పశ్చిమేన పత్నీనాం కిఞ్చి దన్తర్ధాయ ౭ బ్రాహ్మణానాం శేషం నివేదయేత్ ౮ అగ్నౌకరణాది పిణ్డపితృయజ్ఞేన కల్పో వ్యాఖ్యాతః ౯ సూత్రాణి దత్త్వాఞ్జనాభ్యఞ్జనగన్ధపుష్పధూపదీపాంశ్చ ప్రతిపిణ్డం దద్యాత్ ౧౦ అథాత ఏకోద్దిష్టమ్ ౧౧ ఏకం పవిత్రమ్ ౧౨ ఏకమర్ఘ్యమ్ ౧౩ ఏకపిణ్డమ్ ౧౪ నాగ్నౌకరణమ్ ౧౫ అభిరమ్యతామితి విసర్గః ౧౬ సంవత్సరమేవం ప్రేతః ౧౭ చతుర్థవిసర్గస్తు ౧౮ వృద్ధిపూర్తేషు యుగ్మాన్ భోజయేత్ ౧౯ ప్రదక్షిణముపచారః ౨౦ యవైస్తిలార్థః

అథ పఞ్చదశః ఖణ్డః ఊర్ధ్వమాగ్రహాయణ్యాస్తిస్రోఽష్టమీష్వష్టకాస్వపరపక్షేషు ౧ తాసాం ప్రథమాయాం శాకం జుహోతి ఇయమేవ సా యా ప్రథమా వ్యౌచ్ఛదన్తరస్యాం చరతి ప్రవిష్టా వధూర్జజాన నవకం జనిత్రీ త్రయ ఏనాం మహిమానః సచన్తాం స్వాహా ఇతి ౨ అథ స్విష్టకృతః యస్యాం వైవస్వతో యమస్సర్వే దేవాస్సమాహితాః అష్టకా సర్వతోముఖీ సా మే కామానతీతృపత్ ఆహుస్తే గ్రావాణో దన్తానూధః పవమానః అర్ధమాసాంశ్చ మాసాంశ్చాఙ్గాని నమస్తే సుమనాముఖి స్వాహా ఇతి ౩ మధ్యమాయాం మాఘ్యా వర్షే చ మహావ్యాహృతయశ్చతస్రో జుహోతి యే తాతృషుః ఇతి చతస్రోఽనుద్రుత్య వపాం జుహుయాత్ వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైనాన్ వేత్థ సుకృతస్య లోకే । మేదసః కుల్యా ఉపస్రుతాస్స్రవన్తి సత్యాస్సన్తు యజమానస్య కామాస్స్వాహా । ఇతి మహావ్యాహృతిభిశ్చతసృభిః యే తాతృషుః ఇతి చతసృభిరష్టావాహుతీః స్థాలీపాకోఽవదానమిశ్రః ౪ అన్తర్హితా గిరయోఽన్తర్హితా పృథివీ మహీ మే దివా దిగ్భ్యశ్చ సర్వాభిరన్యమన్తర్దధే పితృభ్యోఽముష్మై స్వాహా అన్తర్హితా ఋతవోఽహోరాత్రా సుసన్ధికాః అర్ధమాసాశ్చ మాసాశ్చాఙ్గాని నమస్తే సుమనాముఖి స్వాహా యాస్తిష్ఠన్తి యాస్స్రవన్తి యా అద్భిః పరితస్థుషీః అద్భిః సర్వస్య భర్తృభిరన్యతః పితుర్దధేఽముష్మై స్వాహా యన్మే మాతా ప్రలులోభ చరత్యపతివ్రతా రేతస్తత్పితా వృఙ్క్తామాహురన్యోఽవపద్యతామముష్మై స్వాహా ఇతి మహావ్యాహృతీనాం వా స్థానే చతస్రోఽన్యత్రకరణస్య ౫ ఉత్తమాయామపూపాన్జుహోతి ఉక్థ్యశ్చాతిరాత్రశ్చ సద్యస్క్రీశ్ఛన్దసా సహ అన్యే చ క్రతవో దేవా ఋషయః పితరస్తథా ఋతవః సవభూతాని శివాశ్శాన్తాశ్చ మే సదా సన్తు మేఽపూపకృతామష్టకే సమస్తే సుమనాముఖి స్వాహా ఇతి సమానం స్విష్టకృత్ ౬ శ్వోఽన్వష్టక్యాం పిణ్డపితృయజ్ఞావృతా గోపశురజస్థా లీపాకో వా గోగ్రాసమాహరేదపి వా కక్షముదహేదేషా మేఽష్టకా ఇతి ౭ న త్వేవ న కుర్వీత న త్వేవ న కుర్వీత ౮ ఇతి కౌషీతకగృహ్యే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః అథాతశ్శాన్తిం కరిష్యన్ రోగార్తో వా భయార్తో వా అయాజ్యం వా యాజయిత్వా అప్రతిగ్రాహ్యం వా ప్రతిగృహ్య త్రిరాత్రముపోష్యాహోరాత్రం వా సావిత్రీం చాభ్యావర్తయిత్వా

యావచ్చక్షుష్యాద్ గౌరసర్షపకల్కైః స్నాత్వా శుక్లమహతం వా వాసః పరిధాయ స్రవన్తీభిరద్భిరుదకుమ్భం నవం భూర్భువస్స్వః ఇతి పూరయిత్వేతరాభిర్వా గౌరసర్షపదూర్వావ్రీహియవానవనీయ గన్ధమాల్యానాం చ యథోపపాదమగ్నయే స్థాలీపాకస్య హుత్వా సావిత్ర్యా సహస్రాదూర్ధ్వమా ద్వాదశాత్ సహస్రాత్ స్వశక్తితః సంపాతమభిజుహోతి ౧ యావద్వా దోషనివృత్తిః ౨ ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రేషు కుశేషు ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్యాపోహిష్ఠీయాభిస్తిసృభిరభిషిఞ్చేత్ ౩ శుక్లైరలఙ్కృత్య మహావ్యాహృతయః సావిత్రీం స్వస్త్యయనాని చ జపిత్వా ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో రోగేభ్యశ్చ భయేభ్యశ్చ ౪ వ్యాధితశ్చేత్తదశక్తశ్చేత్ పితా భ్రాతా వాచార్యపుత్రశిష్యాణామన్యతమో వాన్వారబ్ధే కుర్యాత్ ౫ ముఞ్చామి త్వా హవిషా జీవనాయ కమితి త్రీణి సూక్తాని జపతి పురస్తాత్ స్వస్త్యయనానామ్ ౬ వరో దక్షిణా ౭ ఏవం గావో గోష్ఠస్య మధ్యే రుద్రాయ స్థాలీపాకస్య హుత్వా రౌద్రమూక్తైరగ్నిముపతిష్ఠతే ౮ సంపాతాభిః సౌమశ్రీభిః సావిత్రీమపరిమితాం జపేద్ వేతసశాఖాభిః కుశముష్టిభిర్వా త్రిః ప్రదక్షిణం ప్రోక్షతి గో సూక్తైరుపస్థానం ముచ్యతే సర్వరోగేభ్యః ౯ అథ బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౦

అథ ద్వితీయః ఖణ్డః శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం హస్తేన శ్రవణేన వా అక్షతసక్తూనాం స్థాలీపాకస్య వా జుహుయాత్ అగ్నయే స్వాహా విష్ణవే స్వాహా శ్రావణ్యై స్వాహా పౌర్ణమాస్యై స్వాహా వర్షాభ్యః స్వాహా ఇతి ౧ లాజానక్షతసక్తూంశ్చ సర్పిషా సన్నీయాగ్నౌ జుహుయాత్ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతయే స్వాహా దివ్యేభ్యః సర్పేభ్యః స్వాహా ఇతి ౨ ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రేషు కుశేషు శుచౌ వా దేశే దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరున్నీయతాం దివ్యాః సర్పా ఉన్నీయన్తామిత్యపో నినయతి । దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిః ప్రలిఖతామ్ దివ్యాః సర్పాః ప్రలిఖన్తామితి ఫణేన వేష్టయతి । దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరనులిమ్పతామ్ దివ్యాః సర్పా అనులిమ్పన్తామ్ ఇతి పన్నగస్య పాత్రాణి నినయతి । దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిస్సుమనస్యతాం దివ్యాః సర్పాస్సుమనస్యన్తామితి సుమనస ఉపహరతి । దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరాచ్ఛాద్యతాం దివ్యాః సర్పా ఆచ్ఛాద్యన్తామితి సూత్రతన్తుముపహరతి । దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరాఞ్జతామ్ దివ్యాః సర్పా ఆఞ్జన్తామితి కుశతరుణేనోపఘాతమఞ్జనస్య కరోతి । దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరీక్షతాం దివ్యాస్సర్పా ఈక్షన్తామిత్యాదర్శేనేక్షయతి । ఏవమాన్తరిక్షాణాం పార్థివానాం దివ్యానాం త్రిస్త్రిరుచ్చైస్తరాం నీచైస్తరాం ఇత్యోదనద్రవ్యేణోపఘాతమా ప్రత్యవరోహాద్రాత్రౌ వాగ్యతస్సోదకం బలిముపహరేత్ ౩ ఉపసర్గః ౪

అథ తృతీయః ఖణ్డః ఆశ్వయుజ్యాం పౌర్ణమాస్యామైన్ద్రం పాయసః ౧ అశ్విభ్యాం స్వాహా అశ్వయుగ్భ్యాం స్వాహా ఆశ్వయుజ్యై పౌర్ణమాస్యై స్వాహా శరదే స్వాహా పశుపతయే స్వాహా

పిఙ్గలాయ స్వాహా ఇతి షట్ పృషాతకస్య ఆ గావో అగ్మన్ ఇతి సూక్తేన ప్రత్యృచం స్థాలీపాకస్య హుత్వా మాతృభిర్వత్సాన్ సంసృజతి తాం రాత్రిమ్ । అథ బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౨

అథ చతుర్థః ఖణ్డః ఆగ్రహాయణ్యాం ప్రత్యవరోహేత్ ౧ రోహిణ్యాం ప్రోష్ఠపదాసు వా ప్రాతః శమీపలాశమధూకాపామార్గశిరీషోదుమ్బరకుశతరుణబదరీణాం చ ౨ తేషాం ముష్టిమాదాయ ౩ సీతాలోష్టం చ ౪ ఉదపాత్రే నిధాయ తస్మిన్నిమజ్జ్య నిమజ్జ్య ౫ ఉప నః శోశుచదఘమితి సూక్తేన త్రిః ప్రదక్షిణం ప్రోక్షతి శరణ్యేభ్యః పాప్మనోఽపహత్యై ౬ ఉత్తరతో నిధాయ ౭ మధుపర్కో దక్షిణా ౮ గ్రీష్మో హేమన్త ఉత నో వసన్తశ్శరదూర్వాస్సువితం నోఽస్తు తేషాం పశూనామృతూనాం శతశారదానాం నివాత ఏషామభయే స్యామ స్వాహా అప శ్వేతపదా జహి పూర్వేణ చాపరేణ చ సప్త చ వారుణీరిమాస్సర్వాశ్చ రాజబాన్ధవైః స్వాహా శ్వేతాయ వైదర్వాయ స్వాహా విదర్వాయ స్వాహా తక్షకాయ వైశాలేయాయ స్వాహా విశాలాయ స్వాహా ఇత్యాజ్యేన ౯ సుహేమన్తః సువసన్తః సుగ్రీష్మః ప్రతిభూషన్తాం సువర్షాః సన్తు నో వర్షాః శరదః శం భవన్తు నః ఇత్యగ్నిముపతిష్ఠతే । స్యోనా పృథివీ భవ ఇతి పృథివీమనుమన్త్ర్య శం నో భవన్తు వాజినః ఇతి శమీశాఖయాభిమృజ్య సముద్రాదూర్మిః ఇత్యభ్యుక్ష్య ప్రస్తరమాస్తీర్య జ్యేష్ఠదక్షిణాపార్శ్వైః సంవిశేరన్ ౧౦ ప్రతి బ్రహ్మన్ ప్రతితిష్ఠామి యజ్ఞే ఇతి దక్షిణైః ౧౧ ప్రతి పశుషు ప్రతితిష్ఠామ్యన్నే ఇతి సవ్యైః ౧౨ ప్రత్యశ్వేషు ప్రతితిష్ఠామి క్షత్రే ఇతి దక్షిణైః ౧౩ ప్రత్యప్సు ప్రతితిష్ఠామ్యమృతే ఇతి సవ్యైః ౧౪ ప్రతి ప్రజాయాం ప్రతితిష్ఠామి పుష్టౌ ఇతి దక్షిణైః ౧౫ ప్రస్తరే తాం రాత్రిం శేరతే ౧౬ ఉదీర్ధ్వం జీవః ఇత్యుత్థాప్య నమో మిత్రస్య ఇత్యాదిత్యముపస్థాయ యథాసుఖమత ఊర్ధ్వమ్ ౧౭ సుత్రామాణమితి శయ్యామారోహేత్ ౧౮ చైత్ర్యాం పౌర్ణమాస్యాం కర్కన్ధుపర్ణాని మిథునానాం చ యథోపపాదం పిష్టస్య కృత్వా ఐన్ద్రాగ్నస్తుణ్డిలో రౌద్రగులికాః ౧౯ లోకతో నక్షత్రాణ్యన్వావృతశ్చ లోకతో నక్షత్రాణ్యన్వావృతశ్చ ౨౦ ఇతి కౌషీతకగృహ్యే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమోఽధ్యాయః

ప్రథమః ఖణ్డః జీవతః కర్మాణి విసమాప్తే చేదభిప్రేయాత్ ౧ మరణాన్తమేకాహేషు ౨ నాస్తి తస్య సమాపనమ్ ౩ ప్రేతమాహితాగ్నిం జ్ఞాత్వాజస్రానగ్నీన్ కుర్వన్తి ౪ విహారం దక్షిణతో విహృత్య ౫ కుశానామేవమగ్రతా ౬ తేష్వేనం గార్హపత్యస్య పశ్చాద్దక్షిణాశిరసం నిపాత్యాన్తరేణ గార్హపత్యాహవనీయావేవం గార్హపత్య ఆజ్యం బిలాప్యోత్పూయ స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వాన్వారబ్ధే ప్రేత ఆహవనీయే జుహోతి పరేయివాంసమిత్యేతయర్చా ౭ ఏవం గార్హపత్యే ౮ ఏవమన్వాహార్యపచనే ౯ అన్వాహార్యపచనే చరుం జీవతణ్డులం శ్రపయన్తి ౧౦ గార్హపత్యే మైత్రావరుణీమామిక్షామ్ ౧౧ అథైనం దక్షిణతః పరిశ్రితే నిపాత్య సంహార్య లోమనఖాని ప్రేతస్యాప్లావ్యాలఙ్కృత్యాహతేన వాససా పరిదధీత ఇదం త్వా వస్త్రం ప్రథమం న ఆగన్ ఇతి ౧౨ అథేతరదపైతి అపైతదూహయదిహాబిభః పురా ఇతి ౧౩ తదస్య పుత్రః

పరిధాయాజరసాద్వసీత ఇష్టాపూర్తమనుసంపశ్య దక్షిణాం యథా తే దత్తం బహుధా విబన్ధుషు ఇతి ౧౪

అథ ద్వితీయః ఖణ్డః అథోల్ముకం గార్హపత్య ఆదీప్యాగ్రతో హరన్తి ౧ అథాజమ్ ౨ అథ రాజగవీమ్ ౩ అథాగ్నీన్ ౪ అథ యజ్ఞపాత్రాణి ౫ అథైనమానీయమానమనుమన్త్రయతే పూషా త్వేతశ్చ్యావయతు ఇత్యేతయా ౬ ద్వితీయయా ద్వితీయమ్ ౭ తృతీయయా తృతీయమ్ ౮ తురీయమధ్వనో గత్వాత్రైనం నిపాత్యాస్య నేదిష్ఠాః కనిష్ఠప్రథమాః సవ్యాన్కేశానుద్గథ్య సవ్యానూరూనాఘ్నానాః సిగ్భిరభిధూన్వన్తః త్రిరపసలం పరీత్య తద్విపర్యాసమేవమేవ ప్రదక్షిణమ్ ౯ దక్షిణతస్త్రీన్ లోష్టానవరుజ్య దక్షిణతో నిధాయ తేషు తూష్ణీం చరోర్మేక్షణేన జుహోతి । ఏవం ద్వితీయమ్ ౧౦ ఏవం తృతీయమ్ ౧౧ అథాత్ర చరుపాత్రం భినత్తి యథోదకం న తిష్ఠేత్ ౧౨ ఆదహనే తూష్ణీం నిధాయ దక్షిణస్యాం దిశి దక్షిణాప్రవణే దక్షిణాప్రాక్ప్రవణేన వా అపేత వీత ఇతి పలాశశాఖయా త్రిః పరిలిఖ్య వాస్తౌ హిరణ్యశకలం నిధాయ దేహి యమరాజ వాస్త్వస్మా ఇత్థంనా మధేయాయ ఇతి గృహీత్వా వాస్తు ప్రాగ్ దక్షిణాం చితిం చిత్వా ౧౩

అథ తృతీయః ఖణ్డః పశ్చాన్నిధాయ గార్హపత్యం దక్షిణతో దక్షిణాగ్నిం పురస్తాదాహవనీయమ్ ౧ పశ్చాద్దక్షిణతో వా గామనుస్తరణీమ్ ౨ జీవన్త్యా వృక్కౌ పృష్ఠత ఉద్ధృత్య సంజ్ఞప్తాయా వా దక్షిణాగ్నౌ కోష్ఠౌ కృత్వా అతి ద్రవ ఇత్యృగ్భ్యాం పాణయోరాధాయ ౩ ఆమిక్షాం చ ౪ అగ్నేర్వర్మ ఇతి వపయా ముఖం ప్రచ్ఛాద్యాన్తరేణ గార్హపత్యాహవనీయౌ హృత్వోత్తానం చితే నిపాత్య ౫ ఉత్తరతః పత్నీముపసంవేశ్య ఉదీర్ష్వ నారి ఇత్యుత్థాప్య ప్రాణాయతనేషు హిరణ్యశకలం నిధాయ ఘృతేన వాభిఘార్య ౬ పాత్రాణి యునక్తి ౭ దక్షిణే పాణౌ జుహూమ్ ౮ ఉపభృతం సవ్యే ౯ ధ్రువామురసి ౧౦ అగ్నిహోత్రహవణీం కణ్ఠే ౧౧ స్రువౌ నాసికయోః ౧౨ ప్రాశిత్రహరణం దక్షిణే శ్రోత్రే ౧౩ ప్రణీతాప్రణయనం సవ్యే ౧౪ శిరసి కపాలాని ౧౫ దత్సు గ్రావ్ణః ౧౬ ఉదరే సమవత్తధానీమ్ ౧౭ పార్శ్వయోః పాత్ర్యౌ ౧౮ స్ఫ్యం దక్షిణే పార్శ్వే ౧౯ సవ్యే కృష్ణాజినమ్ ౨౦ ఉపస్థేఽరణీ ౨౧ ఊర్వోరష్ఠీవతోశ్చోలూఖలముసలే ౨౨ పత్తోఽగ్నిహోత్రపాత్రాణి ౨౩ తాని ఘృతేన పృషదాజ్యేన వా పూరయిత్వాభిఘార్యాజం బధ్నీయాద్ దర్భమయేనాబలేన వా ౨౪ అజం ద్రవన్తమనుమన్త్రయతే అజో భాగః ఇతి ౨౫ అయం వై త్వమస్మాదయం తే యోనిస్త్వమస్య యోనిః । పితా పుత్రస్య లోకకుజ్జాతవేదః । వహస్వైనం సుకృతాం యత్ర లోకః । అయం వై త్వామజనయదయం త్వయి జాయతామసౌ స్వాహా ఇతి స్రువేణ హుత్వోదఙ్ఙుత్క్రామన్తి ౨౬ ఉపోషన్త్యగ్నిభిః ౨౭ ప్రగృహ్యోల్ముకేన మైనమగ్నే విదహః ఇతి సంప్రదీప్తే దశ జపిత్వా సవ్యావృత్తోఽనవేక్షమాణాః ప్రాగుదఞ్చః ప్రక్రాన్తాన్మృత్యోః పదమిత్యనుమన్త్రయతే ద్వాభ్యామ్ ౨౮ ఆచార్యస్య చ మాతాపిత్రోర్వపిత్వా తీర్థం గత్వా తస్య పశ్చాత్ తిర్యక్ త్రీనున్మృజ్య తేష్వశ్మనో నిధాయ పలాశశాఖే గ్రన్థిం కృత్వా

తయోరధోఽతిక్రామన్తి ౨౯ దేవస్య సవితుః పవిత్రం సహస్రధారం వితతమన్తరిక్షే యేనాపునదిన్ద్రమనార్తమార్త్యై తేనాహం సర్వతనుం పునామి ఇత్యనుమన్త్ర్య ఏతాన్ పృథగ్ జఘన్యః శాఖే వ్యత్యస్యేత్ ౩౦ యా రాష్ట్రాత్పన్నాదుపయన్తి శాఖా అభీవృతా నృపతిమిచ్ఛమానాః ధాతుస్థాః సర్వాః పవనేన శుద్ధాః పూతా భవత యజ్ఞియాసః ఇతి ౩౧

అథ చతుర్థః ఖణ్డః ఆపో హిష్ఠా స నా చ సోమ ఇత్యుదకం స్పృశన్తి సూక్తాభ్యామ్ ౧ శిరసి గోమయం కృత్వా శుష్కమనుస్రోతసమనుపనిమజ్జన్తోఽసన్తాపమానాః ౨ ఆపో అస్మాన్ ఇత్యాకృష్యోదకం ప్రసిఞ్చేయుః ఏతత్త ఉదకమపోఽసౌ ఇత్యపో భూమౌ నిషిఞ్చన్తి త్రిరుపస్పృశ్యోపస్పృశ్య ౩ సఞ్చిత్వాపి ౪ ఏకైకామన్యత్రోభయతః కాల ఆ ప్రదానాత్ ౫ గ్రామం గత్వా ద్వార్యుదపాత్రే దూర్వాయవసర్షపానోప్యార్ద్రగోమయే నిధాయ అశ్మన్వతీః ఇత్యభ్యక్తమశ్మానముదపాత్రం చ సంమృశతి ౬ తచ్చక్షుః ఇత్యాదిత్యముపస్థాయ రాత్రౌ చేతనర్చాగ్నిముపస్థాయ ౭ తన్తూన్ వా దశాసు బధ్వా ౮ అధఃశయ్యా హవిష్యభక్షతా ప్రత్యూహనం చ కర్మణామేకరాత్రం త్రిరాత్రం నవరాత్రం వా ౯ నాఘాహాని వర్ధయేయురితి హ స్మాహ కౌషీతకిః ౧౦

అథ పఞ్చమః ఖణ్డః ఆ వా సంచయనాద్వ్రతాని ౧ అపరపక్షే సఞ్చినోతి ౨ అశాన్తేఽగ్నౌ వేకే ౩ గత్వా దహనం దక్షిణతోఽఙ్గారాన్నిరూహ్యాహుతీస్తిస్రో జుహోతి అవసృజ పునరగ్నే ఇత్యేతాభిస్తిసృభిః ౪ ఉదుమ్బరశాఖాభిః క్షీరోదకైరభ్యవోక్షతి యం తే అగ్నిం మన్థామ వృషభాయేచ పక్తవే ఇమం తం శమయామసి క్షీరేణ చోదకేన చ యం త్వమగ్నే సమదహస్తము నిర్వాపయా పునః కియాంమ్బ్వత్ర రోహతు పాకదూర్వా వ్యల్కశా శీతికే శీతికావతి హ్లాదికే హ్లాదికావతి మణ్డూక్యా సు సఙ్గమేమం స్వగ్నిం శమయ ౫ శం తే స్రవన్తీస్తన్వాపః శము తే సన్తు కూప్యాః । శం తే ధన్వన్యా ఆపః శము తే సన్తు నృప్యాః శం తే సముద్రియా ఆపః శము తే సన్తు వర్ష్యాః శం తే నీహారో వర్షతు శము కృష్యావశీయతామ్ ఇత్యద్భిరభ్యుపోక్షతి ౬

అథ షష్ఠః ఖణ్డః పురాణే కుమ్భే శరీరాణ్యోప్య ఉపసర్ప మాతరమితి తిసృభిరరణ్యే నిఖనన్తి ౧ ఉత్తే స్తభ్నామి ఇతి లోష్టేనాపిధాయ ౨ ప్రవసతస్తు ప్రేతస్యాపి వాన్యవత్సాయాః పయసా తూష్ణీంన్యాయమగ్నిహోత్రమ్ ౩ అధస్తాద్ధారణం సమిధః ౪ ఆ శరీరాణాం అఙ్గమాదదర్శనే శరీరాణాం చత్వారింశచ్ఛిరసి గ్రీవాయాం దశాంసాన్వాంసయోః బాహుభ్యాం శతమఙ్గులీభిర్దశోరసి త్రింశజ్జఠరే వింశతిః షళ్ వృషణయోః శిశ్నే చత్వార్యూరుభ్యాం శతం త్రింశజ్జానుజఙ్ఘాష్ఠీవతోః పాదతోఽఙ్గులీభిర్దశ । ఏవం త్రీణి షష్టిశతాని పలాశవృన్తానామాహృత్య పురుషాకృతిం కృత్వోర్ణాసూత్రైః పరివేష్ట్య యవచూర్ణైః పరిలిప్య సర్పిషా సన్నీయ

దీపనప్రభృతి సమానమ్ ౫ ఇచ్ఛన్పత్నీం పూర్వమారిణీమగ్నిభిః సంస్కృత్య సాన్తపనేన వాన్యామానీయ తతః పునరాదధీత ౬

అథ సప్తమః ఖణ్డః వ్రతాపవర్గే శ్రాద్ధకర్మ యథాశ్రాద్ధమ్ ౧ అయమోదనః కామదుఘోస్త్వనన్తోఽక్షీయమాణః సురభిః సర్వకామీ స త్వోపతిష్ఠత్వజరో నిత్యపూతః స్వధాం దుహానో మహతీం తర్పయత్వసౌ ఇత్యేకపిణ్డస్య ౨ అఞ్జనాభ్యఞ్జనప్రభృతి సమానమ్ ౩

అథ అష్టమః ఖణ్డః తస్యాపవర్గే పరిధికర్మ ౧ ఆనళుహం లోహితం చర్మ ప్రాగ్గ్రీవం వోదగ్గ్రీవం వోత్తరలోమ పశ్చాదగ్నేరుపస్తీర్య తస్మిన్నుపవిశ్య ౨ అన్తరేణాగ్నిమేతాంశ్చాశ్మానం నిదధాతి ౩ శమ్యాః పరిధీన్ కృత్వా శమీమయమిధ్మం పాలాశం వారుణేన స్రువేణ కంసేన వా జుహోతీత్యుపస్థకృతః సమన్వారబ్ధేషు ౪ ఇమం జీవేభ్యః పరైతు మృత్యురమృతం న ఆగన్ వైవస్వతో అభయం నః కృణోతు పర్ణం వనస్పతేరివాభినశ్శీయతాం రయిః సచతాం నః శచీపాతః యాశ్చారుణేః దశాన్వాధాన ఇతి అప నః శాశుచదఘమితి సప్త అగ్నే నయ యస్త్వా హృదా త్వం నో అగ్నే అధరాదుదక్తాత్ ఇతి ద్వాదశ హుత్వా యథాహని ఇతి దక్షిణమంసం ద్వాభ్యాం సమీక్ష్యాఞ్జనం సర్పిషా సన్నీయ దర్భపిఞ్జూలైః స్త్రీణామక్షీణ్యనక్తి ఇమా నారీః ఇతి సకృన్మన్త్రేణ ద్విస్తూష్ణీమ్ ౫ బ్రాహ్మణస్య బాహుమన్వారబ్ధాం వా గోర్వా పుచ్ఛముత్తిష్ఠతోఽనుమన్త్రయతే ఉత్తిష్ఠ బ్రహ్మణస్పతే ఇతి ౬ అనడ్వానహతం వాసః కంసశ్చ దక్షిణా ౭ దక్షిణాతో వా చిత్తమ్ ౮ ని వర్తధ్వమితి సూక్తేన ప్రత్యేనాః ప్రదక్షిణమగ్నిం ప్రదక్షిణం త్రిః పర్యేతి ౯ ప్రత్యేనసి పరిధికర్మ ౧౦ ఏష ఏవ బానాహితాగ్నేః కల్పః ౧౧ రాజగవీమామిక్షాముల్ముకముద్ధృత్య సర్వమన్యత్సమానం సర్వమన్యత్సమానమ్ ౧౨ ఇతి కౌషీతకగృహ్యస్య పఞ్చమోఽధ్యాయః కౌషీతకగృహ్యశ్చ సమాప్తః

ఖాదిరగృహ్యసూత్రమ్ ద్రాహ్యాయణగృహ్యసూత్రమ్

అథాతో గృహ్య కర్మాణి ౧ ఉదగయనపూర్వపక్షపుణ్యాహేషు ప్రాగావర్తనాదహ్నః కాలోఽనాదేశే ౨ అపవర్గే యథోత్సాహం బ్రాహ్మణానాశయేత్ ౩ యజ్ఞోపవీతమ్ ౪ సౌత్రమ్ ౫ కౌశం వా ౬ గ్రీవాయాం ప్రతిముచ్య దక్షిణం బాహుముద్ధృత్య యజ్ఞోపవీతీ భవతి ౭ సవ్యం ప్రాచీనావీతీ ౮ త్రిరాచమ్యాపో ద్విః పరిమృజీత ౯ పాదావభ్యుక్ష్య శిరోఽభ్యుక్షేత్ ౧౦ ఇన్ద్రియాణ్యద్భిస్సంస్పృశేత్ ౧౧ అన్తతః ప్రత్యుపస్పృశ్య శుచిర్భవతి ౧౨ ఆసనస్థానసంవేశనాన్యుదగగ్రేషు దర్భేషు ౧౩ ప్రాఙ్ ముఖస్య ప్రతీయాత్ ౧౪ పశ్చాదగ్నేర్యత్ర హోమస్స్యాత్ ౧౫ సహశిరసం స్నానశబ్దే ౧౬ దక్షిణేన పాణినా కృత్యమనాదేశే ౧౭ మన్త్రాన్తమవ్యక్తం పరస్యాదిగ్రహణేన విద్యాత్ ౧౮ స్వాహాన్తా మన్త్రా

హోమేష ౧౯ పాకయజ్ఞ ఇత్యాఖ్యా యః కశ్చైకాగ్నౌ ౨౦ తత్రర్త్విగ్బ్రహ్మా సాయంప్రాతర్హోమవర్జమ్ ౨౧ స్వయం హౌత్రమ్ ౨౨ దక్షిణతోఽగ్నేరుదఙ్ముఖస్తూష్ణీమాస్తే బ్రహ్మాఽఽ హోమాత్ప్రాగగ్రేషు ౨౩ కామం త్వధియజ్ఞం వ్యాహరేత్ ౨౪ అయజ్ఞియాం వా వ్యాహృత్య మహావ్యాహృతీర్జపేత్ ౨౫ ఇదం విష్ణురితి వా ౨౬ హౌత్రబ్రహ్మత్వే స్వయం కుర్వన్ బ్రహ్మాసనముపవిశ్య ఛత్రముత్తరాసఙ్గం కమణ్డలుం వా తత్ర కృత్వాఽథాన్యత్కుర్యాత్ ౨౭ అవ్యావృత్తిం యజ్ఞాఙ్గైరవ్యవాయం చేచ్ఛేత్ ౨౮

ఇతి ప్రథమః ఖణ్డః ౧

పూర్వే భాగే వేశ్మనో గోమయేనోపలిప్య తస్య మధ్యదేశే లక్షణం కుర్యాత్ ౧ దక్షిణతః ప్రాచీం లేఖాముల్లిఖ్య ౨ తదారమ్భాదుదీచీం తదవసానాత్ప్రాచీం తిస్రో మధ్యే ప్రాచీః ౩ తదభ్యుక్ష్య ౪ అగ్నిముపసమాధాయ ౫ ఇమం స్తోమమితి పరిసమూహ్య తృచేన ౬ పశ్చాదగ్నేర్భూమౌ న్యఞ్చౌ పాణీ కృత్వేదం భూమేరితి ౭ వస్వన్తం రాత్రౌ ౮ పశ్చాద్దర్భానాస్తీర్య దక్షిణతః ప్రాచీం ప్రకర్షేదుత్తరతశ్చ ౯ అప్రకృష్య వా ౧౦ పూర్వోపక్రమం ప్రదక్షిణమగ్నిం స్తృణుయాన్మూలాన్యగ్రైశ్ఛాదయంస్త్రివృతం పఞ్చవృతం వా ౧౧ ఉపవిశ్య దర్భాగ్రే ప్రాదేశమాత్రే ప్రచ్ఛినత్తి న నఖేన పవిత్రే స్థో వైష్ణవ్యావితి ౧౨ అద్భిరున్మృజ్య విష్ణోర్మనసా పూతే స్థ ఇతి ౧౩ ఉదగగ్రే అఙ్గుష్ఠాభ్యామనామికాభ్యాం చ సఙ్గృహ్య త్రిరాజ్యముత్పునాతి దేవస్త్వా సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోస్సూర్యస్య రశ్మిభిరితి ౧౪ అభ్యుక్ష్యైతే అగ్నావనుప్రహరేత్ ౧౫ ఆజ్యమధిశ్రిత్యోత్తరతః కుర్యాత్ ౧౬ దక్షిణజాన్వక్తో దక్షిణేనాగ్నిమదితేఽనుమన్యస్వేత్యుదకాఞ్జలిం ప్రసిఞ్చేత్ ౧౭ అనుమతేఽనుమన్యస్వేతి పశ్చాత్ సరస్వత్యనుమన్యస్వేత్యుత్తరతః ౧౮ దేవ సవితః ప్రసువేతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యుక్షేదభిపరిహరన్ హవ్యమ్ ౧౯ సకృత్త్రిర్వా ౨౦ సమిధమాధాయ ౨౧ ప్రపదం జపిత్వోపతామ్య కల్యాణం ధ్యాయన్ వైరూపాక్షమారభ్యోచ్ఛ్వసేత్ ౨౨ ప్రతికామం కామ్యేషు ౨౩ సర్వత్రైతద్ధోమేషు కుర్యాత్ ౨౪

ఇతి ద్వితీయః ఖణ్డః

బ్రహ్మచారీ వేదమధీత్యోపన్యాహృత్య గురవేఽనుజ్ఞాతో దారాన్ కుర్వీత ౧ ఆప్లవనం చ ౨ తయోరాప్లవనం పూర్వమ్ ౩ మన్త్రాభివాదాత్తు పాణిగ్రహణస్య పూర్వం వ్యాఖ్యాతమ్ ౪ బ్రాహ్మణస్సహోదకుమ్భః ప్రావృతో వాగ్యతోఽగ్రేణాగ్నిం గత్వోదఙ్ ముఖస్తిష్ఠేత్ ౫ స్నాతామహతేనాచ్ఛాద్య యా అకృన్తన్నిత్యానీయమానాయాం పాణిగ్రాహో జపేత్ సోమోఽదదదితి ౬ పాణిగ్రాహస్య దక్షిణత ఉపవేశయేత్ ౭ అన్వారబ్ధాయాం స్రువేణోపఘాతం మహావ్యాహృతిభిరాజ్యం జుహుయాత్ ౮ సమస్తాభిశ్చతుర్థీమ్ ౯ ఏవం చౌలోపనయనగోదానేషు ౧౦ అగ్నిరేతు ప్రథమ ఇతి షడ్భిశ్చ పాణిగ్రహణే ౧౧ నాజ్యభాగౌ న

స్విష్టకృదాజ్యాధ్తుతిష్వనాదేశే ౧౨ సర్వత్రోపరిష్టాన్మహావ్యాహృతిభిః ౧౩ ప్రాజాపత్యయా చ ౧౪ ప్రాయశ్చిత్తం జుహుయాత్ ౧౫ హుత్వోపోత్తిష్ఠతః ౧౬ అనుపృష్ఠం గత్వా దక్షిణతోఽవస్థాయ వధ్వఞ్జలిం గృహ్ణీయాత్ ౧౭ పూర్వా మాతా శమీపలాశమిశ్రాల్లాజానఞ్జలినావపేద్ కృత్వా ౧౮ పశ్చాదగ్నేర్దృషత్పుత్రమాక్రమయేద్వధూం దక్షిణేన ప్రపదేనేమమశ్మానమితి ౧౯ సకృద్గృహీతమఞ్జలిం లాజానాం వధ్వఞ్జలావావపేద్ భ్రాతా ౨౦ సుహృద్వా కశ్చిత్ ౨౧ తం సాఽగ్నౌ జుహుయాదవిచ్ఛిద్యాఞ్జలిం ఇయం నారీతి ౨౨ అర్యమణం పూషణమిత్యుత్తరయోః ౨౩ హుతే తేనైవ గత్వా ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిణయేత్ కన్యలా పితృభ్య ౨౪ అవస్థానప్రభృత్యేవం త్రిః ౨౫ శూర్పేణ శిష్టానగ్నావోప్య ప్రాగుదీచీముత్క్రమయేత్ ఏకమిష ఇతి ౨౬ ఈక్షకావేక్షణరథారోహణదుర్గానుమన్త్రణాన్యభిరూపాభిః ౨౭ అపరేణాగ్నిమౌదకో గత్వా పాణిగ్రాహం మూర్ధన్యవసిఞ్చేత్ ౨౮ బధూం చ ౨౯ సమఞ్జన్త్విత్యవసిక్తః ౩౦ దక్షిణం పాణిం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణీయాత్ గృభ్ణామి త ఇతి షడ్భిః ౩౧

ఇతి తృతీయః ఖణ్డః

ప్రాగుదీచీముద్వహేత్ ౧ బ్రాహ్మణకులేఽగ్నిముపసమాధాయ పశ్చాదగ్నేర్లోహితం చర్మానడుహముత్తరలోమ ప్రాగ్గ్రీవమాస్తీర్య వాగ్యతాముపవేశయేత్ ౨ ప్రోక్తే నక్షత్రేఽన్వారబ్ధాయాం స్రువేణోపఘాతం జుహుయాత్ షడ్భిర్లేఖాప్రభృతిభిస్సమ్పాతానవనయన్ మూర్ధని వధ్వాః ౩ ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిక్రమ్య ధ్రువం దర్శయతి ధ్రువాద్యౌరితి ౪ అభివాద్య గురూన్ గోత్రేణ విసృజేద్వాచమ్ ౫ గౌర్దక్షిణా ౬ అత్రార్ఘ్యమ్ ౭ ఆగతేష్విత్యేకే ౮ త్రిరాత్రం క్షారలవణే దుగ్ధమితి వర్జయన్తౌ సహ శయీయాతాం బ్రహ్మచారిణౌ ౯ హవిష్యమన్నం పరిజప్యాన్నపాశేనేత్యసావితి వధ్వా నామ బ్రూయాత్ ౧౦ భుక్త్వోచ్ఛిష్టం వధ్వై దద్యాత్ ౧౧ ఊర్ధ్వం త్రిరాత్రాచ్చతసృభిరాజ్యం జుహుయాత్ అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తిరితి సమస్త పఞ్చమీం సమ్పాతానవనయన్నుదపాత్రే ౧౨ తేనైనాం సకేశనఖామాప్లావయేత్ ౧౩ తతో యథార్థం స్యాత్ ౧౪ ఋతుకాలే దక్షిణేన పాణినోపస్థమాలభేద్విష్ణుర్యోనిం కల్పయత్వితి సమాప్తాయామ్ ౧౫ సమ్భవేద్గర్భం ధేహీతి ౧౬

ఇతి చతుర్థః ఖణ్డః

యస్మిన్నగ్నౌ పాణిం గృహ్ణీయాత్స గృహ్యః ౧ యస్మిన్వాఽన్త్యాం సమిధమాదధ్యాత్ ౨ నిర్మన్థ్యో వా పుణ్యస్సోఽనర్ధుకః ౩ అమ్బరీషాద్వాఽఽనయేత్ ౪ వహుయాజినో వాఽగారాచ్ఛూద్ర వర్జమ్ ౫ సాయమాహుత్యుపక్రమం పరిచరణమ్ ౬ ప్రాగస్తమయోదయాభ్యాం ప్రాదుష్కృత్య ౭ అస్తమితే హోమః ౮ ఉదితే చానుదితే వా ౯

హవిష్యస్యాన్నస్యాకృతం చేత్ ప్రక్షాల్య జుహుయాత్పాణినా ౧౦ దధి చేత్పయో వా కంసేన ౧౧ చరుస్థాల్యా వా ౧౨ అగ్నయే స్వాహేతి మధ్యే ౧౩ తూష్ణీం ప్రాగుదీచీముత్తరామ్ ౧౪ సూర్యాయేతి ప్రాతః పూర్వామ్ ౧౫ నాత్ర పరిసమూహనాదీని పర్యుక్షణవర్జమ్ ౧౬ పత్నీ జుహుయాదిత్యేకే ౧౭ గృహాః పత్నీ గృహ్యోఽగ్నిరేష ఇతి ౧౮ సిద్ధే సాయంప్రాతర్హుతమిత్యుక్త ఓమిత్యుచ్చైర్బ్రూయాత్ ౧౯ మాక్షా నమస్త ఇత్యుపాంశు ౨౦ హవిష్యస్యాన్నస్య జుహుయాత్ ప్రాజాపత్యం సౌవిష్టకృతం చ ౨౧ బలీన్నయేత్ ౨౨ బహిరన్తర్వా చతుర్నిధాయ ౨౩ మణికదేశే ౨౪ మధ్యే ౨౫ ద్వారి ౨౬ శయ్యామను ౨౭ వర్చం వా ౨౮ అథ సస్తూపమ్ ౨౯ ఏకైకముభయతః పరిషిఞ్చేత్ ౩౦ శేషమద్భిస్సార్ధం దక్షిణా నినయేత్ ౩౧ ఫలీకరణానామపామాచామస్యేతి విశ్రాణితే ౩౨ పృథివీ వాయుః ప్రజాపతిర్విశ్వేదేవా ఆప ఓషధివనస్పతయ ఆకాశః కామో మన్యుర్వా రక్షోగణాః పితరో రుద్ర ఇతి వలిదైవతాని ౩౩ తూష్ణీం తు కుర్యాత్ ౩౪ సర్వస్య త్వన్నస్యైతత్కుర్యాత్ ౩౫ అసకృచ్చేదేకస్మిన్ కాలే సిద్ధే సకృదేవ కుర్యాత్ ౩౬ బహుధా చేద్యద్గృహపతేః ౩౭ సర్వస్య త్వన్నస్యాగ్నౌ కృత్వాగ్రం బ్రాహ్మణాయ దత్వా స్వయం కుర్యాత్ ౩౮ వ్రీహిప్రభృత్యా యవేభ్యో యవేభ్యో వాబ్రీహిభ్యః స్వయం హరేత్ స్వయం హరేత్ ౩౯ ఇతి పఞ్చమః ఖణ్డః

ఇతి ప్రథమః పటలః

పౌర్ణమాసోపక్రమౌ దర్శపూర్ణమాసౌ ౧ దార్శం చేత్పూర్వముపపద్యేత పౌర్ణమాసేనేష్ట్వాఽథ తత్కుర్యాత్ ౨ అకుర్వన్ పౌర్ణమాసీమాకాఙ్క్షేదిత్యేకే ౩ అపరాహ్ణే స్నాత్వౌపవసథికం దమ్పతీ భుఞ్జీయాతామ్ ౪ మానతన్తవ్య ఉవాచ శ్రేయసీం ప్రజాం విన్దతే కామ్యో భవత్యక్షోధుకీ క్షోధుకో య ఔపవసథికం భుఙ్క్తే ౫ తస్మాద్యత్కామయేత తద్భుఞ్జీత ౬ నావ్రత్యమాచరేత్ ౭ ప్రాతరాహుతిం హుత్వా ౮ హవినిర్వపేదముష్మై త్వా జుష్టం నిర్వపామీతి దేవతాశ్రయం సకృద్యజుర్వా ద్విస్తూష్ణీమ్ ౯ త్రిర్దేవేభ్యః ప్రక్షాలయేత్ ౧౦ ద్విర్మనుష్యేభ్యః ౧౧ సకృత్పితృభ్యః ౧౨ మేక్షణేన ప్రదక్షిణముదాయువం శ్రపయేత్ ౧౩ శృతమభిఘార్యోదగుద్వాస్య ప్రత్యభిఘారయేత్ ౧౪ సర్వాణ్యేవం హవీంషి ౧౫ బర్హిష్యాసాద్య ౧౬ ఆజ్యభాగౌ జుహుయాచ్చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వా పఞ్చావత్తం భృగూణాం జామదగ్న్యానామగ్నయే స్వాహేత్యుత్తరతస్సోమాయేతి దక్షిణతః ౧౭ విపరీతమితరే ౧౮ ఆజ్యముపస్తీర్య హవిషోఽవద్యేన్మేక్షణేన మధ్యాత్పురస్తాదితి ౧౯ పశ్చాచ్చ పఞ్చావత్తీ ౨౦ అభిఘార్య ప్రత్యనక్త్యవదానస్థానాని ౨౧ న స్విష్టకృతః ౨౨ అముష్మై స్వాహేతి జుహుయాద్యద్దేవత్యం స్యాత్ ౨౩ స్విష్టకృతస్సకృదుపస్తీర్య ద్విర్భృగూణాం సకృద్ధవిషో

ద్విరభిఘార్యాగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి ప్రాగుదీచ్యాం జుహుయాత్ ౨౪ సమిధమాధాయ ౨౫ దర్భానాజ్యే హవిషి వా త్రిరవధాయాగ్రమధ్యమూలాన్యక్తం రిహాణా వియన్తు వయ ఇత్యభ్యుక్ష్యాగ్నావనుమహరేద్ యః పశూనామధిపతీ రుద్ర స్తన్తిచరో వృషా పశూనస్మాకం మా హింసీరేతదస్తు హుతం తవ స్వాహేతి ౨౬ తద్యజ్ఞవాస్తు ౨౭ సర్వత్ర కుర్యాత్ ౨౮ హవిరుచ్ఛిష్టముదగుద్వాస్య బ్రహ్మణే దద్యాత్ ౨౯ పూర్ణపాత్రం దక్షిణా ౩౦ యథోత్సాహం వా ౩౧

ఇతి ప్రథమః ఖణ్డః

ఆగ్నేయస్థాలీపాకోఽనాహితాగ్నేర్దర్శపూర్ణమాసయోః ౧ అగ్నీషోమీయః పౌర్ణమాస్యామాహితాగ్నేః ౨ ఐన్ద్రో మాహేన్ద్రో వైన్ద్రాగ్నో వాఽమావాస్యాయామ్ ౩ యథా వానాహితాగ్నేః ౪ సర్వమహః ప్రాతరాహుతేస్స్నానమ్ ౫ రాత్రిస్సాయమాహుతేః ౬ సర్వోఽపరపక్షః పౌర్ణమాసస్య ౭ పూర్వపక్షో దార్శస్య ౮ అభోజనేన సంతనుయాదిత్యేకే ౯ అవిద్యమానే హవ్యే యజ్ఞియానాం ఫలాని జుహుయాత్ ౧౦ పలాశాని వా ౧౧ అపో వా ౧౨ హుతం హి ౧౩ ప్రాయశ్చిత్తమహుతస్య ౧౪ ఆజ్యం జుహుయాద్ధవిషోఽనాదేశే ౧౫ దేవతా మన్త్రానాదేశే ౧౬ ప్రథమగర్భే తృతీయే మాసి పుంసవనమ్ ౧౭ స్నాతామహతేనాచ్ఛాద్య హుత్వా పతిః పృష్ఠతస్తిష్ఠేత్ ౧౮ దక్షిణమంసమన్వవమృశ్యానన్తర్హితం నాభిదేశమభిమృశేత్పుమాంసావితి ౧౯ అథాపరం న్యగ్రోధశుఙ్గాముభయతఃఫలామస్రామామక్రిమిపరిసృప్తాం త్రిస్సప్తైర్యవైః పరిక్రీయోత్థాపయేన్మాషైర్వా సర్వత్రౌషధయస్సుమనసో భూత్వాఽస్యాం వీర్యం సమాధత్తేయం కర్మ కరిష్యతీతి ౨౦ ఆహృత్య వైహాయసీం కుర్యాత్ ౨౧ కుమారీ బ్రహ్మచారీ వ్రతవతీ వా బ్రాహ్మణీ పేషయేదప్రత్యాహరన్తీ ౨౨ స్నాతాం సంవేశ్య దక్షిణే నాసికాస్రోతస్యాసిఞ్చేత్ పుమానగ్నిరితి ౨౩ అథాస్యాశ్చతుర్థే మాసి షష్ఠే వా సీమన్తోన్నయనమ్ ౨౪ స్నాతామహతేనాచ్ఛాద్య హుత్వా పతిః పృష్ఠతస్తిష్ఠన్ననుపూర్వయా ఫలవృక్షశాఖయా సకృత్సీమన్తమున్నయేత్ త్రిశ్వేతయా చ శలల్యాఽయమూర్జావతో వృక్ష ఇతి ౨౫ కృసరః స్థాలీపాకః ౨౬ ఉత్తరఘృతమవేక్షన్తీం పృచ్ఛేత కిం పశ్యసీతి ౨౭ ప్రజామితి వాచయేత్ ౨౮ ప్రతిష్ఠితే వస్తౌ సోష్యన్తీహోమః ౨౯ యా తిరశ్చీతి ద్వాభ్యామ్ ౩౦ అసావితి నామ దధ్యాత్ ౩౧ తద్గుహ్యమ్ ౩౨ ప్రాఙ్నాభికృన్తనాత్ స్తనదానాచ్చ వ్రీహియవౌ పేషయేచ్ఛుఙ్గావృతా ౩౩ అఙ్గుష్ఠేనానామికయా చాదాయ కుమారం ప్రాశయేదియమాజ్ఞేతి ౩౪ సర్పిశ్చ మేధాం త ఇతి ౩౫

ఇతి ద్వితీయః ఖణ్డః

జననాజ్జ్యౌత్స్నే తృతీయే తృతీయాయాం ప్రాతః స్నాప్య కుమారమస్తమితే శాన్తాసు దిక్షు పితా చన్ద్ర మసముపతిష్ఠేత్ ప్రాఞ్జలిః ౧ శుచినాఽఽచ్ఛాద్య మాతా ప్రయచ్ఛేదుదక్శిరసమ్ ౨ అనుపృష్ఠం గత్వోత్తరతస్తిష్ఠేత్ ౩ యత్తే సుసీమ ఇతి తిసృభిరుపస్థాయోదఞ్చం మాత్రే ప్రదాయ యదద ఇత్యపామఞ్జలిమవసిఞ్చేత్ ౪ ద్విస్తూష్ణీమ్ ౫ జననాదూర్ధ్వం దశరాత్రాచ్ఛతరాత్రాత్సంవత్సరాద్వా నామ కుర్యాత్ ౬ స్నాప్య కుమారం కరిష్యత ఉపవిష్టస్య శుచినాఽఽచ్ఛాద్య మాతా ప్రయచ్ఛేదుదక్శిరసమ్ ౭ అనుపృష్ఠం గత్వోత్తరత ఉపవిశేత్ ౮ హుత్వా కోసీతి తస్య ముఖ్యాన్ ప్రాణానభిమృశేత్ ౯ అసావితి నామ కుర్యాత్తదేవ మన్త్రాన్తే ౧౦ మాత్రే ౧౧ ప్రథమమాఖ్యాయ ౧౨ విప్రోష్యఙ్గాదఙ్గాదితి పుత్రస్య మూర్ధానం పరిగృహ్ణీయాత్ ౧౩ పశూనాం త్వేత్యభిజిఘ్రేత్ ౧౪ తూష్ణీం స్త్రియాః ౧౫ తృతీయే వర్షే చౌలమ్ ౧౬ తత్ర నాపిత ఉష్ణోదకమాదర్శః క్షురో వౌదుమ్బరః పిఞ్జూల్య ఇతి దక్షిణతః ౧౭ ఆనడుహో గోమయః కృసరస్స్థాలీపాకో వృథాపక్వ ఇత్యుత్తరతః ౧౮ మాతా చ కుమారమాదాయ ౧౯ హుత్వాఽయమాగాదితి నాపితం ప్రేక్షేత్సవితారం ధ్యాయన్ ౨౦ ఉష్ణేనేత్యుష్ణోదకం ప్రేక్షేద్వాయుం ధ్యాయన్ ౨౧ ఆప ఇత్యున్దేత్ ౨౨ విష్ణోరిత్యాదర్శం ప్రేక్షేదౌదుమ్బరం వా ౨౩ ఓషధ ఇతి దర్భపిఞ్జూలీస్సప్తోర్ధ్వాగ్రా అభినిధాయ ౨౪ స్వధిత ఇత్యాదర్శేన క్షురేణౌదుమ్బరేణ వా ౨౫ యేన పూషేతి దక్షిణతస్త్రిః ప్రాఞ్చం ప్రోహేత్ ౨౬ సకృదాయసేన ప్రచ్ఛిద్యానడుహే గోమయే కేశాన్ కుర్యాత్ ౨౭ ఉన్దనప్రభృత్యేవం పశ్చాదుత్తరతశ్చ ౨౮ త్ర్యాయుషమితి పుత్రస్య మూర్ధానం పరిగృహ్య జపేత్ ౨౯ ఉదఙ్భుత్సృప్య కుశలీ కారయేద్యథాగోత్రకులకల్పమ్ ౩౦ అరణ్యే కేశాన్నిఖనేయుః ౩౧ స్తమ్బే నిదధత్యేకే ౩౨ గౌర్దక్షిణా ౩౩

ఇతి తృతీయః ఖణ్డః

అష్టమే వర్షే బ్రాహ్మణముపనయేత్ ౧ తస్యా షోడశాదనతీతః కాలః ౨ ఏకాదశే క్షత్రియమ్ ౩ తస్యా ద్వావింశాత్ ౪ ద్వాదశే వైశ్యమ్ ౫ తస్యా చతుర్వింశాత్ ౬ కుశలీకృతమలంకృతమహతేనాచ్ఛాద్య హుత్వాఽగ్నే వ్రతపత ఇతి ౭ ఉత్తరతోఽగ్నేః ప్రత్యఙ్ముఖమవస్థాప్యాఞ్జలిం కారయేత్ ౮ స్వయం చోపరి కుర్యాత్ ౯ దక్షిణతస్తిష్ఠన్మన్త్రవాన్ బ్రాహ్మణ ఆచార్యాయోదకాఞ్జలిం పూరయేత్ ౧౦ ఆగన్త్రేతి జపేత్ ప్రేక్షమాణే ౧౧ కో నామాసీత్యుక్తో దేవతాశ్రయం నక్షత్రాశ్రయం వాఽభివాదనీయం నామ బ్రూయాదసావస్మీతి ౧౨ ఉత్సృజ్యాపో దేవస్య త ఇతి దక్షిణోత్తరాభ్యాం హస్తాభ్యామఞ్జలిం గృహ్ణీయాదాచార్యః ౧౩ సూర్యస్యేతి ప్రదక్షిణమావర్తయేత్ ౧౪ దక్షిణమంసమన్వవమృశ్యానన్తర్హితాం నాభిమాలభేత్ప్రాణానామితి ౧౫ అథైనం పరిదద్యాదన్తకప్రభృతిభిః ౧౬ దక్షిణమంసం ప్రజాపతయే త్వేతి ౧౭ సవ్యేన సవ్యం దేవాయ త్వేతి ౧౮ బ్రహ్మచార్యసీతి ౧౯ సంప్రేష్యోపవిశ్య దక్షిణజాన్వక్తమఞ్జలికృతం ప్రదక్షిణం ముఞ్జమేఖలామావధ్నన్వాచయేదియం దురుక్తాదితి ౨౦ అధీహి భో ఇత్యుపసీదేత్ ౨౧

తస్మా అన్వాహ సావిత్రీం పచ్చోఽర్ధర్చశస్సర్వామితి సావిత్రీం వాచయేత్ ౨౨
మహావ్యాహృతీశ్చైకైకశః ౨౩ ఓంకారం చ ౨౪ ప్రయచ్ఛత్యస్మై వార్క్షం దణ్డమ్ ౨౫
సుశ్రవస్సుశ్రవసం మేతి ౨౬ సమిధమాదధ్యాదగ్నయే సమిధమితి ౨౭ భైక్షం చరేత్ ౨౮
మాతరమగ్రే ౨౯ అథాన్యాస్సుహృదః ౩౦ ఆచార్యాయ భైక్షం నివేదయేత్ ౩౧
తిష్ఠేదాఽస్తమయాత్తూష్ణీం ౩౨ త్రిరాత్రం క్షారలవణదుగ్ధమితి వర్జయేత్ ౩౩

ఇతి చతుర్థః ఖణ్డః

గోదానే చౌలవత్కల్పః ౧ సలోమం వాపయేత్ ౨ గోఽశ్వావిమిథునాని దక్షిణాః పృథగ్వర్ణానామ్
౩ సర్వేషాం వా గౌః ౪ అజః కేశప్రతిగ్రహాయ ౫ ఉక్తముపనయనమ్ ౬ నాచరిష్యన్తం
సంవత్సరమ్ ౭ అనియుక్తం త్వహతమ్ ౮ తథాలఙ్కారః ౯ అధస్సంవేశీ ౧౦
అమధుమాంసాశీ స్యాత్ ౧౧ మైథునక్షురకృత్యస్నానావలేఖనదన్తధావనపాదధావనాని
వర్జయేత్ ౧౨ నాస్య కామే రేతస్స్కన్దేత్ ౧౩ న గోయుక్తమారోహేత్ ౧౪ నగ్రామఉపానహౌ ౧౫
మేఖలాధారణభైక్షచర్యదణ్డసమిదాధానోపస్పర్శనప్రాతరభివాదా నిత్యమ్ ౧౬
గోదానవ్రాతికాదిత్యవ్రతౌపనిషదజ్యేష్ఠసామికాస్సంవత్సరాః ౧౭ నాదిత్యవ్రతమేకేషామ్ ౧౮
యే చరన్త్యేకవాససో భవన్తి ౧౯ ఆదిత్యం చ నాన్తర్దధతే ౨౦ నాచాపోఽభ్యుపయన్తి ౨౧
శక్వరీణాం ద్వాదశ నవ షట్త్రయ ఇతి వికల్పాః ౨౨ కృష్ణవస్త్రః ౨౩ కృష్ణభక్షః ౨౪
ఆచార్యాధీనః ౨౫ తిష్ఠేద్దివా ౨౬ ఆసీతనక్తమ్ ౨౭ సంవత్సరమేకేషాం పూర్వైః శ్రుతాశ్చేత్
౨౮ ఉపోషితాయ పరిణద్ధాక్షాయానుగాపయేత్ ౨౯ యథా మా న ప్రధక్ష్యతీతి తం
ప్రాతరభివీక్షయన్తి యాన్యప్రధక్ష్యన్తి మన్యన్తేఽపోఽగ్నిం వత్సమాదిత్యమ్ ౩౦
అపోఽభివ్యఖ్యామిత్యపో జ్యోతిరభివ్యఖ్యామిత్యగ్నిం పశూనభివ్యఖ్యామితి వత్సం
సురభివ్యఖ్యామిత్యాదిత్యం విసృజేద్వాచమ్ ౩౧ గౌర్దక్షిణా ౩౨ కంసో వాసో రుక్మశ్చ ౩౩
అనుప్రవచనీయేష్వృచం సామ సదసస్పతిమితి చాజ్యం జుహుయాత్ ౩౪
చిత్యయూపోపస్పర్శనకర్ణక్రోశాక్షివేపనేషు సూర్యాభ్యుదితసూర్యాభినిర్ముక్త ఇన్ద్రియైశ్చ
పాపస్పర్శైః పునర్మామిత్యేతాభ్యామాహుతిం జుహుయాత్ ౩౫ ఆజ్యలిప్తే వా సమిధౌ ౩౬
జపేద్వా లఘుషు జపేద్వా లఘుషు ౩౭

ఇతి పఞ్చమః ఖణ్డః

ఇతి ద్వితీయః పటలః

ఆప్లవనే పురస్తాదాచార్యకులస్య పరివృత ఆస్తే ౧ ఉదఙ్ముఖ ఆచార్యః ప్రాగగ్రేషు ౨ ఏవం బ్రహ్మవర్చసకామః ౩ గోష్ఠే పశుకామః ౪ సభాయాం యశస్కామః ౫ సర్వౌషధేనాపః ఫాణయేత్ ౬ సురభిభిశ్చ ౭ తాభిశ్శీతోష్ణాభిరాచార్యోఽభిషిఞ్చేత్ ౮ స్వయం వా మన్త్రాభివాదాత్ ౯ ఉభావిత్యేకే తేనేమమిత్యాచార్యో బ్రూయాత్ ౧౦ యే అప్స్విత్యపామఞ్జలిమవసిఞ్చేత్ ౧౧ యదపామితి చ ౧౨ తూష్ణీం చ ౧౩ యో రోచన ఇతి గృహ్యాత్మానమభిషిఞ్చేత్ ౧౪ యేన స్త్రియమితి చ ౧౫ తూష్ణీం చ ౧౬ ఉద్యన్నిత్యాదిత్యముపతిష్ఠేత్ ౧౭ సమస్యేద్వా ౧౮ విహరన్ననుసంహరేచ్చక్షురసీతి ౧౯ ఉదుత్తమమితి మేఖలామవముఞ్చేత్ ౨౦ ప్రాశ్యవాపయేచ్ఛిఖావర్జం కేశశ్మశ్రులోమనఖాని ౨౧ అలంకృతోఽహతవాససా శ్రీరితి స్రజం ప్రతిముఞ్చేత్ ౨౨ నేత్ర్యౌ స్థ ఇత్యుపానహౌ ౨౩ వైణవం దణ్డమాదధ్యాత్ గన్ధర్వోఽసీతి ౨౪ ఉపేత్యాచార్యం పరిషదం ప్రేక్షేద్యక్షమివేతి ౨౫ ఉపబిష్యోష్ఠాపిధానేతి ముఖ్యాన్ ప్రాణానిభిమృశేత్ ౨౬ గోయుక్తం రథమాలభేత్ వనస్పత ఇతి ౨౭ ఆస్థాతా త ఇత్యారోహేత్ ౨౮ ప్రాచీం ప్రయాయోదీచీం వా ప్రదక్షిణమావర్తయేత్ ౨౯ ప్రత్యాగతాయార్ఘ్యమిత్యేకే ౩౦ వృద్ధశీలీ స్యాదత ఊర్ధ్వమ్ ౩౧ నాజాతలోమ్న్యోపహాసమిచ్ఛేత్ ౩౨ నాయుగ్వా ౩౩ న రజస్వలయా ౩౪ న సమానర్ష్యా ౩౫ అపరయా ద్వారా ప్రపన్నద్విఃపక్వపర్యుషితాని నాశ్నీయాత్ ౩౬ అన్యత్ర శాకమాంసయవపిష్టవికారేభ్యః ౩౭ పాయసాచ్చ ౩౮ ఫలప్రచయనోదపానావేక్షణవర్షతిధావనోపానత్స్వయంహరణాని న కుర్యాత్ ౩౯ నాగన్ధాం స్రజం ధారయేన్న చేద్ధిరణ్యస్రక్ ౪౦ భద్ర మితి న వృథా వ్యాహరేత్ ౪౧ పుష్టికామో గాః ప్రకాలయేతేమా మ ఇతి ౪౨ ప్రత్యాగతా ఇమా మధుమతీరితి ౪౩ పుష్టికామ ఏవ ప్రథమజాతస్య వత్సస్య ప్రాఙ్మాతుః ప్రలేహనాల్లలాటముల్లిహ్య నిగిరేత్ గవామితి ౪౪ సంప్రజాతాసు గోష్ఠే నిశాయాం విలయనం జుహుయాత్ సంగ్రహేణేతి ౪౫ అథాపరం వత్సమిథునవోః కర్ణే లక్షణం కుర్యాత్ భువనమితి ౪౬ పుంసోఽగ్రే ౪౭ లోహితే నేత్యనుమన్త్రయేత ౪౮ తన్తీం ప్రసారితామియం తన్తీతి ౪౯

ఇతి ప్రథమః ఖణ్డః

శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం గృహ్యాదగ్నిమతిప్రణీయ ప్రతిదిశముపలిమ్పేదధికే ప్రక్రమే ౧ సకృద్గృహీతాన్ సక్తూన్ దర్వ్యాం కృత్వా పూర్వోపలిప్తే నినీయాపో యః ప్రాచ్యామితి వలిం నిర్వపేత్ ౨ నినయేదపాం శేషమ్ ౩ అప ఉపస్పృశ్యైవం ప్రతిదిశం యథాలిఙ్గమ్ ౪ దక్షిణపశ్చిమే అన్తరేణాగ్నిం చ సంచరః ౫ శూర్పేణ శిష్టానగ్నావోప్యాతిప్రణీతాదనతిప్రణీతస్యార్ధం గత్వా న్యఞ్చౌ పాణీ కృత్వా నమః పృథివ్యా ఇతి జపేత్ ౬ తత ఉత్థాయ సోమో రాజేతి దర్భస్తమ్బముపస్థాయ ౭ అక్షతానాదాయ ప్రాఙ్ప్వదఙ్వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్య జుహుయాదఞ్జలినా హయే రాక ఇతి చతసృభిః ౮ ప్రాఙ్ముత్క్రమ్య జపేద్వసువన ఏధీతి త్రిస్త్రిః ప్రతిదిశమవాన్తరదేశేషు చ ౯ ఊర్ధ్వం ప్రేక్షన్ దేవజనేభ్యః ౧౦ తిర్యఙ్ఙితరజనేభ్యః ౧౧ అవాఙ్ప్రేక్షన్ ప్రత్యేత్యానవేక్షన్నక్షతాన్ ప్రాశ్నీయాత్

౧౨ శ్వోభూతేఽక్షతసక్తూన్ కృత్వా నవే పాత్రే నిధాయాస్తమితే బలీన్ హరేదాఽఽగ్రహాయణ్యాః ౧౩ ప్రోష్ఠపదీం హస్తేనాధ్యాయానుపాకుర్యుః ౧౪ శ్రావణీమిత్యేకే ౧౫ హుత్వోపనయనవత్ ౧౬ సావిత్రీమనువాచయేత్ ౧౭ సోమం రాజానం పర్వాదీంశ్చ ౧౮ ధానా దధి చ ప్రాశ్నీయురభిరూపాభ్యామ్ ౧౯ శ్వోభూతే ప్రాధీయీరఞ్శిష్యేభ్యః ౨౦ అనువాక్యాః కుర్యురృగాదిభిః ప్రస్తావైశ్చ ౨౧ అనుగానం రహస్యానామ్ ౨౨ విద్యుత్స్తనయిత్నువర్షమ్ ౨౩ అర్ధపఞ్చమాన్మాసానధీత్య పౌషీముత్సర్గః ౨౪ తత ఊర్ధ్వమభ్రానధ్యాయః ౨౫ విద్యుత్స్తనయిత్నుపృషితేషు చ ౨౬ త్రిసన్నిపాతే త్రిసన్ధ్యమ్ ౨౭ అష్టకామమావాస్యాం చాతుర్మాసీరుదగయనే చ పక్షిణీం రాత్రీమ్ ౨౮ సబ్రహ్మచారిణి చ ప్రేతే ౨౯ ఉల్కాపాతే భూమిచలే జ్యోతిషోశ్చోపసర్గ ఏతేష్వాకాలికం విద్యాత్ ౩౦ కార్ష్వం తు కరకౌధుమాః ౩౧

ఇతి ద్వితీయః ఖణ్డః

ఆశ్వయుజీం రుద్రా య పాయసః ౧ మా నస్తోక ఇతి జుహుయాత్ ౨ పయస్యవనయేదాజ్యం తత్పృపాతకమ్ ౩ తేనాభ్యాగతా గా ఉక్షేదా నో మిత్రావరుణేతి ౪ వత్సాంశ్చ మాతృభిస్సహ వాసయేత్ తాం రాత్రిమ్ ౫ నవయజ్ఞే పాయస ఐన్ద్రా గ్నః ౬ శతాయుధాయేతి చతసృభిరాజ్యం జుహుయాదుపరిష్టాత్ ౭ అగ్నిః ప్రాశ్నాత్విత్వితి చ ౮ తస్య శేషం ప్రాశ్నీయుర్యావన్త ఉపేతాః ౯ ఉపస్తీర్యాపో ద్విర్నవస్యావద్యేత్ ౧౦ త్రిర్భృగూణామ్ ౧౧ అపాం చోపరిష్టాత్ ౧౨ భద్రా న్న ఇత్యసంఖాద్య ప్రగిరేత్త్రిస్త్రిః ౧౩ ఏతము త్యమితి వా యవానామ్ ౧౪ అమోసీతి ముఖ్యాన్ ప్రాణానభిమృశేత్ ౧౫ ఆగ్రహాయణకర్మ శ్రావణేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౬ నమః పృథివ్యా ఇతి న జపేత్ ౧౭ ప్రదోషే పాయసస్య జుహుయాత్ ప్రథమేతి ౧౮ న్యఞ్చౌ పాణీ కృత్వా ప్రతిక్షత్ర ఇతి జపేత్ ౧౯ పశ్చాదగ్నేః స్వస్తరముదగగ్రైస్తృణైరుదక్ప్రవణమాస్తీర్య తస్మిన్నాస్తరణే గృహపతిరాస్తే ౨౦ అనుపూర్వమితరే ౨౧ అనన్తరా భార్యా పుత్రాశ్చ ౨౨ న్యఞ్చౌ పాణీ కృత్వా స్యోనేతి గృహపతిర్జపేత్ ౨౩ సమాప్తాయాం దక్షిణైః పార్శ్వైస్సంవిశేయుస్త్రిస్త్రిరభ్యాత్మమావృత్య ౨౪ స్వస్త్యయనాని కుర్యుః ౨౫ తతో యథార్థం స్యాత్ ౨౬ ఊర్ధ్వమాగ్రహాయణ్యాస్తిస్రస్తామిస్రాష్టమ్యోఽష్టకా ఇత్యాచక్షతే ౨౭ తాసు స్థాలీపాకాః ౨౮ అష్టౌ చాపూపాః ప్రయమాయామ్ ౨౯ తానపరివర్తయన్ కపాలే శ్రపయేత్ ౩౦ ఉత్తమాయాం శాకమన్వాహార్యే ౩౧ అష్టకాయై స్వాహేతి జుహుయాత్ ౩౨

ఇతి తృతీయః ఖణ్డః

మధ్యమాయాం గౌః ౧ తాం పురస్తాదగ్నేః ప్రత్యఙ్ముఖీమవస్థాప్య జుహుయాద్యత్పశవ ఇతి ౨ హుత్వా చానుమన్త్రయేతాను త్వేతి ౩ యవమతీభిరద్భిః ప్రోక్షేదష్టకాయై త్వా జుష్టం ప్రోక్షామీతి ౪ ప్రోక్ష్యోల్ముకేన పరిహృత్య ప్రోక్షణీః పాయయేత్ ౫ ఉదఙ్నుత్సృప్య ప్రత్యక్ఛిరసముదక్పదీం సంజ్ఞపయేత్ ౬ సంజ్ఞప్తాయాం జుహుయాద్యత్పశురితి ౭ తస్యాః

పత్నీ స్రోతాంసి ప్రక్షాలయేత్ ౮ పవిత్రే అన్తర్ధాయోత్కృత్య వపాముద్ధారయేత్ ౯ యజ్ఞియస్య వృక్షస్య విశాఖాశాఖాభ్యాం పరిగృహ్యాగ్నౌ శ్రపయేత్ ౧౦ ప్రసృతాయాం విశసేత్ ౧౧ ఉక్తముపస్తరణాభిఘారణం యథా స్విష్టకృతః ౧౨ అష్టకాయై స్వాహేతి జుహుయాత్ ౧౩ సర్వాఙ్గేభ్యోఽవదానాన్యుద్ధారయేత్ ౧౪ న సవ్యాత్సక్థ్నః ౧౫ న క్లోమ్నః ౧౬ సవ్యం సక్థి నిధాయ ౧౭ పృథఙ్మేక్షణాభ్యామవదానాని స్థాలీపాకం చ శ్రపయిత్వా ౧౮ కంసే రసం ప్రస్రావ్య ౧౯ ప్లక్షశాఖాస్వవదానాని కృత్వా ౨౦ ఏకైకస్మాత్ కంసేఽవద్యేత్ ౨౧ స్థాలీపాకాచ్చ ౨౨ చతుర్గృహీతమష్టగృహీతం వాత్ర జుహుయాదగ్నావితి ౨౩ కంసాత్పరాభిర్ద్వాభ్యాంద్వాభ్యామేకైకామాహుతిమ్ ౨౪ సౌవిష్టకృతమష్టమ్యా ౨౫ వహ వపామితి పిత్ర్యే వపాహోమః ౨౬ జాతవేద ఇతి దైవత్యే ౨౭ తదాదేశమనాజ్ఞాతే ౨౮ యథాఽష్టకాయా ఇతి ౨౯ పశురేవ పశోర్దక్షిణా ౩౦ స్థాలీపాకస్య పూర్ణపాత్రమ్ ౩౧

ఇతి చతుర్థః ఖణ్డః

నవమీం దశమీం వాన్వష్టక్యమ్ ౧ దక్షిణపూర్వభాగే పరివార్య తత్రోత్తరార్ధే మథిత్వాఽగ్నిం ప్రణయేత్ ౨ సకృద్గృహీతాన్ వ్రీహీన్ సకృత్ ఫలీకృతాన్ ప్రసవ్యముదాయువం శ్రపయేత్ ౩ అముష్మాచ్చ సక్థ్నో మాంసమితి ౪ దక్షిణోద్వాస్య న ప్రత్యభిఘారయేత్ ౫ పశ్చాదగ్నేర్దక్షిణతస్తిస్రః కర్షూః ఖన్యాచ్చతురఙ్గులమధస్తిర్యక్ ౬ తాసాం పురస్తాదగ్నిం ప్రణయేత్ ౭ స్తృణుయాత్ ౮ కర్షూశ్చ ౯ పశ్చాదగ్నేః స్వస్తరం దక్షిణాగ్రైస్తృణైర్దక్షిణాప్రవణమాస్తీర్య వృసీముపరినిదధ్యాత్ ౧౦ తస్మిన్నేకైకమాహరేత్ ౧౧ కంసే సమవదాయ మేక్షణేనోపఘాతం జుహుయాత్ స్వాహా సోమాయ పితృమతే స్వాహాఽగ్నయే కవ్యవాహనాయేతి ౧౨ సవ్యేనోల్ముకం దక్షిణతః కర్షూషు నిదధ్యాదపహతా ౧౩ పూర్వస్యాం కర్ష్వాం పితుః ౧౪ మధ్యమాయాం పితామహస్యోత్తమాయాం ప్రపితామహస్య ౧౫ ఉదపాత్రాణ్యపసలవి కర్షూషు నినయేదేకైకస్య నామోక్త్వాసావవనేనిక్ష్వ యే చాత్ర త్వానుయాంశ్చ త్వమను తస్మై తే స్వధేతి ౧౬ తథైవ పిణ్డాన్నిధాయ జపేదత్ర పితరో మాదయధ్వం యథాభాగమావృషాయధ్వమితి ౧౭ ఉక్త్వోదఙ్ఙావర్తేత సవ్యం బాహుముపసంహృత్య ప్రసవ్యమావృత్య ౧౮ ఉపతామ్య కల్యాణం ధ్యాయన్నభిపర్యావర్తమానో జపేత్ అమీ మదన్త పితరో యథాభాగమావృషాయిషతేతి ౧౯ త్రిస్రో దర్భపిఞ్జూలీరఞ్జనే నిఘృష్య కర్షూషు నిదధ్యాద్యథాపిణ్డమ్ ౨౦ తైలం సురభి చ ౨౧ పిణ్డప్రభృతి యథార్థమూహేత్ ౨౨ అథ నిహ్నవనమ్ ౨౩ పూర్వస్యాం కర్ష్వాం దక్షిణోత్తానౌ పాణీ కృత్వా నమో వః పితరో జీవాయ నమో వః పితరశ్శూషాయేతి ౨౪ సవ్యోత్తానౌ మధ్యమాయాం నమో వః పితరో ఘోరాయ నమో వః పితరో రసాయేతి ౨౫ దక్షిణోత్తానౌ పశ్చిమాయాం నమో వః పితరః స్వధాయై నమో వః పితరో మన్యవ ఇతి ౨౬ అఞ్జలిం కృత్వా నమో వ ఇతి ౨౭ సూత్రతన్తూన్ కర్షూషు నిదధ్యాద్యథాపిణ్డమేతద్వ ఇతి ౨౮ ఊర్జం వహన్తీరితి కర్షూరనుమన్త్రయేత ౨౯ మధ్యమం పిణ్డం పుత్రకామాం ప్రాశయేదాధత్తేతి ౩౦ అభూన్నో

దూత ఇత్యుల్కుకమగ్నౌ ప్రక్షి పేత్ ౩౧ ద్వంద్వం పాత్రాణ్యతిహరేయుః ౩౨ ఏష ఏవ పిణ్డపితృయజ్ఞకల్పః ౩౩ గృహ్యేఽగ్నౌ హవిః శ్రపయేత్ ౩౪ తత ఏవాతిప్రణయేత్ ౩౫ ఏకా కర్షూః ౩౬ న స్వస్తరః ౩౭ ఇన్ద్రా ణ్యా స్థాలీపాకస్యైకాష్టకేతి జుహుయాత్ ౩౮

ఇతి పఞ్చమః ఖణ్డః

ఇతి తృతీయ పటలః

కామ్యేషు షడ్భక్తాని త్రీణి వా నాశ్నీయాత్ ౧ నిత్యప్రయుక్తానామాదితః ౨ ఉపరిష్టాత్సాన్నిపాతికే ౩ ఏవం యజనీయప్రయోగేషు ౪ అర్ధమాసవ్రతీ ౫ అశక్తౌ పేయమేకం కాలమ్ ౬ అరణ్యే ప్రపదం జపేదాసీనః ప్రాగగ్రేషు ౭ ఏవం బ్రహ్మవర్చసకామః ౮ యథోక్తం పశుకామః ౯ సహస్రబాహురితి పశుస్వస్త్యయనకామో వ్రీహియవౌ జుహుయాత్ ౧౦ యేనేచ్ఛేత్సహకారం కౌతోమతేనాస్య మహావృక్షఫలాని పరిజప్య దద్యాత్ ౧౧ అర్ధమాసవ్రతీ పౌర్ణమాస్యాం రాత్రౌ నాభిమాత్రం ప్రగాహ్యావిదాసిని హ్రదేఽక్షతతణ్డులానాస్యేన జుహుయాదుదకే వృక్ష ఇవేతి పఞ్చభిః పార్థివం కర్మ ౧౨ ప్రథమయాదిత్యముపతిష్ఠేద్భోగకామోఽర్థపతౌ ప్రేక్షమాణే ౧౩ ద్వితీయయాఽక్షతతణ్డులానాదిత్యే పరివిష్యమాణే బృహత్పత్త్రస్వస్త్యయనకామః ౧౪ తృతీయయా చన్ద్ర మసి తిలతణ్డులాన్ క్షుద్ర పశుస్వస్త్యయనకామః ౧౫ చతుర్థ్యాదిత్యముపస్థాయ గురుమర్థమభ్యుత్తిష్ఠేత్ ౧౬ పఞ్చమ్యాఽఽదిత్యముపస్థాయ గృహానేయాత్ ౧౭ అనకామమారం నిత్యం జపేత్ భూరితి ౧౮ యజనీయే జుహుయాన్మూర్ధ్నోఽధి మ ఇతి షడ్భిర్వామదేవ్యర్గ్భిర్మహావ్యాహృతిభిః ప్రాజాపత్యయా చ ౧౯ అలక్ష్మీనిర్ణోదః ౨౦ అక్షే మే పథ్య పేహీతి జపేత్ ౨౧ యశోఽహమిత్యాత్యిముపతిష్ఠేద్ యశస్కామః పూర్వాహ్ణమధ్యన్దినా పరాహ్ణేషు ౨౨ ప్రాతరహ్ణస్యేతి యథార్థమూహేత్ ౨౩ ఆదిత్యనావమితి సన్ధ్యోపస్థానం స్వస్త్యయనమ్ ౨౪ ఉద్యన్తం త్వేతి పూర్వాం ప్రతితిష్ఠన్తం త్వేతి పశ్చిమామ్ ౨౫

ఇతి ప్రథమః ఖణ్డః

అర్ధమాసవ్రతీ తామిస్రాదౌ బ్రాహ్మణానాశయేత్ వ్రీహికంసౌదనమ్ ౧ తస్య కణానపరాసు సన్ధ్యాసు ప్రత్యగ్గ్రామాత్ స్థణ్డిలముపలిప్య భలాయేతి జుహుయాద్బల్లాయేతి చ ౨ ఏవమేవాపరస్మింస్తామిస్రాదౌ ౩ బ్రహ్మవర్యమాసమాప్తేః ౪ ఆచితశతం భవతి ౫ గౌరే భూమిభాగే బ్రాహ్మణో లోహితే క్షత్రియః కృష్ణే వైశ్యోఽవ సానం జోషయేత్ సమం

లోమశమనిరిణమశుష్కమ్ ౬ యత్రోదకం ప్రత్యగుదీచీం ప్రవర్తేత ౭ అక్షీరిణః కణ్ఠకినః కటుకాశ్చాత్రౌషధయో న స్యుః ౮ దర్భసంమితం బ్రహ్మవర్చస్యమ్ ౯ బృహత్తృణైర్బల్యమ్ ౧౦ మృదుతృణైః పశవ్యమ్ ౧౧ యత్ర వా స్వయం కృతాః శ్వభ్రాస్సర్వతోఽభిముఖాః స్యుః ౧౨ ప్రాగ్ద్వారం ధన్యం యశస్యం చోదగ్ద్వారం పుత్ర్యం పశవ్యం చ దక్షిణాపశ్చిమద్వారే సర్వే కామా అనుద్వారం గేహద్వారమ్ ౧౩ అసంలోకీ స్యాత్ ౧౪ పయసో హవిః ౧౫ కృష్ణా చ గౌః ౧౬ అజో వా శ్వేతః పాయస ఏవ వా ౧౭ మధ్యే వేశ్మనో వసాం పాయసం చాజ్యేన మిశ్రమష్టగృహీతం జుహుయాద్వాస్తోష్పత ఇతి ౧౮ యాశ్చ పరాః ౧౯ సప్తాలక్ష్మీనిర్ణోదే తాభిశ్చ ౨౦ హుత్వా దిశాం బలీన్ నయేత్ ౨౧ అవాన్తరదిశాం చోర్ధ్వావాచిభ్యాం చ ౨౨ ఏవం సంవత్సరే సంవత్సరే నవయజ్ఞయోర్వా ౨౩ వశంగమావిత్యేతాభ్యామాహుతీ జుహుయాద్యమిచ్ఛేద్వశమాయాన్తం తస్య నామ గృహీత్వాఽసావితి వశీ హాస్య భవతి ౨౪

ఇతి ద్వితీయః ఖణ్డః

అర్ధమాసవ్రతీ పౌర్ణమాస్యాం రాత్రౌ శంకుశతం జుహుయాదేకాక్షర్యయాయసాన్వయకామః ౧ ఖాదిరానాయుష్కామోఽథాపరమ్ ౨ ప్రాఙ్వోదఙ్వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్య స్థణ్డిలం సమూహ్య పర్వతే వాఽఽరణ్యైర్గోమయైస్తాపయిత్వాఽఙ్గారానపోహ్యాస్యేన జుహుయాత్ ౩ ద్వాదశ గ్రామా జ్వలితే ౪ త్ర్యవరా ధూమే ౫ కమ్బూకాన్ సాయంప్రాతర్జుహుయాన్నాస్య వృత్తిః క్షీయతే ౬ ఇదమహమిమమితి పణ్యహోమం జుహుయాత్ ౭ పూర్ణహోమం యజనీయే జుహుయాత్ ౮ ఇన్ద్రా మవదాదితి సహాయకామః ౯ అష్టరాత్రోపోషితః ప్రాఙ్వోదఙ్వా గ్రామాచ్చతుష్పథే సమిద్ధ్యాగ్నిమౌదుమ్బర ఇధ్మః స్యాత్ స్రువచమసౌ చ జుహుయాదన్నం వా ఇతి శ్రీర్వా ఇతి ౧౦ గ్రామే తృతీయామన్న స్యేతి ౧౧ ఆధిపత్యం ప్రాప్నోతి ౧౨ ఉపతాపినీషు గోష్ఠే పాయసం జుహుయాత్ ౧౩ అక్షేమే పథి వస్త్రదశానాం గ్రన్థీన్కుర్యాత్ సహాయినాం చ స్వస్త్యయనాని ౧౪ క్షుధే స్వాహేత్యేతాభ్యామాహుతిసహస్రం జుహుయాదాచితసహస్రకామః ౧౫ వత్సమిథునయోః పురీషేణ పశుకామోఽవిమిథునయోః క్షుద్ర పశుకామః ౧౬ హరితగోమయేన సాయమ్ప్రాతర్జుహుయాద్ నాస్య వృత్తిః క్షీయతే ౧౭

ఇతి తృతీయః ఖణ్డః

విషవతా దష్టమద్భిరభ్యుక్షన్ జపేన్మా బిభేషీరితి ౧ స్నాతకస్సంవిశన్ వైణవం దణ్డముపనిదధ్యాత్తురగోపాయేతి స్వస్త్యయనమ్ ౨ హతస్త ఇతి క్రిమివన్తం దేశమద్భిరభ్యుక్షఞ్జపేత్ ౩ పశూనాం చేదపరాహ్ణే సీతాలోష్టమాహృత్య తస్య ప్రాతః పాంసుభిః ప్రతిష్కిరఞ్జపేత్ ౪ మధుపర్కం ప్రతిగృహీష్యన్నిదమహమిమామితి ప్రతితిష్ఠన్ జపేత్ ౫ అర్హయత్సు వా ౬ విష్టరపాద్యార్ఘ్యాచమనీయమధుపర్కాణామేకైకం త్రిర్వేదయన్తే ౭ గాం చ ౮ ఉదఞ్చం విష్టరమాస్తీర్య యా ఓషధీరిత్యధ్యాసీత ౯ పాదయోర్ద్వితీయయా ద్వౌ

చేత్ ౧౦ అపః పశ్యేత్ యతో దేవీరితి ౧౧ సవ్యం పాదమవసిఞ్చేత్ సవ్యమితి ౧౨ దక్షిణం దక్షిణమితి ౧౩ ఉభౌ శేషేణ ౧౪ అన్నస్య రాష్ట్రిరసీత్యర్ఘ్యం ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ౧౫ యశోఽసీత్యాచమనీయమ్ ౧౬ యశసో యశోఽసీతి మధుపర్కమ్ ౧౭ త్రిః పిబేద్యశసో మహసః శ్రియా ఇతి ౧౮ తూష్ణీం చతుర్థమ్ ౧౯ భూయో ఽపిపాయ బ్రాహ్మణాయోచ్ఛిష్టం దద్యాత్ ౨౦ గాం వేదితామనుమన్త్రయేత ముఞ్చ గామిత్యముష్య చేత్యర్థయితుర్నామబ్రూయాత్ ౨౧ ఏవమయజ్ఞే ౨౨ కురుతేతి యజ్ఞే ౨౩ ఆచార్య ఋత్విక్ స్నాతకో రాజా వివాహ్యః ప్రియ ఇతి షడర్ఘ్యాః ౨౪ ప్రతిసంవత్సరానర్హయేత్ ౨౫ పునర్యజ్ఞవివాహయోశ్చ పునర్యజ్ఞవివాహయోశ్చ ౨౬

ఇతి చతుర్థః ఖణ్డః

ఇతి చతుర్థః పటలః

సమాప్తం ఖాదిరం గృహ్యసూత్రమ్

గోభిలగృహ్యసూత్రమ్

ప్రథమః ప్రపాఠకః

అథాతో గృహ్యకర్మాణ్యుపదేక్ష్యామః ౧ యజ్ఞోపవీతినాచాన్తోదకేన కృత్యమ్ ౨ ఉద గయనే పూర్వపక్షే పుణ్యేఽహని ప్రాగావర్తనాదహ్నః కాలం విద్యాత్ ౩ యథాదేశం చ ౪ సర్వాణ్యేవాన్వాహార్యవన్తి ౫ అపవర్గేఽభిరూపభోజనం యథాశక్తి ౬ బ్రహ్మచారీ వేదమధీత్యాన్త్యాం సమిధమభ్యాధాస్యన్ ౭ జాయాయా వా పాణిం జిఘృక్షన్ ౮ అనుగుప్తా అప ఆహృత్య ప్రాగుదక్ప్రవణం దేశం సమం వా పరిసమూహ్యోపలిప్య మధ్యతః ప్రాచీం లేఖాముల్లిఖ్యోదీచీం చ సంహతాం పశ్చాద్మధ్యే ప్రాచీస్తిస్ర ఉల్లిఖ్యాభ్యుక్షేత్ ౯ లక్షణావృదేషా సర్వత్ర ౧౦ భూర్భువఃస్వరిత్యభిముఖమగ్నిం ప్రణయన్తి ౧౧ ప్రేతే వా గృహపతౌ పరమేష్ఠికరణమ్ ౧౨ తథా తిథినక్షత్రపర్వసమవాయే ౧౩ దర్శే వా పౌర్ణమాసే వాగ్నిసమాధానం కుర్వీత ౧౪ వైశ్యకులాద్వామ్బరీషాద్వాగ్నిమాహృత్యాభ్యాదధ్యాత్ ౧౫ అపి వా బహుయాజిన ఏవాగారాద్బ్రాహ్మణస్య వా రాజన్యస్య వా వైశ్యస్య వా ౧౬ అపి వాన్యం మథిత్వాభ్యాదధ్యాత్ ౧౭ పుణ్యస్త్వేవానర్ధుకో భవతీతి ౧౮ యథా కామయేత తథా కుర్యాత్ ౧౯ స యదేవాన్త్యాం సమిధమభ్యాదధాతి జాయాయా వా పాణిం జిఘృక్షన్జుహోతి

తమభిసంయచ్ఛేత్ ౨౦ స ఏవాస్య గృహ్యోఽగ్నిర్భవతి ౨౧ తేన చైవాస్య ప్రాతరాహుతిర్హుతా భవతీతి ౨౨ సాయమాహుత్యుపక్రమ ఏవాత ఊర్ధ్వం గృహ్యేఽగ్నౌ హోమో విధీయతే ౨౩ పురా ప్రాదుష్కరణవేలాయాః సాయంప్రాతరనుగుప్తా అప ఆహరేత్పరిచరణీయాః ౨౪ అపి వా సాయమ్ ౨౫ అపి వా కుమ్భాద్వా మణికాద్వా గృహ్ణీయాత్ ౨౬ పురాస్తమయాదగ్నిం ప్రాదుష్కృత్యాస్తమితే సాయమాహుతిం జుహుయాత్ ౨౭ పురోదయాత్ప్రాతః ప్రాదుష్కృత్యోదితేనుదితే వా ప్రాత రాహుతిం జుహుయాత్ ౨౮ ౧

యజ్ఞోపవీతం కురుతే సూత్రం వస్త్రం వాపి వా కుశరజ్జుమేవ ౧ దక్షిణం బాహుముద్ధృత్య శిరోఽవధాయ సవ్యేఽంసే ప్రతిష్ఠాపయతి దక్షిణం కక్షమన్వవలమ్బం భవత్యేవం యజ్ఞోపవీతీ భవతి ౨ సవ్యం బాహుముద్ధృత్య శిరోఽవధాయ దక్షిణేఽంసే ప్రతిష్ఠాపయతి సవ్యం కక్షమన్వవలమ్బం భవత్యేవం ప్రాచీనావీతీ భవతి ౩ పితృయజ్ఞే త్వేవ ప్రాచీనావీతీ భవతి ౪ ఉదఙ్ఙగ్నేరుత్సృప్య ప్రక్షాల్య పాణీ పాదౌ చోపవిశ్య త్రిరాచామేద్ద్విః పరిమృజీత ౫ పాదావభ్యుక్ష్య శిరోఽభ్యుక్షేత్ ౬ ఇన్ద్రియాణ్యద్భిః సంస్పృశేత్ ౭ అక్షిణీ నాసికే కర్ణావితి ౮ యద్యన్నీమాఽంస్యం స్యాత్తత్తదద్భిః సంస్పృశేత్ ౯ తత్రైతదాహుః ౧౦ నోఽపస్పృశేద్వ్రజన్ ౧౧ న తిష్ఠన్ ౧౨ న హసన్ ౧౩ న విలోకయన్ ౧౪ నాప్రణతః ౧౫ నాఙ్గులీభిః ౧౬ నాతీర్థేన ౧౭ న సశబ్దమ్ ౧౮ నానవేక్షితమ్ ౧౯ న బాహ్యేఽంసః ౨౦ నాన్తరీయైకదేశస్య కల్పయిత్వోత్తరీయతామ్ ౨౧ నోష్ణాభిః ౨౨ న సఫేనాభిః ౨౩ న చ సోపానత్కః క్వచిత్ ౨౪ కాసక్తికః ౨౫ గలే బద్ధః ౨౬ చరణౌ న ప్రసార్య చ ౨౭ అన్తతః ప్రత్యుపస్పృశ్య శుచిర్భవతి ౨౮ హృదయస్పృశస్త్వేవాప ఆచామేత్ ౨౯ ఉచ్ఛిష్టో హైవాతోఽన్యథా భవతీతి ౩౦ అథ ప్రత్యుపస్పర్శనాని ౩౧ సుప్త్వా భుక్త్వా క్షుత్వా స్నాత్వా పీత్వా విపరిధాయ చ రథ్యామాక్రమ్య శ్మశానం చాచాన్తః పునరాచామేత్ ౩౨ ౨

అగ్నిముపసమాధాయ పరిసమూహ్య దక్షిణజాన్వక్తో
దక్షిణేనాగ్నిమదితేఽనుమన్యస్వేత్యుదకాఞ్జలిం ప్రసిఞ్చేత్ ౧ అనుమతేఽనుమన్యస్వేతి పశ్చాత్ ౨ సరస్వత్యనుమన్యస్వేత్యుత్తరతః ౩ దేవ సవితః ప్రసువేతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యుక్షేత్సకృద్వా త్రిర్వా ౪ పర్యుక్షణాన్తాన్వ్యతిహరన్నభిపర్యుక్షన్హోమీయమ్ ౫ అథ హవిష్యస్యాన్నస్యాగ్నౌ జుహుయాత్కృతస్య వాకృతస్య వా ౬ అకృతం చేత్ప్రక్షాల్య జుహుయాత్ప్రోదకం కృత్వా ౭ అథ యది దధి పయో యవాగూం వా కంసేన వా చరుస్థాల్యా వా స్రువేణ వైవ ౮ అగ్నయే స్వాహేతి పూర్వాం తూష్ణీముత్తరాం మధ్యే చాపరాజితాయాం చ దిశీతి సాయమ్ ౯ అథ ప్రాతః సూర్యాయ స్వాహేతి పూర్వాం తూష్ణీమేవోత్తరాం మధ్యే

చైవాపరాజితాయాం చైవ దిశి ౧౦ సమిధమాధాయానుపర్యుక్ష్య తథైవోదకాఞ్జలీన్ప్రసిఞ్చేదన్వమఁ స్థా ఇతి మన్త్రవిశేషః ౧౧ ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిక్రమ్యాపాం శేషం నినీయ పూరయిత్వా చమసం ప్రతిష్ఠాప్య యథార్థమ్ ౧౨ ఏవమత ఊర్ధ్వం గృహ్యేఽగ్నౌ జుహుయాద్వా హావయేద్వాజీవితావభృథాత్ ౧౩ అథాప్యుదాహరన్తి ౧౪ కామం గృహ్యేఽగ్నౌ పత్నీ జుహుయాత్సాయంప్రాతర్హోమౌ గృహాః పత్నీ గృహ్య ఏషోఽగ్నిర్భవతీతి ౧౫ నిష్ఠితే సాయమాశప్రాతరాశే భూతమితి ప్రవాచయేత్ ౧౬ ఋతే భగయా వాచా శుచిర్భూత్వా ౧౭ ప్రతిజపత్యోమిత్యుచ్చైస్తస్మై నమస్తన్మాఖ్యా ఇత్యుపాఁ శు ౧౮ ౩

అథ వాగ్యతో బలీన్హరేత్ ౧ భాషేతాన్నసంసిద్ధిమతిథిభిః కామం సమ్భాషేత ౨ అథ హవిష్యస్యాన్నస్యోద్ధృత్య హవిష్యైర్వ్యఞ్జనైరుపసిచ్యాగ్నౌ జుహుయాత్తూష్ణీం పాణినైవ ౩ ప్రాజాపత్యా పూర్వాహుతిర్భవతి సౌవిష్టకృత్యుత్తరా ౪ అథ బలీన్హరేద్బాహ్యతో వాన్తర్వా సుభూమిం కృత్వా ౫ సకృదపో నినీయ చతుర్ధా బలిం నిదధ్యాత్సకృదన్తతః పరిషిఞ్చేత్ ౬ ఏకైకం వానునిధానముభయతః పరిషిఞ్చేత్ ౭ స యత్ప్రథమం నిదధాతి స పార్థివో బలిర్భవత్యథ యద్ద్వితీయం స వాయవ్యో యత్తృతీయం స వైశ్వదేవో యచ్చతుర్థం స ప్రాజాపత్యః ౮ అథాపరాన్బలీన్హరేదుదధానస్య మధ్యమస్య ద్వారస్యాబ్దైవతః ప్రథమో బలిర్భవత్యోషధివనస్పతిభ్యో ద్వితీయ ఆకాశాయ తృతీయః ౯ అథాపరం బలిం హరేచ్ఛయనం వాధివర్చం వా స కామాయ వా బలిర్భవతి మన్యవే వా ౧౦ అథ సస్తూపం స రక్షోజనేభ్యః ౧౧ అథైతద్బలిశేషమద్భిరభ్యాసిచ్యావసలవి దక్షిణా నినయేత్తత్పితృభ్యో భవతి ౧౨ ఆసీన ఏవాగ్నౌ జుహుయాత్ ౧౩ ఆసీనః పితృభ్యో దద్యాద్యథోపపాదమితరాన్ ౧౪ స్వయం త్వేవైతాన్యావద్వసేద్బలీన్హరేత్ ౧౫ అపి వాన్యో బ్రాహ్మణః ౧౬ దమ్పతీ ఏవ ౧౭ ఇతి గృహమేధివ్రతమ్ ౧౮ స్త్రీ హ సాయం ప్రాతః పుమానితి ౧౯ సర్వస్య త్వేవాన్నస్యైతాన్బలీన్హరేత్పిత్ర్యస్య వా స్వస్త్యయనస్య వార్థార్థస్య వా ౨౦ యజ్ఞాదేవ నివర్తతే ౨౧ యద్యేకస్మిన్కాలే వ్రీహియవౌ ప్రక్రియేతాన్యతరస్య కృత్వా కృతం మన్యేత ౨౨ యద్యేకస్మిన్కాలే పునః పునరన్నం పచ్యేత సకృదేవైతద్బలితన్త్రం కుర్వీత ౨౩ యద్యేకస్మిన్కులే బహుధాన్నం పచ్యేత గృహపతిమహానసాదేవైతద్బలితన్త్రం కుర్వీత ౨౪ యస్య త్వేషామగ్రతః సిధ్యేన్నియుక్తమగ్నౌ కృత్వాగ్రం బ్రాహ్మణాయ దత్త్వా భుఞ్జీత ౨౫ యస్యో జఘన్యం భుఞ్జీతైవేతి ౨౬ అథాప్యుదాహరన్తి ౨౭ ఏతస్యైవ బలిహరణస్యాన్తే కామం ప్రబ్రువీత భవతి హైవాస్య ౨౮ స్వయం త్వేవాశస్యం బలిం హరేద్యవేభ్యోఽధ్యా వ్రీహిభ్యో వ్రీహిభ్యోఽధ్యాయవేభ్యః సత్వాశస్యో నామ బలిర్భవతి ౨౯ దీర్ఘాయుర్హైవ భవతి ౩౦ విశ్రాణితే ఫలీకరణానామాచామస్యాపామితి బలిం హరేత్స రౌద్రో భవతి స రౌద్రో భవతి ౩౧ ౪

అథ దర్శపూర్ణమాసయోః ౧ సన్ధ్యాం పౌర్ణమాసీముపవసేత్ ౨ ఉత్తరామిత్యేకే ౩ అథ యదహశ్చన్ద్ర మా న దృశ్యేత తామమావాస్యామ్ ౪ పక్షాన్తా ఉపవస్తవ్యాః పక్షాదయోఽభియష్టవ్యాః ౫ ఆమావాస్యేన హవిషా పూర్వపక్షమభియజతే పౌర్ణమాస్యేనాపరపక్షమ్ ౬ యః పరమో వికర్షః సూర్యాచన్ద్ర మసోః సా పౌర్ణమాసీ యః పరమః సంకర్షః సామావాస్యా ౭ యదహస్త్వేవ చన్ద్ర మా న దృశ్యేత తామమావాస్యాం కుర్వీత ౮ దృశ్యమానేఽప్యేకదా గతాధ్వా భవతీతి ౯ త్రయః పౌర్ణమాసీకాలా భవన్తి సన్ధ్యా వాస్తమితోదితా వోచ్చైర్వా ౧౦ అథ యదహః పూర్ణో భవతి ౧౧ పృథగేవైతస్య జ్ఞానస్యాధ్యాయో భవత్యధీయీత వా తద్విద్భ్యో వా పర్యావగమయేత ౧౨ అథ యదహరుపవసథో భవతి తదహః పూర్వాహ్ణ ఏవ ప్రాతరాహుతిం హుత్వైతదగ్నేః స్థణ్డిలం గోమయేన సమన్తం పర్యుపలిమ్పతి ౧౩ అథైధ్మానుపకల్పయతే ఖాదిరాన్వా పాలాశాన్వా ౧౪ ఖాదిరపాలాశాలాభే బిభీదకతిల్వకబాధకనీవనిమ్బరాజవృక్షశాల్మల్యరలుదధిత్థకోవిదారశ్లేష్మాతకవర్జం సర్వవనస్పతీనామిధ్మో యథార్థం స్యాత్ ౧౫ విశాఖాని ప్రతి లూనాః కుశా బర్హిః ౧౬ ఉపమూలలూనాః పితృభ్యః ౧౭ తేషామలాభే శూకతృణశరశీర్యబల్వజముతవనలశ్ఛ్వవర్జం సర్వతృణాని ౧౮ ఆజ్యం స్థాలీపాకీయాన్వ్రీహీన్వా యవాన్వా చరుస్థాలీం మేక్షణం స్రువమనుగుప్తా అప ఇతి ౧౯ యాని చానుకల్పముదాహరిష్యామః ౨౦ న తదహః ప్రసృజ్యేత ౨౧ దూరాదపి గృహానభ్యేయాత్ ౨౨ అన్యతస్తు ధనం క్రీణీయాన్న విక్రీణీత ౨౩ అబహువాదీ స్యాత్ ౨౪ సత్యం వివదిషేత్ ౨౫ అథాపరాహ్ణ ఏవాప్లుత్యోపవసథికం దమ్పతీ భుఞ్జీయాతాం యదేనయోః కామ్యం స్యాత్సర్పిర్మిశ్రం స్యాత్కుశలేన ౨౬ ౫

మానతన్తవ్యో హోవాచాహుతా వా ఏతస్య మానుష్యాహుతిర్భవతి య ఔపవసథికం నాశ్నాతి ౧ అనీశ్వరో హ క్షోధుకో భవత్యకామ్యో జనానాం పాపవసీయసీ హాస్య ప్రజా భవతి ౨ య ఔపవసథికం భుఙ్క్తే ఈశ్వరో హ భవత్యక్షోధుకః కామ్యో జనానాం వసీయసీ హా స్య ప్రజా భవతి ౩ తస్మాద్యత్కామయేతౌపవసథికం భుఞ్జీయాతామ్ ౪ అథ ఏవైతాం రాత్రిం శయీయాతామ్ ౫ తౌ ఖలు జాగ్రన్మిశ్రావేవైతాం రాత్రిం విహరేయాతామితిహాసమిశ్రేణ వా కేనచిద్వా ౬ జుగుప్సేయాతాం త్వేవావ్రత్యేభ్యః కర్మభ్యః ౭ న ప్రవసన్నుపవసేదిత్యాహుః ౮ పత్న్యా వ్రతం భవతీతి ౯ యథా కామయేత తథా కుర్యాత్ ౧౦ ఏవమేవాహితాగ్నేరప్యుపవసథో భవతి ౧౧ యచ్చామ్నాయో విదధ్యాత్ ౧౨ అథ పూర్వాహ్ణ ఏవ ప్రాతరాహుతిం హుత్వాగ్రేణాగ్నిం పరిక్రమ్య దక్షిణతోఽగ్నేః ప్రాగగ్రాన్దర్భానాస్తీర్య ౧౩ తేషాం పురస్తాత్ప్రత్యఙ్ముఖస్తిష్ఠన్సవ్యస్య పాణేరఙ్గుష్ఠేనోపకనిష్ఠికయా చాఙ్గుల్యా బ్రహ్మాసనాత్తృణమభిసంగృహ్య దక్షిణాపరమష్టమం దేశం నిరస్యతి నిరస్తః పరావసురితి ౧౪ అప ఉపస్పృశ్యాథ బ్రహ్మాసన ఉపవిశత్యా వసోః సదనే సీదామీతి ౧౫ అగ్నిమభిముఖో వాగ్యతః ప్రాఞ్జలిరాస్త ఆ కర్మణః పర్యవసానాత్ ౧౬ భాషేత యజ్ఞసంసిద్ధిమ్ ౧౭ నాయజ్ఞియాం వాచం వదేత్ ౧౮ యద్యయజ్ఞియాం వాచం వదేద్వైష్ణవీమృచం యజుర్వా జపేత్ ౧౯ అపి వా నమో విష్ణవ ఇత్యేవం బ్రూయాత్ ౨౦

యద్యు వా ఉభయం చికీర్షేద్ధౌత్రం చైవ బ్రహ్మత్వం చైవైతేనైవ కల్పేన ఛత్త్రం వోత్తరాసఙ్గం వోదకమణ్డలుం దర్భవటుం వా బ్రహ్మాసనే నిధాయ తేనైవ ప్రత్యాప్రవజ్యాథాన్యచ్చేష్టేత్ ౨౧ ౬

అథోలూఖలముసలే ప్రక్షాల్య శూర్పం చ పశ్చాదగ్నేః ప్రాగగ్రాన్దర్భానాస్తీర్యోపసాదయతి ౧ అథ హవిర్నిర్వపతి వ్రీహీన్వా యవాన్వా కంసేన వా చరుస్థాల్యా వా ౨ అముష్మై త్వా జుష్టం నిర్వపామీతి దేవతానామాదేశం సకృద్ద్విస్తూష్ణీమ్ ౩ అథ పశ్చాత్ప్రాఙ్ముఖోఽవహన్తుముపక్రమతే దక్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యామ్ ౪ త్రిఃఫలీకృతాంస్తణ్డులాన్త్రిర్దేవేభ్యః ప్రక్షాలయేదిత్యాహుర్ద్విర్మనుష్యేభ్యః సకృత్పితృభ్య ఇతి ౫ పవిత్రాన్తర్హితాం స్తణ్డులానావపేత్ ౬ కుశలశృతమివ స్థాలీపాకం శ్రపయేత్ప్రదక్షిణముదాయువన్ ౭ శృతమభిఘార్యోదగుద్వాస్య ప్రత్యభిఘారయేత్ ౮ అగ్నిముపసమాధాయ కుశైః సమన్తం పరిస్తృణుయాత్పురస్తాద్దక్షిణత ఉత్తరతః పశ్చాదితి ౯ సర్వతస్త్రివృతం పఞ్చవృతం వా ౧౦ బహులమయుగ్మసంహతమ్ ౧౧ ప్రాగగ్రైరగ్రైర్మూలాని చ్ఛాదయన్ ౧౨ పశ్చాద్వాస్తీర్య దక్షిణతః ప్రాఞ్చం ప్రకర్షతి తథోత్తరేణ ౧౩ దక్షిణోత్తరాణ్యగ్రాణి కుర్యాత్ ౧౪ ఏష పరిస్తరణన్యాయః సర్వేష్వాహుతిమత్సు ౧౫ పరిధీనప్యేకే కుర్వన్తి శామీలాన్పార్ణాన్వా ౧౬ ఉత్తరతోఽపాం పూర్ణః స్రువః ప్రణీతా ౧౭ భవేన వా స్యాదిత్యేకే ౧౮ బర్హిషి స్థాలీపాకమాసాద్యేధ్మమభ్యాధాయాజ్యం సంస్కురుతే ౧౯ సర్పిస్తైలం దధి పయో యవాగూం వా ౨౦ తత ఏవ బర్హిషః ప్రాదేశమాత్రే పవిత్రే కురుతే ౨౧ ఓషధిమన్తర్ధాయ చ్ఛినత్తి న నఖేన పవిత్రే స్థో వైష్ణవ్యావితి ౨౨ అనేన అద్భిరనుమార్ష్టి విష్ణోర్మనసా పూతే స్థ ఇతి ౨౩ సమ్పూయోత్పునాత్యుదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యామ్ ౨౪ అఙ్గుష్ఠాభ్యాం చోపకనిష్ఠికాభ్యాం చాఙ్గులిభ్యామభిసంగృహ్య ప్రాక్శస్త్రిరుత్పునాతి దేవస్త్వా సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రే ణ పవిత్రేణ వసోః సూర్యస్య రశ్మిభిరితి సకృద్యజుషాం ద్విస్తూష్ణీమ్ ౨౫ అథైనే అద్భిరభ్యుక్ష్యాగ్నావప్యుత్సృజేత్ ౨౬ అథైతదాజ్యమధిశృత్యోదగుద్వాసయేత్ ౨౭ ఏవమాజ్యస్య సంస్కరణకల్పో భవతీతి ౨౮ ౭

పూర్వమాజ్యమపరః స్థాలీపాకః ౧ పర్యుక్ష్య స్థాలీపాక ఆజ్యమానీయ మేక్షణేనోపఘాతం హోతుమేవోపక్రమతే ౨ యద్యు వా ఉపస్తీర్ణాభిఘారితం జుహుషేదాజ్యభాగావేవ ప్రథమౌ జుహుయాత్ ౩ చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వా పఞ్చావత్తం తు భృగూణామగ్నయే స్వాహేత్యుత్తరతః సోమాయ స్వాహేతి దక్షిణతః ప్రాక్శో జుహుయాత్ ౪ అథ హవిష ఉపస్తీర్యావద్యతి ౫ మధ్యాత్పూర్వార్ధాచ్చతురవత్తీ చేద్భవతి మధ్యాత్పూర్వార్ధాత్పశ్చార్ధాదితి పఞ్చావత్తీ చేద్భవతి ౬ అభిఘారయత్యవదానాని ౭

ప్రత్యనక్త్యవదానస్థానాన్యయాతయామతాయై ౮ అగ్నయే స్వాహేతి మధ్యే జుహుయాత్ ౯ సకృద్వా త్రిర్వైతేనైవ కల్పేన ౧౦ అథ స్విష్టకృత ఉపస్తీర్యావద్యత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధాత్సకృదేవ భూయిష్ఠం ద్విరభిఘారయేత్ ౧౧ యద్యు పఞ్చావత్తీ స్యాద్ద్విరుపస్తీర్యావదాయ ద్విరభిఘారయేత్ ౧౨ న ప్రత్యనక్త్యవదానస్థానం యాతయామతాయై ౧౩ అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే జుహుయాత్ ౧౪ మహావ్యాహృతిభిరాజ్యేనాభిజుహుయాత్ ౧౫ ప్రాక్ స్విష్టకృత ఆవాపః ౧౬ గణే ష్వేకం పరిసమూహనమిధ్మో బర్హిః పర్యుక్షణమాజ్యమాజ్యభాగౌ చ ౧౭ సర్వేభ్యః సమవదాయ సకృదేవ సౌవిష్టకృతం జుహోతి ౧౮ హుత్వైతన్మేక్షణమనుప్రహరేత్ ౧౯ ప్రక్షాల్య వైతేనోద్ధృత్య భుఞ్జీత ౨౦ న స్రువమనుప్రహరేదిత్యేక ఆహుః ౨౧ ఆగ్నేయ ఏవానాహితాగ్నేరుభయోర్దర్శపూర్ణమాసయోః స్థాలీపాకః స్యాత్ ౨౨ ఆగ్నేయో వాగ్నీషోమీయో వాహితాగ్నేః పౌర్ణమాస్యామ్ ౨౩ ఐన్ద్రో వైన్ద్రాగ్నో వా మాహేన్ద్రో వామావాస్యాయామ్ ౨౪ అపి వాహితాగ్నేరప్యుభయోర్దర్శపూర్ణమాసయోరాగ్నేయ ఏవ స్యాత్ ౨౫ సమిధమాధాయానుపర్యుక్ష్య యజ్ఞవాస్తు కరోతి ౨౬ తత ఏవ బర్హిషః కుశముష్టిమాదాయాజ్యే వా హవిషి వా త్రిరవదధ్యాదగ్రాణి మధ్యాని మూలానీత్యక్తం రిహాణా వ్యన్తు వయ ఇతి ౨౭ అథైనమద్భిరభ్యుక్ష్యాగ్నావప్యర్జయేద్యః పశూనామధిపతీ రుద్ర స్తన్తిచరో వృషా పశూనస్మాకం మా హిఁసీరే తదస్తు హుతం తవ స్వాహేతి ౨౮ ఏతద్యజ్ఞవాస్త్విత్యాచక్షతే ౨౯ ౮

అథైతద్ధవిరుచ్ఛిష్టముదగుద్వాస్యోద్ధృత్య బ్రహ్మణే ప్రయచ్ఛేత్ ౧ తం తితర్పయిషేత్ ౨ బ్రాహ్మణస్య తృప్తిమను తృప్యామీతి హ యజ్ఞస్య వేదయన్తే ౩ అథ యదస్యాన్యదన్నముపసిద్ధం స్యాత్ ౪ అథ బ్రాహ్మణాన్భక్తేనోపేప్సేత్ ౫ పూర్ణపాత్రో దక్షిణా తం బ్రహ్మణే దద్యాత్ ౬ కఁసం చమసం వాన్నస్య పూరయిత్వా కృతస్య వాకృతస్య వాపి వా ఫలానామేవైతం పూర్ణపాత్రమిత్యాచక్షతే ౭ బ్రహ్మైవైక ఋత్విక్ ౮ పాకయజ్ఞేషు స్వయం హోతా భవతి ౯ పూర్ణపాత్రోఽవమః పాకయజ్ఞానాం దక్షిణా ౧౦ అపరిమితం పరార్ధ్యమ్ ౧౧ అపి హ సుదాః పైజవన ఐన్ద్రాగ్నేన స్థాలీపాకేనేష్ట్వా శతం సహస్రాణి దదౌ ౧౨ అథ యది గృహ్యేఽగ్నౌ సాయంప్రాతర్హోమయోర్వా దర్శపూర్ణమాసయోర్వా హవ్యం వా హోతారం వా నాధిగచ్ఛేత్కథం కుర్యాదితి ౧౩ ఆ సాయమాహుతేః ప్రాతరాహుతిర్నాత్యేత్యా ప్రాతరాహుతేః సాయమాహుతిరామావాస్యాయాః పౌర్ణమాసం నాత్యేత్యా పౌర్ణమాస్యా ఆమావాస్యామ్ ౧౪ ఏతేనైవావకాశేన హవ్యం వా హోతారం వా లిప్సేత ౧౫ అపి వా యజ్ఞియానామేవౌషధివనస్పతీనాం ఫలాని వా పలాశాని వా శ్రపయిత్వా జుహుయాత్ ౧౬ అప్యప ఏవాన్తతో జుహుయాదితి హ స్మాహ పాకయజ్ఞ ఐడో హుతం హ్యేవ ౧౭ అహుతస్య ప్రాయశ్చిత్తం భవతీతి ౧౮ నావ్రతో బ్రాహ్మణః స్యాదితి ౧౯ అథాప్యుదాహరన్తి ౨౦ యావన్న హూయేతాభోజనేనైవ తావత్సంతనుయాత్ ౨౧ అథ యదాధిగచ్ఛేత్ప్రతిజుహుయాత్ ౨౨ ఏవమప్యస్య వ్రతం సంతతం భవతీతి ౨౩ ఏషోఽత ఊర్ధ్వం హవిరాహుతిషు న్యాయః ౨౪

మన్త్రాన్తే స్వాహాకారః ౨౫ ఆజ్యాహుతిష్వాజ్యమేవ సంస్కృత్యోపఘాతం జుహుయాన్నాజ్యభాగౌ న స్విష్టకృత్ ౨౬ ఆజ్యాహుతిష్వనాదేశే పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చ మహావ్యాహృతిభిర్హోమః ౨౭ యథా పాణిగ్రహణే తథా చూడాకర్మణ్యుపనయనే గోదానే ౨౮ అపవృత్తే కర్మణి వామదేవ్యగానం శాన్త్యర్థం శాన్త్యర్థమ్ ౨౯ ౯

ఇతి ప్రథమః ప్రపాఠకః

ద్వితీయః ప్రపాఠకః

పుణ్యే నక్షత్రే దారాన్కుర్వీత ౧ లక్షణప్రశస్తాన్కుశలేన ౨ తదలాభే పిణ్డాన్ ౩ వేద్యాః సీతాయా హ్రదాద్గోష్ఠాచ్చతుష్పథాదాదేవనాదాదహనాదిరిణాత్ ౪ సర్వేభ్యః సమ్భార్యం నవమమ్ ౫ సమాన్కృతలక్షణాన్ ౬ పాణావాధాయ కుమార్యా ఉపనామయేదృతమేవ ప్రథమమృతం నాత్యేతి కశ్చన ఋ్త ఇయం పృథివీ శ్రితా సర్వమిదమసౌ భూయాదితి తస్యా నామ గృహీత్వైషామేకం గృహాణేతి బ్రూయాత్ ౭ పూర్వేషాం చతుర్ణాం గృహ్ణన్తీముపయచ్ఛేత్ ౮ సమ్భార్యమపి త్వేకే ౯ క్లీతకైర్యవైర్మాషైర్వాప్లుతాం సుహృత్సురోత్తమేన సశరీరాం త్రిర్మూర్ధన్యభిషిఞ్చేత్కామ వేద తే నామ మదో నామాసీతి సమానయాముమితి పతినామ గృహ్ణీయాత్స్వాహాకారాన్తాభిరుపస్థముత్తరాభ్యాం ప్లావయేత్ ౧౦ జ్ఞాతికర్మైతత్ ౧౧ పాణిగ్రహణే పురస్తాచ్ఛాలాయా ఉపలిప్తేఽగ్నిరుపసమాహితో భవతి ౧౨ అథ జన్యానామేకో ధ్రువాణామపాం కలశం పూరయిత్వా సహోదకుమ్భః ప్రావృతో వాగ్యతోఽగ్రేణాగ్నిం పరిక్రమ్య దక్షిణత ఉదఙ్ముఖోఽవతిష్ఠతే ౧౩ ప్రాజనేనాన్యః ౧౪ శమీపలాశమిశ్రాంశ్చ లాజాంశ్చతురఞ్జలిమాత్రాఞ్ఛూర్పేణోపసాదయన్తి పశ్చాదగ్నేః ౧౫ దృషత్పుత్రం చ ౧౬ అథ యస్యాః పాణిం గ్రహీష్యన్భవతి సశిరస్కా సాప్లుతా భవతి ౧౭ అహతేన వసనేన పతిః పరిదధ్యాద్యా అకృన్తన్నిత్యేతయర్చా పరిధత్త ధత్త వాససేతి చ ౧౮ ప్రావృతాం యజ్ఞోపవీతినీమభ్యుదానయన్జపేత్సోమోఽదదద్గన్ధర్వాయేతి ౧౯ పశ్చాదగ్నేః సంవేష్టితం కటమేవంజాతీయం వాన్యత్పదా ప్రవర్తయన్తీం వాచయేత్ప్ర మే పతియానః పన్థాః కల్పతామితి ౨౦ స్వయం జపేదజపన్త్యాం ప్రాస్యా ఇతి ౨౧ బర్హిషోఽన్తం కటాన్తం ప్రాపయేత్ ౨౨ పూర్వే కటాన్తే దక్షిణతః పాణిగ్రాహస్యోపవిశతి ౨౩ దక్షిణేన పాణినా దక్షిణమంసమన్వారబ్ధాయాః షడాజ్యాహుతీర్జుహోత్యగ్నిరేతు ప్రథమ ఇత్యేతత్ప్రభృతిభిః ౨౪ మహావ్యాహృతిభిశ్చ పృథక్ ౨౫ సమ స్తాభిశ్చతుర్థీమ్ ౨౬ ౧

హుత్వోపోత్తిష్ఠతః ౧ అనుపృష్ఠం పతిః పరిక్రమ్య దక్షిణత ఉదఙ్ముఖోఽవతిష్ఠతే వధ్వఞ్జలిం గృహీత్వా ౨ పూర్వా మాతా లాజానాదాయ భ్రాతా వా వధూమాక్రామయేదశ్మానం దక్షిణేన

ప్రపదేన ౩ పాణిగ్రాహో జపతీమమశ్మానమారోహేతి ౪ సకృత్సంగృహీతం లాజానామఞ్జలిం భ్రాతా వధ్వఞ్జలావావపతి ౫ తం సోఽపస్తీర్ణాభిఘారితమగ్నౌ జుహోత్యవిచ్ఛిన్దత్యఞ్జలిమియం నార్యుపబ్రూత ఇతి ౬ అర్యమణం ను దేవం పూషణమిత్యుత్తరయోః ౭ హుతే పతిర్యథేతం పరివ్రజ్య ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిణయతి మన్త్రవాన్వా బ్రాహ్మణః కన్యలా పితృభ్య ఇతి ౮ పరిణీతా తథైవావతిష్ఠతే తథాక్రామతి తథా జపతి తథావపతి తథా జుహోతి ౯ ఏవం త్రిః ౧౦ శూర్పేణ శేషమగ్నావోప్య ప్రాగుదీచీమభ్యుత్క్రామయన్త్యేకమిష ఇతి ౧౧ దక్షిణేన ప్రక్రమ్య సవ్యేనానుక్రామేత్ ౧౨ మా సవ్యేన దక్షిణమతిక్రామేతి బ్రూయాత్ ౧౩ ఈక్షకాన్ప్రతిమన్త్రయేత సుమఙ్గలీరియం వధూరితి ౧౪ అపరేణాగ్నిమౌదకోఽనుసంవ్రజ్య పాణిగ్రాహం మూర్ధదేశేఽవసిఞ్చతి తథేతరాం సమఞ్జన్త్విత్యేతయర్చా ౧౫ అవసిక్తాయాః సవ్యేన పాణినాఞ్జలిముపోద్గృహ్య దక్షిణేన పాణినా దక్షిణం పాణిం సాఙ్గుష్ఠముత్తానం గృహీత్వైతాః షట్ పాణి గ్రహణీయా జపతి గృభ్ణామి త ఇతి ౧౬ సమాప్తాసూద్వహన్తి ౧౭ ౨

ప్రాగుదీచ్యాం దిశి యద్బ్రాహ్మణకులమభిరూపమ్ ౧ తత్రాగ్నిరుపసమాహితో భవతి ౨ అపరేణాగ్నిమానడుహం రోహితం చర్మ ప్రాగ్గ్రీవముత్తరలోమాస్తీర్ణం భవతి ౩ తస్మి న్నేనాం వాగ్యతాముపవేశయన్తి ౪ సా ఖల్వాస్త ఏవానక్షత్రదర్శనాత్ ౫ ప్రోక్తే నక్షత్రే షడాజ్యాహుతీర్జుహోతి లేఖాసన్ధిష్విత్యేతత్ప్రభృతిభిః ౬ ఆహుతేరాహుతేస్తు సమ్పాతం మూర్ధని వధ్వా అవనయేత్ ౭ హుత్వోపోత్థాయోపనిష్క్రమ్య ధ్రువం దర్శయతి ౮ ధ్రువమసి ధ్రువాహం పతికులే భూయాసమముష్యాసావితి పతినామ గృహ్ణీయాదాత్మనశ్చ ౯ అరున్ధతీం చ ౧౦ రుద్ధాహమస్మీత్యేవమేవ ౧౧ అథైనామనుమన్త్రయతే ధ్రువా ద్యౌరిత్యేతయర్చా ౧౨ అనుమన్త్రితా గురుం గోత్రేణాభివాదయతే ౧౩ సోఽస్యా వాగ్విసర్గః ౧౪ తావుభౌ తత్ప్రభృతి త్రిరాత్రమక్షారలవణాశినౌ బ్రహ్మచారిణౌ భూమౌ సహ శయీయాతామ్ ౧౫ అత్రార్ఘ్యమిత్యాహుః ౧౬ ఆగతేష్విత్యేకే ౧౭ హవిష్యమన్నం ప్రథమం పరిజపితం భుఞ్జీత ౧౮ శ్వో భూతే వా సమశనీయం స్థాలీపాకం కుర్వీత ౧౯ తస్య దేవతా అగ్నిః ప్రజాపతిర్విశ్వే దేవా అనుమతిరితి ౨౦ ఉద్ధృత్య స్థాలీపాకం వ్యాహృత్యైకదేశం పాణినాభిమృశేదన్నపాశేన మణినేతి ౨౧ భుక్త్వోచ్ఛిష్టం వధ్వై ప్రదాయ యథార్థమ్ ౨౨ గౌర్దక్షిణా ౨౩ ౩

యానమారోహన్త్యాం సుకింశుకం శాల్మలిమిత్యేతామృచం జపేత్ ౧ అధ్వని చతుష్పథాన్ప్రతిమన్త్రయేత నదీశ్చ విషమాణి చ మహావృక్షాఞ్శ్మశానం చ మా విదన్పరిపన్థిన ఇతి ౨ అక్షభఙ్గే నద్ధవిమోక్షే యానవిపర్యాసేఽన్యాసు చాపత్సు యమేవాగ్నిం

హరన్తి తమేవోపసమాధాయ వ్యాహృతిభిర్హుత్వాన్యద్ధవ్యమాహృత్య య ఋతే చిదభిశ్రిష ఇత్యాజ్యశేషేణాభ్యఞ్జేత్ ౩ వామదేవ్యం గీత్వారోహేత్ ౪ ప్రాప్తేషు వామదేవ్యమ్ ౫ గృహగతాం పతిపుత్రశీలసమ్పన్నా బ్రాహ్మణ్యోఽవరోప్యానడుహే చర్మణ్యుపవేశయన్తీహ గావః ప్రజాయధ్వమితి ౬ తస్యాః కుమారముపస్థ ఆదధ్యుః ౭ తస్మై శకలోటానఞ్జలావావపేయుః ౮ ఫలాని వా ౯ ఉత్థాప్య కుమారం ధ్రువా ఆజ్యాహుతీర్జుహోత్యష్టావిహ ధృతిరితి ౧౦ సమాప్తాసు సమిధమాధాయ యథావయసం గురూన్గోత్రేణాభివద్య యథార్థమ్ ౧౧ ౪

అథాతశ్చతుర్థీకర్మ ౧ అగ్నిముపసమాధాయ ప్రాయశ్చిత్తాజ్యాహుతీర్జుహోత్యగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే ఇతి చతుః ౨ అగ్నేః స్థానే వాయుచన్ద్ర సూర్యాః ౩ సమస్య పఞ్చమీం బహువదూహ్య ౪ ఆహుతేరాహుతేస్తు సమ్పాతముదపాత్రేఽవనయేత్ ౫ తేనైనాం సకేశనఖామభ్యజ్య ప్రోసయిత్వాప్లావయన్తి ౬ ఊర్ధ్వం త్రిరాత్రాత్సమ్భవ ఇత్యేకే ౭ యదర్తుమతీ భవత్యుపరతశోణితా తదా సమ్భవకాలః ౮ దక్షిణేన పాణినోపస్థమభిమృశేద్విష్ణుర్యోనిం కల్పయత్విత్యేతయర్చా గర్భం ధేహి సినీవాలీతి చ ౯ సమాప్యర్చౌ సమ్భవతః ౧౦ ౫

తృతీయస్య గర్భమాసస్యాదిసదేశే పుంసవనస్య కాలః ౧ ప్రాతః సశిరస్కాప్లుతోదగగ్రేషు దర్భేషు పశ్చాదగ్నే రుదగగ్రేషు దర్భేషు ప్రాచ్యుపవిశతి ౨ పశ్చాత్పతిరవస్థాయ దక్షిణేన పాణినా దక్షిణమంసమన్వవమృశ్యానన్తర్హితం నాభిదేశమభిమృశేత్పుమాంసౌ మిత్రావరుణావిత్యేతయర్చా ౩ అథ యథార్థమ్ ౪ అథాపరమ్ ౫ ప్రాగుదీచ్యాం దిశి న్యగ్రోధశుఙ్గాముభయతఃఫలామస్రామామకృమిపరిసృప్తాం త్రిఃసప్తైర్యవైర్మాషైర్వా పరిక్రీయోత్థాపయేత్ ౬ యద్యసి సౌమీ సోమాయ త్వా రాజ్ఞే పరిక్రీణామి యద్యసి వారుణీ వరుణాయ త్వా రాజ్ఞే పరిక్రీణామి యద్యసి వసుభ్యో వసుభ్యస్త్వా పరిక్రీణామి యద్యసి రుద్రేభ్యో రుద్రేభ్యస్త్వా పరిక్రీణామి యద్యస్యాదిత్యేభ్య ఆదిత్యేభ్యస్త్వా పరిక్రీణామి యద్యసి మరుద్భ్యో మరుద్భ్యస్త్వా పరిక్రీణామి యద్యసి విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో విశ్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిక్రీణామి ౭ ఓషధయః సుమనసో భూత్వాస్యాం వీర్యం సమాధత్తేయం కర్మ కరిష్యతీత్యుత్థాప్య తృణైః పరిధాయాహృత్య వైహాయసీం నిదధ్యాత్ ౮ దృషదం ప్రక్షాల్య బ్రహ్మచారీ వ్రతవతీ వా బ్రహ్మబన్ధుః కుమారీ వాప్రత్యాహరన్తీ పినష్టి ౯ ప్రాతః సశిరస్కాప్లుతోదగగ్రేషు దర్భేషు పశ్చాదగ్నే రుదగగ్రేషు దర్భేషు ప్రాక్శిరాః సంవిశతి ౧౦ పశ్చాత్పతిరవస్థాయ దక్షిణస్య పాణేరఙ్గుష్ఠేనోపకనిష్ఠికయా చాఙ్గుల్యాభిసంగృహ్య దక్షిణే నాసికాస్రోతస్యవనయేత్పుమానగ్నిః పుమానిన్ద్ర ఇత్యేతయర్చా ౧౧ అథ యథార్థమ్ ౧౨ ౬

అథ సీమన్తకరణం ప్రథమగర్భే ౧ చతుర్థే మాసి షష్ఠేఽష్టమే వా ౨ ప్రాతః సశిరస్కాప్లుతోదగగ్రేషు దర్భేషు పశ్చాదగ్నేరుదగగ్రేషు దర్భేషు ప్రాచ్యుపవిశతి ౩ పశ్చాత్పతిరవస్థాయ యుగ్మన్తమౌదుమ్బరం శలాటుగ్రథ్నమాబధ్నాత్యయమూర్జావతో వృక్ష ఇతి ౪ అథ సీమన్తమూర్ధ్వమున్నయతి భూరితి దర్భపిఞ్జూలీభిరేవ ప్రథమం భువరితి ద్వితీయం స్వరితి తృతీయమ్ ౫ అథ వీరతరేణ యేనాదితేరిత్యేతయర్చా ౬ అథ పూర్ణచాత్రేణ రాకామహమిత్యేతయర్చా ౭ త్రిఃశ్వేతయా చ శలల్యా యాస్తే రాకే సుమతయ ఇతి ౮ కృసరః స్థాలీపాక ఉత్తరఘృతస్తమవేక్షయేత్ ౯ కిం పశ్యసీత్యుక్త్వా ప్రజామితి వాచయేత్ ౧౦ తం సా స్వయం భుఞ్జీత ౧౧ వీరసూర్జీవసూర్జీవపత్నీతి బ్రాహ్మణ్యో మఙ్గల్యాభిర్వాగ్భిరుపాసీరన్ ౧౨ అథ సోష్యన్తీహోమః ౧౩ ప్రతిష్ఠితే వస్తౌ పరిస్తీర్యాగ్నిమాజ్యాహుతీ జుహోతి యా తిరశ్చీత్యేతయర్చా విపశ్చిత్పుచ్ఛమభరదితి చ ౧౪ పుమానయం జనిష్యతేఽసౌ నామేతి నామధేయం గృహ్ణాతి ౧౫ యత్తద్గుహ్యమేవ భవతి ౧౬ యదాస్మై కుమారం జాతమాచక్షీరన్నథ బ్రూయాత్కాఞ్క్షత నాభికృన్తనేన స్తనప్రతిధానేన చేతి ౧౭ వ్రీహియవౌ పేషయేత్తయైవావృతా యయా శుఙ్గామ్ ౧౮ దక్షిణస్య పాణేరఙ్గుష్ఠేనోపకనిష్ఠికయా చాఙ్గుల్యాభిసంగృహ్య కుమారస్య జిహ్వాయాం నిమార్ష్టీయమాజ్ఞేతి ౧౯ తథైవ మేధాజననం సర్పిః ప్రాశయేత్ ౨౦ జాతరూపేణ వాదాయ కుమారస్య ముఖే జుహోతి మేధాం తే మిత్రావరుణావిత్యేతయర్చా సదసస్పతిమద్భుతమితి చ ౨౧ కృన్తత నాభిమితి బ్రూయాత్స్తనం చ ప్రతిధత్తేతి అత ఊర్ధ్వమసమాలమ్భనమా దశరాత్రాత్ ౨౨ ౭

జననాద్యస్తృతీయో జ్యోత్స్నస్తస్య తృతీయాయాం ప్రాతః సశిరస్కం కుమారమాప్లావ్యాస్తమితే వీతే లోహితిమ్న్యఞ్జలికృతః పితోపతిష్ఠతే ౧ అథ మాతా శుచినా వసనేన కుమారమాచ్ఛాద్య దక్షిణత ఉదఞ్చం పిత్రే ప్రయచ్ఛత్యుదక్శిరసమ్ ౨ అనుపృష్ఠం పరిక్రమ్యోత్తరతోఽవతిష్ఠతే ౩ అథ జపతి యత్తే సుసీమ ఇతి యథాయం న ప్రమీయేత పుత్రో జనిత్ర్యా అధీతి ౪ ఉదఞ్చం మాత్రే ప్రదాయ యథార్థమ్ ౫ అథ యేఽత ఊర్ధ్వం జ్యోత్స్నాః ప్రథమోద్దిష్ట ఏవ తేషు పితోపతిష్ఠతేఽపామఞ్జలిం పూరయిత్వాభిముఖశ్చన్ద్రమసమ్ ౬ యదదశ్చన్ద్రమసీతి సకృద్యజుషా ద్విస్తూష్ణీముత్సృజ్య యథార్థమ్ ౭ జననాద్దశరాత్రే వ్యుష్టే శతరాత్రే సంవత్సరే వా నామధేయకరణమ్ ౮ అథ యస్తత్కరిష్యన్భవతి పశ్చాదగ్నేరుదగగ్రేషు దర్భేషు ప్రాఙుపవిశతి ౯ అథ మాతా శుచినా వసనేన కుమారమాచ్ఛాద్య దక్షిణత ఉదఞ్చం కర్త్రే ప్రయచ్ఛత్యుదక్శిరసమ్ ౧౦ అనుపృష్ఠమ్పరిక్రమ్యోత్తరత ఉపవిశత్యుదగగ్రేష్వేవ దర్భేషు ౧౧ అథ జుహోతి ప్రజాపతయే తిథయే నక్షత్రాయ దేవతాయా ఇతి ౧౨ తస్య

ముఖ్యాన్ప్రాణాన్సంమృశన్కోఽసి కతమోఽసీత్యేతం మన్త్రం జపతి ౧౩ ఆహస్పత్యం మాసం ప్రవిశాసావిత్యన్తే చ మన్త్రస్య ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం దీర్ఘాభినిష్ఠానాన్తం కృతం నామ దధ్యాత్ ౧౪ ఏతదతద్ధితమ్ ౧౫ అయుగ్దాన్తం స్త్రీణామ్ ౧౬ మాత్రే చైవ ప్రథమం నామధేయమాఖ్యాయ యథార్థమ్ ౧౭ గౌర్దక్షిణా ౧౮ కుమారస్య మాసి మాసి సంవత్సరే సాంవత్సరికేషు వా పర్వస్వగ్నీన్ద్రౌ ద్యావాపృథివీ విశ్వాన్దేవాఁశ్చ యజేత ౧౯ దైవతమిష్ట్వా తిథిం నక్షత్రం చ యజేత ౨౦ విప్రోష్య జ్యేష్ఠస్య పుత్రస్యోభాభ్యాం పాణిభ్యాం మూర్ధానం పరిగృహ్య జపేద్యదా వా పితా మ ఇతి విద్యాదుపేతస్య వాఙ్గాదఙ్గాత్సంస్రవసీతి ౨౧ పశూనాం త్వా హిఙ్కారేణాభిజిఘ్రామీత్యభిజిఘ్రేయ్ యథార్థమ్ ౨౨ ఏవమేవావరేషామ్ ౨౩ యథాజ్యేష్ఠం యథోపలమ్భం వా ౨౪ స్త్రియాస్తూష్ణీం మూర్ధన్యభిజిఘ్రణం మూర్ధన్యభిజిఘ్రణమ్ ౨౫ ౮

అథాతస్తృతీయే వర్షే చూడాకరణమ్ ౧ పురస్తాచ్ఛాలాయా ఉపలిప్తేఽగ్నిరుపసమాహితో భవతి ౨ తత్రైతాన్యుపక్లప్తాని భవన్తి ౩ ఏకవింశతిర్దర్భపిఞ్జూల్య ఉష్ణోదకకంస ఔదుమ్బరః క్షుర ఆదర్శో వా క్షురపాణిర్నాపిత ఇతి దక్షిణతః ౪ ఆనడుహో గోమయః కృసరః స్థాలీపాకో వృథాపక్వ ఇత్యుత్తరతః ౫ వ్రీహియవైస్తిలమాషైరితి పృథక్ పాత్రాణి పూరయిత్వా పురస్తాదుపనిదధ్యుః ౬ కృసరో నాపితాయ సర్వబీజాని చేతి ౭ అథ మాతా శుచినా వసనేన కుమారమాచ్ఛాద్య పశ్చాదగ్నేరుదగగ్రేషు దర్భేషు ప్రాచ్యుపవిశతి ౮ అథ యస్తత్కరిష్యన్భవతి పశ్చాత్ప్రాఙవతిష్ఠతే ౯ అథ జపత్యాయమగాత్సవితా క్షురేణేతి సవితారం మనసా ధ్యాయన్నాపితం ప్రేక్షమాణః ౧౦ ఉష్ణేన వాయ ఉదకేనైధీతి వాయుం మనసా ధ్యాయన్నుష్ణోదకకంసం ప్రేక్షమాణః ౧౧ దక్షిణేన పాణినాప ఆదాయ దక్షిణాం కపుష్ణికామున్దత్యాప ఉన్దన్తు జీవస ఇతి ౧౨ విష్ణోర్దంష్ట్రోఽసీత్యౌదుమ్బరం క్షురం ప్రేక్షత ఆదర్శం వా ౧౩ ఓషధే త్రాయస్వైనమితి సప్త దర్భపిఞ్జూలీర్దక్షిణాయాం కపుష్ణికాయామభిశిరోగ్రా నిదధాతి ౧౪ తా వామేన పాణినా నిగృహ్య దక్షిణేన పాణినౌదుమ్బరం క్షురం గృహీత్వాదర్శం వాభినిదధాతి స్వధితే మైనం హింసీరితి ౧౫ యేన పూషా బృహస్పతేరితి త్రిః ప్రాఞ్చం ప్రోహత్యప్రచ్ఛిన్దన్సకృద్యజుషా ద్విస్తూష్ణీమ్ ౧౬ అథాయసేన ప్రచ్ఛిద్యానడుహే గోమయే నిదధాతి ౧౭ ఏతయైవావృతా కపుచ్ఛలమ్ ౧౮ ఏతయోత్తరాం కపుష్ణికామ్ ౧౯ ఉన్దనప్రభృతి త్వేవాభినివర్తయేత్ ౨౦ ఉభాభ్యాం పాణిభ్యాం మూర్ధానం పరిగృహ్య జపేత్త్ర్యాయుషం జమదగ్నేరితి ౨౧ ఏతయైవావృతా స్త్రియాః ౨౨ తూష్ణీమ్ ౨౩ మన్త్రేణ తు హోమః ౨౪ ఉదఙ్ఙగ్నేరుత్సృప్య కుశలీకారయన్తి యథాగోత్రకులకల్పమ్ ౨౫ ఆనడుహే గోమయే కేశాన్కృత్వారణ్యం హృత్వా నిఖనన్తి ౨౬ స్తమ్బే హైకే నిదధతి ౨౭ యథార్థమ్ ౨౮ గౌర్దక్షిణా ౨౯ ౯

గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయేత్ ౧ గర్భైకాదశేషు క్షత్రియం ౨ గర్భద్వాదశేషు వైశ్యమ్ ౩
ఆ షోడశాద్వర్షాద్బ్రాహ్మణస్యానతీతః కాలో భవత్యా ద్వావిం
శాత్క్షత్రియస్యాచతుర్వింశాద్వైశ్యస్య ౪ అత ఊర్ధ్వం పతితసావిత్రీకా భవన్తి ౫
నైనానుపనయేయుర్నాధ్యాపయేయుర్న యాజయేయుర్నైభిర్వ్యవహరేయుః ౬
యదహరుపైష్యన్మాణవకో భవతి ప్రగ ఏవైనం తదహర్భోజయన్తి
కుశలీకారయన్త్యాప్లావయన్త్యలఙ్కుర్వన్త్యహతేన వాససాచ్ఛాదయన్తి ౭
క్షౌమశాణకార్పాసౌర్ణాన్యేషాం వసనాని ౮ ఐణేయరౌరవాజాన్యజినాని ముఞ్జకాశతామ్బల్యో
రశనాః ౯ పార్ణబైల్వాశ్వత్థా దణ్డాః ౧౧ క్షౌమం శాణం వా వసనం బ్రాహ్మణస్య కార్పాసం
క్షత్రియస్యావికం వైశ్యస్య ౧౨ ఏతేనైవేతరాణి ద్రవ్యాణి వ్యాఖ్యాతాని ౧౩ అలాభే వా సర్వాణి
సర్వేషామ్ ౧౪ పురస్తాచ్ఛాలాయా ఉపలిప్తేఽగ్నిరుపసమాహితో భవతి ౧౫ అగ్నే వ్రతపత
ఇతి హుత్వా పశ్చాదగ్నేరుదగగ్రేషు దర్భేషు ప్రాఙాచార్యోఽవతిష్ఠతే ౧౬ అన్తరేణాగ్న్యాచార్యౌ
మాణవకోఽఞ్జలికృతోఽభిముఖ ఆచార్యముదగగ్రేషు దర్భేషు ౧౭ తస్య దక్షిణతోఽవస్థాయ
మన్త్రవాన్బ్రాహ్మణోఽపామఞ్జలిం పూరయతి ౧౮ ఉపరిష్టాచ్చాచార్యస్య ౧౯ ప్రేక్షమాణో
జపత్యాగన్త్రా సమగన్మహీతి ౨౦ బ్రహ్మచర్యమాగామితి వాచయతి ౨౧ కో నామాసీతి
నామధేయం పృచ్ఛతి తస్యాచార్యః ౨౨ అభివాదనీయం నామధేయం కల్పయిత్వా ౨౩
దేవతాశ్రయం వా నక్షత్రాశ్రయం వా ౨౪ గోత్రాశ్రయమప్యేకే ౨౫
ఉత్సృజ్యాపామఞ్జలిమాచార్యో దక్షిణేన పాణినా దక్షిణం పాణిం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణాతి దేవస్య తే
సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తం గృహ్ణామ్యసావితి ౨౬ అథైనం
ప్రదక్షిణమావర్తయతి సూర్యస్యావృతమన్వావర్తస్వాసావితి ౨౭ దక్షిణేన పాణినా దక్షిణమం
సమన్వవమృశ్యానన్తర్హితాం నాభిమభిమృశేత్ప్రాణానాం గ్రన్థిరసీతి ౨౮ ఉత్సృప్య
నాభిదేశమహుర ఇతి ౨౯ ఉత్సృప్య హృదయదేశం కృశన ఇతి ౩౦ దక్షిణేన పాణినా
దక్షిణమం సమన్వాలభ్య ప్రజాపతయే త్వా పరిదదామ్యసావితి ౩౧ సవ్యేన సవ్యం దేవాయ
త్వా సవిత్రే పరిదదామ్యసావితి ౩౨ అథైనం సంప్రేష్యతి బ్రహ్మచార్యస్యాసావితి ౩౩
సమిధమాధేహ్యపోశాన కర్మ కురు మా దివా స్వాప్సీరితి ౩౪ ఉదఙ్ఙగ్నేరుత్సృప్య ప్రాఙాచార్య
ఉపవిశత్యుదగగ్రేషు దర్భేషు ౩౫ ప్రత్యఙ్మాణవకో దక్షిణజాన్వక్తోఽభిముఖ
ఆచార్యముదగగ్రేష్వేవ దర్భేషు ౩౬ అథైనం త్రిః ప్రదక్షిణం ముఞ్జమేఖలాం
పరిహరన్వాచయతీయం దురుక్తాత్పరిబాధమానేత్యృతస్య గోప్త్రీతి చ ౩౭ అథోపసీదత్యధీహి
భోః సావిత్రీం మే భవాననుబ్రవీత్వితి ౩౮ తస్మా అన్వాహ పచ్ఛోఽర్ధర్చశ ఋక్శ ఇతి ౩౯
మహావ్యాహృతీశ్చ విహృతా ఓంకారాన్తాః ౪౦ వార్క్షం చాస్మై దణ్డం ప్రయచ్ఛన్వాచయతి
సుశ్రవః సుశ్రవసం మా కుర్వితి ౪౧ అథ భైక్షం చరతి ౪౨ మాతరమేవాగ్రే ద్వే చాన్యే
సుహృదౌ యావత్యో వా సన్నిహితాః స్యుః ౪౩ ఆచార్యాయ భైక్షం నివేదయతే ౪౪
తిష్ఠత్యహఃశేషం వాగ్యతః ౪౫ అస్తమితే సమిధమాదధాత్యగ్నయే సమిధమహార్షమితి ౪౬
త్రిరాత్రమక్షారాలవణాశీ భవతి ౪౭ తస్యాన్తే సావిత్రశ్చరుః ౪౮ యథార్థమ్ ౪౯ గౌర్దక్షిణా ౫౦
౧౦

ఇతి ద్వితీయః ప్రపాఠకః

తృతీయః ప్రపాఠకః

అథాతః షోడశే వర్షే గోదానమ్ ౧ చూడాకరణేన కేశాన్తకరణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౨ బ్రహ్మచారీ కేశాన్తాన్కారయతే ౩ సర్వాణ్యఙ్గలోమాని సంహారయతే ౪ గోమిథునం దక్షిణా బ్రాహ్మణస్య ౫ అశ్వమిథునం క్షత్రియస్య ౬ అవిమిథునం వైశ్యస్య ౭ గౌర్వైవ సర్వేషామ్ ౮ అజః కేశప్రతిగ్రాహాయ ౯ ఉపనయనేనైవోపనయనం వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౦ న త్విహాహతం వాసో నియుక్తమ్ ౧౧ నాలఙ్కారః ౧౨ నాచరిష్యన్తం సంవత్సరముపనయేత్ ౧౩ వార్క్షం చాస్మై దణ్డం ప్రయచ్ఛన్నాదిశతి ౧౪ ఆచార్యాధీనో భవాన్యత్రాధర్మచరణాత్ ౧౫ క్రోధానృతే వర్జయ ౧౬ మైథునమ్ ౧౭ ఉపరిశయ్యామ్ ౧౮ కౌశీలవగన్ధాఞ్జనాని ౧౯ స్నానమ్ ౨౦ అవలేఖనదన్తప్రక్షాలనపాదప్రక్షాలనాని ౨౧ క్షురకృత్యమ్ ౨౨ మధుమాం సే ౨౩ గోయుక్తారోహణమ్ ౨౪ అన్తర్గ్రామ ఉపానహోర్ధారణమ్ ౨౫ స్వయమిన్ద్రి యమోచనమితి ౨౬ మేఖలాధారణభైక్షచర్యదణ్డధారణసమిదాధానోదకోపస్పర్శనప్రాతరభివాదా ఇత్యేతే నిత్యధర్మాః ౨౭ గోదానికవ్రాతికాదిత్యవ్రతౌపనిషదజ్యైష్ఠసామికాః సంవత్సరాః ౨౮ తేషు సాయంప్రాతరుదకోపస్పర్శనమ్ ౨౯ ఆదిత్యవ్రతం తు న చరన్త్యేకే ౩౦ యే చరన్త్యేకవాససో భవన్తి ౩౧ ఆదిత్యం చ నాన్తర్దధతేఽన్యత్ర వృక్షశరణాభ్యామ్ ౩౨ నాపోఽభ్యవయన్త్యూర్ధ్వం జానుభ్యామగురుప్రయుక్తాః ౩౩ ౧

ద్వాదశ మహానామ్నికాః సంవత్సరాః ౧ నవ షట్ త్రయః ౨ ఇతి వికల్పః ౩ సంవత్సరమప్యేకే ౪ వ్రతం తు భూయః ౫ పూర్వైశ్చేచ్ఛ్రుతా మహానామ్న్యః ౬ అథాపి రౌరుకిబ్రాహ్మణం భవతి ౭ కుమారాన్హ స్మ వై మాతరః పాయయమానా ఆహుః ౮ శక్వరీణాం పుత్రకా వ్రతం పారయిష్ణవో భవతేతి ౯ తాస్వనుసవనముదకోపస్పర్శనమ్ ౧౦ నానుపస్పృశ్య భోజనం ప్రాతః ౧౧ సాయముపస్పృశ్యాభోజనమా సమిదాధానాత్ ౧౨ కృష్ణవస్త్రః ౧౩ కృష్ణభక్షః ౧౪ ఆచార్యాధీనః ౧౫ అపన్థదాయీ ౧౬ తపస్వీ ౧౭ తిష్ఠేద్దివా ౧౮ ఆసీత నక్తమ్ ౧౯ వర్షతి చ నోపసర్పేచ్ఛన్నమ్ ౨౦ వర్షన్తం బ్రూయాదాపః శక్వర్య ఇతి ౨౧ విద్యోతమానం బ్రూయాదేవంరూపాః ఖలు శక్వర్యో భవన్తీతి ౨౨ స్తనయన్తం బ్రూయాన్మహ్యా మహాఘోష ఇతి ౨౩ న స్రవన్తీమతిక్రామేదనుపస్పృశన్ ౨౪ న నావమారోహేత్ ౨౫ ప్రాణసంశయే తూపస్పృశ్యారోహేత్ ౨౬ తథా ప్రత్యవరుహ్య ౨౭ ఉదకసాధవో హి మహానామ్న్య ఇతి ౨౮ ఏవం ఖలు చరతః కామవర్షీ పర్జన్యో భవతి ౨౯ అనియమో వా కృష్ణస్థానాసనపన్థభక్షేషు ౩౦ తృతీయే చరితే స్తోత్రీయామనుగాపయేత్ ౩౧ ఏవమితరే స్తోత్రీయే ౩౨ సర్వా వాన్తే సర్వస్య ౩౩

ఉపోషితాయ సంమీలితాయానుగాపయేత్ ౩౪ కఁ సమపాం పూరయిత్వా సర్వౌషధీః కృత్వా
హస్తావవధాయ ప్రదక్షిణమాచార్యోఽహతేన వసనేన పరిణహ్యేత్ ౩౫ పరిణహనాన్తే
వానుగాపయేత్ ౩౬ పరిణద్ధో వాగ్యతో న భుఞ్జీత త్రిరాత్రమహోరాత్రౌ వా ౩౭ అపి వారణ్యే
తిష్ఠేదాస్తమయాత్ ౩౮ శ్వో భూతేఽరణ్యేఽగ్నిముపసమాధాయ
వ్యాహృతిభిర్హుత్వాథైనమవేక్షయేత్ ౩౯ అగ్నిమాజ్యమాదిత్యం
బ్రహ్మాణమనడ్వాహమన్నమపో దధీతి ౪౦ స్వరభివ్యఖ్యం జ్యోతిరభివ్యఖ్యమితి ౪౧ ఏవం
త్రిః సర్వాణి ౪౨ శాన్తిం కృత్వా గురుమభివాదయతే ౪౩ సోఽస్య వాగ్విసర్గః ౪౪ అనడ్వాన్కఁ
సో వాసో వర దక్షిణాః ౪౫ ప్రథమే వికల్పః ౪౬ ఆచ్ఛాదయేద్గురుమిత్యేకే ౪౭ ఐన్ద్రః
స్థాలీపాకస్తస్య జుహుయాదృచం సామ యజామహ ఇత్యేతయర్చా సదసస్పతిమద్భుతమితి
వోభాభ్యాం వా ౪౮ అనుప్రవచనీయేష్వేవమ్ ౪౯ సర్వత్రాచార్యం తదశకం
తేనారాత్సముపగామితి మన్త్రవిశేషః ౫౦ ఆగ్నేయేఽజ ఐన్ద్రే మేషో గౌః పావమానే పర్వదక్షిణాః
౫౧ ప్రత్యేత్యాచార్యం సపరిషత్కం భోజయేత్ ౫౨ సబ్రహ్మచారిణశ్చోపసమేతాన్ ౫౩
జ్యేష్ఠసామ్నో మహానామ్నికేనైవానుగాపనకల్పో వ్యాఖ్యాతః ౫౪ తత్రైతాని నిత్యవ్రతాని భవన్తి
౫౫ న శూద్రా ముపేయాత్ ౫౬ న పక్షిమాఁ సం భుఞ్జీత ౫౭ ఏకధాన్యమేకదేశమేకవస్త్రం చ
వర్జయేత్ ౫౮ ఉద్ధృతాభిరద్భిరుపస్పృశేత్ ౫౯ ఆదేశనాత్ప్రభృతి న మృణ్మయేఽశ్నీయాత్
౬౦ న పిబేత్ ౬౧ శ్రవణాదిత్యేకే ౬౨ ౨

ప్రౌష్ఠపదీం హస్తేనోఽపాకరణమ్ ౧ వ్యాహృతిభిర్హుత్వా శిష్యాణాం సావిత్ర్యనువచనం
యథోపనయనే ౨ సామసావిత్రీం చ ౩ సోమం రాజానం వరుణమితి చ ౪
ఆదితశ్ఛన్దసోఽధీత్య యథార్థమ్ ౫ అక్షతధానా భక్షయన్తి ధానావన్తం కరమ్భిణమితి ౬
దధ్నః ప్రాశ్నన్తి దధిక్రావ్ణోఽకారిషమితి ౭ ఆచాన్తోదకాః ఖాణ్డికేభ్యోఽనువాక్యా అనుగేయాః
కారయేత్ ౮ సావిత్రమహః కాఙ్క్షన్తే ౯ ఉదగయనే చ పక్షిణీం రాత్రిమ్ ౧౦ ఉభయత ఏకే
త్రిరాత్రమ్ ౧౧ ఆచార్యాణాం చోదకోత్సేచనముభయత్ర ౧౨ శ్రవణామేక ఉపాకృత్యైతమా
సావిత్రాత్కాలం కాఙ్క్షన్తే ౧౩ తైషీముత్సృజన్తి ౧౪ ప్రాఙ్గ్వోదఙ్వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్య యా
ఆపోఽనవమేహనీయాస్తా అభ్యేత్యోపస్పృశ్య చ్ఛన్దాఁ స్యృషీనాచార్యాఁ శ్చ తర్పయేయుః ౧౫
తస్మిన్నృత్యుపాకరణేఽభ్రానధ్యాయ ఆ పునరుపాకరణాచ్ఛన్దసః ౧౬
విద్యుత్స్తనయిత్నుపృషితేష్వాకాలమ్ ౧౭ ఉల్కాపాతభూమిచలజ్యోతిషోరుపసర్గేషు ౧౮
నిర్ఘాతే చ ౧౯ అష్టకామావాస్యాసు నాధీయీరన్ ౨౦ పౌర్ణమాసీషు ౨౧ తిసృషు కార్త్తిక్యాం
ఫాల్గున్యామాషాఢ్యాం చ ౨౨ అహోరాత్రమ్ ౨౩ సబ్రహ్మచారిణి చ ప్రేతే ౨౪ స్వే చ
భూమిపతౌ ౨౫ త్రిరాత్రమాచార్యే ౨౬ ఉపసన్నే త్వహోరాత్రమ్ ౨౭
గీతవాదిత్రరుదితాతివాతేషు తత్కాలమ్ ౨౮ శిష్టాచారోఽతోఽన్యత్ర ౨౯ అద్భుతే కులపత్యోః
ప్రాయశ్చిత్తమ్ ౩౦ వఁశమధ్యమయోర్మణికే వా భిన్నే వ్యాహృతిభిర్జుహుయాత్ ౩౧
దుఃస్వప్నేష్వద్య నో దేవ సవితరిత్యేతామృచం జపేత్ ౩౨ అథాపరమ్ ౩౩

చిత్యయూపోపస్పర్శనకర్ణక్రోశాక్షివేపనేషు సూర్యాభ్యుదితః సూర్యాభినిమ్లుప్త ఇన్ద్రి యైశ్చ పాపస్పర్శైః పునర్మామైత్విన్ద్రి యమిత్యేతాభ్యామాజ్యాహుతీ జుహుయాత్ ౩౪ ఆజ్యలిప్తే వా సమిధౌ ౩౫ జపేద్వా లఘుషు ౩౬ ౩

బ్రహ్మచారీ వేదమధీత్య ౧ ఉపన్యాహృత్య గురవే ౨ అనుజ్ఞాతో దారాన్కుర్వీత ౩ అసగోత్రాన్ ౪ మాతురసపిణ్డా ౫ అనగ్నికా తు శ్రేష్ఠా ౬ అథాప్లవనమ్ ౭ ఉత్తరతః పురస్తాద్వాచార్యకులస్య పరివృతం భవతి ౮ తత్ర ప్రాగగ్రేషు దర్భేషూదఙ్ఙాచార్య ఉపవిశతి ౯ ప్రాగ్బ్రహ్మచార్యుదగగ్రేషు దర్భేషు ౧౦ సర్వౌషధివిఫాణ్టాభిరద్భిర్గన్ధవతీభిః శీతోష్ణాభిరాచార్యోఽభిషిఞ్చేత్ ౧౧ స్వయమివ తు ౧౨ మన్త్రవర్ణో భవతి ౧౩ యే అప్స్వన్తరగ్నయః ప్రవిష్టా ఇత్యపామఞ్జలిమవసిఞ్చతి ౧౪ యదపాం ఘోరం యదపాం క్రూరం యదపామశాన్తమితి చ ౧౫ యో రోచనస్తమిహ గృహ్ణామీత్యాత్మానమభిషిఞ్చతి ౧౬ యశసే తేజస ఇతి చ ౧౭ యేన స్త్రియమకృణుతమితి చ ౧౮ తూష్ణీం చతుర్థమ్ ౧౯ ఉపోత్థాయదిత్యముపతిష్ఠేతోద్యన్భ్రాజభృష్టిభిరిత్యేతత్ప్రభృతినా మన్త్రేణ ౨౦ యథాలిఙ్గం వా విహరన్ ౨౧ చక్షురసీత్యనుబధ్నీయాత్ ౨౨ మేఖలామవముఞ్చత ఉదుత్తమం వరుణపాశమితి ౨౩ బ్రాహ్మనాన్భోజయిత్వా స్వయం భుక్త్వా కేశశ్మశ్రురోమనఖాని వాపయీత శిఖావర్జమ్ ౨౪ స్నాత్వాలఙ్కృత్యాహతే వాససీ పరిధాయ స్రజమాబధ్నీత శ్రీరసి మయి రమస్వేతి ౨౫ నేత్ర్యౌ స్థో నయతం మామిత్యుపానహౌ ౨౬ గన్ధర్వోఽసీతి వైణవం దణ్డం గృహ్ణాతి ౨౭ ఆచార్యం సపరిషత్కమభ్యేత్యాచార్యపరిషదమీక్షతే యక్షమివ చక్షుషః ప్రియో వో భూయాసమితి ౨౮ ఉపోపవిశ్య ముఖ్యాన్ప్రాణానభిమృశన్నోష్ఠాపిధానా నకులీతి ౨౯ అత్రైనమాచార్యోఽర్హయేత్ ౩౦ గోయుక్తం రథముపసంక్రమ్య పక్షసీ కూబరబాహూ వాభిమృశేద్వనస్పతే వీడ్వఙ్గో హి భూయా ఇతి ౩౧ ఆస్థాతా తే జయతు జేత్వానీత్యాతిష్ఠతి ౩౨ ప్రాఙ్వోదఙ్వాభిప్రయాయ ప్రదక్షిణమావృత్యోపయాతి ౩౩ ఉపయాతాయా ర్ఘ్యమితి కౌహలీయాః ౩౪ ౪

అత ఊర్ధ్వం వృద్ధశీలీ స్యాదితి సమస్తోద్దేశః ౧ తత్రైతాన్యాచార్యాః పరిసంచక్షతే ౨ నాజాతలోమ్న్యోపహాసమిచ్ఛేత్ ౩ నాయుగ్వా ౪ న రజస్వలయా ౫ న సమానర్ష్యా ౬ నాపరయా ద్వారా ప్రపన్నమన్నం భుఞ్జీత ౭ న ద్విఃపక్వమ్ ౮ న పర్యుషితమ్ ౯ అన్యత్ర శాకమాంసయవపిష్టవికారేభ్యః ౧౦ న వర్షతి ధావేత్ ౧౧ నోపానహౌ స్వయం హరేత్ ౧౨ నోదపానమవేక్షేత్ ౧౩ న ఫలాని స్వయం ప్రచిన్వీత ౧౪ నాగన్ధాం స్రజం ధారయేత్ ౧౫ అన్యాం హిరణ్యస్రజః ౧౬ న మాలోక్తామ్ ౧౭ స్రగితి వాచయేత్ ౧౮ భద్ర మిత్యేతాం

వృథావాచం పరిహరేత్ ౧౯ భద్ర మితి బ్రూయాత్ ౨౦ తత్రైతే త్రయః స్నాతకా భవన్తి ౨౧ విద్యాస్నాతకో వ్రతస్నాతకో విద్యావ్రతస్నాతక ఇతి ౨౨ తేషాముత్తమః శ్రేష్ఠస్తుల్యౌ పూర్వౌ ౨౩ నార్ద్రం పరిదధీత ౨౪ నైకం పరిదధీత ౨౫ న మనుష్యస్య స్తుతిం ప్రయుఞ్జీత ౨౬ నాదృష్టం దృష్టతో బ్రువీత ౨౭ నాశ్రుతం శ్రుతతః ౨౮ స్వాధ్యాయవిరోధినోఽర్థానుత్సృజేత్ ౨౯ తైలపాత్రమివాత్మానం దిధారయిషేత్ ౩౦ న వృక్షమారోహేత్ ౩౧ న ప్రతిసాయం గ్రామాన్తరం వ్రజేత్ ౩౨ నైకః ౩౩ న వృషలైః సహ ౩౪ న కాసృత్యా గ్రామం ప్రవిశేత్ ౩౫ న చాననుచరశ్చరేత్ ౩౬ ఏతాని సమావృత్తవ్రతాని ౩౭ యాని చ శిష్టా విదధ్యుః ౩౮ ౫

గాః ప్రకాల్యమానా అనుమన్త్రయేతేమా మే విశ్వతో వీర్య ఇతి ౧ ప్రత్యాగతా ఇమా మధుమతీర్మహ్యమితి ౨ పుష్టికామః ప్రథమజాతస్య వత్సస్య ప్రాఙ్మాతుః ప్రలేహనాజ్జిహ్వయా లలాటముల్లిహ్య నిగిరేద్గవాం శ్లేష్మాసీతి ౩ పుష్టికామ ఏవ సంప్రజాతాసు నిశాయాం గోష్ఠేఽగ్నిముపసమాధాయ విలయనం జుహుయాత్సంగ్రహణ సంగృహాణేతి ౪ పుష్టికామ ఏవ సంప్రజాతాస్వాదుమ్బరేణాసినా వత్సమిథునయోర్లక్షణం కరోతి పుం స ఏవాగ్రేఽథ స్త్రియా భువనమసి సాహస్రమితి ౫ కృత్వా చానుమన్త్రయేత లోహితేన స్వధితినేతి ౬ తన్త్రీం ప్రసార్యమాణాం బద్ధవత్సాం చానుమన్త్రయేతేయం తన్తీ గవాం మాతేతి ౭ తత్రైతాన్యహరహః కృత్యాని భవన్తి ౮ నిష్కాలనప్రవేశనే తన్త్రీవిహరణమితి ౯ గోయజ్ఞే పాయసశ్చరుః ౧౦ అగ్నిం యజేత పూషణమిన్ద్ర మీశ్వరమ్ ౧౧ ఋషభపూజా ౧౨ గోయజ్ఞేనైవా శ్వయజ్ఞో వ్యాఖ్యాతః ౧౩ యమవరుణౌ దేవతానామత్రాధికౌ ౧౪ గన్ధైరభ్యుక్షణం గవాం గన్ధైరభ్యుక్షణం గవామ్ ౧౫ ౬

అథాతః శ్రవణాకర్మ ౧ పౌర్ణమాస్యాం కృత్యమ్ ౨ పురస్తాచ్చాలాయా ఉపలిప్య శాలాగ్నేరగ్నిం ప్రణయన్తి ౩ అభితశ్చత్వార్యుపలిమ్పన్తి ౪ ప్రతిదిశమ్ ౫ సాధికే ప్రక్రమే ౬ అగ్నౌ కపాలమాధాయ సకృత్సంగృహీతం యవముష్టిం భృజ్జత్యనుపదహన్ ౭ పశ్చాదగ్నేరులూఖలం దృంహయిత్వావహన్త్యుద్వేచమ్ ౮ సుకృతాన్సక్తూన్కృత్వా చమస ఓప్య శూర్పేణాపిధాయ నిదధాతి ౯ దక్షిణపశ్చిమే అన్తరేణ సంచరః ౧౦ అస్తమితే చమసదర్వ్యావాదాయ శూర్పం చాతిప్రణీతస్యార్ధం వ్రజతి ౧౧ శూర్పే సక్తూనావపతి చమసే చోదకమాదత్తే ౧౨ సకృత్సంగృహీతాన్దర్వ్యా సక్తూన్కృత్వా పూర్వ ఉపలిప్త ఉదకం నినీయ బలిం నివపతి యః ప్రాచ్యాం దిశి సర్పరాజ ఏష తే బలిరితి ౧౩ ఉపనినయత్యపాం శేషం యథా బలిం న ప్రవక్ష్యతీతి ౧౪ సవ్యం బాహుమన్వావృత్య చమసదర్వ్యావభ్యుక్ష్య ప్రతాప్యైవం దక్షిణైవం ప్రతీచ్యేవముదీచీ యథాలిఙ్గమవ్యావర్తమానః ౧౫ శూర్పేణ శేషమగ్నావోప్యానతిప్రణీతస్యార్ధం వ్రజతి ౧౬ పశ్చాదగ్నేర్భూమౌ న్యఞ్చౌ పాణీ ప్రతిష్ఠాప్య

నమః పృథివ్యా ఇత్యేతం మన్త్రం జపతి ౧౭ ప్రదోషే పాయసశ్చరుః ౧౮ తస్య జుహుయాచ్ర్చవణాయ విష్ణవేఽగ్నయే ప్రజాపతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహేతి ౧౯ స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౨౦ ఉత్తరతోఽగ్నేర్దర్భస్తమ్బం సమూలం ప్రతిష్ఠాప్య సోమో రాజేత్యేతం మన్త్రం జపతి యాం సన్ధాం సమధత్తేతి చ ౨౧ శ్వస్తతోఽక్షతసక్తూన్కారయిత్వా నవే పాత్రేఽపిధాయ నిదధాతి ౨౨ అహరహస్తూష్ణీం బలీన్హరేత్సాయం ప్రాగ్తో మాదాగ్రహాయణ్యాః ౨౩ ౭

ఆశ్వయుజ్యాం పౌర్ణమాస్యాం పృషాతకే పాయసశ్చరూ రౌద్రః ౧ తస్య జుహుయాదా నో మిత్రావరుణేతి ప్రథమాం మా నస్తోక ఇతి ద్వితీయామ్ ౨ గోనామభిశ్చ పృథక్ కామ్యాసీత్యేతత్ప్రభృతిభిః ౩ స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౪ పృషాతకం ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణీయ బ్రాహ్మణానవేక్షయిత్వా స్వయమవేక్షేత తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్చుక్రముచ్చరత్పశ్యేమ శరదః శతం జీవేమ శరదః శతమితి ౫ బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా స్వయం భుక్త్వా జాతుషాన్మణీన్సర్వౌషధిమిశ్రానాబధ్నీరన్స్వస్త్యయనార్థమ్ ౬ సాయం గాః పృషాతకం ప్రాశయిత్వా సహవత్సా వాసయేత ౭ స్వస్తి హాసాం భవతి ౮ నవయజ్ఞే పాయసశ్చరురైన్ద్రాగ్నః ౯ తస్య ముఖ్యాం హవిరాహుతిం హుత్వా చతసృభిరాజ్యాహుతిభిరభిజుహోతి శతాయుధాయేత్యేతత్ప్రభృతిభిః ౧౦ స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౧౧ హవిరుచ్ఛిష్టశేషం ప్రాశయేద్యావన్త ఉపేతాః స్యుః ౧౨ సకృదపాముపస్తీర్య ద్విశ్చరోరవద్యతి ౧౩ త్రిర్భృగూణామ్ ౧౪ అపాం చైవోపరిష్టాత్ ౧౫ అసంస్వాదం నిగిరేద్భద్రా న్నః శ్రేయ ఇతి ౧౬ ఏవం త్రిః ౧౭ తూష్ణీం చతుర్థమ్ ౧౮ భూయ ఏవావదాయ ౧౯ కామం తత్ర సంస్వాదయేరన్ ౨౦ ఆచాన్తోదకాః ప్రత్యభిమృశేరన్ముఖం శిరోఽఙ్గానీత్యనులోమమమోఽసీతి ౨౧ ఏతయైవావృతా శ్యామాకయవానామ్ ౨౨ అగ్నిః ప్రాశ్నాతు ప్రథమ ఇతి శ్యామాకానామ్ ౨౩ ఏతము త్యం మధునా సంయుతం యవమితి యవానామ్ ౨౪ ౮

ఆగ్రహాయణ్యాం బలిహరణమ్ ౧ తచ్ర్చావణేనైవ వ్యాఖ్యాతమ్ ౨ నమః పృథివ్యా ఇత్యేతం మన్త్రం న జపతి ౩ అథ పూర్వాహ్ణ ఏవ ప్రాతరాహుతిం హుత్వా దర్భాఞ్శమీం వీరణాం ఫలవతీమపామార్గం శిరీషమిత్యేతాన్యాహారయిత్వా తూష్ణీమక్షతసక్తూనామగ్నౌ కృత్వా బ్రాహ్మణాన్స్వస్తివాచ్యైస్తైః సమ్భారైః ప్రదక్షిణమగ్న్యాగారాత్ప్రభృతి ధూమం శాతయన్గృహాననుపరీయాత్ ౪ ఉత్సృజేత్కృతార్థాన్సమ్భారాన్ ౫ జాతశిలాసు మణికం ప్రతిష్ఠాపయతి వాస్తోష్పత ఇత్యేతేన ద్వికేన పర్కేణ ౬ ద్వావుదకుమ్భౌ మణిక ఆసిఞ్చేత్సమన్యా యన్తీత్యేతయర్చా ౭ ప్రదోషే పాయసశ్చరుః ౮ తస్య జుహుయాత్ప్రథమా

హవ్యవాసనేతి ౯ స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౧౦ పశ్చాదగ్నేర్బర్హిషి న్యఞ్చౌ పాణీ ప్రతిష్ఠాప్య ప్రతి క్షత్ర ఇత్యేతా వ్యాహృతీర్జపతి ౧౧ పశ్చాదగ్నేః స్వస్తరమాస్తారయేత్ ౧౨ ఉదగగ్రైస్తృణైః ౧౩ ఉదక్ప్రవణమ్ ౧౪ తస్మిన్నహతాన్యాస్తరణాన్యాస్తీర్య దక్షిణతో గృహపతిరుపవిశతి ౧౫ అనన్తరా అవరే యథాజ్యేష్ఠమ్ ౧౬ అనన్తరాశ్చ భార్యాః సజాతాః ౧౭ సముపవిష్టేషు గృహపతిః స్వస్తయేన్న్యఞ్చౌ పాణీ ప్రతిష్ఠాప్య స్యోనా పృథివి నో భవేత్యేతామృచం జపతి ౧౮ సమాప్తాయాం సంవిశన్తి దక్షిణైః పార్శ్వైః ౧౯ ఏవం త్రిరభ్యాత్మమావృత్య ౨౦ స్వస్త్యయనాని ప్రయుజ్య యథాజ్ఞానమ్ ౨౧ అరిష్టం సామసంయోగమేకే ౨౨ అప ఉపస్పృశ్య యథార్థమ్ ౨౩ ౯

అష్టకా రాత్రిదేవతా ౧ పుష్టికర్మ ౨ ఆగ్నేయీ పిత్ర్యా వా ప్రాజాపత్యర్తుదేవతా వైశ్వదేవీతి దేవతావిచారాః ౩ చతురష్టకో హేమన్తః ౪ తాః సర్వాః సమాం సాశ్చికీర్షేత్ ౫ ఇతి కౌత్సః ౬ త్ర్యష్టక ఇత్యౌద్గాహమానిః ౭ తథా గౌతమవార్కఖణ్డీ ౮ యోర్ధ్వమాగ్రహాయణ్యాస్తామిస్రాష్టమీ తామపూపాష్టకేత్యాచక్షతే ౯ స్థాలీపాకావృతా తణ్డులానుపస్కృత్య చరుం శ్రపయతి ౧౦ అష్టౌ చాపూపాన్కపాలేఽపరివర్తయన్ ౧౧ ఏకకపాలాన్ ౧౨ అమన్త్రానిత్యౌద్గాహమానిః ౧౩ త్రైయమ్బకప్రమాణాన్ ౧౪ శృతానభిఘార్యోదగుద్వాస్య ప్రత్యభిఘారయేత్ ౧౫ స్థాలీపాకావృతావదాయ చరోశ్చాపూపానాం చాష్టకాయై స్వాహేతి జుహోతి ౧౬ స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౧౭ తైష్యా ఊర్ధ్వమష్టమ్యాం గౌః ౧౮ తాం సన్ధివేలాసమీపం పురస్తాదగ్నేరవస్థాప్యోపస్థితాయాం జుహుయాద్యత్పశవః ప్ర ధ్యాయతేతి ౧౯ హుత్వా చానుమన్త్రయేతాను త్వా మాతా మన్యతామితి ౨౦ యవమతీభిరద్భిః ప్రోక్షేదష్టకాయై త్వా జుష్టాం ప్రోక్షామీతి ౨౧ ఉల్ముకేన పరిహరేత్పరి వాజపతిః కవిరితి ౨౨ అపః పానాయ దద్యాత్ ౨౩ పీతశేషమధస్తాత్పశోరవసిఞ్చేదాత్తం దేవేభ్యో హవిరితి ౨౪ అథైనాముదగుత్సృప్య సంజ్ఞపయన్తి ౨౫ ప్రాక్శిరసముదక్పదీం దేవదేవత్యే ౨౬ దక్షిణాశిరసం ప్రత్యక్పదీం పితృదేవత్యే ౨౭ సంజ్ఞప్తాయాం జుహుయాద్యత్పశుర్మాయుమకృతేతి ౨౮ పత్నీ చోదకమాదాయ పశోః సర్వాణి స్రోతాంసి ప్రక్షాలయేత్ ౨౯ అగ్రేణ నాభిం పవిత్రే అన్తర్ధాయానులోమమాకృత్య వపాముద్ధరన్తి ౩౦ తాం శాఖావిశాఖయోః కాష్ఠయోరవసజ్యాభ్యుక్ష్య శ్రపయేత్ ౩౧ ప్రశ్చ్యుతితాయాం విశసతేతి బ్రూయాత్ ౩౨ యథా న ప్రాగగ్నేర్భూమిం శోణితం గచ్ఛేత్ ౩౩ శృతామభిఘార్యోదగుద్వాస్య ప్రత్యభిఘారయేత్ ౩౪ స్థాలీపాకావృతా వపామవదాయ స్విష్టకృదావృతా వాష్టకాయై స్వాహేతి జుహోతి ౩౫ స్థాలీపాకావృతాన్యత్స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౩౬ ౧౦

ఇతి తృతీయః ప్రపాఠకః

చతుర్థః ప్రపాఠకః

అనుప్రహరతి వపాశ్రపణ్యౌ ౧ ప్రాచీమేకశూలాం ప్రతీచీమితరామ్ ౨ అవద్యన్త్యవదానాని సర్వాఙ్గేభ్యః ౩ అన్యత్ర వామాచ్చ సక్థ్నః క్లోమ్నశ్చ ౪ వామం సక్థ్యన్వష్టక్యాయ నిదధ్యాత్ ౫ తస్మిన్నేవాగ్నౌ శ్రపయత్యోదనచరుం చ మాఁ సచరుం చ పృథఙ్మేక్షణాభ్యాం ప్రదక్షిణముదాయువన్ ౬ శృతావభిఘార్యోదగుద్వాస్య ప్రత్యభిఘారయేత్ ౭ కఁ సేరసమవాసిచ్య ౮ ప్లక్షశాఖావతి ప్రస్తరేఽవదానాని కృత్వా ౯ స్థాలీపాకావృతావదానానాం కఁ సేఽవద్యతి ౧౦ స్విష్టకృతశ్చ పృథక్ ౧౧ చరోరుద్ధృత్య బిల్వమాత్రమవదానైః సహ యూషేణ సన్నయేత్ ౧౨ చతుర్గృహీతమాజ్యం గృహీత్వాష్టర్చప్రథమయా జుహుయాదగ్నావగ్నిరితి ౧౩ సన్నీతాత్తృతీయమాత్రమవదాయ ద్వితీయాతృతీయాభ్యాం జుహోతి ౧౪ ఉత్తరస్యాం స్వాహాకారం దధాతి ౧౫ ఏవమేవావరే చతుర్థీపఞ్చమీభ్యాం షష్ఠీసప్తమీభ్యాం చ ౧౬ శేషమవదాయ సౌవిష్టకృతమష్టమ్యాం జుహుయాత్ ౧౭ యద్యు వా అల్పసమ్భారతమః స్యాదపి పశునైవ కుర్వీత ౧౮ అపి వా స్థాలీపాకం కుర్వీత ౧౯ అపి వా గోర్గ్రాసమాహరేత్ ౨౦ అపి వారణ్యే కక్షముపధాయ బ్రూయాదేషా మేఽష్టకేతి ౨౧ న త్వేవ న కుర్వీత న త్వేవ న కుర్వీత ౨౨ ౧

శ్వస్తతోన్వష్టక్యమ్ ౧ అపరశ్వో వా ౨ దక్షిణపూర్వేఽష్టమదేశే పరివారయన్తి ౩ తథాయతమ్ ౪ తథాముఖైః కృత్యమ్ ౫ చతురవరార్ధ్యాన్ప్రక్రమాన్ ౬ పశ్చాదుపసంచారః ౭ ఉత్తరార్ధే పరివృతస్య లక్షణం కృత్వాగ్నిం ప్రణయన్తి ౮ పశ్చాదగ్నేరులూఖలం దృఁ హయిత్వా సకృత్సంగృహీతం వ్రీహిముష్టిమవహన్తి సవ్యోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యామ్ ౯ యదా వితుషాః స్యుః ౧౦ సకృదేవ సుఫలీకృతాన్కుర్వీత ౧౧ అథాముష్మాచ్చ సక్థ్నో మాఁ సపేశీమవకృత్య నవాయాం సూనాయామణుశశ్ఛేదయేత్ ౧౨ యథా మాఁ సాభిఘారాః పిణ్డా భవిష్యన్తీతి ౧౩ తస్మిన్నేవాగ్నౌ శ్రపయత్యోదనచరుం చ మాఁ సచరుం చ పృథఙ్మేక్షణాభ్యాం ప్రసవ్యముదాయువన్ ౧౪ శృతావభిఘార్య దక్షిణోద్వాస్య న ప్రత్యభిఘారయేత్ ౧౫ దక్షిణార్ధే పరివృతస్య తిస్రః కర్షూః ఖానయేత్పూర్వోపక్రమాః ౧౬ ప్రాదేశాయామాశ్చతురఙ్గులపృథివీస్తథావఖాతాః ౧౭ పూర్వస్యాః కర్ష్వాః పురస్తాల్లక్షణం కృత్వాగ్నిం ప్రణయన్తి ౧౮ అపరేణ కర్షూః పర్యాహృత్య లక్షణే నిదధ్యాత్ ౧౯ సకృదాచ్ఛిన్నం దర్భముష్టిం స్తృణోతి ౨౦ కర్షూశ్చ ౨౧ పూర్వోపక్రమాః ౨౨ పశ్చాత్కర్షూణాం స్వస్తరమాస్తారయేత్ ౨౩ దక్షిణాగ్రైః కుశైః ౨౪ దక్షిణాప్రవణమ్ ౨౫ వృషీం చోపదధ్యాత్ ౨౬ తత్రాస్మా ఆహరన్త్యేకైకశః సవ్యం బాహుమను ౨౭ చరుస్థాల్యౌ మేక్షణే కఁ సం దర్వీముదకమితి ౨౮ పత్నీ బర్హిషి శిలాం నిధాయ స్థగరం పినష్టి ౨౯ తస్యాం చైవాఞ్జనం నిఘృష్య తిస్రో దర్భపిఞ్జూలీరఞ్జతి సవ్యన్తరాః ౩౦ తైలం చోపకల్పయేత్ ౩౧ క్షౌమదశాం చ ౩౨ శుచౌ దేశే బ్రాహ్మణాననిన్ద్యానయుగ్మానుదఙ్ముఖానుపవేశ్య ౩౩ దర్భాన్ప్రదాయ ౩౪ ఉదకపూర్వం తిలోదకం దదాతి పితుర్నామ గృహీత్వాసావేతత్తే తిలోదకం యే చాత్ర త్వాను యాఁ శ్చ త్వమను తస్మై తే స్వధేతి ౩౫ అప ఉపస్పృశ్యైవమేవేతరయోః ౩౬ తథా గన్ధాన్ ౩౭

అగ్నౌ కరిష్యామీత్యామన్త్రణం హోష్యతః ౩౮ కుర్విత్యుక్తే కంసే చరూ సమవదాయ మేక్షణేనోపఘాతం జుహుయాత్స్వాహా సోమాయ పితృమత ఇతి పూర్వాం స్వాహాగ్నయే కవ్యవాహనాయ ఇత్యుత్తరామ్ ౩౯ ౨

అత ఊర్ధ్వం ప్రాచీనావీతినా వాగ్యతేన కృత్యమ్ ౧ సవ్యేన పాణినా దర్భపిఞ్జూలీం గృహీత్వా దక్షిణాగ్రాం లేఖాముల్లిఖేదపహతా అసురా ఇతి ౨ సవ్యేనైవ పాణినోల్ముకం గృహీత్వా దక్షిణార్ధే కర్షూణాం నిదధ్యాద్యే రూపాణి ప్రతిముఞ్చమానా ఇతి ౩ అథ పితౄనావాహయత్యేత పితరః సోమ్యాస ఇతి ౪ అథోదపాత్రాన్కర్షూషు నిదధ్యాత్ ౫ సవ్యేనైవ పాణినోదపాత్రం గృహీత్వావసలవి పూర్వస్యాం కర్ష్వాం దర్భేషు నినయేత్పితుర్నామ గృహీత్వాసావవనేనిక్ష్వ యే చాత్ర త్వాను యాంశ్చ త్వమను తస్మై తే స్వధేతి ౬ అప ఉపస్పృశ్యైవమేవేతరయోః ౭ సవ్యేనైవ పాణినా దర్వీం గృహీత్వా సన్నీతాత్తృతీయమాత్రమవదాయావసలవి పూర్వస్యాం కర్ష్వాం దర్భేషు నిదధ్యాత్పితుర్నామ గృహీత్వాసావేష తే పిణ్డో యే చాత్ర త్వాను యాంశ్చ త్వమను తస్మై తే స్వధేతి ౮ అప ఉపస్పృశ్యైవమేవేతరయోః ౯ యది నామాని న విద్యాత్స్వధా పితృభ్యః పృథివీషద్భ్య ఇతి ప్రథమం పిణ్డం నిదధ్యాత్స్వధా పితృభ్యోఽన్తరీక్షసద్భ్య ఇతి ద్వితీయం స్వధా పితృభ్యో దివిషద్భ్య ఇతి తృతీయమ్ ౧౦ నిధాయ జపత్యత్ర పితరో మాదయధ్వం యథాభాగమావృషాయధ్వమితి ౧౧ అపర్యావృత్య పురోచ్ఛ్వాసాదభిపర్యావర్తమానో జపేదమీ మదన్త పితరో యథాభాగమావృషాయిషతేతి ౧౨ సవ్యేనైవ పాణినా దర్భపిఞ్జూలీం గృహీత్వావసలవి పూర్వస్యాం కర్ష్వాం పిణ్డే నిదధ్యాత్పితుర్నామ గృహీత్వాసావేతత్త ఆఞ్జనం యే చాత్ర త్వాను యాంశ్చ త్వమను తస్మై తే స్వధేతి ౧౩ అప ఉపస్పృశ్యైవమేవేతరయోః ౧౪ తథా తైలమ్ ౧౫ తథా సురభి ౧౬ అథ నిహ్నుతే ౧౭ పూర్వస్యాం కర్ష్వాం దక్షిణోత్తానౌ పాణీ కృత్వా నమో వః పితరో జీవాయ నమో వః పితరః శూషాయేతి ౧౮ మధ్యమాయాం సవ్యోత్తానౌ నమో వః పితరో ఘోరాయ నమో వః పితరో రసాయేతి ౧౯ ఉత్తమాయాం దక్షిణోత్తానౌ నమో వః పితరః స్వధాయై నమో వః పితరో మన్యవ ఇతి ౨౦ అథాఞ్జలికృతో జపతి నమో వః పితరః పితరో నమో వ ఇతి ౨౧ గృహానవేక్షతే గృహాన్నః పితరో దత్తేతి ౨౨ పిణ్డానవేక్షతే సదో వః పితరో దేష్మేతి ౨౩ సవ్యేనైవ పాణినా సూత్రతన్తుం గృహీత్వావసలవి పూర్వస్యాం కర్ష్వాం పిణ్డే నిదధ్యాత్పితుర్నామ గృహీత్వాసావేతత్తే వాసో యే చాత్ర త్వాను యాంశ్చ త్వమను తస్మై తే స్వధేతి ౨౪ అప ఉపస్పృశ్యైవమేవేతరయోః ౨౫ సవ్యేనైవ పాణినోదపాత్రం గృహీత్వావసలవి పిణ్డాన్పరిషిఞ్చేదూర్జం వహన్తీరితి ౨౬ మధ్యమం పిణ్డం పత్నీ పుత్రకామా ప్రాశ్నీయాదాధత్త పితరో గర్భమితి ౨౭ యో వా తేషాం బ్రాహ్మణానాముచ్ఛిష్టభాక్స్యాత్ ౨౮ అభూన్నో దూతో హవిషో జాతవేదా ఇత్యుల్ముకమద్భిరభ్యుక్ష్య ౨౯ ద్వన్ద్వం పాత్రాణి ప్రక్షాల్య ప్రత్యతిహారయేత్ ౩౦ అప్సు పిణ్డాన్సాదయేత్ ౩౧ ప్రణీతే వాగ్నౌ ౩౨ బ్రాహ్మణం వా భోజయేత్

౩౩ గవే వా దద్యాత్ ౩౪ వృద్ధిపూర్తేషు యుగ్మానాశయేత్ ౩౫ ప్రదక్షిణముపచారః ౩౬ యవైస్తిలార్థః ౩౭ ౩

అన్వష్టక్యస్థాలీపాకేన పిణ్డపితృయజ్ఞో వ్యాఖ్యాతః ౧ అమావాస్యాయాం తచ్ఛ్రాద్ధమ్ ౨ ఇతరదన్వాహార్యమ్ ౩ మాసీనమ్ ౪ దక్షిణాగ్నౌ హవిషః సంస్కరణమ్ ౫ తతశ్చైవాతిప్రణయః ౬ శాలాగ్నావనాహితాగ్నేః ౭ ఏకా కర్షూః ౮ తస్యా దక్షిణతోఽగ్నేః స్థానమ్ ౯ నాత్రోల్ముకనిధానమ్ ౧౦ న స్వస్తరః ౧౧ నాఞ్జనాభ్యఞ్జనే ౧౨ న సురభి ౧౩ న నిహ్నవనమ్ ౧౪ ఉదపాత్రాన్తః ౧౫ వాసస్తు నిదధ్యాత్ ౧౬ మాఘ్యా ఊర్ధ్వమష్టమ్యాం స్థాలీపాకః ౧౭ తస్య జుహుయాత్ ౧౮ అష్టకాయై స్వాహేతి జుహోతి ౧౯ స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౨౦ శాకం వ్యఞ్జనమన్వాహార్యే ౨౧ అథ పితృదైవత్యేషు పశ్షు వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్య ఇతి వపాం జుహుయాత్ ౨౨ దేవదేవత్యేషు జాతవేదో వపయా గచ్ఛ దేవానితి ౨౩ అనాజ్ఞాతేషు తథాదేశం యథాష్టకాయై స్వాహేతి జుహోతి ౨౪ స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౨౫ ఋణే ప్రజ్ఞాయమానే గోలకానాం మధ్యమపర్ణేన జుహుయాద్యత్కుసీదమితి ౨౬ అథాతో హలాభియోగః ౨౭ పుణ్యే నక్షత్రే స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వైతాభ్యో దేవతాభ్యో జుహుయాదిన్ద్రా య మరుద్భ్యః పర్జన్యాయాశన్యై భగాయ ౨౮ సీతామాశామరడామనఘాం చ యజేత ౨౯ ఏతా ఏవ దేవతాః సీతాయజ్ఞఖలయజ్ఞప్రవపణప్రలవనపర్యయణేషు ౩౦ ఆఖురాజం చోత్కరేషు యజేత ౩౧ ఇన్ద్రా ణ్యాః స్థాలీపాకః ౩౨ తస్య జుహుయాదేకాష్టకా తపసా తప్య మానేతి ౩౩ స్థాలీపాకావృతాన్యత్స్థాలీపాకావృతాన్యత్ ౩౪ ౪

కామ్యేష్వత ఊర్ధ్వమ్ ౧ పూర్వేషు చైకే ౨ పశ్చాదగ్నేర్భూమౌ న్యఞ్చౌ పాణీ ప్రతిష్ఠాప్యేదం భూమేర్భజామహ ఇతి ౩ వస్వన్తం రాత్రౌ ధనమితి దివా ౪ ఇమం స్తోమమితి తృచేన పరిసమూహేత్ ౫ వైరూపాక్షః పురస్తాద్ధోమానామ్ ౬ కామ్యేషు చ ప్రపదః ౭ తపశ్చ తేజశ్చేతి జపిత్వా ప్రాణాయామమాయమ్యార్థమనా వైరూపాక్షమారభ్యోచ్ఛ్వసేత్ ౮ కామ్యేషు త్రిరాత్రాభోజనమ్ ౯ త్రీణి వా భక్తాని ౧౦ నిత్యప్రయుక్తానాం తు ప్రథమప్రయోగేషు ౧౧ ఉపోష్య తు యజనీయప్రయోగేషు ౧౨ ఉపరిష్టాద్వైక్షం సాన్నిపాతికమ్ ౧౩ అరణ్యే ప్రపదం ప్రయుఞ్జీత దర్భేష్వాసీనః ౧౪ ప్రాక్తూలేషు బ్రహ్మవర్చసకామః ౧౫ ఉదక్తూలేషు పుత్రపశుకామః ౧౬ ఉభయేషూభయకామః ౧౭ పశుస్వస్త్యయనకామో వ్రీహియవహోమం ప్రయుఞ్జీత సహస్రబాహుర్గౌపత్య ఇతి ౧౮ కౌతోమతేన మహావృక్షఫలాని పరిజప్య ప్రయచ్ఛేత్ ౧౯ యస్యాత్మని ప్రసాదమిచ్ఛేత్తస్మై ౨౦ ఏకభూయాం స్యాత్మనో యుగ్మాని కుర్యాత్ ౨౧ వృక్ష ఇవేతి పఞ్చర్చః ౨౨ తస్మిన్ప్రథమం పార్థివం కర్మ ౨౩ అర్ధమాసమభుక్త్వా

౨౪ అశక్తౌ వా పేయామన్యతరం కాలమ్ ౨౫ యత్రాత్మానం పరిపశ్యేత్ ౨౬
ఏతద్వ్రతమర్ధమాసవ్రతేషు ౨౭ పౌర్ణమాస్యాం రాత్రావవిదాసిని హ్రదే
నాభిమాత్రమవగాహ్యాక్షతతణ్డులానృగన్తేష్వాస్యేన జుహుయాత్స్వాహేత్యుదకే ౨౮
అథాపరమ్ ౨౯ ప్రథమయాదిత్యముపతిష్ఠేత భోగకామోఽర్ధపతిచక్షుర్విషయే సిధ్యత్యర్థః ౩౦
ద్వితీయయాదిత్యే పరివిష్యమాణేఽక్షతతణ్డులాఞ్జుహుయాద్బృహత్పత్రస్వస్త్యయనకామః
౩౧ తృతీయయా చన్ద్రమసి తిలతణ్డులాన్క్షుద్ర పశుస్వస్త్యయనకామః ౩౨
చతుర్థ్యాదిత్యముపస్థాయార్థాన్ప్రతిపద్యేత స్వస్త్యర్థవానాగచ్ఛతి ౩౩
పఞ్చమ్యాదిత్యముపస్థాయ గృహాన్ప్రపద్యేత స్వస్తి గృహానాగచ్ఛతి స్వస్తి గృహానాగచ్ఛతి ౩౪
౫

భూరిత్యనకామమారం నిత్యం ప్రయుఞ్జీత ౧ న పాపరోగాన్నాభిచరణాద్భయమ్ ౨
అలక్ష్మీనిర్ణోదః ౩ యజనీయప్రయోగః ౪ మూర్ధ్నోఽధి మ ఇత్యేకైకయా ౫ యా తిరశ్చీతి సప్తమీ
౬ వామదేవ్యర్చః ౭ మహావ్యాహృతయః ౮ ప్రజాపత ఇత్యుత్తమా ౯ యశోఽహం భవామీతి
యశస్కామ ఆదిత్యముపతిష్ఠేత పూర్వాహ్ణమధ్యన్దినాపరాహ్ణేషు ౧౦ ప్రాతరహ్ణస్యేతి
సన్నామయన్ ౧౧ సన్ధివేలయోరుపస్థానం స్వస్త్యయనమాదిత్య నావమిత్యుద్యన్తం
త్వాదిత్యానూదియాసమితి పూర్వాహ్ణే ప్రతితిష్ఠన్తం త్వాదిత్యానుప్రతితిష్ఠాసమిత్యపరాహ్ణే
౧౨ ఆచితశతకామోఽర్ధమాసవ్రతస్తామిస్రాదౌ వ్రీహికాంసౌదనం బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా ౧౩
తస్య కణానపరాసు సన్ధివేలాసు ప్రత్యగ్ఘామాన్నిష్క్రమ్య
చతుష్పథేఽగ్నిముపసమాధాయాదిత్యమభిముఖో జుహుయాద్బలాయ స్వాహా భల్లాయ
స్వాహేతి ౧౪ ఏతయైవావృతాపరౌ తామిస్రౌ ౧౫ తామిస్రాన్తరేషు బ్రహ్మచారీ స్యాదా
సమాపనాదా సమాపనాత్ ౧౬ ౬

అవసానం జోషయేత ౧ సమం లోమశమవిభ్రంశి ౨ ప్రాచ్య ఉదీచ్యో వా యత్రాపః ప్రవర్తేరన్ ౩
అక్షీరిణ్యోఽకణ్టకా అకటుకా యత్రౌషధయః స్యుః ౪ గౌరపాంసు బ్రాహ్మణస్య ౫ లోహితపాంసు
క్షత్రియస్య ౬ కృష్ణపాంసు వైశ్యస్య ౭
స్థిరాఘాతమేకవర్ణమశ్కమనూపరమమరుపరిహితమకిలినమ్ ౮ దర్భసమ్మితం
బ్రహ్మవర్చసకామస్య ౯ బృహత్తృణైర్బలకామస్య ౧౦ మృదుతృణైః పశుకామస్య ౧౧
శాదాసమ్మితమ్ ౧౨ మణ్డలద్వీపసమ్మితం వా ౧౩ యత్ర వా శ్వభ్రాః స్వయంఖాతాః
సర్వతోఽభిముఖాః స్యుః ౧౪ తత్రావసానం ప్రాగ్ద్వారం యశస్కామో బలకామః కుర్వీత ౧౫
ఉదగ్ద్వారం పుత్రపశుకామః ౧౬ దక్షిణాద్వారం సర్వకామః ౧౭ న ప్రత్యగ్ద్వారం కుర్వీత ౧౮

అనుద్వారం చ ౧౯ గృహద్వారమ్ ౨౦ యథా న సంలోకీ స్యాత్ ౨౧
వర్జయేత్పూర్వతోఽశ్వత్థం ప్లక్షం దక్షిణతస్తథా
న్యగ్రోధమపరాద్దేశాదుత్తరాచ్చాప్యుదుమ్బరమ్ ౨౨ అశ్వత్థాదగ్నిభయం చ
ప్లక్షాద్ద్బ్యాయాత్ప్రమాయుకాన్న్యగ్రోధాచ్ఛస్త్రసంపీడామక్ష్యామయముదుమ్బరాత్ ౨౩
ఆదిత్యదేవతోఽశ్వత్థః ప్లక్షో చ యమదేవతః న్యగ్రోధో వారుణో వృక్షః ప్రాజాపత్య ఉదుమ్బరః
౨౪ తానస్వస్థానస్థాన్కుర్వీత ౨౫ ఏతాశ్చైవ దేవతా అభియజేత్ ౨౬
మధ్యేఽగ్నిముపసమాధాయ కృష్ణయా గవా యజేత ౨౭ అజేన వా శ్వేతేన ౨౮
సపాయసాభ్యామ్ ౨౯ పాయసేన వా ౩౦ వసామాజ్యం మాం సం పాయసమితి సంయూయ ౩౧
అష్టగృహీతం గృహీత్వా జుహుయాత్ ౩౨ వాస్తోష్పత ఇతి ప్రథమా ౩౩ వామదేవ్యర్చః ౩౪
మహావ్యాహృతయః ౩౫ ప్రజాపతయ ఇత్యుత్తమా ౩౬ హుత్వా దశ బలీన్హరేత్ ౩౭ ప్రదక్షిణం
ప్రతిదిశమ్ ౩౮ అవాన్తరదేశేషు ౩౯ ఆనుపూర్వ్యేణావ్యతిహరన్ ౪౦ ఇన్ద్రా యేతి
పురస్తాద్వాయవ ఇత్యవాన్తరదేశే యమాయేతి దక్షిణతః పితృభ్య ఇత్యవాన్తరదేశే
వరుణాయేతి పశ్చాన్మహారాజాయేత్యవాన్తరదేశే సోమాయేత్యుత్తరతో మహేన్ద్రా
యేత్యవాన్తరదేశే వాసుకయ ఇత్యధస్తాదూర్ధ్వం నమో బ్రహ్మణ ఇతి దివి ౪౧ ప్రాచ్యూ
ర్ధ్వావాచీభ్యోఽహరహర్నిత్యప్రయోగః ౪౨ సంవత్సరేసంవత్సరే నవయజ్ఞయోర్వా ౪౩ ౭

శ్రవణాగ్రహాయణీకర్మణోరక్షతాఞ్ ధిష్ట్వా ౧ ప్రాఙ్వోదఙ్వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్య
చతుష్పథేఽగ్నిముపసమాధాయ హయే రాక ఇత్యేకైకయాఞ్జలినా జుహుయాత్ ౨
ప్రాఙుత్క్రమ్య వసువన ఏధీత్యూర్ధ్వముదీక్షమాణో దేవజనేభ్యః ౩
తిర్యఙ్ఙితరజనేభ్యోఽర్వాఙవేక్షమాణః ౪ అనపేక్షమాణః
ప్రత్యేత్యాక్షతాన్ప్రాశ్నీయాదుపేతైరమాత్యైః సహ ౫ స్వస్త్యయనమ్ ౬ వశంగమౌ శఙ్ఖశ్చేతి
పృథగాహుతీ వ్రీహియవహోమౌ ప్రయుఞ్జీత ౭ యస్యాత్మని ప్రసాదమిచ్ఛేత్తస్మై ౮
నిత్యప్రయోగః ౯ ఏకాక్షర్యాయామర్ధమాసవ్రతే ద్వే కర్మణీ ౧౦ పౌర్ణమాస్యాం రాత్రౌ
ఖదిరశఙ్కుశతం జుహుయాదాయుష్కామః ౧౧ ఆయసాన్వధకామః ౧౨ అథాపరమ్ ౧౩
ప్రాఙ్ వోదఙ్వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్య చతుష్పథే పర్వతే వారణ్యైర్గోమయైః స్థణ్డిలం
ప్రతాప్యాపోహ్యాఙ్గారాన్మన్త్రం మనసానుద్రుత్య సర్పిరాస్యేన జుహుయాత్ ౧౪ జ్వలన్త్యాం
ద్వాదశ గ్రామాః ౧౫ ధూమే త్ర్యవరార్ధ్యాః ౧౬ అమోఘం కర్మేత్యాచక్షతే ౧౭
వృత్త్యవిచ్ఛిత్తికామో హరితగోమయాన్సాయంప్రాతర్జుహుయాత్ ౧౮ త్రిరాత్రోపోషితః
పణ్యహోమం జుహుయాదిదమహమిమం విశ్వకర్మాణమితి ౧౯ వాససస్తన్తూన్ ౨౦
గోర్వాలాన్ ౨౧ ఏవమితరేభ్యః పణ్యేభ్యః ౨౨ పూర్ణహోమో యజనీయప్రయోగః ౨౩ ఇన్ద్రా
మవదాదితి చ ౨౪ యశస్కామః పూర్వాం సహాయకామ ఉత్తరామ్ ౨౫ ౮

పురుషాధిపత్యకామోఽష్టరాత్రమభుక్త్వా ౧ ఔదుమ్బరాన్స్రుచమసేధ్మానుపకల్పయిత్వా ౨ ప్రాఙ్వోదఙ్వా గ్రామాన్నిష్క్రమ్య చతుష్పథేఽగ్నిముపసమాధాయ ౩ ఆజ్యమాదిత్యమభిముఖో జుహుయాదన్నం వా ఏకచన్దస్యం శ్రీర్వా ఏషేతి చ ౪ అన్నస్య ఘృతమేవేతి గ్రామే తృతీయామ్ ౫ గోష్ఠే పశుకామః ౬ విదూయమానే చీవరమ్ ౭ ప్రతిభయేఽధ్వని వస్త్రదశానాం గ్రన్థీన్బధ్నీత ౮ ఉపేత్య వసనవతః ౯ స్వాహాకారాన్తాభిః ౧౦ సహాయానాం చ స్వస్త్యయనమ్ ౧౧ ఆచితసహస్రకామోఽక్షతసక్త్వాహుతిసహస్రం జుహుయాత్ ౧౨ పశుకామో వత్సమిథునయోః పురీషాహుతిసహస్రం జుహుయాత్ ౧౩ అవిమిథునయోః క్షుద్ర పశుకామః ౧౪ వృత్త్యవిచ్ఛిత్తికామః కమ్బూకాన్సాయంప్రాతర్జుహుయాత్క్షుధే స్వాహా క్షుత్పిపాసాభ్యాం స్వాహేతి ౧౫ మా భైషీర్న మరిష్యసీతి విషవతా దష్టమద్భిరభ్యుక్షఞ్జపేత్ ౧౬ తురగోపాయేతి స్నాతకః సంవేశనవేలాయాం వైణవం దణ్డముపనిదధీత ౧౭ స్వస్త్యయనార్థమ్ ౧౮ హతస్తే అత్రిణా కృమిరితి కృమిమన్తం దేశమద్భిరభ్యుక్షఞ్జపేత్ ౧౯ పశూనాం చేచ్ఛికీర్షేదపరాహ్ణే సీతాలోష్టమాహృత్య వైహాయసం నిదధ్యాత్ ౨౦ తస్య పూర్వాహ్ణే పాంసుభిః పరికిరఞ్జపేత్ ౨౧ ౯

ఉత్తరతో గాం బద్ధ్వోపతిష్ఠేరన్నర్హణా పుత్ర ఉవాస సేతి ౧ ఇదమహమిమాం పద్యాం విరాజమన్నాద్యాయాధితిష్ఠామీతి ప్రతితిష్ఠమానో జపేత్ ౨ యత్రైనమర్హయిష్యన్తః స్యుః ౩ యదా వార్హయేయుః ౪ విష్టరపాద్యార్ఘ్యాచమనీయమధుపర్కానేకైకశస్త్రిస్త్రిర్వేదయేరన్ ౫ యా ఓషధీరిత్యుదఞ్చం విష్టరమాస్తీర్యాధ్యుపవిశేత్ ౬ ద్వౌ చేత్పృథగ్భ్యామ్ ౭ పాదయోరన్యమ్ ౮ యతో దేవీరిత్యపః ప్రేక్షేత ౯ సవ్యం పాదమవనేనిజ ఇతి సవ్యం పాదం ప్రక్షాలయేద్దక్షిణం పాదమవనేనిజ ఇతి దక్షిణం పాదం ప్రక్షాలయేత్ ౧౦ పూర్వమన్యమపరమన్యమిత్యుభౌ శేషేణ ౧౧ అన్నస్య రాష్ట్రిరసీత్యర్ఘ్యం ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ౧౨ యశోఽసీత్యాచమనీయమాచామేత్ ౧౩ యశసో యశోఽసీతి మధుపర్కం ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ౧౪ యశసో భక్షోఽసి మహసో భక్షోఽసి శ్రీర్భక్షోఽసి శ్రియం మయి ధేహీతి త్రిః పిబేత్ ౧౫ తూష్ణీం చతుర్థమ్ ౧౬ భూయ ఏవాభిపాయ శేషం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ౧౭ ఆచాన్తోదకాయ గౌరితి నాపితస్త్రిర్బ్రూయాత్ ౧౮ ముఞ్చ గాం వరుణపాశాద్ద్విషన్తం మేఽభిధేహీతి తం జహ్యాముష్య చోభయోరుత్సృజ గామత్తు తృణాని పిబతూదకమితి బ్రూయాత్ ౧౯ మాతా రుద్రాణామిత్యనుమన్త్రయేత ౨౦ అన్యత్ర యజ్ఞాత్ ౨౧ కురుతేత్యధియజ్ఞమ్ ౨౨ షడ్ అర్ఘ్యార్హా భవన్తి ౨౩ ఆచార్య ఋత్విక్ స్నాతకో రాజా వివాహ్యః ప్రియోఽతిథిరితి ౨౪ పరిసంవత్సరానర్హయేయుః ౨౫ పునర్యజ్ఞవివాహయోశ్చ పునర్యజ్ఞ వివాహయోశ్చ ౨౬ ౧౦

ఇతి చతుర్థః ప్రపాఠకః

ఇతి సామవేదస్య గోభిలీయగృహ్యసూత్రం సమాప్తమ్

జైమినిగృహ్యసూత్రమ్

అథాతోఽగ్నిం ప్రణేష్యన్ప్రాగుదక్ ప్రవణమభ్యుక్ష్య స్థణ్డిలం లక్షమం కుర్యాన్మధ్యే ప్రాచీం రేఖాముల్లిఖ్యోదీచీం చ సంహితాం పశ్చాత్తిస్రో మధ్యే ప్రాచ్యోఽభ్యుక్ష్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాపయేద్భూర్భువః స్వరితి లక్షణావృదేషా సర్వత్రాథాతః పాకయజ్ఞాన్వ్యాఖ్యాస్యామో హుతోఽహుతః ప్రహుతః ప్రాశిత ఇతి తేషామేకాగ్నౌ హోమో నిత్యే యజ్ఞోపవీతోదకాచమనే దర్శపూర్ణమాసతన్త్రాః స్వతన్త్రా వా దక్షిణతోఽగ్నేః పూర్ణపాత్రముపనిదధాతి స్రువం చాపాం పూర్ణముత్తరతోఽగ్నేరిధ్మాబర్హిర్దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రోక్షామీతి ప్రోక్షితముపక్లప్తం భవతి సకృద్యజుషా ద్విస్తూష్ణీం ఖాదిరః పాలాశో వేధ్మస్తదలాభే విభీతకతిల్వకబాధకనిమ్బరాజవృక్షశల్మల్యరలుదధిత్థకోవిదారశ్లేష్మాతకవర్జం సర్వవనస్పతీనామిధ్మః కుశాలాభే శూకతృణశరశీర్యబల్బజముతవనలశుణ్ఠవర్జం సర్వతృణాని శుక్లాః సుమనసస్తాసామలాభే జపారూపకాకుత్థాభణ్డీకురణ్డకవర్జం గన్ధవత్యో వా సర్వవర్ణాశ్చతస్ర ఆజ్యప్రకృతయో భవన్త్యాధన్యం వా వాహ్యం వా దధి వా పయో వా పశ్చాదగ్నేరాచమనం త్రిరాచామేద్ద్విః పరిమృజేత్సకృదుపస్పృశేత్పాదావభ్యుక్ష్య శిరశ్చ శీర్షణ్యాన్ప్రాణానుపస్పృశేదప ఉపస్పృశ్య పశ్చాదగ్నేరుపసమాహితస్యోపవిశ్య దక్షిణేన పాణినా భూమిమారభ్య జపతీదం భూమేర్భజామహ ఇదం భద్రం సుమఙ్గలం పరా సపత్నాన్బాధస్వాన్యేషాం విన్దతే ధనమితి వస్వన్తం రాత్రిశ్చేదిమంస్తోమ్యేన తృచేనాగ్నిం పరిసమూహేదాద్యయా వా త్రిః ప్రస్తరముపసంగృహ్య ప్రతిదిశం పరిస్తృణాతి దక్షిణపురస్తాదుపక్రమ్యాగ్రైర్మూలాని ఛాదయన్పశ్చాద్వోపస్తీర్యోలపరాజిభ్యాముపహరేద్దక్షిణోత్తరః సన్ధిః ౧

ప్రస్తరాత్పవిత్రే గృహ్ణాతి ప్రాదేశమాత్రే సమే అప్రశీర్ణాగ్రే అనన్తర్గర్భే అఙ్గుష్ఠేనోపకనిష్ఠికయా చ ధారయన్నఖేన ఛినత్తి పవిత్రే స్థో వైష్ణవ్యావితి త్రిరూర్ధ్వమద్భిరనుమార్ష్టయేద్విష్ణోర్మనసా పూతే స్థ ఇతి సకృద్యజుషా ద్విస్తూష్ణీం పాత్రస్యోపరిష్టాత్పవిత్రే ధారయన్నాజ్యమాసిచ్యోత్తరేణాగ్నిమఙ్గారాన్నిరూహ్య తేష్వధిశ్రిత్యావద్యోత్య దర్భతరుణాభ్యాం ప్రత్యస్య త్రిః పర్యగ్ని కృత్వోదగుద్వాస్య ప్రత్యూహ్యాఙ్గారానుదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పునాత్యాజ్యం చ హవిశ్చ ప్రణీతాశ్చ స్రువం చ దేవస్త్వా సవితోత్పునాత్వచ్ఛిద్రేణ పవిత్రేణ వసోః సూర్యస్య రశ్మిభిరితి దేవో వ ఇతి ప్రణీతాః పునరాహారమాజ్యస్య సకృద్యజుషా ద్విస్తూష్ణీముత్తరతోఽగ్నేః ప్రణీతాః ప్రణీయ దర్భైః

ప్రచ్ఛాద్య దక్షిణతోఽగ్నేః ప్రస్తరం నిధాయ ప్రస్తరస్యోపరిష్టాత్పవిత్రే నిధాయ విరూపాక్షం జపత్యఓం తపశ్చ తేజశ్చ సత్యం చాత్మా చ ధృతిశ్చ ధర్మశ్చ సత్త్వం చ త్యాగశ్చ బ్రహ్మ చ బ్రహ్మ చ తాని ప్రపద్యే తాని మామవన్తు భూర్భువః స్వరఓం మహాన్తమాత్మానమధ్యారోహామి విరూపాక్షోఽసి దన్తాఞ్జిస్తస్య తే శయ్యా పర్ణే గృహా అన్తరిక్షే తే విమితం హిరణ్మయం తద్దేవానాం హృదయాన్యయస్మయే కుమ్భే అన్తః సంనిహితాని తాని బలభూశ్చ బలధా చ రక్ష ణో మా ప్రమదః సత్యం తే ద్వాదశ పుత్రాస్తే త్వా సంవత్సరేసంవత్సరే కామప్రేణ యజ్ఞేన యాజయిత్వా పునర్బ్రహ్మచర్యముపయన్తి త్వం దేవానాం బ్రాహ్మణోఽస్యహం మనుష్యాణాం బ్రాహ్మణో వై బ్రాహ్మణముపధావతి తం త్వోపధావామి జపన్తం మా మా ప్రతిజాపీర్జుహ్వన్తం మా మా ప్రతిహౌషీః కుర్వన్తం మా మా ప్రతికార్షీస్త్వాం ప్రపద్యే త్వయా ప్రసూత ఇదం కర్మ కరిష్యామి తన్మే సమృధ్యతాం విరూపాక్షాయ దన్తాఞ్జయే బ్రహ్మణః పుత్రాయ జ్యేష్ఠాయ శ్రేష్ఠాయామోఘాయ కర్మాధిపతయే నమ ఇతి ౨

స్రువం ప్రణీతాసు ప్రణీయ నిష్టప్య దర్భైః సంమృజ్య సంమార్గానభ్యుక్ష్యాగ్నావాధాయ దక్షిణం జాన్వాచ్యామేధ్యం చేత్కించిదాజ్యేఽవపద్యేత ఘుణస్త్ర్యమ్బుకా మక్షికా పిపీలికేత్యా పఞ్చభ్య ఉద్ధృత్యాభ్యుక్ష్యోత్పూయ జుహుయాత్పరిధీన్పరిదధాతి మధ్యమం స్థవీయసం పశ్చాద్ద్రాఘీయసం మధ్యమం దక్షిణతః కనీయసముత్తరతః సంస్పృష్టాన్దక్షిణతోఽగ్నేరపాం కోశం నినయత్యదితేఽనుమన్యస్వేత్యనుమతేఽనుమన్యస్వేతి పశ్చాత్సరస్వతేఽనుమన్యస్వేత్యుత్తరతో దేవ సవితః ప్రసువేతి త్రిః ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిఞ్చద్దేవ సవితః ప్రసువ యజ్ఞం ప్రసువ యజ్ఞపతిం భగాయ దివ్యో గన్ధర్వః కేతపూః కేతం నః పునాతు వాచస్పతిర్వాచం నః స్వదత్వితి సకృద్యజుషా ద్విస్తూష్ణీమథేధ్మమాదాయ స్రువేణాజ్యం గృహీత్వాభిఘార్యాగ్నావభ్యాదధాత్యయం త ఇధ్మ ఆత్మా జాతవేదస్తేన వర్ధస్వ చేద్ధ్యస్వ చేద్ధి వర్ధయ చాస్మాన్ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సమేధయ స్వాహేతి మనసాఘారౌ జుహోతి సంతతమక్ష్ణయా ప్రజాపతయే స్వాహేత్యుత్తరం పరిధిసన్ధిమన్వవహృత్య స్రువమిన్ద్రాయ స్వాహేతి దక్షిణం పరిధిసన్ధిమన్వవహృత్యాఘారౌ హుత్వాజ్యభాగౌ జుహోత్యగ్నయే స్వాహేత్యుత్తరతః సోమాయ స్వాహేతి దక్షిణతస్తావన్తరేణాహుతిలోకో భూః స్వాహా భువః స్వాహా స్వః స్వాహా భూర్భువః స్వః స్వాహేత్యగ్నయేఽగ్నీషోమాభ్యామితి పౌర్ణమాస్యామగ్నయ ఇన్ద్రాగ్నిభ్యామిత్యమావాస్యాయాముత్తరపూర్వామాహుతిం జుహోత్యనభిజుహ్వదాహుత్యాహుతిం ప్రత్యక్ సౌవిష్టకృతస్థానాన్నిత్యోఽగ్నిః పురస్తాత్స్విష్టకృదన్తేఽన్యత్ర వపాహోమాజ్యహోమాభ్యాం న స్విష్టకృతం ప్రత్యభిఘారయతి స్రువే సకృదాజ్యముపస్తృణాతి ద్విర్హవిషోఽవద్యతి సకృదాజ్యేనాభిఘార్య ప్రత్యభిఘారయత్యఙ్గుష్ఠేనాఙ్గులిభ్యాం చ మాంససంహితాభాం ద్విర్హవిషోఽవద్యతి ద్విరాజ్యేనాభిఘార్య ప్రత్యభిఘారయతి జామదగ్న్యానాం తద్ధి పఞ్చావత్తం భవత్యఙ్గుల్యా తృణకూర్చేన వా ఏషా హోమావృత్సర్వత్ర ౩

సపవిత్రం ప్రస్తరమాదత్తే తస్యాగ్రాణి స్రువేఽనక్తి దివ్యఙ్క్ష్వేతి మధ్యమాజ్యేఽన్తరిక్షేఽఙ్క్ష్వేతి మూలాని హవిషి పృథివ్యామఙ్క్ష్వేతి ప్రస్తరాత్తృణం నిరస్యత్యాయుషే త్వేతి ప్రస్తరమగ్నావనుప్రహరత్యగ్నయేఽనుమతయే స్వాహేతి పశ్చాత్తృణమనుప్రహరతి ద్విషన్తం మేఽభిధేహి తం చైవ ప్రదహ స్వాహేతి ఘృతేనాక్తాః సమిధ ఆదధాతి సమృద్ధ్యై స్వాహేతి భూమిమారభ్య శీర్షణ్యాన్ప్రాణానుపస్పృశేదప ఉపస్పృశ్య ద్వాదశ ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్జుహోత్యాకూత్యై స్వాహా ౧ కామాయ స్వాహా ౨ సమృద్ధ్యై స్వాహా ౩ ఋచా స్తోమం సమర్ధయ గాయత్రేణ రథంతరం బృహద్గాయత్రవర్తని స్వాహా ౪ ఉదు త్యం జాతవేదసం దేవం వహన్తి కేతవః । దృశే విశ్వాయ సూర్యం స్వాహా ౫ చిత్రం దేవానాముదగాదనీకం చక్షుర్మిత్రస్య వరుణస్యాగ్నేః । ఆప్రా ద్యావాపృథివీ అన్తరిక్షం సూర్య ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చ స్వాహా ౬ ఉద్వయం తమసస్పరి స్వః పశ్యన్తో జ్యోతిరుత్తరమ్ । దేవం దేవత్రా సూర్యమగన్మ జ్యోతిరుత్తమం స్వాహా ౭ ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యో విశ్వా జాతాని పరి తా బభూవ । యత్కామాస్తే జుహుమస్తన్నోఽస్తు వయం స్యామ పతయో రయీణాం స్వాహా ౮ భూః స్వాహా ౯ భువః స్వాహా ౧౦ స్వః స్వాహా ౧౧ భూర్భువః స్వః స్వాహేత్యథాస్తీర్ణాన్దర్భానానీయ ప్రణీతానాం చ స్రువస్య చోపరిష్టాత్కృత్వాపస్రావయఞ్జపతి సదసి సన్మే భూయాః సర్వమసి సర్వం మే భూయాః పూర్ణమసి పూర్ణం మే భూయా అక్షితమసి మా మే క్షేష్ఠా ఇతి ప్రతిదిశమప ఉత్సిఞ్చతి ప్రాచ్యాం దిశి దేవా ఋత్విజో మార్జయన్తామితి ప్రాచీనావీతీ దక్షిణస్యాం దిశి మాసాః పితరో మార్జయన్తామితి యజ్ఞోపవీతీ భూత్వాప ఉపస్పృశ్య ప్రతీచ్యాం దిశి గృహాః పశవో మార్జయన్తామిత్యుదీచ్యాం దిశ్యాప ఓషధయో వనస్పతయో మార్జయన్తామిత్యూర్ధ్వాయాం దిశి యజ్ఞః సంవత్సరో యజ్ఞపతిర్మార్జయన్తామితి సముద్రం వః ప్రహిణోమీత్యపో నినీయ సముద్రం వః ప్రహిణోమ్యక్షితాః స్వాం యోనిమపి గచ్ఛత । అరిష్టా అస్మాకం వీరాః సన్తు మా పరాసేచి నః స్వమితి యదప్సు తే సరస్వతీత్యఙ్గుష్ఠేనోపకానిష్ఠికయా చాక్షిణీ విమృజేద్యదప్సు తే సరస్వతి గోష్వశ్వేషు యన్మధు । తేన మే వాజినీవతి ముఖమఙ్ధి సరస్వతీతి దర్భాన్పరిధీంశ్చాగ్నావాధాయ వామదేవ్యేన శాన్తిం కృత్వా త్రిః పర్యుక్షేత్సహవిష్కం ప్రదక్షిణమన్వమంస్థాః ప్రాసావీరితి మన్త్రాన్సంనమయేత్పూర్ణపాత్రముపనిహితం సా దక్షిణా యథాశ్రద్ధదక్షిణాః పాకయజ్ఞాః పూర్ణపాత్రం వా ౪

పుంసవనం తృతీయే మాస్యన్యత్ర గృష్టేర్వృతే చరుం శ్రపయిత్వా పృషదాజ్యం వా స్థాలీపాకవత్సంస్కృత్య పురుషసూక్తేన జుహుయాన్మాషా చ యవం చ పుల్లిఙ్గం కృత్వా దధిద్ర ప్సేనైనాం ప్రాశయేత్ప్రజాపతిః పురుషః పరమేష్ఠీ స మే పుత్రం దదాత్వాయుష్మన్తం యశస్వినం సహ పత్యా జీవసూర్భూయాసమితి న్యగ్రోధశుఙ్గం ఫలాభ్యాముపహితం శుక్లరక్తాభ్యాం సూత్రాభ్యాం గ్రథిత్వా కణ్ఠే ధారయేద్ధ్రువకుమారాయేత్యాచక్షతే వాసో దక్షిణా ౫

అథాతో నాన్దీముఖేభ్యః పితృభ్యః పూర్వేద్యుర్వ్యాఖ్యాస్యామ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే శ్వః కరిష్యామీతి శ్వో భూతే వాన్నం సంస్కృత్య శుచీన్ఛ్రోత్రియాన్బ్రాహ్మణాననుమన్త్రయతే శుచిః శుక్లమనార్ద్ర మాచ్ఛాద్య యజ్ఞోపవీత్యప ఆచమ్య చతుఃశుక్లాన్పలీన్హరతీ దధి తణ్డులాః సురభి శుక్లాః సుమనస ఇత్యగ్న్యాయతనే ప్రాగగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్యాగ్నయే సోమాయ ప్రజాపతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఋషిభ్యో భూతేభ్యః పితృభ్యః సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో నమ ఇతి హవిష్యమన్నం బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రదాయ దధ్నా మాషమత్స్యమాంసభక్ష్యాశనైరిత్యపరమథ చతుష్టయమాదాయ వ్రీహియవపుష్పసర్షపాణీతి సహ తైరేవోదకుమ్భమాదాయ మనః సమాధీయతాం ప్రసీదన్తు భవన్త ఇత్యుక్త్వా సప్రణవం నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామిత్యేవం యథార్థమితరే ప్రతిబ్రూయుః ౬

సీమన్తోన్నయనం చతుర్థే మాసి షష్ఠేఽష్టమే వా పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే హస్తోత్తరాభిర్వా కుర్యాత్తిలముద్గమిశ్రం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాన్వారబ్ధాయాం జుహుయాన్మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా ప్రాజాపత్యయా చాథైనాం పశ్చాదగ్నేర్భద్ర పీఠ ఉపవేశ్యైరకాయాం వాహతోత్తరాయాం తస్యై త్రిః శుక్లయా శలల్యా ప్రాణసంమితం సీమన్తం కుర్యాచ్ఛుక్లేనా మూర్ధ్నః ప్రాణాయ త్వాపానాయ త్వా వ్యానాయ త్వేత్యథాస్యా దక్షిణం కేశాన్తం స్రగ్భిరలంకృత్య తథోత్తరం హిరణ్యవతీనామపాం కాంస్యం పూరయిత్వా తత్రైనామవేక్షయన్పృచ్ఛేద్ధిం భూర్భువః స్వః కిం పశ్యసీతి పరా ప్రత్యాహ ప్రజాం పశూన్సౌభాగ్యం మహ్యం దీర్ఘమాయుః పత్యురితి వాసో దక్షిణా హిరణ్యం వా ౭

కుమారే జాతే జాతకర్మ ప్రాక్స్తనప్రాశనాద్వ్రీహిం చ యవం చ జాతరూపేణావఘృష్యేదమన్నమితి ప్రాశయేదిదమన్నమయం రస ఇదం ప్రాణేనామృతం సహ పృథివీ తే మాతా ద్యౌః పితా జీవాహి శరదః శతం పశ్యాహి శరదః శతమిత్యథైనమభిమన్త్రయతేఽఙ్గాదఙ్గాత్సంభవసి హృదయాదధి జాయసే । ఆత్మా వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతం పశ్యాహి శరదః శతమిత్యథైనం పరిదదాత్యహ్నే త్వా పరిదదామ్యహస్త్వా రాత్ర్యై పరిదదాతు రాత్రిస్త్వాహోరాత్రాభ్యాం పరిదదాత్వహోరాత్రౌ త్వార్ధమాసేభ్యః పరిదత్తామర్ధమాసాస్త్వా మాసేభ్యః పరిదదతు మాసాస్త్వర్తుభ్యః పరిదదత్వృతవస్త్వా సంవత్సరాయ పరిదదతు సంవత్సరస్త్వా జరాయై మృత్యవే పరిదదాత్వితి కోఽసి కతమోఽసీత్యాహ సం మాసం ప్రవిశాసావిత్యథాస్య గుహ్యం నామ దదాతి వేదోఽసీత్యథాస్య మూర్ధానముపజిఘ్రత్యశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతం భవ పశూనాం త్వా హింకారేణాభిజిఘ్రామీత్యేవమేవ ప్రవాసాదేత్య పుత్రాణాం మూర్ధానముపజిఘ్రతి ఫలీకర్ణమిశ్రాన్సర్షపాన్దశరాత్రమగ్నౌ జుహుయాత్ శణ్డాయేతి ద్వాభ్యాం శణ్డాయ మర్కాయోపవీరాయ శౌణ్డికేర ఉలూఖలో మలిమ్లుచో దుణాశి చ్యవనో నశ్యతాదితః స్వాహా ।

ఆలిఖన్విలిఖన్ననిమిషన్కింవదన్త ఉపశ్రుతిరర్యమ్ణః కుమ్భీ శత్రుః పాత్రపాణిర్నిపుణహా న్త్రీముఖః సర్షపారుణో నశ్యతాదితః స్వాహేతి దశరాత్రం దమ్పతీ సూతకౌ భవతస్తస్యాన్తే స్నాత్వోత్థానమ్ ౮

అథాతో నామకర్మ పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే ద్వాదశ్యాం వా పితా నామ కుర్యాదాచార్యో వా తమహతేన వాససా సమనుపరిగృహ్య పితాఙ్కేనాసీత తస్య నామధేయం దధాద్ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వా ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థమనునక్షత్రమనుదైవతమ్ అనునామాతద్ధితమాకారాన్తం స్త్రియై యథార్థం వా కుమారయజ్ఞేషు చ నక్షత్రం నక్షత్రదైవతం తిథిమితి యజతే ఽష్టావన్యా జుష్టా దేవతా యజతే ఽగ్నిధన్వన్తరి ప్రజాపతిమిన్ద్రం వసూన్రుద్రా నాదిత్యాన్విశ్వాన్దేవానిత్యేతాసు స్విష్టాసు సర్వా దేవతా అభీష్టా భవన్తి ౯

అథాతః ప్రాశనకర్మ పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా హవిష్యమన్నం ప్రాశయేదన్నపతేఽన్నస్య నో దేహ్యనమీవస్య శుష్మిణః । ప్ర ప్రదాతారం తారిష ఊర్జం నో ధేహి ద్విపదే శం చతుష్పద ఇతి ౧౦

తృతీయే సంవత్సరే జటాః కుర్వీత గర్భతృతీయ ఇత్యేక ఉదగయనే పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే బ్రాహ్మణాన్స్వస్తివాచ్యాపరాహ్ణేఽగ్నిం ప్రణయిత్వా దక్షిణతోఽగ్నేశ్చత్వారి పూర్ణాపాత్రాణి నిదధ్యాత్ వ్రీహియవానామభితో మధ్యే తిలమాషాణామాచాన్తోదకేఽన్వారబ్ధే జుహుయాన్మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా విరూపాక్షేణాత్ర పఞ్చమీం జుహోతి సర్వౌషధీభి స్స్వాణ్ణముదకమానయన్తి వ్రీహియవాస్తిలమాషా ఇత్యేతత్సర్వౌషధమాయమగాత్సవితా క్షురేణేతి క్షురమాదత్త ఆయమగాత్సవితా క్షురేణ విశ్వైర్దేవైరనుమతో మరుద్భిః । స నః శివో భవతు విశ్వకర్మా యూయం పాత స్వస్తిభిః సదా న ఇత్యుష్ణేన వాయ ఉదకేనేహీత్యుదకమాదత్త ఉష్ణేన వాయ ఉదకేనేహ్యదితిః కేశాన్వపత్విత్యాప ఉన్దన్తు జీవస ఇతి దక్షిణం కేశాన్తమభ్యున్ద్యాదాప ఉన్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుష్ట్వాయ వర్చస ఇతి తస్మింస్త్రీన్ దర్భపిఞ్జూలీరుపదధాత్యేకాం వా ధారయతు ప్రజాపతిరితి ధారయేద్ధారయతు ప్రజాపతిః పునఃపునః సువప్తవా ఇత్యూర్ధ్వం త్రిరాదర్శేన స్పృష్ట్వా యేన ధాతేతి క్షురేణ ఛిన్ద్యాద్యేన ధాతా బృహస్పతేరగ్నేరిన్ద్ర స్య చాయుషేఽవపత్ । తేన త ఆయుషే వపామి సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయ ఇతి యేన తత్ప్రజాపతిర్మరుద్భ్యో గృహమేధిభ్యోఽవపత్ । తేన త ఆయుషే వపామి సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయ ఇతి యేన భూయశ్చరాత్యయం జ్యోక్చ పశ్యాతి సూర్యమ్ । తేన త ఆయుషే వపామి సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయ ఇత్యేవం పశ్చాత్తథోత్తరతః ప్రతిమన్త్రం కేశాంశ్చ దర్భపిఞ్జూలీశేషాంశ్చానడుహే గోమయేఽభూమిస్పృష్టే నిదధ్యాద్బ్రాహ్మణస్య

పురస్తాత్పశ్చాదితరయోర్వర్ణయోర్యత్క్షురేణేతి నాపితాయ క్షురం ప్రయచ్ఛేద్యత్క్షురేణ మజ్జా వప్త్రా వపసి నాపితాజ్ఞాని శుద్ధాని కుర్వ్యాయుర్వర్చో మా హింసీర్నాపితేతి యథైషాం గోత్రకల్పః కులకల్పో వాప్లుతే ప్రాయశ్చిత్తీర్జుహుయాదావృత్రైవ స్త్రియాః కుర్యాదమన్త్రం సమన్త్రం చేత్పశ్చాజ్జుహుయాదథాస్య మూర్ధానమారభ్య జపతి త్రియాయుషం కశ్యపస్య జమదగ్నేస్త్రియాయుషం యద్దేవానాం త్రియాయుషం తత్తే అస్తు త్రియాయుషమితి ధాన్యపల్వలే గోష్ఠే వా కేశాన్నిఖనేత్కుశలీకర్తా పూర్ణపాత్రాణి హరేద్గౌర్దక్షిణా ౧౧

సప్తమే బ్రాహ్మణముపనయీత పఞ్చమే బ్రహ్మవర్చసకామం నవమే త్వాయుష్కామమేకాదశే క్షత్రియం ద్వాదశే వైశ్యం నాతి షోడశముపనయీత ప్రసృష్టవృషణో హ్యేష వృషలీభూతో భవతీతి తత ఏనం స్నాతమలంకృతమాక్తాక్షం కృతనాపితకృత్యమానయన్తి తమహతేన వాససా పరిదధీత పరీమం సోమేతి యథావర్ణం పరీమం సోమ బ్రహ్మణా మహే శ్రోత్రాయ దధ్మసి । యథేమం జరిమా ణ యాజ్జ్యోక్ శ్రోత్రే అధి జాగరాజ్జీవాహి శరదః శతం పశ్యాహి శరదః శతమితి పరీమమిన్ద్ర బ్రహ్మణా మహే రాష్ట్రాయ దధ్మసి । యథేమం జరిమా ణ యాజ్జ్యోగ్రాష్ట్రే అధి జాగరాజ్జీవాహి శరదః శతం పశ్యాహి శరదః శతమితి పరీమం పోష బ్రహ్మణా మహే పోషాయ దధ్మసి । యథేమం జరిమా ణ యాజ్జ్యోక్ పోషే అధి జాగరాజ్జీవాహి శరదః శతం పశ్యాహి శరదః శతమిత్యథైనం పశ్చాదగ్నేః ప్రాఙ్ముఖముపవేశ్య యజ్ఞోపవీతినమాచార్య ఆచామయత్యాచాన్తముత్థాప్యోత్తరతోఽగ్నేః ప్రాచో దర్భానాస్తీర్య తేష్వక్షతమశ్మానమత్యాధాయ తత్రైనం దక్షిణేన పాదేనాశ్మానమధిష్ఠాపయేదిమమశ్మానమారోహాశ్మేవ త్వం స్థిరో భవ ద్విషన్తమపబాధస్వ మా చ త్వా ద్విషన్తో వధీదిత్యథైనం పశ్చాదగ్నేః ప్రాఙ్ముఖముపవేశ్యోత్తరత ఆచార్యోఽన్వారబ్ధే జుహుయాన్మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా దేవాహుతిభిశ్చ సంపాతమాస్యే భూర్భుచః స్వాహేతి ప్రతిమన్త్రం భూర్భుచః స్వాహా భువో యజూంషి స్వాహా స్వః సామాని స్వాహేతి ప్రాశితమాచాన్తముత్థాయ నమో వాతాయేత్యేనం ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిణయేన్నమో వాతాయ నమో అస్త్వగ్నయే నమః పృథివ్యై నమ ఓషధీభ్యో నమో వోఽదృష్టాయ బృహతే కరోమీత్యధిగన్తరధిగచ్ఛ ప్రదాతః ప్రయచ్ఛాసావముష్మై వేదమిత్యథైనం పశ్చాదగ్నేః ప్రాఙ్ముఖమవస్థాప్య పురస్తాదాచార్యః ప్రత్యఙ్ముఖస్తావఞ్జలీ కురుత ఉత్తరత ఆచార్యస్తమన్యోఽద్భిః పూరయేన్నిస్రావేణేతరస్య పూరణమథైనం సంశాస్తి బ్రహ్మచర్యమగాముప మా నయస్వేతి కో నామాసీత్యసావితి నామధేయం దద్యాత్తత్రాచార్యో జపతి హిం భూర్భువః స్వరాగన్త్రా సమగన్మహి ప్ర సు మర్త్యం యుయోతన । అరిష్టాః సంచరేమహి స్వస్తి చరతాదయమిత్యథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తం గృహ్ణాతీన్ద్ర స్తే హస్తమగ్రభీద్ధాతా హస్తమగ్రభీత్పూషా హస్తమగ్రభీత్సవితా హస్తమగ్రభీదర్యమా హస్తమగ్రభీన్మిత్రస్త్వమసి ధర్మణాగ్నిరాచార్యస్తవేతి ప్రాణానాం గ్రన్థిరసీతి నాభిదేశమారభ్య జపతి ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి మా విస్రసామృత మృత్యోరన్తరం కుర్వితి దక్షిణమంసమన్వవమృశ్య మయి వ్రత ఇతి హృదయదేశమారభ్య జపతి మయి వ్రతే

హృదయం తే అస్తు మమ చిత్తమను చిత్తం తే అస్తు । మమ వాచమేకవ్రతో జుషస్వ బృహస్పతిస్త్వా నియునక్తు మయీత్యథైనం పరిదదాత్యగ్నయే త్వా పరిదదామి వాయవే త్వా పరిదదామి దేవాయ త్వా సవిత్రే పరిదదామ్యద్భ్యస్త్వౌషధీభ్యః పరిదదామి సర్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి సర్వేభ్యస్త్వా భూతేభ్యః పరిదదామ్యరిష్ట్యా ఇత్యథైనం సంశాస్తి బ్రహ్మచార్యసి సమిధ ఆధేహ్యపోఽశాన కర్మ కురు మా దివా స్వాప్సీరిత్యగ్నయే సమిధమాహార్షమితి ఘృతేనాక్తాః సమిధ ఆదధాత్యగ్నయే సమిధమాహార్షం బృహతే జాతవేదసే । యథా త్వమగ్నే సమిధా సమిధ్యస ఏవమహమాయుషా వర్చసా తేజసా సన్యా మేధయా ప్రజ్ఞయా ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన ధనేన సమేధిషీయ స్వాహా అప్సరాసు యా మేధా గన్ధర్వేషు చ యన్మనః । దైవీ మేధా మనుష్యజా సా మాం మేధా సురభిర్జుషతాం స్వాహా భూః స్వాహా భువః స్వాహా స్వః స్వాహా భూర్భువః స్వః స్వాహేతీయం దురుక్తాదితి మేఖలామాబధ్నీత ఇయం దురుక్తాత్పరిబాధమానా వర్ణం పవిత్రం పునతీ మ ఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యాం బలమాభరన్తీ స్వసా దేవీ సుభగా మేఖలేయమృతస్య గోప్త్రీ తపసః పరస్పీ ఘ్నతీ రక్షః సహమానా అరాతీః । సా మా సమన్తాదభిపర్యేహి భద్రే భర్తారస్తే మేఖలే మా రిషామేతి మౌఞ్జీం బ్రాహ్మణస్య మౌర్వీం రాజన్యస్య ముఞ్జమిశ్రాం తామలీం వైశ్యస్య మౌఞ్జీం వా సర్వేషామథ పరిధానాని క్షౌమం వా శాణం వాన్తరం బ్రాహ్మణస్యైణేయముత్తరం రౌరవం రాజన్యస్యాజం వైశ్యస్యైణేయం వా సర్వేషాం స్వస్త్యయనోఽసీతి దణ్డం ప్రయచ్ఛేత్త్రాణసంమితం పాలాశం బ్రాహ్మణస్య బైల్వం బ్రహ్మవర్చసకామస్య నైయగ్రోధం రాజన్యస్యాదుమ్బరం వైశ్యస్య పాలాశం వా సర్వేషాం మాతరం ప్రథమం భిక్షేతాథాన్యాః సుహృదో భవత్పూర్వయా బ్రాహ్మణో భిక్షేత భవతి భిక్షాం దేహీతి భవన్మధ్యమయా రాజన్యో భిక్షాం భవతి దేహీతి భవదన్త్యయా వైశ్యో దేహి భిక్షాం భవతీతి క్షాం చ హిం చ న వర్ధయేద్భవత్పూర్వయా వా సర్వే ప్రాయశ్చిత్తం చేదుత్పద్యేత జీవా స్థ జీవయత మేత్యేనమప ఆచామయేజ్జీవా స్థ జీవయత మాపో నామ స్థామృతా నామ స్థ స్వధా నామ స్థ తాసాం వో భుక్షిషీయ సుమతౌ మా ధత్త శివా మే భవత నమో వోఽస్తు మా మా హింసిష్టేతి భైక్షముపన్యాహృతమూర్ధ్వం త్రిరాత్రాత్సావిత్రీం ప్రబ్రూయాత్తదహర్వా పశ్చాదగ్నేః పచ్ఛోఽర్ధర్చశః సర్వామిత్యనూచ్య వేదమారభ్యాగ్నే వ్రతపత ఇతి ఘృతేనాక్తాః సమిధ ఆదధాత్యగ్నే వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా । వాయో వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా । ఆదిత్య వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా । వ్రతానాం వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహేతి తదేతద్వ్రతాదేశనం సర్వత్ర వ్రతసమాప్తావగ్నే వ్రతపతే వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేఽరాధి స్వాహేతి మన్త్రాన్సంనమయేదథైనం సంశాస్తి బ్రహ్మచార్యాచార్యాధీనః ప్రశాన్తోఽధఃశాయీ దణ్డమేఖలాజినజటాధారీ స్త్ర్యనృతమధుమాంసగన్ధమాల్యవర్జీం భవేతి త్రిరాత్రమక్షారాలవణాశ్యూర్ధ్వం త్రిరాత్రాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య పలాశం గత్వా వ్యాహృతిభిరభ్యజ్య స్థాలీపాకేనేష్ట్వా యజ్ఞోపవీతం దణ్డమిత్యుదస్య ప్రత్యేయాద్ధౌర్దక్షిణా ౧౨

సాయంప్రాతరుదకాన్తే పూతో భూత్వా సపవిత్రోఽద్భిర్మార్జయేతాపోహిష్ఠీయాభిస్తిసృభిస్తరత్స మన్దీ ధావతీతి చతసృభిర్వామదేవ్యమన్తే శుచౌ దేశే దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ధారయమాణః ప్రత్యఙ్ముఖో వాగ్యతః సన్ధ్యాం మనసా ధ్యాయేదా నక్షత్రాణాముదయాదుదితేషు నక్షత్రేషు త్రీన్ప్రాణాయామాన్ధారయిత్వా సావిత్రీం సహస్రకృత్వ ఆవర్తయేచ్ఛతకృత్వో వా దశావరమథాగ్నిముపతిష్ఠతేఽగ్నే త్వం నో అన్తమ ఇత్యథ వరుణముపతిష్ఠతే త్వం వరుణ ఉత మిత్ర ఇత్యేతయైవావృతా ప్రాతః ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్నథాదిత్యముపతిష్ఠత ఉద్వయం తమసస్పరీత్యథ మిత్రముపతిష్ఠతే ప్ర మిత్రాయ ప్రార్యమ్ణ ఇతి స యది సూర్యాభ్యుదితః సూర్యాభినిర్ముక్తో వా తచ్ఛేషం సావిత్రీం మనసా ధ్యాయేత్త్రైవ తత్ర ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౩

శ్రావణ్యాముపాకరణం ప్రౌష్ఠపద్యాం వా హస్తేన త్రీన్ప్రాణాయామానాయమ్యాచమ్య సర్వే పురస్తాజ్జపం జపన్తి సహ నోఽస్తు సహ నో భునక్తు సహ నో వీర్యవదస్తు మా విద్విషామహై సర్వేషాం నో వీర్యవదస్త్వితి తేభ్యః సావిత్రీం ప్రబ్రూయాద్యథోపనయనే మనసా సామసావిత్రీం చ సోమం రాజానమిత్యాదితశ్ఛన్దాంస్యధీత్య యథార్థమక్షతధానానాం దధ్నశ్చ నవాహుతీర్జుహోత్యృషీన్దేవాంశ్ఛన్దాంస్యృచో యజూంషి సామాని ౧౬ ఋచం సామ యజామహే సదసస్పతిమద్భుతం మేధాకారమితి ౭౫ ఏతాసామేవ పూర్వాభిః షడ్భిః పూర్వం తర్పయేదాచార్యమాచార్యాంశ్చ జైమినిం తలవకారం సాత్యముగ్రం రాణాయనిం దుర్వాససం చ భాగురిం గౌరుణ్డిం గౌర్గులవిం భగవన్తమౌపమన్యవం కారడిం సావర్ణిం గార్గ్యం వార్షగణ్యం దైవన్త్యమిత్యేతాంస్త్రయోదశ ధానావన్తం దధిక్రాణ్ణ ఇత్యేతాభ్యామభిమన్త్ర్య హవిఃశేషం ప్రాశ్య ప్రాష్టో ప్రధీయత ఆగ్నేయే సమాప్తేఽజ ఐన్ద్రే మేషో గౌః పావమానే పర్వదక్షిణా స బ్రహ్మచారిణశ్చోపసమేతాన్భోజయేద్ సావిత్రమహః కాఙ్క్షన్త ఉత్సర్గే చ పక్షిణీం రాత్రిం న మాంసమశ్నీయాన్న శ్రాద్ధం న లోమాని సంహారయేన్న స్త్రియముపేయాదృతౌ జాయాముపేయాద్వర్షాశరదికమేతద్వ్రతమర్ధమాసమిత్యేకే ౧౪

త్రైషీముత్సర్గో వేదేషు యథాస్వం విశ్రమన్తాం ఛన్దాంసి చతురుత్తరాణి శివేన నో ధ్యాయన్త్విత్యుత్సృజ్యాధ్యాయానధ్యాయై వ్రతాని చానుపాలయన్తో యథాస్వం వేదమధీయీరన్నత ఊర్ధ్వమభ్రేషు నాధీయతే ౧౫

గౌదానికవ్రాతికౌపనిషదాః సంవత్సరాన్తేషు సాయంప్రాతరుదకోపస్పర్శనం నానుపస్పృశ్య భోజనం ప్రాతః సాయముపస్పృశ్యా
సమిదాధానాదరణ్యాత్సమిధమాహృత్యాదధ్యాదాదిత్యవ్రాతికః సంవత్సర ఏకవాసా న యుక్తమారోహేదాదిత్యం నాన్తర్దధీత ఛత్త్రేణ మహీమాసనశయనాభ్యాముపానద్భ్యాం చ

నోర్ధ్వం జాన్వోరపః ప్రస్నాయాదన్యత్రాచార్యవచనాద్వ్రాతికే వ్రతపర్వాదిత్యవ్రాతికే శుక్రియాణ్యౌపనిషద ఉపనిషదం శ్రావయేత్ ౧౬

ద్వాదశ మహానామ్నికాః సంవత్సరా నవ షట్ త్రయ ఇతి వికల్పాః సంవత్సరమిత్యేకే పిత్రా చేచ్ఛ్రుతా మహానామ్న్యః సంవత్సరం బ్రహ్మచర్యం చరేచ్చుక్లైకవాసా వ్రతం తు భూయస్తిష్ఠేద్దివాథాసీత నక్తం తస్య కృష్ణే భోజనాచ్ఛాదనే భవత ఇత్యేకే శుక్లం చైవ పరిదధ్యాద్రా గదోషాన్న కృష్ణం సర్వాస్వప్సుపస్పృశేదబుక్తాః శక్వర్య ఇతి నావా న ప్రస్నాయాత్రాణసంశయే తూపస్పృశేదుభయత అపి వా గాః పాయయేత్పశూక్తాః శక్వర్య ఇతి వర్షం నాన్తర్దధీత ఛత్త్రేణ ప్రతి వర్షం నిష్క్రామేదేవమస్య చరతః కామవర్షీ పర్జన్యో భవతి బ్రహ్మచర్యాన్త ఏకరాత్రముపోషిత అరణ్యం గత్వా శైవలమిశ్రాణామపాం కాంసం పూరయిత్వా తముపవేశ్య సమనుపరిగృహ్య నిమీలితం త్రిస్ స్తోత్రియా ఉపగాయేత్సపురీషా ఉపోత్థాయాచార్యోఽహతేన వాససా ముఖమస్య పరిణహ్యాత్ప్రదక్షిణముదపాత్రం ధార్యంస్తిష్ఠేదహఃశేషం రాత్రిమాసీత వాగ్యతః శ్వో భూతేఽరణ్యం గత్వాగ్నిముపసమాధాయ వత్సముపాన్వానీయ వాస ఉద్వేష్టయేదుద్యమ్య కాంసమపోఽభివీక్ష ఇతి వీక్షేత్స్వరభివీక్ష ఇత్యాదిత్యం జ్యోతిరభివీక్ష ఇత్యగ్నిం పశుమభివీక్ష ఇతి వత్సం సమన్యాయన్తీత్యపః ప్రసిచ్య వాసః కాంసం వత్సమిత్యాచార్యాయోపహరేత్స్థాలీపాకాద్విశ్వామిత్రేన్ద్రౌ మహానామ్నీశ్చ యజత ఇత్యాచార్యం సపరిషట్కం భోజయేద్గౌర్దక్షిణా ౧౭

ద్వాదశ వర్షాణి వేదబ్రహ్మచర్యం జననాత్ప్రభృతీత్యేకే యావదధ్యయనం వా సదా స్నాయే సమిదాధానం సాయంప్రాతర్భైక్షచరణం ద్వే త్రివృతీ వర్జయేత్త్రివృతం చ మణిం త్రిగుణే చోపానహౌ షోడశే గోదానకరణం తత్కేశాన్తకరణమిత్యాచక్షతే చౌడకరణేన మన్త్రా వ్యాఖ్యాతా ఉపనయనేన వ్రతదేశనం న త్విహ నియుక్తమహతం వాసః సర్వాణి లోమనఖాని వాపయేచ్ఛిఖావర్జమిత్యేకేఽహమనిరుప్తకేశః స్నాయాద్వనస్పతేరితి వనస్పతీనాం స్నానీయేన త్వచమున్మృద్నీతే వనస్పతేస్త్వగసి శోధని శోధయ మా తాం త్వాభిహరే దీర్ఘాయుష్ట్వాయ వర్చస ఇతి వనస్పతీనాం గన్ధోఽసీతి స్నాత్వానులేపనేన కురుతే వనస్పతీనాం గన్ధోఽసి పుణ్యగన్ధ పుణ్యం మే గన్ధం కురు దేవమనుష్యేషు తం త్వాభిహరే దీర్ఘాయుష్ట్వాయ వర్చస ఇతి వనస్పతీనాం పుష్పమసీతి స్రజమాబధ్నీతే వనస్పతీనాం పుష్పమసి పుణ్యగన్ధ పుణ్యం మే గన్ధం కురు దేవమనుష్యేషు తం త్వాభిహరే దీర్ఘాయుష్ట్వాయ వర్చస ఇత్యాదర్శోఽసీత్యాదర్శ ఆత్మానం వీక్షేతాదర్శోఽస్యా మా దృశ్యాసన్దేవమనుష్యా ఉభయే శోభోఽసి శోభాసమహం దేవమనుష్యేషు రోచోఽసి రోచాసమహం దేవమనుష్యేష్విత్యపోద్ధృత్య స్రజమాదేశయేతోక్తా ధర్మాః సంవత్సరేషు గౌర్దక్షిణా ౧౮

వేదమధీత్య వ్రతాని చారిత్వా బ్రాహ్మణః స్నాస్యన్సంభారానుపకల్పయతే ఽహతం వాస ఏరకాం స్నానమనులేపనం సుమనస ఆఞ్జనమాదర్శమహతే వాససీ త్రివృతం మణిం వైణవం దణ్డం శుక్లే ఉపానహౌ నాపిత ఉపక్లప్త ఉత్తరత ఉపతిష్ఠత్యేరకామాస్తీర్యాహతేన వాససోదగ్దశేన ప్రచ్ఛాద్య తత్రైనం ప్రాఙ్ముఖముపవేశ్య దణ్డమప్సు పాదయేద్ద్విషతాం వజ్రోఽసీతి మేఖలాం విస్రంసయేదుదుత్తమమితి తాం చైవాప్సు పాదయేత్కేశాన్తకరణేన మాన్త్రా వ్యాఖ్యాతాః పరివాపనం చ శిరోఽగ్రే వపతే తతః శ్మశ్రూణి తత ఇతరాణ్యఙ్గాన్యనుపూర్వేణ కేశశ్మశ్రులోమనఖాన్యశ్వత్థస్య మూలే నిఖనేదుదుమ్బరస్య వాపహతో మే పాప్మేతి శీతోష్ణాభిరద్భిర్హిరణ్యాన్తర్హితాభిరేనం స్నాపయేచ్ఛివా నః శంతమా భవ సుమృడీకా సరస్వతి మా తే వ్యోమ సందృశీతి రోహిణ్యాం స్నాయాత్ప్రజాపతేర్వా ఏతన్నక్షత్రం ప్రజావాన్భూయాసమితి మృగశిరసి స్నాయాత్సోమస్య వా ఏతన్నక్షత్రం సోమేజ్యా మోపనమేదితి తిష్యే స్నాయాద్బృహస్పతేర్వా ఏతన్నక్షత్రం బ్రహ్మ బృహస్పతిర్బ్రహ్మవర్చసీ భూయాసమితి హస్తే స్నాయాత్సవితుర్వా ఏతన్నక్షత్రం సవితృప్రసూతో భూయాసమిత్యనూరాధాసు స్నాయాన్మిత్రస్య వా ఏతన్నక్షత్రం మిత్రాణాం ప్రియో భూయాసమితి శ్రవణే స్నాయాద్విష్ణోర్వా ఏతన్నక్షత్రం యజ్ఞో వై విష్ణుర్యజ్ఞో మోపనమేదితి తమహతేన వాససా పరిదధీత పరీమం సోమేతి సవ్యమగ్రేఽక్ష్ణ్యాఞ్జీత యశసా మేత్యథ దక్షిణం త్రివృతం మణిం కణ్ఠే ప్రతిముఞ్చతే పాలాశం స్వస్త్యయనకామః స్వస్త్యయనోఽసీతి బైల్వం బ్రహ్మవర్చసకామో బ్రహ్మవర్చసీ భూయాసమిత్యర్కమన్నాద్యకామోఽర్కవానన్నాదో భూయాసమితి గన్ధర్వోఽసి విశ్వావసుః స మా పాహి స మా గోపాయేతి వైణవం దణ్డముపాదత్త ఉపానహావాదధీత నేత్రే స్థో నయతం మామితి దక్షిణమగ్రే ప్రతిముఞ్చతే తస్య వ్రతాని భవన్తి నాజాతలోమ్న్యోపహాసమిచ్ఛేద్వర్షతి న ధావేన్నోపానహౌ స్వయం హరేన్న ఫలాని స్వయం ప్రచిన్వీత న ప్రతిసాయం గ్రామాన్తరం వ్రజేన్నైకో వృషలైః సహ నోదపానమవేక్షేన్న వృక్షమారోహేన్న సంక్రమమారోహేన్నానన్తర్ధాయాసీత నాపరయా ద్వారా ప్రపన్నమన్నమశ్నీయాన్న శుక్తం న ద్విఃపక్వం న పర్యుషితమన్యత్ర శాకమాంసయవపిష్టాన్నపృథుకఫాణితదధిమధుఘృతేభ్యో నానర్మణి హసేన్న నగ్నః స్నాయాచ్ఛుక్తా వాచో న భాషేత జనవాదం కలహాంశ్చ వర్జయేత్త్రయః స్నాతకా భవన్తీతి హ స్మాహారుణిర్గౌతమో విద్యాస్నాతకో వ్రతస్నాతకో విద్యావ్రతస్నాతక ఇతి తేషాముత్తమః శ్రేష్ఠస్తుల్యౌ పూర్వౌ స్నాత్వాచార్యం బ్రూయాన్మధుపర్కం మే భవానానయత్విత్యాచార్యకల్పో వా తస్మై ప్రాఙ్ముఖాయాసీనాయ మధుపర్కమాహరేద్విష్టరపాద్యార్ఘ్యాచమనీయాన్యేకైకమనుపూర్వేణ విష్టరమధ్యాస్తే పాద్యేన పాదౌ ప్రక్షాలయతే మయి శ్రీః శ్రయతామితి సవ్యం పాదమగ్రే శూద్రా చేన్మయి పద్యా విరాడ్ ఇత్యథ దక్షిణం మయి వర్చ ఇత్యర్ఘ్యం ప్రతిగృహ్ణీయాదాచమనీయాభిరాచామేత్పాత్రచమసం విష్టరోపహితమధస్తాద్విష్టరౌ సంహితాగ్రౌ భవత ఏకవిష్టర ఉత్తరతస్తయోర్మధ్యే దధి మధు సంనిహితే భవతో దధ్నా చేద్దధిమన్థోఽద్భిశ్చేదుదమన్థః పయసా చేత్పయస్యస్తం ప్రతిగృహ్ణీయాద్దేవస్య త్వేతి తం ప్రతిగృహ్య భూమౌ ప్రతిష్ఠాప్యావఘ్నృష్యాఙ్గుష్ఠేనోపకనిష్ఠికయా చ మహ్యం త్వా

యశసేఽన్నాద్యాయ బ్రహ్మవర్చసాయేతి త్రిః ప్రాశ్నీయాచ్ఛేషముత్తరతః ప్రతిగృహ్య బ్రాహ్మణాయ దద్యాదభ్యుక్ష్య వాఽబ్రాహ్మణాయ గర్తే వా నిఖనేత్పరః స్వధితిపాణిర్గాం దృష్ట్వాహ గౌర్గౌరితి తామభిమన్త్రయతే గౌర్ధేనురిత్యోముత్సృజతేతి బ్రూయాత్కర్తవ్యా చేత్కురుతేతి బ్రూయాద్గౌర్ధేనుర్భవ్యా మాతా రుద్రా ణాం దుహితా వసూనాం స్వసాదిత్యానామమృతస్య నాభిః । ప్ర ను వోచం చికితుషే జనాయ మా గామనాగామదితిం వధిష్ట పిబతూదకం తృణాన్యత్త్విత్యథ షడర్ఘ్యార్హా భవన్త్యృత్విగాచార్యః స్నాతకో రాజాభిషిక్తః ప్రియః సఖా శ్రోత్రియశ్చేతి తేభ్య ఆతిథ్యం గాం కుర్యాత్తామతిథయ ఇతి ప్రోక్షేత్ ౧౯

స్నాత్వా మాతాపితరౌ పరిచరేత్తదధీనః స్యాత్తాభ్యామనుజ్ఞాతో జాయాం విన్దేతానగ్నికాం సమానజాతీయామసగోత్రాం మాతురసపిణ్డాం జ్యాయసః కనీయసీం దూతమనుమన్త్రయతే ఽనృక్షరా ఋజవః సన్తు పన్థా ఏభిః సఖాయో యన్తి నో వరేయమ్ । సమర్యమా సం భగో నోఽనునీయాత్సం జాస్పత్యం సుయమమస్తు దేవా ఇతి పాణిగ్రహణేఽగ్నిమాహ్రియమాణమనుమన్త్రయతేఽగ్నిరైతు ప్రథమో దేవతానాం సోఽస్యై ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । తదయం రాజా వరుణోఽనుమన్యతాం యథేథం స్త్రీ పౌత్రమఘం న రోదాదితి ప్రజ్వలితముపతిష్ఠత ఇమామగ్నిస్త్రాయతాం గార్హపత్యః ప్రజామస్యై నయతు దీర్ఘమాయుః । అశూన్యోపస్థా జీవతామస్తు మాతా పౌత్రమానన్దమభి ప్రబుధ్యతామియమితి పురస్తాదగ్నేర్బ్రాహ్మణో వాగ్యతః ప్రత్యఙ్ముఖ ఉదకుమ్భం ధారయంస్తిష్ఠేద్దక్షిణతోఽగ్నేః శమీపలాశమిశ్రాన్లాజాఞ్చూర్పే మాతా ధారయేన్మాతురభావే తన్మాత్రీ ప్రత్యగగ్నేరేరకాం తేజనీం వాన్యద్వైవంజాతీయం సంవేష్ట్య నిదధ్యాద్యథా ప్రసార్యమాణం పశ్చార్ధం బర్హిషః ప్రాప్నోత్యథాస్యై వాససీ ప్రోక్ష్యానుమన్త్ర్య దదాతి యా అకృన్తన్నవయన్యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తామభితోఽదదన్త । తాస్త్వా దేవీర్జరసా సంవ్యయన్త్వాయుష్మతీదం పరిధత్స్వ వాస ఇతి తాం బ్రూయాదిమామేరకాం దక్షిణేన పాదేనాభిజహీతి ప్ర మే పతియానః పన్థాః కల్పతామిత్యజపత్యాం స్వయం జపేత్ప్రాస్యా ఇతి దక్షిణత ఏరకాయాం భార్యాముపవేశ్యోత్తరతః పతిరుభావన్వారభేయాతాం స్వయముచ్చైర్జుహుయాజ్జాయాయామన్వారబ్ధాయాం మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా యా తిరసప్తభిర్జుహోతి సంపాతం ప్రథమయా మూర్ధన్యాసిఞ్చేద్యా తిరశ్చీ నిపద్యసేఽహం విధరణీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయా సంరాధా రాధయామసి సంరాధాయై స్వాహా ౧ మా తే గృహే నిశి ఘోష ఉత్థాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యః సంవిశన్తు । మా త్వం వికేశ్యుర ఆవధిష్ఠా జీవపత్నీ పతిలోకే విరాజ ప్రజాం పశ్యన్తీ సుమనస్యమానా స్వాహా ౨ అన్వద్య నోఽనుమతిర్యజ్ఞం దేవేషు మన్యతామ్ । అగ్నిశ్చ హవ్యవాహనస్తత్కరోతు సమృధ్యతాం స్వాహా ౩ ద్యౌస్తే పృష్ఠం రక్షతు వాయురూరూ అశ్వినౌ చ స్తనం ధయత స్తే పుత్రాన్సవితాభిరక్షతు । ఆ వాససః పరిధానాద్బృహస్పతిర్విశ్వే దేవా అభిరక్షన్తు పశ్చాత్స్వాహా ౪ అప్రజస్తాం పౌత్రమృత్యుం పాప్మానముత వాఘమ్ । శీర్ష్ణః స్రజమివోన్ముచ్య

ద్విపద్భ్యః ప్రతిముఞ్చామి పాశం స్వాహా ౫ యాని కాని చ పాపాని సర్వాఙ్గేషు తవాభవన్ ।
పూర్ణాహుతిభిరాజ్యస్య సర్వాణి తాన్యశీశమం స్వాహా ౬ ప్రజాపత ఇత్యేకా ౭ ౨౦

అథాస్యా దక్షిణేన పాణినా దక్షిణం పాణిం గృహ్ణాతి ప్రహస్తం పుంసోఽఙ్గులీ స్త్రియః సాఙ్గుష్ఠం మిథునకామో గృహ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తం మయా పత్యా జరదష్టిర్యథాసత్ । భగోఽర్యమా సవితా పురన్ధిర్మహ్యం త్వాదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః సోమోఽదదద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వోఽదదదగ్నయే । రయిం చ పుత్రాంశ్చాదాదగ్నిర్మహ్యమథో ఇమామ్ సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిద ఉత్తరః । తృతీయోఽగ్నిష్టే పతిస్తురీయోఽహం మనుష్యజా ఇత్యుపనయనావృతాశ్మానమధిష్ఠాపయేత్త్రిః ప్రవత్ ఉత్తరపురస్తాదగ్నేర్చార్యయా సంప్రేక్ష్యమాణో జపత్యఘోరచక్షురపతిఘ్నీ మ ఏధి శివా పశుభ్యః సుమనాః సువర్చాః । జీవసూర్దేవకామా స్యోనా శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే ఆ నః ప్రజాం జనయతు ప్రజాపతిరాజరసాయ సమనక్త్వర్యమా । అదుర్మఙ్గలీః పతిలోకమావిశ శం న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పదే తాం పూషఞ్ఛివతమామేరయస్వ యస్యాం బీజం మనుష్యా వపన్తి । యా న ఊరూ ఉశతీ విశ్రయాతై యస్యాముశన్తః ప్రహరేమ శేఫమ్ అమోఽహమస్మి సా త్వం సామాహమస్మ్యృక్త్వం మనోఽహమస్మి వాక్త్వం ద్యౌరహం పృథివీ త్వం తావేహి సంభవావ సహ రేతో దధావహై పుంసే పుత్రాయ వేత్తవై మామనువ్రతా భవ సహశయ్యా మయా భవాసావిత్యథాస్యా నామ గృహీత్వాగ్నిం పరిక్రమేయాతామీర్త్వమస్యూర్క్ మాతా నామ సా మామేహి సహ ప్రజయా సహ రాయస్పోషేణేతి తస్యాం ప్రత్యావ్రజితాయాం భ్రాతాన్యో వా సుహృదభిఘారితాన్లాజాఞ్ఛూర్పాదఞ్జలినోపఘాతమఞ్జలావావపేదుపస్తీర్ణాభిఘారితాన్కృత్వా తానితరాగ్నౌ జుహుయాత్కన్యలేయం నార్యర్యమ్ణమితి కన్యలా పితృభ్యః పతిలోకం యతీయమవ దీక్షామయక్షత స్వాహా ౧ ఇయం నార్యుపబ్రూతేఽగ్నౌ లాజానావపన్తీ । దీర్ఘాయురస్తు మే పతిరేధన్తాం జ్ఞాతయో మమ స్వాహా ౨ అర్యమ్ణం ను దేవం కన్యాగ్నిమయక్షత । స ఇమాం దేవో అర్యమా ప్రేతో ముఞ్చాతు మాముతః స్వాహేతి ౩ హోమాన్తేషు జపతి చతుర్విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహేమహి ద్విష ఇతి తూష్ణీం ధారికా కామాయావపేచ్చతుర్థం దక్షిణం శూర్పపుటం కామ ఇత్యాచక్షత ఉత్తరపురస్తాదగ్నేః సప్త పదాన్యభ్యుత్క్రమయేదేకమిష ఇతి ప్రతిమన్త్రమేకమిషే విష్ణుస్త్వాన్వేతు । ద్వే ఊర్జే విష్ణుస్త్వాన్వేతు । త్రీణి రాయస్పోషాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు । చత్వారి మయోభవాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు । పఞ్చ ప్రజాభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు । షడృతుభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు । సఖా సప్తపదీ భవేతి సప్తమే ప్రాచీమవస్థాప్యోదకుమ్భేన మార్జయేరన్నాపోహిష్ఠీయాభిస్తిసృభిః ప్రేక్షకాననుమన్త్రయతే సుమఙ్గలీరియం వధూరిమాం సమేత పశ్యత । సౌభాగ్యమస్యై దత్త్వాయాథాస్తం విపరేతనేతి ప్రేక్షయేద్ధ్రువమరున్ధతీం సప్త ఋషీన్పశ్యానీతి ప్రతిజానానాం ధ్రువోఽసీతి ధ్రువముపతిష్ఠతే ధ్రువోఽసి ధ్రువాహం పతికులే భూయాసమముష్యేతి పతినామ గృహ్ణీయాదసావిత్యాత్మనో

ఽరున్ధతీమరున్ధత్యరుద్ధాహం పత్యా భూయాసమమునేతి పతినామ గృహ్ణీయాదసావిత్యాత్మనః
౨౧

పూషా త్వేత ఇతి ప్రస్థితామనుమన్త్ర్యతే పూషా త్వేతో నయతు హస్తగృహ్యాశ్వినౌ త్వా ప్రవహతాం రథేన । గృహాన్గచ్ఛ గృహపత్నీ యథాసో వశినీ త్వం విదథమావదాసీతి స్వం కులం ప్రాప్తాం కల్యాణశీలాః కల్యాణప్రజాః సమవజీర్ణాః ప్రత్యవరోపయన్తీహ ప్రియం ప్రజయా తే సమృధ్యతామస్మిన్గృహే గార్హపత్యాయ జాగృహి । ఏనా పత్యా తన్వం సంసృజస్వాథాజీవ్రో విదథమావదాసీతి ప్రత్యవరోప్యానడుహే చర్మణ్యుత్తరలోమన్యుపవేశయేదిహ గావో నిషీదన్త్విహాశ్వా ఇహ పురుషాః । ఇహో సహస్రదక్షిణోఽభి పూషా నిషీదత్వితి కుమారముపస్థ ఆధాయ శకలోటానావపేత్ఫలాని వోత్థాప్య కుమారమన్వారబ్ధాయాం జుహుయాదిహ ధృతిరిత్యష్టాభిః స్వాహాకారాన్తైరిహ ధృతిరిహ స్వధృతిరిహ రన్తిరిహ రమస్వ । మయి ధృతిర్మయి స్వధృతిర్మయి రమో మయి రమస్వేతి త్రిరాత్రమక్షారాలవణశినౌ బ్రహ్మచారిణావధః సంవేశినావసంవర్తమానౌ సహ శయాతామూర్ధ్వం త్రిరాత్రాత్సంభవో నిశాయాం జాయాపతికర్మణ్యం ప్రాయశ్చిత్తీర్జుహుయాదగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై ప్రజాఘ్నీ తనూస్తామస్యా అపజహి స్వాహా । వాయో ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై పశుఘ్నీ తనూస్తామస్యా అపజహి స్వాహా । సూర్య ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై పతిఘ్నీ తనూస్తామస్యా అపజహి స్వాహా । చన్ద్ర ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై గృహఘ్నీ తనూస్తామస్యా అపజహి స్వాహా । అగ్నే వాయో సూర్య చన్ద్ర ప్రాయశ్చిత్తయో యూయం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తయ స్థ బ్రాహ్మణో వో నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై యశోఘ్నీ తనూస్తామస్యా అపహత స్వాహేతి స్థాలీపాకాదగ్నిం ప్రజాపతిం చేష్ట్వా సంపాతాంశ్చమస ఆనీయ స్రోతాంస్యాజ్యేత్యేనాం బ్రూయాన్నాభిం ప్రథమం తతో యాన్యూర్ధ్వం తతో యాన్యర్వాఞ్చ్యూర్ధ్వమర్ధరాత్రాత్సంవేశనం

విష్ణుర్యోనిం కల్పయత్విత్యేతేన తృచేన

విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు త్వష్టా రూపాణి పింశతు

ఆసిఞ్చతు ప్రజాపతిర్ధాతా గర్భం దధాతు తే

గర్భం ధేహి సినీవలి గర్భం ధేహి సరస్వతి

గర్భం తే అశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ

హిరణ్యయీ అరణీ యం నిర్మన్థతామశ్వినౌ

తం తే గర్భం దధామ్యహం దశమే మాసి సూతవా

ఇత్యృతావృతావేవమేవ సంవేశనే హుత్వాచార్యాయ గాం దద్యాదదర్శనే బ్రాహ్మణేభ్యో గాం దద్యాత్ ౨౨

సాయంప్రాతర్హోమేఽగ్నయ ఇతి ప్రథమామాహుతిం జుహోతి ప్రజాపతయ ఇత్యుత్తరామేవం ప్రాతరగ్నిస్థానే సూర్యః సాయంప్రాతరశనస్య బలీ వర్ధయిత్వా పూర్వస్మాదగ్నౌ జుహోత్యగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా ధన్వన్తరయే స్వాహా ద్యావాపృథివీభ్యాం స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా సర్వాభ్యో దేవతాభ్యః స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహేతి మనసోత్తరాం తత ఏవోత్తరతోఽగ్నేర్బలిం హరతి యే హర్షణా వేపనా స్ఫాతిమాహరా వాతస్య భ్రాజమనుసంచరన్తి । తేభ్యో బలిమన్నకామో హరామ్యన్నం పయస్వద్బహులం మే అస్త్విత్యేవమశనాయత్యాయస్థానే మృత్యోరధిష్ఠానాయ స్వాహేతి శేషస్య బలిహరణం ప్రదక్షిణం గృహ్యేభ్యో దేవతాభ్యో బలిం నయామి తన్మే జుషన్తాం తా మా పాన్తు తా మా గోపాయన్తు తా మా రక్షన్తు తాభ్యో నమస్తాభ్యః స్వాహేత్యుదధానే మధ్యేఽగారస్యోత్తరపూర్వార్ధే శయనే దేహల్యాం సంవరణే బ్రహ్మయతన ఏతేష్వాయతనేషు శేషం ధన్వన్తరయే నినయేత్సదా గృహేషు స్వస్తివాచనం సా మహాశాన్తిరిత్యాచక్షతే ౨౩

నవేన యక్ష్యమాణః పురాణేనాగ్రే యజేతాగ్నిధన్వన్తరీ ప్రజాపతిమిన్ద్రం తిస్రశ్చ నవాహుతీర్నవేన యజేత శరది వ్రీహీణాం వసన్తే యవానాం వర్షాసు శ్యామాకానామైన్ద్రాగ్నో వైశ్వదేవో ద్యావాపృథివ్యశ్చరవ ఏకచరుర్వోక్తే ఏవోపస్తరణాభిఘారణే ద్విర్హవిషోఽవద్యత్యథ ప్రాశ్నీయాద్భద్రాన్నః శ్రేయః సమనైష్ట దేవాస్త్వయావసేన సమశీమహి త్వా । స నో మయోభూః పితో ఆవిశస్వ శం తోకాయ తనువే స్యోన ఇత్యేతము త్యం మధునా సంయుతం యవం సరస్వత్యా అధి మనావచర్కృషుః । ఇన్ద్ర ఆసీత్సీరపతిః శతక్రతుః కీనాశా ఆసన్మరుతః సుదానవ ఇతి యవస్య ప్రాశ్నీయాదగ్నిః ప్రథమః ప్రాశ్నాతు స హి వేద యథా హవిః । శివా అస్మభ్యమోషధీః కృణోతు విశ్వచర్షణీరితి శ్యామాకస్య ప్రాశ్నీయాత్ ౨౪ ఇతి జైమినిసూత్రం పూర్వమ్

శ్రాద్ధం కరిష్యన్తః స్నాతాః శుచివాససస్తిలైర్వాస్త్వవకీర్య సవ్యమాచరన్తోఽన్నముపసాధయేరన్హవిష్యైరుపసిచ్యేవైవం దద్యాద్యద్యద్దద్యాత్తత్తద్ధవిష్యైరుపసిచ్యైవ హవిష్యా ఇతి తిలానామాఖ్యా దన్తధావనం

స్నానీయాని పాద్యమనీయ ప్రథమోద్ధృతం బ్రాహ్మణాం్స్త్వదాతానుపవేశయత్యా మే
గచ్ఛన్తు పితరో భాగధేయం విరాజాహూతాః సలిలాత్సముద్రి యాత్ ।
అక్షీయమాణముపజీవత్రైనన్మయా ప్రత్తం స్వధయా
మదధ్వమిత్యుపమూలలూనాన్దర్భాన్విష్టరాన్వసవ్యాన్కృత్వా బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రదద్యాదేతత్తే
పితరాసనమసౌ యే చ త్వాత్రాను తేభ్యశ్చాసనమిత్యేవం పితామహాయైవం ప్రపితామహాయ
హవిష్యోదకం తిరః పవిత్రం గన్ధాన్సుమనసశ్చ దద్యాదన్నమవత్త్వా ఘృతేనాభిఘార్య
దర్భాన్పరిస్తరణీయానితి తదాదాయాగ్నౌ కరిష్యామీతి బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య
ప్రాగ్దక్షిణాముఖోఽగ్నిం ప్రణయిత్వా త్రిర్ధూన్వన్నపదక్షిణమగ్నిం పరిస్తృణాతి ప్రాచీనావీతీ త్రిః
ప్రసవ్యం త్రిః పర్యుక్షేత్త్రపదక్షిణం ప్రాచీనావీతీ త్రిః ప్రసవ్యమౌదుమ్బర ఇధ్మః పరిధయో
భవన్తి మేక్షణం చ పవిత్రం సంస్కృత్యాన్నముత్పూయాగ్నౌ పవిత్రం ప్రాస్య మేక్షణేన
జుహోత్యగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధా నమః స్వాహా సోమాయ పితృమతే స్వధా నమః
స్వాహేతి యజ్ఞోపవీతీ భూత్వాప ఉపస్పృశ్య యమాయాఙ్గిరస్వతే స్వాహేతి
మేక్షణమగ్నావనుప్రహరతి నమస్కారాన్కృత్వా యథాదైవతం త్రిః పర్యుక్షేత్త్రపదక్షిణం
ప్రాచీనావీతీ త్రిః ప్రసవ్యం సవ్యఙ్గనమన్నం పాత్రేషు వర్ధయిత్వామాసు పక్వమితి క్షీరం
ఘృతం వా సిఞ్చత్యామాసు పక్వమమృతం నివిష్టం మయా ప్రత్తం స్వధయా మదధ్వమితి
వర్ధితాన్యాదిశత్యేతద్వః పితరో భాగధేయం పాత్రేషు దత్తమమృతం స్వధావత్ ।
అక్షీయమాణముపజీవత్రైనన్మయా ప్రత్తం స్వధయా మదధ్వమమృతా వాగమృతా వాచో
అగ్నే వాచోఽమృతత్వం త్రివృత్రైకధామా । ఏభిర్మన్త్రైః స్వధయా మదధ్వమిహాస్మభ్యం
వసీయోఽస్తు దేవాః అయం యజ్ఞః పరమో యః పితౄణాం పాత్రదేయం పితృదైవత్యమగ్నే ।
వాక్చ మనశ్చ పితరో నః ప్రజానీమాశ్విభ్యాం ప్రత్తం స్వధయా మదధ్వమ్ । య ఇహ పితరః
పార్థివాసో యే అన్తరిక్ష ఉత యే సముద్రి యాః । యే వాచమాప్త్వా అమృతా
బభూవుస్తేఽస్మిన్సర్వే హవిషి మాదయన్తామేషా వ ఊర్గేషా వః స్వధా చామత్త చ పిబత చ మా
చ వః క్షేష్ట । స్వధాం వహధ్వమమృతస్య యోనిం యాత్ర స్వధా పితరస్తాం భజధ్వమ్ యేహ
పితర ఊర్గ్వేవతా చ తస్మై జీవేమ శరదః శతం వయమ్ । జ్యోతిష్మద్ధత్తాజరం మ
ఆయురిత్యథైతాని బ్రాహ్మణేభ్య ఉపనిక్షిప్య స్వాఙ్గుష్ఠేనానుదిశత్యముష్మై స్వధాముష్మై
స్వధేతి యన్మేఽప్రకామా ఇతి భుఞ్జతోఽనుమన్త్రయతే యన్మేఽప్రకామా ఉత వా ప్రకామా
సమృద్ధే బ్రాహ్మణేఽబ్రాహ్మణే వా । య స్కన్దతి నిరృతిం వాత ఉగ్రాం యేన నః ప్రీయన్తే పితరో
దేవతాశ్చ । వాయుష్టత్సర్వం శున్ధతు తేన శుద్ధేన దేవతా మాదయన్తాం తస్మిఞ్ఛుద్ధే పితరో
మాదయన్తామిత్యక్రాన్సముద్ర ఇత్యాశ్వం గీత్వా సంపన్నం పృష్ట్వాథాచామయేద్యజ్ఞోపవీతీ
భూత్వాభిరమన్తాం భవన్త ఇత్యుక్త్వా ప్రదక్షిణం కృత్వా యన్మే రామేతి
గచ్ఛతోఽనుమన్త్రయతే యన్మే రామా శకునిః శ్వాపదశ్చ యన్మేఽశుచిర్మన్త్రకృతస్య ప్రాశత్ ।
వైశ్వానరః సవితా తత్పునాతు తేన పూతేన దేవతా మాదయన్తాం తస్మిన్పూతే పితరో
మాదయన్తామితి ౧

శేషమనుజ్ఞాప్య ప్రత్యేత్య ప్రాగ్దక్షిణాయతం చతురశ్రం గోమయేనోపలిప్యాపహతా అసురా రక్షాంసి పిశాచాః పితృషద ఇతి మధ్యే రేఖాం కాష్ఠేనోల్లిఖ్య యే రూపాని ప్రతిముఞ్చమానా అసురాః సన్తః స్వధయా చరన్తి పరాపురో నిపురో యే భరన్త్యగ్నిష్టాంల్లోకాత్ప్రణుదాత్వస్మాదిత్యుల్ముకం దక్షిణతో నిదధాత్యనులేఖం దర్భానాస్తీర్యోదపాత్రేణాచామయత్యాచామ పితరసౌ యే చ త్వాత్రాను తే చాచామన్త్విత్యేవం పితామహాయైవం ప్రపితామహాయ తేషు పిణ్డాన్నిదధాత్యనునామాపహస్తేనైతత్తే పితరసౌ యే చ త్వాత్రాను తేభ్యశ్చ స్వధా నమ ఇత్యేవం పితామహాయైవం ప్రపితామహాయ నామాన్యజానతః పితరేతత్తే పితామహైతత్తే ప్రపితామహైతత్త ఇతి బన్ధ్వజానత ఇదం పితృభ్యః పృథివీషద్భ్య ఇదం పితామహేభ్యోఽన్తరిక్షసద్భ్య ఇదం ప్రపితామేభ్యో దివిషద్భ్య ఇత్యత్ర పితరో మాదయధ్వం యథాభాగమావృషాయధ్వమిత్యుదగావృత్యా తమితోరాసీతామీమదన్త పితరో యథాభాగమావృషాయిషతేతి జపిత్వా పూర్వవదాచామయ్య నీచీం విస్రంస్య నమస్కారాన్కృత్వా యథాదైవతమేతద్వః పితర ఇతి వస్త్రాణ్యాదిశత్యూర్ణాస్తుకాం దశామ్బరం వా ఏతద్వః పితరో వాసో గృహాన్నః పితరో దత్తాధత్త పితరో గర్భం కుమారం పుష్కరస్రజం యథేహ పురుషోఽసదిత్యఙ్గనాభ్యఙ్గనే దదాత్యాఙ్క్ష్వాసావిత్యభ్యఙ్క్ష్వాసావితి గన్ధాన్సుమనసశ్చ దద్యాన్నమో వః పితర ఇతి షడ్భిర్నమస్కారైరుపతిష్ఠతే నమో వః పితరో రసాయ నమో వః పితరః శుష్మాయ నమో వః పితరో జీవాయ నమో వః పితరో ఘోరాయ నమో వః పితరో బలాయ నమో వః పితరో మన్యవే స్వధాయై చ పితరో నమో వ ఇత్యూర్జం వహన్తీరమృతం ఘృతం పయః కీలాలం పరిస్రుతం స్వధా స్థ తర్పయత మే పితౄనిత్యపః ప్రసిచ్య మా మే క్షేష్ఠేత్యభిమన్త్ర్య మా మే క్షేష్ట బహు మే పూర్తమస్తు బ్రహ్మణో మే జుషన్తామన్నమన్నమ్ । సహస్రధారమమృతోదకం మే పూర్తమస్త్వేతత్పరమే వ్యోమన్దేవాశ్చ పితరశ్చైతత్పూర్తం మే అత్రోపజీవన్తామ్ । అక్షీయమాణముపజీవత్వైనన్మయా ప్రత్తం స్వధయా మదధ్వమితి యే సమానాః సుమనస ఇతి ప్రదక్షిణం కృత్వా యే సమానాః సుమనసో జీవా జీవేషు మామకాః । తేషాం శ్రీర్మయి కల్పతామస్మింల్లోకే శతం సమా ఇత్యామయావీ పిణ్డాన్ప్రాశ్నీయాదన్నాద్యకామో వాగ్నౌ వా సంక్షేపయేదప్సు వాభ్యవహరేయురజం గాం బ్రాహ్మణం వా ప్రాశయేయుః శేషస్య ప్రాశ్నీయాన్న చాన్నతృప్తిం గచ్ఛేత్ ౨

ఊర్ధ్వమాగ్రహాయణ్యాస్తయోఽపరపక్షాస్తేషామేకైకస్మిన్నేకైకాష్టకా భవతి శాకాష్టకా మాంసాష్టకాపూపాష్టకేతి తత్ర శాకమాంసాపూపాని హవీంష్యోదనం చ తేషాం హవిషాం స్థాలీపాకావృతాగ్నౌ జుహుయాదష్టకాయై స్వాహా ఏకాష్టకాయై స్వాహా అష్టకాయై సురాధసే స్వాహా సంవత్సరాయ పరివత్సరాయేదావత్సరాయేద్వత్సరాయావత్సరాయ కృణుతా నమోభిః । త్వయా వయం సుమతౌ యజ్ఞియానాం జ్యోగజీతా అహతాః స్యామ స్వాహేతి హుత్వోపతిష్ఠత ఏహి భగైహి భగైహి భగేతి మధ్యమాయాం గాం కారయేత్తామష్టకాయై ప్రోక్షేత్తస్యాస్త్రీణి సవ్యాన్యుపోద్ధరతి పార్శ్వమపఘనీం శ్రోణీమితి శ్వో భూతే శ్రాద్ధమన్వష్టక్యం

తదహర్వా బ్రాహ్మణాన్త్వవిరర్థానుపవేశ్య తాంస్తర్పయిత్వా తస్మాదగ్నేర్దక్షిణతః షడగ్నీన్ప్రణీయ తేషామేకైకస్మిన్నేకైకాం కర్షూం ఖానయేదాయామేన ప్రాదేశమాత్రీం పార్థివేన త్ర్యఙ్గులామవాగ్వ్యేకాఙ్గులామితి తాసు పిణ్డాన్నిదధాత్యనునామాపహస్తేన మజ్జాః పితృభ్య ఉపకర్షతి పార్శ్వాని స్త్రీణాం తత్రాధ్వర్యవః కేచిదధీయతే మధ్యమం పిణ్డం పత్నీ ప్రాశ్నీయాత్ప్రజాకామస్య తథా శ్రాద్ధస్య స్థాలీపాకం వా ౩

ఆహితాగ్నేః శరీరనాశే త్రీణి షష్టిశతాని పలాశత్సరూణామాహృత్య తైః ప్రతికృతిం కుర్యాత్కృష్ణాజినే ఽశీత్యర్ధం శిరసి దధ్యాద్గ్రీవాయాం తు దశైవ తు బాహ్వోశ్చైవ శతం దధ్యాదఙ్గులీషు పునర్దశ ఉరసి త్రింశతం దధ్యాజ్జఠరే వింశతిం తథోర్వోశ్చైవ శతం దధ్యాత్ మేఢ్రే చాపి దశైవ తు జానుజంఘయోస్త్రింశతం దధ్యాత్ దశ పాదాఙ్గులీష్వపి ఇత్యేతావన్తీహ పురుషస్య శరీరాణి భవన్తీతి విజ్ఞాయతే మధ్యే శరీరం సతీశరీరముప్తకేశం నికృత్తనఖం ప్రక్షాలితం చితామారోపయన్త్యత్ర పాత్రాణ్యపి చినోతి తస్యామేనమాదధాతి తస్య నాసికయోః స్రువౌ నిదధ్యాదిత్యేతేనానువాకేన య ఏవంవిత్స్యాత్స యదోపతాపీ స్యాదితి పూర్వమేవ చతుర్గృహీతం గృహీత్వాన్యం యథాసంభవమాస్యే హిరణ్యశకలమాధాయాగ్నీనుపోహ్య సామభిరుపతిష్ఠతే నాకే సుపర్ణమితి గ్రామ్యం గేయముదితే ధూమే త్వేషస్తే ధూమ ఋణ్వతీత్యగ్నౌ సమారూఢేఽగ్నే మృడ మహం అసీత్యేతయోరన్యతరేణ పరాక్పరాగ్వా అసౌ లోక ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౪

ఆహితాగ్నేశ్చేత్పూర్వం జాయా మ్రియేత తాం నిర్మన్థ్యేన దహేత్సాంతపనేన వా శ్మశానకృతం స్వకృతమనిరిణమపసలవక్రోదకం కృత్వా యత్ర వౌషధయో జాయన్తే తత్ర శరీరం దగ్ధ్వోదకకరణాయ యాన్త్యనవేక్షమాణా న వాహినీషు కుర్వన్తి తేషాం యో యః పశ్చాజ్జాతః స సోఽగ్రం కుర్యాదుపకూలమకూలే కూపం ఖాత్వా సవ్యహస్తస్యానామికయా సకృదుదకం ప్రోహతి ప్రేతస్య నామకరణేన వాహినీషు చేదుద్ధృత్య కేశాన్నిమజ్జ్యైకాఞ్జలిం దత్త్వోపసంగృహ్య కేశానుల్మకస్యాగ్నిమారభేతాగ్నే శూకాహే పాపం మేఽపహతేతి శమీమారభేత శమ్యసి శమయ మే పాపమిత్యశ్మానమారభేతాశ్మాసి స్థిరోఽస్యహం స్థిరో భూయాసమితి తూష్ణీం గోమయం కృతోదకం దక్షిణాముఖమాసీనం తమనుగన్తార ఉపవిశన్తి తానితరః కల్యాణీభిర్వాగ్భిః ప్రత్యాహోపాస్తమనవేలాయాం గ్రామం ప్రవిశన్తి తాం రాత్రిమేకమాషేణ వసన్తి శాన్త్యా వా శ్వో భూతే క్షీరోదకే సంసృజ్య శరీరాణ్యవసిఞ్చత్యజశృఙ్గేణ గోశృఙ్గేణ మృణ్మయేన కోశేన వా తృతీయాయాం గన్ధౌషధీభిః సంసృజ్య శమీశాఖయా పలాశశాఖయా వాసంప్లోదయన్కుమ్భ్యామవదధ్యాత్త్రీన్త్సు చేద్ఘట ఏవ దధ్యాచ్చతుష్పథమతీత్య మహావృక్షం నదీం వా తీర్థేషు నిఖనేత్త్రేతస్య తృతీయాయాం స్నాపయన్త్యపామార్గేణ మృదా గోమయేన చ వాసాంసి ప్రక్షాల్య దశరాత్రమాసతే చతుర్థ్యాం భిక్షామావర్తయేరన్తస్య సిద్ధమగ్నౌకరణం కాలం చ

యావదాకాంక్షేయుర్భిక్షయానుసంతరేయురూర్ధ్వం దశరాత్రాచ్ఛ్రాద్ధం దద్యుర్న దద్యురా
శ్రాద్ధస్య ప్రదానాన్నక్షత్రేషు నియమో మఘాస్వేకతారేషు భరణీషు చ పూర్వసమయేషు న
రోహిణ్యాముత్తరేషు ధ్రువేషు బ్రాహ్మణాన్స్వవిరర్థానుపవేశ్య తాంస్తర్పయిత్వైకవత్పిణ్డం
దద్యాన్న చాన్వితి బ్రూయాత్సర్వైః కామైస్తర్పయేదనుగమనం కృత్వా శేషమనుజ్ఞాప్య
ప్రత్యేత్య శేషం న ప్రాశ్నీయాద్బ్రాహ్మణాన్స్వస్తి వాచ్య ప్రాశ్నీయాత్ ౫ అథాతో గృహకర్మణో
గృహవృద్ధిమిచ్ఛన్మాసిమాస్యృతావృతౌ సంవత్సరేసంవత్సరే వా పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే
గృహశాన్తిమారభేతాపామార్గపలాశశిరీషార్కోదుమ్బరసదాభద్రా మృతతృణమిశ్ర
వల్లీభిర్బద్ధ్వా గృహాన్పరిమార్జ్య పరిసమూహ్యాపోఽభ్యుక్ష్య పఞ్చగవ్యైర్దర్భముష్టినా సంప్రోక్ష్య
సిద్ధార్థకాన్సంప్రకీర్య వాస్తుబలిం కృత్వా వాస్తోర్మధ్యే వాస్తోష్పతిం హుత్వా సావిత్ర్యా సహస్రం
జుహుయాత్తతో దక్షిణపురస్తాత్తతో దక్షిణపశ్చాత్తత ఉత్తరపురస్తాత్తత ఉత్తరపశ్చాన్మధ్యే వా
గౌర్వాసో హిరణ్యం దక్షిణా బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్యం పుణ్యాహం స్వస్త్యృద్ధిమితి
వాచయిత్వైవం ప్రయుఞ్జానోఽనన్తం మహాన్తం పోషం పుష్యతి బహవః పుత్రా భవన్తి న చ
బాలాః ప్రమీయన్తే నాగ్నిర్దహతి న దంష్ట్రిణః ఖాదయేయుర్న తస్కరాః సపత్నా రక్షాంసి
పిశాచా అపి వ్రాధన్తే యది గావః ప్రతప్యేరన్గవాం మధ్య ఆహుతిసహస్రం
జుహుయాదిత్యేతేనైవ కల్పేనాశ్వోష్ట్రఖరాజావికమహిషహస్తికులమన్యతరద్ద్విపదాం
చతుష్పదాం చ వ్యాఖ్యాతమ్ ౬

అథాతోఽద్భుతశాన్తిం వ్యాఖ్యాస్యామోఽథ యద్యగారే స్థూణా విరోహేత్కపోతో వాగారం
గచ్ఛేద్గౌర్వా గాం ధయేదనడ్వాన్వా దివముల్లిఖేదనగ్నౌ వా ధూమో జాయేతానగ్నౌ వా దీప్యేత
మధు వా జాయేత వల్మీకం వోపజాయేత మణ్డూకో వామ్బృణే వాశ్యేచ్ఛ్వానో వా గృహే
పర్యటేయురిత్యేతానన్యాంశ్చ యత ఇన్ద్ర భయామహే । సదసస్పతిమద్భుతమ్ ।
అధాయాముతేసుముదస్య । సనాదగ్నే । యద్వా ఉ విశ్పతిః శితః । ప్రత్యగ్నే । యం రక్షన్తి ।
ప్రాజాపత్యయర్చా పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చ మహావ్యాహృతిభిర్జుహోతి ఏతాన్యృక్సామాని
గాయేత్ ౭

అథాతోఽనశ్నత్సంహితాయాః కల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః శుచివాసాః స్యాచ్చీరవాసా వా
హవిష్యమన్నమశనమిచ్ఛేదపః ఫలాని వా బ్రాహ్మణ స్త్వేవ ప్రత్యాహరేత్ప్రాజ్యోదజ్వా
గ్రామాన్నిష్క్రమ్య శుచౌ దేశ ఉదకాన్తే వా గోమయేన గోచర్మమాత్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రోక్ష్య
లక్షణముల్లిఖ్యాద్భిరభ్యుక్ష్యాగ్నిముపసమాధాయాఘారావాజ్యభాగౌ
హుత్వాజ్యాహుతీర్జుహోత్యగ్నయే సోమాయ రుద్రా యేన్ద్రా య బ్రహ్మణే ప్రజాపతయే
బృహస్పతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో ఋషిభ్య ఋగ్భ్యో యజుర్భ్యః సామభ్యః శ్రద్ధాయై ప్రజ్ఞాయై
మేధాయై సావిత్ర్యై సదసస్పతయేఽనుమతయే చ హుత్వా దర్భేష్వాసీనః
ప్రాక్తూలేషూదక్తూలేషు వా దక్షిణేన పాణినా దర్భాన్ధారయన్నోంపూర్వా వ్యాహృతీః సావిత్రీం

చ చతురనుద్రుత్య మనసా సామసావిత్రీం చ సోమం రాజానం బ్రహ్మజజ్ఞానీయే చోభే వేదాదిమారభేత సంతతమధీయీత మౌనీ న చాన్తరా విరమేత్ అథాన్తరా వ్యాహరేదథాన్తరా విరమేత్త్రీన్ప్రాణానాయమ్యాతమ్యాచమ్య వృతాన్తాదేవారభేతాప్రతిభాయాం యావతా కాళేన వేదమధీయీత తావత్కాలమధీయీత యజ్ఞానీయాదృక్తో యజుష్టః సామతస్తదవాప్నుయాత్త్ర్ద్రాహ్మణం తచ్ఛాన్దసం తద్దైవతం సామ వా అగ్రానిత్యేతదేవ వాభ్యస్యేత్ తిష్ఠన్నాసీనః శయానశ్చఙ్క్రమ్యమాణో వా సంహితాం ప్రయుఞ్జ్యాత్సమృద్ధిరేవాస్య భవత్యాద్యం త్రివర్గం వా సహస్రకృత్వ ఇతి జైమినిశ్చ వార్యమన్తం వా యథాకామీ వా ద్వాదశ సంహితా అధీత్య యదనేనానధ్యాయేష్వధీతం యద్గురవః కోపితా యాన్యకార్యాణి కృతాని తాభిః పవతే శుద్ధమస్య పూతం బ్రహ్మ భవత్యథాపరా ద్వాదశ సంహితా అధీత్య తాభిః ప్రజాపతేర్లోకమవాప్నోత్యథాపరా ద్వాదశ సంహితా అధీత్య తాభిరుశనసో లోకమవాప్నోత్యనశ్నత్సంహితాసహస్రమధీత్య బ్రహ్మభూతో విరజో భవతి కామచారీ సర్వాన్కామానవాప్నోతి సంవత్సరం భైక్షభక్షః ప్రయుఞ్జానశ్చక్షుర్లభతే షణ్మాసాన్యావకభక్షశ్చతురో మాసానుదకసక్తుభక్షో ద్వౌ మాసౌ ఫలభక్షో మాసమబ్భక్షో ద్వాదశరాత్రం వానశ్నన్నిప్రమన్తర్ధీయతే జ్ఞాతీన్పునాతి సప్తాతీతాన్సప్తానాగతానాత్మానం చ పఞ్చదశం తారయతే తామేతాం దేవనిశ్రేణీత్యాచక్షత ఏతయా వై దేవా దేవత్వమగచ్ఛన్నృషయ ఋషిత్వం తస్య హ వా ఏతస్య బ్రహ్మసత్త్రస్య త్రివిధ ఏవారమ్భో భవతి ప్రాతఃసవనే మాధ్యందినే సవనే బ్రాహ్మే వాపరరాత్రే తస్య హ వా ఏతస్య ద్వావేవానధ్యాయౌ యదాత్మాశుచిర్యద్దేశస్తద్వా ఏతత్ప్రజాపతిః సప్తఋషిభిః ప్రోవాచ

సప్తఋషయో మహాజహ్నవే మహాజహ్నుర్బ్రాహ్మణేభ్యః ర

అథ గ్రహాణామాతిథ్యం బలికర్మోపరుతం వ్యాఖ్యాస్యామః

అశ్రద్దధానమశుచికరణమజాప్యం త్యక్తమఙ్గలం

సువ్యక్తం గ్రహా నయన్తి పురుషం యమసాదనమ్

గ్రహాణాం దీప్రచేష్టానాం నక్షత్రపథచారిణామ్

గ్రహాతిథ్యం ప్రవక్ష్యామి శాన్తికర్మణి కారయేత్

భాస్కరాఙ్గారకౌ రక్తౌ శ్వేతౌ శుక్రనిశాకరౌ

సోమపుత్రో గురుశ్చైవ తావుభౌ పీతకౌ స్మృతౌ

కృష్ణం శనైశ్చరం విద్యాద్రాహుం కేతుం తథైవ చ

గ్రహవర్ణాని పుష్పాణి ప్రాజ్ఞస్తత్రోపకల్పయేత్

గోమయేన గోచర్మమాత్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రోక్ష్య లక్షణముల్లిఖ్యాద్భిరభ్యుక్ష్యాగ్నిముపసమాధాయాఘారావాజ్యభాగౌ హుత్వా గ్రహానావాహయన్త్యాదిత్యం మధ్యే లోహితం పూర్వదక్షిణతః సోమమ్ I పూర్వోత్తరతో బుధముత్తరేణ గురుం పూర్వేణ భార్గవమ్ I పశ్చిమే శనైశ్చరం విద్యాద్రా హుం దక్షిణపశ్చిమే పశ్చిమోత్తరతః కేతుం వృత్తమాదిత్యాయ త్రికోణమఙ్గారకస్య చతురశ్రం సోమాయ బాణం బుధాయ దీర్ఘచతురశ్రం బృహస్పతయే పఞ్చకోణం

శుక్రాయ ధనుః శనైశ్చరాయ రాహోః శూర్పం కేతోర్ధ్వజమితి

ఈశ్వరం భాస్కరం విద్యాతుమాం సోమం తథైవ చ

స్కన్దమఙ్గారకం చైవ బుధో నారాయణం స్థితః

బృహస్పతిః స్వయం బ్రహ్మ శుక్రః శక్రస్తథైవ చ

యమం శనైశ్చరం విద్యాద్రా హోః కాలదూతినః

కేతోశ్చిత్రగుప్తశ్చేత్యేతే గ్రహదేవతాః

అగ్నిరాపో భూమిర్విష్ణురిన్ద్రా ణీ ప్రజాపతిః సర్పో బ్రహ్మేత్యేతే ప్రత్యధిదేవతాః

జాతమర్క కలిఙ్గేషు యామునేషు చ చన్ద్ర మాః

విన్ధ్య అఙ్గారకదేశో మధ్యదేశో బుధః స్మృతః

బృహస్పతిః సిన్ధుదేశః శుక్రదేశో ఘటేషు చ

శనైశ్చరస్తు సౌరాష్ట్రో రాహుస్తు పూర్వదేశికః

కేతుః పర్వత ఇత్యేతే దేశానాం గ్రహజాత ఇతి అర్కసమిధమాదిత్యాయ ప్రదేశమాత్రాభిఘారితానామ్యాదిభిర్జుహుయాత్ఖాదిరమఙ్గారకాయ పాలాశం సోమాయాపామార్గం బుధాయాశ్వత్థం బృహస్పతయ ఔదుమ్బరం శుక్రాయ శమీం శనైశ్చరాయ రాహోర్దూర్వాః కేతోః కుశాగ్రమిత్యష్టావింశతిమాజ్యాహుతీర్జుహోత్యేతాభిః పక్వాగ్నేర్జుహోత్యాదిత్యాయ ఇలోదనం హవిష్యమన్నమఙ్గారకాయ సోమాయ ఘృతపాయసం పయోదనం బృహస్పతయే క్షీరోదనం శుక్రాయ దధ్యోదనం బుధాయ తిలపిష్టమాషోదనం శనైశ్చరాయ రాహోర్మాంసోదనం కేతోశ్చిత్రోదనమితి ఆ సత్యేనేత్యాదిత్యాయ అగ్నిర్మూర్ధా దివ ఇత్యఙ్గారకాయ ఆప్యాయస్వ సమేతు ఇతి సోమాయ

బ్రహ్మ జజ్ఞానమితి బుధాయ బృహస్పతే అతి యదర్య ఇతి బృహస్పతయే అస్య ప్రత్నామను ద్యుతమితి శుక్రాయ శం నో దేవీరభిష్టయ ఇతి శనైశ్చరాయ కయా నశ్చిత్ర ఆభువదితి రాహోః కేతుం కృణ్వన్న కేతవ ఇతి కేతోః రక్తాం ధేనుమాదిత్యాయ రక్తమనడ్వాహమఙ్గారకాయ సోమాయ శఙ్ఖం బుధాయ కాఞ్చనం బృహస్పతయే వాసః శుక్రాయ హయం నీలాం గాం శనైశ్చరాయ రాహోః కృష్ణాయసం కేతోః కుఞ్జరమితి సర్వేషామపి

హిరణ్యం వా యేన వా తుష్యత్యాచార్యస్తద్దదాతి

యథా సముత్థితం యన్త్రం యన్త్రేణ ప్రతిహన్యతే

తథా గ్రహోపసృష్టానాం శాన్తిర్భవతి దారుణమ్

నాదిశేత్తపసా యుక్తం నాదిశేద్దివమాశ్రితమ్

న చ దేవాన్తకం విప్రం వృత్తాన్తాం నారీం పరివృతామ్

అహింసకస్య దాన్తస్య ధర్మజితధనస్య చ

నిత్యం చ నియమస్థస్య సదానుగ్రహా గ్రహాః

గ్రహా గావో నరేన్ద్రా శ్చ బ్రాహ్మణాశ్చ విశేషతః

పూజితాః పూజయన్త్యేతే నిర్దహన్త్యవమానితాః ౯

ఇతి జైమినిసూత్రం సమాప్తమ్

పారస్కరగృహ్యసూత్రమ్

పారస్కరగృహ్యసూత్రమ్

శ్రీగణేశాయ నమః

1.1

ప్రథమమ్ కాణ్డమ్

అథాతో గృహ్యస్థాలీపాకానాం కర్మ ౧

పరిసముహ్యోపలిప్యోల్లిఖ్యోద్ధృత్యాభ్యుక్ష్యాగ్నిముపసమాధాయ దక్షిణతో బ్రహ్మాసనమాస్తీర్య ప్రణీయ పరిస్తీర్యార్థవదాసాద్య పవిత్రే కృత్వా ప్రోక్షణీః సంస్కృత్యార్థవత్రోప్క్ష్య నిరుప్యాజ్యమధిశ్రిత్య పర్యగ్ని కుర్యాత్ ౨

స్రువం ప్రతప్య సమ్మృజ్యాభ్యుక్ష్య పునః ప్రతప్య నిదధ్యాత్ ౩

ఆజ్యముద్వాస్యోత్పూయావేక్ష్య ప్రోక్షణీశ్చ పూర్వవదుపయమనాన్కుశానాదాయ సమిధోఽభ్యాధాయ

పర్యుక్ష్య జుహుయాత్ ౪

ఏష ఏవ విధిర్యత్ర క్వచిద్ధోమః ౫

౧

ఆవసథ్యాది

1.2

ఆవసథ్యాధానం దారకాలే ౧

దాయాద్యకాల ఏకేషామ్ ౨

వైశ్యస్య బహుపశోర్గృహాదగ్నిమాహృత్య ౩

చాతుర్ప్రాశ్యపచనవత్సర్వమ్ ౪

అరణిప్రదానమేకే ౫

పఞ్చమహాయజ్ఞా ఇతి శ్రుతేః ౬

అగ్న్యాధేయదేవతాభ్యః స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాఽఽజ్యభాగావిష్ట్వాఽఽజ్యాహుతీర్జుహోతి ౭

త్వన్నోఽగ్నే సత్వన్నోఽగ్న ఇమమ్మేవరుణ తత్త్వాయామి యే తే శతమయాశ్చాగ్న ఉదుత్తమం భవతన్న ఇత్యష్టౌ పురస్తాత్ ౮

ఏవముపరిష్టాత్స్థాలీపాకస్యాగ్న్యాధేయదేవతాభ్యో హుత్వా జుహోతి ౯

స్విష్టకృతే చ ౧౦

అయాస్యగ్నేర్వషట్ కృతం యత్కర్మణాత్యరీరిచం దేవాగాతు విద ఇతి ౧౧

బర్హిర్హుత్వా ప్రాశ్నాతి ౧౨

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౩

౨

1.3

షడర్ఘ్యా భవన్త్యాచార్య ఋత్విగ్వైవాహ్యో రాజా ప్రియః స్నాతక ఇతి ౧

ప్రతిసంవత్సరానర్హయేయుః ౨

యక్ష్యమాణాస్త్వృత్విజః ౩

ఆసనమాహార్యాహ సాధు భవానాస్తామర్చయిష్యామో భవన్తమితి ౪

ఆహరన్తి విష్టరం పద్యం పాదార్థముదకమర్ఘమాచమనీయం మధుపర్కం దధిమధుఘృతమపిహితం కాంస్యే కాంస్యేన ౫

అన్యస్త్రిస్త్రిః ప్రాహ విష్టరాదీని ౬

విష్టరం ప్రతిగృహ్ణాతి ౭

వర్ష్మోఽస్మి సమానానాముద్యతామివ సూర్యః । ఇమం తమభితిష్ఠామి యో మా కశ్చాభిదాసతీత్యేనమభ్యుపవిశతి ౮

పాదయోరన్యం విష్టర ఆసీనాయ ౯

సవ్యం పాదం ప్రక్షాల్య దక్షిణం ప్రక్షాలయతి ౧౦

బ్రాహ్మణశ్చేద్దక్షిణం ప్రథమమ్ ౧౧

విరాజో దోహోఽసి విరాజో దోహమశీయ మయి పాద్యాయై విరాజో దోహ ఇతి ౧౨

అర్ఘం ప్రతిగృహ్ణాత్యాపః స్థ యుష్మాభిః సర్వాన్కామానవాప్నవానీతి ౧౩

నినయన్నభిమన్త్రయతే సముద్రం వః ప్రహిణోమి స్వాం యోనిమభిగచ్ఛత । అరిష్టా అస్మాకం వీరా మా పరాసేచిమత్పయ ఇతి ౧౪

ఆచామత్యామాగన్యశసా సంసృజ వర్చసా । తం మా కురు ప్రియం ప్రజానామధిపతిం పశూనామరిష్టిం తనూనామితి ౧౫

మిత్రస్య త్వేతి మధుపర్కం ప్రతీక్షతే ౧౬

దేవస్య త్వేతి ప్రతిగృహ్ణాతి ౧౭

సవ్యే పాణౌ కృత్వా దక్షిణస్యానామికయా త్రిః ప్రయౌతి నమః శ్యావాస్యాయాన్నశనే యత్త ఆవిద్ధం తత్తే నిష్కృన్తామీతి ౧౮

అనామికాఙ్గుష్ఠేన చ త్రిర్నిరుక్షయతి ౧౯

తస్య త్రిః ప్రాశ్నాతి యన్మధునో మధవ్యం పరమం రూపమన్నాద్యమ్ । తేనాహం మధునో మధవ్యేన పరమేణ రూపేణాన్నాద్యేన పరమో మధవ్యోఽన్నాదోఽసానీతి ౨౦

మధుమతీభిర్వా ప్రత్యృచమ్ ౨౧

పుత్రాయాన్తేవాసినే వోత్తరత ఆసీనాయోచ్ఛిష్టం దద్యాత్ ౨౨

సర్వం వా ప్రాశ్నీయాత్ ౨౩

ప్రాగ్వాఽసఞ్చరే నినయేత్ ౨౪

ఆచమ్య ప్రాణాన్త్సంమృశతి వాఙ్మ ఆస్యే నసోః ప్రాణోఽక్ష్ణోశ్చక్షుః కర్ణయోః శ్రోత్రం బాహ్వోర్బలమూర్వోరోజోఽరిష్టాని మేఽఙ్గాని తనూస్తన్వా మే సహేతి ౨౫

ఆచాన్తోదకాయ శాసమాదాయ గౌరితి త్రిః ప్రాహ ౨౬

ప్రత్యాహ । మాతా రుద్రాణాం దుహితా వసూనాం స్వసాదిత్యానామమృతస్య నాభిః । ప్రనువోచఞ్చికితుషే జనాయ మాగామనాగామదితిం వధిష్ట । మమ చాముష్య చ పాప్మానం హనోమీతి యద్యాలభేత ౨౭

అథ యద్యుత్సిసృక్షేన్మమ చాముష్య చ పాప్మా హత ఓముత్సృజత తృణాన్యత్త్వితి బ్రూయాత్ ౨౮

న త్వేవామాంసోఽర్ఘః స్యాత్ ౨౯

అధియజ్ఞమధివివాహం కురుతేత్యేవ బ్రూయాత్ ౩౦

యద్యప్యసకృత్సంవత్సరస్య సోమేన యజేత కృతార్ఘ్యా ఏవైనం యాజయేయుర్నాకృతార్ఘ్యా ఇతి శ్రుతేః ౩౧

3

1.4

చత్వారః పాకయజ్ఞా హుతోఽహుతః ప్రహుతః ప్రాశిత ఇతి ౧

పఞ్చసు బహిఃశాలాయాం వివాహే చూడాకరణ ఉపనయనే కేశాన్తే సీమన్తోన్నయన ఇతి ౨

ఉపలిప్త ఉద్ధతావోక్షితేఽగ్నిముపసమాధాయ ౩

నిర్మన్థ్యమేకే వివాహే ౪

ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యాహే కుమార్యాః పాణిం గృహ్ణీయాత్ ౫

త్రిషు త్రిషూత్తరాదిషు ౬

స్వాతౌ మృగశిరసి రోహిణ్యాం వా ౭

తిస్రో బ్రాహ్మణస్య వర్ణానుపూర్వ్యేణ ౮

ద్వే రాజన్యస్య ౯

ఏకా వైశ్యస్య ౧౦

సర్వేషాం శూద్రామప్యేకే మన్త్రవర్జమ్ ౧౧

అథైనాం వాసః పరిధాపయతి జరాం గచ్ఛ పరిధత్స్వ వాసో భవాకృష్టీనామభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః సువర్చా రయిం చ పుత్రాననుసంవ్యయస్వాయుష్మతీదం పరిధత్స్వ వాస ఇతి ౧౨

అథోత్తరీయమ్ । యా అకృన్తన్నవయం యా అతన్వత । యాశ్చ దేవీస్తన్తూనభితో తతన్థ । తాస్త్వా దేవీర్జరసే సంవ్యయస్వాయుష్మతీదం పరిధత్స్వ వాస ఇతి ౧౩

అథైనౌ సమఞ్జయతి । సమఞ్జన్తు విశ్వేదేవాః సమాపో హృదయాని నౌ । సంమాతరిశ్వా సంధాతా సముదేష్ట్రీ దధాతు నావితి ౧౪

పిత్రా ప్రత్తామాదాయ గృహీత్వా నిష్క్రామతి । యదైషి మనసా దూరం దిశోఽను పవమానో వా । హిరణ్యపర్ణో వైకర్ణః స త్వా మన్మనసాం కరోత్విత్యసావితి ౧౫

అథైనౌ సమీక్షయతి । అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి శివా పశుభ్యః సుమనాః సువర్చాః । వీరసూర్దేవకామాస్యోనాశన్నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే । సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిద ఉత్తరః । తృతీయోఽగ్నిష్టే పతిస్తురీయస్తే మనుష్యజాః । సోమోఽదదద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వోఽదదదగ్నయే । రయిం చ పుత్రాశ్చాదాదగ్నిర్మహ్యమథో ఇమామ్ । సా నః పూషా శివతమామైరయ సా న ఊరూ ఉశతీ విహర । యస్యాముశన్తః ప్రహరామ శేపం యస్యాము కామా బహవో నివిష్ట్యా ఇతి ౧౬

౪

1.5

ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణీయైకే ౧

పశ్చాదగ్నే స్తేజనీం కటం వా దక్షిణపాదేన ప్రవృత్త్యోపవిశతి ౨

అన్వారబ్ధ ఆఘారావాజ్యభాగౌ మహావ్యాహృతయః సర్వప్రాయశ్చిత్తం ప్రాజాపత్యం స్విష్టకృచ్చ ౩

ఏతన్నిత్యం సర్వత్ర ౪

ప్రాఙ్మహావ్యాహృతిభ్యః స్విష్టకృదన్యచ్చేదాజ్యాద్ధవిః ౫

సర్వప్రాయశ్చిత్తప్రాజాపత్యాన్తరమేతదావాపస్థానం వివాహే ౬

రాష్ట్రభృత ఇచ్ఛఞ్జయాభ్యాతానాంశ్చ జానన్ ౭

యేన కర్మణేర్త్సేదితివచనాత్ ౮

చిత్తం చ చిత్తిశ్చాకూతం చాకూతిశ్చ విజ్ఞాతం చ విజ్ఞాతిశ్చ మనశ్చ శక్వరీశ్చ దర్శశ్చ పౌర్ణమాసం చ బృహచ్చ రథన్తరం చ । ప్రజాపతిర్జయానిన్ద్రాయ వృష్ణే ప్రాయచ్ఛదుగ్రః పృతనా జయేషు । తస్మై విశః సమనమన్త సర్వాః స ఉగ్రః స ఇహవ్యో బభూవ స్వాహేతి ౯

అగ్నిర్భూతానామధిపతిః సమావత్విన్ద్రో జ్యేష్ఠానాం యమః పృథివ్యా వాయురన్తరిక్షస్య సూర్యో దివశ్చన్ద్రమా నక్షత్రాణాం బృహస్పతిర్బ్రహ్మణో మిత్రః సత్యానాం వరుణోఽపాం సముద్రః స్రోత్యానామన్నం సామ్రాజ్యానామధిపతి తన్మావతు సోమ ఓషధీనాం సవితా ప్రసవానాం రుద్రః పశూనాం త్వష్టా రూపాణాం విష్ణుః పర్వతానాం మరుతో గణానామధిపతయస్తే మావన్తు పితరః పితామహాః పరేవరే తతాస్తతామహాః । ఇహ మావన్త్వస్మిన్బ్రహ్మణ్యస్మిన్ క్షత్రేఽస్యామాశిష్యస్యాం పురోధాయామస్మిన్కర్మణ్యస్యాం దేవహూత్యాం స్వాహేతి సర్వత్రానుషజతి ౧౦

అగ్నిరైతు ప్రథమో దేవతానాం సోఽస్యై ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । తదయం రాజా వరుణోఽనుమన్యతాం యథేయం స్త్రీ పౌత్రమఘన్నరోదాత్స్వాహా ।
ఇమామగ్నిస్త్రాయతాఙ్గార్హపత్యః ప్రజామస్యై నయతు దీర్ఘమాయుః । అశూన్యోపస్థా జీవతామస్తు మాతా పౌత్రమానన్దమభివిబుధ్యతామియం స్వాహా । స్వస్తినో అగ్నే దివ ఆపృథివ్యా విశ్వానిధేహ్యయథా యజత్ర యదస్యాం మహిదివి జాతం ప్రశస్తం తదస్మాసు ద్రవిణం ధేహి చిత్రం స్వాహా । సుగన్ను పన్థాం ప్రదిశన్న ఏహి జ్యోతిష్మధ్యే హ్యజరన్న ఆయుః । అపైతు మృత్యురమృతన్న ఆగాద్వైవస్వతో నో అభయం కృణోతు స్వాహేతి ౧౧

పరం మృత్యవితి

ప్రైకే ప్రాశనాన్తే ౧౨

౫

లాజాహోమమ్

1.6

కుమార్యా భ్రాతా శమీపలాశమిశ్రాఀల్లాజానఞ్జలినాఞ్జలావావపతి ౧

తాఞ్జుహోతి సంహతేన తిష్ఠతీ అర్యమణం దేవం కన్యాఽఽగ్నిమయక్షత । సనో అర్యమా దేవః ప్రేతో ముఞ్చతు మా పతేః స్వాహా । ఇయం నార్యుపబ్రూతే లాజానావపన్తికా । ఆయుష్మానస్తు మే పతిరేధన్తాం జ్ఞాతయో మమ స్వాహా । ఇమాఀల్లాజానావపామ్యగ్నౌ సమృద్ధికరణం తవ । మమ తుభ్య చ సంవననం తదగ్నిరనుమన్యతామియం స్వాహేతి ౨

అథాస్యై దక్షిణం హస్తమ్ గృహ్ణాతి సాఙ్గుష్ఠం గృభ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తం మయాపత్యా జరదష్టిర్యథా సః । భగోఽఽర్యమా సవితా పురన్ధిర్మహ్యం త్వాఽదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః । అమోఽహమస్మి (శౌఅ. ౧౪.౨.౭౧) సా త్వం సా త్వమస్యమోఽహమ్ । సామాహమస్మి ఋక్త్వం ద్యౌరహం పృథివీ త్వం తావేహి వివహావహై సహరేతో దధావహై ప్రజాం ప్రజనయావహై పుత్రాన్విన్దావహై బహూన్ తే సన్తు జరదష్టయః సంప్రియౌ రోచిష్ణూ సుమనస్యమానౌ పశ్యేమ శరదః శతం జీవేమ

శరదః శతం శృణుయామ శరదః శతమితి ३

౬

టిప్పణీ

అశ్మారోహణమ్

సప్తపదీ

1.7

అథైనామశ్మానమారోహయత్యుత్తరతోఽగ్నేర్దక్షిణపాదేన ఆరోహేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । అభితిష్ఠ పృతన్యతోఽవబాధస్వ పృతనాయత ఇతి ౧

అథ గాథాం గాయతి సరస్వతి ప్రేదమవ సుభగే వాజినీవతీ । యాం త్వా విశ్వస్య భూతస్య ప్రజాయామస్యాగ్రతః । యస్యాం భూతం సమభవద్యస్యాం విశ్వమిదం జగత్ । తామద్య గాథాం గాస్యామి యా స్త్రీణాముత్తమం యశ ఇతి ౨

అథ పరిక్రామతః తుభ్యమగ్రే పర్యవహన్సూర్యాం వహతు నా సహ । పునః పతిభ్యో జాయాం దాగ్నే ప్రజయా సహేతి ३

ఏవం ద్విరపరం లాజాది ౪

చతుర్థం శూర్పకుష్ఠయా సర్వాంల్లాజానావపతి భగాయ స్వాహేతి ౫

త్రిః పరిణీతాం ప్రాజాపత్యం హుత్వా ౬

౭

1.8

అథైనాముదీచీం సప్తపదాని ప్రక్రామయతి ఏకమిషే ద్వే ఊర్జే త్రీణి రాయస్పోషాయ చత్వారి మాయోభవాయ పఞ్చ పశుభ్యః షడ్ ఋతుభ్యః సఖే సప్తపదా భవ సా మామనువ్రతా భవ (ఆప.శ్రౌ.సూ. ౧౦.౨౨)౧

విష్ణుస్త్వానయత్విత్వితి సర్వత్రానుషజతి ౨

నిష్క్రమణప్రభృత్యుదకుమ్భం స్కన్ధే కృత్వా దక్షిణతోఽగ్నేర్వాగ్యతః స్థితో భవతి ౩

ఉత్తరత ఏకేషామ్ ౪

తత ఏనాం మూర్ధన్యభిషిఞ్చతి ఆపః శివాః శివతమాః శాన్తాః శాన్తతమాస్తాస్తే కృణ్వన్తు భేషజమితి ౫

ఆపోహిష్ఠేతి చ తిసృభిః ౬

అథైనాం సూర్యముదీక్షయతి తచ్చక్షురితి ౭

అథాస్యై దక్షిణాం సమధిహృదయమాలభతే మమ వ్రతే తే హృదయం దధామి మమ చిత్తమనుచిత్తం తే అస్తు మమ వాచమేకమనా జుషస్వ ప్రజాపతిష్ట్వా నియునక్తు మహ్యామితి ౮

అథైనామభిమన్త్రయతే సుమఙ్గలీరియమ్ వధూరిమాం సమేత పశ్యత సౌభాగ్యమస్యై దత్త్వాయాథాస్తం విపరేతనేతి ౯

తాం దృఢపురుష ఉన్మథ్య ప్రాగ్వోదగ్వాఽనుగుప్త ఆగార ఆనడుహే రోహితే చర్మణ్యుపవేశయతి ఇహ గావో నిషీదన్త్విహాశ్వా ఇహ పూరుషాః । ఇహో సహస్రదక్షిణో యజ్ఞ ఇహ పూషా నిషీదన్త్వితి ౧౦

గ్రామవచనం చ కుర్యుః ౧౧

వివాహశ్మశానయోర్గ్రామం ప్రవిశతాదితివచనాత్ ౧౨

తస్మాత్తయోర్గ్రామః ప్రమానమితి శ్రుతేః ౧౩

ఆచార్యాయ వరం దదాతి ౧౪

గౌర్బ్రాహ్మణస్య వరః ౧౫

గ్రామో రాజన్యస్య ౧౬

అశ్వో వైశ్యస్య ౧౭

అధిరథం శతం దుహితృమతే ౧౮

అస్తమితే ధ్రువం దర్శయతి । ధ్రువమసి ధ్రువం త్వా పశ్యామి ధ్రువైధిపోష్యే మయి మహ్యం త్వాదాదబృహస్పతిర్మయా పత్యా ప్రజావతీ సంజీవ శరదః శతమితి ౧౯

సా యది న పశ్యేత్పశ్యామీత్యేవ బ్రూయాత్ ౨౦

త్రిరాత్రమక్షారాలవణాశినౌ స్యాతామధః

శయీయాతాం సంవత్సరం న మిథునముపేయాతాం ద్వాదశరాత్రం షడ్రాత్రం త్రిరాత్రమన్తతః ౨౧

౮

1.9

ఉపయమనప్రభృత్యౌపాసనస్య పరిచరణమ్ ౧

అస్తమితానుదితయోర్ధధ్నా తణ్డులైరక్షతైర్వా ౨

అగ్నయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహేతి సాయమ్ 3

సూర్యాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహేతి ప్రాతః ४

పుమాంసౌ మిత్రావరుణౌ పుమాంసావశ్వినావుభౌ పుమానిన్ద్రశ్చ సూర్యశ్చ

పుమాంసం వర్తతాం మయి పునః స్వాహేతి పూర్వాం గర్భకామా ౫

౯

1.10

రాజ్ఞోఽక్షభేదే నద్ధవిమోక్షే యానవిపర్యాసేఽన్యస్యాం వా వ్యాపత్తౌ స్త్రియాశ్చోద్వహనే తమేవాగ్నిముపసమాధాయాజ్యం సంస్కృత్యేహరతిరితి జుహోతి నానామన్త్రాభ్యామ్ ౧

అన్యద్యానముపకల్ప్య తత్రోపవేశయేద్రాజానం స్త్రియం వా ప్రతిక్షత్ర ఇతి యజ్ఞాన్తేనాత్వాహార్షమితి చైతయా ౨

ధుర్యౌ దక్షిణా 3

ప్రాయశ్చిత్తిః ४

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౫

౧౦

1.11

చతుర్థ్యామపరరాత్రేఽభ్యన్తరతోఽగ్నిముపసమాధాయ దక్షిణతో బ్రహ్మాణముపవేశ్యోత్తరత ఉదపాత్రం ప్రతిష్ఠాప్య స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాऽऽజ్యభాగావిష్ట్వాऽऽజ్యాహుతీర్జుహోతి ౧

అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాऽస్యై పతిఘ్నీ తనూస్తామస్యై నాశయ స్వాహా । వాయో ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాऽస్యై ప్రజాఘ్నీ తనూస్తామస్యై నాశయ స్వాహా । సూర్యప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాऽస్యై పశుఘ్నీ తనూస్తామస్యై నాశయ స్వాహా । చన్ద్ర ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాऽస్యై గృహఘ్నీ తనూస్తామస్యై నాశయ స్వాహా । గన్ధర్వ ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాऽస్యై యశోఘ్నీ తనూస్తామస్యై నాశయ స్వాహేతి ౨

స్థాలీపాకస్య జుహోతి ప్రజాపతయే స్వాహేతి ౩

హుత్వా హుత్వైతాసామాహుతీనాముదపాత్రే సంస్రవాన్త్సమవనీయ తత ఏనాం మూర్ధన్యభిషిఞ్చతి । యాతే పతిఘ్నీ ప్రజాఘ్నీ పశుఘ్నీ గృహఘ్నీ యశోఘ్నీ నిన్దితా తనూర్జారఘ్నీం తత ఏనాం కరోమి సా జీర్య త్వం మయా సహాసావితి ౪

అథైనాం స్థాలీపాకం ప్రాశయతి ప్రాణైస్తే ప్రాణాన్త్సందధామ్యస్థిభిరస్థీని మాంసైర్మాంసాని త్వచా త్వచమితి ౫

తస్మాదేవంవిచ్ఛ్రోత్రియస్య దారేణ నోపహాసమిచ్ఛేదుత హ్యేవంవిత్పరో భవతి ౬

తాముదుహ్య యథర్తు ప్రవేశనమ్ ౭

యథాకామీ వా కామమావిజనితోః సంభవామేతి వచనాత్ ౮

అథాస్యై దక్షిణాం సమధిహృదయమాలభతే । యత్తే సుసీమే హృదయం దివి చన్ద్రమసి శ్రితమ్ । వేదాహం తన్మాం తద్విద్యాత్పశ్యేమ శరదః శతం జీవేమ శరదః శతం శృణుయామ

శరదః శతమితి ౯

ఏవమత ఊర్ధ్వమ్ ౧౦

౧౧

1.12

పక్షాదిషు స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా దర్శపూర్ణమాసదేవతాభ్యో హుత్వా జుహోతి బ్రహ్మణే ప్రజాపతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో ద్యావాపృథివీభ్యామితి ౧

విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో బలిహరణం భూతగృహ్యేభ్య ఆకాశాయ చ ౨

వైశ్వదేవస్యాగ్నౌ జుహోత్యగ్నయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహాగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి ౩

బాహ్యతః స్త్రీబలిం హరతి నమః స్త్రియై నమః పుంసే వయసేఽవయసే నమః శుక్లాయ కృష్ణదన్తాయ పాపీనాం పతయే । నమః యే మే ప్రజాముపలోభయన్తి గ్రామే వసన్త ఉత వాఽరణ్యే తేభ్యో నమోఽస్తు బలిమేభ్యో హరామి స్వస్తి మేఽస్తు ప్రజాం మే దదత్వితి ౪

శేషమద్భిః ప్లావ్య తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౫

౧౨

1.13

సా యది గర్భం న దధీత సింహ్యాః శ్వేతపుష్ప్యా ఉపోష్య పుష్యేణ మూలముత్థాప్య చతుర్థేఽహని స్నాతాయాం నిశాయాముదపేషం పిష్ట్వా దక్షిణస్యాం నాసికాయామాసిఞ్చతి । ఇయమోషధీ త్రాయమాణా సహమానా సరస్వతీ అస్యా అహం బృహత్యాః పుత్రః పితురివ

నామ జగ్రభమితి ౧

౧౩

1.14

అథ పుంసవనమ్ ౧

పురా స్పన్దత ఇతి మాసే ద్వితీయే తృతీయే వా ౨

యదహః పుంసా నక్షత్రేణ చన్ద్రమా యుజ్యేత తదహరుపవాస్యాప్లావ్యాహతే వాససీ పరిధాప్య న్యగ్రోధావరోహాఞ్ఛుఙ్గాఁశ్చ నిశాయాముదపేషం పిష్ట్వా పూర్వవదాసేచనం హిరణ్యగర్భోఽద్భ్యః సంభృత ఇత్యేతాభ్యామ్ ౩

కుశకణ్టకం సోమాంశు చైకే ౪

కూర్మపిత్తం చోపస్థే కృత్వా స యది కామయేత వీర్యవాన్స్యా దితి వికృత్త్యైనమభిమన్త్రయతే సుపర్ణోఽసీతి

ప్రాగ్విష్ణుక్రమేభ్యః ౫

౧౪

1.15

అథ సీమన్తోన్నయనమ్ ౧

పుంసవనవత్ ౨

ప్రథమగర్భే మాసే షష్ఠేఽష్టమే వా ౩

తిలముద్గమిశ్రం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా ప్రజాపతేర్హుత్వా పశ్చాదగ్నే ర్భద్రపీఠ ఉపవిష్టాయా యుగ్మేన సటాలుగ్రప్సేనౌదుమ్బరేణ త్రిభిశ్చ దర్భపిఞ్జూలైః స్త్రైణ్యా శలల్యా వీరతరశఙ్కునా పూర్ణచాత్రేణ చ సీమన్తమూర్ధ్వం వినయతి భూర్భువః స్వరితి ౪

ప్రతిమహావ్యాహృతిభిర్వా ౫

త్రివృతమాబధ్నాతి । అయమూర్జావతో వృక్ష ఉర్జీవ ఫలినీ భవేతి ౬

అథాహ వీణాగాథినౌ రాజానం సంగాయేతామ్ యో వాఽప్యన్యో వీరతర ఇతి ౭

నియుక్తామప్యేకే గాథాముపోదాహరన్తి । సోమ ఏవ నో రాజేమా మానుషీః ప్రజాః । అవిముక్తచక్ర ఆసీరంస్తీరే తుభ్యమసావితి యాం నదీముపావసితా భవతి తస్యా నామ గృహ్ణీతి ౮

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౯

౧౫

1.16

సోష్యన్తీమద్భిరభ్యుక్షతి । ఏజతు దశమాస్య ఇతి ప్రాగ్యస్యై త ఇతి ౧

అథావరావపతనమ్ । అవైతు పృశ్ని శేవలం శునేజరాయ్వత్తవే । నైవ మాంసేన పీవసి న కస్మింశ్చనాయతనమవజరాయుపద్యతామితి ౨

జాతస్య కుమారస్యాచ్ఛిన్నాయాం నాడ్యాం మేధాజననాయుష్యే కరోతి ౩

అనామికయా సువర్ణాన్తర్హితయా మధుఘృతే ప్రాజయతి ఘృతం వా భూస్త్వయి దధామి భువస్త్వయి దధామి స్వస్త్వయి దధామి భూర్భువః స్వః సర్వం త్వయి దధామీతి ౪

అథాస్యాయుష్యం కరోతి ౫

నాభ్యాం దక్షిణే వా కర్ణే జపతి అగ్నిరాయుష్మాన్స వనస్పతిభిరాయుష్మాంస్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి । సోమ ఆయుష్మాన్స ఓషధీభిరాయుష్మాంస్తేనత్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి । బ్రహ్మాయుష్మత్తద్బ్రాహ్మణైరాయుష్మత్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి । దేవా ఆయుష్మన్తరతేఽమృతేనాయుష్మన్తస్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి । ఋషయ

ఆయుష్మన్తస్తే వ్రతైరాయుష్మన్తస్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి । పితర ఆయుష్మన్తస్తే స్వధాభిరాయుష్మన్తస్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి । యజ్ఞ ఆయుష్మాన్త్స దక్షిణాభిరాయుష్మాంస్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమి । సముద్ర ఆయుష్మాన్త్స స్రవన్తీభిరాయుష్మాంస్తేన త్వాఽఽయుషాఽఽయుష్మన్తం కరోమీతి ౬

త్రిస్త్రిస్త్ర్యాయుషమితి చ ౭

స యది కామయేత సర్వమాయురియాదితి వాత్సప్రేణైనమభిమృశేత్ ౮

దివస్పరీత్యేతస్యానువాకస్యోత్తమామృచం పరిశినష్టి ౯

ప్రతిదిశం పఞ్చ బ్రాహ్మణానవస్థాప్య బ్రూయాదిమమనుప్రాణితేతి ౧౦

పూర్వో బ్రూయాత్ప్రాణేతి ౧౧

వ్యానేతిదక్షిణః ౧౨

అపానేత్యపరః ౧౩

ఉదానేత్యుత్తరః ౧౪

సమానేతి పఞ్చమ ఉపరిష్టాదవేక్షమాణో బ్రూయాత్ ౧౫

స్వయమ్ వా కుర్యాదనుపరిక్రామమవిద్యమానేషు ౧౬

స యస్మిన్దేశే జాతో భవతి తమభిమన్త్రయతే వేద తే భూమి హృదయం దివి చన్ద్రమసి శ్రితమ్ । వేదాహం తన్మాం తద్విద్యాత్పశ్యేమ శరదః శతం జీవేమ శరదః శతం శృణుయామ శరదః శతమితి ౧౭

అథైనమభిమృశత్యశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్రుతం భవ । ఆత్మా వై పుత్రనామాఽసి స జీవ శరదః శతమితి ౧౮

అథాస్య మాతరమభిమన్త్రయత ఇడాసి మైత్రావరుణీ వీరే వీరమజీజనథాః । సా త్వం వీరవతీ భవ యాఽస్మాన్వీరవతోఽకరదితి ౧౯

అథాస్యై దక్షిణం స్తనం ప్రక్షాల్య ప్రయచ్ఛతీమం స్తనమితి ౨౦

యస్తే స్తన ఇత్యుత్తరమేతాభ్యామ్ ౨౧

ఉదపాత్రం శిరస్తో నిదధాత్యాపో దేవేషు జాగ్రథ యథా దేవేషు జాగ్రథ । ఏవమస్యాం సూతికాయాంసపుత్రికాయాం జాగ్రథేతి ౨౨

ద్వారదేశే సూతికాగ్నిముపసమాధాయోత్థానాత్సంధివేలయోః ఫలీకరణమిశ్రాన్సర్షపానగ్నావావపతి శణ్డామర్కా ఉపవీరః శౌణ్డికేయ ఉలూఖలః ।

మలిమ్లుచో ద్రోణాసశ్చ్యవనో నశ్యతాదితః స్వాహా । ఆలిఖన్న నిమిషః కింవదన్త ఉపశ్రుతిర్హర్యక్షః కుమ్భీ శత్రుః పాత్రపాణిర్నృమణిర్హన్త్రీముఖః సర్షపారుణశ్చ్యవనో నశ్యతాదితః స్వాహేతి ౨౩

యది కుమార ఉపద్రవేజ్జాలేన ప్రచ్ఛాద్యోత్తరీయేణ వా పితాఽఙ్క ఆధాయ జపతి కూర్కురః సుకూర్కురః కూర్కురో బాలబన్ధనః । చేచ్చేచ్ఛునక సృజ నమస్తే అస్తు సీసరో లపేతాపహ్వర తత్సత్యమ్ । యత్తే దేవా వరమదదుః స త్వం కుమారమేవ వా వృణీథాః । చేచ్చేచ్ఛునక సృజ నమస్తే అస్తు సీసరో లపేతాపహ్వర తత్సత్యమ్ । యత్తే సరమా మాతా సీసరః పితా శ్యామశబలౌ భ్రాతరౌ చేచ్చేచ్ఛునక సృజ నమస్తే అస్తు సీసరో లపేతాపహ్వరేతి ౨౪

అభిమృశతి న నామయతి న రుదతి న హృష్యతి

న గ్లాయతి యత్ర వయం వదామో యత్ర చాభిమృశామసీతి ౨౫

౧౬

1.17

దశమ్యాముత్థాప్య బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా పితా నామ కరోతి ౧

ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వా ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం దీర్ఘాభినిష్ఠానం కృతం కుర్యాన్న తద్ధితమ్ ౨

అయుజాక్షరమాకారాన్తం స్త్రియై తద్ధితమ్ ౩

శర్మ బ్రాహ్మణస్య వర్మ క్షత్రియస్య గుప్తేతి వైశ్యస్య ౪

చతుర్థే మాసి నిష్క్రమణికా ౫

సూర్యముదీక్షయతి తచ్చక్షురితి ౬

౧౭

1.18

ప్రోష్యేత్య గృహానుపతిష్ఠతే పూర్వవత్ ౧

పుత్రం దృష్ట్వా జపతి అఙ్గాదఙ్గాత్సంభవసి హృదయాదధిజాయసే । ఆత్మా వై పుత్రనామాఽసి స జీవ శరదః శతమితి ౨

అథాస్య మూర్ధానమవజిఘ్రతి । ప్రజాపతేష్ట్వా హింకారేణావజిఘ్రామి సహస్రాయుషాఽసౌ జీవ శరదః శతమితి ౩

గవాం త్వా హింకారేణేతి చ త్రిర్దక్షిణేఽస్య కర్ణే జపతి । అస్మే ప్రయన్ధి మఘవన్నృజీషిన్నిన్ద్రరాయోవిశ్వవారస్య భూరేః । అస్మే శతం శరదో జీవసే ధా అస్మై వీరాఞ్ఛశ్వత ఇన్ద్ర శిప్రిన్నితి ౪

ఇన్ద్ర శ్రేష్ఠాని ద్రవిణాని ధేహి చిత్తిం దక్షస్య సుభగత్వమస్మే । పోషం రయీణామరిష్టిం తనూనాం స్వాత్మానం వాచః

సుదినత్వమహ్నామితి సవ్యే ౫

స్త్రియై తు మూర్ద్ధానమేవావజిఘ్రతి తూష్ణీమ్ ౬

౧౮

1.19

షష్ఠే మాసేఽన్నప్రాశనమ్ ౧

స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాఽఽజ్యభాగావిష్ట్వాఽఽజ్యాహుతీ జుహోతి దేవీం వాచమజనయన్త దేవాస్తాం విశ్వరూపాః పశవో వదన్తి । సా నో మన్ద్రేషమూర్జం దుహానా ధేనుర్వాగస్మానుపసుష్టుతైతు స్వాహేతి ౨

వాజో నో అద్యేతి చ ద్వితీయామ్ ౩

స్థాలీపాకస్య జుహోతి ప్రాణేనాన్నమశీయ స్వాహాఽపానేన గన్ధానశీయ స్వాహా చక్షుషా రూపాణ్యశీయ స్వాహా శ్రోత్రేణ యశోఽశీయ స్వాహేతి ౪

ప్రాశనాన్తే సర్వాన్ రసాన్త్సర్వమన్నమేకత ఉద్ధృత్యాథైనం ప్రాశయేత్ ౫

తూష్ణీం హన్తేతి వా హన్తకారం మనుష్యా ఇతి శ్రుతేః ౬

భారద్వాజ్యామాంసేన వాక్ప్రసారకామస్య ౭

కపిఞ్జలమాంసేనాన్నాద్యకామస్య ౮

మత్స్యైర్జవనకామస్య ౯

కృకషాయా ఆయుష్కామస్య ౧౦

ఆట్యా బ్రహ్మవర్చసకామస్య ౧౧

సర్వైః సర్వకామస్య ౧౨

అన్నపర్యాయ వా తతో బ్రాహ్మణభోజనమన్నపర్యాయ వా తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౩

౧౯

2nd kanda

2.1

శ్రీః । సాంవత్సరికస్య చూడాకరణమ్ ౧

తృతీయే వాऽప్రతిహతే ౨

షోడశవర్షస్య కేశాన్తః ౩

యథామఙ్గలం వా సర్వేషామ్ ౪

బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా మాతా కుమారమాదాయాప్లావ్యాహతే వాససీ పరిధాప్యాఙ్క ఆధాయ పశ్చాదగ్నేరుపవిశతి ౫

అన్వారబ్ధ ఆజ్యాహుతీర్హుత్వా ప్రాశనాన్తే శీతాస్వప్సూష్ణా ఆసిఞ్చత్యుష్ణేన వాయ ఉదకేనేహ్యదితే కేశాన్వపేతి ౬

కేశాన్వపేతి ౬

కేశశ్మశ్రివ్వితి చ కేశాన్తే ౭

అథాత్ర నవనీతపిణ్డం ఘృతపిణ్డం దధ్నో వా ప్రాస్యతి ౮

తత ఆదాయ దక్షిణం గోదానమున్దతి । సవిత్రా ప్రసూతా దైవ్యా ఆప ఉన్దన్తు తే తనూం దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చస ఇతి ౯

త్ర్యేప్యా శలల్యా వినీయ త్రీణి కుశతరుణాన్యన్తర్దధాత్యోషధ ఇతి ౧౦

శివో నామేతి లోహక్షురమాదాయ నివర్తయామీతి ప్రవపతి యేనావపత్సవితా క్షురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య విద్వాన్ । తేన బ్రహ్మాణో వపతేదమస్యాయుష్యఞ్జరదష్టిర్యథాసదితి ౧౧

సకేశాని ప్రచ్ఛిద్యానడుహే గోమయపిణ్డే ప్రాస్యత్యుత్తరతో ధ్రియమాణే ౧౨

ఏవం ద్విరపరం తూష్ణీమ్ ౧౩

ఇతరయోశ్చోన్దనాది ౧౪

అథ పశ్చాత్త్ర్యాయుషమితి ౧౫

అథోత్తరతో యేన భూరిశ్చరా దివం జ్యోక్చ పశ్చాద్ధి సూర్యమ్ । తేన తే వపామి బ్రహ్మణా జీవాతవే జీవనాయ సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయ ఇతి ౧౬

త్రిః క్షురేణ శిరః ప్రదక్షిణం పరిహరతి సముఖం కేశాన్తే ౧౭

యత్క్షురేణ మజ్జయతా సుపేశసా వప్త్వా వావపతి కేశాఞ్ఛిన్ధి శిరో మాఽస్యాయుః ప్రమోషీః ౧౮

ముఖమితి చ కేశాన్తే ౧౯

తాభిరద్భిః శిరః సముద్య నాపితాయ క్షురం ప్రయచ్ఛతి । అక్షుణ్వన్పరివపేతి ౨౦

యథామఙ్గలం కేశశేషకరణమ్ ౨౧

అనుగుప్తమేతం సకేశం గోమయపిణ్డం నిధాయ గోష్ఠే పల్వల ఉదకాన్తే వాఽఽచార్యాయ వరం దదాతి ౨౨

గాం కేశాన్తే ౨౩

సంవత్సరం బ్రహ్మచర్యమవపనం చ కేశాన్తే ద్వాదశరాత్రం షడ్రాత్రం

త్రిరాత్రమన్తతః ౨౪

౧

2.2

అష్టవర్షం బ్రాహ్మణముపనయేద్గర్భాష్టమే వా ౧

ఏకాదశవర్షం రాజన్యమ్ ౨

ద్వాదశవర్షం వైశ్యమ్ ౩

యథామఙ్గలం వా సర్వేషామ్ ౪

బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్తం చ పర్యుప్తశిరసమలంకృతమానయన్తి ౫

పశ్చాదగ్నే రవస్థాప్య బ్రహ్మచర్యమాగామితి వాచయతి బ్రహ్మచార్యసానీతి చ ౬

అథైనం వాసః పరిధాపయతి యేనేన్ద్రాయ బృహస్పతిర్వాసః పర్యదధాదమృతం తేన త్వా పరిదధామ్యాయుషే దీర్ఘాయుత్వాయ బలాయ వర్చస ఇతి ౭

మేఖలాం బధ్నీతే । ఇయం దురుక్తమ్ పరిబాధమానా వర్ణం పవిత్రం పునతీ మ ఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యాం బలమాదధానా స్వసా దేవీ సుభగా మేఖలేయమితి ౮

యువాసువాసాః పరివీత ఆగాత్స ఉ శ్రేయాన్భవతి జాయమానః । తం ధీరాసః కవయ ఉన్నయన్తి స్వాధ్యో మనసా దేవయన్త ఇతి వా ౯

తూష్ణీం వా ౧౦

యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ । ఆయుష్యమగ్ర్యం ప్రతిముఞ్చ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః । యజ్ఞోపవీతమసి యజ్ఞస్య త్వా

యజ్ఞోపవీతేనోపనహ్యామీత్యథాజినం ప్రయచ్ఛతి మిత్రస్యచక్షుర్ధ్రుణం బలీయస్తేజో యసస్వి స్థవిరం సమిద్ధం అనాహనస్యం వసనం జరిష్ణుః పరీదం వాజ్యజినం దధేఽహమితి దణ్డం ప్రయచ్ఛతి ౧౧

తం ప్రతిగృహ్ణాతి యో మే దణ్డః పరాపతద్వైహాయసోఽధిభూమ్యాం తమహం పునరాదద ఆయుషే బ్రహ్మణే బ్రహ్మవర్చసాయేతి ౧౨

దీక్షావదేకే దీర్ఘసత్రముపైతీతి వచ నాత్ ౧౩

అథాస్యాద్భిరఞ్జలినాఽఞ్జలిం పూరయతి ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభిః ౧౪

అథైనం సూర్యముదీక్షయతి తచ్చక్షురితి ౧౫

అథాస్య దక్షిణాం సమధి హృదయమాలభతే । మమ వ్రతే తే హృదయం దధామి । మమ చిత్తమనుచిత్తం తే అస్తు మమ వాచమేకమనా జుషస్వ బృహస్పతిష్ట్వా నియునక్తు మహ్యామితి ౧౬

ఆథాస్య దక్షిణం హస్తం గృహీత్వాఽఽహ కో నామాసీతి ౧౭

అసావహం భో ౩

ఇతి ప్రత్యాహ ౧౮

ఆథైనమాహ కస్య బ్రహ్మచార్యసీతి ౧౯

భవత ఇత్యుచ్యమాన ఇన్ద్రస్య బ్రహ్మచార్యస్యగ్నిరాచార్యస్తవాహమాచార్యస్తవాసావితి ౨౦

అథైనం భూతేభ్యః పరిదదాతి ప్రజాపతయే త్వా పరిదదామి దేవాయ త్వా సవిత్రే పరిదదామ్యద్భ్యస్త్వౌషధీభ్యః పరిదదామి ద్యావాపృథివీభ్యాం త్వా పరిదదామి విశ్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి సర్వేభ్యస్త్వా భూతేభ్యః పరిదదామ్యరిష్ట్యా ఇతి ౨౧

౨

2.3

ప్రదక్షిణమగ్నిం పరీత్యోపవిశతి ౧

అన్వారబ్ధ ఆజ్యాహుతీర్హుత్వా ప్రాశనాన్తేఽథైనం సంశాస్తి బ్రహ్మచార్యస్యపోశాన కర్మ కురు మా దివా సుషుప్థా వాచం యచ్ఛ సమిధమాధేహ్యపోశానేతి ౨

అథాఽస్మై సావిత్రీమమన్వాహోత్తరతోఽగ్నేః ప్రత్యఙ్ముఖాయోపవిష్టాయోపసన్నాయ సమీక్షమాణాయ సమీక్షితాయ ౩

దక్షిణతస్తిష్ఠత ఆసీనాయ వైకే ౪

పచ్ఛోర్ద్ధర్చశః సర్వాం చ తృతీయేన సహానువర్తయన్ ౫

సంవత్సరే షణ్మాస్యే చతుర్వింశత్యహే ద్వాదశాహే షడహే త్ర్యహే వా ౬

సద్యస్త్వేవ గాయత్రీం బ్రాహ్మణాయానుబ్రూయాదాగ్నేయో వై బ్రాహ్మణ ఇతి శ్రుతేః ౭

త్రిష్టుభం రాజన్యస్య ౮

జగతీం

వైశ్యస్య ౯

సర్వేషాం వా గాయత్రీమ్ ౧౦

౩

2.4

అత్ర సమిదాధానమ్ ౧

పాణినాఽగ్నిం పరిసమూహతి అగ్నే సుశ్రవః సుశ్రవసం మా కురు యథా త్వమగ్నే సుశ్రవః సుశ్రవా అస్యేవం మాం సుశ్రవః సౌశ్రవసం కురు యథా త్వమగ్నే దేవానాం యజ్ఞస్య నిధిపా అస్యేవమహం మనుష్యాణాం వేదస్య నిధిపో భూయాసమితి ౨

ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యుక్ష్యోత్తిష్ఠన్త్సమిధమాదధాతి అగ్నయే సమిధమహార్షం బృహతే జాతవేదసే I యథా త్వమగ్నే సమిధా సమిధ్యస ఏవమహమాయుషా మేధయా వర్చసా ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేన సమిన్ధే జీవపుత్రో మమాచార్యో మేధావ్యహమసాన్యనిరాకారిష్ణుర్యశస్వీ తేజస్వీ బ్రహ్మవర్చస్యన్నాదో భూయాసం స్వాహేతి ౩

ఏవం ద్వితీయాం తథా తృతీయామ్ ౪

ఏషాత ఇతి వా సముచ్చయో వా ౫

పూర్వవత్పరిసమూహనపర్యుక్షణే ౬

పాణీ ప్రతప్య ముఖ విమృష్టే తనూపా అగ్నేఽసి తన్వం మే పాహ్యాయుర్దా అగ్నేఽస్యాయుర్మే దేహి వర్చోదా అగ్నేఽసి వర్చో మే దేహి I అగ్నే యన్మే తన్వా ఊనం తన్మ ఆపృణ ౭

మేధాం మే దేవః సవితా ఆదధాతు మేధాం మే దేవీ

సరస్వతీ ఆదధాతు మేధామశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరస్రజావితి ౮

౪

2.5

అఙ్గాన్యాలభ్య జపత్యఙ్గాని చ మ ఆప్యాయన్తాం వాక్ప్రాణశ్చక్షుః శ్రోత్రంయశోబలమితి త్ర్యాయుషాణి కరోతి భస్మనా లలాటే గ్రీవాయాం దక్షిణేంసే హృది చ త్ర్యాయుషమితి ప్రతిమన్త్రమ్ ౪

అత్ర భిక్షాచర్యచరణమ్ ౧

భవత్పూర్వాం బ్రాహ్మణో భిక్షేత ౨

భవన్మధ్యాం రాజన్యః ౩

భవదన్త్యాం వైశ్యః ౪

తిస్రోఽప్రత్యాఖ్యాయిన్యః ౫

షడ్ద్వాదశాపరిమితా వా ౬

మాతరం ప్రథమామేకే ౭

ఆచార్యాయ భైక్షం నివేదయిత్వా వాగ్యతోఽహఃశేషం తిష్ఠేదిత్యేకే ౮

అహింసన్నరణ్యాత్సమిధ ఆహృత్య తస్మిన్నగ్నౌ పూర్వవదాధాయ వాచం విసృజతే ౯

అధఃశాయ్యక్షారాలవణాశీ స్యాత్ ౧౦

దణ్డధారణమగ్నిపరిచరణం గురుశుశ్రూషా భిక్షాచర్యా ౧౧

మధుమాంసమజ్జనోపర్యాసనస్త్రీగమనానృతాదత్తాదానాని వర్జయేత్ ౧౨

అష్టాచత్వారింశద్వర్షాణి వేదబ్రహ్మచర్యం చరేత్ ౧౩

ద్వాదశ ద్వాదశ వా ప్రతివేదమ్ ౧౪

యావద్గ్రహణం వా ౧౫

వాసాంసి శాణక్షౌమావికాని ౧౬

ఐణేయమజినముత్తరీయం బ్రాహ్మణస్య ౧౭

రౌరవం రాజన్యస్య ౧౮

ఆజం గవ్యం వా వైశ్యస్య ౧౯

సర్వేషాం వా గవ్యమసతి ప్రధానత్వాత్ ౨౦

మౌఞ్జీ రశనా బ్రాహ్మణస్య ౨౧

ధనుర్జ్యా రాజన్యస్య ౨౨

మౌర్వీ వైశ్యస్య ౨౩

ముఞ్జాభావే కుశాశ్మన్తకబల్వజానామ్ ౨౪

పాలాశో బ్రాహ్మణస్య దణ్డః ౨౫

బైల్వో రాజన్యస్య ౨౬

ఔదుమ్బరో వైశ్యస్య ౨౭

కేశసంమితో బ్రాహ్మణస్య లలాటసంమితః క్షత్రియస్య ఘ్రాణసంమితో వైశ్యస్య సర్వే వా సర్వేషామ్ ౨౮

ఆచార్యేణాహూత ఉత్థాయ ప్రతిశృణుయాత్ ౨౯

శయానం చేదాసీన ఆసీనం చేత్తిష్ఠంస్తిష్ఠన్తం చేదభిక్రామన్నభిక్రామన్తం చేదభిధావన్ ౩౦

స ఏవం వర్తమనోఽముత్రాద్య వసత్యముత్రాద్య వసతీతి తస్య స్నాతకస్య కీర్తిర్భవతి ౩౧

త్రయః స్నాతకా భవన్తి విద్యాస్నాతకో వ్రతస్నాతకో విద్యావ్రతస్నాతక ఇతి ౩౨

సమాప్య వేదమసమాప్య వ్రతం యః సమావర్తతే స విద్యాస్నాతకః ౩౩

సమాప్య వ్రతమసమాప్య వేదం యః సమావర్తతే స వ్రతస్నాతకః ౩౪

ఉభయం సమాప్య యః సమావర్తతే స విద్యావ్రతస్నాతక ఇతి ౩౫

ఆ షోడశాద్వర్షాద్బ్రాహ్మణస్య నాతీతః కాలో భవతి ౩౬

ఆ ద్వావింశాద్రాజన్యస్య ౩౭

ఆ చతుర్వింశాద్వైశ్యస్య ౩౮

అత ఊర్ధ్వం పతితసావిత్రీకా భవన్తి ౩౯

నైనానుపనయేయుర్నాధ్యాపయేయుర్న యాజయేయుర్న చైభిర్వ్యవహరేయుః ౪౦

కాలాతిక్రమే నియతవత్ ౪౧

త్రిపురుషం పతితసావిత్రీకాణామపత్యే సంస్కారో నాధ్యాపనం చ ౪౨

తేషాం సంస్కారేప్సుర్వ్రాత్యస్తోమేనేష్ట్వా కామ

మధీయీరన్వ్యవహార్యా భవన్తీతి వచనాత్ ౪౩

౫

2.6

వేదం సమాప్య స్నాయాత్ ౧

బ్రహ్మచర్యం వాఽష్టాచత్వారింశకమ్ ౨

ద్వాదశకేఽప్యేకే ౩

గురుణాఽనుజ్ఞాతః ౪

విధిర్విధేయస్తర్కశ్చ వేదః ౫

షడఙ్గమేకే ౬

న కల్పమాత్రే ౭

కామం తు యాజ్ఞికస్య ౮

ఉపసంగృహ్య గురుం సమిధోఽభ్యాధాయ పరిశ్రితస్యోత్తరతః కుశేషు ప్రాగగ్రేషు పురస్తాత్స్థిత్వాఽష్టానాముదకుమ్భానామ్ ౯

యే అప్స్వన్తరగ్నయః ప్రవిష్టా గోహ్య ఉపగోహ్యో మయూషో మనోహాస్ఖలో విరుజస్తనూదూషురిన్ద్రియహాతాన్విజహామి యో రోచనస్తమిహ గృహ్ణామీత్యేకస్మాదపో గృహీత్వా ౧౦

తేనాభిషిఞ్చతే । తేన మామభిషిఞ్చామి శ్రియై యశసే బ్రహ్మణే బ్రహ్మవర్చసాయేతి ౧౧

యేన శ్రియమకృణుతాం యేనావమృశతాం సురామ్ । యేనాక్ష్యావభ్యషిఞ్చతాం యద్వాం తదశ్వినా యశ ఇతి ౧౨

ఆపోహిష్ఠేతి చ ప్రత్యృచమ్ ౧౩

త్రిభిస్తూష్ణీమితరైః ౧౪

ఉదుత్తమమితి మేఖలామున్ముచ్య దణ్డం నిధాయ వాసోఽన్యత్పరిధాయాదిత్యముపతిష్ఠతే ౧౫

ఉద్యన్భ్రాజభృష్ణురిన్ద్రో మరుద్భిరస్థాత్ప్రాతర్యావభిరస్థాద్దశసనిరసి దశసనిం మా కుర్వావిదన్మాగమయ । ఉద్యన్భ్రాజభృష్ణురిన్ద్రో మరుద్భిరస్థాద్దివా యావభిరస్థాచ్ఛతసనిరసి శతసనిం మా కుర్వావిదన్మాగమయ । ఉద్యన్భ్రాజభృష్ణురిన్ద్రో మరుద్భిరస్థాత్సాయంయావభిరస్థాత్సహస్రసనిరసి సహస్రసనిం మా కుర్వావిదన్మాగమయేతి ౧౬

దధితిలాన్వా ప్రాశ్య జటాలోమనఖాని సంహృత్యోదుమ్బరేణ దన్తాన్ధావేత । అన్నాద్యాయ వ్యూహధ్వం సోమో రాజాఽయమాగమత్ । స మే ముఖం ప్రమార్క్ష్యతే యశసా చ భగేన చేతి ౧౭

ఉత్సాద్య పునః స్నాత్వాఽనులేపనం నాసికయోర్ముఖస్య చోపగృహ్ణీతే ప్రాణాపానౌ మే తర్పయ చక్షుర్మే తర్పయ శ్రోత్రం మే తర్పయేతి ౧౮

పితరః శున్ధధ్వమితి పాణ్యోరవనేజన దక్షిణానిషిచ్యానులిప్య జపేత్ । సుచక్షా అహమక్షీభ్యాం భూయాసం సువర్చా ముఖేన । సుశ్రుత్కర్ణాభ్యాం భూయాసమితి ౧౯

అహతం వాసో ధౌతం వాఽమన్త్రేణాచ్ఛాదయీత । పరిధాస్యై యశోధాస్యై దీర్ఘాయుత్వాయ జరదష్టిరస్మి । శతం చ జీవామి శరదః పురూచీరాయస్పోషమభిసంవ్యయిష్య ఇతి ౨౦

అథోత్తరీయమ్ । యశసా మా ద్యావాపృథివీ యశసేన్ద్రాబృహస్పతీ । యశో భగశ్చ మావిన్దద్యశో మా ప్రతిపద్యతామితి ౨౧

ఏకశ్చేత్పూర్వస్యోత్తరవర్గేణ ప్రచ్ఛాదయీత ౨౨

సుమనసః ప్రతిగృహ్ణీతే । యా ఆహరజ్జమదగ్నిః శ్రద్ధాయై మేధాయై కామాయేన్ద్రియాయ । తా అహం ప్రతిగృహ్ణామి యశసా చ భగేన చేతి ౨౩

అథావబధ్నీతే యద్యశోఽప్సరసామిన్ద్రశ్చకార విపులం పృథు । తేన సగ్రథితాః సుమనస ఆబధ్నామి యశోమయీతి ౨౪

ఉష్ణీషేణ శిరో వేష్టయతే యువా సువాసా ఇతి ౨౫

అలఙ్కరణమసి భూయోఽలఙ్కరణం భూయాదితి కర్ణవేష్టకౌ ౨౬

వృత్రస్యేత్యఞ్క్తే ఽక్షిణీ ౨౭

రోచిష్ణురసీత్యాత్మానమాదర్శే ప్రేక్షతే ౨౮

ఛత్రం ప్రతిగృహ్ణీతే । బృహస్పతేశ్ఛదిరసి పాప్మనో మా మన్తర్ధేహి తేజసో యశసో మాఽన్తర్ధేహీతి ౨౯

ప్రతిష్ఠేస్థో విశ్వతో మా పాతమిత్యుపానహౌ ప్రతిముఞ్చతే ౩౦

విశ్వాభ్యో మా నాష్ట్రాభ్యస్పరిపాహి సర్వత ఇతి వైణవం దణ్డమాదత్తే ౩౧

దన్తప్రక్షాలనాదీని నిత్యమపి వాసశ్ఛత్రోపానహశ్చాపూర్వాణి

చేన్మన్త్రః ౩౨

౬

2.7

స్నాతస్య యమాన్వక్ష్యామః ౧

కామాదితరః ౨

నృత్యగీతవాదిత్రాణి న కుర్యాన్న చ గచ్ఛేత్ ౩

కామం తు గీతం గాయతి నైవ గీతే వా రమత ఇతి శ్రుతేర్వ్యపరమ్ ౪

క్షేమే నక్తం గ్రామాన్తరం న గచ్ఛేన్న చ ధావేత్ ౫

ఉదపానావేక్షణవృక్షారోహణఫలప్రపతనసంధిసర్పణవివృతస్నానవిషమలఙ్ఘనశుక్తవదన సంధ్యాదిత్యప్రేక్షణభైక్షణాని న కుర్యాత్ న హ వై స్నాత్వా భిక్షేతాపహ వై స్నాత్వా భిక్షాం జయతీతి శ్రుతేః ౬

వర్షత్యప్రావృతో వ్రజేత్ అయం మే వజ్రః పాప్మానమపహనదితి ౭

అప్స్వాత్మానమ్ నావేక్షేత ౮

అజాతలోమ్నీం విపుంసీం షణ్ఢం చ నోపహసేత్ ౯

గర్భిణీం విజన్యేతి బ్రూయాత్ ౧౦

సకులమితి నకులమ్ ౧౧

భగాలమితి కపాలమ్ ౧౨

మణిధనురితీన్ద్రధనుః ౧౩

గాం ధయన్తీం పరస్మై నాచక్షీత ౧౪

ఉర్వరాయామనన్తర్హితాయాం భూమావుత్సర్పంస్తిష్ఠన్న మూత్రపురీషే కుర్యాత్ ౧౫

స్వయం ప్రశీర్ణేన కాష్ఠేన గుదం ప్రమృజీత ౧౬

వికృతం వాసో నాచ్ఛాదయీత ౧౭

దృఢవ్రతో వధత్రః స్యాత్ సర్వత ఆత్మానం

గోపాయేత్ సర్వేషాం మిత్రమివ శుక్రియమధ్యేష్యమాణః ౧౮

౭

2.8

తిస్రో రాత్రీర్వ్రతం చరేత్ ౧

అమాంసాశ్యమృణ్మయపాయీ ౨

స్త్రీశూద్రశవకృష్ణశకునిశునాం చాదర్శనమసంభాషా చ తైః ౩

శవశూద్రసూతకాన్నాని చ నాద్యాత్ ౪

మూత్రపురీషే ష్ఠీవనం చాతపే న కుర్యాత్సూర్యాచ్చాత్మానం నాన్తర్దధీత ౫

తప్తేనోదకార్థాన్కుర్వీత ౬

అవజ్యోత్య రాత్రౌ భోజనమ్ ౭

సత్యవదనమేవ వా ౮

దీక్షితోఽప్యాతపాదీని

కుర్యాత్ప్రవర్గ్యవాంశ్చేత్ ౯

౮

2.9

అథాతః పఞ్చ మహాయజ్ఞాః ౧

వైశ్వదేవాదన్నాత్పర్యుక్ష్య స్వాహాకారైర్జుహుయాద్బ్రహ్మణే ప్రజాపతయే గృహ్యాభ్యః కశ్యపాయానుమతయ ఇతి ౨

భూతగృహ్యేభ్యో మణికే త్రీన్ పర్జన్యాయాద్భ్యః పృథివ్యై ౩

ధాత్రే విధాత్రే చ ద్వార్యయోః ౪

ప్రతిదిశం వాయవే దిశాం చ ౫

మధ్యే త్రీన్బ్రహ్మణేఽన్తరిక్షాయ సూర్యాయ ౬

విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో విశ్వేభ్యశ్చ భూతేభ్య స్తేషాముత్తరతః ౭

ఉషసే భూతానాం చ పతయే పరమ్ ౮

పితృభ్యః స్వధా నమ ఇతి దక్షిణతః ౯

పాత్రం నిర్ణిజ్యోత్తరాపరస్యాం దిశి నినయేద్యక్ష్మైతత్త ఇతి ౧౦

ఉద్ధృత్యాగ్రం బ్రాహ్మణాయావనేజ్య దద్యాద్ధన్తత ఇతి ౧౧

యథాఽర్హం భిక్షుకానతిథీంశ్చ సంభజేరన్ ౧౨

బాలజ్యేష్ఠా గృహ్యా యథార్హమశ్నీయుః ౧౩

పశ్చాద్ గృహపతిః పత్నీ చ ౧౪

పూర్వో వా గృహపతిః । తస్మాదు స్వాష్టం గృహపతిః పూర్వోఽతిథిభ్యోఽశ్నీయాదితి శ్రుతేః ౧౫

అహరహః స్వాహా కుర్యాదన్నాభావే కేనచిదాకాష్ఠాద్దేవేభ్యః పితృభ్యో

మనుష్యేభ్యశ్చోదపాత్రాత్ ౧౬

౯

2.10

అథాతోఽధ్యాయోపాకర్మ ౧

ఓషధీనాం ప్రాదుర్భావే శ్రవణేన శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం శ్రావణస్య పఞ్చమీం హస్తేన వా ౨

ఆజ్యభాగావిష్ట్వాజ్యాహుతీర్జుహోతి ౩

పృథివ్యా అగ్నయ ఇత్యృగ్వేదే ౪

అన్తరిక్షాయ వాయవ ఇతి యజుర్వేదే ౫

దివే సూర్యాయేతి సామవేదే ౬

దిగ్భ్యశ్చన్ద్రమస ఇత్యథర్వవేదే ౭

బ్రహ్మణే ఛన్దోభ్యశ్చేతి సర్వత్ర ౮

ప్రజాపతయే దేవేభ్య ఋషిభ్యః శ్రద్ధాయై మేధాయై సదసస్పతయేఽనుమతయ ఇతి చ ౯

ఏతదేవ వ్రతాదేశనవిసర్గేషు ౧౦

సదసస్పతిమిత్యక్షతధానాస్త్రిః ౧౧

సర్వేఽనుపఠేయుః ౧౨

హుత్వాహుత్వోదుమ్బర్యస్త్రిస్త్రిః సమిధ ఆదధ్యురార్ద్రాః సపలాశా ఘృతాక్తాః సావిత్ర్యా ౧౩

బ్రహ్మచారిణశ్చ పూర్వకల్పేన ౧౪

శన్నోభవంత్విత్యక్షతధానా అఖాదన్తః ప్రాశ్నీయుః ౧౫

దధిక్రావ్ణ ఇతి దధి భక్షయేయుః ౧౬

స యావన్తం గణమిచ్ఛేత్తావతస్తిలానాకర్షఫలకేన జుహుయాత్సావిత్ర్యా శుక్రజ్యోతిరిత్యనువాకేన వా ౧౭

ప్రాశనాన్తే ప్రత్యఙ్ముఖేభ్య ఉపవిష్టేభ్య ఓంకారముక్త్వా త్రిశ్చ సావిత్రీమధ్యాయాదీన్ప్రబ్రూయాత్ ౧౮

ఋషిముఖాని బహ్వృచానామ్ ౧౯

పర్వాణి ఛన్దోగానామ్ ౨౦

సూక్తాన్యథర్వణానామ్ ౨౧

సర్వే జపన్తి సహనోఽస్తు సహనోఽవతు సహన ఇదం వీర్యవదస్తు బ్రహ్మ । ఇన్ద్రస్తద్వేద యేన యథా న విద్విషామహ ఇతి ౨౨

త్రిరాత్రం

నాధీయీరన్ ౨౩

లోమనఖానామనికృన్తనమ్ ౨౪

ఏకే ప్రాగుత్సర్గాత్ ౨౫

౧౦

2.11

వాతేఽమావాస్యాయాం సర్వానధ్యాయః ౧

శ్రాద్ధాశనే చోల్కావస్ఫూర్జద్భూమిచలనాగ్న్యుత్పాతేష్వృతుసన్ధిషు చాకాలమ్ ౨

ఉత్సృష్టేష్వభ్రదర్శనే సర్వరూపే చ త్రిరాత్రం త్రిసన్ధ్యం వా ౩

భుక్త్వాఽఽర్ద్రపాణిరుదకే నిశాయాం సంధివేలయోరన్తఃశవే గ్రామేఽన్తర్దివాకీర్త్యే ౪

ధావతోఽభిశస్తపతితదర్శనాశ్చర్యాభ్యుదయేషు చ తత్కాలమ్ ౫

నీహారే వాదిత్రశబ్ద ఆర్తస్వనే గ్రామాన్తే శ్మశానే శ్వగర్దభోలూకశృగాలసామశబ్దేషు శిష్టాచరితే చ తత్కాలమ్ ౬

గురౌ ప్రేతేఽపోభ్యవేయాద్దశరాత్రం చోపరమేత్ ౭

సతానూనప్త్రిణి సబ్రహ్మచారిణి చ త్రిరాత్రమ్ ౮

ఏకరాత్రమసబ్రహ్మచారిణి ౯

అర్ధషష్ఠాన్మాసానధీత్యోత్సృజేయుః ౧౦

అర్ధసప్తమాన్వా ౧౧

అథేమామృచం జపన్తి ఉభా కవీ యువా యో నో ధర్మః పరాపతత్ । పరిసఖ్యస్య ధర్మిణో విసఖ్యాని

విసృజామహ ఇతి ౧౨

త్రిరాత్రం సహోష్య విప్రతి ష్ఠేరన్ ౧౩

౧౧

2.12

పౌషస్య రోహిణ్యాం మధ్యమాయాం వాఽష్టకాయామధ్యాయానుత్సృజేరన్ ౧

ఉదకాన్తం గత్వాఽద్భిర్దేవాంశ్ఛన్దాంసి వేదానృషీన్పురాణాచార్యాన్ గన్ధర్వానితరాచార్యాన్సంవత్సరం చ సావయవం పితౄనాచార్యాన్స్వాంశ్చ తర్పయేయుః ౨

సావిత్రీం చతురనుద్రుత్య విరతాః స్మ

ఇతి ప్రబ్రూయుః ౩

క్షపణం ప్రవచనం చ పూర్వవత్ ౪

౧౨

2.13

పుణ్యాహే లాఙ్గలయోజనం జ్యేష్ఠయా వేన్ద్రదైవత్యమ్ ౧

ఇన్ద్రం పర్జన్యమశ్వినౌ మరుత ఉదలాకాశ్యపం స్వాతికారీంసీతామనుమతిం చ దధ్నా తణ్డులైర్గన్ధైరక్షతైరిష్ట్వాఽనడుహో మధుఘృతే ప్రాశయేత్ ౨

సీరాయుఞ్జన్తీతి యోజయేత్ ౩

శునంసుఫాలా ఇతి కృషేత్ ఫాలం వాఽఽలభేత ౪

నవాఽగ్న్యుపదేశాద్వపనానుషఙ్గాచ్చ ౫

అగ్యమభిషిచ్యాకృష్టం తదాకృషేయుః ౬

స్థాలీపాకస్య పూర్వవద్దేవతా యజేదుభయోర్వ్రీహియవయోః ప్రవపన్సీతాయజ్ఞే చ ౭

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౮

౧౩

2.14

అథాతః శ్రవణాకర్మ ౧

శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యామ్ ౨

స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాఽక్షతధానాశ్చైకకపాలమ్ పురోడాశం ధానానాం భూయసీః పిష్ట్వాఽఽజ్యభాగావిష్ట్వాఽఽజ్యాహుతీ జుహోతి ౩

అపశ్వేతపదాజహి పూర్వేణ చాపరేణ చ । సప్త చ వారుణీరిమాః ప్రజాః సర్వాశ్చ రాజబాన్ధవైః స్వాహా ౪

న వై శ్వేతస్యాధ్యాచారేఽహిర్దదర్శ కంచన । శ్వేతాయ వైదర్వ్యాయ నమః స్వాహేతి ౫

స్థాలీపాకస్య జుహోతి విష్ణవే శ్రవణాయ శ్రావణ్యై పౌర్ణమాస్యై వర్షాభ్యశ్చేతి ౬

ధానావన్తమితి ధానానామ్ ౭

ఘృతాక్తాన్సక్తూన్సర్వేభ్యో జుహోతి ౮

ఆగ్నేయపాణ్డుపార్థివానాం సర్పాణామధిపతయే స్వాహా శ్వేతవాయవాన్తరిక్షాణాం సర్పాణామధిపతయే స్వాహాఽభిభూః సౌర్యదివ్యానాం సర్పాణామధిపతయే స్వాహేతి ౯

సర్వహుతమేకకపాలం ధ్రువాయ భౌమాయ స్వాహేతి ౧౦

ప్రాశనాన్తే సక్తూనామేకదేశం శూర్పే న్యుప్యోపనిష్క్రమ్య బహిః శాలాయాః స్థణ్డిలముపలిప్యోల్కాయాం ధ్రియమాణాయాం మాఽన్తరాగమతేత్యుక్త్వా వాగ్యతః సర్పానవనేజయతి ౧౧

ఆగ్నేయపాణ్డుపార్థివానాం సర్పాణామధిపతేఽవనేనిక్ష్వ శ్వేతవాయవాన్తరిక్షాణాం సర్పాణామధిపతేఽవనేనిక్ష్వాభిభూః సౌర్యదివ్యానాం సర్పాణామధిపతేఽవనేనిక్ష్వేతి ౧౨

యథాఽవనిక్తం దర్వ్యోపఘాతం సక్తూన్సర్వేభ్యో బలిం హరతి ౧౩

ఆగ్నేయపాణ్డుపార్థివానాం సర్పాణామధిపత ఏష తే బలిః శ్వేతవాయవాన్తరిక్షాణాం సర్పాణామధిపత ఏష తే బలిరభిభూః సౌర్యదివ్యానాం సర్పాణామధిపత ఏష తే బలిరితి ౧౪

అవనేజ్య పూర్వవత్కఙ్కతైః ప్రలిఖతి ౧౫

ఆగ్నేయపాణ్డుపార్థివానాం సర్పాణామధిపతే ప్రలిఖస్వ శ్వేతవాయవాన్తరిక్షాణాం సర్పాణామధిపతే ప్రలిఖస్వాభిభూః సౌర్యదివ్యానాం సర్పాణామధిపతే ప్రలిఖస్వేతి ౧౬

అఞ్జనానులేపనం స్రజశ్చాఞ్జస్వానులిమ్పస్వ స్రజోఽపినహ్యస్వేతి ౧౭

సక్తుశేషం స్థణ్డిలే న్యుప్యోదపాత్రేణోపనినీయోపతిష్ఠతే నమోఽస్తు సర్పేభ్య ఇతి తిసృభిః ౧౮

స యావత్కామయేత న సర్పా అభ్యుపేయురితి తావత్సన్తతయోదధారయా నివేశనం త్రిః పరిషిఞ్చన్పరీయాదపశ్వేతపదా జహీతి ద్వాభ్యామ్ ౧౯

దర్వీం శూర్పం ప్రక్షాల్య ప్రతప్య ప్రయచ్ఛతి ౨౦

ద్వారదేశే మార్జయన్త ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభిః ౨౧

అనుగుప్తమేతం సక్తుశేషం నిధాయ తతోఽస్తమితేఽస్తమితేఽగ్నిం పరిచర్య దర్వ్యోపఘాతం సక్తూన్సర్పేభ్యో బలిం హరేదాగ్రహాయణ్యాః ౨౨

తం హరన్తం నాన్తరేణ గచ్ఛేయుః ౨౩

దర్వ్యాచమనం ప్రక్షాల్య నిదధాతి ౨౪

ధానా ప్రాశ్నన్త్యసంస్యూతాః ౨౫

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౨౬

౧౪

2.15

ప్రోష్ఠపద్యామిన్ద్రయజ్ఞః ౧

పాయసమైన్ద్రం శ్రపయిత్వాఽపూపాంశ్చాపూపైః స్తీర్త్వాఽఽజ్యభాగావిష్ట్వాఽఽజ్యాహుతీర్జుహోతీన్ద్రాయేన్ద్రాణ్యా అజాయైకపదేఽహిర్బుధ్న్యాయ ప్రోష్ఠపదాభ్యశ్చేతి ౨

ప్రాశనాన్తే మరుద్భ్యో బలిం హరత్యహుతాదో మరుత ఇతి శ్రుతేః 3

ఆశ్వత్థేషు పలాశేషు మరుతోఽశ్వత్థే తస్థురితి వచనాత్ ౪

శుక్రజ్యోతిరితి ప్రతిమన్త్రమ్ ౫

విముఖేన చ ౬

మనసా ౭

నామాన్యేషామేతానీతి శ్రుతేః ౮

ఇన్ద్రం దైవీరితి జపతి ౯

తతో

బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౦

౧౫

2.16

ఆశ్వయుజ్యాం పృషాతకాః ౧

పాయసమైన్ద్రం శ్రపయిత్వా దధిమధుఘృతమిశ్రం జుహోతీన్ద్రాయేన్ద్రాణ్యా అశ్విభ్యామాశ్వయుజ్యై పౌర్ణమాస్యై శరదే చేతి ౨

ప్రాశనాన్తే దధిపృషాతకమఞ్జలినా జుహోతి ఊనంమే పూర్యతాం పూర్ణంమే మా వ్యగాత్స్వాహేతి ౩

దధిమధుఘృతమిశ్రమమాత్యా అవేక్షన్త ఆయాత్విన్ద్ర ఇత్యనువాకేన ౪

మాతృభిర్వత్సాన్సంసృజ్య

తాం రాత్రిమాగ్రహాయణీం చ ౫

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౬

౧౬

2.17

అథ సీతాయజ్ఞః ౧

వ్రీహియవానాం యత్ర యత్ర యజేత తన్మయం స్థాలీపాకం శ్రపయేత్ ౨

కామాదీజానోఽన్యత్రాపి వ్రీహియవయోరేవాన్యతరం స్థాలీపాకం శ్రపయేత్ ౩

న పూర్వచోదితత్వాత్సందేహః ౪

అసంభవాద్వినివృత్తిః ౫

క్షేత్రస్య పురస్తాదుత్తరతో వా శుచౌ దేశే కృష్టే ఫలానుపరోధేన ౬

గ్రామే వోభయసంప్రయోగాదవిరోధాత్ ౭

యత్ర శ్రపయిష్యన్స్యాదుపలిప్త ఉద్ధతావోక్షితేఽగ్నిముపసమాధాయ తన్మిశ్రైర్దర్భైః స్తీర్త్వాఽఽజ్యభాగావిష్ట్వాఽఽజ్యాహుతీర్జుహోతి ౮

పృథివీ ద్యౌః ప్రదిశో దిశో యస్మై ద్యుభిరావృతాః తమిహేన్ద్రముపహ్వయే శివా నః సన్తు హేతయః స్వాహా । యన్మే కించిదుపేప్సితమస్మిన్కర్మణి వృత్రహన్ । తన్మే సర్వం సమృధ్యతాం జీవతః శరదః శతం స్వాహా । సంపత్తిర్భూతిర్భూమిర్వృష్టిర్జ్యైష్ఠ్యం శ్రైష్ఠ్యం శ్రీః ప్రజామిహావతు స్వాహా । యస్యా భావే వైదికలౌకికానాం భూతిర్భవతి కర్మణామ్ । ఇన్ద్రపత్నీముపహ్వయే సీతాం సా మే త్వనపాయినీ భూయాత్కర్మణి కర్మణి స్వాహా । అశ్వావతీ గోమతీ సూనృతావతీ బిభర్తి యా ప్రాణభృతో అతన్ద్రితా । ఖలమాలినీముర్వరామస్మిన్కర్మణ్యుపహ్వయే ధ్రువాం సా మే త్వనపాయినీ భూయాత్స్వాహేతి ౯

స్థాలీపాకస్య జుహోతి సీతాయై యజాయై శమాయై భూత్యా ఇతి ౧౦

మన్త్రవత్ప్రదానమేకేషామ్ ౧౧

స్వాహాకారప్రదానా ఇతి శ్రుతేర్వినివృత్తిః ౧౨

స్తరణశేషేషు సీతాగోప్తృభ్యో బలిం హరతి పురస్తాద్యే త ఆసతే సుధన్వానో నిషఙ్గిణః । తే త్వా పురస్తాద్గోపాయన్త్వప్రమత్తా అనపాయినో నమ ఏషాం కరోమ్యహం బలిమేభ్యో హరామీమమితి ౧౩

అథ దక్షిణతోఽనిమిషా వర్మిణ ఆసతే । తే త్వా దక్షిణతో గోపాయన్త్వప్రమతా అనపాయినో నమ ఏషాం కరోమ్యహం బలిమేభ్యో హరామీమమితి ౧౪

అథ పశ్చాత్ ఆభువః ప్రభువో భూతిర్భూమిః పార్ష్ణిః శునఙ్కురిః । తే త్వా పశ్చాద్గోపాయన్త్వప్రమత్తా అనపాయినో నమ ఏషాం కరోమ్యహం బలిమేభ్యో హరామీమమితి ౧౫

అథోత్తరతో భీమా వాయుసమా జవే । తే త్వోత్తరతః క్షేత్రే ఖలే గృహేఽధ్వని గోపాయన్త్వప్రమత్తా అనపాయినో నమ ఏషాం కరోమ్యహం బలిమేభ్యో హరామీమమితి ౧౬

ప్రకృతాదన్యస్మాదాజ్యశేషేణ చ పూర్వవద్బలికర్మ ౧౭

స్త్రియశ్చోపయజేరన్నాచరితత్వాత్ ౧౮

సంస్థితే కర్మణి బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్సంస్థితే కర్మణి

బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౯

౧౭

3rd kanda

3.1

శ్రీః । అనాహితాగ్నేర్నవప్రాశనమ్ ౧

నవం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాజ్యభాగావిష్ట్వాజ్యాహుతీ జుహోతి । శతాయుధాయ శతవీర్యాయ శతోతయే అభిమాతిషాహే । శతం యో నః శరదోఽజీజానిన్ద్రో నేషదతి దురితాని విశ్వా స్వాహా । యే చత్వారః పథయో దేవయానా అన్తరాద్యావాపృథివీ వియన్తి । తేషాం యోఽజ్యానిమజీజిమావహాత్తస్మై నో దేవాః పరిధత్తేహ సర్వే స్వాహేతి ౨

స్థాలీపాకస్యాగ్రయణదేవతాభ్యో హుత్వా జుహోతి స్విష్టకృతే చ స్విష్టమగ్నే అభితత్ పృణీహి విశ్వాంశ్చ దేవః పృతనా అవిష్యత్ । సుగన్ను పన్థాం ప్రదిశన్న ఏహి జ్యోతిష్మద్ధయేహ్యజరన్న ఆయుః స్వాహేతి ౩

అథ ప్రాశ్నాతి । అగ్నిః ప్రథమః ప్రాశ్నాతు స హి వేద యథా హవిః । శివా అస్మభ్యమోషధీః కృణోతు విశ్వచర్షణిః । భద్రాన్నః శ్రేయః సమనైష్ట దేవాస్త్వయావశేన సమశీమహి త్వా । స నోమయోఽభూః పితో ఆవిశస్వ శంతోకాయ తనువే స్యోన ఇతి ౪

అన్నపతీయయా వా ౫

అథ యవానామేతముత్యం మధునా సంయుతమ్ । యవం సరస్వత్యా అధివనాయ చకృషుః ఇన్ద్ర ఆసీత్సీరపతిః శతక్రతుః కీనాశా ఆసన్మరుతః

సుదానవ ఇతి ౬

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౭

౧

3.2

మార్గశీర్ష్యాం పౌర్ణమాస్యామాగ్రహాయణీకర్మ ౧

స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా శ్రవణవదాజ్యాహుతీ హుత్వాఽపరా జుహోతి । యాం జనాః ప్రతినన్దన్తి రాత్రీం ధేనుమివాయతీమ్ । సంవత్సరస్య యా పత్నీ సా నో అస్తు సుమఙ్గలీ స్వాహా । సంవత్సరస్య ప్రతిమా యా తాం రాత్రీముపాస్మహే । ప్రజాం సువీర్యాం కృత్వా దీర్ఘమాయుర్వ్యశ్నవై స్వాహా । సంవత్సరాయ పరివత్సరాయేదావత్సరాయేద్వత్సరాయ వత్సరాయ కృణుతే బృహన్నమః । తేషాం వయం సుమతౌ యజ్ఞియానాం జ్యోగ్జీతా అహతాః స్యామ స్వాహా । గ్రీష్మో హేమన్త ఉతనో వసన్తః శివా వర్షా అభయా శరన్నః । తేషామృతూనాం శతశారదానాం నివాత ఏషామభయే వసేమ స్వాహేతి ౨

స్థాలీపాకస్య జుహోతి । సోమాయ మృగశిరసే మార్గశీర్ష్యై పౌర్ణమాస్యై హేమన్తాయ చేతి ౩

ప్రాశనాన్తే సక్తుశేషం శూర్పే న్యుప్యోపనిష్క్రమణప్రభృత్యామార్జనాత్ ౪

మార్జనాన్త ఉత్సృష్టో బలిరిత్యాహ ౫

పశ్చాదగ్నేః స్రస్తరమాస్తీర్యాహతం చ వాస ఆప్లుతా అహతవాససః ప్రత్యవరోహన్తి దక్షిణతః స్వామీ జాయోత్తరా యథాకనిష్ఠముత్తరతః ౬

దక్షిణతో బ్రహ్మణముపవేశ్యోత్తరత ఉదపాత్రం శమీశాఖాసీతాలోష్ఠాశ్మనో నిధాయాగ్నిమీక్షమాణో జపతి । అయమగ్నిర్వీరతమోఽయం భగవత్తమః సహస్రసాతమః । సువీర్యోఽయం శ్రైష్ఠ్యే దధాతు నావితి ౭

పశ్చాదగ్నేః ప్రాఞ్చమఞ్జలిం కరోతి ౮

దైవీం నావమితి తిసృభిః । ప్రస్తరమారోహన్తి ౯

బ్రహ్మాణమామన్త్రయతే బ్రహ్మన్ప్రత్యవరోహామేతి ౧౦

బ్రహ్మానుజ్ఞాతాః ప్రత్యవరోహన్తి ఆయుః కీర్యశో బలమన్నాద్యం ప్రజామితి ౧౧

ఉపేతా జపన్తి । సుహేమన్తః సువసన్తః సుగ్రీష్మః ప్రతిధీయతాన్నః । శివా నో వర్షాః సన్తు శరదః సన్తు నః శివా ఇతి ౧౨

స్యోనా పృథివి నో భవేతి దక్షిణపార్శ్వైః ప్రాక్శిరసః సంవిశన్తి ౧౩

ఉపోదుతిష్ఠన్తి ఉదాయుషా స్వాయుషోత్పర్జన్యస్య వృష్ట్యా పృథివ్యాః సప్తధామభిరితి ౧౪

ఏవం ద్విరపరం బ్రహ్మానుజ్ఞాతాః ౧౫

అధః శయీరంశ్చతురో మాసాన్యథేష్టం వా ౧౬

౨

3.3

ఊర్ధ్వమాగ్రహాయణ్యాస్తిస్రోఽష్టకాః ౧

ఐన్ద్రీ వైశ్వదేవీ ప్రాజాపత్యా పిత్ర్యేతి ౨

అపూపమాంసశాకైర్యథాసంఖ్యమ్ ౩

ప్రథమాఽష్టకా పక్షాష్టమ్యామ్ ౪

స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాఽఽజ్యభాగావిష్ట్వాఽఽజ్యాహుతీర్జుహోతి । త్రింశత్స్వసార ఉపయన్తి నిష్కృతం సమానం కేతుం ప్రతిముఞ్చమానాః । ఋతూంస్తన్వతే కవయః ప్రజానతీర్మధ్యే ఛన్దసః పరియన్తి భాస్వతీః స్వాహా । జ్యోతిష్మతీ ప్రతిముఞ్చతే నభో రాత్రీ దేవీ సూర్యస్య వ్రతాని । విపశ్యన్తి పశవో జాయమానా నానారూపా మాతురస్యా ఉపస్థే స్వాహా । ఏకాష్టకా తపసా తప్యమానా జజాన గర్భం మహిమానమిన్ద్రమ్ । తేన దస్యూన్వ్యసహన్త దేవా హన్తాఽసురాణామభవచ్ఛచీభిః స్వాహా । అనానుజామనుజాం మామకర్త సత్యం వదన్త్యన్విచ్ఛ ఏతత్ । భూయాసమస్య సుమతౌ యథా యూయమన్యావో అన్యామతి మా ప్రయుక్త స్వాహా । అభూన్మమ సుమతౌ విశ్వవేదా ఆష్ట ప్రతిష్ఠామవిదద్ధి గాధమ్ । భూయాసమస్య సుమతౌ యథా యూయమన్యావో అన్యామతి మా ప్రయుక్త స్వాహా । పఞ్చ వ్యుష్టీరను పఞ్చదోహా గాం పఞ్చనామ్నీమృతవోఽనుపఞ్చ । పఞ్చ దిశః పఞ్చదశేన క్లృప్తాః సమానమూర్ధ్నీరధిలోకమేకం స్వాహా । ఋతస్య గర్భః ప్రథమా వ్యూషిష్యపామేకా మహిమానం బిభర్తి । సూర్యస్యైకా చరతి నిష్కృతేషు ఘర్మస్యైకా సవితైకాం నియచ్ఛతు స్వాహా । యా

ప్రథమా వ్యౌచ్ఛత్సా ధేనురభవద్యమే । సా నః పయస్వతీ ధుక్ష్వోత్తరాముత్తరాం సమాంస్వాహా । శుక్రఋషభా నభసా జ్యోతిషాగాద్విశ్వరూపా శబలీ అగ్నికతుః । సమానమర్థం స్వపస్యమానా బిభ్రతీ జరామజరౌష ఆగాః స్వాహా । ఋతూనాం పత్నీ ప్రథమేయమాగాదహ్నాం నేత్రీ జనిత్రీ ప్రజానామ్ । ఏకా సతీ బహుధోషో వ్యౌచ్ఛత్సాఽజీర్ణా త్వం జరయసి సర్వమన్యత్స్వాహేతి ౫

స్థాలీపాకస్య జుహోతి శాన్తా పృథివీ శివమన్తరిక్షం శన్నో ద్యౌరభయం కృణోతు । శన్నో దిశః ప్రదిశ ఆదిశో నోఽహోరాత్రే కృణుతం దీర్ఘమాయుర్వ్యశ్నవై స్వాహా । ఆపో మరీచీః పరిపాన్తు సర్వతో ధాతా సముద్రో అపహన్తు పాపమ్ । భూతం భవిష్యదకృన్తద్విశ్వమస్తు మే బ్రహ్మాభిగుప్తః సురక్షితః స్యాం స్వాహా । విశ్వే ఆదిత్యా వసవశ్చ దేవా రుద్రా గోప్తారో మరుతశ్చ సన్తు । ఊర్జం ప్రజామమృతం దీర్ఘమాయుః ప్రజాపతిర్మయి పరమేష్ఠీ దధాతు నః స్వాహేతి చ ౬

అష్టకాయై స్వాహేతి ౭

మధ్యమా గవా ౮

తస్యై వపాం జుహోతి వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్య ఇతి ౯

శ్వోఽన్వష్టకాసు సర్వాసాం పార్శ్వసక్థిసవ్యాభ్యాం పరివృతే పిణ్డపితృయజ్ఞవత్ ౧౦

స్త్రీభ్యశ్చోపసేచనం చ కర్షూషు సురయా తర్పణేన చాఞ్జనానులేపనం స్రజశ్చ ౧౧

ఆచార్యాయాన్తేవాసిభ్యశ్చానపత్యేభ్య ఇచ్ఛన్ ౧౨

మధ్యావర్షే చ తురీయా శాకాష్టకా ౧౩

3

3.4

అథాతః శాలాకర్మ ౧

పుణ్యాహే శాలాం కారయేత్ ౨

తస్యా అవటమభిజుహోత్యచ్యుతాయ భౌమాయ స్వాహేతి ౩

స్తమ్భముచ్ఛ్రయతి ఇమాముచ్ఛ్రయామి భువనస్య నాభిం వసోర్ధారాం ప్రతరణీం వసూనామ్ । ఇహైవ ధ్రువాం నిమినోమి శాలాం క్షేమే తిష్ఠతు ఘృతముక్షమాణా । అశ్వావతీ గోమతీ సూనృతావత్యుచ్ఛ్రయస్వ మహతే సౌభగాయ । ఆత్వా శిశురాక్రన్దత్వా గావో ధేనవో వాశ్యమానాః । ఆత్వా కుమారస్తరుణ ఆవత్సో జగదైః సహ । ఆత్వా పరిస్రుతః కుమ్భ ఆదధ్నః కలశైరుప । క్షేమస్య పత్నీ బృహతీ సువాసా రయిం నో ధేహి సుభగే సువీర్యమ్ । అశ్వావద్గోమదూర్జస్వత్ పర్ణం వనస్పతేరివ । అభినః పూర్యతాం రయిరిదమనుశ్రేయో వసాన ఇతి చతురః ప్రపద్యతే ౪

అభ్యన్తరతోఽగ్నిముపసమాధాయ దక్షిణతో బ్రహ్మాణముపవేశ్యోత్తరత ఉదపాత్రం ప్రతిష్ఠాప్య స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా నిష్క్రమ్య ద్వారసమీపే స్థిత్వా బ్రహ్మాణమామన్త్రయతే బ్రహ్మన్ ప్రవిశామీతి ౫

బ్రహ్మానుజ్ఞాతః ప్రవిశత్యృతం ప్రపద్యే శివం ప్రపద్య ఇతి ౬

ఆజ్యం సంస్కృత్యేహరతిరిత్యాజ్యాహుతీ హుత్వాఽపరా జుహోతి । వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహ్యస్మాన్స్వావేశో అనమీవో భవానః । యత్త్వేమహే ప్రతి తన్నో జుషస్వ శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే స్వాహా । వాస్తోష్పతే ప్రతరణో న ఏధి గయస్ఫానో గోభిరశ్వేభిరిన్దో । అజరాసస్తే సఖ్యే స్యామ పితేవ పుత్రాన్ప్రతి తన్నో జుషస్వ శన్నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే స్వాహా । వాస్తోష్పతే శగ్మయా సంసదా తే సక్షీమహి రణ్వయా గాతుమత్యా । పాహి క్షేమ ఉత యోగే వరన్నో యూయమ్పాత స్వస్తిభిః సదా నః స్వాహా । అమీవహా వాస్తోష్పతేవిశ్వారూపాణ్యావిశన్ । సఖా సుశేవ ఏధి నః స్వాహేతి ౭

స్థాలీపాకస్య జుహోతి । అగ్నిమిన్ద్రం బృహస్పతిం విశ్వాన్దేవానుపహ్వయే సరస్వతీం చ వాజీం చ వాస్తు మే దత్త వాజినః స్వాహా । సర్పదేవజనాన్త్సర్వాన్ హిమవన్తం సుదర్శనమ్ । వసూంశ్చ రుద్రానాదిత్యానీశానం జగద్భిః సహ । ఏతాన్త్సర్వాన్ప్రపద్యేఽహం వాస్తు మే దత్త వాజినః స్వాహా । పూర్వాహ్ణమపరాహ్ణం చోభౌ మధ్యందినా సహ । ప్రదోషమర్ద్ధరాత్రం చ వ్యుష్టాం దేవీం మహాపథామ్ । ఏతాన్త్సర్వాన్ప్రపద్యేఽహం వాస్తు మే దత్త వాజినః స్వాహా । కర్తారం చ వికర్తారం విశ్వకర్మాణమోషధీంశ్చ వనస్పతీన్ । ఏతాన్త్సర్వాన్ప్రపద్యేఽహం వాస్తు మే దత్త వాజినః స్వాహా । ధాతారం చ విధాతారం నిధీనాం చ పతిం సహ । ఏతాన్త్సర్వాన్ప్రపద్యేఽహం వాస్తు మే దత్త వాజినః స్వాహా । స్యోనం శివమిదం వాస్తు దత్తం బ్రహ్మప్రజాపతీ । సర్వాశ్చ దేవతాః స్వాహేతి ౮

ప్రాశనాన్తే కాంస్యే సంభారానోప్యోదుమ్బరపలాశాని ససురాణి శాడ్వలం గోమయం దధి మధు ఘృతం కుశాన్యవాంశ్చాసనోపస్థానేషు ప్రోక్షేత్ ౯

పూర్వే సన్ధావభిమృశతి । శ్రీశ్చ త్వా యశశ్చ పూర్వే సన్ధౌ గోపాయేతామితి ౧౦

దక్షిణే సంధావభిమృశతి । యజ్ఞశ్చ త్వా దక్షిణా చ దక్షిణే సన్ధౌ గోపాయేతామితి ౧౧

పశ్చిమే సంధావభిమృశతి । అన్నం చ త్వా బ్రాహ్మణాశ్చ పశ్చిమే సన్ధౌ గోపాయేతామితి ౧౨

ఉత్తరే సంధావభిమృశతి । ఊర్క్చ త్వా సూనృతా చోత్తరే సన్ధౌ గోపాయేతామితి ౧౩

నిష్క్రమ్య దిశ ఉపతిష్ఠతే । కేతా చ మా సుకేతా చ పురస్తాద్గోపాయేతామిత్యగ్నిర్వై కేతాదిత్యః సుకేతా తౌ ప్రపద్యే తాభ్యాం నమోఽస్తు తౌ మా పురస్తాద్గోపాయేతామితి ౧౪

అథ దక్షిణతో గోపాయమానం చ మారక్షమాణా చ దక్షిణతో గోపాయేతామిత్యహర్వై గోపాయమానం రాత్రీ రక్షమాణా తే ప్రపద్యే తాభ్యాం నమోఽస్తు తే మా దక్షిణతో గోపాయేతామితి ౧౫

అథ పశ్చాత్ దీదివిశ్చ భా జాగృవిశ్చ పద్చాద్గోపాయేతామిత్యన్నం వై దీదివిః ప్రాణో జాగృవిస్తౌ ప్రపద్యే తాభ్యాం నమోఽస్తు తౌ మా పశ్చాద్గోపాయేతామితి ౧౬

అథోత్తరతోఽస్వప్నశ్చ మానవద్రాణశ్చోత్తరతో గోపాయేతామితి చన్ద్రమా వా అస్వపో్న వాయురనవద్రానస్తౌ ప్రపద్యే తాభ్యాం నమోస్తు తౌ మోత్తరతో గోపాయేతామితి ౧౭

నిష్ఠితాం ప్రపద్యతే ధర్మస్థూణా జాజం శ్రీరతూపమహోరాత్రే ద్వారఫలకే । ఇన్ద్రస్య గృహా వసుమన్తో వరూథినస్తానహం ప్రపద్యే సహ ప్రజయా పశుభిః సహ । యన్మే కించిదస్త్యుపహూతః సర్వగణసఖాయసాధుసంవృతః । తాం త్వా శాలే

ఽరిష్టవీరా గృహాన్నః సన్తు సర్వత ఇతి ౧౮

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౧౯

౪

3.5

అథాతో మణికావధానమ్ ౧

ఉత్తరపూర్వస్యాం దిశి యూపవదవటం ఖాత్వా కుశానాస్తీర్యాక్షతానరిష్టకాంశ్చాన్యాని చాభిమఙ్గలాని తస్మిన్ మినోతి మణికం సముద్రోఽసీతి ౨

అప ఆసిఞ్చతి । ఆపో రేవతీః క్షయథా హి వస్వః క్రతుం చ భద్రం బిభృథామృతం చ । రాయశ్చ స్థ స్వపత్యస్య పత్నీ సరస్వతీ తద్గృణతే వయోధాదితి 3

ఆపోహిష్ఠేతి చ తిసృభిః ౪

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౫

౫

3.6

అథాతః శీర్షరోగభేషజమ్ ౧

పాణీ ప్రక్షాల్య భ్రువౌ మిమార్ష్టి । చక్షుర్భ్యాం శ్రోత్రాభ్యాం గోదానాచ్చుబుకాదధి । యక్ష్మం శీర్షణ్యంరరాటాద్వివృహామీమమితి । అర్ద్ధం చేదవభేదక విరూపాక్ష శ్వేతపక్ష మహాయశః । అథో చిత్రపక్ష శిరో మాస్యాభితాప్సీదితి 3

క్షేమ్యో హ్యేవ భవతి ౪

౬

ఉతూలపరిమేహః ౧

స్వపతో జీవవిషాణే స్వం మూత్రమాసిచ్యాపసలవి త్రిః పరిషిఞ్చన్పరీయాత్ । పరి త్వా గిరేరహ పరిమాతుః పరిస్వసుః పరిపిత్రోశ్చ భ్రాత్రోశ్చ సఖ్యేభ్యో విసృజామ్యహమ్ । ఉతూల పరిమీఢోఽసి పరిమీఢః క్వ గమిష్యసీతి ౨

స యది భ్రమ్యాద్ధావాగ్నిముపసమాధాయ ఘృతాక్తాని కుశేణ్డ్వాని జుహుయాత్ । పరి త్వా హ్వాలనో హ్వాలనిర్వృత్త్రేన్ద్రవీరుధః । ఇన్ద్రపాశేన సిత్వా మహ్యం ముక్త్వాఽథాన్యమానయేదితి ౩

క్షేమ్యో హ్యేవ భవతి ౪

౫

3.7

శూలగవః ౧

స్వర్గ్యః పశవ్యః పుత్ర్యో ధన్యో యశస్య ఆయుష్యః ౨

ఔపాసనమరణ్యం హృత్వా వితానం సాధయిత్వా రౌద్రం పశుమాలభేత ౩

సాణ్డమ్ ౪

గౌర్వా శబ్దాత్ ౫

వపాం శ్రపయిత్వా స్థాలీపాకమవదానాని చ రుద్రాయ వపామన్తరిక్షాయ వసాం స్థాలీపాకమిశ్రాన్యవదానాని జుహోత్యగ్నయే రుద్రాయ శర్వాయ పశుపతయే ఉగ్రాయాశనయే భవాయ మహాదేవాయేశానాయేతి చ ౬

వనస్పతిస్విష్టకృదన్తే ౭

౮

3.8

దిగ్వ్యాఘారణమ్ ౯

వ్యాఘారణాన్తే పత్నీః సంయాజయన్తీన్ద్రాణ్యై రుద్రాణ్యై శర్వాణ్యై భవాన్యా అగ్నిం గృహపతిమితి ౧౦

లోహితం పాలాశేషు కూర్చేషు రుద్రాయసేనాభ్యో బలిం హరతి యాస్తే రుద్ర పురస్తాత్సేనాస్తాభ్య ఏష బలిస్తాభ్యస్తే నమో యాస్తే రుద్ర దక్షిణతః సేనాస్తాభ్య ఏష బలిస్తాభ్యస్తే నమో యాస్తే రుద్ర పశ్చాత్సేనాస్తాభ్య ఏష బలిస్తాభ్యస్తే నమో యాస్తే రుద్రోత్తరతః సేనాస్తాభ్య ఏష బలిస్తాభ్యస్తే నమో యాస్తే రుద్రోపరిష్టాత్సేనాస్తాభ్య ఏష బలిస్తాభ్యస్తే నమో యాస్తే రుద్రాధస్తాత్సేనాస్తాభ్య ఏష బలిస్తాభ్యస్తే నమ ఇతి ౧౧

ఊవధ్యం లోహితలిప్తమగ్నౌ ప్రాస్యత్యధో వా నిఖనతి ౧౨

అనువాతం పశుమవస్థాప్య రుద్రైరుపతిష్ఠతే ప్రథమోత్తమాభ్యాం వాఽనువాకాభ్యామ్ ౧౩

నైతస్య పశోర్గ్రామం హరన్తి ౧౪

ఏతేనైవ గోయజ్ఞో వ్యాఖ్యాతః

పాయసేనానర్థలుప్తః ౧౬

తస్య తుల్యవయా గౌర్దక్షిణా ౧౭

౮

3.9

అథ వృషోత్సర్గః ౧

గోయజ్ఞేన వ్యాఖ్యాతః ౨

కార్త్ిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం రేవత్యాం వాశ్వయుజస్య ౩

మధ్యేగవాం సుసమిద్ధమగ్నిం కృత్వాజ్యం సంస్కృత్యేహరతిరితి షట్ జుహోతి ప్రతిమన్త్రమ్ ౪

పూషా గా అన్వేతు నః పూషా రక్షత్వర్వతః । పూషా వాజం సనోతు నః స్వాహా ఇతి పౌష్ణస్య జుహోతి ౫

రుద్రాన్ జపిత్వైకవర్ణం ద్వివర్ణం వా యో వా యూథం ఛాదయయి యం వా యూథం ఛాదయేద్రోహితో వైవ స్యాత్సర్వాఙ్గైరుపేతో జీవవత్సాయాః పయస్విన్యాః పుత్రో యూథే చ రూపస్విత్తమః స్యాత్తమలంకృత్య యూథే ముఖ్యాశ్చతస్రో వత్సతర్యస్తాశ్చాలంకృత్య ఏతం యువానం పతిం వో దదామి తేన క్రీడన్తీశ్చరథ ప్రియేణ । మా నః సాప్తజనుషాఽసుభగా రాయస్పోషేణ సమిషా మదేమేత్యేతయైవోత్సృజేరన్ ౬

నభ్యస్థమభిమన్త్రయతే మయోభూరిత్యనువాకశేషేణ ౭

సర్వాసాం పయసి పాయసం శ్రపయిత్వా బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౮

పశుమప్యేకే కుర్వన్తి ౯

తస్య

శూలగవేన కల్పో వ్యాఖ్యాతః ౧౦

౯

3.10

అథోదకకర్మ ౧

అద్వివర్షే ప్రేతే మాతాపిత్రోరాశౌచమ్ ౨

శౌచమేవేతరేషామ్ ౩

ఏకరాత్రం త్రిరాత్రం వా ౪

శరీరమదగ్ధ్వా నిఖనన్తి ౫

అన్తఃసూతకే చేదోత్థానాదాశౌచం సూతకవత్ ౬

నాత్రోదకకర్మ ౭

ద్వివర్షప్రభృతి ప్రేతమాశ్మశానాత్సర్వేఽనుగచ్ఛేయుః ౮

యమగాథాం గాయన్తో యమసూక్తమ్ చ జపన్త ఇత్యేకే ౯

యద్యుపేతో భూమిజోషణాదిసమానమాహితాగ్నేరోదకాన్తస్య గమనాత్ ౧౦

శాలాగ్నినా దహన్త్యేనమాహితశ్చేత్ ౧౧

తూష్ణీం గ్రామాగ్నినేతరమ్ ౧౨

సంయుక్తం మైథునం వోదకమ్ యాచేరన్నుదకం కరిష్యామహ ఇతి ౧౩

కురుధ్వం మా చైవం పునరిత్యశతవర్షే ప్రేతే ౧౪

కురుధ్వమిత్యేవేతరస్మిన్ ౧౫

సర్వే జ్ఞాతయోఽపోభ్యవయన్త్యాసప్తమాత్పురుషాద్దశమాద్వా ౧౬

సమానగ్రామవాసే యావత్సంబన్ధమనురమరేయుః ౧౭

ఏకవస్త్రాః ప్రాచీనావీతినః ౧౮

సవ్యస్యానామికయాఽపనోద్యాపనః శోశుచదఘమితి ౧౯

దక్షిణాముఖా నిమజ్జన్తి ౨౦

ప్రేతాయోదకమ్ సకృత్ప్రసిఞ్చన్త్యఞ్జలినాఽసావేతత్త ఉదకమితి ౨౧

ఉత్తీర్ణాఞ్శుచౌ దేశే శాడ్వలవత్యుపవిష్టాంస్త్రైతానపవదేయుః ౨౨

అనవేక్షమాణా గ్రామమాయాన్తి రీతీభూతాః కనిష్ఠపూర్వాః ౨౩

నివేశనద్వారే పిచుమన్దపత్రాణి విదశ్యాచమ్యోదకమగ్నిం గోమయం గౌరసర్షపాంస్తైలమాలభ్యాశ్మానమాక్రమ్య ప్రవిశన్తి ౨౪

త్రిరాత్రం బ్రహ్మచారిణోఽధఃశాయినో న కిఞ్చన కర్మ కుర్వ్న ప్రకు ౨౫

క్రీత్వా లబ్ధ్వా వా దివైవాన్నమశ్నీయురమాంసమ్ ౨౬

ప్రేతాయ పిణ్డం దత్త్వాఽవనేజనదానప్రత్యవనేజనేషు నామగ్రాహమ్ ౨౭

మృన్మయే తాం రాత్రీం క్షీరోదకే విహాయసి నిదధ్యుః ప్రేతాత్రస్నాహీతి ౨౮

త్రిరాత్రం శావమాశౌచమ్ ౨౯

దశరాత్రమిత్యేకే ౩౦

న స్వాధ్యాయమధీయీరన్ ౩౧

నిత్యాని నివర్తేరన్నైతానవర్జమ్ ౩౨

శాలాగ్నౌ చైకే ౩౩

అన్య ఏతాని కుర్యుః ౩౪

ప్రేతస్పర్శినో గ్రామం న ప్రవిశేయురానక్షత్రదర్శనాత్ ౩౫

రాత్రౌ చేదాదిత్యస్య ౩౬

ప్రవేశనాది సమానమితరైః ౩౭

పక్షం ద్వౌ వాఽఽశౌచమ్ ౩౮

ఆచార్యే చైవమ్ ౩౯

మాతామహయోశ్చ ౪౦

స్త్రీణాం చాప్రత్తానామ్ ౪౧

ప్రత్తానామితరే కుర్వీరన్ ౪౨

తాశ్చ తేషామ్ ౪౩

ప్రోషితశ్చేత్త్రేయాచ్ఛ్రవణప్రభృతి కృతోదకాః కాలశేషమాసీరన్ ౪౪

అతీతశ్చేదేకరాత్రం త్రిరాత్రం వా ౪౫

అథ కామోదకాన్యృత్విక్శ్వశురసఖిసంబన్ధిమాతులభాగినేయానామ్ ౪౬

ప్రత్తానాం చ ౪౭

ఏకాదశ్యామయుగ్మాన్బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వా మాంసవత్ ౪౮

ప్రేతాయోద్దిశ్య గామప్యేకే ఘ్నన్తి ౪౯

పిణ్డకరణే ప్రథమః పితౄణాం ప్రేతః స్యాత్పుత్రవాంశ్చేత్ ౫౦

నివర్తేత చతుర్థః ౫౧

సంవత్సరం పృథగేకే ౫౨

న్యాయస్తు న చతుర్థః పిణ్డో భవతీతి శ్రుతేః ౫౩

అహరహరన్నమస్మై బ్రాహ్మణాయోదకుమ్భం చ దద్యాత్ ౫౪

పిణ్డమప్యేకే నిపృణన్తి ౫౫

౧౦

3.11

పశుశ్చేదాప్లావ్యాగామగ్రేణాగ్నిన్పరీత్య పలాశశాఖాం నిహన్తి ౧

పరివ్యయణోపాకరణనియోజనప్రోక్షణాన్యావృతా కుర్యాద్యచ్చాన్యత్ ౨

పరిపశవ్యే హుత్వా తూష్ణీమపరాః పఞ్చ ౩

వపోద్ధరణమ్ చాభిఘారయేద్దేవతాం చాదిశేత్ ౪

ఉపాకరణనియోజనప్రోక్షణేషు స్థాలీపాకే చైవమ్ ౫

వపాం హుత్వాఽవదానాన్యవద్యతి ౬

సర్వాణి త్రీణి పఞ్చ వా ౭

స్థాలీపాకమిశ్రాణ్యవదానాని జుహోతి ౮

పశ్వఙ్గం దక్షిణా ౯

యద్దేవతే తద్దైవతం యజేత్తస్మై చ భాగం కుర్యాత్తం చ బ్రూయాదిమమనుప్రాపయేతి ౧౦

నద్యన్తరే నావం కారయేన్నవా ౧౧

౧౧

3.12

అథాతోఽవకీర్ణిప్రాయశ్చిత్తమ్ ౧

అమావాస్యాయాం చతుష్పథే గర్దభం పశుమాలభతే ౨

నిరృతిం పాకయజ్ఞేన యజేత ౩

అప్స్వవదానహోమః ౪

భూమౌ పశుపురోడాశశ్రపణమ్ ౫

తాం ఛవిం పరిదధీత ౬

ఊర్ధ్వబాలామిత్యేకే ౭

సంవత్సరం భిక్షాచర్యమ్ చరేత్స్వకర్మ పరికీర్తయన్ ౮

అథాపరమాజ్యాహుతీ జుహోతి ॥ కామావకీర్ణోఽస్మ్యవకీర్ణోఽస్మి కామకామాయ స్వాహా ।
కామాభిద్రుగ్ధోఽస్మ్యభిద్రుగ్ధోస్మికామకామాయ స్వాహేతి ౯

అథోపతిష్ఠతే సం మా సిఞ్చన్తు మరుతః సమిన్ద్రః సంబృహస్పతిః । సం మాయమగ్నిః
సిఞ్చతు ప్రజయా చ ధనేన చేతి ౧౦

ఏతదేవ ప్రాయశ్చిత్తమ్ ౧౧

౧౨

3.13

అథాతః సభాప్రవేశనమ్ ౧

సభామభ్యేతి సభాజ్యేరసి నాదిర్నామాసి త్విషిర్నామాసి తస్యై తే నమ ఇతి ౨

అథ ప్రవిశతి సభా చ మాసమితిశ్చోభే ప్రజాపతేర్దుహితరౌ సచేతసౌ । యో మా న విద్యాదుప
మా స తిష్ఠేత్స చేతనో భవతు శంసథే జన ఇతి ౩

పర్షదమేత్య జపేదభిభూరహమాగమవిరాడప్రతివాశ్యాః । అస్యాః పర్షద ఈశానః సహసా
సుదుష్టరో జన ఇతి ౪

స యది మన్యేత క్రుద్ధోఽయమితి తమభిమన్త్రయతే యా త ఏషా రరాట్యా తనూర్మన్యోః క్రోధస్య నాశనీ । తాన్దేవా బ్రహ్మచారిణో వినయన్తు సుమేధసః । ద్యౌరహం పృథివీ చాహం తౌ తే క్రోధం నయామసి గర్భమశ్వతర్యసహాసావితి ౫

అథ యది మన్యేత ద్రుగ్ధోఽయమితి తమభిమన్త్రయతే తాం తే వాచమాస్య ఆదత్తే హృదయ ఆదధే యత్ర యత్ర నిహితా వాక్తాం తతస్తత ఆదదే యదహం

బ్రవీమి తత్సత్యమధరో మత్తాంద్యస్వేతి ౬

ఏతదేవ వశీకరణమ్ ౭

౧౩

3.14

అథాతో రథారోహణమ్ ౧

యుఙ్క్తేతి రథం సంప్రేష్య యుక్త ఇతి ప్రోక్తే సావిరాడిత్యేత్య చక్రే అభిమృశతి ౨

రథన్తరమసీతి దక్షిణమ్ ౩

బృహదసీత్యుత్తరమ్ ౪

వామదేవ్యమసీతి కూబరీమ్ ౫

హస్తేనోపస్థమభిమృశతి అఙ్కౌ న్యఙ్కావభితో రథం యౌ ధ్వాన్తం వాతాగ్రమనుసంచరన్తమ్ । దూరేహేతిరిన్ద్రియవాన్పతత్రి తే నోఽగ్నయః పప్రయః పారయన్త్వితి ౬

నమో మాణిచరాయేతి దక్షిణం ధుర్యం ప్రాజతి ౭

అప్రాప్య దేవతాః ప్రత్యవరోహేత్సంప్రతి బ్రాహ్మణాన్మధ్యే గా అభిక్రమ్య పితౄన్ ౮

న స్త్రీబ్రహ్మచారిణౌ సారథీ స్యాతామ్ ౯

ముహూర్తమతీయాయ జపేదిహరతిరిహరమధ్వమ్ ౧౦

ఏకే మాస్త్విహరతిరితి చ ౧౧

స యది దుర్బలో రథః స్యాత్తమాస్థాయ జపేదయం వామశ్వినా రథో మా దుర్గే మాస్తరోరిషదితి ౧౨

స యది భ్రభ్యాత్సమ్భముపస్పృశ్య భూమిం వా జపేదేష వామశ్వినా రథో మా దుర్గే మాస్తరోరిషదితి ౧౩

తస్య న కాచనార్తిర్న రిష్టిర్భవతి ౧౪

యాత్వాఽధ్వానం విముచ్య రథం యవసోదకే దాపయేదేష ఉ హ వాహనస్యాపన్హవ ఇతి శ్రుతేః ౧౫

౧౪

3.15

అథాతో హస్త్యారోహణమ్ ౧

ఏత్య హస్తినమభిమృశతి హస్తియశసమసి హస్తివర్చసమసీతి ౨

అథారోహతీన్ద్రస్య త్వా వజ్రేణాభితిష్ఠామి స్వస్తి మా సంపారయేతి ౩

ఏతేనైవాశ్వారోహణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౪

ఉష్ట్రమారోక్ష్యన్నభిమన్త్రయతే త్వాష్ట్రోఽసి త్వష్టృదైవత్యః స్వస్తి మా సంపారయేతి ౫

రాసభమారోక్ష్యన్నభిమన్త్రయతే శూద్రోఽసి శూద్రజన్మాగ్నేయో వై ద్విరేతాః స్వస్తి మా సంపారయేతి ౬

చతుష్పథమభిమన్త్రయతే నమో రుద్రాయ పథిషదే స్వస్తి మా సంపారయేతి ౭

నదీముత్తరిష్యన్నభిమన్త్రయతే నమో రుద్రాయాప్సుషదే స్వస్తి మా సంపారయేతి ౮

నావమారోక్ష్యన్నభిమన్త్రయతే సునావమితి ౯

ఉత్తరిష్యన్నభిమన్త్రయతే సుత్రామాణమితి ౧౦

వనమభిమన్త్రయతే నమో రుద్రాయ వనసదే స్వస్తి మా సంపారయేతి ౧౧

గిరిమభిమన్త్రయతే నమో రుద్రాయ గిరి షదేస్వస్తి మా సంపారయేతి ౧౨

శ్మశానమభిమన్త్రయతే నమో రుద్రాయం పితృషదే స్వస్తి మా సంపారయేతి ౧౩

గోష్ఠమభిమన్త్రయతే మనో రుద్రాయ శకృత్పిణ్డసదే స్వస్తి మా సంపారయేతి ౧౪

యత్ర చాన్యత్రాపి నమో రుద్రాయేత్యేవ బ్రూయాద్రుద్రో హ్యేవేదం సర్వమితి శ్రుతేః ౧౫

సిచాఽవధూతోఽభిమన్త్రయతే సిగసి న వజ్రోఽసి నమస్తేఽఅస్తు మా మాహింసీరితి ౧౬

స్తనయిత్నుమభిమన్త్రయతే శివా నో వర్షాః సన్తు శివా నః సన్తు హేతయః । శివా నస్తాః సన్తు యాస్త్వం సృజసి వృత్రహన్నితి ౧౭

శివాం వాశ్యమానామభిమన్త్రయతే శివో నామేతి ౧౮

శకునిం వాశ్యమానమభిమన్త్రయతే హిరణ్యపర్ణ శకునే దేవానాం ప్రహితంగమ । యమదూత నమస్తేఽస్తు కింత్వాకార్క్కరిణో బ్రవీదితి ౧౯

లక్షణ్యం వృక్షమభిమన్త్రయతే మా త్వాఽశనిర్మా పరశుర్మా వాతో మా రాజప్రేషితో దణ్డః । అఙ్కురాస్తే ప్రరోహన్తు నివాతే త్వాఽభివర్షతు । అగ్నిష్టేమూలం మాహింసీత్స్వస్తి తేఽస్తు వనస్పతే స్వస్తిమేఽస్తు వనస్పత ఇతి ౨౦

స యది కించిల్లభేత తత్ప్రతిగృహ్ణాతి ద్యౌస్త్వా దదాతు పృథివీ త్వా ప్రతిగృహ్ణాత్వితి సాఽస్య న దదతః క్షీయతే భూయసీ చ ప్రతిగృహీతా భవతి । అథ యద్యోదనం లభేత తత్ప్రతిగృహ్య ద్యౌస్త్వేతి తస్య ద్విః ప్రాశ్నాతి బ్రహ్మ త్వాఽశ్నాతు బ్రహ్మ త్వా ప్రాశ్నాత్వితి ౨౧

అథ యది మన్థం లభేత తం ప్రతిగృహ్య ద్యౌస్త్వేతి తస్య త్రిః ప్రాశ్నాతి బ్రహ్మ త్వాఽశ్నాతు బ్రహ్మ త్వా ప్రాశ్నాతు బ్రహ్మ త్వా పిబత్వితి ౨౨

అథాతోఽధీత్యాధీత్యానిరాకరణం ప్రతీకం మే విచక్షణ జిహ్వా మే మధు యద్వచః । కర్ణాభ్యాం భూరిశుశ్రువే మా త్వం హార్షీః శ్రుతం మయి । బ్రహ్మణః ప్రవచనమసి బ్రహ్మణః ప్రతిష్ఠానమసి బ్రహ్మకోశోసి సనిరసి శాన్తిరస్యనిరాకరణమసి బ్రహ్మకోశం మే విశ । వాచా త్వా పిదధామి వాచా త్వా పిదధామీతి స్వరకరణకణ్ఠ్యౌరసదన్త్యోష్ఠ్యగ్రహణధారణోచ్చారణశక్తిర్మయి భవతు ఆప్యాయన్తు మేఽఙ్గాని వాక్ ప్రాణశ్చక్షుః శ్రోత్రం యశో బలమ్ ।

యన్మే శ్రుతమధీతం తన్మే మనసి తిష్ఠతు తిష్ఠతు ౨౩

౧౫

పరిశిష్టాని

అథాతో వాపీకూపతడాగారామదేవతాయతనానాం ప్రతిష్ఠాపనం వ్యాఖ్యాస్యామః । తత్రోదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యాహే తిథివారనక్షత్రకరణే చ గుణాన్వితే తత్ర వారుణం యవమయం చరుం శ్రపయిత్వాజ్యభాగావిష్ట్వాఽఽజ్యాహుతీర్జుహోతి త్వం నో అగ్న ఇమం మేవరుణ తత్వాయాభి యేతే శతమయాశ్చాగ్న ఉదుత్తమమురుం హి రాజా వరుణస్యోత్తభ్నమగ్నేరనీకమితి దశర్చం హుత్వా స్థాలీపాకస్య జుహోత్యగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా వరుణాయ స్వాహా యజ్ఞాయ స్వాహోగ్రాయ స్వాహా భీమాయ స్వాహా శతక్రతవే స్వాహా వ్యుష్ట్యై స్వాహా స్వర్గాయ స్వాహేతి యథోక్తం స్విష్టకృత్ ప్రాశనాన్తే జలచరాణి క్షిప్త్వాఽలంకృత్య గాం తారయిత్వా పురుషసూక్తం జపన్నాచార్యాయ

వరం దత్వా కర్ణవేష్టకౌ వాసాంసి ధేనుర్దక్షిణా తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్

అథాతః శౌచవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామో దూరం గత్వా దూరతరం గత్వా యజ్ఞోపవీతం శిరసి దక్షిణకర్ణే వా ధృత్వా తృణమన్తర్ధాన కృత్వోపవిశ్యాహనీత్యుత్తరతో నిశాయాం దక్షిణత ఉభయోః సంధ్యయోరుదఙ్ముఖో నాగ్నౌ న గోసమీపే నాప్సు నాగే వృక్షమూలే చతుష్పథే గవాఙ్గోష్ఠే దేవబ్రాహ్మణసంనిధౌ దహనభూమిం భస్మాచ్ఛన్నం దేశం ఫాలకృష్టభూమిం చ వర్జయిత్వా మూత్రపురీషే కుర్యాత్ । తతః శిశ్నం గృహీత్వోత్థాయాద్భిః శౌచం గన్ధలేపహరం విదధ్యాత్ । లిఙ్గే దేయా సకృన్మృద్ద్వి త్రివారం గుదే దశధా వామపాణావుభయోః సప్తవారం మృత్తికాం దద్యాత్ । కరయోః పాదయోః సకృత్సకృదేవ మృత్తికా దేయేతి శౌచం గృహస్థానాం ద్విగుణమ్ బ్రహ్మచారిణాం త్రిగుణం వనస్థానాం చతుర్గుణమ్ యతీనామితి ।

యద్దివా విహితం శౌచం తదర్ధం నిశాయా భవతి మార్గే చేత్తదర్ధమార్త_శ్చేద్యథాశక్తి కుర్యాత్ ౧

ప్రక్షాలితపాణిపాదః శుచౌ దేశ ఉపవిశ్య నిత్యం బద్ధశిఖీ యజ్ఞోపవీతీ ప్రాగుదఙ్ముఖో వా భూత్వా జాన్వోర్మధ్యే కరౌ కృత్వాఽశూద్రానీతోదకైర్ద్విజాతయో యథాక్రమం హృత్కణ్ఠతాలుగైరాచామన్తి । న తధిన్నో ష్ఠేన న విరలాఙ్గులిభిర్న తిష్ఠన్నైవ హసన్నాపి ఫేనబుద్బుదయుతమ్ । బ్రహ్మతీర్థేన త్రిః పిబేత్ ద్విః పరిమృజేత్ । బ్రాహ్మణస్య దక్షిణహస్తే పఞ్చతీర్థాని భవన్తి అఙ్గుష్ఠమూలే బ్రహ్మతీర్థం కనిష్ఠికాంగులిమూలే ప్రజాపతితీర్థం తర్జన్యఙ్గుష్ఠమధ్యమూలే పితృతీర్థమఙ్గుల్యగ్రే దేవతీర్థం మధ్యేఽగ్నితీర్థమిత్యేతాని తీర్థాని భవన్తి ౨

ప్రథమం యత్పిబతి తేన ఋగ్వేదం ప్రీణాతి ద్వితీయం యత్పిబతి తేన యజుర్వేదం ప్రాణాతి తృతీయం యత్పిబతి తేన సామవేదం ప్రీణాతి చతుర్థం యది పిబేత్తేనాథర్వవేదేతిహాసపురాణాని ప్రీణాతి యదఙ్గులిభ్యః స్రవతి తేన నాగయక్షకుబేరాః సర్వే వేదాః ప్రీణన్తి యత్పాదాభ్యుక్షణం పితరస్తేన ప్రీణన్తి యన్ముఖముపస్పృశత్యగ్ని స్తేన ప్రీణాతి యన్నాసికే ఉపస్పృశతి వాయుస్తేన ప్రీణాతి యచ్చక్షురుపస్పృశతి సూర్యస్తేన ప్రీణాతి యచ్ఛ్రోత్రముపస్పృశతి దిశస్తేన ప్రీణన్తి యన్నాభిముపస్పృశతి బ్రహ్మ తేన ప్రీణాతి యద్ధృదయముపస్పృశతి తేన పరమాత్మా ప్రీణాతి యచ్ఛిర ఉపస్పృశతి రుద్రస్తేన ప్రీణాతి యద్బాహూ ఉపస్పృశతి విష్ణుస్తేన ప్రీణాతి మధ్యమానామికయా ముఖం తర్జన్యఙ్గుష్ఠేన నాసికాం మధ్యమాఙ్గుష్ఠేన చక్షుషీ అనామికాఙ్గుష్ఠేన శ్రోత్రం కనిష్ఠికాఙ్గుష్ఠేన నాభిం హస్తేన హృదయమ్ సర్వాఙ్గులిభిః శిర ఇత్యసౌ సర్వదేవమయో బ్రాహ్మణో దేహినామిత్యాహ ఇత్యేవం శౌచవిధిం కృత్వా బ్రహ్మలోకే మహీయతే బ్రహ్మలోకే మహీయతే ఇత్యాహ భగవాన్ కాత్యాయనః

ఇతి కాత్యాయనకృతం పరిశిష్టశౌచసూత్రం సమాప్తమ్

అథాతో నిత్యస్నానం నద్యాదౌ మృద్గోమయకుశతిలసుమనస ఆహృత్యోదకాన్తం గత్వా శుచౌ దేశే స్థాప్య ప్రక్షాల్య పాణిపాదం కుశోపగ్రహో బద్ధశిఖీ యజ్ఞోపవీత్యాచమ్యోరుంహీతి

తోయమామన్త్ర్యావర్తయేద్యేతేశతమితి సుమిత్రియాన ఇత్యపోఽఞ్జలినాదాయ దుర్మిత్రియా ఇతి ద్వేష్యం ప్రతి నిషిఞ్చేత్కటిం బస్త్యూరూ జఙ్ఘే చరణౌ కరౌ మృదా త్రిస్త్రిః ప్రక్షాల్యాచమ్య నమస్యోదకమాలభేదఙ్గాని మృదేదం విష్ణురితి సూర్యాభిముఖో నిమజ్జోదాపో అస్మానితి స్నాత్వోదిదాభ్య ఇత్యున్మజ్య నిమజ్యోన్మజ్యాచమ్య గోమయేన విలిమ్పేన్మానస్తోక ఇతి తతోఽభిషిఞ్చేదిమమ్మే వరుణేతి చతసృభిర్మాప ఉదుత్తమ ముఞ్చన్త్వవభృథేత్యన్తే చైతన్నిమజ్యోన్మజ్యాచమ్య దర్భైః పావయేదాపో హి ష్ఠేతి తిసృభిరిదమాపో హవిష్మతీర్దేవీరాప ఇతి ద్వాభ్యామపోదేవాద్రుపదాదివ శన్నో దేవీరపాం రసమపోదేవీః పునన్తుమేతి నవభిశ్చిత్పతిర్మేత్యోఙ్కారేణ వ్యాహృతిభిర్గాయత్ర్యా చాదావన్తే చాన్తర్జలేఽఘమర్షణం త్రిరావర్త్తయేద్ ద్రుపదాదివాయఙ్గౌరితి వా

తృచం ప్రాణాయామం వా సశిరసమోమితి వా విష్ణోర్వా స్మరణమ్ ౧

ఉత్తీర్య ధౌతే వాససీ పరిధాయ మృదోరూకరౌ ప్రక్షాల్యాచమ్య త్రిరాయమ్యాసూన్ పుష్పాణ్యమ్బుమిశ్రాణ్యూర్ధ్వం క్షిప్త్వోర్ధ్వబాహుః సూర్యముదీక్షన్నుద్వయముదుత్యం చిత్రం తచ్చక్షురితి గాయత్ర్యా చ యథాశక్తి
విభ్రాడిత్యనువాకపురుషసూక్తశివసఙ్కల్పమణ్డలబ్రాహ్మణైరిత్యుపస్థాయ ప్రదక్షిణీకృత్య నమస్కృత్యోపవిశేత్ దర్భేషు దర్భపాణిః

స్వాధ్యాయం చ యథాశక్త్యాదావారభ్య వేదమ్ ౨

తతస్తర్పయేద్బ్రహ్మాణం పూర్వం విష్ణుం రుద్రం ప్రజాపతిం దేవాంశ్ఛన్దాంసి వేదానృషీన్ పురాణాచార్యాన్ గన్ధర్వానితరాచార్యాన్త్సంవత్సరమ్ చ సావయవం దేవీరప్సరసో దేవానుగాన్నాగాన్సాగరాన్పర్వతాన్సరితో మనుష్యాన్ యక్షాన్ రక్షాంసి పిశాచాన్త్సుపర్ణాన్ భూతాని పశూన్ వనస్పతీనోషధీర్భూతగ్రామశ్చతుర్విధస్తృప్యతామితి ఓంకారపూర్వం తతో నివీతీ మనుష్యాన్ । సనకం చ సనన్దనం తృతీయం చ సనాతనమ్ । కపిలమాసురిఞ్చైవ వోఢుం పఞ్చశిఖం తథా । తతోఽపసవ్యం తిలమిశ్రం కవ్యవాడనలం సోమం యమమర్యమణమగ్నిష్వాత్తాన్ సోమపా బర్హిషదో యమాంశ్చైకే । యమాయ ధర్మరాజాయ మృత్యవే చాన్తకాయ చ । వైవస్వతాయ కాలాయ సర్వభూతక్షయాయ చ । ఔదుమ్బరాయ దధ్నాయ నీలాయ పరమేష్ఠినే । వృకోదరాయ చిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ వై నమ ఇతి ఏకైకస్య తిలైర్మిశ్రాంస్త్రీంస్త్రీన్దద్యాజ్జలాఞ్జలీన్ । యావజ్జీవకృతం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి జీవత్పితృకోఽప్యేతానన్యాంశ్చేతర ఉదీరతామఙ్గిరస ఆయన్తున ఊర్జంవహన్తీ పితృభ్యో యేచేహ మధువ్వాతా ఇతి తృచఞ్జపన్ ప్రసిఞ్చేత్తృప్యధ్వమితి త్రిర్న మోవ ఇత్యుక్త్వా మాతామహానాం చైవం గురుశిష్యర్త్విగ్జ్ఞాతిబాన్ధవా న తర్పితా దేహాద్రుధిరం పిబన్తి వాసో నిష్పీడ్యాచమ్య బ్రాహ్మవైష్ణవరౌద్రసావిత్రమైత్రవారుణైస్తల్లిఙ్గైరర్చయేదదృశ్రం హంస

ఇత్యుపస్థాయ ప్రదక్షిణీకృత్య దిశశ్చ దేవతాశ్చ నమస్కృత్యోపవిశ్య బ్రహ్మాగ్నిపృథివ్యోషధివాగ్వాచస్పతివిష్ణుమహద్భ్యోఽద్భ్యోఽపాంపతయే వరుణాయ నమ ఇతి సర్వత్ర సంవర్చసేతి ముఖం విమృష్టే దేవాగాతువిద ఇతి విసర్జయేదేష

స్నానవిధిరేష స్నానవిధిః ౩

ఇతి శ్రీకాత్యాయనోక్తం త్రికణ్డికాసూత్రం సమాప్తమ్

శ్రాద్ధసూత్రమ్ అపరపక్షే శ్రాద్ధం కుర్వీతోర్ధ్వం వా చతుర్థ్యా యదహః సంపద్యేత తదహర్బ్రాహ్మణానామన్త్ర్య పూర్వేద్యుర్వా స్నాతకానేకే యతీన్ గృహస్థాన్ సాధూన్వా శ్రోత్రియాన్ వృద్ధాననవద్యాన్స్వకర్మస్థానభావేఽపి శిష్యాన్స్వాచారాన్ ద్విర్నగ్నశుక్లవిక్లిధశ్యావదన్తవిద్ధప్రజననవ్యాధితవ్యఙ్గిశ్విత్రికుష్ఠికునఖివర్జమనిన్ద్యేనామన్త్రితో నాపక్రామేదామన్త్రితో వాఽన్యదన్నం న ప్రతిగృహ్ణీయాత్స్నాతాఇుచ్చచీనాచాన్తాన్ప్రాఙ్ముఖానుపవేశ్య దైవే యుగ్మానయుగ్మాన్యథాశక్తి పిత్ర్యే ఏకైకస్యోదఙ్ముఖాన్ద్వౌ వా దైవే త్రీన్ పిత్ర్య ఏకైకముభయత్ర వా మాతామహానాఞ్చైవం తన్త్రమ్ వా వైశ్వదేవికమ్ । శ్రద్ధాన్వితః శ్రాద్ధంకుర్వీత శాకేనాపి నాపరపక్షమతిక్రామేన్మాసి మాసి వోశనమితి శ్రుతేరతదహః శుచిరక్రోధనోఽత్వరితోఽప్రమత్తః సత్యవాదీ స్యాదధ్వమైథునశ్రమస్వాధ్యాయాన్వర్జయేదావాహనాది వాగ్యత ఓపోస్పర్శనాదామన్త్రితాశ్చైవమ్ ౧

దైవపూర్వం శ్రాద్ధం పిణ్డపితృయజ్ఞవదుపచారః పిత్ర్యే ద్విగుణాస్తు దర్భాః పవిత్రపాణిర్దద్యాదాసీనః సర్వత్ర ప్రశ్నేషు పఙ్క్త్యమూర్ధన్యం పృచ్ఛతి సర్వాన్వాసనేషు దర్భానాస్తీర్య విశ్వాన్దేవానావాహయిష్య ఇతి పృచ్ఛత్యావాహయేత్యనుజ్ఞాతో విశ్వేదేవాస ఆగతేత్యనయాఽఽవాహ్యావకీర్య విశ్వేదేవాః శృణుతేమమితి జపిత్వా పితౄనావాహయిష్య ఇతి పృచ్ఛత్యావాహయేత్యనుజ్ఞాత ఉశన్తస్త్వేత్యనయాఽఽవాహ్యావకీర్యాయన్తు న ఇతి జపిత్వా యజ్ఞియవృక్షచమసేషు పవిత్రాన్తర్హితేష్వేకైకస్మిన్నప ఆసిఇ్చతి శన్నోదేవీరిత్యేకైకస్మిన్నేవ తిలానావపతి తిలోఽసి సోమదైవత్యో గోసవో దేవనిర్మితః । ప్రత్నమద్భిః పృక్తః స్వధయా పితౄంల్లోకాన్ ప్రీణాహి నః స్వాహేతి సౌవర్ణరాజతౌదుమ్బరఖఙ్గమణిమయానాం పాత్రాణామన్యతమేషు యాని వా విద్యన్తే పత్రపుటేషు వైకైకస్యైకైకేన దదాతి సపవిత్రేషు హస్తేషు యా దివ్యా ఆపః పయసా సంబభూవుర్యా ఆన్తరిక్షా ఉత పార్థివీర్యాః । హిరణ్యవర్ణా యజ్ఞియాస్తా న ఆపః శివాః శంస్యోనాః సుహవా భవన్త్విత్యసావేషతేఽర్ఘ ఇతి ప్రథమే పాత్రే సంస్రవాన్త్సమవనీయ పితృభ్యః స్థానమసీతి న్యుబ్జం పాత్రం నిదధాత్యత్ర గన్ధపుష్పధూపదీపవాససాం చ ప్రదానమ్ ౨

ఉద్ధృత్య ఘృతాక్తమన్నం పృచ్ఛత్యగ్నౌ కరిష్య ఇతి కురుష్వేత్యనుజ్ఞాతః పిణ్డపితృయజ్ఞవద్ధుత్వా హుతశేషం దత్వా పాత్రమాలభ్య జపతి పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రాహ్మణస్య ముఖే అమృతే అమృతం జుహోమి స్వాహేతి వైష్ణవ్యర్చా యజుషా వాఽఙ్గుష్ఠమన్నేఽవగాహ్యాపహతా ఇతి తిలాన్ప్రకీర్యోష్ణం స్విష్టమన్నం దద్యాచ్ఛక్త్యా వాశ్నత్సు జపేద్వ్యాహృతిపూర్వాం గాయత్రీం సప్రణవాం సకృత్త్రిర్వా రాక్షోఘ్నీః పిత్ర్యమన్త్రాన్పురుషసూక్తమప్రతిరథమన్యాని చ పవిత్రాణి తృప్తాన్ జ్ఞాత్వాఽన్నం ప్రకీర్య సకృత్సకృదపో దత్వా పూర్వవద్గాయత్రీం జపిత్వా మధుమతీర్మధుమధ్వితి చ తృప్తాః స్థేతి పృచ్ఛతి తృప్తాః స్మ ఇత్యనుజ్ఞాతః శేషమన్నమనుజ్ఞాప్య సర్వమన్నమేకతోద్ధృత్యోచ్ఛిష్టసమీపే దర్భేషు త్రీంస్త్రీన్ పిణ్డానవనేజ్య దద్యాదాచాన్తేష్విత్యేక ఆచాన్తేషూదకం పుష్పాణ్యక్షతానక్షయ్యోదకం చ దద్యాదఘోరాః పితరః సన్తు సన్త్విత్యుక్తే గోత్రం నో వర్ధతాం వర్ధతామిత్యుక్తే దాతారో నోఽభివర్ధన్తాం వేదాః సన్తతిరేవ చ । శ్రద్ధా చ నో మావ్యగమద్బహుధేయం చ నోఽస్త్విత్యాశిషః ప్రతిగృహ్య స్వధావాచనీయాన్త్సపవిత్రాన్ కుశానాస్తీర్య స్వధాం వాచయిష్య ఇతి పృచ్ఛతి వాచ్యతామిత్యనుజ్ఞాతః పితృభ్యః పితామహేభ్యః ప్రపితామహేభ్యో మాతామహేభ్యః ప్రమాతామహేభ్యో వృద్ధప్రమాతామహేభ్యశ్చ స్వధోచ్యతామిత్యస్తు స్వధేత్యుచ్యమానే స్వధావాచనీయేష్వపో నిషిఞ్చతి ఊర్జమిత్యుత్తానం పాత్రం కృత్వా యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాద్ బ్రాహ్మణేభ్యో విశ్వేదేవాః ప్రీయన్తామితి దైవే వాచయిత్వా వాజేవాజేవతేతి విసృజ్యామావాజస్యేత్యనువ్రజ్య

ప్రదక్షిణీకృత్యోపవిశేత్ ౩

అథైకోద్దిష్టమేకోఽర్ఘ ఏకం పవిత్రమేకః పిణ్డో నావాహనం నాగ్నౌకరణం నాత్ర విశ్వేదేవాః స్వదితమితి తృప్తిప్రశ్నః । సుస్వదితమితీతరే బ్రూయురుపతిష్ఠతామిత్యక్షయ్యస్థానేఽభిరమ్యతామితి విసర్గోఽభిరతాః స్మ ఇతీతరే ౪

తతః సంవత్సరే పూర్ణే త్రిపక్షే ద్వాదశాహే వా యదహర్వా వృద్ధిరాపద్యేత చత్వారి పాత్రాణి సతిలగన్ధోదకాని పూరయిత్వా త్రీణి పితౄణామేకం ప్రేతస్య । ప్రేతపాత్రం పితృపాత్రేష్వాసిఞ్చతి యే సమానా ఇతి ద్వాభ్యామ్ । ఏతేనైవ పిణ్డో వ్యాఖ్యాతః । అత ఊర్ధ్వం సంవత్సరే సంవత్సరే ప్రేతాయాన్నం దద్యాత్ యస్మిన్నహని ప్రేతః స్యాత్ ౫

ఆభ్యుదయికే ప్రదక్షిణముపచారః పూర్వాహ్ణే పిత్ర్యమన్త్రవర్జం జప ఋజవో దర్భా యవైస్తిలార్థాః సంపన్నమితి తృప్తిప్రశ్నః సుసంపన్నమితీతరే బ్రూయుర్దధిబదరాక్షతమిశ్రాః

పిణ్డా నాన్దీముఖాన్ పితౄనావాహయిష్య ఇతి పృచ్ఛత్యావాహయేత్యనుజ్ఞాతో నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామిత్యక్షయ్యస్థానే నాన్దీముఖాన్ పితౄన్వాచయిష్య ఇతి పృచ్ఛతి వాచ్యతామిత్యనుజ్ఞాతో నాన్దీముఖాః పితరః పితామహాః ప్రపితామహా మాతామహాః ప్రమాతామహా వృద్ధప్రమాతామహాశ్చ ప్రీయన్తామితి న స్వధాం ప్రయుఞ్జీత

యుగ్మానాశయేదత్ర ౬

అథ తృప్తిర్గ్రామ్యాభిరోషధీభిర్మాసం తృప్తిస్తదభావ ఆరణ్యాభిర్మూలఫలైరోషధీభిర్వా సహాన్నేనోత్తరాస్తర్పయన్తి ఛాగోస్రమేషానాలభ్య క్రీత్వా లబ్ధ్వా వా న స్వయంమృతానాహృత్య పచేన్మాసద్వయం తు మత్స్యైర్మాసత్రయం తు హారిణేన చతురఽఔరభ్రేణ పఞ్చ శాకునేన షట్ ఛాగేన సప్త కౌర్మేణాష్టౌ వారాహేణ నవ మేషమాంసేన దశ మాహిషేణైకాదశ పార్షతేన సంవత్సరం తు గవ్యేన పయసా పాయసేన వా వార్ధ్రీణసమాంసేన ద్వాదశ వర్షాణి ౭

అథాక్షయ్యతృప్తిః ఖడ్గమాంసం కాలశాకం లోహచ్ఛాగమాంసం మధు మహాశల్కో వర్షాసు మఘాశ్రాద్ధంహస్తిచ్ఛాయాయాఞ్చ మన్త్రాధ్యాయినః పూతాః శాఖాధ్యాయీ షడఙ్గవిజ్జ్యేష్ఠసామగో గాయత్రీసారమాత్రోఽపి పఞ్చాగ్నిః స్నాతకస్త్రిణాచికేతస్త్రిమధుస్త్రిసుపర్ణీ ద్రోణపాఠకో బ్రహ్మోఢాపుత్రో వాగీశ్వరో యాజ్ఞికశ్చ నియోజ్యా అభావేఽప్యేకం వేదవిదం పఙ్క్తిమూర్ధని నియుఞ్జ్యాత్ ఆసహస్రాత్పఙ్క్తిం పునాతీతి వచనాత్ ౮

అథ కామ్యాని భవన్తి స్త్రియోఽప్రతిరూపాః ప్రతిపది ద్వితీయాయాం స్త్రీజన్మాశ్వాస్తృతీయాయాం చతుర్థ్యాం క్షుద్రపశవః పుత్రాః పఞ్చమ్యాం ద్యూతర్ద్ధిః షష్ఠ్యాం కృషిః సప్తమ్యాం వాణిజ్యమష్టమ్యామేకశఫం నవమ్యాం దశమ్యాం గావః పరిచారకా ఏకాదశ్యాం ధనధాన్యాని ద్వాదశ్యాం కుప్యం హిరణ్యం జ్ఞాతిశ్రైష్ఠ్యం చ త్రయోదశ్యాం యువానస్తత్ర మ్రియన్తే

శస్త్రహతస్య చతుర్దశ్యామమావాస్యాయాం సర్వమిత్యమావాస్యాయాం సర్వమితి ౧

భోజనసూత్రమ్ వన్దే శ్రీదక్షిణామూర్తిం సచ్చిదానన్దవిగ్రహమ్ । సర్వార్థానాం ప్రదాతారం శివాదేహార్ధధారిణమ్ ౧

అథాతః శ్రుతిస్మృతీరనుసృత్య భోజనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః । ఆచాన్తో ధృతోత్తరీయవస్త్రో ధృతశ్రీఖణ్డగన్ధపుణ్డ్రో భోజనశాలామాగత్య గోమయేనోపలిప్య శుచౌ దేశే విహితపీఠాధిష్ఠితో నిత్యం ప్రాఙ్ముఖో న దక్షిణాముఖో న ప్రత్యఙ్ముఖో న విదిఙ్ముఖః । శ్రీకామశ్చేత్ప్రత్యఙ్ముఖః సత్యకామశ్చేదుదఙ్ముఖో యశస్కామశ్చేద్దక్షిణాముఖో జీవన్మాతృకవర్జం హస్తపాదాస్యేషు పఞ్చస్వార్ద్రో నీవారచూర్ణైర్గోమృదా భస్మనోదకేన వా మణ్డలం కుర్యాత్ । చతుష్కోణం బ్రాహ్మణస్య త్రికోణం క్షత్రియస్య మణ్డలాకృతి వైశ్యస్యాభ్యుక్షణం శూద్రస్య యథా చక్రాయుధో విష్ణుస్త్రైలోక్యం పరిరక్షతి । ఏవం మణ్డలభస్మైతత్సర్వభూతాని రక్షత్వితి । తత్ర భూమౌ నిహితపాత్రేఽన్నే పరివిష్టే పితున్నుస్తోషమిత్యన్నం స్తుత్వా మానస్తోకే నమోవః కిరికేభ్యో నమః శంభవాయేత్యభిమన్త్ర్య ప్రోక్షయేత్ సత్యంత్వర్తేన పరిషిఞ్చామీతి ప్రాతరృతం త్వా సత్యేన పరిషిఞ్చామీతి సాయమ్ । తేజోఽసి శుక్రమస్యమృతమసీతి యజుషాఽన్నమభిమృశ్యాగ్నిరస్మీత్యాత్మానమగ్నిం ధ్యాత్వా భూపతయే భువనపతయే భూతానాం పతయ ఇతి చిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ సర్వేభ్యో భూతేభ్యో నమ ఇతి దివా ప్రణవాదికైః స్వాహానమోన్తైర్మన్త్రైః ప్రతిమన్త్రం బలీన్ హరేత్ అన్తశ్చరసి భూతేషు గుహాయాం విశ్వతోముఖః । త్వం బ్రహ్మ త్వం యజ్ఞస్త్వం వషట్కారస్త్వమఓంకరస్త్వం విష్ణోః పరమం పదమ్ । అమృతోపస్తరణమసి స్వాహేతి విష్ణుమన్త్రమభిధ్యాయన్నాచమ్యాన్నమమృతం ధ్యాయన్ మౌనీ హస్తచాపల్యాదిరహితో ముఖే పఞ్చ ప్రాణాహుతీర్జుహోతి ౧

ప్రాణాయ స్వాహాఽపానాయ స్వాహా వ్యానాయ స్వాహా సమానాయ స్వాహోదానాయ స్వాహేతి క్రమం యాజ్ఞవల్క్యో మన్యత ఉదానాయ స్వాహేతి శౌనకబౌధాయనౌ । యాజ్ఞవల్క్యోదితక్రమో వాజసనేయినామ్ । దన్తైర్నోపస్పృశేత్ । జిహ్వయా గ్రసేదఙ్గుష్ఠప్రదేశినీమధ్యమాభిః ప్రథమామఙ్గుష్ఠమధ్యమానామికాభిర్ద్వితీయామఙ్గుష్ఠానామికాకనిష్ఠికాభిస్తృతీయాం కనిష్ఠికాతర్జన్యఙ్గుష్ఠైశ్చతుర్థీం సర్వాభిరఙ్గులీభిః సాఙ్గుష్ఠాభిః పఞ్చమీమ్ । అఙ్గుష్ఠానామికాగ్రాహ్యేన్నే నైతా ఆహుతయ ఇతి హారీతవ్యాఖ్యాతారః । సర్వాభిరేతా ఇతి బౌధాయనః । మౌనం త్యక్త్వా ప్రాగ్ద్రవరూపమశ్నీయాన్మధ్యే కఠినమన్తే పునర్ద్రవాశీ స్యాన్మధురం పూర్వం లవణామ్లౌ మధ్యే కటుతిక్తాదికాన్ పశ్చాద్యథాసుఖం భుఞ్జీత భుఞ్జానో వామహస్తేనాన్నం న స్పృశేన్న పాదౌ న శిరో న బస్తి న పరాభోజనం స్పృశేదేవం యథారుచి భుక్త్వా భుక్తశేషమన్నమాదాయ మద్భుక్తోచ్ఛిష్టశేషం యే భుఞ్జతే పితరోఽధమాః । తేషామన్నం మయా దత్తమక్షయ్యముపతిష్ఠతు ఇతి పితృతీర్థేన దత్త్వాఽమృతాపిధానమసి స్వాహేతి హస్తగృహీతానామపామర్ధం పీత్వాఽర్ధం భూమౌ నిక్షిపేత్ । రౌరవే పూయనిలయే పద్మార్బుదనివాసినామ్ । అర్థినాం సర్వభూతానామక్షయ్యముపతిష్ఠత్వితి తస్మాద్దేశాదపసృత్య గణ్డూషశలాకాదిభిస్తర్జనీవర్జమాస్యం శోధయేత్ ౨

న భార్యాదర్శనేఽశ్నీయాన్న భార్యయా సహ న సంధ్యయోర్న మధ్యాహ్నే నార్ధరాత్రే నాయజ్ఞోపవీతీ నాఽఽర్ద్రశిరా నాద్రవాసా నైకవాసా న శయానో న తామ్రభాజనే న భిన్నే న రాజతసౌవర్ణశఙ్ఖస్ఫాటికకాంస్యభాజనవర్జం న లౌహే న మృన్మయే న సంధిసంస్థితే న భువి

న పాణౌ న సర్వభోజీ స్యాత్కించిద్భోజ్యం పరిత్యజేదన్యత్ర ఘృతపాయసదధిసక్తుపలలమధుభ్యః సాధ్వాచాన్తో దక్షిణపాదాఙ్గుష్ఠే పాణిం నిఃస్రావయేదఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషో అఙ్గుష్ఠం చ సమాశ్రితః । ఈశః సర్వస్య జగతః ప్రభుః ప్రీణాతు విశ్వభుగితి శ్వాత్రాః పీతా ఇతి నాభిమాలభేత అమృతా ఇత్యతః ప్రాగగస్త్యం వైనతేయం చ శనిం చ వడవానలమ్ । ఆహారపరిణామార్థం స్మరేద్భీమం చ పఞ్చమమిత్యుదరమాలభ్య శర్యాతిం చ సుకన్యాం చ చ్యవనం శక్రమశ్వినౌ । భోజనాన్తే స్మరేన్నిత్యం తస్య చక్షుర్న హీయత ఇతి స్మృత్వా ముఖశుద్ధిం కుర్యాన్నమో భగవతే వాజసనేయాయ

యాజ్ఞవల్క్యాయ నమో భగవతే వాజసనేయాయ యాజ్ఞవల్క్యాయ ౩

అథ శ్రీః

యోగీశ్వరద్వాదశనామాని

వన్దేఽహం మఙ్గలాత్మానం భాస్వన్తం వేదవిగ్రహమ్

యాజ్ఞవల్క్యం మునిశ్రేష్ఠం జిష్ణుం హరిహరప్రభమ్ ౧

జితేన్ద్రియం జితక్రోధం సదా ధ్యానపరాయణమ్

ఆనన్దనిలయం వన్దే యోగానన్దం మునీశ్వరమ్ ౨

ఏవం ద్వాదశ నామాని త్రిసంధ్యం యః పఠేన్నరః

యోగీశ్వరప్రసాదేన విద్యావాన్ధనవాన్ భవేత్ ౩

బౌధాయనః గృహ్య-సూత్రమ్

అథ ప్రథమప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

యథో ఏతద్హుతః ప్రహుత ఆహుతశ్శూలగవో బలిహరణం ప్రత్యవరోహణమష్టకాహోమ ఇతి సప్త పాకయజ్ఞసంస్థా ఇతి ౧

తా అను వ్యాఖ్యాస్యామః ౨

తత్ర యద్ధూయతే స హుతో యథైతద్వివాహస్సీమన్తోన్నయనం చేతి ౩

తత్ర హి హూయత ఏవ ౪

అథ యద్ధుత్వా దీయతే స ప్రహుతో యథైతజ్జాతకర్మ చౌలం చేతి ౫

తత్ర హి హుత్వా దీయత ఏవ ౬

అథ యుద్ధుత్వా దత్వా చాదీయతే స ఆహుతః యథైతదుపనయనం సమావర్తనం చేతి ౭

తత్ర హి హుత్వా దత్వా చాదీయతే ౮

అథ యచ్చూలేషూపనీయ గవ్యాని శ్రపయన్తి స శూలగవః ౯

అథ యత్ గృహ్యేభ్యో దేవతాభ్యోఽన్నం సన్ప్రక్రిరన్తి తత్ బలిహరణమ్ ౧౦

అథ యదృతో ఋతుం ప్రత్యవరోహన్తి తత్ ప్రత్యవరోహణమ్ ౧౧

అథ యదేకాష్టకాయామన్నం క్రియతే సోఽష్టకాహోమ ఇతి ౧౨

వివాహం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧౩

ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ వరాన్ ప్రహిణోతి ప్రసుగ్మన్తా ధియసానస్య సక్షణి వరేభిర్వరాఽభిషుప్రసీదత । అస్మాకమిన్ద్ర ఉభయం జుజోషతి యత్సౌమ్యస్యాన్ధసో బుబోధతి ఇతి ౧౪

యతోఽనుమన్త్రయతే అనృక్షరా ఋజవస్సన్తు పన్థా యేభిస్సఖాయో యన్తి నో వరేయమ్ । సమర్యమా సమ్భగో నో నినీయాత్సఞ్జాస్పత్యఽసుయమమస్తు దేవాః ఇతి ౧౫

అథ యది దక్షిణాభిస్సహ దత్తా స్యాన్నాత్ర వరాన్ ప్రహిణుయాత్ ౧౬

తాం ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ప్రజాపతిస్త్రియాం యశః ఇత్యేతాభిష్షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౧౭

సర్వే మాసా వివాహస్య ౧౮

శుచితపస్తపస్యవర్జమిత్యేకే ౧౯

రోహిణీ మృగశీర్షముత్తరే ఫల్గునీ స్వాతీతి వివాహస్య నక్షత్రాణి ౨౦

పునర్వసూ తిష్యో హస్తశ్శ్రోణా రేవతీత్యన్యేషాం భూతికర్మణామ్ ౨౧

యాని చాన్యాని పుణ్యోక్తాని నక్షత్రాణి తేషు పూర్వేద్యురేవర్ద్ధిపూర్తేషు యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ౨౨

ప్రదక్షిణముపచారః ౨౩ పుష్పఫలాక్షతమిశ్రైర్యవైస్తిలార్థముపలిప్యాం దధ్యోదనం సమ్ప్రకీర్య దక్షిణం జానుం భూమౌ నిధాయ సవ్యముద్ధృత్య ఇడా దేవహూః ఇతి జపిత్వా నాన్దీముఖాః పితరః ప్రియన్తామ్ ఇతి వాచయిత్వా అద్య వివాహః ఇతి బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య

పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇత్యోఙ్కారపూర్వం త్రిస్త్రిరేకైకామాశిషో వాచయిత్వా స్నాతోఽహతవాసో గన్ధానులిప్తస్స్రగ్వీ భుక్తవాన్ ప్రతోదపాణిరపదాతిర్గత్వా వధూజ్ఞాతిభిరతిథివదర్చితస్స్నాతామహతవాససాం గన్ధానులిప్తాం స్రగ్విణీం భుక్తవతీమిషుహస్తాం దత్తాం వధూం సమీక్షతే అభ్రాతృఘ్నీం వరుణాపతిఘ్నీం బృహస్పతే । ఇన్ద్రాపుత్రఘ్నీం లక్ష్మ్యం తామస్యై సవితస్సువ ఇతి ౨౪

తయేక్ష్యమాణో జపతి అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి శివా పతిభ్యస్సుమనాస్సువర్చాః । జీవసూర్దేవకామా స్యోనా శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే ఇతి ౨౫

అథైనామన్తరేణ భ్రుముఖే దర్భేణ సమ్మార్ష్టి ఇదమహం యా త్వయి పతిఘ్న్యలక్ష్మీస్తాం నిర్దిశామి ఇతి ౨౬

దర్భం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్యాథైనాం దక్షిణే హస్తే గృహ్ణాతి మిత్రోఽసి ఇతి ౨౭

అథైనాం దేవయజనముదానయతి ఏకమిషే విష్ణుస్త్వాఽన్వేతు । ద్వే ఊర్జే విష్ణుస్త్వాఽన్వేతు । త్రీణి వ్రతాయ విష్ణుస్త్వాఽన్వేతు । చత్వారి మాయోభవాయ విష్ణుస్త్వాఽన్వేతు । పఞ్చ పశుభ్యో విష్ణుస్త్వాఽన్వేతు । షడాయస్పోషాయ విష్ణుస్త్వాఽన్వేతు । సప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణుస్త్వాఽన్వేతు ఇతి ౨౮

సప్తమం పదముపసఙ్గృహ్య జపతి సఖాయస్సప్తపదా ఉభూమ సఖ్యం తే గమేయం సఖ్యాత్తే మా యోషం సఖ్యాన్మే మా యోష్ఠాః ఇతి

అథ ప్రథమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఆవేద్యార్ఘ్యం కుర్యాత్ ౧

మధ్యేఽగారస్యోదీచీనప్రతిషేవణా ఏరకా ఉపస్తృణాతి ౨

తాస్వహతాని బహుగుణాన్యుత్తరదశాని వాసాంస్యాస్తీర్య తేష్వృత్విజః ప్రాఙ్ముఖా ఉపవిశన్తి ౩

ఉత్తరపూర్వే దేశేఽగారస్య ప్రాక్కూలాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వర్ఘ్యద్రవ్యాణి సంసాదయతి ౪

యావన్త ఋత్విజస్తావన్తి కాంస్యాని పాత్రాణి సాపిధానాని తావతః కూర్చాన్ ౫

ద్వావన్యౌ పరిగ్రహణీయౌ కూర్చౌ ౬

దధి మధు ఘృతమాపః పయో వస్త్రయుగాని కుణ్డలయుగాని ౭

యస్యై గోః పయశ్చమసః స్రగలఙ్కరణీయం చేతి ౮

పవిత్రే కృత్వా తూష్ణీం సంస్కృతాభిరద్భిరుత్తానాని పాత్రాణి కృత్వా ప్రోక్ష్య కూర్చే కాంస్యం నిధాయ తిరఃపవిత్రం మధ్వానయతి ౯

దధి పయో వా ద్వితీయం స ద్వివృత్ ౧౦

ఘృతం తృతీయం స త్రివృత్ ౧౧

యద్ద్వితీయం తచ్చతుర్థం స చతుర్వృత్ ౧౨

ఆపః పఞ్చమీస్స పాఙ్క్తః ౧౩

వర్షీయసా తేజోమయేనాపిధాయ నానాపురుషా అర్ఘ్యద్రవ్యాణ్యాదదతే అన్వగనుసంవ్రజతా ౧౪ కూర్చః ఇతి కూర్చం ప్రాహ ౧౫

తత్ సుకూర్చః ఇతీతరః ప్రతిగృహ్ణాతి ౧౬

తం ప్రదక్షిణం పర్యస్యోదగావృత్త ఉపవిశతి ౧౭

పురస్తాద్వన్న ప్రత్యఞ్చముపోహతే రాష్ట్రభృదస్యాచార్యాసన్దీ మా త్వద్యోషమ్ ఇతి ౧౮

అథాస్మా ఉదపాత్రమాదాయ కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్య పాద్యా ఆప ఇతి ప్రాహ ౧౯

తా అభిమన్త్రయతే ఆపః పాదావనేజానీర్ద్విషన్తం నాశయన్తు మే । అస్మిన్ కులే బ్రహ్మవర్చస్యసాని ఇతి ౨౦

దక్షిణం పాదం పూర్వం బ్రాహ్మణాయ ప్రసారయతి । స్వయం శూద్రాయ ౨౧

స్త్రీ ప్రక్షాలయతి పుమానభిషిఞ్చతి । విపరీతమిత్యేకే ౨౨

నియమాత్ పత్నీ యజమానౌ జఙ్ఘే ధావయతః ౨౩

అవనేక్తుః పాణీ సమ్మృశతి మయి మహో మయి భగో మయి భర్గో మయి యశః ఇతి ౨౪

అథాప ఉపస్పృశ్య మయీన్ద్రియం వీర్యమ్ ఇత్యురఃప్రత్యాత్మానం ప్రత్యభిమృశతే ౨౫

అపో వ్రీహిభిర్యవైర్వా సముదాయుత్య తథైవ కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్యార్ఘణీయా ఆప ఇతి ప్రాహ ౨౬

తా అభిమన్త్రయే ఆమ ఆగాద్వర్చసా యశమా సంసృజ పయసా తేజసా చ । తం మా ప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం పశూనామ్ ఇతి ౨౭ ఏకదేశమఞ్జలాబానీయమానమనుమన్త్రయే విరాజోఽసి విరాజో దోహమశీయ । మమ పద్యాయ విరాజ ఇతి ౨౮

అతిశిష్టాః పరాచీర్నినీయమానా అనుమన్త్రయే సముద్రం వః ప్రహిణోమ్యక్షితాః స్వాం యోనిమపి గచ్ఛత । అచ్ఛిద్రః ప్రజయా భూయాసం మా పరాసోచి మత్పయః ఇతి ౨౯

అథ తత్రైవ కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్యోపస్తరణీయా ఆప ఇతి ప్రాహ ౩౦

తా పిబతి అమృతోపస్తరణమసి ఇతి ౩౧

త్రిరాచమేత్ త్రిః పరిమృజేత్ । ద్విరత్యేకే ౩౨

ఆచాన్తాయాపావృత్తాయ తథైవ కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్యార్ఘ్య ఇతి ప్రాహ మధుపర్క ఇతి వా ౩౩

మధుపర్కం ప్రోక్తమనుమన్త్రయతే త్రయ్యై విద్యాయై యశోఽసి యశసో యశోఽసి బ్రహ్మణో దీప్తిరసి । తం మా ప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం పశూనామ్ ఇతి ౩౪

తముభాభ్యాం హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణాతి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణామి ఇతి ౩౫

తస్మింశ్చిత్ కిఞ్చిదాపతితం స్యాత్తదఙ్గుష్ఠేన చ మహానామ్న్యా చోపసఙ్గృహ్యేమాం దిశం నిరస్యతి నేష్టావృద్ధిం కృన్తామి యా తే ఘోరా తనూః । తయా తమావిశ యోస్మాన్ ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మః ఇతి ౩౬

అథాప ఉపస్పృశ్య సర్వాభిరఙ్గులీభిస్సముదాయుత్య ప్రాశ్నాతి యన్మధునో మధవ్యం పరమమన్నాద్యం వీర్యమ్ । తేనాహ మధునో మధవ్యేన పరమేణాన్నాద్యేన వీర్యేణ పరమోఽన్నాదో మధవ్యోఽసాని ఇతి ౩౭

త్రిః ప్రాశ్య త్రిరనుపిబేచ్ఛేషం చ కుర్యాత్ ౩౮

య ఆత్మనః శ్రేయాంసమిచ్ఛేత్తస్మై శేషం దద్యాదితి ౩౯

ఆచాన్తాయాపావృత్తాయ తథైవ కూర్చాభ్యాం పరిగృహ్యాపిధానీయా ఆప ఇతి ప్రాహ ౪౦

తాః పిబతి అమృతాపిధానమసి ఇతి ౪౧

త్రిరాచామేత్ త్రిః పరిమృజేత్ । ద్విరిత్యేకే ౪౨

ఆచాన్తాయాపావృత్తాయ గౌరితి గాం ప్రాహ ౪౩

తామనుమన్త్రయతే గౌరస్యపహతపాప్మాఽప పాప్మానం నుద మమ చాముష్య చ ఇత్యుపవేత్తుర్నామ గృహ్ణాతి ౪౪

నానా మహర్త్విగ్భ్యో గాః ప్రాహ ౪౫

ఏకాం హోతృకేభ్యః ౪౬

సర్వేభ్యో వైకామవిభవత్వాత్ ౪౭

యః ప్రాహ తస్మా ఉపాకరోత్యేకదేశం వపాయ జుహోతి అగ్నిః ప్రథమః ప్రాశ్నాతు స హి వేద యథా హవిః । శివా అస్మభ్యమోషధీః కృణోతు విశ్వచర్షణిః ఇతి ౪౮ ఏకదేశముపహరతి తత్

ప్రాశ్నాతి అగ్నిః ప్రథమః ప్రాశ్నాతు స హి వేద యథా హవిః । అరిష్టమస్మాకం కృణోత్వసౌ బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణేషు ఇతి । అథ యదుత్స్రక్ష్యన్ భవతి తామనుమన్త్రయతే గౌర్ధేనుభవ్యా మాతా రుద్రాణాం దుహితా వసూనాం స్వసాఽఽదిత్యానామమృతస్య నాభిః । ప్రణువోచం చికితుషే జనాయ మా గామనాగామదితిం వధిష్ట । పిబతూదకం తృణాన్యత్తు । ఓముత్సృజత ఇతి ౫౦ తస్యాముత్సృష్టాయాం మేషమజం వాఽఽలభతే ౫౧

ఆరణ్యేన వా మాంసేన ౫౨

న త్వేవామాంసోఽర్ఘ్యస్స్యాత్ ౫౩

అశక్తౌ పిష్టాన్నం సంసిద్ధ్యేత్ ౫౪

సిద్ధే భూతమ్ ఇతి ప్రాహ ౫౫

తత్ సుభూతమ్ ఇతి ఇతరః ప్రత్యాహ ౫౬

తదభిమన్త్రయతే భూతం సుభూతం సా విరాట్ తన్మా క్షాయి తన్మేఽశీయ తన్మ ఊర్జం వా ఓం కల్పయత ఇతి ౫౭

చతురో నానాగోత్రాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయతేత్యేవ బ్రూయాత్ ౫౮

తేషు భుక్తవత్స్వన్నమస్మా ఉపహరతి ౫౯ తత్ప్రాశ్నాతి విరాడసి విరాడన్నం విరాడ్విరాజో మయి ధేహి ఇతి ౬౦

భుక్తవద్భ్యో వస్త్రయుగాని కుణ్డలయుగాని యస్మై గోః పయశ్చమసః స్రగలఙ్కరణీయమితి చ దద్యాత్ । ఏకధనం షష్ఠౌహీం దద్యాదిత్యేకే ౬౧ ప్రాఙ్మధుపర్కాదలఙ్కరణమేకే సమామనన్తి ౬౨ మహయేదృత్విజమాచార్య చాత్మానం వా ఏష మహయతి యస్సమృత్విజమాచార్యం చ మహయత్యేవమేవంవ్రతా వా ఆత్యన్తికాస్స్యుః పతితోఽననూచాన ఇతి నిమిత్తాని ౬౩

వరణేఽగ్న్యాధేయప్రభృతిషు చైషామృత్విజం స్మరేత్ ౬౪

తత్రైతే అర్ఘ్యా ఋత్విక్ శ్వశురః పితృవ్యో మాతుల ఆచార్యో రాజా వా స్నాతకః ప్రియో వరోఽతిథిరితి ౬౫

సంవత్సరపర్యాగతేభ్య ఏతేభ్య ఏవం కుర్యాత్ వివాహే వరాయ ౬౬

అథర్త్విగ్భ్యః కర్మణి కర్మణి దదాతి ౬౭

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ శుచౌ సమే దేశే అగ్న్యాయతనదేశం శకలేన త్రిః ప్రాచీనముల్లిఖేత్ త్రిరుదీచీనమ్ ౧

అథాద్భిరభ్యుక్ష్య శకలం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్య యాజ్ఞికాత్కాష్ఠాదగ్నిం మథిత్వా శ్రోత్రియాగారాద్వాఽఽహృత్య వ్యాహృతిభిర్నిరుప్యోపసమాధాయోపదిష్ఠతే ౨

జుష్టో దమూనా అతిథిదుర్గేణ ఇమం నో యజ్ఞముపయా హి విద్రాన్ I విశ్వా అగ్నేఽభియుజో విహత్య శత్రూయతామాభరా భోజనాని ఇతి ౩

అథైనం ప్రదాక్షిణమగ్నిం పరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య ప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం పరిస్తృణాతి ౪

అపి వోదగగ్రాః పశ్చాచ్చ పురస్తాచ్చ భవన్తి ౫ దక్షిణానుత్తరానుత్తరానధరాన్యది ప్రాగుదగగ్రాః ౬

ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు ద్వన్ద్వం న్యచ్చి పాత్రాణి సంసాదయతి దేవసంయుక్తాన్యేకైకశః పిత్రుసంయుక్తాని సకృదేవ మనుష్యసంయుక్తాని ౭ యత్సహ సర్వాణి మానుషాణి ఇత్యేతస్మాద్బ్రాహ్మణాత్ ౮

పవిత్రే కృత్వా తూష్ణీం సంస్కృతాభిరద్భిరుత్తానాని పాత్రాణి కృత్వా ప్రోక్ష్య విస్రస్యేధ్మం త్రిస్సర్వాభిః ప్రోక్షతి ౯

దర్భేషు దక్షిణతో బ్రాహ్మణ ఉపవిశతి ఉతరత ఉదపాత్రమ్ ౧౦

అథ తిరఃపవిత్రమాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరుప్యోదీచోఽఙ్గారాఽన్నిరూహ్య యన్తాన్కృత్వా తేష్వధిశ్రిత్యాభిద్యోతనేనాభిద్యోత్య ద్వే దర్భాగ్రే ప్రచ్ఛిద్య ప్రక్షాల్య ప్రత్యస్య పునరభిద్యోత్య త్రిః పర్యగ్నికృత్వా వర్త్మ కుర్వన్నుదగుద్వాస్య ప్రత్యూహ్యాఙ్గారాన్ బర్హిరాస్తీర్య అథైనదుదీచీనాగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహారం త్రిరుత్పూయ విస్రస్య పవిత్రేఽద్భిస్సంస్పృశ్యాగ్నావనుప్రహరతి ౧౧

అథ దర్వీ నిష్టప్య దర్భైస్సమ్మృజ్యాద్భిస్సంస్పృశ్య పునర్నిష్టప్య ప్రోక్ష్య నిధాయ దర్మానద్భిస్సంస్పృశ్యాగ్నావనుప్రహరాతి ౧౨

అథ శమ్యాః పరిధాతి స్వాదిరీ దర్వీ తేజస్కామస్యాదుమ్బర్యన్నాద్యకామస్య పాలాశీ బ్రహ్మవర్చసకామస్య ఇతి ౧౩

అథ హైకేషాం విజ్ఞాయతే నిరృతిగృహితా వై దవీం యద్దర్వ్యా జుహుయాన్నిరృత్యాఽస్య యజ్ఞ గ్రాహయేత్తస్మాత్స్రువేణైవ హోతవ్యమ్ ఇతి ౧౪

పాలాశేన స్రువేణేత్యాత్రేయః ౧౫

ఖాదిరేణేత్యాఙ్గిరసః ౧౬ తామ్రాయసేనేత్యాథర్వణః ౧౭

కార్ష్ణాయసేనాభిచరన్నితి సార్వత్రికమ్ ౧౮ అన్యో వాఽస్యైతావత్కృత్వాఽఽగమనం కాఙ్క్షేత్ ౧౯ అపరేణాగ్నిముదీచీనప్రతిషేవణామేరకాం సాధివాసామాస్తీర్య తస్యాం ప్రాఙ్ఙాచ్ఛావుపవిశత ఉత్తరతః పతిర్దక్షిణా పత్నీ ౨౦ అథాన్వారబ్ధాయాం ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిఞ్చతి ౨౧

అదితేఽనుమన్యస్వ ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ్ ౨౨

అనుమతేఽనుమన్యస్వ ఇతి పశ్చాదుదీచీనమ్ ౨౩ సరస్వతేఽనుమన్యస్వ ఇత్యుత్తరతః ప్రాచీనమ్ ౨౪

దేవ సవితః ప్రసువ ఇతి సమన్తం ప్రదక్షిణం సమన్తమేవ వా తూష్ణీమ్ ౨౫

అథేభ్యమభ్యజ్య పరిసమిధం శినష్టి స్వాహాకారేణాభ్యాధాయాఘారావాధారయతి ౨౬ ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి మనసోత్తరే పరిధిసన్ధౌ సంస్పృశ్యాక్షయా సన్తతమ్ ౨౭

ఇన్ద్రాయ స్వాహా ఇత్యుపాంశు దక్షిణే పరిధిసన్ధౌ సంస్పృశ్యాక్షయా సన్తతమ్ ౨౮

అథాజ్యభాగౌ జుహోతి ౨౯

అగ్నయే స్వాహా ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే ౩౦

సోమాయ స్వాహా ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే ౩౧

అథాగ్నిముఖం జుహోతి ౩౨ యుక్తో వహ జాతవేదః పురస్తాదగ్నే విద్ధి కర్మ క్రియమాణం యథేదమ్ । త్వం భిషగ్భేషజస్యాసి కర్తా త్వయా గా అశ్వాన్ పురుషాన్ సనేమి స్వాహా ౩౩

చతస్ర ఆశాః ప్రచరన్త్వగ్నయ ఇమం నో యజ్ఞం నయతు ప్రజానన్ । ఘృతం పిబన్నజరం సువీరం బ్రహ్మ సమిద్భవత్యాహుతీనాం స్వాహా ౩౪

ఆ నో భద్రాః క్రతవో యన్తు విశ్వతోఽదబ్ధాసో అపరీతాస ఉద్భిదః । దేవా నో యథా సదమిద్వృధే సన్న ప్రాయువో రక్షితారో దివే దివే స్వాహా ౩౫

విరూపాక్ష మా విబాన్ధిష్ఠా మా విబాధ విబాధిథాః । నిరృత్యై త్వా పుత్రమాహుస్స నః మర్మాణి ధారయ స్వాహా ౩౬

విరూపాక్షమహం యజే నిజఙ్ఘం శబలోదరమ్ । యో మాఽయం పరిబాధతే శ్రియై పుష్ట్యై చ నిత్యదా తస్మై స్వాహా ౩౭

యా తిరశ్చీ నిపద్యసేఽహం విధరణీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయాఽగ్నౌ సంరాధిర్నీ యజే స్వాహా ౩౮

సంరాధిన్యై దేవ్యై స్వాహా । ప్రసాధిన్యై దేవ్యై స్వాహా । భూస్స్వాహా । భువస్స్వాహా । సువస్స్వాహా భూర్భువస్సువస్స్వాహా ఇత్యేతావత్ సర్వదర్వీహోమానామేష కల్పః ౩౯

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే తృతీయోధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథాస్యా ఉపోత్థాయ దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణమంసం ప్రతిబాహుమన్వవహృత్య హృదయదేశమభిమృశతిమమ హృదయే హృదయం తే అస్తు మమ చిత్తే చిత్తమస్తు తే । మమ వాజమేకమనాః శృణు మామేవానువ్రతా సహచర్యా మయా భవ ఇతి ౧

అథాస్యై దక్షిణే కర్ణే జపతి ౨

మాం తే మనః ప్రవిశతు మాం చక్షుర్మాము తే భగః మయి సర్వాణి భూతాని మయి ప్రజ్ఞానమస్తు తే ౩

మధుగే మధ్వగాహే జిహ్వ మే మధువాదినీ । ముఖే మే సారఘం మధు దత్సు సంవననం కృతమ్ ౪

చాక్రవాకం సంవననం యన్నదీభ్య ఉదాహృతమ్ । యద్విత్తౌ దేవగన్ధర్వౌ తేన సంవనినౌ స్వః ౫

స్పృశామి తేఽహమఙ్గాని వాయురాపశ్చ మా మరః । మాం చైవ పశ్య సూర్యం చ మా చాన్యేషు మనః కృథాః ౬

సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిద ఉత్తరః । తృతీయో అగ్నిష్టే పతిస్తురీయస్తే మనుష్యజాః ౭
సోమోఽదదద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వోఽదదగ్నయే । రయిం చ పుత్రాంశ్చాదాదగ్నిర్మహ్యమథో ఇమామ్ ౮

సరస్వతి ప్రేదమవ సుభగే వాజినీవతి । తాం త్వా విశ్వస్య భూతస్య ప్రగాయామస్యగ్రతః ఇతి ౯

అథాస్యై దక్షిణేన నీచా హస్తేన దక్షిణముత్తానం హస్తం సాఙ్గుష్ఠమభీవ లోమాని గృహ్ణాతి గృభ్ణామి తే సుప్రజాస్త్వాయ హస్తం మయా పత్యా జరదష్టిర్యథాఽసః । భగోఅర్యమా సవితా పురన్ధిర్మహ్యం త్వాఽదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః ఇతి ౧౦

అథైనాం ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణయతిపరిత్వాఽగ్నే పురం వయం విప్రం సహస్య ధీమహి । ధృషద్వర్ణం దివేదివే భేత్తారం భఙ్గురావతః ఇతి ౧౧

అథ తథోపవిశ్యాన్వారబ్ధాయాముపయమనీర్జుహోతి ౧౨

అగ్నే శర్ధ మహతే సౌభగాయ తవ ద్యుమ్నాన్యుత్తమాని సన్తు । సఞ్జాస్పత్యం సుయమమాకృణుష్వ శత్రూయతామభితిష్ఠా మహాంసి స్వాహా ౧౩

సోమాయ జనివిదే స్వాహా ౧౪

గన్ధర్వాయ జనివిదే స్వాహా ౧౫

అగ్నయే జనివిదే స్వాహా ౧౬

కన్యలా పితృభ్యో యతీ పతిలోకమవ దీక్షామదాస్థ స్వాహా ౧౭

ప్రేతో ముఞ్చాతి నాముతస్సుబద్ధామముతస్కరత్ । యథేయమిన్ద్రమీఢ్వస్సుపుత్రా సుభగా సతీ స్వాహా ౧౮

ఇమాం త్వమిన్ద్ర మీఢ్వస్సుపుత్రాం సుభగాం కురు । దశాస్యాం పుత్రానాధేహి పతిమేకాదశం స్వాహా ౧౯

అగ్నిరైతు ప్రథమో దేవతానాం సోఽస్యై ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । తదయం స్త్రీ పౌత్రమఘం న రోదాత్ స్వాహా ౨౦

ఇమామగ్నిస్త్రాయతాం గార్హపత్యః ప్రజామస్యై నయతు దీర్ఘమాయుః । అశూన్యోపస్థా జీవతామస్తు మాతా పౌత్రమానన్దమభిప్రబుధ్యతామియం స్వాహా ౨౧

మా తే గృహే నిశి ఘోష ఉత్థాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యస్సంవిశన్తు । మా త్వం వికేశ్యుర ఆవధిష్ఠా జీవపత్రీ పతిలోకే విరాజ పశ్యన్తీ ప్రజాం సుమనస్యమానాం స్వాహా ౨౨

అప్రజస్తాం పౌత్రమృత్యుం పాప్మానముత వాఽఘమ్ । శీర్ష్ణస్స్రజమివోన్ముచ్య ద్విషద్భ్యః ప్రతిముఞ్చామి పాశం స్వాహా ఇతి ౨౩

అథైనాముత్థాప్యోత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేన పదాఽశ్మానమాస్థాపయతి ఆతి ష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । అభితిష్ఠ పృతన్యతస్సహస్వ పృతనాయతః ఇతి ౨౪

అథాస్యా అఞ్జలావుపస్తీర్య తస్యాస్సోదర్యో ద్విర్లాజానావపతి ౨౫ తానభిధార్య జుహోతి ఇయం నార్యుపబ్రూతేఽగ్నౌ లాజానావపన్తీ । దీర్ఘాయురస్తు మే పతిర్జీవాతు శరదశ్శతం స్వాహా ౨౬

అథైనాం ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణయతితుభ్యమగ్నే పర్యవహన్ సూర్యం వహతునా సహ । పునః పతిభ్యో జాయాం దా అగ్నే ప్రజయా సహ ఇతి ౨౭

తథాఽఽస్థాపయతి తథా జుహోతి ౨౮

అథైనాం పునః ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణయతిపునః పత్నీమగ్నిరదాదాయుషా సహ వర్చసా । దీర్ఘాయురస్యా యః పతిస్స ఏతు శరదశ్శతమ్ ఇతి ౨౯

తథైవాస్థాపయతి తథైవ జుహోతి ౩౦

అథైనాం పునరేవ పర్యాణయతి విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ ।
అతిగాహేమహి ద్విషః ఇతి ౩౧

అథ తథోపవిశ్యాన్వరబ్ధాయాం జయానభ్యాతానాౖష్ట్రభృత ఇతి హుత్వా
అథామాత్యహోమాన్ జుహోతి ౩౨

అథ ప్రాజాపత్యాత్ జుహోతిప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యః ఇతి ౩౩

అథ సౌవిష్టకృతం జుహోతి యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ ।
అగ్నిష్టత్స్విష్టకృద్విద్వాన్ సర్వ స్విష్టం సుహుతం కరోతు మే । అగ్నయే స్విష్టకృతే
సుహుతహుత ఆహుతీనాం కామానాం సమర్ధయిత్రే స్వాహా ఇతి ౩౪

అథ స్రువేణ పరిధీననక్తి ౩౫

అథ పరిస్తరాత్సముల్లిప్యాజ్యస్థాల్యాం ప్రస్తరవత్ బర్హిరక్త్వా తృణం
ప్రచ్ఛాద్యాగ్నావనుప్రహరతి ౩౬

అథ శమ్యా అపోహ్య తథైవ పరిషిఞ్చతి । అన్వమంస్థాః ప్రాసావీః ఇతి మన్త్రాన్తాన్
సన్నమయతి ౩౭

అథ ప్రణోతాద్ద్వ్యే దిశో వ్యున్నీయ బ్రహ్మణే వరం దదామీతి గాం బ్రాహ్మణేభ్యః ౩౮

ఏష ఆఘారబాన్ దర్వీహోమః ౩౯

అథాపరఃపరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్ స్రువం నిష్టప్య
సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా సర్వాన్ మన్త్రాన్ సమనుద్రుత్య సకృదేవాహుతిం
జుహోతి ౪౦ అగ్నిస్స్విష్టకృద్వితీయః ౪౧

ద్విర్జుహోతి ద్విర్నిమార్ష్టి ద్విః ప్రాశ్నాత్యుత్సృప్యాచామతి నిర్లేఢీత్యేష ఆగ్నిహోత్రికః ౪౨

అథాపరఃపరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య ప్రాకృతేన హవిషా
యావదామ్నాతమాహుతీర్జుహోత్యేష హ్యపూర్వః ౪౩ తత్రోదాహరన్తి ఆఘారం ప్రకృతిం ప్రాహ
దర్వీహోమస్య బాదరిః । ఆగ్నిహోత్రికం తథాఽఽత్రేయః కాశకృత్స్నస్త్వపూర్వతామ్ ఇతి

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

తాం న మిథస్సంసాదయేదనాదేశాత్ ౧

అనునయన్త్యేతమగ్నిమ్ ౨ అథైనాం పితురఙ్కాదుద్వహతి గురోర్వాయే వధ్వశ్చన్ద్రం వహతుం యక్ష్మా యన్తి జనా ం(! అను । పునస్తాన్యజ్ఞికీయా దేవా నయన్తు యత ఆగతాః ఇతి ౩

అథైనాం దక్షిణే హస్తే గృహీత్వా స్వరథమారోప్య స్వాన్ గృహానానయతి పూషా త్వేతో నయతు హస్తగృహ్యాశ్వినౌ త్వా ప్రవహతాం రథేన । గృహాన్ గచ్ఛ గృహపత్నీ యథాఽసో వశినీ త్వం విదథమావదాసి ఇతి ౪ పన్థానమనుమన్త్రయతేసు గం పన్థానమారుక్షమరిష్టం స్వస్తివాహనమ్ । యస్మిన్ వీరో న రిష్యత్యన్యేషాం విన్దతే వసు ఇతి ౫

ఓషధివనస్పతయో నద్యో వనాన్యనుమన్త్రయతేయా ఓషధయో యా వనస్పతయో యా నద్యో యాని ధన్వాని యే వనా । తే త్వా వధు ప్రజావతీం ప్రత్వే ముఞ్చన్త్వంహసః ఇతి ౬

అథ జాయామానీయ స్వాన్ గృహాన్ ప్రపాదయతిభద్రాన్ గృహాన్ సుమనసః ప్రపద్యేఽవీరఘ్నీ వీరవతస్సువీరాన్ । ఇరాం వహతో ఘృతముక్షమాణా స్తేష్వహం సుమనాస్సంవిశాని ఇతి ౭

అథైనామానడుహే చర్మణ్యుపవేశయతిఇహ గావః ప్రజాయధ్వమిహాశ్వా ఇహ పూరుషాః । ఇహో సహస్రదక్షిణో రాయపోషో నిషీదతు ఇతి ౮
అస్త్రాభ్యామమాత్యాస్సోన్కర్మాణ్యారోపయన్తే ౯

అథ వాచం యచ్ఛతః ఆ నక్షత్రాణాముదయాత్ ౧౦
అథాహోరాత్రయోస్సన్ధిమనుమన్త్రయతేనీలలోహితే భవతః కృత్యాసక్తిర్వ్యజ్యతే । ఏధన్తేఽస్యా జ్ఞాతయః పతిర్బన్ధేషు బధ్యతామ్ ఇతి ౧౧

అథోదితేషు నక్షత్రేషూపనిష్క్రమ్య ధ్రువమరున్ధతీం చ దర్శయతి ౧౨ ధ్రువోఽసి ధ్రువక్షితిర్ధ్రువమసి ధ్రువతస్స్థితమ్ । త్వం నక్షత్రాణాం మేథ్యసి స మా పాహి పృతన్యతః ఇతి ధ్రువమ్ ౧౩

సప్త ఋషయః ప్రథమాం కృత్తికానామరున్ధతీం యద్ధ్రువతాం హ నిన్యుః । షట్కృత్తికా ముఖ్యయోగం వహన్తీయమస్మాకమేధత్వష్టమ్యరున్ధతీ ఇత్యరున్ధతీమ్ ౧౪

అథ వివాహస్యారున్ధత్యుపస్థానాత్ కృత్వా వ్రతముపైతిఅగ్నే వ్రతపతే ఉపయమనం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ । వాయో వ్రతపత ఆదిత్య వ్రతపతే వ్రతానాం వ్రతపతే ఉపయననం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ ఇతి ౧౫

ఉభౌ జాయాపతీ వ్రతచారిణౌ బ్రహ్మచారిణౌ భవతోఽధశ్శయాతే ౧౬

తయోశ్శయ్యామన్తరేణోదుమ్బరదణ్డో గన్ధానులిప్తో వాససా సూత్రేణ వా పరివీతస్తిష్ఠత్యాపక్వహోమాత్ ౧౭

చతుర్థ్యాం నిశాయాం హుతే పక్వహోమే వ్రతం విసృజ్య దణ్డముత్థాపయతిఊర్ధ్వః పృథివ్యా అధ్యుత్థితోఽసి వనస్పతే శతవల్శో విరోహ । త్వయా వయమిషమూర్జ వదన్తో రాయస్పోషేణ సమిషా మదేమ ఇతి ౧౮

అథైనం వధ్వై ప్రయచ్ఛతి ప్రజయా త్వా సంసృజామి మాసరేణ సురామివ ఇతి ౧౯

తం వధూః ప్రతిగృహ్ణాతిప్రజావతీ భూయాసమ్ ఇతి ౨౦

అథైనం వరాయ ప్రయచ్ఛతిప్రజయా త్వా పశుభిస్సంసృజామి మాసరేణ సురామివ ఇతి ౨౧

తం వరః ప్రతిగృహ్ణాతిప్రజావాన్ పశుమాన్ భూయాసమ్ ఇతి ౨౨

అథైనం స్థూణాదేశే నిధాయాన్తికేన ప్రతిపద్యతే ౨3

ప్రసిద్ధముపసంవేశనమ్ ౨౪

శ్వోభూతే దణ్డమాదాయ పుణ్యాహం వాచయిత్వాఽప్సు విసర్జయతి ౨౫

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముత్వాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతిఅగ్నిర్మూర్ధా భువః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౨౬ స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౨౭

స ఏష పార్వణో భవతి ౨౮

అథాస్తమిత ఆదిత్యేఽన్యోన్యమలఙ్కృత్యోపరిశయ్యాం శయాతే ౨౯

అథ వధూమభిమన్త్రయతేసుమఙ్గలీరియం వధూరిమాం సమేత పశ్యత । సౌభాగ్యమస్యై దత్వాయాథాస్తం విపరేతన ఇతి 3౦

అథైనాం సర్వసురభిగన్ధయా మాలయా యునక్తి సం నా మనస్సం హృదయాని సం నాఽభి సం తనుత్యజః । సం త్వా కామస్య యాక్రేణే యుఞ్జత్యవిమోచనాయ ఇతి

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

ఆనయన్త్యేతమగ్నిమ్ ౧

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వా పద్యామోదనం పాయసం వా యాచతి ౨

తమభ్యుక్ష్యాగ్నావధిశ్రయతిం 3

ఆజ్యం నిర్వపతి ౪ అథాజ్యమధిశ్రయతి ౫

ఉభయం పర్యగ్ని కృత్వా మేక్షణం స్రువం చ సమ్మార్జ్య ౬

అథైతం చరుం శ్రపయిత్వాఽభిధార్యోదఞ్చముద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి ౭

పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ౮ స ఏవమేవ సర్వేషాం స్థాలీపాకానాం చరుకల్పః ౯

యస్త్వా హృదా కీరిణా మన్యమానః ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య యస్మై త్వం సుకృతే జాతవేదః ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౧౦ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి ౧౧

అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామః ప్రపద్యే యాఽస్యాం పతిఘ్నీ తనూః ప్రజాఘ్నీ పశుఘ్నీ లక్ష్మిఘ్నీ జారఘ్నీమస్యై తాం కృణోమి స్వాహా ౧౨

వాయో ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామః ప్రపద్యే యాఽస్యాం పతిఘ్నీ తనూః ప్రజాఘ్నీ పశుఘ్నీ లక్ష్మిఘ్నీ జారఘ్నీమస్యై తాం కృణోమి స్వాహా ౧౩

ఆదిత్య ప్రాయశ్చితే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామః ప్రపద్యే యాఽస్యాం పతిఘ్నీ తనూః ప్రజాఘ్నీ పశుఘ్నీ లక్ష్మిఘ్నీ జారఘ్నీమస్యై తాం కృణోమి స్వాహా ౧౪

ప్రజాపతే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామః ప్రపద్యే యాఽస్యాం పతిఘ్నీ తనూః ప్రజాఘ్నీ పశుఘ్నీ లక్ష్మిఘ్నీ జారఘ్నీమస్యై తాం కృణోమి స్వాహా ఇతి ౧౫

పక్వాదేవ స్విష్టవతీభ్యాం సౌవిష్టకృతమ్ ౧౬ లాజైరితరత్ర ౧౭

హవ్యవాహమభిమాతిషాహం రక్షోహణం పృతనాసు జిష్ణుమ్ । జ్యోతిష్మన్తం దీద్యతం పురన్ధిమగ్నిం స్విష్టకృతమాహువేమోమ్ । స్విష్టమగ్నే అభి తత్ పృణాహి విశ్వాదేవ పృతనా అభిష్య । ఉరుం నః పన్థాం ప్రదిశన్ విభాహి జ్యోతిష్మద్ధేహ్యజరం న ఆయుస్స్వాహా ఇతి ౧౮

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౯

అథాజ్యశేషేణ హిరణ్యమన్తర్ధాయ మూర్ధ్ని సంస్రావం జుహోతిభూస్స్వాహా భువస్స్వాహా సువస్స్వాహా భూర్భువస్సువస్స్వాహా ఇతి ౨౦

అథైనాం ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణయతి అర్యమ్ణో అగ్నిం పరియన్తు క్షిప్రం ప్రతీక్షన్తాం శ్వశ్రువో దేవరాశ్చ ఇతి ౨౧ అథ శ్రీమన్తమగారం సమ్మృష్టోపలిప్తం గన్ధవన్తం పుష్పవన్తం ధూపవన్తం దీపవన్తం తల్పవన్తం సాధివాసం దిక్షు

సర్పిస్సూత్రేణ్ధనప్రద్యోతితముదకుమ్భాదర్శేచ్ఛిరసం ప్రపాద్య తస్మిన్నేనాం సంవేశ్య తస్యా అన్తికే జపతి ౨౨

ఉదీర్ష్వాతో విశ్వావసో నమసేడామహే త్వా । అన్యామిచ్ఛ ప్రఫర్వ్యం సం జాయాం పత్యా సృజ । ఉదీర్ష్వాతః పతివతీ హ్యేషా విశ్వావసుం నమసా గీర్భిరీట్టే । అన్యామిచ్ఛ పితృషదం వ్యక్తాం స తే భాగో జనుషా తస్య విద్ధి ఇతి ౨౩

అథైనాముపసంవేశయతి ప్రజాపతిస్స్త్రియాం యశః ఇత్యేతయా ౨౪ అథాస్యాసతోకోతిం వివృణోతి ప్రజాయై త్వా ఇతి ౨౫

సా యద్యశ్రు కుర్యాత్తామనుమన్త్రయతే జీవాం రుదన్తీ విమయన్తో అధ్వరే దీర్ఘామనుప్రసితిం దీధియుర్నరః । వామం పితృభ్యో య ఇదం సమేరిరే మయః పతిభ్యో జనయః పరిష్వజే ఇతి ౨౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

బ్రాహ్మణేన బ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నః ప్రాగుపనయనాజ్జాత ఇత్యభిధీయతే ౧ ఉపనీతమాత్రో వ్రతానుచారీ వేదానాం కిఞ్చిదధీత్య బ్రాహ్మణః ౨

ఏకాం శాఖామధీత్య శ్రోత్రియః ౩

అఙ్గాధ్యాయ్యనూచానః ౪

కల్పాధ్యాయీ ఋషికల్పః ౫

సూత్రప్రవచనాధ్యాయీ భ్రూణః ౬

చతుర్వేదాదృషిః ౭

అత ఊర్ధ్వం దేవః ౮

అథ యది కామయేత శ్రోత్రియం జనయేయమిత్యాఽరున్ధత్యుపస్థానాత్కృత్వా త్రిరాత్రమక్షారలవణాశినావధశ్శాయినౌ బ్రహ్మచారిణావాసాతే ౯

అహతానాం చ వాససాం పరిధానం సాయం ప్రాతశ్చాలఙ్కరణామిషుప్రతోదయోశ్చ ధారణమగ్నిపరిచర్యా చ ౧౦ చతుర్థ్యాం పక్వహోమ ఉపసంవేశనం చ ౧౧

అథ యది కామయేతానూచానం జనయేయమితి ద్వాదశరాత్రమేతద్వ్రతం చరేత్ ౧౨

వ్రతాన్తే పక్వహోమ ఉపసంవేశనం చ ౧౩ అథ యది కామయేత ఋషికల్పం జనయేయమితి మాసమేతద్వ్రతం చరేత్ ౧౪

వ్రతాన్తే పక్వహోమ ఉపసంవేశనం చ ౧౫

అథ యది కామయేత భ్రూణం జనయేయమితి చతురో మాసానేతద్వ్రతం చరేత్ ౧౬

వ్రతాన్తే పక్వహోమ ఉపసంవేశనం చ ౧౭

అథ యది కామయేత ఋషిం జనయేయమితి షణ్మాసానేతద్వ్రతం చరేత్ ౧౮

వ్రతాన్తే పక్వహోమ ఉపసంవేశనం చ ౧౯

అథ యది కామయేత దేవం జనయేయమితి సంవత్సరమేతద్వ్రతం చరేత్ ౨౦

వ్రతాన్తే పక్వహోమ ఉపసంవేశనం చ ౨౧

అథ యద్యైషా మలవద్వాసాస్స్యాత్త్రైనయా సహ సంవదేత న సహాసీత నాస్యా అన్నమద్యాద్బ్రహ్మహత్యాయై హ్యేషా వర్ణం ప్రతిముచ్యాస్తేఽథో స్వల్వాహురభ్యఞ్జనం వావ స్త్రియా అన్నమభ్యఞ్జనమేవ న ప్రతిగృహ్యం కామమన్యత్ ఇతి ౨౨

నైనాముపేయాత్ ౨౩

నారణ్యే ౨౪ న పరాచీమ్ ౨౫

న స్నాతి ౨౬

నాభ్యఙ్క్తే ౨౭

న ప్రలిఖతే ౨౮

నాఙ్క్తే ౨౯

న దతో ధావతే ౩౦

న నఖాని నికృన్తతే ౩౧

న కృణత్తి ౩౨

న రజ్జుం సృజతి ౩౩

న పర్ణేన పిబతి ౩౪

న ఖర్వేణ పిబతి ౩౫

తస్యై ఖర్వస్త్రిస్రో రాత్రీర్వ్రతం చరేదఞ్జలినా వా పిబేదఖర్వేణ వా పాత్రేణ ప్రజాయై గోపీథాయ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౩౬

చతుర్థ్యాం స్నాతాయాం నిశాయామలఙ్కృత్య శయనేఽభిమన్త్రయతే విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు త్వష్టా రూపాణి పింశతు । ఆసిఞ్చతు ప్రజాపతిర్ధాతా గర్భం దధాతు తే ౩౭

యథాఽగ్నిగర్భా పృథివీ ద్యౌర్యథేన్ద్రేణ గర్భిణీ । వాయుర్యథా దిశాం గర్భ ఏవం గర్భం దధాతు తే ౩౮

గర్భం ధేహి సినీవాలి గర్భం ధేహి సరస్వతి । గర్భం ధేహి అశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరస్రజా ౩౯

హిరణ్యయీ అరణీ యం నిర్మన్థతో అశ్వినా । తన్తే గర్భం దధామ్యహం దశమే మాసి సూతవే ౪౦

నేజమేష పరాపత సపుత్రః పునరాపత । అస్యై మే పుత్రకామాయై గర్భమాధేహి యః పుమాన్ ఇతి ౪౧

అథైనాం పరిష్వజతిఅమూహమస్మి సా త్వం ద్యౌరహం పృథివీ త్వం రేతోఽహం రేతోభృత్త్వం మనోఽహమస్మి వాక్త్వం సామాహమస్మి ఋక్త్వం తావేహి సమ్భవావ సహ రేతో దధావహై పుంసే పుత్రాయ వేత్తవై రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయ ఇతి ౪౨

ఆత్మానం ప్రత్యభిమృశత్యైఅహం గర్భమదధామోషధీష్వహం విశ్వేషు భువనేష్వన్తః । అహం ప్రజా అజనయన్పితౄణామహం జనిభ్యో అపరీషు పుత్రాన్ ఇతి ౪౩

అథైనాముపైతితాం పూషఞ్ఛివతమామేరయస్వ యస్యాం బీజం మనుష్యా వపన్తి । యా న ఊరూ ఉశతీ విస్రయాతై యస్యాముశన్తః ప్రహరేమ శేఫమ్ ఇతి ౪౪

స ఏవమేవ చతుర్థీప్రభృత్యాషోడశీముత్తరాముత్తరాం యుగ్మాముపైతి ౪౫ ప్రజానిఃశ్రేయసమృతుగమనమిత్యాచార్యాః ౪౬

సర్వాణ్యుపగమనాని మన్త్రవన్తి భవన్తీతి బోధాయనః ౪౭

యచ్ఛాదౌ యచ్చర్తావితి శాలికిః ౪౮

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథాభ్యాం పఞ్చమేఽహని నాపితకర్మ కుర్వన్తి ౧

నాపితాయ పయోదనం దత్వా గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య యత్రైకముదుమ్బరమూలం పశ్యన్తి తం ప్రదక్షిణం పరిసమూహ్య ప్రదక్షిణం గన్ధైరనులిమ్పన్ జయతియథా త్వం వనస్పత ఊర్జా అభ్యుత్థితో వనస్పతే । శతవల్శో విరోహాస్యేవమహం పుత్రైశ్చ పశుభిశ్చ సహస్రవల్శా వి వయం రుహేమ ఇతి ౨

సుమనోభిః ప్రచ్ఛాదయతియథా త్వం వనస్పతే ఫలవానస్యేవమహం పుత్రైశ్చ పశుభిశ్చ ఫలవాన్ భవాని ఇతి ౩

అత్రైవ త్రివృతాఽన్నేన బలిముపహరతి ౪

మన్త్రం చోదాహరన్తిఊర్జస్వాన్ పయస్వాన్ పయసా పిన్వమానోఽస్మాన్ వనస్పతే పయసాఽభ్యావవృత్స్వ ఇతి ౫ అన్నం సంస్కృత్య బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా జానుదఘ్నముదకమవతీర్య ప్రాచీనదశేనాహతేన వాససా మత్స్యాన్ గృహ్ణతో బ్రహ్మచారిణం పృచ్ఛతో బ్రహ్మచారిన్ కిం పశ్యసి ఇతి ౬

స పృష్టః ప్రతిబ్రూయాత్ పుత్రాంశ్చ పశూంశ్చ ఇతి ౭

అథైతాన్ మత్స్యానుదుమ్బరమూలే బకానాం బలిముపహరతి దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే ఇతి ౮

అత్రైవ నిర్మాల్యాని పరిభుక్తాని వాసాంసి ప్రతిసరాంశ్చ ప్రతిముచ్యోదుమ్బరశాఖాయాం సంసృజ్య ౯ అథావగాహ్యాన్యోన్యస్య పృష్ఠే ధావయిత్వోదకాన్తం ప్రతి యౌతి ప్రతియుతో వరుణస్య పాశః ప్రత్యస్తో వరుణస్య పాశః ఇతి ౧౦ అన్యోన్యమలఙ్కృత్య రక్తాని వాసాంసి పరిధాయాహతేన వాససా వేతి ౧౧

యానేన పద్భ్యాం వా గృహం గత్వా ప్రక్షాలితపాదావప ఆచమ్య వాగ్యతౌ శయనమారభేతే ౧౨

శ్వోభూతే వైశ్వదేవేన ప్రతిపద్యతే ౧౩

మాసిశ్రాద్ధేన చాపరపక్షే ౧౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

విజ్ఞాతే గర్భే తిష్యే పుంసవనమ్ ౧

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమితి వాచయిత్వా ౨

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ప్రజాపతే తన్వం మే జుషస్వ త్వష్టర్దేవేభిస్సహసామ ఇన్ద్ర । విశ్వైర్దేవైరాతిభిస్సంరరాణః పుంసాం బహూనా మాతరస్స్యామ స్వాహా ఇతి ౩

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతిగర్భో అస్యోషధీనాం గర్భో వనస్పతీనామ్ ఇతి తిసృభిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౪

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫ అథాస్యా ఆజ్యశేషమాస్యే ప్రచ్యోతయతిఅస్మే దేవాసో వపుషే చికిత్సత ఇతి చతసృభిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

ప్రథమగర్భాయాశ్చతుర్థే మాసి సీమన్తోన్నయనమ్ ౧

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమితి వాచయిత్వా ౨

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ౩

ధాతా దదాతు నః ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య ధాతా ప్రజాయా ఉత రాయ ఈశే ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౪

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతిధాతా దదాతు నో రయిం ప్రాచీమ్ ఇత్యాన్తాదనువాకస్య ౫

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౬

అథాస్యాస్త్రేణ్యా శలల్యా త్రిభిర్దర్భపుఞ్జీలైరుదుమ్బరప్రసూనైర్యవప్రసూనైరితి కేశాన్ విభజన్ సీమన్తమున్నయతి రాకామహమ్ యాస్తే రాకే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౭

అథాస్యై యవప్రసూనాన్యాబధ్నాతి యవోసి యవయాస్మద్ద్వేషో యవయారాతీః ఇతి ౮

అథైనౌ వీణాగాథినావితి ప్రతిగృహ్ణీతే ౯ అథైనౌ సంశాస్తి గాయతమితి ౧౦

తావేతాం గాథాం గాయతః సోమ ఏవ నో రాజేత్యాహుర్బ్రాహ్మణీః ప్రజాః । వివృత్తచక్రా ఆసీనాస్తీరేణాసౌ తవ ఇతి ౧౧

యస్యై నద్యాస్తీరే సంశ్రితా వసన్తి తస్యై నామ గృహ్ణాతి ౧౨

అష్టమే మాసి విష్ణవ ఆహుతీర్జుహోతి విష్ణోర్నుకమ్ ఇత్యేతేన సూక్తేన ౧౩

విష్ణవే బలిముపహరతి ౧౪

వైష్ణవో హ్యేష మాసో విజ్ఞాయతే ౧౫

విష్ణుర్హి గర్భస్య దేవతా ౧౬

ఇతి హుతో వ్యాఖ్యాతః ౧౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

ప్రథమప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

యథైతద్ధుతే బలిహరణమ్ ౧

విష్ణవే బలిరష్టమే మాసి పూర్వపక్షస్య సప్తమ్యాం ద్వాదశ్యాం రోహిణ్యాం శ్రోణాయాం వా ౨ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమితి వాచయిత్వా ౩

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వా ఉపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం దైవతమావాహయతి ఓం భూః పురుషమావాహయామి ఓం భువః పురుషమావాహయామి ఓం సువః పురుషమావాహయామి ఓం భూర్భువస్సువః పురుషమావాహయామి ఇత్యావాహ్య ౪ పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా దైవతమర్చయతి ౫

ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా ౬ అథాద్భిస్తర్పయతి కేశవం తర్పయామి నారాయణం మాధవం గోవిన్దం విష్ణుం మధుసూదనం త్రివిక్రమం వామనం శ్రీధరం హృషీకేశం పద్మనాభం దామోదరం తర్పయామి ఇతి ౭ ఏతైరేవ నామధేయైర్గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇత్యభ్యర్చ్య ౮

అథ విష్ణవ ఆహుతీర్జుహోతి విష్ణోర్ను కమ్ తదస్య ప్రియమ్ ప్రతద్విష్ణుః పరో మాత్రయా విచక్రమే త్రిర్దేవః ఇతి ౯

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౦

అథ గుడపాయసం ఘృతమిశ్రమన్నం నివేదయతి అముష్మై స్వాహా నమోఽముష్మై స్వాహా నమః ఇతి ద్వాదశభిర్యథాలిఙ్గమ్ ౧౧ వైష్ణవీభిః ఋగ్యజుస్సామాథర్వభిస్తోత్రైస్స్తుతిభిస్స్తువన్తి ౧౨

వ్యాహృతీభిః పురుషముద్వాసయామీత్యుద్వాస్యాన్నశేషం పత్నీం ప్రాశయేన్ ౧౩

పుమానస్యై జాయత ఇతి విజ్ఞాయతే ౧౪

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

యథో ఏతత్ । ఆవేద్యార్ఘ్యం కుర్యాత్ । అథ శుచౌ సమే దేశే । అథాస్యా ఉపోత్థాయ । తాం న మిథస్సంసాదయేత్ । ఆనయన్త్యేతమగ్నిమ్ । బ్రాహ్మణేన బ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నః । అథాభ్యాం పఞ్చమేఽహని । విజ్ఞాతే గర్భే । ప్రథమగర్భాయాశ్చతుర్థే మాసి । యథైతద్భుతే బలిహరణమ్ ౧౧ యథైతద్భుతే బలిహరణమ్ । ప్రథమగర్భాయాశ్చతుర్థే మాసి । విజ్ఞాతే గర్భే । అథాభ్యాం పఞ్చమేఽహని । బ్రాహ్మణేన బ్రాహ్మణ్యాముత్పన్నః । ఆనయన్త్యేతమగ్నిమ్ । తాం న మిథస్సంసాదయేత్ । అథాస్యా ఉపోత్థాయ । అథ శుచౌ సమే దేశే । ఆవేద్యార్ఘ్యం కుర్యాత్ । యథో ఏతత్ ౧౧

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ప్రథమః ప్రశ్నః సమాప్తః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ప్రహుతః ౧

జాతం కుమారమభిమన్త్రయతేఅద్భ్యస్సమ్భూతః ఇత్యేతేనానువాకేన ౨

అథైనం స్నపయతిక్షేత్రియై త్వా నిరృత్యై త్వా ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౩

అథైనం స్వోపస్థం ఆదధాతిఅఙ్గాదఙ్గాత్సమ్భవసి హృదయాదధిజాయసే । ఆత్మా వై పుత్రనామాసి సఞ్జీవ శరదశ్శతమ్ ఇతి ౪ అథైనం మూర్ధన్యభిజిఘ్రతిఅశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతం భవ । పశూనాం త్వా హిఙ్కారేణాభిజిఘ్రామ్యసౌ ఇతి నక్షత్రనామధేయేన ౫

అథాస్య దక్షిణే కర్ణే జపతి అగ్నిరాయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైః ౬

అథైనం దధిమధుఘృతమితి సముదాయుత్య హిరణ్యేన ప్రాశయతిప్రాణో రక్షతి విశ్వమేజత్ ఇత్యేతేనానువాకేన ప్రత్యృచమ్ ౭

అతిశిష్టం గోపదే నినయతి వ్యాహృతీభిః ౮

అథైనం మాతురుపస్థ ఆదధాతిసీద త్వం మాతురస్యా ఉపస్థే ఇతి చతసృభిస్సహంసాభిః ౯

స్తనమభిమన్త్రయతేయస్తే స్తనశ్శశయో యో మయోభూర్యేన విశ్వా పుష్యసి వార్యాణి । యో రత్నధా వసువిద్యస్సుదత్రస్సరస్వతి తమిహ ధాతవేకః ఇతి ౧౦

ధయన్తమనుమన్త్రయతేద్యౌస్తే పృష్ఠం రక్షతు వాయురూరూ అశ్వినౌ చ స్తనం ధయన్తం సవితాఽభిరక్షతు । ఆవాససః పరిధానాద్బృహస్పతిర్విశ్వేదేవా అభిరక్షన్తు పశ్చాత్ ఇతి ౧౧

అథాస్యోదకుమ్భముచ్ఛిరసి నిదధాతిఆపస్సుప్తేషు జాగ్రత రక్షాంసి నీరితో నుదధ్వమ్ ఇతి ౧౨

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతిహరిం హరన్తమనుయన్తి దేవాః ఇతి పురోఽనువాక్యామనూచ్య మా ఛిదో మృత్యో మా వధీః ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౧౩ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతిసద్యశ్చకమానాయ ఇత్యాన్తాదనువాకస్య ౧౪

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౫ అథానోయుగం రథయుగం వా స్నాప్యాచ్ఛాద్యాలఙ్కృత్య అగ్రేణాగ్నిముద్ధృత్య తస్యాగ్రేణాశ్వత్థపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతినమ ఆవ్యాధినీభ్యః ఇతి ౧౬

అథాస్తమిత ఆదిత్యే గౌరసర్షపాన్ ఫలీకరణమిశ్రాన్ అఞ్జలినా జుహోతికృణుష్వ పాజః ప్రసితిం న పృథ్వీమ్ ఇత్యేతేనానువాకేన ప్రత్యృచమ్ ౧౭

అథౌదనమ్ తిలసక్తుర్భిఘృతేనేతి సముదాయుత్య గోష్ఠేఽశ్వత్థపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతిఅఘోరాయ మహాఘోరాయ నమో నమః ఇతి ౧౮

అథాతిశిష్టం సర్వా దిశస్సమ్ప్రకిరన్తిఆవేశినా వ్యశ్రుముఖీ కుతూహలిన్యేకస్తనీ జృమ్భణీ స్తమ్భనీ మోహనీ చ । కృష్ణా విశాఖా విమలా బ్రహ్మరాత్రీ భ్రాతృవ్యసఙ్ఘేషు పతన్త్యమోఘాః । తాభ్యో వై మాతృభ్యో నమో నమః ఇతి ౧౯

స ఏవమేవ ఫలీకరణహోమప్రభృతి సాయమ్ప్రాతర్దశరాత్రం కరోతి ౨౦ నానుత్థితాయాం సూతికాయాం భోజ్యాన్నతా ౨౧

దశమ్యాముత్థానమ్ ౨౨

దశమ్యాం ద్వాదశ్యాం వా నామకరణమ్ ౨౩

ప్రాజాపత్యేన సూక్తేన హుత్వా బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమితి వాచయన్నామాస్మై దధాతి ౨౪

ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం షడక్షరమష్టాక్షరం వా ౨౫

ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం దీర్ఘాభినిష్ఠానాన్తమ్ ౨౬ అపి వా యస్మిన్ స్విత్యుపసర్గస్స్యాత్తద్ధి ప్రతిష్ఠితమితి విజ్ఞాయతే ౨౭ ఋష్యణూకం దేవతాణూకం వా ౨౮

యథైవైషాం పూర్వపురుషాణాం నామాని స్యుః ౨౯ అయుగక్షరం కుమార్యాః ౩౦
అముష్మై స్వస్తీతి ౩౧

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

చతుర్థే మాస్యుపనిష్క్రమణమ్ ౧

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తిఋద్ధిమితి వాచయిత్వా ౨

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా స్వస్త్యాత్రేయం హోతి ౩

స్వస్తి నో మిమీతామశ్వినా భగస్స్వస్తి దేవ్యదితిరనర్వణః । స్వస్తి పూషా అసురో దధాతు నః స్వాస్తి ద్యావాపృథివీ సుకేతునా ౪

స్వస్తయే వాయుముపబ్రవామహై సోమం స్వాస్తి భువనస్య యస్పతిః । బృహస్పతిం సర్వగణం స్వస్తయే స్వస్తయ ఆచిత్యాసో భవన్తు నః ౫

విశ్వే దేవా నో అద్యా స్వస్తయే వైశ్వానరో వసురగ్నిస్స్వస్తయే । దేవా అవన్త్వృభవః స్వస్తయే స్వస్తి నో రుద్రః పాత్వంహసః ౬

స్వస్తి మిత్రావవరుణా స్వస్తి పథ్యే రేవతి । స్వస్తి న ఇన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ స్వస్తి నో అదితే కృధి ౭

స్వతి పన్థామనుచరేమ సూర్యాచన్ద్రమసావివ । పునర్దదతాఽఘ్నతా జానతా సఙ్గమేమహి ౮

స్వస్త్యయనం తార్క్ష్యమరిష్టనేమిం మహద్భూతం వాయసం దేవతానామ్ । అసురఘ్నమిన్ద్రసఖం సమత్సు బృహద్యశో నావమివారుహేమ ౯ అంహోముచమాఙ్గిరసం గయం చ స్వస్త్యాత్రేయం మనసా చ తార్క్ష్యమ్ । ప్రయతపాణిశ్శరణం ప్రపద్య స్వస్తి సమ్బాధేష్వభయం నో అస్తు ౧౦ స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాస్స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిస్స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ఇత్యష్టాభిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౧౧

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౨

అథోపనిష్క్రమ్య బాహ్యాని చిత్రియాణ్యభ్యర్చ్య త్రివృతాఽన్నేన బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా ప్రదక్షిణీకృత్య స్వాన్ గృహానానయతి ౧౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ ౧

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమితి వాచయిత్వా ౨

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా అన్నసూక్తేన జుహోతిఅహమస్మి ప్రథమజా ఋతస్య ఇత్యష్టాభిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౩

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౪

అథౌదనం దధ్నా మధునా ఘృతేనాద్భిరితి సముదాయుత్య హిరణ్యేనౌషధస్య కుమారం ప్రాశయతియా జాతా ఓషధయః ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౫

భూర్భువస్సువరపాం త్వౌషధీనాం రసం ప్రాశయామి శివాస్త ఆప ఓషధయస్సన్త్వసౌ ఇతి సర్వాస్వనుషజతి ౬

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్థోధ్యాయః

సంవత్సరే చూడాకర్మ త్రిషు వా సంవత్సరేషు ౧

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమితి వాచయిత్వా ౨

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతియే కేశినః । ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య నతేం బ్రహ్మణః । ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౩

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతిఆరోహ ప్రోష్ఠం విషహస్వ శత్రూన్ । ఇత్యాన్తాదనువాకస్య ౪

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫ అథాగ్రేణాగ్నిముదుమ్బరపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతినమో హిరణ్యబాహవే ఇతి ౬

అపరేణాగ్ని ముభయీరపస్సన్నిషిఞ్చతి ౭ ఉష్ణాసు శీతా ఆనయతిఉష్ణేన వాయవుదకేనేహ్యదితిః కేశాన్ వపతు । ఇతి ౮ తాభిరస్య శిర ఉనత్తిఆప ఉన్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే । ఇతి ౯

ఊర్ధ్వాగ్రం బర్హిరన్మాఛయతిఓషధే త్రాయస్వైనమ్ । ఇతి ౧౦ క్షురమభిమన్త్రయతేజ్యోకచ్చ సూర్యం దృశే ఇతి ౧౧

అథైనం నిర్యఞ్చం నిదధాతిస్వధితే మైనం హింసీః ఇతి ౧౨

అథాస్య కేశాన్వపతియేనావపత్సవితా క్షురేణ । ఇతి ౧౩

ప్రవపతోఽనుమన్త్రయతేమా తే కేశాననుగాద్వర్చ ఏతత్ ఇతి ౧౪

అథైనాన్ సముచ్చిత్య దర్భస్తమ్బే నిదధాతి తేభ్యో నిధానం బహుధా వ్యైచ్ఛన్ । ఇతి ౧౫

అథైనముష్ణోదకేనాప్లావయతి బలం తే బాహువోస్సవితా దధాతు ఇతి ౧౬
అథైనమేకశిఖస్త్రిశిఖః పఞ్చశిఖో వా యథైవైషాం కులధర్మస్స్యాత్ ౧౭ యథర్షి శిఖాం నిదధాతీత్యేకే ౧౮

అథైనం స్నాప్యాచ్ఛాద్యాలఙ్కృత్య త్రివృతాఽన్నేన బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయతి ౧౯

ఇతి ప్రహుతో వ్యాఖ్యాతః ౨౦

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథాహుతః ౧ గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయీత గర్భైకాదశేషు రాజన్యం గభద్వాదశేషు వైశ్యమ్ ౨

ఆషోడశాత్ బ్రాహ్మణస్యానాత్యయ ఇతి ౩

ఏవమేవేతరయోః ద్వావింశతిశ్చ చతుర్వింశతిశ్చ ౪

అథాపి కామ్యాని భవన్తిసప్తమే బ్రహ్మవర్చసకామమష్టమ ఆయుష్కామం నవమే తేజస్కామం దశమేఽన్నాద్యకామమేకాదశ ఇన్ద్రియకామం ద్వాదశే పశుకామం త్రయోదశే మేధాకామం చతుర్దశే పుష్టికామం పఞ్చదశే భ్రాతృవ్యవన్తం షోడశే సర్వకామమితి ౫ వసన్తే

బ్రాహ్మణముపనయీత గ్రీష్మే రాజన్యం శరది వైశ్యం వర్షాసు రథకారమితి । సర్వానేవ వా వసన్తే ౬

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమితి వాచయిత్వా కుమారం భోజయిత్వా తస్య చౌలవత్తూష్ణీం కేశానోప్య స్నాతం శుచివాససం బద్ధశిఖం యజ్ఞోపవీతం ప్రతిముఞ్చన్ వాచయతి యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ । ఆయుష్యమగ్రియం ప్రతిముఞ్చ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః ఇతి ౭

యజ్ఞోపవీతినమప ఆచమయ్యాథ దేవయజనముదానయతి ౮

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పాలాశీం సమిధమాజ్యేనాక్త్వాఽభ్యాధాపయన్ వాచయతి ఆయుర్దా దేవ జరసం గృణానో ఘృతప్రతీకో ఘృతపృష్ఠో అగ్నే । ఘృతం పిబన్నమృతం చారు గవ్యం పితేవ పుత్రం జరసే నయేమం స్వాహా ఇతి ౯

అథైనముత్థాప్యోత్తరేణాగ్నిం దక్షిణేన పదా అశ్మానమాస్థాపయతిఆతి ష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరో భవ । అభితిష్ఠ పృతన్యతస్సహస్వ పృతనాయతః ఇతి ౧౦

అథైనం తిష్యే వాసస్సద్యః కృత్తోతం పరిధాపయన్ వాచయతి యా అకృన్తన్నవయన్ యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తానభితోఽదదన్త । తాస్త్వాదేవీర్జరసా సంవ్యయన్త్వాయుష్మానిదం పరిధత్స్వ వాసః ఇతి ౧౧

పరిహితమనుమన్త్రయతే పరిధత్త ధత్త వాససైనం శతాయుషం కృణుహి దీర్ఘమాయుః । బృహస్పతిః ప్రాయచ్ఛద్వాస ఏతత్సోమాయ రాజ్ఞే పరిధాతవా ఉ । జరాం గచ్ఛాసి పరిధత్స్వ వాసో భవా కృష్టీనామభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదస్సువర్చా రాయశ్చ పోషముప సంవ్యయస్వ । పరీదం వాసో అధి ధాస్స్వస్తయేఽభూరాపీనామభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః పురూచీర్వసూని చార్యో విభజాసి జీవన్ ఇతి ౧౨

అథైనం మౌఞ్జీం మేఖలాం త్రివృతాం త్రిః ప్రదక్షిణం పరివ్యయన్ వాచయతిమౌఞ్జీ బ్రాహ్మణస్య । జ్యామౌర్వీ రాజన్యస్య । ఆవీసూత్రం వైశ్యస్య । సర్వేషామేవ వా మౌఞ్జీమ్ । ఇయం దురుక్తాత్పరిబాధమానా శర్మ వరూథం పునతీ న ఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యాం వలమాభరన్తీ ప్రియా దేవానాం సుభగా మేఖలేయమ్ ఇతి ౧౩

పరివీతామనుమన్త్రయతే క్షితస్య గౌప్త్రీ తపసః పరస్పీఘ్నతీ రక్షస్సహమానా అరాతీః । సా నస్సమన్తమను పరీహి భద్రయా భర్తారస్తే మేఖలే మా రిషామ ఇతి ౧౪

గ్రన్థిం కరోతి ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి స మా విస్రంసః ఇతి నాభిదేశే ౧౫

అథాస్మా అజినం ప్రతిముఞ్చన్ వాచయతి కృష్ణాజినం బ్రాహ్మణస్య । రౌరవం రాజన్యస్య । వస్తాజినం వైశ్యస్య । సర్వేషాం వా కృష్ణాజినమ్ । మిత్రస్య చక్షుర్ధరుణం బలీయస్తేజో యశస్వి స్థవిరం సమిద్ధమ్ । అనాహనస్యం వసనం జరిష్ణు పరీదం వాజ్యజినం దధేఽహమ్ ఇతి ౧౬

అథాస్మై దణ్డం ప్రయచ్ఛతి పాలాశం బైల్వం వా బ్రాహ్మణస్య । నైయగ్రోధం స్కన్ధజమవాఙ్గం రౌహీతకం వా రాజన్యస్య । వాదరమౌదుమ్బరం వా వైశ్యస్య । సర్వేషాం వా వార్క్షమ్ ౧౭

సోమోసి సోమపం మా కురు ఇతి పాలాశమ్ ౧౮

బ్రహ్మవర్చసమసి బ్రహ్మవర్చసాయ త్వా ఇతి బైల్వమ్ ౧౯

ఓజోస్యోజో మయి ధేహి ఇతి నైయగ్రోధమ్ ౨౦

బలమసి బలం మయి ధేహి ఇతి రౌహీతకమ్ ౨౧

పుష్టిరసి పుష్టిం మయి ధేహి ఇతి బాదరమ్ ౨౨

ఊర్గస్యూర్జం మయి ధేహి ఇత్యౌదుమ్బరమ్ ౨౩

అహం వృక్షస్య రేరివా । కీర్తిః పృష్ఠం గిరేరివ । ఊర్ధ్వపవిత్రో వాజినీవ స్వమృతమస్మి । ద్రవిణం సవర్చసమ్ ఇతి వార్క్షమ్ ౨౪

కోనామాస్యసౌ నామాస్మి ఇతి శాట్యాయనకమ్ ౨౫

అథైనం దక్షిణే హస్తే గృహ్ణాతి యస్మిన్ భూతం చ భవ్యం చ సర్వే లోకాస్సమాహితాః । తేన గృహ్ణామి త్వామహం మహ్యం గృహ్ణామి త్వామహం ప్రజాపతినా త్వా మహ్యం గృహ్ణామ్యసౌ ఇతి ౨౬

అథైనం దేవతాభ్యః పరిదదాతి దేవేభ్యస్త్వా పరిదదామి విశ్వదేవేభ్యస్త్వా పరిదదామి విశ్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి సర్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి సర్వాభ్యస్త్వా దేవతాభ్యః పరిదదామ్యసౌ ఇతి ౨౭ అథైనముపనయతి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాముపనయేఽసౌ ఇతి ౨౮

అథ కుమారః పక్వాజ్జుహోతియశ్ఛన్దసామృషభో విశ్వరూపశ్ఛన్దోభ్యోఽధ్యమృతాత్సమ్బభూవ । సమేన్ద్రో మేధయా స్పృణోత్వమృతస్య దేవ ధారణో భూయాసం స్వాహా ఇతి ౨౯

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి క్షేత్రియై త్వా నిరృత్యై త్వా ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౬౦

ఏవమేవ బ్రహ్మసూక్తేన హుత్వా బ్రహ్మజజ్ఞానమ్ ఇతి షడ్భిః ౩౧

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩౨

అగ్రేణాగ్నిం పలాశపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి నమో అస్తు నీలగ్నీ వాయ ఇతి ౩౩

అత్ర సావిత్రివ్రతమ్ ౩౪

అథ పాలాశీశ్చతస్రస్సమిధ ఆర్ద్రాస్సపలాశాస్సప్రారోహాః ప్రాదేశమాత్రీరపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాన్వక్తా అభ్యాధాపయన్ వాచయతి యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణాం అన్యతమస్య ౩౫

అగ్నే వ్రతపతే సావిత్రం వ్రతం చరిష్యామి తచ్చకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా ౩౬

వాయో వ్రతపత ఆదిత్య వ్రతమతే వ్రతానాం వ్రతపతే సావిత్రం వ్రతం చరిష్యామి తచ్చకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా ఇతి ౩౭

అపరేణాగ్నిముదగగ్రం కూర్చం నిధాయ తస్మిన్ ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్య ఉపవిశతిరాష్ట్రభృదస్యాచార్యాసన్దీ మా త్వద్యోషమ్ ఇతి ౩౮

తస్యాగ్రేణ కుమారో దర్భేషు ప్రత్యఙ్ముఖ ఉపవిశ్య పాదావన్వారభ్యాహసావిత్రీం భో అనుబ్రూహి ఇతి ౩౯

తస్మా అన్వాహేమిమితి ప్రతిపద్యతే తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇత్యేతాం పచ్ఛోఽర్ధర్చశస్తతస్సమస్తాం వ్యాహృతీర్వ్యాహృతాః పాదాదిష్వన్తేషు వా తథాఽర్ధర్చయోరుత్తమాం కృత్స్నాయామితి ౪౦

అథ కుమారః పక్వాదుపాదాయ ప్రాశ్నాతి శరీరం మే విచర్షణమ్ । జిహ్వా మే మధుమత్తమా । కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రువమ్ । బ్రహ్మణః కోశోఽసే మేధయా పిహితః । శ్రుతం మే గోపాయ ఇతి ౪౧

అథ హైకే ప్రక్సావిత్ర్యాః ప్రాశ్నాతి బ్రహ్మ వా అన్నమితి వదన్తః ౪౨

తదు తథా న కుర్యాన్నానుక్తాయాం సావిత్ర్యాం ప్రాశ్నీయాదిత్యనూక్తాయామనూక్తాయాం సావిత్ర్యాం ప్రాశ్నీయాదితి శాఠ్యాయనకమ్ ౪౩

అథాప ఉపస్పృశ్య జ్యోతిష్మత్యాఽఽదిత్యముపతిష్ఠతే ఉద్వయం తమసస్పరి ఇతి ౪౪ అథైనం సంశాస్తి బ్రహ్మచార్యస్యపోశాన కర్మ కురు మా దివా సుషుప్థాః సమిధ ఆధేహి భైక్షాచర్యం చర సదాఽరణ్యాత్ సమిధ ఆహరోదకుమ్భం చాహరాచార్యాధీనో భవ వేదమధీష్వ ఇతి ౪౫

స ఏవమేవైతత్ సర్వం కరోతి ౪౬

అథాస్మా అరిక్తం పాత్రం ప్రయచ్ఛన్నాహ మాతరమేవాగ్రే భిక్షస్వ ఇతి ౪౭

స మాతరమేవాగ్రే భిక్షేత ౪౮

భవతి భిక్షాం దేహీతి బ్రాహ్మణో భిక్షేత ౪౯

భిక్షాం భవతి దేహీతి రాజన్యః ౫౦

దేహి భిక్షాం భవతీతి వైశ్యః ౫౧

తత్సమాహృత్యాచార్యాయ ప్రాహ భైక్షమిదమ్ ఇతి ౫౨

తత్ సుభైక్షమ్ ఇతీతరః ప్రతిగృహ్ణాతి ౫౩ ఉత్తరేణాగ్నిం ద్వే స్త్రీప్రతికృతీ కృత్య గన్ధైర్మాల్యేన చాసఙ్కృత్య త్రివృతాఽన్నేన బ్రాహ్మణాన్ సమ్భోజ్యాశిషో వాచయిత్వా శ్రద్ధామేధే ప్రియేతామితి ౫౪

త్ర్యహమేతమగ్నిం ధారయన్తి క్షారలవణవర్జమధశ్శయ్యా చ ౫౫ ఏతస్మిన్నేవాగ్నౌ వ్యాహృతీభిస్సాయమ్ప్రాతస్సమిధోఽభ్యాదధ్యాత్ ౫౬ ఏవమన్యస్మిన్నపి సదా ౫౭

అథైనం ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిసమూహతి జుషస్వ నస్సమిధమగ్నే అద్యశోచా బృహద్యజనం ధూమమృణ్వన్ । ఉదశ్ప్రుశ దివ్యం సా ను స్తూపైస్సం రశ్మిభిస్తతనస్సూర్యస్య ఇతి ౫౮

అథైనం ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిఞ్చతి అదితేఽనుమన్యస్వ ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ్ । అనుమతేఽనుమన్మస్వ ఇతి పశ్చాదుదీచీనమ్ । సరస్వతేఽనుమన్యస్వ ఇత్యుత్తరతః ప్రాచీనమ్ । దేవసవితః ప్రసువ ఇతి సమన్తం ప్రదక్షిణమ్ । సమన్తమేవ వా తూష్ణీమ్ ౫౯ తస్మిన్ వ్యాహృతీభిస్సాయం ప్రాతస్సమిధోఽభ్యాదధాతి భూస్స్వాహా భువస్స్వాహా సువస్స్వాహా భూర్భువస్సువస్స్వాహా ఇతి ౬౦

తథైవ పరిసమూహ్య తథైవ పరిషిఞ్చతి అన్వమంస్థాః ప్రాసావీః ఇతి మన్త్రాన్తాన్ సన్నమయతి ౬౧

అథైనముపతిష్ఠతే యత్తే అగ్నే తేజః ఇతి తిసృభిః మయి మేధాం మయి ప్రజామితి తిసృభిః షోఢా విహితో వై పురుషః । ఇత్యేతస్మాద్బ్రాహ్మణాత్ ౬౨

అథ తిసృషు వ్యుష్టాస్వేతమగ్నిమాదాయ తాం దిశం యన్తి యత్రాస్య పలాశస్స్ప్రష్టో భవతి ౬౩

తం ప్రదక్షిణం పరిసమూహతి సుశ్రవస్సుశ్రవసం మా కురు యథా త్వం సుశ్రవస్సుశ్రవా అస్యేవమహం సుశ్రవస్సుశ్రవా భూయాసం యథా త్వం సుశ్రవస్సుశ్రవో దేవానాం నిధిగోపోస్యేవమహం బ్రాహ్మణానాం బ్రహ్మణో నిధిగోపో భూయాసమితి ౬౪

తస్యాగ్రేణ ఉత్తరేణ వాఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాఽథావ్రత్యప్రాయశ్చిత్తే జుహోతి యన్మ ఆత్మనో మిన్దాఽభూత్ పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ । ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౬౫

అథ పాలాశీశ్చతస్రస్సమిధ ఆర్ద్రాస్సపలాశాః సప్రారోహాః ప్రాదేశమాత్రీరపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాన్వక్తా అభ్యాధాపయన్వాచయతి యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణామన్యతమస్య ౬౬

అగ్నే వ్రతపతే సావిత్రం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా ౬౭

వాయో వ్రతపత ఆదిత్య వ్రతపతే వ్రతానాం వ్రతపతే సావిత్రం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా ఇతి ౬౮

తత్రైవ సుశ్రవసమభ్యర్చ్య త్రివృతాఽన్నేన బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా ౬౯

అత్రైకే దణ్డమజినం మేఖలాం వాసశ్చాతిసృజన్తి ౭౦ అన్యాన్యాదాయాస్య వాస ఆదత్తే యస్య తే ప్రథమబాస్యం హరామస్తం త్వా విశ్వే అనుమదనతు దేవాః । తం త్వా భ్రాతరస్సుహృదో వర్ధమానమనుజాయన్తాం బహవస్సుజాతమితి ౭౧

అథాధోనాభ్యుపరి జాన్వాచ్చాద్య దణ్డమజినం మేఖలాం చ ధారయన్ శ్రాద్ధసూతకమైథునమధుమాంసాని వర్జయన్ భైక్షాహారోఽధశ్శాయీ చాచార్యస్య గృహానేతీతి విజ్ఞాయతే ఆచార్యో వై బ్రహ్మేతి ౭౨

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

వేదమధీత్య స్నాత్యన్నిత్యుక్తం సమావర్తనమ్ ౧

మన్త్రబ్రాహ్మణం వేద ఇత్యాచక్షతే ౨

మన్త్రబ్రాహ్మణయోర్వేదనామధేయమ్ ౩

మన్త్రబ్రాహ్మణే యజ్ఞస్య ప్రమాణమ్ ౪

మన్త్రబ్రాహ్మణే అధీత్య చీర్ణేషు వా వ్రతేషు ౫

ఏతావదేవ నానా ౬

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్ కృత్వా పాలాశీం సమిధమాజ్యేనాక్త్వా మధ్యన్దినేఽభ్యాదధాతి ౭ తత్పురస్తాద్వ్యాఖ్యాతమ్ ౮

అథ కేశశ్మశ్రులోమనఖావాపనేనైవ ప్రతిపద్యతే సిద్ధమాచ్ఛత్రాదానాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ఆవహన్తీ వితన్వానా । కుర్వాణా చీరమాత్మనః । వాసాంసి మమ గావశ్చ । అన్నపానే చ సర్వదా । తతో మే శ్రియమావహ । లోమశాం పశుభిస్సహ స్వాహా ఇతి ౯ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి అమాయన్తు బ్రహ్మచారిణస్స్వాహా । యశోజనేఽసాని స్వాహా । శ్రేయాన్ వస్యసోఽసాని స్వాహా । తం త్వా భగ ప్రవిశాని స్వాహా । స మా భగ ప్రవిశ స్వాహా ఇతి ౧౦

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౧

అథాగ్రేణాగ్నిం బిల్వశాఖాయాం హుతశేషం నిదధాతి తస్మిన్ సహస్రశాఖే । నిభగాహం త్వయి మృజే స్వాహా ఇతి ౧౨

అథ పక్వాదుపాదాయ ప్రాశ్నాతి యథాఽఽపః ప్రవతా యన్తి । యథా మాసా అహర్జరమ్ । ఏవం మాం బ్రహ్మచారిణఃస్ర । ధాతరాయన్తు సర్వతస్స్వాహా ఇతి ౧౩

ప్రాశ్యాప ఆచమ్యోరః ప్రత్యాత్మానం ప్రత్యభిమృశతే ప్రతివేశోసి ప్ర మా పాహి ప్ర మా పద్యస్వ ఇతి ౧౪

సోఽత్రైవాస్తే ఆనక్షత్రాణాముదయాత్ ౧౫

అథోదితేషు నక్షత్రేషూపనిష్క్రమ్య దిశ ఉపతిష్ఠత ఇతి సిద్ధమత ఊర్ధ్వమ్ ౧౬

యస్మిన్నగ్నావుపనయతి తస్మిన్ బ్రహ్మచర్యం తస్మిన్ వ్రతచర్యం తస్మిన్ సమావర్తనం తస్మిత్ పాణిగ్రహణం తస్మిన్ గృహ్యాని కర్మాణి క్రియన్తే ౧౭ తస్మిన్ కామ్యాని తస్మిన్ ప్రజాసంస్కారా ఇత్యేకే ౧౮

స ఏష ఉపనయనప్రభృతి వ్యాహృతీభిస్సమిద్భిర్హూయత ఆ సమావర్తనాత్ ౧౯

సమావర్తనప్రభృత్యాజ్యేన వ్యాహృతీభిర్హూయత ఆ పాణిగ్రహణాత్ ౨౦

పాణిగ్రహణప్రభృతి వ్రీహిభిర్యవైర్వా హస్తేనైతే ఆహుతీర్జుహోతి అగ్నయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి సాయమ్ । సూర్యాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ప్రాతరపి ౨౧

అగ్నిహోత్రహవిషామన్యతమేన జుహుయాత్ ౨౨

పర్వణి పర్వణి చాగ్నేయస్థాలీపాకః ౨౩

స ఏష ఆఘారవాన్ స్యాదాగ్నిహోత్రికో వాఽప్యాపూర్వికో వా ౨౪

తేన సర్పిష్కతా విద్యావన్తం బ్రాహ్మణం భోజయేత్ ౨౫

యోఽస్యాపచితతమస్తస్మై ఋషభం దద్యాదిత్యేకే ౨౬

అథాస్యానుగతస్య యా ప్రకృతిస్తత ఆహరణమ్ ౨౭

ఉపవాసోఽనుగతేఽన్యతరస్య భార్యాయాః పత్యుర్వా ౨౮ అపి వైకాం జుహుయాత్అయాశ్చాగ్నేఽస్యనభిశస్తీశ్చ సత్యమిత్త్వమయా అసి । అయసా మనసా ధృతోఽయసా హవ్యమూహిషేఽయా నో ధేహి భేషజం స్వాహా ఇతి ౨౯

ఆహుతో వ్యాఖ్యాతః ౩౦

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ శూలగవస్సంవత్సరే సంవత్సరే మార్గశీర్ష్యాం పౌర్ణమాస్యాం క్రియేత ౧

అపి వాఽఽర్ద్రాయామ్ ౨

గోషు వోపతప్తాసు గోషు గుప్తాసు ౩

అరణ్యేఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వా బర్హిరాదాయ గాముపాకరోతి ఈశానాయ త్వా జుష్టాముపాకరోమి ఇతి ౪ తూష్ణీమిత్యేకే ౫

అథైనామద్భిః ప్రోక్షతి ఈశానాయ త్వా జుష్టాం ప్రోక్షామి ఇతి ౬

తూష్ణీమిత్యేకే ౭

తామత్రైవ ప్రతీచీనశిరసీముదీచీనపదీం సఞ్జ్ఞపయన్తి ౮

తస్యై సఞ్జ్ఞప్తాయా అద్భిరభిషేకమ్ ౯ ప్రాణానాప్యాయయతి తూష్ణీమ్ ౧౦

తూష్ణీం వపాముత్స్విద్య హృదయముద్ధరతి ౧౧

ప్రజ్ఞాతాని చావదానాని ౧౨ తాన్యేష్వేవ శూలేషూపనీక్ష్య తస్మిన్నేవాగ్నౌ శ్రపయన్తి ౧౩

అథైతాని శూలేభ్య ఉపనీక్ష్య పునః కుమ్భ్యాం శ్రపయన్తి ౧౪ అథైతాన్యభిఘారితాన్యుద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి ౧౫

పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్ కృత్వా దైవతమావాహయతి ఆ త్వా వహన్తు హరయస్సచేతసశ్శ్వేతైరశ్వైస్సహకేతుమద్భిః । వాతాజిరైర్బలవద్భిర్మనోజవైరాయాహి శీఘ్రం మమ హవ్యాయ శర్వోమితి ౧౬

అథ స్రువేణోపస్తీర్ణామభిఘారితాం వపాం జుహోతి సహస్రాణి సహస్రశః ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య ఈశానం త్వా భువనానామభిశ్రియమితి యాజ్యయా జుహోతి ౧౭ అత్రైతాన్యవదానానీడాసూనే ప్రచ్ఛిదనం మాసం యూపమిత్యాజ్యేన సముదాయుత్య మేక్షణేనోపఘాతం పూర్వార్ధే జుహోతి భవాయ దేవాయ స్వాహా శర్వాయ దేవాయ స్వాహా ఈశానాయ దేవాయ స్వాహా పశుపతయే దేవాయ స్వాహా రుద్రాయ దేవాయ స్వాహా ఉగ్రాయ దేవాయ స్వాహా మీమాయ దేవాయ స్వాహా మహతే దేవాయ స్వాహా ఇతి ౧౮

అథ మధ్యే జుహోతిభవస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా శర్వస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా ఈశానస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా పశుపతేర్దేవస్య పత్న్యై స్వాహా రుద్రస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా ఉగ్రస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా మహతో దేవస్య పత్న్యై స్వాహా ఇతి ౧౯ అథాపరార్ధే జుహోతి భవస్య

దేవస్య సుతాయ స్వాహా శర్వస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా ఈశానస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా పశుపతేర్దేవస్య సుతాయ స్వాహా రుద్రస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా ఉగ్రస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా మీమస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా మహతో దేవస్య సుతాయ స్వాహా ఇతి ౧౯
అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతినమస్తే రుద్ర మన్యవే ఇత్యాఽన్తాదనువాకస్య ।
స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౨౨

అథాగ్రేణాగ్నిమర్కపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతియో రుద్రో అగ్నౌ యో అప్సు య ఓషధీషు యో రుద్రో విశ్వా భువనాఽఽవివేశ తస్మై రుద్రాయ నమో అస్తు ఇతి ౨౩
స్థాలీసక్షాలనమాజ్యశేషముదకశేషం చ పాత్ర్యాం సమానీయ వేతసశాఖయావోక్షన్ సర్వతః త్రిః ప్రదక్షిణం గాః పర్యేతిఆ గావో అగ్మన్నుత భద్యమక్రన్ ఇత్యేతేన సూక్తేన ౨౪
మహత్స్వస్త్యయనమిత్యాచక్షతే ౨౫

అథ యది గాం న లభతే మేషమజం వాఽఽలభతే ౨౬

ఈశానాయ స్థాలీపాకం వా శ్రపయన్తి తస్మాదేతత్సర్వం కరోతి యథ్గవా కార్యమ్ ౨౭

శూలగవో వ్యాఖ్యాతః ౨౮ ఏవమేవాష్టమ్యాం ప్రదోషే క్రియేతైతావదేవ నానా ౨౯
నాత్రోపాకరణం పశోః ౩౦

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ బలిహరణమ్ ౧

సాయం ప్రాతర్యదశనీయస్య క్రియేతౌపాసవే పచవే వా హోమః ౨

ఏతావదేవ నానా ౩ క్షారలవణావరాన్నసంసృష్టస్య తు హోమం పరిచక్షతే ౪
కామమితరేష్వాయతనేషు ౫

అథ యద్యేతదేవ స్యాదుత్తరతో భస్మమిశ్రానఙ్గారాన్నిరూహ్య తేషు జుహుయాత్ ౬

సర్వేష్వాయతనేషు పాణినా పరిసమూహ్యోభయతః పరిషేకం నిదధ్యాత్ ౭

దేశాభ్యాసే మన్త్రాభ్యాసః కామం సమానస్థానేషు ౮

అవగ్రాహశో హస్తేన హోమఃఅగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా ధ్రువాయ స్వాహా ధ్రువాయ భూమాయ స్వాహా ధ్రువక్షితయే స్వాహా అచ్యుతక్షితయే స్వాహా ఈశానాయ స్వాహా జయన్తాయ

స్వాహా ధర్మరుచయే స్వాహా ధన్వన్తరయే స్వాహా విద్యాయై స్వాహా అమ్బికాయై స్వాహా హరయే స్వాహా గణేభ్యస్స్వాహా గణపతిభ్యస్స్వాహా పరిషద్భ్యస్స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహా సాధ్యేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహాః సర్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహా సర్వాభ్యో దేవతాభ్యస్స్వాహా భూస్స్వాహా భువస్స్వాహా సువస్స్వాహా భూర్భువస్సువస్స్వాహా ౯

అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే ౧౦ అపరేణాగ్నిం ధర్మాయ స్వాహా అధర్మాయ స్వాహా ఇతి ౧౧

అగ్రేణాగ్నిం కద్రువై నాకమాత్రే స్వాహా సర్వేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౧౨

అబ్రృణ్యావకాశే అవలాయై దేవ్యై స్వాహా వాస్తుపాల్యై సగణాయై స్వాహా ఇతి ౧౩ అబ్రృణదేశే అద్భ్యస్స్వాహా వరుణాయ స్వాహా ఇతి ౧౪

స్థాల్యాం ప్రజాపతయే స్వాహా పరమేష్ఠినే స్వాహా ఇతి ౧౫ దేవతాఽవకాశే ఋషభాయ స్వాహా రుద్రాయ స్వాహా రుద్రాణ్యై స్వాహా ఇతి ౧౬ మధ్యేఽగారస్యఓషధివనస్పతిభ్యస్స్వాహా రక్షోదేవజనేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౧౭ ఉచ్చిరసికామాయ స్వాహా భగాయ స్వాహా శ్రియై స్వాహా విష్ణవే స్వాహా ఇతి ౧౮ స్థూణాదేశే గృహాయ స్వాహా గృహరాజాయ స్వాహా ఇతి ౧౯

ధనధాన్యాకాశే ధనధన్యాభ్యాం స్వాహా వైశ్రవణాయ స్వాహా ఇతి ౨౦

గోష్ఠే వా పల్వలే వా శ్రియై స్వాహా పుష్ట్యై స్వాహా ఇతి ౨౧

ఉలూఖలముసలావకాశే ఉలూఖలముసలాభ్యాం స్వాహా ఇతి ౨౨

దృషదుపలావకాశే దృషదుపలాభ్యాం స్వాహా ఇతి ౨౩ సమూహన్యవకాశే సమూహన్యై దేవ్యై స్వాహా ఇతి ౨౪ ఉత్తరపూర్వదేశేఽగారస్య గృహ్యేభ్యస్స్వాహా అవసానేభ్యస్స్వాహా అవసానపతిభ్యస్స్వాహా సర్వదేవజనేభ్యస్స్వాహా సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౨౫

ద్వారమధ్యే అన్తరిక్షాయ స్వాహా అవాన్తరిక్షాయ స్వాహా ఇతి ౨౬

పార్శ్వయోః ధాత్రే స్వాహా విధాత్రే స్వాహా ఇతి ౨౭

ఉపపార్శ్వయోః భూత్యై స్వాహా ప్రభూత్యై స్వాహా ఇతి ౨౮

సంవరణదేశే యదేజతి జగతి యచ్చ చేష్టతి నామ్నో భాగోఽయం నామ్నే స్వాహా ఇతి ౨౯

అథోపనిష్క్రమ్య జ్యేష్ఠావకాశే జ్యేష్ఠాభ్యాం స్వాహా కరస్కరావకాశే కరస్కరాభ్యాం స్వాహా ఇతి ౩౦

అనసి వా రథే వా శ్రియై స్వాహా విష్ణవే స్వాహా ఇతి ౩౧

గోష్ఠే రుద్రాయ స్వాహా పశుభ్యస్స్వాహా పశుపతయే స్వాహా ఇతి ౩౨

వస్తుమధ్యే వాస్తోష్పతయే స్వాహా పృథివ్యై స్వాహా అన్తరిక్షాయ స్వాహా దివే స్వాహా సూర్యాయ స్వాహా చన్ద్రమసే స్వాహా నక్షత్రేభ్యస్స్వాహా అద్భ్యస్స్వాహా ఓషధీభ్యస్స్వాహా

వనస్పతిభ్యస్స్వాహా చరాచరేభ్యస్స్వాహా పరిప్లవేభ్యస్స్వాహా సరీసృపేభ్యస్స్వాహా దేశేభ్యస్స్వాహా కాలేభ్యస్స్వాహా లోకేభ్యస్స్వాహా దేవేభ్యస్స్వాహా ఋషిభ్యస్స్వాహా స్వసుభ్యస్స్వాహా రుద్రేభ్యస్స్వాహా ఆదిత్యేభ్యస్స్వాహా ఇన్ద్రాయ స్వాహా బృహస్పతయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా బ్రహ్మణే స్వాహా ఇతి ౩౩

అథ దక్షిణతః ప్రాచీనావీతీ పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా పితామహేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ప్రపితామహేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౩౪

అథాప ఉపస్పృశ్యోత్తరతో యజ్ఞోపవీతీ నమో రుద్రాయ భగవతే స్వాహా ఇతి ౩౫

అథ దిక్షు ప్రాచ్యై దిశే స్వాహా దక్షిణాయై దిశే స్వాహా ప్రతీచ్యై దిశే స్వాహా ఉదీచ్యై దిశే స్వాహా ఊర్ధ్వాయై దిశే స్వాహా అధరాయై దిశే స్వాహా ఇతి ౩౬

అథావాన్తరదిక్షు యమాయ స్వాహా నిరృత్యై స్వాహా రక్షోభ్యస్స్వాహా ఈశానాయ స్వాహా ఇతి ౩౭

అథాకాశ ఉత్క్షిపతి యే భూతాః ప్రచరన్తి దివా వలిమిచ్ఛన్తో వితుదస్య ప్రేష్యాః । తేభ్యో బలిం పుష్టికామో హరామి మయి పుష్టిం పుష్టిపతిర్దధాతు స్వాహా ఇతి దివా ౩౮

యే భూతాః ప్రచరన్తి నక్తం బలిమిచ్ఛన్తో వితుదస్య ప్రేష్యాః । తేభ్యో బలిం పుష్టికామో హరామి మయి పుష్టిం పుష్టిపతిర్దధాతు స్వాహా ఇతి నక్తమ్ ౩౯

సఖ్షాలనం ప్రాగుదీచ్యాం దిశి నినయతి నమో రుద్రాయ భౌమాయ స్వాహా ఇతి ౪౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ వైశ్వదేవం హుత్వాఽతిథిమాకాఙ్క్షేదాగోర్దోహకాలమ్ ౧

అగ్రం వోద్ధృత్య దద్యాత్ ౨

విజ్ఞాయతే యజ్ఞో వా ఏష పఞ్చమో యదతిథిః ౩

జఘనేన గార్హపత్యయుపవిశ్యోపాసనస్య వా అధీహి భో ఇతి గార్హపత్యముక్త్వా ప్రాణాయామైస్త్రిరాయభ్య సావిత్రీం సహస్రకృత్వా ఆవర్తయేచ్ఛతకృత్వోఽపరిమితకృత్వో వా దశావరమ్ ౪

వేదాదయశ్ఛన్దాంసి కూశ్మాణ్డాని చాధీయీత అగ్నిమీలే పురోహితమ్ ఇతి ఋగ్వేదస్య ఇషే త్వోర్జే త్వా ఇతి యజుర్వేదస్య అగ్న ఆయాహి వీతయే ఇతి సామవేదస్య శం నో దేవీరభిష్టయే ఇత్యథర్వవేదస్య అగ్నిర్మూర్ధా భువః ఇతి ఛన్దాంసి యద్దేవా దేవ హేలనమితి కూశ్మాణ్డ్యః ౫

యదధీతే స బ్రహ్మయజ్ఞో యజ్జుహోతి స దేవయజ్ఞో యత్పితృభ్యస్స్వధా కరోతి స పితృయజ్ఞో యద్భూతేభ్యో బలిం హరతి స భూతయజ్ఞో యద్బ్రాహ్మణేభ్యోఽన్నం దదాతి స మనుష్యయజ్ఞ ఇతి ౬

ఏతే పఞ్చ మహాయజ్ఞాః సతతం సుప్రయుక్తా నయన్తి పరమాం గతిమ్ ౭

ఏతేభ్యో యస్య పఞ్చభ్యో యజ్ఞ ఏకోఽపి హీయతే మనస్వత్యాహుతిస్తత్ర ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ౮

ద్వ్యహం త్ర్యహం వాఽపి ప్రమాదాదకృతేషు తు తిస్రస్తన్తుమతీర్హుత్వా చతస్రో వారుణీర్జపేత్ ౯

దశాహం ద్వాదశాహం వా విచ్ఛిన్నేషు తు సర్వశః చతస్రోఽభ్యావర్తినీర్హుత్వా కార్యస్తాన్తుమతశ్చరుః ౧౦

యస్య స్త్రీ వాఽనుపేతో వా గృహేష్వేతాన్ బలీన్ హరేత్ కూశ్మాణ్డ్యస్తత్ర హోతవ్యో హుత్వా యజ్ఞసమృద్ధయే ౧౧

ప్రవాసం గచ్ఛతో యస్య గృహే కర్తా న విద్యతే పఞ్చానాం మహతామేషాం స యజ్ఞైస్సహ గచ్ఛతి ౧౨

ప్రవాసే కురుతే చైనాన్యదన్నముపపద్యతే న చేదుత్పద్యతే చాన్నమద్భిరేనాన్ సమాపయేత్ ౧౩

అద్భిరేవ వ్రతం కుర్యాద్యథాలాభమనువ్రతమ్ దేవానాం దేవయజ్ఞేన ద్విజా గచ్ఛన్తి సామ్యతామ్ ౧౪

పితౄణాం పితృయజ్ఞేన భూతయజ్ఞేన భూతినః మనోర్మనుష్యయజ్ఞేన బ్రహ్మయజ్ఞేన బ్రహ్మణః ౧౫

ఏతాసాం సామ్యతాం గత్వా దేవతానాం శతం సమాః ఆనన్దం బ్రహ్మ గచ్ఛన్తి ధ్రువం శాశ్వతమవ్యయమితి ౧౬ అథాస్మా అతిథిర్భవతి గురోస్సమానవృత్తిర్వైఖానసో వా గృహస్థో వానప్రస్థః పరివ్రాజకో గతశ్రీస్స్నాతకో రాజా వా ధర్మయుక్తః ౧౭ తేషామభ్యుత్థాయాసనం పాద్యమర్ఘణమర్ఘ్యం వా ప్రయుఞ్జీత ౧౮ యాస్తత్రౌషధయస్సన్తి తా దేయాః ౧౯

అన్యాం వా ప్రక్రియాం ప్రకుర్వీత ౨౦

సర్వేభ్యోఽభ్యాగతేభ్య ఆ శ్వచాణ్డాలేభ్యస్స్వాగతం కార్యమ్ ౨౧

ఓషధివిభాగస్తు బిభవవతా కార్యోఽభావే భూమిరుదకం తృణాని కల్యాణీ వాగితి ౨౨ ఏతాని వై సతోఽగారే న క్షీయన్తే కదాచన ఇతి తానేతాన్ పరం బ్రహ్మేత్యాచక్షతే ౨౩

తేషాం గ్రహణే తు ద్వాదశరాత్రమక్షారలవణభోజనమధశ్శయనం బ్రహ్మచర్యమ్ । త్రిరాత్రోపోషిత ఉత్క్షేపణౌ పరౌ గృహ్ణీయాత్ ౨౪

బలిహరణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౨౬

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ ప్రత్యవరోహణమ్ ౧ వసన్తాదౌ మధుశ్చ మాధవశ్చ ఇతి హుత్వా వాసన్తికైరలఙ్కారైరలఙ్కృత్య వాసన్తికాన్యన్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వాఽన్నశేషాన్ సగణః ప్రాశ్నాతి ౨

అథ గ్రీష్మాదౌ శుక్రశ్చ శుచిశ్చ ఇతి హుత్వా గ్రైష్మికైరలఙ్కారైరలఙ్కృత్య గ్రైష్మికాన్యన్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వాఽన్నశేషాన్ సగణః ప్రాశ్నాతి ౩

అథ వర్షాదౌ నభశ్చ నభస్యశ్చ ఇతి హుత్వా వార్షికైరలఙ్కారైరలఙ్కృత్య వార్షికాన్యన్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వాఽన్నశేషాన్ సగణః ప్రాశ్నాతి ౪

అథ శరదాదౌ ఇషశ్చోర్జశ్చ ఇతి హుత్వా శారదికైరలఙ్కారైరలఙ్కృత్య శారదికాన్యన్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వాఽన్నశేషాన్ సగణః ప్రాశ్నాతి ౫ అథ హేమన్తాదౌ సహశ్చ సహస్యశ్చ ఇతి హుత్వా హైమన్తికైరలఙ్కారైరలఙ్కృత్య హైమన్తికాన్యన్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వాఽన్నశేషాన్ సగణః ప్రాశ్నాతి ౬

అథ శిశిరాదౌ తపశ్చ తపస్యశ్చ ఇతి హుత్వా శైశిరికైరలఙ్కారైరలఙ్కృత్య శైశిరికాన్యన్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వాఽన్నశేషాన్ ప్రాశ్నాతి ౭ అథాధిమాసే సంసర్పోఽస్యంహస్పత్యాయ త్వా ఇతి హుత్వా చైత్రికైరలఙ్కారైరలఙ్కృత్య చైత్రికాన్యన్నాని బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వాఽన్నశేషాన్ సగణః ప్రాశ్నాతి ౮

స ఏష ఆఘారవాన్ వా స్యాదాగ్ని హోత్రికో వాఽప్యాపూర్వికో వా ౯

ప్రత్యవరోహణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథాష్టకాహోమః ౧

త్రైషే మాస్యపరపక్షస్యాష్టమ్యాం క్రియేత ౨ ఏవం మాఘ ఏవం ఫాల్గునే యది విహృతః ౩

యద్యు వై సమస్త ఉపరిష్టాన్మాధ్యాః పౌర్ణమాస్యా ఆరపక్షస్య సప్తమ్యాష్టమ్యాం నవమ్యామితి క్రియేతాపి వాఽష్టమ్యామేవ ౪

శ్వః కరిష్యామీతి బ్రాహ్మణాన్నిమన్త్రయతే యోనిగోత్రశ్రుతవృత్తసమ్పన్నానిత్యేకే ౫

కామం సమ్పన్నానపి శ్రుతవృత్తసమ్పన్నాన్ శ్రుతవృత్తయోర్హి స్వధా నిధీయత ఇత్యుపదిశన్తి ౬

తాన్ శ్వోభూతే శ్మశ్రుకర్మాభ్యఞ్జనస్నానైర్యథోపపాదం సమ్పూజ్య స్వయమాప్లుత్య శుచౌ సమే దేశే దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వా బర్హిరాదాయ గాముపాకరోతిపితృభ్యస్త్వా పితామహేభ్యస్త్వా ప్రపితామహేభ్యస్త్వా జుష్టాముపాకరోమి ఇతి తూష్ణీమిత్యేకే ౭

అథైనామద్భిః ప్రోక్షతి పితృభ్యస్త్వా పితామహేభ్యస్త్వా ప్రపితామహేభ్యస్త్వా జుష్టాం ప్రోక్షామి ఇతి । తూష్ణీమిత్యేకే ౮

తామత్రైవ ప్రతీచీనశిరసీం దక్షిణాపదీం సఞ్జ్ఞపన్తి ౯

తస్యై సఞ్జ్ఞప్తాయా అద్భిరభిషేకమ్ ౧౦

ప్రాణానాప్యాయయతి తూష్ణీమ్ ౧౧

తూష్ణీం వపాముత్ఖిద్య హృదయముద్ధరతి ౧౨

ప్రజ్ఞాతాని చావదానాని ౧౩

తాన్యేతేష్వేవం శూలేషూపనీక్ష్యే తస్మిన్నేవాగ్నౌ శ్రపయన్తి ౧౪

పృథఙ్మాంసం చౌదనం చాపూపాంశ్చ శ్రపయన్త్యన్యాంశ్చ భక్ష్యవిశేషాన్త్సర్వం సిద్ధం సమానీయాయుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ సుప్రక్షాలితపాణిపాదానప ఆచమయ్య సన్దర్భేపక్ళప్తేష్వాసనేషు ద్వౌ దైవే త్రీన్పిత్ర్యే ఏకైకముభయత్ర వా ప్రాఙ్ముఖానుపవేశయత్యుదఙ్ముఖాన్వా ౧౫

స యది ప్రాఙ్ముఖాన్ దక్షిణాపవర్గః । యద్యుదఙ్ముఖాన్ ప్రాగపవర్గః ౧౬

తేషామేవోదకం నినీయ సప్రణవేన క్షణం గ్రాహయతి ౧౭

అష్టకాశ్రాద్ధే క్షణః క్రియతామిత్యఓం తథేతి ప్రతివచనమ్ ౧౮

ప్రాప్నోతు భవాన్ ప్రాప్నోతు భవాన్ ఇతి ౧౯ ప్రాప్నవాని ప్రాప్నవాని ఇతీతరే ప్రత్యాహుః ౨౦

అథైతాన్ తిలమిశ్రా అపః ప్రతిగ్రాహయతి అముష్మై స్వధా నమోఽముష్మై స్వధా నమః ఇతి ౨౧ త్రిస్తిలోదకమేకే సమామనన్తి పురోఽన్నం ద్విస్తిలోదకమ్ దద్యాత్ భుక్తవత్సు చ తృతీయమితి ౨౨ అథైనాన్ వస్త్రగన్ధపుష్పధూపదీపమాల్యైర్యథోపపాదం సమ్పూజ్య పృచ్ఛతి ఉద్ధ్రియతామగ్నౌ చ క్రియతాం ఇతీతరే ప్రత్యాహుః ౨౩

అపి వా అగ్నౌ కరిష్యామి ఇతి కురుష్వ ఇతీతరే ప్రత్యాహుః ౨౪

అథాభ్యనుజ్ఞాతః పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా శృతాయాం వపాయాం పఞ్చ స్రువాహుతీర్జుహోతి యాః ప్రాచీస్సమ్భవన్త్యాయ ఉత్తరతశ్చ యాః । అద్భిర్విశ్వస్య భువనస్య ధర్త్రీభిరన్తరన్యం పితుర్దధే స్వధా నమస్స్వాహా ౨౫

అన్తర్దధే పర్వతైరన్తర్మహ్యా పృథివ్యా దివా । దిగ్భిరనన్తాభిరూతిభిరన్తరన్యం పితామహాద్దధే స్వధా నమస్స్వాహా ౨౬ అన్తర్దధ ఋతుభిస్సర్వైరహోరాత్రైస్ససన్ధికైః । అర్ధమాసైశ్చ మాసైశ్చాన్తరన్యం ప్రపితామహాద్దధే స్వధా నమస్స్వాహా ౨౭

యన్మే మాతా ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా । తన్మే రేతః పితా వృఙ్క్తాం మాఽఽభురన్యోఽవపద్యతాం స్వధా నమస్స్వాహా ౨౮

యద్వః క్రవ్యాదఙ్గమదహం లోకాననయన్ ప్రణయన్ జాతవేదాః । తద్వో అహం పునరావేశయామ్యరిష్టాస్సర్వైరఙ్గైస్సమ్భవథ పితరస్స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౨౯

త్రేధా వపాం విచ్ఛిద్యోదుమ్బర్యా దర్వ్యాం జుహోతి సో మాయ పితృమతే శుష్మిణే జుహుమో హవిః । వాజన్నిదం జుషస్వ నః స్వజా హవ్యం దేవేభ్యః పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ౩౦ అఙ్గిరస్వన్తమూతయే యమం పితృమన్తమాహువే । వైవస్వతేదమద్ధి నస్స్వజా హవ్యం దేవేభ్యః పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ౩౧

యదగ్నే కవ్యవాహన పితౄన్యక్షి ఋతావృధః । ప్ర దేవేభ్యో వహ హవ్యం పితృభ్యశ్చ స్వధా కవ్యం దేవేభ్యః పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౩౨

అథాష్టకాహోమం జుహోతి ఇయమేవ సా యా ప్రథమా వ్యౌచ్ఛత్ ఇతి పఞ్చదశ । ఈయుష్టే యే పూర్వతరామపశ్యన్ ఇత్యేకామ్ । సంవత్సరస్య ప్రతిమాణమిత్యేకాం తాస్సప్తదశ ౩౩

అథాపూపమష్టధా విచ్ఛిద్య త్రీణ్యవదానాని వపాయాః కల్పేన హుత్వాఽథేతరాణి బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వాఽత్రైతాన్యవదానానీడాసూనే ప్రతిచ్ఛాద్యౌదనం మాంసం యూషమిత్యాజ్యేన

సముదాయుత్యోదుమ్బర్యా దర్వ్యుపఘాతం దక్షిణార్ధే జుహోతి పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । పితామహేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । ప్రపితామహేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । మాతృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । పితామహీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । ప్రపితామహీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । మాతామహేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । మాతుః పితామహేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । మాతుః ప్రపితామహేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । మాతామహీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । మాతుః పితామహీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । మాతుః ప్రపితామహీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । ఆచార్యాయ స్వధా నమస్స్వాహా । ఆచార్యపత్నీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । గురుభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । గురుపత్నీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । సఖిభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । సఖిపత్నీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । జ్ఞాతిభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । జ్ఞాతిపత్నీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । అమాత్యేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । అమాత్యపత్నీభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । సర్వేభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । సర్వాభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౩౪ అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే ౩౫

మాంసోదనం పాత్రేషూద్ధృత్య విశేషానుపనిక్షిప్య హుతశేషేన సంసృజ్య దక్షిణాగ్రేషు దర్భేషు సాదయిత్వా దక్షిణాగ్రైః దర్భైః ప్రతిచ్ఛాద్యాభిమృశతి పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా విద్యావతాం ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మా పితౄణాం పితామహానాం ప్రపితామహానాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ఇతి ౩౬ అథైతాని బ్రాహ్మణేభ్య ఉపనిక్షిప్య బ్రాహ్మణానామఙ్గుష్ఠేనానఖేనానుదిశతి అయుష్మై స్వధా నమోఽముష్మై స్వధా నమః ఇతి ౩౭

భుఞ్జానాన్ సమీక్షతే ప్రాణే నివిష్టోఽమృతం జుహోమి ఇతి పఞ్చభిః । బ్రాహ్మణి మ ఆత్మాఽమృతత్వాయ ఇత్యాత్మానమ్ ౩౮

న చాత ఊర్ధ్వం నిరీక్షతే ష్ఠీకా హి పితరః ఇతి విజ్ఞాయతే ౩౯

సర్వై కామైస్తర్పయన్ స్వధాయుక్తాని బ్రహ్మణ్యభిశ్రావయన్ రక్షోఘ్నాని చ నైరృతాని చ ౪౦ తృప్యన్తే తృప్తాః స్థేత్యుక్త్వా తృప్తాః స్మ ఇతి ప్రతివచనమ్ ౪౧

తృప్తానప ఆచమయ్యాశయేష్వన్నశేషాన్ సమ్ప్రకిరతి యేఽగ్నిదగ్ధా జాతా జీవా యే యే త్వదగ్ధాః కులే మమ । భూమౌ దత్తేన తృప్యన్తు తృప్తా యాన్తు పరాం గతిమితి ౪౨

అథైనాన్ సఞ్చాలనేన విషిఞ్చన్నవకీర్య స్వదితమితి వాచయిత్వా దక్షిణాభిరారాధయతి ౪౩ సువర్ణహిరణ్యప్రాణివస్త్రలోహభూమిభాణ్డైర్గవాశ్వాజావికహస్తిదాసపురుషవ్రీహియవమాషతిల దణ్డోపానచ్ఛత్రకమణ్డలుయానాసనశయనోపధానైస్సర్వోపకరణైర్యథోపపాదం సమ్పూజ్యాక్షయ్యం వాచయిత్వోపసఙ్గృహ్య స్వధాం వాచయిత్వోత్థాప్య ప్రసాద్య సంసాద్య ప్రదక్షిణీకృత్య శేషమనుజ్ఞాప్యైతేనైవ యథేతమేత్యాన్నశేషాన్నివేదయతే । యథా బ్రూయుస్తథా కుర్యాత్తైస్త్వభ్యనుజ్ఞేయమ్ ౪౪

అథాఽభ్యనుజ్ఞాతో దక్షిణేనాగ్నిం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వన్నశేషైః పిణ్డం దదాతి పితృభ్యస్స్వధా నమః ఇతి చతుర్వింశతిః ౪౫

అథైనాన్ మఙ్గాలనేన త్రిరపసలైః పరిషిఞ్చతి ఊర్జం వహన్తీరమృతం ఘృతం మధు పయః కలిలం పరిస్నుతం స్వధా స్థ తర్పయత మే పితౄన్ తృప్యత తృప్యత తృప్యత ఇతి ౪౬

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౪౭

ఆచమనే చాగ్నిముఖే చాభిశ్రావణే చోపసఙ్గ్రహణే చ పశ్చాద్ధోమేషు చ యజ్ఞోపవీతమ్ ౪౮

అథేతరత్ర ప్రాచీనావీతమ్ ౪౯

ఏవమేవ శ్వోభూతే మాంసశేషేణైవమేవ శ్వోభూతే యది త్ర్యహమ్ ౫౦

అథ యది గాం న లభతే మేషమజం వాఽఽలభతే ౫౧

ఆరణ్యేన వా మాంసేన యథోపపన్నేన ౫౨

ఖఙ్గమృగమహిషమేషవరాహపృషతశశరోహితశార్ఙ్గతిత్తిరికపోతకపిఞ్జలవార్ధ్రాణసానామక్షయ్యం తిలమధుసంసృష్టమ్ ౫౩

తథా మత్స్యస్య శతవలైః క్షీరోదనేన వా సూపోదనేన వా ౫౪ యద్వా భవత్యామైర్వా మూలఫలైః ప్రదానమాత్రమ్ ౫౫

హిరణ్యేన వా ప్రదానమాత్రమ్ ౫౬

అపి వా గోగ్రాసమాహరేత్ ౫౭

అపి వాఽనూచానేభ్య ఉదకుమ్భానాహరేత్ ౫౮

అపి వా శ్రాద్ధమన్త్రానధీయీత ౫౯

అపి వాఽరణ్యేఽగ్నినా కక్షముపోషేదేషామేకాష్టకేతి ౬౦

న త్వేవానష్టకస్స్యాత్ ౬౧

సికతా శ్రాద్ధే పవిత్రం యద్యధ్యవసనాయ యద్యన్వవకిరణాయ ౬౨

కుశాః కుతపో దూర్వా ఇతి శ్రాద్ధే పవిత్రం యద్యాసనాయ యది పరిస్తరణాయ యద్యుత్పవనాయ ౬౩

తిలాశ్శ్రాద్ధే పవిత్రం యది దానాయ యది భోజనాయ యద్యపాం సంసర్జనాయ । ఖఙ్గః శ్రాద్ధే పవిత్ర యది మాంసం యద్యస్థిమయం పాత్రమ్ ౬౫

దౌహిత్రః శ్రాద్ధే పవిత్రం యది భోక్తా యది పరివేష్టా యద్యభిశ్రావయితా ౬౬

ఇత్యష్టకాహోమో వ్యాఖ్యాతః ౬౭

ఏవమేవ మాసిశ్రాద్ధమపరపక్షస్యాన్యతమేఽహని క్రియేత ౬౮

ఏతావదేవ నానా నాత్రాష్టకాహోమో భవతి ౬౯

ఇత్యష్టకా వ్యాఖ్యాతా ౭౦

ఇతీమాస్సప్త పాకయజ్ఞసంస్థా వ్యాఖ్యాతాః ౭౧

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథాష్టకాహోమః । అథ ప్రత్యవరోహణమ్ । అథ వైశ్వదేవమ్ । అథ బలిహరణమ్ । అథ శూలగవః । వేదమధీత్య స్నాస్యన్నిత్యుక్తమ్ । అథాహుతో గర్భాష్టమేషు । సంవత్సరే చూడాకర్మ । షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ । చతుర్థే మాస్యుపనిష్క్రమణమ్ । అథ ప్రహుతః ౧౧

అథ ప్రహుతః । చతుర్థే మాస్యుపనిష్క్రమణమ్ । షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ । సంవత్సరే చూడాకర్మ । అథాహుతో గర్భాష్టమేషు । వేదమధీత్య స్నాస్యన్నిత్యుక్తమ్ । అథ శూలగవః । అథ బలిహరణమ్ । అథ వైశ్వదేవమ్ । అథ ప్రత్యవరోహణమ్ । అథాష్టకాహోమః ౧౧

అథ తృతీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః హుతానుకృతిరుపాకర్మ ౧

శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం క్రియేతాపి వా ఆషాఢ్యామ్ ౨

సమన్వారబ్ధేష్వన్తేవాసిషు ౩

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్ కృత్వా చతస్రః ప్రధానాహుతీర్జుహోతి యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్యస్స్వాహా సాంహితీభ్యో దేవతాభ్యస్స్వాహా । వరుణీభ్యో దేవతాభ్యస్స్వాహా । సర్వాభ్యో దేవతాభ్యస్స్వాహా ఇతి ౪

అథ కాణ్డఋషీన్ జుహోతి ప్రజాపతయే కాణ్డఋషయే స్వాహా । సోమాయ కాణ్డఋషయే స్వాహా । అగ్నయే కాణ్డఋషయే స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాణ్డఋషిభ్యస్స్వాహా । స్వయమ్భువే కాణ్డఋషయే స్వాహా ఇతి ౫

అథ సదసస్పతిం జుహోతి సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ । సనిం మేధామయాసిషం స్వాహా ఇతి ౬

అథ సావిత్రీం జుహోతి తత్సవితుర్వరేణ్యమిత్యేతామ్ ౭

అథ వేదాహుతీజుహోతి ఋగ్వేదాయ స్వాహా । యజుర్వేదాయ స్వాహా । సామవేదాయ స్వాహా । అథర్వవేదాయ స్వాహా । అథర్వాఙ్గిరోభ్యస్స్వాహా । ఇతిహాసపురాణేభ్యస్స్వాహా । సర్పదేవజనేభ్యస్స్వాహా । సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౮ త్రీనాదితోఽనువాకానధీయీరన్ వా సర్వాన్ ౯ జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౦

అథ బ్రాహ్మణాన్ తర్పయత్యపూపైర్ధానాభిస్సక్తుభిరోదనేనేతి యద్యు వైతేభ్యో భవతి ౧౧

ఋషయశ్ఛన్దాంస్యాచార్యా వేదా యజ్ఞాశ్చ ప్రీయన్తామితి వాచయిత్వా ౧౨ త్ర్యహమేకాహం వా నాధీయీరన్ ౧౩

మాసం ప్రదోషే నాధీయీరన్ ౧౪

నిత్యం చైవ భుక్త్వోర్ధ్వమ్ ౧౫

మధ్యరాత్రాత్ స్తనితే సప్రదోషమహరనధ్యాయః అస్తమితే । చోదయాద్విద్యుతి చ స్వప్నాన్తమ్ ౧౬

ఏవమేవ కాణ్డోపాకరణక్రాణ్డసమాపనాభ్యామ్ ౧౭

స ఏకః కాణ్డఋషిః ౧౮

తస్య చైవైకస్య కాణ్డస్యాద్యోఽనువాకః ౧౯

తస్య చైవైకస్య కాణ్డస్యైతదహరనధ్యాయః ౨౦

ఏవం కాణ్డవిసర్గే । ఏతావదేవ నానా నాత్రానువాకః । పౌరోడాశికం యాజమానం హోతారో హౌత్రం పైతృమేధ ఇతి సబ్రాహ్మణాని సానుబ్రాహ్మణాని ప్రాజాపత్యాని ౨౧

ఆధ్వర్యవం గ్రహా దాక్షిణాని సమిష్టయజూంష్యవభృథయజూంషి వాజపేయశ్శుక్రియాణి సవా ఇతి సబ్రాహ్మణాని సానుబ్రాహ్మణాని సౌమ్యాని ౨౨
అగ్న్యాధేయమగ్నిహోత్రమగ్న్యుపస్థానమగ్నిచయనం సావిత్రం నాచికేతం చాతుర్హోత్రీయం వైశ్వసృజారుణా ఇతి సబ్రాహ్మణాని సానుబ్రాహ్మణాన్యాగ్నేయాని ౨౩

రాజసూయః పశుబన్ధః ఇష్టయో నక్షత్రేష్టయో దివశ్యేనయోఽపాఘాస్సాత్రాయణముపహోమాః కౌకిలీసూక్తాన్యోపానువాక్యం యాజ్యాఽశ్వమేధః పురుషమేధస్సౌత్రామణ్యచ్ఛిద్రాణి పశుహౌత్రముపనిషద ఇతి సబ్రాహ్మణాని సానుబ్రాహ్మణాని వైశ్వదేవాని ౨౪

స్వాయమ్భువం కాణ్డం కాఠకే పఠితో విధిః స్వయమ్భూశ్చాత్ర దైవతం సర్వభూతపతిశ్శుచిరితి ౨౫

అథ కారీరీవ్రతం చతూరాత్రమక్షారలవణం భూమౌ భుఞ్జీత పశువత్ ౨౬

ఏవవేమ కారాౖవ్రతమ్ ౨౭

సావిత్రీభ్యః ప్రభృత్యూర్ధ్వమోషధ్యనువాకానధీయీరన్నాౖత్ర భూమౌ భుఞ్జీత న పశువదితి ౨౮

అథ తృతీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఆచార్యప్రసూతః కర్మాణి కరోతీతి విజ్ఞాయతే ౧

ఆచార్యో వై బ్రహ్మేతి ౨

కాణ్డేకాణ్డే చ వ్రతచర్యా 3

అథేమాని బ్రాహ్మణాని సాంవత్సరికైర్వ్రతైరధ్యేయాని భవన్తి హోతారశ్శుక్రియాణ్యుపనిషదో గోదానం సమ్మితం ఇతి ౪

హోతృషు ప్రధానకాలేష్వథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా యథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్జుహోతి యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్యో హోతృభ్యస్స్వాహా సాంహితీభ్యో దేవతాభ్యో హోతృభ్యస్స్వాహా వారుణీభ్యో దేవతాభ్యో హోతృభ్యస్స్వాహా సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో హోతృభ్యస్స్వాహా ఇతి ౫

అథ కాణ్డఋషిం జుహోతి ప్రజాపతయే కాణ్డఋషయే స్వాహా ఇతి ౬

అథ సదసస్పతిం జుహోతి సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ I సనిం మేధామయాసిషం స్వాహా ఇతి ౭

అథ సావిత్రీం జుహోతి తత్సవితుర్వరేణ్యమిత్యేతామ్ ౮

అథ వేదాహుతీర్జుహోతి ఋగ్వేదాయ స్వాహా యజుర్వేదాయ స్వాహా సామవేదాయ స్వాహా అథర్వవేదాయ స్వాహా అథర్వాఙ్గిరోభ్యస్స్వాహా ఇతిహాసపురాణేభ్యస్స్వాహా సర్పదేవజనేభ్యస్స్వాహా సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౯

అథ పాలాశీశ్చతస్రస్సమిధ ఆర్ద్రాస్సపలాశాస్సప్రరోహాః ప్రాదేశమాత్రా అపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాన్వక్తా అభ్యాధాపయన్వాచయతి ౧౦

యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణామన్యతమస్య ౧౧

అగ్నే వ్రతపతే హోతారం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా వాయో వ్రతపతే హోతారం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా ఆదిత్య వ్రతపతే హోతారం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా వ్రతానాం వ్రతపతే హోతారం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా ఇతి ౧౨

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౩

సంవత్సరమేతద్వ్రతం చరేత్ సంవత్సరం హి వ్రతం
నాతీత్ర్యేతస్మింస్త్వేవైతత్సంవత్సరేఽధీయీత ౧౪

యద్యు వైతస్మిన్ సంవత్సరే నాధీయీత యావదధ్యయనమేతద్వ్రతం చరేత్ ౧౫

అథ సంవత్సరే పర్యవేతేఽధ్యాపయతే శ్రావయతే వా ౧౬

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వాఽథావ్రత్యప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి యన్మే ఆత్మనో మిన్దాఽభూత్ పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧౭ యథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్జుహోతి యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్యో హోతృభ్యస్స్వాహా ఇతి చతసృభిః ౧౮

అథ కాణ్డఋషిం జుహోతి ప్రజాపతయే కాణ్డఋషయే స్వాహా ఇతి ౧౯ అథ సదసస్పతిం జుహోతి సదసస్పతిమితి ౨౦

అథ సావిత్రీం జుహోతి తత్సవితుః ఇత్యేతామ్ ౨౧

అథ వేదాహుతీర్జుహో ఋగ్వేదాయ స్వాహా యజుర్వేదాయ స్వాహా సామవేదాయ స్వాహా అథర్వవేదాయ స్వాహా అథర్వాఙ్గిరోభ్యస్స్వాహా ఇతిహాసపురాణేభ్యస్స్వాహా సర్పదేవజనేభ్యస్స్వాహా సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౨౨

అథ పాలాశీశ్చతస్రస్సమిధ ఆర్ద్రాంస్సపలాశాస్సప్రరోహాః ప్రదేశమాత్రా అపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాన్వక్తా అభ్యాధాపయన్ వాచయతి ౨౩ యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణామన్యతమస్య ౨౪

అగ్నే వ్రతపతే హోతారం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేరాధి స్వాహా వాయో వ్రతపతేహోతారం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా ఆదిత్య వ్రతపతే హోతారం వ్రతమచరిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా వ్రతానాం వ్రతపతే హోతారం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా ఇతి జయప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ ౨౬

అథ శుక్రియాణి ౨౭

తేషాముక్తా వ్రతచర్యా ౨౮

అథోపనిషత్సు ౨౯

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా యథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్జుహోతి యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ఇతి చతస్రః ౩౦

అథ కాణ్డఋషిం జుహోతి విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాణ్డఋషిభ్యస్స్వాహా ఇతి ౩౧

అథ సదసస్పతిం జుహోతి సదసస్పతిమితి ౩౨

అథ సావిత్రీం జుహోతి తత్సవితుర్వరేణ్యమిత్యేతామ్ ౩౩

అథ వేదాహుతీర్జుహోతి ఋగ్వేదాయ స్వాహా యజుర్వేదాయ స్వాహా సామవేదాయ స్వాహా అథర్వవేదాయ స్వాహా అథర్వాఙ్గిరోభ్యస్స్వాహా ఇతిహాసపురాణేభ్యస్స్వాహా సర్వదేవజనేభ్యస్స్వాహా సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౩౪

అథ పాలాశీశ్చతస్రస్సమిధ ఆర్ద్రాస్సపలాశాస్సప్రరోహాః ప్రాదేశమాత్రా అపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాన్వక్తా అభ్యాధాపయన్ వాచయతి ౩౫ యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణామన్యతమస్య ౩౬

అగ్నే వ్రతపత ఉపనిషదం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా వాయో వ్రతపత ఉపనిషదం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా ఆదిత్య వ్రతపత ఉపనిషదం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా వ్రతానాం వ్రతపత ఉపనిషదం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా ఇతి ౩౭

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩౮ సంవత్సరమేతద్వ్రతం చరేత్ సంవత్సరం హి వ్రతం నాతీత్యైతస్మింస్త్వేవైతత్ సంవత్సరేఽధీయీత ౩౯

యద్యు వైతస్మిన్ సంవత్సరే నాధీయీత యావదధ్యయనమేతద్వ్రతం చరేత్ ౪౦

అథ సంవత్సరే పర్యవేతేఽధ్యాపయతే శ్రావయతే వా ౪౧

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వాఽథావ్రత్యప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి యన్మ ఆత్మనః పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౪౨

అథ యథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్జుహోతి యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యస్స్వాహా ఇతి చతస్రః ౪౩

అథ కాణ్డఋషిం జుహోతి విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాణ్డఋషిభ్యస్స్వాహా ఇతి ౪౪

అథ సదసస్పతిం జుహోతి సదసస్పతిమితి ౪౫

అథ సావిత్రీం జుహోతి తత్సవితుర్వరేణ్యమిత్యేతామ్ ౪౬

అథ వేదాహుతీర్జుహోతి ఋగ్వేదాయ స్వాహా యజుర్వేదాయ స్వాహా సామవేదాయ స్వాహా అథర్వవేదాయ స్వాహా అథర్వాఙ్గిరోభ్యస్స్వాహా ఇతిహాసపురాణేభ్యస్స్వాహా సర్వదేవజనేభ్యస్స్వాహా సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౪౭

అథ పాలాశీశ్చతస్రస్సమిధ ఆర్ద్రాస్సపలాశాస్సప్రరోహాః ప్రాదేశమాత్రా అపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాన్వక్తా అభ్యాధాపయన్ వాచయతి ౪౮

యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణామన్యతమస్య ౪౯ అగ్నే వ్రతపత ఉపనిషదం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా వాయో వ్రతపత ఉపనిషదం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా ఆదిత్య వ్రతపత ఉపనిషదం వ్రతమాచారిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా వ్రతానాం వ్రతపత ఉపనిషదం వ్రతమాచారిషం తదశకం తన్మే రాధి స్వాహా ఇతి ౫౦

జవప్రభృతి సిద్ధమా ధేనువరప్రదానాత్ ౫౧

షోడశే వర్షే గోదానమ్ ౫౨

తస్య చౌలవత్తూష్ణీం ప్రతిపత్తిరవసానం చ ౫౩

ఏతావదేవ నానా ౫౪

ప్రతిపత్తౌ సర్వాన్ కేశాన్ వాపయతి ౫౫

గామత్ర గురవే వరం దదాతి ౫౬

అగ్నిగోదానో వా భవతి ౫౭

తస్య కాణ్డోపాకరణకాణ్డసమాపనాభ్యాం ప్రతిపత్తిరవసానం చ ౫౮
సర్వవేదసమ్మితమిత్యాచక్షతే ౫౯

తస్య ద్వాదశ సంవత్సరానేకాదశ నవ సప్త పఞ్చ త్రీన్ సంవత్సరాన్ షణ్మాసాన్ చతురో మాసాన్ ద్వౌ మాసౌ మాసం వా వ్రతం చరేత్ ౬౦

తస్యోపదేశాత్ ప్రతిపత్తిరవసానం చ ౬౧

తస్య నిత్యేఽధిబ్రహ్మచర్యం త్రిషవణమభిషేక ఉత్సన్నశయ్యా ఆసనం చ ౬౨

యన్మాతుర్దుశ్చరితం తస్మాదేనం త్రాయత ఇత్యుపదిశతి మన్త్రబ్రాహ్మణం వేద ఇత్యాచక్షతే ౬౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అష్టాచత్వారింశత్సమ్మితం సమ్మితమిత్యాచక్షతే ౧

తస్య సక్షేపస్సంవత్సరః ౨ తత్సంవత్సరమనువ్యాఖ్యాస్యామః ౩

స యది బ్రహ్మచారీ స్యాన్నియమమేవ ప్రతిపద్యతే ౪

అథ యద్యబ్రహ్మచారీ స్యాత్ కేశశ్మశ్రులోమనఖాని వాపయిత్వా తీర్థం గత్వా స్నాత్వాఽప ఆచమ్య సురభిమత్యాఽబ్లిఙ్గాభిర్వారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిర్వ్యాహృతిభిరితి

మార్జయిత్వాఽన్తర్జలగతోఽఘమర్షణేన షోడశ ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వోత్తీర్య వాసః పీడయిత్వాఽన్యత్ప్రయతం వాసః పరిధాయాప ఆచమ్య దేవయజనముదానయతి ౫

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వాఽథావ్రత్యప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి నాహం కరోమి కామః కరోతి కామః కర్తా కామః కారయితైతత్తే కామ కామాయ స్వాహా నాహం కరోమి మన్యుః కరోతి మన్యుః కర్తా మన్యుః కారయితైతత్తే మన్యో మన్యవే స్వాహా ఇతి ౬

అథ యథోపదేశం ప్రధానాహుతీర్జుహోతి యాజ్ఞికీభ్యో దేవతాభ్యస్సమ్మితీభ్యస్స్వాహా ఇతి చతస్రః ౭

అథ కాణ్డఋషిం జుహోతి స్వయమ్భువే కాణ్డఋషయే స్వాహా ఇతి ౮

అథ సదసస్పతిం జుహోతి సదసస్పతిమితి ౯

అథ సావిత్రీం జుహోతి తత్సవితుః ఇత్యేతామ్ ౧౦

అథ వేదాహుతీర్జుహోతి ఋగ్వేదాయ స్వాహా యజుర్వేదాయ స్వాహా సామవేదాయ స్వాహా అథర్వవేదాయ స్వాహా అథర్వాఙ్గిరోభ్యస్స్వాహా ఇతిహాసపురాణేభ్యస్స్వాహా సర్పదేవజనేభ్యస్స్వాహా సర్వభూతేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౧౧

అథ చతస్ర ఔదుమ్బరీస్సమిధోఽపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాన్వక్తా అభ్యాధాపయన్ వాచయతి ౧౨ యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణామన్యతమస్య ౧౩

అగ్నే వ్రతపతేఽష్టాచత్వారింశత్సమ్మితం సమ్మితం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా వాయో వ్రతపతేఽష్టాచత్వారింశత్సమ్మితం సమ్మితం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా ఆదిత్య వ్రతపతేఽష్టాచత్వారింశత్ సమ్మితం సమ్మితం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా వ్రతానాం వ్రతపతేఽష్టాచత్వారింశత్సమ్మితం సమ్మితం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా ఇతి ౧౪

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౫

ఏవమేవ వ్రతాన్తే । అథోతాభ్యుపరిజాన్వాచ్ఛాద్య త్రిషవణముదకముపస్పృశన్ అనగ్నిపక్వవృత్తిరచ్ఛాయోపయోగో నాగారం ప్రవిశేదన్యత్ర గురునియోగాత్ ౧౬ భైక్షం వా తత్కాలం భుఞ్జీత ౧౭

కామం కన్దమూలఫలమ్ ౧౮

అపరాహ్ణే ప్రసిద్ధముపస్పృశ్య తదపి నోపయుఞ్జీత ౧౯ స్త్రీశూద్రపతితరభసరజస్వలాభిశ్చ న సమ్భాషేత ౨౦

కామం మాతరముగధ్యాయినీం భగినీం చ ౨౧

యాశ్చాన్యా ఏవంయుక్తాః స్త్రియోఽశక్తాః పరాక్రమే ౨౨

సప్రణవా వ్యాహృతయః
ప్రాణాయామాగ్నీన్ధనభైక్షాచరణస్థానాసనశయనోపస్పర్శనసుమనసోనివేదనాని చ ౨౩

సర్వాన్సమ్మితదేవతాస్తర్పయతి బ్రహ్మాణం తర్పయామి ప్రజాపతిం తర్పయామి పరమేష్ఠినం తర్పయామి స్థాణుం తర్పయామి శివం తర్పయామి శర్వం తర్పయామి బహురూపం తర్పయామి స్కన్దం తర్పయామి ఇన్ద్రం తర్పయామి యమం తర్పయామి ఋషీంస్తర్పయామి పితౄంస్తర్పయామి సర్వాన్సమ్మితదేవతాస్తర్పయామి ఇతి ప్రసఖ్యాయ సమాప్నుయాత్ ౨౪

గురోస్సమానవృత్తిషు గురువృత్తిస్స్యాత్ ౨౫ ప్రేబితస్తదేవ ప్రతిపద్యేతాన్యత్ర పాతకాత్ ౨౬

ఏవం ద్వాదశ సంవత్సరానేకాదశ నవ సప్త పఞ్చ త్రీన్ సంవత్సరాన్ షణ్మాసాన్ చతురో మాసాన్ ద్వౌ మాసౌ మాసం వా వ్రతం చరేత్ ౨౭

అపి వా యోఽనూచానశ్శ్రోత్రియస్స ద్వాదశరాత్రం పరాకం వా వ్రతం చరేన్న త్వేవాసమ్మితీ స్యాత్ ౨౮

స ఏష చరతి దశపూర్వాన్ దశాపరానాత్మానం చైకవింశతిం పఙ్క్తిం చ పునాతి ౨౯

యస్మా ఉపదిశతి యస్యాముపవిశతి యస్మై దదాతి యస్మాచ్చ ప్రతిగృహ్ణాతి తత్సర్వం పునాతి ౩౦

వ్రతసమాప్తౌ వేదసమాప్తౌ వా గురుదక్షిణామాహరేద్ధార్మికో యథాశక్తి ౩౧

విషమగతే త్వాచార్య ఉగ్రతశ్శూద్రతో వాహరేత్ ౩౨

సర్వతో వోగ్రతశ్శూద్రతోఽప్యాచార్యార్థం స్యాదాహరణం ధార్మ్యమిత్యేకే ౩౩

ఏతేన ధాత్రన్తరశైవబహురూపపార్షదస్కన్దేన్ద్రాణాం వ్రతానాం సమాపనం బ్రహ్మభ్యసేదృక్సామ యజుర్వా ఛన్దసామనుసవనం లభేత కామమితి హ స్మాహ బోధాయనః ౩౪

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథాతోఽవాన్తరదీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే కేశశ్మశ్రు వాపయిత్వా పూర్వవదుపాకృత్య గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశాముపనిష్క్రమ్యాఖలేఽఛదిర్దర్శేఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య మదన్తీరధిశ్రిత్య ప్రథమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వా దర్భైః ప్రవర్గ్యదేవతాభ్యః ఆసనాని కల్పయతి ౨

అగ్రేణాగ్నిం ప్రవర్గ్యాయ కల్పయామి । ఘర్మాయ కల్పయామి । మహావీరాయ కల్పయామి । సంరాజ్ఞే కల్పయామీతి ౩

దక్షిణేనాగ్నిం బ్రహ్మణే కల్పయామి ప్రజాపతయే కల్పయామీతి ౪

ఉత్తరేణాగ్నిం ఋషిభ్యో మన్త్రకృద్భ్యో మన్త్రపతిభ్యః కల్పయామి । దేవేభ్యో ఘర్మపేభ్యః కల్పయామీతి ౫

అథ దక్షిణతః ప్రాచీనావీతీ పితృభ్యోఽఘర్మపేభ్యః కల్పయామి । యమాయాఙ్గిరస్వతే పితృమతే కల్పయామీతి ౬

అథాప ఉపస్పృశ్యోత్తరతో యజ్ఞోపవీతీ రుద్రాయ రుద్రహోత్రే కల్పయామీతి ౭

ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిచ్య వ్యాహృతిభిర్వైకజ్కతీస్సమిధోఽభ్యాధాయ మదన్తీభిః ప్రవర్గ్యదేవతాభ్యస్తర్పయతి ౮

అగ్రేణాగ్నిం ప్రవర్గ్య తర్పయామి । మహావీరం తర్పయామి । సంరాజం తర్పయామీతి ౯

దక్షిణేనాగ్నిం బ్రహ్మాణం తర్పయామి । ప్రజాపతిం తర్పయామీతి ౧౦

ఉత్తరేణాగ్నిమృషీన్ మన్త్రకృతో మన్త్రపతీన్ తర్పయామి । దేవాన్ ఘర్మపాంస్తర్పయామీతి ౧౧

అథ దక్షిణతః ప్రాచీనావీతీ పితౄన్ ఘర్మపాత్ తర్పయామి । యమమఙ్గిరస్వన్తం పితృమన్తం తర్పయామీతి ౧౨

అథాప ఉపశ్పృశ్యోత్తరతో యజ్ఞోపవీతీ రుద్రం రుద్రహోతారం తర్పయామీతి ౧౩

అథాప ఉపస్పృశ్య సర్వాః ప్రవర్గ్యదేవతాస్తర్పయామీతి ౧౪

అథ చతస్ర ఔదుమ్బరీస్సమిధోఽపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాభ్యక్తా అభ్యాధాపయన్ వాచయతి పృథివీ సమిత్ ఇత్యేతైః ప్రతిమన్త్రమ్ ౧౫

అథ దేవతా ఉపతిష్ఠతే అగ్నే వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతం రిమిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ । వాయో వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ । ఆదిత్య వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ । వ్రతానాం వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామితి ౧౬

అథైతేషామనువాకానాం ప్రభృతి వాచయతి ప్రథమోత్తమయోర్వా ౧౭

అథైనం సంశాస్తి సమీల్య వాచం యచ్ఛే ఇతి ౧౮

అథాస్యాహతేన వాససా త్రిః ప్రదక్షిణం సముఖం శిరో వేష్టయతి చితస్స్థ పరిచితః । స్వాహా మరుద్భిః పరిశ్రియస్వ ఇతి ౧౯

ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిచ్య వ్యాహృతిభిర్వైకజ్కతీస్సమిధోఽభ్యాధాయ మదన్తీభిః ప్రవర్గ్యదేవతాభ్యస్తర్పయిత్వోత్తమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వాఽథా స్తమిత ఆదిత్యే గ్రామమాయాన్తి ౨౦

వాగ్యతస్తిష్ఠేదేతాం రాత్రిముపవిశేత్ సంవేశయేద్వా ౨౧

అథ ప్రాతరుదిత ఆదిత్యే గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్యాఖలేఽఛదిర్దర్శేఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య మదన్తీరధిశ్రిత్య ప్రథమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వా దర్భైః ప్రవర్గ్యదేవతాభ్య ఆసనాని కల్పయిత్వా వయస్సుపర్ణాః ఇతి వాసో విముచ్యాథాస్య షట్తయమభినిర్దశయతి అగ్నిమప ఆదిత్యం గాం బ్రాహ్మణం హిరణ్యమితి ౨౨

త్రీనాదితో దర్శయిత్వా యథోపపాదమితరాణి దర్శయిత్వా ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిచ్య వ్యాహృతిభిర్వైకజ్కతీస్సమిధోఽభ్యాధాయ మదన్తీభిః ప్రవర్గ్యదేవతాభ్యస్తర్పయిత్వోత్తమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వాఽథాస్య వ్రతచర్యాముపదిశేత్ ౨౩

న యానమారోహేన్న వృక్షమధిరోహేన్న కూపమవరోహేన్న ఛత్రం ధారయీత నోపానహౌ ధారయీత నాసన్ద్యాం శయీత న స్త్రియా న శూద్రేణ సహ సమ్భాషేత యది సమ్భాషేత బ్రాహ్మణేన సహ సమ్భాషేత న సాయం భుఞ్జీత యది సాయం భుఞ్జీతాపజ్వలితం భుఞ్జీత న స్నాయాదష్టమ్యాం పర్వణి చోపవసేత్తదహశ్చ స్నాయాద్వాగ్యతస్తిష్ఠేదేతాం రాత్రిముపవిశేత్ సంవేశయేద్వా ౨౪

అమేధ్యలోహితశవపాత్రదర్శనే జ్యోతిషాం సన్దర్శనమ్ ౨౫

అమేధ్యం దృష్ట్వా జపతి అబద్ధం మనో దరిద్రం చక్షుస్సూర్యో జ్యోతిషాం శ్రేష్ఠో దీక్షే మా మా హాసీః ఇతి ౨౬

అథ యద్యేనమభివర్షతి ఉన్దతీర్బలం ధత్తౌ జోధత్త బలం ధత్త మా మే దీక్షాం మా తపీ నిర్వధిష్ట ఇత్యేవ తత్ర జపతి ౨౭ సంవత్సరమేతద్వ్రతం చరేత్ సంవత్సరం హి వ్రతం నాతీత్యైతస్మింస్త్వేవైతత్ సంవత్సరేఽధీయీత ౨౮

యద్యు వైతస్మిన్ సంవత్సరే నాధీయీత యావదధ్యయనమేతద్వ్రతం చరేత్సంవత్సరే పర్యవేతేఽధ్యాపయతే శ్రావయతే వా ౨౯ పూర్వేవదుపాకృత్య గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా

దిశముపనిష్క్రమ్యాఖలేఽఛదిర్దర్శేఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య మదన్తీరధిశ్రిత్య
ప్రథమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వా దర్భైః ప్రవర్గ్యదేవతాభ్య ఆసనాని
కల్పయిత్వాఽథాప్రవత్యప్రాయశ్చిత్తే జుహోతి యన్మ ఆత్మనో మిన్దాఽభూత్
పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౩౦ ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిచ్య
వ్యాహృతిభిర్వైకఙ్కతీస్సమిధోఽభ్యాధాయ మదన్తీభిః ప్రవర్గ్యదేవతాభ్యః తర్పయిత్వా చతస్ర
ఔదుమ్బరీస్సమిధోఽపరిశుష్కాగ్రా ఘృతాభ్యక్తా అభ్యాధాపయన్ వాచయతి ద్యౌస్సమిత్
ఇత్యేతైః ప్రతిమన్త్రమ్ అథ దేవతా ఉపతిష్ఠతే ఆదిత్య వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతమచారిషం
తదశకం తన్మే రాధి । వాయో వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి । అగ్నే
వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి । వ్రతానాం వ్రతపతే శుక్రియం
వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మే రాధి ఇతి ౩౨ ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిచ్య
వ్యాహృతిభిర్వైకఙ్కతీస్సమిధోఽథాభ్యాధాయ మదన్తీభిః ప్రవర్గ్యదేవతాభ్యః
తర్పయిత్వోత్తమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వాఽథాస్యాధ్యాయేఽనధ్యాయానుపదిశేత్ ।
నాధీయీతాస్తమిత ఆదిత్యే నానుదితే నానువిప్రోషితే న పర్యావృత్తే నాభ్రచ్ఛాయాయాం న
గ్రామ్యస్య పశోరన్తే నారణ్యస్య నాపామన్తే న హరితయవాన్ ప్రేక్షమాణో న హర్మ్యాణీ న శరీరాణి
న లోహితముత్పాదితం దృష్ట్వా న మాంసమశిత్వా న శ్రాద్ధం భుక్త్వా న కేశశ్మశ్రు వాపయిత్వా
న కేశాన్ ప్రసార్య న దతో ధావతే నాజ్క్త్వా నాభ్యజ్క్త్వా నార్ద్రో నార్ద్రేణ వాససా నార్ద్రాయామితి ౩౪
అథ స్వాధ్యాయమధీయీతాపరేణాగ్నిం దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః పరాచీనం
స్వాధ్యాయమధీయీత పునరేవ శాన్తిం కృత్వాఽధీయీత ౩౫

అథ యది లౌకికమనువ్యాహరేద్యత్రక్వచిద్యద్యశాన్తికృ పశ్యేత్పునరేవ శాన్తిం
కృత్వాఽధీయీత చోత్తమేన ప్రవర్గ్యాయోపనిష్క్రమ్య నాప్రవిశ్య
కామమన్యదధీయీతాన్యదధీయీత ౩౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

ప్రహుతానుకృతిర్వాస్తుశమనమ్ ౧

స యత్ర దశోషిత్వా ప్రయాస్యన్ భవతి దశభ్యో వోర్ధ్వం
సదారసాగ్ని హోత్రికస్తద్వాస్తోష్పతీయం హుత్వా ప్రయాతీతి ౨

సర్వ ఏవా హితాగ్ని రిత్యేకే ౩

యాయావర ఇత్యేకే ౪ యచ్చాగారం కారయిత్వా ప్రథమమధ్యవస్యేత్తద్వాస్తోష్పతీయేన శమయిత్వాఽధ్యవస్యేత్ ౫

తదు హైకే యజుషా స్థూణా ఉచ్ఛ్రాయన్తి యజుషా వంశాన్ యజుషా ఛదీంషి యజషాఽబ్బిణం యజుషా తల్పదేశం యజుషా వాస్తుమధ్యం యజషాఽజుషాగ్నినిధానమ్ ౬

స యన్న్వ్యహైవం కుర్యాద్యథా యజుషోచ్ఛ్రియన్తే సదస్యర్క్సమయజూంష్యథర్వణాన్యాఙ్గిరసాని మిథునీసమ్భవన్తీతి తద్యదధ్యవస్యేద్యథా మిథునీసమ్భవన్త్వావధ్యవస్యేత్తాదృక్తద్యద్యజుష్కృతం స్యాత్ ౭ ఆధయో వ్యాధయో గ్రహా ఉపసర్గాశ్చాహన్యుః ౮

తస్మాత్తూష్ణీమగారం కారయిత్వా ద్వారదేశమలఙ్కృత్య వాస్తుమధ్యం విమాయాఽబ్బిణం పూరయిత్వా తల్పదేశం కల్పయిత్వోత్తరపూర్వదేశేఽగారస్య గృహ్యాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహ్యస్మాన్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య వాస్తోష్పతే శగ్మయా సంసదా తే ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౯ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి ౧౦

వాస్తోష్పతే ధ్రువా స్థూణాం సత్రం సోమ్యానామ్ । ద్రప్సో భేత్తా పురాం శశ్వతీనామిన్ద్రో మునీనాం సఖా స్వాహా ౧౧

గృహ్యాం భయం యచ్చేద్ద్విపాత్సు యదు చేచ్చతుష్పాత్సు భయం యదస్తి । అగ్నిర్యవిష్ఠ్యః ప్రణుదతు తద్భయం శం నః ప్రజాభ్యః శము నః పశుభ్యస్స్వాహా ౧౨

అక్షిస్పన్దేఽఙ్గచలే చ యద్భయం యద్వశితే యదు చేద్దురుక్తే । అగ్నిర్యవిష్ఠ్యః ప్రణుదతు తద్భయం శం నః ప్రజాభ్యః శము నః పశుభ్యస్స్వాహా ౧౩

దుస్స్వప్నే పాపస్వప్నే చ యద్భయం స్వప్నాశనం యదమేధ్యదర్శనే । అగ్నిర్యవిష్ఠ్యః ప్రణుదతు తద్భయం శం నః ప్రజాభ్యః శము నః పశుభ్యస్స్వాహా ౧౪

వాస్తోష్పతే ప్రతరణో న ఏధి గయస్పానో గోభిరశ్వేభిరిన్దో । అజరాసస్తే సఖ్యే స్యామ పితేవ పుత్రాన్ ప్రతి నో జుషస్వ స్వాహా ౧౫

అభీవహా వాస్తోష్పతే విశ్వారూపాణ్యావిశన్ । సఖా సుశేవ ఏధి నస్స్వాహా । ఇతి ౧౬

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౭

అథాగ్రేణాగ్నిం దర్భస్తమ్బేషు హుతశేషం నిదధాతి నమో రుద్రాయ వాస్తోష్పయే । ఆయనే విద్రావణే । ఉద్యానే యత్పరాయణే । ఆవర్తనే నివర్తనే । యో గోపాయతి తం హువే ఇతి ౧౮ స్థాలీసఙ్క్షాలనమాజ్యశేషముదకశేషం చ పాత్ర్యాం సమానీయౌదుమ్బరశాఖయా పలాశశాఖయా శమీశాఖయా దర్భముష్టినా వా సర్వతః పర్యుక్షన్ త్రిః ప్రదక్షిణమగారం

పర్యేతి త్వం విప్రః త్వం కవిః త్వం విశ్వా రూపాణి ధారయన్ అప జన్యం భయం నుద ఇతి ౧౯

అన్నం సంస్కృత్య బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా శివం వాస్తు శివం వాస్త్వితి ౨౦

వాస్తుశమనం వ్యాఖ్యాతమ్ ౨౧

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ యద్యగారే స్థూణా విరోహేత్ కపేతో వాఽగారమధ్యేఽధిపతేత్ వాయసో వా గృహం ప్రవిశేత్ గౌర్వా గాం ధయేత్ గౌరాత్మానం ప్రతి ధయేత్ అన వాన్వా దివముల్లిఖేత్ అనగ్నౌ వా ధూమో జాయేత అనగ్నౌ వా దీప్యేత మధు వా జాయేత వల్మీకం వోపజాయేత నిర్యాసం వోపజాయేత ఛత్రాకం వోపజాయేత మణ్డూకో వాఽబ్రిణే వాశయేత్ శ్వానప్రసూతో వా సర్పో వా గృహపతిం జాయాం వోపతపద్విన్ద్వేతాన్యేషు । అద్భుతోత్పాతేషు ౧

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౨

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పతే శం నో దేవీః ఇన్ద్రాగ్నీ రోచనా కయా నశ్చిత్ర ఆ భువత్ కో అద్య యుఙ్క్తే భవతం నస్సమనసో ఇతి ౩

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౪ అథాగ్రేణాగ్నిం శమీపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి శం నో దేవీరభిష్టయే ఇతి ౫

స్థాలీసక్షాలనమాజ్యశేషముదకశేషం చ పాత్ర్యాం సమానీయ తేషూత్పాతేషు నినయేత్ ప్రోక్షేద్వా తచ్ఛంయోరావృణీమహే ఇతి ౬

అన్నం సంస్కృత్య బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా శివం శివమితి ప్రోక్షతి ౭ అద్భుతో వ్యాఖ్యాతః ౮

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

ఆహుతానుకృతిరాయుష్యచరుః ౧

సంవత్సరే సంవత్సరే షట్సు షట్సు మాసేషు చతుర్షు చతుర్షు ఋతావృతౌ మాసిమాసి వా కుమారస్య జన్మనక్షత్రే క్రియేత ౨

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వా వ్రీహీ న్నిర్వపతి అగ్నయ ఆయుష్మతే వో జుష్టం నిర్వపామి ఇతి । తూష్ణీం వా ౩

ధాన్యాన్నిర్వపతి ప్రాణాయ వో జుష్టం నిర్వపామి ఇతి । తూష్ణీం వా ౪

తానభ్యుక్ష్యావహత్య త్రిఃఫలీకృత్య త్రిఃప్రక్షాల్య నిదధాతి ౫

తణ్డులాన్ వా నిర్వపతి ౬

తానభ్యుక్ష్య త్రిః ప్రక్షాల్యైవ నిదధాతీతి ౭

అథ తిరఃపవిత్రం స్థాల్యామపః పయో వానీయాధిశ్రిత్య తిరఃపవిత్రం తణ్డులానావపతి ౮

అథాజ్యం నిర్వపత్యథాజ్యమధిశ్రయత్యుభయం పర్యగ్ని కృత్వా మేక్షణం స్రువం చ సమ్మార్ష్టి ౯

అథైతం చరుం శ్రపయిత్వాఽభిఘార్యోదఙ్చముద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి । ఏవమేవ సర్వేషాం స్థాలీపాకానాం చరుకల్పః ౧౧ పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ఆయుష్టే విశ్వతో దధత్ ఇతి పురోఽనువాక్యామనూచ్య ఆయుర్దా అగ్నే హవిషో జుషాణః ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౧౨

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోత్యథాన్తరేణాగ్నిం చాజ్యస్థాలీం చ స్థాలీపాకం నిధాయ తత్సహస్రం సమ్పాతాభిహుతం కరోతి ౧౩

యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణ ఉజ్జభార ప్రాణేశ్వరః కృత్తివాసాః పినాకీ । ఈశానో దేవస్స న ఆయుర్ధధాతు తస్మై జుహోమి హవిషా ఘృతేన స్వాహా ౪ బిభ్రాజమానస్సరిరస్య మధ్యాద్రోచమానో ఘర్మరుచిర్య ఆగాత్ స మృత్యుపాశాదపనుద్య ఘోరాదిహాయుషేణో ఘృతమత్తు దేవస్స్వాహా ౧౫

బ్రహ్మజ్యోతిర్బ్రహ్మపత్నీషు గర్భం యమాదధాత్పురురూపం జయన్తమ్ సువర్ణరం భగ్నహమర్కమర్చం తమాయుషే వర్ధయామో ఘృతేన స్వాహా ౧౬ శ్రియం లక్ష్మీమౌపలామమ్బికాం గాం షష్ఠీం జయామిన్ద్రసేనేత్యుదాహుః తాం విద్యాం బ్రహ్మయోనిం సరూపామిహాయుషే తర్పయామో ఘృతేన స్వాహా ౧౭
దాక్షాయణ్యస్సర్వయోన్యస్సయోన్యస్సహస్రశో విశ్వరూపా విరూపాః ససూనవస్సపతయస్సయూథ్యా ఇహాయుషేణో ఘృతమిదం జుషన్తాం స్వాహా ౧౮

దివ్యా గణా బహురూపాః పురాణా ఆయుశ్ఛిదో నః ప్రమథన్తు వీరాన్ తేభ్యో జుహోమి బహుధా ఘృతేన మా నః ప్రజాం రిరిషో మోతవీరాన్ స్వాహా ౧౯

ఏకః పురస్తాద్య ఇదం బభూవ యతో బభూవుర్భువనస్య గోపాః । యమప్యేతి భువనం సామ్పరాయే స నో హవిర్ఘృతమిహాయుర్ధేఽత్తు దేవస్స్వాహా ౨౦

వసూన్ రుద్రానాదిత్యాన్ మరుతోఽథ సాధ్యాన్ ఋభూన్ యక్షాన్ గన్ధర్వాంశ్చ పితౄంశ్చ విశ్వాన్ । భృగూన్ సర్పాంశ్చాఙ్గిరసోఽథ సర్వాన్ ఘృతం హుత్వా స్వాయుష్యామహయామ శశ్వత్స్వాహా ౨౧

షడ్వింశతిశతకృత్వస్తదాహుతీనాం అష్టసహస్రం సమ్పద్యతే ౨౨

ఇతరస్మాత్పక్వాత్సౌవిష్టకృతం జుహోతి ౨౩ జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౨౪

అథాగ్రేణాగ్నిం దూర్వాస్తమ్బేషు హుతశేషం నిదధాతి మా నో మహాన్తం మా నస్తోకే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౨౫

అపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య వాగ్యతః స్థాలీపాకం సగణః ప్రాశ్నాతి । తస్య ప్రాశనమన్త్రః ఆయురసి విశ్వాయురసి । సర్వాయురసి సర్వమాయురసి । సర్వ మ ఆయుర్భూయాత్ । సర్వమాయుర్గేషమ్ ఇతి ప్రాశ్యాప ఆచమ్య జఠరమభిమృశతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౨౬

కుమారాణాం గ్రహగృహీతానాం జ్వరగృహీతానాం భూతోపసృష్టానాం ఆయుష్యేణ ఘృతసూక్తేనాహరహస్స్వస్త్యయనార్థం స్వాధ్యాయమధీయాత్తైస్తైరేవ మన్త్రైరాహుతీర్జుహుయాదేతైస్తైరేవ మన్త్రైర్బలీన్ హరేదగదో హైవ భవతి ౨౭

తదేతదృద్ధమయనం భూతోపసృష్టానాం రాష్ట్రభృతః పఞ్చచోడాస్సర్పాహుతిర్గన్ధర్వాహుతిరహరహస్స్వస్త్యయనార్థం స్వాధ్యాయమధీయాత్తైస్తైరేవ మన్త్రైరాహుతీర్జుహుయాత్ ఏతైస్తైరేవ మన్త్రైర్బలీన్ హరేదగదో హైవ భవతి । తదేతదృద్ధమయనం హుతప్రహుతానుకృతయోఽన్యే హోమాః బలిహరణానుకృతీన్యభ్యర్చనాన్యాశ్రమానుకృతయస్సంశ్రయా ఇతి ౨౮

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః అథాతోఽర్ధమాసేఽర్ధమాసేష్టమ్యాం బ్రాహ్మణా బ్రహ్మచారిణస్త్రియశ్చాహరుపవసన్తి ౧

అథ ప్రదోషే రుద్రం విరూపాక్షం సపత్నీకం ససుతం సగణం సపార్షత్కమావాహయామి ఇత్యావాహ్య గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య ప్రతిపురుషం పైష్టికాన్ దీపానేకాతిరిక్తాంశ్చతస్రోఽష్టౌ వా దేవస్యాయతనే ప్రతిదిశం ప్రద్యోతయతి ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదః మా నో హింసీత్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ హవ్యవాహమభిమాతిషాహం స్విష్టమగ్నే అభి ఇతి ద్వాభ్యాం చ ౨ అథోపసమిద్ధమగ్నిం కృత్వా యదశనీయస్య జుహోతి ఇమా రుద్రాయ స్థిరధన్వనే గిరః ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసం మా నో మహాన్తం మా నస్తోకే ఇతి ద్వాభ్యాం వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పతే ఇతి ద్వాభ్యాం ఆర్ద్రయా రుద్రః హేతీ రుద్రస్య ఇతి ద్వాభ్యాం ద్వాదశ సమ్పద్యన్తే ద్వాదశ మాసాస్సంవత్సరః సంవత్సర ఏవ ప్రతితిష్ఠతి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౩

సమిధో వాఽభ్యాదధాతీతి విజ్ఞాయతే వైష్ణవా వై వనస్పతయః విష్ణోస్సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతి ౪ స్తుతిభిస్స్తున్వన్తి బ్రహ్మ వై బ్రహ్మ బ్రహ్మణస్సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతి ౫

సర్వం పాప్మానం తరతి తరతి బ్రహ్మహత్యామపపునర్మృత్యుం జయతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౬

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

బలిహరణానుకృతిరుత్సర్గః ౧

తైష్యాం పౌర్ణమస్యాం క్రియేతాపి వా మాఘ్యామ్ ౨

సహాన్తేవాసిభిర్గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య యత్రాపస్సుతీర్థాస్సుపావగాహాస్స్రవన్త్యస్స్వవకినృశ్శఙ్ఖిన్యస్తాసామన్తం గత్వా స్నాత్వాఽప ఆచమ్య సురభిమత్యాఽబ్లిఙ్గాభిర్వారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిరితి మార్జయిత్వాఽన్తర్జలగతోఽఘమర్షణేన త్రీన్ ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వోత్తీర్య వాసః పీడయిత్వాఽన్యత్ప్రయతం వాసః పరిధాయాప ఆచమ్యాపాం సమీపే స్థణ్డిలాని కృత్వా దర్భానన్యోన్యస్మై సమ్ప్రదాయ దర్భైరాసనాని కల్పయన్తి బ్రహ్మణే కల్పయామి ప్రజాపతయే బృహస్పతయే అగ్నయే వాయవే సూర్యాయ చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్యః ఋతుభ్యః సంవత్సరాయ ఇన్ద్రాయ రాజ్ఞే యమాయ రాజ్ఞే వరుణాయ రాజ్ఞే సోమాయ రాజ్ఞే వైశ్రవణాయ రాజ్ఞే వసుభ్యః రుద్రేభ్యః ఆదిత్యేభ్యః విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః సాధ్యేభ్యో దేవేభ్యః మరుద్భ్యః ఋభుభ్యః భృగుభ్యః అథర్వభ్యోఽఙ్గిరోభ్యః విశ్వామిత్రాయ జమదగ్నయే జామదగ్న్యాయ భరద్వాజాయ గౌతమాయ ఆత్రేయాయ వసిష్ఠాయ కాశ్యపాయ అరున్ధత్యై కల్పయామీతి ౩

అథ దక్షిణతః అగస్త్యాయ కల్పయామీతి ౪

అథోత్తరతః నివీతినః కృష్ణద్వైపాయనాయ జాతుకర్ణ్యాయ తరుక్షాయ తృణబిన్దవే సోమశుష్మిణే సోమశుష్మాయణాయ వాజినే వాజశ్రవసే బృహదుక్థాయ వర్మిణే వజ్రిణే వరూథాయ సనత్కుమారాయ వామదేవాయ వాజిరత్నాయ వీరజితాయ హర్యశ్వాయ ఉదమేఘాయ ఋణఞ్జయాయ తృణఞ్జయాయ కృతఞ్జయాయ ధనఞ్జయాయ సత్యఞ్జయాయ బభ్రవే త్ర్యరుణాయ త్రివర్షాయ త్రిధాతవే అశ్వజ్ఞాయ పరాశరాయ మృత్యవే కర్త్రే వికర్త్రే సుకర్త్రే త్వష్ట్రే ధాత్రే విధాత్రే సుశ్రవసే సుతశ్రవసే సత్యశ్రవసే సవిత్రే సావిత్ర్యై ఛన్దోభ్యః ఋగ్వేదాయ యజుర్వేదాయ సామవేదాయ అథర్వవేదాయ అథర్వాఙ్గిరోభ్యః ఇతిహాసపురాణేభ్యః సర్పదేవజనేభ్యః సర్వభూతేభ్యః ౫

అథ దక్షిణతః ప్రాచీనావీతినో వైశమ్పాయనాయ ఫలిఙ్గవే తిత్తిరయే ఉఖాయోఖ్యాయ ఆత్రేయాయ పదకారాయ కౌణ్డిన్యాయ వృత్తికారాయ కణ్వాయ బోధాయనాయ ప్రవచనకారాయాపస్తమ్బాయ సూత్రకారాయ సత్యాషాఢాయ హిరణ్యకేశాయ వాజసనేయాయ యాజ్ఞవల్క్యాయ భరద్వాజాయాగ్నివేశ్యాయాచార్యేభ్య ఊర్ధ్వరేతోభ్యో వానప్రస్థేభ్యః వంశస్థేభ్యః ఏకపత్నీభ్యః కల్పయామీతి ౬ అథ యథాస్వయం పితృభ్యః కల్పయన్తి మాతామహేభ్యశ్చ ౭

పృథక్పృథగేతైరేవ నామధేయైర్గన్ధపుష్పధూపదీపైరముష్మై నమోఽముష్మై నమ ఇతి ౮ అన్నేనాముష్మై స్వాహాఽముష్మై స్వాహేతి । ఫలోదకేనాముం తర్పయామ్యముం తర్పయామీతి ౯

త్రీనాదితోఽనువాకానధీయీరన్ కాణ్డాదీన్ వా సర్వాన్ ౧౦ కాణ్డాత్కాణ్డాత్ప్రరోహన్తీ యా శతేన ప్రతనోషి ఇతి ద్వాభ్యాముపోదకే దూర్వామారోపయన్తేఽథాధీప్సన్తేఽన్యోన్యమముష్మా అముష్మా ఇతి ౧౧

అథావగాహ్య సమ్పరిగృహ్యోర్మిమన్తముదధిం కృత్వా త్రిరుద్యుత్యా తమితోరాజిం ధావన్తి ౧౨ ప్రత్యేత్య గృహానథ బ్రాహ్మణాన్ తర్పయన్త్యపూపైర్ధానాభిస్సక్తుభిరోదనేనేతి యద్యు వైతేభ్యో భవతి ౧౩

త్ర్యహమేకాహం వా నాధీయీరన్ మాసం ప్రదోషే నాధీయేరన్ నిత్యం చైవ విద్యుత్స్తనితవర్షాణామేకస్మిన్ ద్వయోర్వా కాలే త్రిషన్నిపాతే త్ర్యహమ్ ౧౪

యథోపాకృతౌ ఛన్దసామేవమేవముత్సృష్టౌ కల్పానామ్ ౧౫

ఏవమేవ పారాయణసమాప్తౌ కాణ్డాదిదూర్వారోపణోదధిధావనవర్జమ్ ౧౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

బలిహరణానుకృతిరేవ సర్వబలిః ౧

సంవత్సరే సంవత్సరే షట్సు షట్సు మాసేషు చతుర్షు చతుర్షు ఋతావృతౌ మాసి మాసి వా వర్షాస్వాశ్రేషాషు క్రియేత ౨

అపాం సమీపే వల్మీకాగ్రేణ వా పచనమ్ ౩ గన్ధోదకైర్ధూర్వోదకైశ్చాభ్యుక్ష్య చిత్రాస్సుమనసస్సమ్ప్రకీర్య యవపిష్టాని వ్రీహిపిష్టాని శ్యామాకపిష్టాని వాఽఽజ్యేనేక్షురసేన వా పక్త్వా పాయసం ఘృతపక్వాంశ్చ అపూపానోదనం ధానాస్సక్తూన్ కరమ్భాన్ లాజానిత్యుపకిరన్తి నమో అస్తు సర్వేభ్యః ఇతి తిసృభిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౪ సర్వేభ్యస్స్వాహాఽఽశ్రేషాభ్యస్స్వాహా దన్దశూకేభ్యస్స్వాహా ఇతి త్రయస్స్వాహాకారాః ౫

జీర్వరో గ్రహపతిరధ్వర్యుర్ధృతారాష్ట్ర ఐరావతో బ్రహ్మాదత్తస్తాపసో హోతా పృథుశ్రవా దూరేశ్రవా ఉద్గాతా గ్లావశ్చాజగశ్చ ప్రస్తోతా ప్రతిహర్తా శితిపృష్ఠో మైత్రావరుణః తక్షకో వైశాలకిర్బ్రాహ్మణాచ్ఛంస్యుపనీతిస్తార్క్ష్యస్సదస్యశ్శిఖాతిశిఖౌ నేష్టాపోతారౌ వారుణో హోతాఽచ్ఛావాకశ్చక్రః పిశఙ్గ ఆగ్నీధ్రశ్చాహిరో మహేయస్సుబ్రహ్మణ్యోఽర్బుదో గ్రావస్తుత్సాణ్డ ఉన్నేతా పశగో ధ్రువగోపః కౌస్తుకో ధురిమేజయశ్చ జనమేజయశ్చే త్యేత్రైరేవ నామధేయైః సమీచీ నామాసి ప్రాచీ దిక్ ఇతి షడ్భిః పర్యా యైః హేతయో నామ స్థ తేషాం వః పురో గృహాః ఇతి షడ్భిః ఇదం సర్వేభ్యో హవిరస్తు జుష్టమ్ ఇతి చోపస్థానమ్ ౬

త్రివృతాఽన్నేన బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్య ఆశిషో వాచయిత్వా ౭

వ్యాఖ్యాతస్సర్వబలిర్వ్యాఖ్యాతస్సర్వబలిః ౮

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథేమే దేవతే ప్రబాధిన్యావుద్వాహికాలే యక్ష్యతమ్యౌ భవతస్తయోస్తదుపక్లప్తం భవతి యత్సర్వబలౌ ౧

అపాం సమీపే ద్వే స్త్రీప్రతికృతీకృత్య గన్ధైర్మాల్యేన చాలఙ్కృత్యైవమేవాభ్యర్చయతి ౨ తయోరర్చనమన్త్రః తే సూనవస్స్వపసమ్సుదంససో మహీ జజ్ఞుర్మాతరాపూర్వచిత్తయే । స్థాతుశ్చ సత్యం జగతశ్చ ధర్మణి పుత్రస్య పాథః పదమద్వయావినః ౩

తే మాయినో మమిరే సుప్రచేతసో జామీ సయోనీ మిథునా సమోకసా । నవ్యం నవ్యం తన్తుమాతన్వతే దివి సముద్రే అన్తః కవయస్సుదీతయః ఇతి ౪

అథైతే ఉపసఙ్గృహ్య పార్శ్వే దత్వా ప్రవాహ్య త్రివృతాఽన్నేన బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా వ్యాఖ్యాతో యక్షీబలిః ౫

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః అష్టకానుకృతిర్మాసికం తత్పురస్తాద్వ్యాఖ్యాతమ్ ౧ అథాభ్యుదయికేషు ప్రదక్షిణముపచారో యజ్ఞోపవీతం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ యవైస్తిలార్థః పృషదాజ్యం హవిః ౨

సోపయామేన పాత్రేణ నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామిత్యపాం ప్రతిగ్రహణం విసర్జనం చ ౩ నాన్దీముఖేభ్యః పితృభ్యస్స్వాహేత్యగ్నౌ కరణమనుదేశనమ్ ౪ ఆశయేషు పరిసమూఢేషు ప్రాగగ్రేషు దర్భేషు పృషదాజ్యేనానుప్రదానం సర్వం ద్విర్ద్విరితి ౫

అథైకోద్దిష్టేషు నాగ్నౌకరణం నాభిశ్రావణం న పూర్వం నిమన్త్రణం న దైవం న ధూపం న దీపం న స్వధా న నమస్కారో నాత్రాపూపమ్ ౬

సర్వం సిద్ధం సమానీయాయుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ సుప్రక్షాలితపాణిపాదానప ఆచమయ్య సదర్భోపక్లప్తేష్వాసనేషూ వేశ్య సర్వస్మాత్సకృత్సకృత్ సమవదాయాభిఘార్య దక్షిణతో భస్మమిశ్రానఙ్గారానిరూహ్య తేషు జుహుయాత్ ప్రేతాయాముష్మై యమాయ చ స్వాహా ఇతి । తద్ధుతమహుతం చ భవతి ౭ అముష్మై తృప్తిరస్త్విత్యపాం ప్రతిగ్రహణం విసర్జనం చ । అముష్మా ఉపతిష్ఠత్విత్యనుదేశనమాశయేష్వేవ పిణ్డదానం తృప్యస్వేతి సఞ్చాలనం తృప్తిరస్త్వితి విసర్జనమస్తు తృప్తిరితీతరేషాం ప్రతివచనమ్ ౮

ప్రేతస్య ద్వితీయాప్రభృతి బ్రాహ్మణభోజనైరేకోత్తరవృద్ధిరాదశాహాత్ ౯

అత్ర నవం విచ్ఛిద్యేత ౧౦

ఏకాదశ్యాం శ్రాద్ధం తృతీయే పక్షే ద్వితీయం సన్తతమేకైకేనైకాదశ మాసాన్నయన్తి న ద్వాదశమాసమభ్యారోహన్తి ౧౧

సంవత్సరే సపిణ్డీకరణం సాగ్నౌకరణం సాభిశ్రావణం సపూర్వం సదైవం సధూపం సదీపం సస్వధా సనమస్కారం సాపూపమ్ ౧౨

అథాప్యుదాహరన్తి ఏకోద్దిష్టే నవశ్రాద్ధే నాగ్నౌ కరణమిష్యతే న చాభిశ్రావణం కుర్యాన్న చ పూర్వం తు కారయేత్ ౧౩

ప్రణామం చ న కుర్వీత స్వధాకారం తథైవ చ ఊర్ధ్వం సంవత్సరాత్ప్రేతః పితృత్వముపపద్యతే ౧౪

ఇతీన్న్వా ఇమా అనుకృతయో వ్యాఖ్యాతాః ౧౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథర్తుసంవేశనాది జన్మప్రభృతి వా కుమారః క్రియాభిలుప్తస్స్యాదుపనయనం చైకం స్యాత్ తాసాం పృథక్పృథక్క్రియాణాం కరణం న చైకహోమే సర్వాణి కర్మాణ్యుపపాదయేత్ ౧ యద్యేకహోమే సర్వాణి కర్మాణ్యుపపాదయేత్ ప్రధానాదౌ ద్వేద్వే మిన్దాహుతీ జుహుయాత్ ౨

మిన్దాహుతీ హుత్వా జయానభ్యాతానాన్ ౩

రుద్రాహుత్యన్తే చ విజ్ఞాయతే రుద్రో వై క్రూరో దేవానాం సోఽస్య తుష్టః ప్రీతో భవతి ఇతి సర్వత్ర ఛేదనభేదనఖనననిరసనపితృరాక్షసనైరృతరౌద్రాభిచరణీయేష్వప ఉపస్పృశేదితి విజ్ఞాయతే ఆపో వై శాన్తాశ్శాన్తాభిరేవాస్య శుచం శమయతి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౪

ఆషోడశాత్ బ్రాహ్మణస్యానాత్యయ ఇత్యాద్వావింశాత్ క్షత్రియస్యాచతుర్వింశాద్వైశ్యస్యాత ఊర్ధ్వం పతితసావిత్రీకా భవన్తి ౫ నైనానుపనయేయుర్నాధ్యాపయేయుర్న వివహేయుర్న యాజయేయుః ౬

తాంస్త్రివృతా వ్రాత్యస్తోమేన యాజయిత్వా వివాహయేయుః ౭

యచ్చ కిఞ్చిత్సగోత్రాణాం సర్వేషాం చ సశాన్తికమ్ కన్యానాం చైవ జన్మాదికర్తవ్యాః కర్మమఙ్గలాః ౮

క్రియామయం హి బ్రాహ్మణ్యం నాక్రియం బ్రహ్మోచ్యతే నాక్రియం బ్రహ్మోచ్యత ఇతి

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథర్తుసంవేశనాది । అష్టకానుకృతిః । అథేమే దేవతే । బలిహరణానుకృతిరేవ సర్పబలిః । బలిహరణానుకృతిరుత్సర్గః । అథాతోఽర్ధమాసేఽర్ధమాసే । ఆహుతానుకృతిరాయుష్యచరుః । అథ యద్యగారే విరోహేత్ । ప్రహుతానుకృతిర్వాస్తుశమనమ్ । అథాతోఽవాన్తరదీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః । అష్టాచత్వారింశత్సమ్మితమ్ । ఆచార్యప్రసూతః కర్మాణి కరోతి । హుతానుకృతిరుపాకర్మ ౧౩

హుతానుకృతిరుపాకర్మ । ఆచార్యప్రసూతః కర్మాణి కరోతి । అష్టాచత్వారింశత్సమ్మితమ్ । అథాతోఽవాన్తరదీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః । ప్రహుతానుకృతిర్వాస్తుశమనమ్ । అథ యద్యగారే స్థూణా విరోహేత్ । ఆహుతానుకృతిరాయుష్యచరుః । అథాతోఽర్ధమాసేఽర్ధమాసే । బలిహరణానుకృతిరుత్సర్గః । బలిహరణానుకృతిరేవ సర్పబలిః । అథేమే దేవతే । అష్టకానుకృతిః । అథర్తుసంవేశనాది ౧౩

ఇతి బోధాయనగృహ్యసూత్రే తృతీయప్రశ్నః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానాం ప్రాయశ్చిత్తాని వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ తత్రాదిత ఏవోపలిప్తే శ్వా వేటకో వా యది గచ్ఛేత్కీటో వా పిణ్డకారీ స్యాత్ తత్పునరుపలిప్య ప్రోక్షతి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామగ్నే స్తేజసా ప్రోక్షామి ఇతి ప్రోక్ష్య స్థణ్డిలముపలిప్య స్థణ్డిలముద్ధరేత్ ౨

స్థణ్డిలముద్ధృతం గౌరశ్వో వా యది వికిరేదన్యద్వా శ్వాపదమధితిష్ఠేత్తస్య పదమభ్యుక్ష్య జపతి పృథివి దేవయజన్యోషధ్యాస్తే మూలం మా హింసిషమ్ ఇతి ౩

అథ కృతాన్నేన ప్రతిపద్యతే ౪

అథ యది ప్రణీతాపాత్రం భిద్యేత తదభిమన్త్రయతే అభిన్నో ఘర్మో జీరదానుర్యత ఆత్తస్తదగన్ పునః ఇతి ౫

అథాన్యదాహరతి ఘర్మో దేవానప్యేతు ఇతి పూరయిత్వా వ్యాహృతిభిరుపతిష్ఠతే ౬

అథ యది ప్రణీతాః ప్రణీయమానాః ప్రణీతా వా పరాసిచ్యేరంస్తా అభిమన్త్రయతే అక్షితోఽస్య క్షిత్యై త్వా మా మే క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ఇతి ౭

పూరయిత్వోపతిష్ఠతే భూరాయుర్మే ధారయత ప్రాణం మే ధారయత ప్రజాం మే ధారయత పశూన్ మే ధారయత మా మ ఆయుః ప్రాణాః ప్రజాః పశవః పరాసిచ్యేరన్ ఇతి ౮

అథ యది కన్యోపసాద్యమానా వోహ్యమానా వా పతేత్తాముత్థాపయేయుః ఉదస్థాద్దేవ్యదితిర్విశ్వరూప్యాయుర్యజ్ఞపతావధాత్ । ఇన్ద్రాయ కృణ్వతీ భాగం మిత్రాయ వరుణాయ చ ఇతి ౯

అథ యది కన్యోపసాద్యమానా వోహ్యమానా వా రజస్వలా స్యాత్తామనుమన్త్రయతే పుమాంసౌ మిత్రావరుణౌ పుమాంసావశ్వినావుభౌ । పుమానిన్ద్రశ్చ సూర్యశ్చ పుమాంసం వర్ధయేతామ్ ఇతి ౧౦

అథ యది కన్యోపసాద్యమానా వోహ్యమానా వాఽశ్రు కుర్యాత్తామనుమన్త్రయతే జీవాం రుదన్తి వి మయన్తే అధ్వరే దీర్ఘామను ప్రసితిం దీధియుర్నరః । వామం పితృభ్యో య ఇదం సమేరిరే మయః పతిభ్యో జనయః పరిష్వజే ఇతి ౧౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

సర్వత్ర దర్వీకూర్చప్రస్తరపరిధిబర్హిఃపవిత్రేధ్మద్రవ్యసమ్భారాణాం చేద్దాహోపఘాతేషు నాశే వినాశే వాఽన్యం యథాలిఙ్గం కృత్వా యథాలిఙ్గముపసాద్య త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాఽసి ప్రజాపతే ఇత్యేతాభిస్స్రువాహుతీర్జుహుయాత్ ౧

అథ యది పరిస్తరణదాహే అగ్నయే క్షామవతే స్వాహా ఇతి హుత్వా పరిస్తృణాతి ౩

ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి ఇన్ద్రం నరః ఇతి ద్వాభ్యాం పరిస్తీర్య జుహోతి ఇన్ద్రాయ స్వాహా ఇతి ౩

అథ యది పరిధిదాహే అన్యం యథాలిఙ్గముపసాద్య జుహోతి ప్రరిత్వాఽగ్నే పురం వయమ్ ఇతి ౪

అథ వస్త్రాణాం ప్రోక్షితానాం చేద్దాహోపఘాతే నాశే వినాశే అన్యత్ యథాలిఙ్గం కృత్వా యథాలిఙ్గముపసాద్య జుహోతి సోసాయ స్వాహా ఇతి ౫

అథ సిచాఽభిఘాతస్స్యాత్తదభిమన్త్రయతే సిగసి నసి వజ్రోసి నమస్తే అస్తు మా మా హింసీః ఇతి దశాసూత్రమాదాయ ముఖవాతేన ప్రధ్వంసయేత్ ౬

అథ యది గౌర్వాఽఽశ్వో వా శ్వమృగమహిషమేషవరాహదంష్ట్రావన్తో వాఽన్యత్ శ్వాపదమపసవ్యం గచ్ఛేత్తస్య పదమభ్యుక్ష్య జపతి తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ఇతి ౭

ఏతేనైవ రౌద్రమభివ్యాహరేద్వా । రౌద్ర్యావృచౌ జుహుయాత్ జపేద్వా త్వమగ్నే రుద్రః ఆవో రాజానమ్ ఇతి ౮

అథ యది శకునమభివ్యాహరేత్తాం వాచమనుమన్త్రయతే ద్విపచ్చతుష్పదస్మాకం సర్వమస్త్వనాతురమ్ । ఉద్గాతేవ శకునే సామ గాయసి బ్రహ్మపుత్ర ఇవ సవనేషు శంససి । నశ్శకునే అస్తు ప్రతి నస్సుమనా భవ ఇతి ౯

అథ యది సాలావృకీ వాశ్యేత తామనుమన్త్రయతే దీర్ఘముఖి దుర్హణు మా స్మ దక్షిణతో వదః । యది దక్షిణతో వదాద్ద్విషన్తం మేఽవ బాధాసై ఇతి ౧౦

అథ యద్యర్థీ స్యాత్ పరిక్షవే పరికాసనే చాప ఉపస్పృశ్య జపేత్ అనుహవం పరిహవం పరీవాదం పరిక్షపం దుస్స్వప్నం దురుదితం తద్ద్విషద్భ్యో దిశామ్యహమ్ । అనుహూతం పరిహూతం శకునే యదశాకునం మృగస్య సృతమక్ష్ణయా తద్ద్విషద్భ్యో దిశామ్యహమ్ ఇతి ౧౧

అథ నదీనాం ధన్వనాం చ వ్యతిక్రమే పురస్తాదుపస్థానం జపతి యా ఓషధయో యా వనస్పతయో యా నద్యో యాని ధన్వాని యే వనా । తే త్వా వధు ప్రజావతీం ప్ర త్వే ముఞ్చన్త్వంహసః ఇతి ౧౨

అథ శకృద్వ్యతిక్రమే పురస్తాదుపస్థానం జపతి నమశ్శకృత్సదే రుద్రాయ నమశ్శకృత్సదే । గామర్థసి నమస్తే అస్తు మా మా హింసీః ఇతి ౧౩

అథ తీర్థస్థాణుచతుష్పథవ్యతిక్రమే పురస్తాదుపస్థానం జపతి కృతం తీర్థం సుప్రపాణం శుభస్పతీ । స్థాణుం పథేష్ఠామప దుర్మతిం హనత్ ఇతి ౧౪

అథ చిత్రియాణాం లక్షణానాం వ్యతిక్రమే పురస్తాదుపస్థానం జపతి యే దేవా యాశ్చ దేవీర్యేషు వృక్షేష్వాసతే । శ్రియా మే శ్రియం వృద్ధిం వహన్తు మా మా హింసిషుర్వహన్తు మోహ్యమానామ్ ఇతి ౧౫

అథ కర్మాన్తమేవ ప్రతిపద్యతే ౧౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

సర్వత్ర స్వయం ప్రజ్వలితేఽగ్నౌ సమిధావాదధాతి ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧
అథ శ్మశానాదివ్యతిక్రమే తమేవాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి అగ్నిర్భూతానామధిపతిస్స మాఽవతు స్వాహా ఇన్ద్రో జ్యేష్ఠానామధిపతిస్స మాఽవతు స్వాహా ఇతి ౨ స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩
అథైనన్మిథునమభిమన్త్రయతే ఇదం మిథునమాయుష్మదస్త్విదం మిథునం ప్రజావదస్త్విదం మిథునం పశుమదస్త్విదం మిథునం వీర్యవదస్తు ఇతి ౪

అథ ఉదుత్యం జాతవేదసమ్ ఇతి దక్షిణమనడ్వాహం యునక్తి । చిత్రం దేవానాముదగాదనీకమ్ ఇతి సవ్యం యుక్త్వా ప్రయాతీతి ౫

అథ తీర్థవ్యతిక్రమే నావా సన్తారః స్యాత్తామనుమన్త్రయతే అయం నో మహ్యాః పారమేతం స్వస్తి నేషద్వనస్పతిః । సీరా నస్సుతరా భవ దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే ఇతి నావా తరన్తీం వధూం పశ్యతి ౬

కూలముత్తీర్యం జపతి సముద్రాయ వయునాయ సిన్ధూనాం పతయే నమః ఇతి ౭

దుర్గమధ్వానం వా ప్రపాద్య జాతవేదసే ఇతి సహస్రేణాదిత్యముపతిష్ఠతే ౮

ఆసన్నభయే ఛల ద్యూతవ్యహారే రాజకులే వ్యసనే బద్ధో వా నిరన్తరముపాంశు జపేదేతదేవ । దుస్స్వప్నేషు శతం జపేదేతదేవ ౯

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః అథాభ్యాఘాతస్స్యాద్యదగ్నిశోచేద్వాతస్స్యాత్ సర్వం తత్ అపహతాః ఇతి ప్రోక్ష్య స్థణ్డిలముద్ధృత్య తమేవాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి యే దేవా యజ్ఞహనో యజ్ఞముషః ఇతి తిసృభిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౧

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౨

అథ యద్వృక్షభేదస్స్యాత్తమేవాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా ప్రధానాహుతీర్జుహోతి ఇహ ధృతిస్స్వాహేహ విధృతిస్స్వాహేహ రన్తిస్స్వాహేహ రమతిస్స్వాహా ఇతి ౩

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ४ అథాన్యమక్షమాహరతి అక్షితోఽస్యక్షిత్యై త్వా మా మే క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ఇతి ५

అథైనం రథే యోజయతి ఆతిష్ఠ వృత్రహన్ రథమ్ ఇతి ६

అథ రథే మిథునం ప్రతిష్ఠాపయతి ప్రతి క్షత్రే ప్రతి తిష్ఠామి రాష్ట్రే । ప్రత్యశ్వేషు ప్రతి తిష్ఠామి గోషు । ప్రత్యఙ్గేషు ప్రతి తిష్ఠామ్యాత్మన్ । ప్రతి ప్రజాయాం ప్రతి తిష్ఠామి భవ్యే ఇతి ७

పూర్వవదదనడ్వాహౌ యునక్తి । అథ మిథునం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రయాతీతి ८

అథ యది బలవతా సమరథస్స్యాత్ పథాద్రథం ప్రసర్పయతి అనృణా అస్మిన్ననృణాః పరస్మింస్తృతీయే లోకే అనృణాస్స్యామ । యే దేవయానా ఉత పితృయాణాస్సర్వాన్ పథో అనృణా ఆక్షీయేమ ఇతి ९

అథ పథమవస్థాయ యానాయ జపతి మిథునస్య స్వస్త్యయన్యస్యపి పన్థామగస్మహి స్వస్తి గామనేహసమ్ । యేన విశ్వాః పరి ద్విషో వృణక్తి విన్దతే వసు ఇతి १०

అథ రథమభిప్రేతి పథస్పథః పరిపతిమ్ ఇతి ११ అథ విద్యుత్స్తనితే సన్త్రాసస్స్యాత్తమస్యైన్ద్ర్యావృచౌ జపతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి १२

అథ కర్మాన్తమేవ ప్రతిపద్యతే १३

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ పాకయజ్ఞానాం ప్రాయశ్చిత్తిః १

తద్యథా ద్రవ్యహవిర్మన్త్రకర్మాదీనామతిపన్నస్కన్నభిన్నభగ్ననష్టదుష్టవిపరీతదగ్ధాశృత్యనికృతానామనామ్నాతేషు జుహుయాత్ మనో జ్యోతిః అయాశ్చాగ్నే యదస్మిన్ కర్మణి స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః ఇతి వ్యాహృతిభిశ్చ २

వ్యాహృతీనాం ప్రయోగే యథాకృతం యథావద్భవతీత్యాచార్యా బ్రువతే ३

తత్రోదాహరన్తి భూరిత్యృచో భువ ఇతి యజూంషి సువరితి సామాని ४

ప్రవృత్తే కర్మణి ప్రధానాదౌ జుహుయాదితి బోధాయనః ५

ప్రధానాన్త ఇతి శాలికిః ౬

పురస్తాత్స్విష్టకృత ఇత్యౌపమన్యవః ౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ
గర్భాధానపుంసవనసీమన్తోన్నయనవిష్ణుబలిజాతకర్మనామకరణోఉపనిష్క్రమణఅన్నప్రాశనచోలఉపనయనాది కార్యం న కరయేదితి సమానం కర్మ । తత మ ఆపః యత్పాకత్రా మనస్వతీ మిన్దాహుతీ మహావ్యాహృతీః వ్యాహృతయశ్చ ప్రాయశ్చిత్తం జుహుయాదితి ౧

కాలాతిక్రమే ప్రధానాదౌ ద్వే ద్వే మిన్దాహుతీ జుహుయాదితి ౨

వ్యాహృతిర్పూర్వకం చేతి సర్వేషాం సమానమాచార్యాం బ్రువతే ౩

తత్రోదాహరన్తి పక్వం సౌవిష్టకృతమాజ్యం ప్రణీతాప్రణయనం బ్రాహ్మణమిధ్మాబర్హిరేకమితి విజ్ఞాయత ఇతి హి బ్రాహ్మణమితి హి బ్రాహ్మణమ్ ౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ
విపరీతదర్భాస్తరణపవిత్రకరణపాత్రసాదనప్రోక్షణీసంస్కారబ్రహ్మప్రణీతాహవిర్నిర్వాపణఆజ్యసంస్కార స్రుక్సమ్మార్జనపరిధిపరిషేచన ఇధ్మాభ్యాధానవిపరీతేషుప్రాయశ్చిత్తం తతం మ ఆపః యత్పాకత్రా మనస్వతీ మిన్దాహుతీ మహావ్యాహృతీః వ్యాహృతయశ్చ ప్రాయశ్చిత్తం జుహుయాదితి బోధాయనః ౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ ప్రాయశ్చిత్తాని వ్యాఖ్యాస్యామః
భగ్ననష్టదుష్టవిపరీతస్ఫుటితద్విజశ్వబిడాలకాకఖరమృగపశుపక్షిసరీసృపాణామన్యత్కటో వా ఋత్విజోఽగ్నీనన్తరా గచ్ఛేత్ దుర్గా మనస్వతీ మహావ్యాహృతీస్తిస్రస్తన్తుమతీర్జుహుయాత్ సైవ తతః ప్రాయశ్చిత్తిః ౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానాం ప్రాయశ్చిత్తసముచ్చయం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

హుతః ప్రహుత ఆహుతశ్శూలగవో బలిహరణం ప్రత్యవరోహణమష్టకాహోమ ఇతి సప్తపాకయజ్ఞానాం న ప్రయాజా ఇజ్యన్తే నానూయాజాః న సామిధేనీః ౨

అన్వాహతేషు కర్మస్వగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య యత్ర యత్ర దర్వీహోమం కుర్యాత్తత్రతత్ర చరుం సమవదాయ జుహోతి ౩

సర్వత్ర స్కన్నే భిన్నే ఛిన్నే క్షామే విపర్యాసే ఉద్ధాహే ఊనాతిరిక్తే పవిత్రనాశే పాత్రభేదే ద్వే మిన్దాహుతీ జుహోతి ౪ మక్షికైర్మశకైర్వా రోమభిః పిపీలికైర్వా వ్యాపద్యేత ప్రజపతయే హోమం కుర్యాత్ ౫ వ్యాపన్నమాజ్యమవ్యాపన్నమన్తర్హితమనాజ్ఞాతప్రాయశ్చిత్తం యజ్ఞసమృద్ధీర్జుహోతి ౬

అన్తరాగమనే ప్రాయశ్చిత్తం దశహోతారం చానుఖ్యాం చ జుహోతి ౭

అన్తర్వృతే ప్రాయశ్చిత్తం చతుర్హోతారం చానుఖ్యాం చ జుహోతి ౮

మణ్డూకసర్పమూషికమార్జారాన్తరాగమనే ప్రాయశ్చిత్తం పఞ్చహోతారం చానుఖ్యాం చ జుహోతి ౯

వికృతరూపే వికృతశబ్దే విస్ఫుటే ప్రాయశ్చిత్తం శంయువాకం చానుఖ్యాం చ జుహోతి ౧౦
అనాదిష్టం సర్వప్రాయశ్చిత్తం వ్యాఖ్యాతం వారుణీమితి నిర్దిశేత్ ౧౧

సంస్కారాన్తేఽగ్నావుత్సన్నే తద్భస్మసమారోపణం సమిధం వా యది నోపవిన్దేద్యాజ్ఞికం వా ప్రాయశ్చిత్తం మహావ్యాహృతీః ప్రణవం మనస్వతీం చ జుహోతి ౧౨

స్వరాక్షరపదవృత్తభ్రేషేషు ఆభిర్గీర్భిః ఇతి ౧౩

సర్వత్ర పాకయజ్ఞానాం సదస్యేభ్యో ధేనుమృషభమనడ్వాహం దద్యాత్ ౧౪

సదస్యాస్సర్వప్రాయశ్చిత్తాని ప్రతినిధీంశ్చ బోధయిష్యన్తీతి ౧౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ యది హోమకాలేష్వగ్నిరుద్వాతస్స్యాత్ సర్వం తత్ అపహతాః ఇతి ప్రోక్ష్య స్థణ్డిలముద్ధృత్యాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి అయాశ్చాగ్నే పఞ్చహోతా బ్రాహ్మణ ఏకహోతా దశ మనస్వతీః మిన్దాహుతీ మహావ్యాహృతీః వ్యాహృతయశ్చ ప్రాయశ్చిత్తం జుహుయాదితి ౧

అథ యద్యుపనయనాగ్నిర్వివాహాగ్నిర్జాతకాగ్నిశ్శ్మశానాగ్నిరాచతుర్థాదాదశాహాదాసఞ్చయనాదుద్వాతస్స్యాత్ అపహతా అసురాః ఇతి ప్రోక్ష్య క్షిప్రం భస్మసమారోహణమ్ । అయం తే యోనిరృత్వియః ఇతి సమిధి సమారోప్య లౌకికమగ్నిమాహృత్య సమిధమాదధాతి ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౨ సమ్పరిస్తీర్య ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి అయాశ్చాగ్నే పఞ్చహోతా బ్రాహ్మణ ఏకహోతా దశ మనస్వతీ మిన్దాహుతీ మహావ్యాహృతీః వ్యాహృతయశ్చ ప్రాయశ్చిత్తం జుహుయాదితి బోధాయనః ౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ గృహమేధినో బ్రహ్మచారిణశ్చానుగతేఽగ్నౌ కాలాతిక్రమే హోమయోర్దర్శపూర్ణమాసయోశ్చాగ్రయణేనానిష్ట్వా నవాన్నప్రాశనాజ్యస్కన్నావధూతహీనమన్త్రాధికకర్మణశ్చాకృతసీమన్తాయాం ప్రసూతాయాం భార్యాయాం స్త్రీషు గోషు యమలజననే రజస్వలాఽభిగమనే పతితసమ్భాషణే దివామైథునే శూద్రాఽభిగమనే స్వప్నాన్తే రేతస్స్కన్దనే ఉదకే మూత్రపురీషకరణే కుమారస్య

జాతస్యాసంస్కారేఽకృతాగ్నిసంసర్గే దేవతావిపర్యాసే మన్త్రవిపర్యాసే కర్మవిపర్యాసే బ్రహ్మచారిణశ్చ వ్రతవిపర్యాసే మేఖలాయజ్ఞోపవీతస్యోచ్ఛేదనే కృష్ణాజినస్యాధారణే కమణ్డల్వధారణే దణ్డభఙ్గే సన్ధ్యాలోపేఽగ్నికార్యలోప ఉదకుమ్భలోపే భిక్షాచరణస్వాధ్యాయలోపే శుశ్రూషాలోపే ఏతైశ్చాన్యైశ్చానామ్నాతేషు ప్రాయశ్చిత్తమ్ ౧

అగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి పాహి నో అగ్న ఏనసే స్వాహా । పాహి నో విశ్వవేదసే స్వాహా । యజ్ఞం పాహి విభావసో స్వాహా । సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహా । పాహి నో అగ్న ఏకయా । పాహ్యుత ద్వితీయయా । పాహి గీర్భిస్తిసృభిరూర్జాం పతే । పాహి చతసృభిర్వసో స్వాహా ఇతి ౨

పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చ సానుక్రమణం యథాఽనుపూర్వకరణమవిచ్ఛిన్నం సన్తతం భవతీతి ౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ గృహస్థస్య విద్యార్థినస్త్రియాఽభ్యనుజ్ఞాతస్య ఋతుసంవేశనవిచ్ఛేదప్రాయశ్చిత్తం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ వసన్తో గ్రీష్మో వర్షాశ్శరద్ధేమన్తశ్శిశిరేణర్తుకాలముక్త్వా బ్రాహ్మణేభ్యో నివేదయిత్వా చీర్ణవ్రతాన్తేనాథ ప్రదోషే దేవయజనముదానయతి ౨

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి యస్త్వా హృదా కీరిణా మన్యమానః ఇతి పురోఽనువాక్యామనూచ్య యస్మై త్వం సుకృతే జాతవేదః ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౩

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి మధుశ్చ స్వాహా । మాధవశ్చ స్వాహా ఇత్యాఽన్తాదనువాకస్య ౪ స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫

అపరేణాగ్నిం ఆజ్యశేషముదకశేషం చోభౌ జాయాపతీ ప్రాశ్నీయాతామ్ ౬

ఋతుసంవేశనవిచ్ఛేదప్రాయశ్చిత్తం వ్యాఖ్యాతమ్ ౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ గృహస్థస్య । అథ గృహమేధినః । అథ యది హోమకాలేషు ।
అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానామ్ । అథ ప్రాయశ్చిత్తాని । అథ విపరీత । అథ గర్భాధాన । అథ పాకయజ్ఞానామ్ । అథాభ్యాఘాతః । సర్వత్ర స్వయమ్ । సర్వత్ర దర్వీ ।
అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానామ్ ౧౨

అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానామ్ । సర్వత్ర దర్వీ । సర్వత్ర స్వయమ్ । అథాభ్యాఘాతః । అథ పాకయజ్ఞానామ్ । అథ గర్భాధాన । అథ విపరీత । అథ ప్రాయశ్చిత్తాని ।
అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానామ్ । అథ యది హోమకాలేషు । అథ గృహమేధినః । అథ గృహస్థస్య ౧౨

గృహ్య- పరిభాషా-సూత్రమ్

అథ ప్రథమప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ వై భవతి జాయమానో వై బ్రాహ్మణస్త్రిభిరృణవా జాయతే బ్రహ్మచర్యేణ ఋషిభ్యో యజ్ఞేన దేవేభ్యః ప్రజయా పితృభ్యః ఇతి ౧

బ్రహ్మచర్య వ్యాఖ్యాస్యామః ౨ ఆ సమావర్తనాదేవైతద్భవతి నాచీర్ణవ్రతో బ్రహ్మచారీ భవతి ఇతి తదాశ్రమో వ్యాఖ్యాతః 3

అత ఊర్ధ్వం బ్రహ్మచర్యం యేనానృణో భవతి ౪

స్వదార ఇత్యేకమ్ ౫

మన్త్రవత్ప్రయోగ ఇత్యేకమ్ ౬

ఋతావిత్యపరమ్ ౭ అథాధిబ్రహ్మచర్యమ్ వివాహే త్రిరాత్రమ్ ౮ ఋతౌ త్రిరాత్రమ్ ౯

అమావాస్యాయాం పౌర్ణమాస్యాం శ్రాద్ధం దత్త్వా భుక్త్వా చైకరాత్రమ్ ౧౦

పరస్త్రీషు దివా చ యావజ్జీవమ్ ౧౧

అగ్న్యాధేయే ద్వాదశరాత్రమ్ ౧౨ ఆగ్రయణేష్టిపశుబన్ధానాముపవసథేష్వేకరాత్రమ్ ౧3

ఏవమేవ సర్వేషు వేదకర్మసు ౧౪

చాతుర్మాస్యేషు సంవత్సరమ్ ౧౫ యథాప్రయోగమన్యేషు యజ్ఞక్రతుష్వన్యత్రర్తౌ దీర్ఘసత్రేషు ఘర్మవ్రతేషు చ ౧౬

తదేతద్ధర్మ్యం పుణ్యం పుత్ర్యమాయుష్యం స్వర్గ్యం యశస్యమానృణ్యమితి వ్యాఖ్యాతం బ్రహ్మచర్యమ్ ౧౭

యజ్ఞేన దేవేభ్యః ఇతి యజ్ఞం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧౮

ఏకవింశతిసంస్థో యజ్ఞ ఋగ్యజుస్సామాత్మకశ్ఛన్దోభిశ్చితో గ్రామ్యారణ్యపశ్వౌష-ధీభిర్హవిష్మాన్ దక్షిణాభిరాయుష్మాన్ ౧౯

స చతుర్ధా జ్ఞేయ ఉపాస్యశ్చ స్వాధ్యాయజ్ఞో జపయజ్ఞః కర్మయజ్ఞో మానసశ్చేతి ౨౦

తేషాం పరస్పరాద్దశగుణోత్తరో వీర్యేణ ౨౧ బ్రహ్మచారిగృహస్థవనస్థయతీనామవిశేషేణ ప్రత్యేకశః ౨౨

సర్వ ఏవైతే గృహస్థ-స్యాప్రతిషిద్ధాః క్రియాత్మకత్వాత్ ౨౩

నాక్రియో బ్రాహ్మణో నాసంస్కారో ద్విజో నావిద్వాన్ విప్రో నైతైః హీనశ్శ్రోత్రియో నాశ్రోత్రియస్య యజ్ఞ ఇతి ౨౪ తస్మాదాచారః ప్రమాణం సంస్థా ఆచారః క్రియా సన్తతిరితి నిత్యాభావాత్ ౨౫

తస్మాద్యః కశ్చన క్రియావాన్ సతామనుమతాచారస్స శ్రోత్రియ ఏవ విజ్ఞేయః ౧౬
అథాప్యుదాహరన్తి నిషేకే గర్భసంస్కారే జాతకర్మక్రియాసు చ విధివత్సంస్కృతా మన్త్రైశ్చీర్ణవ్రతసమాపనాః శ్రోత్రియా ఇతి తే జ్ఞేయాశ్శాఖాపారాశ్చ యే ద్విజాః విధివద్గృహ్య యే పాణిమృతౌ చీర్ణవ్రతావుభౌ మన్త్రవత్సమ్ప్రయోగే తౌ బ్రాహ్మణ్య గర్భమాదధుః ఇతి ౨౭

తస్మాదాచారః ప్రమాణమ్ ౨౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ వై భవతి సర్వేణ వై యజ్ఞేన దేవాస్సువర్గం లోకమాయన్ ఇతి స ఏష హుతాదిరాసహస్రసంవత్సరాన్తస్సర్వో యజ్ఞో యో హి యద్వేద స్వాధ్యాయజపకర్మమానసేషు తేనైవాస్య తద్గుణేనేష్టం భవతీతి తదేతన్మన్త్రబ్రాహ్మణం వ్యాఖ్యాతమ్ ౧

అథ వై భవతి దేవా వై పుష్టిం నావిన్దన్తాం మిథునేఽపశ్యన్ ఇత్యేతాద్విజ్ఞాయ దారానాహృత్య సర్వయజ్ఞ-భాజో భవన్తీతి వ్యాఖ్యాతో యజ్ఞః ౨

ప్రజయా పితృభ్యః ఇతి అథాస్య ప్రజా భవన్తి యానుత్పాదయతే యానుపనయతే యాన్ ధ్యాపయతే యాన్ యాజయతే ఇతి సర్వాఽస్యైషా ప్రజా భవతీతి ప్రజా వ్యాఖ్యాతా ౩

ఏష వా అనృణో యః పుత్రీ యజ్వా బ్రహ్మచారివాసీ ఇత్యాహితాగ్నిరిత్యేవైష ఉక్తో భవతి ౪

అథాప్యుదాహరన్తి పుదితి నరకస్యాఖ్యా దుఃఖం చ నరకం విదుః పుది త్రాణాత్తతః పుత్త్రమిహేచ్ఛన్తి పరత్ర చ న మాంసపేశలః పుత్త్రో నావిద్వాన్ నాప్యకర్మకృత్ స్వయం న యాతి యస్స్వర్గం కిం పునః పితరం తరేత్ ఇతి ౫ విజ్ఞాయతే అహం త్వదస్మి మదసి త్వమేతన్మమాసి యోనిస్తవ యోనిరస్మి । మమైవ సన్వహ హవ్యాన్యగ్రే పుత్రః పిత్రే లోకకృజ్జాతవేదః ఇతి ౬ ఏతస్మాద్గార్హపత్య ఉక్తో భవతి గార్హపత్యాదాహవనీయస్తస్మాదగ్న్యాధేయేనానృణ ఆహవనీయాదితి ప్రణీతః తస్మాత్ పశుబన్ధయాజ్యనృణశ్శాలాముఖీయాదాగ్నీధ్రీయ ఆగ్నీధ్రీయాదపరే ధిష్ణ్యాః ౭

విభూరసి ప్రవాహణః ఇత్యేతే విహరణోపస్థానీయాః ఏషాఽస్య దైవీ ప్రజా భవతి ఇతి తస్మాత్సోమయాజ్యనృణః ౮

తస్మాత్ గృహస్థస్య సర్వ ఏవైతే యజ్ఞాస్తస్మా-ద్గృహాశ్శ్రేయ ఇతి ౯

అథాస్య శ్రేయోఽవాప్తిరాపూర్యమాణపక్ష ఇతి పూర్వపక్ష ఏవైష ఉక్తో భవతి సోమేనాపూర్యమాణేన వ్యాఖ్యాతః ౧౦ అహోరాత్రాణి వా వృద్ధిమన్తి హ్రాసవన్తి చ భవన్తి । యత్రాహ్నాం వృద్ధిర్భవతి స ఏవైష ఉక్తో భవతీతి ౧౧

అథ హైకేషాం విజ్ఞాయతేఽహ్నః పఞ్చసు కాలేషు కుర్వీతేత్యుదగయన ఇత్యేవేదముక్తం భవతి ౧౨

సంవత్సరో వై దేవానామహోరాత్రం తస్యైతదుదగయనమహః దక్షిణాయనం రాత్రి-స్తస్యాహ్నః పఞ్చసు కాలేషు కుర్వీతేతి తస్య ప్రాతస్సఙ్గవౌ శిశిరవసన్తౌ మధ్యన్దినం గ్రీష్మోఽపరాహ్ణసాయాహ్నౌ వర్షాశరదౌ ప్రాతస్సఙ్గవే సాయమితి వివాహం న కుర్వన్తి । కామమితరాణి ౧౩

అథాన్యత్రాపి కుర్వన్ భవతి పుణ్యే నక్షత్ర ఇతి । దేవనక్షత్రాణి వా అన్యాని । యమనక్షత్రాణ్యన్యాని । యాని దేవనక్షత్రాణి । తేషు కుర్వీత యత్కారీ స్యాత్ ఇత్యేవేదముక్తం భవతి ౧౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

విష్ణుశ్చ హ వై సోమశ్చ బ్రహ్మవాద్యమవదేతామహం బ్రాహ్మణానాం ప్రతి ష్ఠేతి విష్ణురబ్రవీదహం ప్రతి ష్ఠేతి సోమస్తౌ ప్రజాపతిం ప్రశ్న మైతాం సోఽబ్రవీత్ప్రజాపతిశ్ఛన్దాంసి విష్ణుమ-ధిగచ్ఛన్తి నక్షత్రాణి సోమం తావుభౌ బ్రహ్మణ్యావితి సోఽబ్రవీత్పూజితౌ పూజయన్తఽం స్తుతౌ స్తున్వన్తౌ ప్రియౌ ప్రియన్తౌ బ్రహ్మణ్యౌ బ్రహ్మవిత్తౌ వరప్రతిష్ఠాతారౌ భవత ఇతి ౧ యన్మాం బ్రాహ్మణా వక్ష్యన్తి యజ్ఞేషు సోఽహమితి విష్ణురబ్రవీత్తస్మాద్విష్ణుర్యజ్ఞో యజ్ఞో వై బ్రాహ్మణానాం ప్రతి ష్ఠేతి । విజ్ఞాయతే చ బ్రాహ్మణా వై ఛన్దాంసి ఇత్యేతస్మాత్ ౨

యన్మాం బ్రాహ్మణా వక్ష్యన్తి నక్షత్రేషు సోఽహమితి సోమోఽబ్రవీత్తస్మాద్బ్రాహ్మణానాం సోమో రాజా తస్మాద్విజ్ఞాయతే చ బ్రాహ్మణో వా అష్టావింశో నక్షత్రాణాం తత్తస్య వచః పుణ్యమ్ ఇతి ౩ తావుభౌ బ్రహ్మణ్యౌ బ్రహ్మవిత్తౌ బ్రాహ్మణానాం ప్రతిష్ఠాతారౌ బ్రాహ్మణేషు ప్రతిష్ఠితౌ ౪

య ఏవం విద్వాన్ బ్రాహ్మణపురస్కృతాని కర్మాణి కరోతి యజ్ఞస్య సమృద్ధ్యా ఇతి ౫

యుగ్మమయుగ్మమితి సమం విషమం చైతేన దేవం పిత్ర్యం చ వ్యా-ఖ్యాతమ్ ౬

వేదకర్మాణి ప్రయోక్ష్యన్నాదిత ఏవ తీర్థే స్నాత్వోదేత్యాహతం వాసః పరిధాయాప అచమ్యైకవింశత్యా దర్భపుఞ్జీలైరాత్మానం పవయిత్వా యస్య కుర్వన్ భవతి తం పవయతి పవిత్రం వై దర్భాః పవిత్రం విష్ణుస్స ప్రతిష్ఠా సోమస్య ప్రతిష్ఠిత్యై ఇతి విజ్ఞాయతే ౭

ఏకవింశత్యా పవయత్యేకవింశో వై యజ్ఞ ఏకవింశః పురుష ఏకవింశ-తిశ్ఛన్దాంస్యేకవింశతిర్వై దేవలోకాః ఛన్దోభిరేవైనం యజ్ఞేన యజమానమేకవింశే ప్రతిష్ఠాప్య పూతం మేధ్యం యజ్ఞియం పవయతి । సప్తభిః పవయతి సప్త ఛన్దాంసి ఛన్దోభిరేవైనం పవయతి । సప్తభిః పవయతి సప్తైవాస్యైతే పురుషాస్సన్తతి-మనుసన్తన్వన్తి త్రయః ప్రాఞ్చస్త్రయః ప్రత్యఞ్చ ఆత్మా సప్తమ ఏతావన్త ఏవైనాన్ పవయతి । త్రేధా విభక్తైః పవయతి త్రయ ఇమే లోకా ఏభిరేవైనం లోకైః పవయతి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౮

అథాప ఆచమ్య బాహ్యాభ్యన్తరతః పూతో మేధ్యో యజ్ఞియో భూత్వా వేదకర్మాణి ప్రయోక్ష్యన్ పూర్వేద్యురేవ యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేదితి నాన్దీముఖా ఏవైతా ఉక్తా భవన్తి ౯

తేషు భుక్తవత్సు స్వధాయై స్థానే మధు మని ష్యే మధు జని ష్యే ఇత్యేతద్యజుర్జపిత్వా నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామ్ ఇత్యపో నినయతి స్వధైవైషోక్తా భవతి ౧౦

నైకాహ్న పిత్ర్యమ్ దైవం చ కుర్వన్తి యస్యైకాహ్న పిత్ర్యం దైవం చ కుర్వన్తి ప్రజా హాస్య ప్రమాయుకా భవతి తస్మాత్పితృభ్యః పూర్వేద్యుః క్రియతే పితృభ్య ఏవ తద్యజ్ఞం నిష్క్రీయ యజమానః ప్రతనుతే ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథాపరేద్యుర్దేవానామితి ౧

అథాపరేద్యుర్బ్రాహ్మణానన్నేన పరివేషయేదితి దైవతం భవతి ౨

యద్దేవత్యం భవతి తస్య పుణ్యాహం వాచయిష్యన్నామ గృహ్ణీత్యసౌ ప్రీయతామితి ౩

పుణ్యాహం వాచయిష్యన్ బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజయతి ౪

అరిక్తపాణయః ప్రాఙ్ముఖా యుగ్మాస్తిష్ఠన్తి ౫

తేషాం దక్షిణత ఉదఙ్ముఖోఽపిహితముదకుమ్భం ధారయన్ వాచయితా తిష్ఠతి ౬

తస్య దక్షిణం బాహుమన్వితరస్తిష్ఠతి ౭

అథైనాన్ సమ్పూజయతి మనస్సమాధీయతామ్ ఇతి ౮

సమాహితమనసః స్మః ఇతీతరేషాం ప్రతివచనమ్ ౯

మనో వై చన్ద్రమా బ్రాహ్మణా నక్షత్రాణి తస్మాద్బ్రాహ్మణేషు మనస్సమాదధాతి ౧౦ ప్రసీదన్తు భవన్తః ఇతి । ప్రసన్నాస్స్మః ఇతీతరేషాం ప్రతివచనమ్ ౧౧ తథైవాస్య ప్రసన్నా భవన్తి ౧౨

శాన్తిరస్తు । పుష్టిరస్తు । తుష్టిరస్తు । ఋద్ధిరస్తు । అవిఘ్నమస్తు । ఆయుష్యమస్తు । ఆరోగ్యమస్తు । శివం కర్మాస్తు ఇత్యాశిషమేవైతామాశాస్తే ౧౩

తథైవేతరేషాం ప్రతివచమ్ ౧౪

ఓమితి బ్రహ్మ । ఓమితీదం సర్వమ్ తస్మాదోమితి సన్ధాయ పుణ్యాహం భవన్తో బ్రువన్తు ఇత్యేతేనాహశ్చ నక్షత్రం చ పూతే భవత స్తే ఏవైనం పూతే పునీతః ౧౫

ఓం స్వస్తి భవన్తో బ్రువన్తు ఇత్యేతేన గోబ్రాహ్మణస్యాశీరుక్తా భవతి । త ఏవైనమశిషా సమర్ధయన్తి ౧౬

ఋద్ధిం భవన్తో బ్రువన్తు ఇత్యేతేన ఋగ్యజుస్సామ్నామృద్ధిరుక్తా । తైరేవ ఋద్ధిమాన్ భవతి ౧౭

య ఏవం విద్వాన్ పుణ్యాహం వాచయతి నాస్య కర్మోపహతం భవతి ౧౮

యత్కర్మ కరోత్యపరేణాగ్నిం ప్రదక్షిణముపచారో యజ్ఞోపవీతీ దైవాని కర్మాణి క్రియతే విపరీతం పిత్ర్యేషు ౧౯

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ శుచౌ సమే దేశే ఇతి కథం విజ్ఞాయతే ౧ గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్తం భవతి తచ్చుచిర్భవతి ౨

తస్య మధ్యాత్ ఉద్ధృత్యావోక్ష్య-రత్నిమాత్రం సమచతురతురశ్రం స్థణ్డిలం కరోతి । తత్రోల్లేఖనాది కర్మ ప్రతిపద్యతే ౩ దర్భేషు దక్షిణతో బ్రాహ్మణ ఉపవిశతి । స యద్యుపవిశత్యాదిశో వ్యన్నయ-న్నాశాస్తే ౪

యద్యు వై నోపవిశతి దర్భేషు దక్షిణతః ప్రాగగ్రం కూర్చం నిధాయ ఓం భూర్భువస్సువరఓం బ్రహ్మన్ బ్రహ్మాసి నమస్తే బ్రహ్మణే ఇత్యుపతిష్ఠతే బ్రహ్మైవాత్రాసీనో భవతి తస్మై వరం దదాతి బ్రాహ్మణం వా భోజయేదితి ౫

ఏతేన సశిరస్కో యజ్ఞః యో వై యజ్ఞస్య శిరో వేద శీర్షణ్వాన్ మేధ్యో భవతి ఇతి ౬

ఉత్తరత ఉదపాత్రం బ్రాహ్మ-ణమిధ్మాబర్హిరితి ఏతద్వై యజ్ఞస్య శిరో య ఏవం వేద శీర్షణ్వాన్ మేధ్యో భవతి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౭

అథ శమ్యాః పరిదధాతి శమ్యా వా పరిధయో వా ఇతి విజ్ఞాయతే । నాపరిధాయ జుహుయాత్ రక్షసామపహత్యై ఇతి ౮ సర్వత్ర పరిసమూహనపర్యుక్షణపరి-స్తరణపరిధానోపసమాధానాలఙ్కరణమిత్యాదరాదాచార్యాః ౯

సర్వత్రాలఙ్కృత్య యే తత్ర బ్రాహ్మణాస్సన్తి తాననుజ్ఞాప్య కుర్వీత యత్కారీ స్యాత్ సమృద్ధమేవాస్య తత్ ౧౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

సర్వత్ర దర్వీహోమేష్వాఘారవత్సు పురోనువాక్యామనూచ్య యాజ్యయా జుహోతి సదేవత్వాయ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧

యత్రైకాఽఽమ్నాతా స్యాత్తాం ద్విరభ్యావర్తయేత్ ౨

తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇత్యనుద్రుత్యామ్నాతాయాం జుహోతి । అథ వా భూర్భువస్సువరోమ్ ఇత్యనుద్రుత్య తత్సవితు-ర్వరేణ్యమ్ ఇతి జుహోతి ౩

అనామ్నాతేషు తదేతత్సర్వప్రాయశ్చిత్తమ్ ౪

విష్ణవ ఆహుతీషు నామకరణోపనిష్క్రామణాన్నప్రాశనోపాకర్మవ్రతేషు చ పక్వహోమస్స్యాన్నాపక్వాః పాక-యజ్ఞాస్సర్వత్ర పక్వహోమం కుర్యాదితి ౫

ఏతేన హోమదానప్రాశనాని వ్యాఖ్యాతాని భవన్తి పక్వాజ్జుహోతి పక్వాద్దదాతి పక్వాత్ప్రశ్నాతీతి పాకయజ్ఞాస్తస్మాద్ధుత-ప్రహుతాహుతేషు పక్వః కార్య ఇతి ౬

ఏకవింశతిదారుమిధ్మం కరోతి యజ్ఞస్య సరూ-పత్వాయ ౭ అభిఘారయతి తేజసైవైనం సమర్ధయతి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౮

అరత్నిమాత్రీం దర్వీం బాహుమాత్రీమిత్యపరమ్ ౯

అథ వై భవతి నిరృతిగృహీతా వై దర్వీ యద్దర్వ్యా జుహుయాన్నిరృత్యాఽస్య యజ్ఞం గ్రాహయేత్ ఇతి దర్వ్యాఽన్నస్య జుహోతి స్రువేణాజ్యస్య వైకఙ్కతీ స్రుగాకృతిర్భవతి ఇతి విజ్ఞాయతే ౧౦ అథాప్యుదాహరన్తి యథా సుభూమిజో వృక్షస్సుమూలస్సుప్రతిష్ఠితః బహుశాఖస్సుపుష్పశ్చ ఫలవానుపయుజ్యతే ౧౧ దేవదానవగన్ధర్వైః ఋషిభిః పితృభిస్తథా పక్షిభిః షట్పదైశ్చాపి మశకైశ్చ పిపీలికైః ౧౨

ఏవం హి పాకయజ్ఞేషు సర్వమేతత్ప్రతిష్ఠితమ్ హుతస్సుభూమిర్విజ్ఞేయా మూలం ప్రహుత ఉచ్యతే ౧౩

ఆహుతోఽత్ర ప్రతిష్ఠానం యజ్ఞవృక్షో మహోచ్ఛ్రయః బహ్వ్యస్తస్య స్మృతాశ్శాఖాస్సుపుష్పాస్సుఫలోపగాః ౧౪ మన్త్రబ్రాహ్మణతత్త్వజ్ఞైస్సుదృష్టాస్తా ఉపాసకైః ఏవం హి యజ్ఞవృక్షస్య యోఽభిజ్ఞః శ్రోత్రియస్స్మృతః ౧౫

దారస్యాహరణం కుర్యాత్కర్మేత్యేవం విపశ్చితః సుభూమిం చ సుమూలం చ సుప్రతిష్ఠానమేవ చ ౧౬

వృక్షం పుష్పఫలోపేతం బహుశాఖం స పశ్యతి జ్ఞానం సుభూమిరాచారో మూలం శ్రద్ధా ప్రతిష్ఠితిః ౧౭

క్షమాఽహింసా దమశ్శాఖాః సత్యం పుష్పఫలోపగమ్ జ్ఞానోపభోగ్యం బుద్ధానాం గృహిణాం యజ్ఞపాదపమ్ ౧౮

అకామహతయా బుద్ధ్యా త్యక్తాహఙ్కారలోభయా నిశ్చయాధ్యవసాయాభ్యాం చక్షుర్భ్యాం స తు పశ్యతి ౧౯

తస్యైకో వజ్రసఙ్కాశః క్రోధః పరశురుచ్యతే తేనైవ మాచ్ఛినన్ మోహాత్ త్యాజ్యః క్రోధో గృహేష్వతః ౨౦

గృహా మూలం హి యజ్ఞానాం గృహా హ్యానృణ్యకారణమ్ గృహాహ్యాశ్రమపూజార్థం స్థిత్యర్థం చ గృహాస్స్మృతాః ౨౧ పాకయజ్ఞా హవిర్యజ్ఞాస్సోమయజ్ఞాశ్చ తే త్రయః స్థితా మూలేషు వృక్షేషు

ప్రమాదీ తేషు సీదతి । ఇతి ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ వివాహస్యారున్ధత్యుపస్థానాత్కృత్వా వ్రతముపైతి అగ్నే వ్రతపత ఉపయమనవ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం వాయో వ్రతపతే ఆదిత్య వ్రతపతే వ్రతానాం వ్రతపతే ఉపయమనం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామ్ ఇతి ౧

ఉభౌ జా-యాపతీ వ్రతచారిణౌ భవతోఽధశ్శయాతే తయోశ్శయ్యామన్తరేణౌదుమ్బరదణ్డో గన్ధా-నులిప్తో వాససా సూత్రేణ వా పరివీతస్తిష్ఠత్యాపక్వహోమాన్నిశాయామ్ ౨ హుతే ప-క్వహోమే వ్రతం విసృజ్య దణ్డముత్థాపయతి ఊర్జః పృథివ్యా అధ్యుత్థితోఽసి వనస్పతే శతవల్శో విరోహ త్వయా వయమిషమూర్జం వదన్తో రాయస్పోషేణ సమిషా మదేమ ఇతి ౩

అథైనం వధ్వై ప్రయచ్ఛతి ప్రజయా త్వా సంసృజామి మాసరేణ సురామివ ఇతి ౪

తం వధూః ప్రతిగృహ్ణాతి ప్రజావతీ భూయాసమ్ ఇతి ౫

అథైనం వరాయ ప్రయచ్ఛతి ప్రజయా త్వా పశుభిస్సంసృజామి మాసరేణ సురామివ ఇతి ౬ తం వరః ప్రతిగృహ్ణాతి ప్రజావాన్ పశుమాన్ భూయాసమ్ ఇతి ౭

అథైనం స్థూణాదేశే నిధాయాన్తికేన ప్రతిపద్యతే ౮

ప్రసిద్ధముపసంవేశనమ్ ౯

శ్వోభూతే దణ్డమాదాయ పుణ్యాహం వాచయి-త్వాఽప్సు విసర్జయతి ౧౦

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి అగ్నిర్మూర్ధా భువః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧౧

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౨

స ఏష పార్వణో భవతి ౧౩

అథాస్తమిత ఆదిత్యేఽన్యో-న్యమలఙ్కృత్యోపరి శయ్యాయాం శయాతే ౧౪

అథ వధూమభిమన్త్రయతే సుమఙ్గలీరియం వధూరిమాం సమేత పశ్యత । సౌభాగ్యమస్యై దత్వా యాథాస్తం విపరేతన ఇతి ౧౫

అథైనాం సర్వసురభిగన్ధయా మాలయా యునక్తి సం నౌ మనస్సం హృదయాని నౌ సం నాభిస్సం తనుత్వచః సం త్వా కామస్య యోక్త్రేణ యుజ్యామ్యవిమోచనాయ ఇతి ౧౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ దశమోఽహన్యయుగ్మా బ్రాహ్మణాః శ్రావితా భవన్తి ౧

అథ దేవయజనో-ల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి విశ్వే దేవాః విశ్వే దేవాః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౨

అథ వైశ్వదేవం కరోతి ౩

తూష్ణీం సర్వాణ్యాయతనాని గన్ధపుష్పధూపదీపైః ప్రత్యలఙ్కరోతి ౪

ప్రసిద్ధం బలిహరణమ్ ౫

వైశ్వదేవం కృత్వాఽపరేణాగ్నిం దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ ధారయమాణః ప్రాఙ్ముఖస్సావిత్రీం సహస్రకృత్య ఆవర్తయేచ్ఛతకృత్వోఽపరిమి-తకృత్వో వా దశవారం వా ౬

వేదాదీన్ ఛన్దాంసి కూష్మాణ్డాని చాధీయీత ౭

అథ యజ్ఞసమృద్ధీర్జుహోతి ఇష్టేభ్యస్స్వాహా వషడనిష్టేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౮ అష్టౌ స్రవాహుతీర్హుత్వా స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౯

అథాపరః ఆపరి-ధానాత్కృత్వా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః బ్రాహ్మణావుపవేశ్య గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య వైశ్వదేవేన చరుణాఽనుదిశ్య విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహా ఇతి ౧౦

అథ ప్రాచీనావీతం కృత్వా సౌవర్ణం రాజతం తామ్రామాయసకాంస్యం మృన్మయం వా పాత్రం యాచతి ౧౧ తద్దక్షిణాగ్రేషు దర్భేషు సాదయిత్వా తూష్ణీం సంస్కృతాభిరద్భిరుత్తానం పాత్రం కృత్వా ప్రోక్ష్య తస్మిన్ తిరః పవిత్రమప ఆనయన్నాహ ఆమ ఆగన్తు పితరో దేవయానాన్ సముద్రాన్ సలిలాన్ సవర్ణానస్మిన్ యజ్ఞే సర్వకామాన్ లభన్తేఽక్షీయమాణముపదుహ్యన్తామిమాః పితృభ్యో వో గృహ్ణామి పితామహేభ్యో వో గృహ్ణామి ప్రపితామహేభ్యో వో గృహ్ణామి ఇతి ౧౨

అపోద్ధృత్య పవిత్రం తిలానావపతి తిలోఽసి సోమదేవత్యో గోసవే దేవనిర్మితః । ప్రత్నవద్భిః ప్రత్నస్స్వధయేహి పితౄనిమాన్ లోకాన్ ప్రీణయాహి నస్స్వధా నమః ఇతి ౧౩

అథ తిరః పవిత్రం మధ్వానయతి మధు వాతా ఋతాయతే ఇతి తిసృభిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౧౪
అథైనత్సర్వాభిరఙ్గులీభిస్సముదాయుత్యాభిమృశతి సోమస్య త్విత్విషిరసి త-వేవ మే త్విషిర్భూయాదమృతమసి మృత్యోర్మా పాహి దిద్యోన్మా పాహి ఇతి ౧౫
తస్మింశ్చిత్కిఇచ్చిదాపతితం స్యాత్తదఙ్గుష్ఠేన చ మహానామ్న్యా చోపసఙ్గృహ్యేమాం దిశం నిరస్యతి అవేష్టా దన్దశూకా నిరస్తం నముచేశ్శిరః ఇతి ౧౬

అథాప ఉపస్పృశ్య పునరేవాభిమృశతి శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే । శం యోరభిస్రవన్తు నః ఇతి ౧౭

అథైనద్గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య దక్షిణాగ్రేషు దర్భైః ప్రతిచ్ఛాద్య భోజ-నస్థానేష్వాసనేషు చ తిలాన్ సికతాశ్చ సమ్ప్రకిరతి అపహతా అసురా రక్షాంసి పిశాచా యే క్షయన్తి పృథివీమను । అన్యత్రేతో గచ్ఛన్తు యత్రైషాం గతం మనః ఇతి ౧౮

అథైనదద్భిరవోక్షతి ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః । పితరస్సోమ్యాసః । అసుం య ఈయురవృకా ఋతజ్ఞాస్తే నోఽవన్తు పితరో హవేషు ఇతి ౧౯

అథ పితౄనావాహయతి ఆయాత పితరస్సోమ్యా గమ్భీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః । ప్రజామస్మభ్యం దదతో రయిం చ దీర్ఘాయుత్వం చ శతశారదం చ ఇతి ౨౦

అథ బ్రాహమణానాహూయ సదర్భోపక్లప్తేష్వాసనేషూపవేశ్య ప్రసిద్ధమగ్నౌ కృత్వా శ్రాద్ధం పఞ్చ స్రువాహుతీర్జుహోతి యాః ప్రాచీస్సం భవన్త్యాప ఉత్తరతశ్చ యాః । అద్భిర్విశ్వస్య భువనస్య ధర్త్రీభిరన్తరన్యం పితుర్దధే స్వధా నమస్స్వాహా । అన్తర్దధే పర్వతైరన్తర్మహ్యా పృథివ్యా । దివా దిగ్భిరనన్తాభిరూతిభిరన్తరన్యం పితామహాద్దధే స్వధా నమస్స్వాహా । అన్తర్దధ ఋతుభిస్సర్వైరహోరాత్రైస్ససన్ధికైః । అర్ధమాసైశ్చ మాసైశ్చ మాసైశ్చాన్తరన్యం ప్రపితా-మహాద్దధే స్వధా నమస్స్వాహా । యన్మే మాతా ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా । తన్మే రేతః పితా వృఙ్క్తాం మాఽఽభురన్యోఽవపద్యతాం స్వధా నమస్స్వాహా । యద్వః క్రవ్యాదఙ్గమ-దహల్లోకాననయన్ జాతవేదాః । తద్వో అహం పునరావేశయామ్యరిష్టాస్సర్వైరఙ్గైస్సమ్భవథ పితరస్స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౨౧

త్రేధా వపాం విభజ్యౌదుమ్బర్యా దర్వ్యా జుహోతి సోమాయ పితృమతే శుష్మిణే జుహుమో హవిః । వాజన్నిదం జుషస్వ నస్స్వజా హవ్యం దేవేభ్యః పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । అఙ్గిరస్వన్తమూతయే యమం పితృమన్తమాహువే । వైవస్వతేదమద్ధి నస్స్వజా హవ్యం దేవేభ్యః పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా । యదగ్నే కవ్యవాహన పితౄన్యక్షి ఋతావృధః । ప్ర దేవేభ్యో వహ హవ్యం పితృభ్యశ్చ స్వజా హవ్యం దేవేభ్యః పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౨౨ అథాపూపమష్టధా విభజ్య త్రీణ్యవదానాని వపాయాః కల్పేన హుత్వాఽథేతరాణి బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వాఽత్రైతాన్య-వదానానీడాసూనే ప్రతిచ్ఛాద్యౌదనం మాంసం యూషమిత్యాజ్యేన సముదాయుత్యౌదుమ్బర్యా దర్వ్యోపఘాతం దక్షిణార్ధే జుహోతి

పితృభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ఇత్యాదిః । సర్వాభ్యస్స్వధా నమస్స్వాహా ఇత్యన్తో మన్త్ర ఊహ్యః ౨3

అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౨౪ పరివేష్య భుక్తవతోఽనువ్రజ్య ప్రదక్షిణీ-కృత్య శేషమనుజ్ఞాప్యైతేనైవ యథేతమేత్యాన్నశేషేణ తిస్ర ఆహుతీర్జుహోతి యన్మే మాతా ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా । తన్మే రేతః పితా వృఙ్క్తా౦ మాఽఽభురన్యోఽవపద్యతాం స్వధా నమస్స్వాహా ౨౫

యన్మే పితామహీ ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా । తన్మే రేతః పితామహో వృఙ్క్తా౦ మాఽఽభురన్యోఽవపద్యతాం స్వధా నమస్స్వాహా ౨౬

యన్మే ప్రపితామహీ ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా । తన్మే రేతః ప్రపితామహో వృఙ్క్తా౦ మాభురన్యోఽవపద్యతాం స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౨౭ దక్షిణేనాగ్నిం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వన్నశేషైః త్రీన్ పిణ్డాన్ దదాతి ఏతత్తే తతాసౌ యే తే మాతామహా యే త ఆచార్యాం యే తే గురవో యే తే సఖాయో యే తే జ్ఞాతయో యే తేఽమాత్యా యే తేఽన్తేవాసినస్తేభ్యశ్చ పత్న్యస్తేభ్యస్తాభ్యశ్చ స్వధా నమః ఇతి ౨౮

ద్వితీయం దదాతి ఏతత్తే పితామహాసౌ యే తే మాతామహా యే త ఆచార్యా యే తే గురవో యే తే సఖాయో యే తే జ్ఞాతయో యే తేఽమాత్యా యే తేఽన్తేవాసినస్తేభ్యశ్చ పత్న్యస్తేభ్యస్తాభ్యశ్చ స్వధా నమః ఇతి ౨౯

తృతీయం దదాతి ఏతత్తే ప్రపితామహాసౌ యే తే మాతామహా యే త ఆచార్యా యే తే గురవో యే తే సఖాయో యే తే జ్ఞాతయో యే తేఽమాత్యా యే తేఽన్తేవాసినస్తేభ్యశ్చ పత్న్యస్తేభ్యస్తాభ్యశ్చ స్వధా నమః ఇతి 3౦

అత్ర భూమౌ లేపం నిమార్ష్టి యే నః పతితా గర్భా అసృగ్భాజ ఉపాసతే తేభ్యస్స్వజా స్వధా నమస్తృష్ణువన్తు మదన్తు చ 3౧

య ఆమా యే పక్వా యే చ దుష్టాః పతన్తి నః తేభ్యస్స్వజా స్వధా నమస్తృష్ణువన్తు మదన్తు చ 3౨

యే కుమారా యాస్త్రియో యేఽవిజ్ఞాతాః పతన్తి నః తేభ్యస్స్వజా స్వధా నమస్తృష్ణువన్తు మదన్తు చ ఇతి 33

అథైనాన్ సఙ్క్షాలనేనాభిషిఞ్చతి యే సమానాః యే సజాతాః ఇతి ద్వాభ్యామ్ 3౪

అథ యే బర్హిషి పిణ్డాస్తేషాం తథైవ సఙ్క్షాలనేన త్రిరపసలైః పరిషిఞ్చతి ఊర్జం వహన్తీః ఇతి 3౫ జయప్రభృతి సిద్ధమత ఊర్ధ్వమ్ 3౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ వై భవతి కిఞ్చిద్యజ్ఞస్య వాఽతివేలం వా శ్రద్ధాయుక్తస్య తత్త్వవిదః ౧

పాత్రమాసాద్య నక్షత్రే వా బ్రాహ్మణానాహూయ సదర్భోపక్లుప్తేష్వాసనేషూపవేశ్యామన్త్రయతే భవత్స్వేవాగ్నౌ కరణం పిణ్డాశ్చ ఇత్యేవ బ్రూయాత్ ౨

తథేత్యుక్తస్తేషాం సపవిత్రేషు పాణిషు తిలోదకం దదాతి । తథాఽలఙ్కృత్య దదాతి । తథైవ భుక్తవత్సు చ దదాతి ౩

నోచ్ఛిష్టం పరిసమూహతి ౪

అత్ర త్రీన్ పిణ్డాన్ దదాతి బ్రాహ్మణేభ్యో దక్షిణతః ౫

విజ్ఞాయతే చ బ్రాహ్మణో వై సర్వా దేవతాః ఏష వా అగ్నిర్వైశ్వానరో యద్బ్రాహ్మణః ఇతి ౬

హుతమేవాస్య భవతి ౭ అథ యద్యగ్నౌ కుర్యాదౌపాసనే పచనే వాఽన్నస్య తిస్ర ఆహుతీర్జుహోతి సోమాయ పితృపీతాయ స్వధా నమస్స్వాహా । యమాయాఙ్గిరస్వతే పితృమతే స్వధా నమః స్వాహా । అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమః స్వాహా ఇతి ౮ హుతమేవాస్య భవతి ౯

అపి వా సఙ్కల్పేన బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ సఙ్కల్పసిద్ధిరస్తు ఇతి వాచయిత్వా ౧౦

ఏవమాపత్సు కుర్వీత న చ నిత్యం తు కారయేత్ యే నిత్యా ఉపాసతే శ్రాద్ధాని చ హవీంషి చ ౧౧

గామత్ర కుర్యాదితి బోధాయనః ౧౨

తస్యా ఔపవసథ్యయా కల్పో వ్యాఖ్యాతః ౧౩ ఆమిక్షయా వైతత్క్రియత ఇతి శాలీకిః ౧౪

అపూపేనేత్యౌపమన్యవః ౧౫

చరుణా వేత్యౌపమన్యవీపుత్రః ౧౬

పితౄణామనృణో భవతి ఇతి విజ్ఞాయతే ౧౭ అథోప-నిష్క్రమ్య బాహ్యాని చిత్రియాణ్యభ్యర్చ్య త్రివృతాఽన్నేన బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా ప్రతోదమిషుం చ బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వా ప్రదక్షిణీకృత్య గృహానేత్య అధ్వర్యుం వృణీతే కునఖినమాఙ్గిరసమితి ౧౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

వివాహో వ్యాఖ్యాతః । అత్రాగ్న్యాధేయస్య కాలః ౧

యథాశ్రద్ధమత ఊర్ధ్వం జీవతి పితర్యగ్నీనాదధీతేతి బోధాయనః ౨

జీవతి మృతే వా జాయామవాప్య దశమేఽహనీతి శాలీకిః ౩

మా దుర్బ్రాహ్మణో భవతి ౪

అథాప్యుదాహరన్తి యస్య వేదశ్చ వేదీ చ విచ్ఛిద్యేతే త్రిపూరుషమ్ । స వై దుర్బ్రాహ్మణో నామ యశ్చైవ వృషలీపతిః । ఇతి ౫

ఔపాసనో వా నిత్యో ధార్య ఇతి న దుర్బ్రాహ్మణో భవతి ౬

ఔపాసనం వా ధార-యమాణో బ్రహ్మౌదనం కృత్వోత్సృజ్య కర్మణి కర్మణ్యేవైనం పునస్సంస్కృత్యాహరతి ౭ యద్యు వై నాధాస్యమానో భవతి నైనముత్సృజతి ౮

అథ వై భవతి అదితిః పుత్రకామా సాధ్యేభ్యో దేవేభ్యో బ్రహ్మౌదనమపచత్తస్యా ఉచ్ఛేషణమదదుస్తత్ప్రాశ్నాత్ ఇతి ౯

యస్య పత్నీ గృహే ఋతుమతీ భవతి తస్యైతద్వ్రతం యథా వివాహే త్రిరాత్రమ్ ౧౦

ఏతావదేవ నానా నాత్ర పత్నీ దణ్డేన సహ శేతే । న స్నాతి । చతుర్థ్యాం స్నాతి । బ్రహ్మౌదనస్య చ ప్రాశ్నాతి ౧౧

యః కామయేత దేవేభ్య ఋషిభ్యః పితృభ్యోఽనృణో భూయాసమితి తస్యైతద్వ్రతమృతావృతౌ భవతి ౧౨

పుంసవనం విష్ణవ ఆహుతీశ్చ నిత్యాః ౧౩

పుంస-వనప్రభృత్యాజ్యాభిఘారితం పత్న్యశ్నాత్యా ప్రసవాత్ ౧౪

అష్టమమాసముష్ణోదకేన స్నాత్వా విష్ణవే బలిముపహృత్య వ్రతయతి ౧౫

అథ పుత్రప్రసూర్భవతీతి విజ్ఞాయతే ౧౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

స యది పుత్రప్రసూర్భవతి ప్రసిద్ధమౌపాసనే జాతకర్మ కృత్వాఽన్యత్ర ఫలీకరణ హోమం జుహోతి స సూతకాగ్నిర్భవతి ౧

తం దశాహం ధారయతి ౨

అథ నవమ్యాం వ్యుష్టాయాం సూతకాగ్నావాజ్యం విలాప్యోత్పూయ యుగముత్థాపయతి బ్రహ్మజజ్ఞానమ్ ఇతి ౩

అథో-దకుమ్భముత్థాపయతి భూర్భువస్సువరోమ్ ఇతి ౪ అథైనమప్సు విసర్జయతి సముద్రం వః ప్రహిణోమ్యక్షితాస్స్వాం యోనిమపి గచ్ఛత । అచ్ఛిద్రః ప్రజథా భూయాసం మా పరాసేచి మత్పయః ఇతి ౫

అథైతేనైవ యథేతమేత్య సూతకాగ్నిముపతిష్ఠతే బోధా నో అస్య వచసో యవిష్ఠ మంహిష్ఠస్య ప్రభృతస్య స్వధా వః । పీయతి త్వో అను త్వో గృణాతి వన్దారుస్తే తనువం వన్దే అగ్నే ఇతి ౬

అథ పుత్రప్రసూముపతిష్ఠతే సబోధి సూరిర్మఘవా వసుదా వా వసుపతిః । యుయోధ్యస్మద్ద్వేషాంసి ఇతి ౭

అథ కుమారముత్థాపయతి ఉత్తిష్ఠ బ్రహ్మణస్పతే । దేవయన్తస్త్వేమహే । ఉపప్రయన్తు మరుతస్సుదానవః । ఇన్ద్ర ప్రాశూర్భవా సచా ఇతి ౮

అథైనమాదాయోపనిష్క్రమ్య ఆదిత్యముదీక్షయతి ఉద్వయం తమసస్పరి ఉదుత్యం చిత్రం తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ఇతి చతసృభిః ౯

అథ తేనైవ యథేతమేత్య కుమారం మాతృహస్తే దత్వా సూతకాగ్నా వాజ్యస్య జుహోతి హిరణ్యగర్భస్స-మవర్తతాగ్రే ఇత్యాన్తాదనువాక్యస్య ప్రత్యృచమ్ ౧౦

ఉత్సృజసి సూతకాగ్నిమ్ ౨౨

ఆయుర్దా అగ్నే హవిషో జుషాణః ఇత్యరణ్యోర్వా సమారోపయతే ౧౨

తముపనయనే మన్థతి ౧౩

అథౌపాసనముపతిష్ఠతే అగ్న ఆయూంషి పవసే అగ్నే పవస్వ స్వపాః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧౪

జ్యోతిష్మత్యా పుత్రస్య నామ గృహ్ణాతి అన్నాదమేవైనం కరోతి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧౫

అథైనం మూ৮ర్యవఘ్రాయాభిమన్త్రయతే అగ్నిరాయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైః ౧౬

ప్రవాసాదేత్యాగతం వా పుత్రమేతైరేవాభిమన్త్రయతే ౧౭ ప్రసిద్ధం దశమ్యాముత్థానమ్ ౧౮

దశమ్యాం ద్వాదశ్యాం వా నామకరణమ్ ౧౯ నామకరణోపనిష్క్రామణాన్నప్రాశనాని బ్రాహ్మణభోజనాదేవైకేషామ్ ౨౦ పుణ్యాహవాచనాదేవైకేషామ్ ౨౧

ప్రసిద్ధే చౌలోప నయనే ౨౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథోపనీతస్యావ్రత్యాని భవన్తి ౧

నాన్యస్యోచ్ఛిష్టం భుఞ్జీతాన్యత్ర పితృజ్యేష్ఠాభ్యామ్ ౨

న స్త్రియా సహ భుఞ్జీత ౩

మధుమాంసశ్రాద్ధసూతకాన్నమనిర్దశాహం సన్ధినీక్షీరం ఛత్రాకనిర్యాసౌ విలయనం గణాన్నం గణికాన్నమిత్యేతేషు పునస్సంస్కారః ౪ ప్రతిషిద్ధదేశగమనమిత్యేకేషామ్ ౫

అథాప్యుదాహరన్తి సౌరాష్ట్రం సిన్ధుసౌవీరమ-వన్తీం దక్షిణాపథమ్ । ఏతాని బ్రాహ్మణో గత్వా పునస్సంస్కారమర్హతి । ఇతి ౬

అథ పునస్సంస్కారాన్ వ్యాఖ్యాస్యామః ౭

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్ని-ముఖాత్ కృత్వా పాలాశీం సమిధమాజ్యేనాక్త్వాఽభ్యాధాపయన్ వాచయ్తి పున-స్త్వాఽఽదిత్యా రుద్రా వసవస్సమిన్ధతాం పునర్బ్రహ్మాణో వసునీథ యజ్ఞైః । ఘృతేన త్వం తనువో వర్ధయస్వ సత్యాస్సన్తు యజమానస్య కామాస్స్వాహా ఇతి ౮

అథావ్ర-త్యప్రాయశ్చిత్తే జుహోతి యన్మ ఆత్మనో మిన్దాఽభూత్ పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౯

అథ పక్వాజ్జుహోతి సప్త తే అగ్నే సమిధస్సప్త జిహ్వాః ఇతి ౧౦

అథా-జ్యాహుతీరుపజుహోతి యేన దేవాః పవిత్రేణ ఇతి తిసృభిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౧౧

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౨

అథాపరః ఆపరిధానాత్కృత్వా పాలాశీం సమిధమాధాయావ్రత్యప్రాయశ్చిత్తే జుహోతి ౧౩

అథ వ్యాహృతిభిర్జుహోతి ౧౪

అథాపరః బ్రాహ్మణవచనాదేవ సావిత్ర్యా శతకృత్వో ఘృతమభిమన్త్ర్య ప్రాశ్య కృతప్రాయశ్చిత్తో భవతి ౧౫

గురోర్వోచ్ఛిష్టం భుఞ్జీత ౧౬ అథాప్యుదాహరన్తి వపనం దక్షిణాదానం మేఖలాదణ్డమజినం భైక్షాచర్యా వ్రతాని చైతాని నివర్తన్తే పునస్సంస్కారకర్మణీతి ౧౭

ఏతే పునస్సంస్కారా వ్యాఖ్యాతాః ౧౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

వేదమధీత్య స్నాత్యన్నుపకల్పయతే ఏరకాం చోపబర్హణం చ నాపితం క్షురం చ దారూణి చోపస్తరణం చ వృకలాంశ్చ దన్తధావనముష్ణాశ్చాపశ్శీతాశ్చ సర్వసురభిపిష్టం చాఞ్జనం చ స్రజం చాదర్శం చాహతం చ వాసః ప్రావారం చ వసనాన్తరం బాదరమణిం సువర్ణోపధానం సూధం చ ప్రవర్తౌ చ దణ్డం చోపానహౌ చ ఛత్రమానడుహం చర్మ సర్వలోహితమిత్యేతేఽస్య సమ్భారా ఉపక్లప్తా భవన్తి ౧

అథ స్నానస్య మీమాంసా ౨

రోహిణ్యాం స్నాయా-దిత్యేకమ్ ప్రాజాపత్యం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్య ప్రాజాపత్య ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవత్యథో సర్వాన్ రోహాన్ రోహతి ఇతి ౩

తిష్యే స్నాయాదిత్యేకమ్ బార్హస్పత్యం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్య బార్హస్పత్య ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవత్యథో బృహస్పతిప్రసూతోఽసాని ఇతి ౪

ఉత్తరయోః ఫల్గున్యోస్స్నాయాదిత్యేకమ్ భగ్యం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్య భగ్య ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవత్యథో భగ్యోఽసాని ఇతి ౫

హస్తే స్నాయాదిత్యేకమ్ సావిత్రం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్య సావిత్ర ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవత్యథో సవితృప్రసూతోఽసాని ఇతి ౬

చిత్రాయాం స్నాయాదిత్యేకమ్ ఐన్ద్రం వా ఏతన్నక్షత్రం తదయ్యైన్ద్ర ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవత్యథో చిత్రోఽసాని ఇతి ౭

విశాఖయోస్స్నాయాదిత్యేకమ్ ఐన్ద్రాగ్నం వా ఏతన్నక్షత్రం తదస్యైన్ద్రాగ్న ఏవ నక్షత్రే స్నాతం భవత్యథో విశాఖోఽసాని ప్రజయా పశుభిః ఇతి ౮ ఏతేషామేకస్మిన్నాపూర్యమాణపక్షే పురాదిత్యస్యోదయాద్వ్రజమభిప్రపద్యతే నైనమేత-దహరాదిత్యోభితపేత్తదహస్స్నాతానాం ముఖం వా ఏష ఏతత్తేజసా యశసా తపతి ౯

అన్తర్లోమ్నా చర్మణా వ్రజమభినిధ్నన్తి ౧౦ పూర్వార్ధమధ్యే వ్రజస్యాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య ఆహరన్త్యేతాన్ సమ్భారాన్ సకృదేవ సర్వాన్ యత్సహ సర్వాణి మానుషాణి ఇత్యేతస్మాత్ బ్రాహ్మణాత్ ౧౧

దక్షిణతో బ్రాహ్మణ ఉపవిశతి ౧౨

ఉత్తరత ఉదపాత్రం పాలాశీం చ సమిధం నిదధాతి ౧౩ అపరేణాగ్నిముదీచీన-ప్రతిషేవణామేరకాం సాధివాసామాస్తీర్య తస్యాం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశతి ౧౪

ఉత్తరతో నాపితః ౧౫

ఉత్తరత ఉపబర్హణమ్ ౧౬

ఆమధ్యన్దినం భిక్షాం దద్యాత్ ౧౭

అపీహ గాం పచేద్వశా చేత్స్యాదత్రైతామ్ ౧౮

పాలాశీం సమిధమాజ్యేనాక్త్వా మధ్యన్ది-నేఽభ్యాదధాతి ఇమం స్తోమమర్హతే జాతవేదసే రథమివ సమ్మహేమా మనీషయా । భద్రా హి నః ప్రమతిరస్య సంసద్యగ్నే సఖ్యే మా రిషామా వయం తవ స్వాహా ఇతి ౧౯

అథైరకాయాముదీచీనశిరా నిపద్యతే త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషం అగస్త్యస్య త్ర్యాయుషమృషీణాం త్ర్యాయుషం యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తన్మే అస్తు త్ర్యాయుషమ్ ఇతి ౨౦ క్లిద్యమానమనుమన్త్రయతే శివా మే భవథ సంస్పర్శాః ఇతి ౨౧

క్షురమభిమన్త్రయతే క్షురో నామాసి స్వధితిస్తే పితా నమస్తే అస్తు మా మా హింసీః ఇతి ౨౨ ఉప్యమానమనుమన్త్రయతే యత్క్షురేణ వర్చయసి వప్తా వపసి కేశశ్మశ్రు వర్చయా మే ముఖం మా మ ఆయుః ప్రమోషీః ఇతి ౨౩

శ్మశ్రూణ్యేవాగ్రే వపతేఽథోపపక్షావథ వేశాన్ యథోపపాదభితరాణ్యఙ్గాని ౨౪

ఏతస్మాద్ధ్యేషా జరసా పూర్వ ఆయుషి ప్రయాన్తి పర్వ ఆయుష్యన్నాదా భవన్తి య ఏవం విద్వాన్సో లోమాని వాపయన్తే స యది లోమాని వాపయిష్యమాణస్స్యాత్ కేశశ్మశ్రు వాపయిత్వా లోమాని సంహృత్య నఖాని నికృన్త-యీత ౨౫

అథైనాని సముచ్చిత్య బ్రహ్మచారిణే ప్రయచ్ఛన్నాహ ఇమాని హృత్వా దర్భస్తమ్బే వోదుమ్బరమూలే వా నిధత్తాత్ ఇతి । తాని స తత్ర నిదధాతి ౨౬

అపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య మేఖలాం విస్రంసయతి ఇమం విష్యామి వరుణస్య పాశమ్ ఇతి ౨౭

యోఽస్య తత్ర రాతేః పుత్రో వాన్తేవాసీ భవతి తస్మై ప్రయచ్ఛన్నాహ ఇమా హృత్వా న్యగ్రోధే వోదుమ్బరమూలే వా నిధత్తాత్ ఇతి ౨౮

తాము స తత్ర నిదధాతి ఇదమహమముష్యాయణస్య శుచా పాప్మానమపగూహామ్యుత్తరస్య ద్విషద్భ్యః ఇతి ౨౯

వృకలైః ప్రధావ్య దాన్తాన్వి-ధావతే అన్నాద్యాయ వ్యపోహధ్వం భగో సజా యమాగతమ్ । స మే ముఖం ప్రసర్పతు వర్చసే చ భగాయ చ ఇతి ౩౦

ఉభయోరపస్సన్నిషిఞ్చతి ఉష్ణాసు శీతా ఆనయతి దేవమా-నుషస్య వ్యావృత్త్యై ఇతి ౩౧

తాసామఞ్జలీనోపహత్యాభిషిఞ్చతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి తిసృభిః షోఢా విహితో వై పురుషః ఇత్యేతస్మాత్ బ్రాహ్మణాత్ ౩౨

అథైతస్య సర్వసురభిపిష్టం సముదాయుత్య త్రిః ప్రసిఞ్చతి నమశ్శాకజఞ్జభాభ్యాం తమస్తాభ్యో దేవతాభ్యో యా అభిగ్రాహిణీః ఇతి ౩౩

అనులిమ్పేత్ అప్సరాసు యో గన్ధో గన్ధర్వేషు చ యద్యశః । దివ్యో యో మానుషో గన్ధస్స మామావిశాత్విహ ఇతి ౩౪

అహతం వాసః పరిధత్తే స్వా మా తనూరావిశ శివో మా తనూరావిశ ఇత్యేవమేవ సాయమేవమేవాత ఊర్ధ్వమ్ ౩౫ అథైతం బాదరమణిం స్వర్ణోపధానం సూత్రే ప్రోత్య దర్వ్యామాధాయ దర్వీదణ్డే సూత్రేణ పర్యస్య జుహోతి ఇయమోషధే త్రాయమాణా సహమానా సహస్వతీ । సా మా కరోతు సోమవర్చసం సూర్యవర్చసం బ్రహ్మవర్చసం బ్రహ్మవర్చసినం మాన్నాదం కరోతు స్వాహా ఇతి ౩౬

అథైనముదపాత్రేణ పరిప్లావయతి విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహేమహీ ద్విషః ఇతి ౩౭

అపాశోసి ఇత్యుక్త్వాఽక్ష్ణయా పరిహరతి । వధ్యం హి ప్రత్యఞ్చం ప్రతిముఞ్చన్తి వ్యావృత్త్యై ఇత్యేతస్మాద్బ్రాహ్మణాత్ ౩౮

అథైతౌ ప్రవర్తౌ సూత్రే ప్రోత్య దర్వ్యామాధాయ దర్వీదణ్డే సూత్రేణ పర్యస్య జుహోతి ఆయుష్యం వర్చస్యం రాయస్పోషమౌద్భిద్యమ్ । ఇదం హిరణ్యం వర్చసే జైత్ర్యాయావిశతాదిమం రయిం స్వాహా ఇతి ౩౯

ద్వితీయాం జుహోతి శునీమివాహం హిరణ్యస్య పితురివ నామగ్రాహమ్ । తం మా కరోతు సోమవర్చసం సూర్యవర్చసం బ్రహ్మవర్చసినం మాఽన్నాదం కరోతు స్వాహా ఇతి ౪౦

తృతీయాం జుహోతి ఉచ్చైర్వాజి పృతనాసాహం సభాసాహం ధనఞ్జయమ్ । సర్వాస్స-మృద్ధీరృద్ధయో హిరణ్యే యాస్సమాహితాస్స్వాహా ఇతి ౪౧ చతుర్థీం జుహోతి విరాజం చ స్వరాజం చాభిష్టీర్యా చ నోగృహే । లక్ష్మీ రాష్ట్రస్య యా ముఖే తయా మా సం సృజామసి స్వాహా ఇతి ౪౨

పఞ్చమీం జుహోతి యశో మా కురు బ్రాహ్మణేషు యశో రాజసు మా కురు । యశో విశ్యేషు శూద్రేష్వహమస్మై యశస్తవ స్వాహా ఇతి ౪౩ అథైతావుదపాత్రేఽనుప్లావయతి విశ్వా ఉత త్వయా వయమ్ ఇత్యేతయా ౪౪

తయోరన్తర-మాదాయ దక్షిణే కర్ణ ఆబధ్నాతి ఆయుష్యం వర్చస్యమ్ ఇత్యేతాభిః పఞ్చభిః ౪౫

అథైనమనుపరివర్తతే ఋతుభిస్త్వాతవైస్సంవత్సరస్య ధాయసా త్రైస్త్వా సహానుకరోమి ఇతి ౪౬ ఏవమేవోత్తరే కర్ణే ప్రవర్తమాబధ్నీత ౪౭

అత స్రజం ప్రతిముఞ్చతి శుభికే శిర ఆరోహ శోభయన్తీ ముఖం మమ । ముఖం హి మమ శోభయ భూయాంసం చ భగం కురు । యాం త్వా జహార జమదగ్నిశ్శ్రద్ధాయై కామాయాన్యై । తాం త్వేమాం ప్రతిముఞ్చామి వర్చసే చ భగాయ చ ఇతి ౪౮

త్రైకకుదేనాఞ్జనేనాఙ్క్తే యదాఞ్జనం త్రైకకుదం జాతం హిమవత ఉపరి । తేన వామాఞ్జే మయి పర్వతవర్చసమస్తు ఇతి ౪౯

ఆదర్శే పరిపశ్యతే యన్మే మనః పరాగతమాదర్శే పరిపశ్యతః । ఇదం తం మయి పశ్యామ్యాయుష్యం వర్చస్యం మే అస్తు ఇతి ౫౦

అథోపానహావుపముఞ్చతే ద్యౌరసి ఇతి దక్షిణే పాదే । పృథివ్యసి ఇత్యుత్తరే ౫౧

అథ దణ్డమాదత్తే సఖా మా గోపాయ ఇతి ౫౨ ఛత్రమాదత్తే దివ్యోఽసి సుపర్ణోఽన్తరిక్షాన్మా పాహి ఇతి ౫౩

అథోపనిష్క్రమ్య దిశముపతిష్ఠతే దేవీష్షడుర్వీరురుణః కృణోత విశ్వేదేవాస ఇవ వీరయధ్వమ్ । మా హాస్మహే ప్రజయా మా తనూభిర్మా రధామ ద్విషతే సోమ రాజన్ ఇతి ౫౪ చన్ద్రమసం సూపస్థాః ఇతి ౫౫

యత్ర యత్ర కామయతే తదేతీత్యేతత్సమావర్తనమ్ ౫౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ వ్రతస్నాతకస్య వేదమనధీయానస్య తూష్ణీం సమావర్తనమ్ ౧

తీర్థే స్నాత్వాఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య మధ్యాహ్నే పాలాశీం సమిధమాజ్యేనాక్త్వా-ఽభ్యాదధాతి ఇమం స్తోమమ్ ఇత్యేతయా ౨

తూష్ణీం వపనం తూష్ణీం సమ్భారగ్రహణం చ కృత్వా రథస్య దక్షిణం చక్రమభిమృశతి రథన్తరమసి ఇతి । సవ్యం బృహదసి ఇతి ౩ రథస్య మధ్యమమభిమృశతి వామదేవ్యమసి ఇతి ౪

రథం ప్రవర్తమానమభిమన్త్రయతే రథం వామశ్వినా రథో మా దుఃఖే మా సుఖే రిషత్ ఇతి ౫

రథాభావేఽప ఉపస్పృశ్య భూమిమభిమృశతి ఇహ ధృతిరిహ విధృతిరిహ రన్తిరిహ రమతిః ఇతి ౬

అథాప ఉపస్పృశ్య హృదయమభిమృశతి మయీన్ద్రియం వీర్యమ్ ఇతి ౭

అపో వ్రీహిభిర్యవైర్వా సముదాయుత్య శిష్యాయ ప్రయచ్ఛతి ౮

తత్ప్రతిగృహ్ణాతి ఆ మ ఆగాద్వర్చసా యశసా ఇతి ౯

బ్రాహ్మణః ఆ మ ఆగాద్వర్చసా యశసా సంసృజ ప్రియః పశూనామధిపతిః ప్రజానామ్ ఇతి తదుపస్పృశ్య వదేత్ ౧౦

ప్రాక్సిక్తం తజ్జలం పురస్తాత్సిఞ్చతి ౧౧

అథ దధిమధ్వాజ్యోదకమిశ్రం వా దధిమధ్వాజ్యోదకక్షీరమిశ్రం వాఽర్ఘ్యమితి నివేదయేత్ ౧౨

శిష్యోఽర్ఘ్యమభిమన్త్రయతే స మాఽవతు సమాఽవన్తు స మాజుషతామ్ ఇతి ౧౩

అథ ద్వాభ్యాం హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్ణాతి ఆ మ ఆగాద్వర్చసా ఇతి ౧౪

తస్మింశ్చేత్ కిఞ్చిదాపతితం స్యాత్తదఙ్గుష్ఠేన చ మహానామ్న్యా చ సఙ్గృహ్యేమాం దిశం నిరస్యతి నేష్టా విద్ధిమ్ ఇతి ౧౫ అథాప ఉపస్పృశ్య సర్వాభిరఙ్గులీభి-స్సముదాయుత్య ప్రాశ్నాతి ఇదం తే బలం హరామి ఇతి ప్రథమమ్ । శ్రేష్ఠం మాఽధిపతిం కురు ఇతి ద్వితీయమ్ । సోమోఽసి సోమపం మా కురు ఇతి తృతీయమ్ అన్నమస్యన్నం మా కురు ఇతి చతుర్థమ్ ౧౬ ఏవం చతుష్కృత్వః ప్రాశ్య త్రిరనుపిబేన్న సర్వం న తృప్తిం గచ్ఛేత్ ౧౭ యమాత్మనశ్శ్రేయాం సమిచ్ఛేత్తస్మై శేషం దద్యాదితి ౧౮

అథ కర్ణే దామ్నా బద్ధాం గామనుమన్త్రయతే జహి మే పాప్మానముపవేత్తుః ఇతి ౧౯

అథ గాముత్సృజేత్ గౌర్ధేనుభవ్యా ఇతి ౨౦

అథాద్రైనమాహృతం ప్రాశ్నాతి బ్రహ్మన్ త్వాశ్నామి ఇతి ౨౧

అథోదకమిశ్రం సక్తుమాహృతమశ్నాతి బ్రహ్మన్ త్వాఽశ్నామి ఇతి ౨౨

ఏవమేవ జడబధిరమూకాన్ధకుబ్జాదీనామశక్తస్తూష్ణీం సమిధమాధాయ శేషం తూష్ణీమాచరేత్ ౨౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

త్రయః స్నాతకా భవన్తి వేదస్నాతకో వ్రతస్నాతకో వేదవ్రతస్నాతకశ్చేతి ౧

అథై-తేషామత ఊర్ధ్వం నిత్యాని భవన్తి ఔపాసనో దణ్డః కమణ్డలురుపానహౌ ఛత్రం ద్వే వాససీ ద్వే యజ్ఞోపవీతే ఉష్ణీషమజినమన్తర్వాసః ఇతి ౨

పూర్వేణ గ్రామాన్నిష్క్రమ-ణప్రవేశనాని చ వాగ్యత ఉత్తరేణ వా ౩ బహిర్వాచం విసృజేత్ ౪

ప్రశ్నమనువాకం వాఽధీయీత ౫

బ్రహ్మపరో బ్రహ్మనిత్యో దేవేభ్య ఋషిభ్యః పితృభ్యస్తర్పణాని కృత్వాఽశ్నీయాత్ ౬

దివా నోష్ణీషీ నక్తముష్ణీషీ మూత్రపురీషోత్సర్గేషు చ నివీతీ నిత్య-యజ్ఞోపవీతీ ౭

తిష్ఠన్నాచామేత్ ప్రహ్వో వా ౮

సన్ధ్యయోశ్చ బహిర్గ్రామాదాసనం వాగ్యతశ్చ ౯

ఆ జాయాసఙ్గమాత్ స్నాతకా భవన్త్యత ఊర్ధ్వం గృహస్థాః ౧౦

అవిచ్ఛేదాయ వేదవ్రతైర్వ్యవహరేత్ కౌమారేణ మాహేశ్వరేణ ధాన్వన్తరేణేతి ౧౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

స యద్యోణమనం న ధారయత్యా దశాహాదేవైనమాజ్యేన వ్యాహృతీభిర్హుత్వాఽగ్నినా-ధాస్యమానో బ్రహ్మౌదనం కృత్వోత్సృజతి ౧ కర్మణికర్మణ్యేవైనం పునస్సంస్కృత్యాహరతి ౨

యద్యు వై నాధాస్యమానో భవతి నైనముత్సృజతి ౩

యస్మిన్నగ్నావుపనయతి తస్మిన్ వ్రతచర్యం తస్మిన్ సమావర్తనం తస్మిన్ పాణిగ్రహణం తస్మిన్ గృహ్యాణి కర్మాణి క్రియన్తే । తస్మిన్ ప్రజాసంస్కారా ఇత్యేకే ౪

స ఏష ఉపనయనప్రభృతి వ్యాహృతి-భిస్సమిద్భిర్హూయత ఆ సమావర్తనాత్ ౫
సమావర్తనప్రభృతి ఆజ్యేన వ్యాహృతిభిరేవ హూయత ఆ పాణిగ్రహణాత్ ౬

పాణిగ్రహణప్రభృతి వ్రీహిభిర్యవైర్వా ౭

హస్తేనైతే ఆహుతీ జుహోతి అగ్నయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి సాయమ్ ౮

సూర్యాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి ప్రాతరపి ౯

అగ్నిహోత్రహవిషామన్యతమేన హూయతే ౧౦

అథాస్య పార్వణః ప్రసిద్ధ ఆగ్నేయస్థాలీపాకః తస్యాయుధాని భవన్త్యులూఖలముసలే కృ-ష్ణాజినం శూర్పం స్ఫ్యః చరుస్థాల్యాజ్యస్థాలీ స్రుక్స్రువం దర్వీ మేక్షణమ్ ఇతి ౧౧

అథామావాస్యాయాం ప్రసిద్ధః పిణ్డపితృయజ్ఞః ౧౨

నాత్ర గార్హపత్యశబ్దో విద్యతే ౧౩

ఏతేనాస్య దర్శపూర్ణమాసయాజిత్వమ్ ౧౪ ఉపనయనాదిరగ్నిస్తమౌపాసన ఇత్యాచక్షతే ౧౫ పాణిగ్రహణాదిరిత్యేకే ౧౬

నియో ధార్యోఽనుగతో మన్థ్యః శ్రోత్రియాగారాద్వాహార్యః ౧౭

ఉపవాసశ్చానుగతేఽన్యతరస్య భార్యాయాః పత్యుర్వా ౧౮

అపి వైకాం జుహుయాత్ అయాశ్చాగ్నే ఇతి ౧౯ అథాస్యాహుతప్రాయశ్చిత్తం మనో జ్యోతిర్జుషాతామ్ ఇతి ౨౦

అథాస్యాతిపన్న ప్రాయశ్చిత్తమ్ అగ్నే నయా దేవానామ్ ఇతి ౨౧

అథాస్యా-వ్రత్యప్రాయశ్చిత్తం త్వమగ్నే వ్రతపా అసి యద్వో వయమ్ ఇతి ౨౨

అథాస్యా-నాజ్ఞాతప్రాయశ్చిత్తమ్ అనాజ్ఞాతం పురుషసమ్మితః ఇతి ౨౩

అథ యద్యుఖా భిద్యేత తామభిమన్త్రయతే అభిన్నో ఘర్మో జీరదానుర్యత ఆత్తస్తదగన్ పునః ఇతి ౨౪

అథాజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా సన్తనీం జుహోతి ఇధ్మో వేదిః పరిధయశ్చ సర్వే యజ్ఞస్యాయురనుసఞ్చరన్తి । త్రయస్త్రింశత్తన్తవో యే వితత్రిరే య ఇమం యజ్ఞం స్వధయా మదన్తే తేషాం ఛిన్నం ప్రత్యేతద్దధామి స్వాహా ఇతి ౨౫

అథాన్యామాహరతి ఘర్మో దేవానాప్యేతు ఇతి ౨౬

ఏకాహం మనస్వతీం ద్వ్యహం వారుణీం త్ర్యహం తన్తుమతీం చతస్రో-ఽభ్యావర్తినీరాద్వాదశాహాత్ ౨౭

ద్వాదశాహం విచ్ఛిన్నః పునరాధేయః ౨౮

అథ యది ద్వాదశాహం విచ్ఛిన్నః పునరాధేయస్స్యాద్యా ప్రకృతిస్తత ఆహరణం ప్రణవేనాహోతి బ్రహ్మ ప్రణవేన ప్రసౌతి ౨౯

వ్యాహృతిభిస్సికతోపోప్తే యథోపపాదమగ్న్యాధేయికాన్ సమ్భారానాహృత్య వ్యాహృతిభిర్నియుప్యోపసమాధాయోపతిష్ఠతే జుష్టోదమూనాః ఇతి ౩౦

అథైనం ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సంసృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా సమిద్వత్యగ్నౌ పరిశ్రుతే పూర్ణాహుతిం జుహోత్యపరిశ్రుతే వా సప్త తే అగ్నే ఇతి ౩౧

పూర్ణాహుతౌ వరం దదాతి ధేనుమృషభమనడ్వాహం కంసం హిరణ్యం వాసో వా ఇతి ౩౨

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా తిస్రస్త-న్తుమతీర్వ్యాగ్రాహం జుహోతి తన్తుం తన్వన్ ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే త్రయస్త్రింశత్తన్తవః ఇతి ౩౩

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా చతస్రోఽభ్యావర్తినీర్వ్యాగ్రాహం జుహోతి అగ్నేఽభ్యావర్తిన్ అగ్నే అఙ్గిరః పునరూర్జా సహరయ్యా ఇతి ౩౪

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా మనస్వతీం జుహోతి మనో జ్యోతిః ఇతి ౩౫

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా ప్రాజాపత్యాం జుహోతి ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యః ఇతి ౩౬

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వాఽనుఖ్యాం జుహోతి అన్వగ్నిరుషసామగ్రమఖ్యత్ ఇతి ౩౭

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా ప్రాయశ్చిత్తం జుహోతి అయాశ్చాగ్నే ఇతి ౩౮

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా జ్యోతిష్మతీం జుహోతి ఉద్వయం తమసస్పరి ఇతి ౩౯

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వాఽఽయుర్దాం జుహోతి ఆయుర్దాం అగ్నే ఇతి ౪౦

అపరం చతుర్గృహీతం గృహిత్వా ద్వే మిన్దాహుతీ జుహోతి యన్మ ఆత్మనో మిన్దా-ఽభూత్ పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ ఇతి ౪౧

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా వ్యాహృతీ-ర్వ్యస్తాసస్సమస్తాశ్చ జుహోతి ౪౨

ఏకాహుత్యా వా ప్రతిసన్ధానం పునస్త్వాదిత్యా రుద్రా వసవః ఇతి ౪౩

అథాస్యాధ్వని సమారోపణమ్ అయం తే యోనిరృత్వియః ఇతి ౪౪

అరణ్యోర్వా సమారోప్య మథిత్వా జుహుయాత్ ౪౫

అపి వాత్మాని సమారోపణం భవతి యా తే అగ్నే యజ్ఞియా తనూః ఇత్యాత్మని సమారోప్య ఉపావరోహ జాతవేదః ఇతి లౌకికేఽగ్నావుపావరోహ్య జుహుయాత్ ౪౬

అపి వా అయం తే యోనిరృత్వియః ఇతి సమిధి సమారోప్య ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ఇతి ద్వాభ్యాం లౌకికేఽగ్నౌ సమిధమ-భ్యాధాయ జుహుయాత్ ౪౭

ఆత్మాని సమారూఢేష్వగ్నిషు న ఖాదేన్న పిబేన్నోప-రిశయ్యాయాం శయీత నాప్సు నిమజ్యాన్న మైథునం వ్రజేత్ ౪౮

కామం ఖాదేత్కామం పిబేత్కామం త్వేవోపరి శయ్యాయాం శయీత పాలాశీమాశ్వత్థీం ఖాదిరీమౌదుమ్బరీం వా ౪౯

తేషామేతేన ప్రసిద్ధం సమారోపణమ్ ౫౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

స యద్యౌపాసనం ధారయతి । త్రయః స్నాతకా భవన్తి । అథ వ్రతస్నాతకస్య । వేదమధీత్య స్నాస్యన్ । అథోపనీతస్య । సా యది పుత్రప్రసూః । అత్రాగ్న్యాధేయస్య కాలః । అథ వై భవతి కిఞ్చిత్ । అథ దశమేఽహని । అథ వివాహస్య । సర్వత్ర దర్వీహోమేషు । అథ శుచౌ సమే దేశే । అథాపరేద్యుర్దేవానామ్ । విష్ణుశ్చ హ వై । అథ వై భవతి సర్వేణ వై । అథ వై భవతి జాయమానః ౧౬

అథ వై భవతి జాయమానః । అథ వై భవతి సర్వేణ వై । విష్ణుశ్చ హ వై । అథాపరేద్యుర్దేవానామ్ । అథ శుచౌ సమే దేశే । సర్వత్ర దర్వీహోమేషు । అథ వివాహస్య । అథ దశమేఽహని । అథ వై భవతి కిఞ్చిత్ । అత్రాగ్న్యాధేయస్య కాలః । సా యది పుత్రప్రసూః । అథోపనీతస్య । వేదమధీత్య స్నాస్యన్ । అథ వ్రతస్నాతకస్య । త్రయస్స్నాతకా భవన్తి । స యద్యౌపాసనం న ధారయతి ౧౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ప్రథమః ప్రశ్నః సమాప్తః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ వ్రీహిభ్యో యవేభ్యశ్చ నవానామనిరుప్తం స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాఽగ్నిముపస-మాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాఘారావాఘార్యాజ్యభాగావిష్ట్వాగ్రయణదేవతాభ్య ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో ద్యావాపృథివీభ్యాం సోమాయ స్విష్టకృచ్చతుర్థీభ్యో జుహుయాత్ ౧

కామం పురస్తాత్స్విష్టకృతోఽజ్యానీరుపజుహోతి ౨

ప్రసిద్ధౌ ప్రాశనమన్త్రౌ ౩

వైశ్వదేవం కృత్వా బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వా ప్రాశనమ్ ౪

ఏతేన సర్వాసామోషధీనామాగ్రయణం వ్యాఖ్యాతమన్యత్ర శ్యామాకవేణుయవేభ్యశ్చ ౫

సౌమ్యశ్శ్యామాకశ్చరురగ్నిర్వో వేణుయవానాం వైశ్వదేవో వా ౬

సమానౌ ప్రాశనమన్త్రౌ ౭

అథ ఫలానాం మూలానాం భక్షణానాం బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వా ప్రాశనమేవ ౮

పుష్పాణామన్యేషాం చ నవానాం బ్రాహ్మణేభ్యో దత్త్వోపయోగః ౯

అథ షట్సు షట్సు మాసేష్వయనప్రతిపత్తౌ వాఽథ దేవయజనో-ల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వా స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా సగ్రాహం షడ్ఢోతారం హుత్వామిక్షాం శ్రపయిత్వా పక్వమోదనం పాయసం వా యాచతి ౧౦

తమభ్యుక్ష్యాగ్నావధిశ్రయతి ౧౧

ఆజ్యం నిర్వపతి ౧౨ అథాజ్యమధిశ్రయతి ౧౩

ఉభయం పర్యగ్ని కృత్వా మేక్షణం స్రువం చ సమ్మార్ష్టి ౧౪

అథైతం చరుం శ్రపయిత్వాభిఘార్యోదఞ్చముద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి ౧౫

పరిధానప్రభృత్యాగ్ని-ముఖాత్ కృత్వా పురస్తాత్స్వాహాకృతిం స్రువాహుతిం జుహోతి స్వాహా దేవేభ్యః ఇతి ౧౬

అథ స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా వపాం జుహోతి జాతవేదో వపయా గచ్ఛ దేవాన్ త్వం హి హోతా ప్రథమో బభూథ । ఘృతేన త్వం తనువో వర్ధయస్వ స్వాహాకృతం హవిరదన్తు దేవాః స్వాహా ఇతి ౧౭ అథోపరిష్టాత్స్వాహాకృతిం స్రువాహుతిం జుహోతి దేవేభ్య-స్స్వాహా ఇతి ౧౮

అథ పక్వాజ్జుహోతి ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహా అగ్నయే స్వాహా ఇతి ౧౯

అథ వాజినస్య జుహోతి ఘృతం ఘృతపావానః పిబత వసాం వసాపావానః పిబ-తాన్తరిక్షస్య హవిరసి స్వాహా త్వాన్తరిక్షాయ స్వాహా ఇతి ౨౦

అథామిక్షాయై జుహోతి ఇన్ద్రాగ్నీ రోచనా దివః శ్నథద్వృత్రమ్ ఇతి ౨౧

అథ వాజినస్యైవ దిశో జుహోతి దిశః ప్రదిశ ఆదిశో విదిశ ఉద్దిశస్స్వాహా దిగ్భ్యో నమో దిగ్భ్య-స్స్వాహా ఇతి ౨౨

అథ పృషదాజ్యాత్ స్రువాహుతిం జుహోతి వనస్పతయే స్వాహా ఇతి ౨౩

అథామిక్షాయా ఏవ స్విష్టవతీభ్యాం సౌవిష్టకృతం జుహోతి ౨౪

అథ స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా సముద్రం గచ్ఛ స్వాహా ఇత్యేకాదశ విగ్రాహం జుహోతి ౨౫

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౨౬ ఏతేనాస్య పశుబన్ధయాజిత్వం భవతి ౨౭

పార్వణేనతోఽన్యాని కర్మాణి వ్యాఖ్యాతాన్యేకదేవత్యాన్యాగ్రయణేన బహుదేవత్యాన్యా-మిక్షయా పశుబన్ధ ఆచారాద్యాని గృహ్యన్తే ౨౮

యథోపదేశం దేవతాః ౨౯

అగ్నిం స్విష్టకృతం చాన్తరేణోపహోమాః ౩౦

వైశ్వదేవే విశ్వేదేవాః పౌర్ణమాస్యాం పౌర్ణమాసీ యస్యాం క్రియేత ౩౧

ఉపాకరణే సమాపనే చ ఋషిర్యః ప్రజ్ఞాయతే ౩౨ సదసస్ప-తిర్ద్వితీయః ౩౩

స్త్రియానుపతేన క్షారలవణావరాన్నసంసృష్టస్య తు హోమం పరిచక్షతే ౩౪

యథోపదేశం కామ్యాని బలయశ్చ ౩౫

అథాపి కామ్యాని భవన్తి అథ వై భవతి ప్రజాపతిః ప్రజా అసృజత తాస్సృష్టా ఇన్ద్రాగ్నీ అపాగూహతామ్ ఇత్యేతస్మాద్బ్రా-హ్మణాత్ ౩౬

యేఽముత్ర పురోడాశాస్త ఇహ చరవో యథాదేవతం యాజ్యాపురోనువాక్యాః యోఽముత్ర వషట్కారస్స ఇహ స్వాహాకార ఇతి ౩౭

అగ్న్యాధేయమగ్నిహోత్రం దర్శపూర్ణ-మాసావాగ్రయణం చాతుర్మాస్యాని పశుబన్ధస్సోమ ఇత్యేష ఆఘారవాన్ దర్వీహోమః ౩౮

అథాత ఆగ్నిహోత్రికం వ్యాఖ్యాస్యామః ౩౯

సర్వమేవైతత్ స్వాహాకారప్రదానం కుర్యా-దితి సిద్ధమ్ ౪౦

ఆ పరిధానాత్కృత్వా అముష్మై స్వాహా ఇతి దైవతం జుహోతి ౪౧

అగ్నిస్స్విష్టకృద్ద్వితీయః ౪౨

ద్విర్జుహోతి ద్విర్నిమార్ష్టి ద్విః ప్రాశ్నాత్యుత్సృప్యాచా-మతి నిర్లేఢి ఇతి ౪౩

ఏష ఆగ్నిహోత్రికః ౪౪ అథాతోఽపూర్వం వ్యాఖ్యాస్యామః ౪౫

సాయంప్రాతర్దశహోతారం జుహుయాత్పర్వసు చతుర్హోతారమాగ్రయణేష్వాజ్యానీః చాతుర్మా-స్యేషు పఞ్చహోతారం పశుబన్ధం షడ్ఢోతారమృతుముఖ ఋతుముఖీయ సోమే సప్తహోతారమ్ ఇతి పయసా దశహోతారం జుహుయాదన్నేన చతుర్హోతారం

పాయసేనాజ్యానీః పృషదాజ్యేన పఞ్చహోతారమామిక్షయా షడ్ఢోతారమాజ్యేన ఋతుముఖీయం సోమేన సప్తహోతారమ్ ఇతి ౪౬

స ఏష ఔపాసననిష్ఠానాం యాథాతథ్యదర్శితాం నిరీప్సితానాం శ్రద్ధధానానామపూర్వో హోమః ప్రజాసంస్కారార్థో వా కిఞ్చిజ్జ్ఞానానాం ప్రాకృతేన హవిషాం యత్కామయతే తజ్జుహోతి హుతమేవాస్య తద్భవతి ౪౭

ఇత్యపూర్వో వ్యాఖ్యాతః ౪౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ వై భవతి నివీతం మనుష్యాణాం ప్రాచీనావీతం పితృణాముపవీతం దేవానామ్ ఇతి ౧ కథము ఖల్వేతాని విజానీయాదితి ౨

ఉపరిష్టాదంసాభ్యాం గ్రీవాం హృదయం చ సపరిగృహ్య హృదయస్యాధస్తాదూర్ధ్వం నాభేరఙ్గుష్ఠాభ్యాం పరిగృహ్ణాతి తన్నివీతం మనుష్యా-ణామితి ఋషీణామిత్యేవేదముక్తం భవతి ౩

ఏతేన కృష్ణద్వైపాయనాదయో వ్యాఖ్యాతాః ౪

తేషాం సప్త ఋషయో రాజానో భవన్తి యేహ సన్తతి స్తే మనుష్యా ఇతి ౫

అథ నివీతకార్యాణి ఋషీణాం తర్పణం వ్యవాయః ప్రజాసంస్కారోఽన్యత్ర హోమాన్మూత్రపురీ-షోత్సర్గః ప్రేతోద్వహనం యాని చాన్యాని మనుష్యకార్యాణి కణ్ఠేఽవసక్తం నివీతమితి ౬

దక్షిణస్యాం సస్యోపరిష్టాద్గ్రీవాం హృదయం పృష్ఠం చ పరిగృహ్య సవ్యస్య హస్త-స్యాధస్తాత్ ప్రాచీనావీతం పితృణామితి మృతానామిత్యేవేదముక్తం భవతి ౭

ఏతేన వైశమ్పాయనాదయో వ్యాఖ్యాతాః ౮

తేషాం సోమః పితృమాన్ యమోఽఙ్గిరస్వాన్ అగ్ని-కవ్యవాహన ఇతి రాజానో భవన్తి యా ప్రేత్య సన్తతి స్తే పితర ఇతి ౯

సవ్యస్యాంసస్యోపరిష్టాద్గ్రీవాం హృదయం పృష్ఠం చ సమ్పరిగృహ్య దక్షిణస్య హస్తస్యా-ధస్తాదుపవీతం దేవానామిత్యమృతానామేవేదముక్తం భవతి ౧౦

ఏతేన బ్రహ్మాదయో వ్యాఖ్యాతాః ౧౧

తేషామిన్ద్రస్సోమో యమో వరుణః కుబేర ఇతి రాజానో భవన్తి యాఽముత్ర సన్తతి స్తే దేవా ఇతి ౧౨

కథము ఖలు యజ్ఞోపవీతమితి విజానీయాత్ ౧౩

తదేతద్దక్షిణస్య హస్తస్యాధస్తాద్భవతి యోఽయం దక్షిణో హస్తస్య యజ్ఞ ఇతి యజ ఇత్యయం శబ్దో దేవపూజాసఙ్గతికరణదానేషు యస్మాదేతాని కుర్వతే తస్మాద్యజ్ఞః ౧౪

వాగ్యజ్ఞస్తస్యాగ్నిరధిదైవతం స చాత్ర యతస్తస్మాద్యజ్ఞోపవీతమ్ ౧౫

యశ్చాయ-మఙ్గుష్ఠస్స విష్ణుస్స యజ్ఞస్యాధిదైవతం తస్మాచ్చ భవతీతి తీర్థత్వాచ్చ ౧౬

వాగేవ యజ్ఞో యద్వాచా వదతి తదనేన నిర్వర్తయతీతి ౧౭

యజ్ఞోపవీతం వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ వై భవతి బ్రాహ్మణ ఏకహోతా । స యజ్ఞః ఇతి స ఏష కుసిన్ధోఽధికృతస్తస్య దశహోతా నిదానం తస్య యశ్చ కశ్చన భవతి సోఽన్తరాత్మా కుసిన్ధ ఆత్మా యజ్ఞః పరమాత్మా స పురుషః పురుష ఏవేదం సర్వం యద్భూతం యచ్చ భవ్యం యద్భవిష్యదితి తదగ్నిహోత్రం తదేవ తత్ కుసిన్ధోఽధికృతస్తదస్య దశహోతా నిదానం స యజ్ఞస్స ఆత్మని వర్తతే తస్యోపవీతం యజ్ఞోపవీతమితి ౧

అథ వై భవతి యజ్ఞవిత్సర్వవిద్భవతి యజ్ఞస్సర్వమ్ ఇతి శ్రుతిః తస్మాద్యాజ్ఞేషు చిన్తాసు రమన్తే తత్త్వదర్శినః ఇత్యగ్నిహోత్రం కుసిన్ధమేకహోతృత్వం స్థూరిః కేవలమిత్యేకార్థవాచకాశ్శబ్దాః శ్రద్ధాలక్షణా భవన్తి అప్సు ప్రతిష్ఠితాః శ్రద్ధా వా ఆపః ఇతి విజ్ఞాయతే । తాశ్చ యజ్ఞ ఆప్యమగ్నిహోత్రమాప్యం కుసిన్ధమేవ హోతృత్వం స్థౌర్యం కైవల్యం తద్బ్రహ్మైకాక్షరం పరం బ్రహ్మోత్యోమితి బ్రహ్మేతి ౨

అథ వై భవతి అక్తిబ్రహ్మ ప్రణక్త్యాపః పాపం నుదతి కర్మణా । నోదనాచ్చైవ సఙ్ఘానాం బ్రాహ్మణస్తుతిరుచ్యతే । ఇతి బ్రాహ్మణత్వమేకహోతృత్వం చ । జిహ్వాయా ఆప్యత్వాదధ్యాత్మభావేన రసవాచకస్థానత్వాదధిభూతభావేన బుద్ధికర్మణోరేకత్వాదధిదైవతభావేనాగ్నిషోమయోరేకత్వాదధిదైవతభావేన ఏష సో-మో వై చన్ద్రమాః ఇతి మానసత్వాద్యజ్ఞత్వాత్ ప్రాజాపత్యో యజ్ఞో యజ్ఞో మనః ఇతి యజ్ఞోపవీత్యప ఆచామేదితి నిత్యమిత్యాచార్యాస్సమ్ప్రతిపన్నాః కథమేతదుచ్యత ఇతి ౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అజినం వాసస్సూత్రం వా ద్వితీయమ్ యస్య యద్భవతి తేన స ఉపవ్యయతే దేవలక్ష్మమేవ తత్కురుతే ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧

అథాప ఆచమ్యేతి తదపి ద్వితీయమబ్లిఙ్గాభిస్తిః పిబేద్వ్యాహృతిభిస్తిః పరిమృజేదపి వా వ్యాహృతిభిస్తిః పిబేదబ్లిఙ్గాభిః త్రిః పరిమృజేద్యజ్ఞస్య దేవా దేవానాం యజ్ఞ ఇతి యజ్ఞస్య దేవానాం చ సంయోగం కరోతి ౨

అథ దర్శపూర్ణమాసయోశ్చత్వార ఋత్విజ ఆదిత్యోఽధ్వర్యుశ్చన్ద్రమా బ్రహ్మాగ్నిర్హోతా వాయురాగ్నీధ్రశ్చాతుర్మాస్యప్రభృత్యశ్వినావధ్వర్యూ పర్జన్య ఉద్గాతాపో హోత్రకా రశ్మయశ్చ-మసాధ్వర్యవ ఇతి యజ్ఞస్య దేవానాం చ సంయోగం కరోతి ౩

అథ గృహస్థస్య వైశ్వదేవం కృత్వాగ్రం దత్వా కాలయోర్భోజన మానుషమ్ ౪

మాసిమాస్యపరపక్షే మాసికం పితృ-ణామితి ౫

ఉభౌ కాలావగ్నిపరిచర్యా చ హోమాశ్చార్ధమాసేఽర్ధమాసే పార్వణో వి-ధిర్దేవానామితి ౬

త్రయాణాం త్రయో నియమాష్షట్ సమ్పద్యన్తే షోఢావిహితో వై పురుషః ఇతి తస్మాదాత్మనిష్క్రయణమ్ ౭

పఞ్చ మహాయజ్ఞాః దేవయజ్ఞః పితృయజ్ఞో భూతయజ్ఞో మనుష్యయజ్ఞో బ్రహ్మయజ్ఞ ఇతి ౮

దేవయజ్ఞస్స్వాహాకారః ఆ కాష్ఠాత్ ౯ పితృయజ్ఞ-స్స్వధాకార ఔదనపాత్రాత్ ౧౦

భూతయజ్ఞో నమస్కార ఆపుష్పేభ్యః ౧౧

మనుష్యయజ్ఞో దానమామూలఫలశాకేభ్యః ౧౨ బ్రహ్మయజ్ఞ ఓంకార ఆవ్యాహృతిభ్యః ౧౩
అథా-స్యాతిథయోఽభ్యాగతా వర్ణాశ్రమా ఆనుశంసా అభ్యుత్థేయా అర్ఘ్యా అర్చనీయా ఆభ్యన్తరా రహస్యా విశ్వాస్యాశ్చ భవన్తి ౧౪

శ్రాన్తోఽదృష్టపూర్వోఽశ్రుతః కేవల-మన్నార్థీ నాన్యత్ప్రయోజనో య ఏతి సోఽతిథిర్భవతి ౧౫

అపి వా సర్వవర్ణానా-మన్యతమః కాలే యథోపపన్నస్సర్వేషామతిథీనాం శ్రేష్ఠతమోఽతిథిర్భవతి ౧౬

శ్వశ్రూశ్వ-శురయోనిసమ్బన్ధాః స్నేహవన్తమాభిభాషమాణా భూయోభూయోఽభ్యాగచ్ఛేరన్ తథా ప్రేషణికాశ్చాభ్యాగతా భవన్తి ౧౭

సఖా సహాధీతిస్సహాధ్వనీనః బ్రాహ్మణక్షత్రి-యవైశ్యరథకారాః సగృహాస్సాగ్ని హోత్రికా అనస్వినో రథినశ్చాతిథయో భవన్తి ౧౮ తేషామన్తరాలే విపఙ్క్త్యః కృత్వా సర్వాన్ కామానుపహరేత్ సానడ్వాహపశూనామ్ ౧౯

విజ్ఞాయతే చ తస్మాదనస్వీ చ రథీ చాతిథీనామపచితతమావపచితతమో భవతి య ఏవం వేద ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౨౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ యది బ్రాహ్మణః క్షత్రియశ్చ సమేత్యాయాతాం బ్రాహ్మణోఽతిథిః క్షత్రియే సాన్త్వమ్ ౧

అథ యది క్షత్రియో వైశ్యశ్చ సమేత్యాయాతాం క్షత్రియోఽతిథిర్వైశ్యే సాన్త్వమ్ ౨

అథ యది వైశ్యశ్శూద్రశ్చ సమేత్యాయాతాం వైశ్యోఽతిథిశ్శూద్రే సాన్త్వమ్ ౩

అథ యది శూద్రమభ్యాగతం కర్మణి నియుఞ్జ్యాత్ ౪

అథ యది బ్రహ్మచారీ మాతాపిత్రోరాచార్యార్థం వాఽధ్వని వర్తమానో గృహమాగచ్ఛేన్నైనం ప్రత్యుత్తిష్ఠేత్ స్వాగతమిత్యుక్త్వాసనం పాద-శౌచం చ దత్వా కుశలమభిభాష్యోపాసీత ౫ కాపాలమస్మై దద్యాత్ నియమ-మేవోపతిష్ఠస్వ ఇతి ౬

ఉపావృత్తాయ భైక్షమితి బ్రువతే గృహాదేవాన్నం భైక్షమిత్యుపహరేత్స తస్యోపచారః ౭

అథ యది వానప్రస్థమభ్యాగతం స్వాగతమిత్యుక్త్వాభ్యుత్థాయాసనం పాదశౌచం చ దత్వా కుశలమభిభాష్యోపాసీత ౮

విదిత్వా చరణం కన్దమూల-ఫలశాకాన్యారణ్యాశ్చౌషధయ ఇత్యుపహరేత్స తస్యోపచారః ౯

అథ యది యతిమాగతం స్వాగతమిత్యుక్త్వాభ్యుత్థాయాసనం పాదశౌచం చ దత్వా కుశలమభిభాష్యోపాసీత ౧౦

నైనం పూర్వముపామన్త్రయేన్న చాస్మై ప్రక్రియాం ప్రకుర్వీత ౧౧

కాలే త్వన్నం భైక్షమి-త్యుపహరేత్స తస్యోపచారః ౧౨

అథ యద్యర్థీ వసత్యా శయ్యాదేశముపకల్ప్య కాలే జ్యోతిష్కరణం నోపస్తరణమేకే బ్రువతే దద్యాద్వా ౧౩

బాలానాం వృద్ధానాం స్త్రీణాం తు విభ్రష్టానాం గూఢచరితవికృతవేషాణామపి వా శ్వచణ్డాలాదీనామానృశంస్యవత్ సంవిభాగో విహితః ౧౪

మూఢో మత్త ఉన్మత్త ఆర్తో భీతో రాజా చోరశ్చేతి స-మ్భ్రమేణాభ్యు స్థేయాః ౧౫

ఆచార్య ఋత్విక్పితా మాతులః శ్వశురో వేదవిద్బ్రాహ్మణః క్షత్రియోఽభిషిక్తస్సహస్రప్రదో వైశ్యో రాజపురోహితశ్చేత్యర్ఘ్యార్హా భవన్తి ౧౬ పితృ-జ్యేష్ఠకనీయసాముపాధ్యాయపుత్రస్త్రిమధుస్త్రిణాచికేతస్త్రిసుపర్ణః పఞ్చాగ్నిష్షడఙ్గవిత్ శీర్షకో జ్యేష్ఠసామికోఽథర్వాఙ్గిరసోఽధ్యేతారస్స్నాతకా ఇత్యేతే సంవాహనస్నాపన-శయ్యాలఙ్కారవిభూషణాచ్ఛాదనైరర్చనీయా భవన్తి ౧౭

అథ యది బహవోఽతిథయో-ఽభ్యాగచ్ఛేరన్ తత్రాపి విద్వద్వృద్ధకృశబాలాశ్చార్చనీయా భవన్తి ౧౮

అథ యద్య-తిథిరార్తో వ్యాధితో వా యద్బ్రూయాదిదం మే క్రియతామిత్యవిద్యమానోఽన్యాం ప్రక్రియాం ప్రకుర్వీత ౧౯

అథ యద్యాగ్రయణేష్టిపశుచాతుర్మాస్యాధ్వరాణాముద్యతాం దక్షిణాం నోత్స్సృ-జేత్తాం తస్మై దద్యాత్ అతిథిస్సర్వయజ్ఞక్రతుసమ్మితః ఇతి విజ్ఞాయతే ౨౦

అథ యద్యతిథిరభ్యాగతో వా యస్య గృహే నాశ్నీయాత్ తస్య సర్వా దేవతా అవరుద్ధా భవన్తి తస్మాత్సదారస్సాపత్యోఽభ్యుత్థాయాసనం పాద్యమర్ఘణమర్ఘ్యం వా ప్రయచ్ఛేత యాస్తత్రౌషధయస్తా ఉపహరేత్ ౨౧

య ఏతేన విధినాఽతిథీన్నియచ్ఛతి యశ్చైతేన విధినాఽతిథీన్ పూజయతి నైనం మృత్యురభిభవతి నార్తిర్నావృత్తిర్న జరా న శోకో యశ్చైవం వేద యశ్చైవం వేద ౨౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

యథో ఏతదృత్విక్కఇచ్ఛేదన్యత్ర విహారాద్ధూయతే సర్వాస్తాః పాకయజ్ఞసంస్థా ఇతి ౧

యా ఏవైతా అభిచారాయ పావనాయ శాన్తయే సమృద్ధయే స్వస్తయే వా హూయన్తే తా ఏవైతా ఉక్తా భవన్తి ౨

తాశ్చేద్రాజన్యో వైశ్యశ్చ బ్రాహ్మణం పురోదధీత 3 తదభిగమ్యాభిబాద్య బ్రూయాత్ ఆకూత్యై త్వా కామాయ త్వా సమృధే త్వా పురోదధే అమృతత్వాయ జీవసే ఇతి ౪

పురోహితో జపతి ఆకూతిమస్యావసే కామమస్య సమృద్ధ్యై । ఇన్ద్రస్య యుఞ్జతే ధియః ఇతి ౫

స్వయం జపతి ఆకూతిం దేవీం మనసః పురోదధే । యజ్ఞస్య మాతా సుహవా మే అస్తు ।
యదిచ్ఛామి మనసా స కామో విదేయమేనద్ధృదయే నివిష్టమ్ ఇతి ౬

సర్వత్ర దైవేషు పురస్తాదుదగ్వోపక్రమోఽపవర్గః ప్రదక్షిణముపచారో యజ్ఞోపవీతం
ప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నీనాం పరిస్తరణ ప్రాగుదగగ్రైర్వా పవిత్రాభ్యాముత్పవనమ్ ౭

ఏవమేవ విపరీతోపక్రమోపవర్గః పిత్ర్యేషు దక్షిణాగ్రైర్దర్భైరగ్నీనాం సమ్పరిస్తరణం
దక్షిణాప్రతీ-చ్యగ్రైర్వా పవిత్రేణోత్పవనమ్ ౮

తేషామియమేవ ప్రతిపత్తిర్వ్యాహృతిపర్యన్తో హోమః ౯

అతోఽన్యే కర్మవ్యఞ్జకా ఉపహోమాః పృథగ్వినివిష్టా అన్యోన్యముపజీవన్తః ౧౦
తదానీన్తనేష్వాచార్యా ఊహసన్నమనైశ్చ మన్త్రైర్యజ్ఞం ప్రతిసన్దధురవిచ్ఛేదాయ ౧౧

య ఏవం విద్వాన్ యజ్ఞం యజేత యశ్చైవం విద్వాన్ యజ్ఞేన యజతే సర్వేణ వై యజ్ఞేన
యజతే సర్వం చైవ యజ్ఞం యజతి ౧౨

తదేషాఽభివదతి ఆ దేవానామపి పన్థామగన్మ యచ్ఛక్రవామ తదను ప్రవోఢుమ్ ।
అగ్నిర్విద్వాన్ స యజాత్సేదు హోతా సో అధ్వరాన్త్స ఋతూన్ కల్పయాతి ఇతి ౧౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

షష్ఠేఽహని శుచీ స్నాతౌ శుక్లవస్త్రౌ స్వలఙ్కృతౌ హవిష్యమన్నమాదాయ బ్రాహ్మణాన్
సుసమాహితాన్ ౧

భోజయిత్వోపసఙ్గృహ్య సుసన్తృప్తేషు తేష్వథ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తానభివాద్య ప్రణమ్య
చ ౨ శ్వేతాయాశ్శ్వేతవత్సాయాస్స్థాలీపాకం తు పాచయేత్ గాయత్ర్యాఽష్టసహస్రం తు
సమ్పాతాభిహుతో భవేత్ ౩

ఉభౌ తు తద్ధుతం ప్రాశ్య కుర్వీత ప్రతిమన్త్రణమ్ జఘన్యే రాత్రిపర్యాయే
సర్వత్రోపగమస్స్మృతః ౪

ప్రాగగ్రేషు తు దర్భేషు ప్రాక్శిరాం తు నిపాతయేత్ చతుర్హోతారం మనసాఽనుద్రుత్య
ప్రణవేనాహుతిర్భవేత్ ౫

ఏవముత్పాదితాః పుత్రా న లుప్యన్తే కదాచన న లుప్యన్తే కదాచనేతి ౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

షష్ఠేఽహని శుచీ స్నాతౌ । యథో ఏతద్యత్కిఞ్చిత్ । అథ యది బ్రాహ్మణః క్షత్రియశ్చ సమేత్యాయాతామ్ । అజినం వాససూత్రం వా ద్వితీయమ్ । అథ వై భవతి బ్రాహ్మణ ఏకహోతా । అథ వై భవతి నివీతం మనుష్యాణామ్ । అథ వ్రీహిభ్యో యవేభ్యశ్చ ౭

అథ వ్రీహిభ్యో యవేభ్యశ్చ । అథ వై భవతి నివీతం మనుష్యాణామ్ । అథ వై భవతి బ్రాహ్మణ ఏకహోతా । అజినం వాససూత్రం వా ద్వితీయమ్ । అథ యది బ్రాహ్మణః క్షత్రియశ్చ సమేత్యాయాతామ్ । యథో ఏతద్యత్కిఞ్చిత్ । షష్ఠోఽహని శుచీ స్నాతౌ ౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యపరిభాషాసూత్రే ద్వితీయః ప్రశ్నః సమాప్తః ఇతి బోధాయనీయగృహ్యపరిభాషా సమాప్తా

బోధాయనీయ గృహ్యశేషసూత్రాణి

అథ ప్రథమప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానాముక్తం తచ్ఛేషం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ పవిత్రకరణం ప్రోక్షణీసంస్కారం ప్రణీతాప్రణయనం స్రుక్స్రువసమ్మార్జనమితి దర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీమ్ ౨

అథాగ్నిం పరిస్తీర్య దక్షిణేనాగ్నిం బ్రహ్మాయతనే దర్భాన్ సంస్తీర్యోత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు పాత్రాణి సాదయిత్వా తూష్ణీం సంస్కృతాభిరద్భిరుత్తానాని పాత్రాణి కృత్వా విస్రస్యేధ్మం త్రిస్సర్వాభిః ప్రోక్ష్య దర్భేసు దక్షిణతో బ్రాహ్మణముపవేశయతి దర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీమ్ ౩ అరత్నిమాత్రాః పరిధయః ఆర్ద్రా వా సత్వక్కాః ౪ ప్రాదేశమాత్రాణ్యేకవింశతిరిధ్మదారూణి భవన్తి ఇతి బ్రాహ్మణేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౫

అథ యది శమ్యాః పరిదధాతి శమీమయ్యశ్శమ్యాకృతయో వాఽరత్నిమాత్రాః ౬ అథేధ్మమభ్యజ్య పరిసమిధం శినష్టి ౭ స్వాహాకారేణాభ్యాధాయాఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ ప్రతిముఖం ప్రబాహుగ్జుహోతి ౮

ప్రసిద్ధమాగ్నిముఖాత్కృత్వా స్రువేణ దర్వ్యాముపస్తీర్య పూర్వార్ధాదవదాయాపరార్ధాదవద్యత్యభిఘారయతి ప్రత్యనక్తి ౯

యది పఞ్చావత్తీ స్యాద్ధర్వ్యాముపస్తీర్య
మధ్యాత్పూర్వార్ధాదవదాయాపరార్ధాదవద్యత్యభిఘారయతి ప్రత్యనక్తి ౧౦

స్రువం నిమృజ్య యథాదేవతం పురోనువాక్యామనూచ్య యాజ్యయా జుహోతి ౧౧

అథోపస్తీర్య సకృదుత్తరార్ధాత్ స్విష్టకృతమవద్యతి ద్విరభిఘారయతి న ప్రత్యనక్తి ౧౨

తమన్తఃపరిధి సాదయిత్వా యథామ్నాతమాజ్యాహుతీర్జుహోతి ౧౩

వ్యాహృతిభిరనామ్నాతేషు ౧౪

అథ స్విష్టకృతమాదాయోత్తరార్ధపూర్వార్ధే జుహోతి పూర్వేణ వాత్రైతం మేక్షణమనుప్రహరతి ౧౫

అథైనత్ సంస్రావేణాభిజుహోతి ౧౬

దర్వ్యామప ఆనీయ సఞ్చాలనమన్తః పరిధి నినయతి ౧౭

నిర్ణిజ్య స్రుచం నిష్టప్యాద్భిః పూరయిత్వా బహిః పరిధి నినయతి ౧౮

అథ సమిధమాధాయ జయాన్ జుహోతి చిత్తం చ స్వాహా ఇతి ౧౯ త్రయోదశ
స్రువాహుతీర్హుత్వాఽభ్యాతానాన్ జుహోతి అగ్నిర్భూతానామధిపతిస్స మావత్వస్మిన్
బ్రహ్మన్నస్మిన్ క్షత్రే స్యామాశిష్యస్యాం పురోధాయామస్మిన్ కర్మన్నస్యాం దేవహూత్యాం స్వాహా
ఇతి ౨౦

సప్తదశ స్రువాహుతీర్హుత్వా వాచయతి పితరః పితామహాః పరేఽవరే తతాస్తతామహా ఇహ
మాఽవత ఇతి ౨౧

అథ రాష్ట్రభృతో జుహోతి ఋతాషాడృతధామాఽగ్నిర్గన్ధర్వస్స ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాతు
తస్మై స్వాహా తస్యౌషధయోఽప్సరస ఊర్జో నామ తా ఇదం బ్రహ్మ క్షత్రం పాన్తు తాభ్యస్స్వాహా
ఇతి ౨౨

ఏవమేవాన్తాదనువాకస్యాన్యత్ర భువనస్య పతే స నో భువనస్య పతే ఇతి ౨౩

అథామాత్యహోమాన్ జుహోతి యద్దేవా దేవ హేడనమ్ ఇత్యన్తాదనువాకస్య ప్రత్యృచమ్
౨౪

అథ ప్రాజాపత్యాం జుహోతి ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యః ఇతి ౨౫ అథ సౌవిష్టకృతం
జుహోతి యదస్య కర్మణః ఇతి ౨౬

స్రువేణ పరిధీననక్తి ౨౭

అథ పరిస్తరాత్సముల్లిప్యాజ్యస్థాల్యాం ప్రస్తరవద్బర్హిరక్త్వా తృణం
ప్రచ్ఛిద్యాగ్నావనుప్రహృత్య తూష్ణీం తృణం చాథ శమ్యా అపోహ్య పరివీననుప్రహరతి ౨౮

మధ్యమం పరిధిమనుప్రహృత్యాథేతరావుపసమస్యతి ౨౯

అథైనాన్ సంస్రావేణాభిజుహోతి ౩౦

అథాగ్రేణాగ్నిం యథామ్నాతం హుతశేషం దత్వా శేషం కుర్యాదన్యత్ర వివాహశేషాత్ ౩౧

తథైవ పరిషిఞ్చతి అన్వమంస్థాః ప్రాసావీః ఇతి మన్త్రాన్తాన్ సన్నమయతి ౩౨

అథ ప్రణీతాభ్యో దిశో వ్యున్నయతి దర్శపూర్ణమాసవత్తూష్ణీమ్ ౩౩

బ్రాహ్మణం విసృజ్య శేషం ప్రాశ్నాతి ఆయురసి విశ్వాయురసి ఇతి ౩౪ ప్రాశ్యాప ఆచమ్య జఠరమభిమృశతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౩౫

శేషమభిఘారితం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ ౩౬

న పత్న్యా హవిషాం భక్షణమన్యత్రోచ్ఛిష్టమభిసమ్పాతాభిహుతానాం పిణ్డదానస్య శేషం చ నైవ దేవతాహుతశేషమన్యత్ర బ్రహ్మౌదనాత్ ౩౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఉపనయనాదిరగ్నిస్తమౌపాసన ఇత్యాచక్షతే ౧

దారకాలే దాయాద్యకాలే వా నిత్యో ధార్యః ౨

అనుగతే ప్రాయశ్చిత్తం ప్రసిద్ధమ్ ౩

తస్మిన్ పాకయజ్ఞసంస్థాని దైవాని కర్మాణి క్రియన్తే ౪

ఉపస్థానాది సమానమన్యత్ర ప్రజాసంస్కారాత్ ౫ ప్రజాసంస్కారార్థమన్యత్ర శుచౌ దేశే స్థణ్డిలం కృత్వోల్లిఖేన్మధ్యే ప్రాచీనమేవం దక్షిణత ఏవముత్తరతో మధ్యాదుదీచీనమేవం పశ్చాదేవం పురస్తాత్ ౬

ఔపాసనాదేకదేశం ప్రణవేనాహృత్య వ్యాహృతిభిర్నియుప్యాపి వా శ్రోత్రియాగారాత్ ౭

ఏవమౌపాసనముపసమాధాయ మయి గృహ్ణామ్యగ్రే అగ్నిం యో నో అగ్నిః పితరః ఇతి ద్వాభ్యామాత్మన్యగ్నిం గృహీత్వోపస్థానాది సమానమాపాత్రసాదనాత్ ౮

కథము ఖలు పాత్రసాదనానామానుపూర్వ్యం భవతి ఆజ్యస్థాలీం స్రువం చ జుహూం చ దర్వీం చ ప్రణీతాప్రణయనం ప్రోక్షణీపాత్రం చరుస్థాలీం మేక్షణం చేధ్మాబర్హిరిధ్మప్రవ్రశ్చనాన్యేవమేవాన్యాని ద్వన్ద్వం న్యఞ్చి న హీనే నాతిరిక్తే సాదయతి ౯

సమానం కర్మ స్రుక్స్రువమ్మార్జనాత్ ౧౦

స్రుక్స్రువం సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా పూర్ణాహుతిం జుహోతి సప్త తే అగ్నే సమిధస్సప్త జిహ్వాః ఇతి ౧౧

ఔపాసనాదగ్నిప్రణయనం విద్యతే ౧౨

అథ పరిధానప్రభృతి సమానమ్ ౧౩

అథాప్యుదాహరన్తి అసంస్కృతాభిరద్భిః ప్రోక్షణీభిరప్రోక్షితపాత్రైర్హోమశ్చాసంమార్జనైః స్రుక్స్రువైర్నాధిశ్రితపక్వైరాజ్యేన న ప్రచరితవ్యం యది ప్రచరేద్యాతుధానా అసురా రక్షాంసి పిశాచా యజ్ఞం గ్రాహయేయుః ఇతి ౧౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథాతోఽపూర్వం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

పరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య పరిషిచ్యోపసమాధాయాలఙ్కృత్య యావదామ్నాతమాహుతీర్జుహోత్యాద్యన్తయోర్వ్యాహృతిభిరాజ్యాహుతిః పరిధానం ప్రణీతాప్రణయనం బ్రహ్మోపవేశనం చ న విద్యతే విద్యతే వా పూర్వైర్మన్త్రైరుపాంశూక్త్వా ఉత్సృజత ఇత్యుచ్చైరేవమేవోపకల్పయతీతి విజ్ఞాయతే ౨ పాకయజ్ఞసంస్థానాం న తిష్ఠద్ధోమో విద్యతే విజ్ఞాయతే చ అన్యత్ర విహారాద్బ్రూయతే సర్వాస్తాః పాకయజ్ఞసంస్థాః ఇతి ౩

అథ సంస్థాయామాద్యన్తయోః పరిషేచనం యథా పురస్తాత్ ౪ విజ్ఞాయతే నాసమిత్కే జుహుయాద్యదసమిత్కే జుహుయాద్యథాజిహ్వేఽన్నం దద్యాత్తదృక్తస్మాత్సమిద్వత్యేవ హోతవ్యమ్ ఇతి ౫

అనాదిష్ట ఉపసమాధాయ హోతవ్యమనాదిష్ట ఉపహత్యైవ హోతవ్యమితి ౬

మేక్షణేన అముష్మై స్వాహా అముష్మై స్వాహా ఇతి దైవతం జుహోతి ౭

అథాప్యుదాహరన్తి ఓషధ్యస్సక్తవః పుష్పం కాష్ఠం మూలం ఫలం తృణమ్ । ఏతద్ధస్తేన హోతవ్యం నాన్యత్కిఞ్చిదచోదనాత్ ఇతి ౮

ఓషధ్యాదివద్బలిహరణం ప్రాక్పరిషేచనాద్ధుతశేషప్రదానం ప్రాశనం చైవమేవ మూర్ధ్ని సంస్రావహోమః ప్రదక్షిణం చాన్యత్రోపనయనాత్ ౯ సావిత్రీమర్థాయార్థాయాగ్నిం ప్రణయతి ౧౧

అపవృత్తే కర్మణి లౌకికస్సమ్పద్యతే ౧౨

అథ యద్యుత్కరేఽగ్న్యుపస్థానాది సమానం నివర్తతే పూర్ణాహుతిస్సమానమత ఊర్ధ్వమ్ ౧౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథాతస్స్థణ్డిలవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ సికతాశ్చతురఙ్గులం ప్రాచీనముద్ధృత్య పఞ్చాఙ్గులిప్రమాణం పశ్చిమత ఊర్ధ్వమఙ్గులివిశేషం దక్షిణత ఊర్ధ్వమఙ్గులివిహీనముత్తరతః పఞ్చప్రస్థం సికతాశ్శుచయశ్శుక్లా అనార్ద్రా అరత్నిమాత్రం సమచతురశ్రం ప్రాక్ప్రవణం స్థణ్డిలం కరోతి ౨

న లోష్ఠేన న కాష్ఠేన న శర్కరైర్న నఖైః । కాష్ఠేన వ్యాధితస్స్యాల్లోష్ఠేన కులనాశనమ్ । శర్కరైః పుత్రనాశస్స్యాన్నఖైర్బన్ధువినాశనమ్ ౩ తస్మాత్సువర్ణరజతతామ్రశకలేన వ్రీహిభిర్యవైర్వా దర్భైస్తదఙ్గుష్ఠేన చ మహానామ్న్యా చోపసఙ్గృహ్య తస్య మధ్యతః ప్రాచీనం సన్తతమృజుముల్లిఖేత్ । కిన్దేవత్యం కిమ్మన్త్రమితి । బ్రహ్మదేవత్యం బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి ౪

తస్య దక్షిణతః ప్రాచీనం సన్తతమృజుముల్లిఖేన్ । కిన్దేవత్యం కిమ్మన్త్రమితి యమదేవత్యం నాకే సుపర్ణమ్ ఇతి ౫

తస్యోత్తరతః ప్రాచీనం సన్తతమృజుముల్లిఖేత్ । కిన్దేవత్యం కిమ్మన్త్రమితి । సోమదేవత్యం ఆప్యాయస్వ సమేతు తే ఇతి ౬

తస్య మధ్యత ఉదీచీనం సన్తతమృజుముల్లిఖేత్ । కిన్దేవత్యం కిమ్మన్త్రమితి రుద్రదేవత్యం యో రుద్రో అగ్నౌ ఇతి ౭

తస్యః పశ్చాదుదీచీనం సన్తతమృజుముల్లిఖేత్ । కిన్దేవత్యం కిమ్మన్త్రమితి । విష్ణుదేవత్యమ్ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ఇతి ౮

తస్య పురస్తాదుదీచీనం సన్తతమృజుముల్లిఖేత్ । కిన్దేవత్యం కిమ్మన్త్రమితి । ఇన్ద్రదేవత్యమ్ ఇన్ద్రం విశ్వా అవీవృధన్ ఇత్యేతస్మాత్ స్థణ్డిలవిధిర్భవతి ౯

న కపాలో న ధూమో న జ్వాలో న విస్ఫుటో న నమ్రముఖో ద్రప్సం పతితం ముఖజ్వలితం చ వర్జయిత్వా దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం భూర్భువస్సువరోమ్ ఇత్యాహ భవగవాన్ బోధాయనః ౧౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథాతస్సికతాదోషం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧
భస్మకేశతుషకపాలశర్కరతృణాస్థిపిపీలికైరార్ద్రసికతాని వర్జయేత్ ౨

భస్మనా యజమానక్షయః కేశేన స్త్రీమరణం తుషేణ పుత్రఘ్నం కపాలైరర్థనాశనం శర్కరైర్బన్ధువియోగః తృణేన కర్మక్షయః అస్థినా గ్రామవినాశః పిపీలికైః రాష్ట్రవినాశః ఆర్ద్రసికతైర్వ్యాధిభయం భవతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథాతః పరిస్తరణవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧
దర్భైరవిచ్ఛిన్నాగ్రైరనఖచ్ఛిన్నైరవివర్ణకైరవ్యాధికరదగ్ధమూలైశ్చతురఙ్గులాధికైర్మూలం ఛిన్ద్యాద్ధస్తసమమాజ్యేనాభ్యజ్య వా స్పృష్ట్వాజ్యేన వా స్పృష్టైరద్భిరనుమృజ్య దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం పరిస్తృణామి ఇతి పురస్తాత్పరిస్తీర్య దక్షిణేన వ్యాహృతిభిః పశ్చిమేన ఉద్వయం తమసస్పరి ఇతి ఉత్తరేణ అగ్న ఆయాహి వీతయే ఇతి దక్షిణేనాగ్నిం బ్రహ్మయతన ఉపవేశ్య ఓం భూర్భువస్సువరఓం బ్రహ్మన్ । బ్రహ్మాసి నమస్తే బ్రహ్మన్ । బ్రహ్మణే ఇత్యాసనం కల్పయిత్వోత్తరేణాగ్నిం ప్రణీతాభ్యః కల్పయిత్వా వరుణోఽసి ధృతవ్రతో వారుణమసి ఇతి ౨ ఏతస్మాత్పరిస్తరణవిధిర్వ్యాఖ్యాతః ౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

సర్వత్ర దర్వీహోమానామష్టోత్తరశతం దర్భాః ద్వే హస్తపవిత్రే ద్వే ఆసనే ప్రాగుదీచీనాగ్రైష్షోడాశ పరిస్తరణం దక్షిణతః ప్రాగగ్రైస్సప్తదశ పశ్చాదుదీచీనాగ్రైరష్టాదశోత్తరతః ప్రాగగ్రైస్సప్తదశ పాత్రాణా పఞ్చ సప్తదశ బ్రహ్మాసనం ప్రణీతాసనే ద్వే ద్వే ఆజ్యపవిత్రే ద్వే అభిద్యోతనే ద్వే దర్భాగ్రే ద్వే పర్యగ్నికరణే స్రక్సమ్మార్జనం చతుర్భ్య ఇతి ౧

అరత్నిమాత్రం షడఙ్గులం త్రిస్రశ్శమ్యాః పరిధీన్ కృత్వా మధ్యమాఙ్గులిరనామికా కనిష్ఠికేతి స్థవిష్ఠో మధ్యమోఽణీయాన్ ద్రాఘీయాన్ దక్షిణతోఽణిష్ఠో హ్రసిష్ఠ ఉత్తరతోఽఙ్గుష్ఠపర్వమాత్రమష్టాదశ యాజ్ఞికాః కాష్ఠాః ప్రాదేశమాత్రం పవిత్రం దర్భైతరుణకాభ్యామఙ్గుష్ఠపర్వమాత్రం ప్రోక్షణీమాజ్యస్థాలీం ప్రస్థచతుర్భాగం పూర్ణ ప్రస్థద్విభాగం ప్రణీతాప్రణయనం చరుస్థాలీం ప్రస్థమాహుతిప్రమాణం చతురఙ్గులమవదానప్రమాణమఙ్గుష్ఠపర్వమాత్రం దర్వీప్రమాణమేకవింశత్యఙ్గుష్ఠం తస్యా ద్వ్యఙ్గుష్ఠమున్నతం పఞ్చాఙ్గుష్ఠం బిలమేవమేవ స్రుక్ప్రాదేశమాత్రముచ్ఛ్రితం చతురఙ్గులం వా కిఞ్చిద్దక్షిణత ఉన్నతో భవతి మేక్షణమితి హోమదర్వీప్రమాణమితి హ స్మాహ బోధాయనః ౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ శుచౌ సమే దేశే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలం కృత్వా ప్రాదేశమాత్రముచ్ఛ్రితం చతురఙ్గులం వా కిఞ్చిద్దక్షిణత ఉన్నతో భవతి ౧

ప్రాచీనప్రవణం కింకామస్య ఉదీచీనప్రవణం కిఞ్కామస్య । ప్రాచీనప్రవణం బ్రహ్మవర్చసకామస్యోదీచీనప్రవణమన్నాద్యక మస్య ప్రాగుదక్ప్రవణం ప్రజాకామస్య సమం ప్రతిష్ఠాకామస్య ౨

ఉపలిప్తం వైశ్వదేవత్యముద్ధత్యం నాకదేవత్యమవోక్షణం పితృదేవత్యం సైకతం సిన్ధు దేవత్యముల్లేఖనం యమదేవత్యం నిరసనం రుద్రదేవత్య స్పర్శనం వరుణదేవత్యమగ్నివిధానం విష్ణుదేవత్యం విహరణం వామదేవత్యం కర్మ గాయత్ర్యాః పరిస్తరణదర్భాజ్యస్థాలీస్రువజుహూనాం పృథివీదేవత్యం స్రుక్సోమదేవత్యమాజ్యం వసుదేవత్యం పవిత్రం విష్ణుదేవత్యం చరుః ప్రజాపతిదేవత్యం మేక్షణం అగ్నిదేవత్యం సమ్మార్జనం రుద్రదేవత్యం కూర్చం ప్రజాపతిదేవత్యముదకుమ్భం అబ్దేవత్యం ప్రణీతా వరుణదేవత్యమశ్మ మహేన్ద్రదేవత్యం వాసః సోమదేవత్యం కర్తా బృహస్పతిదేవత్యం ధూమం అతిథిదేవత్యమిధ్మం అగ్నిదేవత్యం మధ్యమపరిధిః యజమానదేవత్యం దక్షిణపరిధిః ఇన్ద్రదేవత్యముత్తరపరిధిః వరుణదేవత్యమూర్ధ్వసమిధౌ సూర్యదేవత్యమిన్ద్రాగ్నియమనిరృతివరుణవాయుసోమేశానా అష్ట దిగ్దేవత్యం వ్యజనం వాయుదేవత్యం గన్ధం అశ్వినిదేవత్యం పుష్పం గాన్ధర్వదేవత్యం ధూపం ఇన్ద్రదేవత్యం దీపం భానుదేవత్యం ప్రయాజానూయాజం ఋతుదేవత్యం పక్వం ప్రధానదేవత్యముపహోమాః యథాలిఙ్గదేవత్యం యత్ర యత్ర హోమే మన్త్రవిధానం తత్ర తత్ర తల్లిఙ్గదేవత్యం పరిషత్ బ్రహ్మదేవత్యం సదస్యాః సర్వదేవత్యమన్యేషామనుక్తానా ప్రజాపతిదేవత్యం యోఽస్య దైవతం మన్త్రతః కర్మతో వాభిజ్ఞాయ జుహోతి సోఽశ్నుతే శ్రియమాయుష్యమారోగ్యం స్వర్గ్యం చ భవతి ౩ అగ్నిహీనమనావృష్టిః మన్త్రహీనం తు ఋత్విజః ఆజ్యహీనం కులం హన్తి స్వరహీనం తు పత్నయః ౪

యజమానం దక్షిణాహీనమన్నహీనం తు రాష్ట్రకమ్ సర్వహీనం సదస్యాని నాస్తి యజ్ఞసమో రిపుః ౫

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కిఞ్చిద్ద్రవ్యస్సమాచరేత్ శ్రియఃకామశ్చరేత్సర్వం సమృద్ధం సహదక్షిణమ్ ౬

ఏవం ఋషివిధానోక్తం మునీనాం తత్త్వవేదినామ్ సర్వవేదాహ్నికం హోమం సర్వలోకేషు పూజితమ్ ౭

సర్వలోకేషు పూజితమితీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథాతః పుణ్యాహదేవతా వ్యాఖ్యాస్యామః॥ వివాహస్యాగ్నిః ప్రీయతామ్ ఔపాసనస్యాగ్నిసూర్యప్రజాపతయః ప్రీయన్తాం పఞ్చమేఽహన్యుదుమ్బరో దశమేఽహన్యన్తే

చిత్ర్యాణి స్థాలీపాకస్యాగ్నిః గర్భాధానస్య బ్రహ్మా పుంసవనస్య ప్రజాపతిః సీమన్తస్య ధాతా విష్ణుబలేస్సవితా జాతకర్మణో మృత్యుః నామకరణస్య సవితా తస్యాన్తే ప్రజాపతిః ఉపనిష్క్రమణస్య సవితా తస్యాన్తే చిత్ర్యాణి అన్నప్రాశనస్య సవితా చౌలస్య కేశినః తస్యాన్తే ప్రజాపతిః ఉపనయనస్యేన్ద్రశ్శ్రద్ధామేధే ఇత్యన్తే విసర్గే సుశ్రవాః పునరుపనయనస్యాగ్నిః అథ యది బ్రహ్మచార్యవ్రత్యమివ చరేత్తస్మిన్నధ్యాయహోమే సవితా సమావర్తనస్య శ్రీరిన్ద్రో వా శూలగవస్యేశానః ప్రత్యవరోహణస్య సవితా ఉపాకర్మవ్రతేషు చ సవితా వాస్తుహోమస్య వాస్తోష్పతిః అన్తే ప్రజాపతిః అద్భుతహోమస్యేన్ద్రః అన్తే ప్రజాపతిః ఆయుష్యహోమస్యాగ్నిరాయుష్మాన్ నక్షత్రహోమస్య నక్షత్రేష్టిషూక్తమ్ అష్టమీ ప్రదోషస్యేశానః ఆగ్రయణహోమస్యాగ్రయణదేవతాః సర్పబలేస్సర్పాః ఆదిత్యపురోగా గ్రహాః ప్రీయన్తామ్ అథైకోద్దిష్టస్యాన్తే ప్రజాపతిస్ తటాకాదీనాం వరుణో దేవతా యక్షిబలేర్యక్షీ గృహశాన్తిహోమస్యాదిత్యాదినవగ్రహాః గర్భాధానాదితన్త్రహోమస్య బ్రహ్మాదయః ప్రీయన్తామ్ ఇత్యేవమన్యేషాం హోమానాం యాజ్యాపురోనువాక్యయోర్దేవతా తస్యాసౌ ప్రీయతామితి । సూతకాన్తే ప్రేతకాన్తే ప్రథమోదక్యాన్తే చ ప్రజాపతిః కూశ్మాణ్డహోమస్యాగ్న్యాదయః చాన్ద్రాయణహోమస్యాగ్న్యాదయః అగ్న్యాధేయేఽగ్నిషోమేన్ద్రాః ఏవమనాదిష్టకర్మసు ప్రజాపతిః ౧

అథ ప్రథమప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథాతః పుణ్యాహం వ్యాఖ్యాస్యామః ॥ ౧ ।

శుచౌ సమే దేశే దర్భాన్దూర్వాం ధారయమాణాః చత్వారో బ్రాహ్మణా అరిక్తహస్తాః ప్రాఙ్ముఖా యుగ్మాస్తిష్ఠన్తి ౨

తేషాం దక్షిణత ఉదఙ్ముఖో వాపిహితముదకుమ్భం ధారయన్వాచయితా తస్య దక్షిణం బాహుమాశ్రిత్య పత్న్యస్తిష్ఠన్తి 3

పూర్ణకుమ్భమభ్యర్చ్య దర్భేష్వాసీనో దర్భాన్ధారయమాణోఽనుజ్ఞాం కుర్యాత్ భవద్భిరనుజ్ఞాతః పుణ్యాహం వాచయిష్యే ఇతి । తే ప్రణవపూర్వం వాచ్యతామ్ ఇతి ప్రతిబ్రూయుః ౪

ఓం స్థిత్వా తేషాం సపవిత్రేషు పాణిషు జలం దదాతి ఓమాపః ఇతి । శివా ఆపస్సన్తు ఇతి ప్రత్యూచుః ౫

తతః గన్ధాః ఇతి గన్ధం దదాతి । సుగన్ధాః పాన్తు ఇతి ప్రతిగృహ్ణన్తి ౬

తేభ్యః సుమనసః ఇతి పుష్పం దదాతి । తే సౌమనస్యమస్తు ఇతి ప్రతిగృహ్ణన్తి ౭

తేషాం పాణిషు అక్షతమ్ ఇతి అక్షతాన్దదాతి । అక్షతశబ్దేన వ్రీహిమిశ్రాస్తణ్డులా ఉచ్యన్తే । అక్షతం చారిష్టం చాస్తు ఇతి ప్రతిగృహ్ణన్తి ౮

బ్రాహ్మణా అభుక్తాశ్చేత్ ఓమన్వాహార్యః ఇత్యోదనం దదాతి । తే స్వన్వాహార్యోఽస్తు ఇతి ప్రతిగృహ్ణన్తి ౯

తేభ్యో దక్షిణాః ఇతి దక్షిణాం దదాతి । స్వస్తి దక్షిణాః పాన్తు బహుదేయం చాస్తు ఇతి ప్రత్యూచుః ౧౦

తతో వాచయితా దక్షిణం జానుం భూమౌ నిధాయ సవ్యముత్థాప్యోదుఙ్ముఖః ఇడా దేవహూః ఇతి జపతి । ఉదకుమ్భమాదాయోపతిష్ఠ ఇతి ప్రత్యూచుః ౧౧

తో వాచయితా మనస్సమాధీయతామ్ ఇతి సమాహితమనసస్స్మః ఇతీతరే ప్రత్యాహుః ౧౨

కర్తా ప్రసీదన్తు భవన్తః ఇతి ప్రసన్నాస్స్మః ఇతి వాచయిత్వా యద్వా సర్వైర్మన్త్రైరనవానం వదేత్ ౧౩

శాన్తిరస్తు పుష్టిరస్తు తుష్టిరస్తు వృద్ధిరస్తు అవిఘ్నమస్తు ఆరోగ్యమస్తు శివం కర్మాస్తు ఇతి । ఏవమేవేతరే ప్రత్యాహుః ౧౪

యద్దేవత్యం భవతి తస్య నామ గృహ్ణాతి అసౌ ప్రీయతామ్ ఇతి । ఏవమేవేతరే ౧౫

వాచయితా పుణ్యాహం భవన్తో బ్రవన్తు ఓం పుణ్యాహమ్ ఇతీతరే ప్రత్యాహుః । ఏవమేవ త్రిః ౧౬

తతః స్వస్తి భవన్తో బ్రువన్తు ఇతి । ఓం స్వస్తి ఇతీతరే ప్రత్యూచుః ౧౭

తతో వాచయితా ఓం ఋద్ధిం భవన్తో బ్రవన్తు ఇతి । ఓం ఋధ్యతామ్ ఇతీతరే ప్రత్యాహుః ౧౮

ఏవమేవ త్రిర్వాచయిత్వా ఓం పుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు అస్తు ఇతి ఓం శివం కర్మాస్తు అస్తు ఇతీతరే ప్రత్యాహుః ౧౯

యద్దేవత్యం భవతి తస్య నామ గృహ్ణాతి అసౌ ప్రీయతామ్ ఇతి ౨౦

ప్రీయతామసౌ ఇతి ప్రతిబ్రూయుః ౨౧

అథ వ్యాహృతిభిర్భూమౌ జలం విసృజ్యోపవిశ్య సురభిమత్యాఽబ్లిఙ్గాభిర్వారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిర్వ్యాహృతీభిరితి మార్జయిత్వా పత్నీం చ ప్రోక్షతీత్యాహ భగవాన్బోధాయనః ౨౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రహుతే ప్రసిద్ధం జాతకర్మ కృత్వా దశమ్యాం ద్వాదశ్యాం వా మాతాపితరౌ స్నాత్వా శుచ్యగారం కృత్వా పుత్రస్య నామధేయస్య నిదధీయాతామితి ౧

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా ప్రాజాపత్యేన సూక్తేన జుహోతి ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్యః ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౨

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయన్నామాస్మై దధాతి నక్షత్రనామధేయేన ౪

ద్వితీయమస్య నామధేయం గుహ్యమస్యాన్యదభివాదనీయమోపనయనకాలాన్మాతాపితరౌ సంవిదితౌ భవతః ౫

విజ్ఞాయతే చ తస్మాత్ ద్వినామా బ్రాహ్మణోఽర్ధుకః ఇతి ౬ సోమయాజీ తృతీయం నామధేయం కుర్వీత ఇతి విజ్ఞాయతే ౭

అయుగక్షరం కుమార్యై స్వస్తి శ్రీసోమ్యేతి దీర్ఘవర్ణాన్తమ్ ౮ అథాప్యుదాహరన్తి శర్మాన్తం బ్రాహ్మణస్య బర్మాన్తం క్షత్రియస్య గుప్తాన్తం వైశ్యస్య భృత్యదాసాన్తం శూద్రస్య దాసాన్తమేవ వా ౯

అథ యది బ్రాహ్మణం న విన్దేతౌపాసనే జ్యోతిష్మత్యా పుత్రస్య నామ గృహ్ణీత్యుపతిష్ఠతే వా ౧౦

అథ నక్షత్రాణి రోహిణీమృగశీర్షమఖాచిత్రాజ్యేష్ఠాశ్రవణశతభిషక్ రేవత్యాశ్వయుక్షు ప్రథమాక్షరవృద్ధిస్స్యాద్రోహిణ్యాం రౌహిణాయేతి । తథేతరాణి ౧౧

తిష్య ఆశ్లేషా హస్త విశాఖా అనూరాధా ఆషాఢా శ్రవిష్ఠాసు ప్రకృతివత్తిష్యాయేతి । తథేరాణి ౧౨

ఫల్గున్యాం ఫాల్గునాయేతి ౧౩

స్వాతీపునర్వస్వోః స్వాతయే పునర్వసవ ఇతి ౧౪ మూలార్ద్రయోః మూలకాయార్ద్రకాయేతి ౧౫

ప్రోష్ఠపదాసు ప్రోష్ఠపదాయ ప్రౌష్ఠపదాయేతి వా ౧౬

అపభరణ్యామపభరణాయాపభరణాయేతి వా ౧౭ అగ్నయే కృత్తికాయ కార్త్తికాయేతి వా వ్యాఖ్యాతాన్యగ్నే హోతుః ౧౮ స్త్రీవిషయే కుమార్యై రోహిణ్యై సుశ్రియై గౌర్యై స్వస్తీతి ౧౯

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

సప్తమేఽష్టమే వా మాసి కర్ణవేధః ౧

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి శ్రోత్రేణ భద్రమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య యేన ప్రాచ్యై ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౨

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి ప్రాణో రక్షతి విశ్వమేజత్ ఇత్యేతేనానువాకేన ప్రత్యృచమ్ ३

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౪

అథాగ్రేణాగ్నిం వేణుపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి సముద్రాయ వాయునాయ సిన్ధూనాం పతయే నమః ఇతి ౫

అథాశిషో వాచయిత్వా లోహితసూచ్యా వా కణ్టకేన వా దక్షిణం కర్ణమాతృణత్తి గాత్రీ త్రిష్టుప్ ఇతి । ద్విపదా ఇత్యుత్తరమ్ । ౬

అథ లోహితసూత్రేణ వా వేణుసూత్రేణ వా కర్ణౌ బధ్నాతి వరుణస్య స్కమ్భనమసి ఇతి ౭

శ్వోభూతే విస్రంసయతి వరుణస్య స్కమ్భసర్జనమసి ఇతి ౮

సూత్రేణ వా వేణుకాణ్డేన వా వర్ధయతి ౯

అథాప్యుదాహరన్తి పుత్రాయ చ దుహిత్రే చ సమాని బ్రాహ్మణక్రియా మన్త్రవద్గర్భ ఆజన్మ జన్మాద్య ఆవృతం స్త్రియై ౧౦

సర్వేషు వ్యాహృతీర్విద్యాదనామ్నాతేషు కర్మసు హోతవ్యా బ్రహ్మభూతాయ నాక్రియో బ్రాహ్మణో భవేత్ ౧౧ అనగ్నిరక్రియశ్శూద్రః తస్మాజ్జాతోఽగ్నినా ద్విజః నామధేయాది కర్తవ్యమాకార్యాదరణీకృతమ్ ౧౨

మథిత్వా వాఽథ శకలాన్ సమిద్ధే మన్త్రవత్తథా ఉపనయనాదివాజస్రం స్వయం చారణిమగ్నినా ౧३ సాయమ్ప్రాతర్విధానేన సమిద్భిస్తత్ర హూయతే గురుశుశ్రూషణపరస్సమారోప్యాత్మని స్వయమ్ ౧౪

యా తే అగ్నే తిమన్త్రేణోపావరోహేతి లౌకికే హుత్వా వ్రతానుచరితం సమావృత్తే గురోర్మతాత్ ౧౫

వివాహం విధివత్కృత్వా గృహస్థాశ్రమమావిశేత్ వైవాహికో విధిః స్త్రీణామౌపనాయనికస్స్మృతః ౧౬ తావుభౌ చారిణౌ తస్మాదౌపాసనమితి శ్రుతిః

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ నక్షత్రహోమం వ్యాఖ్యాస్యామః సంవత్సరే సంవత్సరే షట్సు షట్సు మాసేషుచతుర్షు చతుర్షు ఋతావృతౌ మాసి మాసి వా కుమారస్య జన్మనక్షత్రే క్రియేత ౧

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి అగ్నిర్మూర్ధా భువః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౨ అథ నక్షత్రదేవతాభ్యో జుహోతి యథానక్షత్రమ్ ౩

అను నోఽద్యానుమతిరన్విదనుమతే ఇతి తృతీయమ్ ౪

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి నక్షత్రదేవతాభ్యో యథానక్షత్రమ్ ౫ చన్ద్రమసే స్వాహా । ప్రతీదృశ్యాయై స్వాహా । అహోరాత్రేభ్యస్స్వాహా అర్ధమాసేభ్యస్స్వాహా । మాసేభ్యస్స్వాహా ఇతి మాసి మాసి ౬

ఋతుభ్యస్స్వాహా ఇత్యృతావృతౌ ౭

సంవత్సరాయ స్వాహా ఇతి సంవత్సరే ౮

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౯

అన్నశేషం సగణః ప్రాశ్నాతి ౧౦

అథ సంవత్సరే పర్యవేతే ప్రసిద్ధమాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోత్యాగ్నేయం ప్రధానదేవత్యమ్ ౧౧

యథానక్షత్రం ద్వితీయమ్ ౧౨

అను నోఽద్యానుమతిరన్విదనుమతేత్వమ్ ఇతి తృతీయమ్ ౧౩

నవో నవో భవతి జాయమానః యమాదిత్యా అంశుమాప్యాయయన్తి ఇత్యాన్తాదనువాకస్య ౧౪

అథ పూర్వవదాజ్యాహుతీరుపజుహోతి నక్షత్రదేవతాభ్యో యథానక్షత్రమ్ ౧౫

చన్ద్రమసే స్వాహా । ప్రతీదృశ్యాయై స్వాహా ఇత్యేతైః స్వాహాకారైరాన్తాదనువాకస్య ౧౬ స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౭

నక్షత్రహోమో వ్యాఖ్యాతః ౧౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే సూత్రే ప్రథమప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ వై భవతి - శ్రద్ధా వా ఆపశ్శ్రద్ధామేవారభ్యేతి । యజ్ఞో వా ఆపో యజ్ఞమేవారభ్యేతి । వజ్రో వా ఆపో వజ్రమేవ భ్రాతృవ్యేభ్యః ప్రహృత్య ఇతి । ఆపో వై రక్షోఘ్నీ రక్షసామపహత్యై ఇతి । ఆపో వై దేవాన ప్రియం ధామ ఇతి । అమృతం వా అపాస్తస్మాదద్భిరవతాన్తమభిషిఞ్చన్తి ఇతి । ఆపో వై సర్వా దేవతా దేవతా ఏవారభ్య ఇతి ఆపో వై శాన్తాశ్శాన్తాభిరేవాస్యశుచం శమయతి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧

తస్మాత్పవిత్రేణ శాన్త్యుదకం కరోతి జన్మనక్షత్రే పుణ్యే నక్షత్రే వివాహచౌలోపనయనసమావర్తనసీమన్తాగ్న్యాధేయాన్యన్యాని మఙ్గలకార్యాణి గ్రహోపరాగే గ్రహోత్పాతే వా ద్విపాత్సు చతుష్పాత్సు భయం విన్దేతాథ శాన్తిమారభేత ౨

యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ సుప్రక్షాలితపాణిపాదానప ఆచమయ్య ప్రతిదిశమాసనేషూపవేశ్య గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య దర్భేషు ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య దర్భాన్ దూర్వాశ్చ ధారయమాణః పవిత్రపాణిస్స్థణ్డిలం కృత్వా ప్రోక్ష్య లక్షణముల్లిఖ్యాద్భిరభ్యుక్ష్య దూర్వాభిర్దర్భైరవకీర్య గన్ధోదకేనాభ్యుక్ష్య పుష్పైరవకీర్య బ్రహ్మపాత్రం సూత్రేణ పరివేష్ట్య తేషు బ్రహ్మపాత్రం నిదధాతి బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి ౩

అథ తిరః పవిత్రమప ఆనయన్ జపతి తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇతి ౪ యవాక్షతతణ్డులానావపతి భూర్భువస్సువరోమ్ ఇతి ౫ అథ పుష్పైర్దూర్వాభిః ఫలైరవకీర్య దూర్వాభిః దర్భైః ప్రతిచ్ఛాద్యాభిమృశతి శం నో దేవీరభిష్టయే ఇతి ౬

అన్వారబ్ధేషు జపతి తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇత్యేతాం పచ్ఛోఽర్ధర్చశోఽనవానముక్త్వా వేదాదీన్ జపతి ౭

రాక్షోఘ్నం కృణుష్వ పాజః ప్రసితిమ్ ఇత్యేవమనువాకం మదే చిదస్య ఇత్యర్ధర్చమవోద్ధృత్య ఇన్ద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః ఇత్యేతమనువాకం యత ఇన్ద్రభయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యాం మహాం ఇన్ద్రః సజోషా ఇన్ద్ర ఇతి ద్వాభ్యాం యే దేవా పురస్సదః ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైః అగ్నయే రక్షోఘ్నే ఇతి పఞ్చ అఙ్గిరాయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చ యా వామిన్ద్రావరుణౌ ఇతి చతస్రః యో వామిన్ద్రావరుణౌ ఇత్యష్టౌ అగ్నే యశస్విన్ ఇతి చతస్రః రాష్ట్ర భృతం ఋతాషాడృతధామా ఇత్యేతమనువాకం నమో అస్తు సర్పేభ్యః ఇతి తిసృభిరనుచచ్ఛన్దసం పఞ్చ చోడా అయం పురో హరికేశః ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైరప్రతిరథం అశుశిశానః ఇత్యేతమనువాకం శం చ మే మయశ్చ మే ఇత్యేతమనువాకం విహవ్యం మమాగ్నే వర్చో విహవేష్వస్తు ఇత్యేతమనువాకం సృగారం

అగ్నేర్మన్వే ఇత్యేతమనువాకం సర్పాహుతీః సమీచీ నామాసి ప్రాచీ దిక్ షడ్భిః పర్యాయైః గన్ధర్వాహుతీః హేతయో నామ స్థ తేషాం వః పురోగృహాః ఇతి షడ్భిః అజ్యానీః శతాయుధాయ ఇతి పఞ్చ భూతం భవ్యం భవిష్యత్ ఇత్యేతమనువాకం అథర్వశిరసం ఇన్ద్రో దధీచో అస్థభిః ఇత్యేతమనువాకం ప్రత్యాఙ్గిరసం చక్షుషో హైతే మనసో హైతే ఇతి ప్రతిపద్య భ్రాతృవ్య పాదయామసి ఇత్యన్తం ప్రాణో రక్షతి విశ్వమేజత్ ఇత్యేతమనువాకం సింహే వ్యాఘ్ర ఉత యా పృదాకౌ ఇత్యేతమనువాకం అహమస్మి ఇత్యేతమనువాకం తా సూర్యాచన్ద్రమసా ఇత్యేతమనువాకం అగ్నిర్నః పాతు బుధ్యా స్మ నవోనవః ఇత్యేతైస్త్రిభిరనువాకైరుత్తమైరుపహోమైశ్చ సురభిమత్యాఽబ్లిఙ్గాభిర్వారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిర్వ్యాహృతీభిః తశ్చంయోరావృణీమహే ఇత్యేతమనువాకం నమో బ్రహ్మణ ఇతి పరిధానీయాం త్రిరన్వాహ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౮

ప్రణవేనోస్థాప్య వ్యాహృతీభిః ప్రోక్షతి ౯

అథ దక్షిణాం దదాతి పురస్తాదుపవిష్టాయ హిరణ్యం దదాతి దక్షిణతో రజతం పశ్చాత్కాంస్యముత్తరతో వాసో దదాతి ౧౦

అథ గ్రహగృహీతానాం జ్వరగృహీతానాం భూతోపసృష్టానాం మిత్ర బన్ధుసుహృజ్ఞ్నాతిసఖిసమ్బన్ధిబాన్ధవానాం రాజ్ఞాం చ రాజపురోహితానాం చ బాలవృద్ధాన్తర్వాత్నిపాపరోగిదీర్ఘ రోగికృశాతురాన్ ప్రోక్షతి ౧౧

హస్త్యశ్వోష్ట్రగోమహిష్యజావికభృత్యాంశ్చ ధనధాన్యాని చ ప్రోక్షతి ౧౨

ఏవమేకరాత్రం త్రిరాత్రం పఞ్చరాత్రం సప్తరాత్రం నవరాత్రమిత్యపపునర్మృత్యుం జయతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథాతః ప్రతిసరబన్ధం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

యస్మిన్ దినే నాన్దీముఖం కుర్యాత్తస్యాం రాత్ర్యాం ప్రదోషాన్తే ప్రతిసరమారభేత ౨

శుచౌ సమే దేశే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ సుప్రక్షాలితపాణిపాదానప ఆచమయ్య ప్రతిదిశమాసనేషూపవేశ్య పశ్చాత్ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్య ఉపవిశతి ౩

తస్య దక్షిణం బాహుమన్వితరః ४ అథ హస్తమాత్రం సైకతం స్థణ్డిలం కృత్వోల్లిఖ్యాద్భిరభ్యుక్ష్య స్థణ్డిలస్య మధ్యే ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషూపరి కుమ్భం నిధాయ వ్యాహృతీభిశ్శుద్ధోదకైః పూరయిత్వా దూర్వాక్షతఫలైరవకీర్య గన్ధపుష్పధూపదీపైరుదకుమ్భమభ్యర్చ్య దూర్వాభిర్దర్భైః ప్రతిచ్ఛాద్యోత్తరతః శాలితణ్డులస్యోపరి ప్రతిసరసూత్రం గన్ధానులిప్తం నిధాయ ఆచార్యముఖాంస్త్రీన్ ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వా ఉదకుమ్భమన్వారభ్య సావిత్రీం జపతి తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇత్యేతాం పచ్ఛోఽర్ధర్చశోఽనవానముక్త్వా వేదాదీన్ జపతి ५

రాక్షోఘ్నం కృణుష్వ పాజః ఇత్యేతమనువాకం అగ్నే యశస్విన్ ఇతి చతస్ర ఆప్యం హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇత్యేతమనువాకం పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతమనువాకం వరుణసూక్తమ్ ఉదుత్తమం వరుణ పాశమ్ ఇతి షడృచం రుద్రసూక్తం పరి ణో రుద్రస్య హేతిః ఇతి షడృచం బ్రహ్మసూక్తం బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి షడృచం విష్ణుసూక్తం విష్ణోర్నుకమ్ ఇతి షడృచం పఞ్చ దుర్గాః జాతవేదసే ఇతి శ్రీసూక్తం హిరణ్యవర్ణాం హరిణీమ్ ఇతి పఞ్చదశర్చం నమో బ్రహ్మణ ఇతి పరిధానీయాం త్రిరన్వాహ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ६

ప్రణవేనోత్థాప్య వ్యాహృతీభిస్సురభిమత్యాఽబ్లిఙ్గాభిః ప్రోక్ష్య ప్రతిసరసూత్రమాదాయ వాసుకిం ధ్యాత్వా అఙ్గుష్ఠేనోపకనిష్ఠికాభ్యాం త్ర్యమ్బకేన త్రిరూర్ధ్వం భస్మనా సమ్మృజ్య అగ్న ఆయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చభిః తస్య దక్షిణహస్తం గృహీత్వా బృహత్సామ ఇతి బధ్వా స్త్రీణాం వామహస్తం భస్మనా ఘృతసూక్తేన యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణః ఇత్యష్టర్చేన రక్షాం కుర్యాదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ७

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ప్రథమప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

అథాతో గ్రహాతిథ్యవలికర్మోపహారాన్ వ్యాఖ్యాస్యామః అశ్రద్దధానమశుచిమజపం త్యక్తమఙ్గలమ్ గ్రహా నయన్తి సువ్యక్తం పురుషం యమసాదనమ్ ౧

గ్రహాణాముగ్రచేష్టానాం నక్షత్రపథచారిణామ్ ఉపచారాన్ ప్రవక్ష్యామి శాన్త్యర్థం తు యథావిధి ౨

మాసిమాస్యృతావృతావయనే చన్ద్రగ్రహే సూర్యగ్రహే విషువే శుభాశుభే జన్మనక్షత్రే వా తద్గ్రహాణామాతిథ్యం సంవత్సరాదపి ప్రయుఞ్జానస్సర్వాన్ కామానవాప్నోతీతి 3

ఉక్తమేకాగ్నివిధానమ్ ४ ఏకో వా విషమస్థస్స్యాత్సర్వ ఏవార్చనీయా భవన్తి ५

భాస్కరాఙ్గారకౌ రక్తౌ శ్వేతౌ శుక్రనిశాకరౌ సోమపుత్రో గురుశ్చైవ తావుభౌ పీతకౌ స్మృతౌ ౬ కృష్ణం శనైశ్చరం విద్యాద్రాహుం కేతుం తథైవ చ గ్రహవర్ణాని పుష్పాణి ప్రాజ్ఞస్తత్రోపకల్పయేత్ ౭

బలీంశ్చైవోపహారాంశ్చ గన్ధమాల్యం తథైవ చ యథాక్రమేణోపహరేత్సర్వేషామానుపూర్వశః ఇతి ౮

అర్కసమిధమాదిత్యాయ ఖాదిరమఙ్గారకాయౌదుమ్బరం శుక్రాయ పాలాశం సోమాయాపామార్గం బుధాయాశ్వత్థం బృహస్పతయే శమీమయం శనైశ్చరాయ రాహవే దూర్వాః కేతవే కుశా ఇతి ౯

సర్వేషామలాభే పాలాశీర్వా । బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వాऽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వా హవీంషి నిర్వపతి ౧౦

అథోపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం తణ్డులైః స్థణ్డిలం కృత్వా గ్రహదేవతా ఆవాహయతి ౧౧

మధ్యే తు భాస్కరం విద్యాల్లోహితం దక్షిణేన తు పూర్వే తు భార్గవం విద్యాత్పూర్వదక్షిణతశ్శశీ ౧౨

పూర్వోత్తరే బుధం విద్యాదుత్తరే తు గురుం తథా పశ్చిమే తు శనిం విద్యాద్రాహుం దక్షిణపశ్చిమే ౧౩

పశ్చిమోత్తరతః కేతుః గ్రహస్థానం విధీయతే దక్షిణోత్తరభాగే తు సాధిప్రత్యధిదేవతాః ౧౪ వృత్తమాదిత్యాయ త్రికోణమఙ్గారకాయ పఞ్చకోణం శుక్రాయ చతురశ్రం సోమాయ బాణం బుధాయ దీర్ఘచతురశ్రం బృహస్పతయే ధనుశ్శనైశ్చరాయ రాహవే శూర్పం కేతవే ధ్వజమితి ౧౫

అర్కశ్శుక్రో బుధః పూర్వో గురురుత్తరతోముఖః పశ్చిమే తు శనిశ్చన్ద్రః శేషా దక్షిణతోముఖాః ౧౬

యవా ఆఢక్యస్తణ్డులాశ్శ్యామాకా ముద్గమేవ చ చణకాస్తిలమాషాశ్చ కులుత్థాశ్చ క్రమాత్ క్షిపేత్ ౧౭

అగ్నీశ్వరౌ భాస్కరస్య భూక్షేత్రేశౌ కుజస్య హి ఇన్ద్రాణీన్ద్రౌ సితస్యాథ హ్యాపో గౌరీ నిశాపతేః ౧౮ విష్ణుర్విష్ణుర్బుధస్యేన్ద్రమరుత్వాన్ బ్రహ్మ వై గురోః శనేః ప్రజాపతియమౌ రాహోస్సర్పస్తు నిరృతిః ౧౯

కేతోః బ్రహ్మా చ చిత్రశ్చ స్వస్వమన్త్రైస్స్వనామభిః లోకపాలాన్ దుర్గవిఘ్నక్షేత్రవాస్తుత్రియమ్బకాన్ ౨౦

అభయఙ్కరమృత్యూ చ హ్యగ్నిం వైశ్వానరం క్రమాత్ ఆవాహయేద్వ్య హృతిభిర్యజేద్వ్యష్టోపచారకైః ౨౧ పరిధానప్రభృత్యాऽగ్నిముఖాత్కృత్వా ఆ సత్యేన

ఇత్యాదిత్యాయ అగ్నిర్మూర్ధా ఇత్యఙ్గారకాయ ప్రవశ్శుక్రాయ ఇతి శుక్రాయ ఆప్యాయస్వ ఇతి సోమాయ ఉద్బుధ్యస్వ ఇతి బుధాయ బృహస్పతే అతి యదర్యో అర్హాత్ ఇతి బృహస్పతయే శం నో దేవీరభిష్టయే ఇతి శనైశ్చరాయ కయా నశ్చిత్ర ఆ భువత్ ఇతి రాహవే కేతుం కృణ్వన్ ఇతి కేతవే ౨౨ పురోనువాక్యామనూచ్య యాజ్యయా జుహోతి సదేవత్వాయ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౨౩ యత్రైకాఽమ్నాతా స్యాత్తాం ద్విరభ్యవర్తయేత్ తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇత్యనుద్రుత్యామ్నాతయా జుహోతి వా ౨౪

నవానాం గ్రహాణాం పక్వం హృత్వా ఘృతాన్వక్తానాం సమిధామష్టసహస్రమష్టశతమష్టావింశతిం వా జుహుయాత్ప్రత్యృచం హవిషో జుహుయాత్ ప్రత్యృచమాజ్యస్య జుహుయాత్ప్రత్యృచమ్ ౨౫

గులోదనమాదిత్యాయి హవిష్యమన్నమఙ్గారకాయ ఘృతోదనం శుక్రాయ ఘృతపాయసం సోమాయ క్షీరోదనం బుధాయ దధ్యోదనం బృహస్పతయే తిలపిష్టమిశ్రమాషోదనం శనైశ్చరాయ రాహోః మాంసోదనం కేతోః చిత్రోదనమితి ౨౬

సర్వేషామలాభే హవిష్యం వా ౨౭

యదాఽష్టాసహస్రం తదాఽధిప్రత్యధిదేవతానామష్టావింశతిం యదాఽష్టశతం తదాఽష్టావష్టౌ యదా వింశతిం తదా తిస్రస్తిస్ర ఆహుతీర్జుహుయాదేవమేవ లోకపాలాదీనామ్ ౧౮ అగ్నిం దూతం యేషామీశే ఇత్యాదిత్యాయ । స్యోనా పృథివి క్షేత్రస్య పతే ఇత్యఙ్గారకాయ । ఇన్ద్రాణీం ఇన్ద్రం వో విశ్వతః ఇతి శుక్రాయ । అప్సు మే సోమో అబ్రవీత్ గౌరీ మిమాయ ఇతి సోమాయ । విష్ణోర్నుకం విష్ణో రగటమ్ ఇతి బుధాయ । ఇన్ద్ర మరుత్వః బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి బృహస్పతయే । ప్రజాపతే ఇమం యమ ప్రస్తరమ్ ఇతి శనైశ్చరాయ । ఆయఙ్గౌః యత్తే దేవీ ఇతి రాహవే । బ్రహ్మ దేవానాం సవిత్ర చిత్రమ్ ఇతి కేతవే ౨౯

త్రతారమిన్ద్రమ్ అగ్నిర్దాం ద్రవిణమ్ యమో దాధర పృథివీమ్ అసున్వన్తమ్ సధమాదో ద్యుమ్నినీః ఆనో నియుద్భిః సోమో ధేనుమ్ సహస్రాణి సహస్రధా ఇతి లోకపాలానామ్ ౩౦

జాతవేదసే గణానాం త్వా క్షేత్రస్య పతినా వయమ్ వాస్తోష్పతే త్ర్యమ్బకం యజామహే యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః యే తే సహస్రమయుతే పాశాః మూర్ధానం దివో అరతిం పృథివ్యాః ఇతి దుర్గాదీనామ్ ౩౧

ఏవమేవ హుత్వాజ్యమిశ్రతిలవ్రీహిభిర్వ్యాహృతిభిర్హుత్వా సర్వస్మాత్సకృత్సకృదవదాయ ద్విరభిఘార్య స్విష్టకృతం అర్యమణమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య సోమం రాజానమ్ ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౩౨

మేక్షణమభ్యాధాయ జయప్రభృతి సిద్ధమ్ ౩౩

మూర్ధానం దివో అరతిమ్ ఇతి పూర్ణాం హుత్వాఽగ్రేణాగ్నిం గ్రహానభ్యర్చ్యయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జన

ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా స్వస్వనామభిస్తర్పయిత్వా స్వేన స్వేన మన్త్రేణ గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య వలిముపహృత్య లాజాపూపపృథుకాద్యుపహారాంశ్చ దత్త్వా సమస్కృత్య ప్రవాహ్య జఘనేనాగ్నిముపవిశ్యాద్భిర్మార్జయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభవః ఇతి తిసృభిః దేవస్య త్వా ఇతి తిసృభిః శంయువాకేన చ ౩౪

అథ దక్షిణాం దదాతి కపిలాం ధేనుమాదిత్యాయ రక్తమనడ్వాహమఙ్గారకాయ రజతం శుక్రాయ శఙ్ఖం సోమాయ కాఞ్చనం బుధాయ వాసో బృహస్పతయే కృష్ణాం గాం శనైశ్చరాయ రాహవే ఛాగం కేతవే కుఞ్జామితి ౩౫

సర్వేషమలాభే హిరణ్యం వా ౩౬

యేన వా తుష్యేదాచార్యః ౩౭

అథాప్యుదాహరన్తి యథా సముత్థితం ఘోరం యన్త్రేణ ప్రతిహన్యతే ఏవం సముత్థితం ఘోరం శీఘ్రం శాన్తిం నయేత్సదా ౩౮

యథా శస్త్రప్రహరణాత్ కవచం భవతి నివారణమ్ ఏవం దైవోపఘాతానాం శాన్తిర్భవతి వారణమ్ ౩౯

అహింసకస్య దాన్తస్య ధర్మార్జితధనస్య చ నిత్యం చ నియమస్థస్య సదా సానుగ్రహా గ్రహాః ౪౦

గ్రహా గావో నరేన్ద్రాశ్చ బ్రాహ్మణాశ్చ విశేషతః పూజితాః పూజయన్త్యేతే నిర్దహన్త్యవమానితాః ౪౧

ఈశ్వరం భాస్కరం విద్యాత్ స్కన్దమఙ్గారకం తథా శుక్రం శచీపతిం విద్యాదుమాం చైవ నిశాకరమ్ ౪౨

బుధం నారాయణం విద్యాద్బ్రహ్మాణం చ బృహస్పతిమ్ యమం శనైశ్వరం విద్యాద్రాహుం కాలం తథైవ చ ౪౩ కేతుమగ్నిమయం విద్యాద్దేవ దేవా యథా గ్రహాః దేవతా గ్రహరూపేణ దర్శయన్తి శుభాశుభమ్ దర్శయన్తి శుభాశుభమిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౪౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే సప్తదశోఽధ్యాయః

అథ నవగ్రహపూజావిధిః త్రైలోక్యదీపకం దేవం గుణరూపం త్రయీమయమ్ స్థాపయామి మహాభక్త్యా భాస్కరం గ్రహనాయకమ్ ౧

మధ్యే వర్తులాకారమణ్డలే ప్రత్యఙ్ముఖం కలిఙ్గదేశజం కాశ్యపగోత్రజం విశ్వామిత్రార్షం విశాఖానక్షత్రజం త్రిష్టుప్ఛన్దసం కపిలాగ్నికం పద్మాసనం పద్మవర్ణం ద్విభుజం రక్తవస్త్రం పృక్తగన్ధం మాణిక్యరత్నాభరణభూషితం కిరీటినం రక్తచ్ఛత్రధ్వజపతాకినం ఛన్దోమయహరితసప్తాశ్వం సప్తరజ్జుకమేకచక్రం రక్తం రథమారుహ్య దివ్యం మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహమణ్డలే ప్రవిష్టమధిదేవతాఽగ్నిం ప్రత్యధిదేవతారుద్రమ్ ౨

వన్దే రవిం ద్యుమణిమమ్బురుహే నిషణ్ణం దోర్భ్యాం దధానమరుణామ్బురుహే గ్రహేన్ద్రమ్ మాణిక్యభూషమరుణాంశుకగన్ధమాల్యైః భ్రాజన్తమర్కమమితద్యుతిమబ్జమిత్రమ్ ౩ కపిలే సర్వదేవానాం పూజనీయా సురోహిణీ సర్వదేవమయీ యస్మాదతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ౪

జపాకుసుమసఙ్కాశం కాయపేయం మహాద్యుతిమ్ తమోహరం కల్మషఘ్నం భాస్కరం ప్రణమామ్యహమ్ ౫

దివాకరం దీప్తసహస్రరశ్మిం తేజోమయం జగతః కర్మసాక్షిమ్ మిత్రం భానుం సూర్యమాదిం గ్రహాణాం రవిం సదా శరణమహం ప్రపద్యే ౬

రక్తస్రగమ్బరాలేపం గదాశక్త్యసిశూలినమ్ చతుర్భుజం మేషగమం భారద్వాజం ధరాసుతమ్ ౭

రక్తకాఞ్చనసఙ్కాశం రక్తకిఞ్జల్కసన్నిభమ్ స్థాపయామి మహారౌద్రం రుద్రమూర్తిం మహాబలమ్ ౮

సూర్యస్య దక్షిణాదిగ్భాగే త్రికోణాకారమణ్డలే దక్షిణాభిముఖమవన్తీదేశజం భారద్వాజగోత్రజం జామదగ్న్యార్షం గాయత్రీఛన్దసం ధూమకేత్వగ్నికం ఖడ్గశక్తిశూలగదాధరం చతుర్భుజం రక్తామ్బరధరం రక్తవిద్రుమరత్నాభరణభూషితం కిరీటినం రక్తచ్ఛత్రధ్వజపతాకిన రక్తమేషవాహనమగ్నిజరక్తాష్టాశ్వం కాఞ్చనం రథమారుహ్య దివ్యం మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహమణ్డలే ప్రవిష్టమధిదేవతాభూమిం ప్రత్యధిదేవతాక్షేత్రపాలమ్ ౯

రక్తస్రగ్గన్ధవాసా కరవిధృతగదాశక్తిఖడ్గత్రిశూలః భారద్వాజస్త్రిణేత్రో వసుమతితనయో లోహితాఙ్ఘ్రిభాఙ్గః మేషవ్యాఘ్రధ్వజోఽర్కద్యుతిసదృశమహాకుణ్డలాశ్లిష్టకర్ణః పాయాద్భాస్వత్కిరీటాఙ్గదవలయలసద్విద్రుమాలఙ్కృతో నః ౧౦

ధర్మస్త్వం వృషరూపేణ జగదానన్దకారక అష్టమూర్తేరధిష్ఠాన అతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ౧౧ ధారణీగర్భసమ్భూతం విద్యుత్కాఞ్చనసన్నిభమ్ కుమారం శక్తిహస్తం చ లోహితాఙ్గం నమామ్యహమ్ ౧౨

మహేశ్వరస్యాననస్వేదబిన్దోర్భూమౌ జాతం రక్తమాల్యామ్బరాఢ్యమ్ సుదీధితిం లోహితాఙ్గం కుమారమఙ్గారకం సదా శరణమహం ప్రపద్యే ౧౩

శుక్రం శుక్లతనుం శ్వేతవస్త్రాధ్యం దైత్యమన్త్రిణమ్ భార్గవం దణ్డవరదకమణ్డల్వక్షసూత్రిణమ్ ౧౪ కున్దపుష్పసమానాభం ముక్తాఫలసమప్రభమ్ స్థాపయామి మహాశాన్తం భృగుం దైత్యగురుం ప్రభుమ్ ౧౫

సూర్యస్య పూర్వదిగ్భాగే పఞ్చకోణాకారమణ్డలే ప్రాఙ్ముఖం భోజకటకదేశజం భార్గవగోత్రజం శౌనకార్షం తిష్యనక్షత్రజం త్రిష్టుప్ఛన్దసం హాటకాగ్నికం శ్వేతమక్షసూత్రదణ్డకమణ్డలువరదచతుర్భుజం శ్వేతామ్బరగన్ధమాల్యవజ్రరత్నాభరణభూషితం కిరీటినం శ్వేతచ్ఛత్రధ్వజపతాకినం శ్వేతాశ్వవాహనం భూసమ్భవశ్వేతదశాశ్వం శ్వేతం రథమారుహ్య దివ్యం మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహమణ్డలే ప్రవిష్టం అధిదేవతేన్ద్రాణీ ప్రత్యధి దేవతేన్ద్రమ్ ౧౬

వన్దే విరాజితసితాంశుకగన్ధమాల్యం అచ్ఛాశ్వగం తనువిరాజితవజ్రరత్నమ్ దోర్భిస్సదణ్డవరకుణ్డికమక్షసూత్రం బిభ్రాణమాసురగురుం భృగుపుత్రమీడ్యమ్ ౧౭ విష్ణుస్త్వమశ్వరూపేణ యస్మాదమృతసమ్భవః విష్ణోరర్కస్య వాహః స్యాదతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ వే ౧౮

హిమకున్దతుషారాభం దైత్యానాం పరమం గురుమ్ సర్వశస్త్రప్రదాతారం భార్గవం ప్రణమామ్యహమ్ ౧౯

వర్షప్లవం చిన్తితార్థానుకూలం నయప్రధానం వినయోపపన్నమ్ తం భార్గవం యోగవిశుద్ధసత్త్వం శుక్రం సదా శరణమహం ప్రపద్యే ౨౦

శ్వేతవస్త్రధరం శ్వేతదశాశ్వరథవాహనమ్ ద్విభుజం సాభయగదమాత్రేయం సామృతం విధుమ్ ౨౧

శాన్తం నక్షత్రనాథం చ రోహిణీవల్లభం ప్రభుమ్ కున్దపుష్పోజ్జ్వలాకారం స్థాపయామి నిశాకరమ్ ౨౨ సూర్యస్యాగ్నేయదిగ్భాగే చతురస్రాకారమణ్డలే ప్రస్యఙ్ముఖ యమునాదేశజమాత్రేయగోత్రజమాత్రేయార్షం కృత్తికానక్షత్రజం గాయత్రీఛన్దసం పిఙ్గలాగ్నికం అభయగదాధరం ద్విభుజం శ్వేతామ్బరగన్ధమాల్యముక్తాభరణభూషితం కిరీటినం శ్వేతచ్ఛత్రధ్వజపతావినం వారిసమ్భూతదశాశ్వం త్రిచక్రం శ్వేతరథమారుహ్య దివ్యం మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహ మణ్డలే ప్రవిష్టమధిదేవతాపం ప్రత్యధిదేవతాగౌరీమ్ ౨౩ శ్వేతామ్బరస్రగనులేపనమత్రినేత్రజాతం దశాశ్వరథవాహనమోషధీశమ్ దోర్భ్యాం ధృతాభయగదం భపతిం సుధాంశుం శ్రీమత్సుమౌక్తికధరం ప్రణమాభి చన్ద్రమ్ ౨౪

పుణ్యస్త్వం శఙ్ఖ పుణ్యానాం మఙ్గలానాం చ మఙ్గలమ్ విష్ణునా విధృతో నిత్యమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ౨౫

దధిశఙ్ఖతుషారాభం క్షీరోదార్ణవసమ్భవమ్ నమామి శశినం భక్త్యా శమ్భోర్మకుటభూషణమ్ ౨౬

యః కాలహేతోః క్షయవృద్ధిమేతి యం దేవతాః పితరో వా పిబన్తి తం వై వరేణ్యం బ్రహ్మేన్ద్రవన్ద్యం సోమం సదా శరణమహం ప్రపద్యే ౨౭

పీతస్రగ్గన్ధవస్త్రాఢ్యం స్వర్ణాభం చ చతుర్భుజమ్ శక్తిచర్మాసిగదినమాత్రేయం సింహగం బుధమ్ ౨౮

చామ్పేయపుష్పసఙ్కాశం విశుద్ధకనకప్రభమ్ స్థాపయామి మహాసౌమ్యం బుధం సోమాత్మజం ప్రభుమ్ ౨౯ సూర్యస్యేశానదిగ్భాగే బాణాకారమణ్డలే ప్రాఙ్ముఖం మగధదేశజమాత్రేయగోత్రజం భారద్వాజార్షాం శ్రవిష్ఠానక్షత్రజం త్రిష్టుప్ఛన్దసం జాఠరాగ్నికం శక్తిఖఙ్గచర్మగదాధరం చతుర్భుజం పీతామ్బరగన్ధమాల్యమరకతరత్నాభరణభూషితం కిరీటినం పీతచ్ఛత్రధ్వజపతాకినం పీతసింహవాహనం వాయ్వగ్నిజపీతాష్టాదవం పీతం రథమారుహ్య దివ్యం మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహమణ్డలే ప్రవిష్టం అధిదేవతావిష్ణు ప్రత్యధిదేవతావిష్ణుమ్ ३०

వన్దే బుధం మరకతోజ్జ్వలదేహకాన్తిం పీతామ్బరస్రగనులేపనభూషితాఙ్గమ్ శక్తిం చ దోర్భిరసిచర్మగదా దధానం సింహధ్వజం శశిసుతం బుధమత్రివంశమ్ ३౧ హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమ బీజం విభావసోః అనన్తపుణ్యఫలదమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ३౨

ప్రియఙ్గుగులికాభాసం రూపేణాప్రతిభం బుధమ్ సౌమ్యం సౌమ్యగుణోపేతం నమాసి శశినస్సుతమ్ ३३ విశుద్ధబుద్ధిం శ్రుతికాలబోధం సద్వ్యాహరం సోమవంశప్రదీపమ్ సుదీధితిం ఛాన్దసం విశ్వరూపం బుధం సదా శరణమహం ప్రపద్యే ३४

ఆఙ్గీరసం దేవగురుం పీతస్రగ్గన్ధవాససమ్ దణ్డినం వరదం పీతం సాక్షసూత్రకమణ్డలుమ్ ३౫

కున్దపుష్పసమానాభం తప్తకాఞ్చనసన్నిభమ్ స్థాపయామి మహాభక్త్యా ప్రసన్నవదనం గురుమ్ ३౬

సూర్యస్యోత్తరదిగ్భాగే దీర్ఘచతురశ్రమణ్డలే ఉదఙ్ముఖం సిన్ధుదేశజమాఙ్గీరసగోత్రజం వసిష్ఠార్షముత్తరాఫల్గునీనక్షత్రజం త్రిష్టుప్ఛన్దసం శిఖ్యగ్నికం పీతమక్షసూత్రదణ్డకమణ్డలువరదచతుర్భుజం పీతామ్బరగన్ధమాల్యపుష్యరాగరత్నాభరణభూషితం కిరీటినం పీతచ్ఛత్రధ్వజపతాకినం విశ్వరూపాఖ్యపాణ్డురాష్టాశ్వం కాఞ్చనం రథమారుహ్య దివ్యం మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహమణ్డలే ప్రవిష్టం అధిదేవతేన్ద్రం ప్రత్యధిదేవతా బ్రహ్మాణమ్ ३౭ పీతామ్బరం తనులసద్ధృతపుష్యరాగం కేయూరహారమణికుణ్డలమణ్డితాఙ్గం దణ్డం వరాక్షగుణకుణ్డియుతం దధానం ఆఙ్గీరసం సురగురుం హయగం నమామి ३౮ పీతవస్త్రయుగం యస్మాద్వాసుదేవస్య వల్లభమ్ ప్రదానాదస్య మే విష్ణుః ప్రీతో భవతు సర్వదా ३౯

దేవతానామృషీణాం చ గురుం కాఞ్చనసన్నిభమ్ సువన్ద్యం త్రిషు లోకేషు ప్రణమామి బృహస్పతిమ్ ౪౦

బుద్ధ్యా సమో యస్య న కశ్చిదన్యో మతిం దేవా ఉపజీవన్తి యస్య ప్రజాపతేరాత్మజం ధర్మనిత్యం బృహస్పతిం సదా శరణమహం ప్రపద్యే ౪౧ ఇన్ద్రనీలనిభం మన్దం కాశ్యపిం చిత్రభూషణమ్ చాపబాణధరం చర్మశూలినం గృధ్రవాహనమ్ ౪౨

ఇన్ద్రనీలసమానాభం నీలోత్పలసమప్రభమ్ స్థాపయామి మహారౌద్రం సూర్యపుత్రం శనైశ్చరమ్ ౪౩

సూర్యస్య పశ్చిమదిగ్భాగే ధనురాకారమణ్డలే ఉదఙ్ముఖం కాశ్యపగోత్రజం భృగ్వార్షేయం రేవతీనక్షత్రజం సౌరాష్ట్రదేశజం గాయత్రీఛన్దసం మహాతేజోగ్నికం నీలం చర్మబాణధనుశ్శూలచతుర్భుజం నీలామ్బరగన్ధమాల్యనీలరత్నాభరణభూషితం కిరీటినం నీలచ్ఛత్రధ్వజపతాకినం నీలగృధ్రవాహనమాకాశజజమ్బూలాష్టాశ్వం నీలం రథమారుహ్య దివ్యం మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహమణ్డలే ప్రవిష్టం అధిదేవతాప్రజాపతిం ప్రత్యధిదేవతాయమమ్ ౪౪

దోర్భిర్ధనుర్ద్విశిఖచర్మధరం త్రిశూలం భాస్వత్కిరీటమకుటోజ్జ్వలితేన్ద్రనీలమ్ నీలాతపత్రకుసుమాంశుకగన్ధభూషం గృధ్రస్థితం రవిసుతం ప్రణతోఽస్మి మన్దమ్ ౪౫

గవామఙ్గేషు తిష్ఠన్తి భువనాని చతుర్దశ యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మే స్యాదతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ౪౬

నీలాఞ్జనచయాకారం రవిసూను నపుంసకమ్ ఛాయాగర్భసముద్భూతం వన్దే భక్త్యా శనైశ్చరమ్ ౪౭ శనైశ్చరః ప్రజాపతిం యోఽధి యస్య శనైర్భోగో గమనం చేష్టితం చ సూర్యాన్భజం క్రోధనసుప్రసన్నం శనైశ్చరం సదా శరణమహం ప్రపద్యే ౪౮

సైంహికేయం కరాలాస్యం కౌణ్డినేయం తమోమయమ్ ఖడ్గచర్మధరం భీమం నీలసింహాసనే స్థితమ్ ౪౯

నీలాఞ్జనసమానాభం నీలమేఘసమద్యుతిమ్ స్థాపయామి మహావక్త్రం రాహుం చన్ద్రార్కవైరిణమ్ ౫౦

సూర్యస్య నైరృత్యదిగ్భాగే శూర్పాకారమణ్డలే దక్షిణాభిముఖం బర్బరదేశజం పైఠీనసిగోత్రజమఙ్గీరసాషమశ్విసీనక్షత్రజం గాయత్రీఛన్దసం హుతాశనాగ్నికం కృష్ణం ఖడ్గచర్మధరం ద్విభుజం కృష్ణామ్బరగన్ధమాల్యాగోమేదరత్నాభరణభూషితం కిరీటినం కృష్ణచ్ఛత్రధ్వజపతాకినం కరాలవదనమురగాలఙ్కారం కృష్ణసింహాసనే స్థితమష్టాశ్వం రథమారుహ్య దివ్యం మేరుమప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహమణ్డలే ప్రవిష్టం అధిదేవతాసర్పం ప్రత్యాదిదేవతానిరృతిమ్ ౫౧

రాహుం కరాగ్రపరిమణ్డితచర్మఖడ్గం భీమం తమోమయతనుం తమమిన్ద్వినారిమ్ కౌణ్డిన్యసూనుమసితాంశుకగన్ధభూషం గోమేదభూషితతనుం హరిగం నమామి ॥౨

యస్మాత్త్వం ఛాగ యజ్ఞానామఙ్గత్వేన వ్యవస్థితః యానం విభావసోనిత్యమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే ॥౩

అర్ధకాయం మహావీర్యం చన్ద్రాదిత్యవిమర్దనమ్ సింహకాగర్భసమ్భూతం తం రాహుం ప్రణమామ్యహమ్ ॥౪

యో విష్ణునైవామృతం పీయమానం ఛిత్వా శిరో గ్రహభావే నియుక్తః యోఽభ్యర్కచన్ద్రౌ గ్రసతి పర్వకాలే రాహుం సదా శరణమహం ప్రపద్యే ॥౫

ధూమ్రాన్ ద్విబాహుగదినో వికృతాస్యాన్ శతాత్మకాన్ గృధ్రాసనగతాన్ కేతూన్ వరదాన్ బ్రహ్మణస్సుతాన్ ॥౬

నీలమేఘసమానాభం చిత్రవర్ణం మహాబలమ్ స్థాపయామి మహారౌద్రం కేతుం సర్వఫలప్రదమ్ ॥౭

సూర్యస్య వాయవ్యదిగ్భాగే ధ్వజాకారమణ్డలే దక్షిణాభిముఖమన్తర్వేదిదేశజం జైమినీసూత్రజం రౌద్రాగ్నికం ధూమ్రం వరదగదాధరం ద్విభుజం చిత్రామ్బరగన్ధమాల్యవైడూర్యరత్నాభరణభూషితం కిరీటినం ధూమ్రచ్ఛత్రధ్వజపతాకినం చిత్రగృధ్రవాహనం ధూమారుణాష్టాశ్వం ధూమ్రం రథమారుహ్య దివ్యం మేరుమప్రదక్షిణీకుర్వాణం గ్రహమణ్డలే ప్రవిష్టం అధిదేవతాబ్రహ్మాణం ప్రత్యధిదేవతాచిత్రగుప్తమ్ ॥౮

గృధ్రస్థితాన్ జలజయోనిసమానవక్త్రాన్ ధూమ్రాన్ వరాభయకరాన్ సుభుజాన్ కుమారాన్ వైదూయభూషితతనూన్ వరజైమినీయాన్ కేతూన్ భయానకముఖాన్ ద్విభుజాన్నమామి ॥౯

మహాసత్త్వ మహాకాయ క్షీరోదార్ణవసమ్భవ సర్వసఙ్గ్రామవిజయ జయం గజ కురుష్వ మే ౬౦

కరాలధూమ్రసఙ్కాశాన్ తారకాగ్రహమస్తకాన్ రుద్రాన్ రౌద్రాత్మకాన్ ఘోరాన్ తాన్ కేతూన్ ప్రణమామ్యహమ్ ౬౧

యే బ్రహ్మపుత్రా బ్రహ్మసమానవక్త్రాః బ్రహ్మోద్భవాః బ్రహ్మసమాః కుమారాః బ్రహ్మోత్తమా వరదా జైమినీయ్యాః కేతూన్ సదా శరణమహం ప్రపద్యే ౬౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే సప్తదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథాతో గృహకర్మణాం గృహవృద్ధిమిచ్ఛన్ మాసి మాసి ఋతావృతౌ సంవత్సరే సంవత్సరే వాపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే గృహశాన్తిమారభేత ౧

అపామార్గపలాశసర్షపోదుమ్బరసదాభద్రామృతతృణమిశ్రన్థవల్ల్యా బధ్వా గృహం సమ్మార్ష్టి మా నో మహాన్తం మా నస్తోకే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౨ పఞ్చగవ్యైర్దర్భముష్టినా చ సమ్ప్రోక్షతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౩

కృణుష్వ పాజః ఇత్యేతేనానువాకేన సిద్ధార్థాన్ సమ్ప్రకీర్య వాస్తుమధ్యేఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పతే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౪ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి వాస్తోష్పతే ధ్రువా స్థూణాం ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౫

సావిత్ర్యా సహస్రం జుహుయాత్ ౬

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౭ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యృద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వైవం ప్రయుఞ్జానో మహాన్తం పోషం పుష్యతి వహవః పుత్రా భవన్తి న చ బాలాః ప్రమీయన్తే న ప్రహవ్యాధయో గృహ్ణన్తి న దంష్ట్రిణో ధాతయేయుర్న తస్కరసర్పరాక్షసపిశాచా బాధన్తే ౮

యది గావః ప్రత ప్యేరన్ గవాం మధ్యే ఆహుతిసహస్రం జుహుయాత్ గవాం శాన్తిరిత్యాచక్షతే ౯

ద్విపదాం చతుష్పదాం చైతదేవ వ్యాఖ్యాతం వానో దక్షిణే తి హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

అథాతోఽశ్వశాన్తిం వ్యాఖ్యాస్యామః అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి తదశ్వినావశ్వయుజోపయాతామ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య యౌ దేవానాం భిషజౌ ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౧

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి అశ్విభ్యాం స్వాహాఽశ్వయుగ్భ్యాం స్వాహా శ్రోత్రాయ స్వాహా శ్రుత్యై స్వాహా ఇతి ౨

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ३ అథాగ్రేణాగ్నిం అశ్వత్థపర్ణేషు హుతశేష నిదధాతి యో అశ్వత్థశ్శమీగర్భ ఆరురోహ త్వే సచా । తం తే హరామి బ్రహ్మణా యజ్ఞియైః కేతుభిస్సహ ఇతి ४ స్థాలీసఙ్క్షాలనమాజ్యశేషముదకశేషం చ పాత్ర్యాం సమానీయాశ్వత్థశాఖయా ప్రోక్షన్ త్రిః ప్రదక్షిణమశ్వాన్ పర్యేతే యో వా అశ్వస్య మేధ్యస్య లోమనీ వేద ఇత్యేతేనానువాకేనే తే హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ५

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే వింశోఽధ్యాయః

అథాతో గజశాన్తిం వ్యాఖ్యాస్యామః శుక్లపక్షేఽష్టమ్యామేకాదశ్యాం చతుర్దశ్యాం శ్రోణాయాం వా బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యృద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా పురస్తాత్తిలతణ్డులాన్నిరుప్య సావిత్ర్యా అప అనీయ సావిత్ర్యా పూర్ణకుమ్భే నవేన వాససా వేష్టయిత్వా ఫలేనాపి ధాయ పశ్చాదుక్తం చరుం నిధాయ పఞ్చదూర్వాస్తమ్బే ప్రతిష్ఠాపయతి १

అథ దర్భమాలాభిర్గజశాలామలఙ్కృత్య హస్తీ హుతస్య గన్ధమాజిఘ్రతి २

ఆశ్వత్థం మేక్షణమిధ్మాబర్హిః కరోతి ३

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా ఘృతేనాథ పక్వం గజసూక్తేన జుహుయాత్ ఆ తూ న ఇన్ద్ర క్షుమన్తమ్ ఇతి ४ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి నమస్తే రుద్ర మన్యవే ఇత్యేతైః పఞ్చభిరష్టసహస్రం జుహుయాత్ ५

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ६

అగ్రేణాగ్నిం దూర్వాస్తమ్బేషు హుతశేషం నిదధాతి భూతేభ్యస్స్వాహా ఇతి ७ అథ స్థాలీపాకశేషం పఞ్చదూర్వాస్తమ్బం చాయుష్యసూక్తేన ప్రాశయిత్వా ప్రణీతాజలేన ప్రోక్షతి ఆపో హిష్ఠా ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా స్వస్థానం నాగజాతిం నయతి హస్తీ దీర్ఘాయుర్భవతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ८

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే వింశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ఏకవింశోఽధ్యాయః

యమయజ్ఞః స్వయం ప్రోక్తః ప్రవక్ష్యే విధిముత్తమమ్ మాసి మాసి తు కర్తవ్యో హ్యన్తకాయ బలిస్తథా ౧

మేధాకామోఽర్థకామో వా పుత్రకామస్తు వై ద్విజః యామ్యేఽహని సనక్షత్రే సర్వాన్ కామాత్ సమశ్నుతే ౨

సంవత్సరస్య కార్త్తిక్యాం బలిం కుర్వీత యత్నతః అకుర్వన్నహ్ని కార్త్తిక్యాం నరకే తు నిమజ్జతి ౩ తస్మాత్కుర్వీత కార్త్తిక్యాం సర్వకామస్తు వై ద్విజః తిలప్రస్థస్య కర్తవ్యం గుడమిశ్రం తథా హవిః ఏకేన న తు కర్తవ్యః కర్తవ్యో బహుభిస్సహ ౪

హవిరుద్వాస్యాభిమృశ్య హవిరాదాయ గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్యానిర్ణవదేశే నదీతీరే సమే వాన్యస్మిన్ శుచౌ దేశే దిక్షు సృక్తిం వేదిం కరోతి మృణ్మయీం సికతాభిర్వా ౫

తిస్ర ఉత్తరవేద్యా దిశాసృక్తయో భవన్తి ౬

దక్షిణేన కరకూపం ఖాత్వోత్తరేణాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య దర్భైరుత్తరవేదిం చ ప్రచ్ఛాదయతి । ప్రాగగ్రైస్తథైవ విష్టరం నిధాయ ప్రస్తరం నిధాయ ప్రస్తరే చ ఆయాతు దేవస్సుమనాభిరూతిభిర్యమో హ వేహ ప్రయతాభిరక్తా । ఆసీదతాం సుప్రయతే హ బర్హిష్యూర్జాయ జాత్యై మమ శత్రుహత్యై ఇతి యమమావాహ్య యమే ఇవ యతమానే యదైతం ప్రవా భరన్ ఇతి చ ఇమం యమ ప్రస్తరమా హి సీద ఇతి తిసృభిః ప్రస్తరమభిమన్త్ర్య పవిత్రపాణిరర్ఘ్యపాద్యాచమనీయస్నానీయం చ ప్రదాయ వారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిరితి మార్జయిత్వా సర్వసురభిగన్ధమాల్యం చ ప్రదాయ యథోపలబ్ధం దదాతి ౭

కృష్ణాః ప్రతిసరాః కృష్ణసూత్రం వా ౮

మధ్యమేన పలాశపర్ణేనాజ్యేనాగ్నిమన్వారభ్దే జుహుయాత్ యమాయ స్వాహా । అన్తకాయ స్వాహా । ధర్మాయ స్వాహా । అనన్తాయ స్వాహా । వైవస్వతాయ స్వాహా । మృత్యవే స్వాహా । విష్ణవే స్వాహా ఇతి ౯ వ్యాహృతీభిర్హుత్వా ప్రాగగ్రాణ్యర్కపర్ణాన్యౌదుమ్బరపర్ణాని వా నిధాయ తేషు మధ్యమస్యాముత్తరవేద్యాం హవిర్నివేదయతే యమాయ సోమం సునుత ఇతి తిసృభిః ౧౦

దక్షిణస్యాముత్తరవేద్యాం శ్వభ్యాం హవిర్నివేదయతే యౌ తే శ్వానౌ యమ రక్షితారౌ చతురక్షౌ పథిరక్షీ నృచక్షసా । తాభ్యామేనం పరిదేహి రాజన్ స్వస్తి చాస్మా అనమీవం చ ధేహ్యామ్ ఇతి ౧౧ ఉత్తరస్యాముత్తరవేద్యాం యమదూతాభ్యాం హవిర్నివేదయతే ఉరుణసావసుతృపా ఉలుమ్బలౌ యమస్య దూతౌ చరతో జనాం అను । తావస్మభ్యం దృశయే సూర్యాయ పునర్దత్తామసుమద్యేహ భద్రమోమ్ ఇతి ౧౨

యోఽస్య కౌష్ఠ్య ఇతి తిసృభిర్యమగాథాభిః ప్రదక్షిణం పరీగాయతే ౧౩

దక్షిణేన కరకూపం గత్వా ప్రాచీనావీతం కృత్వా సవ్య జాన్వాచ్య ఇషమిషం స్వధా పితృభ్యః ఇతి త్రీనుదకాఞ్జలీన్ నినయతి ౧౪

ఆయమ్య ప్రాణాన్ సప్తభిర్వ్యాహృతీభిస్సప్త పదాని ప్రాఞ్చో గచ్ఛన్తి త్రయోఽభి స్వర్గం లోకాః ఇతి సప్త లోకాః అవరుద్ధా భవన్తీతి విజ్ఞాయతే ౧౫

దధిక్రావ్ణ్ణో అకారిషమ్ ఇతి పునః ప్రాణానాప్యాయ్యాథైనం ప్రత్యేత్య నమోనమస్కరకూపేభ్యో నమోనమస్కరకూపేభ్యః ఇతి కరకూపముపస్థాయ యస్మై కామాయ యమభివాదయన్తే యమో దాధార ఇతి తిసృతిః సర్వా తా యమ ఆహితా ఇతి నాకే సుపర్ణమ్ ఇతి ప్రవాహయన్తే ౧౬

హవిరుత్తరతః పఞ్చభిర్వ్యాహృతిభిస్స్వయమవభృథం గచ్ఛతి ఉరుం హి రాజా ఇత్యేతేనానువాకేన ౧౭

ప్రవక్తాఽవభృథే కలేకలుషముక్తా అరోగశరీరా భవన్తి ఇతి విజ్ఞాయతే ౧౮

యమేన దత్తం త్రిత ఏనమ్ ఇతి చతసృభిరాదిత్యముపతిష్ఠతే ౧౯

ఉద్వయం తమసస్పరి ఇతి ప్రతిసరమాబధ్నన్తి ౨౦

సర్వసురభిగన్ధమాల్యం చ గృహీత్వా హవిషా సర్వప్రాయశ్చిత్తం చ హుత్వాఽప్సు నిమజ్జన్తస్తత్ర హవిశ్శేషాన్ భక్షయన్తే భక్షోఽస్యమృతభక్షః । తస్య తే మృత్యుపీతస్య మృతవతః స్వగాకృతస్య మధుమత ఉపహూతస్యోపహూతో భక్షయామి ఇతి ౨౧

శేషం నినయతి పుత్రాయ ప్రియాయ ప్రియవాదినే పుత్రభార్యాయై పుత్రస్య భవతి ౨౨

యమో యష్టారమితః ప్రయాతమజ్కే సమాధాయ పితేవ పుత్రమ్ । సుహృచ్ఛ గచ్ఛేత న చాస్య భిన్నం పన్థానమస్యైవ సహైవ గచ్ఛేత్ ౨౩

ఇతి హ స్మాహ బోధాయనః ౨౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే ద్వావింశోఽధ్యాయః

సర్వపాపహరం చైవ సర్వవ్యాధివినాశనమ్ తృణగర్భం ప్రవక్ష్యామి విద్ధి ధర్మ్యం సనాతనమ్ ౧

సఙ్క్రమేషు చ సర్వేషు గ్రహణే చన్ద్రసూర్యయోః పర్వణోరుభయోశ్చైవ జన్మని శ్రవణే తథా ౨

సరోగాభిభవే చైవ వ్యతీపాతే తథైవ చ గోమయేనోపలిప్తే తు శుచౌ దేశే సమారభేత్ ౩

చతుర్ణామపి వర్ణానాం సంస్కారశ్చ తథా భవేత్ గృహీత్వా బ్రాహ్మణాన్ శుద్ధాన్ చతురో వేదపారగాన్ ౪

ఆచార్యం చ ద్విజశ్రేష్ఠం సర్వశాస్త్రవిశారదమ్ ప్రాగాదిషు ప్రతిష్ఠాప్య తాన్ విప్రాన్ దిక్షు మధ్యతః ౫ వ్రీహిభిస్స్థణ్డిలే శుద్ధైశ్చతురశ్రం తు కార్యేత్ తన్మధ్యే లేఖయేత్పద్మం స్వర్ణపద్మం తతః క్షిపేత్ ౬

తస్యోపరి సమాసీనం వస్త్రే వస్త్రేణ సంవృతమ్ ఆశిషో వాచయిత్వా తు గురువిప్రైస్సమన్వితః ౭

ప్రచ్ఛాద్య తు తృణైశ్శుద్ధైర్దూర్వాభిశ్చ విశేషతః విష్ణోర్నామసహస్రం వా శైవం వాపి తథా జపేత్ ౮

గాయత్రీమథ వా శైవం వైష్ణవం మా జపేద్గురుః జపేయుః పరితో విప్రాస్తథా మన్త్రాంశ్చ వైష్ణవాన్ ౯

తతస్తృణం సముత్థాప్య మధుపర్కం క్రమేణ తు ప్రోక్షయేత్పావమానీభిర్ఘృతపాత్రం నిరీక్షయేత్ ౧౦

గురోశ్చ దక్షిణాం దద్యాత్ బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ శక్తితః వస్త్రే చ గురవే దద్యాద్ధిరణ్యం చ విశేషతః ౧౧

ఘృతపాత్రం చ తస్యైవ నమస్కుర్యాచ్చ తం గురుమ్ దత్త్వైవ విధినా తేభ్యో దక్షిణాం చ విశేషతః ౧౨

విష్ణులోకమవాప్నోతి శివలోకమథాపి వా సర్వరోగవినిర్ముక్తః సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్ ౧౩

గోసూక్తేన తృణం దద్యాత్ గవామేవ విశేషతః యశ్శృణోతి పఠేద్వాపి స యాతి పరమాం గతిమ్ ౧౪

యో దేవస్య ప్రియో విద్వాన్ దేవస్య పదమాప్నుయాత్ దేవస్య పదమాప్నుయాదిత్యాహ భగవాన్బోధాయనః ౧౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే ద్వావింశోఽధ్యాయః

అథ ప్రథమప్రశ్నే త్రయోవింశోఽధ్యాయః

అథాతో రాజాభిషేకం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

పూర్వపక్షస్య పఞ్చమ్యాం త్రయోదశ్యాం తిష్యే శ్రోణాయాం వా యాని చాన్యాని శుభాని నక్షత్రాణి తేషు పూర్వేద్యురేవ యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ ౨

ఆశిషో వాచయిత్వా యోనిగోత్రశ్రుతవృత్తసమ్పన్నం బ్రాహ్మణం పురోహితం వృణీత ఆకూత్యై త్వా కామాయ త్వా ఇతి ౩

పురోహితో జపతి ఆకూతిమస్యావసే । కామమస్య సమృద్ధ్యై । ఇన్ద్రస్య యుఞ్జతే ధియః ఇతి ౪

స్వయం జపతి ఆకూతిం దేవీం మనసః పురోదధే యజ్ఞస్య మాతాం సుహవా మే అస్తు । యదిచ్ఛామి మనసా సకామో విదేయమేనద్ధృదయే నివిష్టమ్ ఇతి ౫

అథాస్తమిత ఆదిత్యే పద్మాకృతిం మణ్డల కృత్వోపకల్పయతే వ్రీహిభిర్యవైస్తిలమాషైః పఞ్చగవ్యైస్సాముద్రాశ్చాపో నద్యాశ్చౌదుమ్బరం భద్రాసనం వ్యాఘ్రచర్మ హేమకలశైర్గోశృఙ్గైశ్చ సమ్భృత్య సహ సాదయతి యత్సహ సర్వాణి మానుషాణి ఇత్యేతస్మాత్ బ్రాహ్మణాత్ ౬

ఉత్తరపూర్వే దేశేఽగారస్య పాకయజ్ఞవిధానేన వ్రీహిభిర్యవైస్తిలమాషైర్వ్యాంహృతిభిర్మహావ్యాహృతిభిస్సావిత్ర్యా చ త్రియమ్బకేనాష్టసహస్రం జుహోతి ౭

అథ దక్షిణార్ధే శ్రీసుక్తవిధానేన శ్రీదేవీమారాధ్య మకుటం ప్రక్షాలయతి ౮

గాయత్ర్యా గృహ్య గోసూత్రం గన్ధద్వారేతి గోమయమ్ । ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రావ్ణేతి వై దధి । శుక్రమసీత్యాజ్యం దేవస్య త్వేతి కుశోదకమ్ । ఇతి ౯

మకుటం ప్రక్షాల్య ప్రతిసరం బధ్నాతి ప్రతత్తే అద్య శిపివిష్ట ఇతి ౧౦

రాజానం రాజవాహనం చాగ్రేఽభిషిఞ్చేత్ ౧౧

అథైతాం రాత్రిముపవిశేత్ సంవిశేద్వా ౧౨

అథోదిత ఆదిత్యే భద్రాసనం నిధాయ తత్మిన్ వ్యాఘ్రచర్మాస్తీర్యం తస్మిన్ ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య హేమకలశానాదాయ ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిర్గృహ్ణాతి ౧౩

అవ తే హేడః ఉదుత్తమమ్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ ఆపో భద్రాః ఆదిత్పశ్యామి ఇతి చాభిషిచ్య అబ్లిఙ్గాభిర్వారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిరన్యైశ్చ పవిత్రమన్త్రైరథ శృఙ్గోదకైశ్చాభిషిఞ్చతి ౧౪

అపాం యో ద్రవణే రసస్తమహమస్మా ఆముష్యాయణాయ తేజసే శ్రియై యశసే బ్రహ్మవర్చసాయాన్నాద్యాయాభిషిఞ్చామి ఇతి సమ్మృష్టే సముత్క్రోశన్తీతి సమానమాముఖస్య విమార్జనాత్ ౧౫ ఏతస్మిన్ కాలే రాజవాహనం చాభిషిఞ్చేత్ ౧౬

స్నాపయిత్వా బ్రాహ్మణేభ్యో నిష్కసహస్రం దాసీశతం దదాతి ౧౭ స్వస్త్యయనం వాచయిత్వా మకుటం వా పట్టం వా కరోతి అగ్నే యశస్విన్ యశసేమమర్పయ ఇతి ౧౮

అథ దున్దుభిశబ్దం కరోతి దున్దుభీన్ సమాఘ్నన్తి ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧౯

ప్రదక్షిణీకృత్య స్వరాష్ట్రమనుపాలయతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౨౦

ఇతి బోధాయనగృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే త్రయోవింశోఽధ్యాయః

ప్రథమప్రశ్నే చతుర్వింశోఽధ్యాయః

అథాతశ్శతాభిషేకం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

శతసంవత్సరం జీవతస్సహస్రచన్ద్రదర్శినో వోదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వాఽగ్రేణాగ్నిం వ్రీహిభిర్యవైర్వా మిశ్రితం సువర్ణం సంప్రతానుగుణం చతురశ్రం స్థణ్డిలం కరోతి ౨

తత్ర సువర్ణరజతతామ్రమృణ్మయైర్వా కలశైస్తన్తునా పరివృత్తైః ప్రక్షాల్య మధ్యే ప్రధానకలశం నిధాయ గన్ధపుష్పధూపదీపైః ఫలై రత్నైరవకీర్యేన్ద్రాదిక్రమేణ దక్షిణాపరోత్తరాన్ కలశాన్ స్థాపయిత్వా తిరః పవిత్రం నిధాయ శుద్ధోదకేన పూరయిత్వా మధ్యే ప్రధానకలశే నవరత్నైరవకీర్యాహతేన వాససా ప్రతిచ్ఛాద్య గన్ధపుష్పధూపదీపైరలఙ్కృత్య మధ్యే ప్రధానకలశే బ్రహ్మాణమావాహయత్యేన్ద్రాదిక్రమేణ ప్రజాపతిం పరమేష్ఠినం చతుర్ముఖం హిరణ్యగర్భమావాహయామి ఇత్యావాహ్య పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా దైవతమర్చయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వాఽథైనాన్ గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇతి । అన్నేన అముష్మై స్వాహాఽముష్మై స్వాహా ఇతి 3

అథ పక్వాజ్జుహోతి ఆయుష్టే విశ్వతో దధత్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య ఆయుర్దా అగ్నే ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౪

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి బ్రహ్మసూక్తేన బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి షడ్భిః అగ్నిరాయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైస్స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫ అథాగ్రేణాగ్నిం దూర్వాస్తమ్బేషు హుతశేషం నిదధాతి ఆయుష్టే ఆయుర్దాం అగ్నే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౬

అథైనమద్భిరభిషేకం కరోతి యాసు గన్ధా రసా వర్ణాః ఇతి చతసృభిః ప్రత్యృచం ప్రధానకలశేనాభిషిఞ్చతి ఐన్ద్రాదిక్రమేణ యాః ప్రాచీః ఇతి చతసృభిరనుచ్ఛన్దసమభిషేకం కరోతి । యా ఊర్ధ్వాః ఇతి ప్రధానకలశశేషేణాభిషిఞ్చతి ౭

అహతాని వాసాంసి పరిధాయాప ఆచమ్యాలఙ్కృత్య తత ఆదిత్యముదీక్షయతి ఉద్వయం తమసస్పరి ఉదు త్య చిత్రం తచ్చక్షుర్దేవహితమ్ య ఉదగాత్ ఇతి ౮ అథైతేనైవ యథేతమేత్త్యైరకాం సాధివాసామాస్తీర్య తస్యాం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య సువర్ణరజతతామ్రకాంస్యే వా పాత్రే హవిరాజ్యం హిరణ్యం నిధాయ నిమీల్యోన్మీల్యావేక్ష్య బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛతి ౯

అథ రథమారుహ్య గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య దున్దుభిశబ్దేన స్వస్తిసూక్తేన గృహం ప్రవిశ్య గురవే వరం దత్త్వా బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా దశ పూర్వాన్ దశాపరానాత్మానం చ ఏకవింశతిం పఙ్క్తిం చ పునాతి పుత్రపౌత్రైశ్చ షష్టిర్వర్షసహస్రాణి స్వర్గలోకమతీయ బ్రహ్మణస్సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ప్రథమప్రశ్నే చతుర్వింశోఽధ్యాయః

అథాతశ్శృతాభిషేకమ్ । అథాతో రాజాభిషేకమ్ । సర్వపాపహరం చైవ । యమయజ్ఞస్స్వయం ప్రోక్తః । అథాతో గజశాన్తిమ్ । అథాతోఽశ్వశాన్తిమ్ । అథాతో గృహకర్మణామ్ । అథ నవగ్రహపూజావిధిః । అథాతో గ్రహాతిథ్యబలిః । అథాతః ప్రతిసరబన్ధమ్ । అథ వై భవతి । అథ సంవత్సరేసంవత్సరే । సప్తమేఽష్టమే వా మాసి । అథ ప్రహుతే ప్రసిద్ధమ్ । అథాతః పుణ్యాహమ్ । అథాతః పుణ్యాహదేవతాః । అథ శుచౌ సమే దేశే । సర్వత్ర దర్వీహోమానామ్ । అథాతః పరిస్తరణవిధిమ్ । అథాతస్సికతాదోషమ్ । అథాతస్స్థణ్డిలవిధిమ్ । అథాతోఽపూర్వమ్ । ఉపనయనాదిరగ్నిః । అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానామ్ ౨౪

అథాతస్సప్తపాకయజ్ఞానామ్ । ఉపనయనాదిరగ్నిః । అథాతోఽపూర్వమ్ । అథాతస్స్థణ్డిలవిధిమ్ । అథాతస్సికతాదోషమ్ । అథాతః పరిస్తరణవిధిమ్ । సర్వత్ర దర్వీహోమానామ్ । అథ శుచౌ సమే దేశే । అథాతః పుణ్యాహదేవతాః । అథాతః పుణ్యాహమ్ । అథ ప్రహుతే ప్రసిద్ధమ్ । సప్తమేఽష్టమే వా మాసి । అథ సంవత్సరేసంవత్సరే । అథ వై భవతి । అథాతః ప్రతిసరబన్ధమ్ । అథాతో గ్రహాతిథ్యబలిః । అథ నవగ్రహపూజావిధిః । అథాతో గృహకర్మణామ్ । అథాతోఽశ్వశాన్తిమ్ । అథాతో గజశాన్తిమ్ । యమయజ్ఞస్స్వయం ప్రోక్తః । సర్వపాపహరం చైవ । అథాతో రాజాభిషేకమ్ । అథాతశ్శృతాభిషేకమ్ ౨౪

ఇతి బోధాయనగృహ్యశేషే ప్రథమః ప్రశ్నః సమాప్తః

అథ ద్వితీయప్రశ్నప్రారమ్భః

అథాతః పఞ్చమీశ్రాద్ధం వ్యాఖ్యాస్యామః శైశిరే మాస్యారభ్య శుక్లపక్షస్య పఞ్చమ్యాం కృష్ణపక్షస్య సప్తమ్యాం చ పుత్రకామీ సంవత్సరం దీక్షాం కృత్వా తస్మాత్పూర్వేద్యుస్సాయమౌపాసనహోమే హుతే ప్రాచీనావీతీ సఙ్కల్పయేత్ ప్రథమసంవత్సరం కర్తాఽస్మి ఇతి ౧

మనసా సఙ్కల్పే కృతే సాయమనశనః త్ర్యవరాన్ బ్రాహ్మణాన్ నిమన్త్రయతే ౨

పాదప్రక్షాలనం కృత్వా గన్ధాదిభిరలఙ్కృత్య పుత్రానిచ్ఛే వః పఞ్చమం శ్రాద్ధం భవితా తత్ర భవద్భిః ప్రసాదః కరణీయః ఇతి ౩

అపరేద్యురామన్త్ర్య పాదప్రక్షాలనం కృత్వా అద్య శ్రాద్ధం భవతి ఇతి ౪

మధ్యాహ్నే తృతీయమామన్త్రణమ్ ౫

అవటఖననాది మాసిశ్రాద్ధవత్ ౬

పితౄణాం శ్రాద్ధం మాతామహానాం చ శ్రాద్ధం కుర్యాదితి ౭

అథాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా మాసిశ్రాద్ధవద్ధోమం కృత్వా పృథక్పృథగ్ఘోమం చ కుర్యాత్ ౮
వస్త్రాభరణకుణ్డలాద్యైరలఙ్కృత్య ఋద్ధం భవతు ఇతి వాచయిత్వా తాన్ భోజయేత్ ౯

భోజనవేలాయాం దివాకీర్త్యపఠనం పుణ్యకథనం స్మృతిపఠనం చ ౧౦

ఖాచాన్తాన్ ప్రణమ్య భుక్తదక్షిణాం యథాశక్తి దత్వా పునస్సిద్ధం వాచయిత్వా తాన్ విసృజ్య ద్వారాన్తమనువ్రజ్య పిణ్డదానాని మాసిశ్రాద్ధవత్కృత్వా తతశ్శేషం దమ్పతీ అశ్నీయాతామ్ ౧౧

మధ్యమపిణ్డాం పత్నీం ప్రాశయతి ౧౨

పూర్వేద్యూ రాత్రావపరేద్యూ రాత్రౌ చ భోజనం మైథునాది న కుర్యాద్యే శ్రాద్ధభోజినశ్చ ౧౩
ఏవం కుర్వన్ పుత్రస్సగణోపేతో భవతి పుత్రో న శీర్యతే తస్మాత్పఞ్చమీశ్రాద్ధం కుర్యాత్ ౧౪

పుత్త్ర ఇతి నిర్వచనమ్ పుదితి నరకస్తస్మాత్త్రాయతే ఇతి పుత్త్రోఽపుత్త్రస్య గతిర్నాస్తీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ గర్భాధానం వ్యాఖ్యాస్యామః పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యృద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వాథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ప్రవేధసే కవయే మేధ్యాయ వచో వన్దారు వృషభాయ వృష్ణే । యతోఽభయమభయం తన్నో అస్త్వవ దేవాన్ యజే హేడ్యాన్ స్వాహా ఇతి ౧

స్విష్టకృతమవదాయ తమన్తఃపరిధి సాదయిత్వాథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి జ్యేష్ఠాయ స్వాహా శ్రేష్ఠాయ స్వాహా కనిష్ఠాయ స్వాహా కనిష్ఠిత్ర్యై స్వాహా ప్రతిష్ఠాయ స్వాహా ప్రతిష్ఠిత్ర్యై స్వాహా దమ్పత్ర్యై స్వాహా అయనే స్వాహా అయనపతయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా బ్రహ్మణే స్వాహా ఇతి ౨

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩

హవిష్యమన్నమభిమన్త్రయతే తత్సవితుర్వృణీమహే వయం దేవస్య భోజనమ్ శ్రేష్ఠం సర్వధాతమం తురం భగస్య ధీమహి ఇతి ౪

అపరేణాగ్నిముఖౌ జాయాపతీ ప్రాశ్నీయాతామ్ తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇతి ౫

ప్రాశ్యాథ ఆచమ్య జఠరమభిమృశతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౬

యం కామం కామయతే తం మనసా ధ్యాయేదితి గర్భాధానం వ్యాఖ్యాతమ్ ౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ మఙ్గలాని ఆవృతః స్త్రీభ్యః ప్రతీయేరన్నిన్వకాభిః ప్రసృతా వరైః ప్రతినన్దితా యాం కామయేత దుహితరం ప్రియా స్యాదితి । తాం నిష్ట్యాయాం దద్యాత్ । ప్రియైవ భవతి । నేవ తు పునరాగచ్ఛతి ఇతి బ్రాహ్మణావేక్షో విధిః ౧ ఇన్వకాశబ్దో మృగశీర్షే నిష్ట్యాశబ్దః స్వాతావితి ౨

సుప్తాం రుదతీం నిష్క్రాన్తాం వరణే పరివర్జయేత్ ౩

దత్తాం గుప్తాం ద్యోతామృషభాం వినతాం శరభాం వికటాం ముణ్డాం మణ్డూషికాం సాఙ్కారికాం రాతాం పాలీం మిత్రాం స్వనుజాం వర్షకారీం చ వర్జయేత్ ౪

నక్షత్రనామాః నదీనామాః వృక్షనామాః పర్వతనామాః ప్రేష్యనామాః పక్షినామాః పిశాచనామాశ్చ గర్హితాః సర్వాశ్చ రేఫలకారోపాన్తా వరణే పరివర్జయేత్ ౫

శక్తివిషయే ద్రవ్యాణి ప్రతిచ్ఛన్నాన్యుపనిధాయ బ్రూయురుపస్పృశేతి నానాబీజాని సంసృష్టాని వేద్యాః పాంసూన్ క్షేత్రాల్లోష్టం శకృచ్ఛ్మశానలోష్టమితి పూర్వేషాముపస్పర్శనే యథాలిఙ్గమృద్ధిరుత్తమం పరిచక్షతే ౬

బన్ధుశీలలక్షణసమ్పన్నామరోగాముపయచ్ఛేత ౭ బన్ధుశీలలక్షణసమ్పన్నః శ్రుతవానరోగ ఇతి వరసమ్పత్ ౮

యస్యాం మనశ్చక్షుషోః నిబన్ధస్తస్యామృద్ధిర్నేతరదాద్రియేతేత్యేకే ౯

అథ యద్యససమ్భవేప్సు స్యాత్తాం పరేషాం స్థూలాఢారికాజీవచూర్ణాని కారయిత్వా సుప్తాయాం సమ్బాధ ఉపవపేత్ అవజ్యామివ ధన్వనో హృదో మన్యుం తనోమి తే । ఇన్ద్రాపాస్య పలిగమన్యేభ్యః పురుషేభ్యోఽన్యత్ర మత్ ఇతి ౧౦ సిద్ధ్యర్థే బభ్రుమూత్రేణ ప్రక్షాలయతి ౧౧

అథ విజననకాలే క్షిప్రంసువనం శిరస్త ఉదకుమ్భం నిధాయ షత్తస్తూర్యన్తీమథాస్యా ఉదరమభిమృశతి యథైవ వాయుః పవతే యథా సముద్ర ఏజతి । ఏవం తే గర్భ ఏజతు సహ జరాయుణాఽపసర్పతు ఇతి ౧౨

అథ యది జరాయుర్న పతేద్ధర్భైరేవ జఠరం సమ్మార్ష్టి తిల దేఽవపద్యస్వ న మాంసమసి నో దలమ్ । స్థవిత్ర్యవపద్యస్య స్వపేస్యే ఇతి ౧౩

ప్రసిద్ధం జాతకర్మ ౧౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ ప్రజార్థిహోమః ౧

పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేఽమావాస్యాయాం విషువేఽయనే వా నదీతీరేఽశ్వత్థచ్ఛాయాయాం వా గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలం కృత్వా బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం

స్వస్త్యృద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా ప్రాచ్యాం దిశి బ్రహ్మాణం ప్రతిష్ఠాప్య పార్శ్వయోర్ధాతారం విధాతారం దక్షిణతో ధాతారముత్తరతో విధాతారమ్ ౨

తతస్తానర్చయేత్పూర్వం బ్రహ్మణ ప్రజాపతిం పరమేష్ఠినం హిరణ్యగర్భమావాహయామి ఇత్యావాహ్య సావిత్ర్యా పాద్యం దదాతి సావిత్ర్యా నివేదయేదత్రైరేవ నామధేయైశ్శుక్లాన్నం బ్రహ్మణే ముద్గాన్నం ధాతుః పీతాన్న విధాతుః ३

తతస్సావిత్ర్యా అప ఆచమ్య ప్రణవేనాష్టశతం హుత్వా బ్రహ్మాణముపతిష్ఠతే నమో వాచే నమో వాచస్పతయే నమో బ్రహ్మణే బృహతే కరోమి ఇత్యేవం నమో ధాత్రే నమో విధాత్రే ఇతి ४ అగ్నిముపతిష్ఠేత నమోఽగ్నయే సప్తార్చిః సప్త జిహ్వః సప్తధాఽగ్నిః ప్రతిష్ఠితః । సప్తైవ విశ్వా భూతాని కో హ్యగ్నిః ప్రతితిష్ఠతి । తత్త్వమసి విశ్వమసి యోనిరసి ఇతి ౫

అథ స్త్రియమాహూయ సావిత్ర్యా పలాశపర్ణైరష్టోత్తరసహస్రైః స్నాపయిత్వా పురుషసూక్తేన జుహుయాత్తత్సమ్పాతేన మూర్ధ్ని జుహుయాత్ ప్రణవేన నమస్కుర్యాత్ ౬ అధ్వర్యుం వస్త్రకుణ్డలాభ్యామలఙ్కరోతి ౭

తతస్సా గర్భిణీ భవతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ మాఘమాసే శుక్లపక్షస్య సప్తమ్యాం బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వాఽగ్రేణాగ్నిమాదిత్యమాలిఖ్య సమ్పరిస్తీర్య షోడశభిరర్కపర్ణైరభ్యన్తరాగ్రైః ప్రదక్షిణం మణ్డలమాస్తీర్య గన్ధోదకేనాభ్యుక్ష్య పుష్పైరవకీర్య ధూపేనాధివాస్య తస్మిన్ ప్రణీతామద్భిః పూర్ణాం కృత్వోత్పూయాదిత్యమావాహయేత్ ౧ ఆదిత్యం నావమరోక్ష్యే పూర్ణాముపరివాసినీమ్ । అచ్ఛిద్రాం పారయిష్ణుం శతారిత్రాం స్వస్తయ ఓం నమ ఆదిత్యాయ ఇతి ౨ పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ఆయాతు దేవస్సవితోపయాతు హిరణ్యయేన సువృతా రథేన । వహన్ హంస్త సుభగం విద్మనాపసం ప్రయచ్ఛన్తం పపురిం పుణ్యమచ్ఛ ఇత్యేకామాహుతిం హుత్వోత్తరార్ధాత్ స్విష్టకృతమవదాయాన్తఃపరిధి సాదాయిత్వా బహుప్రకారరైరన్నైరాదిత్యం తర్పయతి ఓం నమో భగవత ఆదిత్యాయ నమః । క్లం నదీవృత్తిస్తటీరువో నావమర్ణాలిసురిణోరోరుమివిరికితాకునానారుసన్వ్యతుమే మన్త్రవదాని స్వాహా ఇతి ३

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి స్థవిరే స్వాహా తేజసే స్వాహా యమిన్ద్రమాహుకే స్వాహా ఇద్వయమ్ ఉదుత్యం చిత్రం తచ్చక్షుః య ఉదగాత్ హంసశ్శుచిషత్ వయసుస్సమర్ణాః అవిశ్వదేవం సూర్యో దేవీమ్ ఇతి చత్వరి సూక్తాని । ద్వాదశ సమ్పద్యన్తే ద్వాదశ మాసాస్సంవత్సరస్సంవత్సరేణ సర్వాన్ కామానవాప్నోతి ౪

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫

తర్పయిత్వా మనసా తాన్ ధ్యాత్వా ప్రవాహయతి ఉదస్తామ్సీత్సవితా మిత్రో అర్యమా సర్వానమిత్రానవధీద్యుగేన । బృహన్తం మామకర్ద్వీరవన్తం రథన్తరే శ్రయస్వ స్వాహా పృథివ్యాం వామదేవ్యే శ్రయస్వ స్వాహాఽన్తరిక్షే బృహతి శ్రయస్వ స్వాహా దివి బృహతా త్వోపస్తభ్నోమి ఇతి ౬

అథైనా ఆదాయ సాహర్కపర్దైరుత్తిష్ఠతి ఉదాయుషా ఇతి ౭

యత్రాపస్తద్గత్వాఽపో నినయతి సముద్రం వః ప్రహిణోమి స్వాం యోనిమపి యచ్ఛత । అచ్ఛిద్రః ప్రజాయా భూయాసం మా పరాసేచిమత్పయః ఇతి ౮

సపవిత్రేణ పాణినాఽద్భిర్మార్జయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా యాః సుగన్ధా రసా వర్ణాః ఇత్యేతాభిరితి ౯

ఏత ద్వన్యం పుణ్యం పుత్ర్యం పౌత్ర్యమాయుష్యం స్వర్గ్యం సూర్యాచన్ద్రమసోస్సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతీతి దీపయేదమునేతి ౧౦

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

ద్వితీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథాతః పుత్రప్రతిగ్రహకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ శోణితశుక్లసమ్భవో మాతృపితృనిమిత్తకస్తస్య ప్రదానపరిత్యాగవిక్రయేషు మాతాపితరౌ కర్తారౌ భవతో న త్వేకం పుత్రం దద్యాత్ ప్రతి గృహ్ణీయాద్వా స హి సన్తానాయ షూర్వేషామ్ ౨

న తు స్త్రీ పుత్రం దద్యాత్ ప్రతిగృహ్ణీయాద్వాఽన్యత్రానుజ్ఞానాద్భర్తుః ౩

పుత్రం ప్రతిగ్రహీష్యన్నుపకల్పయతే ద్వే వాససీ ద్వే కుణ్డలే అఙ్గులీయకం చాచార్యం చ వేదపారగం కుశమయం బర్హిః పర్ణమయమిధ్మమితి ౪

అథ బన్ధూనాం మధ్యే రాజని చావేద్య దరిషది వాఽగారమధ్యే బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యృద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వా దాతుస్సమీపం గత్వా పుత్రం మే దేహి ఇతి మిక్షేత దదామి ఇతీతర ఆహ ౫

తం పుత్రం ప్రతిగృహ్ణాతి ధర్మాయ త్వా గృహ్ణామి సన్తత్యై త్వా గృహ్ణామి ఇతి ౬

అథైనం వస్త్రకుణ్డలాభ్యామఙ్గులీయకేన చాలఙ్కృత్య పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి యస్త్వా హృదా కీరిణా మన్యమానః ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య యస్మై త్వం సుకృతే జాతవేదః ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౭

అథ ఆజ్యాహుతీరుపజుహోతి వ్యాహృతీభిర్హుత్వా స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౮

అథ దక్షిణాం దదాత్యేతే ఏవ వాససీ ఏతే ఏవ కుణ్డలే ఏతచ్చాఙ్గులీయకమ్ ౯

యద్యేవం కృతే ఔరసః పుత్ర ఉత్పద్యతే తురీయభాగేష భవతీతి హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౦

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

ద్వితీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథాతో యజ్ఞోపవీతవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

జీర్ణే ఛేదే వినాశే వా హస్తపాదాన్ ప్రక్షాలయాప ఆచమ్య బ్రాహ్మణకన్యకయా వా బ్రాహ్మణవిధవయా వా శుచిస్నాతయా కృతాచమనీయయా నిర్మితం సూత్రం గృహీత్వా గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య చతురఙ్గులమాత్ర షణ్ణవతిసూత్రం పరిమణ్డలం వా ద్వితీయమేవం తృతీయమద్భిః ప్రక్షాలయ ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా దేవాగారే గవాం గోష్ఠే నదీతీరే శుచౌ దేశే వా యత్ర యత్ర శుచిర్దేశస్స్యాత్ బిల్వఖాదిరపలాశోదుమ్బరాశ్వత్థవేణ్వాదియాజ్ఞికవృక్షశాఖాయామవలమ్బ్య సజీవం బధ్నాతి పితృభ్యో నమః ఇతి ప్రథమమపసవ్యమ్ ౨

సమ్పన్నే హస్తే గృహీత్వా ప్రతిష్ఠాపయతి ఓం భూః ప్రతిష్ఠాపయామి ఓం భువః ప్రతిష్ఠాపయామి ఓం సువః ప్రతిష్ఠాపయామి ఓం భూర్భువస్సువః ప్రతిష్ఠాపయామి ఇతి ప్రతిష్ఠాప్యాపసవ్యకృతం జపతి భూర్భువస్సువః । ఓజో బలమ్ ఇత్యేతమనువాకమ్ ౩

అథ సావిత్ర్యా త్రిగుణీకృత్య భూరగ్నిం చ ఇతి దక్షిణావృత్తిమభిమన్త్రయేత్ భువో వాయుం చ ఇతి మధ్యమావృత్తిం సువరాదిత్యం చ ఇత్యుత్తరాం భూర్భువస్సువశ్చన్ద్రమసం ఇతి త్రిధావృత్తిం చ ౪

అథ సూత్రాన్తేన బధ్నాతి యథా నశ్రేయసః కరత్ ఇతి చతుర్భిర్మధ్యే ద్విగుణం భవతి ౫

తాం భూః ప్రతిష్ఠాపయామి ఇతి పునః ప్రతిష్ఠాప్య ఉశన్తస్త్వా హవామహే ఇత్యృచం జపిత్వా ప్రదక్షిణతో దృఢం కరోతి ౬

త్రయాణాం బ్రహ్మేశ్వరవిష్ణూనాం ప్రమాణం కృత్వా ౭ తన్తుద్విగుణితం సూత్రం విష్ణునా త్రిగుణీకృతమ్ చతుర్వేదస్య చత్వారి త్రివేదస్య త్రికం భవేత్ ద్వే స్యాతాం వై ద్వివేదస్య ఏకమేవైకవేదినః ౮

ఇతి యజ్ఞోపవీతవిధిర్వ్యాఖ్యాతః ౯

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ రాజన్యవైశ్యయోరుపనయనం ప్రసిద్ధమ్ ౧

ఏతావదేవ నానా ౨ ఆచార్య ఏవ పక్వాజ్జుహోతి ౩

బ్రహ్మసూత్రమవోద్ధృత్య త్రిష్టుగ్భి రాజన్యస్య జిఘర్మ్యగ్నిమ్ ఆ త్వా జిఘర్మిం ఆయుర్దా అగ్నే హవిషో జుషాణః ఇతి । జగతీభిర్వైశ్యస్య జనస్య గోపా అజనిష్ట జాగృవిః త్వామగ్నే మానుషీరీడతే విశః సప్త తే అగ్నే సమిధస్సప్తజిహ్వాః ఇతి ౪ వైశ్యస్య రథకారస్యైతావదేవ నానాచార్య ఏవ పక్వాజ్జుహోతి తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇతి ౫

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి క్షేత్రియై త్వా నిరృత్యై త్వా ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ । నాత్ర జగతీభిర్వైశ్యస్య జుహోతి ౬

అథాగ్రేణాగ్నిం హుతశేషం దత్వా విరమేత్ ౭

బ్రాహ్మణేన క్షత్రియాయాముత్పన్నో బ్రాహ్మణవదేవైతావదేవ నానా తస్య క్షేత్రియై త్వా ఇతి వ్యాహృతీభిశ్చేత్యుపహోమః ౮ క్షత్రియవదమ్బష్ఠస్య క్షేత్రియై త్వా ఇత్యేవోపహోమః ౯ క్షత్రియాద్వైశ్యాయాముత్పన్నః క్షత్రియవదేవ క్షేత్రియై త్వా సావిత్ర్యా చోపహోమః ౧౦

వైశ్యాచ్ఛూద్రాయాముత్పన్నస్తూష్ణీం వైశ్యవత్ ౧౧

గాయత్రీత్రిష్టుబ్జగత్యః తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఆసత్యేన యుఞ్జతే మనః ఇతి సావిత్ర్యో యథాక్రమం బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యానామ్ ౧౨

ఉక్తం సమావర్తనమ్ । సమావర్తనప్రభృతి స్నాతకః పూర్వేణ గ్రామాన్నిష్క్రమణప్రవేశనాన్యుత్తరేణ వా వహిర్వాచం విసృజేదన్యత్ర హస్తం దత్వాం ప్రసిద్ధం స్నాత్వా దేవర్షిపితౄంస్తర్పయిత్వా దర్భేషు ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య దర్భాన్ దూర్వాశ్చ ధారయమాణస్త్రీన్ ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వా సావిత్రీం సహస్రకృత్వ ఆవర్తయేచ్ఛతకృత్వోఽపరిమితకృత్వో వా దశావరం వేదానధీత్య ప్రశ్నమనువాకం వాఽధీయీత యావత్తరసమ్ ఇతి విజ్ఞాయతే తతో గృహానేతి యత్కిఞ్చిద్దదాతి సా దక్షిణా ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧౩

అథ దైవతాన్యర్చయతి వైశ్వదేవం కరోతి ప్రసిద్ధం బలిహరణమ్ ౧౪

అథ వై భవతి పఞ్చ వా ఏతే మహాయజ్ఞాస్సతతి ప్రతాయన్తే సతతి సన్తిష్ఠన్తే దేవయజ్ఞః పితృయజ్ఞో భూతయజ్ఞో మనుష్యయజ్ఞో బ్రహ్మయజ్ఞః ఇత్యేతదానుపూర్వ్యం భవతి ౧౫

అథ దేవయజ్ఞః దేవేభ్యస్స్వాహా వ్యాహృతీభిశ్చ ఇతి । అపి సమిధం తద్దేవయజ్ఞస్సన్తిష్ఠతే ౧౬

అథ పితృయజ్ఞః బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్ పిత్ర్యానపి వా దక్షిణేనాగ్నిం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్యాలఙ్కృత్య తేషు పిణ్డం దదాతి పితృభ్యస్స్వధా నమః ఇతి అప్యపస్తత్పితృయజ్ఞస్సన్తిష్ఠతే ౧౭

అథ భూతయజ్ఞః ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య గన్ధపుష్పధూపదీపైరలఙ్కృత్య తేషు బలిముపహరతి భూతేభ్యో నమః ఇత్యాపుష్పేభ్యస్తద్భూతయజ్ఞస్సన్తిష్ఠతే ౧౮

అథ మనుష్యయజ్ఞః బ్రాహ్మణేభ్యోఽన్నం దద్యాదౌదనపాత్రాత్ తన్మనుష్యయజ్ఞస్సన్తిష్ఠతే ౧౯

అథ బ్రహ్మయజ్ఞః ఉక్తః ౨౦

కథము ఖలు నిత్యానామనుక్రమ ఇతి సన్ధ్యోపాసనమగ్న్యుపస్థానం నిత్యస్వాధ్యాయగృహకర్మస్నానాదిత్యోపస్థానతర్పణజపయజ్ఞగృహదేవతార్చనవైష్వదేవప ఞ్చమహాయజ్ఞాత్మయజ్ఞసన్ధ్యోపాసనాగ్రిహోత్రాత్మయజ్ఞసవేశనానీత్యేతాన్యుదిత హోమినోఽ జస్రాగ్ని హోత్రిణోఽనుదిత హోమినోఽగ్ని హోత్రం సన్ధ్యోపాసనమితి క్రమః ౨౧

ఏతాని నిత్యాన్యుపవ్యుషమారభ్యాసవేశనాత్ ప్రసిద్ధమ్ ౨౨

సాయ ప్రాతస్సపత్నీకః ప్రీతిం వర్ధయేత్ ౨౩ తస్యాః పత్న్యాః పూర్వరాత్రావుపసంవేశనమార్ధరాత్రాదధశ్శయనమా బ్రాహ్మముహూర్తాదథోపోత్థాయ నిత్యాన్యారభతే ౨౪

ఇతి వ్యాఖ్యాతముపనయనమ్ ౨౫

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ జడబధిరమూకానాం సంస్కారం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

ఋతుర్యథాకామీ స్యాత్ ౨

పుణ్యే నక్షత్రే బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాశిషో వాచయిత్వా కేశానోప్య స్నాతం శుచివాససం బద్ధశిఖం యజ్ఞోపవీతినమప ఆచమయ్య దేవయజనముదానయతి ౩

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా యాజ్ఞికీం సమిధమాజ్యేనాక్త్వా తూష్ణీమభ్యాధాపయతి । తూష్ణీమశ్మానం స్థాపయతి । యథాలాభం తూష్ణీం వాసః పరిధాపయతి । తూష్ణీం మేఖలాం పరివ్యయతి । మన్త్రవద్గ్రన్థిం కరోతి । తూష్ణీమజినం ప్రతిముఞ్చతి । తూష్ణీం దణ్డం ప్రయచ్ఛతి । యాజ్ఞికస్య వృక్షస్య నామ ప్రయచ్ఛతి ౪

అథైనం దక్షిణే హస్తే గృహ్ణాతి యస్మిన్ భూతం చ భవ్యం చ ఇతి ౫ అథైనం దేవతాభ్యః పరిదదాతి దేవేభ్యస్త్వా ఇతి ౬

అథైనముపనయతి దేవస్య త్వా ఇతి సర్వం నామగ్రహణవర్జమ్ ౭

ఆచార్య ఏవ పక్వాజ్జుహోతి తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇతి ౮

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి క్షేత్రియై త్వా ఇతి షడ్భిర్వ్యాహృతిభిశ్చ ౯

అథ స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౦

అథాగ్రేణాగ్నిం యాజ్ఞికవృక్షస్య పర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి తత్పురస్తాద్వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౧

అథ పక్వాదుపాదాయ ప్రాశ్నాతి ౧౨

తూష్ణీం సర్వాన్ మన్త్రానాచార్య ఏవ జపేదిత్యేకే ౧౩
షణ్డజడక్లీబాన్ధవ్యసనివ్యాధితోన్మత్తహీనాఙ్గబధిరాధికాఙ్గామయావ్యపస్మారిశ్విత్రికుష్ఠీదీర్ఘరోగిణశ్చైతేన వ్యాఖ్యాతా ఇత్యేకే ౧౪

సద్యో మధుపర్కం దదాతి ౧౫

తిసృషు వ్యుష్టాసు మధుపర్కవదా వ్రతాతూష్ణీమ్ ౧౬

అథాగ్నిముత్సృజతి ఆయుర్దా అగ్నే హవిషో జుషాణః ఇతి ౧౭

పితా వా భ్రాతా వాత్మని సమారోపయేదిత్యేకే ౧౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథాతోఽశ్వత్థసంస్కారం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

ఋతుర్యథాకామీ స్యాత్ ౨

పుణ్యే నక్షత్ర బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాశిషో వాచయిత్వా ప్రదక్షిణమశ్వత్థం పరిసమూహతి అశ్వత్థే వో నిషదనమ్ ఇతి ౩

తమభ్యర్చ్య యజ్ఞోపవీతం ప్రతిముఞ్చతి ౪

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా యాజ్ఞికీం సమిధమాజ్యేనాక్త్వా తూష్ణీమాధాపయతి । యథాలాభం తూష్ణీం వాసః పరిధాపయతి । తూష్ణీం మేఖలాం పరివ్యయతి । మన్త్రవద్గ్రన్థిం కరోతి । తూష్ణీమజినం ప్రతిముఞ్చతి । తూష్ణీం దణ్డం ప్రయచ్ఛతి । యాజ్ఞికస్య వృక్షస్య నామ ప్రయచ్ఛతి ౫

అథాశ్వత్థముపనయేత్ దేవస్య త్వా ఇతి నామగ్రహణవర్జమ్ ౬

ఆచార్య ఏవ పక్వాజ్జుహోతి తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇతి ౭

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి క్షేత్రియై త్వా ఇతి షడ్భిర్వ్యాహృతిభిశ్చ ౮

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౯

అథాగ్రేణాగ్నిం పలాశపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి । తత్పురస్తాద్వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౦ అథ పక్వాదుపాదాయాఖైనం నివేదయతి ౧౧

తూష్ణీం సర్వాన్ మన్త్రానాచార్య ఏవ జపేదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథాహుతే ప్రసిద్ధముపనయనమ్ ౧

ఏతావదేవ నానా ౨

కుమారం భోజయిత్వా గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య మఙ్గలాని సంస్తీర్య తేషు ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్య ఉపవేశ్య తస్యాగ్రేణ కుమారో దర్భేషు ప్రత్యఙ్ముఖ ఉపవిశ్యోభయోరపస్సన్నిషిఞ్చత్యుష్ణాసు శీతా ఆనయతి తస్య చౌలవత్తూష్ణీం కేశానోప్య స్నాప్యాచ్ఛాద్యాలఙ్కృత్యాదిత్యాభిముఖస్తిష్ఠన్ అజినం వాసో వా దక్షిణత ఉపవీయ దక్షిణం బాహుముద్ధరతేఽవధత్తే సవ్యమితి యజ్ఞోపవీతమ్ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౩

యజ్ఞోపవీతినమప ఆచమయ్య దేవయజనముదానయతి ౪

కృష్ణాజినం బ్రాహ్మణస్యేత్యాది । చతురఙ్గులం బ్రాహ్మణస్య త్ర్యఙ్గులం రాజన్యస్య ద్వ్యఙ్గులం వైశ్యస్యోపవీతవత్ బధ్నాతి ౫

అథ సావిత్రీం భో అనుబ్రూహి ఇత్యుక్త్వా కుమారస్య దక్షిణే కర్ణే ఉపదిశేదిత్యేకే । కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రుతమ్ ఇత్యుక్త్వోన్ముఖావలోకనం కృత్వా వాచయతి సావిత్రీమ్ ౬

అథ సాయమ్ప్రాతస్సన్ధ్యాం గృహస్థవత్సమాపయతి ౭

అథైనమగ్నిముపసమాధాయ ప్రోక్షణీస్సంస్కృత్య పరిసమూహ్య పరిషిచ్య వ్యాహృతీభిస్సమిధ ఆధాపయతిషోడావిహితేనోపస్థాపయతి ౮

తదాగ్నేయం భస్మ సఙ్గృహ్య వామపాణితకే నిక్షిప్య మా నస్తోకే ఇత్యద్భిః శం నో దేవీరభిష్టయే ఇతి సంసృజ్య సమ్మేలయ తిర్యక్త్రిపుణ్డ్రమేకపుణ్డ్రం వా బ్రాహ్మణస్య వర్తులాకారం రాజన్యస్యార్ధచన్ద్రాకృతిం వైశ్యస్య ౯

అఙ్గాని సన్ధాపయతి సరస్వతీ ఇతి శిరసి మేధావీ ఇతి లలాటే తేజస్వీ ఇతి వక్షసి వర్చస్వీ ఇతి దక్షిణేంఽసే బ్రహ్మవర్చసీ ఇత్యుత్తరేంఽసే ఆయుష్మాన్ ఇతి గ్రీవాయాం భూయాసమ్ ఇతి పిఠరే స్వస్తి ఇతి శిరస్యన్యేషాం స్త్రీణాం వోర్ధ్వపుణ్డ్రమ్ ౧౦

ప్రోక్షణీషు కరం ప్రక్షాల్య నమస్కృత్య ప్రోక్షణీశేషం గేహస్యోపరిష్టాన్నినయేదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

యథో ఏతద్గ్రహాణాముగ్రచేష్టానాం నక్షత్రపథచారిణామేవం వివాహం కుర్వన్త్యపరపక్షేఽశుభే దినే వాఽశుచినా వా వివాహం కుర్వన్తి వివాహేన నర్ధ్నోతీతి మన్యేత వావసథాత్ పునర్వివాహం కుర్వీత ౧

అథ చేదౌపాసనారమ్భాత్ ప్రాక్ జ్వలనస్య నాశః పునర్వివాహం కుర్వీత ౨

అథ పునర్వివాహం వ్యాఖ్యాస్యామః ౩

ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే పూర్వేద్యుర్నాన్దీముఖం కృత్వోపవసతి ౪

అథ శ్వోభూతే బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వోభౌ శుచీ స్నాతౌ శుక్లవాససావలఙ్కారేణాలఙ్కృత్య జాయాం సమీక్షతే అభ్రాతృఘ్నీమ్ ఇతి ప్రతిపద్య సప్తపదాన్తం కృత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వాథాస్యా ఉపోత్థాయ హృదయదేశమభిమృశతీతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాదత ఊర్ధ్వం నాద్రియేత ౫ అథ పునర్వివాహేష్వేతానుత్సీదన్తి ప్రతిసరం స్నానం వాసః ప్రతోదమిషుం చ పూర్వం భోజనమర్ఘ్యం వ్రతం త్రిరాత్రమిత్యాదివివాహశేషాన్ వర్జయేదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౬

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథాతో విష్ణుప్రతిష్ఠాకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ద్వాదశ్యామేకాదశ్యాం శ్రోణాయా వా యాని చాన్యాని శుభనక్షత్రాణి తేషు పూర్వేద్యురేవ యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా సమాగతాయాం నిశాయాం కపిలాపఞ్చగవ్యేన సహిరణ్యయవదూర్వాఙ్కురాశ్వత్థపలాశపర్ణేన సువర్ణోపధానం ప్రతికృతిం కృత్వాఽభిషిఞ్చతి ఆపో హి ష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన వ్యాహృతీభిశ్చ ౧

పుష్పఫలాక్షతమిశ్రైర్యవదూర్వాఙ్కురం పాదపీఠే నిక్షిపతి ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ఇతి ౨

ప్రతిసరమాబధ్నాతి రక్షోహణం వాజినమాజిఘర్మి ఇతి ౩

అథైనం నదీతటాకహ్రదనిర్ఝరసరస్తీర్థానామన్యతమేష్వహతేన వాససా కుశబన్ధమాల్యమాచ్ఛాద్యాధిశ్రయతి అవ తే హేడః ఉదుత్తమమ్ ఇతి ౪

అథ శ్వోభూతే స్నాత్వాహతవాససశ్చత్వారో బ్రాహ్మణాః ప్రతిమాముత్థాపయేయుః ఉత్తిష్ఠ బ్రహ్మణస్పతే ఇతి ౫

అథ శుచౌ దేశే సమవస్థాప్య గాయత్ర్యా గృహ్య గోమూత్రం గన్ధద్వారేతి గోమయమ్ ।
ఆప్యాయస్వేతి శ క్షీరం దధిక్రాష్ణేతి వై దధి । శుక్రమసి జ్యోతిరసీత్యాజ్యం దేవస్య త్వా కుశోదకమ్ । ఇత్యేతత్పఞ్చగవ్యం నామ ౬

అత్రాహ కపిలాయా వరం క్షీరం శ్వేతాయాశ్చ వరం దధి । రక్తాయాస్తు ఘృతం శ్రేష్ఠం శేషౌ శబలకృష్ణయోః । ఇతి ౭

ఏతేన ఆ వో రాజానమ్ ఇతి స్నాపయతి ౮
శమీపలాశఖాదిరబిల్వాశ్వత్థవికఙ్కతన్యగ్రోధపనసామ్రశిరీషోదుమ్బరాణాం సర్వయాజ్ఞికవృక్షాణాం చర్మకషాయకలశేనాభిషిఞ్చతి అశ్వత్థే వో నిషదనమ్ ఇత్యేతేనానువాకేన ౯

మణిముక్తాప్రవాలరజతతామ్రాణామప్సు నిమగ్నానాం పూర్ణకలశేనాభిషిఞ్చతి హిరణ్యవర్ణామ్ ఇతి నవర్చేన ౧౦

హిరణ్యేన తేజసా చక్షుర్విమోచయేత్ తేజోసి ఇతి ౧౧

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి విష్ణోర్నుకమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య పరో మాత్రయా ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౧౨

అథ పురుషసూక్తేనాజ్యహుతీరుపజుహోతి ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ఇతి పాదయోస్స్పృశేత్ ౧౩
పునస్తేనైవాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ విష్ణోర్నుకమ్ ఇతి నాభిదేశేస్పృశేత్ ౧౪

పునస్తేనైవాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ అతో దేవా అవన్తు నః ఇతి మూర్ధ్ని స్పృశేత్ ౧౫

పునస్తేనైవాజ్యాహుతీర్జుహుయాదథ సర్వాఙ్గం స్పృశేత్పౌరుషేణ సూక్తేన ౧౬

హోమాన్తే ఉదు త్యం జాతవేదసమ్ ఇత్యుత్థాప్య శాకునేన సూక్తేన దేవాలయం ప్రవేశ్య మణిముక్తాప్రవాలసువర్ణరజతాని పాదపీఠే నిధాయ అతో దేవా అవన్తు నః ఇతి విష్ణుం స్థాపయేత్ ౧౭

అథ గన్ధపుష్పధూపదీపాన్యాకాశోన్ముఖాని కృత్వోపోత్థాయ ఆవాహనం కరీతి ప్రణవయుక్తవ్యాహృతిభిర్వ్యస్తైస్సమస్తైశ్చ ఓం భూః పురుషమావాహయామ్యఓం భువః పురుషమావాహయామ్యఓం సువః పురుషమావాహయామ్యఓం భూర్భువస్సువః పురుషమావాహయామి ఇత్యావాహ్య రత్నామ్బుకలశేనాభిషిఞ్చతి ప్రణవేన ధారయేత్ బ్రహ్మ ఇతి విజ్ఞాయతే ౧౮

ప్రణవేన కూర్చం దదాతి ౧౯

దూర్వావిష్ణుక్రాన్తశ్యామాకపద్మపత్రకలశేన పాద్యం దదాతి ౨౦
ఏలాలవఙ్గతక్కోలకర్పూరమిశ్రకలశేనాచమనీయం దదాతి ౨౧
ఆపఃక్షీరకుశాగ్రైశ్చాక్షతైర్యవతణ్డులైస్తిలైస్సిద్ధార్థకైశ్చార్ఘ్యం దదాతి ౨౨

ఇమా ఆపశ్శాన్తాశ్శివాశ్శివతమాః పూతాః పూతతమా మేధ్యామేధ్యతమా అమృతాం అమృతరసాః పాద్యా ఆచమనీయా అర్ఘ్యాస్తా జుషన్తాం ప్రతిగృహ్యన్తాం ప్రతిగృహ్ణోతు భగవాన్ మహావిష్ణుర్విష్ణవే నమః ఇతి పాద్యమాచమనీయమర్ఘ్యం దదాతి ౨3

ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ఇతి ప్రతిసరం విత్రంసయతి ౨౪

దేవతాం నమస్కృత్వాథ గన్ధం దదాతి ఇమే గన్ధాశ్శుభా దివ్యాస్సర్వగన్ధైరలఙ్కృతాః పూతా బ్రహ్మపవిత్రేణ పూతాస్సూర్యస్య రశ్మిభిః ౨౫ ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణోతు భగవాన్ మహావిష్ణుర్విష్ణవే నమః ఇతి ౨౬

మాల్యం దదాతి ఇమే మాల్యాశ్శుభా దివ్యాస్సర్వమాల్యైరలఙ్కృతాః పూతా బ్రహ్మపవిత్రేణ పూతాస్సూర్యస్య రశ్మిభిః ౨౭

ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణోతు భగవాన్ మహావిష్ణుర్విష్ణవే నమః ఇతి ౨౮

పుష్పం దదాతి ఇమే పుష్పాశ్శుభా దివ్యాస్సర్వపుష్పైరలఙ్కృతాః । పూతా బ్రహ్మపవిత్రేణ పూతాస్సూర్యస్య రశ్మిభిః ౨౯

ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణోతు భగవాన్ మహావిష్ణుర్విష్ణవే నమః ఇతి 3౦

ధూపం దదాతి వనస్పతిరసో ధూపో ధూపేభ్యో ధూప ఉత్తమః ఆఘ్రేయస్సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్ 3౧

ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణోతు భగవాన్ మహావిష్ణుర్విష్ణవే నమః ఇతి 3౨

అథ దీపం దదాతి జ్యోతిశ్శుక్రశ్చ తేజశ్చ దేవానాం సతతం ప్రియః భాస్వరస్సర్వభూతానాం దీపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్ 33

ప్రతిగృహ్యయాం ప్రతిగృహ్ణోతు భగవాన్ మహవిష్ణుర్విష్ణవే నమః ఇతి 3౪

అథ ద్వాదశనామభిః పుష్పాణి దద్యాత్తైరేవ తర్పణాని కృత్వా కృసరపాయసగులోదనం హరిద్రోదనమితి హవీంషి । పవిత్రం తే వితతమ్ ఇతి పాయసం నివేదయేత్ । ఘృతాప్లుతం పూర్ణశరావం గులోదనం నివేదయేత్ । కృసరం తిలమిశ్రమాజ్యం జుహుయాత్ వాసుదేవాయ స్వాహా । సఙ్కర్షణాయ స్వాహా । ప్రద్యుమ్నాయ స్వాహా । అనిరుద్ధాయ స్వాహా । ఈశాన్యై స్వాహా । శ్రియై స్వాహా । సరస్వత్యై స్వాహా । పుష్ట్యై స్వాహా । విష్ణవే స్వాహా । పురుషసూక్తేన విష్ణోర్నుకం తదస్య ప్రియం ప్రతద్విష్ణుః పరోమాత్రయా విచక్రమే త్రిర్దేవః ఇతి ద్వాదశనామభిః అముష్మై స్వాహాముష్మై స్వాహా ఇతి స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ 3౫

అథ సర్వహవిషాం బలిముపహరతి త్వామేకమాద్యం పురుషం పురాతనం నాగయణం విశ్వసృజం యజామహే । త్వమేవ యజ్ఞో విహితో విధేయస్త్వమాత్మనాత్మన్ ప్రతిగృహ్ణీష్వ హవ్యమ్ ఇతి ౩౬

అథాగ్రేణాగ్నిమశ్వత్థపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి భూర్భువస్సువరోమ్ ఇతి ౩౭

ద్విశ్చతుర్వా ప్రదక్షిణం సాగ్నిం పరిక్రామతి విశ్వభుజే నమః । సర్వభుజే నమః । ఆత్మనే నమః । పరమాత్మనే నమః । సర్వాత్మనే నమః ఇతి ౩౮

బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా ద్వాదశ బ్రాహ్మణాన్ సంయతాన్ హరిద్రోదనం భోజయేత్ । సన్తిష్ఠతే విష్ణుప్రతిష్ఠావిధిః ౩౯

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథాతో మహాపురుషస్యాహరహః పరిచర్యావిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

స్నాతశ్శుచిశ్శుచౌ సమే దేశే గోమయేనోపలిప్య దేవస్య ప్రతికృతిం కృత్వాక్షతపుష్పైర్యథాలాభమర్చయిత్వా సహ పుష్పోదకేన మహాపురుషమావాహయేత్ ఓం భూః పురుషమావాహయామ్యోం భువః పురుషమావాహయామ్యోం సువః పురుషమావాహయామ్యోం భూర్భువస్సువః పురుషమావాహయామి ఇత్యావాహ్య ఆయాతు భగవాన్ మహాపురుషః ఇతి కుశైరాసనం దద్యాత్ భగవతోఽయం కూర్చో దర్భమయస్త్రివృద్ధరితస్సువర్ణస్తం జుషస్వ ఇతి ౨

అథ సావిత్ర్యా పాత్రమద్భిః ప్రక్షాల్య తిరఃపవిత్రమప ఆనీయ పునస్తేనైవాపోఽభిమన్త్ర్య సపవిత్రేణాదిత్యం దర్శయేత్ ఓమ్ ఇత్యాతమితోః ౩

తాసాం త్రీణి పదా విచక్రమే ఇతి పాద్యం దదాతి ౪ అథ వ్యాహృతిభిర్నిర్వాల్యం వ్యోహ్య ఇదం విష్ణువిచక్రమే ఇత్యర్ఘ్యం దద్యాత్ ౫

దివో వా విష్ణో ఇత్యాచమనీయమ్ ౬

అథైనం స్నాపయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ వామదేవ్యర్చా యజుః పవిత్రేణ ఇతి ౭

అథాద్భిస్తర్పయతి కేశవం తర్పయామి ఇతి ద్వాదశనామధేయైర్వ్యాహృతీభిః ప్రదక్షిణముదకం పరిషిచ్య ప్రణవేన వాసో దదాతి సావిత్ర్యా యజ్ఞోపవీతం ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ఇత్యాచమనీయం గన్ధద్వారామ్ ఇతి గన్ధం ఇరావతీ ఇత్యక్షతం తద్విష్ణోః ఇతి పుష్పం సావిత్ర్యా ధూపం ఉద్దీప్యస్వ ఇతి దీపం దేవస్య త్వా ఇతి హవిర్నివేదనమ్ ౮

అథాస్మై ద్వాదశనామభిః పుష్పాణి దద్యాత్ I త్రీణి పదా విచక్రమే ఇతి ప్రతిపదం దద్యాత్ సుమృడీకా భవన్తు నః ఇత్యన్తేన ౯

అథైన వైష్ణవీభి ఋగ్యజుస్సామాథర్వభిః స్తుతిభిస్తున్వన్తి ౧౦

వ్యాహృతీభిః పురుషముద్వాసయేత్ ఓం భూః పురుషముద్వాసయామి ఇత్యాదిభిః ప్రయాతు భగవాన్ మహాపురుషః క్షేమాయ విజయాయ పునస్సన్దర్శనాయ చ ఇతి ౧౧ ప్రతిమాస్థానేష్వావాహనోద్వాసనవర్జమహరహస్త్వాచక్షత ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషే ద్వితీయప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథాతస్సమ్ప్రవక్ష్యామి విష్ణోస్స్నపనముత్తమమ్ ప్రాసాదస్యాగ్రతో విద్వాన్ కుర్యాత్స్నపనమణ్డపమ్ ౧ మణ్డపస్య చ మధ్యే తు వేదికాం సమ్ప్రకల్పయేత్ అచలప్రతిష్ఠితో యత్ర దేవస్తత్ర న వేదికా ౨

తస్యాస్సమీపే తత్స్థానే కలశస్థానముత్తమమ్ సఙ్ఖ్యా చ నవ తేషాం తు స్థాపనం ప్రణవేన తు 3

యత్కిఞ్చిత్క్రియతే చాత్ర ప్రణవేనైవ కథ్యతే స్థాపనం కలశానాం తు ప్రాగాదీశానమన్తతః ౪

ఏతేనైవ క్రమేణాత్ర సర్వం కర్మ విధీయతే నవమం కలశం మధ్యే స్థాపయేదన్తతో బుధః ౫ కూర్చేషు స్థాపయేత్సర్వాన్ వ్రీహిప్రస్థస్థితేషు చ వ్రీహయశ్శాలయః ప్రోక్తాః కలశస్థాపనే బుధైః ౬ తేషామభావే యత్కిఞ్చిద్గ్రామ్యం ధాన్యమిహేష్యతే పూరయేత్కలశాన్ సర్వాన్ శుద్ధస్ఫటికసన్నిభైః ౭

జలైస్తు మధ్యమం తత్ర పఞ్చగవ్యేన పూరయేత్ కూర్చాన్నిధాయ సర్వేషు శరావైరపిధాయ చ ౮

అరిక్తైరేవ కర్తవ్యః శరావైర్నవభిస్సదా అపిధానక్రియా తేషాం శాలిజైరేవ తణ్డులైః ౯

అర్చయేత్కలశాన్ సర్వాన్ గన్ధపుష్పాదిభిః క్రమాత్ ప్రాప్తే ముహూర్త ఆవాహ్య పరమాత్మానమాత్మవాన్ ౧౦

పూర్వోక్తవిధినావాహ్య దేవమానీయ వేదికామ్ అర్చయిత్వా తతో విష్ణుమర్చిత్రైరేవ సర్వశః ౧౧

ఆనీతం వేదికాయాం తు గోమయేనాపరేణ తు ఉపలిప్తేఽక్షత్రైః కీర్ణే శాలిభిర్వ్రీహిభిశ్చ తత్ ౧౨

ప్రాఙ్ముఖం దేవమాసీనం సన్నిదధ్యాత్తతః క్షణాత్ తత్రైవ త్వచలస్థానే న చావాహనమిష్యతే ౧౩

తత్రైవ నిత్యసాన్నిధ్యాద్దేవస్య పరమాత్మనః ఆసనాదిక్రమాద్దద్యాత్సూక్తం పౌరుషమాశ్రితః ౧౪ తతః కలశమాదాయ కుర్యాత్స్నపనమాదితః మన్త్రా ఏతే తు మన్తవ్యా స్నాపనే పరమాత్మనః ౧౫

వైష్ణవం సూక్తమాపో హి హిరణ్యేతి చ సప్తకమ్ పవమానానువాకం చ సర్వే సాధారణాస్స్మృతాః ౧౬

అనుక్తమన్త్రం యత్కిఞ్చిన్న గృహ్ణీయాత్తతో బుధః అనేన విధివత్కృత్వా స్నాపనం పురుషస్య తు ౧౭

దత్వా పాయసమన్నం తు శేషం పరిసమాపయేత్ నిత్యదేవార్చనే యత్స్యాత్ కలశస్నాపనం తు వై ౧౮ స్నాపనస్య త్రయశ్చోక్తాః బ్రహ్మజజ్ఞానమన్త్రతః వామదేవ్యం తతః కుర్యాత్పవిత్రం యజుషశ్చ యత్ ౧౯

పవమానానువాకం చ సర్వే సాధారణాస్స్మృతాః విషువాయనసఙ్క్రాన్తౌ చన్ద్రసూర్యగ్రహే తథా ౨౦

అర్చనాయాశ్చ విచ్ఛేదే కదాచిత్కాలభేదతః ఉపఘాతేఽపి వాన్యస్మిన్ దుస్స్వప్నే తు భయఙ్కరే ౨౧

ఆద్యం తు స్నాపనం కుర్యాత్సర్వశాన్తిర్భవిష్యతి అథ దేవోత్సవం కుర్యాన్ముచ్యతే సర్వపాతకైః ౨౨

ఇహ లోకే పరత్రాపి సుఖమేవాస్య వర్ధతే పశ్చాద్విష్ణోశ్చ సాయుజ్యమేతీత్యత్ర న సంశయః ౨౩ జగద్ధితాయ కృష్ణాయ స్నాపనం కృతవాన్ హి యః ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౨౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

అథాతో రుద్రప్రతిష్ఠాకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ చతుర్థ్యామష్టమ్యామార్ద్రాయామపభరణ్యాం వా చతుర్దశ్యాం వా యాని చాన్యాని శుభనక్షత్రాణి తేషు పూర్వేద్యురేవ యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిం ఇతి వాచయిత్వా సమాగతాయాం నిశాయాం కపిలాపఞ్చగవ్యేన సహిరణ్యయవదూర్వాఙ్కురాశ్వత్థపలాశపర్ణేన సువర్ణోపధానం ప్రతికృతిం కృత్వాభిషిఞ్చతి ఆపో హిష్ఠా మయుభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన వ్యాహృతిభిశ్చ ౨

పుష్పఫలాక్షతమిశ్రయవదూర్వాఙ్కురం పాదపీఠే నిక్షిపతి నమస్తే రుద్ర మన్యవే ఇతి ౩

ప్రతిసరం బధ్నాతి రక్షోహణం వాజినమ్ ఇతి ౪

అథ నదీతటాకహ్రదనిర్ఝరసరస్తీర్థానామన్యతమేష్వహతేన వాససా కుశబన్ధాం మాలామాచ్ఛాద్యాధివాసయతి అవతే హేడః ఉదుత్తమమ్ ఇతి ౫

అథ శ్వోభూతే స్నాత్వాహతవాససశ్చత్వారో బ్రాహ్మణాః ప్రతిమాముత్థాపయేయుః ఉత్తిష్ఠ బ్రహ్మణస్పతే ఇతి ౬

అథ శుచౌ దేశే సమవస్థాప్య గాయత్ర్యా గృహ్య గోమూత్రం గన్ధద్వారేతి గోమయమ్ ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రావ్ణేతి వై దధి శుక్రమసి జ్యోతిరసీత్యాజ్యం దేవస్య త్వా కుశాదికమ్ ౭

ఇత్యేతత్పఞ్చగవ్యం నామ ౮

అత్రాహ కపిలాయా వరం క్షీరం శ్వేతాయాస్తు వరం దధి రక్తాయా వరమాజ్యం చ శేషౌ శబలకృష్ణయోః ఇతి ౯

ఏతేన నమస్తే అస్తు ధన్వనే ఇత్యష్టాభిః స్నాపయతి ౧౦

అథ
శమాపలాశఖాదిరబిల్వాశ్వత్థవికఙ్కతన్యగ్రోధపనసామ్రశిరీషోదుమ్బరసర్వయాజ్ఞికవృక్షాణాం చర్మకషాయకలశేనాభిషిఞ్చతి అశ్వత్థే వో నిషదనమ్ ఇత్యేతేన ౧౧ మణిముక్తాప్రవాలానామప్సు నిమగ్నానాం పూర్ణకలశేనాభిషిఞ్చతి హిరణ్యవర్ణాః ఇతి పూర్వోక్తేన ౧౨

హిరణ్యేన తేజసా చక్షుర్విమోచయేత్ తేజోఽసి ఇతి ౧౩

లిఙ్గే చేన్నివర్తతే చక్షుషోరభావాత్ ౧౪

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్ కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి యా త ఇషుశ్శివతమా ఇత్యాన్తాదనువాకస్య ౧౬ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి ద్రాపే సహస్రాణి

ఇత్యేతాభ్యామనువాకాభ్యాం ప్రత్యృచం సర్వో వై రుద్రః ఇతి పాదపీఠే స్పృశేత్ ౧౭
పునస్తాభిరేవాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ కద్రుద్రాయ ఇతి నాభిదేశే స్పృశేత్ ౧౮

పునస్తాభిరేవాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ నమో హిరణ్యబాహవే ఇతి మూర్ధ్ని స్పృశేత్ ౧౯

పునస్తాభిరేవాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ సర్వాఙ్గముపస్పృశేత్ రుద్రేణ సమస్తేన ౨౦

తతః ఉదు త్యం జాతవేదసమ్ ఇత్యుత్థాప్య పఞ్చబ్రహ్మసఞ్జ్ఞకేన పఞ్చానువాకేన దేవాలయం ప్రవేశ్య మణిముక్తాప్రవాలసువర్ణరజతాని పాదపీఠే నిధాయ నమస్తే రుద్ర మన్యవే ఇతి రుద్రం స్థాపయేత్ ౨౧

అథ గన్ధపుష్పధూపదీపాన్యాకాశోన్ముఖాని కృత్వా ఉపోత్థాయావాహనం కరోతి ప్రణవయుక్తవ్యాహృతీభిర్వ్యస్తాభిస్సమస్తాభిశ్చ ఓం భూః పురుషమావాహయామ్యోం భువః పురుషమావాహయామ్యోం సువః పురుషమావాహయామ్యోం భూర్భువస్సువః పురుషమావాహయామి ఇతి ఆయాతు భగవాన్ మహాదేవః ఇత్యావాహ్య రత్నామ్బుకలశేనాభిషిఞ్చతి ప్రణవేన ధారయేత్ బ్రహ్మ ఇతి విజ్ఞాయతే ౨౨

ప్రణవేన కూర్చం దదాతి ౨౩ విష్ణుపదాశ్యామాకపద్మపత్రకలశేన పాద్యం దదాతి ౨౪

ఏలాలవఙ్గతకకోలకర్పూరమిశ్రకలశేనాచమనీయం దదాతి ౨౫
ఆపఃక్షీరకుశాగ్రైశ్చాక్షతైర్యవతణ్డులైః । యవైస్సిద్ధార్థకైశ్చార్ఘ్యం దదాతి ఇమా ఆపశ్శివాశ్శివతమాః పూతతమా మేధ్యా మేధ్యతమా అమృతా అమృతరసాః పాద్యా ఆచమనీయా అర్ఘ్యాస్తా జుషతాం ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణాతు భగవాన్ మహాదేవో రుద్రాయ నమః ఇతి పాద్యమాచమనీయమర్ఘ్యం దదాతి ౨౬

నమస్తే రుద్ర మన్యవే ఇతి ప్రతిసరం విస్రంసయతి ౨౭

దేవతాం నమస్కృత్యాథ గన్ధం దదాతి ఇమే గన్ధాశ్శుభా దివ్యాస్సర్వగన్ధైరలఙ్కృతాః । పూతా బ్రహ్మపవిత్రేణ పూతాస్సూర్యస్య రశ్మిభిః । ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణాతు భగవాన్ మహాదేవో రుద్రాయ నమః ఇతి ౨౮

అథ మాల్యం దదాతి ఇమే మాల్యాశ్శుభా దివ్యాస్సర్వమాల్యైరలఙ్కృతాః పూతా బ్రహ్మపవిత్రేణ పూతాస్సూర్యస్య రశ్మిభిః ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణాతు భగవాన్ మహాదేవో రుద్రాయ నమః ఇతి ౨౯

అథ పుష్పం దదాతి ఇమే పుష్పాశ్శుభా దివ్యాస్సర్వపుష్పైరలఙ్కృతాః పూతా బ్రహ్మపవిత్రేణ పూతాస్సూర్యస్య రశ్మిభిః ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృహ్ణాతు భగవాన్ మహాదేవో రుద్రాయ నమః ఇతి ౩౦

అథ ధూపం దదాతి వనస్పతిరసో ధూపో ధూపాఢ్యో ధూప ఉత్తమః ఆఘ్రేయస్సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్ ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృష్ణాతు భగవాన్ మహాదేవో రుద్రాయ నమః ఇతి ౩౧

అథ దీపం దదాతి జ్యోతిశ్శుక్రశ్చ తేజశ్చ దేవానాం సతతం ప్రియః భాస్వరస్సర్వభూతానాం దీపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్ ప్రతిగృహ్యతాం ప్రతిగృష్ణాతు భగవాన్ మహాదేవో రుద్రాయ నమః ఇతి ౩౨

అథ భవాయ ఇత్యష్టాభిః పుష్పాణి దద్యాత్తైరేవ తర్పణాని కృత్వా కృసరం పాయసం గులోదనం హరిద్రోదనమితి హవీంషి పవిత్రం తే వితతమ్ ఇతి పాయసం నివేదయేత్ ౩౩ ఘృతాప్లుతం పూర్ణశరావం గులోదనం నివేదయేత్ ౩౪ కృసరమాజ్యమిశ్రం జుహుయాత్ భవాయ దేవాయ స్వాహా ఇత్యష్టాభిః భవస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా ఇత్యాదిభిః ౩౫

అథ హరిద్రోదనం జుహుయాత్ భవస్య దేవస్య సుతాయ స్వాహా ఇత్యష్టాభిః ౩౬

అథ త్ర్యమ్బకం యజామహే మా నో మహాన్తం మా నస్తోకే ఆర్ద్రయా రుద్రః హేతీ రుద్రస్య ఆరాత్తే అగ్నిః వికిరిద విలోహిత సహస్రాణి సహస్రధా సహస్రాణి సహస్రశః ఇతి । ద్వాదశనామభిః శివాయ శఙ్కరాయ సహమానాయ శితికణ్ఠాయ కపర్దినే తామ్రాయ అరుణాయ అపగురమాణాయ హిరణ్యబాహవే సస్పిఞ్జరాయ బభ్లుశాయ హిరణ్యాయ స్వాహా ఇతి ౩౭

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩౮

హవిషాం బలిముపహరతి త్వామేకమాద్యం పురుషం పురాతనం రుద్రం శివం విశ్వసృజం యజామహే । త్వమేవ యజ్ఞో విహితో విధేయస్త్వమాత్మనాత్మన్ ప్రతిగృహ్ణీష్వ హవ్యమ్ ఇతి ౩౯

అథాగ్రేణాగ్నిమశ్వత్థపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి భూర్భువస్సువరోమ్ ఇతి ౪౦

ద్విః చతుర్వా సహాగ్నిం ప్రదక్షిణం పరిక్రామతి విశ్వభుజే నమః । సర్వభుజే నమః । ఆత్మనే నమః । పరమాత్మనే నమః ఇతి ౪౧

బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా ద్వాదశ బ్రాహ్మణాన్ సంయతాన్ హరిద్రోదనేన భోజయేత్ ౪౨

సన్తిష్ఠతే ప్రతిష్ఠావిధిః ౪౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే సప్తదశోఽధ్యాయః

అథాతో మహాదేవస్యాహరహః పరిచర్యావిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః స్నాతశ్శుచిస్సమే శుచౌ దేశే గోమయేనోపలిప్య దేవస్య ప్రతికృతిం కృత్వాఽక్షతపుష్పైర్యథాలాభమర్చయిత్వా సహ పుష్పోదకేన మహాదేవమావాహయేత్ ఓం భూః పురుషమావాహయామి ఇత్యాది ఆయాతు భగవాన్ మహాదేవః ఇతి ౧

యో రుద్రో అగ్నౌ ఇతి యజుషా పాత్రమభిమన్త్ర్య ప్రక్షాల్య తిరఃపవిత్రమప ఆనీయ పునస్తేనైవాభిమన్త్ర్య సహ పవిత్రేణాదిత్యం దర్శయేత్ ఓమ్ ఇత్యాతమితోః ౨

తాసాం పాద్యమ్ ఇతి పాద్యం దదాతి ౩

అథ వ్యాహృతీభిర్నిర్మాల్యం వ్యపోహ్యార్ఘ్యమాచమనీయం దత్వాఽభిషిఞ్చతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ కద్రుదాయ త్వరితరుద్రం వామదేవ్యం ఆపో వా ఇదమ్ ఇతి చ ౪

అథ వ్యాహృతీభిః ప్రదక్షిణముదకం పరిషిచ్య పవిత్రం పాదమూలే నిధాయాద్భిస్తర్పయతి భవం దేవం తర్పయామి ఇత్యష్టాభిః ౫

ఓం నమో భగవతే రుద్రాయ త్ర్యమ్బకాయ ఇతి వస్త్రయజ్ఞోపవీతే దద్యాత్ ౬

భవాయ దేవాయ నమః ఇత్యష్టాభిః పుష్పాణి దద్యాత్ ౭

త్వరితరుద్రేణ గన్ధపుష్పధూపదీపం దదాతి ౮

దేవస్య త్వా ఇతి హవిషో నివేదయేత్ ౯

త్ర్యమ్బకమ్ ఇతి పరిషేకం దద్యాత్ ౧౦

అమృతోపస్తరణమసి ఇతి ప్రతిపదం కృత్వా హవిరవిరుద్ధం సర్వం స్వాదు వస్తు కన్దమూలఫలాని దద్యాత్ ౧౧

ముహూర్తమనవేక్షమాణ ఆసీనో హవిరుద్వాసయామి ఇతి నివేద్యముద్వాస్య అమృతాపిధానమసి ఇతి ప్రతిపదం కృత్వా త్ర్యమ్బకమ్ ఇత్యాచమనీయం దద్యాత్ ౧౨

సర్వోపకరణైరర్చయిత్వా భవాయ దేవాయ నమః ఇత్యాదిభిః అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇతి గన్ధాదీన్ దదాతి ౧౩

రౌద్రీభిః ఋగ్యజుస్సామాథర్వభిస్స్తుతిభిస్స్తుత్వాన్యైస్తోత్రైశ్చ నమస్కృత్య ప్రయాతు భగవాన్ మహాదేవః ఇతి విసర్జయతి ౧౪ లిఙ్గస్థానేష్వావాహనోద్వాసనవర్జమహరహః స్వస్త్యయనమిత్యాచక్షత ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే సప్తదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథాతో రుద్రస్నానార్చనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ఆదిత ఏవ తీర్థే స్నాత్వోదేత్యాహతం వాసః పరిధాయ శుచిః ప్రయతో బ్రహ్మచారీ శుక్లవాసాః ఈశానస్య ప్రతికృతిం కృత్వా తస్య దక్షిణాప్రత్యగ్దేశే తన్ముఖః స్థిత్వా ఆత్మని దేవతాః స్థాపయేత్ ప్రజననే బ్రహ్మ తిష్ఠతు । పాదయోర్విష్ణుస్తిష్ఠతు । హస్తయోర్హరస్తిష్ఠతు । బాహ్వో రుద్రస్తిష్ఠతు । జఠరేఽగ్నిస్తిష్ఠతు । ఉదరే పృథివీ తిష్ఠతు । హృదయే శివస్తిష్ఠతు । కణ్ఠే వసవస్తిష్ఠన్తు । వక్త్రే సరస్వతీ తిష్ఠతు । నాసికయోర్వాయుస్తిష్ఠతు । నయనయోశ్చన్ద్రాదిత్యౌ తిష్ఠేతామ్ । కణయోరశ్వినౌ తిష్ఠేతామ్ । లలాటే రుద్రాస్తిష్ఠన్తు । మూ౼ర్యాదిత్యాస్తిష్ఠన్తు । శిరసి మహాదేవస్తిష్ఠతు । శిఖాయాం వాసుదేవస్తిష్ఠతు । పృష్ఠే పినాకీ తిష్ఠతు । పురతశ్శూలీ తిష్ఠతు । పార్శ్వయోశ్శివాశఙ్కరౌ తిష్ఠేతామ్ । సర్వతో వాయుస్తిష్ఠతు । సర్వతోఽగ్నిజ్వాలా మాలాపరివృతాస్తిష్ఠన్తు । సర్వేష్వఙ్గేషు సర్వా దేవతా యథాస్థానం తిష్ఠన్తు । మాం రక్షన్తు ఇతి । అగ్నిర్మే వాచి శ్రితః ఇతి యథాలిఙ్గమఙ్గాని సమ్మృజ్యాథైనం గన్ధాక్షతపత్రపుష్పధూపదీపైరారాధయేత్ ౧

అథైనం ప్రసాదయతి ఆరాధితో మనుష్యైస్త్వం సిద్ధైర్దేవాసురాదిభిః ఆరాధయామి శక్త్యా త్వానుగృహాణ మహేశ్వర ౨

త్ర్యమ్బకం యజామహే ఇతి చ ౩

అథైనమావాహయతి ఆ త్వా వహన్తు హరయస్సచేతసశ్వేత్రైరశ్వైస్సహ కేతుమద్భిః । వాతాజిత్రైర్బలవద్భిర్మనోజవైరాయాహి శీఘ్రం మమ హవ్యాయ శర్వోమ్ ఇతి ౪

స్థాపితే నావాహనమ్ ౫

అథాస్మా ఆసనం దదాతి సద్యోజాతమ్ ఇతి భవే భవే ఇతి పాద్యం భవోద్భవాయ నమః ఇత్యర్ఘ్యం రుద్రాయ నమః ఇత్యాచమనీయం వ్యాహృతీభిర్నిర్మాల్యం వ్యపోహ్యాథైనం స్నాపయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన బ్రహ్మ జజ్ఞానం కద్రుద్రాయ సర్వో వై కయా నశ్చిత్ర ఆభువత్ ఆపో వా ఇదం సర్వమ్ ఇతి చ ౬

వ్యాహృతీభిః ప్రదక్షిణముదకం పరిషిచ్య పవిత్ర పాదమూలే నిధాయాద్భిస్తర్పయతి భవం దేవం తర్పయామి ఇత్యష్టాభిః వామదేవాయ నమః ఇతి వస్త్రం జ్యేష్ఠాయ నమః ఇతి యజ్ఞోపవీతం రుద్రాయ నమః ఇత్యాచమనీయం కాలాయ నమః ఇతి గన్ధం కలవికరణాయ

నమః ఇత్యక్షతం బలవికరణాయ నమః ఇతి పుష్పం బలప్రమథనాయ నమః ఇతి ధూపం సర్వభూతదమనాయ నమః ఇతి దీపం మనోన్మనాయ నమః ఇతి కాలే నైవేద్యం రుద్రాయ నమః ఇత్యాచమనీయం దదాతి ౭

అథాస్యాఘోరతనూరుపతిష్ఠతే అఘోరేభ్యోఽథ ఘోరేభ్యః ఇతి ౮

అథ రుద్రగాయత్రీం జపేత్ తత్పురుషాయ విద్మహే ఇత్యేతాం రౌద్రీం సహస్రకృత్వ ఆవర్తయేచ్ఛతకృత్వోఽపరిమితకృత్వో వా దశావరమ్ ౯ అథైనమాశిషమాశాస్తే ఈశానస్సర్వవిద్యానామ్ ఇతి ౧౦ అథాస్య మూర్ధ్ని కలశధారయా సన్తతమభిషిఞ్చతి నమస్తే రుద్ర మన్యవే ఇత్యేకాదశానువాకాన్ జపేత్ । సర్వో వై రుద్రః ఇతి త్రీననువాకాన్ సద్యో జాతమ్ ఇతి పఞ్చానువాకాన్ ఇమా రుద్రాయ ఇతి ద్వాదశర్చానన్యాంశ్చ రౌద్రమన్త్రాన్యథాశక్తి జపేత్ ౧౧ ఏవమేకాదశకృత్వోఽభిషిఞ్చతి ౧౨

జపాన్తే జపాన్తే అగ్నావిష్ణూ సజోషసా ఇత్యేకాదశానువాకానామేకమేకమనువాకం జపేత్ ౧౩ సర్వేషామన్తే పునరారాధయేత్ సద్యో జాతమ్ ఇత్యాసనాది దీపాన్తం పూర్వోక్తం సర్వం కృత్వా మనోన్మనాయ నమః ఇతి పాయసాది మహాహవిర్నివేదయేద్రౌద్రీభిస్సూక్తిభిస్సూన్వన్తి ౧౪ తదేతద్రుద్రస్నానార్చనం పాపక్షయార్థీ వ్యాధిమోచనార్థీ శ్రీకామశ్శాన్తికామః పుష్టికామస్తుష్టికామ ఆయుష్కామ ఆరోగ్యకామో మోక్షకామశ్చ కుర్యాత్ ౧౫

అథ యథాశక్తి దక్షిణాం దదాతి దశగావస్సువర్ణభూషితా ఋషభైకాదశాస్తదభావ ఏకాం గాం దద్యాదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

అథాతః పునఃప్రతిష్ఠాకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః పూర్వోక్తేషు నక్షత్రేషు యాని చాన్యాని శుభనక్షత్రాణి శుక్లపక్ష ఉదగయనే వసన్తాదికాలే పూర్వం ప్రతిష్ఠితస్యాపి బుద్ధిపూర్వకమేకరాత్రం ద్విరాత్రమేకమాసం ద్విమాసం వాఽర్చనావిచ్ఛేదే శూద్రరజస్వలాపతితాద్యుపప్లవే వా పూర్వేద్యురేవ యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా సమాగతాయాం నిశాయాం జలాధివాస కృత్వా శ్వోభూత ఉత్థాయ ద్వౌ కలశౌ స్థాపయేదేకం పఞ్చగవ్యేన పూరయిత్వాఽపరం శుద్ధోదకేన సహ రత్నేన స్నాపయేత్ ౧

అష్టసహస్రమష్టశతమష్టావింశతిం వా మూలమన్త్రేణ రుద్రగాయత్ర్యా స్నాపయిత్వా పుష్పాణి దద్యాద్యథాలాభమర్చయిత్వా గుడోదనం నివేదయేత్ ౨

ఏవఙ్కృతేఽస్య శాన్తిర్భవతి ౩ బుద్ధిపూర్వేణార్చనావిచ్ఛేదే స్నాపనం కర్తవ్యమ్ ౪

ఏవం కుర్వాణః స్వస్తి బుద్ధిమాప్నోతీత్యాచక్షతే ౫ ఏవం పునః ప్రతిష్ఠామన్త్రేణ ప్రతిష్ఠాపయేదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే వింశోఽధ్యాయః

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి పఞ్చగవ్యవిధిం క్రమాత్ ఉత్తమం ద్రోణమేకం తు మధ్యమం తు తదర్ధకమ్ ౧

తదర్ధమధమం జ్ఞేయం త్రివిధం పరికీర్తితమ్ ప్రథపాదం ఘృతం ప్రోక్తం గోమూత్ర ద్విగుణం భవేత్ ౨

గోమయం కుడుపం ప్రోక్తం దధి ప్రస్థసమన్వితమ్ క్షీరం ప్రస్థద్వయం ప్రోక్తం ౩

స్నాపనం పఞ్చగవ్యేన భుక్తిముక్తిప్రదం నృణామ్ కపిలాయా వరం క్షీరం శ్వేతాయాస్తు వరం దధి రక్తాయా వరమాజ్యం వై శేషా శవలకృష్ణయోః ౪

ప్రయతో దేవస్య గృహం గత్వా పురతో మణ్డపే సమే దేశే గోమయేనోపలిప్య వ్రీహిభిర్యవైర్వా ఖారిమాత్రం తదర్ధం వా సఙ్గృహ్య సౌవర్ణం రాజతం కాంస్యం మృణ్మయం వా నవ కలశాన్ యాచతి ౫

తన్తునా పరివేష్ట్య శుచౌ దేశే నిధాయ స్థణ్డిలస్య దక్షిణతా ఉదఙ్ఆసీనో దశనామభిర్బ్రాహ్మణానామన్త్ర్య పుణ్యాహం వాచయిత్వా ప్రోక్ష్య వ్రీహిభిస్స్థణ్డిలం కృత్వా తస్య మధ్యతః ప్రాదేశాద్దక్షిణవామపార్శ్వే సువర్ణశకలేన ఋజుముల్లిఖేత్ బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి దక్షిణతః । పితా విరాజామ్ ఇత్యుత్తరతః । తయోర్దక్షిణతో నాకే సుపర్ణమ్ ఇతి తయోరుత్తరతః ఆప్యాయస్వ ఇతి । సన్తతమృజుముల్లిఖేత్ యో రుద్రో అగ్నౌ ఇతి పశ్చాత్ । సర్వో వై రుద్రః ఇతి పురస్తాత్ । తయోః పశ్చాత్ ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ఇతి । తయోః పురస్తాత్ ఇన్ద్రం విశ్వా అవీవృధన్ ఇతి ౬

అథాభ్యుక్ష్య శకలం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్య భూర్భువస్సువరఓం బ్రహ్మణే నమః ఇతి మధ్యమపదేఽభ్యర్చ్య ఈశానాయ నమః ఇతీశపదే తత్పురుషాయ నమః ఇతి పూర్వే

అఘోరాయ నమః ఇతి దక్షిణే వామదేవాయ నమః ఇత్యుత్తరే సద్యోజాతాయ నమః ఇతి పశ్చిమే హృదయాయ నమః ఇతి దక్షిణపూర్వే శిరసే నమః ఇత్యుత్తరపూర్వే శిఖాయై నమః ఇతి దక్షిణపశ్చిమే కవచాయ నమః ఇతి పశ్చిమోత్తరే అస్త్రాయ నమః ఇతి దిగ్విదిక్ష్వభ్యర్చ్య బ్రహ్మణే నమః ఇతి మధ్యే ప్రధానకలశం స్థాప్య ఈశాదిపదేషు తత్తన్మన్త్రేణ కలశాన్ సంస్థాప్య ప్రోక్షణీస్సంస్కృత్య పాత్రాణి ప్రోక్ష్య గవ్యాని చ ప్రోక్షణీపాత్రపరిమాణం కుశోదకం దేవస్య త్వా ఇతి బ్రహ్మకుమ్భే ఆనయతి । ఆపో వా ఇదం సర్వమ్ ఇత్యభిమన్త్ర్య కూర్చం నిధాయేశపాత్రే సపవిత్రేణ క్షీరమ్ । పురుషే దధి । అఘోరే ఘృతమ్ । సౌమ్యే గోమయమ్ । వారుణే గోమూత్రమ్ । హృదయే పిష్టం కదల్యాదీని చ । నాలికేరం శిరసి । ఆమలకం శిఖాయామ్ । కవచే హరిద్రమ్ । తత్తన్మన్త్రేణావాహనాద్యాచమనాన్తం కృత్వా సమ్పరిస్తీర్యాథైనం స్నాపయతి ఆపో హిష్ఠా మయో భువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన బ్రహ్మ జజ్ఞానం కద్రుద్రాయ సర్వో వై కయా నశ్చిత్రః ఆపో వా ఇదమ్ ఇతి ప్రదక్షిణముదకం వ్యాహృతీభిః పరిషిచ్యాథాద్భిస్తర్పయతి । స్వేన మన్త్రేణ గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య బలిముపహృత్య తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇతి సద్యఃపాత్రమాదాయ బ్రహ్మపాత్రేణ యోజయేత్ సద్యోజాతమ్ ఇత్యనువాకేన । గన్ధద్వారామ్ ఇతి వామదేవమాదాయ వామదేవానువాకేన బ్రహ్మపాత్రేణ యోజయేత్ । ఆప్యాయస్వ ఇతి క్షీరకుమ్భమాదాయేశానానువాకేన యోజయేత్ । దధిక్రావ్ణః ఇతి దధ్యాదాయ పురుషానువాకేన యోజయేత్ । శుక్రమసి ఇత్యనుద్రుత్య ఘృతమాదాయాఘోరానువాకేన యోజయేత్ । సోహమితి ఫలైరవకీర్య గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య వ్యోమవ్యాపినా సమ్పూజ్య పఞ్చగవ్యం భవతీతి ౭

అథ దేవస్య సమీపం గత్వా నిర్మాల్యం వ్యపోహ్య ప్రణవేన దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామశ్వినోర్భైషజ్యేన తేజసే బ్రహ్మవర్చసాయాభిషిఞ్చామి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాదుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం సరస్వత్యై భైషజ్యేన వీర్యాయాన్నాద్యాయాభిషిఞ్చామి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామిన్ద్రస్యేన్ద్రియేణ శ్రియై యశసే బలాయాభిషిఞ్చామి ఇతి త్రిభిః । అథ పిష్టామలకహరిద్రాదిభిః స్నాపయతి । సురభిమత్యాఽబ్లిఙ్గాభిర్వారుణీభిః హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిః వ్యాహృతీభిరన్యైశ్చ పవిత్రసమూహైశ్చమకనమకాదిభిరభిషేకం కుర్యాత్ ౮

పునరేవ యథాశక్తి దక్షిణాం దద్యాదాచార్యాయ వస్త్రకుణ్డలాభరణాఙ్గులీయధేనుభూమ్యాదీని దద్యాత్ ౯ సర్వం పాప్మానం తరతి తరతి బ్రహ్మహత్యాం బ్రహ్మణస్సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతి ౧౦

నాలికేరామ్రపనసకదలీనాం ఫలత్రయమ్ శర్కరామధుసంయుక్తం పఞ్చామృతమితి స్మృతమ్ ౧౧

బ్రహ్మపాత్రస్థితం తోయం చతుఃప్రస్థం ప్రచక్షతే కపిత్థఫలమాత్రకమ్ ౧౨

యావత్సమ్పాదితం భక్త్యా తావత్సమ్పాదయేద్బుధః ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే వింశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథాతస్సమ్ప్రవక్ష్యామి దేవస్య స్నపనే విధిమ్ మహతో లిఙ్గదేశే వా కారయేద్వేదికాం బుధః ౧

మణ్డలం చ పురాణోక్తం కృత్వా స్నపనమారభేత్ అచలప్రతిష్ఠితో యత్ర దేవస్తత్ర న వేదికా ౨

తస్యాస్సమీపే తత్స్థానే కలశస్థానముత్తమమ్ సఙ్ఖ్యా చ నవ తేషాం తు స్థాపనం ప్రణవేన తు ౩

యత్కిఞ్చిత్క్రియతే తత్ర ప్రణవేనైవ కథ్యతే స్థాపనం కలశానాం తు ప్రాగాదీశానమన్తతః ౪

ఏతైరేవ క్రమైరత్ర సర్వం కర్మ విధీయతే నవమం కలశం మధ్యే స్థాపయేదన్తతో బుధః ౫
కూర్చేషు స్థాపయేత్సర్వం వ్రీహిభిస్తణ్డులేషు చ వ్రీహయశ్శాలయః ప్రోక్తాః
కలశాంస్థాపయేద్బుధః ౬ తేషామభావే యత్కిఞ్చిద్గ్రామ్యం ధాన్యమిహేష్యతే
పూరయేత్కలశాన్సర్వాన్ శుద్ధస్ఫటికసన్నిభైః ౭

జలైస్తు మధ్యమం తత్ర పఞ్చగవ్యేన పూరయేత్ కూర్చాన్నిధాయ సర్వేషు శరావైరపిధాయ చ ౮

అరిక్తైరేవ కర్తవ్యశ్శరావైర్నవభిస్సదా అపిధానక్రియా తేషాం శాలిజైరేవ తణ్డులైః ౯

అర్చయేత్కలశాన్సర్వాన్ గన్ధపుష్పాదిభిః క్రమాత్ ప్రాప్తే ముహూర్త ఆవాహ్య
పరమాత్మానమాత్మవాన్ ౧౦ రుద్రదేవం శివం సాక్షాద్యచ్చ సర్వస్య దైవతమ్
తస్మాదావాహయేత్ప్రాజ్ఞః సర్వత్రావాహనే విధిః ౧౧

ఏష ఔత్సర్గికః ప్రోక్తో దేవతానాం చ తర్పణే నారాయణాది విష్ణోస్స్యాద్రుద్రస్య తు శివాదికమ్ ౧౨

జపధ్యానాది సర్వం స్యాత్ వికల్పం మనసి శ్రయేత్ రౌద్రం చ సూక్తమాపో హి హిరణ్యేతి చ సప్తకమ్ ౧౩

వైకల్పికైరేవ కుర్యాన్మధ్యేతి తు న విద్యతే అథ హైకే వదన్త్యేవం స్నాపనే తు మహాప్రభోః ౧౪

సద్యోజాతాదిపఞ్చైవ సర్వో వై రుద్ర ఇత్యపి ఏతైరన్యైశ్చ కుర్యాద్వై స్నాపనం సార్వకాలికమ్ ౧౫

ఏవం చ కుర్యాత్స్నానే తు స్నాపనేఽర్చా తథా భవేత్ ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ఏకావింశోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయప్రశ్నే ద్వావింశోఽధ్యాయః

అథ దేవయోః పూజాకరణే సర్వత్ర త్రీణి పదా విచక్రమే త్ర్యమ్బకం యజామహే ఇత్యేతాభ్యాం యథాలిఙ్గమాసనం పాద్యమాచమనీయం చ ౧ ఏతయోస్త్రైవర్ణికధర్మత్వాత్ సర్వత్ర వచనాల్లోకప్రసిద్ధప్రాప్తప్రతిషేధాభావాత్ క్రియత ఇతి హ స్మాహ బోధాయనః ౨

ఏవం ప్రతిష్ఠాప్య వా కుర్యాత్తయోరేవ సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతి ३

యది త్రింశత్సంవత్సరాదూర్ధ్వం క్రియేత తతో దేవయోః పరమం పదం బ్రహ్మసఙ్జ్ఞితం తదేవ సగణ ఆప్నోతి ౪

యది తత్ప్రవణః స్యాద్య ఉ చైనదేవం విదుర్యస్మై ప్రబ్రూతే యస్మై వా కరోతి తస్మై శతం దద్యాన్మాషాణాం బ్రాహ్మణో రాజన్యస్సహస్రం దద్యాద్వైశ్యో యథాశ్రద్ధం దద్యాత్ ౫

న స్త్రీశూద్రౌ కుర్యాతాం యది కుర్యాతాం స్వతన్త్రోపదేశే ఆచార్య ఆశ్రయ ఇతి ౬ స్వతన్త్రయోస్తయోశ్చేద్వృత్తిక్షీణోఽపి బ్రాహ్మణః పతత్యేవేతి శాలికిః ౭

అథ దేవయోర్యథాకామీ స్యాద్యస్యాఙ్కస్యాఇచ్ఛేదవస్థాయాం జలే వా స్థణ్డిలే వా ప్రతిమాసు వా సర్వం కృత్వాఽభ్యర్చయేన్న తు ప్రమాద్యేత్ ౮

దేశాభావే ద్రవ్యాభావే సాధారణే కుర్యాన్మనసా వాఽర్చయేదితి । తదాహ భగవాన్ పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి । తదహం భక్త్యుపహృతమశ్నామి ప్రయతాత్మనః । ఇతి ౯ భక్తినమ్రః ఏతాన్మన్త్రానధీయీత న త్వేవానర్చకః స్యాదన్యతరస్యోభయోర్వా తతస్తయోరేవ సాయుజ్యం సలోకతామాప్నోతి ౧౦

య ఏతయోరర్చనాం కురుతేఽన్యత్ర పుత్రశిష్యేభ్యః స్త్రియాశ్చ తస్మై సౌవర్ణం శఙ్ఖం సువర్ణోపధానం వా దద్యాదృషభం రుద్రస్య దక్షిణేత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౧ ప్రతిష్ఠాకరణే స్నాపనకరణే వాచార్యాయ తదుపకరణం సర్వం దత్వా ఋషభైకాదశ గా దద్యాదిత్యాహ భగవాన్బోధాయనః ౧౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నే ద్వావింశోఽధ్యాయః

అథ దేవయోః పూజాకరణే । అథాతస్స్రమ్పవక్ష్యామి । అతః పరం ప్రవక్ష్యామి । అథాతః పునఃప్రతిష్ఠాకల్పమ్ । అథాతో రుద్రస్నానార్చనవిధిమ్ । అథాతో మహాదేవస్యాహరహః । అథాతో రుద్రప్రతిష్ఠాకల్పమ్ । అథాతస్స్రమ్పవక్ష్యామి విష్ణోః । అథాతో మహాపురుషస్యాహరహః । అథాతో విష్ణుప్రతిష్ఠకల్పమ్ । యథో ఏతద్గ్రహాణామ్ । అథాహుతే ప్రసిద్ధముపనయనమ్ । అథాతోఽశ్వత్థసంస్కారమ్ । అథ జడబధిరమూకానాం సంస్కారమ్ । అథ రాజన్యవైశ్యయోః । అథాతో యజ్ఞోపవీతవిధిమ్ । అథాతః పుత్రప్రతిగ్రహకల్పమ్ । అథ మాఘమాసే । అథ ప్రజార్థిహోమః । అథ మఙ్గలాని । అథ గర్భాధానమ్ । అథాతః పఞ్చమీశ్రాద్ధమ్ ౨౨

అథాతః పఞ్చమీశ్రాద్ధమ్ । అథ గర్భాధానమ్ । అథ మఙ్గలాని । అథ ప్రజార్థిహోమః । అథ మాఘమాసే । అథాతః పుత్రప్రతిగ్రహకల్పమ్ । అథాతో యజ్ఞోపవీతవిధిమ్ । అథ రాజన్యవైశ్యయోః । అథ జడబధిరమూకానాం సంస్కారమ్ । అథాతోశ్వత్థసంస్కారమ్ । అథాహుతే ప్రసిద్ధముపనయనమ్ । యథో ఏతద్గ్రహాణామ్ । అథాతో విష్ణుప్రతిష్ఠాకల్పమ్ । అథాతో మహాపురుషస్యాహరహః । అథాతస్స్రమ్పవక్ష్యామి విష్ణోః । అథాతో రుద్రప్రతిష్ఠాకల్పమ్ । అథాతో మహాదేవస్యాహరహః । అథాతో రుద్రస్నానార్చనవిధిమ్ । అథాతః పునః ప్రతిష్ఠాకల్పమ్ । అతః పరం ప్రవక్ష్యామి । అథాతస్స్రమ్పవక్ష్యామి దేవస్య । అథ దేవయోః పూజాకరణే ౨౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే ద్వితీయప్రశ్నః సమాప్తః

అథ తృతీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథాతః పవిత్రాణాం పవిత్రాయాతిపవిత్రాయాపరాజితాయ గుహ్యాయ బ్రహ్మహృదయాయ ఓంకారకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

యత్ర గ్రామ్యాణాం పశూనాం శబ్దం నోపశృణుయాదపాం సమీపే బ్రహ్మవృక్షే దైకస్థూణాం కుటీం ప్రాఙ్ముఖాం కారయేత్ ౨

కుశధ్వజీ కుశవేష్టీ కుశచీరవాసాః కుశోపవీతః కుశోపవిష్టః కుశహస్తః కుశమేఖలాం ధారయమాణః త్రిషవణస్నాయీ కుశశాయీ శాకయావకయోర్భైక్షాహార ఆదిత్యాభిముఖస్తిష్ఠన్నోఙ్కారం పఞ్చసహస్రం జపేత్తతోఽస్య మన్త్రాస్సర్వే సిధ్యన్తి సర్వే

వేదా అధీతా భవన్తి సర్వేషు వేదేషు చీర్ణవ్రతో భవతి సర్వేషు తీర్థేషు స్నాతో భవతి సర్వవేదో జ్ఞాతో భవతి సర్వైర్దేవైర్జ్ఞాతో భవతి సర్వయజ్ఞక్రతుభిరిష్టవాన్ భవత్యాచక్షుషః పఙ్క్తిం పునాతి మాతాపితృదోషైః పురుషదోషైశ్చ నిర్దోషః పూతో భవతి చణ్డాలశ్వపాకానాం పునాతి ౩ శ్వేతాయాస్సరూపవత్సాయాః పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాఽఽదిత్యాభిముఖ ఓఙ్కారసహస్రేణాభిమన్త్రితం కృత్వా స్వయం ప్రాశ్నీయాత్ సప్తానాం పురుషాణామలక్ష్మీం నుదతి జాతిస్మరత్వం లభతే శ్రియం దేవీం భజతే బ్రహ్మచర్యమస్యావిచ్ఛిన్నం సన్తతం భవతి ౪

ప్రణవాద్యాస్తథా వేదాః ప్రణవే పర్యవస్థితాః వాఙ్మయం ప్రణవం సర్వం తస్మాత్ప్రణవమభ్యసేత్ ౫

ప్రణవేన విహీనం యత్తన్మన్త్రం ప్రాణహీనకమ్ సర్వమన్త్రేషు మన్త్రాణాం ప్రాణః ప్రణవ ఉచ్యతే ౬

ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథాతో వ్యాహృతికల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః త్రిషవణం స్నాయాదవశ్యయ్యాసనస్త్రిరాత్రమహోరాత్రం వోపోష్య ద్వాదశసహస్రం వ్యాహృతీర్జపేత్ ౧

కృతపురశ్చరణోఽథ కర్మాణ్యారభతే ౨ దధిమధుఘృతాక్తానాం పలాశసమిధామాహుతిసహస్రం జుహుయాద్బ్రహ్మవర్చసకామ ఆజ్యేన తేజస్కామః పయసా పశుకామో దధ్నేఽన్ద్రియకామ ఓదనేనాన్నాద్యకామో వ్రీహిభిర్యవైర్ధాన్యకామః కన్యాకామో లాజైస్తిలై రాక్షోఘ్నం పాపనాశనం చ సద్య ఏవ వినశ్యతి జ్వరో వానస్పత్యానాం న్యగ్రోధైః పుత్రకామః ప్లక్షైర్గృహకామోఽశ్వత్థైః పుష్టికామశ్శమీమయైశ్శాన్తికామోఽపామార్గైర్వశ్యకామః ఖాదిరైరాధిపత్యకామోఽర్కసమిద్భిరర్థకామః పలాశసమిద్భిస్సర్వకామః ౩

యావజ్జుహోతి తావదాప్నోతీతి హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథాతో దుర్గాకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః యజ్ఞోపవీతం రక్తపద్మపుష్పం సమ్భారానుపకల్ప్య మాసిమాసి కృత్తికాపూర్వాష్టే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలం కృత్వా ప్రోక్ష్య శౌచేన సువ్రతస్తిష్ఠన్ భగవతీమావాహయేత్ జాతవేదసే ఇతి ఓమార్యాం రౌద్రీమావాహయామి ఇత్యావాహ్య తామగ్నివర్ణాం ఇతి కూర్చం దత్వా అగ్నే త్వం పారయ ఇతి యజ్ఞోపవీతం దత్వాఽథైనాం స్నాపయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః ఇతి చతసృభిః పవమానః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా ఆర్యాయై రౌద్ర్యై మహాకాల్యై మహాయోగిన్యై సువర్ణపుష్ప్యై దేవసఙ్కీర్త్యై మహాయజ్ఞ్యై మహావైష్ణవ్యై మహాపృథివ్యై మనోగమ్యై శఙ్ఖధారిణ్యై నమః ఇత్యేకాదశనామధేయైర్గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్యై నమోఽముష్యై నమః ఇత్యేతైరేవార్చయిత్వా సావిత్ర్యా భగవత్యై దుర్గాదేవ్యై హవిర్నివేదయామి ఇతి హవిర్నివేద్య శేషమేకాదశనామధేయైర్హుత్వా పఞ్చదుర్గా జపేద్దశ స్వస్తి జపేత్ జాతో యదగ్నే వషట్ తే విష్ణో వాస్తోష్పతే ఏవావన్దస్వ ఆ నో నియుద్భిః హిరణ్యవర్ణాః అభయం కృణోతు అశ్వావతీః త్వం వరుణః బృహస్పతే యువమిన్ద్రశ్చ స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః ఇతి జపిత్వా శం చ మే మయశ్చ మే ఇత్యేతైరేకాదశభిరనువాకైశ్చ జపేత్ సావిత్ర్యా భగవత్యై దుర్గాదేవ్యై హవిరుద్వాసయామి ఇత్యుద్వాస్య శేషం బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వా సంవత్సరముపాసీత ౧ సర్వకామాస్సిధ్యన్తీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథాత ఉపశ్రుతికల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ఆదిత్యవారేఽఙ్గారకవారే వా చతుర్థ్యామష్టమ్యాం చతుర్దశ్యాం భరణ్యాం కృత్తికాయాం వా క్రియేత ౧

పూర్వేద్యురకృతభుక్తిశ్శుచిర్బ్రహ్మచారీ భూత్వాఽథ ప్రదోషేఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య తస్య దక్షిణత ఉపశ్రుతిమావాహయేత్ ఓం భూః రాత్రీం దేవీమావాహయామ్యఓం భువరుపశ్రుతిం దేవీమావాహయామ్యఓం సువర్మహారాత్రీం దేవీమావాహయామ్యఓం భూర్భువస్సువః మహాకాలరాత్రీం దేవీమావాహయామి ఇత్యావాహ్యథైనాం స్నాపయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః ఇతి చతసృభిః పవమానః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా గన్ధైః కృష్ణపుష్పైర్ధూపైర్దీపైరలఙ్కృత్యాజ్యం సంస్కృత్య జుహోతి రాత్ర్యై దేవ్యై స్వాహోపశ్రుత్యై దేవ్యై స్వాహా మహారాత్ర్యై దేవ్యై స్వాహా మహాకాలరాత్ర్యై దేవ్యై స్వాహా

నిశాయై స్వాహా క్షపాయై స్వాహా కృష్ణాయై స్వాహాఽన్ధకారిణ్యై స్వాహా యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యాం చ జుహోతి ౨

అథ సమన్తం పరిషేకం కృత్వా రాత్రిసూక్తేనోపతిష్ఠతే ౩

వ్యాహృతీభిః రాత్రీం దేవీముద్వాసయామి ఇత్యుద్వాస్యాథ వ్రజేత్ శ్మశానదేశే దేవాగారే శ్రోత్రియాగారే కులాలకారుదేశే వా గచ్ఛేత్ ౪

నవధనుర్మాత్రాత్ కర్ణౌ బధ్నాతి ౫

స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః ఇత్యేతామృచం జపిత్వా విముఞ్చేద్వ్యక్తం తత్ప్రతిగృహ్యతామనురూపం యుజ్యతాం సర్వకర్మణాం చారమ్భ ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథాతశ్శ్రీకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః శుక్లపక్షస్య పఞ్చమ్యాం పౌర్ణమాస్యామపి వా శ్రియం కదమ్బమయీం బిల్వసారమయీం స్థణ్డిలే వా విధాయాహోరాత్రోపోషితశ్శుచిః కృతశౌచస్సమే దేశే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య గన్ధముమనసస్సమ్ప్రకీర్య హిరణ్మయేన పాత్రేణోదకం పూరయిత్వా గన్ధాన్ సుమనసః తస్మిన్ హిరణ్యవర్ణాం హరిణీమ్ ఇతి ద్వాభ్యాం ఓం భూః శ్రియమావాహయామి ఓం భువః శ్రియమావాహయామి ఓం సువః శ్రియమావాహయామి ఓం భూర్భువస్సువః శ్రియమావాహయామి ఇత్యావాహ్య కర్దమేన ఇతి ద్వాభ్యాం ప్రసిద్ధం ప్రోక్ష్య అశ్వపూర్వాం ఇతి స్నాపయిత్వా గన్ధద్వారామ్ ఇతి గన్ధం దదాతి కాం సోఽస్మి తామ్ ఇతి పుష్పం దదాతి ఉపైతు మామ్ ఇతి ధూపం దదాతి చన్ద్రాం హిరణ్మయీమ్ ఇతి దీపం దదాతి చన్ద్రాం ప్రభాసామ్ ఇతి నైవేద్యం దదాతి ౧

అథ దేవ్యా దక్షిణతోఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య మహావ్రీహిభిస్తణ్డులైః పాయసం చరుం శ్రపయిత్వా హవిర్ద్విధా కృత్వా మనసః కామమ్ ఇత్యభిప్రేత్య కామమన్నం వాఽఽజ్యమిశ్రం శ్రీసూక్తేన పఞ్చదశర్చేన హవిర్జుహోతి ౨

తేన సూక్తేన శ్రియై నమః పుష్ట్యై నమో ధాత్ర్యై నమస్సరస్వత్యై నమః ఇతి బలిముపహరతి ౩

పద్మపుష్పాణి యథాలాభం గృహీత్వా ప్రత్యఙ్గం నిమార్ష్టి క్షుత్పిపాసామ్ ఇత్యలక్ష్మీం నిర్ణుదతి ౪

ఏవమేవాహరహర్మాసిమాసి వా మహాన్తం పోషం పుష్యతి ధన్యం యశస్యమారోగ్యమాయుష్యం పుత్ర్యం పశవ్యం తస్య మహత్స్వస్త్యయనమిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథాతస్సరస్వతీకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః శుక్లపక్షే త్రయోదశ్యాం వోత్తరయోః ఫల్గున్యోర్వా పుణ్యే నక్షత్రేఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యా ప్రణీతాభ్యః కృత్వాఽగ్రేణాగ్నిం సరస్వతీమావాహయతి ఆయాతు వరదా దేవ్యక్షరం బ్రహ్మసమ్మితమ్ । గాయత్రీం ఛన్దసాం మాతేదం బ్రహ్మ జషస్వ నః ౧ సరస్వతీమావాహయామి ఇత్యావాహ్యాత్ర స్థానాని కల్పయతి వాగ్దేవ్యై కల్పయామి గీర్దేవ్యై కల్పయామి సరస్వత్యై కల్పయామి బ్రాహ్మ్యై కల్పయామి ఇతి ౨

అథైనాః స్నాపయతి ఆపో హిష్ఠా మయో భువః హిరణ్యవర్ణాః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వాఽద్భిస్తర్పయిత్వైతైరేవ నామధేయైర్గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్యై నమోఽముష్యై నమః ఇతి పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి పాయసం వా చోదయిత్రీ సూనృతానాం పావీరవీ కన్యా ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౩

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి ప్రణో దేవీ ఆ నో దివః యే తే సరస్వ ఊర్మయః ఉత నః ప్రియా ప్రియాసు ఇమా జుహ్వానా యస్తే స్తనశ్శశయః దేవీం వాచమజనయన్త యద్వాగ్వదన్తీ ఇత్యేతేన సూక్తేన ౪

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫

అథాగ్రేణాగ్నిం పలాశపర్ణేషు హుతశేషం నివేదయిత్వా బాహ్యబలిం దత్వోదేత్యాపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖం కుమారముపవేశ్య విద్యారమ్భం కురుతే ౬

అనన్తరం దేవీముద్వాసయేత్ ఉత్తమే శిఖరే దేవి భూమ్యాం పర్వతమూర్ధని । బ్రాహ్మణేభ్యో హ్యనుజ్ఞానం గచ్ఛ దేవి యథాసుఖమ్ ౭

ఇతి పునరాగమనాయ పునర్దానాయ ౮

ఏవమేవ మాసి మాసి విద్యాకాఙ్క్షీ సరస్వతీమారాధయేదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౯

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథాతో విష్ణుకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ఆషాఢకార్తికఫాల్గునశుక్లపక్షేషు ద్వాదశ్యాం యదా శ్రద్ధా భవత్యహోరాత్రముపోషితశ్శ్వోభూతే ప్రాగ్వోదగ్వాఽరణ్యే శుచిర్గృహే వా యత్ర రోచతే మనస్తత్ర స్థణ్డిలేఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వా సిద్ధే పాయసే యత్తే పవిత్రం పవిత్రం తే వితతమ్ ఇత్యుదాహృత్య ఓమ్ ఇతి విద్యుధ్గన్ధోశీరమయం భగవన్తం శ్వేతపీతరక్తప్రతిసరేణావేష్ట్య స్థాపయిత్వావాహయేత్ ఓం భూః పురుషమావాహయామ్యోం భువః పురుషమావాహయామ్యోం సువః పురుషమావాహయామ్యోం భూర్భువస్సువః పురుషమావాహయామి ఇత్యావాహ్య ప్రసిద్ధమాసనస్నానపాహ్యాచమనీయాని దద్యాత్ సర్వసురభిగన్ధపుష్పధూపదీపమాల్యైరభ్యర్చ్య యథోపపన్నం బర్హిష్యశ్వత్థపర్ణే ప్రస్తరే గోభిర్జుష్టమ్ ఇతి ధూపభాజనే న్యస్యతి ౧

తతష్షోడశాజ్యాహుతీర్జుహోతి పురుషసుక్తేన పరో మాత్రయా ఇతి తిసృభిః । పవమానముపనినీయ చరోరాజ్యమిశ్రం చతస్రః ఆహుతీర్జుహోతి వాసుదేవాయ స్వాహా బలదేవాయ స్వాహా విష్ణవే స్వాహా శ్రియై స్వాహా ఇతి ౨

స్విష్టకృతమవదాయాన్తః పరిధి సాదయిత్వా దైవతమర్చ్యయత్యేతైరేవ నామధేయైః అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇతి గన్ధపుష్పధూపదీపైరన్నేన అముష్మై స్వాహాఽముష్మై స్వాహా ఇతి ఫలోదకేన అముం తర్పయామ్యము తర్పయామి ఇతి స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩

ఆభిర్విశ్వా అభియుజః ఇతి జానుం నిపాత్య చతుఃప్రదక్షిణం పరిక్రామేత్ విశ్వభుజే నమః । సర్వభుజే నమః । ఆత్మనే నమః । పరమాత్మనే నమః ఇతి । ధ్రువసూక్తం జపిత్వా పురుషముద్వాసయేత్ ఓం భూః పురుషముద్వాసయామ్యోం భువః పురుషముద్వాసయామ్యోం సువః పురుషముద్వాసయామ్యోం భూర్భువస్సువః పురుషముద్వాసయామి ఇత్యుద్వాస్య యత్రాపస్తద్గత్వోత్సృజేదవభృథమ్ ౪

ప్రతత్తే అద్య కిమిత్తే విష్ణో పరిచక్ష్యం భూత్ ఇతి ద్వాభ్యాం ప్రతిసరం విస్రంసయతి ౫

ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే ఇత్యేతయా చరుం ప్రాశ్నాతి ౬

ఏవం ఘోషయేత్ యో వైష్ణవ ఇత్యాహ వైష్ణవోఽస్మి ఇతి యః ప్రతిబ్రూయాత్తస్మై శేషం దద్యాదేతైరేవ మన్త్రైః ప్రాశ్నాతి ౭

ప్రాశ్యాప ఆచమ్య ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ ఇతి ద్వాదశాక్షరం జపిత్వాఽశ్వమేధఫలమాప్నోతి సకృదిష్ట్వా సనాతనమితి ౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథాతో రవికల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః మణ్డలం చతురశ్రం వా గోమయేన గోచర్మమాత్రం స్థణ్డిలం కృత్వాఽష్టాచత్వారింశత్కృత్వో రవివారే తామ్రపాత్రే రక్తగన్ధం రక్తపుష్పం వా ఘృణిమ్సూర్య ఆదిత్యః ఇత్యావాహ్య ఆసత్యేన ఇత్యర్ఘ్యం దద్యాత్ హంసశ్శుచిషత్ ఇతి పాద్యం అగ్నిర్మూర్ధా ఇత్యాచమనీయమ్ । ఆపో హిష్ఠా మయోభువః హిరణ్యవర్ణాః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వాఽద్భిస్తర్పయతి ధాతారం తర్పయామి విధాతారం తర్పయామి అర్యమణం తర్పయామి మిత్రం తర్పయామి వరుణం తర్పయామి భగవన్తం తర్పయామి హసం తర్పయామి పూషాణం తర్పయామి పర్జన్యం తర్పయామి వివస్వన్త తర్పయామి ఇన్ద్రం తర్పయామి రవిం తర్పయామి ఇత్యేత్రైరేవ నామధేయైర్గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇతి । వ్యాహృతీభిః పురుషముద్వాసయామి ఇత్యుద్వాస్యాథాపూపం దద్యాదష్టాచత్వారింశత్ ౧

ఏకవారమర్చయిత్వా కుష్ఠరోగీ క్షయరోగీ ౨

వన్ధాద్విముచ్యతే బద్ధో రోగీ రోగాద్విముచ్యతే ౩ ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథాతో జ్యేష్ఠాకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః తిలతైలమాజ్యం పయోదధిసక్తూన్ లాజాన్ కరమ్భాన్ కృష్ణాని వాసాంసీతి సమ్భారానుపకల్పయతే ౧

ప్రోష్ఠపదాయామనూరాధాయాం వాఽహవిష్యం భుఞ్జీత ౨

అథ శ్వోభూతే జ్యేష్ఠామనుస్మరన్నుత్థాయ దేవాగారే రహస్యప్రదేశే వా యత్ర రోచతే మనస్తత్ర స్థణ్డిలం కృత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వాఽగ్రేణాగ్నిం జ్యేష్ఠాదేవీమావాహయతి యస్యాస్సింహా రథే యుక్తా వ్యాఘ్రాశ్చాప్యనుగామినః । తామిమాం పుణ్డరీకాక్షీం జ్యేష్ఠామావాహయామ్యహమ్ ౩

ఇత్యావాహ్య ఇహ లోకాకీర్తయే నమః । పరలోకాకీర్తయే నమః । శ్రియై నమః । జ్యేష్ఠాయై నమః । సత్యాయై నమః । కపిలపత్న్యై నమః । కపిలహృదయాయై నమః । కుమ్భ్యై నమః । కుమ్భిన్యై నమః । ప్రకుమ్భ్యై నమః । జ్యాయాయై నమః । వరదాయై నమః । హస్తిముఖాయై నమః । విఘ్నపార్షదాయై నమః । విఘ్నపార్షద్యై నమః ఇతి తర్పయతి ౪

ఆపో హిష్ఠా మయోభువః హిరణ్యవర్ణాః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా తైరేవ నామధేయైర్గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్యై నమోఽముష్యై నమః ఇతి పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ఇన్ద్రో జ్యేష్ఠామను నక్షత్రమేతి ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య పురన్దరాయ వృషభాయ ధృష్ణవే ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౫

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి ఇన్ద్రాయ స్వాహా । జ్యేష్ఠాయ స్వాహా । శ్రేష్ఠాయ స్వాహా । ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి । నమస్సుతే నిరృతే ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౬

అథ కుత్సైర్జుహోతి ౭

దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం భూర్భువస్సువరఓం జ్యేష్ఠాయై హవిర్నివేదయామి ఇతి నివేదయతి ౮

అథ దిశాం బలిం హృత్వా గన్ధమాల్యే ద్వే వాససీ నివేద్యం దత్వాఽన్నం చ బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వా నమస్సుతే నిరృతే ఇతి షడ్భిరుపస్థాయ స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౯ యస్యాస్సింహా రథే యుక్తా వ్యాఘ్రాశ్చాప్యనుయాయినః । తామిమాం పుణ్డరీకాక్షీం జ్యేష్ఠాముద్వాసయామ్యహమ్ ౧౦

ఇత్యుద్వాస్య జ్యేష్ఠామన్త్రం సహస్రకృత్వః ఆవర్తయేచ్ఛతకృత్వోఽపరిమితకృత్వో వా దశావరమ్ ౧౧

శాకయావకభైక్షమూలఫలాశీ అధశ్శాయీ శ్వోభూతే తథైవాభ్యర్చ్య షణ్మాసాదూర్ధ్వం సమాచరన్ నిత్యానామాశాస్యాన్ సర్వాన్ కామానవాప్నోతీతి హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథాతో వినాయకకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః మాసిమాసి చతుర్థ్యాం శుక్లపక్షస్య పఞ్చమ్యాం వాఽభ్యుదయాదౌ సిద్ధికామః బుద్ధికామః పశుకామో వా భగవతో వినాయకస్య బలిం హరేత్ ౧

పూర్వేద్యుః కృతైకభుక్తః శుచిరప ఆచమ్యాథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా దక్షిణాముఖం హస్తిముఖం దక్షిణతో బ్రాహ్మణముపవేశ్యోపోత్థాయ దైవతమావాహయతి విఘ్న విఘ్నేశ్వరాగచ్ఛ విఘ్నేత్యేవ నమస్కృత అవిఘ్నాయ భవాన్ సమ్యక్సదాఽస్మాకం భవ ప్రభో ఇతి ౨

అథ దూర్వాక్షతసుమనోమిశ్రమర్ఘ్యం దదాతి ఇమా ఆపశ్శివాశ్శివతమాశ్శాన్తాశ్శాన్తతమాః పూతాః పూతతమాః పుణ్యాః పుణ్యతమాః మేధ్యా మేధ్యతమా జుష్టా జుష్టతమా అమృతా అమృతరసాః పాద్యా అర్ఘ్యా అర్ఘణీయా అభిషేచనీయా ఆచమనీయా మార్జనీయాశ్చ ప్రతిగృహ్యన్తాం ప్రతిగృహ్ణాతు భగవాన్ వినాయకో వినాయకాయ నమః ఇతి ౩

అథ తూష్ణీం వా గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్యోపతిష్ఠతే భూపతయే నమో భువనపతయే నమో భూతానాం పతయే నమః ఇతి ౪

ఉపస్థాయ తిస్రో వినాయకాహుతీర్జుహోతి వినాయకాయ భూపతయే నమో వినాయకాయ స్వాహా । వినాయకాయ భువనపతయే నమో వినాయకాయ స్వాహా । వినాయకాయ భూతానాం పతయే నమో వినాయకాయ స్వాహా ఇతి । జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫

అపూపం కరభ్బమోదకమ్ సక్తూన్ పాయసమిత్యథాస్మా ఉపహరతి విఘ్నాయ స్వాహా । వినాయకాయ స్వాహా । వీరాయ స్వాహా । శూరాయ స్వాహా । ఉగ్రాయ స్వాహా । భీమాయ స్వాహా । హస్తిముఖాయ స్వాహా । వరదాయ స్వాహా । విఘ్నపార్షదేభ్యస్స్వాహా । విఘ్నపార్షదీభ్యస్స్వాహా ఇతి ౬

అథ భూతేభ్యో బలిముపహరేత్ యే భూతాః ప్రచరన్తి ఇతి ౭

అథ పఞ్చసూత్రం కఙ్కణం హస్తే వ్యాహృతిభిః బధ్నాతి వినాయక మహాబాహో విఘ్నేశ భవదాజ్ఞయా । కామా మే సాధితాస్సర్వే ఇదం బధ్నామి కఙ్కణమ్ ఇతి ౮

అథ సాగ్నికం వినాయకం ప్రదక్షిణం కృత్వా ప్రణమ్యాభివాద్య వినాయకం విసర్జయతి కృతం యది మయా ప్రాప్తం శ్రద్ధయా వా గణేశ్వర । ఉత్తిష్ఠ సగణస్సాధో యాహి భద్రం ప్రసీదతోమ్ ఇతి ౯

తస్మిన్యాతే ద్వాదశేధ్మసమిద్ధేనోపరి మధ్యమం చైవ దక్షిణోర్ధ్వం సమిధం తథా దధిమధుపయఆజ్యం స్నమిశ్ర్య పరిషేచనం విసర్జనం కల్పయతి ౧౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథాతో మృత్యుఞ్జయకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః జన్మనక్షత్రే పుణ్యే నక్షత్రే త్రిజన్మని వా బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్ని ముఖాత్కృత్వా సావిత్ర్యా పక్వం హుత్వా ప్రాదేశమాత్రాస్త్రిస్త్రో దూర్వా ఏకాం సమిధమాహృత్య అష్టసహస్రమష్టశతమష్టావింశతిర్వా దధిమధుఘృతపయాంసి సముదాయుత్యాభ్యజ్యాదధాతి అపైతు మృత్యుః పరం మృత్యో మా నో మహన్తం మా నస్తోకే త్రియమ్బకం యే తే సహస్రమ్ ఇత్యష్టషష్టిశతకృత్వ ఆవర్తయేత్తదానీం అష్టసహస్రం సమ్పద్యతే ౧

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భూస్స్వాహా । మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భువస్స్వాహా । మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం సువస్స్వాహా । మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భూర్భువస్సువస్స్వాహా ఇతి ౨

జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩

అథాగ్రేణాగ్నిం దూర్వాస్తమ్బేషు హుతశేషం నిదధాతి తచ్ఛం యోరావృణీమహే ఇతి ౪

అథ దక్షిణాం దదాతి ధేనుమృషభమనడ్వాహం కంసం హిరణ్యం వాసో వేత్యపపునర్మృత్యుం జయతీతి హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథాతోఽభివృద్ధికల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః గ్రామస్య దేవతాయతనస్య గృహస్య వా సారతమక్షేత్రేషు వా భూతిమిచ్ఛన్ పూర్వపక్షే స్థిరరాశౌ స్థిరముహూర్తే బ్రహ్మస్థానే ఇన్ద్రస్యేశానస్య వా దిశి జానుదఘ్నమవటం ఖాత్వా గోమయేన గోచర్మమాత్ర చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రోక్ష్య సైకతేనావకీర్య మధ్యే పద్మపత్ర లిఖిత్వా కుశాగ్రేణ పఞ్చగవ్యేన ఆపో హిష్ఠా మయోభువః హిరణ్యవర్ణాః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన వ్యాహృతీభిః ప్రోక్ష్య సుమనసోఽవకీర్యాశిషో వాచయిత్వా పద్మమధ్యే సైకతేన స్థణ్డిలం

కృత్వాఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా మధ్యేఽగ్నౌ మనసా పద్మాసనం ధ్యాత్వా శ్రియమావాహయతి గన్ధద్వారామ్ ఇత్యేతయర్చా గన్ధాదిభిరన్వారాధ్య బిల్వసమిద్భిః శ్రీసూక్తేన హుత్వా పక్వాజ్జుహోతి వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పతే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి షడ్భిరనుచ్ఛన్దసమ్ ౨

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩

అథాగ్రేణాగ్నిం పుష్కరపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి యత్పర్యపశ్యత్ ఇతి ౪ పుష్కరపర్ణం ప్రక్షాల్య పఞ్చగవ్యేన మథితేన పూరయిత్వా గన్ధాదిభిస్సమ్పూజ్య శ్రీసూక్తేన స్వక్షేత్రాణి ప్రోక్షతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథాతశ్శిథిలీకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః గృహసీమాన్తచతురశ్రదిగ్విధానేనాన్తశ్చోత్తరవిధిః ౧

గృహమధ్యే శిథిలీ జాయతే సప్తాహాత్ శుభకరం భవస్యత ఊర్ధ్వం ప్రజానాం వ్యాధిపీడనం కరోతి యత ఇన్ద్ర భయామహే ఇతి పలాశసమిద్భిరష్టోత్తరశతం జుహుయాత్ హవిష్యమాజ్యం చ దోషమపహరతి ౨

ఇన్ద్రదిగ్భాగే శిథిలీ జాయతే సకుటుమ్బస్య మహద్భయం భవతి సదసస్పతిమ్ ఇతి మన్త్రేన ఖాదిరసమిద్భిర్జుహుయాత్ ౩

అగ్నిదిగ్భాగే శిథిలీ జాయతే సప్తాహాత్సుహృదాగమనం భవత్యత ఊర్ధ్వం రాజక్షోభం కరోతి అయము తే సముతసి కపోత ఇవ గర్భధిమ్ । వచస్తచ్చిన్న ఓజసే స్వాహా ఇత్యౌదుమ్బరసమిద్భిర్జుహుయాత్ ౪

యమదిగ్భాగే శిథిలీ జాయతేఽష్టాహాదర్థలాభమాప్నోతి తత ఊర్ధ్వం భార్యామరణం కరోతి ప్లక్షసమిద్భిస్త్రియమ్బకేన జుహోతి ౫

నిరృతిదిగ్భాగే శిథిలీ జాయతే త్ర్యహాద్వృష్టిం కరోతి తత ఊర్ధ్వం భార్యానాశం కరోత్యపామార్గసమిద్భిః ప్రజాపతే న త్వత్ ఇతి మన్త్రేణ జుహోతి ౬

వరుణదిగ్భాగే శిథిలీ జాయతే గర్భలాభం కరోత్యత ఊర్ధ్వం చోరభయం కుర్యాద్దూర్వాసమిద్భిః గణానాం త్వా ఇతి జుహోతి ౭

వాయుదిగ్భాగే శిథిలీ జాయతే కన్యాదోషముపజాయతే దూర్వాసమిద్భిః సప్త తే అగ్నే ఇతి జుహోతి ౮

సోమదిగ్భాగే శిథిలీ జాయతే శత్రుఖాదనం కరోత్యత ఊర్ధ్వం ధాన్యనాశం కరోతి వటసమిద్భిరఘోరమన్త్రేణ జుహోతి ౯

ఈశానదిగ్భాగే శిథిలీ జాయతే గృహపతేర్వ్యాధిపీడనం కరోతి యేషామీశే ఇతి శమీసమిద్భిర్జుహోతి ౧౦

ద్వారప్రదేశే శిథిలీ జాయతే గృహిణీనాశం కరోతి బిల్వసమిద్భిస్త్రియమ్బకేన జుహోతి ౧౧
శయనప్రదేశే శిథిలీ జాయతే గృహపతేర్మరణం కరోతి వ్యాహృతీభిర్యవైర్జుహోతి ౧౨

గోమహిషస్థానే శిథిలీ జాయతే ప్రజానాం చక్షుర్నాశం కరోతి వ్యాహృతీభిర్యవైర్జుహోతి ౧౩
జలభాణ్డస్థానే శిథిలీ జాయతే దాసవర్గనాశం కరోతి సప్తవ్యాహృతీభిర్యవైర్జుహోతి ౧౪

దేవాలయే శిథిలీ జాయతే గ్రామేఽగ్నిభయం కరోతి బిల్వసమిద్భిస్త్రియమ్బకమన్త్రేణ జుహోతి ౧౫

సభాస్థానే శిథిలీ జాయతే గ్రామస్య సకుటుమ్బస్యాధ్రువం కుర్యాదాత్వాహార్షసూక్తేన దూర్వాభిర్జుహోతి ౧౬

దేవాలయే సభాస్థానే తటాకే గృహ ఏవ వా ఉత్పన్నే రక్తవల్మీకే కుర్యాత్తస్య ప్రతిక్రియామ్ ౧౭

సమిద్భిస్సర్పిషా చైవ హవిషా తిలసర్షపైః కుర్యాద్వ్యాహృతిమన్త్రేణ హోమమష్టశతం పృథక్ ౧౮

ధర్మాస్థానే తు బల్మీకే జాతే మరణమాదిశేత్ ఇన్ద్రస్థానే శ్రియం బ్రూయాదాగ్నేయే చ తథాఽశ్రియమ్ ౧౯

యామ్యే బన్ధువినాశస్స్యాద్రాక్షసే గృహిణీం హరేత్ వారుణే బన్ధులాభస్స్యాద్వాయవ్యే దూర ఆగతిః ౨౦

సౌమ్యే సుఖం తథా రౌద్రే దుర్వాక్యం మరణం భవేత్ ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౨౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథాతో యమలకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః పత్నీ గావో వా యమలౌ విజాయేరన్ తస్య సంస్కారః ప్రాజ్నామకరణాత్ కార్యః ౧ బ్రాహ్మణాననుజాప్య చతుర్ణాం క్షీరవృక్షాణాం కషాయానాహరేయుః ప్లక్షన్యగ్రోధాశ్వత్థోదుమ్బరాణాం చతుర ఉదకుమ్భాన్ పూరయిత్వా చతస్రో విధవా బ్రహ్మచారిణో వా హిరణ్యమన్తర్ధాయ స్నాపయేయుశ్శతధారేణ వా కృత్వాఽభిషిఞ్చన్తి ౨

అథ భూతబలిం కరోతి । ఆచార్యమలఙ్కృత్య గోమిథునం దద్యాత్ ౩

పుంసో యవమయం గోమూత్రం స్త్రియో హిరణ్యగర్భస్సమవర్తతాగ్రే ఇత్యష్టభిర్హుత్వా కార్యో మారుతశ్చరుర్న తస్య భయం విద్యత ఇతి ప్రసిద్ధం నామకరణమ్ ౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథాతోఽర్ధమాసేఽర్ధమాసేఽష్టమ్యాం బ్రాహ్మణాః బ్రహ్మచారిణః స్త్రియశ్చ పుత్రకామా ఆయుష్కామా ఆరోగ్యకామా బ్రహ్మవర్చసకామాస్సౌభాగ్యకామాశ్చోపవసన్తి ౧

అథ ప్రదోషే రుద్రం విరూపాక్షం సపత్నీకం ససుత సగణం సపారిషత్కమావాహయామి ఇత్యావాహ్య స్వాగతేనాభినన్దయతి స్వాగతం పునరాగతమ్ ౨

భగవతే మహాదేవాయ విరూపాక్షాయ సపత్నీకాయ ససుతాయ సగణాయ సపారిషత్కాయేత్యేతదాసనం క్లృప్తమత్రాస్తాం భగవాన్ మహాదేవో విరూపాక్షస్సపత్నీకస్ససుతస్సగణస్సపార్షత్కః ఇతి ౩ అథ కూర్చం దదాతి భగవతోఽయం కూర్చః దర్భమయస్త్రివృద్ధరితస్సువర్ణమయస్తం జుషస్వ ఇతి ప్రతిగృహ్ణాతు భగవాన్ మహాదేవో విరూపాక్షాయ సపత్నీకాయ ససుతాయ సగణాయ సపార్షత్కాయేతి ౪

అథాత్ర స్థానాని కల్పయతి మహాకాలాయ నమః శఙ్కరాయ నమో బభ్రుకర్ణాయ నమో నన్దికేశ్వరాయ నమో దణ్డిముణ్డాయ నమః చణ్డికేశ్వరాయ నమః ఇతి ౫

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ఆర్ద్రయా రుద్రః హేతీ రుద్రస్య ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౬ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి భవాయ దేవాయ స్వాహా ఇత్యాదిభిశ్చతుర్వింశతిభిః హుత్వా హవ్యవాహం స్విష్టమ్ ఇతి స్విష్టకృతం హుత్వాఽథాగ్రేణాగ్నిమర్కపర్ణేషు హుతశేషం నిదధాతి యో రుద్రో అగ్నౌ ఇతి ౭

శిష్టైర్గన్ధమాల్యైరభ్యర్చ్య రౌద్రీభిః ఋుగ్యజుస్సామాథర్వభిస్స్తుతిభిః స్తున్వన్త్యాశైసోస్త్రైః ౮

దేవతాం ప్రవాహయతి ప్రయాతు భగవాన్ ఈశానస్సర్వలోకానాం సర్వలోకనమస్కృతః అనేన హవిషా తృప్తః పునరాగమనం ప్రతి ఇతి ప్రత్యభిమృశతేఽయనాయ చేతి ౯

య ఏవం విద్వానావరతి పుత్రవాన్ పశుమాన్ భవతి సర్వం పాప్మానం తరతి తరతి బ్రహ్మహత్యాం అపపునర్మృత్యుం జయతీతి హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

అథ వృషోత్సర్గః కార్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం క్రియేతాపి వా ఆశ్వయుజ్యాం వైశాఖ్యాం వా గోష్ఠే గవాం మధ్యే ౧

అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి పూషా గా అన్వేతు నః ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య శుక్రం తే అన్యత్ ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౨

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి ఇహ ధృతిస్స్వాహా । ఇహ విధృతిస్స్వాహా । ఇహ రన్తిస్స్వాహా । ఇహ రమతిస్స్వాహా ఇతి ఉపసృజన్మాత్రే వత్సం ధారయన్ ధరుణో ధయత్రాయస్పోషమిషమూర్జమస్మాసు దీధరత్స్వాహా ఇతి । ఆ గావో అగ్మన్నుత భద్రమక్రన్ ఇత్యేతేన సూక్తేన నమస్తే రుద్ర మన్యవే ఇత్యాఽన్తాదనువాకస్య 3

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౪

అథ రుద్రం జపిత్వా గోమిథునమధ్వర్యవే దదాతి ౫

లాజమన్త్రేణ త్రిః ప్రదక్షిణం పరిక్రమయేదేకవర్ణో ద్వివర్ణో వా యూథం ఛాదయతి । యూథస్య ముఖ్యాశ్చతస్రో వత్సతర్యః స్నాప్యాచ్ఛాద్య తిలోదకం గృహ్ణాతి ఋచాం ప్రాచీ ఇతి ౬ అవధూనుయుర్జలబిన్దూన్ పీత్వా తృప్తా యాన్తు పితరః ఇతి ౭

అథైనం మధ్యే గోష్వపి సృజతి ఏతం యువానం పరి వో దదామి ఇతి ౮ అపియన్తమనుమన్త్రయతే త్వాం గావః ఇతి ౯ మధ్యస్థమనుమన్త్రయతే మయోభూర్వాతో అమివాతూస్నాః ఇతి ౧౦

సర్వాసాం పయసి పాయసం శ్రపయిత్వా బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా యథాశక్తి దక్షిణాం దదాతి ౧౧

తిర్యగ్యోనిగతాన్ జ్ఞాతీన్ జాత్యన్తరే వర్తమానామ్ దుష్కృతైరపరుద్ధాన్ దశపూర్వాన్ దశాపరానాత్మానం చైకవింశతిం పఙ్క్తిం చ పునాతి న చ పునరావర్తతే న చ పునరావర్తతే ఇతి ౧౨ అథాప్యుదాహరన్తి ఏష్టవ్యా బవహః పుత్రా యద్యేకోపి గయాం వ్రజేత్ గౌరీం వా వరయేత్కన్యాం నీలం వా వృషముత్సృజేత్ ౧౩

లోహితో యస్తు వర్ణేన శ్వేతలాఙ్గూలలక్షణః ఖురే కకుది చ శ్వేతస్స వై నీలవృషస్స్మృతః ౧౪ ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే సప్తదశోఽధ్యాయః

అథాతస్సహస్రభోజనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ఉదగయనే పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే త్రిజన్మని దక్షిణాయనే వా క్రియేత ౧

స్వగృహే దేవగృహే వా యత్ర శుచిర్దేశః స్యాత్తత్ర శుచిర్భూత్వా యుగ్మాన్ బ్రాహ్మణాన్ సుప్రక్షాలితపాణిపాదానప ఆచమయ్య ఆసనం కల్పయిత్వా గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య సఙ్కల్పసిద్ధిరస్తు ఇతి వాచయిత్వా త్రివృతాఽన్నేన బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వా ప్రదక్షిణనమస్కారం విదధీత ౨

సహస్రాత్మానమీశ్వరం సహస్రభోజనేన సమ్పూజ్య ఏకస్మై స్వాహా ద్వాభ్యాం స్వాహా ఇతి దశానువాకాన్ భోజనాన్తే ద్వాదశ బ్రాహ్మణాః శ్రావితాః భవన్తి షడ్వా ౩

బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి విష్ణోర్నుకమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య విష్ణో రరాటమసి ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౪

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి కేశవాయ స్వాహా ఇత్యాది ద్వాదశనామధేయైస్స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫

అథ విప్రాన్ భోజయిత్వా గులపాయసం ఘృతమిశ్రమిత్యన్నస్య బలిముపహరతి అముష్మై స్వాహాఽముష్మై స్వాహా ఇతి ద్వాదశనామధేయైః ౬

అథ బ్రాహ్మణేభ్యో నివేదయిత్వా వస్త్రయుగాని కుణ్డలయుగాన్యఙ్గులీయకముపానహౌ ఛత్రం కమణ్డలుమితి చ దద్యాత్ ౭

అన్నశేషమాజ్యశేషం పక్వశేషం చోభౌ జాయాపతీ ప్రాశ్నీయాతాం సర్వాన్ కామానవాప్నోతి సర్వకల్మషైః మహాపాతకైః ప్రముచ్యతే షష్టిర్వర్షసహస్రాణి బ్రహ్మలోకమతీత్య విష్ణులోకే మహీయత ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే సప్తదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథాతస్సహస్రభోజనసుత్యాం వ్యాఖ్యాస్యామః విషువేఽయనే జన్మనక్షత్రే చన్ద్రసూర్యగ్రహణే గ్రహగృహీతే వ్యాధిగ్రస్తే ప్రజాకామోఽయకామో వా బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య అభీష్టమాహుర్వరణం కృత్వా సహస్రబ్రాహ్మణాన్ వేదపారగాన్ భోజయిత్వా సహస్రసఙ్ఖ్యాపరిపూర్ణే పుణ్యే నక్షత్రే బ్రాహ్మణాన్ ద్వాదశ షడ్వా నిమన్త్రయిత్వా స్నానాసనాదిగన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్యాథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వోపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం వ్యాహృతీభిర్విష్ణుమావాహ్య పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా దైవతమర్చయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్యాథ పక్వాజ్జుహోతి విష్ణోర్నుకమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య విష్ణో రరాటమసి ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౧

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి కేశవాయ స్వాహా ఇతి ద్వాదశనామధేయైః స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౨

అథ విప్రాన్ భోజయిత్వా గులపాయసం ఘృతమిశ్రమిత్యన్నస్య బలిముపహరతి అముష్మై స్వాహా ఇతి ద్వాదశనామధేయైః ౩

అథ బ్రాహ్మణేభ్యో వస్త్రయుగాని కుణ్డలయుగాన్యఙ్గులీయకముపానహౌ ఛత్రం కమణ్డలుమితి చ దద్యాత్ ౪

అన్నశేషమాజ్యశేషం పక్వశేషం చోభౌ జాయాపతీ ప్రాశ్నీయాతాం సర్వాన్ కామానాప్నోతి మహాపాతకైః ప్రసుచ్యతే షష్టిర్వర్షసహస్రాణి బ్రహ్మలోకమతీత్య విష్ణులోకే మహీయతే ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసుత్రే తృతీయప్రశ్నే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

అథాతో జీవశ్రాద్ధం వ్యాఖ్యాస్యామః యస్త్వాత్మనశ్శ్రేయ ఇచ్ఛత్యపరపక్షే త్రయోదశీరుపోష్య తస్మిన్నేవాహని సమ్భారానుపకల్పయతే యాన్యౌర్ధ్వదైహికాని మృతానాం వస్త్రషట్కం సౌవర్ణీం సూచీమఙ్కుశం తాన్తవం పాశం కన్థాం పలాశవృన్తమౌదుమ్బరీమాసన్దీం కలశానీత్యన్యాన్యపి చ ౧

శ్వోభూతే స్నాత్వా మధ్యాహ్నే జలే స్థిత్వోపోత్థాయ పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా వస్త్రాఙ్గులీయకం దక్షిణాం దద్యాత్ సఘృతపాయసం దక్షిణాముఖోఽశ్నీయాత్ ౨

అథ శ్రాద్ధవిధినాఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి చత్వారి శృఙ్గా ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య త్రిధా హితమ్ ఇతి యాజ్యయా జుహోతి తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య యోజయిత్రీ సూనృతానామ్ ఇతి యాజ్యయా జుహోతి యే చత్వారః ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య ద్వే స్రుతీ ఇతి యాజ్యయా జుహోతి అగ్నే నయ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య యా తిరశ్చీ ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౩

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి పురుషసూక్తేనాష్టాదశర్చేన హుత్వా గాయత్ర్యాఽష్టసహస్రమష్టశతమష్టావింశతిం వా జుహుయాత్స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౪

ధార్య ఏవాగ్నిరాసమాప్తేః ౫

చతుష్పథం గత్వా సూచీమఙ్కుశం కన్థాం రజ్జుమితి కృష్ణతనవే హ్రస్వాయ బ్రాహ్మణాయ దత్వా ప్రీయన్తాం యమకిఙ్కరాః ఇతి వాచయిత్వా వ్రీహిషు కలశాన్ సాదయేత్ ౬

తన్తునా పరివేష్ట్య జలపూర్ణాన్ పురుషాకృతిం కృత్వా త్రీణి శీర్ష్ణి ముఖే త్రీణి గ్రీవాయామేకవింశతిం శరీరే చతుష్టయం బాహ్వోర్ద్వే ద్వే లిఙ్గస్యైకం పాదయోః పఞ్చ పఞ్చేతి ప్రీతోఽస్తు భగవాన్ యమః ఇతి ౭

తత ఆసన్దీం కృత్వా పఞ్చగవ్యేన ప్రక్షాల్య పలాశవృన్తైః కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా కలశపురుషే ప్రాణానభినివేశ్య వృన్తశరీరే దేహమభినివేశ్య స్వపేత్ ౮

ఉదితే సూర్యే కలశైర్దేహం స్వయమేవాభిషేచయేత్పౌరుషేణ సూక్తేన పఞ్చగవ్యేన శుద్ధోదకేన సాయాహ్నే సతిలమన్నం సర్పిషాఽశ్నీయాత్ ౯ బ్రాహ్మణానపి యమకిఙ్కరతృప్తయే భోజయేత్ ౧౦

చతుర్థ్యాం యన్త్రదాహః ౧౧

ఉదకం పిణ్డం చ అముకగోత్రాయ మహ్యం పిణ్డమాముత్రికం స్వధా ఇతి నమస్కారాన్తం కృత్వా సమాపయేత్ ౧౨

తత్రాశౌచం దశాహం స్యాత్స్వస్య । జ్ఞాతేర్న విద్యతే ౧౩

ఏకాదశ్యామేకోద్దిష్టమితి ప్రతిపద్యతే ౧౪

అథాప్యుదాహరన్తి ఆపన్నస్త్రీ చ శూద్రశ్చ యన్త్రైర్దగ్ధ్వా స్వకాం తనుమ్ తదహ్నైవ క్రియాస్సర్వాః కుర్యాదితి హి వై శ్రుతిః ౧౫

స్త్రీణాం తూష్ణీం సమన్త్రకం వా ౧౬

మాసిమాస్యేవం సంవత్సరాత్సంవత్సరాదూర్ధ్వమాద్వాదశాబ్దాత్తతో నివృత్తిః ౧౭

యదా స్వయం న శక్నుయాత్తదా పుత్రాదయః కుర్యుః ౧౮

అథాప్యుదాహరన్తి జీవన్నేవాత్మనశ్శ్రాద్ధం కుర్యాదన్యేషు సత్స్వపి యథావిధి ప్రవర్త్యాంశు సపిణ్డీకరణాదృతే ఇతి ౧౯

తస్యోక్తం కాలం న విలమ్బయేద్యతోఽనిత్యం జీవితమితి హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ౨౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే వింశోఽధ్యాయః

అథాతో నారాయణబలిం వ్యాఖ్యాస్యామః దక్షిణోత్తరాయణయోరపరపక్షస్య ద్వాదశ్యాం క్రియేత ౧

పూర్వేద్యుర్ద్వాదశ షడ్వా బ్రాహ్మణాన్నిమన్త్రయతే యోనిగోత్రశ్రుతవృత్తసమ్పన్నాన్ ౨

అథాపరేద్యుర్దేవగృహే నదీతీరే వాఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య అప్రణీతాభ్యః కృత్వోపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం దైవతమావాహయతి పురుషసూక్తే ద్వే ఋచౌ జపిత్వా వ్యాహృతిభిః పురుషమావాహయతి ౩

అథైనం స్నాపయతి పురుషసూక్తేన ౪

అథైనం గన్ధపుష్పధూపదీపైరష్టాక్షరేణార్చయిత్వాఽద్భిస్తర్పయతి కేశవం తర్పయామి ఇతి ద్వాదశనామభిః ౫

పరిధానప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి విష్ణోర్నుకమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య పరో మాత్రయా ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౬

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి కేశవాయ స్వాహా ఇత్యేతైరేవ నామధేయైః ౭

అథ గులపాయసఘృతమిశ్రమన్నం నివేదయతి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం విష్ణవే మహాపురుషాయ హవిర్నివేదయామి ఇతి । సప్తవ్యాహృతిభిస్స్వాహాకారేణ జపతి । వ్యాహృతిభిరాచమనీయమ్ ౮

అథ బ్రాహ్మణానాహూయ సదర్భోపక్ల్ప్తేష్వాసనేషూపవేశ్యాథైనాన్ వస్త్రగన్ధపుష్పధూపదీపైర్మాల్యైరభ్యర్చ్యాథాభ్యనుజ్ఞాతస్తిలఘృతమిశ్రం హవిస్సముదాయుత్య హస్తే జుహోతి పితృభ్యస్స్వధా నమో నారాయణాయ స్వాహా ఇత్యాదిచతుర్వింశతిః మన్త్రా ఊహ్యాః ౯

అథ అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమో నారాయణాయ స్వాహా ఇతి ౧౦

అథ బ్రాహ్మణానన్నేన పరితోష్యాచమ్య తేషాం యథాశక్తి దక్షిణాం దదాతి ౧౧ ప్రదక్షిణీకృత్య శేషమనుజ్ఞాప్య దక్షిణేనాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు బలిం దదాతి విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నమస్సాధ్యేభ్యో దేవేభ్యో నమస్సర్వేభ్యో దేవేభ్యో నమస్సర్వాభ్యో దేవతాభ్యో నమో విష్ణవే నమో నారాయణాయ నమస్సహస్రశీర్షాయ నమో యజ్ఞాత్మనే నమో యజ్ఞపురుషాయ నమో విశ్వాత్మనే నమస్సర్వాత్మనే నమస్సర్వేశ్వరాయ నమః ఇతి ౧౨

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౩

సర్వాన్ పితౄన్ సమధిగచ్ఛతి బ్రహ్మలోకే మహీయత ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే వింశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథాతో నారాయణబలిసంస్కారవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః చణ్డాలాదుదకాత్సర్పాద్బ్రాహ్మణాద్వైద్యుతాదపి దంష్ట్రిభ్యశ్చ పశుభ్యశ్చ మరణం పాపకర్మిణామ్ విషశ్స్త్రిరజ్జుపాషాణదేశాన్తరమృతేఽపి వా అభిశస్తసురాపాత్మత్యాగినాం ద్విజహతానామన్యేషాం చ ద్వాదశ వర్షాణి త్రీణ్యేకం వా యత్ర మరణం యస్య తత్రతత్ర కుర్వీత ౧

అసాంహితానాం పాలాశాగ్రమాహూయపర్ణత్సరూణాం కృష్ణాజినే పురుషాకృతిం కృత్వా హెూతృకల్పేన వా పితృమేధేన వా సంస్కుర్యాత్ ౨ అథ ప్రయోగమన్త్రానపోద్ధృత్య పురుషసూక్తస్య ప్రత్యృచం తత్తన్మన్త్రాణాం స్థానే పృథక్పృథక్ప్రయోగో భవతి ౩

అపి వా తూష్ణీం సర్వం క్రియేత ౪ యామ్యసూక్తేనోపోషణమ్ ౫

పౌరుషేణోపస్థానమ్ ౬

సమానమత ఊర్ధ్వమ్ ౭ తీర్థే స్నాత్వా ప్రేతాయోదకక్రియాం కృత్వా నామగోత్రే మనసా బ్రూతే నారాయణైతత్త ఉదకమ్ ఇతి వాచాఽభివ్యాహరేత్ ౮

స ఏతమేవ సాయమ్ప్రాతర్దశరాత్రం కరోతి ౯

త్రిరాత్రేణ వా ౧౦

పిణ్డదానే అసావేతత్తే పిణ్డమ్ ఇతి విశేషః ౧౧

ఏకాదశ్యామేకోద్దిష్టమ్ ౧౨

ఏవం ప్రేతాయాముష్మై యమాయ చ స్వాహా ఇత్యగ్నౌ కరణే వా ౧౩

ప్రతిగ్రహణే ప్రదానే విసర్జనే చ నారాయణాయ ఇత్యనేన మన్త్రేణ కరోతి ౧౪

సర్వం మనసా సఙ్కల్పయేద్వాచాఽభివ్యాహరేత్ ౧౫

పర్వత్రయే చ షాణ్మాసికే చ సమానమ్ ౧౬

సంవత్సరే సపిణ్డీకరణమ్ సపిణ్డీకరణస్థానే నారాయణవలిక్రియా ౧౭

సాయం ప్రాతర్న విద్యతే సోయం బోధాయనమతో యథా ౧౮ ద్వయోరయనసఙ్క్రాన్త్యోః పుణ్యేషు దివసేషు వా ౧౯

అథ వాఽపరపక్షస్య క్రియా భవేత్ ౨౦ సపిణ్డీకరణమేతేషామన్యేషాం చ సమానమ్ ౨౧

ప్రేతపాత్రం పితృపాత్రే నినయేత్ । త్రిషు వాసిఞ్చేత్ । ప్రేతపిణ్డం పితృపిణ్డేషు నిదధ్యాత్ అసౌ పితృభిః పితామహైః ప్రపితామహైస్సఙ్గచ్ఛధ్వం భూర్భువస్సువరోమ్ ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౨౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేససూత్రే తృతీయప్రశ్నే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే ద్వావింశోఽధ్యాయః

యస్త్వాత్మనశ్శ్రేయాంసమిచ్ఛత్యౌర్ధ్వదైహికం స్వస్య యది భవతి తదా దహనప్రభృతి సపిణ్డీకరణాన్తం జీవన్నేవాథస్తథోక్తం సకలం కుర్యాత్ ౧

తథాహ కణ్వః జీవన్నేవ చ యః కుర్వన్నాత్మనశ్శ్రాద్ధమిచ్ఛతి యన్త్రేణ కృత్వా సంస్కారముదకం బలిమేవ చ ౨

కృత్వాఽథ షోడశశ్రాద్ధం దద్యాద్యద్యత్ప్రియం భవేత్ ఆత్మనస్తత్స్వయం దత్వా తతశ్శ్రాద్ధం సమాపయేత్ ౩

తత్రాశౌచం దశాహం స్యాత్ స్వస్య జ్ఞాతేర్న విద్యతే ఇతి ౪

అత్రైవ విష్ణుః ఆత్మార్థం పారలౌక్యం యత్తత్సర్వం లమవాప్నుయాత్ న హి కర్మ కదాచిత్తు క్షయమేతి కృతం నరైః ఇతి ౪

తస్మాద్యస్య న సన్తి కర్తారో జ్ఞాతయః పుత్రోఽన్తేవాసినో వా స జీవన్నేవ ఆముష్మికం సర్వమవికృతం కుర్వన్ నామోచ్చారణే తద్గోత్రాయ తచ్ఛర్మణే కరిష్యతే ౬

అథ వా ప్రవిదానకల్పేన వా దద్యాదితీదమప్యేకమ్ ౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే ద్వావింశోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే త్రయోవింశోఽధ్యాయః

అథాతశ్శుభాశుభనిమిత్తానాం వాయసానాం బలిం వ్యాఖ్యాస్యామః శుక్లపక్షే త్రయోదశ్యామష్టమ్యాం నవమ్యాం వా గ్రామాత్ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య దేవస్య గృహే గోష్ఠే నదీతీరే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య ప్రోక్ష్య లక్షణముల్లిఖ్యాద్భిరభ్యుక్ష్య ప్రదక్షిణం దర్భైరాసనాని కల్పయతి అజ్కతేభ్యః కల్పయామి । కజ్కతేభ్యః కల్పయామి । కద్రుపుత్రేభ్యః కల్పయామి । వాయసేభ్యః కల్పయామి । బ్రహ్మపుత్రేభ్యః కల్పయామి ఇతి తన్మధ్యే ౧

అథైనానావాహయతి న కపిలాన్న లోహితాన్నారిష్టాన్ న మహారిష్టాన్ వాయసమాత్రకాన్ ౨

ఆయాన్తు శకునాశ్శీఘ్రా వాయసా బలిభోజనాః ౩

అజ్కతానావాహయామి । కజ్కతానావాహయామి । కద్రుపుత్రానావాహయామి । వాయసానావాహయామి । బ్రహ్మపుత్రానావాహయామి ఇతి మధ్యే ౪

అథైనాన్ స్నాపయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వాఽథాద్భిస్తర్పయతి అఙ్కతేభ్యస్తర్పయామి । కఙ్కతేభ్యస్తర్పయామి । కద్రుపుత్రేభ్యస్తర్పయామి । వాససేభ్యస్తర్పయామి । బ్రహ్మపుత్రేభ్యాస్తర్పయామి ఇతి మధ్యే ౫ అథైనాన్ గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇతి పాయసం ద యోదనం వా హవిర్నివేదయతి అఙ్కతేభ్యస్స్వాహా । కఙ్కతేభ్యస్స్వాహా । కద్రుపుత్రేభ్యస్స్వాహా । వాయసేభ్యస్స్వాహా । బ్రహ్మమ్పుత్రేభ్యస్స్వాహా ఇతి మధ్యే ౬

అథైనాన్ జ్ఞాపయతి సత్యాః స్థ సత్యం వదత సత్యే రమత వాయసాః యత్సత్యమిహ తద్బ్రూయాద్యో మిథ్యాబలిమశ్నియాత్ ౭

అథైతే మాతృఘాతేన పితృఘాతేన వా పునః తద్దుష్కృతం ప్రతిగృహ్ణీయాద్యో మిథ్యాబలిమశ్నీయాత్ ౮ కపిలానాం శతం హత్వా బ్రాహ్మణానాం విశేషతః తద్దుష్కృతం ప్రతిగృహ్ణీయాద్యో మిథ్యాబలిమశ్నియాత్ ౯

భావాయ పూర్వం గృహ్ణీయాదభావాయాను దక్షిణమ్ నాస్తీత్యపరం గృహ్ణీయాద్భవిష్యత్యపి చోత్తరమ్ ౧౦

మధ్యే సర్వార్థలాభాయ శాకునేష్విదముత్తమమ్ ఇత్యేవం జ్ఞాత్వా సర్వకర్మాణ్యారభత ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే తృతీయప్రశ్నే త్రయోవింశోఽధ్యాయః

అథాతశ్శుభాశుభనిమిత్తానామ్ । యస్త్వాత్మనశ్శ్రేయాంసమిచ్ఛతి । అథాతో నారాయణబలిసంస్కారవిధిమ్ । అథాతో నారాయణబలిమ్ । అథాతో జీవశ్రాద్ధమ్ । అథాతస్సహస్రభోజనసుత్యామ్ । అథాతస్సహస్రభోజనవిధిమ్ । అథ వృషోత్సర్గమ్ । అథాతోఽర్ధమాసేఽర్ధమాసే । అథాతో యమలకల్పమ్ । అథాతశ్శిథిలీకల్పమ్ । అథాతోఽభివృద్ధికల్పమ్ । అథాతో మృత్యుఞ్జయకల్పమ్ । అథాతో వినాయకకల్పమ్ । అథాతో జ్యేష్ఠాకల్పమ్ । అథాతో రవికల్పమ్ । అథాతో విష్ణుకల్పమ్ । అథాతస్సరస్వతీకల్పమ్ । అథాతశ్శ్రీకల్పమ్ । అథాత ఉపశ్రుతికల్పమ్ । అథాతో దుర్గాకల్పమ్ । అథాతో వ్యాహృతికల్పమ్ । అథాతః పవిత్రాణామ్ ౨౩

అథాతః పవిత్రాణామ్ । అథాతో వ్యాహృతికల్పమ్ । అథాతో దుర్గాకల్పమ్ । అథాత ఉపశ్రుతికల్పమ్ । అథాతశ్శ్రీకల్పమ్ । అథాతస్సరస్వతీకల్పమ్ । అథాతో విష్ణుకల్పమ్ । అథాతో రవికల్పమ్ । అథాతో జ్యేష్ఠాకల్పమ్ । అథాతో వినాయకకల్పమ్ । అథాతో

మృత్యుఞ్జయకల్పమ్ । అథాతోఽభివృద్ధికల్పమ్ । అథాతశ్శిథిలీకల్పమ్ । అథాతో యమలకల్పమ్ । అథాతోఽర్ధమాసేఽర్ధమాసే । అథ వృషోత్సర్గమ్ । అథాతస్సహస్రభోజనవిధిమ్ । అథాతస్సహస్రభోజనసుత్యామ్ । అథాతో జావశ్రాద్ధమ్ । అథాతో నారాయణబలిమ్ । అథాతో నారాయణబలిసంస్కారమ్ । యస్త్వాత్మనశ్శ్రేయాంసమిచ్ఛతి । అథాతశ్శుభాశుభనిమిత్తానామ్ ౨౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్య శేషే తృతీయప్రశ్నస్సమాప్తః

అథ చతుర్థప్రశ్నప్రారమ్భః

అథాతో మిథ్యాసత్యబలిం వ్యాఖ్యాస్యామః బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రాః పఞ్చగవ్యేన స్నాత్వా గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య దేవగృహే నదీతీరే వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి యత ఇన్ద్రభయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧ అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి అపైతు మృత్యుః పరం మృత్యో మా నో మహాన్తం మా నస్తోకే త్ర్యమ్బకం యే తే సహస్రమ్ ఇతి విష్ణోర్నుకం జాతవేదసే అగ్నే త్వం పారయ ఇతి వ్యాహృతిభిః మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భూస్స్వాహా । మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భువస్స్వాహా । మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం సువస్స్వాహా । మృత్యుర్నశ్యత్వాయుర్వర్ధతాం భూర్భువస్సువస్స్వాహా ఇతి । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౨ అథాగ్రేణాగ్నిం దూర్వాస్తమ్బేషు హుతశేషం నిదధాతి యో రుద్రో అగ్నౌ ఇతి భస్మసముల్లేఖనమ్ ౩

ఆచార్యేభ్యో గోవత్సం దద్యాత్ ౪

అన్నం సంస్కృత్య బ్రాహ్మణాన్ సమ్భోజ్యాశిషో వాచయిత్వా ఋషభైకాదశ దక్షిణాం దద్యాదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

ఆహుతానుకృతిబలిహరణానుకృతిర్ధూర్తబలిః చతుర్షు చతుర్షు మాసేషు ఫాల్గునే మాసి శుక్లపక్షస్య సప్తమ్యాం క్రియేత । అపి వా త్రయోదశ్యామేవమాషాఢ ఏవం కార్తికే ౧

సాధనాని పురస్తాదేవోపకల్పయతే బర్హిర్బైల్వాని చైవ పఞ్చదశేధ్మదారూణి బైల్వం మేక్షణం పరిధీంశ్చ శ్వేతరక్తం గన్ధమాల్యం శ్వేతరక్తాంశ్చ ప్రతిసరాన్ ధూపం శ్రపయత్యన్నాని వివిధాంశ్చ భక్ష్యాన్ స్థాలీపాకం చ శ్రపయతి ౨

అథైనానాదాయ సహాన్తేవాసిభిర్గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య యత్రాపస్తద్గత్వా స్నాత్వాఽప ఆచమ్య సురభిమత్యాఽబ్లిఙ్గవారుణీభిర్హిరణ్యవర్ణాభిః పావమానీభిరితి మార్జయిత్వాఽన్తర్జలగతోఽఘమర్షణేన త్రీన్ ప్రాణాయామాన్ ధారయిత్వోత్తీర్య వాసః పీడయిత్వాఽన్యత్ప్రయతం వాసః పరిధాయాప ఆచమ్య దేవయజనముదానయతి ౩

అథ శుచౌ సమే దేశే వేదిం కుర్వన్తి పురుషమాత్రమపరిమితం వా ౪

తస్యాః పూర్వార్ధే స్థణ్డిలం కల్పయిత్వోదుమ్బరశాఖాం బహుపర్ణాం బహుశాఖామప్రతిశుష్కాగ్రాం నియత్య దర్భైర్భగవతే ధూర్తాయ ప్రతికృతిం కృత్వాఽపరేణోదుమ్బరశాఖాం ప్రతిసరేణ సహ శాఖయా పరివ్యయన్తే ౫

జ్ఞోపవీతముపవ్యయన్తే యజ్ఞోపవీతం పరమం పవిత్రం ప్రజాపతేర్యత్సహజం పురస్తాత్ । ఆయుష్యమగ్రియం ప్రతిముఞ్చ శుభ్రం యజ్ఞోపవీతం బలమస్తు తేజః ఇతి ౬

తేన త్వామహం ప్రతిగృహ్ణామ్యాయుషా బ్రహ్మణా బ్రహ్మవర్చణాయ ఇతి ౭

అపరార్ధే వేద్యాస్స్థణ్డిలం కృత్వోల్లేఖనప్రభృత్యా పర్యుక్షణాత్కృత్వా వేదిం స్తృణాత్యనతిదృశ్నమ్ ౮

ఉత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు ద్వన్ద్వం న్యఞ్చి పాత్రాణి సాదయిత్వా తూష్ణీం సంస్కృతాభిరద్భిరుత్తానాని పాత్రాణి కృత్వా విస్రస్యేధ్మం త్రిస్సర్వాభిః ప్రోక్ష్య దర్భేషు దక్షిణతో బ్రాహ్మణముపవేశ్యోత్తరత ఉదపాత్రం నిధాయ పక్వమోదనం పాయసం వాయాచితమద్భిరభ్యుక్ష్యాగ్న వధిశ్రియాజ్యం నిరూప్యాధిశ్రిత్యోభయం పర్యగ్ని కృత్వాపరిధానాత్కృత్వా సమన్వారబ్ధేష్వన్తేవాసిషు ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిషిచ్యాథేధ్మమభ్యజ్యాదధాతి ఇమం స్తోమమర్హతే జాతవేదసే రథమివ సమ్మహేమా మనీషయా । భద్రా హి నః ప్రమతిరస్య సంసద్యగ్నే సఖ్యే మా రిషామా వయం తవ స్వాహా ఇతి ౯

ఏవమేవాభ్యజ్య ద్వితీయామభ్యాదధాతి యస్మై త్వమాయజసే సంసాధయ త్యనర్వాం క్షేతి దధతే సువీర్యమ్ । స తూతావ నైనమశ్నోత్యంహతిరగ్నే సఖ్యే మా రిషాభా వయం తవ స్వాహా ఇతి ౧౦

ఏవమేవాభ్యజ్య తృతీయామభ్యాదధాతి శకేమ త్వా సమిధం సాధయా ధియస్త్వే దేవా హవిరదన్త్యాహుతన్ । త్వమాదిత్యా ఆవహ తాన్ హ్యుశ్మస్యాగ్నే సఖ్యే మా రిషామా వయం తవ స్వాహా ఇతి ౧౧ ఏవమేవాభ్యజ్య చతుర్థీమభ్యాదధాతి తత్తే భద్రం యత్సమిద్ధః స్వే దమే

సోమాహుతో జరసే మృడయత్తమః । దధాసి రత్నం ద్రవిణం చ దాశుషే అగ్నే సఖ్యే మా రిషామా వయం తవ స్వాహా ఇతి ౧౨

ఏవమేవాభ్యజ్య పఞ్చమీమభ్యాదధాతి తం త్వా సమిద్భిరఙ్గిరో ఘృతేన వర్ధయామసి । బృహచ్ఛోచా యవిష్ఠ్య స్వాహా ఇతి ౧౩

ఏవమేవాభ్యజ్య ఏకాపచయేన భవే నమస్స్వాహా ఇతి షడక్షరేణ పరిశిష్టాః ౧౪ ఆఘారప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వా దైవతమావాహయన్తో నృత్యన్తః త్రిః ప్రదక్షిణం పరియన్తి ౧౫

యస్య సింహా రథే యక్తా వ్యాఘ్రాశ్చాప్యనుగామినః తమిమం పుత్రికాపుత్రం స్కన్ధమావాహయామ్యహమ్ ౧౬

ఆయాతు దేవోత్తమః కర్తికేయో బ్రహ్మణ్యపుత్రస్సహ మాతృభిశ్చ ధాత్ర్యా విశాఖేన చ విశ్వరూపో జుష్టం బలిం సానుచరో జుషస్వ ౧౭

సప్తాహం జాతయశ్శక్తిస్సప్తపర్వమరిన్దమమ్ వ్యాఘ్రావృతం మహాధూర్తం ప్రపద్యే సశితవ్రతమ్ ౧౮

పరం దేవం వరదం ప్రపద్యే ధూర్తం సేనాముగ్రసేనామపర్ణాసుతం కృత్తికానాం షడాస్యమ్ । అగ్నేః పుత్రమ్ శమయైర్యథోక్తైశ్చాతుర్మాస్యైస్సప్తమీం త్వామరణ్యే । గన్ధైశ్చ భక్త్యా చ యజామ శక్త్యే విత్తం విత్తా యశసశ్చ రాజన్ । కామాంశ్చ ధూర్తః ప్రయచ్ఛతు నమశ్శఙ్కరాయ నమశ్చ స్థామ్నే నమో నీలగ్రీవాయ నమః కృత్తికాపుత్రాయ । ప్రీయతాం వినియోగః ప్రీయతాం విశాఖః ప్రీయతాం కృత్తికాపుత్రః ప్రీయతాం నమః ప్రీయతాం నమోనమః ఇతి ౧౯ తమాయాన్తమనుమన్త్రయతే స్వాగతం పునరాగతం భగవతే ధూర్తాయైతదాసనం క్లప్తమత్రాస్తాం భగవాన్ మహాధూర్తః ఇతి ౨౦

అత్ర కూర్చమర్ఘ్యం చ దదాతి భగవతోఽయం కూర్చః దర్భమయః త్రివృద్ధరితస్సువర్ణమయస్తం జుషస్వ ఇతి ౨౧

అథాస్మై కంసే వా చమసే వా పుష్పఫలాక్షతమిశ్రైర్వ్రీయసా తేజోమయేనాపిధాయార్ఘ్యణీయా ఆపో నివేదయన్తే ఇమా ఆపంశ్శివాశ్శివతమాః పూతాః పూతతమా మేధ్య మేధ్యతమా అమృతా అమృతరసాః పాద్యా అర్ఘ్యా అభిషేచనీయా మార్జనీయాశ్చ తా జుషన్తాం ప్రతిగృహ్యన్తాం ప్రతిగృహ్ణోతు భగవాన్ మహాధూర్తః ఇతి । ఆపో హిష్ఠా మయుభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః ఇతి చతసృభిః ఏవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా ప్రదక్షిణమావృత్య ప్రత్యఙ్ఙావృత్య జఘనేనాగ్నిముపవిశ్యాన్వారబ్దేష్వాజ్యాహుతీర్జుహోతి స్కన్ధాయ స్వాహా । కుమారాయ స్వాహా । బాలాయ స్వాహా । హిరణ్యచూడాయ స్వాహా । అఙ్గిరసే స్వాహా । గుహాయ స్వాహా । భద్రాసనాయ స్వాహా । నీలగ్రీవాయ స్వాహా । భవపుత్రాయ స్వాహా । ధూర్తాయ స్వాహా । పశుభువే స్వాహా । షష్ఠ్యై స్వాహా । విశాఖాయ స్వాహా । సనత్కుమారాయ స్వాహా ।

స్కన్దపార్షదేభ్యస్స్వాహా । షష్ఠీపార్షదేభ్యస్స్వాహా ఇత్యేత్త్రైరేవ నామధేయైః మేక్షణేనోపఘాతం పూర్వార్ధే జుహోతి ౨౨

ఉత్తరార్ధాత్ స్విష్టకృతమవదాయాన్తఃపరిధి సాదయిత్వోపోత్థాయ దైవతమర్చయత్యేత్త్రైరేవ నామధేయైర్గన్ధపుష్పధూపదీపైః అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇతి । అన్నేన అముష్మై స్వాహాఽముష్మై స్వాహా ఇతి । ఫలోదకేన అము తర్పయామ్యముం తర్పయామి ఇతి ౨౩

అత్ర నమస్యతి యం కామం కామయతే తన్మే కామస్సమృధ్యతాం తస్మిన్ కామే సమృద్ధే ద్రోణముపహరిష్యామి కామం వర్ధయతు ఇతి । కామే సమృద్ధే ద్రోణాన్నముపహరిష్యతి ౨౪

అథైనముపతిష్ఠతే నమో భవోద్భవ ఇతి గుహో గుహ్యపతిర్భవః ౨౫

వసుర్వసుపతిః నమో ధూర్తస్వామీ ప్రసీదతు ౨౬

మహాయశా మహాతేజా మహాసేనో మహారూపః ౨౭

మహాతపా మే భక్తస్య ప్రతిగృహ్ణోత్విమం బలిమ్ ఇతి ౨౮ అథోపవిశ్య స్విష్టకృతం హుత్వోపోత్థాయ దైవతం ప్రవాహయన్తో నృత్యన్తస్త్రిరపసలైః పరియన్తి సింహవ్యాఘ్రసమాయుక్తస్స రథో రథినాం వరః ప్రయాతు భగవాన్ ధూర్తః ప్రియవాణిః ప్రియఙ్కరః ఓంనమ ఇతి అథోపవిశ్య జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩౦

అథైనాం ప్రతికృతిమాదాయ శిరసి నిధాయావభృథమన్త్రేణాప్సు ప్రప్లావ్యాతిశిష్టైర్గన్ధమాల్యైరాత్మానమలఙ్కృత్య ప్రతిసరం బధ్నాతి ౩౧

అదిత్యా సుకృతం సూత్రమిన్ద్రేణ త్రివృతం కృతమ్ అశ్విభ్యాం గ్రథితో గ్రన్థిర్బ్రహ్మణా ప్రతిసరం కృతమ్ అభిచారం చ సర్వం చ యచ్చ మే దుష్కృతం కృతమ్ సర్వతో మే భయ నాస్తి యావత్సూత్రం ధరిష్యతి ఇతి ౩౨

అథాన్యోన్యమపః ప్రతిగ్రాహయన్తే ప్రీయతాం భగవాన్ మహాధూర్తః ఇతి ౩౩

అథ పక్వాదుపాదాయ ప్రాశ్నాతి ౩౪

న స్త్రీకుమారౌ ప్రాశ్నీయాతామ్ ౩౫ తత్రప్రాశనమన్త్రః ఆయురసి ఇతి ౩౬

ప్రాశ్యాప ఆచమ్య జఠరమభిమృశతి యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౩౭

పునఃపునరవోక్ష్యాన్త ఆయుష్యం వర్చస్యం రాక్షోఘ్నం స్వస్త్యయనమృద్ధమితి ౩౮

ఆహుతానుకృతిర్వ్యాఖ్యాతో బలిహరణానుకృతిః ౩౯ దైవతమావాహ్య గన్ధపుష్పధూపదీపాన్నఫలోదకైరభ్యర్చ్య నమస్కృత్య ప్రవాహయన్తే ౪౦

ధూర్తబలిం చతుర్థు చతుర్థు మాసేష్వేవం యజమానః చాతుర్మాస్యానాం ఫలమవాప్నోతీతి హ స్మాహ భగవాన్ బోధాయనః ౪౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథాతో మృతబలిం వ్యాఖ్యాస్యామః ప్రాగ్దక్షిణాయతనం చతురశ్రం గోమయేనోపలిప్య ప్రాచీనావీతీ దక్షిణాముఖస్సవ్యం జానుం నిపాత్య సకృదుల్లిఖ్యాద్భిరభ్యుక్ష్య దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్యాద్భిర్మాజయిత్వోపస్తీర్ణాభిఘారితం సకృత్తిలమిశ్రం చరుమవద్యతి ముష్టిప్రమాణం కుక్కుటాణ్డప్రమాణం వా హస్తేన అముకగోత్రాయైతత్తే ఓదనస్స్వధా నమః ఇతి ౧ అథాఙ్గుష్ఠేనాభిమృశ్యాథాఞ్జనాభ్యఞ్జనే మధు వాసో దశోర్ణా వా గన్ధపుష్పధూపదీపైర్వస్త్రాద్వీపరీతాతాత్సాయం ప్రాతర్దశరాత్రం కృత్వా స్వస్తిగ్రామం భోజయిత్వా దశమ్యాం వికృతాహారం సాయం బలిం దత్వాఽథైకాదశ్యామేకోద్దిష్టం కుర్వన్తి ౨

న జాతు శ్యేనకాకాదీన్ పక్షిణః ప్రతిషేధయేత్ తద్రూపాస్తస్య పితరస్సమాయాన్తీతి వైదికాః ఇతి విజ్ఞాయతే ౩

ఇతి బోధాయనీయం గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ ప్రహుతానుకృతిః ధర్మోపభోగవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః సేతుబన్ధనదీఖాతతటాకపుష్కరిణీవాపీకూపదేవగృహప్రాసాదవసతీనామోషధివనస్పతీనాం చ పూర్తం భవతి భూతికామో నిశి జుహోతి ౧

ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే యజ్ఞద్రవ్యాణ్యధ్వర్యురుపకల్పయతే ఖాదిరం పాలాశం వా త్ర్యరత్నిమాత్రం యూపం కృత్వా సౌవర్ణసర్పశింశుమారకూర్మమకరకర్కటకమలకువలయకుముతోత్పలకహ్లారాంశ్చ రాజతాన్ హంసమత్స్యమణ్డూకాంశ్చ దేవగృహప్రాసాదవసతీనాం తదాకృతివదోషధివనస్పతీనాం

తత్ఫలాకృతివత్ సువర్ణరత్నేషు సర్పిశ్చరుతిలచూర్ణపయోఽపూపధానాన్ సక్తూన్ గన్ధపుష్పధూపదీపవాసాంసీధ్మాబర్హిషీ చ ౨

సప్రదోషే ద్విజాతీనాం హోమః ౩

శూద్రాణాం నమస్కారైరావృత్తైర్వా ౪ తటాకతీరే మధ్యపూర్వే స్థణ్డిలముపలిప్య యూపావటం ఖాత్వాఽధ్వర్యుశ్చ యూపం ప్రతిష్ఠాపయతి ఆబ్రహ్మన్ బ్రాహ్మణః ఇతి బ్రాహ్మణస్య అస్మిన్ రాష్ట్రే ఇతి రాజన్యస్య దోగ్ధ్రీ ధేనుః ఇతి వైశ్యస్య ౫ మణిముక్తాప్రవాలసువర్ణగజతాక్షతైరవకీర్య జఘనేన యూపం స్థణ్డిలం కృత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వోపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం దేవానావాహయతి బ్రహ్మణే విష్ణవే శ్రియై సూర్యాయ చన్ద్రాయాగ్నయే యమాయ నిరృత్యై వరుణాయ వాయవే సోమాయేశానాయ ఇత్యావాహ్య సువర్ణరజతాక్షతైరవకీర్య యూపదేవతాం గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చ్య యూపముపతిష్ఠతే తద్విష్ణోః పరమం పదమ్ ఇతి ౬

తం వాసోభిర్వేష్టయిత్వా తస్మిన్ రూపాణి బధ్వా పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి అవతే హేడః ఉదుత్తమమ్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౭

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి కూప్యాభ్యస్స్వాహా అద్భ్యస్స్వాహా ఇత్యేతాభ్యామనువాకాభ్యామ్ ఇమం మే వరుణ తత్త్వాయామి యచ్చిద్ధి యత్కిం చేదం కితవాసో హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే ఇతి ౮

స్విష్టకృతోఽథ యూపాహుతీర్జుహోతి బ్రహ్మణే స్వాహా । విష్ణవే స్వాహా । శ్రియై స్వాహా । సూర్యాయ స్వాహా । చన్ద్రమసే స్వాహా । ఇన్ద్రాయ స్వాహా । అగ్నయే స్వాహా । యమాయ స్వాహా । నిరృత్యై స్వాహా । వరుణాయ స్వాహా । వాయవే స్వాహా । సోమాయ స్వాహా । ఈశానాయ స్వాహా ఇతి ౯ అథౌషధివనస్పతీనాం పక్వాజ్జుహోతి యా జాతాః శతం వో అమ్బ ధామాని ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧౦

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి పుష్పావతీః ప్రసూవతీః ఓషధీభ్యస్స్వాహా వనస్పతిభ్యస్స్వాహా ఇతి త్రిభిరనువాకైః ప్రత్యృచమ్ ౧౧

స్విష్టకృతోఽథ దేవగృహేభ్యః పక్వాజ్జుహోతి వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పతే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧౨

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి వాస్తోష్పతే ధ్రువాస్థూణా ఇతి షడ్భిః ౧౩

స్విష్టకృతోఽథ నమస్తే రుద్ర మన్యవే ఇత్యాన్తాదనువాకస్య ప్రత్యృచమ్ ౧౪

అథ కూశ్మాణ్డాని హుత్వా పురస్తాత్స్విష్టాకృతో వైశ్వానరాయ ప్రతివేదయామః ఇతి ౧౫

అథ చరతిలచూర్ణపయస్సర్పిర్మిశ్రైరపూపైర్ధానాభిస్సక్తూన్ కరమ్భాన్ దర్భేషు బలిముపహరతి బ్రహ్మణే నమః ఇతి పూర్వోక్తద్వాదశనామభిః ౧౬

త్రిః ప్రదక్షిణం యజమానో బలీన్ సమ్ప్రకీర్యం యమసూక్తం వాచయిత్వా పురుషసూక్తం చోర్మిమన్తముదధిం కృత్వా స్నాత్వాఽప ఆచమ్య బ్రాహ్మణేభ్యో వాసాంసి దద్యాదాచార్యాయ గోమిథునం దద్యాదృషభైకాదశ గా దద్యాదాశిషో వాచయిత్వా రూపాణి విసర్జయేత్ ౧౭

ఏవం ప్రయుఞ్జానో దశపూర్వాన్ దశాపరానాత్మానం చైకవింశతిం పఙ్క్తిం చ పునాతి ౧౮ అథాప్యుదాహరన్తి నృత్తగీతవాద్యఘోషైః ప్రత్యూషే బోధయన్తి । ఏతేషాం నష్టానాం పునః కరణమధికం ఫలమితి షష్టిర్వర్షసహస్రాణి బ్రహ్మలోకే మహీయత ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౯

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథాతః కామ్యవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః అన్నకామస్య జుహోతి అన్నపతేఽన్నస్య నో ధేహి జాతో యదగ్నే వషట్తే వాస్తోష్పతే ఏవావన్దస్వ ఆనో నియుద్భిః హిరణ్యవర్ణాః అశ్వావతీః త్వం వరుణ బృహస్పతే యువమిన్ద్రశ్చ స్వస్తి న ఇన్ద్రః ఇత్యేతా అన్నహోమా బలయశ్చ ౧

అథ సమిద్ధోమో యదగ్నే యాని కాని ఇతి ౨

ఔదుమ్బరీం శమీమయీం వా శాన్తికామః శన్నో దేవీరభిష్టయే ఇతి ౩ దూర్వామాయుష్కామః ఆయుష్టే ఆయుర్దాం అగ్నే అపైతు పరం వాతం ప్రాణం అముత్ర భూయాత్ హరి హరన్తం మానో మహాన్తం మానస్తోకే వాస్తోష్పతే జాతవేదసే తత్సవితుర్వరేణ్యం ఋతేన యమాదిత్యాః ప్రజాపతే ఇతి ౪ యదపామార్గహోమో భవతి రక్షసామపహత్యై ఇతి బ్రాహ్మణమ్ । సర్వస్య భేషజోఽపామార్గహోమః యదపామార్గస్సపత్నహాసహస్రాణాం పుష్టివర్ధనాయ । యన్మే శిరసి పాపం కేశేషు నిహితం లలాటే పృష్ఠే జఠరే చ యద్విశ్వం సర్వస్య భేషజోఽపామార్గోఽవలుమ్పతు స్వాహా ఇతి ౫

వ్యాహృతీభిస్తిలహోమో రక్షోఘ్నః పాపనాశనశ్చ ౬

అథాప్యుదాహరన్తి ఓషధ్యస్సక్తవః పుష్పం కాష్ఠం మూలం ఫలం తృణమ్ ఏతద్ధస్తేన హోతవ్యం నాన్యత్కిఞ్చిదచోదనాత్ ఇతి ౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథాతశ్శౌచవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః గ్రామాద్దూరతో గత్వా యజ్ఞోపవీతం శిరసి దక్షిణే కర్ణే వా కృత్వా మృత్తికాం గృహ్ణాతి ౧

కాష్ఠమన్తర్ధాయ మధ్య ఉపవిశేత్ ౨

అహన్యుత్తరత ఉపేయాన్నిశాయాం దక్షిణత ఉభయోస్సన్ధ్యయోరుదఙ్ముఖః ౩

నాగ్నిం నాపో న నగ్నో వృక్షమూలే పర్వతమూలే చతుష్పథేఽగ్న్యగారే గవాం మధ్యే గోష్ఠే దహనపులినవర్జమన్తర్జలే దేవగృహే వల్మీకే మూషికస్థలే ప్రత్యగ్నిం ప్రతిసూర్యం ప్రత్యగారం ప్రతి గాం ప్రతిబ్రాహ్మణం చ ౪ ఏకాం లిఙ్గే మృదం దద్యాత్సవ్యే పాణౌ మృదస్త్రయః ఉభయోర్ద్విర్మృదం దద్యాన్మాత్రవచ్ఛౌచమిష్యతే ౫

పఞ్చాపానే దశైకస్మిన్నుభయోత్సప్త మృత్తికాః ఏతచ్ఛౌచం గృహస్థస్య ద్విగుణం బ్రహ్మచారిణః ౬

త్రిగుణం తు వనస్థస్య యతీనాం తు చతుర్గుణమ్ ఆచార్యగురుదారాభిగమనే నాభిభాషతే ౭

సంస్థితే న మ్రియతే యోనిసంస్కారాదితి బోధాయనః ౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథాత ఆచమనవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః ప్రాఙ్ముఖ ఉదఙ్ముఖో వా బద్ధశిఖో యజ్ఞోపవీతీ నోష్ణాభిర్న క్షారాభిర్న వివర్ణాభిర్న దుర్గన్ధరసాభిః న సఫేనాభిర్న చైకహస్తాభిర్న దూషితాభిర్న బహిర్జానుభిర్న విరలఙ్గులీభిర్న బుద్బుదాభిర్న తిష్ఠన్న హసన్ న జల్పన్ న విలోకయన్న ప్రహ్వో న ప్రణతో న రోచయన్ ౧

బ్రాహ్మణస్య దక్షిణే హస్తే పఞ్చ తీర్థాని భవన్తి అఙ్గులీమధ్యే దేవతీర్థమఙ్గుల్యగ్ర ఆర్షం తీర్థం మధ్యేఽగ్నితీర్థమఙ్గుష్ఠతర్జన్యోర్మధ్యే పైతృకతీర్థమఙ్గుష్ఠతలేఽతిహృత్య పశ్చాల్లేఖం తద్బ్రహ్మతీర్థమ్ ౨

మాషమగ్నం తు తన్మాత్రం ప్రతిగృహ్య త్రిః పిబేదపో గోకర్ణవద్ధస్తేన త్రిరాచామేత్ ౩

ప్రథమం యత్పిబతి తేన ఋగ్వేదం ప్రీణాతి యద్ద్వితీయం తేన యజుర్వేదం ప్రీణాతి యత్తృతీయం తేన సామవేదం ప్రీణాతి ప్రథమం యత్పరిమృజతి తేనాథర్వవేదం ప్రీణాతి యద్ద్వితీయం తేనేతిహాసపురాణాని యన్ముఖం తేనాగ్నిం యత్సవ్యం పాణిమభ్యుక్షతి తేన నక్షత్రాణి యత్పాదమభ్యుక్షతి తేన విష్ణుం యచ్చక్షుషీ తేన చన్ద్రాదిత్యౌ యన్నాసికే తేన ప్రాణాపానౌ యచ్ఛ్రోత్రం తేన దిశో యద్బాహూ తేనేన్ద్రం యద్ధృదయం తేన రుద్రం యన్నాభిం తేన పృథివీం యదఙ్గుష్ఠయోః స్రవన్త్యాపః కుబేరాదయః సర్వా దేవతాః ప్రీణన్త్యగ్నిర్వాయుః ప్రజాపతిరర్కచన్ద్రౌ మఘవానితి వైదికాః ౪ అనామికాఙ్గుష్ఠాభ్యాం చక్షుషీ సముపస్పృశేత్ । ప్రాదేశిన్యఙ్గుష్ఠాభ్యాం తు నాసికే అఙ్గుష్ఠకనిష్ఠకాభ్యాం తు శ్రోత్రే అఙ్గుష్ఠమధ్యమాభ్యాం తు బాహూ చతురఙ్గులీభిర్హృదయమఙ్గుష్ఠేన నాభిం సర్వైర్మూర్ధానం సముపస్పృశేదేతేన విధినా యుక్తా న లిప్యన్తే కదాచనేతి ౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ వై భవతి ఆపో వా ఇదమగ్రే సలిలమాసీత్తస్మిన్ ప్రజాపతిర్వాయుర్భూత్వాఽచరత్స ఇమామపశ్యత్తాం వరాహో భూత్వాఽహరత్తాం విశ్వకర్మా భూత్వా వ్యమార్ట్ సాఽప్రథత సా పృథివ్యభవత్ తత్పృథివ్యై పృథివిత్వం తస్యామశ్రామ్యత్ ఇతి తదు హైక ఔపాసనమేవోపాసతే స్త్రియా ఏవ సంస్కారార్థమౌపాసనో నిత్యో ధార్యోఽనుగతో మన్థ్యః శ్రోత్రియాగారాద్వాఽఽహార్యో ద్వాదశాహం విచ్ఛిన్నః పునరాధేయోఽథ యది ద్వాదశాహం విచ్ఛిన్నః పునరాధేయస్స్యాద్యా ప్రకృతిస్తత ఆహరణమిత్యుక్తమేతత్సన్తిష్ఠతే ౧

అథ గృహస్థస్యోపాసనమ్ షణ్మాసాన్నా జుహవుర్యథోపపాదమాహృత్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య పరిస్తీర్య ద్వాదశాహప్రాయశ్చిత్తం హుత్వా తదానీమేవ సమ్పరిస్తీర్యాఽప్రణీతాభ్యాః కృత్వా చతుశ్శరావమోదనం శ్రపయిత్వాఽభిఘార్యోదఙ్ఙుద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్య పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా మేక్షణేనోపఘాతం పక్వాజ్జుహోతి అగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా అగ్నయేఽన్నవతే స్వాహా అగ్నయేఽన్నాదాయ స్వాహా అగ్నయేఽన్నపతయే స్వాహా అగ్నయే పవమానాయ స్వాహా అగ్నయే పావకాయ స్వాహా అగ్నయే శుచయే స్వాహా అగ్నయే జ్యోతిష్మతే స్వాహా అగ్నయే వ్రతపయతే స్వాహా అగ్నయే పథికృతే స్వాహా అగ్నయే తన్తుమతే స్వాహా అగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వాహా సూర్యాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా బ్రహ్మణే స్వాహా భూస్స్వాహా భువస్స్వాహా సువస్స్వాహా భూర్భువస్సువస్స్వాహా । అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే ౨

తూష్ణీం మేక్షణమభ్యాధాయ జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౩

అథాస్తమిత ఆదిత్యే వ్రీహిభిర్యవైర్వా హస్తేనైతే ఆహుతీ జుహోతి అగ్నయే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి సాయం సూర్యాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి ప్రాతరప్యగ్ని హోత్రహవిషామన్యతమేన జుహుయాత్ ౪

పర్వణి పర్వణి చాగ్నేయస్థాలీపాకేన యజేత ౫

ఉపవాస ఏవ కాలాన్తరే భోజనమతృప్తిశ్చాన్నస్య చ ౬

ఏవమేవ సాయంహోమేన ప్రతిపద్యతే సన్తిష్ఠత ఔపాసనతన్త్రమ్ ౭

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

కథము ఖల్వనాహితాగ్నేర్దర్శపూర్ణమాసౌ భవత ఇతి ౧
పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాయామిధ్మాబర్హిస్సన్న హ్యోపవసథస్య రూపం కృత్వోపవసతి ౨

అథ శ్వోభూతేఽగ్ని ముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య దక్షిణతో బ్రాహ్మణముపవేశయతి ౩

ఉత్తరత ఉదపాత్రమితి నిధాయ జఘనేనాగ్నిం కృష్ణాజినే వ్రీహీన్నిర్వపతి ౪

అథ తిరఃపవిత్రం స్థాల్యామపః పయో వానీయాధిశృత్య పర్యగ్ని కృత్వా స్రుక్స్రువం మేక్షణమితి సమ్మృజ్యాభ్యైతం చరుం శ్రపయిత్వాఽభిఘార్యోదఞ్చముద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి ౫ పరిధానప్రభృత్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి అగ్నిర్మూర్ధా భువః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౬

చతురవత్తం పురస్తాదుపస్తరణం పూర్వార్ధాదపరార్ధాదవదానమభిఘారణం మధ్యాత్పూర్వార్ధాదపరార్ధాదవదానం పఞ్చావత్తినామభిఘారణం ప్రత్యఞ్జనమ్ ౭

అథ పురస్తాత్స్విష్టకృతః ౮ పౌర్ణమాస్యాం ఋషభం వాజినం వయమ్ ఇతి । అమావాస్యాయాం అమావాస్యా సుభగా ఇత్యాజ్యాహుతీ హవ్యవాహం స్విష్టమ్ ఇతి స్విష్టకృతం హుత్వా మేక్షణమభ్యాధాయ సంస్రావేణాభిహుత్వా స్రుచాఽద్భిరన్తఃపరిధి నినయతి వైశ్వానరే హవిరిదం జుహోమి ఇతి ౯

స్రుచం ప్రక్షాల్య నిష్టప్యాద్భిః పూరయిత్వా బహిఃపరిధి నినయతి ఇమం సముద్రం శతధారమ్ ఇతి । జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౦

అథ పక్వాదుపాదాయ ప్రాశ్నాతి ఆయురసి ఇతి ౧౧

ప్రాశ్యాప ఆచమ్య జఠరమభిమృశతి యత ఇన్ద్రభయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧౨ ప్రథమే స్థాలీపాక ఆజ్యం సంస్కృత్య కూశ్మాణ్డైర్జుహుయాత్ కర్మాదివేత్రైర్జుహుయాత్ పూతో దేవలోకాన్ సమశ్నుతే ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే నవమోఽధ్యాయః

అథ తృతీయప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ గృహస్థస్తు ద్వే భార్యే విన్దేత కథం తత్ర కుర్యాదితి ౧

యస్మిన్ కాలే విన్దేతోభావాగ్నీ పరిచరేత్ ౨ అపరాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వాఽన్వారబ్ధాయాం యజమానో జుహోతి నమస్త ఋషే గద । అవ్యథాయై త్వా స్వధాయై త్వా । మా న ఇన్ద్రాభితస్త్వదృష్వారిష్టాసః । ఏవాబ్రహ్మన్ తవేదస్తు స్వాహా ఇతి ౩

అథ సమారోపయతి అయం తే యోనిరృత్వియః ఇతి ౪

అథ పూర్వాగ్నిముపసమాధాయ ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వాగ్రే ఇతి సమిధమాధాయ సమ్పరిస్తీర్య ఆజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృజ్య గృహీతం గృహీత్వా ద్వయోర్భార్యయోరన్వారబ్ధయోర్యజమానో జుహోతి యో బ్రహ్మ బ్రహ్మణః ఇత్యాన్తేన సూక్తేనైకైకం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా జుహోతి ౫ ప్రసిద్ధమగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి సమితం సఙ్కల్పేథామ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య అగ్నే పురీష్య ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౬

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి పురీష్యస్త్వమగ్నే ఇత్యాన్తాదనువాకస్య । స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౭ అథాగ్రేణాగ్నిం దర్భస్తమ్బేషు హుతశేషం నిదధాతి బ్రహ్మజజ్ఞానం పితా విరాజాం ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౮

ప్రసిద్ధమౌపాసనే పార్వణాని కుర్యాత్సన్తిష్ఠత ఔపాసనతన్త్రః ౯

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే దశమోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ వై భవతి జాయమానో వై బ్రాహ్మణస్త్రిభిరృణవా జాయతే బ్రహ్మచర్యేణ ఋషిభ్యో యజ్ఞేన దేవేభ్యః ప్రజయా పితృభ్యః ఇతి ప్రజాతన్తు మా వ్యవచ్ఛేత్సీః ఇత్యేతస్మాద్బ్రాహ్మణాదాహితాగ్నేర్దశవర్షాణామూర్ధ్వం యది ప్రజా నోత్పద్యేత కథం తత్ర కుర్యాదితి ౧

పునరేవ కుమారీం సంస్కృత్య దశమేఽహన్యేకాదశాహే ద్వాదశాహే వాఽరణ్యోరగ్నీన్ సమారోప్యోదవసాయ మథిత్వాఽగ్నీత్ విహృత్యోద్వాసన్యేష్యేద్వా ౨ తదానీమేవారణ్యోరగ్నీన్ సమారోప్యాపాసనే బ్రహ్మౌదనం శ్రపయిత్వోపవసథహవిఃప్రభృతి సిద్ధమప్న్యాధేయం కుర్వన్తి ౩

తస్మిన్ సంస్థితే పవిత్రేష్ట్యా యజేత ౪

తస్యాం సంస్థితాయాం తన్తుమతీం నిర్వపేత్ ౫

తస్యాం సంస్థితాయాం త్రైధాతవీయాం నిర్వపేత్ ౬

అపి వైన్ద్రాగ్నేన పశునా యజేత । పునరాధేయం వా కుర్యాత్ ౭

అథ యద్యేకో బహ్వీర్జాయాః ప్రయుఞ్జాన ఏవమేవైతత్కుర్యాత్ తస్మాదేకో బహ్వీర్జాయా విన్దతే ఇతి బ్రాహ్మణన్ ౮

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ఏకాదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ యద్యగ్నివిమోకమీక్షేతాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా ద్వయోర్భార్యయోరన్వారబ్ధ యోర్యజమానో జుహోతి ఇమం స్తనమూర్జస్వన్తం ధయాపాం ప్రప్యాతమగ్నే సరిరస్య మధ్యే । ఉత్సఞ్జుషస్వ మధుమన్తమూర్వ సముద్రియం సదనమావిశస్వ స్వాహా ఇత్యగ్నివిమోకం హుత్వా తమనలం విభజేత్ ౧

పునస్సంయోగో న భవతి విభక్తం న హి సంసృజేత్ ఇతి స్మరణాత్ ౨

పూర్వస్మిన్నగ్నౌ యది వివహేత్ స హి సాధారణో భవతి న తత్ర విభాగ ఏకత్వాదగ్నేరిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ద్వాదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ లౌకికోపాసనగ్రహణధారణోపావరోహణవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః త్రివిధం సమారోపణమాత్మన్యరణ్యోస్సమిధీతి ౧

సమిధి సమారోపయతి పాలాశీమాశ్వత్థీం ఖాదిరీమౌదుమ్బరీం శమీమయీం వా సమిధమాదాయ సమారోపయతి అయం తే యోనిరృత్వియః ఇతి ౨

అరణ్యోర్వా సమారోప్య మథిత్వా జుహుయాత్ ౩

అపి వాత్మని సమారోపణం భవతి యా తే అగ్నే యజ్ఞియా తనూః ఇతి ౪

అథైనముపావరోహయతి ఉపావరోహ జాతవేదః ఇతి ౫ యత్ర గచ్ఛేత్తత్ర నో హరేత్తత్ర ప్రాప్య లౌకికమగ్నిమాహృత్య న్యుప్యోపసమాధాయ తాం సమిధమాదధాతి యస్యాత్మని సమారూఢో భవతి ఆజుహ్వానః ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౬

అథాగ్నిం పరిచరతి వ్రీహిభిర్యవైర్వా ౭

యవైర్గ్రామకామస్య తణ్డులైరోజస్కామస్య పయసా పశుకామస్య దధ్నేన్ద్రియకామస్యాజ్యేన తేజస్కామస్య ౮

అథాతిపన్నాః ప్రతిజుహోతి ౯

ప్రసిద్ధమగ్నిపరిచరణమ్ ౧౦

ప్రసిద్ధం దర్శపూర్ణమాసాభ్యాం యజనమ్ ౧౧ ప్రసిద్ధః పఞ్చానాం మహాయజ్ఞానామనుప్రయోగః ౧౨

ఏతదేవ విధానమహరహరధ్వని వర్తతే ౧౩

లౌకికో వ్యాఖ్యాతః ౧౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే త్రయోదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ గృహస్థస్యౌపాసనం విచ్ఛిద్యేత ప్రాణేషూత్క్రాన్తేషూభయోః శ్రోత్రియయోర్వచనాదుద్ధరేత్ । శ్రోత్రియాగారాద్వాహృత్య వ్యాహృతీభిర్నియుప్యోపసమాధాయ పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృత్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వాఽన్వారబ్ధో యజమానో జుహోతి సప్త తే అగ్నే సప్తవ్యాహృతిభిశ్చ పూర్వం దేవా అపరేణ ప్రాణాపానౌ ఇతి ద్వాభ్యాం మా త్వా వృక్షౌ సమ్బాధిష్టామ్ మా త్వా వృక్షౌ సమ్బాధేథామ్ ఇతి ద్వాభ్యామ్ అగ్నేఽభ్యావర్తిన్ అగ్నే అఙ్గిరః ఇతి ద్వాభ్యామేకైకం ప్రతి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా జుహోతి ౧

న చ బ్రహ్మా న చ ప్రణీతా న చరుర్న చ స్విష్టకృతమ్ ౨

అత ఊర్ధ్వం పైతృమేధికం కర్మ ప్రతిపద్యతే 3

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే చతుర్దశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ యద్యాహితాగ్నిర్ద్వే భార్యే విన్దేత ప్రాక్సంయోగాన్మ్రియేత కథం తర్హి కుర్యాదితి ౧

ఔపాసనం సమ్పరిస్తీర్యాజ్యం బిలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా సమిద్వత్యగ్నౌ పరిశ్రితే పూర్ణాహుతిం జుహోతి సమితం సఙ్కల్పేథామ్ ఇతి మిన్దాహుతీ వ్యాహృతీభిశ్చ హుత్వా తమగ్నిం అయం తే యోనిః ఇతి సమిధి సమారోప్య గార్హపత్యే సమిధమాదధాతి భవతం నస్సమనసౌ ఇతి । గార్హపత్య ఆజ్యం విలాప్యోత్పూయ స్రుక్స్రువం నిష్టప్య సమ్మృజ్య స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా గార్హపత్యే జుహోతి అగ్నావగ్నిశ్చరతి ప్రవిష్టః ఇతి ౨

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా గార్హపత్య ఏవ జుహోతి చిత్తిస్స్రుక్ ఇతి 3

అథ గార్హపత్యే స్రువాహుతీర్జుహోతి బ్రాహ్మణ ఏకహోతా ఇతి దశభిః ౪

అథ ప్రాచీనావీతం కృత్వాఽన్వాహార్యపచనే జుహోతి యే సమానాః యే సజాతాః ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౫

అథాన్వాహార్యపచన ఏవ స్రువాహుతీర్జుహోతి అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమస్స్వాహా ఇతి ౬

అథ యజ్ఞోపవీతం కృత్వా ద్వాదశగృహీతేన స్రుచం పూరయిత్వా పురుషసూక్తేన మనసాఽనుద్రుత్యాహవనీయే జుహోతి ౭

అథ స్రువాహుతీర్జుహోతి అగ్నయే వివిచయే స్వాహా అగ్నయే వ్రతపతయే స్వాహా అగ్నయే పవమానాయ స్వాహా అగ్నయే పావకాయ స్వాహా అగ్నయే శుచయే స్వాహా అగ్నయే పథికృతే స్వాహా అగ్నయే తన్తుమతే స్వాహా అగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వాహా ఇతి ౮

అథ స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా మనస్వతీం జుహోతి మనో జ్యోతిర్జుషతామాజ్యం విచ్ఛిన్నం యజ్ఞం సమిమం దధాతు । యా ఇష్టా ఉషసో నిమ్రుచశ్చ తాస్సన్దధామి హవిషా ఘృతేన స్వాహా ఇతి ౯

అత ఊర్ధ్వం పైతృమేధికం కర్మ ప్రతిపద్యతే ౧౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే పఞ్చదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

అథాతః కపిలసన్న్యాసవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః అనగ్నికస్తు ముణ్డీ శిఖీ వాఽహోరాత్రోపోషితః స్నాత్వాఽప ఆచమ్యాప ఏవ పాణినాఽప్స్వాహుతీ జుహోతి ఆపో వై సర్వా దేవతాస్స్వాహా ఇతి ౧

పుత్రేషణాయాశ్చ విత్తేషణాయాశ్చ లోకేషణాయాశ్చ సర్వభూతేభ్యశ్చ వ్యుత్థితోఽహం స్వాహా ఇతి ౨

సన్న్యస్తం మయా సన్న్యస్తం మయా సన్న్యస్తం మయా ఇతి త్రిరుపాంశూక్త్వా త్రిరుచ్చైః త్రిషత్యా హి దేవాః ఇతి విజ్ఞాయతే ౩

అభయం సర్వభూతేభ్యో మత్తస్స్వాహా ఇతి దణ్డాత్ గృహీత్వా జలపవిత్రం పవిత్రమ్ ఇతి సమాదాయ పుత్రమిత్రసుహృద్బన్ధుజ్ఞాతిసన్నిధౌ త్యక్త్వాఽథ గ్రామాదాహృత్యైకపాత్రముదకేనాప్లావ్య సకృదల్పేన భుఞ్జీత ౪

న కేన చిత్సహ సమ్భాషేత ౫

న కిఞ్చన యాచేత ౬

పర్వతగుహానదీపులినశూన్యాగారే దేవతాయతనే బిలదర్యోర్నివసేత్ ౭

స్వయం పతితం ప్రక్షాల్య జీవితముక్తమ్ ౮ జీర్ణమానీయాహతాని దృఢాన్యజినాని యదర్థం బిభృయాత్ ౯ సూర్యోదయహీనయాచితేన కార్యం కుర్వీత ౧౦

వ్రతం స్నానసమర్థో న లభేత్ ౧౧

అథ ప్రక్షాల్య జలాఽర్ద్రేణ కర్పటేన సశి స్కజలాకర్షణం కృత్వాఽన్తర్వాసాః పరితస్సన్ధ్యాముపాసీత ౧౨ నిత్యం మధ్యాహ్నే ప్రాతస్స్నాయాతేత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౩

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే షోడశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే సప్తదశోఽధ్యాయః

అథాతస్సమ్ప్రవక్ష్యామి సంస్కారవిధిముత్తమన్ సమాహితానాం యుక్తానాం యతీనాం చ మహాత్మనామ్ ౧

శుచౌ దేశే తు సావిత్ర్యా దేహ ప్రక్షాల్య యత్నతః అలఙ్కృత్య చ గాయత్ర్యా గన్ధైర్మాల్యైః పృథక్పృథక్ ౨ వహన్తి బ్రాహ్మణా యే వై శుచయస్సర్వ ఏవ తే తేషాం తు వహతాం సమ్యక్సద్యశ్శౌచం విధీయతే ౩

ప్రక్షాలనాది తత్కర్మ యే కుర్వన్తి మహీయసామ్ తేషామపి తథా సద్యశ్శౌచమేవ విధీయతే ౪

పుత్రో వా సన్నికృష్టో వా శుచౌ దేశే నిధాయ తమ్ ఉపావరోహమన్త్రేణ తస్యాగ్నినవరోప్య తు ౫

తూష్ణీం సమ్మార్జనం కృత్వా వ్యాహృతీభిశ్చ సప్తభిః ప్రోక్ష్య కాష్ఠం చ తద్దేహం నిధాయ తు సమన్త్రకమ్ ౬

విష్ణో హవ్యం రక్షస్వేతి ముఖే జలపవిత్రకమ్ పవిత్రం తేతి మన్త్రేణ నిదధాతి తథా పునః ౭

త్రిదణ్డం దక్షిణే హస్తే వైష్ణవ్యర్చా నిధాయ చ ఉదరే చ తథా పాత్రం సావిత్ర్యా నిదధాతి వై ౮

యదస్య పారే రజసస్సవ్యే శిక్యం నిధాయ చ గుహ్యే కమణ్డలుం చైవ భూమిర్భూమిమగాదితి ౯

పితృమేధప్రయోగేణ దహేదగ్నిభిరేవ హి సంస్కర్తుశ్చ తథా తస్య నాశౌచం నోదకక్రియా ౧౦

ఏకోద్దిష్టం న కుర్వీత సన్న్యస్తానాం కదాచన అహన్యేకాదశే ప్రాప్తే పార్వణం తు విధియతే ౧౧ ద్వాదశ్యామహ్ని వా పుణ్యే నారాయణబలిర్భవేత్ సర్వం నారాయణోద్దేశమేకోద్దిష్టవదాచరేత్ ౧౨

అనాహితాగ్నినాం చైవ సన్న్యస్తానాం మహాత్మనామ్ అపి హోతృవిధానేన గాయత్ర్యా ప్రణవేన వా ౧౩ అప్రాకృతానాం మహతాం బ్రహ్మనిష్ఠమనస్వినామ్ తేషాం తు స్వననం కార్యమితి ప్రాహుర్మనీషిణః ౧౪

తిసృభిర్వ్యాహృతీభిస్తు ఖాత్వా దణ్డప్రమాణతః త్రిదణ్డాదీన్ యథాస్థానమమన్త్రైస్సాధయేద్బుధః ౧౫ ప్రచ్ఛాదయేదసంస్పృష్టం సృగాలశ్వాపదాదిభిః శ్వాదయో యది ఖాదన్తి మహాన్ దోషో భవిష్యతి ౧౬

తస్మాద్భూమిం భృశం ఖాత్వా సమ్యక్ప్రచ్ఛాదయేద్యతీన్ సర్వసఙ్గనివృత్తస్య ధ్యానయోగరతస్య చ ౧౭

న తస్య దహనం కుర్యాన్నాశౌచం నోదకక్రియా నిషేకాద్యాశ్మశానాన్తాస్సత్క్రియా బ్రాహ్మణాశ్రితాః ౧౮

తస్మాద్యత్నేన సంస్కారః కర్తవ్యో గృహమేధిభిః యే వహన్తి మహాత్మానం స్పృష్ట్వా దృష్ట్వా ద్విజాతయః ౧౯ హయమేధఫలం తేషామస్తీత్యేవం విదుర్బుధాః ౨౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే సప్తదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథాతోఽఙ్కురార్పణవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా శుచౌ సమే దేశే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్యాక్షతాన్ సమ్ప్రకీర్యాద్భిరభ్యుక్ష్య పఞ్చ పాలికాస్సౌవర్ణా రాజతాస్తామ్రా మృణ్మయీర్వా యథాసమ్భవం గృహ్ణాతి ౧

మధ్యే చతుర్ముఖం విన్ద్యాత్ పూర్వే వజ్రిణమేవ చ దక్షిణే తు యమ విన్ద్యాత్ పశ్చిమే వరుణం తథా ఉత్తరే శశినం విన్ద్యాత్పాలికాస్థాపనం క్రమాత్ ౨

వల్మీకమృత్తికాం హృత్వా గోమయం చ తథైవ చ ఏతాని ప్రక్షిపేత్తాసు పాలికాసు యథాక్రమమ్ ౩

దూర్వామశ్వత్థపత్రం చ శిరీషం బిల్వపత్రకమ్ తాసాం మూలేషు బధ్నీయాచ్ఛ్వేతసూత్రేణ వేష్టయేత్ ౪ మధ్యమాయాం వ్యాహృతీభిర్బ్రహ్మాణమావాహయతి ఓం భూః బ్రహ్మాణమావాహయామ్యోం భువః ప్రజాపతిమావాహయామ్యోం సువః చతుర్ముఖమావాహయామ్యోం భూర్భువస్సువః హిరణ్యగర్భమావాహయామి ఇతి । ఏతాభిరేవ ప్రాచ్యామ్ ఇన్ద్రం వజ్రిణం శచీపతిం శతక్రతుమ్ ఇతి । ఏతాభిరేవ దక్షిణస్యామ్ యమం వైవస్వతం పితృపతిం ధర్మరాజమ్ ఇతి । ఏతాభిరేవ ప్రతీచ్యామ్ ప్రచేతసం సురూపిణమపాంపతిమ్ ఇతి । ఏతాభిరేవోదీచ్యామ్ శశినం నిశాకరం చన్ద్రం సోమమ్ ఇతి ౫

అథైతాన్ స్నాపయతి ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వాఽథైనాన్ గన్ధపుష్పధూపదీపైరభ్యర్చయతి అముష్మై నమోఽముష్మై నమః ఇతి ౬

అథైనానుపతిష్ఠతే దిశాం పతీన్ నమస్యామి సర్వకామఫలప్రదాన్ కుర్వన్తు సఫలం కర్మ కుర్వన్తు సతతం శుభమ్ ఇతి ౭ వ్రీహియవమాషతిలముద్గసర్షపాన్ మిశ్రీకృత్య క్షీరేణ ప్రక్షాల్యౌషధిసూక్తేన యా జాతాః ఇత్యనువాకేనాభిమన్త్ర్య యథాక్రమం నివపతి బ్రహ్మ జజ్ఞానం పితా విరాజామ్ ఇతి ద్వాభ్యాం మధ్యమాయాం యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యాం ప్రాచ్యాం యోఽస్య కౌష్ఠ్య యమం గాయ ఇతి ద్వాభ్యాం దక్షిణస్యాం ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి ఇతి ద్వాభ్యాం ప్రతీచ్యాం సోమో ధేనుమ్ ఆప్యాయస్వ ఇతి ద్వాభ్యాముత్తరస్యామ్ ౮

యథాక్రమం శుద్ధాభిస్సికతాభిః ప్రచ్ఛాదయేత్ ౯

పఞ్చగవ్యేన యథాక్రమం సేచయేత్ ౧౦

ప్రణవేనైవ సాపిధానం కృత్వా యావత్కర్మ తావత్ సురక్షితం గోపాయేత్ ౧౧

సమాప్తే కర్మణి బ్రాహ్మణాన్ పఞ్చ భోజయేత్ ౧౨ వ్యాహృతీభిః దేవతా యథాక్రమముద్వాసయేత్ ౧౩ ఆసప్తమాత్పుజాకామ ఆషష్ఠాత్పుత్రనాశనమ్ పఞ్చమే భక్తికామానాం విష్ణోస్సర్వాత్మనస్తథా ౧౪

చతుర్థే చాఙ్కురం విద్యాత్పాపీయాన్ జాయతే తు సః త్రియహే సర్వకామానాం సద్యో వాఽప్యఙ్కురార్పణమ్ ౧౫

ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే అష్టాదశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

అథాతో నాన్దీముఖం వ్యాఖ్యాస్యామః ఆదిత ఏవ ద్వౌ విప్రౌ నిమన్త్ర్య చతురవరాంశ్చ పిత్రర్థానథ శ్మశ్రుకర్మాభ్యఞ్జనస్నానైర్యథోపపాదం సమ్పూజ్యాగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాజ్యం విలాప్యోత్పూయ దధ్నా ఘృతేన సంయుత్య స్రువం సమ్మృజ్య దేవార్థౌ విప్రావుపవేశ్యాలఙ్కృత్యానుదేశ్య ద్విఃపవిత్ర ఏవ యవోదకం నిధాయ పుష్పఫలాక్షతమిశ్రం భోజనస్థానేష్వాసనేషు యవాన్ సికతాశ్చ సమ్ప్రకీర్య పిత్రర్థానుపవేశ్య తేషాం సపవిత్రేషు పాణిషు నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామ్ ఇత్యనేన మన్త్రేణ పాత్రాన్తరేణోపహత్య యవోదకం దత్వా ద్విరథాలఙ్కృత్యైవమేవ దత్వాఽగ్నౌకరణమనుజ్ఞాప్యాలఙ్కృత్య పృషదాజ్యాత్ స్రువేణోపహత్య నాన్దీముఖేభ్యః పితృభ్యస్స్వాహా ఇత్యేతావదగ్నౌ కృత్వాఽన్నముపస్తీర్ణాభిఘారితం పాత్రేషూద్ధృత్య పృషదాజ్యేన సంసృజ్య దర్భేషు సాదయిత్వా దర్భైః ప్రతిచ్ఛాద్య నాన్దీముఖార్థానాం పితౄణాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్ లోకే ఇతి మన్త్రమూహ్యాభిమృశ్య విప్రేభ్యో ద్విరుపస్తీర్యాభిమృష్టస్యాన్నస్య ద్విరవదాయ ద్విరభిఘార్య యథావద్భోజయేత్ ౧

పితృసామాన్యవాచిస్వధాయుక్తాని బ్రహ్మణ్యభిశ్రావ్య భుక్తవత్స్వాచాన్తేషూపలిప్యాశయేషు దధ్యోదనం సమ్ప్రకీర్య సఙ్క్షాలనేన ప్రదక్షిణం ద్విఃపరిషిచ్య పూర్వవదద్యబోదకం దత్వా దక్షిణాం ప్రదాయ నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామ్ ఇతి వాచయిత్వాఽభివాద్య స్వధాయై స్థానే సర్వైస్సమానం దక్షిణం జానుం నిపాత్య సవ్యముద్ధృత్య జపతి ఇడా దేవహూః ఇత్యాన్తాదనువాకస్య జపిత్వా నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామ్ ఇత్యపో నినీయ బ్రాహ్మణానుత్థాప్య ప్రసాద్య సంసాద్య ప్రదక్షిణీకృత్య శేషమనుజ్ఞాప్య దేవతాం చ విసృజ్య దక్షిణేనాగ్నిం ప్రాగగ్రేషు దర్భేషు నాన్దీముఖేభ్యః పితృభ్యో దద్యాత్ నాన్దీముఖేభ్యః పితృభ్యస్స్వాహా ఇతి సఙ్క్షాలనేన ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య ఊర్జం వహన్తీః ఇతి భావిజయాద్యర్థేన కాలహోమాన్ పృషదాజ్యేన పూర్వవద్ధోమం కేచిదిచ్ఛన్తీత్యుక్తమేతన్నాన్దీముఖమ్ ౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే వింశోఽధ్యాయః

అథాతో గ్రామస్యోత్పాతశాన్తిం వ్యాఖ్యాస్యామః అగ్నిదాహే వ్యాఘ్రాదిభిరభిభూతే సృగాలపీడనే గ్రామాదన్తశ్చణ్డాలాధ్యవసితే గ్రామస్య స్థూణావరోహణే మధున ఉపవేశనే వల్మీకపుష్కరోత్పన్నే దేవగాత్రస్వేదకమ్పనే జ్వరాభిభూతే బహుబ్రాహ్మణమరణే గ్రామమధ్యే శ్మశానే వా దస్యుభిశ్చాపి పీడితే రాత్రౌ తటాకసేతుభఙ్గే జలే వివర్ణే వా స్వన్తర్థేఽశనిపాతే చిరకాలశూన్యగ్రామప్రవేశే తేష్వన్యేషు చోత్పాతేషు శాన్తిం కుర్యాత్ ౧

శుభవారే శుభనక్షత్రే శుభలగ్నే విష్ణోస్స్నాపనార్థం మహాదేవాభిషేకార్థం ద్వౌ ద్వౌ బ్రాహ్మణౌ కల్పయిత్వా నవగ్రహశాన్త్యర్థం చతురో బ్రాహ్మణాంస్తథైవ సఙ్ఖ్యయా గ్రామశాన్తిహోమార్థం కల్పయిత్వాఽథ గ్రామశాన్తిహోమే గ్రామస్యోత్తరపూర్వదేశే దేవాగారే చతుష్పథే వా శుచౌ సమే దేశే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలముపలిప్య తిలసర్షపలాజైర్గన్ధపుష్పాక్షతైరవకీర్య స్థణ్డిలం కల్పయిత్వా కుమ్భస్థాపనం కృత్వాఽగ్నిముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాప్రణీతాభ్యః కృత్వోపోత్థాయాగ్రేణాగ్నిం దేవతాశ్చాబాహయతి వ్యాహృతీభిః యజ్ఞపురుషమావాహయామి దేవస్య దక్షిణతో బ్రహ్మాణమావాహయామి ఉత్తరతః త్రియమ్బకమావాహయామి దేవస్యాగ్నే వాస్తుపురుషమావాహయామి ఇన్ద్రాదిదేవతాశ్చావాహయామి ఇత్యావాహ్య పురుషసూక్తేన విష్ణుమభ్యర్చ్య బ్రహ్మసూక్తేన చతుర్ముఖం రుద్రసూక్తేన త్రియమ్బకం చాభ్యర్చ్యాన్యేషాం దేవానమావాహనాదిక్రమేణ స్వైస్వైర్నామభిరభ్యర్చ్యాపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్యాగ్నిముఖాత్కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి వాస్తోష్పతే ప్రతి జానీహ్యస్మాన్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య వాస్తోష్పతే శగ్మయా సంసదా తే ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౨

తేనైవ మన్త్రేన శమీమయీం సమిధమష్టోత్తరసహస్రం జుహుయాత్ । వాస్తోష్పతే ప్రతరణో న ఏధి ఇత్యష్టోత్తరసహస్రమన్నాహుతీర్జుహుయాత్ ౩

అమవిహా వాస్తోష్పతే ఇత్యష్టోత్తరసహస్రమాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ ౪ మృగారేష్టివత్ అంహోముచే ఇత్యభిజ్ఞైః ప్రత్యృచమాజ్యాహుతీర్హుత్వా యా వామిన్ద్రావరుణా ఇతి ద్వాదశాహుతీర్హుత్వా పవమానస్సువర్జనః ఇత్యేతేనానువాకేన ప్రత్యృచమాజ్యాహుతీర్హుత్వా పురుషసూక్తేన బ్రహ్మసూక్తేన రుద్రసూక్తేన చ ప్రత్యృచమాజ్యాహుతీర్హుత్వా యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః ఇతి ద్వాభ్యాం అగ్నిరాయుష్మాన్ ఇతి పఞ్చభిః అగ్నే నయ సుపథా ఇతి షడ్భిః యోఽస్య కౌష్ఠ్య ఇతి ఏష తే నిరృతే భాగః ఇతి ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి ఇతి ద్వాభ్యాం సముద్రాయ త్వా వాతాయ స్వాహా ఇతి త్రయోదశాహుతీః ఆప్యాయస్వ సం తే పయాంసి ఇతి ద్వాభ్యాం ఈశానస్సర్వవిద్యానామ్ ఇతి త్రియమ్బకం యజామహే ఇతి ప్రత్యేకమాజ్యాహుతీర్హుత్వా ఆసత్యేన ఇత్యాది కేతుం కృణ్వన్న కేతవే ఇత్యన్తం నవగ్రహమన్త్రేణాజ్యాహుతీర్హుత్వా స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౫ అథాగ్రేణాగ్నిం శమీపత్రేషు హుతశేషం నిదధాతి యో రుద్రో అగ్నౌ ఇతి ౬

అథ దేవతాభ్యో హవిర్నివేదయేత్ ౭

అథోపతిష్ఠతే హేతయో నామ స్థ ఇతి ౮

యథాక్రమం దిశ ఉపస్థాయ పుణ్యాహం వాచయిత్వా ఉదకుమ్భం చాన్వారభ్య పఞ్చశాన్తిం చ జపిత్వా హుతశేషమాజ్యశేషం చ పూర్ణకుమ్భే నిక్షిప్య ఉదుమ్బరశాఖయా శమీశాఖయా దర్భముష్టినా వా శివం శివం శం నో దేవీరభిష్టయే ఇతి చ శాకునేన సూక్తేన గ్రామం త్రిః ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య బ్రాహ్మణేభ్యో భూరిదక్షిణాం దత్త్వైవం సప్తాహం ద్వాదశాహం వా కుర్యాత్సమస్తోత్పాతశాన్తిరిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౯

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే వింశోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థప్రశ్నే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథాశనిపాతే భూమిం జానుదఘ్నముద్ధృత్య అద్భిః ప్రోక్ష్యపత్రావకాం చ సంస్థాప్య బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయిత్వా ఖననాత్పశ్చాత్ స్థణ్డిలం కృత్వా పరిధానప్రభృత్యగ్నిముఖపర్యన్తం కృత్వా శం న ఇన్ద్రాగ్నీ ఇతి త్రిభిర్మన్త్రైరాజ్యాహుతీర్హుత్వా స ప్రత్నథా సహసా జాయమానః ఇతి సూక్తేన చరుణా జుహోతి ౧

స్వస్తి నో మిమీతామ్ ఇతి ప్రతిపద్య స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ఇతి స్వస్త్యాత్రేయం జపిత్వా బ్రాహ్మణాన్ సమ్పూజ్యాశిషో వాచయిత్వాచార్యాయ దక్షిణాం దదాతి ౨

చరుం విద్యావన్తం బ్రాహ్మణం భోజయేత్ ౩

దగ్ధభూమిసమం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్ జీవనాగన్ధమియదితి స్వర్ణం దదాతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నే ఏకవింశోఽధ్యాయః

అథాశనిపాతే । అథాతో గ్రామస్యోత్పాతశాన్తిమ్ । అథాతో నాన్దీముఖమ్ । అథాతోఽఙ్కురార్పణవిధిమ్ । అథాతస్సన్ప్రవక్ష్యామి । అథాతః కపిలసన్న్యాసవిధిమ్ । అథ యద్యాహితాగ్నిః । అథ గృహస్థస్యౌపాసనమ్ । అథ లౌకికౌపాసనగ్రహణధారణోపావరోహణవిధిమ్ । అథ యద్యగ్నివిమోకమ్ । అథ వై భవతి జాయమానః । అథ గృహస్థస్తు । కథము ఖల్వనాహితాగ్నేః । అథ వై భవత్యాపః । అథాత ఆచమనవిధిమ్ । అథాతశ్శౌచవిధిమ్ । అథాతః కామ్యవిధిమ్ । అథ ప్రహుతానుకృతిర్ధర్మోపభోగవిధిమ్ । అథాతో మృతబలిమ్ । ఆహుతానుకృతిర్బలిహరణానుకృతిర్ధూర్తబలిః । అథాతో మిథ్యాసత్యబలిమ్ ౨౧

అథాతో మిథ్యాసత్యబలిమ్ । ఆహుతానుకృతిర్బలిహరణానుకృతిర్ధూర్తబలిః । అథాతో మృతబలిమ్ । అథ ప్రహుతానుకృతిర్ధర్మోపభోగవిధిమ్ । అథాతః కామ్యవిధిమ్ ।

అథాతశ్శౌచవిధిమ్ । అథాత ఆచమనవిధిమ్ । అథ వై భవత్యాపః । కథము ఖల్వనాహితాగ్నేః । అథ గృహస్థస్తు । అథ వై భవతి జాయమానః । అథ యద్యగ్నివిమోకమ్ । అథ లౌకికౌపాసనగ్రహణధారణోపావరోహణవిధిమ్ । అథ గృహస్థస్యాపాసనమ్ । అథ యద్యాహితాగ్నిః । అథాతః కపిలసన్న్యాసవిధిమ్ । అథాతస్స్రమ్పవక్ష్యామి । అథాతోఽఙ్కురార్పణవిధిమ్ । అథాతో నాన్దీముఖమ్ । అథాతో గ్రామస్యోత్పాతశాన్తిమ్ । అథాశనిపాతే ౨౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే చతుర్థప్రశ్నః సమాప్తః

అథ పఞ్చమప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథాగ్నిముఖప్రయోగః ౧

శుచౌ సమే దేశే గోమయేన గోచర్మమాత్రం స్థణ్డిలముపలిప్య తత్ర ప్రాఙ్ముఖస్స్నానాదిపఞ్చకం కృత్వోపవిశ్య స్ఫ్యేనోద్ధత్యావోక్ష్య పఞ్చప్రస్థసికతాభిస్స్థణ్డిలకరణం వ్యాహృతీభిర్నియుప్యారత్నిమాత్రం సమచతురశ్రం కృత్వా తస్మిన్ ప్రాదేశమాత్రం చతురశ్రం దర్భైః త్రిఃప్రాచీనముల్లిఖేదఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం కనిష్ఠికయా వా బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి మధ్యే । దక్షిణే నాకే సుపర్ణమ్ ఉత్తరే ఆప్యాయస్వ ఇతి త్రిరుదీచీనమ్ । మధ్యే యో రుద్రః ఇత్యప ఉపస్పృశ్య పశ్చిమే ఇదం విష్ణుః ప్రాచ్యాం ఇన్ద్రం విశ్వా అవీవృధన్ ఇతి దర్భం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్యాగ్నేరాసనం కల్పయిత్వా యథోక్తమగ్నిం పత్న్యాహృతమఙ్గారరూపం వ్యాహృతీభిర్నియుప్య తత్పాత్రేఽక్షతజలం నినయేత్ ౨

అథ ప్రోక్షితస్థూలకాష్ఠత్రయేణ తూష్ణీమన్వాధాయోపతిష్ఠతేఽగ్నిమ్ జుష్టో దమూనాః ఇతి ౩

అథాసనం కల్పయిత్వా తృణం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్యాత్ర వా పూర్వే దక్షిణతః పశ్చాదుత్తరతోఽథైనం ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిసమూహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య దక్షిణానుత్తరానుత్తరానధరాన్ ౪ పాత్రోత్తరాసనం బ్రహ్మదక్షిణాసనం ప్రణీతోత్తరాసనం పశ్చాదాత్మాసన సర్వం కల్పయిత్వా పాత్రాణి సాదయేదాజ్యస్థాలీం స్రువం చ జుహూం ప్రణీతాం చ చరుస్థాలీం ప్రోక్షణీం చేధ్మాబర్హిశ్చేధ్మప్రవ్రశ్చనాని మేక్షణం చ సాదయిత్వా దర్భైః ప్రతిచ్ఛాద్య శూర్పం కృష్ణాజినం చేత్యత్ర దర్వీహోమో వికల్పే ౫

అథ బర్హిషః పవిత్రే కురుతే ప్రాదేశమాత్రే సమే అప్రతిచ్ఛిన్నాగ్రే అనఖచ్ఛిన్నే తరుణే తూష్ణీమద్భిరనుమృజ్య కృత్వా ప్రోక్షణ్యాం నిధాయాప ఆనీయ త్రిరుత్పూయాద్భిః ప్రోక్ష్యోత్తానాని పాత్రాణి కృత్వా విస్రస్యేధ్మం త్రిః ప్రోక్ష్య బ్రాహ్మణమిష్టివద్దక్షిణత ఉపవేశ్య ఓం

భూర్భువస్సువర్బ్రహ్మన్ బ్రహ్మాసి నమస్తే బ్రహ్మన్ బ్రహ్మణే ఇతి బ్రాహ్మణముపతిష్ఠత ఆదిశో వ్యన్నయనాదాస్తే ౬

యద్వా కూర్చముపవేశ్యాభ్యర్చ్య ప్రణీతాయాం సపవిత్రాయాం వరుణం పూజయిత్వా సహ పవిత్రేణ నాసికాసమముత్థాప్యోత్తరతస్సాదయన్తి భూర్భువస్సువరఓం వరుణోసి ఘృతవ్రతో వారుణమసి ఇతి తమభ్యర్చ్య దర్భైః ప్రతిచ్ఛాద్యాథ వ్రీహీన్నిర్వపతి అముష్మై వో జుష్టం నిర్వపామి ఇతి వా తూష్ణీం వా । ఏవం త్రిస్సకృత్తూష్ణీమ్ ౭

తథా తానభ్యుక్ష్యావహత్య త్రిష్ఫలీకృత్య త్రిఃప్రక్షాల్య నిదధాతి । తణ్డులాన్వా నిర్వపతి । తానభ్యుక్ష్య త్రిః ప్రక్షాలయైవం నిదధాతి । స్థాల్యామపః పయో వానీయాధిశ్రిత్య తిరఃపవిత్రం తణ్డులానావపతి ౮

అథ పక్వమోదనం పాయసం వా యాచతి ౯ తమభ్యుక్ష్య స్రువేణ ప్రణీతాజలం నినయతి ౧౦ అగ్నావధిశ్రిత్యాథాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరూప్యోదీచోఽఙ్గారాన్నిరూహ్య వ్యన్తాన్ కృత్వా తేష్వధిశ్రిత్యాభిద్యోతనేనాభిద్యోత్య ద్వే దర్భాగ్రే ప్రచ్ఛిద్య ప్రక్షాల్య ప్రత్యస్య పునరభిద్యోత్యోభయం త్రిః పర్యగ్ని కృత్వా వర్త్మ కుర్వన్నుదగుద్వాస్య ప్రత్యూహ్యాఙ్గారానథైనదుదీచీనాగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహారం త్రిరుత్పూయ విస్రస్య పవిత్ర అద్భిస్సంస్పృశ్యాగ్నావనుప్రహరతి ౧౧

అథ స్రువం జుహూం మేక్షణం చ సమ్మృజ్య త్రిరన్తరతస్త్రిర్బాహ్యతస్తథా మూలైర్మూలం సమ్మృజ్యాద్భిస్సంస్పృశ్య పునర్నిష్టప్య నిదధాతి క్రమేణ ౧౨

అథ దర్భానద్భిస్సంస్పృశ్యాగ్నావనుప్రహరతి ౧౩ పశ్చాదగ్నేర్బర్హిస్తీర్త్వా తత్రాజ్యం నిదధాతి చరుమభిచార్యోదఙ్చముద్వాస్య బర్హిష్యాసాద్య ప్రతిష్ఠితమభిఘారయతి ౧౪

స్థవిష్ఠో మధ్యమో ద్రాఘీయాన్ దక్షిణతోఽణిష్ఠో హ్రసిష్ఠ ఉత్తరత ఊర్ధ్వే సమిధావాదధాతి ౧౫ అథాగ్నిం పరిషిఞ్చతి అదితేఽనుమన్యస్వ ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ్ అనుమతేఽనుమన్యస్వ ఇతి పశ్చాదుదీచీనం సరస్వతేఽనుమన్యస్వ ఇత్యుత్తరతః ప్రాచీనం దేవ సవితః ప్రసువ ఇతి సమన్తం ప్రదక్షిణమ్ । సమన్తమేవ వా తూష్ణీం పరిషిఞ్చతి ౧౬
అథాగ్నిమైన్ద్రాదిక్రమేణాభ్యర్చ్య పరిసమిధం శినష్టి ।
బ్రాహ్మణేనానుజ్ఞాతస్స్వాహాకారేణాభ్యాధాయానూయాజసమిధమిధ్మసన్నహనం ప్రణీతాపాత్ర నిధాయాఘారావాఘారయతి ప్రజాపతయే స్వాహా ఇతి మనసోత్తరే పరిధిసన్ధౌ సంస్పృశ్యాక్షయా సన్తతమ్ । ఇన్ద్రాయ స్వాహా ఇత్యుపాంశు దక్షిణే పరిధిసన్ధౌ సంస్పృశ్యాక్షయా సన్తతమ్ ౧౭

అథాజ్యభాగౌ జుహోతి అగ్నయే స్వాహా ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే ౧౮

ప్రతిముఖం ప్రబాహుగ్జుహోతి సోమాయ స్వాహా ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధేఽథాగ్నిముఖం జుహోతి యుక్తః చతస్రః ఆరభ్య వ్యాహృత్యన్తం హుత్వాఽథ చరుప్రాయశ్చిత్తం హుత్వా

చరుమభిఘార్యాథావ్రత్యప్రాయశ్చిత్తం కృత్వా స్రువేణ జుహ్వాముపస్తీర్య మేక్షణేన చరుమాలోడ్య పూర్వార్ధాదవదాయాపరార్ధాదవద్యత్యభిఘారయతి ప్రత్యనక్తి పురస్తాత్ స్రువాహుతిం హుత్వా యథోక్తం పక్వాజ్జుహోత్యుపరిష్టాత్ స్రువాహుతిం చ ౧౯

అథోపస్తీర్యోత్తరార్ధాత్ స్విష్టకృత్సకృదవద్యతి ద్విరభిఘారయతి న ఇత్యనక్త్యన్తఃపరిధి సహ మేక్షణేన సాదయిత్వా యథోక్తమాజ్యాహుతీర్జుహోతి ౨౦

అథ పురస్తాత్స్రువాహుతిం స్విష్టకృతముపరిష్టాత్ స్రువాహుతిం చ హుత్వాఽప ఉపస్పృశ్య మేక్షణమగ్నౌ ప్రహృత్యాథైనత్సంస్రావేణాభిజుహోతి స్రుక్స్రువాభ్యామ్ ౨౧
జుహూసఙ్క్షాలనమన్తఃపరిధి నినయతి ౨౨ నిర్ణిజ్య స్రుచం నిష్టప్యాద్భిః పూరయిత్వా బహిఃపరిధి నినయతి ౨౩ స్థాలీపాకేఽన్తఃపరిధి వహిఃపరిధి సమన్త్రకమ్ ౨౪
అథానూయాజసభిధమాధాయేధ్మసంహనమద్భిస్సంస్పృశ్యాగ్నావనుప్రహరతి ౨౫

అథ జయానభ్యాతానాన్ రాష్ట్రభృతోఽమాత్యహోమాంశ్చ హుత్వాఽథ చతుర్గృహీతేన స్తువేణ వా ప్రాజాపత్యం హుత్వా ఇధ్మప్రవ్రశ్చనాన్యభ్యాధాయ ప్రాయశ్చిత్తాని సౌవిష్టకృతం చ హుత్వా స్తువేణ పరిధీననక్తి ౨౬

అథ పరిస్తరాన్త్సముల్లిప్యాజ్యస్థాల్యాం ప్రస్తరవద్బర్హిరక్త్వా తృణం ప్రచ్ఛాద్యాగ్నావనుప్రహరతి ౨౭

అప ఉపస్పృశ్య తృణం చ మధ్యమం పరిధిమనుప్రహరతి ౨౮
అథేతరావుపసమస్యత్యూర్ధ్వసమిధౌ చ ౨౯

అథైనాన్ సంస్రావేణాభిజుహోతి వసుభ్యః ఇతి ౩౦

అత్ర బలిం ప్రాశనం చాన్యత్రోపనయనాదన్యాని తత్తదుక్తకర్మాణి ౩౧

అథాగ్నిం పరిషిఞ్చతి అన్వమంస్థాః ప్రాసావీః ఇతి ౩౨

వరుణముద్వాస్య బర్హిషి దిశో వ్యున్నీయ ప్రాచ్యామ్ ఇత్యాదినా స్వయం చ ప్రోక్ష్య బ్రహ్మణే వరం దత్వా చరుశేషం సఘృతం వా బ్రహ్మాణం విసృజతి ౩౩

స్థాలీపాకనక్షత్రహోమాయుష్యహోమాదిషు ప్రాశనముక్తమ్ ౩౪ పఞ్చావత్తినాం పఞ్చావదానం మధ్యాత్ పూర్వార్ధాదపరార్ధాదవద్యతి ౩౫ స్విష్టకృత ఉత్తరార్ధాత్ ద్విరవద్యతి ౩౬

శేషం పూర్వవత్ ౩౭

అథ బహుదేవత్యే ద్వితీయమవదానమపరార్ధాదవదాయ పూర్వార్ధాదవద్యతి ।
సర్వమేవమాఽన్తాత్ ౩౮

అథ స్విష్టకృత ఉపస్తీర్య యావతీ దేవతాసఙ్ఖ్యా తావదవదానం సకృత్సకృత్ I శేషం సమానమ్ ౩౯

తథా మధ్యాదపరార్ధాత్పూర్వార్ధాదవద్యతి ౪౦

స్విష్టకృతో ద్విర్ద్విరవద్యతి I శేషం సమానం భవతి ౪౧

సర్వన్యాయం జ్ఞాత్వాచార్యముఖేన కుర్యాత్ ౪౨

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నే ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ వివాహ్యకన్యారజస్వలాప్రాయశ్చిత్తాదివిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః వివాహే వితతే యజ్ఞే హోమకాల ఉపస్థితే కన్యామృతుమతీం దృష్ట్వా కథం కుర్వన్తి యాజ్ఞికాః ౧

యజుః పవిత్రైస్సావిత్ర్యా ప్రోక్షయేత్పూతవారిభిః అనేన చానువాకేన పవమానస్సువాదినా ౨

స్రాపయిత్వాఽథ విద్వద్భిరన్యవస్త్రాదలఙ్కృతామ్ పూర్ణాహుత్యథ మిన్ద్రాభ్యాం మహావ్యాహృతిభిస్సహ ౩

హుత్వా తన్తుమతీం చైవ వ్యాహృతీభిస్తథైవ చ అనాజ్ఞాతం చ విద్వద్భిశ్శేషం కార్యం సమాచరేత్ ౪

ప్రధానహోమే నిర్వృత్తే మలవద్వాససీ భవేత్ త్రియహే పర్యవేతేఽథ శేషకార్యం సమాచరేత్ ౫

లాజమాజ్యం స్రువం చైవ ప్రణీతాశ్మానమేవ చ సర్వమభ్యన్తరం కృత్వా బ్రహ్మైవైకో బహిర్భవేత్ ౬

దక్షిణాం దిశమాశ్రిత్య యమో మృత్యుశ్చ తిష్ఠతి దమ్పత్యో రక్షణార్థాయ బ్రహ్మైవైకో బహిర్భవేత్ ౭

అఙ్గుల్యగ్రైర్న హోతవ్యం న కృత్వాఽఞ్జలిభేదనమ్ దఞ్జలేర్వామభాగేన లాజహోమ ఇతి స్మృతః ౮

ఆద్యం ప్రదక్షిణం కుర్యాద్బ్రహ్మణా సహ మానవః ప్రదక్షిణత్రయం పశ్చాద్వినా తమితి కేచన ౯

నామాదినాన్దీకరణమాశిషం ద్విజభోజనమ్ రక్షాబన్ధనమన్నాది చౌలాద్యఙ్కురమేవ చ ౧౦

గర్భవర్ధోత్సవాత్పూర్వమయుగేఽహ్న్యఙ్కురార్పణమ్ ప్రదోషే వాఽథ సాయాహ్నే గుణాధిక్యఽహ్ని వేష్యతే ౧౧ ఆధానగర్భసంస్కారజాతకర్మాణి నామ చ హిత్వాఽన్యత్ర విధాతవ్యం మఙ్గలాఙ్కురవాపనమ్ ౧౨

పుంసి నామాన్నచౌలోపస్నానపాణిగ్రహేషు చ అగ్న్యాధానే చ సోమే చ దశస్వభ్యుదయం స్మృతమ్ ౧౩

ఆధానే సోమయాగే చ దమ్పత్యోరుభయోరపి సీమన్తే పుంసవే గర్భే స్త్రియా ఏవ తు కౌతుకమ్ ౧౪

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నే ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ ఋతుశాన్తిం వ్యాఖ్యాస్యామః తిథివారనక్షత్రయోగకరణలగ్నదోషశాన్త్యర్థం చతుర్థే వా పఞ్చమేఽహ్ని వా శాన్తిస్నానం ప్రకుర్వీత ౧

దేవాలయే గృహే వా ప్రస్థాష్టభిర్ధాన్యైస్తదర్ధం తణ్డులైస్తదర్ధం తిలైశ్చోపర్యుపరి చతురశ్రమరత్నిమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలం కృత్వా తన్మధ్యే నలినముల్లిఖ్య తస్మిన్ తన్తువేష్టితం కుమ్భం నిధాయ తూష్ణీం సంస్కృతాభిరద్భిః ప్రోక్ష్య బ్రహ్మ జజ్ఞానమ్ ఇతి కుమ్భం నిధాయ సపవిత్రేణ ఆపో వా ఇదం సర్వమ్ ఇత్యేతేనానువాకేన అబ్లిఙ్గాభిశ్చ కుమ్భముదకైః పూరయిత్వా గన్ధాదిభిరలఙ్కృత్య కూర్చమన్తర్ధాయ గజాశ్వరథవల్మీకమృదమాహృత్య గోకులాత్ చతుష్పథాద్రాజగృహాత్తులసీబిల్వమూలయోః ౨

దేవాలయాత్పర్వతాద్వా గృహ్ణీయాత్పఞ్చ మృత్తికాః పాలాశోదుమ్బరాశ్వత్థవటప్లక్షకయాజ్ఞిషు ౩

జమ్బూబిల్వకపిత్థామ్రశిరీషేషు చ పల్లవాన్ తేషాం త్వచశ్చ పఞ్చైవ గృహ్ణీయాత్సమ్భవేషు వై ౪

ఇత్యుక్తరీత్యా పఞ్చ మృత్తికాః పఞ్చ పల్లవాన్ పఞ్చ త్వచశ్చ నిక్షిప్య నవరత్నమీషత్కాఞ్చనం నవవస్త్రేణాచ్ఛాద్య చూతపల్లవైర్బిల్వపల్లవైర్వాఽవకీర్య నాలికేరఫలేనాపిధాయ దర్భైర్దూర్వాదినా ప్రతిచ్ఛాద్యాలఙ్కృత్య సమ్పరిస్తీర్య పురుషం

పుణ్డరీకాక్షం ధ్యాత్వా కుమ్భం సమ్పూజ్య శ్రోత్రియాన్ విప్రాన్ షడష్టౌ వా వరణపూర్వకమభ్యర్చ్యాచార్యం చాభ్యర్చయేత్ ౫

త ఋత్విజః కుమ్భమన్వారభ్య వైష్ణవీం గాయత్రీమష్టసహస్రమష్టశతం వా వదన్తో వేదాదీన్ ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిస్రః హిరణ్యవర్ణాః పవమానః ఇత్యనువాకౌ వరుణసూక్తం శ్రీసూక్తం పురుషసూక్తం పఞ్చశాన్తిమ్ ఋచాం ప్రాచీ ఇత్యేతమనువాకం చ జపేయుః । నమో బ్రహ్మణ ఇతి పరిధానాయాం త్రిరన్వాహ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౬

ప్రణవేనోత్థాప్య ఆభిర్గీర్భిః ఇతి జపేయుః ౭ అథాలఙ్కృతామఙ్కణ ఉరువిష్టర ఆసీనాం దేవస్య త్వా ఇతి త్రిభిః ప్రోక్ష్య ఋతం చ సత్యం చ ఇతి త్రిభిర్మన్త్రైః ఋత్విజః స్నాపయేయుః ౮

తతో నారీం పఞ్చగవ్యం ప్రాశయేత్ ౯

గాయత్ర్యా గృహ్య గోమూత్రం గన్ధద్వారేతి గోమయమ్ ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రావ్ణేతి వై దధి తథా శుక్రమసీత్యాజ్యం దేవస్య త్వా కుశోదకమ్ ఇతి పఞ్చగవ్యమ్ ౧౦

అథ శుచౌ సమే దేశే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రముపలిప్య లౌకికమగ్నిం శ్రోత్రియాగారాదాహృత్య స్వగృహ్యోక్తవిధానేనాఽగ్నిముఖాత్ కృత్వా పాలాశసమిద్భిరష్టోత్తరశతం విష్ణుసూక్తేన జుహుయాత్ ౧౧

తథా బ్రహ్మసూక్తేనాన్నం రుద్రసూక్తేనాజ్యమ్ ౧౨

ఏతాని సూక్తాన్యష్టాదశకృత్వః ప్రత్యేకమావర్తయేత్తదానీం అష్టోత్తరశతం సమ్పద్యతే ౧౩

అథర్తునక్షత్రస్య సమిదన్నాజ్యాహుతీః ప్రత్యేకమష్టావింశతికృత్వః తన్మన్త్రేణ జుహుయాత్ ౧౪

మన్త్రౌ చతుర్దశకృత్వ ఆవర్తయేత్ ౧౫

అథ త్రియమ్బకేన తిలహోమమష్టోత్తరశతం జుహుయాత్ ౧౬

అథాజ్యాహుతీర్ఘృతసూక్తేనాష్టౌ జుహుయాత్ ౧౭ స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౮

అథ ఋత్విగ్భ్యో దక్షిణాం దదాత్యాచార్యాయ విశేషతః ౧౯

ఏవం యది శాన్తిం కుర్యాత్తతో నారీ దోషాన్ముచ్యతే సర్వారిష్టశాన్తిరస్త్విత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౨౦

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నే తృతీయోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథాతో మృత్తికాస్నానవిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వానప్రస్థః పరివ్రాజకో వా అశ్వక్రాన్తే సహస్రపరమా దేవీ ఇతి భూమిం దూర్వాభిరభిమన్త్ర్య ఉద్ధృతాఽసి ఇతి నదీతటే లోష్టమాదాయ కాణ్డాత్కాణ్డాత్ప్రరోహన్తీ ఇతి ద్వాభ్యాం దూర్వామాదాయ మృత్తికే హన మే పాపమ్ ఇతి దూర్వా లోష్టే ప్రతిష్ఠాప్య యత ఇన్ద్ర భయామహే స్వస్తిదా విశస్పతిః స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః త్రాతారమిన్ద్రమ్ ఆపాన్తమన్యుః పరం మృత్యో అను పరేహి ఇతి షడ్భిః ప్రతిమన్త్రం ప్రదక్షిణం ప్రతిదిశం లోష్టముత్సృజ్య గన్ధద్వారామ్ ఇతి లోష్టమాదాయ ఉదుత్యం జాతవేదసమ్ ఇతి లోష్టమాదిత్యం దర్శయిత్వా శ్రీర్మే భజత్వలక్ష్మీర్మే నశ్యతు ఇతి శిరః ప్రదక్షిణీకృత్య సహస్రశీర్షా ఇతి శిర ఆలిప్య విష్ణుముఖాః ఇతి ముఖమ్ ఓజో గ్రీవాభిః ఇతి గ్రీవాం మహాఁ ఇన్ద్రో వజ్రబాహుః ఇతి బాహూ సోమానఁస్వరణమ్ ఇతి కక్షః శరీరం యజ్ఞశమలమ్ ఇతి శరీరం నాభిర్మే చిత్తమ్ ఇతి నాభిం ఆపాన్తమన్యుః ఇతి కటిమ్ విష్ణో రరాటమాసి ఇతి పృష్ఠమ్ వరుణస్య స్కమ్భనమసి ఇతి మేఢ్రమ్ ఆనన్దనన్దౌ ఇత్యణ్డౌ ఉరువోరోజః ఇత్యూరుయా ఊరూ అరత్నీ ఇతి జానునీ జఙ్ఘాభ్యామ్ ఇతి జఙ్ఘయోః చరణం పవిత్రమ్ ఇతి చరణౌ ఇదం విష్ణుః త్రీణి పదా ఇతి ద్వాభ్యాం పాదౌ సజోషా ఇన్ద్ర ఇతి శేషం దూర్వాసహితం లోష్టం శిరసి నిధాయ హిరణ్యశృఙ్గమ్ ఇతి తీర్థం గత్వా సుమిత్రా న ఆప ఓషధయస్సన్తు ఇత్యాత్మానమభిషిఞ్చేత్ । ఉదకాఞ్జలిమాదాయ లోష్టదేశే నినీయ దుర్మిత్రాస్తస్మై భూయాసుః ఇతి ప్రథమం యోఽస్మాన్ ద్వేష్టి ఇతి ద్వితీయం యం చ వయం ద్విష్మః ఇతి తృతీయమ్ । హిరణ్యశృఙ్గమ్ ఇతి చతుర్థం ఆపో హిష్ఠా మయోభువః ఇతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః ఇతి చతసృభిః పవమానస్సువర్జనః ఇత్యనువాకేన చ మార్జయిత్వా నమోఽగ్నయేఽప్సుమతే ఇతి నమస్కృత్య యదపాం క్రూరమ్ ఇత్యద్భిః త్రిరావృత్య ఇమం మే గఙ్గే ఇత్యభిమన్త్ర్య ఋతం చ సత్యం చ ఇత్యఘమర్షణసూక్తేనాపోఽవగాహ్య ఏష భూతస్య ఇతి మార్జయిత్వా ఆర్ద్రం జ్వలతి ఇతి పీత్వా అకార్యకారీ ఇతి పునరవగాహ్య దేవానృషీన్ పితౄన్ తర్పయిత్వా యేకేచాస్మత్కులే జాతా అపుత్రా గోత్రిణో మృతాః । తే గృహ్ణన్తు మయా దత్తం వస్త్రనిష్పీడనోదకమ్ । ఇతి వస్త్రం నిష్పీడ్య శుచీ వో హవ్యా ఇతి వస్త్రం ప్రోక్ష్య దేవస్య త్వా ఇతి వస్త్రమాదాయ అవధూతమ్ ఇత్యవధూయ ఉదుత్యం చిత్రమ్ ఇతి వస్త్రమాదిత్యం దర్శయిత్వా ఆవహన్తీ వితన్వానా ఇతి వాసః పరిధాయ ద్విరాచమ్యోత్క్రామన్తు భూతప్రేతపిశాచాద్యాస్సర్వే తే భూమిభారకాః । సర్వేషామవిరోధేన బ్రహ్మకర్మ సమారభే । ఇతి దర్భాసనం ప్రతిష్ఠాప్యోప్య త్రిః ప్రాణానాయమ్యాష్టోత్తరశతం గాయత్రీం జపేత్ ౨

బ్రాహ్మణః పూతో భవతి ౩
బ్రహ్మహత్యాగోవధగురుతల్పసుగపానసువర్ణస్తేయాదిసర్వపాపప్రణాశనమితి విజ్ఞాయతే ౪

హిత్వా తద్దేహం జనార్దనం ప్రపద్యత ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నే చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథాతోఽర్కోద్వాహం వ్యాఖ్యాస్యామః మూకాన్ధబధిరాదీనాం జడానాం చ తృతీయవివాహినాం చ ౧

పూర్వపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే పూర్వాహ్ణే బ్రహ్మసమూహే గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య యత్రైకో బాలోఽర్కో భవతి తస్యోత్తరత ఉపలిప్య స్వయం స్నాత్వాఽర్కం చ స్నాపయిత్వా పాదౌ ప్రక్షాల్యాచమ్యాలఙ్కృత్య తన్త్రేణ నాన్దీముఖం కృత్వా స్వస్తిసూక్తం వాచయిత్వా యత్కిఞ్చిద్ధిరణ్యం గృహీత్వా ఆసత్యేన ఇతి జపిత్వా బ్రాహ్మణేభ్యో దత్వాఽలఙ్కృత్యార్కం స్పృష్ట్వాఽఽదిత్యముపతిష్ఠతే సూర్యో దేవీమ్ ఇతి పఞ్చభిః ౨

అథ వస్త్రం మాఙ్గల్యసూత్రం చార్కే బధ్వా పుణ్యాహం స్వస్తి ఋద్ధిమ్ ఇతి వాచయేదాదిత్యోఽత్ర దేవతా ౩

పూర్వోక్తవిధినాఽగ్నిముఖముపసమాధాయ సమ్పరిస్తీర్యాజ్యం సంస్కృత్య స్రుక్స్రువం సమ్మృజ్యాదిత్యం ధ్యాయన్నర్కం గృహ్ణాతి హస్తః ప్రయచ్ఛత్వమృతమ్ ఇతి ౪

అథాగ్నిం ప్రదక్షిణం కరోతి పరి త్వాఽగ్నే పురం వయమ్ ఇతి ౫

అథార్కమూలం స్పృష్ట్వాఽఽదిత్యభీక్షతే అభీవృతం శకునైర్విశ్వరూపమ్ ఇతి ౬

అథ వ్యాహృతీర్హుత్వా స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా జుహోతి ఉద్వయం తమసస్పరి ఉదుత్యం చిత్రమ్ ఇతి ౭

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా మనస్వతీం జుహోతి మనో జ్యోతిః ఇతి ౮

అపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా లాజమన్త్రేణ ద్విరావర్త్య జుహోతి ౯

అథ స్రువేణ వ్యాహృతీర్హుత్వా సమాప్యాదిత్యం వ్రతబుుగ్భ్యాముపతిష్ఠతే అదాభ్యో భువనాని ప్రచాకశత్ త్రిరన్తరిక్షం సవితా మహిత్వనా ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౧౦ అథ గోక్షీరమర్కం స్పృష్టా ఆయుష్యసూక్తముక్త్వా ప్రాశ్యాచమ్య పునరాదిత్యముపతిష్ఠతే అచిత్తీ యచ్చకృమ ఇతి ౧౧

అథార్కాధిదైవతముద్వాస్యార్కముత్పాట్య వ్యాహృతీభిరగ్నౌ దగ్ధ్వా స్నాత్వా యత్కిఞ్చిద్దత్వా శుద్ధో భవతి ౧౨

సద్య ఏవం కదలీవివాహం కుర్యాత్ ౧౩

కదలీం ఛిత్వా త్రిరాత్రమశుచిర్భవతి ౧౪

అథాప్యుదాహరన్తి అర్కోద్వాహో జడాదీనాముచ్యతే తు యవీయసః వివాహార్థం మునిశ్రేష్ఠైః తముత్పాట్య దహేత్తదా వ్యాహృతీభిస్తదా దత్వా యథాశక్తి హిరణ్యకమ్ స్నాత్వా సద్యశ్శుచిర్భూయాదుద్వాహే చ తృతీయకే తృతీయా స్త్రీ మ్రియేచ్ఛీఘ్రం తస్మాదేవం చరేద్బుధః రమ్భోద్వాహం తథా కుర్యాచ్ఛిత్వా తత్రైవ మానవః త్రిరాత్రం సూతకం భూయాదితి బోధాయనోఽబ్రవీత్ ౧౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నే పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథాతః పఞ్చమీశ్రాద్ధం వ్యాఖ్యాస్యామః మార్గశీర్ష్యాం మాఘ్యాం ప్రోష్ఠపద్యాం వోపరిష్టాత్పఞ్చమ్యామారభ్య సంవత్సరం వా కుర్యాత్ ౧

పూర్వదినే వ్రతీ భూయాత్ ఇదం కరిష్యామ్యేవం కరిష్యామి ఇతి ౨ బ్రాహ్మణాన్నిమన్త్రయతే యోనిగోత్రశ్రుతవృత్తసమ్పన్నాన్ ౩

అసబన్ధానపి శ్రుతవృత్తసమ్పన్నాన్నిమన్త్రయతే ౪

తస్య మాసి శ్రాద్ధ ఉక్త ఏతావదేవ నానా ౫

పురస్తాత్స్విష్టకృత ఏతా ఆహుతీర్జుహోతి ఆయుష్టే ఆయుర్దా అగ్నే జాతో యదగ్నే అన్నపతేఽన్నస్య నో దేహి ఇతి చతస్రః ౬

విష్ణుసూక్తేన చాన్నస్య జుహోతి ౭

అథ లాజైర్జుహోతి పురుషసూక్తేన ప్రత్యృచమ్ ౮

అథ తిలైర్జుహోతి శం నో దేవీః ప్రజాపతే ఇమం యమ ప్రస్తరమ్ వ్యాహృతీభిశ్చ ౯

అథాజ్యస్య జుహోతి అగ్న ఆయూంషి పవసే అగ్నే పవస్వ యస్త్వా హృదా కీరిణా ఇతి చతస్రః ధాతా దదాతు నో రయిమీశానః ఇత్యాన్తాదనువాకస్య ప్రత్యృచమ్ అవ తే హేడః ఉదుత్తమమ్ ఇమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాఽసి ఉద్వయం తమసస్పరి ఉదుత్యం చిత్రం వైశ్వానరో న ఊత్యా పృష్టో దివి సోమో ధేనుమ్ ఇతి దశహోత్రాద్ద్వ్యైషడ్భిః బ్రాహ్మణ ఏకహోతా ఇతి దశభిః । స్విష్టకృత్ప్రభృతి

సిద్ధమాపిణ్డదానాత్ ౧౦ దక్షిణేనాగ్నిం దక్షిణాగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య తేష్వన్నశేషైస్త్రీన్ పిణ్డాన్ దదాతి ౧౧

దశమేఽహని వైవాహికశ్రాద్ధవత్ భూమౌ లేపమన్త్రత్రయాన్తం కృత్వాఽథైనాన్ సఙ్కాలనేన త్రిరపసలైః పరిషిఞ్చతి ఊర్జం వహన్తీః ఇతి ౧౨

అథ మధ్యమపిణ్డం పత్న్యై ప్రయచ్ఛతి వీరం మే దత్త పితరః ఇతి ౧౩

తం పత్నీ ప్రాశ్నాతి ఆధత్త పితరో గర్భం కుమారం పుష్కరస్రజమ్ । యథేహ పురుషో హసత్ ఇతి పుమాంస ఏవ మే పుత్రా జాయేరమ్ ఇతి బ్రాహ్మణమ్ ౧౪ జయప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ ౧౫

యది జీవపితా పిణ్డం న దద్యాత్ పితృభ్యస్స్వధా ఇతి మన్త్రాన్ సన్నమయ్య ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య చతుష్పథే దర్భస్తమ్బేషు బలిముపహరతి ౧౬

నమస్స్త్రియై నమః పుంసే నమస్సవయసే నమః శుక్లాయ కృష్ణదన్తాయ పాపినాం పతయే నమః ౧౭

యే మే ప్రజాముపలోపయన్తి గ్రామే వసన్త ఉత వాఽరణ్యే తేభ్యో నమో అస్తు బలిమేతేభ్యో హరామి స్వస్తి మేఽస్తు ప్రజాం మే దధ ఇతి ౧౮

సహ దేవమనుష్యా అస్మిన్ లోకే పురా బభూవురథ దేవాః కర్మభిర్దివం జగ్మురహీయన్త మనుష్యాస్తేషాం యే తథా కర్మాణ్యారభన్తే సహ దేవైర్బ్రహ్మణా చాముష్మిన్ లోకే భవన్త్యథైతన్మనుశ్శ్రాద్ధశబ్దం కర్మ ప్రోవాచ ప్రజానిశ్శ్రేయసాయ ఇతి పఞ్చమ్యాం శ్రాద్ధేన బహ్వాయత్యో భవతి । న చానపత్యః ప్రమీయతే । శ్రాద్ధేన వార్షయో దివమాగచ్ఛన్ ఇతి ౧౯

విజ్ఞాయతే చ ప్రజామనుప్రజాయసే । తదు తే మర్త్యామృతమ్ ఇతి ౨౦

తస్మిన్ప్రజాపతౌ యత్నః కార్యః । అత్రోదాహరన్తి ౨౧ పరానపహరేద్యస్తు బాలవృక్షాన్ ఛినత్తి యః భక్షయన్నణ్డిశిశుకాన్గురూన్వా సర్వదా ద్విషన్ ౨౨

పరపుత్రాంశ్చ యో ద్వేష్టి క్రీడన్ బద్ధమృగాదిభిః నిర్దయస్సర్వభూతేషు పితృపూజాం విలోపయన్ ౨౩

స వధ్యో మృతపుత్రో వా భవేత్తేషాం తు నిష్కృతిః మౌనీ వ్రతీ హవిష్యాశీ హూయతే నియతేన్ద్రియః ౨౪

జుహ్వ ఘృతేన కూశ్మాణ్డైర్గణానష్టౌ ఘృతోదనైః జపన్ వా పౌరుషం సూక్తం హేమగోభూతిలాన్ దదత్ ౨౫

కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రైః జపకృన్ముచ్యతే సోఽహసః క్షణాత్ ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౨౬

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నే షష్ఠోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథాతో వనస్పతిహోమం వ్యాఖ్యాస్యామః క్రముకపనసనాలికేరకదలీష్వన్యస్మిన్ పక్వే బ్రాహ్మణైర్బన్ధుభిస్సహాగత్య యజమానః క్రముకాదివృక్షమధ్యే అథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాఽగ్నిముఖాత్కృత్వాఽగ్నేర్దక్షిణతో వ్రీహీనవకీర్య మేధాం మ ఇన్ద్రః ఇతి శ్రీదేవీం సరస్వతీమావాహ్య ప్రాగాద్యష్టదిక్పాలానావాహ్య చతురః ప్రతిదిశం క్రముకాదివృక్షానర్చయిత్వా చతస్ర ఓషధీస్తేషాం పార్శ్వే నిధాయ ఉచ్ఛ్రయస్వ వనస్పతే ఇతి గోమయం క్రముకమూలే నిధాయ లాజైః పుష్పైరక్షతైస్సమ్ప్రకీర్య పూర్ణపాత్రం నిధాయ క్షేత్రస్య పతే ఇతి క్షేత్రమభ్యర్చ్య యా జాతా ఓషధయః యా తే ధామాని యా ఓషధయస్సోమరాజ్ఞీః శతం వో అమ్బ అశ్రవం హి భూరిదావత్తరావామ్ ఇతి వనస్పతిభ్యస్స్వాహా ఇత్యేతేనానువాకేన హవిరాజ్యచరూన్ హుత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే । పరిషేచనాన్తం కృత్వా బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా దక్షిణాభిస్సమ్పూజ్య స్వస్తిసూక్తేనాధ్వర్యురాశిషో వాచయిత్వాఽఽచార్యాయ దక్షిణాం దదాతీత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౧

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నే సప్తమోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథాత ఉగ్రరథశాన్తివిధిం వ్యాఖ్యాస్యామః బ్రాహ్మణరాజన్యవైశ్యానాం జన్మదినాదారభ్య షష్టితమసంవత్సరే జన్మమాసే జన్మనక్షత్రే గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురశ్రం స్థణ్డిలం కృత్వా తస్యాగ్నేయదిగ్భాగే నిష్కద్వయేన మృత్యుప్రతిమాం కృత్వా ధాన్యానాముపరి యథావిధి కలశస్థాపనం కృత్వా కలశస్యోపరి ప్రతిమాం పూజయేత్ అపైతు మృత్యుః పరం మృత్యో మా నస్తోకే త్రియమ్బకమ్ ఇత్యష్టోత్తరశతవారం జపిత్వాఽథ దేవయజనోల్లేఖనప్రభృత్యాగ్నిముఖాన్తం కృత్వా పక్వాజ్జుహోతి ద్విరవదానమ్ మా నో మహాన్తమ్ ఇతి పురోనువాక్యామనూచ్య మా నస్తోకే ఇతి యాజ్యయా జుహోతి ౧

అథాజ్యాహుతీరుపజుహోతి ఘృతసూక్తేన ప్రత్యృచమ్ ౨

స్విష్టకృత్ప్రభృతి సిద్ధమాధేనువరప్రదానాత్ 3

అథాగ్రేణాగ్నిం దూర్వాస్తమ్బేషు హుతశేషం నిదధాతి ౪

అపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య మృత్యుసుక్తపురాణయన్త్రైః
కలశోదకేనాత్మానమభిషిచ్యాచార్యం సంపూజ్య ఋత్విగ్భ్యో యథాశక్తి దక్షిణాం దత్వా
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేదిత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః ౫

ఇతి బోధాయనీయే గృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నే అష్టమోఽధ్యాయః

అథాత ఉగ్రరథశాన్తివిధిమ్ । అథాతో వనస్పతి హోమమ్ । అథాతః పఞ్చమీశ్రాద్ధమ్ ।
అథాతోఽర్కోద్వాహమ్ । అథాతో మృత్తికాస్నానవిధిమ్ । అథర్తుశాన్తిమ్ । అథ వివాహ్యకన్యా ।
అథాగ్నిముఖప్రయోగః ౮

అథాగ్నిముఖప్రయోగః । అథ వివాహ్యకన్యా । అథర్తుశాన్తిమ్ । అథాతో మృత్తికాస్నానమ్ ।
అథాతోఽర్కోద్వాహమ్ । అథాతః పఞ్చమీశ్రాధమ్ । అథాతో వనస్పతి హోమమ్ । అథాత
ఉగ్రరథశాన్తివిధిమ్ ౯

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యశేషసూత్రే పఞ్చమప్రశ్నః

ఇతి బోధాయనీయగృహ్యశేషసూత్రం సమాప్తమ్

భారద్వాజగృహ్యసూత్రమ్

ప్రథమః ప్రశ్నః

ఉపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామః । స పురస్తాదేవ సంభారానుపకల్పయతే పాలాశమిధ్మం

ఖాదిరమౌదుమ్బరం వైకఙ్కతం వైతద్వృక్షీయామేవ దర్వీం కరోతి త్వగ్బిలాం
మూలదణ్డారత్నీం చతురఙ్గులం బిలం కరోతి । సాదయాచారికం కర్మేతి విజ్ఞాయతే ।
గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయీత గర్భైకాదశేషు రాజన్యం గర్భద్వాదశేషు వైశ్యం
గర్భనవమేషు బ్రాహ్మణమిత్యపరం వాసాంసి సమామనన్త్యైణేయం బ్రాహ్మణో వసీత రౌరవం

రాజన్యో బస్తాజినం వైశ్యో యదజినం ధారయేద్బ్రహ్మవర్చవృద్ధ్వానో ధారయేత్క్షత్రం వర్ధయేదుభయం ధార్యముభయోర్వృద్ధ్యా ఇతి విజ్ఞాయతే వసన్తే బ్రాహ్మణముపనయీత గ్రీష్మే హేమన్తే వా రాజన్యం శరది వైశ్యం వర్షాసు రథకారం శిశిరే వా సర్వానాపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే విశేషేణ పుంనామధేయ ఆశితస్య కుమారస్య కేశాన్వాపయిత్వా స్నాతమలంకృతమహతం వాసః పరిధాప్య ప్రాచీనప్రవణ ఉదీచీనప్రవణే సమే వా దేశే స్థణ్డిలముద్ధత్యావోక్ష్యాగ్నిం మథిత్వా లౌకికం వాహృత్య న్యుప్యోపసమాదధాతి ౧

ప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం పరిస్తృణాత్యపి వోదగగ్రాః పశ్చాత్పురస్తాచ్చ భవన్తి దక్షిణః పక్ష ఉపరిష్టాద్భవత్యధస్తాదుత్తరో దక్షిణేనాగ్నిం బ్రహ్మాయతనే దర్భాన్సంస్తీర్య మయి గృహ్ణామ్యగ్రే అగ్నిమితి ద్వాభ్యామాత్మన్యగ్నిం ధ్యాత్వోత్తరేణాగ్నిం పాత్రేభ్యః సంస్తీర్య యథార్థం ద్రవ్యాణి ప్రయునక్త్యశ్మానమహతం వాసోఽజినం మౌఞ్జీం మేఖలాం త్రివృతం బ్రాహ్మణస్య మౌర్వీం రాజన్యస్య సౌత్రీం వైశ్యస్య బైల్వం పాలాశం వా దణ్డం బ్రాహ్మణస్య నైయగ్రోధం రాజన్యస్యాదుమ్బరం వైశ్యస్యైకవింశతిదారుమిధ్మం సంనహ్యత్యాహుతిపరిమాణం వా తస్మిఞ్ఛమ్యాః పరిధీనుపసంనహ్యతి దర్వీం కూర్చమాజ్యస్థాలీం ప్రణీతాప్రణయనం ప్రోక్షణీపాత్రముపవేషం యేన చార్థః సకృదేవ సర్వాణి యథోపపాదం వైతస్మిన్కాలే బ్రహ్మ యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్యాపరేణాగ్నిమతిక్రమ్య దక్షిణతో బ్రహ్మాయతనాత్తృణం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్యాగ్నిమభిముఖ ఉపవిశత్యపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య సమావప్రఛిన్నాగ్రౌ దర్భౌ ప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రే కృత్వాన్యేన నఖాచ్ఛిత్త్వాద్భిరనుమృజ్య ౨

పవిత్రాన్తర్హితే పాత్రేఽప ఆనీయోపబిలం పాత్రం పూరయిత్వోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పూయ సమం ప్రాణైర్ధారయమాణోఽవిషిఞ్చన్హరత్యుత్తరేణాగ్నిం ప్రణీతాః సాదయిత్వా దర్భైరపిదధాతి ప్రణీతావత్ప్రోక్షణీః సంస్కృత్య బిలవన్త్యుత్తానాని కృత్వా విషాయేధ్మం త్రిః సర్వాభిః ప్రోక్షతి దర్వీం నిష్టప్య సంమృజ్య పునర్నిష్టప్య నిదధాతి సంమార్గానభ్యుక్ష్యాగ్నావాదధాతి పవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరుప్యోత్తరేణాగ్నిమఙ్గారాన్నిరూహ్య తేష్వధిశ్రిత్యావద్యోత్య దర్భతరుణాభ్యాం ప్రత్యస్య త్రిః పర్యగ్ని కృత్వోదగుద్వాస్యాఙ్గారాన్ప్రత్యూహ్యోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహారం త్రిరుత్పూయ పవిత్రే అగ్నావాధాయ శమ్యాభిః పరిదధాత్యపరేణాగ్నిముదీచీనకుమ్బాం శమ్యాం నిదధాతి సంస్పృష్టే మధ్యమయా ప్రాచీనకుమ్బే దక్షిణాముత్తరాం చాపరేణాగ్నిముదగగ్రం కూర్చం నిధాయ తస్మిన్ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశతి యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్య దక్షిణతః కుమార ఉపవిశ్యాన్వారభతే ౩

అథ పరిషిఞ్చత్యదితేఽనుమన్యస్వేతి దక్షిణతోఽనుమతేఽనుమన్యస్వేతి పశ్చాత్సరస్వతేఽనుమన్యస్వేత్యుత్తరతో దేవ సవితః ప్రసువేతి సమన్తమేవం హుత్వా పరిషిఞ్చతి కృతవన్మన్త్రాన్నమతీధ్మం త్రేధాభ్యజ్య సకృదేవాదధాత్యయం త ఇధ్మ ఆత్మా జాతవేదస్తేన వర్ధస్వ చేద్ధి వర్ధయ చాస్మాన్ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సమేధయ స్వాహేత్యుత్తరం పరిధిసంధిమన్వవహృత్య దర్వీం దక్షిణాప్రాఞ్చమాసీనః సంతతమృజుమాఘారమాఘారయతి ప్రజాపతిం మనసా ధ్యాయన్న చ స్వాహా కరోతి దక్షిణం పరిధిసంధిమన్వవహృత్యేన్ద్రాయ స్వాహేతి ప్రాఞ్చముదఞ్చం సంతతమృజుమాఘారమాఘార్యాజ్యభాగౌ జుహోత్యగ్నయే మేధపతయే స్వాహేత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే సోమాయ మేధపతయే స్వాహేతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే తావన్తరేణేతరా ఆహుతీర్జుహోతి సర్వదర్విహోమాణామేష కల్పో మన్త్రాన్తే నిత్యః స్వాహాకారోఽమన్త్రాస్వముష్మై స్వాహేతి యథాదేవతమాదిష్టదేవతేఽథానాదిష్టదేవతేఽగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహాగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి వ్యాహృతీభిర్జుహోత్యేకైకశః సమస్తాభిశ్చ ౪

తత ఏతా ఆహుతీర్జుహోతి యా తిరశ్చీ నిపద్యసేఽహం విధరణీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయా జుహోమి వైశ్వకర్మణీం స్వాహా । యానూచీ నిపద్యసేఽహం సంరాధనీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయాగ్నౌ సంరాధనీం యజే స్వాహా । సంరాధన్యై దేవ్యై స్వాహా । ప్రసాధన్యై దేవ్యై స్వాహా । సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ । సనిం మేధామయాసిషం స్వాహా । యుక్తో వహ జాతవేదః పురస్తాదగ్నే విద్ధి కర్మ క్రియమాణం యథేదమ్ । త్వం భిషగ్భేషజస్యాసి కర్తా త్వయా గా అశ్వాన్పురుషాన్సనేమ స్వాహా । ఆయుర్దా దేవ జరసం గృణానో ఘృతప్రతీకో ఘృతపృష్ఠో అగ్నే । ఘృతం పిబన్నమృతం చారు గవ్యం పితేవ పుత్రం జరసే నయేమం స్వాహేత్యథ వాససోఽన్తాన్సంమార్ష్టి యా అకృన్తన్నవయన్యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తానభితోఽదదన్త । తాస్త్వా దేవీర్జరసే సంవ్యయన్త్వాయుష్మానిదం పరిధత్స్వ వాస ఇత్యథైనం పరిధాపయతి పరిధత్త ధత్త వాససైనం శతాయుషం కృణుత దీర్ఘమాయుః । బృహస్పతిః ప్రాయచ్ఛద్వాస ఏతత్సోమాయ రాజ్ఞే పరిధాతవా ఉ । జరాం గచ్ఛాసి పరిధత్స్వ వాసో భవా కృష్టీణామభిశస్తిపావా ।

శతం చ జీవ శరదః సువర్చా రాయశ్చ పోషముపసంవ్యయస్వేతి ౫

పరిహితమభిమన్త్రయతే పరీదం వాసో అధిధాః స్వస్తయేఽభూరాపీనామభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః పురూచీర్వసూని చార్యో విభజాసి జీవన్నిత్యథాస్య ప్రథమవాస్యమాదత్తే యస్య తే ప్రథమవాస్యం హరామస్తం త్వా విశ్వే అవన్తు దేవాః । తం వా భ్రాతరః సుహృదో వర్ధమానమనుజాయన్తాం బహవః సుజాతమిత్యథైనం మౌఞ్జ్యా మేఖలయా త్రివృతా మధ్యతః సంనహ్యతి యా బృహతీ దురితా రరాణా శర్మ వరూథం పునతీ న ఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యాం

బలమాభరన్తీ స్వసా దేవానాం సుభగా మేఖలేయమితి గ్రన్థిం గ్రథ్నాతి ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి స మా విస్రస ఇత్యథాజినముత్తరం పరిధత్తే మిత్రస్య చక్షుర్ధరుణం బలీయస్తేజో యశస్వి స్థవిరం సమిద్ధమ్ । అనాహనస్యం వసనం జరిష్ణు పరీదం వాజ్యజినం దధేఽహమితి జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి పూర్ణా పశ్చాదిమం మే వరున తత్త్వా యామి త్వం నోఽగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నేఽయాస్యయాశ్చాగ్నేఽస్యనభిశస్తీశ్చ యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం ప్రజాపత

ఇత్యుత్తమాం హుత్వా గురవే వరం దదాతి ౬

అపరేణాగ్నిం ద్వయాన్దర్భాన్పూర్వాపరానుదగగ్రాన్స్తృణాతి తేషు పూర్వాపరావుపతి ష్ఠేతే ప్రాఙ్ముఖః ప్రత్యఙ్ముఖస్య హస్తం గృహ్ణీయాదిత్యేకం ప్రత్యఙ్ముఖః ప్రాఙ్ముఖస్యేత్యపరమథైనయోః ప్రైషకృదఞ్జలీ ఉదకేన పూరయత్యథాస్యాఞ్జలినాఞ్జలావదుకమానయతి శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే । శం యోరభిస్రవన్తు న ఇత్యథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తమభీవాఙ్గుష్ఠమభీవ లోమాని గృహ్ణాతి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తేన తే హస్తం గృహ్ణామి సవిత్రా ప్రసూతః కో నామాసీత్యసావితీతరః ప్రత్యాహ తస్య నామాభిపద్య జపత్యసౌ సవితా తే హస్తమగ్రభీదగ్నిష్ట ఆచార్యః కస్య బ్రహ్మచార్యసి కస్మై త్వా కాయ త్వా కముపనయామ్యాగన్త్రా మా రిషేణ్యతః ప్రస్థావానో భావస్థాతు సమన్యవో దృఢాశ్చిదమరిష్ణవః కృశాశ్చిదమరిష్ణవ ఆ గన్త సంరభావహై ప్రేతో మృత్యుం నుదావహై న

మృత్యుశ్చరతీహ ౭

ప్రాణాయ త్వాచార్యాయ పరిదదామి కుబేరాయ త్వా మహారాజాయ పరిదదామి తక్షకాయ త్వా వైశాలేయాయ పరిదదామ్యగ్నయే త్వా పరిదదామి వాయవే త్వా పరిదదామి సూర్యాయ త్వా పరిదదామి ప్రజాపతయే త్వా పరిదదామి ప్రజాపత ఇమం గోపాయాముమితి పరిదాయాథాస్య దక్షిణమంసం ప్రతి బాహుమన్వవహృత్య నాభిదేశమభిమృశతి యువా సువాసాః పరివీత ఆగాత్స ఉ శ్రేయాన్భవతి జాయమానః । తం ధీరాసః కవయ అన్నయన్తి స్వాధియో మనసా దేవయన్త ఇత్యథాస్య దక్షిణం కర్ణమాజపతి భూస్త్వయి దధామి భువస్త్వయి దధామీత్యుత్తరం సువస్త్వయి దధామీతి దక్షిణమపి వోత్తరమేవ ద్విః సకృదేవ దక్షిణమథైనమశ్మానమాస్థాపయత్యాతి ష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరో భవ ప్రమృణీహి దురస్యూన్సహస్వ పృతన్యత ఇతి తతః సమిధమాధాపయత్యగ్నయే సమిధమాహారిషం బృహతే జాతవేదసే యథా త్వమగ్నే సమిధా సమిధ్యస ఏవం మామాయుషా వర్చసా సన్యా మేధయా ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సమేధయ స్వాహేత్యేకామాదధాతి తిస్ర ఏకే సప్తైకే ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిక్రమ్య దక్షిణత

ఉదగావృత్యోపవిశ్యోపసంగృహ్య పృచ్ఛతి ౮

సావిత్రీం భో అనుబ్రూహీతి తస్మై సావిత్రీం పచ్ఛోఽన్వాహ భూస్తత్సవితుర్వరేణ్యం భువో భర్గో దేవస్య ధీమహి సువర్ధియో యో నః ప్రచోదయాదిత్యథ ద్వితీయం ద్వే చ వ్యాహృతీ సావిత్రీం చార్ధర్చశోఽథ తృతీయం సర్వాశ్చ వ్యాహృతీః సావిత్రీం చానవానం పురస్తాత్ప్రత్యఙ్ముఖాయైక ఆహుస్త్రాం ఖల్వీమాం సావిత్రీం సంవత్సరాదేక ఆహుర్ద్వాదశరాత్రాదేకే త్రిరాత్రాదేకే సద్య ఏకేఽథైనం పౌరోడాశీయానాం ప్రథమముపకారయత్యథాస్మై దణ్డం ప్రయచ్ఛన్నాహ బ్రహ్మచార్యసి సమిధ ఆధేహ్యపోఽశాన కర్మ కురు మా దివా సుషుప్థా భిక్షాచర్యం చరాచార్యాధీనో వేదమధీష్వేత్యప ఏవాచార్యకులేఽశ్నీయాదిత్యేకమపరం కామమశ్నీశ్వేతి హార్థో భవతీతి శాల్మలీమూలో భారద్వాజో వాథాస్యాష్టాచత్వారింశద్వర్షాణి పురాణం వేదబ్రహ్మచర్యం సంప్రదిశన్త్యా వేదాధ్యయనాదిత్యేక ఆహురా గోదానకర్మణ ఇత్యేకేఽథైనం దక్షిణే పాణావభిపద్యోత్థాపయత్యుదాయుషా స్వాయుషేత్యాదిత్యముదీక్షయతి తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్పశ్యేమ శరదః శతం జీవేమ శరదః శతం నన్దామ శరదః శతం మోదామ శరదః శతం భవామ శరదః శతం శృణవామ శరదః శతం ప్రబ్రవామ శరదః శతమజీతాః స్యామ శరదహ్ శతం జ్యోక్చ సూర్యం దృశ

ఇతి ౯

తతో భిక్షతే యాం మన్యేత ఇయం మా న ప్రత్యాఖ్యాస్యతీతి తామాహృత్యోపనిధాయాచార్యాయ ప్రాహ త్రిస్రో భిక్షతేఽపరిమితా వా త్రిరాత్రమక్షారలవణాశ్యధఃశాయీ భవత్యథాస్య చతుర్థ్యాం మేధాజననం కుర్వన్తి యత్రైకమూలః పలాశః ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశం తం పరిసమూహ్య ప్రక్షాల్య ప్రదక్షిణమాజ్యేనాభ్యఞ్జ్ఞపతి సుశ్రవః సుశ్రవసం మా కురు యథా త్వం సుశ్రవః సుశ్రవా అస్యేవం మాం సుశ్రవః సుశ్రవసం కురు యథా త్వం సుశ్రవో దేవానాం వేదేషు నిధిగోపోఽస్యేవమహం బ్రాహ్మణానాం వేదేషు నిధిగోపో భూయాసమిత్యథాస్య షోడశవర్షస్య గోదానం కుర్వన్తి తస్య చౌడేన కల్పో వ్యాఖ్యాత ఏతావన్నానా సర్వాన్కేశాన్వాపయతే గురవే గాం వరం దదాతి న ప్రాగ్గోదానకర్మణ స్నానీయమభిహరతే

న గన్ధాన్సంవత్సరం కృతగోదానో బ్రహ్మచర్యం చరత్యగ్నిగోదానో వా భవతి ౧౦

చత్వారి వివాహకరణాని విత్తం రూపం ప్రజ్ఞా బాన్ధవమితి తాని చేత్సర్వాణి న శక్నుయాద్విత్తముదస్యేత్తతో రూపం ప్రాజ్ఞాయాం చ తు బాన్ధవే చ వివదన్తే బాన్ధవముదస్యేదిత్యేక ఆహురప్రజ్ఞేన హి కః సంవాసోఽథైతదపరం న ఖల్వియమర్థేభ్య ఊహ్యతే ప్రజననార్థోఽస్యాం ప్రధానః స యోఽలం సంలక్షణాయ స్యాత్స తామావహేత

యస్యాం ప్రశస్తా జాయేరన్న స్వపన్తీముపగృహ్ణీత న చరన్తీం ప్రథమమభ్యాగచ్ఛంస్తాం మఙ్గల్యాని పరిపృచ్ఛేచ్చతురో లోష్టానాహరేద్వేదిలోష్టం గోమయలోష్టం సీతాలోష్టం శ్మశానలోష్టమితి తామాహైషామేకమాదత్స్వేతి సా చేద్వేదిలోష్టమాదదీతాధ్యాపకం యాయజూకం జనయిష్యతీతి విద్యాద్యది గోమయలోష్టం బహుపశుం జనయిష్యతీతి విద్యాద్యది సీతాలోష్టం కృష్టరాధికం జనయిష్యతీతి విద్యాద్యది శ్మశానలోష్టమాదహనశీక్షీ పరిఖ్యాతేతి విద్యాన్నైనాముపగృహ్ణీతాథ ఖలు బహూని లక్షణాని భవన్తి శ్లోకం తు లాక్షణా ఉదాహరన్తి యస్యాం మనోఽనురమతే చక్షుశ్చ ప్రతిపద్యతే । తాం విద్యాత్పుణ్యలక్ష్మీకాం కిం జ్ఞానేన కరిష్యతీత్యుదగయన ఉపగృహ్ణీత విజ్ఞాయత ఉదగయనం దేవానామితి దైవం

పునరిదం కర్మ ౧౧

దక్షిణాయన ఇత్యపరం విజ్ఞాయతే దక్షిణాయనం పితౄణామితి పితృసంయుక్తం పునరిదం కర్మ పూర్వపక్ష ఉపగృహ్ణీత విజ్ఞాయతే పూర్వపక్షో దేవానామితి దైవం పునరిదం కర్మాపరపక్ష ఇత్యపరం విజ్ఞాయతేఽపరపక్షః పితౄణామితి పితృసంయుక్తం పునరిదం కర్మ పూర్వాహ్ణ ఉపగృహ్ణీత విజ్ఞాయతే పూర్వాహ్ణో దేవానామితి దైవం పునరిదం కర్మ మధ్యందిన ఉపగృహ్ణీత విజ్ఞాయతే మధ్యందినమృషీణామిత్యృషిసంయుక్తం పునరిదం కర్మాథాపి విజ్ఞాయతే తస్మాన్మధ్యందినే సర్వాణి పుణ్యాని సంనిపతితాని భవన్తీత్యపరాహ్ణ ఉపగృహ్ణీత విజ్ఞాయతేఽపరాహ్ణః పితౄణామితి పితృసంయుక్తం పునరిదం కర్మాథాపి విజ్ఞాయతే భగస్యాపరాహ్ణ ఇతి భగసంయుక్తం పునరిదం కర్మాథాపి విజ్ఞాయతే తస్మాదపరాహ్ణే కుమార్యో భగమిచ్ఛమానాశ్చరన్తీతి పుణ్యాహ ఉపగృహ్ణీతాపి వై ఖలు లోకే పుణ్యాహ ఏవ కర్మాణి చికీర్షన్తే తస్మాదశ్లీలనామంశ్చిత్రే నావస్యేన్న యజేత యథా పాపాహే కురుతే తాదృగేవ తదితి పరిచష్ట ఏవ పాపాహం విజ్ఞాయతే తు ఖల్వేకేషామిన్వకాభిః ప్రసృజ్యన్తే తే వరాః ప్రతినిన్దితా మఘాభిర్గావో గృహ్యన్తే ఫల్గునీభ్యాం వ్యూహ్యత ఇతి యాం కామయేత దుహితరం ప్రియా స్యాదితి తాం నిష్ట్యాయాం దద్యాత్ప్రియైవ భవతి నైవ తు

పునరాగచ్ఛతీతి విజ్ఞాయతే ౧౨

తత ఆహ స్నాపయతైనామితి స్నాతాయై వాససీ ప్రయచ్ఛతి యా అకృన్తన్నవయన్యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తానభితోఽదదన్త । తాస్త్వా దేవీర్జరసే సంవ్యయన్త్వాయుష్మతీదం పరిధత్స్వ వాస ఇత్యథైనాం పరిధాపయతి పరిధత్త ధత్త వాససైనాం శతాయుషీం కృణుత దీర్ఘమాయుః । బృహస్పతిః ప్రయచ్ఛద్వాస ఏతత్సోమాయ రాజ్ఞే పరిధాతవా ఉ । జరాం గచ్ఛాసి పరిధత్స్వ వాసో భవా కృష్టీనామభిశస్తిపావతీ । శతం చ జీవ శరదః సువర్చా రాయశ్చ పోషముపసంవ్యయస్వేతి పరిహితామభిమన్త్రయతే పరీదం వాసో అధిధాః స్వస్తయేఽభూరాపీనామభిశస్తిపావతీ । శతం చ జీవ శరదః పురూచీర్వసూని చార్యో విభజాసి

జీవతీత్యథాస్యా అగ్రేణ జ్ఞాతికులమగ్నిముపసమాధాయాఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ జుహోత్యగ్నయే జనివిదే స్వాహేత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే సోమాయ జనివిదే స్వాహేతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే తత ఏతా ఆహుతీర్జుహోతి భూః స్వాహా భువః స్వాహా సువః స్వాహా భూర్భువః సువః స్వాహా । యా తిరశ్చీ యానూచీ సంరాధన్యై ప్రసాధన్యై సదసస్పతిం యుక్తో వహ జాతవేద ఇతి

జయాభ్యాతానారాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి ౧౩

అగ్నిరైతు ప్రథమో దేవతానాం సోఽస్యై ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । తదయం రాజా వరుణోఽనుమన్యతాం యథేయం స్త్రీ పౌత్రమఘం న రోదాత్స్వాహా । ఇమామగ్నిస్త్రాయతాం గార్హపత్యః ప్రజామస్యై నయతు దీర్ఘమాయుః । అశూన్యోపస్థా జీవతామస్తు మాతా పౌత్రమానన్దమభిప్రబుధ్యతామియం స్వాహా । మా తే గృహే నిశి ఘోష ఉత్థాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యః సంవిశన్తు । మా త్వం వికేశ్యుర ఆవధిష్ఠా జీవపత్నీ పతిలోకే విరాజ పశ్యన్తీ ప్రజాం సుమనస్యమానాం స్వాహా । ద్యౌస్తే పృష్ఠం రక్షతు వాయురూరూ అశ్వినౌ చ స్తనం ధయన్తం సవితాభిరక్షతు । ఆ వాససః పరిధానాద్బృహస్పతిర్విశ్వే దేవా అభిరక్షన్తు పశ్చాత్స్వాహా । అప్రజస్తాం పౌత్రమృత్యుం పాప్మానముత వాఘమ్ । శీర్ష్ణః స్రజమివోన్ముచ్య ద్విషద్భ్యః ప్రతిముఞ్చామి పాశం స్వాహేతి పూర్ణా పశ్చాదిమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాస్యయాశ్చాగ్నేఽస్యనభిశస్తీశ్చ యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం ప్రజాపత ఇత్యుత్తమాం హుత్వా గురవే వరం దదాతి

౧౪

అపరేణాగ్నిం ద్వయాన్దర్భాన్పూర్వాపరానుదగగ్రాన్స్తృణాతి తేషు పూర్వాపరావుపతిష్ఠేతే ప్రాఙ్ముఖః ప్రత్యఙ్ముఖ్యా హస్తం గృహ్ణీయాదిత్యేకం ప్రత్యఙ్ముఖః ప్రాఙ్ముఖ్యా ఇత్యపరమథైనయోః ప్రైషకృదఞ్జలీ ఉదకేన పూరయత్యథాస్యాఞ్జలినాఞ్జలావుదకమానయతి శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే । శం యోరభిస్రవన్తు న ఇత్యథాస్యా దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తమభీవాఙ్గుష్ఠమభీవ లోమాని గృహ్ణాతి దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామ్ । హస్తేన తే హస్తం గృహ్ణామి సౌభగత్వాయ మయా పత్యా జరదష్టిర్యథాసః । భగో అర్యమా సవితా పురంధిస్తే త్వా దేవా అదుర్మహ్యం పత్నీమ్ । అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి శివా పశుభ్యః శన్తమా ప్రజాయై । క్షురపవిర్జారేభ్యో జీవసూర్వీరసూః స్యోనా మహ్యం త్వాదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః । తాం నః పూషఞ్ఛివతమామేరయస్వ యస్యాం బీజం మనుష్యా వపన్తి । యా న ఊరూ ఉశతీ విస్రయాతై

యస్యాముశన్తః ప్రహరేమ శేఫమ్ ౧౫

సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వస్తతోఽపరః

తృతీయో అగ్ని ష్టే పతిస్తురీయస్తే మనుష్యజాః

సోమో దదద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వోఽగ్నయే దదత్

రయిం చ పుత్రాంశ్చాదాదగ్నిర్మహ్యామథో ఇమామ్

సరస్వతి ప్రేదమవ సుభగే వాజినీవతి

తాం త్వా విశ్వస్య భూతస్య ప్రగాయామస్యగ్రత

ఇత్యథైనౌ బ్రహ్మాభిమన్త్రయతే సమితం సంకల్పేథాం సం వాం సృజామి హృదయే । సంసృష్టం

మనో అస్తు వాం సంసృష్టః ప్రాణో అస్తు వామిత్యథైనామశ్మానమాస్థాపయత్యాతి ష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । ప్రమృణీహి దురస్యూన్సహస్వ పృతనాయత ఇతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిణయతి విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహేమహి ద్విష ఇత్యథాస్యా భ్రాతాఞ్జలినాఞ్జలావుపస్తీర్ణాభిఘారితాన్లాజానావపతీయం నార్యుపబ్రూతేఽగ్నౌ లాజానావపన్తీ । దీర్ఘాయురస్తు మే పతిరేధన్తాం జ్ఞాతయో మమ । భగేన త్వా సంసృజామి మాసరేణ సురామివేత్యథైనాం వాచయతీమాన్లాజానావపామి సమృద్ధికరణాన్మమ । తుభ్యం చ సంవననాంస్తదగ్నిరనుమన్యతామియం స్వాహేత్యేవమేవ

త్రిరాస్థాపయతి త్రిః పరిణయతి త్రిరావపత్యథైనాం ప్రాచీం వోదీచీం వా ౧౬

సప్త పదాని ప్రక్రమయత్యేకమిషే విష్ణుస్త్వాన్వేతు ద్వే ఊర్జే విష్ణుస్త్వాన్వేతు త్రీణి వ్రతాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు చత్వారి మాయోభవాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు పఞ్చ పశుభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు షడ్రాయస్పోషాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు సప్త సప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేత్వితి సప్తమే పదే సమీక్షమాణో జపతి సఖా సప్తపదా భవ సఖాయౌ సప్తపదావభూవ । సఖ్యం తే గమేయం సఖ్యాత్తే మా యోషం సఖ్యాన్మే మా యోష్ఠా ఇత్యథాస్యా దక్షిణమంసం ప్రతి బాహుమన్వవహృత్య హృదయదేశమభిమృశతి మమ హృదయే హృదయం తే అస్తు మమ చిత్తే చిత్తమస్తు తే । మమ వాచమేకమనా శృణు మామేవానువ్రతా భవ

సహచర్యా మయా భవేత్యథాస్యా దక్షిణం కర్ణమాజపతి

మాం తే చిత్తం ప్రవిశతు మాం చక్షుర్మాము తే మనః

మయి సర్వాణి భూతాని మయి ప్రజ్ఞానమస్తు తే

మధు హే మధ్వాగాహే జిహ్వే మే మధువాదినీ

ముఖే మే సారఘం మధు దత్సు సంవననం కృతమ్

చాక్రవాకం సంవననం యన్నదీభ్య ఉదాహృతమ్

యద్దేవగన్ధర్వో విత్తస్తేన సంవనినౌ స్వః

మాం చైవ పశ్య సూర్యం చ మాన్యేషు మనః కృథా ఇతి ౧౭

అథాస్యాః స్వధితిం మూర్ధ్ని ధారయన్హిరణ్యం వోదకుమ్భేనావసిఞ్చత్యాపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిర్హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేనావసిచ్య యథార్థం వహన్త్యుహ్యమానామనుమన్త్రయతే యే వధ్వశ్చన్ద్రం వహతం యక్ష్మా యన్తి జనామను । పునస్తాన్యజ్ఞియా దేవా నయన్తు యత ఆగతా ఇత్యథైనాం గృహానుహ్యానడుహే రోహితే చర్మణ్యుపవేశయతీహ గావో నిషీదన్త్విహాశ్వా ఇహ పురుషాః । ఇహో సహస్రదక్షిణోఽభి పూషా నిషీదత్విత్యథైనామాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన యాజయత్యథైతస్య స్థాలీపాకస్యోపహత్యాభిఘార్య జుహోత్యగ్నయే స్వాహాగ్నయేఽగ్నివతే స్వాహాగ్నయేఽన్నాదాయ స్వాహాగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి యావజ్జీవమేతమగ్నిం వ్రీహిభిర్యవైర్వా సాయం ప్రాతః పరిచరత్యగ్నయే స్వాహేతి సాయం పూర్వామాహుతిం జుహోతి ప్రజాపతయే స్వాహేత్యుత్తరాం సౌరీం పూర్వాం ప్రాతరేకే సమామనన్త్యౌపాసనో నిత్యో ధార్యోఽనుగతో

మన్థ్యః శ్రోత్రియాగారాద్వాహార్యోఽన్యతరస్య చైతదహరుపవాసః ౧౮

అష్టమ్యః పర్వాణి చోపవసత్యాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన పర్వసు యజతే వాగ్యత ఆస్త ఆ నక్షత్రాణాముదయాదుదితేషు నక్షత్రేషు వత్సమన్వారభ్యోత్థాపయత్యుదాయుషా స్వాయుషేత్యథైనాం ధ్రువమరున్ధతీమన్యాని చ నక్షత్రాణ్యభివీక్షయతి నమో బ్రహ్మణే ధ్రువాయాచ్యుతాయాస్త్విత్యేతేనానువాకేన ధ్రువముపతిష్ఠతే ధ్రువక్షితిర్ధ్రువయోనిర్ధ్రువమసి ధ్రువత స్థితమ్ । త్వం నక్షత్రాణాం మేథ్యసి స మా పాహి పృతన్యత ఇతి సప్తర్షయః ప్రథమాం కృత్తికానామరున్ధతీం ధ్రువతాం యే హ నిన్యుః । షట్కృత్తికా ముఖ్యయోగం వహన్తీయమస్మాకం భ్రాజత్వష్టమీత్యరున్ధతీం త్రిరాత్రమక్షారలవణాశినావధఃశాయినౌ బ్రహ్మచారిణౌ భవతోఽథ చతుర్థ్యామపరరాత్రేఽన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోత్యగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం

ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణాస్త్వా నాథకామః ప్రపద్యే । యాస్యాం పతిఘ్నీ తనూః ప్రజాఘ్నీ పశుఘ్నీ లక్ష్మీఘ్నీ జారఘ్నీమస్యై తాం కృణోమి స్వాహా । వాయో ప్రాయశ్చిత్త ఆదిత్య ప్రాయశ్చిత్తే ప్రజాపతే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామః ప్రపద్యే । యాస్యై

నిన్దితా తనూస్తామితో నాశయామసి స్వాహేతి ౧౯

అథైనాం తూష్ణీం హింకృత్య వాగ్యత ఉపేత్యామూహమస్మి సా త్వం ద్యౌరహం పృథివీ త్వం సామాహమృక్త్వం తావేహి సంభవావ సహ రేతో దధావహై పుంసే పుత్రాయ వేత్తవై రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయేత్యథాస్యా అపవృత్తార్థోఽపవృత్తార్థాయై ముఖేన ముఖం సంనిధాయ ప్రాణిత్యేతం ప్రాణమపానిహీతి తం సా ప్రత్యపానిత్యథాస్యా ఆచాన్తోదకాయై పాణీ ప్రక్షాల్యాభిమృశతి కరద్ధధచ్ఛివేన త్వా పఞ్చశాఖేన హస్తేనావిద్విషావతా సాహస్రేణ యశస్వినాభిమృశామి సుప్రజాస్త్వాయేతి భసద్దేశం యదా మలవద్వాసా స్యాదథైనాం బ్రాహ్మణప్రతిషిద్ధాని వ్రతాని సంశాస్తి యాం మలవద్వాససమితి చతుర్థ్యాం స్నాతాం ప్రయతవస్త్రాం బ్రాహ్మణసంభాషాం సం తే మనసా మన ఇత్యేతేనానువాకేనోపసంవిశతి సర్వాణ్యుపాయనాని మన్త్రవన్తి భవన్తీత్యాశ్మరథ్యో యచ్చాదౌ యచ్చర్తావిత్యా

లేఖనః ౨౦

అథాస్యాః ప్రథమగర్భిణ్యాశ్చతుర్థే మాసి సీమన్తం కుర్వన్త్యాపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి భూర్భువః సువః ప్రజాపత ఇతి చతస్రః స్త్రేణ్యా శలల్యా త్రీణి దర్భపుఞ్జీలాని శలాలుగ్రప్సమిత్యుపనియమ్యోర్ధ్వం సీమన్తమున్నయతి భూర్భువః సువో రాకామహం యాస్తే రాకే । సోమ ఏవ నో రాజేత్యాహుర్బ్రాహ్మణీః ప్రజాః । వివృత్తచక్రా ఆసీనాస్తీరేణ యమునే తవేతి తీరేణాసౌ తవేతి వా యస్యాస్తీరే వసతి పురస్తాదగ్నే రేతాని నిధాయ త్రీనోదనానుద్ధృత్య సర్పిషోపసిచ్యోపనిదధాత్యుదశరావం చతుర్థం తేషామేకైకమవేక్షమాణాం పృచ్ఛతి కిం పశ్యసీతి పుత్రాంశ్చ పశూంశ్చేతి ప్రత్యాహ తేషామేకం బ్రాహ్మణాన్భోజయేదేకం బ్రాహ్మణీరేకం సహ కుమారైః సా ప్రాశ్నాతి వాగ్యత

ఆస్త ఆ నక్షత్రాణాముదయాదుదితేషు నక్షత్రేష్వితి సమానమ్ ౨౧

అథ పుంసవనం తృతీయే మాసి చతుర్థాదౌ వా తిష్యేణ వా హస్తేన వానురాధైర్వోత్తరైర్వా ప్రోష్ఠపదైర్న్యగ్రోధావరోధమాహృత్యానవస్నాతయా కుమార్యా దృషత్పుత్రే దృషత్పుత్రేణ

పేషయిత్వాన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి యస్త్వా హృదా కిరిణేతి చతస్రోఽపరేణాగ్నిం ప్రాచీముత్తానాం నిపాత్యాథాస్యా దక్షిణే నాసికాఛిద్రేఽబ్లుఫ్లేనానునయతి పుంసవనమస్యముష్యా ఇతి సా హేత్యాహ పుమాంసమేవ జనయత్యథ క్షిప్రంసువనం యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్యానాప్రీతేన శరావేణానుస్రోతసముదకమాహృత్య పత్తస్తూర్యన్తీం నిధాయ మూర్ధఞో్చష్యన్తీమభిమృశతి దశభిస్త్వాబ్లులిభిరభిమృశామి దశమాస్యాయ సూతవా ఇత్యథైనామద్భిరవోక్షతి యథైవ వాతః పవతే యథా సముద్ర ఏజతి । ఏవం కుమార ఏజతు సహ జరాయుణావపద్యతామిత్యథ యద్యపరా న పతేత్పాణినోదకమాదాయ మూర్ధన్యేనామవసిఞ్చేత్తిలదేఽవపద్యస్వ న మాంసమసి నో దలమవపద్యస్వాసావితి యది గర్భః స్రంసేదార్ద్రేణ పాణినా త్రినూర్ధ్వం నాభేరున్మృజేత్పరాఞ్చం త్వా నార్వాఞ్చం త్వష్టా బధ్నాతు బన్ధనైః । స ఋతూనుపశేష్వ దశమాసోఽవీరహేతి ౨౨

విజాతాయాః పరిదాం కరోతి దక్షిణార్ధేఽగారస్యాగ్నిముపసమాధాయ సర్షపాన్పలీకరణమిశ్రానఞ్జలావధ్యుప్య జుహోతి శణ్డో మర్క ఉపవీరస్తుణ్డికేర ఉలూఖలః । చ్యవనో నశ్యతాదితః స్వాహేత్యేవం ద్వితీయామేవం తృతీయామథాపరాం కేశినీ శ్వలోమినీ ఖజాబోజోపకాశినీ । అపేత నశ్యతాదితః స్వాహేత్యేవం ద్వితీయామేవం తృతీయామథాపరామర్యమ్ణః కుమ్భిపాత్రః పాత్రపాణిర్నిపుణిః । అపేత నశ్యతాదితః స్వాహేత్యేవం ద్వితీయామేవం తృతీయామథాపరాం మిశ్రవాససః కౌబేరకా రక్షోరాజేన ప్రేషితాః । గ్రామం సజానయో గచ్ఛన్తీచ్ఛన్తోఽపరిదాకృతాన్స్వాహా । ఏతాన్హతైతాన్గృహ్ణీతేత్యయం బ్రాహ్మణో దూతః । తానగ్నిః పర్యసరత్తానిన్ద్రస్తాన్బృహస్పతిః । తానహం వేద బ్రాహ్మణః ప్రమృశతః కూటదన్తాన్వికేశాన్లమ్బనస్తనాన్స్వాహా । నక్తంచారిణ ఉరస్పేశాఞ్ఛూలహస్తాన్కపాలపాన్ । పూర్వ ఏషాం పితైత్యుచ్చైః శ్రావ్యకర్ణకః । మాతా జఘన్యా సర్పతి గ్రామే విధురమిచ్ఛన్తీ స్వాహా । ప్రదోషచారిణీ స్వసా సంధినా ప్రేక్షతే కులమ్ । యా స్వపన్తం బోధయతి యస్యై విజాతాయాం మనః । తాసాం త్వం కృష్ణవర్త్మనే క్లోమానం హృదయం యకృత్ । అగ్నే అక్షీణి నిర్దహ స్వాహేత్యేవమేవ

నిష్క్రామతి చ ప్రపద్యామానే చావపతాహరహరా నిర్దశతాయా ఇతి ౨౩

సా యది పుమాంసం జనయతి తమభిమృశతి వృధదితి మధ్యమం పలాశపలాశం సంవేష్ట్య తేనాస్య దక్షిణం కర్ణమాజపతి భూస్త్వయి దధామీతి భువస్త్వయి దధామీత్యుత్తరం సువస్త్వయి దధామీతి దక్షిణమపి వోత్తరమేవ ద్విః సకృదేవ దక్షిణమథైనమభిమన్త్రయతేఽశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతం భవ । వేదో వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమ్ । మేధాం తే దేవః సవితా మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాం తే అశ్వినావుభావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ । వేదో వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమిత్యథైనం దధి మధు ఘృతమితి సంసృజ్య

త్రిభిర్దర్భపుఞ్జీలైర్హిరణ్యేన వా త్రిః ప్రాశయత్యపాం త్వౌషధీనాం రసం ప్రాశయామ్యాయుర్వర్చో యశో మేధాం త్వయి దధామి సవిత్రా ప్రసూతస్త్వష్టా వీరమధాత్స మే శతాయురేధి భూర్భువః సువరిత్యథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తమభివాఙ్గుష్ఠమభీవ లోమాని గృహ్ణాత్యగ్నిరాయుష్మానిత్యేతైర్మన్త్రైర్నవనీతేన

పాణీ అభ్యజ్య హిరణ్యం హస్తే కృత్వా ౨౪

అగ్నౌ ప్రతాప్యాభిమృశత్యగ్నేస్త్వా తేజసా సూర్యస్య వర్చసేన్ద్రస్యేన్ద్రియేణ విశ్వేషాం త్వా దేవానాం క్రతునాభిమృశామి । అఙ్గాదఙ్గాత్సంభవసి హృదయాదధి జాయసే । ఆత్మా వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమిత్యథైనం వాత్సప్రేణాభిమృశతి దివస్పరీత్యనువాకేన యత్ర శేతే తదభిమృశతి వేద తే భూమి హృదయం దివి చన్ద్రమసి శ్రితమ్ । వేదామృతస్య గోప్తారం మాహం పౌత్రమఘం రుదమిత్యథైనం మాతురుపస్థ ఆదధాతి మా తే పుత్రం రక్షో వధీన్మా ధేనురత్యాసారిణీ । ప్రియా ధనస్య భూయా ఏధమానా స్వే వశ ఇతి స్తనం ప్రతిధాపయత్యయం కుమారో జరాం ధయతు దీర్ఘమాయుః । తస్మై త్వం స్తన ప్రప్యాయాయుర్వర్చో యశో బలమితి సంవిష్టాభ్యాం పరిదాం కరోతి నామయతి న రుదతి యత్ర వయం వదామసి యత్ర చాభిమృశామసీతి శిరస్త ఉదకుమ్భం నిదధాత్యాపః సుప్తేషు జాగ్రత రక్షాంసి నిరితో నుదధ్వమితి నైతాసామపాముదకార్థం కుర్వన్త్యథ యది చిరం న విజాయతే స్రజమేనాం దర్శయేత్పరిముక్తాయాం క్షిప్రమేవోపనిర్హరేద్యదా యదా సూతికారోగః స్యాద్దక్షిణస్య పదస్తప్తోదకేన పార్ష్ణిం క్లేదయిత్వా తదా తదా తం దేశమవమార్ష్టి యత్రాస్యా దుఃఖం భవతి ధనుర్మటచీ పురుషస్య హస్తయోరేకశతం శృణోరఙ్గ తే ధాపయితారస్త్వం రోగస్యేశిషే త్వము రోగస్య సూతికారోగభైషజ్యమస్యముష్యా ఇతి

౨౫

ఉపనిర్హరన్తి సూతికాగ్నిమౌపాసనమతిహరన్తి స ఏష ఉత్తపనార్థో భవతి నాస్మిన్కిం చన కర్మ క్రియతే దశమ్యాం స్నాతౌ మాతాపుత్రౌ శుచ్యగారం కుర్వన్త్యుపనిర్హరన్త్యౌపాసనం సూతికాగ్నిమతిహరన్త్యన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ జయాభ్యాతానారాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి ధాతా దదాతు నో రయిమిత్యష్టౌ దశమ్యాం పుత్రస్య నామ దధాతి ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వా ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం దీర్ఘాభినిష్ఠానాన్తం తద్ధి ప్రతిష్ఠితమితి విజ్ఞాయతే పితా మాతేత్యగ్రేఽభివ్యాహరేయాతాం విజ్ఞాయతే మమ నామ ప్రథమం జాతవేదః పితా మాతా చ దధతుర్యదగ్ర ఇతి ద్వే నామనీ కుర్యాద్విజ్ఞాయతే చ తస్మాద్ద్వినామా బ్రాహ్మణోఽర్ధుక ఇతి నక్షత్రనామ ద్వితీయం

స్యాదన్యతరద్గుహ్యం స్యాదన్యతరేణైనమామన్త్రయేరన్ ౨౬

విప్రోష్య హరిణీ దూర్వే ఆదాయ గృహానుపోదేతి గృహా మా బిభీత మా వేపిధ్వమూర్జం బిభ్రత ఏమసి I ఊర్జం బిభ్రద్వః సుమనాః సువర్చా గృహానేమి మనసా మోదమానః I యేషాం ప్రవసన్నధ్యేతి యేషు సౌమనసో బహుః I గృహానుపహ్వయామహే తే నో జానన్తు జానతః I ఇమే గృహాః ప్రతి జీవేష్వస్థురూర్జం బిభ్రతో జగతః సుశేవాః I ఏహ వత్సః క్రన్దత్వా కుమార ఆ ధేనవో బహులా నిత్యవత్సాః I ఉపహూతం గోఅశ్వముపహూతా అజావయః I అథో అన్నస్య కీలాల ఉపహూతో గృహేషు మే I ఊర్జం బిభ్రత ఏమస్యూర్జా వః సంసృజామి రమధ్వం మా బిభీతనేతి తృణే ప్రాస్యతి శివా ఉపమితః ప్రమితశ్చ సన్త్వితి ద్వార్యే సంమృశతి క్షేమాయ వః శివః శాన్త్యై ప్రపద్య ఇతి ప్రపద్యతే దక్షిణపూర్వాభ్యామనువీక్షతేఽభయం వోఽస్త్వభయం మే అస్త్వితి భార్యాం సంగచ్ఛమ్నానామనుమన్త్రయతే విశ్వా ఉత త్వయా వయమిత్యేతయా పుత్రం సంగచ్ఛమానమనుమన్త్రయతేఽఙ్గాదఙ్గాత్సంభవసీతి ద్వాభ్యామథైనం మూర్ధంస్త్రిరవజిఘ్రేత్పశూనాం త్వా హింకారేణాభిజిఘ్రామి ప్రజాపతయే త్వా హింకారేణాభిజిఘ్రామి ప్రజాపతిస్త ఆయుర్దధాతు స మే శతాయురేధి భూర్భువః సువరితి సర్వేభ్యః ప్రాణేభ్యో జాతాసి సా జీవ శరదః శతమితి దుహితురథైనం షష్ఠే మాస్యన్నం ప్రాశయతి తస్య స ఏవ ప్రాశనకల్పో యో మేధాజనన ఏతావన్నానా భూరిత్యగ్రే ప్రాశయతి భువ ఇతి ద్వితీయం సువరితి తృతీయమ్

౨౮

అథాస్య సాంవత్సరికస్య చౌడం కుర్వన్తి యథర్షి యథోపజ్ఞం వా విజ్ఞాయతే చ యత్ర బాణాః సంపతన్తి కుమారా విశిఖా ఇవేతి బహుశిఖా ఇవేత్యథాన్నం సంస్కృత్య బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాశిషో వాచయిత్వాన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి పూర్ణా పశ్చాదిమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నేఽయాస్యనభిశస్తీశ్చ యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం ప్రజాపత ఇత్యుత్తమాం హుత్వా గురవే వరం దదాత్యపరేణాగ్నిం గోమయపిణ్డం సర్వబీజానీత్యుపనియమ్య సర్వబీజానామగ్రం గోమయపిణ్డే న్యుప్య శీతోష్ణా అపః సమానీయ తాభిరస్య దక్షిణం గోదానమునత్త్యాప ఉన్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చస ఇతి త్రేణ్యా శలల్యా వినీయ త్రీణి దర్భపుఞ్జీలాన్యూర్ధ్వాగ్రాణ్యుపనియచ్ఛత్యోషధే త్రాయస్వైనం స్వధితే మైనం హింసీరితి లోహితాయసం క్షురం తిర్యఞ్చం నిధాయ ప్రవపతి యదృషీణాం త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషమ్ I యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తన్మేఽస్తు త్ర్యాయుషమ్ I యేన పూషా బృహస్పతేరగ్నేరిన్ద్రస్య చాయుషేఽవపత్తేన తే వపామ్యసౌ దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చస ఇత్యేవమేవోత్తరం గోదానం వాపయతే కేశాన్వాపయిత్వా గోమయపిణ్డే నిదధాత్యథైనం గోమయపిణ్డం గోష్ఠ ఉదకాన్త ఉదుమ్బరమూలే దర్భస్తమ్బే వా

నిదధాత్యథైనం స్నాతమలంకుర్వన్తి ౨౮

ఇతి భారద్వాజసూత్రే ప్రథమః ప్రశ్నః

==ద్వితీయః ప్రశ్నః==

శ్రవణకర్మ వ్యాఖ్యాస్యామః శ్రావణ్యాం
పౌర్ణమాస్యాముపకల్పయతేఽక్షతధానాశ్చాక్షతసక్తూంశ్చ జాత్యం చాఞ్జనమస్తమిత
ఆదిత్యేఽన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇతి
హుత్వాక్షతధానానాం చాక్షతసక్తూనాం చ సమవదాయాభిఘార్య జుహోత్యాగ్నేయాయ
పాణ్డురాయ పార్థివానామధిపతయే స్వాహేతి ప్రథమామాహుతిం జుహోతి శ్వేతాయ
వాయవ్యాయాన్తరిక్షాణామధిపతయే స్వాహేతి ద్వితీయామభిభువే సూర్యాయ
దివ్యానామధిపతయే స్వాహేతి తృతీయాముపనిష్క్రమ్య స్థణ్డిల ఏవైతా ఆహుతీర్జుహోత్యపి
వా సమీచీ నామాసి ప్రాచీ దిగితి సర్పాహుతీః ప్రాశనార్థా ధానా
ఉపకల్ప్యాక్షతధానాశ్చాక్షతసక్తూంశ్చ జాత్యం చాఞ్జనం స్థణ్డిలే న్యుప్యాభిమన్త్రయతే
నమోఽస్తు సర్పేభ్య ఇతి తిసృభిస్తతో యావన్తం దేశం కామయత ఇమం సర్పా
నాగచ్ఛేయురితి తం సంతతయోదధారయానుపరిషిఞ్చత్యప శ్వేత పదా జహి పూర్వేణ
చాపరేణ చ । సప్త చ మానవైరిమాస్తిస్రశ్చ రాజబన్ధవైః । న వై శ్వేతస్యాధ్యాచారేఽహిర్దదంశ కాం
చన । శ్వేతాయ వైదర్వ్యాయ నమ ఇతి తత ఏతా ధానా అసమేత్యావగిరన్తి యావన్తో
హవిరుచ్ఛిష్టాశా భవన్తి తత ఏతాంశ్చతురో మాసాన్సర్పేభ్యో బలిం హరన్తి

సక్తూన్వైవమర్థాన్కుర్వన్త్యపి వా యద్యదన్నం క్రియతే తస్య తస్య ౧

తత ఆగ్రహాయణ్యాం పౌర్ణమాస్యామేవమేవైతత్కర్మ క్రియతే
యదన్యద్ధానాప్రాశనాత్పరిషేచనాదితి సర్వం తత్క్రియత ఆగ్నేయేన స్థాలీపాకేన పర్వసు
యజతే తస్య పురస్తాత్స్విష్టకృత ఏతా ఆహుతీర్జుహోతీడాయాః పదం ఘృతవచ్చరాచరం
జాతవేదో

హవిరిదం జుషస్వ । యే గ్రామ్యాః పశవో విశ్వనూపా స్తేషాం సప్తానామిహ రన్తిరస్తు

పుష్ట్యై స్వాహా

యాం దేవాః ప్రతినన్దన్తి రాత్రిం ధేనుమివాయతీమ్

సంవత్సరస్య యా పత్నీ సా నో అస్తు సుమఙ్గలీ స్వాహా

పౌర్ణమాసీ పూరయన్త్యాయాత్యపరాపరమ్

అర్ధమాసాన్విభజన్తీ సా నః పూర్ణాభిరక్షతు స్వాహా

శివా పశుభ్యో దారేభ్యః శివా నక్తం శివా దివా

సంవత్సరం కల్పయన్తీ సా నః కామదుఘా భవత్స్వాహా

పూర్ణా పశ్చాత్త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపత ఇతి తిస్రస్తతః సౌవిష్టకృతం జుహోత్యగ్నయే

స్విష్టకృతే స్వాహేత్యథ హేమన్తప్రత్యవరోహణం యత్ర ప్రత్యవరోక్ష్యన్భవతి తదుపతిష్ఠతే ప్రతి క్షత్రే ప్రతి తిష్ఠామి రాష్ట్రే ప్రత్యశ్వేషు ప్రతి తిష్ఠామి గోషు । ప్రతి ప్రజాయాం ప్రతి తిష్ఠామి భవ్యే । స్యోనా పృథివి నో భవానృక్షరా నివేశనీ । యచ్ఛా నః శర్మ

సప్రథా ఇతి ౨

శాలాకర్మ వ్యాఖ్యాస్యామః శాలాం కారయిష్యమాణ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పరిలిఖ్యేహైవ ధ్రువాం నిమినోమి శాలాం క్షేమే తిష్ఠతు ఘృతముక్షమాణా । తాం త్వా శాలే సర్వవీరాః సువీరా అరిష్టవీరా అనుసంచరేమేతి దక్షిణాం ద్వారస్థూణాముచ్ఛ్రయతీహైవ ధ్రువా ప్రతితిష్ఠ శాలేఽశ్వవతీ గోమతీ సూనృతావతీ । ఊర్జస్వతీ పయస్వతీ ఘృతవత్యుచ్ఛ్రయస్వ మహతే సౌభగాయేత్యుత్తరామా త్వా కుమారస్తరుణ ఆ వత్సో జగతా సహ । ఆ త్వా పరిస్రుతః కుమ్భ ఆ దధ్నః కలశీరయన్నితి సంమితే అభిమృశత్యేవమేవ స్థూణారాజావుచ్ఛ్రయత్యేవమభిమృశత్యృతేన స్థూణావధిరోహ వంశోగ్రో విరాజన్నపసేధ శత్రూన్ । అథాస్మభ్యం సర్వవీరాం రయిం దా ఇతి పృష్ఠవంశమధిరోపయతి మానస్య పత్ని శరణా స్యోనా దేవేభిర్విమితాస్యగ్రే । తృణం వసానా సుమనా అసస్త్వం శం న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పద ఇతి

ఛన్నామభిమృశతి ౩

అగారప్రవేశం వ్యాఖ్యాస్యామ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేఽన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ జయాభ్యాతానారాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి వాస్తోష్పత ఇతి ద్వే వాస్తోష్పతే ప్రతరణో న ఏధి గయస్ఫానో గోభిరశ్వేభిరిన్దో । అజరాసస్తే సఖ్యే స్యామ పితేవ పుత్రాన్ప్రతి నో జుషస్వ స్వాహా । పరం మృత్యో అనుపరేహి పన్థాం యస్తే స్వ ఇతరో దేవయానాత్ । వాస్తోష్పతే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మా నః ప్రజాం రీరిషో మోత వీరాన్స్వాహేతి భూమిమభిమృశతి ప్రతి క్షత్రే ప్రతి తిష్ఠామి రాష్ట్ర ఇతి ద్వాభ్యామిదం శ్రేయోఽవసానం యదాగాం స్యోనే మే ద్యావాపృథివీ అభూతామ్ । అనమీవాః ప్రదిశః సన్తు మహ్యం గోమద్ధనవదశ్వవదూర్జస్వత్సువీరవదితి చైతయాహుతం వాస ఆచ్ఛాద్య తద్వాస్తు పరిమాపయేదృతం వృణీష్వ మావార్యం మా నో హింసీః కదాచన । స్యోనా పృథివి భవానృక్షరా నివేశనీ । యచ్ఛా నః శర్మ సప్రథా ఇత్యుదాయుషా స్వాయుషేత్యుపోత్థాయోపసమూహ్య బ్రాహ్మణానన్నేన పరివేషయేత్ ౪

తత్పూర్వం వాస్తుశమనమథాన్యచ్చరణే కృత ఉదుమ్బరపలాశాని ససుషిరాణి యవైః సహ గోమయం శాడ్వలం రాసభం మధు చైవాత్ర సప్తమం త్రైరగారం వాస్తు చ పరిప్రోక్షేత్పూర్ణ ఉదధిర్భవతి ప్రజ్వలితోఽగ్నిర్భవతి బ్రాహ్మణమగ్రే ప్రవేశయతి బ్రాహ్మణమాహ ప్రవిశానీతి ప్రవిశతు భవానాయుషా వర్చసా శ్రియావృత ఇతి బ్రాహ్మణానుమతః ప్రవిశతి భూః ప్రపద్యే భువః ప్రపద్యే శ్రియం ప్రపద్యే శ్రీర్మా ప్రవిశత్వితి బ్రాహ్మణమను ప్రవిశ్య జయాభ్యాతానారాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వాగ్నిం దేవానాం మహయత్యగ్నిర్దేవానామధిపతిః పురీష్యో హవ్యవాహనః । తం త్వేమి శరణం దేవ సపుత్రః సహ జ్ఞానిభిః స్వాహా । సదాసభార్యః సామాత్యః సాయామగ్నయే స్వాహేత్యగ్నిం మహయిత్వాథ రాజానమీడతే త్వద్దత్తం వై బలం రాజ్యే త్వత్పూర్తమిహ జీవతే । హిరణ్యవర్ణ హర్యక్ష అర్థం మహ్యం సాధయ స్వాహా । కుబేరాయ స్వాహా మహారాజాయ స్వాహా వైశ్రవణాయ స్వాహేతి రాజానం మహయిత్వాథేన్ద్రం దేవానాం మహయతి త్రాతారమిన్ద్రమిన్ద్రం విశ్వా అవీవృధన్నితీన్ద్రం మహయిత్వా విశ్వాన్దేవాన్మహయతి విశ్వే దేవా విశ్వే దేవా ఇతి ద్వాభ్యాం

విశ్వాన్దేవాన్మహయిత్వా ౫

అథ పశ్చాద్ధ్మానభ్యాధాయ జుహోతి మేధాం మనసి జుహోమి స్వాహా । మనో మేధాయాం జుహోమి స్వాహా । శ్రద్ధాం తపసి జుహోమి స్వాహా । తపః శ్రద్ధాయాం జుహోమి స్వాహా । మృత్యోర్ముఖం విదధామి స్వాహా । యే దేవాః పురః సదోఽగ్నినేత్రా రక్షోహణ స్తే నః పాన్తు తే నోఽవన్తు తేభ్యో నమస్తేభ్యః స్వాహా । శాన్తమిదమవసానం ప్రపద్యే స్వాహా । యే దేవా దక్షిణాసదో యే దేవాః పశ్చాత్సదో యే దేవా ఉత్తరసదో యే దేవా ఉపరిషదో బృహస్పతినేత్రా రక్షోహణ స్తే నః పాన్తు తే నోఽవన్తు తేభ్యో నమస్తేభ్యః స్వాహా । శాన్తమిదమవసానం ప్రపద్యే స్వాహా । పూర్ణా పశ్చాదిమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాస్యయాశ్చాగ్నేఽస్యనభిశస్తీశ్చ యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం ప్రజాపత ఇత్యుత్తమాం హుత్వా బ్రాహ్మణానన్నేన పరివేషయేద్వ్యాస్తు గర్హితం యత్ర వాన్యః పరిభవేత్తత్రాపి సుఖమాసీత శమయన్వాస్త్వృతావృతావేతద్ధౌమ్యస్య వచనమసితస్య తురఙ్గస్య చ మునేః కావ్యస్య దాల్భ్యస్య నైతద్విద్వాన్పరాభవేత్ ౬

శ్వగ్రహప్రాయశ్చిత్తం శ్వోపస్పృష్టే తద్యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్యానాప్రీతేన శరావేణానుస్రోతసముదకమాహృత్యాథ సభాయాం మధ్యేఽధిదేవనముద్ధత్యావోక్ష్యాక్షాన్న్యుప్యాక్షేషు హిరణ్యం నిధాయోపరిష్టాత్సభాయాం వ్యూహ్య తృణాని తేన కుమారమన్వవహృత్యాక్షేషూత్తానం నిపాత్య దధ్నా లవణోదకమిశ్రేణాభ్యుక్ష్య జపత్యాఘ్నన్తి కంసం దక్షిణతః

కుర్కురః సుకుర్కురః కుర్కురో బాలబన్ధనః

ఉపరిష్టాద్యదేజాయతృతీయస్యామితో దివి

ఔలబ ఇత్తముపాహ్వయాథార్ఙ్ఞిచ్చాయ్యమః శబలః

అధోరామ ఉలుమ్బలః సారమేయో హ ధావతి సముద్రమివ చాకశత్

బిభ్రన్నిష్కం చ రుక్మం చ శునామగ్రం సుబీరిణః

సుబీరిణ సృజ సృజైకవ్రాత్య శునక సృజ ఛత్

తత్సత్యం యత్త్వేన్ద్రోఽబ్రవీద్రా స్పాశయస్వేతి తాస్త్వం స్పాశయిత్వాగచ్ఛస్తం త్వాబ్ర

వీదవిదహ్ ఇత్యవిదం హీతి వరం వృణీష్వేతి కుమారమేవాహం వరం వృణ ఇత్యబ్రవీః

నిగృహ్య బాహూ ప్లవసే ద్యామివ చాకశత్

బిభ్రన్నిష్కం చ రుక్మం చ శునామగ్రం సుబీరిణః

సుబీరిణ సృజ సృజైకవ్రాత్య శునక సృజ ఛత్

తత్సత్యం యత్తే సరమా మాతా లోహితః పితా

అమీ యే కే సరస్యకా అవధావతి తృతీయస్యామితో దివి

తేకశ్చ ససరమతణ్డులః కులశ్చ వికులశ్చార్జునశ్చ లోహితశ్చ

ఉత్సృజేమం శుచీమనస్త్వం పిశఙ్గలోహితః

దులా హ నామ వో మాతా మణ్డాకకో హ వః పితా

ఛదపేహి సీసరమ సారమేయ నమస్తే అస్తు సీసర

సం తక్షా హన్తి చక్రీ వో న సీసరీదత

ఛదపేహి సీసరమ సారమేయ నమస్తే అస్తు సీసర

సమశ్వా వృషణః పదో న సీసరీదత

శ్వానమిచ్ఛాదన్న పురుషం ఛదితి త్రిః ప్రాతర్మధ్యందినే సాయమగదో హైవ భవతీత్యాహ

తతః కుర్యాద్యది నాగదః స్యాత్ ౭

శూలగవం వ్యాఖ్యాస్యామ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య స్థణ్డిలం కల్పయిత్వాగ్నిముపసమాధాయ

సంపరిస్తీర్యాపరేణాగ్నిం ద్వే కుటీ కృత్వా శూలగవమావాహయత్యా త్వా వహన్తు హరయః సుచేతసః శ్వేతైరశ్వైః సహ కేతుమద్భిః । వాతాజిరైర్మమ హవ్యాయ శర్వోమితి దక్షిణస్యాం శూలగవముత్తరస్యాం మీఢుషీం మధ్యే జయన్తం యథోఢముదకాని ప్రదాయ త్రీనోదనానుద్ధృత్య యథోఢమేవోపస్పర్శయత్యుపస్పృశతు మీఢ్వాన్మీఢుషే స్వాహేత్యుపస్పృశతు మీఢుషీ మీఢుష్యై స్వాహా జయన్తోపస్పృశ జయన్తాయ స్వాహేతి శూలగవస్యాగ్నిమభ్యుదాహృత్య జుహోతి భవాయ దేవాయ స్వాహా శర్వాయ దేవాయ స్వాహేశానాయ దేవాయ స్వాహోగ్రాయ దేవాయ స్వాహా భీమాయ దేవాయ స్వాహా రుద్రాయ దేవాయ

స్వాహా పశుపతయే దేవాయ స్వాహా మహతే దేవాయ స్వాహేతి ౮

పత్నీభ్యోదనస్య పత్నీభ్యో జుహోతి భవస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా శర్వస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహేశానస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహోగ్రస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా భీమస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా రుద్రస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా పశుపతేర్దేవస్య పత్న్యై స్వాహా మహతో దేవస్య పత్న్యై స్వాహేతి జయన్తాయ స్వాహేతి మధ్యమస్య జుహోతి సర్వేషామోదనానాం సకృత్సకృత్సమవదాయాభిఘార్య జుహోత్యగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేత్యథోపతిష్ఠతే స్వస్తి నః పూర్ణముఖః పరిక్రామత్విత్యథాతః పర్ణవిహారో గృహపోపస్పృశ గృహపాయ స్వాహా గృహప్యుపస్పృశ గృహప్యై స్వాహా జయన్తోపస్పృశ జయన్తాయ స్వాహేతి షట్ పలాశాన్యథాపరాణి ఘోషిణ ఉపస్పృశత ఘోషిభ్యః స్వాహా శ్వాసిన ఉపస్పృశత శ్వాసిభ్యః స్వాహా విచిన్వన్త ఉపస్పృశత విచిన్వద్భ్యః స్వాహా ప్రచిన్వన్త ఉపస్పృశత ప్రచిన్వద్భ్యః స్వాహా సమశ్నన్త ఉపస్పృశత సమశ్నద్భ్యః స్వాహేతి దశాథాపరాణి దేవసేనా ఉపస్పృశత దేవసేనాభ్యః స్వాహేతి దశైవాథాపరాణి యా

ఆఖ్యాతా దేవసేనా యాశ్చానాఖ్యాతాశ్చ తా ఉపస్పృశత తాభ్యః స్వాహేతి దశైవ ౯

అథాపరాణి ద్వారపోపస్పృశ ద్వారపాయ స్వాహా ద్వారప్యుపస్పృశ ద్వారప్యై స్వాహేతి చత్వార్యథ పర్ణపుటం కృత్వా తస్మిన్నుపస్తీర్ణాభిఘారితమోదనపిణ్డం సమవదాయ పరోగోష్ఠే వృక్ష ఆసజతి నిషఙ్గిణ ఉపస్పృశత నిషఙ్గిభ్యః స్వాహేత్యథోపతిష్ఠతే నమో నిషఙ్గిణ ఇషుధిమత ఇత్యప్రతీక్షమేత్యాథాన్వాసారిభ్యో జుహోత్యన్వాసారిణ ఉపస్పృశతాన్వాసారిభ్యః స్వాహేతి ద్వే పలాశే అథోపతిష్ఠతే నమస్తే రుద్ర మన్యవ ఇత్యేతైరేకాదశభిరనువాకైః ప్రథమోత్తమాభ్యాం వాభిత ఏతమగ్నిం గా స్థాపయతి యథా ధూమమాజిఘ్రేయురిత్యాజ్యశేషమోదనశేషముదకుమ్భశేషమిత్యేకధా సమవనీయోదుమ్బరశాఖయా ప్రదక్షిణం గాః స్తిః ప్రోక్షతి శివం గోభ్యః శివం గోపతయ ఇత్యృషభస్య పృష్ఠే శేషం నినయత్యేతం యువానమిత్యేతాభిః పఞ్చభిరథాతః క్షైత్రపత్యస్య

గవాం మార్గేఽనగ్నౌ క్షేత్రస్య పతిం యజతే క్షేత్రస్య పతయే స్వాహేతి చతుర్షు సప్తసు వా పలాశేషు తం తథావాహయతి యథా శూలగవం తూర్ష్ణం యజతే పాకో దేవ ఉపతిష్ఠతే క్షేత్రస్య పతినా వయమితి ద్వాభ్యామథైనం క్షైత్రపత్యం యే సనాభయో భవన్తి తే ప్రాశ్నన్తి యథా వైషాం

కులధర్మో భవతి ౧౦

అమావాస్యాయామపరాహ్ణే మాసిశ్రాద్ధమపరపక్షస్య వాయుక్ష్వహఃసు పితృభ్యోఽన్నం సంస్కృత్య ప్రాచీనావీతం కృత్వాగ్నిముపసమాధాయ దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం పరిస్తీర్య దక్షిణపూర్వమవాన్తరదేశమభిముఖః పితౄనావాహయత్యాయాత పితరః సోమ్యా గమ్భీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః । ప్రజామస్మభ్యం దదతో రయిం చ దీర్ఘాయుత్వం చ శతశారదం చ । ఆయాత పితామహాః ప్రపితామహాశ్చానుగైః సహ । అసుంగమాః సత్యయుజోఽవృకాసః । ఆ నో హవం పితరోఽద్యాగమన్తు । ఏహ గచ్ఛన్తు పితరో హవిషే అత్తవా ఇత్యేతామేవ దిశమభ్యపః ప్రసిఞ్చత్యాపో దేవీః ప్రహిణుతేమం యజ్ఞం పితరో నో జుషన్తాం మాసీనామూర్జముత యే భజన్తే తే నో రయిం సర్వవీరాం నియచ్ఛన్త్వితి పరిషిచ్య జుహోతి యాః ప్రాచీః సంభవన్త్యాప ఉత్తరతశ్చ యాః । అద్భిర్విశ్వస్య భువనస్య ధర్త్రీభిరన్తరన్యం పితుర్దధేఽముష్మై స్వాహా । అన్తర్దధే పర్వతైరన్తర్మహ్యా పృథివ్యా । దివా దిగ్భిరనన్తాభిరూతిభిరన్తరన్యం పితామహాద్దధేఽముష్మై స్వాహా । అన్తర్దధ ఋతుభిహోరాత్రైః ససంధికైః । అర్ధమాసైశ్చ మాసైశ్చాన్తరన్యం ప్రపితామహాద్దధేఽముష్మై స్వాహా । యద్వః క్రవ్యాదఙ్గమదహల్లోకానయం ప్రణయఞ్జాతవేదాః । తద్వో అహం పునరావేశయామ్యరిష్టాః సర్వైరఙ్గైః సంభవత పితరః స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహేతి ౧౧

అథాన్నస్య జుహోత్యగ్నయే పితృమతే స్వాహా సోమాయ పితృమతే స్వాహా యమాయాఙ్గిరస్వతే పితృమతే స్వాహా స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహాగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహేతి పరిషిచ్య దక్షిణతో దర్భముష్టిం నిధాయ తస్మిన్దక్షిణాపవర్గాంస్త్రీనుదకాఞ్జలీనుపనినయత్యసావవనేనిక్ష్వేతి పితరమసావవనేనిక్ష్వేతి పితామహమసావవనేనిక్ష్వేతి ప్రపితామహమత్రైవ నామాదేశమవాచీనపాణిస్తస్మిన్దక్షిణాపవర్గాంస్త్రీన్పిణ్డాన్నిదధాత్యేతత్తే తతాసౌ మధుమదన్నం సరస్వతో యావానగ్నిశ్చ పృథివీ చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీం త ఏతాం మాత్రాం భూతాం దదామి యథాగ్నిరక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మహ్యం పిత్రేఽక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా భవతాం త్వం స్వధామక్షితం తైః సహోపజీవ యాంశ్చ త్వమత్రాన్వసి యే చ త్వామను । ఏతత్తే పితామహాసౌ మధుమదన్నం సరస్వతో యావాన్వాయుశ్చాన్తరిక్షం చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీం త ఏతాం మాత్రాం భూతాం దదామి యథా

వాయురక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మహ్యం పితామహాయాక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా భవతాం త్వం స్వధామక్షితం తైః సహోపజీవ యాంశ్చ

త్వమత్రాన్వసి యే చ త్వామను ౧౨

ఏతత్తే ప్రపితామహాసౌ మధుమదన్నం సరస్వతో యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావతీం త ఏతాం మాత్రాం భూతాం దదామి యథాదిత్యోఽక్షితోఽనుపదస్త ఏవం మహ్యం ప్రపితామహాయాక్షితోఽనుపదస్తః స్వధా భవతాం త్వం స్వధామక్షితం తైః సహోపజీవ యాంశ్చ త్వమత్రాన్వసి యే చ త్వామను । అత్ర పితరో యథాభాగం మన్దధ్వమిత్యుక్త్వా పరాఙావర్తత ఓష్మణో వ్యావృత ఉపాస్తే వ్యావృత్త ఊష్మణ్యభిపర్యావర్తతేఽవ్యావృత్తే వామీమదన్త పితరః సోమ్యా ఇత్యభిపర్యావృత్య నమస్కారైరుపతిష్ఠతే నమో వః పితరో రసాయేతి ప్రతిపద్యాహం తేషాం వసిష్ఠో భూయాసమిత్యన్తేనాద్భిః పాత్రం ప్రక్షాల్య పూరయిత్వా ప్రసవ్యం త్రిః పరిషిఞ్చతి పుత్రాన్పౌత్రానభితర్పయన్తీరాపో భధుమతీరిమాః । స్వధాం పితృభ్యో అమృతం దుహానా ఆపో దేవీరుభయాంస్తర్పయన్తు । ఊర్జం వహన్తీః క్షీరముదకం ఘృతం పయః కీలాలం పరిస్రుతం నదీరిమా ఉదన్వతీర్వేతస్వినీః సుతీర్థా అముష్మిన్లోక ఉప వః క్షరన్తు । ఊర్జస్వతీః పయస్వతీర్మధునా ఘృతేన స్వధా స్థ తర్పయత

మే పితౄనిత్యప్రతీక్షమేత్య ౧౩

అథాన్నమభిమృశతి పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మైషాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్లోకే పృథివీ సమా తస్యాగ్నిరుపద్రష్టర్చస్తే మహిమా । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మైషాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్లోకే అన్తరిక్షం సమం తస్య వాయురుపద్రష్టా సామాని తే మహిమా । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమ్యక్షితమసి మైషాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిన్లోకే ద్యౌః సమా తస్యాదిత్య ఉపద్రష్టా యజూంషి తే మహిమేతి బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య ప్రదిష్టముదపాత్రం చాదాయ దక్షిణపూర్వమవాన్తరదేశం గత్వా ప్రదిష్టముదపాత్రేణోపప్రవర్తయతి పరాయాత పితరః సోమ్యా గమ్భీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః । అథ మాసి పునరాయాత నో గృహాన్హవిరత్తుం సుప్రజసః సువీరా ఇతి సర్వతః సమవదాయ శేషస్య ప్రాశ్నాతీదమన్నం పూర్యతాం చాపూర్యతాం

చ తన్నః సహ దేవైరమృతమస్తు ప్రాణేషు త్వామృతం జుహోమి స్వాహేతి ౧౪

అష్టకాం వ్యాఖ్యాస్యామ ఉపరిష్టాన్మాఘ్యాః ప్రాక్ఫాల్గున్యా యో బహులస్తస్యాష్టమీ జ్యేష్ఠయా సంపద్యతే తామేకాష్టకేత్యాచక్షతే తస్యాం సంభారానుపకల్పయతే గాం ప్రశస్యాష్టకాపూపం చతుఃశరావం తూష్ణీం నిర్వపతి షట్కపాలో భవత్యేకకపాలో వా తస్య దార్విహోమికః సంస్కారస్తమౌపాసనే శ్రపయిత్వౌపాసన ఏవ జుహోత్యులూఖలా గ్రావాణో ఘోషమక్రత హవిః కృణ్వన్తః పరివత్సరీణమ్ । ఏకాష్టకే సుప్రజా వీరవన్తో వయం స్యామః పతయో రయీణాం స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహా । అయం చతుఃశరావా ఘృతవానపూపః పయస్వానగ్నే రయిమాన్పుష్టిమాంశ్చ । ప్రతిగృహ్ణన్తు పితరః సంవిదానాః స్విష్టః సుహుతోఽయం మమాస్తు స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహా । వహాపూపం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైనాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే । అపూపకుల్యా ఉప తాన్త్సరన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామైః స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహేతి పురస్తాత్స్విష్టకృత ఏతా ఆహుతీర్జుహోతి పూర్ణా పశ్చాత్త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపత ఇతి తిస్రస్తతః సౌవిష్టకృతం

జుహోత్యగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహేతి ౧౫

శ్వో భూతే పితృభ్యో గామాలభతేఽగ్నిముపసమాధాయ యథా పురస్తాదాజ్యేన ప్రాయశ్చిత్తం హుత్వైకేన బర్హిషైకశూలయా చ వపాశ్రపణ్యోపాకరోతి పితృభ్యస్త్వా జుష్టాముపాకరోమీతీమాం పితృభ్యో గాముపాకరోత్యూర్జస్వతీం పయస్వతీం తాం మే జుషన్తాం పితరః సమేతాః । మేదస్వతీ ఘృతవతీ స్వధావతీ సా మే పితౄన్పాంపరాయై ధినోత్విత్యుపాకరణీయాం హుత్వా పితృభ్యస్త్వా జుష్టాం ప్రోక్షామీతి ప్రోక్షితాం పర్యగ్నికృతాం ప్రత్యక్శిరసం దక్షిణాపదీం సంజ్ఞపయన్తి సంజ్ఞప్తాయా అద్భిః ప్రాణానాప్యాయ్య తూష్ణీమేవ వపాముద్ధృత్య హృదయముద్ధరతి ప్రజ్ఞాతే చ మతస్నే ఔదుమ్బర్యాం వపాశ్రపణ్యాం వపాం శ్రపయిత్వౌదుమ్బరేషు శూలేషు పృథగితరాణి శ్రపయిత్వౌదుమ్బర్యా దర్వ్యోపస్తీర్ణాభిఘారితాం వపాం జుహోతి వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైనాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే । మేదసః కుల్యా ఉప తాన్త్సరన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామైః స్వధా నమః

పితృభ్యః స్వాహేతి ౧౬

ఉపస్థితేఽన్నే ఓదనస్య మాంసానామితి సమవదయ సర్పిర్మిశ్రస్య జుహోత్యేకాష్టకాం పశ్యత దోహమానామన్నం మాంసవద్ఘృతవత్స్వధావత్ । తద్బ్రాహ్మణైరతిపూతమనన్తమక్షయ్యం మే అస్తు స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహా । ఏకాష్టకా తపసా తప్యమానా సంవత్సరస్య పత్నీ దుదుహే ప్రపీనా । తాం దోహముపజీవాథ పితరః సహస్రధా ముచ్యమానాం పురస్తాత్స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహా । వహాన్నం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైనాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే । అన్నస్య కుల్యా ఉప తాన్త్సరన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామైః స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహేతి పురస్తాత్స్విష్టకృత ఏతానుపహోమాన్జుహోతీయమేవ సా యా ప్రథమా

వ్యైచ్ఛదేకాష్టకా తపసా తప్యమానా యా ప్రథమా వ్యౌచ్ఛత్సంవత్సరస్య ప్రతిమాం ప్రజాపత ఇతి పఞ్చ తతః సౌవిష్టకృతం జుహోత్యగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమః పితృభ్యః స్వాహేతి శ్వో భూతే పితృభ్యో మాంసశేషేణ మాసిశ్రాద్ధస్యావృతా

శ్రాద్ధం కరోతి ౧౭

వేదమధీత్య స్నాత్యన్నుపకల్పయతే పాలాశీం సమిధముదపాత్రం చైరకాం చీపబర్హణం చ స్నానీయపిణ్డం చ సార్వసురభిపిష్టం చన్దనం చ సూత్రం సోపధానం మణిం సపాశం బాదరం మణిముత్తరాసఙ్గం చ సాన్తరమహతే చ ప్రవర్తౌ చ స్రజం చాఞ్జనం చాదర్శోపానహౌ దణ్డం చ ఛత్రం చాథ నక్షత్రాణి తిష్య ఉత్తరే ఫల్గునీ హస్తశ్చిత్రా స్వాతి విశాఖే ఇత్యేతేషామేకస్మిన్పురోదయాదాదిత్యస్య వ్రజం ప్రపద్యేత ఏతదహఃస్నాతానాం హ వా ఏష ఏతత్తేజసా తపతి తస్మాదేనమేతదహర్నాభితపేదన్తర్లోమ్నా చర్మణా ద్వారమపిధాయ పూర్వార్ధే వ్రజస్యాగ్నిముపసమాధాయ మధ్యందినే పాలాశీం సమిధమాదధాతీమం స్తోమమర్హతే జాతవేదసే రథమివ సంమహేమా మనీషయా । భద్రా హి నః ప్రమతిరస్య సంసద్యగ్నే సఖ్యే మా రిషామా వయం తవ స్వాహేతి తత ఏతాన్సంభారాన్సకృదేవ సర్వానాహృత్య తానుత్తరతోఽగ్నేర్నిధాయాపరేణాగ్నిముత్తరతఃపరిషేవనామేరకామాస్తీర్య తస్యాముదక్శిరా

నిపద్యతే ౧౮

దక్షిణతో నాపిత ఉపవిశతి తస్య క్షురమభిమన్త్రయతే శివో నామాసి స్వధితిస్తే పితా । నమస్తే అస్తు మా మా హింసీరిత్యద్భిరుద్యమానమభిమన్త్రయతే శివా మే భవథ సంస్పృశ ఇతి క్షురమభినిధీయమానమభిమన్త్రయతే యదృషీణాం త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషమ్ । యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తన్మే అస్తు త్ర్యాయుషమితి వపన్తం యత్క్షురేణ మర్చయతా సుపేశసా వప్త్రా వపసి వర్చసా ముఖం మా న ఆయుః ప్రమోషీరితి శ్మశ్రూణి వాపయిత్వోపపక్షౌ నివాపయతేఽథ కేశాన్యథోపపాదమఙ్గాన్యేవమేవాత ఊర్ధ్వం వాపయతే పశ్చార్ధే వ్రజస్యోపవిశ్య మేఖలాం విస్రస్య పరికర్మిణే ప్రయచ్ఛతీమాం హృత్వా స్తమ్బ ఉపగూహేతి తాం స హృత్వా స్తమ్బ ఉపగూహతీదమహమముష్యాముష్యాయణస్య ద్విషన్తం భ్రాతృవ్యముపగూహామ్యుత్తరోఽసౌ ద్విషద్భ్య ఇతి తత ఆప ఉపశేరత ఉష్ణాశ్చ శీతాశ్చ శీతాసూష్ణా ఆనయతి దైవమానుషస్య వ్యావృత్యా ఇతి విజ్ఞాయతే సంసృష్టాభిరద్భిరభిషిఞ్చత్యాపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిర్హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన

స్నానీయేన ప్రతాప్య ౧౯

దన్తాన్ప్రక్షాలయతేఽన్నాద్యాయ వ్యూహధ్వం సోమో రాజేదమాగమత్ । స మా ప్రవిశత్వన్నాద్యేన భగేన చ దీర్ఘాయురహమన్నాదో భూయాసమితి సార్వసురభిణా ప్రలేప్స్యమానః ప్రోక్షతి నమః శాకజఞ్జభాభ్యాం నమస్తాభ్యో దేవతాభ్యో యా అభిగ్రాహిణీరిత్యథానులిమ్పేద్యద్వర్చో అపసరాసు చ గన్ధర్వేషు చ యద్యశః । దివ్యో యో మానుషో గన్ధశ్చ స మావిశతాదిహేతి సమున్నీయ చన్దనేనానులేప్స్యమాన ఏవం ప్రోక్ష్యైవమనులిమ్పేదథాహతమన్తరం పరిధత్త ఆయురసీతి జరామశీయేత్యుత్తరం యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్య జయాభ్యాతానా(న్రా)ష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి దీక్షా తపో మనసో మాతరిశ్వా బృహస్పతిర్వాచో అస్యాః స యోనిః । వేదాంసి విద్యా మయి సన్తు చారవోఽగ్నిషోమా యశో అస్మాసు ధత్తమ్ । అగ్నిర్యేన విరాజతి సోమో యేన విరాజతి సూర్యో యేన విరాజతి విరాడ్యేన విరాజతి తేనాహం విశ్వతః

పరివిరాజ్యాసమిహైకవృతాన్వి హేతి ౨౦

అపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య సోపధానం మణిం ప్రవయతి సపాశం బాదరం మణిముదపాత్రేఽవధాయ ప్రదక్షిణం పర్యాప్లావయతీయమోషధే త్రాయమాణా సహమానా సహస్వతీ సా మా హిరణ్యవర్చసం బ్రహ్మవర్చసినం మా కరోత్విత్యుద్ధృత్యాక్ష్ణయైవ పర్యాహృత్య ప్రతిముఞ్చతేఽపాశోఽసీత్యురసి స్థాపయత్యురో మే మా సంశారీః శివో మోపశేష్వ మహ్యం దీర్ఘాయుత్వాయ శతశారదాయేతి హస్తేన బాదరం మణిమూర్గసీత్యర్కి మణిర్బ్రాహ్మణస్య పులకో వైశ్యస్య రాజ్ఞో గర్దభసుగ్రీవోఽర్కో మణిర్బ్రాహ్మణస్య వైశ్యస్య పులకో మణిః । రాజ్ఞో గర్దభసుగ్రీవో యస్య కస్య కపిత్థక ఇతి మణిధారణే గాథా భవతి నిధాయాహతమన్తరం పరిధత్త ఆయుషే త్వేతి జరామశీయేత్యుత్తరమహతస్య దశాయాం ప్రవర్తౌ ప్రబధ్య దర్వ్యామాధాయాజ్యస్యోపఘాతం జుహోత్యాయుష్యం వర్చస్యం సువీర్యం రాయస్పోషమౌద్భిద్యమిదం

హిరణ్యమాయుషే వర్చసే

జైత్రియాయావిశతాన్మాం స్వాహా

ఉచ్చైర్వాజి పృతనాజిత్సత్రాసాహం ధనంజయమ్

సర్వాః సమృద్ధీరృద్ధయో హిరణ్యేఽస్మిన్సమాహితాః స్వాహా

శునమడం హిరణ్యస్య పితురివ నామాగ్రభైషమ్

తం మా హిరణ్యవర్చసం పురుషు ప్రియం కురు స్వాహా

ప్రియం మా దేవేషు కురు ప్రియం మా బ్రాహ్మణే కురు

ప్రియం విశ్వేషు శూద్రేషు ప్రియం రాజసు మా కురు స్వాహా

సంరాజం చ స్వరాజం చాభిష్టీర్యా చ నో గృహే

లక్ష్మీ రాష్ట్రస్య యా ముఖే తయా మా సంసృజామసి స్వాహేతి ౨౧

ఉద్ధృత్య ప్రక్షాల్య దక్షిణమేవాగ్రే ప్రతిముఞ్చత ఆయుష్యం వర్చస్యమిత్యేతదేవ

మణికుణ్డలబన్ధనే విద్యాదథ స్రజం ప్రతిముఞ్చతే

శుభికే శిర ఆరోహ శోభయన్తీ ముఖం మమ ।

ముఖం హి మమ శోభయ భూయాంసం చ భగం కురు ॥

యామాహరజ్జమదగ్నిః శ్రద్ధాయై కామాయాన్యై ।

ఇమాం తాం ప్రతిముఞ్చేఽహం భగేన సహ వర్చసేతి

అథాఙ్క్తే యదాఞ్జనం త్రైకకుదం జాతం హిమవత ఉపరి మయి
పర్వతవర్చసమిత్యాదర్శమవేక్షతే యన్మే వర్చః పరాపతితమాత్మానం పరిపశ్యతః । ఇదం
తత్పునరాదదే భగేన సహ వర్చసేతి వాగ్యత ఆస్త ఆ నక్షత్రాణాముదయాదుదితేషు
నక్షత్రేషూపానహావుపముఞ్చతే ద్యౌరసీతి దక్షిణాం
పృథివ్యసీత్యుత్తరాముపముచ్యాభిమన్త్రయతే ప్రతిష్ఠే స్థో దేవతే మా మా సంతాప్తమితి
దణ్డమాదత్తే లోకే వేదాయాస్మి ద్విషతో వధాయ సపత్నాఞ్జ్వపదాన్సరీసృపాన్స్వస్తినశ్చేతి
ఛత్రమాదత్తే ప్రజాపతేః శరణమసి బ్రహ్మణః ఛదిరిత్యుపనిష్క్రమ్య దిశోఽనువీక్షతే దేవీః
షడుర్వీరురు నః కృణోతేతి చన్ద్రమసముదీక్షతే మా రథాయ ద్విషతే సోమ రాజన్నితి
యత్రాస్య రాతిర్భవతి తేన సంభాష్య యథర్థమేతీత్యేకమథైతదపరం తూష్ణీమేవ తీర్థే
స్నాత్వోదేత్య తూష్ణీం పాలాశీం సమిధమాదధాతి

సంవత్సరం న మైథునం చరతి ద్వాదశరాత్రం త్రిరాత్రం వా సర్వా స్థితయః ౨౨

అథార్ఘ్యం జిహీర్షన్నర్ఘ్యం వేదయతే జిహీర్షామేతి కురుతేత్యాహ కంసే దధ్యానీయ
మధ్వానయతి హ్రసీయస్యానీయ వర్షీయసాపిదధాతి పూర్వాః కూర్చేన
ప్రతిపద్యతేఽన్వఞ్పాద్యేనాన్వఞ్జర్ఘ్యేణాన్వఞ్చాచమనీయేనాన్వఙ్మధుపర్కేణానుసంవ్రజత్యథా

స్మా ఆసనమితి వేదయతే తత్ప్రతిమన్త్రయతే రాష్ట్రభృదస్యాచార్యాసన్దీ మా త్వద్యోషమితి రాజా బ్రాహ్మణో వా రాష్ట్రభృదస్యధిపత్న్యాసన్దీ మా త్వద్యోషమితి గ్రామణీః సేనానీర్వాథాస్మై పాద్యమితి వేదయతే తత్ప్రతిమన్త్రయత ఆపః పాదావనేజనీర్ద్విషన్తం నాశయన్తు మే ।
అస్మిన్కులే బ్రహ్మవర్చస్యసాని మయి మహో మయి యశో మయీన్ద్రియం వీర్యమ్ । ఆ మా గన్యశసా వర్చసా సంసృజ పయసా తేజసా చ తం మా ప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం పశూనామితి సవ్యం పాదం ప్రతిగృహ్య దక్షిణం ప్రతిగృహ్ణీయాద్దక్షిణం

రాజా గ్రామణీః సేనానీర్వా ౨౩

అథాస్మా అర్ఘ్యమితి వేదయతే తదేతేనైవ ప్రతిమన్త్ర్య విరాజో దోహోఽసి విరాజో దోహమశీయ మయి దోహః పద్యాయై విరాజ ఇతి ప్రతిగృహ్య నినయతి సముద్రం వః ప్రహిణోమి స్వాం యోనిమపిగచ్ఛత । అచ్ఛిద్రః ప్రజయా భూయాసం మా పరాసేచి మత్పయ మత్పయ ఇత్యథాస్మా ఆచమనీయమితి వేదయత
ఆచామత్యమృతోపస్తరణమసీత్యాచాన్తోదకాయాథాస్మై మధుపర్క ఇతి వేదయతే తత్ప్రతిమన్త్రయతే యన్మధునో మధవ్యం పరమమన్నాద్యం రూపం తేనాహం మధునో మధవ్యేన పరమేణాన్నాద్యేన రూపేణ పరమోఽన్నాదో మధవ్యో భూయాసమితి ప్రతిగృహ్య ప్రాశ్నాతి త్రయ్యై విద్యాయై యశోఽసి యశసో యశోఽసి బ్రహ్మణో దీప్తిరసి తం మా ప్రియం ప్రజానాం కుర్వధిపతిం పశూనామితి భూర్భువః సువరితి త్రిరాచమ్యాథ రాతయే ప్రయచ్ఛతి స్వయం వా సర్వం ప్రాశ్నాత్యథాస్మా ఆచమనీయమితి వేదయత
ఆచామత్యమృతాపిధానమసీత్యాచాన్తోదకాయాథాస్మై గౌరితి వేదయతే తాం ప్రతిమన్త్రయతే గౌరస్యపహతపాప్మాప పాప్మానం జహి పాప్మానం మమ

చాముష్య చ జహి ద్విషన్తం హనీథా మమ ద్విషం కురుతేతి ౨౪

అథాస్మా అన్నం సంస్కృత్య భూతమితి వేదయతే తత ఆహ బ్రాహ్మణాంశ్చతురో నానాగోత్రాన్భోజయతేతి తేషు భుక్తవత్స్వన్నమాహరన్తి తదేతేనైవ ప్రతిమన్త్ర్య ప్రతిగృహ్య ప్రత్యవరుహ్య ప్రాశ్నాతి యథా మధుపర్కం ప్రత్యవరుహ్యైవాత ఊర్ధ్వమన్నాని ప్రాశ్నీయాదిత్యేకమథైతదపరమర్ఘ్యేష్వేవైష నియమః స్యాద్యథాకామీతరేష్వథ యది గాముత్సృజేత్తామభిమన్త్రయతే గౌర్ధేనుభవ్యా మాతా రుద్రాణాం దుహితా వసూనాం స్వసాదిత్యానామమృతస్య నాభిః । ప్ర ణు వోచం చికితుషే జనాయ మా గామదితిం వధిష్ట । పిబతూదకం తృణాన్యత్తు । ఓముత్సృజతేత్యథ సోమప్రవాకాయ యత్రాస్మై సోమం ప్రాహ తద్యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్య ప్రాఙ్మ్వోదఙ్వా తిష్ఠఞ్జపత్యాసీనో వా భూర్భువః సువరాయుర్మే ప్రావోచో వర్చో మే ప్రావోచో యశో మే ప్రావోచః శ్రియం మే ప్రావోచ

ఆయుష్మానహం వర్చస్వీ యశస్వీ శ్రీమానపచితిమాన్భూయాసం భూర్భువః సువః సర్వం భూయాసమిత్యుక్త్వా ప్రతి వాచ ష్టే ప్రతి వాం జానీత ఏతేనైవ భూతప్రవాకాయఓం తన్మా

క్షాయిత్యన్తేన ౨౫

అథాస్మా అన్నం సనిమిత్యాభిమన్త్రయతేఽన్నమివ తే దృశే భూయాసం విత్తమివ తే దృశే భూయాసం శ్రీరస్యర్వాచ్యావిశాస్మాన్స్రంస్రవన్తు దిశో మహీః సమాగచ్ఛన్తు సూనృతాః । సర్వే కామా అభియన్తు మా ప్రియా అభిరక్షన్తు మా ప్రియాః । యశోఽసి యశోఽహం త్వయి భూయాసమసావిత్యభిమన్త్ర్యార్థం బ్రువతే వ్యవజిహీర్షమాణః పణ్యస్యావదాయ జుహోతి యదహం ధనేన ప్రపణం చరామి ధనేన దేవా ధనమిచ్ఛమానః । తస్మిన్సోమో రుచమాదధాత్వగ్నిరీశాన ఇన్ద్రో బృహస్పతిశ్చ స్వాహేత్యథ సంవాదజయనం సంవాదమేష్యన్నాత్తఛత్రః సవ్యేన హస్తేన ఛత్రం సమావృత్య దక్షిణేన ఫలీకరణముష్టిం జుహోత్యవజిహ్వక నిజిహ్వకావ త్వా హవిషా యజే । తత్సత్యం యదహం వదామ్యధరో మదసౌ వదాత్స్వాహేతి యేన సంవదతే తమభిమన్త్రయత ఆ తే వాచమాస్యాం దద ఆ మనస్యాం హృదయాదధి । అఙ్గాదఙ్గాత్తే వాచమాదదే యత్ర యత్ర తే వాఙ్నిహితా తాం

త ఆదదే । తత్సత్యం యదహం వదామ్యధరో మత్పద్యస్వాసావితి ౨౬

యద్యస్మై సుభృత్యాః ప్రవ్రజేయురగ్నిముపసమాధాయేఙ్గ్వాని జుహుయాదను పోఽహ్వాదనుహ్వయో నివృత్తో వో న్యవీవృతత్ । ఇన్ద్రః పరిక్రోశో వః పరిక్రోశతు సర్వతః । యది మామతిమన్యధ్వమదేవా దేవవత్తరమ్ । ఇన్ద్రః పాశేన సిత్వా వో మహ్యమిత్పునరానయాదితి వదేద్వా ఖాదిరం శఙ్కుం నిహత్య నీలలోహితాభ్యాం సూత్రాభ్యామపసవ్యైస్త్రిః పరివేష్టయేదావర్తన వర్తయేత్యపి వై యది దూరగా భవన్తీహ హైవ వర్తన్తే యం కామయేత నాయం మత్పద్యేతేతి దక్షిణే పాణావభిపద్యేత యస్మిన్భూతం చ భవ్యం చ విశ్వే దేవాః సమాహితాః । తేన గృహ్ణామి త్వామహం మహ్యం గృహ్ణామి త్వామహం బ్రహ్మణే త్వా గృహ్ణామీతి న హైవాస్మాత్పద్యతే యం కామయేత నాయం మచ్ఛిద్యేతేత్యమావాస్యాం రాత్రిం సుప్తం జీవవిషణే స్వం మూత్రమానీయాపసవ్యైస్త్రిః పరిషిఞ్చన్పరీయాత్పరి త్వా గిరేరమిహం పరి భ్రాతుః పరి ష్వసుః । పరి సర్వేభ్యో జ్ఞాతిభ్యః పరిషీతః ద్వేష్యసి ॥ శశ్వత్పరికుపితేన సంక్రామేణావఛిదా । ఉలేన పరిమీఢోఽసి పరిమీఢోఽస్యులేనేతి న హైవాస్మాత్పద్యతే

దీర్ఘసత్త్రమాసిష్యమాణః ౨౭

ప్రవాసమేష్యన్భార్యాయాః పరిదాం కరోతి స్థూలాఢారికా జీవచూర్ణాని కారయిత్వామావాస్యాయాం రాత్ర్యాం సుప్తాయాముపస్థం ప్రతివపతి సోమావాస్య

పరిఘమన్యేభ్యః పురుషేభ్యోఽన్యత్ర మదితి యద్యస్యాం బహుతయాపీచ్ఛన్తి న హైవ సిధ్యన్తి యది కామయేత సిధ్యేయురితి బభ్రుమూత్రేణ పక్షాలయస్వేత్యేనాం బ్రూయాత్త్ర్వావాసమేష్యన్నామన్త్రయత ఇదం వత్స్యామః ప్రాణ ఆయుషి వత్స్యామ ఇత్యథైనమభిమన్త్రయత ఆ మన్ద్రైరిన్ద్ర హరిభిర్యాహి మయూరరోమభిః । మా త్వా కే చిన్న్యేమురిన్న పాశినః । దధన్వేవ తా ఇహి । ప్రాణ ఆయుషి వసాసౌ పృథివ్యామగ్నౌ ప్రతితిష్ఠ వాయావన్తరిక్షే సూర్యే దివి యాం స్వస్తిమగ్నిర్వాయుః సూర్యశ్చన్ద్రమా ఆపోఽనుసంచరన్తి తాం స్వస్తిమనుసంచరాసౌ । ప్రచ్యవస్వ భువస్పత ఇతి ప్రతిపద్య శ్యేనో భూత్వా పరాపతేత్యన్తేన యం కామయేత స్వస్త్యయం పునరాగచ్ఛేదితి తమేతేన త్ర్యృచేనాన్వీక్షేత మహి త్రీణామవోఽస్త్వితీ హైవ పునరాగచ్ఛతి యం కామయేత నాయం పునరాగచ్ఛేదితి తమన్వీక్షేత సాకం యక్ష్మ ప్రపతేత్యేతయాథైనమభిమన్త్రయతే పరమాం త్వా పరావతమిన్ద్రో నయతు వృత్రహా

। యతో న పునరాయసి శాశ్వతీభ్యః సమాభ్య ఇతి న హైవ పునరాగచ్ఛతి ౨౮

అథ రథారోహణం యది రథం లభత ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే యోజయిత్వాస్థాస్యన్నక్షసీ అభిమృశతి బృహదసీతి దక్షిణం రథంతరమసీత్యుత్తరం వామదేవ్యమసీతి మధ్యమమశ్వమాస్థాయ చక్రే సంమార్ష్ట్యఙ్కౌ న్యఙ్కావభిత ఇత్యనువాకశేషేణ యది శమరథో భవతి తద్యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్య భూమిమభిమృశతీహ ధృతిరిహ స్వధృతిరిహ రన్తిరిహ రమతిరిత్యథ హస్త్యారోహణం యది హస్తినం లభత ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే కల్పయిత్వాభ్యుపవిశతీదమహమముమాముష్యాయణమిన్ద్రస్య వజ్రేణాభివిశామ్యుత్తరోఽహం ద్విషద్భ్య ఇత్యథైనమభిక్రామయతి వహ కాల వహ శ్రియం మాభివహేతి సమానం శమరథేన యద్యనుపస్తీర్ణే స్థణ్డిల ఉపవిశేత్తదనుమన్త్రయతే నమః పృథివీషదే రుద్రాయ వాతేషవే రుద్రాయ నమో రుద్రాయ పృథివీషద ఇతి సర్పసృతౌ సృజతి నమః సర్పసృతే రుద్రాయ వాతేషవే రుద్రాయ నమో రుద్రాయ సర్పసృత ఇతి శకృద్రీతౌ జపతి నమః శకృత్సదే రుద్రాయ వాతేషవే రుద్రాయ నమో రుద్రాయ శకృత్సద ఇతి యది నవాని గోమయాన్యన్తరాతిక్రామేద్గోష్ఠమసీత్యుక్త్వాతిక్రామేత్ ౨౯

యది చతుష్పథం సమయా వ్రజేత్తదనుమన్త్రయతే నమః పృథివీషదే రుద్రాయ వాతేషవే రుద్రాయ నమో రుద్రాయ పృథివీషద ఇతి యది శ్మశానం సమయా వ్రజేత్తదనుమన్త్రయతే నమస్తత్సదే రుద్రాయ వాతేషవే రుద్రాయ నమో రుద్రాయ తత్సద ఇతి నదీముద్రన్వతీం దృష్ట్వా జపతి నమోఽప్సుషదే రుద్రాయ వాతేషవే రుద్రాయ నమో రుద్రాయాప్సుషద ఇతి యద్యేనం సంవర్తవాత ఆగచ్ఛేత్తదనుమన్త్రయతే నమోఽన్తరిక్షసదే రుద్రాయ వాతేషవే రుద్రాయ నమో రుద్రాయాన్తరిక్షసద ఇతి యద్యేనం సిచోపసృజేత్తదనుమన్త్రయతే సిగసి న

సిగసి వజ్రో నమస్తే అస్తు మా మా హింసీరిత్యద్భిరభ్యుక్షేద్యద్యేనం వయోఽభివిక్షి పేత్తదనుమన్త్రయతే యే పక్షిణః ప్రథయన్తి బిభ్యతో నిరృత్త్రైః సహ । తే మా శివేన తిగ్మేన తేజసోద్దన్తు వర్చసేత్యద్భిరభ్యుక్షేద్యద్యేనం ఫలమభినిపతేత్తదనుమన్త్రయతే యది వృక్షాదభ్యపతత్ఫలం యద్యన్తరిక్షాత్తదు వాయురేవ । యత్రాస్పృక్షత్తనువం యత్ర వాస ఆపో బాధన్తాం నిరృతిం పరాచీరిత్యద్భిరభ్యుక్షేద్యద్యేనమవర్షే ప్రుషితమవవర్షేత్తదనుమన్త్రయతే దివో ను మా బృహతో అన్తరిక్షాదపాం స్తోకో అభ్యపతచ్ఛివేన సమిన్ద్రియేణ మనసాహమాగాం బ్రహ్మణా

క్లృప్తః సుకృతేనేత్యద్భిరభ్యుక్షేత్ ౩౦

చిత్ర్యం వనస్పతిం దృష్ట్వా జపత్యారాత్తే అగ్నిర్జ్వలత్వారాత్పరశురస్తు తే । నివాతే త్వాభివర్షతు జీవ వర్షసహస్రం త్వమ్ । నమస్తేఽస్తు వనస్పతే స్వస్తి మేఽస్తు వనస్పత ఇతి ప్రాఙ్మధ్యందినాత్క్షీరిణో వృక్షానుపస్పృశేన్నిత్యం న్యగ్రోధం చ సర్వత్ర స్వయంప్రజ్వలితేఽగ్నౌ సమిధావాదధ్యాదుద్దీప్యస్వ జాతవేదోఽపఘ్నన్నిరృతిం మమ । పశూంశ్చ మహ్యమావహ జీవనం చ దిశో దిశః స్వాహా । మా నో హింసీర్జాతవేదో గామశ్వం పురుషం పశుమ్ । అహింసన్నగ్న ఆగహి శ్రియం మయి పరిపాలయ స్వాహేత్యాధాయోపతిష్ఠతే నమో అగ్నిషదే రుద్రాయ వాతేషవే రుద్రాయ నమో రుద్రాయాగ్నిషద ఇత్యనుభవం పరిభవం పరివాదం పరిక్షవమ్ । దుఃస్వప్నం దురుదితం శకునైస్తద్ద్విషద్భ్యో దిశామ్యహమ్ । అనుభూతం పరిభూతం శకునైర్యదశాకునమ్ । మృగస్య సృతమక్ష్ణయా తద్ద్విషద్భ్యో దిశామ్యహమ్ । పరేణైతు పాపశకునిః పరేణైతు పరిక్షవః । అక్షిస్పన్దో దుఃస్వప్న ఇష్టిరసంపద్యో నో ద్వేష్టి తమృచ్ఛత్విత్యేతం మన్త్రం జపత్యుపబాధ ఉపబాధే చ

యథాలిఙ్గం సర్వత్రైవాప ఉపస్పృశేత్ ౩౧

అథైతాన్యద్భుతప్రాయశ్చిత్తాని భవన్తి కుష్ఠ్వాం కపోత ఉపావేక్షీన్మధ్వాగార ఉపావేక్షీత్స్థూణా వ్యరౌక్షీద్వల్మీక ఉదేతి సోఽహఃక్షాన్తః ప్రయతవస్త్రో బ్రాహ్మణసంభాషోఽస్తమిత ఆదిత్యేఽన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వైతా ఆహుతీర్జుహోతి పూర్ణా పశ్చాదిమం మే వరుణ తత్త్వా యామి త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాస్యయాశ్చాగ్నేఽస్యనభిశస్తీశ్చ యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచం ప్రజాపత ఇత్యుత్తమాం హుత్వా బ్రాహ్మణానన్నేన పరివేషయేదథైవ పయసి స్థాలీపాకః పాత్ర్యః పశవ్యః స్వర్గ్య ఆయుష్యః స్వయంభోజ్యస్తేన యజేత సర్వేషు పర్వస్వౌదుమ్బరమిధ్మమభ్యాధాయౌదుమ్బర్యా దర్వ్యాపస్తీర్ణాభిఘారితం స్థాలీపాకం జుహోతి సహస్రమేతు ప్రథమం బభ్రూయ యశసా సహ । ఆగత్య బభ్రుః పిఙ్గాక్షః

సహస్రేణావకాఙ్క్షతు స్వాహా । దిశో దిశో జాతవేదో మహ్యం జీవనమావహ । పశూనాం విశ్వరూపాణాం యథాహం సుమతే వసాని స్వాహా । దేవానాం సంభృతో రసః ప్రాజాపత్యం యశో మహత్ । జుహోమ్యన్నానాం రసమఛిద్రా కీర్తిరస్తు మే స్వాహా । అగ్నావగ్నిశ్చరతి ప్రవిష్ట ఋషీణాం పుత్రోఽధిరాజా ఏషః । స్వాహాకృత్య బ్రహ్మణా తే జుహోమి మా దేవానాం మిథుయా కర్భాగధేయమ్ । మోఽస్మాకం మోముహద్భాగధేయం స్వాహేతి యథోపదేశం కామ్యాని

బలయశ్చ ౩౨

ఇతి భారద్వాజసూత్రే ద్వితీయః ప్రశ్నః

==తృతీయః ప్రశ్నః==

ఏకాగ్నిర్ద్వాదశాహం విఛిన్నః పునరాధేయః స ఏష ఔపనాయనికోఽగ్నిరుక్తస్తస్య పరిచర్యా సమిద్భిర్బ్రహ్మచర్యే సాయం ప్రాతర్యథోపదేశం స్నాత ఓషధీభిర్యథోపపన్నేన వాన్నేన స్త్రీ చైవం భర్తరి ప్రమీతే పాణిగ్రహణాదూర్ధ్వం పార్వణః పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాయాం వా రోహిణ్యాం మృగశిరసి పునర్వస్వోర్వా మధ్యందిన ఆదధీతోద్ధతేఽవోక్షితే సికతోపోప్తే పరిశ్రితే నిదధాతి యాజ్ఞికాత్కాష్ఠాదగ్నిం మథిత్వా లౌకికం వాహృత్య ప్రణవేనాహరతి బ్రహ్మ ప్రణవేన ప్రసౌత్యాసీనో వ్యాహృతీభిః ప్రణవేనాదధాతి భూర్భువః సువరఓం పృథివ్యాం త్వామృత ఆదధామి సత్యే త్వామృత ఆదధామ్యృతే త్వామృత ఆదధామ్యమృతే త్వామృత ఆదధామి విహాయ దౌష్కృత్యం సాధుకృత్యమితి తత ఏతైః పృథివ్యాం త్వామృత ఆదధామి సత్యే త్వామృత ఆదధామ్యృతే త్వామృత ఆదధామ్యమృతే త్వామృత ఆదధామీత్యాజ్యేన చౌషధీభిశ్చ శమనీయాభిరహుతీభిస్తిసృభిః శమయతి యా తే అగ్నే పవమానా పశుషు ప్రియా తనూర్యా పృథివ్యాం యాగ్నౌ యా రథంతరే యా గాయత్రే ఛన్దసీదం తే తామవరున్ధే తస్యై తే స్వాహా । యా తే అగ్నే పావకాప్సు ప్రియా తనూర్యాన్తరిక్షే యా వాయౌ యా వామదేవ్యే యా త్రైష్టుభే ఛన్దసీదం తే తామవరున్ధే తస్యై తే స్వాహా । యా తే అగ్నే సూర్యే శుచిః ప్రియా తనూర్యా దివి యాదిత్యే యా బృహతి యా జాగతే ఛన్దసీదం తే తామవరున్ధే తస్యై తే స్వాహేతి తిస్ర ఆశ్వత్థీః సమిధో ఘృతాన్వక్తా ఆదధాత్యగ్న ఆయూంషి పవస ఇతి తిసృభిః సముద్రాదూర్మిర్మధుమాఁ ఉదారదితి తిస్రః శమీమయీః ప్రేద్ధో అగ్నే దీదిహి పురో న ఇత్యౌదుమ్బరీం విధేమ తే పరమే జన్మన్నగ్న ఇతి వైకఙ్కతీం తాం సవితుర్వరేణ్యస్య చిత్రామితి శమీమయీం తతస్తూంష్ణీమౌపాసనం హుత్వా యాస్తే అగ్నే ఘోరాస్తనువః స్నికచ్చ స్నీహితిశ్చేత్యేతాభ్యామనువాకాభ్యాముపస్థాయ సమానం దార్విహోమికా పరిచేష్టా

దార్విహోమికాం పరిచేష్టాం కృత్వా ౧

ఆజ్యమధిశ్రిత్యోత్పూయ స్రువం చ జుహూం చ నిష్టప్య సంమృజ్య చతుర్గృహీతేన స్రుచం పూరయిత్వా ద్వాదశగృహీతేన వా పూర్ణాహుతిం జుహోతి సప్త తే అగ్నే సమిధః సప్త జిహ్వా

ఇత్యేతామనుద్రుత్య స్వాహాకారేణ జుహోతి హుతాయాం పూర్ణాహుతౌ వరం దదాతి ధేనుం వాసోఽనడ్వాహం హిరణ్యం వా స్రుచి చతుర్గృహీతం గృహీత్వా తిస్రస్తన్తుమతీర్జుహోతి తన్తుం తన్వన్నుద్బుధ్యస్వాగ్నే త్రయస్త్రింశత్తన్తవ ఇత్యపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా చతస్రోఽభ్యావర్తినీర్జుహోత్యగ్నేఽభ్యావర్తిన్నగ్నే అఙ్గిరః పునరూర్జా సహ రయ్యేత్యపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వానుఖ్యాం జుహోత్యన్వగ్నిరుషసామగ్రమఖ్యదిత్యేతయాపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా మనస్వత్యా జుహోతి మనో జ్యోతిర్జుషతామిత్యేతయాపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా ప్రాజాపత్యా జుహోతి ప్రజాపతయ ఇత్యేతయాపరం చతుర్గృహీతం గృహీత్వా వ్యాహృతీభిర్జుహోత్యేకైకశః సమస్తాభిశ్చ ప్రత్యేకం చతుర్గృహీతం జుహుయాదిత్యేకం యథా సమాదిష్టమిత్యపరం యథాకామీ సర్వదర్విహోమేషు జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇతి హుత్వా ౨

ఏతస్మిన్నేవాగ్నావోదనం శ్రపయిత్వా చతస్రోఽన్నాహుతీర్జుహోత్యగ్నయే స్వాహాగ్నయే పవమానాయ స్వాహాగ్నయే పావకాయ స్వాహాగ్నయే శుచయే స్వాహేతి నవేన చ సస్యే సస్యే తత్రేమాభ్య ఆగ్రయణదేవతాభ్యః స్విష్టకృచ్చతుర్థీభ్యః స్విష్టకృత్పఞ్చమీభ్యో వా జుహోతీన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా సోమాయ స్వాహా ద్యావాపృథివీభ్యాం స్వాహాగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి పురస్తాత్స్విష్టకృత ఉపహోమం జుహోతి శతాయుధాయ శతవీర్యాయేతి పఞ్చ తతో బ్రాహ్మణాన్భోజయేద్యావజ్జీవమేతమగ్నిం వ్రీహిభిర్యవైర్వా సాయం ప్రాతః పరిచరత్యగ్నయే స్వాహేతి సాయం పూర్వామాహుతిం జుహోతి ప్రజాపతయే స్వాహేత్యుత్తరాం సూర్యాయ స్వాహేతి ప్రాతః ప్రజాపతయే స్వాహేత్యుత్తరామథ యది ప్రయియాసేత్త్రేవసథకల్పో వ్యాఖ్యాతః సమిత్సమారోపణోపావరోహణమాత్మన్యరణ్యోర్వా సమిత్సమారోపణమేకే సమామనన్తి లౌకికే చోపావరోహణం వ్యాఖ్యాతమేకాగ్నివిధానం సంతిష్ఠత ఔపాసనకల్పః సంతిష్ఠత ఔపాసనకల్పః 3

అథాతో వ్రతాదేశవిసర్జనే వ్యాఖ్యాస్యామః పర్వణ్యుదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేఽగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే హోతృభ్యః స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా స్వయంభువే స్వాహేతి హోతృషు సాంహితీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యః స్వాహా వారుణీభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యః స్వాహా సర్వాభ్యో దేవతాభ్య ఉపనిషద్భ్యః స్వాహేత్యుపనిషత్సు చతస్రః పాలాశీః సమిధో ఘృతాన్వక్తా ఆదధాతి యాజ్ఞికానాం వా వృక్షాణామన్యతమస్యాగ్నే వ్రతపతే హోతృభ్యో వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహా । వాయో వ్రతపత ఆదిత్య వ్రతపతే వ్రతానాం వ్రతపతే హోతృభ్యో వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహేత్యుపనిషత్సూపనిషద్భ్యో వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం స్వాహేతి చిత్తం చ చిత్తిశ్చేతి జయాది ప్రతిపద్యతే

పరిషేచనాన్తం కృత్వాథైనం సంశాస్తి బ్రహ్మచార్యసి సమిధ ఆధేహ్యపోఽశాన కర్మ కురు మా దివా సుషుప్థా భిక్షాచర్యం చరాచార్యాధీనో వేదమధీష్వేతి

౪

చత్వారింశతమష్టౌ చతుర్వింశతిరేవ వా సర్వద్రైవ బ్రహ్మచర్యం గ్రహణాన్తం వా వర్షాణి ద్వాదశావరార్ధ్యమిత్యపరం సంవత్సరమేతద్వ్రతం చరేత్సంవత్సరే పర్యవేతేఽగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే యన్మ ఆత్మనో మిన్థాభూత్పునరగ్నిశ్చక్షురదాదితి ద్వే మిన్థాహుతీ జుహోతి పూర్వవత్ప్రధానాహుతీర్హుత్వా వ్రతపతిభ్య ఆధాపయత్యగ్నే వ్రతపతే హోతృభ్యో వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేఽరాధి స్వాహా I వాయో వ్రతపత ఆదిత్య వ్రతపతే వ్రతానాం వ్రతపతే హోతృభ్యో వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేఽరాధి స్వాహేత్యుపనిషత్సూపనిషద్భ్య వ్రతమచారిషం తదశకం తన్మేఽరాధి స్వాహేతి చిత్తం చ చిత్తిశ్చేతి జయాది ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాన్తం కృత్వాథైనం వ్రతాన్తేఽధ్యాపయతే శ్రావయతే వా మహా హోతార ఉపనిషద ఇతి సంతిష్ఠతే వ్రతాదేశవిసర్జనే సంతిష్ఠతే వ్రతాదేశవిసర్జనే ౫

అథాతోఽవాన్తరదీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః పర్వణ్యుదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేఽపరాహ్ణే కేశశ్మశ్రూ వాపయిత్వా ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య ఖిలేఽఛదిర్దర్శేఽగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య పూర్వవదుపాకృత్య మదన్తీరుపస్పృశ్య ప్రథమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వా చతస్ర ఔదుమ్బరీః సమిధో ఘృతాన్వక్తా ఆదధాతి పృథివీ సమిదిత్యేతైర్మన్త్రైరథ దేవతా ఉపతిష్ఠతేఽగ్నే వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతాం వాయో వ్రతపత ఆదిత్య వ్రతపతే వ్రతానాం వ్రతపతే శుక్రియం వ్రతం చరిష్యామి తచ్ఛకేయం తన్మే రాధ్యతామిత్యథైనం సర్వేషామనువాకానాం ప్రభృతీరభివ్యాహారయతి ప్రథమోత్తమయోర్వా జయాది ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాన్తం కృత్వా మదన్తీరుపస్పృశ్యోత్తమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వా తతః సంమీలయతి వాచం చ యచ్ఛత్యథాస్యాహతేన వాససా శిరః సంముఖం వేష్టయత్యస్తమిత ఆదిత్యే గ్రామం ప్రపాదయతి వాగ్యత ఏతాం రాత్రిం తిష్ఠత్యాస్తే వా శ్వో భూతే ఖిలేఽఛదిర్దర్శేఽగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్యాథాస్య షట్త్రయమభివిదర్శయతి సప్తతయమిత్యేకేఽగ్నిమాదిత్యముదకుమ్భమశ్మానం వత్సం మహానగ్నం హిరణ్యం సప్తమమపి వాదితస్త్రీణ్యమివిదర్శయతి తత ఆదిత్యముపతిష్ఠతే వయః సుపర్ణా ఇత్యేతయాత్రైతద్వాసో గురవే దత్త్వాథాస్య బ్రహ్మచర్యమధి నిత్యే న నక్తం భుఞ్జీత యది భుఞ్జీతాపజ్వలితం భుఞ్జీత న మృన్మయం ప్రతి ధయీత న స్త్రియా న శూద్రేణ సమ్భాషేత న చక్రీవన్తమారోహేన్న కూపమవరోహేన్నోపానహౌ న ఛత్రం ధారయీత న సమాజమీక్షేత న హర్మ్యాణి న శరీరాణి న

శవం నాన్తావసాయినమ్ ౬

సంవత్సరమేతద్ర్వతం చరేత్సంవత్సరే పర్యవేతే ఖిలేఽఛదిర్దర్శేఽగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే ద్వే మిన్ద్రాహుతీ హుత్వా పూర్వవత్ప్రధానాహుతీర్జుహుయాన్మదన్తీరుపస్పృశ్య ప్రథమేనానువాకేన శాన్తిం కృత్వా తత ఆవృత్తైః పృథివీ సమిదిత్యేతైర్మన్త్రైశ్చతస్ర ఓదుమ్బరీః సమిధ ఆధాయావృత్తైర్దేవతా ఉపతిష్ఠతేఽథైనం సర్వేషామనువాకానాం ప్రభృతీరభివ్యాహారయతి ప్రథమోత్తమయోర్వోత్తమేన శాన్తిం కృత్వా జయాది ప్రతిపద్యతే పరిషేచనాన్తం కృత్వాథైనం సంశాస్తి బ్రహ్మచార్యసీత్యాద్యన్తావసాయినమిత్యన్తం

పూర్వవదాదేశః ౭

అథాత ఉపాకరణవిసర్జనే వ్యాఖ్యాస్యామః శ్రవణాపక్ష ఓషధీషు జాతాసు హస్తేన పౌర్ణమాస్యాం వోపాకర్మాగ్నేరుపసమాధానాద్యాజ్యభాగాన్తే కాణ్డర్షీన్జుహోతి కాణ్డనామాని వా ప్రజాపతయే కాణ్డర్షయే స్వాహేతి ప్రాజాపత్యానాం ప్రజాపతయే స్వాహేతి వా సోమాయ కాణ్డర్షయే స్వాహేతి సౌమ్యానాం సోమాయ స్వాహేతి వాగ్నయే కాణ్డర్షయే స్వాహేత్యాగ్నేయానామగ్నయే స్వాహేతి వా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాణ్డర్షిభ్యః స్వాహేతి వైశ్వదేవానాం విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహేతి వా స్వయంభువే స్వాహేతి సర్వేషాం సదసస్పతిర్ద్వితీయస్త్రీనాదితోఽనువాకానధీయన్తే కాణ్డాదీన్వా సర్వాంస్త్ర్యహమేకాహం వాక్షామ్యేతాథాధీయీత మాసం ప్రదోషే నాధీయీత త్రైషీపక్షస్య రోహిణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వోత్సర్గోఽపి వా మాఘ్యాం సహాన్తేవాసిభిః ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య యత్రాపః సుఖావగాహా అవకిన్యః శంఖిన్యస్తత్ర గత్వాపో హి ష్ఠా మయోభువ ఇతి తిసృభిర్హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకా ఇతి చతసృభిః పవమానః

సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేన మార్జయిత్వా ౮

అఘమర్షణేన త్రీన్ప్రాణాయామాన్ధారయన్త్యృతం చ సత్యం చాభీద్ధాత్తపసోఽధ్యజాయత ।

తతో రాత్రిరజాయత తతః సముద్రో అర్ణవః

సముద్రాదర్ణవాదధి సంవత్సరో అజాయత

అహోరాత్రాణి విదధద్విశ్వస్య మిషతో వశీ

సూర్యాచన్ద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వమకల్పయత్

దివం చ పృథివీం చాన్తరిక్షమథో సువరితి

దర్భానన్యోఽన్యస్మై ప్రదాయాథాసనాని కల్పయన్తే బ్రహ్మణే ప్రజాపతయేఽగ్నయే బృహస్పతయే

వాయవే సూర్యాయ చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్య ఇన్ద్రాయ రాజ్ఞే సోమాయ రాజ్ఞే యమాయ రాజ్ఞే వరుణాయ రాజ్ఞే వైశ్రవణాయ రాజ్ఞే రుద్రాయ స్కన్దాయ విష్ణవేఽశ్విభ్యాం ధన్వన్తరయే వసుభ్యో రుద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః సాధ్యేభ్య ఋభుభ్యో భృగుభ్యో మరుద్భ్యోఽథర్వభ్యోఽఙ్గిరోభ్య ఇతి గణానామ్ ౯

విశ్వామిత్రాయ జమదగ్నయే భరద్వాజాయ గౌతమాయాత్రయే వసిష్ఠాయ కశ్యపాయారున్ధత్యై కల్పయామీతి దక్షిణతోఽగస్త్యాయ కల్పయన్త్యుత్తరతః కృష్ణద్వైపాయనాయ జాతూకర్ణాయ తరుక్షాయ బృహదుక్థాయ తృణబిన్దవే సోమశ్రవసే సోమశుష్మిణే వాజశ్రవసే వాజరత్నాయ వర్మిణే వరూథినే సత్యవతే హర్యజ్వనే వామదేవాయోదమయాయార్ణంజయాయర్తంజయాయ కృతంజయాయ ధనంజయాయ బభ్రవే త్ర్యరుణాయ త్రివర్ణాయ త్రిధాతవేఽశ్వయజ్ఞాయ పరాశరాయ వసిష్ఠాయేన్ద్రాయ మృత్యవే కర్త్రే త్వష్ట్రే ధాత్రే విధాత్రే సవిత్రే సుశ్రవసే సత్యశ్రవసే సావిత్ర్యై ఛన్దోభ్య ఋగ్వేదాయ యజుర్వేదాయ సామవేదాయాథర్వాఙ్గిరోభ్య ఇతిహాసపురాణేభ్యః సర్వదేవజనేభ్యః సర్వభూతేభ్యశ్చ కల్పయామీతి ౧౦

దక్షిణతః ప్రాచీనావీతీ వైశమ్పాయనాయ ఫలిఙ్గవే తిత్తిరయ ఉఖాయాత్రేయాయ పదకారాయ కౌణ్డిన్యాయ వృత్తికారాయ కణ్వాయ బోధాయనాయ భరద్వాజాయ సూత్రకారాయాపస్తమ్బాయ సర్వేభ్యః సూత్రకారేభ్య ఆచార్యేభ్యః ఋషిభ్యో వానప్రస్థేభ్య ఊర్ధ్వరేతోభ్య ఏకపత్నిభ్యశ్చ కల్పయామీతి యథాస్వం పితృభ్యశ్చ కల్పయన్తి మాతామహేభ్యశ్చ పృథక్పృథగిత్యేతైరేవ నామధేయైర్గన్ధపుష్పధూపదీపాన్నఫలోదకైరమష్మై నమోఽముష్మై నమ ఇతి గన్ధపుష్పధూపదీపైరముష్మై స్వాహాముష్మై స్వాహేత్యన్నేనాముం తర్పయామ్యముం తర్పయామీతి ఫలోదకేనాత్ర నమస్యన్తి త్రీనాదితోఽనువాకానధీయన్తే కాణ్డాదీన్వా సర్వాన్కాణ్డాత్కాణ్డాత్ప్రరోహన్తీతి ద్వాభ్యాముదకాన్తే దూర్వా రోపయన్త్యథోదధిం కుర్వన్త్యన్నమప్స్వయ పృథివీమితి హస్తేన సంసర్గాస్త్రిరుద్విధ్యా తమితోరాజిం ధావన్త్యేవం పారాయణసమాప్తావనశ్నత్పారాయణమధీత్యైతత్కుర్వన్త్యుదకాన్తే దూర్వారోపణోదధిధావనవర్జం ప్రత్యేత్య గృహాన్బ్రాహ్మణాన్భోజయేదపూపైర్ధానాభిః సక్తుభిరోదనేనేత్యేవమేవాద్భిరహరహర్దేవానృషీన్పితౄంశ్చ తర్పయేత్తర్పయేత్ ౧౧

సర్వేషు పాకయజ్ఞేషు స్త్రియాశ్చానుపేతస్య బలిమన్త్రో న విద్యతేఽపి వా స్త్రీ జుహుయాన్మన్త్రవర్జం న చానుపేత ఉపేతో వ్యాఖ్యాతో గృహపేధినో యదశనీయస్య హోమా

బలయశ్చ స్వర్గపుష్టిసంయుక్తాస్తేషాం మన్త్రాణాముపయోగే ద్వాదశాహమధఃశయ్యా బ్రహ్మచర్యం క్షారలవణవర్జనం చోత్తమస్యైకరాత్రముపవాసః స్త్రీ వైశ్వదేవం నిర్వపేద్యుక్తో వా స్వయం నిర్వపేద్దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో జుష్టం నిర్వపామీతి త్రిర్యజుషా తూష్ణీం చతుర్థం పత్నీ ప్రయతా ఫలీకరోతి పత్న్యా ఉపదిశతి ప్రక్షాలితపాణిపాదాధిశ్రయీత శృతం వేదయీత భూతమితి భర్తుః ప్రతివేదయతే తత్సుభృతం విరాడన్నం తన్మా క్షాయీతి వచనమభిఘార్యోద్వాస్య ప్రతిష్ఠితమభిఘార్యోపరిష్టాదద్భిర్మార్జయిత్వాధస్తాద్ధోమయేన నాత్రేధ్మాబర్హిర్భవతి నాఘారౌ నాజ్యభాగౌ వ్యాహృతీభిశ్చతస్రః సమిధోఽభ్యాధాయ పరిషిచ్య హస్తేన జుహోత్యగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా ధన్వన్తరయే స్వాహా ధ్రువాయ స్వాహా ధ్రువాయ భౌమాయ స్వాహా ధ్రువక్షితయే స్వాహాచ్యుతక్షితయే స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా సర్వాభ్యో దేవతాభ్యః స్వాహాగ్నయే స్వాహాగ్నయేఽమవతే స్వాహాగ్నయేఽన్నాదాయ స్వాహాగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి వ్యాహృతీభిర్జుహోత్యేకైకశః సమస్తాభిశ్చ మా నస్తోకే తనయే మా న ఆయుషి మా నో గోషు మా నో అశ్వేషు రీరిషః । వీరాన్మా నో రుద్ర భామితో వధీర్హవిష్మన్తో నమసా విధేమ తే స్వాహా । కామాయ స్వాహా మన్యవే స్వాహేత్యథ పరిషిఞ్చతి మన్త్రాంశ్చ సంనమతి ౧౨

అపరేణాగ్నిం హస్తేన పరిమృజ్య ధర్మాయ స్వాహాధర్మాయ స్వాహా ధ్రువాయ స్వాహా క్షయాయ స్వాహేత్యన్నం ప్రాణః ప్రజాపతిః పరమేష్ఠినే స్వాహేత్యుఖాయామద్భ్యః స్వాహా వరుణాయ స్వాహేత్యుదధాన్యాం రుద్రాణ్యై స్వాహా రుద్రాయ స్వాహేతి రుద్రాణ్యాం భూః స్వాహేతి సర్వదేవతాభ్యోఽన్తరిక్షాయ స్వాహౌషధివనస్పతిభ్యః స్వాహేతి మధ్యేఽగారే కామాయ స్వాహేతి శయనదేశే వనస్పతిభ్యః స్వాహేతి స్థూణాదేశ ఓషధివనస్పతిభ్యః స్వాహేతి స్థూణారాజయోర్గృహ్యేభ్యః స్వాహా గృహపతిభ్యః స్వాహావసానేభ్యః స్వాహావసానపతిభ్యః స్వాహేత్యుత్తరపూర్వే దేశే భూతేభ్యః స్వాహేత్యుద్ఘాటే యదేజతి జగతి యచ్చ చేష్టతి నామ్నో భాగో యన్నామ్నే స్వాహేతి సంవదాన్యామథ దేహల్యాం మరుద్భ్యః స్వాహేతి మధ్యే ధాత్రే స్వాహా విధాత్రే స్వాహేతి ద్వయోర్వాహయోర్గృహాదుపనిష్క్రమ్యాహ్నే స్వాహా రాత్ర్యై స్వాహేత్యథోపలబ్ధే పిఙ్గాణ్యై స్వాహా పిఙ్గాణ్యై స్వాహేతి పిఙ్గాణ్యాం విష్ణవే స్వాహా విష్ణవే స్వాహేత్యులూఖలముసలేఽనసే స్వాహేతి శకటే సోమాయ స్వాహేతి ధాన్యే శ్రియై స్వాహా పుష్ట్యై స్వాహేతి ధాన్యనిచతేఽథ ప్రదక్షిణం బలిం నినయతి ప్రాచ్యై దిశే స్వాహా దక్షిణాయై దిశే స్వాహా ప్రతీచ్యై దిశే స్వాహోదీచ్యై దిశే స్వాహోర్ధ్వాయై దిశే స్వాహాగ్నేయ్యై దిశే స్వాహా నైరృత్యై దిశే స్వాహా వాయవ్యై దిశే స్వాహైశాన్యై దిశే స్వాహా బ్రహ్మణే స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహేతి మధ్యే ౧౩

ఇన్ద్రాయ స్వాహేన్ద్రపురుషేభ్యః స్వాహేతి పురస్తాద్యమాయ స్వాహా యమపురుషేభ్యః స్వాహేతి దక్షిణతో వరుణాయ స్వాహా వరుణపురుషేభ్యః స్వాహేతి పశ్చాత్సోమాయ స్వాహా సోమపురుషేభ్యః స్వాహేత్యుత్తరతోఽగ్నయే స్వాహేతి పురస్తాద్యమాయ స్వాహేతి దక్షిణతో వరుణాయ స్వాహేతి పశ్చాత్సోమాయ స్వాహేత్యుత్తరతః సప్తర్షిభ్యః స్వాహా సర్వభూతేభ్యః స్వాహేత్యుత్తరపూర్వే దేశేఽథ దక్షిణతః ప్రాచీనావీతీ జుహోతి పితృభ్యః స్వధా నమః పితామహేభ్యః స్వధా నమః ప్రపితామహేభ్యః స్వధా నమో మాతామహేభ్యః స్వధా నమో మాతుః పితామహేభ్యః స్వధా నమో మాతుః ప్రపితామహేభ్యః స్వధా నమ ఇతి త్రీననుగేభ్యః స్వధా నమ ఇతి మధ్యేఽప ఉపస్పృశ్యోత్తరతో యజ్ఞోపవీతీ జుహోత్యృగ్వేదాయ స్వాహా యజుర్వేదాయ స్వాహా సామవేదాయ స్వాహాథర్వవేదాయ స్వాహాథర్వాఙ్గిరోభ్యః స్వాహేతిహాసపురాణేభ్యః స్వాహా సర్వదేవజనేభ్యః స్వాహా సర్వభూతేభ్యః స్వాహేత్యథోర్ధ్వం బలిం నినయతి యే భూతాః ప్రచరన్తి దివా బలిమిచ్ఛన్తో వితుదస్య ప్రేష్యాః । తేభ్యో బలిం పుష్టికామో హరామి మయి పుష్టిం పుష్టిపతిర్దధాతు స్వాహేతి నక్తం బలిమిచ్ఛన్త ఇతి రాత్ర్యామథార్కేణైకపర్ణేన బలిమ్ నినయతి యేషాం న మాతా పచతే యేషాం రాత్ర్యాం సమాగమమ్ । తేషామహం తు భూతానాం పిణ్డం దాస్యామ్యయాచితః । భయే మేఽభయమస్తు దుర్భిక్షే చ సుభిక్షణమ్ । జననమారకే మృత్యుజాతిప్రాయే చ కాల్యతాం స్వాహేతి పాత్రసంక్షాలనం నినయతి నిశి శ్రితేభ్యః స్వాహా రుద్రాయ స్వాహేతి వా వైశ్వదేవం హుత్వాతిథిమాకాఙ్క్షేతాగోదోహనకాలమగ్రం వోద్ధృత్య నిదధ్యాద్యజ్ఞో వా ఏష పఞ్చమో యదతిథిః ౧౪

అపరేణ గార్హపత్యముపవిశ్యాధీహి భో ఇత్యుక్త్వా సావిత్రీం సహస్రకృత్వ ఆవర్తయేచ్ఛతకృత్వో వా దశవారం వేదాదీన్జపేచ్ఛన్దాంసి కూశ్మాణ్డాని చాధియీతాగ్నిమీలే పురోహితమిత్యృగ్వేదస్యేషే త్వోర్జే త్వేతి యజుర్వేదస్యాగ్న ఆయాహి వీతయ ఇతి సామవేదస్య శన్నో దేవీరభిష్టయ ఇత్యథర్వవేదస్యాగ్నిర్మూర్ధేతి ఛన్దాంసి యద్దేవా దేవహేడనమితి కూశ్మాణ్డ్యో యదధీతే స బ్రహ్మయజ్ఞో యజ్జుహోతి స దేవయజ్ఞో యత్పితృభ్యః స్వధా కరోతి స పితృయజ్ఞో యద్భూతేభ్యో బలిం హరతి స భూతయజ్ఞో యదతిథిభ్యోఽన్నం దదాతి స మనుష్యయజ్ఞ ఇత్యేతే వై పఞ్చ మహాయజ్ఞాః సతతి సుప్రయుక్తా నయన్తి పరమాం గతిమ్ ఏతేభ్యో యస్య పఞ్చభ్యో యజ్ఞ ఏకోఽపి హీయతే । మనస్వత్యాహుతిస్తస్య ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే । ద్వ్యహం త్ర్యహం వాపి ప్రమాదాదకృతేషు త్రిస్తన్తుమతీర్హుత్వా చతస్రో వారుణీర్జపేద్దశాహం ద్వాదశాహం వా విఛిన్నేషు స్వస్త్యయనేషు తు సర్వశశ్చతస్రోఽభ్యావర్తినీర్హుత్వా కార్యస్తాన్తుమతశ్చరుః

యస్య స్త్రీ వానుపేతో వా గృహేష్వేతాన్బలీన్హరేత్

కూశ్మాణ్డ్యస్తత్ర హోతవ్యా హుత్వా యజ్ఞసమృద్ధయే

ప్రవాసం గచ్ఛతో యస్య గృహే కర్తా న విద్యతే

పఞ్చానాం మహతామేషాం స యజ్ఞైః సహ గచ్ఛతి

ప్రవాసే కురుతే చైతాన్యదన్నముపపద్యతే

న చేదుత్పద్యతే త్వన్నమద్భిరేనాన్సమాపయేత్

అద్భిరేవ వ్రతం కృత్వా యథాలాభమనువ్రతః

దేవానాం దేవయజ్ఞేన ద్విజా గచ్ఛన్తి సాత్మతామ్

పితౄణాం పితృయజ్ఞేన భూతియజ్ఞేన భూతీనామ్

మనోర్మనుష్యయజ్ఞేన బ్రహ్మయజ్ఞేన బ్రహ్మణః

ఏతేషాం సాత్మతాం గత్వా దేవతానాం శతం సమాః

ఆనన్దం బ్రహ్మ గచ్ఛన్తి ధ్రువం శాశ్వతమవ్యయమితి ౧౫

నాన్దీశ్రాద్ధస్య పూర్వపక్షే యథోపదేశం పూర్వేద్యుర్వా
యుగ్మాన్బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ప్రదక్షిణముపచారోఽగ్నిమిద్ధ్వా దూర్వాభిః సంస్తీర్య
భోజనస్థానేషు చ పవిత్రే కృత్వా పాత్రే నిధాయోత్పూయ యవాన్నిధాయ
ప్రణీతావదుపచారం హవిష్యం చ దధ్యోదనం చాసాద్య నాన్దీముఖాః పితరః
ప్రియన్తామిత్యపాం ప్రతిగ్రహణం విసర్జనం చ పశ్చాదేవం విశ్వేభ్యో దేవేభ్యో నాన్దీముఖేభ్యః
పితృభ్యః స్వాహేతి హుత్వోపస్తీర్య సర్వం ద్విర్ద్విరవద్యత్యభిఘార్య
వైష్ణవ్యర్చోపస్పర్శయిత్వాచాన్తేషు పూర్ణపాత్రం దత్త్వా గోమయేనోపలిప్య దధ్యోదనశేషం
యవోదకేనావోక్ష్య న్యుప్య పశ్చాత్పరిషేచనం సంపన్నమితి పృష్ట్వేడా దేవ

హూరిత్యనువాకశేషం జపేద్బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాశిషో వాచయతి ౧౬

సంవత్సరే సపిణ్డీకరణమేకాదశే మాసి షష్ఠే చతుర్థే ద్వాదశేఽహని యది పుణ్యాహకాల
ఉపవ్యావర్తేత పితౄణామావాహనం సవ్యస్య పాణేరఙ్గుష్ఠేనోపమధ్యమయా చాఙ్గుల్యాలభ్య
పృథివీం జపేద్యే పార్థివాసః పితరో యే అన్తరిక్షే యే దివి యే వామృతా బభూవుః ।
తేఽస్మిన్యజ్ఞేఽమృతా మాదయన్తామితి చత్వారి పాత్రాణి సతిలగన్ధోదకేన పూరయిత్వైకం
ప్రేతస్య త్రీణి పితౄణామేకం వా పితౄణాం ప్రేతపాత్రం పితృపాత్రేష్వాసిఞ్చతి యే
సమానా యే సజాతా ఇతి ద్వాభ్యామసౌ పితృభిః పితామహైభిః ప్రపితామహైభిః సహైతత్తే

తిలోదకం తస్మై తే స్వధా నమ ఇతి తిలోదకప్రదానమగ్నౌకరణమనుదేశనీయం చ యథార్థమూహేదాసేచనే సపిణ్డీ వ్యాఖ్యాతా యథాశ్రద్ధం

దక్షిణా భవన్త్యత ఊర్ధ్వం మాసిశ్రాద్ధేన ౧౭

అథ గృహ్యప్రాయశ్చిత్తాని యాని స్మర్యన్తే తాని వక్ష్యామః శేషాణి వైతానికాని స్యుర్హోమదేవతాయాః సమామ్నానాత్ఫలశ్రుతేశ్చ యా ఏవాగ్నిహోత్రే దేవతాస్తా ఔపాసనే య ఏవాహితాగ్నేర్ధర్మః స ఏవ ధర్మో య ఏవాహితాగ్నేర్లోకః స ఏవౌపాసనికస్యేతి శాట్యాయనిబ్రాహ్మణం భవతి తత్ర యే పురోడాశాస్త ఇహ చరవః పయోదధిపృషదాజ్యానామాజ్యవత్సంస్కారో న దధ్నోఽధిశ్రయణం ప్రత్యసనే పరిపేచనమద్భి రౌద్రరాక్షసనైరృతపైతృకఛేదనభేదనఖననిరసనావఘ్రాణాత్మాభిమర్శనాని చ కృత్వాప ఉపస్పృశేత్సర్వత్ర స్కన్నే భిన్నే క్షామే దగ్ధే విపర్యాసేఽన్తరితే చ ద్వే మిన్దాహుతీ జుహోతి యన్మ ఆత్మనో మిన్దాభూత్పునరగ్నిశ్చక్షురదాదితి ద్వాభ్యామథ స్కన్నే సం త్వా సిఞ్చామీతి స్కన్నమభిమన్త్ర్యోన్నమ్య్య పృథివీమిత్యపోఽభ్యవహృత్య భూరిత్యుపస్థాయాస్కాన్ద్యౌః పృథివీమిత్యాహుతిం జుహోత్యథాజ్యం చేద్దేవాఞ్జనమగన్యజ్ఞ ఇతి చానుమన్త్రణం కిం చిచ్చ దద్యాద్భిన్నే భూమిర్భూమిమగాదితి భిన్నమభిమన్త్ర్యోన్నమ్య్య పృథివీమిత్యపోఽభ్యవహృత్య త్రయస్త్రింశత్తన్తవ ఇత్యేతయా జుహుయాదగ్నౌప్రక్షేపణం దారుమయేఽథ క్షామే నిరృత్యై త్వేతి విదగ్ధమభిమన్త్ర్య త్వం పరాచీ త్వమవాచీ త్వం రక్షాంసి గచ్ఛేతి దక్షిణాపరముత్తరాపరం వా దిశం తం ప్రతి నిరస్యత్యగ్నీ రక్షాంసి

సేధతీతి తిస్ర ఆజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ ౧౮

అహవిష్య ఆగమనమన్యస్యైకదేశశ్చేదుద్ధృత్యైతత్కృత్యైతయా జుహుయాదేతేనాశృతదుఃశృతే వ్యాఖ్యాతే అపోఽభ్యవహరేద్యత్ర క్వ చేన్ధనమగ్నావాదధ్యాత్స్వాహాకారేణాదధాతీతి విజ్ఞాయతే రుద్రాయ త్వేత్యశృతమభిమన్త్ర్య యమాయ త్వేతి దుఃశృతమథ పరిస్తరణదాహేఽగ్నయే క్షామవతే నమో నమః క్షామవాన్మా మా హింసీన్మా మే గృహం మా మే ధనం మా మే ప్రజాం మా మే పశూనిత్యభిమన్త్ర్యాగ్నయే క్షామవతే నమో నమ ఇత్యాహుతిం జుహుయాదిన్ద్రం వో విశ్వతః పరీతి పునః పరిస్తీర్యేన్ద్రాయ స్వాహేత్యాహుతిం జుహుయాదథ పరిధిదాహే ప్రదావ్యాయాగ్నయే నమో నమః ప్రదావ్యాయేతి సమానమత ఊర్ధ్వమగ్నేః సమిదసీతి పశ్చార్ధం యమస్య సమిదసీతి దక్షిణార్ధం సోమస్య సమిదసీత్యుత్తరార్ధమిన్ధానాస్త్వా శతం హిమా ఇత్యాహుతిం జుహుయాద్దుష్టేఽన్యం పరిదధ్యాద్గన్ధర్వోఽసీతి ప్రతిమన్త్రమథ విపర్యాసే త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే త్వమగ్నే అయాసి ప్రజాపత ఇతి చతస్ర ఆహుతీర్జుహుయాదేతా ఏవాన్తరితే

మనో జ్యోతిర్జుషతామితి పఞ్చమీమన్తరితం చ కుర్యాత్సంస్థితే చేజ్జానీయాత్కిం చిచ్చ దద్యాత్ ౧౯

ఉత్తరస్మిన్కాల ఆగతే హోమశ్చేతి నివృత్తిః పూర్వస్య సేయం కాలాతిపత్తిస్తస్యాం ప్రాయశ్చిత్తం మనో జ్యోతిరితి పూర్వస్య హుత్వాపరస్య జుహుయాదేవం ప్రతి హోమమా దశరాత్రాత్ప్రాణాయామశ్చైకాదశీప్రభృత్యా వింశతిరాత్రాదుపవాసశ్చా త్రింశద్రాత్రాదత ఊర్ధ్వమా షష్టిరాత్రాత్తిస్రో రాత్రీరుపవసేదత ఊర్ధ్వం ప్రాజాపత్యం విహితమేకాదశీప్రభృతి తిస్రశ్చ తన్తుమతీస్తన్తుం తన్వన్నుద్బుధ్యస్వాగ్నే త్రయస్త్రింశత్తన్తవ ఇత్యుక్తమనుగత ఇత్యపి వాయాశ్చాగ్నేఽసీతి జుహుయాదా త్రిరాత్రాన్మనో జ్యోతిరిత్యా సప్తరాత్రాదత ఊర్ధ్వమా ద్వాదశరాత్రాత్తిస్రో రాత్రీరుపవసేదత ఊర్ధ్వం ప్రాజాపత్యం విహితమేకాదశీప్రభృతి తిస్రశ్చ

తన్తుమతీరుక్తం ద్వాదశాహం విఛిన్న ఇత్యేకాదశీప్రభృత్యుపవాసః పూర్వవత్ ౨౦

అథ పర్వణ్యతీతే మనో జ్యోతిరయాశ్చాగ్నే యదస్మిన్నగ్నే స్వస్తి న ఇన్ద్ర ఇతి చతస్ర ఆజ్యాహుతీర్హుత్వా స్థాలీపాకం చ కుర్యాత్ప్రాగష్టమ్యా అత ఊర్ధ్వం సోపవాసః కార్యో ద్వయోర్ద్వౌ త్రిషు త్రయ ఇత్యేవం నైమిత్తికేష్వతీతేషు ప్రాయశ్చిత్తం పార్వణవద్ధోమః పితృయజ్ఞేఽతీతే పక్షాత్యయే సోపవాసః కార్య ఇతి సిద్ధం నిత్యేషు చైవమేవ స్యాదథ మహాయజ్ఞానాం మనో జ్యోతిరితి ద్వయోస్త్రయాణాం చతుర్ణాం పఞ్చానాం వా షష్ఠప్రభృతి తిస్రస్తన్తుమతీర్హుత్వా చతస్రో వారుణీర్జపేదిమం మే వరుణ తత్త్వా యామి యచ్చిద్ధి తే యత్కిం చేత్యా నవరాత్రాదత ఊర్ధ్వమా దశరాత్రాచ్చతస్రోఽభ్యావర్తినీర్హుత్వా కార్యస్తాన్తుమతశ్చరుః స్నాతకస్యాపి హోమవిఛిత్తావుక్తం ప్రాప్తే ప్రాజాపత్యే తస్య విఛిత్తిస్తస్య తు పునరాధేయం మనో జ్యోతిస్తన్తుమతీః పునస్త్వాదిత్యా రుద్రా ఇతి చ పూర్ణాహుతిం ప్రతీయాదేతామగ్న్యుపఘాతేషు సర్వత్ర స్త్రియాశ్చైవం హోమాభిగమనస్థాలీపాకేషు

సర్వేషామన్తతో వ్యాహృతీరితి సిద్ధం నమ ఆచార్యేభ్యో నమ ఆచార్యేభ్యః ౨౧

ఇతి భారద్వాజసూత్రే తృతీయః ప్రశ్నః సమాప్తః

భారద్వాజీయం గృహ్యసూత్రం సమాప్తమ్

మానవగృహ్యసూత్రమ్

1.1 ప్రథమః ఖణ్డః

అథ మానవగృహ్యసూత్రప్రారమ్భః

ఓం ఉపనయనప్రభృతి వ్రతచారీ స్యాత్ ౧

మార్గవాసాః సంహతకేశో భైక్షాచార్యవృత్తిః సశల్కదణ్డః సప్త I ముఞ్జాం మేఖలాం ధారయేదాచార్యస్యాప్రతికూలః సర్వకారీ ౨

యదేనముపేయాత్తదస్మై దద్యాద్బహూనాం యేన సంయుక్తః ౩

నాస్య శయ్యామావిశేత్ ౪

న సంవస్త్రయేత్ ౫

న రథమారోహేత్ ౬

నానృతం వదేత్ ౭

న ముషితాం స్త్రియం ప్రేక్షేత ౮

న విహారార్థో జల్పేత్ ౯

న రుచ్యర్థం కించన ధారయీత ౧౦

సర్వాణి సాంస్పర్శికాని స్త్రీభ్యో వర్జయేత్ ౧౧

న మధుమాంసే ప్రాశ్నీయాత్క్షారలవణే చ ౧౨

న స్నాయాదుదకం వాభ్యవేయాత్ ౧౩

యది స్నాయాద్దణ్డ ఇవాప్సు ప్లవేత ౧౪

ప్రాగస్తమయాన్నిష్క్రమ్య సమిధావాహరేద్ధరిణ్యౌ బ్రహ్మవర్చసకామ ఇతి శ్రుతిః ౧౫

ఇమం స్తోమమర్హత ఇత్యగ్నిం పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య్యేధోస్యేధిషీమహీతి సమిధ మాదధాతి సమిదసి సమేధిషీమహీతి ద్వితీయామ్ ౧౬

అపో అద్యాన్వచారిషమిత్యుపతిష్ఠతే ౧౭

యదగ్నే తపసా తపో బ్రహ్మచర్యముపేయమసి

ప్రియాః శ్రుతస్య భూయాస్మాయుష్మన్తః సుమేధస

ఇతి ముఖం విమృష్టే ౧౮

భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవా ఇతి శ్రోత్రే అభిమృశతి ౧౯

భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రా ఇతి చక్షుషీ ౨౦

స్థిరైరఙ్గైస్తుష్టువాఽసస్తనూభిర్వ్యశేమ దేవహితం యదాయురిత్యఙ్గాని ౨౧

ఇహ ధృతిరిహ స్వధృతిరితి హృదయదేశమారభ్య జపతి ౨౨

రుచం నో ధేహీతి పృథివీమారభతే ౨౩

త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషమగస్త్యస్య త్ర్యాయుషమ్

యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తన్మే అస్తు త్ర్యాయుషమ్

ఇతి భస్మనాఙ్గాని సంస్పృశ్యాపోహిష్ఠీయాభిర్మార్జయతే ౨౪

ఇతి ప్రథమః ఖణ్డః ౧

1.2 ద్వితీయః ఖణ్డః

ఓం అథ సంధ్యాముపాస్తే ౧

ప్రాగస్తమయాన్నిష్క్రమ్యోత్తరతో గ్రామస్య పురస్తాద్వా శుచౌ దేశే నిషద్యోపస్పృశ్యాపామఞ్జలిం పూరయిత్వా ప్రదక్షిణమావృత్య । ఆయాహి విరజే దేవ్యక్షరే బ్రహ్మసంమితే । గాయత్రీం ఛన్దసాం మాతరిదం బ్రహ్మ జుషస్వ మే । ఇత్యావాహయతి ౨

ఓజోఽసీతి జపిత్వా కస్తే యునక్తీతి యోజయిత్వఓం భూర్భువః స్వస్తత్సవితురిత్యష్టౌ కృత్వః ప్రయుఙ్క్తే ఇత్యామ్నాతాః కామా ఆదేవో యాతీతి త్రిష్టుభం రాజన్యస్య యుఞ్జత ఇతి జగతీం వైశస్య ౩

ఉదుత్యం జాతవేదసమితి ద్వే నిగద్య కస్తే విముఞ్చతీతి విముచ్యోదకాఞ్జలిముత్సృజతి ౪

ఏవం ప్రాతస్తిష్ఠన్ ౫

ఏతేన ధర్మేణ ద్వాదశచతుర్వింశతిషట్త్రింశతమష్టాచత్వారింశతం వా వర్షాణి యో బ్రాహ్మణో రాజన్యో వైశ్యో వా బ్రహ్మచర్యం చరతి ముణ్డః శిఖాజటః సర్వజటో వా మలజ్ఝరబలః కృశః స్నాత్వా స సర్వం విన్దతే యత్కించిన్మనసేచ్ఛతీతి ౬

ఏతేన ధర్మేణ సాధ్వధీతే ౭

ఛన్దస్యర్థాన్బుధ్వా స్నాస్యన్గాం కారయేత్ ౮

ఆచార్యమర్హయేచ్ఛ్రోత్రియః ౯

అన్యో వేదపాఠీ న తస్య స్నానమ్ ౧౦

ఆపో హిష్ఠేతి తిసృభిర్హిరణ్యవర్ణాః శుచయ ఇతి ద్వాభ్యాం స్నాత్వాఽహతే వాససీ పరిధత్తే ౧౧

వస్వసి వసుమన్తం మా కురు సౌవర్చసాయ మా తేజసే బ్రహ్మవర్చసాయ పరిదధామీతి పరిదధాతి ౧౨

యథా ద్యౌశ్చ పృథివీ చ న బిభీతో న రిష్యతః । ఏవం మే ప్రాణ మా బిభ ఏవం మే ప్రాణ మా రిష ఇత్యాజ్క్తే ౧౩

హిరణ్యమాబధ్నీతే ౧౪

ఛత్రం ధారయతే దణ్డం మాలాం గన్ధమ్ ౧౫

ప్రతిష్ఠే స్థోద్దైవతే ద్యావాపృథివీ మా మా సంతాప్తమిత్యుపానహౌ ౧౬

ద్వివస్త్రోఽత ఉర్ధ్వం భవతి తస్మాచ్ఛోభనం వాసో భర్తవ్యమితి శ్రుతిః ౧౭

ఆమన్త్ర్య గురూన్గురువన్ధూంశ్చ స్వాన్గృహాన్వ్రజేత్ ౧౮

ప్రతిషిద్ధమపరయా ద్వారా నిష్క్రమణం మలవద్వాససా సహ సంవస్త్రణం రజః సువాసిన్యా సహ శయ్యా గురోర్దురుక్తవచనమస్థానే శయనం స్మయనం సరణం స్థానం యానం గానం తస్య చేక్షణమ్ ౧౯

పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాయాం వాగ్నేయేన పశునా యజేత ౨౦

తస్య హవిర్భక్షయిత్వా యథాసుఖమత ఊర్ధ్వం మధుమాంసే ప్రాశ్నీయాత్క్షారలవణే చ ౨౧

ఇతి ద్వితీయః ఖణ్డః

1.3 తృతీయః ఖణ్డః

యమేవం విద్వాంసమభ్యుదియాద్వాభ్యస్తమియాద్వా ప్రతిబుధ్య జపేత్

పునర్మా మైత్విన్ద్రియం పునరాయుః పునర్భగః

పునర్ద్రవిణమైతు మాం పునర్బ్రాహ్మణమైతు మామ్

అథోయథేమే ధిష్ణ్యాసో అగ్నయో యథాస్థానం కల్పయన్తామిహై । వేత్యభ్యుదితః ౧

పునర్మాత్మా పునరాయురైతు పునః ప్రాణః పునరాకూతిరైతు

వైశ్వానరో వావృధానో వరణాన్తస్తిష్ఠతో మే మనో అమృతస్య కేతుః

ఈత్యభ్యస్తమితః ౨

ఉభావేవ వాభ్యుదితో జపేదుభావేవ వాభ్యస్తమితః 3

యద్యచరణీయాన్వాచరేదనాక్రోశ్యాన్వాక్రోశేదభోజ్యస్య వాన్న మశ్నీయాదక్షి వా స్పన్దేత్కర్ణో వాక్రోశేదగ్నిం వా చితిమారోహేత్స్మశానం వా గచ్ఛేద్యూపం వోపస్పృశేద్రేతసో వా స్కన్దేదేతాభ్యామేవమన్త్రాభ్యామాహుతీర్జుహుయాదపి వాజ్యలిప్తే సమిధా వాదధ్యాదపి వా మన్త్రావేవ జపేత్ ౪

ఏవమధర్మమాచర్యాస్థూలమ్ ౫

స్థూలే వేషణయా విహరేదవస్త్రో లోమత్యాగాచ్చాదోఽగ్నిమారోహేత్సంగ్రామే వా ఘాతయేదపి వాగ్నిమిన్ధానం తపసాత్మానముపయోజయీత ౬

ఇతి తృతీయః ఖణ్డః

1.4 చతుర్థః ఖణ్డః

వర్షాసు శ్రవణేన స్వాధ్యాయానుపాకురుతే ౧

స జుహోతి

అప్వా నామాసి తస్యాస్తేజోఽష్టీం గమేయమ్

అహమిద్ధి పితుః పరిమేధామృతస్య జగ్రభ అహం సూర్య ఇవాజని స్వాహా

అపో్వా నామాసి తస్య తేజోఽష్టం గమేయమ్

అహమిద్ధి పితుః పరిమేధామృతస్యజగ్రభ అహం సూర్య ఇవాజని స్వాహా

సరస్వతీ నామాసి సరస్వాన్నామాసి । యుక్తిర్నామాసి యోగో నామాసి । మతిర్నామాసి మనో నామాసి । తస్యాస్తేజోఽష్టీం గమేయమ్ । తస్య తేజోఽష్టం గమేయమితి సర్వత్రానుషజతి ౨

యుజే స్వాహా ప్రయుజే స్వాహోద్యుజేస్వాహేత్యేత్రైరన్తేవాసినాం యోగమిచ్ఛన్నితి ౩

ప్రాక్స్విష్టకృతోఽథ జపతి । ఋతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామి తన్మామవతు తద్వక్తారమవత్వవతు మామవతు వక్తారమ్ । వాఙ్మే మనసి ప్రతిష్ఠినా మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠితమావిరాయుర్మయి ధేహి వేదస్య వాణీః స్థ । ఓం భూర్భువః స్వస్తత్సవితురితి ౪

దర్భపాణిస్త్రిః సావిత్రీమధీతే । త్రింశ్చాదితోఽనువాకాన్ । కో వో యునక్తీతి చ । ఉపాకుర్మహేఽధ్యాయానుపతిష్ఠన్తు చ్ఛన్దాసీతి చ ౫

తస్యానధ్యాయాః సమూహన్వాతో వలీ కక్షారప్రభృతి వర్షం న విద్యోతమానే న స్తనయతీతి శ్రుతిరాకాలికం దేవతుములం విద్యుద్ధన్వోల్కాత్యక్షరాః శబ్దాః । ఆచారేణాన్యే ౬

అర్ధపఞ్చమాన్మాసానధీత్యోత్సృజతి పఞ్చార్ధషష్ఠాన్వా ౭

అథ జపతి ఋతమవాదిషం సత్యమవాదిషం తన్మావీత్తద్వక్తారమావీదావీన్మామావీద్వక్తారమ్ । వాఙ్మే మనసి ప్రతిష్ఠితా మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠితమావిరాయుర్మయి ధేహి । వేదస్య వాణీః స్థ । ఓం భూర్భువః స్వస్తత్సవితురితి ౮

దర్భపాణిస్త్రిః సావిత్రీమధీతే । త్రీంశ్చాదితోఽనువాకాన్కో వో విముఞ్చతీతి విముచ్యోత్సృజామహేఽధ్యాయాన్ప్రతిశ్వసన్తు ఛన్దాంసీతి చ ౯

ప్రతిపదం పక్షిణీం రాత్రీం నాధీయీత నాత ఊర్ధ్వమభ్రేషు ౧౦

ఆకాలికో విద్యుత్స్తనయిత్నువర్షేషు ౧౧

గోనామేషు మన్త్రబ్రాహ్మణకల్పయిత్రుమేధమహావ్రతాఽష్టాపదీః వైషువతాని దివాధీయీత వైషువతమార్ద్రపాణిః ౧౨

రుద్రాన్న నక్తం న భుక్త్వా న గ్రామే ౧౩

శుక్రియస్య ప్రవర్గ్యకల్పే నియమో వ్యాఖ్యాతస్త్రయోవింశం తు సంమీల్య ౧౪

గవాం తు న సకాశే గోనామాని గర్భిణీనామసకాశేఽష్టాపదీః రేతో మూత్రమితి చ ౧౫

శునాసీర్యస్య చ సౌర్యే చక్షుష్కామస్య చక్షుర్నో ధేహి చక్షుష ఇతి సూర్యోఽపోఽవగాహత ఇతి చాదిత్యసౌర్యయామ్యాని షడృచాని దివాధీయీత ౧౬

ఉపాకృత్యోత్సృజ్య చ త్ర్యహం పఞ్చరాత్రమేకే ౧౭

వేదారమ్భణే సమాప్తౌ

చాకాలమ్ ౧౮

ఇతి చతుర్థః ఖణ్డః

1.5 పఞ్చమః ఖణ్డః

అథాతోఽన్తరకల్పః వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

దర్భమయః వాసః పరిధాయాచమ్యాపాం నప్త్ర ఇతి తీరే జపిత్వాపోఽవగాహ్య ఓం భూర్భువః స్వస్తత్సవితురితి ౨

దర్భపాణిస్త్రిః సావిత్రీమధీతే త్రీఀశ్చాదితోఽనువాకాన్ ౩

ఆపో దేవీర్వ్విష్మతీరిమా నిగ్రాభ్యా స్థ మహిత్రీణామవోఽస్తు అగ్నేరాయురసి దేవీరాపో అపాం నపాద్దేవీరాపో మధుమతీరగ్నయే స్వాహా రాత్రీ రాత్రీమిత్యష్టౌ ౪

యా ఓషధయః సమన్యాయన్తి పునన్తు మా పితరోఽగ్నేర్మన్వే సశేవృధమధిధాః కయా నశ్చిత్ర ఆభువదూతీతి తిస్రః ౫

తచ్చంయోరావృణీమహ ఇతి మార్జయిత్వా వాసాంస్యుత్సృజ్యాచార్యాన్పితృధర్మేణ తర్పయన్తి ౬

శ్రాద్ధకల్పేన శేషో వ్యాఖ్యాతః ౭

ఇతి పఞ్చమః ఖణ్డః

1.6 షష్ఠః ఖణ్డః

అథాతోఽగ్నిం ప్రవర్తయన్తి ౧

ఉత్తరతో గ్రామస్య పురస్తాద్వా శుచౌ దేశే వేద్యాకృతిం కృత్వాహవనీయస్థానే సప్త చ్ఛన్దాంసి ప్రతిష్ఠాప్య విష్టరాన్దర్భముష్టీన్వా దక్షిణాగ్నిస్థానే ప్రాగాకృతిం కౌసితం ఖాత్వా పశ్చాదుత్కరమపాం పూరయిత్వా గార్హపత్యస్థానేఽగ్నిం ప్రణీయ యుఞ్జానః ప్రథమం మన ఇత్యష్టౌ హుత్వాకూతమగ్నిం ప్రయుజం స్వాహేతి షడ్జుహోతి విశ్వో దేవస్య నేతురితి సప్తమీమ్ ౨

యజ్ఞియానాం సమిధాం త్రీంస్త్రీన్ సమిత్పూలానుపకల్ప్య ప్రాక్స్విష్టకృతస్తిష్ఠన్తో వ్యాహృతిపూర్వకం ఖణ్డిలస్యాదితస్త్రిభిరనువాకైరేకైకేన స్వాహాకారాన్తాభిరాదధతి ౩

ఆపోహిష్ఠీయాభిః కౌసితాన్మార్జయిత్వా ధానాభిర్బ్రాహ్మణాన్స్వస్తి వాచయన్తి ధానాభిర్బ్రాహ్మణా

న్స్వస్తి వాచయన్తి ౪

ఇతి మానవే

షష్ఠః ఖణ్డః ౬

1.7 సప్తమః ఖణ్డః

అథోపనిషదర్థాః । బ్రహ్మచారీ సుచరితీ మేధావీ కర్మకృద్ధనదః ప్రియో విద్యాం వా విద్యయాన్వేష్యన్ ౧

తాని తీర్థాని బ్రహ్మణః ౨

భార్యాం విన్దతే ౩

కృత్తికా స్వాతి పూర్వైరితి వరయేత్ ౪

రోహిణీమృగశిరః శ్రవణశ్రవిష్ఠోత్తరాణీత్యుపయమే తథోద్వాహే యద్వా పుణ్యోక్తమ్ ౫

పఞ్చ వివాహకారకాణి భవన్తి విత్తం రూపం విద్యా ప్రజ్ఞా బాన్ధవ ఇతి ౬

ఏకాలాభే విత్తం విసృజేద్ద్వితీయాలాభే రూపం తృతీయాలాభే విద్యాం ప్రజ్ఞాయాం బాన్ధవ ఇతి చ వివహన్తే ౭

బన్ధుమతీం కన్యామస్పృష్టమైథునా ముపయచ్ఛేత సమానవర్ణామసమానప్రవరాం యవీయసీం నగ్నికాం శ్రేష్ఠామ్ ౮

విజ్ఞానమస్యాః కుర్యాదష్టౌ లోష్టానాహరేత్సీతాలోష్టం వేదిలోష్టం దూర్వాలోష్టం గోమయలోష్టం ఫలవతో వృక్షస్యాధస్తాల్లోష్టం శ్మశానలోష్టమధ్వలోష్టమిరిణలోష్టమితి ౯

దేవాగారే స్థాపయిత్వాథ కన్యాం గ్రాహయేద్యది స్మశానలోష్టం గృహ్ణీయాదధ్వలోష్టమిరిణలోష్టం వా నో పయమేత్ ౧౦

సంజుష్టాం ధర్మేణోపయచ్ఛేత బ్రాహ్మేణ శౌల్కేన వా ౧౧

శతమితిరథం దద్యాద్గోమిథునం వా ౧౨

ఇతి సప్తమః ఖణ్డః ౭

1.8 అష్టమః ఖణ్డః

పశ్చాదగ్నేశ్చత్వార్యాసనాన్యుపకల్పయీత ౧

తేషూపవిశన్తి పురస్తాత్ప్రత్యఙ్ముఖో దాతా పశ్చాత్ప్రాఙ్ముఖః ప్రతిగ్రహీతా దాతురుత్తరతః ప్రత్యఙ్ముఖీ కన్యా దక్షిణత ఉదఙ్ముఖో మన్త్రకారః ౨

తేషాం మధ్యే ప్రాక్తూలాన్దర్భానాస్తీర్య కాంస్యమక్షతోదకేన పూరయిత్వావిధవాస్మై ప్రయచ్ఛతి ౩

తత్ర హిరణ్యమ్ ౪

అష్టౌ మఙ్గల్యాన్యావేదయతి ౫

మఙ్గల్యాన్యుక్త్వా దదామి ప్రతీగృహ్ణామీతి త్రిర్బ్రహ్మదేయాపితా భ్రాతా వా దద్యాత్ ౬

సహిరణ్యానఞ్జలీనావపతి ధనాయ త్వేతి దాతా పుత్రేభ్యస్త్వేతి ప్రతిగ్రహీతా తస్మై ప్రత్యావపతి ౭

చతుర్వ్యతిహృత్య దదాతి ౮

సావిత్రేణ కన్యాం ప్రతిగృహ్య ప్రజాపతయ ఇతి చ క ఇదం కస్మా అదాదితి సర్వత్రానుషజతి కామైతత్త ఇత్యన్తమ్ ౯

సమానా వా ఆకూతానీతి సహ జపన్త్యాన్తాదనువాకస్య ౧౦

ఖే రథస్య ఖేఽనసః ఖే యుగస్య శతక్రతో

అపాలామిన్ద్ర స్త్రిః పూర్త్వ్యకృణోత్సూర్యత్వచమ్

ఇతి తేనోదకాంస్యేన కన్యామభిషిఞ్చేత్ ౧౧

ఇతి అష్టమః ఖణ్డః ౮

1.9 నవమః ఖణ్డః

షడర్ఘ్యార్హా భవన్త్యృత్విగాచార్యో వివాహ్యో రాజా స్నాతకః ప్రియశ్చేతి ౧

అప్రాకరణికాన్వా పరిసంవత్సరాదర్హయన్తి ౨

ప్రాకరణికాః కర్తారః సదస్యాశ్చ వృతాః ౩

న జీవత్పితృకోఽర్ఘ్యం ప్రతిగృహ్ణీయాదితిశ్రుతిరథవా ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ౪

అథైనమర్హయన్తి ౫

కాంస్యే చమసే వా దధి మధు చానీయ వర్షీయసాపిధాయాచమనీయప్రథమైః ప్రతిపద్యన్తే ౬

విరాజో దోహోఽసి విరాజో దోహమశీయ మయి దోహః పద్యాయై విరాజః కల్పతామిత్యేకైకమాహ్రియమాణం ప్రతీక్షతే ౭

సావిత్రేణ విష్టరం ప్రతిగృహ్య । అహం వర్ష్మ సదృశానాముద్యతామివ సూర్యః । ఇదం తమభితిష్ఠామి యో మా కశ్చాభిదాసతి । ఇతి జపతి ౮

రాష్ట్రభృదసీత్యాచార్య ఆసన్దీమనుమన్త్రయతే ౯

మా త్వా దోష ఇత్యధస్తాత్పాదయోర్విష్టరముపకర్షతి ౧౦

విష్టర ఆసీనాయైకైకం త్రిః ప్రాహ ౧౧

నైవ భో ఇత్యాహ నమ ఆర్షేయాయేతి శ్రుతిః స్పృశత్యర్ఘ్యమ్ ౧౨

పాద్యేన పాదౌ ప్రక్షాల్య సావిత్రేణ మధుపర్కం ప్రతిగృహ్య ప్రతిష్ఠాప్యావసాయ్య నమో రుద్రాయ పాత్రసదే నమో రుద్రాయ పాత్రసద ఇతి ప్రాదేశేనాధ్యధి ప్రతిదిశం ప్రదక్షిణం సర్వతోఽభ్యుద్దిశతి ౧౩

మధు వాతా ఋతాయత ఇతి తిసృభిరఙ్గుల్యా ప్రదక్షిణం ప్రత్యృచం త్రిరాయౌతి ౧౪

అమృతోపస్తరణమసీత్యుపస్తరతి ౧౫

సత్యం యశః శ్రీర్మయి శ్రీః శ్రయతామితి మధుపర్కం త్రిః ప్రాశ్నాతి ౧౬

అమృతాపిధానమసీత్యాచామతి ౧౭

సుహృదేఽవశిష్టం ప్రయచ్ఛతి ౧౮

అసి పాణిర్గ్రాం ప్రాహ ౧౯

హతో మే పాప్మా పాప్మానం మే హత ఓం కురుత ఇతి ప్రేష్యతి ౨౦

చతురో బ్రాహ్మణాన్నానాగోత్రాన్భోజయతే ౨౧

పశ్వఙ్గం పాయసం వా కారయేన్నామాంసో మధుపర్క ఇతి శ్రుతిః ౨౨

యద్యుత్సృజేత్ । మాతా రుద్రాణాం దుహితా వసూనాం స్వసాదిత్యానామమృతస్య నాభిః । ప్రనువోచం చికితుషే జనాయ మాగా మనాగా మదితిం వధిష్ట । భూర్భువః స్వరోముత్సృజతు తృణాన్యత్తు ౨౩

అథాలంకరణమలంకరణమసి సర్వస్మా అలం మే భూయాసమ్ ౨౪

ప్రాణాపానౌ మే తర్పయ సమానవ్యానౌ మే తర్పయ ఉదానరూపే మే తర్పయ సుచక్షా అహమక్షిభ్యాం భూయాసం సువర్చా ముఖేన సుశ్రుత్కర్ణాభ్యాం భూయాసమితి యథాలిఙ్గమఙ్గాని సంస్పృశతి ౨౫

అథ గన్ధోత్సదనే వాససీ ౨౬

పరిధాస్యే యశో ధాస్యే దీర్ఘాయుత్వాయ జరదష్టిరస్తు । శతం జీవేమ శరదః పురూచీ రాయస్పోషమభిసంవ్యయిష్యే । యశసా మా ద్యావాపృథివీ యశసేన్ద్రాబృహస్పతీ యశో భగశ్చ మారిషద్యశో మా ప్రతిముచ్యతామ్ । ఇత్యహతం వాసః పరిధత్తే ౨౭

కుమార్యాః ప్రమదనే భగమర్యమణం పూషణం త్వష్టారమితి యజతి ౨౮

ప్రాక్స్విష్టకృతశ్చతస్రోఽవిధవా నన్దీరుపవాదయన్తి ౨౯

అభ్యన్తరే కౌతుకే దేవపత్నీర్యజతి ౩౦

ఇతి నవమః ఖణ్డః ౯

1.10 దశమః ఖణ్డః

ప్రాగుదఞ్చం లక్షణముద్ధృత్యావోక్ష్య స్థణ్డిలం గోమయేనోపలిప్య మణ్డలం చతురస్రం వా అగ్నిం నిర్మథ్యాభిముఖం ప్రణయేత్తత్ర బ్రహ్మోపవేశనమ్ ౧

దర్భాణాం పవిత్రే మన్త్రవదుత్పాద్యేమం స్తోమమర్హత ఇత్యగ్నిం పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య పశ్చాదగ్నే రేకవద్బర్హిః స్తృణాతి ౨

ఉదగ్రాన్కూలాన్దర్భాన్ప్రకృష్య దక్షిణాంస్తథోత్తరానగ్రేణాగ్నిం దక్షిణైరుత్తరానవస్తృణాతి ౩

దక్షిణతోఽగ్నేర్బ్రహ్మణే సంస్తృణాత్యపరం యజమానాయ పశ్చార్ధే పత్న్యై అపరమపరం శాఖోదకధారయోర్లాజాధార్యాశ్చ పశ్చాద్యుగధారస్య చ ౪

స్యోనా పృథివి భవేత్యేతయావస్థాప్య శమీమయీః శమ్యాః కృత్వాన్తర్గోష్ఠేఽగ్నిముపసమాధాయ భర్తా భార్యామభ్యుదానయతి ౫

వాససోఽన్తే గృహీత్వా

అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి శివా పశుభ్యః సుమనాః సువర్చాః

వీరసూర్దేవకామా స్యోనా శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పదే

ఇత్యభిపరిగృహ్యాభ్యుదానయతి ౬

ఉత్తరేణ రథం వానో వానుపరిక్రమ్యాన్తరేణ జ్వలనవహనావతిక్రమ్య దక్షిణస్యాం ధుర్యుత్తరస్య యుగతన్మనోఽధస్తాత్కన్యామవస్థాప్య శమ్యాముత్కృష్య హిరణ్యమన్తర్ధాయ హిరణ్యవర్ణాః శుచయ ఇతి తిసృభిరద్భిరభిషిచ్య । అత్రైవ బాణశబ్దం కురుతేతి ప్రేష్యతి ౭

అథాస్యై వాసః ప్రయచ్ఛతి

యా అకృన్తన్యా అతన్వన్యా ఆవన్యా అవాహరన్యాశ్చ గ్నాదేవ్యోఽన్తానభితోఽతతనన్త । తాస్త్వా దేవ్యో జరసే సంవ్యయన్త్వాయుష్మతీదం పరిధత్స్వ వాసః । ఇత్యహతం వాసః పరిధాప్యాన్వారభ్యాఘారావాజ్యభాగౌ హుత్వా । అగ్నయే జనవిదే స్వాహేత్యుత్తరార్ధే జుహోతి సోమాయ జనవిదే స్వాహేతి దక్షిణార్ధే గన్ధర్వాయ జనవిదే స్వాహేతి మధ్యే ౮

యుక్తో వహ యదాకూతమితి ద్వాభ్యామగ్నిం యోజయిత్వా నక్షత్రమిష్ట్వా

నక్షత్రదేవతాం యజేత్తిథిం తిథిదేవతామృతుమృతుదేవతాం చ ౯

సోమో దదద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వో దదదగ్నయే

రయిం చ పుత్రాంశ్చాదాదగ్నిర్మహ్యమథో ఇమామ్

అగ్నిరస్యాః ప్రథమో జాతవేదాః సోఽస్యాః ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్

తదిదం రాజా వరుణోఽనుమన్యతామ్

యథేదం స్త్రీపౌత్రమగన్మ రుద్రియాయ స్వాహా

ఇతి హిరణ్యగర్భ ఇత్యష్టాభిః ప్రత్యృచమాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ ౧౦

యేన చ కర్మణేచ్చేత్తత్ర

చ జయాన్జుహుయాజ్జయానాం చ శ్రుతిస్తాం యథోక్తామ్ । ఆకూత్యై త్వా స్వాహా భూత్యై త్వా స్వాహా ప్రయుజే త్వా స్వాహా నభసే త్వా స్వాహా అర్యమ్ణే త్వా స్వాహా సమృద్ధ్యై త్వా స్వాహా జయాయై త్వా స్వాహా కామాయ త్వా స్వాహేత్యృచా స్తోమం ప్రజాపతయ ఇతి చ ౧౧

శుచిః ప్రత్యఙ్ముపయన్తా తాం సమీక్షస్వేత్యాహ ౧౨

తస్యాం సమీక్షమాణాయాం

జపతి

మమ వ్రతే తే హృదయం దధాతు మమ చిత్తమనుచిత్తం తే అస్తు

మమ వాచమేకమనా జుషస్వ ప్రజాపతిష్ట్వా నియునక్తుమహ్యామ్ । ఇతి ౧౩

కా నామాసీత్యాహ ౧౪

నామధేయే ప్రోక్తే దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తం గృహ్ణామ్యసావితి హస్తం గృహ్ణన్నామ గృహ్ణాతి । ప్రాఙ్ముఖ్యాః

ప్రాత్యఙ్ముఖ ఊర్ధ్వస్తిష్ఠన్నాసీనాయా దక్షిణముత్తానం దక్షిణేన నీచారిక్త మరిక్తేన ।

యథేన్ద్రో హస్తమగ్రహీత్సవితా వరుణో భగః

గృభ్ణామి తే సౌ భగత్వాయ హస్తం మయా పత్యా జరదృష్టిర్యథాసత్

భగో అర్యమా సవితా పురన్ధిర్మహ్యం త్వాదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః

యాగ్రే వాక్సమవదత పురా దేవాసురేభ్యః

తామద్య గాథాం గాస్యామో యా స్త్రీణాముత్తమం మనః

సరస్వతి ప్రేదమవ సుభగే వాజినీవతి

యాం త్వా విశ్వస్య భూతస్య భవ్యస్య ప్రగాయామ్యస్యాగ్రతః

అమోఽహమస్మి సా త్వం సా త్వమస్యప్యమోఽహమ్

ద్యౌరహం పృథివీ త్వమృక్త్వమసి సామాహమ్

రేతోఽహమస్మి రేతో ధత్తమ్ । తా ఏవ వివహావహై పుంసే పుత్రాయ కర్త్వై । శ్రియే

పుత్రాయ వేధవై । రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయ । ఇతి ౧౫

అభిదక్షిణమానీయాగ్నేః పశ్చాత్

ఏతమశ్మానమాతిష్ఠతమశ్మేవ యువాం స్థిరౌ భవతమ్

కృణ్వన్తు విశ్వే దేవా ఆయుర్వాం శరదః శతమ్

ఇతి దక్షిణాభ్యాం పద్భ్యామశ్మానమాస్థాపయతి ౧౬

యథేన్ద్రః సహేన్ద్రాణ్యా అవారుహద్గన్ధమాదనాత్

ఏవం త్వమస్మాదశ్మనో అవరోహ సహ పత్న్యా

ఆరోహస్వ సమే పాదౌ ప్ర పూర్వ్యాయుష్మతీ కన్యే పుత్రవతీ భవ । ఇత్యేవం ద్విరాస్థాపయతి ౧౭

చతుః పరిణయతి ౧౮

సమితం సంకల్పేథామితి పర్యాయే పర్యాయే

బ్రహ్మ బ్రహ్మజపం జపేత్ ౧౯

ఇతి దశమః ఖణ్డః ౧౦

1.11 ఏకాదశః ఖణ్డః

తతో యథార్థం కర్మసన్నిపాతో విజ్ఞేయః ౧

అర్యమ్ణేఽగ్నయే పూష్ణేఽగ్నయే వరుణాయ చ వ్రీహీన్యవాన్వాభినిరూప్య ప్రోక్ష్య లాజా భృజ్జతి ౨

మాత్రే ప్రయచ్ఛతి స జాతాయా అవిధవాయై 3

అథాస్యై ద్వితీయం వాసః ప్రయచ్ఛతి తేనైవ మన్త్రేణ ౪

దర్భరజ్వా ఇన్ద్రాణ్యాః సంనహనమిత్యన్తౌ సమాయమ్య పుమాఽసం గ్రన్థిం బధ్నాతి ౫

సం త్వా నహ్యామి పయసా పృథివ్యాః సం త్వా నహ్యామ్యద్భిరోషధీభిః । సం త్వా నహ్యామి ప్రజయా ధనేన సా సన్నద్ధా సనుహి భాగధేయమ్ । ఇత్యన్తరతో వస్త్రస్య యోక్త్రేణ కన్యాం సంనహ్యతే ౬

అథైనాన్న్యుపకల్పయతే శూర్పం లాజా ఇషీకా అశ్మానమాఞ్జనమ్ ౭

చతసృభిర్దర్భేషీకాభిః శరేషీకాభిర్వా సముఞ్జాభిః సతూలాభిరిత్యేకైకయా త్రైకకుభస్యాఞ్జనస్య సంనికృష్య వృత్రస్యాసి కనీనికేతి భర్తుర్దక్షిణమక్షి త్రిః ప్రథమమాజ్యే౭

తథాపరం తథా పత్న్యాః శేషేణ తూష్ణీమ్ ౮

దిశి శలాకాః ప్రవిధ్యతి

యాని రక్షాంస్యభితో వ్రజన్త్యస్యా వధ్వా అగ్నిసకాశ మాగచ్ఛన్త్యాః

తేషామహం ప్రతివిధ్యామి చక్షుః స్వస్తి వధ్వై భూతపతిర్దధాతు । ఇతి ౯

లాజాః పశ్చాదగ్నేరుపసాద్య శమీపర్ణైః సంయుజ్య శూర్పే సమం చతుర్ధా విభజ్యాగ్రేణాగ్నిం

పర్యాహృత్య లాజాధార్యై ప్రయచ్ఛతి ౧౦

లాజా భ్రాతా బ్రహ్మచారీ వాఞ్జలినాఞ్జల్యోరావపతి ౧౧

ఉపస్తరణాభిఘారణైః సంపాతం తా అవిచ్ఛిన్నైర్జుహుతః

అర్యమణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత

సోఽస్మాన్దేవోఽర్యమా ప్రేతో ముఞ్చాతు మాముతః స్వాహా

తుభ్యమగ్నే పర్యవహన్త్సూర్యాంవహతునా సహ

పునః పతిభ్యో జాయాం దా అగ్నేః ప్రజయా సహ

పునః పత్నీమగ్నిరదాదాయుషా సహ వర్చసా

దీర్ఘాయురస్యా యః పతిర్జీవాతి శరదః శతమ్

ఇయం నార్యుపబ్రూతేఽగ్నౌ లాజానావపన్తికా

దీర్ఘాయురస్తు మే పతిరేధన్తాం జ్ఞాతయో మమేతి ౧౨

ఏవం పూషణం ను దేవం వరుణం ను దేవమ్ ౧౩

యేన ద్యౌరుగ్రేత్యాదయ ఉద్వాహే హోమా జయాభ్యాతానాః సంతతి హోమా రాష్ట్రభృతశ్చ ౧౪

ఆకూతాయ స్వాహేతి జయాః ప్రాచీ దిగ్వసన్త ఋతురిత్యభ్యాతానాః । ప్రాణాదపానం సంతన్వితి సంతతి హోమా ఋతాషాడృతధామేతి ద్వాదశరాష్ట్రభృతశ్చ ౧౫

త్రాతారమిన్ద్రం విశ్వాదిత్యా ఇతి మాఙ్గల్యే ౧౬

లాజాః కామేన చతుర్థంస్విష్టకృతమితి ౧౭

అథైనాం ప్రాచీం సప్తపదాని ప్రక్రమయత్యేకమిషే ద్వే ఊర్జే త్రీణి ప్రజాభ్యశ్చత్వారి రాయస్పోషాయ పఞ్చ భవాయ షడృతుభ్యః సఖా సప్తదీ భవ సుమృడీకా సరస్వతీ । మా తే వ్యోమ సందృశి । విష్ణుస్త్వామున్నయత్వితి సర్వత్రానుషజతి ౧౮

పశ్చాదగ్నే రోహితే చర్మణ్యానడుహే ప్రాగ్గ్రీవే లోమతో దర్భానాస్తీర్య తేషు వధూముపవేశయత్యపి వా దర్భేష్వేవ ౧౯

ఇమం విష్యామి వరుణస్య పాశం యజ్జగ్రన్థ సవితా సత్యధర్మా

ధాతుశ్చ యోనౌ సుకృతస్య లోకేఽరిష్టాం మా సహ పత్యా దధాతు

ఇతి యోక్త్రపాశం విషాయ వాససోఽన్తే బధ్నాతి ౨౦

అనుమతిభ్యాం వ్యాహృతిభిశ్చ త్వం

నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే అయాశ్చాగ్నేఽసీతి చ ౨౧

శమీమయీస్త్విస్రోఽక్తాః సమిధః సముద్రాదూర్మిరిత్యేతాభిస్తిసృభిః స్వాహాకారాన్తాభిరాదధాతి ౨౨

అక్షతసక్తూనాం దధ్నశ్చ సమవదాయేదం హవిః ప్రజననం మ ఇతి చ హుత్వా వి తే ముఞ్చామి రశనాం వి రశ్మీనితి చ హుత్వా పవిత్రేఽను ప్రహృత్యాజ్యేనాభిజుహోతి ౨౩

ఏధోఽస్యేధిషీమహీతి సమిధమాదధాతి । సమిదసి సమేధిషీమహీతి ద్వితీయామ్ ౨౪

అపో అద్యాన్వచారిషమిత్యుపతిష్ఠన్తే ౨౫

కుమ్భాదుదకేనాపోహిష్ఠీయాభిర్మార్జయన్తే ౨౬

వరో దక్షిణా ౨౭

ఇత్యేకాదశః ఖణ్డః ౧౧

1.12 ద్వాదశః ఖణ్డః

సుమఙ్గలీరియం వధూరిమాం సమేత పశ్యతః

సౌభాగ్యమస్యై దత్వాయాథాస్త్వం విపరేతన

ఇతి ప్రేక్షకాన్ప్రజతోఽనుమన్త్రయతే ౧

అత్రైవ సీమన్తం కరోతి త్రిశ్యేతయా శలల్యా

సమూలేన వా దర్భేణ సేనాహనామేత్యేతయా ౨

అథాభ్యఞ్జన్తి

అభ్యజ్య కేశాన్సుమనస్యమానాః ప్రజావరీర్యశసే బహుపుత్రా అఘోరాః

శివా భర్తుః శ్వశురస్యావదాయాయుష్మతీః శ్వశ్రూమతీశ్చిరాయుః । ఇతి ౩

జీవోర్ణయోపసమస్యతి సమస్య కేశానవృజినానఘోరాన్శిఖా సఖీభ్యో భవ సర్వాభ్యః । శివా భవ సుకులోహ్యమానా శివా జనేషు సహవాహనేషు । ఇతి ౪

అథైనౌ దధిమధు సమశ్నుతో యద్వా హవిష్యఁ స్యాత్ ౫

తస్య స్వస్తి వాచయిత్వా

సమానా వా ఆకూతానీతి సహ జపన్తి ౬

ఉభౌ సహ ప్రాశ్నీతః ౭

ఇతి ద్వాదశః ఖణ్డః ౧౨

1.13 త్రయోదశః ఖణ్డః

పుణ్యాహే యుఙ్క్తే ౧

యుఞ్జన్తి బ్రధ్నమితి ద్వాభ్యాఁ యుజ్యమానమనుమన్త్రయతే దక్షిణమథోత్తరమ్ ౨

అహతేన వాససా దర్భైర్వా రథఁ సంమార్ష్టి ౩

అఙ్క్యాన్యఙ్కావభితో రథఁ యే ధ్వాన్తా వాతా అగ్నిమభి యే సంచరన్తి । దూరేహేతిః పతత్రీ వాజినీవాఁస్తే నోఽగ్నయః పప్రయః పాలయన్తు । ఇతి చక్రేఽభిమన్త్రయతే ౪

వనస్పతే విడ్వఙ్గ ఇత్యధిష్ఠానమ్ ౫

సుకిఁశుకఁ శల్మలిఁ విశ్వరూపఁ హిరణ్యవర్ణఁ సువృతఁ సుచక్రమ్ । ఆరోహ సూర్యే అమృతస్య లోకఁ స్యోనం పత్యే వహతం కృణుష్వ । ఇత్యారోహయతి ౬

అనుమాయన్తు దేవతా అనుబ్రహ్మ సువీర్యమ్ । అనుక్షత్రం తు యద్బలమనుమామైతు మద్యశః । ఇతి ప్రాఙ్ప్రయాయ ప్రదక్షిణమావర్తయతి ౭

ప్రతి మాయన్తు దేవతాః ప్రతి బ్రహ్మ సువీర్యమ్ । ప్రతి క్షత్రం తు యద్బలం ప్రతి మామైతు యద్యశః । ఇతి యథాస్తఁ యన్తమనుమన్త్రయతే ౮

అమఙ్గల్యం చేదతిక్రామతి అనుమాయన్త్వితి జపతి ౯

నమో రుద్రాయ గ్రామసద ఇతి గ్రామే ఇమా రుద్రాయేతి చ ౧౦

నమో రుద్రాయైకవృక్షసద ఇత్యేకవృక్షే । యే వృక్షేషు శష్పిఞ్జరా ఇతి చ ౧౧

నమో రుద్రాయ శ్మశానసద ఇతి శ్మశానే । యే భూతానామధిపతయ ఇతి చ ౧౨

నమో రుద్రాయ చతుష్పథసద ఇతి చతుష్పథే । యే పథాం పథిరక్షయ ఇతి చ ౧౩

నమో రుద్రాయ తీర్థసద ఇతి తీర్థే । యే తీర్థాని ప్రచరన్తీతి చ ౧౪

యత్రాపస్తరితవ్యా ఆసీదతి సముద్రాయ వైణవే సిన్ధూనాం పతయే నమః । నమో నదీనాం సర్వాసాం పత్యే । విశ్వాహా జుషతాం విశ్వకర్మణామిదం హవిః స్వః స్వాహేత్యప్సూదకాఞ్జలీన్నినయతి । అమృతం వా ఆస్యే జుహోమ్యాయుః ప్రాణేఽప్యమృతం బ్రహ్మణా సహ మృత్యుస్తరతి । ప్రాసహాదితి రిష్టిరితి ముక్తిరితి ముక్షీయమాణః సర్వం భయం నుదస్వ స్వాహేతి త్రిః పరిమృజ్యాచామతి ౧౫

యది నావా తరేత్సుత్రామాణమితి జపేత్ ౧౬

యది రథాక్షః శమ్యాణీవా రిష్యేతాన్యద్వా రథాఙ్గం తత్రైవాగ్నిముపసమాధాయ జయప్రభృతిభిర్హుత్వా సుమఙ్గలీరియం వధూరితి జపేద్వధ్వా సహ వధూం సమేత పశ్యత ౧౭

వ్యుత్క్రామ పన్థాం జరితాం జవేన శివేన వైశ్వానర ఇడయాస్యాగ్రతః । ఆచార్యో యేన యేన పథా ప్రయాతి తేన తేన సహ । ఇత్యుభావేవ వ్యుత్క్రామతః ౧౮

గోభిః సహాస్తమితే గ్రామం ప్రవిశన్తి బ్రాహ్మణవచనాద్వా ౧౯

ఇతి త్రయోదశః ఖణ్డః ౧౩

1.14 చతుర్దశః ఖణ్డః

అపరస్మిన్నహ్నః సంధౌ గృహాన్ప్రతిపాదయీత ౧

ప్రతిబ్రహ్మన్నితి ప్రత్యవరోహతి ౨

మఙ్గలాని ప్రాదుర్భవన్తి ౩

గోష్ఠాత్సన్తతాములపరాజిం స్తృణాతి ౪

రథాదధ్యోపాసనాత్ । యేష్వధ్యేతి ప్రవసన్యేషు సౌమనసం మహత్ । తేనోపవ్యయామహే తే నో జానన్త్వాగతమ్ । ఇతి తయాభ్యుపైతి ౫

గృహానహం సుమనసః ప్రపద్యే వీరం హి వీరవతః సుశేవా । ఇరాం వహన్తీ ఘృతముక్షమాణా స్తేష్వహం సుమనాః సం వసామ । ఇత్యభ్యాహితాగ్నిం సోదకం సౌషధమావసథం ప్రతిపద్యతే రోహిణ్యా మూలేన వా యద్వా పుణ్యోక్తమ్ ౬

పశ్చాదగ్నే రోహితే చర్మణ్యానడుహే ప్రాగ్గ్రీవే లోమతో దర్భానాస్తీర్య తేషు వధూముపవేశయత్యపి వా దర్భేష్వేవ ౭

అథాస్యై బ్రహ్మచారిణముపస్థ ఆవేశయతి । సోమేనాదిత్యా బలినః సోమేన పృథివీ మహీ । అసౌ నక్షత్రాణామేషాముపస్థే సోమ ఆహితః । ఇతి ౮

అథాస్య తిలతణ్డులానాం ఫలమిశ్రాణామఞ్జలిం పూరయిత్వోత్థాప్యాథాస్యై ధ్రువమరున్ధతీం జీవన్తీం సప్త ఋషీనితి దర్శయేత్ ౯

అచ్యుతా ధ్రువా ధ్రువపత్నీ ధ్రువం పశ్యేమ సర్వతః । ధ్రువాసః పర్వతా ఇమే ధ్రువా స్త్రీ పతికులేయమ్ । ఇతి తస్యాం సమీక్షమాణాయాం జపతి ౧౦

శ్వోభూతే ప్రాజాపత్యం పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా తస్య జుహోతి । ఆజ్యశేషే దధిసమానీయ తేన హుతశేషేణ ౧౧

చక్రీవానడుహౌ వా మే వాఙ్మేతు తే మనః । చాక్రవాకం సంవననం తన్నౌ సంవననం కృతమితి యజమానస్త్రిః ప్రాశ్నాత్యవశిష్టం తూష్ణీం పత్నీ ౧౨

అపరాహ్ణే పిణ్డపితృయజ్ఞః స వ్యాఖ్యాతః ౧౩

సంవత్సరం బ్రహ్మచర్యం చరతో ద్వాదశరాత్రం త్రిరాత్రమేకరాత్రం వా ౧౪

అథాస్యై గృహాన్విసృజేత్ ౧౫

యోక్త్రపాశం విషాయ తౌ సంనిపాతయేత్ । అపశ్యం త్వా మనసా చేకితానం తపసో జాతం తపసో విభూతమ్ । ఇహ ప్రజామిహ రయిం రరాణః ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్రకామ । అపశ్యం త్వా మనసా దీధ్యానాం స్వాయాం తనూం ఋత్వియే బాధమానామ్ । ఉప మాముచ్చా యువతిర్భభూయాః ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్రకామే । ప్రజాపతిస్తన్వం మే జుషస్వ త్వష్టా దేవైః సహమాన ఇన్ద్రః । విశ్వేదేవైరృతుభిః సం విదానః పుంసాం బహూనాం మాతరౌ స్యావ । అహం గర్భమదధామోషధీష్వహం విశ్వేషు భువనేష్వన్తః । అహం ప్రజా అజనయం పృథివ్యా అహం జనిభ్యో అపరీషు పుత్రాన్ । ఇతి స్త్ర్యాదివ్యత్యాసం జపతి ౧౬

కరదితి భసదమభిమృశతి ౧౭

జననీత్యుపజననమ్ ౧౮

బృహదితి జాతం ప్రతిష్ఠితమ్ ౧౯

ఏతేన ధర్మేణ ఋతావృతౌ సంనిపాతయేత్ ౨౦

ఇతి చతుర్దశః ఖణ్డః ౧౪

1.15 పఞ్చదశః ఖణ్డః

తృతీయే గర్భమాసేఽరణీ ఆహృత్య షష్ఠేఽష్టమే వా జయప్రభృతిభిర్హుత్వా పశ్చాదగ్నేర్దర్భేష్వాసీనాయాః పత్న్యాః సర్వాన్ప్రముచ్య కేశాన్నవనీతేనాభ్యజ్య త్రిశ్యేనయా శలల్యా శమీశాఖయా చ స పలాశయా పునః పత్నీమగ్నిరదాదితి సీమన్తం కరోతి ౧

ఇతి పఞ్చదశః ఖణ్డః ౧౫

1.16 షోడశః ఖణ్డః

అష్టమే గర్భమాసే జయప్రభృతిభిర్హుత్వా ఫలైః స్నాపయిత్వా యా ఓషధయ ఇత్యనువాకేనాహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్య గన్ధపుష్పైరలంకృత్య ఫలాని కణ్ఠే వై సంసృజ్యాగ్నిం ప్రదక్షిణం కుర్యాత్ ౧

ప్రజాం మే నర్య పాహీతి మన్త్రేణోపస్థానం కృత్వా గుణవతో బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౨

ఫలాని దక్షిణాం దద్యాత్ ౩

తతః స్వస్త్యయనం చ ౪

యో గురుస్తమర్చయేత్ ౫

ఇతి షోడశః ఖణ్డః ౧౬

1.17 సప్తదశః ఖణ్డః

పుత్రే జాతే వరం దదాతి ౧

అరణిభ్యామగ్నిం మథిత్వా తస్మిన్నాయుష్యహోమాఞ్జుహోతి ౨

అగ్నేరాయురసీత్యనువాకేన ప్రత్యృచం ప్రతిపర్యాయమేకవింశతిమాజ్యాహుతీర్జుహోతి ౩

ఆజ్యశేషే దధిమధ్వపో హిరణ్యశకలేనోపహత్య త్రిః ప్రాశాపయతి ౪

అశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతం భవ । వేదో వై పుత్రనామాసి సజీవ శరదః శతమ్ । ఇతి ప్రాదేశేనాధ్యధి ప్రతిముఖం ప్రదక్షిణం సర్వతోఽభ్యుద్ధిశతి ౫

పలాశస్య మధ్యమపర్ణం ప్రవేష్ట్య తేనాస్య కర్ణయోర్జపేత్భూస్తే దదామీతి దక్షిణే భువస్తేదదామీతి సవ్యే స్వస్తే దదామీతి దక్షిణే భూర్భువఃస్వస్తే దదామీతి సవ్యే ౬

ఇషం పిన్వోర్జం పిన్వేతి స్తనౌ ప్రక్షాల్య ప్రధాపయేత్ ౭

ఇతి సప్తదశః ఖణ్డః ౧౭

1.18 అష్టాదశః ఖణ్డః

దశమ్యాఽ రాత్ర్యాం పుత్రస్య నామ దధ్యాద్ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం ద్వ్యక్షరం చతురక్షరఽ వా త్ర్యక్షరం దాన్తం కుమారీణామ్ ౧

తేనాభివాదయితుం త్యక్త్వా పితుర్నామధేయఽ యశస్యం నామధేయం దేవతాశ్రయం నక్షత్రాశ్రయం దేవతాయాశ్చ ప్రత్యక్షం ప్రతిషిద్ధమ్ ౨

స్నాత్వా సహపుత్రోఽభ్యుపైతి ౩

అథైనమభిభృశతి । అగ్నేష్ట్వా తేజసా సూర్యస్య వర్చసా విశ్వేషాం త్వా దేవానాం క్రతునాభిభృశామీతి ప్రక్షాలితపాణిర్నవనీతేనాభ్యజ్యాగ్నౌ ప్రతాప్య బ్రాహ్మణాయ ప్రోచ్యాభిభృశేదితి శ్రుతిః ౪

వరం కర్త్రే దదాతి ౫

అఙ్గాదఙ్గాత్సంభవసి హృదయాదధి జాయసే । ఆత్మా వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమ్ । ఇతి ప్రవాసాదేత్య పుత్రస్య మూర్ధని జపేత్ ౬

న మధుమాఽసే ప్రాశ్నీయాదాపశుబన్ధాత్ ౭

సఽవత్సరే చాజావిభ్యామగ్నిధన్వన్తరీ యజేత్ ౮

ఇతి అష్టాదశః ఖణ్డః ౧౮

1.19 ఏకోనవింశః ఖణ్డః

అథాదిత్యదర్శనమ్ ౧

చతుర్థే మాసి పయసి స్థాలీపాకఽ శ్రపయిత్వా తస్య జుహోతి ౨

ఆదిత్యః శుక్ర ఉదగాత్పురస్తాద్ధఽసః శుచిషద్యదేదేనమితి సూర్యస్య జుహోతి ౩

ఉదుత్యం జాతవేదసమిత్యేతయోపస్థాయాదిత్యాభిముఖం దర్శయేత్

నమస్తే అస్తు భగవన్శతరశ్మే తమోనుద

జహి మే దేవ దౌర్భాగ్యం సౌభాగ్యేన మాం సంయోజయస్వ ఇతి ౪

అథ బ్రాహ్మణతర్పణమ్ ౫

ఋషభో దక్షిణా ౬

ఇత్యూనవింశః ఖణ్డః ౧౯

1.20 వింశతితమః ఖణ్డః అథాన్నప్రాశనమ్ ౧

పఞ్చమే షష్ఠే వా మాసి పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా స్నాతమలఙ్కృతమహతేన వాససా ప్రచ్ఛాద్యాన్నపతేఽన్నస్య నో దేహీతి హుత్వా హిరణ్యేన ప్రాశయేదన్నాత్పరిస్రుత ఇత్యృచా ౨

రత్నసువర్ణోపస్కరాణ్యాయుధాని దర్శయేత్ 3

యదీచ్ఛేత్తదుపసంగృహ్ణీయాత్ ౪

తతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౫

వాసో దక్షిణా ౬

ఇతి వింశః ఖణ్డః ౨౦

1.21 ఏకవింశతితమః ఖణ్డః

తృతీయస్య వర్షస్య భూయిష్ఠే గతే చూడాః కారయేత్ । ఉదగయనే జ్యోత్స్నే పుణ్యే

నక్షత్రేఽన్యత్ర నవమ్యామ్ ౧

జయప్రభృతిర్హుత్వా

ఉష్ణేన వాయురుదకేనేద్యజమానస్యాయుషా

సవితా వరుణోదధద్యజమానాయ దాశుషే

ఇత్యుష్ణా అపోఽభిమన్త్రయతే ౨

అదితిః కేశాన్వపత్వాయ ఉన్దన్తు జీవసే

ధారయతు ప్రజాపతిః పునః పునః స్వస్తయే

ఇత్యభ్యున్దతి 3

ఓషధే త్రాయస్వైనమితి దక్షిణస్మిన్కేశాన్తే దర్భమన్తర్దధాతి ౪

స్వధితే మైనం హింసీరితి క్షురేణాభినిదధాతి ౫

యేనావపత్సవితా క్షురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య కేశాన్

తేన బ్రాహ్మణో వపత్వాయుష్మానయం జరదష్టిరస్తు

యేన పూషా బృహస్పతేరిన్ద్రస్య చాయుషేఽవపత్

తేన తే వపామ్యాయుషే దీర్ఘాయుత్వాయ జీవసే

యేన భూయశ్చరత్యయం జ్యోక్చ పశ్యతి సూర్యః

తేన తే వపామ్యాయుషే సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయే

ఇతి తిసృభిస్త్రిః ప్రవపతి ౬

యత్క్షురేణ వర్తయతా సుతేజసా వప్తర్వపసి కేశాన్

శున్ధి శిరో మాస్యాయుః ప్రమోషీః

ఇతి లౌహాయసం క్షురం కేశవాపాయ ప్రయచ్ఛతి ౭

మా తే కేశాననుగాద్వర్చ ఏతత్తథా ధాతా దధాతు తే

తుభ్యమిన్ద్రో వరుణో బృహస్పతిః సవితా వర్చ ఆదధుః

ఇతి ప్రవపతోఽనుమన్త్రయతే ౮

సుహృత్పరిగ్రాహం హరితగోశకృత్పిణ్డే సమవచినోతి ౯

ఉప్త్వాయ కేశాన్వరుణస్య రాజ్ఞో బృహస్పతిః సవితా విష్ణురగ్నిః

తేభ్యో నిధానం మహతం న విన్దన్నన్తరా ద్యావాపృథివ్యోరపస్సుః

ఇతి ప్రాగుదీచో హ్రియమాణాననుమన్త్రయతే ౧౦

అరిక్తే పత్న్యాశ్లేషయేదితి శ్రుతిః ౧౧

వరం కర్త్రే దదాతి పక్ష్మగుడం తిలపిష్టం చ కేశవాపాయ ౧౨

ఏతేన తు కల్పేన షోడశే వర్షే గోదానమగ్నిం వాధ్యేష్యమాణస్యాగ్నిర్గోదానికో మైత్రాయణిరితి శ్రుతిః ౧౩

అదితిః శ్మశ్రు వపత్విత్యూహేన శ్మశ్రు ప్రవపతి శున్ధి ముఖమితి చ ౧౪

ఇత్యేకవింశః ఖణ్డః ౨౧

1.22 ద్వావింశః ఖణ్డః

సప్తమే నవమే వోపాయనమ్ ౧

ఆగన్త్రా సమగన్మహి ప్రథమమర్త్విం యుయోతు నః

అరిష్టాః సంచరేమహి స్వస్తి చరతా దిశః । స్వస్త్యాగృహేభ్యః

ఇత్యుప్తకేశేన స్నాతేనాక్తేనాభ్యక్తేనాలంకృతేన యజ్ఞోపవీతినా సమేత్య జపతి ౨

అథాస్మై వాసః ప్రయచ్ఛతి

యా అకృన్తన్నా్య అతన్వన్నా్య ఆవన్నా్య అవాహరన్

యాశ్చాగ్నా్య దేవ్యోఽన్తానభితోఽతతనన్త

తాస్త్వా దేవ్యో జరసే సంవ్యయన్త్వాయుష్మన్నిదం పరిధత్స్వ వాసః । ఇత్యహతం వా

సః పరిధాప్యాన్వారభ్యాఘారావాజ్యభాగౌ హుత్వాజ్యశేషే దధ్యానీయ దధిక్రావ్ణో అకారిషమితి దధి త్రిః ప్రాశ్నాతి ౩

కో నామాసీత్యాహ ౪

నామధేయే ప్రోక్తే దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తం గృహ్ణామ్యసావితి హస్తం గృహ్ణాన్నామ గృహ్ణాతి ప్రాఙ్ముఖస్య ప్రత్యఙ్ముఖ ఊర్ధ్వస్తిష్ఠన్నాసీనస్య దక్షిణముత్తానం దక్షిణేన నీచారీక్తమరిక్తేన సవితా తే హస్తమగ్రహీదసావగ్నిరాచార్యస్తవ దేవసవితరేషతే బ్రహ్మచారీ త్వం గోపాయ సమావృతత్ । కస్య బ్రహ్మచార్యసి । ప్రాణస్య బ్రహ్మచార్యసి । కస్త్వా కముపనయతే । కాయ త్వా పరిదదామి । కస్మై త్వా పరిదదామి । తస్మై త్వా పరిదదామి । భగాయ త్వా పరిదదామ్యర్యమ్ణే త్వా పరిదదామి సవిత్రే త్వా పరిదదామి సరస్వత్యై త్వా పరిదదామీన్ద్రాగ్నిభ్యాం త్వా పరిదదామి విశ్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి సర్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామీతి పరిదదాతి ౫

బ్రహ్మణో గ్రన్థిరసి స తే మా విస్రసదితి హృదయదేశమారభ్య జపతి । ప్రాణానాం గ్రన్థిరసీతి ప్రాణదేశమ్ ౬

ఋతస్య గోప్త్రీ తపసస్తరుత్రీ ఘ్నతీ రక్షః సహమానా అరాతీః

సానః సమగన్తమభిపర్యేహి భద్రే ధర్తారస్తే సుభగే మేఖలే మా రిషామ

ఇతి మౌఞ్జీం పృథ్వీం త్రిగుణాం మేఖలామాదత్తే ౭

యువా సువాసా ఇతి మేఖలాం ప్రదక్షిణం

త్రిః పరివ్యయతి ౮

పుంసస్త్రీన్గ్రన్థీన్బధ్నాతి ౯

ఇయం దురుక్తాత్పరిబాధమానా వర్ణం పురాణం పునతీమ ఆగాత్

ప్రాణాపానాభ్యాం బలమాభజన్తీ శివా దేవీ సుభగే మేఖలే మా రిషామ

ఇతి తస్యాం పరివీతాయాం జపతి

మమ వ్రతే తే హృదయం దధాతు మమ చిత్తమనుచిత్తం తే అస్తు

మమ వాచమేకవ్రతో జుషస్వ బృహస్పతిష్ట్వా నియునక్తు మహ్యామ్ I ఇతి ౧౦

యజ్ఞియస్య వృక్షస్య దణ్డం ప్రదాయ కృష్ణాజినం చాదిత్యముపస్థాపయతి

అధ్వనామధ్వపతే శ్రేష్ఠ్యస్య స్వస్త్యస్యాధ్వనః పారమశీయ

తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్

పశ్యేమ శరదః శతం జీవేమ శరదః శతమ్

శృణుయామ శరదః శతం ప్రబ్రవామ శరదః శతమ్

అదీనాః స్యామ శరదః శతం భూయశ్చ శరదః శతాత్

యా మేధాప్సరఃసు గన్ధర్వేషు చ యన్మనః

దైవీ యా మానుషీ మేధా సా మామావిశతామిహైవ ఇతి ౧౧

అభిదక్షిణమానీయాగ్నేః పశ్చాత్

ఏహ్యశ్మానమాతిష్ఠాశ్మేవ త్వం స్థిరో భవ

కృణ్వన్తు విశ్వే దేవా ఆయుష్టే శరదః శతమ్

ఇతి దక్షిణేన పాదేనాశ్మానమాస్థాపయతి ౧౨

పశ్చాదగ్నేర్మహదుపస్తీర్య సూపస్థలం

కృత్వా ప్రాజాసీనః ప్రత్యఙ్ఙాసీనాయానువాచయతి గాయత్రీం సావిత్రీమపి హ్యేకే త్రిష్టుభమపి హ్యేకే జగతీమోమిత్యుక్త్వా వ్యాహృతిభిశ్చ ౧౩

తాం త్రిరవగృహ్ణీయాత్తాం ద్విరవకృత్య తాం సకృత్సమస్యేత్పాదశోఽర్ధర్చశః సర్వామన్తేన ౧౪

యత్తిసృణాం ప్రాతరన్వాహ యద్ద్వయోర్యదేకస్యాః సంవత్సరే ద్వాదశాహే షడహే త్ర్యహే వా తస్మాత్సద్యోఽనూచ్యేతి శ్రుతిః ౧౫

వరం కర్త్రే దదాతి కాంస్యం వసనం చ ౧౬

యస్య తు మేధాకామః స్యాత్పలాశం నవనీతేనాభ్యజ్య తస్య చ్ఛాయాయాం వాచయేత్సుశ్రవః సుశ్రవా అసి

యథా త్వꣳ సుశ్రవః సుశ్రవా అసి ఏవం మాꣳ సుశ్రవః సౌశ్రవసం కురు

యథా త్వం దేవానాꣳ వేదానాం నిధిపో అసి

ఏవమహం మనుష్యాణాꣳ వేదానాం నిధిపో భూయాసమ్ ఇతి ౧౭

అధీతేహ వా అయమేషాꣳ వేదానామేకం ద్వౌ త్రీన్సర్వాన్వేతి

యమేవꣳ విద్వాꣳసముపనయతీతి శ్రుతిః ౧౮

వ్యాఖ్యాతం బ్రహ్మచర్యమ్ ౧౯

అథ భైక్షం చరతే మాతరమేవాగ్రే యాశ్చాన్యాః సుహృదో యావత్యో వా సన్నిహితాః స్యుః ౨౦

ఆచార్యాయ భైక్షముపకల్పయతే తేనానుజ్ఞాతో భుఞ్జీతేతి శ్రుతిః ౨౧

ఇతి ద్వావింశః ఖణ్డః

1.23 త్రయోవింశః ఖణ్డః

అథ దీక్షా చాతుర్హౌతృకీ సꣳవత్సరమ్ ౧

చతుర్హోతౄన్స్వకర్మణో జుహుయాత్సహ షడ్ఢోత్రా సప్తహోతారమ్ ౨

అన్తతో వ్రతం ప్రదాయాదితో ద్వావనువాకావనువాచయేత్ ౩

ఏవమేవోద్దీక్షాం జుహుయాత్ ౪

అథ దీక్షాగ్నికీ ద్వాదశరాత్రమ్ ౫

యుఞ్జానః ప్రథమం మన ఇత్యష్టౌ హుత్వాకూతమగ్నిం ప్రయుజꣳ స్వాహేతి షడ్ఢుహోతి విశ్వో దేవస్య నేతురితి సప్తమీమ్ ౬

వ్రతం ప్రదాయాదితోఽష్టావనువాకాననువాచయేత్ ౭

త్రిషవణముదకమాహరేత్త్రీꣳ స్త్రీన్కుమ్భాన్ ౮

ఏకేన వాససాన్తర్హితాయాం భూమౌ శయీత భస్మని కరీషే సికతాసు వా ౯

నోదకమభ్యవేయాత్ ౧౦

సమాప్తే ఘృతవతాపూపేనేష్ట్వా వాత్సప్రం వాజయేత్ ౧౧

తతో ఘృతవద్భిరపూపైర్బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౨

ఏవమేవోద్దీక్షాం జుహుయాత్ ౧౩

అథ దీక్షాశ్వమేధికీ ద్వాదశరాత్రమ్ ౧౪

వైతసమిధ్మముపసమాధాయ నవమేనానువాకేన హుత్వా షష్ఠేనోపస్థాప్య వ్రతం ప్రదాయాదిత ఏకవింశత్యనువాకాననువాచయేత్ ౧౫

త్రిషవణమశ్వస్య ఘాసమాహరేత్త్రీ(స్త్రీన్పూ)లాన్ ౧౬

ఏకేన వాససానన్తర్హితాయాం భూమౌ శయీత భస్మని కరీషే సికతాసు వా ౧౭

యా ఓషధయః సమన్యా యన్తి పునన్తు మా పితరోఽగ్నేర్మన్వ ఇతి చతుర్భిరనువాకైరపోఽభిమన్త్ర్య స్నానమాచరేత్ ౧౮

ఏవమేవోద్దీక్షాం జుహుయాత్ ౧౯

శాదం దద్భిరితి చతుర్దశానువాకాననువాచయేత్ ౨౦

రహస్యమధ్యేష్యమాణః ప్రవర్గ్యమ్ ౨౧

ఆదేశే యథా పురస్తాద్వ్యాఖ్యాతమ్ ౨౨

ఆదితః పఞ్చవింశత్యనువాకాననువాచయేత్ ౨౩

త్రైవిద్యకముపనయనేన వ్యాఖ్యాతమ్ ౨౪

ఆదితస్త్రీననువాకాననువాచయేత్ ౨౫

వ్యాఖ్యాతాని వ్రతాని వ్యాఖ్యాతాని వ్రతాని ౨౬

ఉదుత్తమం వరుణపాశమితి మేఖలామున్ముఞ్చతి ౨౭

ఇతి మైత్రాయణీయమానవగృహ్యే త్రయోవింశః ఖణ్డః ప్రథమః పురుషశ్చ సమాప్తః

శ్రీరస్త్వత్ర

==ద్వితీయః పురుషః==

2.1

ఔద్వాహికం ప్రేతపితా శాలాగ్నిం కుర్వీత ౧

అన్యత్ర తతః ప్రేతే పితరి ప్రజ్వలన్తోఽగ్నిం జాగరయేయుః పర్వణి జ్యౌత్స్నే పుణ్యే నక్షత్రేఽన్యత్ర నవమ్యాః ౨

స్నాతః శుచిరహతవాసాః ౩

వాగ్యతావరణిపాణీ జాగృతః ౪

అవకాశేఽక్షతాన్యవాప్యష్ట్వా మన్థమాయౌత్యనాలమ్బామిమ్మశలాకయా బహులమ్ ౫

హిరణ్యపాణిం సవితారం వాయుమిన్ద్రం ప్రజాపతిమ్ । విశ్వాన్దేవానఙ్గిరసో హవామహే । అముం క్రవ్యాదం శమయన్త్వగ్నిమ్ । ఇతి మన్థేనాగ్నిమవసిఞ్చతి ౬

సోమో రాజా విభజతూభాగ్నిర్వ్యభాజయన్ । ఇహైవాస్తు హవ్యవాహనోఽగ్నిః క్రవ్యాదం నుదస్వ । ఇతి కటే కృతాయాం వాగ్నిం సమారోప్య ప్రహిణోతి ౭

క్రవ్యాదమగ్నిం ప్రహిణోమి దూరం యమరాజ్యం గచ్ఛతు రిప్రవాహః । ఇహైవాయమితరో జాతవేదా దేవేభ్యో హవ్యా వహతు ప్రజానన్ । ఇత్యగ్నిమాదాయ దక్షిణాప్రత్యఘరన్తి ౮

సహాధికరణైర్యన్తి ౯

స్వకృత ఇరిణే సీసే మలిమ్లుచామహే శిరోమిముపబర్హణే । అవ్యామసితాయామృష్ట్వాస్తం ప్రేతసుదానవః । ఇతి సీసముపధానేన్యస్యాధ్యధి ౧౦

ధామ్నో ధామ్న ఇతి తిసృభిః పరోగోష్ఠం మార్జయన్తే ౧౧

అనపేక్షమాణాః ప్రత్యాయన్తి ౧౨

నలైర్వేతసశాఖయా వా పదాని లోపయన్తే । మృత్యోః పదాని లోపయన్తే యదేతద్రాఘీయ ఆయుః ప్రతిరం దధానః । ఆప్యాయమానాః ప్రజయా ధనేన శుద్ధాః పూతా భవన్తు యజ్ఞియాసః ౧౩

అనడ్వాహం ప్లవమన్వారభధ్వం యేనావేపత్సరమా రపన్తీ । ఇతి ౧౪

అగ్న్యాయతనముద్ధత్యావోక్ష్యాగ్న్యాధేయిక్యాన్పార్థివాన్సంభారాన్నిర్వపత్యూషసికతవర్జమ్ ౧౫

అరణిభ్యామగ్నిం మథిత్వా హిరణ్యశకలం చ న్యుప్య ప్రాగుదయాదుపస్థకృతో భూరితి జ్వలన్తమాదధాతి ౧౬

గౌర్వాసః కాంస్యం చ దక్షిణా ౧౭

ఇతి ద్వితీయపురుషే ప్రథమః ఖణ్డః ౧

2.2 ద్వితీయః ఖణ్డః

ప్రాగుదఞ్చం లక్షణముద్ధత్యావోక్ష్య స్థణ్డిలం గోమయేనోపలిప్య మణ్డలం చతురస్రం వాగ్నిం నిర్మథ్యాభిముఖం ప్రణయేత్ ౧

దర్భాణాం పవిత్రే మన్త్రవదుత్పాద్యాగ్నేయం స్థాలీపాకం శ్రపయతి ౨

పవిత్రాన్తర్హితేఽప ఆనీయ తణ్డులానోప్య మేక్షణేన ప్రదక్షిణం పర్యాయువఞ్జీవ తణ్డులం శ్రపయతి ౩

ఘృతేనానుత్పూతేన నవనీతేన వోత్పూతేన శృతమభిఘార్యోత్తరత ఉద్వాసయతి ౪

ఇమం స్తోమమర్హత ఇత్యగ్నిం పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య పరిస్తీర్య పశ్చాదగ్నేరేకవద్బర్హిస్తృణాతి ౫

ఉదక్ప్రాక్తూలాన్దర్భాన్ప్రకృష్య దక్షిణాంస్తథోత్తరానగ్రేణాగ్నిం దక్షిణైరుత్తరానవస్తృణాతి ౬

దక్షిణతోఽగ్నేర్బ్రహ్మణే సంస్తృణాత్యపరం యజమానాయ పశ్చార్ధే పత్న్యై ౭

ఉత్తరతః సంస్తీర్ణే పవిత్రే స్రుక్స్రువావాజ్యస్థాలీం ప్రక్షాల్య సంస్తీర్ణే ద్వే ద్వే ప్రయునక్తి ౮

తూష్ణీం దక్షిణత ఆజ్యం నిరూప్య మన్త్రవత్పర్యగ్నిం కృత్వా తూష్ణీం స్రుక్స్రువౌ సంమృజ్యాదబ్ధేన త్వా చక్షుషావేక్ష ఇతి పత్న్యాజ్యమవేక్షతే ౯

తూష్ణీమధిశ్రిత్యోపాధిశ్రిత్య పశ్చాదగ్నేరుపసాద్య మన్త్రవదుత్పూయావేక్షతే ౧౦

తేజో సీత్యాజ్యం యజమానోఽవేక్షతే ౧౧

ఆజ్యస్థాల్యాం స్రువం నిధాయాగ్రేణ స్థాలీపాకమన్వాయాతయత్యపరేణ మేక్షణమ్ ౧౨

తూష్ణీం ప్రాఞ్చమిధ్మముపసమాధాయ బ్రహ్మాణమామన్త్ర్య ఓం జుహుధీత్యుక్తే దక్షిణేన హస్తేనాన్తరేణ జానునీ ప్రాజాసీన ఆఘారౌ జుహోతి ప్రాజాపత్యముత్తరార్ధే ప్రాఞ్చం మనసా ఐన్ద్రం దక్షిణార్ధే ప్రాఞ్చమేవ ౧౩

అథాజ్యభాగౌ జుహోత్యాగ్నేయముత్తరార్ధే సౌమ్యం దక్షిణార్ధే సమావనక్ష్ణౌ ౧౪

యుక్తో వహ యదాకూతమితి ద్వాభ్యామగ్నిం యోజయిత్వా నక్షత్రమిష్ట్వా నక్షత్రదేవతాం యజేత్తిథిం తిథిదేవతామృతుమృతుదేవతాం చ ౧౫

ఉపస్తీర్యాప ఉపస్పృశ్య మేక్షణేన స్థాలీపాకస్యావద్యతి మధ్యాత్పూర్వార్ధాద్ ద్వితీయం పశ్చార్ధాత్తృతీయం యది పఞ్చావదానస్య ౧౬

అవత్తమభిఘార్య స్థాలీపాకం ప్రత్యభిఘారయతి ౧౭

అగ్నయే స్వాహేతి మధ్యే జుహోతి ౧౮

యో దేవానామసీతి రౌద్రస్య ౧౯

జయాన్హుత్వాజ్యస్య స్విష్టకృతే సమవద్యత్యుత్తరార్ద్వాత్సకృద్ ద్విమాత్రమ్ । ద్విర్వా యది పఞ్చావదానస్య ౨౦

అవత్తం ద్విరభిఘార్య నాత ఉర్ద్వఽస్థాలీపాకం ప్రత్యభిఘారయతి ౨౧

అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేత్యసంసక్తముత్తరార్ధపూర్వార్ద్ధే జుహోతి ౨౨

మేక్షణం దర్బా శ్చాఽధాయానుమతిభ్యాం వ్యాహృతిభిశ్చ త్వం నో అగ్నే స త్వం నో అగ్నే అయాశ్చాగ్నేఽసీత్యేతాభిర్జుహుయాత్ ౨౩

వి తే ముఞ్చామి రశనాం వి రశ్మీనితి చ హుత్వా పవిత్రేఽనుప్రహృత్యాజ్యే నాభిజుహోతి ౨౪

ఏధోఽస్యేధిషీమహీతి సమిధమాదధాతి సమిదసి సమేధిషీమహీతి ద్వితీయామ్ ౨౫

అపో అద్యాన్వచారిషమిత్యుపతిష్ఠతే ౨౬

ఆపోహిష్ఠీయాభిర్మార్జయేత్ ౨౭

పూర్ణపాత్రమ్ దక్షిణా ౨౮

బర్హిరనుప్రహరతి ౨౯

ఏతేన స్థాలీపాకేన స్థాలీపాకాః సర్వే

వ్యాఖ్యాతాః ౩౦

ఇతి ద్వితీయపురుషే ద్వితీయః ఖణ్డః ౨

2.3 తృతీయః ఖణ్డః

అగ్నయే స్వాహేతి సాయం జుహోతి ప్రజాపతయ ఇతి ద్వితీయామ్ ౧

సూర్యాయ స్వాహేతి ప్రాతః ప్రజాపతయ ఇతి ద్వితీయామ్ ౨

అగ్నిషోమీయః స్థాలీపాకః పౌర్ణమాస్యామైన్ద్రాగ్నోఽమావాస్యాయాముభయత్ర చాగ్నేయః ఆగన్తుః పూర్వః పౌర్ణమాస్యాముత్తరోమావాస్యాయామ్ ౩

ఆశ్వయుజ్యాం పౌర్ణమాస్యాం ప్రాతర్నిత్యేషు స్థాలీపాకేషు స్థాలీపాకమన్వాయాతయతి ౪

తస్యాగ్నింరుద్రం పశుపతిమీశానం త్ర్యమ్బకం శరదం ప్రషాతకం గా ఇతి యజతి ౫

దధిఘృతమిశ్రః ప్రషాతకస్తస్యా నో మిత్రావరుణా ప్రవాహవేతి చ హుత్వామ్బుః స్థామ్నో వో భక్షీయేతి గాః ప్రాశాపయతి ౬

అవసృష్టాశ్చ వసేయుః ౭

బ్రాహ్మణాన్ ఘృతవద్భోజయేత్ ౮

నానిష్ట్వాగ్రయణేన నవస్యాశ్నీయాత్ ౯

పర్వణ్యాగ్రయణం కుర్వీత వసన్తే యవానాం శరది వ్రీహీణామ్ ౧౦

అగ్రపాకస్య పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా తస్య జుహోతి సజూరగ్నీన్ద్రాభ్యాఁ స్వాహా సజూర్విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా సజూర్ద్యావాపృథివీభ్యాఁ స్వాహా సజూః సోమాయ స్వాహేతి ౧౧

శరది సోమాయ శ్యామాకానాఁ వసన్తే వేణుయవానాముభయత్ర వాజ్యేన ౧౨

వత్సః ప్రథమజో దక్షిణా ౧౩

బ్రాహ్మణ ఏవ హవిఃశేషం భుఞ్జీతేతి శ్రుతిః ౧౪

ఇతి ద్వితీయపురుషే తృతీయః ఖణ్డః ౩

2.4 చతుర్థః ఖణ్డః

పశునా యక్ష్యమాణః పాకయజ్ఞోపచారాగ్నిముపచరతి ౧

పశుబన్ధవత్తూష్ణీమావృద్దేవతాహోమవర్జమ్ ౨

ప్రోక్ష్యానుమాన్యోపపాయ్య పర్యగ్నిం కృత్వా శామిత్రం ప్రణీయ వపాశ్రపణీభ్యాముదఞ్చం ప్రక్రమమాణమన్వారభన్తే ౩

సంజ్ఞప్యమానమవేక్షతే ౪

సంజ్ఞప్తఁ స్నపయిత్వా యథాదైవతఁ వపాముత్కృత్య శ్రపయిత్వాఘారావాజ్యభాగౌ హుత్వా జాతవేదో వపయా గచ్ఛ దేవాఁస్త్వఁ హి హోతా ప్రథమో బభూవ । ఘృతస్యాగ్నే తన్వా సంభవ సత్యాః సన్తు యజమానస్య కామాః స్వాహా । ఇతి వపాం జుహోతి ౫

స్వాహా స్వాహేతి పరివప్యౌ ౬

స్థాలీపాకమన్వాయాతయతి సమానదేవతం పశునా ౭

తద్ధుతావాజ్యభాగౌ ౮

అనిరుక్తః స్విష్టకృత్ ౯

పాశుబన్ధికానామవదానానాం రసస్యావదాయ దైవతైః ప్రచర్య వసాహోమశేషేణ దిశః ప్రతియజతి యథా వాజినేన వనస్పతిమాజ్యస్య ౧౦

జయాన్హుత్వా త్ర్యఙ్గాణాం స్విష్టకృతే సమవద్యతి ౧౧

స్థాలీపాకేన శేషో వ్యాఖ్యాతః ౧౨

పశోః పశురేవ దక్షిణా ౧౩

ఇతి ద్వితీయపురుషే చతుర్థః ఖణ్డః ౪

2.5 పఞ్చమః ఖణ్డః

రౌద్రః శరది శూలగవః ౧

ప్రాగుదీచ్యాం దిశి గ్రామస్యాసకాశే నిశి గవాం మధ్యే తష్టో యూపః ౨

ప్రాక్స్విష్టకృతోఽష్టౌ శోణితపుటాన్పూరయిత్వా నమస్తే రుద్ర మన్యవ ఇతి ప్రభృతిభిరష్టభిరనువాకైర్దిక్ష్వన్తర్దిక్షు చోపహరేత్ ౩

నాశృతం గ్రామమాహరేత్ ౪

శేషం భూమౌ నిఖనేదపి చర్మ ౫

అయూపానేకే పాకయజ్ఞపశూనాహుః ౬

ఇతి ద్వితీయపురుషే పఞ్చమః ఖణ్డః ౫

2.6 షష్ఠః ఖణ్డః

అథాతో ధ్రువాశ్వకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

ఆశ్వయుజ్యాం పౌర్ణమాస్యామ్ ౨

ఋత్విగవ్యఙ్గః స్నాతః శుచిరహతవాసాః ౩

ప్రాగస్తమయాన్నిష్క్రమ్యోత్తరతో గ్రామస్య పురస్తాద్వా శుచౌ దేశేఽశ్వత్థస్యాధస్తాన్న్యగ్రోధస్య వాపాఽ వా సమీపే వేద్యాకృతిం కృత్వా తస్యాం చతుష్కోణవనస్పతిశాఖాయామవసక్తచీరాయాం గన్ధస్రగ్దామవత్యాం చతుర్దిశఽ విన్యస్తోదకుమ్భసహిరణ్యబీజపిటికాయామపూపస్రస్తరలాజోల్లోపికమఙ్గలఫలాక్షవత్యాం సర్వగన్ధసర్వరససర్వౌషధీః సర్వరత్నాని చోపకల్ప్య ప్రతిసరదధిమధుమోదకస్వస్తికనన్ద్యావర్తవత్యామగ్నిం

ప్రణీయాశ్వత్థపలాశఖదిరరోహితకోదుమ్బరాణామన్యతమస్యేధ్మముపససాధాయ తిస్రః ప్రధానదేవతా యజత్యుచ్చైఃశ్రవసఀ వరుణఀ విష్ణుమితి స్థాలీపాకైః పశుభిశ్చాశ్వినౌ చాశ్వయుజౌ చాజ్యస్య ४

జయాన్హుత్వా యా ఓషధయః సమన్న్యాయన్తి పునన్తు మా పితరోఽగ్నేర్మన్వ ఇతి చతుర్భిరనువాకైరపోఽభిమన్త్ర్యాశ్వాన్స్నపయన్తి ५

గన్ధస్రగ్దామభిరలంకృత్య ప్రదక్షిణం దేవయజనం త్రిః పరియన్తి ६

ప్రాహర్షం కారయన్తి ७

ఇష్టే యథాస్థానఀ వ్రజన్తి ८

గౌరనడ్వాఀశ్చ దక్షిణా ९

ఇతి ద్వితీయపురుషే షష్ఠః ఖణ్డః ६

2.7 సప్తమః ఖణ్డః

ఆగ్రహాయణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం పయసి స్థాలీపాకఀ శ్రపయిత్వా తస్య జుహోతి । అపః శ్వేతపదాగ్రహి పూర్వేణ చాపరేణ చ । సప్త చ వారుణీరిమాః ప్రజాః సర్వాశ్చ రాజబాన్ధవ్యః స్వాహా । శ్వేతో రుషత్యో విదధాత్యశ్వో దధద్గర్భఀ వృషః సత్వర్యాం జ్యోక్ । సమం జనాశ్చక్రమయో వసానాః ప్రోషాదసావిరసి విశ్వమేతత్ । శ్వేతాయ రౌషిదశ్వాయ స్వాహా న వై శ్వేతస్యాభ్యాచారే అహిర్జఘాన కించన । శ్వేతాయ వైతహవ్యాయ స్వాహా । అభయం నః ప్రాజాపత్యేభ్యో భూయాత్స్వాహా । ఇతి १

స్రస్తరేఽహతఀ వాస ఉదగ్దశమాస్తీర్యోదకాఀస్యేఽశ్మానఀ వ్రీహీన్యవాన్వాస్య పరిషిఞ్చతి స్యోనా పృథివి భవేతి ద్వాభ్యాఀ సుత్రామాణమితి ద్వాభ్యామ్ २

శమీశాఖయా చ సపలాశయోదఞ్చ త్రిఃసమున్మార్ష్టి స్యోనా పృథివి భవేతి ద్వాభ్యాఀ సూత్రామాణమితి ద్వాభ్యాం నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇతి తిసృభిశ్చ ३

శామ్యన్తు సర్పాః స్వశయా భవన్తు యే అన్తరిక్ష ఉత యే దివి శ్రితాః । ఇమాం మహీం ప్రత్యవరోహేమ । శివామజస్రాఀ శివాఀ శాన్తాఀ సుహేమన్తాముత్తరాముత్తరాఀ సమాంక్రియాసమ్ । ఇతి జ్యేష్ఠ ప్రథమానుదీచ ఆవేశయతి ४

ఉదీర్ష్వం జీవో అసుర్న ఆగాదయః ప్రాగాత్తమ ఆజ్యోతిరేతి । ఆరైకపన్థాం యాతవే సూర్యాయాగన్మ యత్ర ప్రతరం న ఆయుః । ఇతి కనిష్ఠప్రథమానుజ్జిహతే ५

చైత్ర్యాముద్గ్రహణమ్ ६

న తత్ర స్థాలీపాకో న శాఖయా సమున్మార్ష్టి ౭

అయం తల్పః ప్రతరణో వసూనాం విశ్వార్త్విభ్య తల్పో అస్మాన్ । జ్యోగ్జీవేమ సర్వవీరా వయం తమ । ఇతి తల్పమభిమన్త్రయతే ౮

త్రీణి నాభ్యాని ఫాల్గున్యామాషాఢ్యాం కార్త్తిక్యామ్ ౯

తాసు నాధీయీత ౧౦

తాసు పయసి స్థాలీపాకః స వ్యాఖ్యాతః ౧౧

ఇతి ద్వితీయపురుషే సప్తమః ఖణ్డః ౭

2.8 అష్టమః ఖణ్డః

తిస్రోఽష్టకాః ౧

ఊర్ధ్వమాగ్రహాయణ్యాః ప్రాక్ ఫాల్గున్యాస్తామిశ్రాణామష్టమ్యః ౨

తాసు నాధీయీత ౩

తాసు పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా తస్య జుహోతి । యా దేవ్యష్టకేష్వపసాపస్తమా స్తపా అవయా అసి । త్వం యజ్ఞే వరుణస్యావయా అసి తస్యై త ఏనా హవిషా విధేమ । ఉలూఖలా గ్రావాణో ఘోషమకుర్వత హవిః కృణ్వన్తః పరివత్సరీయమ్ । ఏకాష్టకే సుప్రజసః సువీరా జ్యోగ్జీవేమ బలిహృతో వయం తే । యాం జనాః ప్రతినన్దన్తి రాత్రీం ధేనుమివాయతీమ్ । సంవత్సరస్య యా పత్నీ సా నో అస్తు సుమఙ్గలీ । సంమ్వత్సరస్య ప్రతిమాం యే త్వా రాత్రీముపాసతే । తేషామాయుష్మతీం ప్రజాం రాయస్పోషేణ సంసృజస్వ । ఇతి చతస్రః స్థాలీపాకస్య ౪

అష్టకాయై సురాధసే స్వాహేతి సర్వత్రానుషజతి ౫

హేమన్తో వసన్తో గ్రీష్మ ఋతవః శివా నః శివా నో వర్షా అభయాశ్చిరం నః । వైశ్వానరోఽధిపతి ప్రాణదో నో అహోరాత్రే కృణుతాం దీర్ఘమాయుః । శాన్తా పృథివీ శివమన్తరిక్షం ద్యౌర్నో దేవ్యభయం కృణోతు । శివా దిశః ప్రదిశ ఆదిశో న ఆపో విద్యుతః పరిపాన్త్వాయుః । ఆపో మరీచీః పరిపాన్తు విశ్వతో ధాతా సముద్రో అభయం కృణోతు । భూతం భవిష్యదుత భద్రమస్తు మే బ్రహ్మాభిగూర్త్తం స్వరాక్షాణః । కవిరగ్నిరిన్ద్రః సోమః సూర్యో వాయురస్తు మే అగ్నిర్వైశ్వానరో అపహన్తు పాపమ్ । బృహస్పతిః సవితా శర్మ యచ్ఛతు శ్రియం విరాజం మయి పూషా దధాతు । విశ్వ ఆదిత్యా వసవశ్చ సర్వే రుద్రా గోప్తారో మరుతశ్చ సన్తు । ఊర్జం ప్రజామమృతం దీర్ఘమాయుః ప్రజాపతిర్మయి పరమేష్ఠీ దధాతు । ఇతి పఞ్చాజ్యస్య ౬

జయాన్హుత్వేడామగ్న ఇతి స్విష్టకృదితి ౭

ఏవఀ సర్వాసు ౮

ఇతి ద్వితీయపురుషేఽష్టమః ఖణ్డః ౮

2.9 నవమః ఖణ్డః

ఉత్తమాయాః ప్రదోషే చతుష్పథేఽఙ్గశో గాం కారయేత్ ౧

యో య ఆగచ్ఛేత్తస్మై తస్మై దద్యాత్ ౨

శ్వోఽన్యాం కారయేత్ ౩

తస్యా వపాం జుహుయాత్ । వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే మేదసో ఘృతస్య కుల్యా అభినిఃస్రవన్తు సత్యాః సన్తు యజమానస్య కామాః స్వాహా । ఇతి ౪

అథాస్యా వక్షస ఉదగోదనఀ శ్రపయతి ౫

తస్యాష్టకాహోమకల్పేన శేషో వ్యాఖ్యాతః ౬

అవశిష్టం భక్తఀ రన్ధయతి ౭

శ్వోఽవశిష్టం భక్తం రన్ధయిత్వా పిణ్డానామావృతా త్రీన్మాఀసౌదనపిణ్డాన్నిదధాతి ౮

శ్రాద్ధమపరపక్షే పితృభ్యో దద్యాత్ ౯

అనుగుప్తమన్నం బ్రాహ్మణాన్భోజయేన్నా వేదవిద్భుఞ్జీతేతి శ్రుతిః ౧౦

యది గవా పశునా వా కుర్వీత ప్రోక్షణముపపాయనం పర్యగ్నికరణముల్ముకహరణం వపాహోమమితి ౧౧

త్రైధం వపాం జుహుయాత్స్థాలీపాకమవదానాని చ ౧౨

సోమాయ పితృమతే స్వధా నమ ఇతి జుహోతి యమాయాఙ్గిరస్వతే పితృమతే స్వధా నమ ఇతి ద్వితీయామ్ । అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్వధా నమ ఇతి తృతీయామ్ ౧౩

ఏవం మాసి మాసి నియతం తన్త్రం పిణ్డపితృయజ్ఞే ౧౪

ఇతి ద్వితీయే నవమః ఖణ్డః ౯

2.10 దశమః ఖణ్డః

ఫాల్గున్యాం పౌర్ణమాస్యాం పురస్తాద్ధానాపూపాభ్యాం భగం చార్యమణం చ యజేత్ ౧

ఇన్ద్రాణ్యా హవిష్యాన్పిష్ట్వా పిష్టాని సముత్పూయ యావన్తి పశుజాతాని తావతో మిథునాన్ప్రతిరూపాన్శ్రపయిత్వా కాంస్యేఽధ్యాజ్యాన్కృత్వా తేనైవ రుద్రాయ స్వాహేతి జుహోతి । ఈశానాయేత్యేకే ౨

సాయమపూపాభ్యాం ప్రచరత్యగ్నీన్ద్రాభ్యామ్ ౩

ఆగ్నేయస్తున్దిలో న తస్య స్త్రియః ప్రాశ్నన్తి సర్వామాత్యా ఇతరస్య ౪

స్థాలీపాకేనేన్ద్రాణీం శ్వో వా ౫

సంఘేష్వేకవద్బర్హిరగ్నిరాఘారాజ్యభాగాజ్యాహుతయః స్విష్టకృచ్చ ౬

అగ్నిరిన్ద్రః సోమః సీతా సవితా సరస్వత్యశ్వినానుమతీ రేవతీ రాకా పూషా రుద్ర ఇత్యేతైరాయోజనపర్యయనప్రవపనప్రలవనసీతాయజ్ఞఖలయజ్ఞతన్తీయజ్ఞానడుద్యజ్ఞేష్వేతా దేవతా ఇతి యజతి సాంవత్సరేషు చ పర్వసు ౭

నద్యుదధికూపతడాగేషు వరుణం యజత్యోషధివనస్పతిషు సోమమనాదిష్టదేవతేష్వగ్నిమ్ ౮

ఇతి ద్వితీయే దశమః ఖణ్డః ౧౦

2.11 ఏకాదశః ఖణ్డః

అవసానం సమం సమూలమ్ ౧

దక్షిణాప్రవణమన్నకామస్య మారుకాస్తత్ర ప్రజా భవన్తి ౨

సర్వతః సమవస్రావమ్ ౩

సమవస్రుత్య వా యస్మాత్ప్రాగుదీచీరాపో నిర్వహేయుస్తద్వా ౪

గర్తం ఖాత్వా యత్తైః పాంసుభిః ప్రతిపూర్యేత తద్వా ౫

యది ధారయిష్ణూదకతరం స్యాత్ ౬

ఇదమహం విశమన్నాద్యాయ తేజసే బ్రహ్మవర్చసాయ పరిగృహ్ణామీతి వేశ్మ పరిగృహ్య గర్తే హిరణ్యం నిధాయాచ్యుతాయ ధ్రువాయ భౌమాయ స్వాహేతి జుహోతి ౭

సమీచీ నామాసీతి పర్యాయైరుపతిష్ఠతే ప్రతిదిశం ద్వాభ్యాం మధ్యే ౮

ఉదకాంస్యేఽశ్మానం వ్రీహీన్యవాన్వాస్య పరిషిఞ్చతి స్యోనా పృథివి భవేతి ద్వాభ్యాం సుత్రామాణమితి ద్వాభ్యామ్ ౯

శమీశాఖయా చ పలాశయోదఞ్చం త్రిః సమున్మార్ష్టి స్యోనా పృథివి

భవేతి ద్వాభ్యాం సుత్రామాణమితి ద్వాభ్యాం నమో అస్తు సర్వేభ్య ఇతి తిసృభిశ్చ ౧౦

ఇదం తత్ సర్వతో భద్రమయమూర్జోఽయం రసః

ప్రాప్యైవం మానుషాన్కామాన్యదశీర్ష్ణ తల్లప్స్యసి

ఇతి మధ్యమాం స్థూణామాసిచ్య గర్త ఆసిఞ్చతి ౧౧

ఇహైవ తిష్ఠ నితరా తిల్వలా స్థిరావతీ

మధ్యే పోషస్య పుష్యతామా త్వా ప్రాపన్నద్యాయవః

ఆ త్వా కుమారస్తరుణ ఆ త్వా పరిసృతః కుమ్భః

ఆ వత్సో జగతా సహ ఆ దధ్నః కలశమైరయమ్

ఇతి మధ్యమాం స్థూణామభిమన్త్రయతే ౧౨

వసూనాం త్వా వసువీర్యస్యాహోరాత్రయోశ్చేతి

గర్తే స్థూణామవదధాతి ౧౩

ఋతేఽవస్థూణా అధిరోహ వంశో అగ్నే విరాజముపసేధ శత్రుమ్ । ఇతి మధ్యమం వంశమవదధాతి ౧౪

తూష్ణీం శిష్టాః స్థూణా వంశాశ్చ ౧౫

ప్రాగ్ద్వారం దక్షిణాద్వారం వా మాపయిత్వా గృహానహం సుమనసః ప్రపద్యే వీరం హీత్యేతయా ప్రపద్యతే యథా పురస్తాద్వ్యాఖ్యాతమ్ ౧౬

ప్రైతు రాజా వరుణో రేవతీభిరస్మిన్స్థానే తిష్ఠతు పుష్యమాణః । ఇరాం వహన్తీ ఘృతముక్షమాణాస్తేష్వహం సుమనాః సంవసామ । ఇత్యుత్తరపూర్వస్యాం దిశి ప్రతిపానముదకుమ్భమవస్థాపయతి ౧౭

సముద్రం వః ప్రహిణోమి స్వాం యోనిమభిగచ్ఛత అరిష్టా । అస్మాకం వీరా మా పరాసేచి మత్పయః । ఇత్యుదఞ్చనమ్ ౧౮

వాస్తోష్పత్యం పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా తస్య జుహోతి । అమీవహా వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పత ఇత్యేతాభ్యామ్ । వాస్తోష్పతే ప్రతరణో న ఏధి గయస్ఫానో గోభిరశ్వేభిరిన్దో । అజరాసస్తే సఖ్యే స్యామ పితేవ పుత్రాన్ప్రతి నో జుషస్వ । వాస్తోష్పతే శగ్మయా సంసదా తే సక్షీమహి రణ్వయా । గాతుమత్యా పాహి క్షేమ ఉత యోగే వరం నో యూయం పాత స్వస్తిభిః సదా నః । ఇతి ౧౯

జయప్రభృతి సమానమ్ ౨౦

ఇతి ద్వితీయ ఏకాదశః ఖణ్డః ౧౧

2.12 ద్వాదశః ఖణ్డః

వైశ్వదేవస్య సిద్ధస్య సాయంప్రాతర్బలిం హరేత్ ౧

అగ్నీషోమౌ ధన్వన్తరిం విశ్వాన్దేవాన్ప్రజాపతిమగ్నిం స్విష్టకృతమిత్యేవం హోమో విధీయతే ౨

అథ బలిం హరత్యగ్నయే నమః సోమాయ ధన్వన్తరయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః ప్రజాపతయే అగ్నయే స్విష్టకృత ఇత్యగ్న్యగార ఉత్తరాముత్తరామ్ ౩

అద్భ్య ఇత్యుదకుమ్భసకాశే ౪

ఓషధిభ్య ఇత్యోషధిభ్యో వనస్పతిభ్య ఇతి గృహమధ్యమాయాం స్థూణాయామ్ ౫

గృహ్యేభ్యో దేవతాభ్య ఇతి గృహమధ్యే ౬

ధర్మాయాధర్మాయేతి ద్వారే ౭

మృత్యవ ఆకాశాయేత్యాకాశే ౮

అన్తర్గోష్ఠాయేత్యన్తర్గోష్ఠే ౯

బహిర్వైశ్రవణాయేతి బహిః ప్రాచీమ్ ౧౦

విశ్వేభ్యో దేవేభ్య ఇతి వేశ్మని ౧౧

ఇన్ద్రాయేన్ద్రపురుషేభ్య ఇతి పురస్తాత్ ౧౨

యమాయ యమపురుషేభ్య ఇతి దక్షిణతః ౧౩

వరుణాయ వరుణపురుషేభ్య ఇతి పశ్చాత్ ౧౪

సోమాయ సోమపురుషేభ్య ఇత్యుత్తరతః ౧౫

బ్రహ్మణే బర్హ్మపురుషేభ్య ఇతి మధ్యే ౧౬

ప్రాచీమాపాతికేభ్యః సమ్పాతికేభ్య ఋక్షేభ్యో యక్షేభ్యః పిపీలికాభ్యః పిశాచేభ్యోఽప్సరోభ్యో గన్ధర్వేభ్యో గుహ్యకేభ్యః శైలేభ్యః పన్నగేభ్యః ౧౭

దివాచారిభ్యో భూతేభ్య ఇతి దివా నక్తం చారిభ్యో భూతేభ్య ఇతి నక్తమ్ ౧౮

ధన్వన్తరయే ధన్వన్తరితర్పణమ్ ౧౯

అద్భిః సంసృజ్య పితృభ్యః స్వధేతి శేషం దక్షిణా భూమౌ నినయేత్ ౨౦

పాణీ ప్రక్షాల్యాచమ్యాతిథిం భోజయిత్వావశిష్టస్యాశ్నీయాత్ ౨౧

ఇతి ద్వితీయపురుషే ద్వాదశః ఖణ్డః ౧౨

2.13 త్రయోదశః ఖణ్డః

అథాతః షష్ఠీకల్పం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

శుక్లపక్షస్య పఞ్చమ్యాం ప్రత్యఙ్ముఖో హవిష్యమన్నమశ్రీత ౨

అధః శయీత దర్భేషు శాలిపలాలేషు వా ప్రాక్శిరా బ్రహ్మచారీ 3

శ్వోభూత ఉదిత ఆదిత్యే స్నానం పానం భోజనమనులేపనం స్రజో వాసాంసి న ప్రత్యాచక్షీత ౪

యావద్ధద్యాత్తావదశ్నీయాద్యద్యద్ధద్యాత్తత్తదశ్నీయాదన్యత్రామేధ్యపాతకిభ్యోఽభినివిష్టకవర్జ మ్ ౫

అస్తమిత ఆదిత్యే పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాథైతైర్నామధేయైర్జుహోతి ధనదాం వసుమీశానాం కామదాం సర్వకామినామ్ । పుణ్యాం యశస్వినీం దేవీం షష్ఠీం శక్ర జుషస్వ మే । నన్దీ భూతిశ్చ లక్ష్మీశ్చాదిత్యా చ యశస్వినీ । సుమనా వాక్చ సిద్ధిశ్చ షష్ఠీ మే దిశతాం ధనమ్ । పుత్రాన్పశూన్ధనం ధాన్యం బహ్వశ్వాజగవేడకమ్ । మనసా యత్ప్రణీతం చ తన్మే దిశతు హవ్యభుక్ । కామదాం రజనీం విశ్వరూపాం షష్ఠీముపవర్తతు మే ధనమ్ । సా మే కామా కామపత్నీ షష్ఠీ మే దిశతాం ధనమ్ । ఆకృతిః ప్రకృతిర్వచనీ ధావనిః పద్మచారిణీ మన్మనా భవ స్వాహా । గన్ధద్వారాం దురాధర్షాం నిత్యపుష్టాం కరీషిణీమ్ । ఈశ్వరీం సర్వభూతానాం తామిహోపహ్వయే శ్రియమ్ । నానాపత్రకా సా దేవీ పుష్టిశ్చాతిసరస్వతీ । అరిం దేవీం ప్రపద్యేయముపవర్త్తయతు మే ధనమ్ । హిరణ్యప్రాకారా దేవి మాం వర । ఆగచ్ఛత్వాయుర్యశశ్చ స్వాహా । అశ్వపూర్ణాం రథమధ్యాం హస్తినాదప్రమోదినీమ్ । శ్రియం దేవీముపహ్వయే శ్రీర్మాదేవీ జుషతామ్ । ఉపయన్తు మాం దేవగణాస్త్యాగాశ్చ తపసా సహ । ప్రాదుర్భూతోఽస్మి రాష్ట్రేఽస్మిన్ శ్రీః శ్రద్ధాం దధాతు మే । శ్రియై స్వాహా హ్రియై స్వాహా లక్ష్మ్యై స్వాహా ఉపలక్ష్మ్యై స్వాహా నన్దాయై స్వాహా హరిద్రాయై స్వాహా షష్ఠ్యై స్వాహా సమృద్ధ్యై స్వాహా జయాయై స్వాహా కామాయై స్వాహేతి ౬

జయప్రభృతి సమానమ్ ౭

షణ్మాసాన్ప్రయుఞ్జీత త్రీన్వోభయతః పక్షాన్ ౮

శతసాహస్రసంయోగ ఏకవరో వా ౯

గౌరనడ్వాంశ్చ దక్షిణా ౧౦

ఇతి ద్వితీయే త్రయోదశః ఖణ్డః ౧౩

2.14 చతుర్దశః ఖణ్డః

అథాతో వినాయకాన్వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

శాలకటఙ్కటశ్చ కూష్మాణ్డరాజపుత్రశ్చోస్మితశ్చ దేవయజనశ్చేతి ౨

ఏతైరధిగతానామిమాని రూపాణి భవన్తి ౩

లోష్ఠం మృద్నాతి ౪

తృణాని ఛినత్తి ౫

అఙ్గేషు లేఖాన్లిఖతి ౬

అపస్వప్నం పశ్యతి ౭

ముణ్డాన్పశ్యతి ౮

జటిలాన్పశ్యతి ౯

కాషాయవాససః పశ్యతి ౧౦

ఉష్ట్రాన్సూకరాన్గర్దభాన్దివాకీర్త్యాదీనన్యాఁశ్చాప్రయతాన్స్వప్నాన్పశ్యతి ౧౧

అన్తరిక్షం క్రామతి ౧౨

అధ్వానఁ వ్రజన్మన్యతే పృష్ఠతో మే కశ్చిదనువ్రజతి ౧౩

ఏతైః ఖలువినాయకైరావిష్టా రాజపుత్రా లక్షణవన్తో రాజ్యం న లభన్తే ౧౪

కన్యాః పతికామా లక్షణవత్యో భర్తౄన్న లభన్తే ౧౫

స్త్రియః ప్రజాకామా లక్షణవత్యః ప్రజాం న లభన్తే ౧౬

స్త్రీణామాచారవతీనామపత్యాని మ్రియన్తే ౧౭

శ్రోత్రియోఽధ్యాపక ఆచార్యత్వం న ప్రాప్నోతి ౧౮

అధ్యేతౄణామధ్యయనే మహావిఘ్నాని భవన్తి ౧౯

వణిజాఁ వణిక్పథో వినశ్యతి ౨౦

కృషికరాణాం కృషిరల్పఫలా భవతి ౨౧

తేషాం ప్రాయశ్చిత్తమ్ ౨౨

మృగాఖరకులాయమృత్తికారోచనాగుగ్గులాః ౨౩

చతుర్భ్యః ప్రస్రవణేభ్యశ్చతురుదకుమ్భానవ్యఙ్గానాహరేత్ ౨౪

సర్వగన్ధసర్వరససర్వౌషధీః సర్వరత్నాని చోపకల్ప్య ప్రతిసరదధిమధుఘృతమితి ౨౫

ఏతాన్సంభారాన్సంసృజ్య । ఋషభచర్మారుహ్యాథైనం । సహస్రాక్షం శతధారమృషిభిః పావనం కృతమ్ । తాభిష్ట్వాభిషిఞ్చామి పావమానీః పునన్తు త్వా । అగ్నినా దత్తా ఇన్ద్రేణ దత్తాః సోమేన దత్తా వరుణేన దత్తా వాయునా దత్తా విష్ణునా దత్తా బృహస్పతినా దత్తా విశ్వైర్దేవైర్దత్తాః సర్వైర్దేవైర్దత్తా ఓషధయ ఆపో వరుణసంమితాస్తాభిష్ట్వాభిషిఞ్చామి పావమానీః పునన్తు త్వేతి సర్వత్రానుషజతి యత్తే కేశేషు దౌర్భాగ్యం సీమన్తే యచ్చ మూర్ధని । లలాటే కర్ణయోరక్ష్ణోరాపస్తద్ఘ్నన్తు తే సదా । భగం తే వరుణో రాజా భగం సూర్యో బృహస్పతిః । భగమిన్ద్రశ్చ వాయుశ్చ భగం సప్తర్షయో దదుః । ఇతి ౨౬

అధిస్నాతస్య నిశాయాం సద్యః పీడితసర్షపతైలమౌదుమ్బరేణ స్రువేణ మూర్ధని చతస్ర ఆహుతీరుజుహోతి శాలకటఙ్కటాయ స్వాహా । కూష్మాండరాజపుత్రాయ స్వాహా ఉస్మితాయ స్వాహా దేవయజనాయ స్వాహేతి ౨౭

అత ఊర్ధ్వం గ్రామచతుష్పథే నగరచతుష్పథే నిగమచతుష్పథే వా సర్వతోముఖాన్దర్భానాస్తీర్య నవే శూర్పే బలిముపహరతి ఫలీకృతాంస్తణ్డులానఫలీకృతాంస్తణ్డులానామం మాంసం పక్వం మాంసమామాన్మత్స్యాన్పక్వాన్మత్స్యానామానపూపాన్పక్వానపూపాన్పిష్టాన్గన్ధానపిష్టాన్గన్ధాన్ గన్ధపానం మధుపానం మైరేయపానం సురాపానం ముక్తం మాల్యం గ్రథితం మాల్యం రక్తం మాల్యం శుక్లం మాల్యం రక్తపీతశుక్లకృష్ణనీలహరితచిత్రవాసాంసి మాషకల్మాషమూలఫలమితి ౨౮

అథ దేవానామావాహనం విముఖః శ్యేనో బకో యక్షః కలహో భీరుర్వినాయకః కూష్మాణ్డరాజపుత్రో యజ్ఞావిక్షేపీ కులఙ్గాపమారో యూపకేశీ సూపరక్రోడీ హైమవతో జమ్బకో విరూపాక్షో లోహితాక్షో వైశ్రవణో మహాసేనో మహాదేవో మహారాజ ఇతి । ఏతే మే దేవీః ప్రీయన్తాం ప్రీతా మాం ప్రీణయన్తు తృప్తా మాం తర్పయన్త్వితి ౨౯

అధిష్ఠితేఽర్ధరాత్ర ఆచార్యో గ్రహానుపతిష్ఠతే । భగవతి భగం మే దేహి వర్ణవతి వర్ణం మే దేహి రూపవతి రూపం మే దేహి తేజస్విని తేజో మే దేహి యశస్విని యశో మే దేహి పుత్రవతి పుత్రాన్మే దేహి సర్వవతి సర్వాన్కామాన్మే ప్రదేహీతి ౩౦

అత ఊర్ధ్వముదిత ఆదిత్యే విమలే సుముహూర్తే సూర్యపూజా పూర్వకమర్ఘ్యదానముపస్థానం చ । నమస్తే అస్తు భగవన్శతరశ్మే తమోనుద । జహి మే దేవ దౌర్భాగ్యం సౌభాగ్యేన మాం సంయోజయస్వ । ఇతి ౩౧

అథ బ్రాహ్మణతర్పణమ్ ౩౨

ఋషభో దక్షిణా ౩౩

ఇతి ద్వితీయే చతుర్దశః ఖణ్డః ౧౪

2.15 పఞ్చదశః ఖణ్డః

యది దుఃస్వప్నం పశ్యేద్వ్యాహృతిభిస్తిలాన్ హుత్వా దిశ ఉపతిష్ఠేత । బోధశ్చ మా ప్రతిబోధశ్చ పురస్తాద్గోపాయతామ్ । అస్వప్నశ్చ మానవద్రాణశ్చ దక్షిణతో గోపాయతామ్ । గోపాయమానం చ మాం రక్షమాణం చ పశ్చాద్గోపాయతామ్ । జాగృవిశ్చ మారున్ధతీ చోత్తరతో గోపాయతామ్ । విష్ణుశ్చ మే పృథివీ చ నాగాశ్చాధస్తాద్గోపాయతామ్ । బృహస్పతయశ్చ మే విశ్వే చ మే దేవా ద్యౌశ్చోపరిష్టాద్గోపాయతామ్ ౧

ఏవం యస్మింశ్చోత్పన్నేఽనర్థాఞ్శఙ్కేత ౨

వ్యాహృతిభిస్తిలాన్హుత్వా తపః ప్రతిపద్యేత ద్వాదశరాత్రం షడ్రాత్రం త్రిరాత్రమేకరాత్రం వా ౩

యది సముత్పాతం మన్యేత తద్వా ౪

యది పర్వసు మార్త్తికం భిద్యతే పార్థివమసి పృథివీం దృంహస్వయోనిం గచ్ఛ స్వాహేత్యప్సు ప్రహరేత్ ౫

యద్యర్చా దహ్యేద్వా నశ్యేద్వా ప్రపతేద్వా ప్రభజేద్వా ప్రహసేద్వా ప్రచలేద్వా స్థాల్యా వా స్థాలీమాసిచ్య దక్షిణోత్తరా వా స్థాలీ భిద్యేతోత్తరా వోపలాశే నియమ్య ద్వారవంశో వా స్ఫుటేత్ । గౌర్వా గాం ధయేత్స్త్రీ వా స్త్రియమాహన్యాత్ కర్తసంసర్గే హలసంసర్గే ముసలప్రపతనే ముసలం వావశీర్యేతాన్యస్మింశ్చాద్భుత ఏతాభిర్జుహుయాత్స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః । స్వస్తి నస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు । స్వస్తి నో మిమీతామశ్వినా భగః స్వస్తి దేవ్యదితిరనర్వణః । స్వస్తి పూషా అసురో దధాతు నః స్వస్తి ద్యావాపృథివీ సుచేతునా । స్వస్తయే వాయుముపబ్రవామహై సోమం స్వస్తి భువనస్య యస్పతిః । బృహస్పతిం సర్వగణం స్వస్తయే స్వస్తయ ఆదిత్యాసో భవన్తు నః । విశ్వే దేవా నో అద్యా స్వస్తయే వైశ్వానరో వసురగ్నిః స్వస్తయే । దేవా అవన్త్వృభవః స్వస్తయే స్వస్తి నో రుద్రః పాత్వంహసః । స్వస్తి నః పథ్యాసు ధన్వసు స్వస్త్యప్సు వ్రజనే స్వర్వతః । స్వస్తి నః పథ్యాకృతేషు యోనిషు స్వస్తి రాయే మరుతో దధాతు నః । త్రాతారమిన్ద్రం మా తే అస్యాం వి న ఇన్ద్ర మృగో న భీమస్తం శం యోరావృణీమహ ఇతి దశాహుతయః ౬

జయప్రభృతి సమానమ్ ౭

ఇతి ద్వితీయే పురుషే పఞ్చదశః ఖణ్డః ౧౫

2.16 షోడశః ఖణ్డః

సర్వేభ్యో బిభ్యద్బ్రాహ్మణ్యాం తూష్ణీం భౌమమేకకపాలం శ్రపయిత్వాక్షతసక్తూన్పిష్ట్వా స్వకృత ఇరిణే దర్భానాస్తీర్యాచ్యుతాయ ధ్రువాయ భౌమాయ స్వాహేతి జుహోతి ౧

సమీచీ నామాసీతి పర్యాయైరుపతిష్ఠతే ప్రతిదిశం ద్వాభ్యాం మధ్యే ౨

అక్షతసక్తూనాం సర్పబలిం హరతి ఈశానాయేత్యేకే । సర్పోఽసి సర్పాణామధిపతిస్త్వయి సర్వే సర్పాః । బలిహారోఽస్తు సర్పాణాం నమో అస్తుషుర్మారీరిషుర్మాహింసిషుర్మాదాంసి సర్పాః । మా నో అగ్నే విసృజో అఘాయా విష్యవే రిపవే దుచ్ఛునాయై । మా దత్వతే దశతే మాదతే నో మా రీషతే సహసావన్పరాదాః । సర్పోఽసి సర్పాణామధిపతిరన్నేన మనుష్యాంస్త్రాయసేఽపూపేన సర్పాన్ । త్వయి సన్తం మయి సన్తం మాక్షిషుర్మారీరిషుర్మా హింసిషుర్మా దాఙ్క్షు సర్పాః । నమో అస్తు సర్పేభ్య ఇతి తిసృభిశ్చ ౩

ధ్రువాముం తే పరిదదామీతి సర్వామాత్యాన్నామగ్రాహమాత్మానం చ ౪

ఏతేన ధర్మేణ చతురో మాసాన్సర్పబలిం హృత్వా విరమతి ౫

తూష్ణీమపి శూద్రా ప్రక్షాలితపాణిః ౬

ఇతి ద్వితీయే షోడశః ఖణ్డః ౧౬

2.17 సప్తదశః ఖణ్డః

అయూథికే భయార్తే కపోతే గృహాన్ప్రవిష్టే తస్యాగ్నౌ పదం దృశ్యేత దధని సక్తుషు ఘృతే వా దేవాః కపోత ఇతి ప్రత్యృచం జపేజ్జుహుయాద్వా దేవాః కపోత ఇషితో యదిచ్ఛన్దూతో నిరృత్యా ఇదమాజగామ । తస్మా అర్చామ కృణవామ నిష్కృతిం శం నో అస్తు ద్విపదే శం చతుష్పదే । శివః కపోత ఇషితో నో అస్త్వనాగా దేవాః శకునో గృహేషు అగ్నిర్హి విప్రో జుషతాం హవిర్నః పరిహేతిః పక్షిణో నో వృణక్తు । హేతిః పక్షిణీ న దభాత్యస్మానాష్ట్ర్యాం పదం కృణుతే అగ్నిధానే । శం నో గోభ్యశ్చ పురుషేభ్యశ్చాస్తు మా నో హింసీదిహ దేవాః కపోతః । యదులూకో వదతి మోఘమేతద్యత్కపోతః పదమగ్నౌ కృణోతి । యస్య దూతః ప్రహిత ఏష ఏతత్తస్మై యమాయ నమో అస్తు మృత్యవే । ఋచా కపోతం నుదత ప్రమోదమిషం మదన్తః పరి గాం నయధ్వమ్ । సంయోపయన్తో దురితాని విశ్వా హిత్వా న ఊర్జం ప్రపతాత్పతిష్ఠః । ఇతి ౧

పదమాదాయ దక్షిణా ప్రత్యగ్హరన్తి ౨

సహాధికరణైర్యన్తి ౩

స్వకృత ఇరిణే పదం న్యస్యాధ్యధి ౪

ధామ్నో ధామ్న ఇతి తిసృభిః పరోగోష్ఠం మార్జయన్తే ౫

అనపేక్షమాణాః ప్రత్యాయన్తి ౬
అగ్న ఆయూఁషి
పవసే అగ్నిరృషిరగ్నే పవస్వేతి ప్రత్యేత్య జపన్తి ౭
ఇతి ద్వితీయే సప్తదశః ఖణ్డః ౧౭

2.18 అష్టాదశః ఖణ్డః
షడాహుతం ప్రతిపది పుత్రకామః ౧
పయసి స్థాలీపాకꣳ శ్రపయిత్వా తస్య జుహోతి
బ్రహ్మణాగ్నిః సꣳవిదానో రక్షోహా బాధతామితః
అమీ వా యస్తే గర్భం దుర్ణామా యోనిమాశయే
యస్తే గర్భమమీ వా దుర్ణామా యోనిమాశయే
అగ్నిష్ఠం బ్రహ్మణా సహ నిష్క్రమ్యాదమనీనశత్
యస్తే హన్తి పతయన్తం నిషత్స్నుꣳ యః సరీసృపమ్
జాతꣳ యస్తే జిఘాꣳసతి తమితో నాశయామసి
యస్త్వా స్వప్నేన తమసా మోహయిత్వా నిపద్యతే
ప్రజాꣳ యస్తే జిఘాꣳసతి తమితో నాశయామసి
యస్త్వా భ్రాతా పతిర్భూత్వా జారో భూత్వా నిపద్యతే
ప్రజాꣳ యస్తే జిఘాꣳసతి తమితో నాశయామసి
యే తే ఘ్నన్త్యప్సరసో గన్ధర్వా గోష్ఠాశ్చ యే
క్రవ్యాదꣳ సురం దేవినం తమితో నాశయామసి
యస్త ఊరూ విహరత్యన్తరా దమ్పతీ శయే
యోనిꣳ యో అన్తరారేఢి తమితో నాశయామసి
అభిన్నాణ్డా వృద్ధగర్భా అరిష్టా జీవసూకరీ
విజాయతాం ప్రజాయతామియం భవతు తోకినీ

విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు త్వష్టా రూపాణి పింశతు
ఆసిఞ్చతు ప్రజాపతిర్ధాతా గర్భం దధాతు తే
గర్భం ధేహి సినీవాలి గర్భం ధేహి సరస్వతి
గర్భం తే అశ్వినౌ దేవావాధత్తాం పుష్కరస్రజా
హిరణ్యయీ అరణీ యం నిర్మన్థతో అశ్వినా
తం తే గర్భం హవామహే దశమే మాసి సూతవే
పరం మృత్యో అనుపరేహి పన్థాం యస్తే స్వ ఇతరో దేవయానాత్
చక్షుష్మతే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మా నః ప్రజాం రీరిషో మోత వీరాన్
ఇతి ద్వాదశగర్భవేదిన్యః షడాద్యాః స్థాలీపాకస్య షడుత్తరా ఆజ్యస్య ౨
జయప్రభృతి సమానమ్ ౩
నైజమేషంస్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా యథా షాడాహుతమ్
నేజమేష పరాపత సుపుత్రః పునరాపత
అస్యై మే పుత్రకామాయై పునరాధేహి యః పుమాన్
యథేయం పృథివీ మహ్యముత్తానా గర్భమాదధే
ఏవం తం గర్భమాధేహి దశమే మాసి సూతవే
విష్ణోః శ్రేష్ఠేన రూపేణాస్యాం నార్యాం గవీన్యామ్
పుమాంసం పుత్రమాధేహి దశమే మాసి సూతవే
పాకయజ్ఞాన్సమాసాద్య ఏకాజ్యామేకబహిర్షి
ఏకం స్విష్టకృతం కుర్యాన్నానా సత్యపి దైవతే నానా సత్యపి దైవతే ౪
ఇతి ద్వితీయపురుషేఽష్టాదశః ఖణ్డః ౧౮

ఇతి మైత్రాయణీయమానవగృహ్యసూత్రే ద్వితీయపురుషాఖ్యో భాగః
సూత్రం చ సమాప్తమ్

వారాహగృహ్యసూత్రమ్

నమో యజ్ఞవరాహాయ

అతః పరం పరిశిష్టా మైత్రాయణీయసూత్రస్య । గృహ్యపురుషః ప్రాయశ్చిత్తం అనుగ్రహికహౌతృకశుల్వికోత్తరేష్టకవైష్ణవాధ్వర్యవికచాతుర్హోతృకగోనామికాకులపాదరహ-స్యప్రతిగ్రహయమకవృషోత్సర్గప్రశ్నద్రవిణషట్కారణప్రధానసాన్దేహికప్రవరాధ్యాయరుద్రవిధాన-ఛన్దోఽనుక్రమణీ అన్తర్క్యకల్పప్రవాసవిధిప్రాతరుపస్థానభూతోత్పత్తిరితి ద్వావింశతిః పరిశిష్టసంఖ్యానామ్ ౧

గృహ్యేఽగ్నౌ పాకయజ్ఞాన్విహరేత్ ౨

హస్వత్వాత్పాకయజ్ఞః । హ్రస్వం హి పాక ఇత్యాచక్షతే ౩

దర్శపూర్ణమాసప్రకృతిః పాకయజ్ఞవిధిరప్రయాజోఽననుయాజోఽసామిధేనీకః ౪

స్వాహాకారాన్తం నిగద్య హోమాః ౫

పరతన్త్రోత్పత్తిః దక్షిణాగ్నావాహితాగ్నిః కుర్వీత శాలాగ్నావనాహితాగ్నిః ౬

గోమయేన గోచర్మమాత్రం చతురస్రం స్థణ్డిలముపలిప్యేషుమాత్రం తస్మిన్లక్షణం కుర్వీతసత్యసదసీతి పశ్చార్ధాదుదీచీం లేఖాం లిఖతి । ఋతసదసీతి దక్షిణార్ధాత్ప్రాచీమ్ । ధర్మసదసీత్యుత్తరార్ధాత్ప్రాచీమ్ । మధ్యే ద్వే తిస్రో వా ప్రాచీః । ఊర్జస్వతీతి దక్షిణామ్ । పయస్వతీత్యుత్తరామ్ । ఇన్ద్రాయ త్వేతి మధ్యాద్వా । సర్వాః ప్రాదేశమాత్ర్యో దర్భేణావలిఖేత్ ౭

అద్భిః ప్రోక్ష్యాగ్నిం సాదయతి ౮

పరిసముహ్య పరిస్తీర్య పర్యుక్ష్య తూష్ణీమిధ్మాబర్హిః సంనహ్య గ్రాగగ్రైర్దక్షిణారమ్భైరుదక్సంస్థైరయుగ్మైర్ధాతుభిః స్తృణాతి ౯

దక్షిణతోఽగ్నేర్బ్రహ్మాణముపవేశ్యోత్తరత ఉదపాత్రమ్ ౧౦

బర్హిషః పవిత్రే కురుతే ౧౧

సమావప్రచ్ఛిన్నప్రాన్తౌ దర్భౌ ప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రే స్థో వైష్ణవ్యే ఇత్యోషధ్యా ఛిత్త్వా విష్ణోర్మనసా పూతే స్థ ఇత్యద్భిస్త్రిరున్మృజ్య ప్రోక్షణీర్దర్భైః సంస్కృత్య ప్రణీతాం ప్రణీయ

నిర్వపణప్రోక్షణసంవపనమితి యథాదేవతం చరుమధిశ్రిత్య స్రుక్స్రువం ప్రమృజ్యాభ్యుక్ష్యాగ్నౌ ప్రతాప్యఅదితిరసి నాచ్ఛిన్నపత్రేత్యాజ్యమగ్నావధిశ్రయతి ౧౨

పృశ్నేః పయోఽసీత్యాజ్యం నిర్వపతి ౧౩

పరి వాజపతిరిత్యాజ్యం హవిశ్చ త్రిః పర్యగ్ని కరోతి ౧౪

దేవస్త్వా సవితోత్పునాత్విత్యాజ్యం శ్రపయతి ౧౫

తూష్ణీమిధ్మాబర్హిర్విప్రోక్ష్య యథామ్నాతమభిపరిస్తృణాతి ౧౬

పరిధీన్పరిదధాతి ౧౭

తేజోఽసీత్యాజ్యమవేక్ష్య పశ్చాదగ్నేర్దర్భేష్వాసాదయతి ౧౮

అభిఘార్య స్థాలీపాకముత్తరత ఉద్వాసయతి ౧౯

సకృదేవేధ్మమాధాయ వైరూపాక్షః ప్రథమో హోమానామ్ ౨౦

బ్రహ్మాణమామన్త్ర్య సమిధమాధాయాఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ హుత్వా యునజ్మి త్వేతి చ యోజయిత్వా ౨౧

న హ్యయుక్తో హవ్యం వహత ఇతి హ విజ్ఞాయతే ౨౨

కామం పురస్తాద్ధురో జుహోతి

యుక్తో వహ జాతవేదః పురస్తాదిదం విద్ధి క్రియమాణం యథేహ

త్వం భిషగ్భేషజస్యాసి గోప్తా త్వయా ప్రసూతా గామశ్వం పూరుషం సనేమ । స్వాహా

ఇతి । విశ్వా అగ్నే త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహేమహి ద్విషమ్ । ఇతి ౨౩

నక్షత్రమిష్ట్వా దేవతాం యజేత । అహోరాత్రమృతుం తిథిం చ ౨౪

అభిఘార్య యద్దేవతం హవిః స్యాత్తచ్చ జుహుయాద్యథాదేవతం యథాదేవతయా చర్వా ౨౫

ఆకూతాయ స్వాహా । ఆకూతయే స్వాహేతి జయాన్జుహుయాత్ ౨౬

ప్రజాపతిః ప్రాయచ్ఛత్ । ఇడామగ్న ఇతి స్విష్టకృతముత్తరార్ధపూర్వార్ధే జుహుయాత్ ౨౭

మేక్షణముపయామం పవిత్రే చాన్వాదధ్యాత్ ౨౮

అన్వద్య నో అనుమతిః । అన్విదనుమతే త్వమితి భూః స్వాహేతి ప్రాయశ్చిత్తాహుతీశ్చ ౨౯

త్వన్నో అగ్నే । స త్వన్నో అగ్నే । మనో

జ్యోతిః । త్రయస్త్రింశత్తన్తవః । అయాశ్చాగ్నేఽసీతి చ ౩౦

ఇమం స్తనం మధుమన్తం ధయాపాం ప్రపీనమగ్నే సలిలస్య మధ్యే

ఉత్సం జుషస్వ మధుమన్తమూర్మిం సముద్రియం సదనమావిశస్వ । స్వాహా

ఇతి పరిధివిమోకమభిజుహోతి ౩౧

అన్నపత ఇత్యన్నస్య జుహుయాత్ ౩౨

ఏధోఽస్యేధిషీమహి స్వాహేతి సమిధమాదధాతి । సమిదసి సమేధిషీమహీతి ద్వితీయామ్ ౩౩

బర్హిషి పూర్ణపాత్రం నినయేత్ ౩౪

ఏషోఽవభృథః ౩౫

పాకయజ్ఞానామేతత్తన్త్రమ్ ౩౬

ఆపోహిష్ఠీయాభిర్మార్జయిత్వా పర్యుక్షేత ౩౭

వరో దక్షిణా ।

అశ్వం వరం విద్యాత్ । గామిత్యేకే ౩౮

ఇతి వారాహగృహ్యే ప్రథమం ఖణ్డమ్

ప్రాఙ్ముఖముదఙ్ముఖం వా సూతికాలయం కల్పయిత్వా ధ్రువం ప్రపద్యే శుభం ప్రపద్య ఆశాం ప్రపద్య ఇతి కాలే ప్రపాదయేత్ ౧

రేతో మూత్రమితి చ్యావనీభ్యాం దక్షిణం కుక్షిమభిమృశేత్ । శ్రావయేద్వా ౨

పుత్రం జాతమన్వక్షం స్నాతం న మాతోపయన్యాదా మన్త్రప్రయోగాత్ ౩

అగ్నేరభ్యాహితస్య పరిసమూఢస్య పరిస్తీర్ణస్య పశ్చాదహతే వాససి కుమారం ప్రాక్శిరసముత్తానం సంవేశ్య పలాశస్య మధ్యమం పర్ణం ప్రవేష్ట్య తేనాస్య కర్ణావాజపేత్భూస్త్వయి దధానీతి దక్షిణే । భువస్త్వయి దధానీతి సవ్యే । స్వస్త్వయి దధానీతి దక్షిణే । భూర్భువః స్వస్త్వయి దధానీతి సవ్యే ౪

అథైనమభిమన్త్రయేతేఽశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతం భవ ।

అఙ్గాదఙ్గాత్సంభవసి హృదయాదధి జాయసే

ఆత్మా వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమ్ ఇతి ౫

యత్ర శేతే తదభిమృశేత్వేద తే భూమి హృదయం దివి చన్ద్రమసి శ్రితమ్

వేదామృతస్య దేవా మాహం పుత్ర్యమఘం రుదమ్ ఇతి ౬

ఆజ్యంసంస్కృత్య బ్రహ్మణమామన్త్ర్య సమిధమాధాయాఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ హుత్వా

వ్యాహృతిభిశ్చతస్ర ఆజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ । జయాభ్యాతానానాం రాష్ట్రభృతశ్చైకే ౭

కాంస్యే చమసే వాఽఽహుతిసంపాతానవనీయ తస్మిన్సువర్ణం సంనిఘృష్య వ్యాహృతిభిః కుమారం చతుః ప్రాశయేత్ । అత్యన్తమేకే సువర్ణప్రాశనముదకే నిఘృష్యాద్వాదశవర్షతాయాః ౮

ఇషం పిన్వ । ఊర్జం పిన్వేతి స్తనౌ ప్రక్షాల్య ప్రధాపయేత్ । దక్షిణం పూర్వం సవ్యం పశ్చాత్ ౯

స్విష్టకృతే హుత్వా ప్రాయశ్చిత్తాహుతీశ్చ సమిధమాధాయ పర్యుక్షతి ౧౦

ఏష కర్మాన్తో బహిర్ద్వారేఽగ్నిర్నిత్యః । కణసర్షపయవానాం హోమః । వ్యాహృతిభిర్జుహుయాత్ ౧౧

అప్రతిరథం జపేత్ । ఇన్ద్రో భూత స్యేతి షడర్చం చ ౧౨

సూతికాలయం యథాకాలం సమన్తాదుదకేన పరిషిఞ్చేత్ ౧౩

ఇతి వారాహగృహ్యే ద్వితీయం ఖణ్డమ్

ఏవమేవ దశమ్యాం కృత్వా పితా మాతా చ పుత్రస్య నామ దధ్యాత్ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం దీర్ఘాభినిష్ఠానాన్తం కృతం న తద్ధితం ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వా త్యక్త్వా పితుర్నామధేయాత్ నక్షత్రదేవతేష్టనామానో వా ౧

ద్వినామా తు బ్రాహ్మణః ౨

నామైవ కన్యాయాఃఅకారవ్యవధానమాకారాన్తమయుగ్మాక్షరం నదీనక్షత్రచన్ద్రసూర్యపూషదేవదత్తరక్షితావర్జమ్ ౩

నవనీతేన పాణీ ప్రలిప్య సోమస్య త్వా ద్యుమ్నేనేత్యేనమభిమృశేత్ ౪

సర్వేషు కుమారకర్మస్వాగ్నేయః స్థాలీపాకః ప్రాజాపత్యో వా ౫

సర్వత్రానాదేశేఽగ్నిః పుంసామర్యమా స్త్రీణామ్ ౬

సంవత్సరం మాతాపితరౌ న మాంసమశ్నీయాతామ్ ౭

పుత్రస్య జాతదన్తే యజేతాగ్నిం గవా పశునా వా ౮

విప్రోషితః ప్రత్యేత్య పుత్రస్య మూర్ధానం త్రిరాజిఘ్రేత్పశూనాం త్వా హిఙ్కారేణాభిజిఘ్రామీతి ౯

జాతకర్మవద్ధస్తాఙ్గులిం ప్రవేష్ట్య తేనాస్య కర్ణావాజపేత్ ౧౦

అథైనమభిమన్త్రయతేఽశ్మా భవేతి ౧౧

అగ్నిర్ధన్వన్తరీ పుత్రవ్రతీ ఛాగమేషాభ్యామిష్ట్వా దీర్ఘాణాం వ్యాహృతిభిః కుమారం చతుః ప్రాశయేత్ । ఆయుర్దా దేవేతి చ ౧౨

కుమారకర్మాణి శుక్ల ఉదగయనే పుణ్యే నక్షత్రే నవమీవర్జమ్ । సర్వ ఋతవో వివాహేఽమాఘచైత్రౌ మాసౌ పరిహాప్యోత్తరం చ నైదాఘమ్ ౧౩

అన్వారమ్భయిత్వా హవనమ్ ౧౪

ఇతి వారాహగృహ్యే తృతీయం ఖణ్డమ్

తృతీయవర్షస్య జటాః కుర్వన్తి । యథా వా కులకల్పః ౧

అగ్నిముపసమాధాయ పరిసముహ్య పరిస్తీర్య పర్యుక్ష్య దక్షిణతోఽగ్నేర్బ్రహ్మాణముపవేశ్యోత్తరత ఉదపాత్రం శమీశమకవత్ ౨

అథైనమభిమన్త్రయతేహిరణ్యవర్ణాః శుచర్య ఇతి చతసృభిః ।

యా ఓషధయ ఇత్యనువాకేన

శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే

శం యోరభి స్రవన్తు నః

ప్రియాః శం న ఆపో ధన్వన్యాః శం నః సన్తు నూప్యాః

శం నః సముద్ర్యా ఆపః శము నః సన్తు కూప్యాః

శం నో మిత్రః శం వరుణః శం నో భవత్వర్యమా

శం న ఇన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ శం నో విష్ణురురుక్రమః

ఇతి । తాసాముదకార్థాన్కుర్వీతపర్యుక్షణేఽభ్యున్దనే స్నాపనే చ ౩

ఆజ్యం సంస్కృత్య బ్రహ్మాణమామన్త్ర్య సమిధమాధాయాఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ హుత్వాఽగ్న ఆయూంషి పవస ఇతి సప్తభిః సప్త హుత్వా ౪

ఆయుర్దా దేవేతి చ । యే కేశినః ప్రథమే సత్త్రమాసత యేభిరావృతం యదిదం విరాజతి । తేభ్యో జుహోమ్యాయుషే దీర్ఘాయుత్వాయ స్వస్తయే । ఇతి ౫

వ్యాహృతిభిశ్చ ౬

ఉక్తః కర్మాన్తః పూర్వేణ ౭

శీతేన వాయ ఉదకేనేధి । ఉష్ణేన వాయ ఉదకేనేధీతి తప్తా ఇతరాభిః సꣳసృజ్య

ఆర్ద్రదానవ స్థ జీవదానవ స్థోన్దతీరిషమావదేత్యపోఽభిమన్త్ర్య దక్షిణం
కేశాన్తమభ్యున్ద్యాత్అదితిః కేశాన్వపత్వాప ఉన్దన్తు జీవసే । దీర్ఘాయుత్వాయ స్వస్తయే । ఇతి ౮

దక్షిణస్మిన్కేశాన్తే దర్భమూర్ధ్వాగ్రం నిదధాతి ౯

ఓషధే త్రాయస్వైనమితి దర్భమన్తర్దధాతి ౧౦

స్వధితే మైనꣳ హిꣳసీరితి క్షురేణాభినిదధాతి ౧౧

యేనావపత్సవితా క్షురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య విద్వాన్

తేన బ్రహ్మణో వపతేదమస్యాయుష్మానయం జరదష్టిర్యథాసత్ । అహమసౌ ఇతి ప్రవపతి ౧౨

దక్షిణతో మాతాఽన్యా వాఽవిధవాఽఽనడుహేన గోమయేనాఽభూమిగతాన్కేశాన్పరిగృహ్ణీయాత్
౧౩

మా తే కేశాననుగాద్వర్చ ఏతత్తథా ధాతా దధాతు తే

తుభ్యమిన్ద్రో వరుణో వృహస్పతిః సవితా వర్చ ఆదధుః ఇతి ప్రపతతోఽనుమన్త్రయతే ౧౪

తేన ధర్మేణ పునరపోఽభిమన్త్ర్యాపరం కేశాన్తమభ్యున్ద్యాదుత్తరం చ ౧౫

అన్యౌ తు ప్రవపనౌయేన పూషా బృహస్పతేరగ్నేరిన్ద్రస్య చాయుషేఽవపత్

తేన తే వపామ్యాయుషే దీర్ఘాయుత్వాయ స్వస్తయే ఇతి పశ్చాత్

యేన భూయశ్చరత్యయం జ్యోక్చ పశ్యసి సూర్యమ్

తేన తే వపామ్యాయుషే దీర్ఘాయుత్వాయ సుశ్లోక్యాయ సువర్చసే ఇత్యుత్తరతః ౧౬

యత్క్షురేణ పర్చయతా సుపేశసా వప్తర్వపసి కేశాన్

శున్ధ శిరో మాస్యాయుః ప్రమోషీః

ఇతి లోహాయసం క్షురం కేశవాపాయ ప్రయచ్ఛతి ౧౭

యథార్థం కేశయత్నాన్కుర్వన్తిదక్షిణతః కపర్దా వసిష్ఠానాముభయతోఽత్రిభార్గవకాశ్యపానాం
పఞ్చచూడా ఆఙ్గిరసః శిఖినోఽన్యే ౧౮

వాజిమేకే మఙ్గలార్థమ్ ౧౯

త్ర్యాయుషం కశ్యపస్య జమదగ్నేస్త్ర్యాయుషమగస్త్యస్య త్ర్యాయుషమ్

యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తన్మే అస్తు శతాయుషమ్

ఇతి శిరః సంమృశతి ౨౦

పరిగృహ్య గోమయేన కేశానుత్తరపూర్వస్యాం గృహస్య మూష్యామన్తరా గేహాత్పలదం చ నిదధ్యాత్ । అరిక్తే వా వపనే

ఉప్త్వాయ కేశాన్వరుణాయ రాజ్ఞో బృహస్పతిః సవితా విష్ణురిన్ద్రః

తేభ్యో నిధానం మహదన్వవిన్దన్నన్తరా ద్యావాపృథివీ అప స్వః ఇతి ౨౧

కర్త్రే వరం దదాతి ౨౨

పక్ష్మగుణం తిలపిశితం చ కేశవాపాయ ప్రయచ్ఛతి ౨౩

సంవత్సరం మాతా నాప్లాయ ధారయేత్ । రోషాయ నాశ్నీయాత్ । లవణవర్జం తూష్ణీమ్ ౨౪

కన్యాయా ఆహుతివర్జమ్ ౨౫

విదుషో బ్రాహ్మణానర్ధసిద్ధిం వాచయేత్ ౨౬

ఏవముత్తరేషు ౨౭

ఇతి వారాహగృహ్యే చతుర్థం ఖణ్డమ్

గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయేత్ । షష్ఠే సప్తమే పఞ్చమే వా ౧

తతో గర్భైకాదశేషు క్షత్రియం గర్భద్వాదశేషు వైశ్యమ్ ౨

ప్రాక్షోడశాద్వర్షాద్ బ్రాహ్మణస్యాపతితా సావిత్రీ ద్వావింశాత్క్షత్రియస్య చతుర్వింశాద్వైశ్యస్య । అత ఊర్ధ్వం పతితసావిత్రికా భవన్తి । నైనాన్యాజయేయుర్నాధ్యాపయేయుర్న వివహేయుర్నా వివాహయేయుః ౩

అభ్యన్తరం జటాకరణం బహిరుపనయనమ్ ౪

ఉక్తోఽగ్నిసంస్కారో బ్రహ్మణశ్చ ౫

కుమారం పర్యుప్తినం స్నాతమభ్యక్తశిరసముపస్పర్శనకల్పేనోపస్పృష్టమగ్నేర్దక్షిణతోఽవస్థాప్య దధిక్రావ్ణో అకారిషమితి దధ్నః కుమారం త్రిః ప్రాశయేత్ ౬

ఇయం దురుక్తాత్పరిబాధమానా వర్ణం పవిత్రం పునతీ న ఆగాత్

ప్రాణాపానాభ్యాం బలమాభజన్తీ శివా దేవీ సుభగా మేఖలేయమ్

ఋతస్య గోప్త్రీ తపసస్తరుత్రీ ఘ్నతీ రక్షః సహమానా అరాతీః

సా మా సమన్తమనుపర్యేహి భద్రే ధర్తారస్తే సుభగే మేఖలే మా రిషామ

ఇతి మౌఞ్జీం త్రిగుణాం త్రిః పరివీతాం మేఖలామాబధ్నీతే । మౌర్వీం ధనుర్జ్యాం క్షత్రియస్య శాణీఁ వైశ్యస్య ౭

ఉపవీతమసి యజ్ఞస్య త్వోపవీతేనోపవ్యయామీతి యజ్ఞోపవీతమ్ ౮

యా అకృతన్నా అతన్వన్నా అవాయన్నా అవాహరన్

యాశ్చాగ్నా దేవీరన్తానభితోఽతన్వత తాస్త్వా దేవీర్జరసే సఁవ్యయన్తామ్

ఆయుష్మానయం పరిధత్త వాసః పరిధత్త వర్చః

శతాయుషం కృణుహి దీర్ఘమాయుః

శతం చ జీవ శరదః పురూచీర్వసూని చాయ్యో విభజాయ జీయాన్

ఇత్యహతఁ వాస ఆచ్ఛాద్య

మిత్రస్య చక్షుర్ధరణం బలీయస్తేజో యశస్వి స్థవిరం చ ధృష్ణు

అనాహనస్యఁ వసనం చరిష్ణు పరీదఁ వాజ్యఁ వాజినం దధేఽహమ్

ఇతి కృష్ణాజినం చ ౯

ఆజ్యఁ సఁస్కృత్య బ్రహ్మాణమామన్త్ర్య సమిధమాధాయాఘా

రావాఘార్యాజ్యభాగౌ హుత్వాఽష్టౌ జటాకరణీయాన్జుహుయాత్ ౧౦

వ్యాహృతిభిశ్చ ౧౧

ఉక్తః కర్మాన్తః పూర్వేణ ౧౨

కాలాయ వాం గోత్రాయ వాం జైత్రాయ వామౌద్భేత్రాయ వామన్నాద్యాయ వామవేనేనిజేదిత్యుదకేనాఞ్జలిం పూరయిత్వా సుకృతాయ వామితి పాణీ ప్రక్షాల్య ఇదమహం కుర్యమన్యా నిష్ప్లవయామీత్యాచమ్య నిష్ఠీవతి ౧౩

భ్రాతృవ్యాణాఁ సపత్నానామహం భూయాసముత్తమ ఇతి ద్వితీయమ్ ౧౪

ప్రాతర్జితం భగముగ్రఁ హువేమ వయం పుత్రమదితేర్యో విధర్తా

ఆధ్రశ్చిద్యం మన్యమానస్తురశ్చిద్రాజా చిద్యం భగం భక్షీమహీత్యాహ

ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠేత ౧౫

బ్రహ్మచర్యముపాగాముప మా హ్వయస్వేతి బ్రూయాత్ ౧౬

ఏహి బ్రహ్మోపేహి బ్రహ్మ బ్రహ్మ త్వా స బ్రహ్మ సన్తముపనయామ్యహమసావితి ౧౭

అథాస్యాభివాదనీయం నామ గృహ్ణాతి ౧౮

దేవస్య తే సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తం
గృహ్ణామ్యహమసావిత్యస్య హస్తం దక్షిణేన దక్షిణముత్తానమభీవాఙ్గుష్ఠమభీవ లోమాని
గృహ్ణీయాత్ ౧౯

మామేవాన్వేతు తే మనో మామేవాపి త్వమన్విహి

అగ్నౌ ఘృతమివ దీప్యతాం హృదయం తవ యన్మయి

ఇత్యేనం ప్రేక్షమాణం సమీక్షతే ౨౦

పృష్ఠతోఽస్య పాణిమన్వవహృత్య హృదయదేశమన్వారభ్య జపేత్ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి స మా
విస్రసదితి । బ్రహ్మణో గ్రన్థిరసీతి నాభిదేశమ్ ౨౧

గణానాం త్వా గణపతిం హవామహే కవిం కవీనాముపమశ్రవస్తమమ్

జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణం బ్రహ్మణస్పత ఆ నః కృణ్వన్నూతిభిః సఈద సాదనమ్

ఇతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిణయేత్ ౨౨

పశ్చాదగ్నేర్ధర్భేషూపవిశతి దక్షిణతశ్చ బ్రహ్మచారీ ౨౩

అధీహి భో ఇత్యుపవిశ్య జపతి ౨౪

ప్రభుజ్య దక్షిణం జానుం పాణీ సంధాయ దర్భహస్తావోమిత్యుక్త్వా వ్యాహృతీః సావిత్రీం
చానుబ్రూయాత్ । ఏవం కాణ్డానువచనేషు ౨౫

తత్సవితుర్వరేణ్యమితి గాయత్రీం బ్రాహ్మణాయ । ఆ దేవో యాతు సవితా సురత్న ఇతి
త్రిష్టుభం క్షత్రియాయ । యుఞ్జతే మన ఇతి జగతీం వైశ్యాయ । పచ్ఛోఽర్ధర్చశః సర్వామన్తతః
౨౬

పాలాశం దణ్డం బ్రాహ్మణాయ ప్రయచ్ఛతి నైయగ్రోధం క్షత్రియాయాశ్వత్థం వైశ్యాయ ।
సుశ్రవః సుశ్రవసం మాం కురు । యథా త్వం సుశ్రవః సుశ్రవా అస్యేవమహం సుశ్రవః సుశ్రవా
భూయాసమ్ । యథా త్వం దేవానాం వేదస్య నిధిగోపోఽస్యేవమహం మనుష్యాణాం బ్రహ్మణో
నిధిగోపో భూయాసమితి ప్రతిగృహ్ణాతి ౨౭

ఊర్ధ్వకపాలో బ్రాహ్మణస్య కమణ్డలుః పరిమణ్డలః క్షత్రియస్య నిచల్కలో

వైశ్యస్య ఇమా ఆపః ప్రభరామ్యయక్ష్మా యక్ష్మచాతనీః

ఋతేనాపః ప్రభరామ్యమృతేన సహాయుషా

ఇతి ప్రతిగృహ్ణామీతి ప్రతిగృహ్య భైక్ష్యచర్యం చరేత్ భవతి భిక్షాం దేహీతి

బ్రాహ్మణః భవతిమధ్యాం క్షత్రియః భవత్యన్త్యాం వైశ్యః । చతస్రః షడష్టౌ వాఽవిధవా అప్రత్యాఖ్యాయిన్యః । మాతరం ప్రథమమేకే ౨౮

గురవే నివేద్య ౨౯

వాగ్యతః ప్రాగ్గామాత్సంధ్యామాసేత్ । తిష్ఠన్పూర్వామ్ । సావిత్రీం త్రిరధీత్య

అధ్వనామధ్వపతే స్వస్త్యస్యాధ్వనః పారమశీయ

యా మేధా అప్సరఃసు గన్ధర్వేషు చ యన్మనః

యా మేధా దైవీ మానుషీ సా మామావిశతామిహ ఇతి ౩౦

ప్రత్యేత్యాగ్నిం పరిచరేత్ । ఇమం స్తోమమర్హత ఇతి పరిసమూహేత్ । ఏధోఽస్యేధిషీమహీతి సమిధమాదధాతి । సమిదసి సమేధిషీమహీతి ద్వితీయామ్ ౩౧

అపో అద్యాన్వచారిషమిత్యుపతిష్ఠతే ౩౨

తం మా సంసృజ వర్చసేతి ముఖం

పరిమృజీత ౩౩

యదగ్నే తపసా తపో బ్రహ్మచర్యముపేమసి

ప్రియాః శ్రుతస్య భూయాస్మాయుష్మన్తః సుమేధసః

అగ్నే సమిధమహారిషం బృహతే జాతవదసే

స మే శ్రద్ధాం చ మేధాం చ జాతవదాః ప్రయచ్ఛతు । స్వాహా

ఇతి సమిధమాదధాతి ౩౪

తేజసా మా సమఙ్గ్ధి వర్చసా మా సమఙ్గ్ధి బ్రహ్మ

వర్చసేన మా సమఙ్గ్ధీతి ముఖం పరిమృజీత ౩౫

ఆయుర్దా అగ్నేఽసీతి యథారూపం గాత్రాణి సంమృశతి ౩౬

ఇహ ధృతిరితి పర్యాయైరంసం గ్రీవాశ్చారిచ్చరాలభ్య రుచం నో ధేహీతి లలాటమభిమృశేత్ ౩౭

ఆద్యన్తయోః పర్యుక్షణమ్ ౩౮

గురవే బ్రహ్మణే చ వరముత్తరాసఙ్గం చ దదాతి ౩౯

ద్వాదశరాత్రమక్షారలవణమాశేత్ ౪౦

అక్షారమేకే ౪౧

వ్యుష్టే ద్వాదశరాత్రే షడ్రాత్రే వా గ్రామాత్ప్రాచీం వోదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య పశ్చాత్పలాశస్య యజ్ఞీయస్య వా వృక్షస్య సావిత్రేణ స్థాలీపాకేనేష్ట్వా జయప్రభృతిభిశ్చాజ్యస్య పురస్తాత్స్విష్టకృతో మేఖలాం దణ్డం చాప్సు ప్రాస్యేత్ ౪౨

తత్రైవ హవిశ్శేషం భుఞ్జీతేతి శ్రుతిః ౪౩

ఇతి వారాహగృహ్యే పఞ్చమం ఖణ్డమ్

ఉపనయనప్రభృతి వ్రతచారీ స్యాత్ ౧

ఉపనయనేన వ్రతాదేశా వ్యాఖ్యాతాః ౨

మార్గవాసాః సంహతకేశః భైక్షాచర్యవృత్తిః సశల్కదణ్డః సప్తమౌఞ్జీం మేఖలాం ధారయేద్ ఆచార్యస్యాప్రతికూలః సర్వకారీ ౩

యదేనముపేయాత్తదస్మై దద్యాత్ । బహూనాం యేన సంయుక్తః ౪

నాస్య శయ్యామావిశేత్ ౫

న రథమారోహేత్ ౬

న సంవసేత్ ౭

న విహారార్థో జల్పేత్ ౮

న రుచ్యర్థః కఞ్చనం ధారయేత్ ౯

సర్వాణి సాంస్పర్శకాని స్త్రీభ్యో వర్జయేత్ ౧౦

న స్నాయాద్దణ్డవత్ ౧౧

నోదకమభ్యుపేయాత్ ౧౨

న దివా స్వపేత్ ౧౩

త్రైవిద్యకం బ్రహ్మచర్యం చరేత్ ౧౪

ఇన్ద్రియసంయతః సాయం ప్రాతర్భైక్ష్యవృత్తిః ౧౫

సాయం ప్రాతరగ్నిం పరిచరేత్ ౧౬

అధశ్శాయీ ఆచార్యాధీనవృత్తిః తన్నిసర్గాదశనమ్ అయాచితం లవణమ్ ౧౭

వాగ్యతోఽశ్నీయాత్ ౧౮

మధుమాంసే వర్జయేత్ ౧౯

అచ్ఛన్నవస్త్రాం వివృతాం స్త్రియం న పశ్యేత్ ౨౦

యౌప్యస్య వృక్షస్య దణ్డీ స్యాత్ ౨౧

నానేన ప్రహరేద్గవే న బ్రాహ్మణాయ ౨౨

న నృత్యగీతే గచ్ఛేత్ ౨౩

న ఛైనే కుర్యాత్ ౨౪

నావలిఖేత్ ౨౫

శిఖాజటః సర్వజటో వా స్యాత్ ౨౬

శాణీక్షౌమాజినవాసాః ౨౭

రక్తం వసనకమ్బలమ్ఏణేయం బ్రాహ్మణస్య రౌరవం క్షత్రియస్య ఆజం వైశ్యస్య ౨౮

ఏతేన ధర్మేణ ద్వాదశవర్షాణ్యేకవేదే బ్రహ్మచర్యం చరేత్ । చతుర్వింశతి ద్వయోః షట్త్రింశతి త్రయాణామ్ అష్టాచత్వారింశతి సర్వేషామ్ । యావద్ గ్రహణం వా ౨౯

మలజ్జురబలః కృశః స్నాత్వా స సర్వం లభతే యత్కిఞ్చిన్మనసేప్సితమితి ౩౦

ఏతేన ధర్మేణ సాధ్వధీతే ౩౧

మన్త్రబ్రాహ్మణాన్యధీత్య కల్పం మీమాంసాం చ యాజ్ఞికోఽధీత్య వక్త్రం పదం స్మృతిం ఛైచ్ఛికః ౩౨

తౌ స్నాతకౌ ౩౩

శ్రోత్రియోఽన్యో వేదపాఠీ । న తస్య స్నానమ్ ౩౪

ఉపవిశ్యాచమనం విధీయతే । అన్తర్జాను బాహూ కృత్వా త్రిరాచామేత్ ౩౫

ద్విః పరిమృజేత్ ఖాని చోపస్పృశే

చ్ఛీర్షణ్యాని ౩౬

ఇతి వారాహగృహ్యే షష్ఠం ఖణ్డమ్

అథ చాతుర్హోతృకీ దీక్షా సంవత్సరమ్ ౧

ఆఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ హుత్వా చతుర్హోతౄన్స్వకర్మణో జుహుయాత్ । సహ పఞ్చహోత్రా షడ్ఢోత్రా చ సప్తహోతారమన్తతః ౨

హుత్వా వ్రతం ప్రదాయాదితో ద్వావనువాకావనువాచయేత్ ౩

అథాగ్నివ్రతాశ్వమేధికీ దీక్షా సంవత్సరం ద్వాదశరాత్రం వా ౪

ఆకూతమగ్నిమితి షడ్ఢుత్వా వ్రతం ప్రదాయాదితోఽష్టావనువాకాననువాచయేత్ ౫

త్రిషవణముదకమాహరేత్త్రీంస్త్రీన్కుమ్భాన్ ౬

త్రీంశ్చ సమిత్పులాన్ ౭

భస్మని శయీత కరీషే సికతాసు భూమౌ వా ౮

నోదకమభ్యుపేయాత్ ౯

సంవత్సరే సమాప్తే ఘృతవతాపూపేనాగ్నిమిష్ట్వా వాత్సప్రం వాచయేత్ ౧౦

స్మార్తేన యావదధ్యయనం కాణ్డవ్రతవిశేషా హోమార్థశ్చాద్యన్తయోర్జుహుయాత్ ౧౧

అథైనం పరిదదీతఅగ్నయే త్వా పరిదదాని । వాయవే త్వా పరిదదాని । సూర్యాయ త్వా పరిదదాని । ప్రజాపతయే త్వా పరిదదానీతి ౧౨

ఏతేనైవాశ్వమేధో వ్యాఖ్యాతః ౧౩

నవమేనానువాకేన హుత్వా దశమేనోపతిష్ఠేత ౧౪

అశ్వాయ ఘాసముదకస్థానముదకం చాభ్యుపేయాత్ ౧౫

ఏతాభ్యామేవ మన్త్రాభ్యాం త్రైవిద్యకం వ్రతముపేయాత్ ౧౬

రహస్యమధ్యేష్యతా ప్రవర్గ్యః ౧౭

తస్య రహస్యే వ్రతోపాయనం సమిన్మన్త్రశ్చ ౧౮

తిష్ఠేదహని రాత్రావాసీత వాగ్యతః ౧౯

పర్వసు చైవం స్యాత్ ౨౦

సర్వజటశ్చ స్యాత్ ౨౧

సంవత్సరావరః ప్రవర్గ్యో భవతి ౨౨

ఇతి వారాహగృహ్యే సప్తమం ఖణ్డమ్

వర్షాసు శ్రవణేనాధ్యాయానుపాకరోతి । హస్తేన వా । ప్రోష్ఠపదీమిత్యేకే ౧

అథ జుహోతి

అప్వా నామాసి తస్యాస్తే జో(ష్ఠీం గమేయమ్

అహమిద్ధి పితుః పరి మేధా అమృతస్య జగ్రభ । అహఀ సూర్య ఇవాజని స్వాహా

అపో్వ నామాసి తస్య తే జో(ష్ఠం గమేయమ్

అహమిద్ధి పితుః పరి మేధా అమృతస్య జగ్రభ । అహఀ సూర్య ఇవాజని స్వాహా ఇతి ౨

యుక్తిర్నామాసి । యోగో నామాసి । మతిర్నామాసి । సుమతిర్నా

మాసి । సరస్వతీ నామాసి । సరస్వాన్నామాసి । తస్యాస్తే జో(ష్ఠీం గమేయం తస్య తే జో(ష్ఠీం గమేయం ఇత్యనుషజేత్ ౩

యజే స్వాహా । ప్రయుజే స్వాహా । సఀయుజే స్వాహా । ఉద్యుజే స్వాహా । ఉద్యుజ్యమానాయ స్వాహేతి జయప్రభృతిభిశ్చాజ్యస్య పురస్తాత్స్విష్టకృతోఽన్తేవాసినాఀ యోగమిచ్ఛన్నథ జపతి

ఋతఀ వదిష్యామి సత్యఀ వదిష్యామి బ్రహ్మ వదిష్యామి

తన్మామవతు తద్వక్తారమవత్వవతు మామవతు వక్తారమ్

వాఙ్ మే మనసి ప్రతిష్ఠితా మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠితమావిరాయుర్మయి ధేహి

వేదస్య వాణీ స్థ

ఉపతిష్ఠన్తు ఛన్దాఀస్యుపాకుర్మహేఽధ్యాయాన్ ౪

ఓం భూర్భువః స్వరితి దర్భపాణి(స్త్రిః

సావిత్రీమధీత్యాదితశ్చ త్రీననువాకాఀస్తథాఙ్గానామేకైకమ్ । కో వో యునక్తీతి చ ౫

తస్యానధ్యాయాః । సమూహన్వాతః వలీకక్షారప్రభృతి వర్షం న విద్యోతమానే న స్నయతీతి శ్రుతిః ఆకాలికం దేవతుమూలఀ విద్యుద్ధన్వోల్కాఽత్యక్షరాః శబ్దాః ఆచారేణాన్యే ౬

అర్ధపఞ్చమాన్మాసానధీత్య పఞ్చార్ధషష్ఠాన్వా దక్షిణాయనఀ వాఽధీత్యాథోత్సృజన్త్యేతేన ధర్మేణ

ఋతమవాదిషఀ సత్యమవాదిషం బ్రహ్మావాదిషం

తన్మామావీత్తద్వక్తారమావీదావీన్మామావీద్వక్తారమ్

వాఙ్మే మనసి ప్రతిష్ఠితా మనో మే వాచి ప్రతిష్ఠితమావిరాయుర్మయి ధేహి

వేదస్య వాణీ స్థ

ప్రతిశ్వసన్తు ఛన్దాంస్యుత్సృజామహేఽధ్యాయాన్ ౭

ఓం భూర్భువః స్వరిత్యన్తమధీత్య

కో వో విముఞ్చతీతి చ ౮

పక్షిణీం రాత్రీం నాధీయీత । ఉభయతఃపక్షాం వా ౯

నాత ఊర్ధ్వమభ్రేషు ౧౦

ఆకాలికవిద్యుత్స్తనయిత్నువర్షం వర్షం చ ౧౧

అథోపనిషదర్థాః । బ్రహ్మచారీ సుచరితీ మేధావీ కర్మకృద్ధనదః ప్రియః విద్యయా వా

విద్యామన్విచ్ఛన్ ౧౨

తాని తీర్థాని బ్రహ్మణః ౧౩

ఇతి వారాహగృహ్యేఽష్టమం ఖణ్డమ్

షోడశవర్షస్య గోదానమ్ । అగ్నిం వాఽధ్యేష్యమాణస్య । అగ్నిగోదానో మైత్రాయణిః ౧

జటాకరణేనోక్తో మన్త్రవిధిః ౨

ఉపస్థ ఉపకక్షయోశ్చాధికో మన్త్రప్రయోగః

యత్క్షురేణ పర్చయతా సుపేశసా వప్తర్వపసి కేశశ్మశ్రూన్

శున్ధ శిరో ముఖం మాస్యాయుః ప్రమోషీః ఇతి ౩

భూమౌ కేశాన్నిఖనేత్ ౪

అన్తే గాం దద్యాత్ ౫

వేదే గురుణాఽనుజ్ఞాతః

స్నాయాత్ ౬

ఛన్దస్యర్థాన్బుద్ధ్వా స్నాస్యన్గాం కారయేత్ ౭

ఆచార్యమర్థయేత్ ౮

ఆపో హి ష్ఠేతి తిసృభిః హిరణ్యవర్ణాః శుచయ ఇతి చతసృభిః స్నాత్వాఽహతే వాససీ పరిదధీతవస్త్వసి వసుమన్తం మాం కురు సౌవర్చసాయ వాం తేజసే బ్రహ్మవర్చసాయ పరిదధానీతి ౯

విశ్వజనస్య ఛాయాసీతి ఛత్రం ధారయతే ౧౦

మాలామాబధ్నీతే

యామశ్వినౌ ధారయేతాం బృహతీం పుష్కరస్రజమ్

తాం విశ్వైర్దేవైరనుమతాం మాలామారోపయామి ఇతి ౧౧

తేజోఽసీతి హిరణ్యం బిభృయాత్ ౧౨

ప్రతిష్ఠే స్థో దేవతే మా మా సంతాప్తమిత్యుపానహౌ ౧౩

విష్టమ్భోఽసీతి ధారయేద్వైణవీం యష్టిమ్ ౧౪

సోదకం చ కమణ్డలుమ్ ౧౫

నిత్యవ్రతాన్యాహురాచార్యాః ౧౬

ద్వివస్త్రోఽత ఊర్ధ్వమ్ । శోభనం వాసో భర్తవ్యమితి శ్రుతిః ౧౭

ఆమన్త్ర్య గురూన్గుర్వధీనాంశ్చ స్వాన్గృహాన్వ్రజేత్ ౧౮

ప్రతిషిద్ధమపరయా ద్వారా నిస్సరణం మలవద్వాససా సహ సంభాషా రజస్వద్వాససా సహ శయ్యా గోర్గురోర్దురుక్తవచనమస్థానే శయనం స్థానం స్మయనం యానం గానం స్మరణమితి । తాని వర్జయేత్ ౧౯

యాజనం వృత్తిః । ఉఞ్ఛం శిలమయాచితప్రతిగ్రహః సాధుభ్యో వా యాచితమ్ । అసంసిధ్యమానాయాంవా వైశ్యవృత్తిః ౨౦

స్వాధ్యాయవిరోధినోఽర్థానుత్సృజేత్ ౨౧

ఇతి వారాహగృహ్యే నవమం ఖణ్డమ్

వినీతక్రోధః సహర్షః సహపీం భార్యాం విన్దేతానన్యపూర్వాం యవీయసీమ్ ౧

అసమానప్రవరైర్వివాహః । ఊర్ధ్వం సప్తమాత్పితృబన్ధుభ్యః పఞ్చమాన్మాతృబన్ధుభ్యో బీజినశ్చ ౨

కృత్తికాస్వాతిపూర్వైరితి వరయేత్ ౩

మృగశిరఃశ్రవిష్ఠోత్తరాణీత్యుపయమేత్ ౪

పఞ్చ వివాహకారకాణి భవన్తివిత్తం రూపం విద్యా ప్రజ్ఞా బాన్ధవమితి ౫

ఏకాలాభే విత్తం విసృజేత్ । ద్వితీయాలాభే రూపమ్ । తృతీయాలాభే విద్యామ్ । ప్రజ్ఞాయాం తు బాన్ధవే చ వివదన్తే ౬

అనృక్షరా ఋజవః సన్తు పన్థా యేభిః సఖాయో యన్తు నో వరేయమ్

సమర్యమా సం భగో నోఽనునీయాత్సం జాస్పత్యం సుయమమస్తు దేవాః

ఇతి వరకాన్వ్రజతోఽనుమన్త్రయతే ౭

బన్ధుమతీం కన్యామస్పృష్టమైథునాముపయచ్ఛేతానగ్నికాం శ్రేష్ఠామ్ ౮

విజ్ఞానమస్యై కుర్యాత్ । చతురో లోష్టానాహరేత్సీతాలోష్టం వేదిలోష్టం గోమయలోష్టం శ్మశానలోష్టం చ ౯

తేషామేకం గృహ్ణీష్వేతి బ్రూయాత్ । శ్మశానలోష్టం చేద్గృహ్ణీయాన్నోపయచ్ఛేత ౧౦

అసంస్పృష్టాం ధర్మేణోపయచ్ఛేత బ్రాహ్మేణ శౌల్కేన వా ౧౧

శతమితిరథం దద్యాద్ గోమిథునం వా ౧౨

ఉభయాంస్తేజనీష్వాసజేజ్జన్యాన్కౌమారికాంశ్చ । పూర్వే జన్యాఃస్యురపరే కౌమారికాః ౧౩

చతురో గోమయపిణ్డాన్కృత్వా ద్వావన్యేభ్యస్తథాన్యేభ్య ఇతి ప్రయచ్ఛేత్ ౧౪

ధనం న ఇతి బ్రూయుః । పుత్రపశవో న ఇతి జన్యాః ౧౫

దదాని । ప్రతిగృహ్ణానీతి త్రిర్బ్రహ్మదేయామ్ ౧౬

కృతేనాంసేన విసంకసేయుః ౧౭

త్రిరానన్దం మాగధో హ్వయేత్ ౧౮

ఇతి వారాహగృహ్యే దశమం ఖణ్డమ్

షడర్ఘ్యార్హా భవన్తిఋత్విగాచార్యో వివాహ్యో రాజా స్నాతకః ప్రియశ్చేతి ౧

అప్రాకరణికాన్నా పరిసంవత్సరాదర్హయన్తి । అన్యత్ర యాజ్యాత్కర్మణో వివాహాచ్చ ౨

న జీవపితృకోఽర్ఘ్యం ప్రతిగృహ్ణీయాత్ ౩

అథైనమర్హయన్తి ౪

కాంస్యే చమసే వా దధని మధ్వాసిచ్య వర్ష్మీయసాఽపిధాయ విరాజో దోహోఽసి విరాజో దోహోఽసి విరాజో దోహమశీయ మయి దోహః పద్యాయై విరాజ ఇతి మధుపర్కమాహియమాణం ప్రతీక్షతే ౫

సావిత్రేణ విష్టరౌ ప్రతిగృహ్యరాష్ట్రభృదసీత్యాసన్ద్యాముదగగ్రమాస్తృణాతి ౬

అహఀ వర్ష్మ సదృశానాముద్యతానామివ సూర్యః

ఇదమహం తమధరం కరోమి యో మా కశ్చాభిదాసతి

ఇత్యేకస్మిన్నుపవిశతి ౭

మా త్వద్యోషమిత్యన్యతరమధస్తాత్పాదయోరుపకర్షతి ౮

విష్టర ఆసీనాయైకైకం త్రిః ప్రాహ ౯

నైవ భో ఇత్యాహ । న మా రిషామేతి ౧౦

ఆచమనీయాః ప్రథమాః ప్రతిపద్యన్తే ౧౧

అమృతోపస్తరణమసీత్యాచామతి ౧౨

పద్యేన పాదౌ ప్రక్షాలయతి ౧౩

స్పృశత్యర్ఘమ్ ౧౪

తతః ప్రణయతి ౧౫

సావిత్రేణోభయతోవిష్టరం మధుపర్కం ప్రతిగృహ్యఅదిత్యాస్త్వా పృష్ఠే సాదయామీతి భూమౌ ప్రతిష్ఠాప్యావసాయ్య సుపర్ణస్య త్వా గరుత్మతశ్చక్షుషాఽవేక్ష ఇత్యవేక్ష్య నమో రుద్రాయ పాత్రసద ఇతి ప్రాదేశేన ప్రతిదిశఀ వృద్ధిశ్యాఙ్గుష్ఠేనోపమధ్యమయా చ మధు వాతా ఋతాయత ఇతి తిసృభిః సఀసృజతి ౧౬

సత్యఀ యశః శ్రీర్మయి శ్రీః శ్రయతామితి త్రిః ప్రాశ్నాతి భూయిష్ఠమ్ ౧౭

సుహృదేఽవశిష్టం ప్రయచ్ఛతి ౧౮

అమృతాపిధానమసీత్యాచామతి ౧౯

అసివిష్టరపాణిర్గాం ప్రాహ ౨౦

హతో మే పాప్మా పాప్మానం మే హత । యాం త్వా దేవా వసవోఽన్వజీవిషురాదిత్యానాఀ స్వసారఀ రుద్రమాతరమ్ । ద్రైవీం గామదితిం జనానామారభన్తామర్త్యతామర్త్యాయ । ఓం కురుతేతి సంప్రేష్యతి ౨౧

చతురవరాన్బ్రాహ్మణాన్నానాగోత్రానిత్యేకైకం పశ్వఙ్గం పాయసఀ వా భోజయేత్ ౨౨

యద్యుత్సృజేత్మాతా రుద్రాణాం దుహితా వసూనాఀ స్వసాదిత్యానామమృతస్య నాభిః

ప్ర ను వోచం చికితుషే జనాయ మా గామనాగామదితిఀ వధిష్ట

ఓముత్సృజత తృణాన్యత్తూదకం పిబతు । ఇత్యుక్తే పశుమాలభన్తే ౨౩

శం నో మిత్ర ఇతి పాణీ ప్రక్షాల్య యథార్థమ్ ౨౪

ఇతి వారాహగృహ్యే ఏకాదశం ఖణ్డమ్

అథాలంకరణమ్అలంకరణమసి సర్వస్మా అలం భూయాసమ్ ౧

ప్రాణాపానౌ మే తర్పయామి సమానవ్యానౌ మే తర్పయామ్యుదానరూపే మే తర్పయామి చక్షుఃశ్రోత్రే మే తర్పయామి సుచక్షా అహమక్షిభ్యాం భూయాసఀ సువర్చా ముఖేన సుశ్రుత్కర్ణాభ్యామితి గన్ధాచ్ఛాదనే ౨

పరిధాస్యే యశో ధాస్యే దీర్ఘాయుత్వాయ జరదష్టిరస్మి

శతం చ జీవ శరదః పురూచీర్వసూని చాయ్యో విభజాయ జీయామ్

ఇత్యహతఀ వాస ఆఛాద్యాగ్నిం ప్రజ్వాల్య వ్యాహృతిభిర్వ్రీహియవాన్హుత్వా మఙ్గలాన్యాశాసేత్ ౩

ఇతి వారాహగృహ్యే ద్వాదశం ఖణ్డమ్

అథ ప్రవదనే కన్యాముపవసితాఀ స్నాతాఀ సశిరస్కామహతేనాఛిన్నదశేన వాససా సఀవీతాఀ సఀస్తీర్ణస్య పురస్తాద్విహితాని వాదిత్రాణి విధివదుపకల్ప్య పురస్తాత్స్విష్టకృతో వాచే పథ్యాయై పూష్ణే పృథివ్యా అగ్నయే సేనాయై ధేనాయై గాయత్ర్యై త్రిష్టుభే జగత్యా అనుష్టుభే పఙ్క్త్యే విరాజే రాకాయై సినీవాల్యై కుహ్వై త్వష్ట్ర ఆశాయై సంపత్త్యై భూత్యై నిరృత్యా అనుమత్యై పర్జన్యాయాగ్నయే స్విష్టకృతే చ జుహుయాత్ ౧

ఆజ్యశేషేణ

పాణీ ప్రలిప్య కన్యాయా ముఖఀ సంమార్ష్టి

ప్రియాం కరోమి పతయే దేవరాణాఀ శ్వసురాయ చ

రుచ్యై త్వాగ్నిః సఀసృజతు రుచిష్యా పతయే భవ

సౌభాగ్యేన త్వా సఀసృజత్విళా దేవీ ఘృతపదీన్ద్రాణ్యగ్నాయ్యశ్వినీ రాట్

వాగిళా ద్యౌరరున్ధతీ ఇతి చ ౨

సర్వాణి వాదిత్రాణ్యభిమన్త్రయతే

యా చతుర్ధా ప్రవదత్యగ్నౌ యా వాతే యా బృహత్యుత

పశూనాꣳ యాం బ్రాహ్మణే న్యదధుః శివా సా ప్రవదత్విహ ఇతి ३

సర్వాణి వాదిత్రాణ్యలంకృత్య కన్యా ప్రవాదయతే

శుభꣳ వద దున్దుభే సుప్రజాస్త్వాయ గోముఖ

ప్రక్రీడన్తు కన్యాః సుమనస్యమానాః సహేన్ద్రాణ్యా సవయసః సనీడాః

ప్రజాపతిర్యో వసతి ప్రజాసు ప్రజాస్తన్వతే సుమనస్యమానాః

స ఇమాః ప్రజా రమయతు ప్రజాత్యై స్వయం చ నో రమతాꣳ శం దధానః ఇతి ४

ప్రవదన్తి కారాలికాని ५

కన్యాముదకేనామిషిఞ్చేత్ ६

ఇతి వారాహగృహ్యే త్రయోదశం ఖణ్డమ్

ఖే రథస్య ఖేఽనసః ఖే యుగస్య శతక్రతోః

అబాలామిన్ద్రస్త్రిః పూర్త్వ్యకృణోత్సూర్యవర్చసః

ఇత్యథాస్యా అహతꣳ వాసః ప్రయచ్ఛతి १

అథైనాం దర్భశుల్వేన సంనహ్యతి

సం త్వా నహ్యామి పయసా పృథివ్యాః సం త్వా నహ్యామ్యద్భిరోషధీభిః

సం త్వా నహ్యామి ప్రజయా ధనేన సహ సంనద్ధా సనుహి భాగధేయమ్ ఇతి २

అథైనాꣳ వాససోఽన్తం గ్రాహయిత్వాఽభ్యుదానయతి

అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి

ఏహి శివా పశుభ్యః సుమనాః సువర్చాః

దీర్ఘాయుపత్నీ ప్రజయా స్వర్విదిన్ద్రప్రణయీరుప నో వస్తుమేహి ఇతి ३

సమూహనోల్లేపనోద్ధననావేక్షణమిత్యగ్నికాలే భూమిసꣳస్కారాన్సర్వత్ర యథానిమిత్తమ్ ४

పశ్చాదగ్నేః కటే తేజన్యాꣳ వా దర్భేష్వాసనమ్ ५

శుచౌ భూమిప్రదేశే శమీశమకశ్యామాకానాం ప్రియఙ్గుదూర్వాగౌరసర్షపాణాꣳ యథాలాభగన్ధసక్షీరఫలవద్భ్యో వనస్పతిభ్యో హరిత్పర్ణకుశయవాదిభిశ్చాన్యైర్యా ఓషధయః ।

సమన్యా యన్తీత్యనువాకేన శం నో దేవీరితి చ సహిరణ్యాపోఽభిమన్త్ర్య ప్రణీతోదకుమ్భం ప్రణయేత్ ౬

తం లాజాహుతీషు హూయమానాసు భ్రాతా బ్రహ్మచారీ వోద్ధృహ్య ధారయేద్ దక్షిణతశ్చ ౭

లాజాన్సంస్కృతాన్శమీపర్ణమిశ్రాన్శూర్పేణ దక్షిణతో మాతాఽన్యా వాఽవిధవా ౮

ఆజ్యం సంస్కృత్య బ్రహ్మాణమామన్త్ర్య సమిధమాధాయాఘారావాఘా

ర్యాజ్యభాగౌ హుత్వా ౯

అథ జుహోతి

అగ్నయే జనవిదే స్వాహా

సోమాయ జనవిదే స్వాహా

గన్ధర్వాయ జనవిదే స్వాహా

సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిద ఉత్తరః

తృతీయోఽగ్నిష్టే పతిస్తుర్యోఽహం మనుష్యజాః । స్వాహా

సోమోఽదదద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వోఽదదదగ్నయే

రయిం చ పుత్రాంశ్చాదాదగ్నిర్మహ్యమథో ఇమామ్ ఇతి ౧౦

హిరణ్యగర్భ ఇత్యష్టాభిః ప్రత్యృచమాజ్యాహుతీర్జుహుయాత్ ౧౧

యేన కర్మణేత్సేత్తత్ర జయాఞ్జుహుయాదితి జయానాం శ్రుతిః । త్వా యథోక్తమ్ । ఆకూత్యై త్వా స్వాహా । భూత్యై త్వా స్వాహా । కామాయై త్వా స్వాహా । రక్షాయై త్వా స్వాహా । సమృధే త్వా స్వాహా । సమృద్ధ్యై త్వా స్వాహా । ఋచా స్తోమమ్ । ప్రజాపతయే । భూః స్వాహా । అయాశ్చాగ్నేఽసీతి చ ౧౨

ఉత్తరతోఽగ్నేర్దర్భేషు ప్రాచీం కన్యామవస్థాప్య పురస్తాత్ప్రత్యఙ్ముఖ ఉపయన్తా దేవస్య త్వే సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం హస్తం గృహ్ణామ్యహమసావిత్యథాస్యా ఉపనయనవద్ధస్తం

గృహ్ణాతి నీచారిక్తమరిక్తేనగృహ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తం మయా పత్యా జరదష్టిర్యథాసత్

భగో అర్యమా సవితా పురన్ధిర్మహ్యం త్వాదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః

ఊర్ధ్వా వాక్సమభవత్పురా దేవాసురేభ్యః

యాం త్వా విశ్వస్య భూతస్య ప్రాగాయామ్యస్యా అగ్రతః

సరస్వతి ప్రేదమవ సుభగే వాజినీవతి

యేన భూతం సమభవద్యేన విశ్వమిదం జగత్

తామద్య గాథాం గాస్యామో యా స్త్రీణాముత్తమం మనః

సా త్వమస్యమోఽహమమోఽహమస్మి సా త్వమ్

ద్యౌరహం పృథివీ త్వం బృహదహం రథన్తరం త్వమ్ । రేతోఽహమస్మి రేతోధృక్త్వమ్

సామాహమస్మి ఋక్త్వం మనోఽహమస్మి వాక్త్వమ్

సా మామనువ్రతా భవ సా మామనుప్రజాయస్వ

ప్రజాం సృజావహా ఉభౌ పుంసే పుత్రాయ కర్తవే

శ్రియై పుత్రాయ వేథవేహ సూనృతే ఇతి ౧౩

ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిణయేత్ ౧౪

పశ్చాదగ్నేర్దర్భేష్వశ్మానమవస్థాపయతి

ఆతి ష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ

కృణ్వన్తు విశ్వే దేవా ఆయుష్టే శరదః శతమ్ ఇతి ౧౫

అత్రైవాస్యా ద్వితీయం వాసః ప్రయచ్ఛతి ౧౬

ఉపర్యగ్నావఞ్జలౌ లాజా

న్భ్రాతా బ్రహ్మచారీ వోపస్తీర్ణ ఆవ పేత్ ౧౭

తానభిఘారితానవిచ్ఛిన్దతీ జుహుయాత్ । కర్తానుమన్త్రయేత

ఇయం నార్యుపబ్రూతే లాజానావపన్తికా

దీర్ఘాయురస్తు మే పతిరేధన్తాం జ్ఞాతయో మమ

అర్యమణం ను దేవం కన్యాగ్నిమయక్షత

సోఽస్మాన్దేవోఽర్యమా ప్రేతో ముఞ్చాతు మాముత । స్వాహా ఇతి ౧౮

వీరసూర్జీవపత్నీర్భూయాసమితి సర్వత్ర వాచయేత్ ౧౯

తుభ్యమగ్రే పర్యణయం సూర్యాం వహతునా సహ

పునః పతిభ్యో జాయాం దా అగ్నే ప్రజయా సహ

ఇతి ద్వితీయం పరిణయేత్ ౨౦

ఏవమేవ తృతీయమ్ । అవస్థాపనప్రభృతి సమానమ్ । పూషణం న దేవమ్ । వరుణం ను దేవమితి హోమౌ । కన్యాగ్నిమయక్షతేతి సమానమ్ ౨౧

కామేన చతుర్థీం పూరయిత్వా ద్విరభిఘార్యోత్తరార్ధపూర్వార్ధే జుహుయాత్ ౨౨

అథైనాం ప్రాచీం సప్త పదాని ప్రక్రమయతిఏకమిషే విష్ణుస్త్వాం నయతు । ద్వే ఊర్జే । త్రీణి రాయస్పోషాయ । చత్వారి మాయోభవాయ । పఞ్చ ప్రజాభ్యః । షడృతుభ్యః । సప్త సప్తభ్యో హోత్రాభ్యః । విష్ణుస్త్వాం నయత్వితి ద్వితీయప్రభృత్యనుషజేత్ । సఖీ సప్తపదీ భవ సఖ్యం తే గమేయం సఖ్యాత్తే మా రిషమితి సప్తమ ఏనాం ప్రేక్షమాణాం సమీక్షతే ౨౩

ప్ర త్వా ముఞ్చాతు వరుణస్య పాశాద్యేన త్వాబధ్నాత్సవితా సుశేవః

ధాతుశ్చ యోనౌ సుకృతస్య లోకే హృష్టా సం సహ పత్యా భూయాసమ్

ఇతి శుల్వం విస్రంస్యోదకుమ్భేన మార్జయన్త్యేపునన్తు మా పితర ఇత్యనువాకేన । ఆపోహిష్ఠీయేనేత్యేకే ౨౪

సుమఙ్గలీరియం వధురిమాం సమేత్య పశ్యత

సౌభాగ్యమస్యై దత్త్వా యథార్థం విపరేతన ఇతి ౨౫

స్థాలీపాకేన శేషో వ్యాఖ్యాతః ౨౬

పృథక్త్వేత్ । యేన ద్యౌరుగ్రేత్యేవంప్రభృతయ ఉద్వాహే హోమాః స్యుః । నాపాణిగ్రహణే లాజాః । సమానం ప్రక్రమణం

మార్జనం చ ౨౭

ఇతి వారాహగృహ్యే చతుర్దశం ఖణ్డమ్

అఙ్కౌ న్యఙ్కావభితో రథం యే ధ్వాన్తా వాతా అగ్రమభి యే సంపతన్తి

దూరేహేతిః పతత్రీ వాజినీవాంస్తే నోఽగ్నయః పప్రయః పారయన్తు ఇతి చక్రమభిమన్త్రయతే ౧

సుకింశుకం శల్మలిం విశ్వరూపం హిరణ్యవర్ణం సుధురం సుచక్రమ్

ఆరోహ సూర్యే అమృతస్య పన్థాంస్తేన యాహి గృహాన్స్వస్తి ఇత్యారోపయేత్ ౨

ఉప మాయన్తు దేవతా ఉప బ్రహ్మ సువీర్యమ్

ఉప క్షత్రం చ యద్బలముప మామైతు యద్బలమ్

ఇతి ప్రయాస్యన్జపతి ౩

అను మాయన్తు దేవతా అను బ్రహ్మ సువీర్యమ్

అను క్షత్రం చ యద్యశమను మామైతు యద్యశమ్

ఇతి ప్రాఙ్చం ప్రయాప్య ప్రదక్షిణమావృత్య యథార్థలక్షణ్యం వృక్షం చైత్యం వోపతిష్ఠేత ౪

నమో రుద్రాయైకవృక్షసద ఇత్యేకవృక్షే జపతి । యే వృక్షేషు శష్పిఞ్జరా ఇతి చ ౫

నమో రుద్రాయ చతుష్పథసద ఇతి చతుష్పథే । యే పథాం పథిరక్షయ ఇతి చ ౬

నమో రుద్రాయ శ్మశానసద ఇతి శ్మశానే । యే భూతానామధిపతయ ఇతి చ ౭

నమో రుద్రాయ పాత్రసద ఇతి పిబన్ । యే అన్నేషు వివిధ్యన్తీతి చ ౮

యే తీర్థానీతి తీర్థే ౯

యత్రాపస్తరితవ్యా ఆసీదతి

సముద్రాయ వయునాయ సిన్ధూనాం పతయే నమః

నదీనాం సర్వాసాం పిత్రే జుహుతా విశ్వకర్మణే

విశ్వాహాదాభ్యం హవిః

ఇత్యప్సూదకాఞ్జలీర్జుహుయాత్ ౧౦

యావతాం సఖాయానం స్వస్తిమిచ్ఛేత్తావత ఉద

కాఞ్జలీర్జుహుయాత్అమృతమాస్యే జుహోమ్యాయుః ప్రాణే ప్రతిదధామి । అమృతం బ్రహ్మణా సహ మృత్యుం తరేమ । ప్రాసహాదితీష్టిరస్యదితిరేవ మృత్యున్దయమితి త్రిరాచామేత్ ౧౧

ద్విః పరిమృజేత్ ౧౨

యద్యక్షా శమ్యాణిర్వా రిష్యేత తత్రైవాగ్నిముపసమాధాయాగ్నేయేన స్థాలీపాకేనేష్ట్వా జయప్రభృతిభిశ్చాజ్యస్య పురస్తాత్స్విష్టకృతః ౧౩

అపరస్యాహ్నః సంధికాలే గృహాన్ప్రపాదయేత్ ౧౪

రథాద్యోపాసనాత్సంతతాములపరాజీం

స్తృణాతి ౧౫

తయాభ్యుపైతి ౧౬

గృహానహఀ సుమనసః ప్రపద్యేఽవీరఘ్నీ వీరవతః సుశేవా

ఇరాఀ వహన్తీ ఘృతముక్షమాణాఀస్తేష్వహఀ సుమనాః సఀవిశామి

ఇత్యభ్యాహితాగ్నిఀ సోదకఀ సౌషధమావసథం ప్రపద్యేత । రేవత్యా రోహిణ్యా యద్వా పు

ణ్యోక్తమ్ ౧౭

ఆనడుహే చర్మణ్యుపవిశ్య ౧౮

అథాస్యా బ్రహ్మచారిణం జీవపితృకం జీవమాతృకముత్సఙ్గముపవేశయేత్ ౧౯

ఫలానామఞ్జలిం పూరయేత్తిలతణ్డులానాఀ వా ౨౦

అచ్యుతా ధ్రువా ధ్రువపత్నీ ధ్రువం పశ్యేమ విశ్వత ఇతి ధ్రువం జీవన్తీఀ సప్తర్షీనరున్ధతీమితి దర్శయిత్వా ప్రాజాపత్యేన స్థాలీపాకేనేష్ట్వా జయప్రభృతిభిశ్చాజ్యస్య పురస్తాత్స్విష్టకృత ఆజ్యశేషే దధ్యాసిచ్య దధిక్రావ్ణో అకారిషమితి దధ్నః పుమాఀస్త్రిః ప్రాశ్నాతి ౨౧

చక్రమివానడుహః పదం మామేవాన్వేతు తే మనః

మాం చ పశ్యసి సూర్యం చ మా చాన్యేషు మనస్కృథాః

చాక్రవాకఀ సఀవసనం తన్నౌ సఀవననం కృతమ్

ఇత్యవశిష్టం జాయాయై ప్రయచ్ఛతి ౨౨

తూష్ణీఀ సా ప్రాశ్నాతి ౨౩

సఀవత్సరం ముదా

తౌ బ్రహ్మచర్యం చరతః । ద్వాదశరాత్రం త్రిరాత్రమేకరాత్రఀ వా ౨౪

ఏవమేవ చతుర్థ్యాం కృత్వా హిరణ్యగర్భ ఇత్యష్టాభిః స్థాలీపాకస్య హుత్వా జయప్రభృతిభిశ్చాజ్యస్య పురస్తాత్స్విష్టకృతః ౨౫

అథాస్యాః సవ్యేఽసే పూషా తే గ్రన్థిం గ్రథ్నాత్విత్వితి వాససో గ్రన్థిం క్రియమాణమనుమన్త్రయతే ౨౬

చతస్రోఽవిధవాః కుర్వన్తి । తాభ్యో హిరణ్యం దదాతి ౨౭

సఀవత్సరం న ప్రవసేత్ । ద్వాదశరాత్రం తిరాత్రమేకరాత్రఀ వా ౨౮

ఇతి వారాహగృహ్యే పఞ్చదశం ఖణ్డమ్

తౌ సంనిపాతయతః ।

అపశ్యం త్వా మనసా చేకితానం తపసో జాతం తపసోఽభిభూతమ్

ఇహ ప్రజామిహ రయిం రరాణః ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్రకామ

అపశ్యం త్వా మనసా దీధ్యానాం స్వాయాం తనూం ఋత్వియే నాధమానామ్

ఉప మాముచ్చా యువతిర్బభూయాః ప్రజాయస్వ ప్రజయా పుత్రకామే

ప్రజాపతే తన్వం మే జుషస్వ త్వష్టా వీరైః సహసాహమిన్ద్రః

ఇన్ద్రేణ దేవైర్వీరుధః సంవ్యయన్తాం బహూనాం పుంసాం పితరౌ స్యావ

అహం ప్రజా అజనయం పృథివ్యామహం గర్భమదధామోషధీషు

అహం విశ్వేషు భువనేష్వన్తరహం ప్రజాభ్యో బిభర్మి పుత్రాన్

ఇతి స్త్ర్యాదివ్యత్యాసం జపతః ౧

కరదితి భసదభిమృశేత్ ౨

జనదిత్యుపరిజననమ్ ३

బృహదితి జాతః ప్రతిష్ఠితమ్ ౪

అథాస్యాస్తృతీయే గర్భమాసే పుంసా నక్షత్రేణ యదహశ్చన్ద్రమా న దృశ్యేత తదహర్వోపోష్యాప్లావ్యాహతం వాస ఆఛాద్య న్యగ్రోధావరోహశుఙ్గాన్యుదపేషం పిష్ట్వా దక్షిణస్మిన్నాసికాచ్ఛిద్ర ఆసిఞ్చేద్ధిరణ్యగర్భః । అద్భ్యః సంభృత ఇత్యేతాభ్యామ్ ౫

అథాస్యా దక్షిణం కుక్షిమభిమృశేత్పుమానగ్నిః పుమానిన్ద్రః పుమాన్దేవో బృహస్పతిః

పుమానగ్నిశ్చ వాయుశ్చ పుమాన్గర్భస్తవోదరే

పుమాంసౌ మిత్రావరుణౌ పుమాంసావశ్వినావుభౌ

పుమాంసం గర్భం జాయస్వ త్వం పుమాననుజాయతామ్ ఇత్యేతాభ్యామ్ ౬

అథాస్యాః పఞ్చమే షష్ఠే సప్తమే వా గర్భమాసే మఙ్గల్యైః స్నాపయిత్వా ప్రాజాపత్యేన స్థాలీపాకేనేష్ట్వా జయప్రభృతిభిశ్చాజ్యస్య పురస్తాత్స్విష్టకృతః । పశ్చాదగ్నేర్దర్భేష్వాసీనాయాః సర్వాన్కేశాన్విప్రముచ్య

త్వమర్యమా భవసి యత్కనీనాం దేవః స్వధావో గుహ్యం బిభర్షి

అఞ్జన్తి విప్రం సుకృతం న గోభిర్యద్దమ్పతీ సుమనసా కృణోషి

ఇతి నవనీతేన పాణీ ప్రలిప్య సర్వాన్కేశాన్సంప్రయౌతి ౭

ఇన్ద్రాణీ చక్రే కఙ్కతం

స సీమన్తం విసర్పతు ఇతి కఙ్కతం గృహ్ణాతి ౮

పునః పత్నీమగ్నిరితి కేశప్రసాధనం కుర్యాత్ ౯

శలల్యా శమీశాఖయా సపలాశయా

అన్తర్వతీ పుమాంసం దీర్ఘం జీవన్తం శతాయుషమ్

దీర్ఘాయురస్యా యః పతిర్జీవాతు శరదః శతమ్

ఇతి త్రిశ్వేతయా సీమన్తం కరోతి ౧౦

అథాస్యాః పతిర్ద్వేధా కేశాన్బధ్నాతి

నీలలోహితేన సూత్రేణ జీవోర్ణయా వా ౧౧

ఇతి వారాహగృహ్యే షోడశం ఖణ్డమ్

అథ వైశ్వదేవం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧

తత్ర సాయంప్రాతఃప్రభృతీనామగ్ని హోత్రవత్పరిసముహ్య పరిస్తీర్య పర్యుక్ష్య సాయం ప్రాతః స్యాదిత్యేకే ౨

హవిష్యస్య వా సిద్ధస్య వైశ్వదేవః ౩

అగ్నయే సోమాయ ప్రజాపతయే ధన్వన్తరయే వాస్తోష్పతయే విశ్వేభ్యో దేవేభ్యోఽగ్నయే స్విష్టకృతే చ జుహుయాత్ ౪

అవశిష్టస్య బలిం హరేత్ ౫

దధిమధుమిశ్రస్యాగ్నయే పురస్తాద్యమాయ దక్షిణతః సోమాయ పశ్చాద్వరుణాయోత్తరతః మధ్యే వరుణార్యమభ్యాం బ్రహ్మణే చ । అగ్నయే పృథివ్యై వాయవేఽన్తరిక్షాయ సూర్యాయ దివే చన్ద్రమసే నక్షత్రేభ్య ఇతి ౬

అద్భ్యః కుమ్భదేశే ౭

ఓషధివనస్పతిభ్యో మధ్యదేశే ౮

కామాయ । గృహపతయ ఇతి శయ్యాదేశే ౯

శ్రియై చ ౧౦

రక్షోజనేభ్యోఽన్తః శరణే ౧౧

ఆకాశాయేతి స్థలికాణ్డాభ్యామ్ ౧౨

తూష్ణీం నిష్క్రమ్యోపరి శరణే ౧౩

కవ్యం ప్రాచ్యామ్ ౧౪

పితృభ్యః స్వధేత్యనుషజేత్ ౧౫

నమ ఇత్యన్తే చ ౧౬

యే బ్రాహ్మణాః ప్రాచ్యాం దిశ్యర్షన్తు । యే దేవా యాని భూతాని ప్రపద్యే తాని మే స్వస్త్యయనం కుర్వన్త్వితి । దక్షిణస్యామ్ । ప్రతీచ్యామ్ । ఉత్తరస్యామ్ । ఊర్ధ్వాయామ్ । యే బ్రాహ్మణా ఇతి సర్వత్రానుషజేత్ ౧౭

స్నేహవదమాంసమన్నం భోజయిత్వా విదుషో బ్రాహ్మణానర్థసిద్ధిం వాచయేత్ ౧౮

బలిహరణస్యాన్తే యామాశిషమిచ్ఛేత్తామాసీత ౧౯

గృహపతిఃఓమక్షయమన్నమస్త్విత్యాహ ౨౦

భిక్షాం ప్రదాయ సాయంభోజనమేవ ప్రాతరాశేత్ ౨౧

విప్రోష్య గృహానుపతిష్ఠేత్ ౨౨

ఇతి వారాహగృహ్యే సప్తదశం ఖణ్డమ్

ఇతి వారాహగృహ్యసూత్రమ్

అథ శాఙ్ఖాయనగృహ్యసూత్రమ్

అథ ప్రథమోఽధ్యాయః

అథాతః పాకయజ్ఞాన్వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ అభిసమావర్త్స్యమానో యత్రాన్త్యాం సమిధమభ్యాదధ్యాత్తమగ్నిమిన్ధీత ౨ వైవాహ్యం వా ౩ దాయాద్యకాల ఏకే ౪ ప్రేతే వా గృహపతౌ స్వయం జ్యాయాన్ ౫ వైశాఖ్యామమావాస్యాయామన్యస్యాం వా ౬ కామతో నక్షత్ర ఏకే ౭ పురుపశువిట్కులామ్బరీషబహుయాజినామన్యతమస్మాదగ్నిమిన్ధీత ౮ సాయంప్రాతరేకే ౯ సాయమాహుతిసంస్కారోఽధ్వర్యుప్రత్యయ ఇత్యాచార్యాః ౧౦ ప్రాతః పూర్ణాహుతిం జుహుయాద్వైష్ణవ్యర్చా తూష్ణీం వా ౧౧ తస్య ప్రాదుష్కరణహవనకాలావగ్నిహోత్రేణ వ్యాఖ్యాతౌ ౧౨ యజ్ఞోపవీతీత్యాది చ సంభవత్సర్వం కల్పైకత్వాత్ ౧౩ తదప్యాహుః ౧౪ పాకసంస్థా హవిఃసంస్థాః సోమసంస్థాస్తథాపరాః ఏకవింశతిరిత్యేతా యజ్ఞసంస్థాః ప్రకీర్తితాః ౧౫ ౧

కర్మాపవర్గే బ్రాహ్మణభోజనం ౧ వాగ్రూపవయఃశ్రుతశీలవృత్తాని గుణాః ౨ శ్రుతం తు సర్వానత్యేతి ౩ న శ్రుతమతీయాత్ ౪

అధిదైవమథాధ్యాత్మమధియజ్ఞమితి త్రయమ్

మన్త్రేషు బ్రాహ్మణే చైవ శ్రుతమిత్యభిధీయతే ౫

క్రియావన్తమధీయానం శ్రుతవృద్ధం తపస్వినమ్

భోజయేత్తం సకృద్యస్తు న తం భూయః క్షుదశ్నుతే ౬

యాం తితర్పయిషేత్కాంచిద్దేవతాం సర్వకర్మసు

తస్యా ఉద్దిశ్య మనసా దద్యాదేవంవిధాయ వై ౭

నైవంవిధే హవిర్న్యస్తం న గచ్ఛేద్దేవతాం క్వచిత్

నిధిరేష మనుష్యాణాం దేవానాం పాత్రముచ్యతే ౮ ౨

అథ దర్శపూర్ణమాసా ఉపోష్య ౧ ప్రాతర్యత్రైతన్మహావృక్షాగ్రాణి సూర్య ఆతపతి స హోమకాలః స్వస్త్యయనతమః సర్వాసామావృతామన్యత్ర నిర్దేశాత్ ౨ సుమనాః శుచిః శుచౌ వరూథ్యదేశే పూర్ణవిఘనం చరుం శ్రపయిత్వా దర్శపూర్ణమాసదేవతాభ్యో యథావిభాగం స్థాలీపాకస్య జుహోతి ౩ స్థాలీపాకేషు చ గ్రహణాసాదనప్రోక్షణాని మన్త్రదేవతాభ్యోఽవదానధర్మాశ్చ ౫ పూర్వం తు దర్శపూర్ణమాసాభ్యామన్వారమ్భణీయదేవతాభ్యో జుహుయాద్ ౬ ఆ పౌర్ణమాసాద్దర్శస్యానతీతః కాల ఆ దర్శాత్పౌర్ణమాసస్య ౭ ప్రాతరాహుతిం చైకే సాయమాహుతికాలేఽత్యయాన్మన్యన్తే ౮ నియత స్త్వేవ కాలోఽగ్నిహోత్రే ప్రాయశ్చిత్తదర్శనాద్భిన్నకాలస్య ౯ నిత్యాహుత్యోర్వ్రీహియవతణ్డులానామన్యతమద్ధవిః కుర్వీతాభావేఽన్యదప్రతిషిద్ధం ౧౧ తణ్డులాఁశ్చేత్ప్రక్షాల్యైక ౧౨ ఇతరేషామసంస్కారః ౧౩ సాయమగ్నయే ప్రాతః సూర్యాయ ౧౪ ప్రజాపతయే చానుభయోస్తూష్ణీం ౧౫ ప్రాక్ ప్రాగాహుతేః సమిధమేకే ౧౬ యథోక్తం పర్యుక్షణమ్ ౧౭ ౩

ఉత్థాయ ప్రాతరాచమ్యాహరహః స్వాధ్యాయమధీయీత అ ద్యా నో దేవ సవితరితి ద్వే అపేహి మనసస్పత ఇతి సూక్తమ్ ఋతం చ సత్యం చేతి సూక్తమ ఆదిత్యా అవ హి ఖ్యతేతి సూక్తశేష ఇన్ద్ర శ్రేష్ఠానీత్యేకా హంసః శుచిషదిత్యేకా నమో మహద్భ్య ఇత్యేకా యత ఇన్ద్ర భయామహ ఇత్యేకాథ స్వప్న స్యేత్యేకా యో మే రాజన్నిత్యేకా మమాగ్నే వర్చ ఇతి సూక్తం స్వస్తి నో

మిమీతామితి చ పఞ్చ ౨ చత్వారః పాకయజ్ఞా హుతోఽహుతః ప్రహుతః ప్రాశిత ఇతి ౧ పఞ్చసు బహిఃశాలాయాం వివాహే చూడాకరణ ఉపనయనే కేశాన్తే సీమన్తోన్నయన ఇతి ౨ ఉపలిప్త ఉద్ధతావోక్షితేఽగ్నిం ప్రణీయ ౩ నిర్మథ్యైకే వివాహ ౪ ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యాహే కుమార్యై పాణిం గృహ్ణీయాద్ ౫ యా లక్షణసంపన్నా స్యాద్ ౬ యస్యా అభ్యాత్మమఙ్గాని స్యుః ౭ సమాః కేశాన్తా ౮ ఆవర్తావపి యస్యై స్యాతాం ప్రదక్షిణౌ గ్రీవాయాం ౯ షడ్ వీరాఞ్జనయిష్యతీతి విద్యాత్ ౧౦ ౫

జాయాముపగ్రహీష్యమాణోఽనృక్షరా ఇతి వరకాన గచ్ఛతోఽనుమన్త్రయతే ౧ అభిగమనే పుష్పఫలయవానాదాయోదకుమ్భఞ్చ ౨ అయమహం భో ఇతి త్రిః ప్రోచ్య ౩ ఉదితే ప్రాఙ్ముఖా గృహ్యాః ప్రత్యఙ్ముఖా ఆవహమానా గోత్రనామాన్యనుకీర్తయన్తః కన్యాం వరయన్తి ౪ ఉభయతో రుచితే పూర్ణపాత్రీమభిమృశన్తి పుష్పాక్షతఫలయవహిరణ్యమిశ్రామ్ అనాధృష్టమస్యానాధృష్యం దేవానామోజోఽనభిశస్త్యభిశస్తిపా అనభిశస్తేన్యమ్ అఞ్జసా సత్యముపగేషం సువితే మా ధా ఇత్యా నః ప్రజామితి కన్యాయా ఆచార్య ఉత్థాయ మూర్ధని కరోతి ప్రజాం త్వయి దధామి పశూం స్త్వయి దధామి తేజో బ్రహ్మవర్చసం త్వయి దధామీతి ౬ ప్రతిశ్రుతే జుహోతి ౧ చతురశ్రం గోమయేన స్థణ్డిలముపలిప్య ౨ పూర్వయోర్విదిశోర్దక్షిణాం ప్రాచీం పిత్ర్యే ౩ ఉత్తరాం దైవే ౪ ప్రాచీమేవైక ౫ ఉదక్సంస్థాం మధ్యే లేఖాం లిఖిత్వా ౬ తస్యై దక్షిణత ఉపరిష్టాదూర్ధ్వామేకాం మధ్య ఏకాముత్తరత ఏకాం ౭ తా అభ్యుక్ష్య ౮ అగ్నిం ప్రణయామి మనసా శివేనాయమస్తు సంగమనో వసూనామ్ । మా నో హిం సీ స్థవిరం మా కుమారం శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పద ఇత్యగ్నిం ప్రణీయ ౯ తూష్ణీం వా ౧౦ ప్రదక్షిణమగ్నేః సమన్తాత్పాణినా సోదకేన త్రిః ప్రమార్ష్టి తత్సమూహనమిత్యాచక్షతే ౧౧ సకృదపసవ్యం పిత్ర్యే ౧౨ ౭

అథ పరిస్తరణం ౧ ప్రాగగ్రైః కుశైః పరిస్తృణాతి త్రివృత్పఞ్చవృద్వా ౨ పురస్తాత్ప్రథమమథ పశ్చాదథ పశ్చాన్ ౩ మూలాన్యగ్రైః ప్రచ్ఛాదయతి ౪ సర్వాశ్చావృతో దక్షిణతఃప్రవృత్తయ ఉదక్సంస్థా భవన్తి ౫ దక్షిణతో బ్రహ్మాణం ప్రతిష్ఠాప్య భూర్భువః స్వరితి ౬ సుమనోభిరలంకృత్యోత్తరతః ప్రణీతాః ప్రణీయ కో వః ప్రణయతీతి ౭ సవ్యేన కుశానాదాయ దక్షిణేనాపనౌతి ౯ దక్షిణం జాన్వాచ్య ౧౦ సవ్యం పిత్ర్యే ౧౧ నాజ్యాహుతిషు నిత్యం పరిస్తరణం ౧౨ నిత్యాహుతిషు చేతి మాణ్డూకేయః ౧౩ కుశతరుణే అవిషమే అవిచ్ఛిన్నాగ్రే అనన్తర్గర్భే ప్రాదేశేన మాపయిత్వా కుశేన చ్ఛినత్తి పవిత్రే స్థ ఇతి ౧౪ ద్వే త్రీణి వా భవన్తి ౧౫ ప్రాగగ్రే ధారయన్వైష్ణవ్యావిత్యభ్యుక్ష్య ౧౬ కుశతరుణాభ్యాం ప్రదక్షిణమగ్నిం త్రిః పర్యుక్ష్య ౧౭ మహీనాం పయోఽసీత్యాజ్యస్థాలీమాదాయేషే త్వేత్యధిశ్రిత్యోర్జే త్వేత్యుదగుద్వాస్యోదగగ్రే పవిత్రే ధారయన్నఙ్గుష్ఠాభ్యాం చోపకనిష్ఠికాభ్యాం చోభయతః ప్రతిగృహ్యోర్ధ్వాగ్రే ప్రహ్వే కృత్వాజ్యే ప్రత్యస్యతి సవితుష్ట్వా ప్రసవ ఉత్పునామ్యచ్ఛిద్రే ణ పవిత్రేణ వసోః సూర్యస్య

రశ్మిభిరిత్యాజ్యసంస్కారః సర్వత్ర ౨౨ నాసంస్కృతేన జుహుయాత్ ౨౩ స్రువే చాపః సవితుర్వ ఇతి ౨౪ తాః ప్రణీతాః ప్రోక్షణీశ్చ ౨౫ ౮

స్రువః పాత్రమ్ ౧ అర్ధలక్షణగ్రహణం ౨ సవ్యేన కుశానాదాయ దక్షిణేన మూలే స్రువం విష్ణోర్హస్తోఽసీతి ౩ స్రువేణాజ్యాహుతీర్జుహోత్యుత్తరపశ్చార్ధాదగ్నేరారభ్యావిచ్ఛిన్నం దక్షిణతో జుహోతి త్వమగ్నే ప్రమతిరితి ౫ దక్షిణపశ్చార్ధాదగ్నేరారభ్యావిచ్ఛిన్నముత్తరతో జుహోతి యస్యేమే హిమవన్త ఇత్యాగ్నేయముత్తరమాజ్యభాగం సౌమ్యం దక్షిణం ౭ మధ్యేఽన్యా ఆహుతయోఽగ్నిర్జనితా స మేఽమూం జాయాం దదాతు స్వాహా సోమో జనిమాన్స మాముయా జనిమన్తం కరోతు స్వాహా పూషా జ్ఞాతిమాన్స మాముష్యై పిత్రా మాత్రా భ్రాతృభిర్జ్ఞాతిమన్తం కరోతు స్వాహేతి ౯ నాజ్యాహుతిషు నిత్యావాజ్యభాగౌ స్విష్టకృచ్చ ౧౦ నిత్యాహుతిషు చేతి మాణ్డూకేయో మహావ్యాహృతిసర్వప్రాయశ్చిత్తప్రాజాపత్యాన్తరమ్ ఏతదావాపస్థానమ్ ౧౨ ఆజ్యే హవిషి సవ్యే పాణౌ యే కుశాస్తాన్దక్షిణేనాగ్రే సంగృహ్య మూలే సవ్యేన తేషామగ్రం స్రువే సమనక్తి మధ్యమాజ్యస్థాల్యాం మూలం చాథ చేత్స్థాలీపాకేషు స్రుచ్యగ్రం మధ్యం స్రువే మూలమాజ్యస్థాల్యాం ౧౪ తాననుప్రహృత్యాగ్నేర్వాసోఽసీతి ౧౫ త్రిస్రః సమిధోఽభ్యాధాయ ౧౬ యథోక్తం పర్యుక్షణమ్ ౧౭ అనామ్నాతమన్త్రాస్వాదిష్టదేవతాస్వముష్యై స్వాహాముష్యై స్వాహేతి జుహుయాత్ స్వాహాకారేణ శుద్ధేన ౧౮ వ్యాఖ్యాతః ప్రతిశ్రుతే హోమకల్పః ౧౯ ౯

ప్రకృతిర్హ్యాతికర్మణాం ౧ సర్వాసాం చాజ్యాహుతీనాం ౨ శాఖాపశూనాం ౩ చరుపాకయజ్ఞానాం చ ౪ త ఏతేఽప్రయాజా అననుయాజా అనిళా అనిగదా అసామిధేనీకాశ్చ చ సర్వే పాకయజ్ఞా భవన్తి ౫ తదపి శ్లోకాః ౬

హుతోఽగ్నిహోత్రహోమేనాహుతో బలికర్మణా

ప్రహుతః పితృకర్మణా ప్రాశితో బ్రాహ్మణే హుతః ౭

అనూర్ధ్వజ్ఞుర్వ్యూళ్హజానుర్జుహుయాత్సర్వదా హవిః

న హి బాహ్యహుతం దేవాః ప్రతిగృహ్ణన్తి కర్హిచిత్ ౮

రౌద్రం తు రాక్షసం పిత్ర్యమాసురం చాభిచారికమ్

ఉక్త్వా మన్త్రం స్పృశేదప ఆలభ్యాత్మానమేవ చ ౯ ౧౦

అథైతాం రాత్రీం శ్వస్తృతీయాం వా కన్యాం వక్ష్యన్తీతి ౧ తస్యాం రాత్ర్యామతీతే నిశాకాలే సర్వౌషధిఫలోత్తమైః సురభిమిశ్రైః సశిరస్కాం కన్యామాప్లావ్య ౨ రక్తమహతం వా వాసః పరిధాయ ౩ పశ్చాదగ్నేః కన్యాముపవేశ్యాన్వారబ్ధాయాం

మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వాజ్యాహుతీర్జుహోత్యగ్నయే సోమాయ ప్రజాపతయే మిత్రాయ వరుణాయేన్ద్రా యేన్ద్రా ణ్యై గన్ధర్వాయ భగాయ పూష్ణే త్వ్రష్టే బృహస్పతయే రాజ్ఞే ప్రత్యానీకాయేతి ౪ చతస్రోఽష్టౌ వావిధవాః శాకపిణ్డీభిః సురయాన్నేన చ తర్పయిత్వా చతురానర్తనం కుర్యుః ౫ ఏతా ఏవ దేవతాః పుంసః ౬ వైశ్రవణమీశానం చ ౭ అతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౮ ౧౧

స్నాతం కృతమఙ్గలం వరమవిధవాః సుభగా యువత్యః కుమార్యై వేశ్మ ప్రపాదయన్తి ౧ తాసామప్రతికూలః స్యాదన్యత్రాభక్ష్యపాతకేభ్యస్ ౨ తాభిరనుజ్ఞాతోఽథాస్యై వాసః ప్రయచ్ఛతి రైభ్యాసీదితి ౩ చిత్తిరా ఉపబర్హణమిత్యాఞ్జనకోశమాదత్తే ౪ సమఞ్జన్తు విశ్వే దేవా ఇతి సమఞ్జనీయా ౫ యథేయం శచీం వావాతాం సుపుత్రాం చ యథాదితిమ్ । అవిధవాం చాపాలామేవం త్వామిహ రక్షతాదిమమితి దక్షిణే పాణౌ శలలీం త్రివృతం దదాతి ౬ రూపంరూపమిత్యాదర్శం సవ్యే ౭ రక్తకృష్ణమావికం క్షౌమం వా త్రిమణిం ప్రతిసరం జ్ఞాతయోఽస్యా బధ్నన్తి నీలలోహితమితి ౮ మధుమతీరోషధీరితి మధూకాని బధ్నాతి ౯ వివాహే గామర్హయిత్వా గృహేషు గాం తే మాధుపర్కిక్యౌ ౧౦ పశ్చాదగ్నేః కన్యాముపవేశ్యాన్వారబ్ధాయాం మహావ్యాహృతిభిస్తిస్రో జుహోతి ౧౧ సమస్తాభిశ్చతుర్థీం ప్రతీయేత్రైతస్యాం చోదనాయామ్ ౧౨ ఏవమనాదేశే సర్వేషు భూతికర్మసు పురస్తాచ్చోపరిష్టాచ్చైతాభిరేవ జుహుయాత్ ౧౩ ౧౨

సమ్రాజ్ఞీ శ్వశురే భవేతి పితా భ్రాతా వాస్యాగ్రేణ మూర్ధని జుహోతి స్రువేణ వా తిష్ఠన్నాసీనాయాః ప్రాఙ్ముఖ్యాః ప్రత్యఙ్ముఖో ౧ గృభ్ణామి తే సౌభగత్వాయ హస్తమితి దక్షిణేన పాణినా దక్షిణం పాణిం గృహ్ణాతి సాఙ్గుష్ఠముత్తానేనోత్తానం తిష్ఠన్నాసీనాయాః ప్రాఙ్ముఖ్యాః ప్రత్యఙ్ముఖః ౨ పఞ్చ చోత్తరా జపిత్వా ౩ అమోఽహమస్మి సా త్వం సా త్వమస్యమోఽహం ద్యౌరహం పృథివీ త్వమ్ ఋక్త్వమసి సామాహం సా మామనువ్రతా భవ । తావేహ వివహావహై ప్రజాం ప్ర జనయావహై పుత్రాన్విన్దావహై బహూఀస్తే సన్తు జరదష్టయ ఇత్యుదకుమ్భం నవం భూర్భువః స్వరితి పూరయిత్వా ౫ పున్నామ్నో వృక్షస్య సక్షీరాన్సపలాశాన్సకుశానోప్య ౬ హిరణ్యమితి చైకే ౭ తం బ్రహ్మచారిణే వాగ్యతాయ ప్రదాయ ౮ ప్రాగుదీచ్యాం దిశి తాః స్థేయాః ప్రదక్షిణా భవన్త్యశ్మానం చోత్తరత ఉపస్థాప్యైహి సూనరీత్యుత్థాప్యైహ్యశ్మానమాతిష్ఠాశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । అభితిష్ఠ పృతన్యతః సహస్వ పృతనాయత ఇతి దక్షిణేన ప్రపదేనాశ్మానమాక్రమయ్య ౧౨ ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణీయ ౧౩ తేనైవ మన్త్రేణ ద్వితీయం వసనం ప్రదాయ ౧౪ లాజాఞ్ఛమీపలాశమిశ్రాన్పితా భ్రాతా వా స్యాదఞ్జలావావపత్యుపస్తరణాభిఘారణప్రత్యభిఘారణం చాజ్యేన ౧౬ తాఞ్జుహోతి ౧౭ ౧౩

ఇయం నార్యుపబ్రూతే లాజానావపన్తికా । శివా జ్ఞాతిభ్యో భూయాసం చిరం జీవతు మే పతిః స్వాహేతి తిష్ఠన్తీ జుహోతి పతిర్మన్త్రం జపత్యశ్మక్రమణాద్యేవం ద్వితీయమ్ ౨ ఏవం తృతీయం ౩ తూష్ణీం కామేన చతుర్థం ౪ ప్రాగుదీచ్యాం దిశి సప్త పదాని ప్రక్రమయతీష ఏకపద్యూర్జే ద్విపదీ రాయస్పోషాయ త్రిపద్యాయోభవ్యాయ చతుష్పదీ పశుభ్యః పఞ్చపద్యృతుభ్యః షట్పదీ సఖా సప్తపదీ భవేతి ౬ తాన్యద్భిః శమయత్యాపోహిష్ఠీయాభిస్తిసృభిః స్థేయాభిరద్భిర్మార్జయిత్వా ౮ మూర్ధన్యభిషిచ్య ౯ గాం దదానీత్యాహ ౧౦ బ్రాహ్మణేభ్యః కించిద్దద్యాత్సర్వత్ర స్థాలీపాకాదిషు కర్మసు ౧౧ సూర్యాం విదుషే వాధూయం ౧౨ గౌర్బ్రాహ్మణస్య వరో ౧౩ గ్రామో రాజన్యస్యాశ్వో వైశ్యస్యాధిరథం శతం దుహితృమతే ౧౬ యాజ్ఞికేభ్యోఽశ్వం దదాతి ౧౭ ౧౪

ప్ర త్వా ముఞ్చామీతి తృచం గృహాత్ప్రతిష్ఠమానాయాం ౧ జీవం రుదన్తీతి ప్రరుదన్త్యామ్ ౨ అథ రథాక్షస్యోపాఞ్జనం పత్నీ కురుతేఽక్షన్నమీమదన్తేత్యేతయా సర్పిషా ౩ శుచీ తే చక్రే ద్వే తే చక్రే ఇతి చైతాభ్యాం చక్రయోః పూర్వయా పూర్వముత్తరయోత్తరమ్ ౪ ఉస్రౌ చ ౫ ఖే రథస్యేత్యేతయా ఫలవతో వృక్షస్య శమ్యాగర్తేష్వేకైకాం వయాం నిఖాయ ౬ నిత్యా వాభిమన్త్ర్యాథోస్రౌ యుఞ్జన్తి యుక్తస్తే అస్తు దక్షిణ ఇతి ద్వాభ్యాం శుక్రావనడ్వాహావిత్యేతేనార్ధర్చేన యుక్తావభిమన్త్ర్యాథ యది రథాఙ్గం విశీర్యేత ఛిద్యేత వాహితాగ్నేర్గృహాన్కన్యాం ప్రపాద్యాభి వ్యయస్వ ఖదిరస్యేత్యేతయా ప్రతిదధ్యాత్ ౧౦ త్యం చిదశ్వమితి గ్రన్థిం ౧౧ స్వస్తి నో మిమీతామితి పఞ్చర్చం జపతి ౧౨ సుకిం శుకమితి రథమారోహన్త్యాం ౧౩ మా విదన్పరిపన్థిన ఇతి చతుష్పథే ౧౪ యే వధ్వ ఇతి శ్మశానే ౧౫ వనస్పతే శతవల్శ ఇతి వనస్పతావర్ధర్చం జపతి ౧౬ సుత్రామాణమితి నావమారోహన్త్యామ్ ౧౭ అశ్మన్వతీతి నదీం తరన్త్యామ్ ౧౮ అపి వా యుక్తైనైవోద్వ ఊర్మిరిత్యగాధేఽప్రేక్షణం చేహ ప్రియమితి సప్త గృహాన్ప్రాప్తాయాః కృతాః పరిహాప్య ౨౧ ౧౫

ఆనడుహమిత్యుక్తం ౧ తస్మిన్నుపవేశ్యాన్వారబ్ధాయాం పతిశ్చతస్రో జుహోత్యగ్నినా దేవేన పృథివీలోకేన లోకానామృగ్వేదేన వేదానాం తేన త్వా శమయామ్యసౌ స్వాహా వాయునా దేవేనాన్తరిక్షలోకేన లోకానాం యజుర్వేదేన వేదానాం తేన త్వా శమయామ్యసౌ స్వాహా సూర్యేణ దేవేన ద్యోర్లోకేన లోకానాం సామవేదేన వేదానాం తేన త్వా శమయామ్యసౌ స్వాహా చన్ద్రే ణ దేవేన దిశాం లోకేన లోకానాం బ్రహ్మవేదేన వేదానాం తేన త్వా శమయామ్యసౌ స్వాహా ౩ భూర్యా తే పతిఘ్న్యలక్ష్మీ దేవరఘ్నీ జారఘ్నీ తాం కరోమ్యసౌ స్వాహేతి వా ప్రథమయా మహావ్యాహృత్యా ప్రథమోపహితా ద్వితీయయా ద్వితీయా తృతీయయా తృతీయా సమస్తాభిశ్చతుర్థ్య ఘోరచక్షురిత్యాజ్యలేపేన చక్షుషీ విమృజీత ౫ కయా నశ్చిత్ర ఇతి తిసృభిః కేశాన్తానభిమృశ్యేత త్వా దైవ్యా భిషజేతి చతస్రోఽనుద్రుత్యాన్తే స్వాహాకారేణ మూర్ధని సంస్రావమ్ ౭ అత్ర హైకే కుమారముత్సఙ్గమానయన్త్యుభయతః సుజాతమా తే

యోనిమిత్యేతయాపి వా తూష్ణీం ౯ తస్యాఞ్జలౌ ఫలాని దత్త్వా పుణ్యాహం వాచయతి ౧౦ పుం
సవతీ హ భవతీహైవ స్తమితి సూక్తశేషేణ గృహాన్ప్రపాదయన్తి ౧౨ ౧౬

దధిక్రావ్ణో అకారిషమితి దధి సమ్ప్రాశ్నీయాతాం ౧ వాగ్యతావాసీయాతామా ధ్రువదర్శనాద్ ౨
అస్తమితే ధ్రువం దర్శయతి ధ్రువైధి పోష్యా మయీతి ౩ ధ్రువం పశ్యామి ప్రజాం విన్దేయేతి
బ్రూయాత్ ౪ త్రిరాత్రం బ్రహ్మచర్యం చరేయాతామ్ ౫ అధః శయీయాతాం ౬ దధ్యోదనం
సంభుఞ్జీయాతాం పిబతం చ తృప్ణుతం చేతి తృచేన ౭ సాయమ్ప్రాతర్వైవాహ్యమగ్నిం
పరిచరేయాతామగ్నయే స్వాహాగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి ౮ పుమాఁ సౌ మిత్రావరుణౌ పుమాఁ
సావశ్వినావుభౌ । పుమానిన్ద్రశ్చాగ్నిశ్చ పుమాఁ సం వర్ధతాం మయి స్వాహేతి పూర్వాం
గర్భకామా ౯ దశరాత్రమవిప్రవాసః ౧౦ ౧౭

అథ చతుర్థీకర్మ ౧ త్రిరాత్రే నివృత్తే స్థాలీపాకస్య జుహోతి ౨

అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తిరసి త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి

యాస్యాః పతిఘ్నీ తనూస్తామస్యా అప జహి

వాయో ప్రాయశ్చిత్తిరసి త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి

యాస్యా అపుత్రియా తనూస్తామస్యా అప జహి

సూర్య ప్రాయశ్చిత్తిరసి త్వం దేవానాం ప్రాయశ్చిత్తిరసి

యాస్యా అపశవ్యా తనూస్తామస్యా అప జహి

అర్యమణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత

సేమాం దేవో అర్యమా ప్రేతో ముఞ్చాతు మాముతః

వరుణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత

సేమాం దేవో వరుణః ప్రేతో ముఞ్చాతు మాముతః

పూషణం ను దేవం కన్యా అగ్నిమయక్షత

సేమాం దేవః పూషా ప్రేతో ముఞ్చాతు మాముతః ౩

ప్రజాపత ఇతి సప్తమీ ౪ సౌవిష్టకృత్యష్టమీ ౫ ౧౮

అధ్యాణ్డామూలం పేషయిత్వర్తువేలాయాముదీర్వ్రాతః పతివతీతి ద్వాభ్యామన్త్రేస్వాహాకారాభ్యాం నస్తో దక్షిణతో నిషిఞ్చేద్ ౧ గన్ధర్వస్య విశ్వావసోర్ముఖమసీత్యుపస్థం ప్రజనయిష్యమాణోఽభిమృశేత్ ౨ సమాప్తే అర్థే జపేత్ ౩ ప్రాణే తే రేతో దధామ్యసావిత్యనుప్రాణ్యాద్ ౪

యథా భూమిరగ్నిగర్భా యథా ద్యౌరిన్ద్రేణ గర్భిణీ ।

వాయుర్యథా దిశాం గర్భ ఏవం గర్భం దధామి తేఽసావితి వా ౫

ఆ తే యోనిం గర్భ ఏతు పుమాన్బాణ ఇవేషుధిమ్

ఆ వీరో అత్ర జాయతాం పుత్రస్తే దశమాస్యః ౬

పుమాఁసం పుత్రం జనయ తం పుమానను జాయతామ్

తేషాం మాతా భవిష్యసి జాతానాం జనయాసి చ ౭

పుఁసి వై పురుషే రేతస్తత్స్త్రియామనుషిఞ్చతు

తథా తదబ్రవీద్ధాతా తత్ప్రజాపతిరబ్రవీత్ ౮

ప్రజాపతిర్వ్యదధాత్సవితా వ్యకల్పయత్

స్త్రీషూయమన్యాత్స్వదధత్పుమాఁసమాదధాదిహ ౯

యాని భద్రాణి బీజాని పురుషా జనయన్తి నః

తేభిష్ట్వం పుత్రం జనయ సుప్రసూర్ధేనుకా భవ ౧౦

అభిక్రన్ద వీళయస్వ గర్భమా ధేహి సాధయ

వృషాణం వృషన్నా ధేహి ప్రజాయై త్వా హవామహే ౧౧

యస్య యోనిం పతిరేతో గృభాయ పుమాన్పుత్రో ధీయతాం గర్భే అన్తః

తం పిపృహి దశమాస్యోఽన్తరుదరే స జాయతాం శ్రైష్ఠ్యతమః స్వానామితి వా ౧౨ ౧౯

తృతీయే మాసి పుఁసవనం ౧ పుష్యేణ శ్రవణేన వా ౨ సోమాఁశుం పేషయిత్వా కుశకణ్టకం వా న్యగ్రోధస్య వా స్కన్ధస్యాన్త్యాం శుఙ్గాం యూపస్య వాగ్నిష్ఠామ్ ౩ సంస్థితే వా యజ్ఞే జుహ్వాః సంస్రావమ్ ౪ అగ్నినా రయిం తన్నస్తురీపం సమిద్ధాగ్నిర్వనవత్స్వశబ్దరూప

ఇతి చతసృభిరన్త్రేస్వాహాకారాభిర్నస్తో దక్షిణతో నిషిఞ్చేత్ ౫ ౨౦

చతుర్థే మాసి గర్భరక్షణం ౧ బ్రహ్మణాగ్నిః సంవిదాన ఇతి షట్ స్థాలీపాకస్య హుత్వాక్షీభ్యాం తే నాసికాభ్యామితి ప్రత్యృచమాజ్యలేపేనాఙ్గాన్యనువిమృజ్య ౩ ౨౧

సప్తమే మాసి ప్రథమగర్భే సీమన్తోన్నయనం ౧ స్నాతామహతవాససం పశ్చాదగ్నేరుపవేశ్యాన్వారబ్ధాయాం మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా ౩ స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా ౪ ముద్గౌదనమిత్యేకే ౫ పుంవదుపకరణాని స్యుర్నక్షత్రం చ ౬

ధాతా దదాతు దాశుషే ప్రాచీం జీవాతుమక్షితిమ్

వయం దేవస్య ధీమహి సుమతిం సత్యధర్మణః

ధాతా ప్రజాయా ఉత రాయ ఈశే ధాతేదం విశ్వం భువనం జజాన

ధాతా పుత్రం యజమానాయ దాతా తస్మా ఉ హవ్యం ఘృతవజ్జుహోతేతి

నేజమేష పరాపతేతి తిస్రః ప్రజాపత ఇతి షష్ఠీ ౭ త్రిఃశ్వేతయా శలల్యా దర్భసూచ్యా వోదుమ్బరశలాటుభిః సహ మధ్యాదూర్ధ్వం సీమన్తమున్నయతి భూర్భువః స్వరిత్యుత్సఙ్గే నిధాయ ౯ త్రివృతి ప్రతిముచ్య కణ్ఠే బధ్నాత్యయమూర్జావతో వృక్ష ఊర్జీవ ఫలినీ భవేత్యథాహ వీణాగాథినో రాజానం సంగాయతేతి ౧౧ యో వాప్యన్యో వీరతర ఇత్యుదపాత్రేఽక్షతానవనినీయ విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు రాకామహమితి ఇతి షళృచేన పాయయేద్ ౧౩ అథాస్యా ఉదరమభిమృశేత్ ౧౪ సుపర్ణోఽసి గరుత్మాఁస్త్రివృత్తే శిరో గాయత్రం చక్షుః ఛన్దాఁ స్యఙ్గాని యజూఁ షి నామ సామ తే తనూర్మోదమానీం గాపయేన్ ౧౬

మహావేమవతీం వా ౧౭ ఋషభో దక్షిణా ౧౮ ౨౨

కాకాతన్యా మచకచాతన్యాః కోశాతక్యా బృహత్యాః కాలక్లీతకస్యేతి మూలాని పేషయిత్వోపలేపయేద్దేశం యస్మిన్ప్రజాయేత రక్షసామపహత్యై ౨౩ అథ జాతకర్మ ౧ జాతం కుమారం త్రిరభ్యవాన్యానుప్రాణ్యాద్ ఋచా ప్రాణిహి యజుషా సమనిహి సామ్నోదనిహీతి ౨ సర్పిర్మధునీ దధ్యుదకే చ సంనినీయ వ్రీహియవౌ వా సంనిఘృష్య త్రిః ప్రాశయేజ్జాతరూపేణ ౩ ప్ర తే యచ్ఛామి మధుమన్మఖాయ వేదం ప్రసూతం సవిత్రా మఘోనా । ఆయుష్మాన్గుపితో దేవతాభిః శతం జీవ శరదో లోకే అస్మిన్నిత్యసావితి నామాస్య దధాతి ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వాపి వా షళక్షరం కృతం కుర్యాన్న తద్ధితం ౪ తదస్య పితా మాతా చ విద్యాతాం ౫ దశమ్యాం వ్యావహారికం బ్రాహ్మణజుష్టం ౬ గోః కృష్ణస్య శుక్లకృష్ణాని లోహితాని చ రోమాణి మషం కారయిత్వైతస్మిన్నేవ చతుష్టయే సంనినీయ చతుః ప్రాశయేదితి మాణ్డూకేయో భూరృగ్వేదం త్వయి దధామ్యసౌ స్వాహా భువో యజుర్వేదం త్వయి దధామ్యసౌ స్వాహా స్వః సామవేదం త్వయి దధామ్యసౌ స్వాహా భూర్భువః స్వర్వాకోవాక్యమితిహాసపురాణమఓం సర్వాన్వేదాఁ స్త్వయి దధామ్యసౌ స్వాహేతి వా ౮

మేధాజననం దక్షిణే కర్ణే వాగితి త్రిః ౯ వాగ్దేవీ మనసా సంవిదానా ప్రాణేన వత్సేన సహేన్ద్ర ప్రోక్తా జుషతాం త్వా సౌమనసాయ దేవీ మహీ మన్ద్రా వాణీ వాణీచీ సలిలా స్వయంభూరితి చానుమన్త్రయేత ౧౦ శణసూత్రేణ విగ్రన్థ్య జాతరూపం ౧౧ దక్షిణే పాణావపినహ్యోత్థానాద్ ౧౨ ఊర్ధ్వం దశమ్యా బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాద్ ౧౩ అమా వా కుర్వీత ౧౪ ౨౪

దశరాత్రే చోత్థానం ౧ మాతాపితరౌ శిరఃస్నాతావహతవాససౌ ౨ కుమారశ్చైతస్మిన్నేవ సూతికాగ్నౌ స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా ౪ జన్మతిథిం హుత్వా త్రీణి చ భాని సదైవతాని ౫ తన్మధ్యే జుహుయాద్యస్మిఞ్జాతః స్యాత్ పూర్వం తు దైవతం సర్వత్ర ౬ ఆయుష్టే అద్య గీర్భిరయమగ్నిర్వరేణ్యః । ఆయుర్నో దేహి జీవసే । ఆయుర్దా అగ్నే హవిషా వృధానో ఘృతప్రతీకో ఘృతయోనిరేధి । ఘృతం పీత్వా మధు చారు గవ్యం పితేవ పుత్రమిహ రక్షతాదిమమితి త్వం సోమ మహే భగమితి దశమీ స్థాలీపాకస్య ౭ నామధేయం ప్రకాశం కృత్వా ౮ బ్రాహ్మణాన్స్వస్తివాచ్యైవమేవ మాసిమాసి జన్మతిథిం హుత్వోర్ధ్వం సంవత్సరాద్గృహ్యేఽగ్నౌ జుహోతి ౧౦ ౨౫

అగ్నయే కృత్తికాభ్యః ౧ ప్రజాపతయే రోహిణ్యై ౨ సోమాయ మృగశిరసే ౩ రుద్రాయాఽఽర్ద్రా ౪ అదితయే పునర్వసుభ్యాం ౫ బృహస్పతయే పుష్యాయ ౬ సర్పేభ్యోఽశ్లేషాభ్యః ౭ పితృభ్యో మఘాభ్యో ౮ భగాయ ఫల్గునీభ్యామ్ ౯ అర్యమ్ణే ఫల్గునీభ్యాం ౧౦ సవిత్రే హస్తాయ ౧౧ త్వష్ట్రే చిత్రాయై ౧౨ వాయవే స్వాతయ ౧౩ ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం విశాఖాభ్యాం ౧౪ మిత్రాయానురాధాయా ౧౫ ఇన్ద్రాయ జ్యేష్ఠాయ ౧౬ నిరృత్యై మూలాయాద్భ్యఽషాఢాభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యోఽషాఢాభ్యో బ్రహ్మణేఽభిజితే ౨౦ విష్ణవే శ్రవణాయ ౨౧ వసుభ్యో ధనిష్ఠాభ్యో వరుణాయ శతభిషజే ౨౩ అజాయైకపదే ప్రోష్ఠపదాభ్యోఽహిర్బుధ్యాయ ప్రోష్ఠపదాభ్యః ౨౫ పూష్ణే రేవత్యా ౨౬ అశ్విభ్యామశ్వినీభ్యాం ౨౭ యమాయ భరణీభ్యః ౨౮ ౨౬

షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ ౧ ఆజమన్నాద్యకామస్ ౨ తైత్తిరం బ్రహ్మవర్చసకామో మాత్స్యం జవనకామో ఘృతౌదనం తేజస్కామో దధిమధుఘృతమిశ్రమన్నం ప్రాశయేత్ ౬ అన్నపతేఽన్నస్య నో దేహ్యనమీవస్య శుష్మిణః । ప్ర ప్రదాతారం తారిష ఊర్జం నో ధేహి ద్విపదే చతుష్పదే । యచ్చిద్ధి మహశ్చిదిమమగ్న ఆయుషే వర్చసే తిగ్మమోజో వరుణ సోమ రాజన్ । మాతేవాస్మా అదితిః శర్మ యంసద్విశ్వే దేవా జరదష్టిర్యథాసదితి హుత్వాగ్న ఆయూంషీత్యభిమన్త్ర్యోదగగ్రేషు కుశేషు స్యోనా పృథివి భవేత్యుపవేశ్య ౯ మహావ్యాహృతిభిః ప్రాశనం ౧౦ శేషం మాతా ప్రాశ్నీయాత్ ౧౧ ౨౭

సంవత్సరే చూడాకర్మ ౧ తృతీయే వా వర్షే ౨ పఞ్చమే క్షత్రియస్య ౩ సప్తమే వైశ్యస్యాగ్నిముపసమాధాయ ౫ వ్రీహియవానాం తిలమాషాణామితి పాత్రాణి చ పూరయిత్వానడుహం చ గోమయం కుశభిత్తం చ కేశప్రతిగ్రహణాయాదర్శం నవనీతం లోహక్షురం చోత్తరత ఉపస్థాప్య ౭ సంపృచ్యధ్వమృతావరీరూర్మిణా మధుమత్తమాః । పృఞ్చతీర్మధునా పయో మన్త్రా ధనస్య సాతయ ఇత్యుష్ణాస్వప్సు శీతా ఆసిఞ్చత్యాప ఉన్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే । త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషమగస్త్యస్య త్ర్యాయుషం । యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తత్తే కరోమి త్ర్యాయుషమిత్యసావితి శీతోష్ణాభిరద్భిర్దక్షిణం కేశపక్షం త్రిరభ్యనక్తి ౯ శలల్యైకే విజటాన్కృత్వా ౧౦ నవనీతేనాభ్యజ్యౌషధే త్రాయస్వైనమితి కుశతరుణమన్తర్దధాతి ౧౧ కేశాన్కుశతరుణం చాదర్శేన సంస్పృశ్య ౧౩ తేజోఽసి స్వధితి ష్టే పితా మైనం హిం సీరితి లోహక్షురమాదత్తే ౧౪ యేనావపత్సవితా శ్మశ్వగ్రే క్షురేణ రాజ్ఞో వరుణస్య విద్వాన్ । యేన ధాతా బృహస్పతిరిన్ద్ర స్య చావపచ్చిరః । తేన బ్రహ్మణో వపతేదమద్యాయుష్మాన్దీర్ఘాయురయమస్తు వీరోఽసావితి కేశాగ్రాణి ఛినత్తి కుశతరుణం చైవం ద్వితీయమేవం తృతీయమ్ ౧౬ ఏవం ద్విరుత్తరతో నికక్షయోః షష్ఠసప్తమే గోదానకర్మణ్యేతదేవ గోదానకర్మ యచ్చూడాకర్మ ౧౯ షోళశే వర్షేఽష్టాదశే వా ౨౦ తృతీయే తు ప్రవపనే గాం దదాత్యహతం చ వాసస్ ౨౧ తూష్ణీమావృతః కన్యానాం ౨౨ ప్రాగుదీచ్యాం దిశి బహ్వౌషధికే దేశేఽపాం వా సమీపే కేశాన్నిఖనన్తి ౨౩ నాపితాయ ధాన్యపాత్రాణి నాపితాయ ధాన్యపాత్రాణి ౨౪ ౨౮

ఇతి ప్రథమోఽధ్యాయః

అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః

గర్భాష్టమేషు బ్రాహ్మణముపనయేత్తైణేయేనాజినేన ౨ గర్భదశమేషు వా ౩ గర్భైకాదశేషు క్షత్రియం రౌరవేణ ౪ గర్భద్వాదశేషు వైశ్యం గవ్యేనాషోళశాద్వర్షాద్బ్రాహ్మణస్యానతీతః కాల ౬ ఆ ద్వావిం శాత్క్షత్రియస్యాచతుర్విం శాద్వైశ్యస్యాత ఊర్ధ్వం పతితసావిత్రీకా భవన్తి ౯ నైనానుపనయేయుర్నాధ్యాపయేయుర్న యాజయేయుర్నైభిర్వ్యవహరేయురహతేన వా సర్వాన్మేఖలినో మౌఞ్జీ మేఖలా బ్రాహ్మణస్య ౧౫ ధనుర్జ్యా క్షత్రియస్యోర్ణాసూత్రీ వైశ్యస్య ౧౭ పాలాశో బైల్వో వా దణ్డో బ్రాహ్మణస్య ౧౮ నైయగ్రోధః క్షత్రియస్యాదుమ్బరో వైశ్యస్య ౨౦ ప్రాణసంమితో బ్రాహ్మణస్య ౨౧ లలాటసంమితః క్షత్రియస్య ౨౨ కేశసంమితో వైశ్యస్య ౨౩ సర్వే వా సర్వేషాం ౨౪ యేనాబద్ధేనోపనయేతాచార్యాధీనం తత్ ౨౫ పరివాప్యోపనేయః స్యాద్ ౨౬ ఆప్లుత్యాలంకృత్య ౨౭ హుత్వా జఘనేనాగ్నిం తిష్ఠతః ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్యః ప్రత్యఙ్ముఖ ఇతరస్ ౨౮ తిష్ఠం స్తిష్ఠన్తముపనయేద్ ౨౯ మిత్రస్య చక్షుర్ధరుణం బలీయస్తేజో యశస్వి స్థవిరం సమృద్ధమ్ అనాహనస్యం వసనం చరిష్ణు పరీదం వాజ్యజినం దధేఽహమ్ ౩౦ ౧

ఇయం దురుక్తాత్పరిబాధమానా వర్ణం పవిత్రం పునతీ న ఆగాత్ ప్రాణాపానాభ్యాం బలమావిశన్తీ సఖా దేవీ సుభగా మేఖలేయమితి త్రిర్మేఖలాం ప్రదక్షిణం త్రిః పరివేష్ట్య ౧ గ్రన్థిరేకస్త్రయోఽపి వాపి వా పఞ్చ ౨ యజ్ఞోపవీతం కృత్వా యజ్ఞోపవీతమసి యజ్ఞస్య త్వోపవీతేనోపనహ్యామీతి ౩ అఞ్జలీ పూరయిత్వాథైనమాహ కో నామాసీత్యసావహం భో౩ ఇతీతరః ౫ సమానార్షేయ ఇత్యాచార్యః ౬ సమానార్షేయోఽహం భో౩ ఇతీతరో ౭ బ్రహ్మచారీ భవాన్బ్రూహీతి ౮ బ్రహ్మచార్యహం భో౩ ఇతీతరో భూర్భువః స్వరిత్యస్యాఞ్జలావఞ్జలీం స్త్రీనాసిచ్య ౧౦ దక్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం పాణీ సంగృహ్య జపతి ౧౧ దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యామ్ ఉపనయామ్యసావితి ౧౨ గణానాం త్వేతి గణకామాన్ ౧౩ ఆగన్త్రా మా రిషణ్యతేతి యోధాన్ ౧౪ మహావ్యాహృతిభిర్వ్యాధితాన్ ౧౫ ౨

భగస్తే హస్తమగ్రభీత్సవితా హస్తమగ్రభీత్

పూషా తే హస్తమగ్రభీదర్యమా హస్తమగ్రభీత్

మిత్రస్త్వమసి ధర్మణాగ్నిరాచార్యస్తవ

అసావహం చోభావగ్న ఏతం తే బ్రహ్మచారిణం పరిదదామీన్ద్రై తం తే బ్రహ్మచారిణం పరిదదామ్యాదిత్యైతం తే బ్రహ్మచారిణం పరిదదామి విశ్వే దేవా ఏతం వో బ్రహ్మచారిణం పరిదదామి దీర్ఘాయుత్వాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయ రాయస్పోషాయ సర్వేషాం వేదానామాధిపత్యాయ సుశ్లోక్యాయ స్వస్తయే ౧ ఐన్ద్రీ మావృతమావర్త ఆదిత్యస్యావృతమన్వావర్త ఇతి దక్షిణం బాహుమన్వావృత్య ౨ దక్షిణేన ప్రాదేశేన దక్షిణమం సమన్వవహృత్యారిష్యత స్తే హృదయస్య ప్రియో భూయాసమితి హృదయదేశమభిమృశతి ౩ తూష్ణీం ప్రసవ్యం పర్యావృత్యాథాస్యోర్ధ్వాఙ్గులిం పాణిం హృదయే నిధాయ జపతి ౪ ౩

మమ వ్రతే హృదయం తే దధామి మమ చిత్తమను చిత్తం తే అస్తు

మమ వాచమేకమనా జుషస్వ బృహస్పతిష్ట్వా నియునక్తు మహ్యామితి ౧

కామస్య బ్రహ్మచర్యస్యాసావితి ౨ తేనైవ మన్త్రేణ తథైవ పర్యావృత్య ౩ దక్షిణేన ప్రాదేశేన దక్షిణమం సమన్వారభ్య జపతి ౪ బ్రహ్మచార్యసి సమిధమాధేహ్యపోఽశాన కర్మ కురు మా దివా సుషుప్థా వాచం యచ్చా సమిదాధానాత్ ౫ ఏషా తే అగ్నే సమిదిత్యభ్యాదధాతి సమిధం తూష్ణీం వా ౬ ౪

సంవత్సరే సావిత్రీమన్వాహ ౧ త్రిరాత్రే ౨ అన్వక్షం వా ౩ గాయత్రీం బ్రాహ్మణాయానుబ్రూయాత్ ౪ త్రిష్టుభం క్షత్రియాయ ౫ జగతీం వైశ్యాయ ౬ సావిత్రీం త్వేవోత్తరేణాగ్నిముపవిశతః ౭ ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్యః ప్రత్యఙ్ముఖ ఇతరోఽధీహి భో౩ ఇత్యుక్త్వాచార్య ఓంకారం ప్రయుజ్యాథేతరం వాచయతి సావిత్రీం భో౩ అనుబ్రూహీత్యథాస్మై సావిత్రీమన్వాహ తత్సవితుర్వరేణ్యమిత్యేతాం పచ్ఛోఽర్ధర్చశోఽనవానమ్ ౧౨ ౫

ఆపో నామ స్థ శివా నామ స్థోర్జా నామ స్థాజరా నామ స్థాభయా నామ స్థామృతా నామ స్థ తాసాం వోఽశీయ సుమతౌ మా ధత్తేత్యేవం త్రిరప ఆచమయ్య ౧ స్వస్తి నో మిమీతామితి పఞ్చర్చేన దణ్డం ప్రయచ్ఛతి ౨ వరో దక్షిణా ౩ ప్రదక్షిణమగ్నిం పర్యాణీయ భిక్షతే గ్రామం ౪ మాతరం త్వేవ ప్రథమాం ౫ యా వైనం న ప్రత్యాచక్షీతాచార్యాయ భైక్షం నివేదయిత్వానుజ్ఞాతో గురుణా భుఞ్జీతాహరహః సమిదాధానం భిక్షాచరణమధఃశయ్యా గురుశుశ్రూషేతి బ్రహ్మచారిణో నిత్యాని ౮ ౬

అథానువాచనస్య ౧ అగ్నేరుత్తరత ఉపవిశతః ౨ ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్యః ప్రత్యఙ్ముఖ ఇతరోఽభివాద్య పాదావాచార్యస్య పాణీ ప్రక్షాల్య ౪ దక్షిణేన జానునాక్రమ్య మూలే కుశతరుణాన్ ౫ దక్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం మధ్యే పరిగృహ్య ౬ తాన్సవ్యేనాచార్యోఽగ్రే సంగృహ్య దక్షిణేనాద్భిః పరిషిఞ్చన్నథేతరం వాచయతి ౭ సావిత్రీం భో౩ అనుబ్రూహీతీతరః ౮ సావిత్రీం తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్యో గాయత్రీం భో౩ అనుబ్రూహీతీతరో గాయత్రీం తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్యో వైశ్వామిత్రీం భో౩ అనుబ్రూహీతీతరో వైశ్వానరీం తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్య ౧౧ ఋషీన్భో౩ అనుబ్రూహీతీతర ఋషీఀ స్తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్యో దేవతా భో౩ అనుబ్రూహీతీతరో దేవతాస్తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్యశ్ఛన్దాఀసి భో౩ అనుబ్రూహీతీతరశ్ఛన్దాఀసి తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్యః ౧౪ శ్రుతిం భో౩ అనుబ్రూహీతీతరః శ్రుతిం తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్యః ౧౫ స్మృతిం భో౩ అనుబ్రూహీతీతరః స్మృతిం తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్యః ౧౬ శ్రద్ధామేధే భో౩ అనుబ్రూహీతీతరః శ్రద్ధామేధే తేఽనుబ్రవీమీత్యాచార్య ౧౭ ఏవమేవమృషేర్యస్యయస్య యోయో మన్త్రో యద్దేవత్యో యచ్ఛన్దాశ్చ తథాతథా తంతం మన్త్రమనుబ్రూయాద్ ౧౮ అపి వావిదన్నృషిదైవతచ్ఛన్దాఀసి తత్సవితుర్వరేణ్యమిత్యేతాం పచ్ఛోఽర్ధర్చశోఽనవానమిత్యేషేతి సమాప్త ఆహాచార్య ౧౯ ఏవమేకైకమృషిమనువాకం వానుబ్రూయాత్ ౨౦ క్షుద్ర సూక్తేష్వనువాకం ౨౧ యావద్వా గురుర్మన్యేతాద్యోత్తమే కామం సూక్తే వానుబ్రూయాదృషేరనువాకస్య వైకైకం సూక్తాదావిత్యేషా ప్రభృతిరితి కామం సూక్తాదావాచార్య ఇత్యేతదృషిస్వాధ్యాయే వ్యాఖ్యాతం ౨౭ సమాప్తే కుశతరుణానాదాయానడుహేన మూలే కుణ్డం కృత్వా యథాసూక్తం కుశేష్వపో నిషిఞ్చత్యహఃశేషం స్థానముపవాసశ్చ ౨౯ ౭

అపరాహ్ణేఽక్షతధానా భిక్షిత్వాజ్యాహుతిధర్మేణాగ్నౌ పాణినా జుహుయాత్ సదసస్పతిమద్భుతమితి ప్రత్యృచం సూక్తశేషేణ ౧ భక్షైరాచార్యం స్వస్తివాచ్య ౨ ౮

అరణ్యే సమిత్పాణిః సంధ్యామాస్తే నిత్యం వాగ్యత ఉత్తరాపరాభిముఖోఽన్వష్టమదేశమా నక్షత్రాణాం దర్శనాద్ ౧ అతిక్రాన్తాయాం మహావ్యాహృతీః సావిత్రీం స్వస్త్యయనాని చ జపిత్వైవం ప్రాతః ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్నా మణ్డలదర్శనాత్ ౩ ౯

ఉదితే ప్రాధ్యయనమ్ ౧ అహరహః సాయంప్రాతరగ్నిముపసమాధాయ పరిసముహ్య పర్యుక్ష్య దక్షిణం జాన్వాచ్యాగ్నయే సమిధమహార్షం బృహతే జాతవేదసే । స మే శ్రద్ధాం చ మేధాం చ జాతవేదాః ప్రయచ్ఛతు స్వాహా । ఏధోఽస్యేధిషీమహి సమిదసి తేజోఽసి తేజో మయి ధేహి స్వాహా । సమిద్ధో మాం సమర్ధయ ప్రజయా చ ధనేన చ స్వాహా । ఏషా తే అగ్నే సమిత్తయా వర్ధస్వ చా చ ప్యాయస్వ । వర్ధిషీమహి చ వయమా చ ప్యాసిషీమహి స్వాహేత్యథ పర్యుక్ష్యాగ్నిః శ్రద్ధాం చ మేధాం చావినిపాతం స్మృతిం చ మే । ఈళితో జాతవేదా అయం శునం నః సంప్రయచ్ఛత్విత్యగ్నిముపతిష్ఠతే ౬ సౌపర్ణవ్రతభాషితం దృష్టం వృద్ధసంప్రదాయానుష్ఠితం త్ర్యాయుషం పఞ్చభిర్మన్త్రైః ప్రతిమన్త్రం లలాటే హృదయే దక్షిణస్కన్ధే వామే చ తతః పృష్ఠే చ పఞ్చసు భస్మనా త్రిపుణ్డ్రం కరోతి ౭ స ఏతేషాం వేదానామేకం ద్వౌ త్రీన్సర్వాన్వాధీతే య ఏవం హుత్వాగ్నిముపతిష్ఠతే ౮ ౧౦

అథ వ్రతాదేశనం ౧ తస్యోపనయనేన కల్పో వ్యాఖ్యాతో న సావిత్రీమన్వాహ ౩ దణ్డప్రదానాన్తమిత్యేక ౪ ఉదగయనే శుక్లపక్షే ౫ అహోరాత్రం బ్రహ్మచర్యముపేత్యాచార్యోఽమాం సాశీ బ్రహ్మచారీ ౬ చతుర్దశీం పరిహాప్యాష్టమీం చాద్యోత్తమే చైకే ౭ యాం వాన్యాం భప్రశస్తాం మన్యేత తస్యాం శుక్రియే బ్రహ్మచర్యమాదిశేత్ ౯ త్రిరాత్రం బ్రహ్మచర్యం చరేద్ద్వాదశరాత్రం సంవత్సరం వా యావద్వా గురుర్మన్యేత ౧౦ శాక్వరం తు సంవత్సరం ౧౧ వ్రాతికమౌపనిషదం చ ౧౨ పూర్ణే కాలే చరితే బ్రహ్మచర్యే శంయోర్బార్హస్పత్యాన్తే వేదేఽనూక్తే రహస్యం శ్రావయిష్యన్కాలనియమం చాదేశేన ప్రతీయేత ౧౩ ౧౧

కృతప్రాతరాశస్యాపరాహ్ణేఽపరాజితాయాం దిశి ౧ హుత్వాచార్యోఽథైనం యాస్వేవ దేవతాసు పరీత్తో భవతి తాస్వేవైనం పృచ్ఛత్యగ్నావిన్ద్ర ఆదిత్యే విశ్వేషు చ దేవేషు చరితం తే బ్రహ్మచర్యం ౨ చరితం భో౩ ఇతి ప్రత్యుక్తే ౩ పశ్చాదగ్నేః పురస్తాదాచార్యస్య ప్రాఙ్ముఖే స్థితేఽహతేన వాససాచార్యః ప్రదక్షిణం ముఖం త్రిః పరివేష్ట్యోపరిష్టాద్దశాః కృత్వా యథా న సంభ్రశ్యేత ౫ త్రిరాత్రం సమిదాధానం భిక్షాచరణమధఃశయ్యాం గురుశుశ్రూషాం

చాకుర్వన్వాగ్యతోఽప్రమత్తోఽరణ్యే దేవకులేఽగ్ని హోత్రే వోపవసస్త్వేత్యత్ర హైకే తానేవ నియమాఁ స్తిష్ఠతో రాత్ర్యామేవోపదిశన్త్యాచార్యోఽమాఁ సాశీ బ్రహ్మచారీ ౮ త్రిరాత్రే నిర్వృత్తే రాత్ర్యాం వా గ్రామాన్నిష్క్రమన్నైతానీక్షేతానధ్యాయాన్ ౯ పిశితామం చణ్డాలం సూతికాం రజస్వలాం తేదనీమపహస్తకాన్ శ్మశానం సర్వాణి చ శవరూపాణి యాన్యాస్యే న ప్రవిశేయుః స్వస్య వాసాన్నిరసన్ ౧౦ ప్రాగుదీచీం దిశముపనిష్క్రమ్య శుచౌ దేశే ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్య ఉపవిశత్యుదిత ఆదిత్యేఽనువాచనధర్మేణ వాగ్యతాయోష్ణీషిణేఽన్వాహ ౧౨ మహానామ్నీ ష్వేవైష నియమోఽథోత్తరేషు ప్రకరణేషు స్వాధ్యాయమేవ కుర్వత ఆచార్యస్యేతరః శృణోత్యుష్ణీషం భాజనం దక్షిణాం గాం దదాతి ౧౫ త్వం తమిత్యుచ్చా దివీతి చ ప్రణవేన వా సర్వమ్ ౧౬ అత్ర హైకే వైశ్వదేవం చరుం కుర్వతే సర్వేషు ప్రకరణేషు ౧౭ యథాపరీత్తమితి మాణ్డూకేయః ౧౮ ౧౨

అథాతో దణ్డనియమా ౧ నాన్తరా గమనం కుర్యాదాత్మనో దణ్డస్యాథ చేద్దణ్డమేఖలోపవీతానామన్యతమద్విశీర్యేత ఛిద్యేత వా తస్య తత్ర్పాయశ్చిత్తం యదుద్వాహే రథస్య ౩ మేఖలా చేదసంధేయా భవత్యన్యాం కృత్వానుమన్త్రయతే ౪

మేధ్యామేధ్యవిభాగజ్ఞే దేవి గోప్త్రి సరస్వతి

మేఖలేఽస్కన్నమచ్ఛిన్నం సంతనుష్వ వ్రతం మమ

త్వమగ్నే వ్రతభృచ్ఛుచిరగ్నే దేవానిహావహ

ఉప యజ్ఞం హవిశ్చ నః

వ్రతాని బిభ్రద్వ్రతపా అదాభ్యో భవా నో దూతో అజరః సువీరః

దధద్ర త్నాని సుమృళీకో అగ్నే గోపాయ నో జీవసే జాతవేద ఇత్యుపవీతం చ దణ్డే బధ్నాతి ౬ తదప్యేతత్ ౭

యజ్ఞోపవీతం దణ్డం చ మేఖలామజినం తథా

జుహుయాదప్సు వ్రతే పూర్ణే వారుణ్యర్చా రసేన వా ౮ ౧౩

అథ వైశ్వదేవో వ్యాఖ్యాతో హోమకల్పో వైశ్వదేవస్య సిద్ధస్య సాయంప్రాతర్గృహ్యేఽగ్నౌ జుహుయాద్ ౩ అగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహేన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహా విష్ణవే స్వాహా భరద్వాజధన్వన్తరయే స్వాహా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహాదితయే స్వాహానుమతయే స్వాహాగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి హుత్వైతాసాం దేవతానామ్ ౪ అథ వాస్తుమధ్యే బలిం హరేదేతాభ్యశ్చైవ దేవతాభ్యో నమో బ్రహ్మణే బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ వాస్తోష్పతే ప్రతిజానీహ్యస్మానితి వాస్తుమధ్యే వాస్తోష్పతయే చాథ దిశాం ప్రదక్షిణం యథారూపం బలిం

హరతి ౬ నమ ఇన్ద్రా యైన్ద్రే భ్యశ్చ నమో యమాయ యామ్యేభ్యశ్చ నమో వరుణాయ వారుణేభ్యశ్చ నమః సోమాయ సౌమ్యేభ్యశ్చ నమో బృహస్పతయే బార్హస్పత్యేభ్యశ్చాథాదిత్యమణ్డలే నమోऽదితయ ఆదిత్యేభ్యశ్చ నమో నక్షత్రేభ్య ఋతుభ్యో మాసేభ్యోऽర్ధమాసేభ్యోऽహోరాత్రేభ్యః సంవత్సరేభ్యః ౮ పూష్ణే పథికృతే ధాత్రే విధాత్రే మరుద్భ్యశ్చేతి దేహలీషు ౯ విష్ణవే దృషది ౧౦ వనస్పతయ ఇత్యులూఖల ౧౧ ఓషధీభ్య ఇత్యోషధీనాం స్థానే ౧౨ పర్జన్యాయాద్భ్య ఇతి మణికే ౧౩ నమః శ్రియై శయ్యాయాం శిరసి పాదతో భద్ర కాల్యా ౧౪ అనుగుప్తే దేశే నమః సర్వానుభూతయే ౧౫ అథాన్తరిక్షే నక్తంచరేభ్య ఇతి సాయమహశ్చరేభ్య ఇతి ప్రాతర్యే దేవాస ఇతి చావిజ్ఞాతాభ్యో దేవతాభ్య ఉత్తరతో ధనపతయే చ ౧౭ ప్రాచీనావీతీ దక్షిణతః శేషం నినయతి యే అగ్నిదగ్ధా ఇతి ౧౮ దేవపితృనరేభ్యో దత్త్వా శ్రోత్రియం భోజయేద్ ౧౯ బ్రహ్మచారిణే వా భిక్షాం దద్యాద్ ౨౦ అనన్తరం సౌవాసినీం గర్భిణీం కుమారాన్స్థవిరాఀశ్చ భోజయేచ్ఛ్వభ్యః శ్వపచేభ్యశ్చ వయోభ్యశ్చావపేద్భూమావితి నానవత్తమశ్నీయాన్నైకో న పూర్వం ౨౫ తదప్యేతదృచోక్తం మోఘమన్నం విన్దతే అప్రచేతా ఇతి ౨౬ ౧౪

షణ్ణాం చేదర్ఘ్యాణామన్యతమ ఆగచ్ఛేద్గోపశుమజమన్నం వా యత్సామాన్యతమం మన్యేత తత్కుర్యాన్ ౧ నామాఀ సోऽర్ఘః స్యాద్ ౨ అధియజ్ఞమధివివాహం కురుతేత్యేవ బ్రూయాద్ ౩ ఆచార్యాయాగ్నేయ ౪ ఋత్విజే బార్హస్పత్యో వైవాహ్యాయ ప్రాజాపత్యో రాజ్ఞ ఐన్ద్రః ౭ ప్రియాయ మైత్రః ౮ స్నాతకాయైన్ద్రా గ్నో యద్యప్యసకృత్సంవత్సరస్య సోమేన యజేత కృతార్ఘ్యా ఏవైనం యాజయేయుర్నాకృతార్ఘ్యాస్ ౧౦ తదపి భవతి ౧౨ ౧౫

మధుపర్కే చ సోమే చ పితృదైవతకర్మణి

అత్రైవ పశవో హింస్యా నాన్యత్రేత్యబ్రవీన్మనుః ౧

ఆచార్యశ్చ పితా చోభౌ సఖా చానతిథిర్గృహే

తే యద్విదధ్యుస్తత్కుర్యాదితి ధర్మో విధీయతే ౨

నైకగ్రామీణమతిథిం విప్రోష్యాగతమేవ చ

ఉపస్థితం గృహే విద్యాద్భార్యా యత్రాగ్నయోऽపి వా ౩

అగ్నిహోత్రం బలివర్దాః కాలే చాతిథిరాగతః

బాలాశ్చ కులవృద్ధాశ్చ నిర్దహన్త్యపమానితాః ౪

అనడ్వానగ్నిహోత్రం చ బ్రహ్మచారీ చ తే త్రయః

అశ్నన్త ఏవ సిధ్యన్తి నైషాం సిద్ధిరనశ్నతామ్ ౫

దేవతాః పురుషం గృహ్యా అహరహర్గృహమేధినమ్

భాగార్థముపసర్పన్తి తాభ్యో నిర్వప్తుమర్హతి ౬ ౧౬

తృణాన్యప్యఇచ్ఛతో నిత్యమగ్ని హోత్రం చ జుహ్వతః

సర్వం సుకృతమాదత్తే బ్రాహ్మణోఽనర్చితో వసన్ ౧

ఓదపాత్రాత్తు దాతవ్యమా కాష్ఠాజ్జుహుయాదపి

ఆ సూక్తాదానువాకాద్వా బ్రహ్మయజ్ఞో విధీయతే ౨

నోపవాసః ప్రవాసే స్యాత్పత్నీ ధారయతే వ్రతమ్

పుత్రో భ్రాతాథవా పత్నీ శిష్యో వాస్య బలిం హరేత్ ౩

వైశ్వదేవమిమం యే తు సాయంప్రాతః ప్రకుర్వతే

తే అర్థైరాయుషా కీర్త్యా ప్రజాభిశ్చ సమృధ్నుయురితి ౪ ౧౭

బ్రహ్మచారీ ప్రవత్స్యన్నాచార్యమామన్త్రయతే ౧ ప్రాణాపానయోరిత్యుపాం శ్వోమహం వత్స్యామి భో౩ ఇత్యుచ్చైః ౨ ప్రాణాపానా ఉరువ్యచాస్త్వయా ప్రపద్యే దేవాయ త్వా గో్ప్త్రే పరిదదామి దేవ సవితరేష తే బ్రహ్మచారీ తం తే పరిదదామి తం గోపాయస్వ తం మా మృధ ఇత్యుపాంశ్వఓం స్వస్తీత్యుచ్చైరాచార్యః స్వస్తీత్యుచ్చైరాచార్యః ౪ ౧౮

ఇతి ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయోఽధ్యాయః

స్నానం సమావర్త్స్యమానస్యానడుహమిత్యుక్తం తస్మిన్నుపవేశ్య కేశశ్మశ్రూణి వాపయతి లోమనఖాని చ ౨ వ్రీహియవైస్తిలసర్షపైరపామార్గైః సదాపుష్పీభిరిత్యద్వాప్యాపోహిష్ఠీయేనాభిషిచ్యాలంకృత్య ౫ యువం వస్త్రాణీతి వాససీ పరిధాయాథాస్మై నిష్కం బధ్నాత్యాయుష్యం వర్చస్యం ౭ మమాగ్నే వర్చ ఇతి వేష్టనం ౮ గృహంగృహమహనేతి ఛత్త్రమ్ ౯ ఆరోహతేత్యుపానహౌ ౧౦ దీర్ఘస్తే అస్త్వఙ్కుశ ఇతి వైణవం దణ్డమాదత్తే ౧౧ ప్రతిలీనస్తదహరాసీత ౧౨ వనస్పతే వీడ్వఙ్గః శాస ఇత్యేతి రథమారోహేద్ ౧౩ యత్రైనం గవా వా పశునా వా అర్హయేయుస్తత్పూర్వముపతిష్ఠేత ౧౪ గోభ్యో వా సమావర్తేత ఫలవతో వా వృక్షాద్ ౧౫ ఇన్ద్ర శ్రేష్ఠాని ద్ర విణాని ధేహి స్యోనా పృథివి

భవేత్యవరోహతీప్సితమన్నం తదహర్బ్రాహ్మణేభ్యో భోజయిత్వా స్వస్త్యయనం వాచయిత్వా పరిగృహ్ణీతాచార్యాయ వస్త్రయుగం దద్యాదుష్ణీషం మణికుణ్డలం దణ్డోపానహం ఛత్త్రం చ ౧౮ ౧

అగారం కారయిష్యన్నిహోన్నాద్యాయ విశః పరిగృహ్ణామీత్యుదుమ్బరశాఖయా త్రిః పరిలిఖ్య మధ్యే స్థణ్డిలే జుహోతి ౧ కోఽసి కస్యాసి కాయ తే గ్రామకామో జుహోమి స్వాహా అస్యాం దేవానామసి భాగధేయమితః ప్రజాతాః పితరః పరేతాః విరాళజుహ్వద్ధామకామో న దేవానాం కించనాన్తరేణ స్వాహేతి ౨ స్థూణాగర్తాన్ఖానయిత్వోదమన్థానాసిచ్య ౪ ఇమాం విమిన్వే అమృతస్య శాఖాం మధోర్ధారాం ప్రతరణీం వసూనామ్ । ఏనాం శిశుః క్రన్దత్యా కుమార ఏనాం ధేనుః క్రన్దతు నిత్యవత్సేత్యుదుమ్బరశాఖాం ఘృతేనాక్తాం దక్షిణే ద్వార్యే గర్తే నిదధాతి ౫ ఇమాముచ్ఛ్రయామి భువనస్య శాఖాం మధోర్ధారాం ప్రతరణీం వసూనామ్ । ఏనాం శిశుః క్రన్దత్యా కుమార ఏనాం ధేనుః క్రన్దతు పాకవత్సేత్యుత్తరత ౬ ఏవం ద్వయోర్ద్వయోర్దక్షిణతః పశ్చాదుత్తరతశ్చ ౭ ఇమామహమస్య వృక్షస్య శాఖాం ఘృతముక్షన్తీమమృతే మినోమి ఏనాం శిశుః క్రన్దత్యా కుమార ఆ స్యన్దన్తాం ధేనవో నిత్యవత్సా ఇతి । స్థూణారాజముచ్ఛ్రయతిఏనం కుమారస్తరుణ ఆ వత్సో భువనస్పరి ఏనం పరిస్రుతః కుమ్భ్య ఆ దధ్నః కలశైర్గమన్ ౯ ౨

ఇహైవ స్థూణే ప్రతితిష్ఠ ధ్రువాశ్వావతీ గోమతీ సీలమావతీ

క్షేమే తిష్ఠ ఘృతముక్షమాణేహైవ తిష్ఠ నిమితా తిల్విలా స్థాజిరావతీ

మధ్యే పోషస్య తృమ్పతాం మా త్వా ప్రాపన్నఘాయవః

ఉపహూతా ఇహ గావ ఉపహూతా అజావయః

అథో అన్నస్య కీలాల ఉపహూతో గృహేషు నః

రథన్తరే ప్రతితిష్ఠ వామదేవ్యే శ్రయస్వ బృహతి స్తభాయేతి

స్థూణారాజమభిమృశతి ౧ సంమితస్య స్థూణాః సంమృశతి ౨ సత్యం చ శ్రద్ధా చేతి పూర్వే ౩ యజ్ఞశ్చ దక్షిణా చేతి దక్షిణే ౪ బలం చౌజశ్చేత్యపరే ౫ బ్రహ్మ చ క్షత్రం చేత్యుత్తరే ౬ శ్రీ స్తూపో ధర్మ స్థూణారాజో ౭ అహోరాత్రే ద్వారఫలకే ౮ సంవత్సరోఽపిధానమ్ ౯ ఉక్షా సముద్ర ఇత్యభ్యక్తమశ్మానం స్తూపస్యాధస్తాన్నిఖనేత్ ౧౦ ౩

వాస్తోష్పతీయే కర్మణి ౧ అగ్నిం దధామి మనసా శివేనాయమస్తు సంగమనో వసూనామ్ । మా నో హింసీ స్థవిరం మా కుమారం శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పద ఇతి గృహ్యామగ్నిం బాహ్యత ఉపసమాధాయ ౨ ప్రాగగ్రేషు నవేషు కుశేషూదకుమ్భం నవం ప్రతిష్ఠాప్యారిష్టా అస్మాకం వీరా మా పరాసేచి నో ధనమిత్యభిమన్త్ర్య ౪ రథన్తరస్య స్తోత్రియేణ పునరాదాయం

కకుప్కారం తిస్రః పూర్వాహ్ణే జుహోతి ౫ వామదేవ్యస్య మధ్యందినే ౬ బృహతోఽపరాహ్ణే ౭ మహావ్యాహృతయశ్చతస్రో వాస్తోష్పత ఇతి తిస్రోఽమీవహా వాస్తోష్పతే వాస్తోష్పతే ధ్రువా స్థూణా సౌవిష్టకృతీ దశమీ స్థాలీపాకస్య రాత్రౌ ౮ జ్యేష్ఠం పుత్రమాదాయ జాయాం చ సహధాన్యః ప్రపద్యేత ౯ ఇన్ద్ర స్య గృహాః శివా వసుమన్తో వరూథినస్తానహం ప్రపద్యే సహ జాయయా సహ ప్రజయా సహ పశుభిః సహ రాయస్పోషేణ సహ యన్మే కించాస్తి తేన ౧౦ ౪

శగ్మంశగ్మం శివంశివం క్షేమాయ వః శాన్త్యై ప్రపద్యేఽభయం నో అస్తు గ్రామో మారణ్యాయ పరిదదాతు విశ్వ మహాయ మా పరిదేహీతి గ్రామాన్నిష్క్రామన్ ౧ అరణ్యం మా గ్రామాయ పరిదదాతు మహ విశ్వాయ మా పరిదేహీతి గ్రామం ప్రవిశన్నరిక్తః ౨ గృహాన్భద్రా న్సుమనసః ప్రపద్యేఽవీరఘ్నో వీరతరః సువీరాన్ । ఇరాం వహన్తో ఘృతముక్షమాణా అన్యేష్వహం సుమనాః సంవిశేయమితి సదా ప్రవచనీయః ౩ ౫

అనాహితాగ్నిః ప్రవత్స్యన్గృహాన్సమీక్షతే ౧

ఇమాన్మే మిత్రావరుణౌ గృహాన్గోపాయతం యువమ్

అవినష్టానవిహ్రుతాన్పూషైనానభిరక్షత్వాస్మాకం పునరాగమాత్ ౨

అపి పన్థామగన్మహీతి చ జపతి ౩ ౬

అథ ప్రోష్యాయన్గృహాన్సమీక్షతే ౧

గృహా మా బిభీత మా వేపధ్వమూర్జం బిభ్రత ఏమసి

ఊర్జం బిభ్రద్వః సుమనాః సుమేధా గృహానైమి మనసా మోదమానః

యేషామధ్యేతి ప్రవసన్యేషు సౌమనసో బహుః

గృహానుప హ్వయామహే తే నో జానన్తు జానతః

ఉపహూతా ఇహ గావ ఉపహూతా అజావయః

అథోఽన్నస్య కీలాల ఉపహూతో గృహేషు నః ౨

అయం నో అగ్నిర్భగవానయం నో భగవత్తరః

అస్యోపసద్యే మా రిషామాయం శ్రైష్ఠ్యే దధాతు న ఇతి

గృహ్యమగ్నిముపస్థాయ ౩ కల్యాణీం వాచం ప్రబ్రూయాద్ ౪ విరాజో దోహోఽసి

విరాజో దోహమశీయ మయి పద్యాయై విరాజో దోహ ఇతి పాద్యప్రతిగ్రహణః ౫ ౭

అనాహితాగ్నిర్నవం ప్రాశిష్యన్నాగ్రయణదేవతాభ్యః స్విష్టకృచ్చతుర్థీభ్యః స్వాహాకారేణ గృహ్యేఽగ్నౌ జుహుయాత్ ౧ ప్రజాపతయే త్వా గ్రహం గృహ్ణామి మహ్యం శ్రియై మహ్యం యశసే మహ్యమన్నాద్యాయేతి ప్రాశనార్థీయమభిమన్త్ర్య ౨ భద్రా న్నః శ్రేయః సమనైష్ట దేవాస్త్వయావసేన సమశీమహి త్వా । స నో మయోభూః పితవావిశస్వ శం నో భవ ద్విపదే శం చతుష్పద ఇత్యద్భిరభ్యుత్సిఞ్చ్య స్త్రిః ప్రాశ్నాతి ౩ అమోఽసి ప్రాణ తదృతం బ్రవీమ్యమోఽసి సర్వాజసి ప్రవిష్టః । స మే జరాం రోగమపనుద్య శరీరాదమా మ ఏధి మా మృధా న ఇన్ద్రే తి హృదయదేశమభిమృశతి ౪ నాభిరసి మా బిభీథాః ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి మా విస్రస ఇతి నాభిం ౫ భద్రం కర్ణేభిరితి యథాలిఙ్గమ్ ౬ తచ్చక్షురిత్యాదిత్యముపస్థాయ ౭ ౮

పరి వః సైన్యాద్వధాద్వ్యావృఞ్జన్తు ఘోషిణ్యః సమానస్తస్య గోపతేర్గావో అం శో న వో రిషత్ పూషా గా అన్వేతు న ఇతి గాః ప్రతిష్ఠమానా అనుమన్త్రయేత ౧ పరి పూషేతి పరిక్రాన్తాసు ౨ యాసామూధశ్చతుర్బిలం మధోః పూర్ణం ఘృతస్య చ । తా నః సన్తు పయస్వతీర్బహ్వీర్గోష్ఠే ఘృతాచ్య ఇత్యా గావో అగ్మన్నితి చ ప్రత్యాగతాసూత్తమామమా కుర్వన్ ౪ మయోభూర్వాత ఇతి సూక్తేన గోష్ఠే గతాః ౫ ౯

యా ఫాల్గున్యా ఉత్తరామావాస్యా సా రేవత్యా సంపద్యతే తస్యామఙ్కలక్షణాని కారయేద్ ౧ భువనమసి సహస్రపోషమిన్ద్రా య త్వా శ్రమో దదత్ । అక్షతమస్యరిష్టమిళాన్నం గోపాయనం యావతీనామిదం కరిష్యామి భూయసీనాముత్తమాం సమాం క్రియాసమితి ౨ యా ప్రథమా ప్రజాయేత తస్యాః పీయూషం జుహుయాత్సంవత్సరీణం పయ ఉస్రియాయా ఇత్యేతాభ్యామృగ్భ్యాం ౩ యది యమౌ ప్రజాయేత మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా యమసూం దద్యాత్ ౪ ౧౦

అథ వృషోత్సర్గః ౧ కార్త్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం రేవత్యాం వాశ్వయుజ్యస్య ౨ గవాం మధ్యే సుసమిద్ధమగ్నిం కృత్వాజ్యాహుతీర్జుహోతి ౩ ఇహ రతిరిహ రమధ్వం స్వాహా ఇహ ధృతిరిహ స్వధృతిః స్వాహా ఉపసృజం ధరుణం మాత్రే ధరుణో మాతరం ధయన్రాయస్పోషమస్మాసు దీధరత్స్వాహా ౪ పూషా గా అన్వేతు న ఇతి పౌష్ణస్య జుహోతి ౫ రుద్రా ఞ్జపిత్వైకవర్ణం ద్వివర్ణం త్రివర్ణం వా ౭ యో వా యూథం ఛాదయతి ౮ యో వా యూథేన ఛాద్యతే ౯ రోహితో వైవ స్యాత్ ౧౦ సర్వాఙ్గైరుపేతో యూథే వర్చస్వితమః స్యాత్ ౧౧ తమలంకృత్య ౧౨ యూథే

ముఖ్యాశ్చతస్రో వత్సతర్యస్తాశ్చాలంకృత్యైతం యువానం పతిం వో దదామి తేన క్రీళన్తీశ్చరథ ప్రియేణ । మావశ్వాత్ర జనుషా సంవిదానా రాయస్పోషేణ సమిషా మదేమ స్వాహేతి ౧౪ నభ్యస్థేఽనుమన్త్రయతే మయోభూరిత్యనువాకశేషేణ ౧౫ సర్వాసాం పయసి పాయసం శ్రపయిత్వా బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౧౬ ౧౧

ఊర్ధ్వమాగ్రహాయణ్యాస్తిస్రోఽష్టకా అపరపక్షేషు ౧ తాసాం ప్రథమాయాం శాకం జుహోతి ౨ ఇయమేవ సా యా ప్రథమా వ్యుచ్ఛదన్తరస్యాం చరతి ప్రవిష్టా । వధూర్జజాన నవకృజ్జనిత్రీ త్రయ ఏనాం మహిమానః సచన్తాం స్వాహేతి ౪ అథ స్విష్టకృతో యస్యాం వైవస్వతో యమః సర్వే దేవాః సమాహితాః అష్టకా సర్వతోముఖీ సా మే కామానతీతృపత్ ఆహుస్తే గ్రావాణో దన్తానూధః పవమాణః మాసాశ్చార్ధమాసాశ్చ నమస్తే సుమనాముఖి స్వాహేతి ౫ ౧౨

మధ్యమాయాం మధ్యావర్షే చ ౧ మహావ్యాహృతయశ్చతస్రో యే తాతృషురితి చతస్రోఽనుద్రుత్య వపాం జుహుయాద్ ౨ వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైనాన్వేత్థ సుకృతస్య లోకే । మేదసః కుల్యా ఉప తాన్స్రవన్తు సత్యాః సన్తు యజమానస్య కామాః స్వాహేతి వా 3 మహావ్యాహృతయశ్చతస్రో యే తాతృషురితి చతస్రో ఽష్టాహుతి స్థాలీపాకోఽవదానమిశ్రోఽన్తర్హితా గిరయోఽన్తర్హితా పృథివీ మహీ మే । దివా దిగ్భిశ్చ సర్వాభిరన్యమన్తః పితుర్దధేఽముష్మై స్వాహా అన్తర్హితా మ ఋతవోఽహోరాత్రాశ్చ సంధిజాః । మాసాశ్చార్ధమాసాశ్చాన్యమన్తః పితుర్దధేఽముష్మై స్వాహేతి యాస్తిష్ఠన్తి యాః స్రవన్తి యా దభ్రాః పరిసస్రుషీః । అద్భిః సర్వస్య భర్తృభిరన్యమన్తః పితుర్దధేఽముష్మై స్వాహా యన్మే మాతా ప్రలులుభే విచరన్త్యపతివ్రతా । రేతస్తన్మే పితా వృఙ్క్తాం మాతురన్యోఽవపద్యతామముష్మై స్వాహేతి వా మహావ్యాహృతీనాం స్థానే చతస్రోఽన్యత్రకరణస్య ౫ పాయసో వా చరుః ౬ శ్వోఽన్వష్టక్యం పిణ్డపితృయజ్ఞావృతా ౭ ౧౩

ఉత్తమాయామపూపాఞ్జుహోత్యుక్థ్యశ్చాతిరాత్రశ్చ సద్యఃక్రీశ్ఛన్దసా సహ । అపూపకృదష్టకే నమస్తే సుమనాముఖి స్వాహేతి ౨ గోపశురజపశు స్థాలీపాకో వాపి వా గోగ్రాసమాహరేద్ ౪ అపి వారణ్యే కక్షమపాదహేదేషా మేఽష్టకేతి ౫ న త్వేవ న కుర్వీత న త్వేవ న కుర్వీత ౬ ౧౪

ఇతి తృతీయోఽధ్యాయః

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

మాసిమాసి పితృభ్యో దద్యాద్ ౧ బ్రాహ్మణాన్వేదవిదోఽయుగ్మాం స్త్ర్యవరార్ధాన్పితృవదుపవేశ్యాయుగ్మాన్యుదపాత్రాణి తిలైరవకీర్యాసావేతత్త ఇత్యనుదిశ్య

బ్రాహ్మణానాం పాణిషు నినయేద్ ౪ అత ఊర్ధ్వమలంకృతాన్ ౫ ఆమన్త్ర్యాగ్నౌ కృత్వాన్నం చాసావేతత్త ఇత్యనుదిశ్య భోజయేద్ ౬ భుఞ్జానేషు మహావ్యాహృతీః సావిత్రీం మధువాతీయాః పితృదేవత్యాః పావమానీశ్చ జపేద్ ౮ భుక్తవత్సు పిణ్డాన్దద్యాత్ ౯ పురస్తాదేకే ౧౦ పిణ్డాన్పశ్చిమేన తత్పత్నీనాం కించిదన్తర్ధాయ ౧౧ బ్రాహ్మణేభ్యః శేషం నివేదయేద్ ౧౨ అగ్నౌకరణాది పిణ్డపితృయజ్ఞేన కల్పో వ్యాఖ్యాతః ౧౩ ౧

అథాత ఏకోద్దిష్టమ్ ౧ ఏకపవిత్రం ౨ ఏకార్ఘ్యమ్ ౩ ఏకపిణ్డమ్ ౪ నావాహనం నాగ్నౌకరణం నాత్ర విశ్వే దేవాః స్వదితమితి తృప్తిప్రశ్న ఉపతిష్ఠతామిత్యక్షయ్యస్థానే ౫ అభిరమ్యతామితి విసర్గః ౬ సంవత్సరమేవం ప్రేతే ౭ చతుర్థవిసర్గశ్చ ౮ ౨

అథ సపిణ్డీకరణం ౧ సంవత్సరే పూర్ణే త్రిపక్షే వా ౨ యదహర్వా వృద్ధిరాపద్యేత ౩ చత్వార్యుదపాత్రాణి సతిలగన్ధోదకాని కృత్వా ౪ త్రీణి పితౄణామేకం ప్రేతస్య ౫ ప్రేతపాత్రం పితృపాత్రేష్వాసిఞ్చతి యే సమానా ఇతి ద్వాభ్యామ్ ౬ ఏవం పిణ్డమప్యేతత్సపిణ్డీకరణమ్ ౮ ౩

అథాత ఆభ్యుదయికమ్ ౧ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యాహే ౨ మాతృయాగం కృత్వా ౩ యుగ్మాన్వేదవిద ఉపవేశ్య ౪ పూర్వాహ్ణే ౫ ప్రదక్షిణముపచారః ౬ పితృమన్త్రవర్జం జప ౭ ఋజవో దర్భా ౮ యవైస్తిలార్థో ౯ దధిబదరాక్షతమిశ్రాః పిణ్డా ౧౦ నాన్దీముఖాన్పితౄనావాహయిష్య ఇత్యావాహనే ౧౧ నాన్దీముఖాః పితరః ప్రీయన్తామిత్యక్షయ్యస్థానే ౧౨ నాన్దీముఖాన్పితౄన్వాచయిష్య ఇతి వాచనే ౧౩ సంపన్నమితి తృప్తిప్రశ్నః ౧౪ సమానమన్యదవిరుద్ధమితి ౧౫ ౪

అథోపాకరణమ్ ౧ ఓషధీనాం ప్రాదుర్భావే హస్తేన శ్రవణేన వాక్షతసక్తూనాం ధానానాం చ దధిఘృతమిశ్రాణాం ప్రత్యృచం వేదేన జుహుయాదితి హైక ఆహుః ౩ సూక్తానువాకాద్యాభిరితి వాధ్యాయార్షేయాద్యాభిరితి మాణ్డూకేయోఽథ హ స్మాహ కౌషీతకిరగ్నిమీళే పురోహితమిత్యేకా ౭ కుషుమ్భకస్తదబ్రవీదావదఽస్త్వం శకునే భద్ర మావద గృణానా జమదగ్నినా ధామన్తే విశ్వం భువనమధి శ్రితం గన్తా నో యజ్ఞం యజ్ఞియాః సుశమి యో నః స్వో అరణః ప్రతిచక్ష్వ విచక్ష్వాగ్నే యాహి మరుత్సఖా యత్తే రాజఞ్చృతం హవిరితి ద్వృచాస్ ౮ తచ్ఛం యోరావృణీమహ ఇత్యేకా ౯ హుతశేషాద్ధవిః ప్రాశ్నన్తి దధిక్రాక్ణో అకారిషమిత్యేతయాచమ్యోపవిశ్య ౧౧ మహావ్యాహృతీః సావిత్రీం వేదాదిప్రభృతీని స్వస్త్యయనాని చ జపిత్వాచార్యం స్వస్తివాచ్య ౧౩ తదపి భవతి ౧౪

అయాతయామతాం పూజాం సారత్వం ఛన్దసాం తథా

ఇచ్ఛన్త ఋషయోఽపశ్యన్నుపాకర్మ తపోబలాత్ ౧౫

తస్మాత్తత్కర్మనిత్యేనాత్మనో మన్త్రసిద్ధయే

ఉపాకర్తవ్యమిత్యాహుః కర్మణాం సిద్ధిమిచ్ఛతా ౧౬

ఉపాకర్మణి చోత్సర్గే త్రిరాత్రం క్షపణం భవేత్

అష్టకాసు త్వహోరాత్రమృత్వన్త్యాసు చ రాత్రిషు ౧౭ ౫

మాఘశుక్లప్రతిపద్యపరాజితాయాం దిశి ౨ బహ్వోషధికే దేశ ౩ ఉదు త్యం జాతవేదసం చిత్రం దేవానాం నమో మిత్రస్య సూర్యో నో దివస్పాత్విత్వితి సౌర్యాణి జపిత్వా ౪ శాస ఇత్థా మహాఁసీతి ప్రదక్షిణం ప్రత్యృచం ప్రతిదిశం ప్రత్యస్య లోష్టాన్ ౫ ఋషీఁ శ్ఛన్దాఁ సి దేవతాః శ్రద్ధామేధే చ తర్పయిత్వా ప్రతిపురుషం చ పితౄఁ శ్ఛన్దాఁసి విశ్రామయన్త్యర్ధసప్తమాన్మాసాన్ ౭ అర్ధషష్ఠాన్వాధీయీరఁ శ్చేదహోరాత్రముపరమ్య ప్రాధ్యయనమ్ ౯ ౬

అథోపరమమ్ ౧ ఉత్పాతేష్వాకాలమ్ ౨ అన్యేష్వద్భుతేషు చ ౩ విద్యుత్స్తనయిత్నువర్షాసు త్రిసంధ్యమ్ ౪ ఏకాహం శ్రాద్ధభోజనే ౫ దశాహమఘసూతకేషు చ ౬ చతుర్దశ్యమావాస్యయోరష్టకాసు చ ౭ వాసరేషు నభ్యేషు చాచార్యే చోపరతే దశాహం ౯ శ్రుత్వా త్రిరాత్రం ౧౦ తత్పూర్వాణాం చ ౧౧ ప్రతిగ్రహే శ్రాద్ధవత్ ౧౨ సబ్రహ్మచారిణి ౧౩ ప్రేతమనుగత్వా ౧౪ పితృభ్యశ్చ నిధాయ పిణ్డాన్ ౧౫ నిశాం ౧౬ సంధ్యాం ౧౭ పర్వస్వస్తమితే ౧౯ శూద్ర సంనికర్షే ౨౦ సామశబ్దే ౨౧ శ్మశానే ౨౨ గ్రామారణ్యే ౨౩ అన్తఃశవే గ్రామే ౨౪ అదర్శనీయాద్ ౨౫ అశ్రవణీయాద్ ౨౬ అనిష్టఘ్రాణే ౨౭ అతివాతే ౨౮ అభ్రే ప్రావర్షిణి ౨౯ రథ్యాయాం ౩౦ వీణాశబ్దే చ ౩౧ రథస్థః ౩౨ శూద్ర వచ్ఛుని ౩౩ వృక్షారోహణే ౩౪ అవటారోహణే ౩౫ అప్సు ౩౬ క్రన్దత్యార్త్యాం ౩౮ నగ్న ౩౯ ఉచ్ఛిష్టః ౪౦ సంక్రమే ౪౧ కేశశ్మశ్రూణి వాపన ఆ స్నానాద్ ౪౨ ఉత్సాదనే ౪౩ స్నానే ౪౪ సంవేశనే ౪౫ అభ్యఞ్జనే ౪౬ ప్రేతస్పర్శిని సూతికోదక్యయోశ్చ శూద్ర వద్ ౪౭ అపిహితపాణిః ౪౮ సేనాయామ్ ౪౯ అభుఞ్జానే బ్రాహ్మణే గోషు చాతిక్రాన్తేష్వధీయీరన్ ౫౧ ఏతేషాం యది కించిదకామోత్పాతో భవేత్ప్రాణానాయమ్యాదిత్యమీక్షిత్వాధీయీత ౫౨ విద్యుత్స్తనయిత్నువర్షవర్జం కల్పే వర్షవదర్ధషష్ఠేషు ౫౩ తదప్యేతత్ ౫౪ అన్నమాపో మూలఫలం యచ్చాన్యచ్ఛ్రాద్ధికం భవేత్ । ప్రతిగృహ్యాప్యనధ్యాయః పాణ్యాస్యో బ్రాహ్మణః స్మృత ఇతి ౫౫ ౭

న్యాయోపేతేభ్యశ్చ వర్తయేత్ ౧ ప్రాఙవోదఙ్వాసీన ఆచార్యో దక్షిణత ఉదఙ్ముఖ ఇతరో ద్వౌ వా ౩ భూయాంసస్తు యథావకాశం ౪ నోచ్ఛ్రితాసనోపవిష్టో గురుసమీపే ౫ నైకాసనస్థో న ప్రసారితపాదో న బాహుభ్యాం జానూపసంగృహ్య ౮ నోపాశ్రితశరీరో ౯ నోపస్థకృతపాదో ౧౦ న పాదకుతారికాం కృత్వాధీహి భో౩ ఇత్యుక్త్వాచార్య ఓంకారం ప్రచోదయేద్ ౧౨ ఓమితీతరః ప్రతిపద్యతే ౧౩ తత్సంతతమధీయీతాధీత్యోపసంగృహ్య ౧౫ విరతాః స్మ భో౩ ఇత్యుక్త్వా యథార్థం ౧౬ విసృష్టం విరామస్త్వావదిత్యేకే ౧౭ నాధీయతామన్తరా గచ్ఛేన్ ౧౮ నాత్మానం విపరిహరేదధీయానో ౧౯ యది చేద్దోషః స్యాత్త్రిరాత్రముపోష్యాహోరాత్రం వా సావిత్రీమభ్యావర్తయేద్యావచ్ఛక్నుయాద్ బ్రాహ్మణేభ్యః కించిద్దద్యాదహోరాత్రముపరమ్య ప్రాధ్యయనమ్ ౨౦ ౮

స్నాత ౧ ఉపస్పర్శనకాలేఽవగాహ్య దేవతాస్తర్పయత్యగ్నిస్తృప్యతు వాయుస్తృప్యతు సూర్యస్తృప్యతు విష్ణుస్తృప్యతు ప్రజాపతిస్తృప్యతు విరూపాక్షస్తృప్యతు సహస్రాక్షస్తృప్యతు సోమః బ్రహ్మ వేదాః దేవాః ఋషయః సర్వాణి చ ఛన్దాంసి ఓంకారః వషట్కారః మహావ్యాహృతయః సావిత్రీ యజ్ఞాః ద్యావాపృథివీ నక్షత్రాణి అన్తరిక్షమహోరాత్రాణి సంఖ్యాః సంధ్యాః సముద్రాః నద్యః గిరయః క్షేత్రౌషధివనస్పతిగన్ధర్వాప్సరసః నాగాః వయాంసి సిద్ధాః సాధ్యాః విప్రాః యక్షాః రక్షాంసి భూతాన్యేవమన్తాని తృప్యన్తు శ్రుతిం తర్పయామి స్మృతిం తర్పయామి ధృతిం తర్పయామి రతిం తర్పయామి గతిం తర్పయామి మతిం తర్పయామి శ్రద్ధామేధే ధారణాం చ గోబ్రాహ్మణం స్థావరజఙ్గమాని సర్వభూతాని తృప్యన్త్వితి యజ్ఞోపవీతీ ౯

అథ ప్రాచీనావీతీ ౧ పిత్ర్యాం దిశమీక్షమాణః ౨ శతర్చినః మాధ్యమాః గృత్సమదః విశ్వామిత్రః జమదగ్నిః వామదేవః అత్రిః భరద్వాజః వసిష్ఠః ప్రగాథాః పావమానాః క్షుద్ర సూక్తమహాసూక్తాః సుమన్తుః
జైమినివైశమ్పాయనపైలసూత్రభాష్యాగార్గ్యబభ్రుబాభ్రవ్యమణ్డుమాణ్డవ్యాః గార్గీ వాచక్నవీ వడవా ప్రాతిథేయీ సులభా మైత్రేయీ కహోలం కౌషీతకిం మహాకౌషీతకిం సుయజ్ఞం శాఙ్ఖాయనమాశ్వలాయనమైతరేయం మహైతరేయం భారద్వాజం జాతూకర్ణ్యం పైఙ్గ్యం మహాపైఙ్గ్యం బాష్కలం గార్గ్యం శాకల్యం మాణ్డూకేయం మహాదమత్రమ్ ఔదవాహిం మహౌదవాహిం సౌయామిం శౌనకిం శాకపూణిం గౌతమిం యే చాన్య ఆచార్యాస్తే సర్వే తృప్యన్త్వితి ౩ ప్రతిపురుషం పితరః ౪ పితృవంశస్తృప్యతు ౫ మాతృవంశస్తృప్యతు ౬ ౧౦

న నగ్నాం స్త్రియమీక్షేతాన్యత్ర మైథునాన్ ౧ నాదిత్యం సంధివేలయోరనాప్తమ్ ౩ అకార్యకారిణం ౪ ప్రేతస్పర్శినం ౫ సూతికోదక్యాభ్యాం న సంవదేద్ ౬ ఏతైశ్చోద్ధృతతేజాంసి

న భుఞ్జీత ౮ న యాతయామైః కార్యం కుర్యాన్ ౯ న సహ భుఞ్జీత ౧౦ న శేషం ౧౧ పితృదేవతాతిథిభృత్యానాం శేషం భుఞ్జీతోఞ్ఛశిలమయాచితప్రతిగ్రహః సాధుభ్యో యాచితో వా యాజనం వృత్తిః ౧౩ పూర్వంపూర్వం గరీయోఽసంసిధ్యమానాయాం వైశ్యవృత్తిర్వాప్రమత్తః పితృదైవతకార్యేష్వృతౌ స్వదారగామీ ౧౭ న దివా శయీత ౧౮ న పూర్వాపరరాత్రౌ ౧౯ న భూమావనన్తర్హితాయామాసీత ౨౦ నిత్యోదకీ ౨౧ యజ్ఞోపవీతీ ౨౨ న విరహయేదాచార్యమ్ ౨౩ అన్యత్ర నియోగాద్ ౨౪ అనుజ్ఞాతో వా ౨౫ ౧౧

అహరహరాచార్యాయాభివాదయేత ౧ గురుభ్యశ్చ ౨ సమేత్య శ్రోత్రియస్య ౩ ప్రోష్య ప్రత్యేత్యాశ్రోత్రియస్యాసావహం భో౩ ఇత్యాత్మనో నామాదిశ్య వ్యత్యస్య పాణీ ౫ అసావిత్యస్య పాణీ సంగృహ్యాశిషమాశాస్తే ౬ నావృతో యజ్ఞం గచ్ఛేద్ ౭ అధర్మాచ్చ జుగుప్సేత ౮ న జనసమవాయం గచ్ఛేన్ ౯ నోపర్యుద్ధిశేత్సమేత్యానాక్రోశకోఽపిశునః కులంకులో నేతి హేతిః స్యాన్ ౧౧ నైకశ్చరేన్ ౧౨ న నగ్నో ౧౩ నాపిహితపాణిర్ ౧౪ దేవాయతనాని ప్రదక్షిణం ౧౫ న ధావేన్ ౧౬ న నిష్ఠీవేన్ ౧౭ న కణ్డూయేన్ ౧౮ మూత్రపురీషే నావేక్షేతావగుణ్ఠ్యాసీత ౨౦ నానన్తర్హితాయాం ౨౧ యద్యేకవస్త్రో యజ్ఞోపవీతం కర్ణే కృత్వా ౨౨ నాదిత్యమభిముఖో న జఘనేనాహరుదఙ్ముఖో నక్తం దక్షిణాముఖో న చాప్సు శ్లేష్మ న చ సమీపే ౨౬ న వృక్షమారోహేన్ ౨౭ న కూపమవేక్షేత ౨౮ న ధువనం గచ్ఛేన్ ౨౯ న త్వేవ తు శ్మశానం ౩౦ సవస్త్రోఽహరహరాప్లవేద్ ౩౧ ఆప్లుత్యావ్యుదకోఽన్యద్వస్త్రమాచ్ఛాదయేత్ ౩౨ ౧౨

రోహిణ్యాం కృషికర్మాణి కారయేత్ ౧ పురస్తాత్కర్మణాం ప్రాచ్యాం క్షేత్రమర్యాదాయాం ద్యావాపృథివీబలిం హరేద్ ౨ ద్యావాపృథివీయయర్చా నమో ద్యావాపృథివీభ్యామితి చోపస్థానం ౩ ప్రథమప్రయోగే సీరస్య బ్రాహ్మణః సీరం స్పృశేచ్ఛునం నః ఫాలా ఇత్యేతామనుబ్రువన్ ౪ క్షేత్రస్య పతినేతి ప్రదక్షిణం ప్రత్యృచం ప్రతిదిశముపస్థానమ్ ౫ ౧౩

ఉదకం తరిష్యన్స్వస్త్యయనం కరోత్యుదకాఞ్జలీఁ స్త్రీనప్సు జుహోతి । సముద్రా య వైణవే నమో వరుణాయ ధర్మపతయే నమో నమః సర్వాభ్యో నదీభ్యః ౨ సర్వాసాం పిత్రే విశ్వకర్మణే దత్తం హవిర్జుషతామితి జపిత్వా ౩ ప్రతీపం స్రవన్తీభ్య ఉన్నీయం స్థావరాభ్యస్ ౪ తరఁ శ్చేద్భయం శఙ్కేద్వాసిష్ఠం సూక్తం జపేత్సముద్ర జ్యేష్ఠా ఇత్యేతత్ప్లవమ్ ౫ ౧౪

శ్రవణం శ్రవిష్ఠీయాయాం పౌర్ణమాస్యామక్షతసక్తూనాం స్థాలీపాకస్య వా జుహోతి ౧ విష్ణవే స్వాహా శ్రవణాయ స్వాహా శ్రావణ్యై పౌర్ణమాస్యై స్వాహా వర్షాభ్యః స్వాహేతి ౨ గృహ్యామగ్నిం బాహ్యత ఉపసమాధాయ లాజానక్షతసక్తూఁశ్చ సర్పిషా సంనినీయ జుహోతి ౩ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతయే స్వాహా దివ్యేభ్యః సర్పేభ్యః స్వాహేత్యుత్తరేణాగ్నిం ప్రాగగ్రేషు నవేషు కుశేషూదకుమ్భం నవం ప్రతిష్ఠాప్య ౫ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరవనేనిక్తాం దివ్యాః సర్పా అవనేనిజతామిత్యపో నినయతి ౬ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిః ప్రలిఖతాం దివ్యాః సర్పాః ప్రలిఖన్తామితి ఫణేన చేష్టయతి ౭ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిః ప్రలిమ్పతాం దివ్యాః సర్పాః ప్రలిమ్పన్తామితి వర్ణకస్య మాత్రా నినయతి ౮ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరాబధ్నీతాం దివ్యాః సర్పా ఆబధ్నతామితి సుమనస ఉపహరతి ౯ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరాచ్ఛాదయతాం దివ్యాః సర్పా ఆచ్ఛాదయన్తామితి సూత్రతన్తుముపహరతి ౧౦ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరాఙ్క్తాం దివ్యాః సర్పా ఆఞ్జతామితి కుశతరుణేనోపఘాతమాఞ్జనస్య కరోతి ౧౧ దివ్యానాం సర్పాణామధిపతిరీక్షతాం దివ్యాః సర్పా ఈక్షన్తామిత్యాదర్శేనేక్షయతి ౧౨ దివ్యానాం సర్పాణామధిపత ఏష తే బలిర్దివ్యాః సర్పా ఏష వో బలిరితి బలిముపహరత్యేవమాన్తరిక్షాణాం ౧౪ దిశ్యానాం ౧౫ పార్థివానామితి ౧౬ త్రిస్త్రిరుచ్చైస్తరాముచ్చైస్తరాం పూర్వం ౧౭ నీచైస్తరాంనీచైస్తరాముత్తరమ్ ౧౮ ఏవమహరహరక్షతసక్తూనాం దర్వ్యోపఘాతమా ప్రత్యవరోహణాద్రా త్రౌ వాగ్యతః సోదకం బలిం హరేద్ ౧౯ వాగ్యతా చైనముపసాదయేద్ ౨౦ య ఉపక్రమః స ఉత్సర్గః ౨౧ సుత్రామాణమితి శయ్యామారోహేత్ ౨౨ ౧౫

ఆశ్వయుజ్యాం పౌర్ణమాస్యామైన్ద్రః పాయసోఽశ్విభ్యాం స్వాహాశ్వయుగ్భ్యాం స్వాహాశ్వయుజ్యై పౌర్ణమాస్యై స్వాహా శరదే స్వాహ పశుపతయే స్వాహా పిఙ్గలాయ స్వాహేత్యాజ్యస్య హుత్వాథ పృషాతకస్యా గావో అగ్మన్నిత్యేతేన సూక్తేన ప్రత్యృచం జుహుయాన్ ౩ మాతృభిర్వత్సాన్త్సంసృజన్తి తాం రాత్రీమ్ ౪ అథ బ్రాహ్మణభోజనమ్ ౫ ౧౬

ఆగ్రహాయణ్యాం ప్రత్యవరోహేద్ ౧ రోహిణ్యాం ప్రోష్ఠపదాసు వా ౨ ప్రాతః శమీపలాశమధూకేషీకాపామార్గాణాం శిరీషోదుమ్బరకుశతరుణబదరీణాం చ పూర్ణముష్టిమాదాయ సీతాలోష్టం చోదపాత్రేఽవధాయ ౪ మహావ్యాహృతీః సావిత్రీం చోద్ధృత్యాప నః శోశుచదఘమిత్యేతేన సూక్తేన తస్మిన్నిమజ్జ్యనిమజ్జ్య ప్రదక్షిణం శరణ్యేభ్యః పాప్మానమపహత్యోత్తరతో నినయేన్ ౫ మధుపర్కో దక్షిణా ౬ ౧౭

గ్రీష్మో హేమన్త ఉత వా వసన్తః శరద్వర్షాః సుకృతం నో అస్తు

తేషామృతూనాం శతశారదానాం నివాత ఏషామభయే స్యామ స్వాహా

అప శ్వేత పదా జహి పూర్వేణ చాపరేణ చ

సప్త చ వారుణీరిమాః సర్వాశ్చ రాజబాన్ధవీః స్వాహా

శ్వేతాయ వైదార్వాయ స్వాహా విదార్వాయ స్వాహా తక్షకాయ వైశాలేయాయ స్వాహా

విశాలాయ స్వాహేత్యాజ్యస్య హుత్వా ౧ సుహేమన్తః సువసన్తః సుగ్రీష్మః ప్రతిధీయతామ్ ।
సువర్షాః సన్తు నో వర్షాః శరదః శం భవన్తు న ఇతి ౨ శం నో మిత్ర ఇతి పలాశశాఖయా విమృజ్య
౩ సముద్రా దూర్మిరిత్యభ్యుక్ష్య ౪ స్యోనా పృథివి భవేతి ప్రస్తరమాస్తీర్య ౫ జ్యేష్ఠదక్షిణాః
పార్శ్వైః సంవిశన్తి ౬ ప్రతి బ్రహ్మన్ప్రతితిష్ఠామి క్షత్ర ఇతి దక్షిణైః ౭ ప్రత్యశ్వేషు ప్రతితిష్ఠామి
గోష్వితి సవ్యైః ౮ ప్రతి పశుషు ప్రతితిష్ఠామి పుష్టావితి దక్షిణైః ౯ ప్రతి ప్రజాయాం
ప్రతితిష్ఠామ్యన్న ఇతి సవ్యైః ౧౦ ఉదీర్ధ్వం జీవ ఇత్యుత్థానం ౧౧ ప్రస్తరే తాం రాత్రీం శేరతే
౧౨ యథాసుఖమత ఊర్ధ్వమ్ ౧౩ ౧౮

చైత్ర్యాం పౌర్ణమాస్యాం ౧ కర్కన్ధుపర్ణాని మిథునానాం చ యథోపపాదం పిష్టస్య కృత్వేన్ద్రా
గ్న స్తుణ్డిలో రౌద్రా గోలకా ౪ లోకతో నక్షత్రాణ్యన్వాకృతయశ్చ లోకతో
నక్షత్రాణ్యన్వాకృతయశ్చ ౫ ౧౯

ఇతి చతుర్థోఽధ్యాయః

అథ పఞ్చమోఽధ్యాయః

పరిశిష్టమ్

అథ ప్రవత్స్యన్నాత్మన్నరణ్యోః సమిధి వాగ్నిం సమారోహయత్యేహి మే ప్రాణానారోహేతి
సకృత్సకృన్మన్త్రేణ ద్విర్ద్విస్తూష్ణీమ్ ౨ అయం తే యోనిరితి వారణీ ప్రతితపతి ౩ సమిధం
వానస్తమితే చ మన్థనం ౫ వైశ్వదేవకాలే చోపలిప్త ఉద్ధతావోక్షితే
లౌకికమగ్నిమాహృత్యోపావరోహేత్యుపావరోహణమ్ ౭ అనుగతేఽగ్నౌ సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీ
హుత్వా పాహి నో అగ్న ఏధసే స్వాహా పాహి నో విశ్వవేదసే స్వాహా యజ్ఞం పాహి విభావసో
స్వాహా సర్వం పాహి శతక్రతో స్వాహేతి ౮ వ్రతహానా ఉపోష్యాజ్యస్య హుత్వా త్వమగ్నే వ్రతపా
ఇతి ౯ ౧

అథ పుష్కరిణీకూపతడాగానాం ౧ శుద్ధపక్షే పుణ్యే వా తిథౌ ౨ పయసా యవమయం చరుం
శ్రపయిత్వా ౩ త్వం నో అగ్న ఇతి ద్వాభ్యామవ తే హేళ ఇమం మే వరుణోదుత్తమం

వరుణేమాం ధియం శిక్షమాణస్య ४ గృహ్యేఽపగృహ్యే మయోభూరాఖరో నిఖరో నిఃసరో నికామః సపత్నదూషణ ఇతి వారుణ్యా దిక్ప్రభృతి ప్రదక్షిణం జుహుయాన్ ५ మధ్యే పయసా జుహోతి విశ్వతశ్చక్షురిదం విష్ణురితి ६ యత్కిం చేదమితి మజ్జయిత్వా ७ ధేనుర్దక్షిణా వస్త్రయుగ్మం చాతో బ్రాహ్మణభోజనమ్ ८ २

అథారామేఽగ్నిముపసమాధాయ १ స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వా २ విష్ణవే స్వాహేన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వాహా విశ్వకర్మణే స్వాహేతి యాన్వో నర ఇతి ప్రత్యృచం జుహుయాద్ ३ వనస్పతే శతవల్శ ఇత్యభిమన్త్ర్య ४ హిరణ్యం దక్షిణా ५ ३

యది పార్వణస్త్వకృతోఽన్యతరస్తతశ్చరురగ్నయే వైశ్వానరాయ స్వాహాగ్నయే తన్తుమతే స్వాహేతి २ హోమాతిక్రమే ३ సాయం దోషావస్తర్నమః స్వాహా ४ ప్రాతః ప్రాతర్వస్తర్నమః స్వాహేతి ५ యావన్తో హోమాస్తావతీర్హుత్వా పూర్వవద్ధోమః ६ ४

కపోతోలూకాభ్యాముపవేశనే १ దేవాః కపోత ఇతి ప్రత్యృచం జుహుయాద్ २ దుఃస్వప్నదర్శనే చారిష్టదర్శనే చ ३ నిశాయాం కాకశబ్దక్రాన్తే చాన్యేషు చాద్భుతేషు చ ५ పయసా చరుం శ్రపయిత్వా ६ సరూపవత్సాయా గోః పయసి ७ న త్వేవ తు కృష్ణాయా ७ రాత్రీసూక్తేన ప్రత్యృచం జుహుయాద్ ८ హుతశేషం మహావ్యాహృతిభిః ప్రాశ్య १० భద్రం కర్ణేభిరితి కర్ణౌ ११ శతమిన్ను శరదో అన్తి దేవా ఇత్యాత్మానమభిమన్త్ర్య १२ బ్రాహ్మణేభ్యః కించిద్దద్యాత్ १३ ५

వ్యాధౌ సముత్థిత १ ఇమా రుద్రా య తవసే కపర్దిన ఇతి ప్రత్యృచం గావేధుకం చరుం జుహుయాత్ २ ६

అకృతసీమన్తోన్నయనే చేత్ప్రజాయేతాకృతజాతకర్మాసీత్ २ తతోఽతీతే దశాహ ఉత్సఙ్గే మాతుః కుమారకం స్థాపయిత్వా ३ మహావ్యాహృతిభిర్హుత్వా పూర్వవద్ధోమః ४ ७

స్థూణావిరోహణే १ స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాయా విష్ఠా జనయన్కర్వరాణి పిశఙ్గరూపః సుభరో వయోధా ఇతి ద్వాభ్యాం చరుం జుహుయాద్ २ యది ప్రణీతాచరురాజ్యస్థాల్యన్యదపి మృన్మయం భిన్నం స్రవేత్ ३ సర్వప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్హుత్వా య ఋతే చిదితి తృచేన

భిన్న మనుమన్త్రయతే ४ యద్యసమాప్తే హోమే పవిత్రే నశ్యేతే ५ సర్వప్రాయశ్చిత్తం హుత్వాపస్వగ్న ఇతి పునరుత్పాదయేత్ ६ ८

అథ సపిణ్డీకరణం ౧ చత్వార్యుదపాత్రాణి పూరయిత్వా పితుః ప్రభృతి ౨

తద్వత్పిణ్డాన్కల్పయిత్వా 3

యే సమానాః సమనసః పితరో యమరాజ్యే

తేషాం లోకః స్వధా నమో యజ్ఞో దేవేషు కల్పతాం

యే సమానాః సమనసో జీవా జీవేషు మామకాః

తేషాం శ్రీర్మయి కల్పతామస్మిఁ లోకే శతం సమాః

సమానో మన్త్ర ఇతి ద్వాభ్యామాద్యం పిణ్డం త్రిషు విభజేత్ ४ తథైవార్ఘపాత్రాణి ५ ఏవం మాతుర్భ్రాతుర్భార్యాయాః పూర్వమారిణ్యా ఏభిః పిణ్డైః ప్రక్షిప్య ६ ९

యది గృహే మధూకా మధు కుర్వన్త్యుపోష్యోదుమ్బరీః సమిధోఽష్టశతం దధిమధుఘృతాక్తా మా నస్తోక ఇతి ద్వాభ్యాం జుహుయాచ్ఛం న ఇన్ద్రాగ్నీ ఇతి చ సూక్తం జపేత్సర్వేషు చ కర్మసు ప్రతిశ్రుతాదిషు 3 ప్రాదేశమాత్రీః పాలాశీః సమిధః సప్తదశ హుత్వా పశ్చాత్రుస్రవగ్రహణం ४ దర్శపూర్ణమాసయోః పఞ్చదశ ५ మధ్యావర్షేఽష్టకే తిస్రో వా భవన్తి పితృయజ్ఞవద్ధోమః ६ ౧౦

యది గృహే వల్మీకసంభూతిర్గృహోత్సర్గోఽథ త్రిరాత్రముపోష్య మహాశాన్తిం కుర్యాన్మహాశాన్తిం కుర్యాత్ ౧౧

ఇతి పఞ్చమోఽధ్యాయః

అథ షష్ఠోఽధ్యాయః

అథాతో బ్రహ్మణం బ్రహ్మఋషిం బ్రహ్మయోనిమిన్ద్రం ప్రజాపతిం వసిష్ఠం వామదేవం కహోలం కౌషీతకిం మహాకౌషీతకిం సుయజ్ఞం శాఙ్ఖాయనమాశ్వలాయనమైతరేయం మహైతరేయం కాత్యాయనం శాట్యాయనం శాకల్యం బభ్రుం బాభ్రవ్యం మణ్డుం మాణ్డవ్యం సర్వానేవ పూర్వాచార్యాన్నమస్య స్వాధ్యాయారణ్యకస్య నియమానుదాహరిష్యామోఽహోరాత్రం బ్రహ్మచర్యముపేత్యాచార్యోఽమాఁ సాశ్యామపిశితం చణ్డాలం సూతికాం రజస్వలాం తేదన్యపహస్తకదర్శనాన్యనధ్యాయకాని 3 శవరూపాణాం చ ४

యాన్యాస్యే న ప్రవిశేయుర్వ్యాన్తకృతశ్మశ్రుకర్మ ౬ మాం సాశనశ్రాద్ధసూతకభోజనేషు ౭ గ్రామాధ్యయనానన్తర్హితాన్యహాని ౮ త్రిరాత్రోఽనవక్లప్తః ౯ పరాభిమృష్ట ౧౦ ఉపపర్వణామహ్నా ఉత్తరార్ధాని చాగ్నివిద్యుత్స్తనయిత్నువర్షామహాభ్రప్రాదుర్భావాచ్చ ౧౨ వాతే చ శర్కరాకర్షిణి యావత్కాలమ్ ౧౩ ౧

ఊర్ధ్వమాషాఢ్యాశ్చతురో మాసాన్నాధీయీతాత్యన్తం శక్వర్య ఇతి నియమాః ౨ ప్రాగ్జ్యోతిషమపరాజితాయాం దిశి పుణ్యముపగమ్య దేశమ్ ౩ అనుదిత ఉదకగ్రహణం ౪ మణ్డలప్రవేశశ్చాఞ్జనగన్ధిమిత్యేతయర్చా ౫ మణ్డలం తు ప్రాగ్ద్వారముదగ్ద్వారం వాజనాగ్రీయమసంప్రమాణమసంబాధమ్ ౬ ఆవామదేవ్యముత్తరశాన్తిః ౭ పునఃప్రాధ్యేషణం చ ౮ బహిర్మణ్డలస్థాభిరాచమ్య ౯ ప్రాధీయీరన్కృతశాన్తయః ౧౦ శాన్తిపాత్రోపఘాతే ప్రోక్షణం ప్రాయశ్చిత్తిః ౧౧ ప్రోక్షణం తు హిరణ్యవతా పాణినా దర్భపిఞ్జూలవతా వేతి భాషికమ్ ౧౨ ౨

అథ ప్రవిశ్య మణ్డలం ౧ ప్రాఙ్ముఖ ఆచార్య ఉపవిశత్యుదఙ్ముఖా దక్షిణత ఇతరే యథాప్రధానమ్ ౨ అసంభవే సర్వతోముఖాః ౩ ప్రతీక్షేరన్నుదయమాదిత్యస్య ౪ విజ్ఞాయ చైనం దీధితిమన్తమ్ ౫ అధీహి భో౩ ఇతి దక్షిణైర్దక్షిణం సవ్యైః సవ్యం దక్షిణోత్తరైః పాణిభిరుపసంగృహ్య పాదావాచార్యస్య నిర్ణిక్తావథాధాయ శాన్తిపాత్రే దూర్వాకాణ్డవతీష్వప్స్వపిన్వమానైః పాణిభిః ప్రాధీయీరన్ ౭ ఏష విధిర్యది తు గ్లాయేరన్నేక ఏషామశూన్యం శాన్తిభాజనం కుర్యాద్ ౮ అధ్యాయాద్యన్తయోశ్చ సర్వే ౯ తత్సన్తతమవ్యవచ్ఛిన్నం భవతి ౧౦ అథ శాన్తిః ౧౧ ఓంకారో మహావ్యాహృతయః సావిత్రీ రథన్తరం బృహద్వామదేవ్యం పునరాదాయం కకుప్కారమితి బృహద్ర థన్తరే ౧౨ దశైతాః సంపాదితా భవన్తి ౧౩ దశదశినీ విరాళిత్యేతద్బ్రాహ్మణమ్ ౧౪ ౩

అదబ్ధం మన ఇషిరం చక్షుః సూర్యో జ్యోతిషాం శ్రేష్ఠో దీక్షే మా మా హిం సీరితి సవితారమీక్షన్తే ౧ యువం సురామమిత్యేకా స్వస్తి నః పథ్యాస్వితి చ తిస్ర ఇతి మహావ్రతస్య ౨ శక్వరీణాం తు పూర్వం ౩ ప్రత్యస్మై పిపీషతే యో రయివో రయిన్తమస్త్యము వో అప్రహణమితి త్రయస్తృచా అస్మాఅస్మా ఇదన్ధస ఇత్యేవా హ్యసి వీరయురిత్యభితః శక్వరీణామ్ ౪ అథోపనిషదాం ౫ యైవం మహావ్రతస్య ౬ సంహితానాం తు పూర్వమృతం వదిష్యామి సత్యం వదిష్యామీతి విశేషోఽథ మన్థస్య తత్సవితుర్వృణీమహే తత్సవితుర్వరేణ్యమితి పూర్వే చాదబ్ధం మన ఇత్యాధికారికాః శాన్తయస్తత ౯ ఇత్యాహ్నికమ్ ౧౦ అథోత్థానకాలేఽపకృష్య పాపం ౧౧ నిత్యాం శాన్తిం కృత్వోదితః శుక్రియం దధ ఇత్యాదిత్యమీక్షన్తే ౧౩ ౪

తమహమాత్మనీత్యాత్మానమభినిహితం త్రిర్జితమ్ ౧ ఉప మా శ్రీర్జుషతాముప యశోఽను మా శ్రీర్జుషతామను యశః ౨ సేన్ద్రః సగణః సబలః సయశః సవీర్య ఉత్తిష్ఠానీత్యుత్తిష్ఠతి ౩ శ్రీర్మా ఉత్తిష్ఠతు యశో మా ఉత్తిష్ఠత్వితృత్థాయేదమహం ద్విషన్తం భ్రాతృవ్యం పాప్మానమలక్ష్మీం చాపధునోమీతి వస్త్రాన్తమవధూయాప ప్రాచ ఇతి సూక్తమిన్ద్ర శ్చ మృళయాతి న ఇతి ద్వే యత ఇన్ద్ర భయామహ ఇత్యేకా శాస ఇత్థా మహానసీతి ప్రాచీం స్వస్తిదా ఇతి దక్షిణాం దక్షిణావృతో వి రక్ష ఇతి ప్రతీచీం వి న ఇన్ద్రే త్యుదీచీం సవ్యావృతోఽపేన్ద్రే తి దక్షిణావృతో దివముదీక్షన్తే ౬ ౫

సవితా పశ్చాతాత్తచ్చక్షురిత్యాదిత్యముపస్థాయ ౧ వ్యావర్తమానాశ్చ ప్రత్యాయన్త్యుపవిశన్తి ౨ యథాపః శాన్తా ఇతి శాన్తిపాత్రాదప ఆదాయ ౩ పృథివ్యామవనినీయ ౪ యథా పృథివీత్యస్యాభికర్షన్త్యేవం మయి శామ్యత్వితి దక్షిణేన సే నిలిమ్పత్యేవం ద్వితీయమ్ ౭ ఏవం తృతీయమ్ ౮ కాణ్డాత్కాణ్డాత్సంభవసి కాణ్డాత్కాణ్డాత్ప్రరోహసి శివా నః శాలే భవేతి దూర్వాకాణ్డమాదాయ మూర్ధని కృత్వాగ్నిస్తృప్యతు వాయుస్తృప్యతు సూర్యస్తృప్యతు విష్ణుస్తృప్యతు ప్రజాపతిస్తృప్యతు విరూపాక్షస్తృప్యతు సహస్రాక్షస్తృప్యతు సర్వభూతాని తృప్యన్త్వితి ౧౦ సుమన్తుజైమినివైశమ్పాయనపైలాద్యాచార్యాః ౧౧ పితౄన్ప్రత్యాత్మికాన్ ౧౨ సముద్రం వ ఇత్యపో నినీయ ౧౩ వామదేవ్యం జపిత్వా ౧౪ యథాకామం విప్రతిష్ఠన్తే ౧౫ యథాగమప్రజ్ఞాశ్రుతిస్మృతివిభవాదనుక్రాన్తమానాదవివాదప్రతిష్ఠాదభయం శంభవే నో అస్తు నమోఽస్తు దేవఋషిపితృమనుష్యేభ్యః శివమాయుర్వపురనామయం శాన్తిమరిష్టిమక్షితిమోజస్తేజో యశో బలం బ్రహ్మవర్చసం కీర్తిమాయుః ప్రజాం పశూన్నమో నమస్కృతా వర్ధయన్తు దుష్టుతాద్దురుపయుక్తాన్న్యూనాధికాచ్చ సర్వస్మాత్స్వస్తి దేవఋషిభ్యశ్చ బ్రహ్మ సత్యం చ పాతు మామితి బ్రహ్మ సత్యం చ పాతు మామితి ౧౬ ౬

ఇతి శాఙ్ఖాయనగృహ్యే షష్ఠోఽధ్యాయః

సమాప్తం చేదం శాఙ్ఖాయనగృహ్యసూత్రమ్

అథ హిరణ్యకేశిగృహ్యసూత్రమ్

ఉపనయనం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ సప్తవర్షం బ్రాహ్మణముపనయీత ౨ ఏకాదశవర్షం రాజన్యం ద్వాదశవర్షం వైశ్యమ్ ౩ వసన్తో బ్రాహ్మణం గ్రీష్మే రాజన్యం శరది వైశ్యమ్ ౪ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రే విశేషేణ పుంనామధేయే ౫ యుగ్మాన్బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా ౬ ఆశితస్య కుమారస్య కేశాన్వాపయిత్వా

స్నాతమలంకృతమ్ ౭ అహతం వాసః పరిధాయ ౮ ప్రాచీనప్రవణ ఉదీచీనప్రవణే ప్రాగుదక్ప్రవణే సమే వా దేశ ఉద్ధత్యావోక్ష్య ౯ అగ్నిం మథిత్వా లౌకికం వాహృత్య న్యుప్యోపసమాదధాతి ౧౦ ప్రాగగ్రైర్దర్భైరగ్నిం పరిస్తృణాతి ౧౧ అపి వోదగగ్రాః పశ్చాత్పురస్తాచ్చ భవన్తి ౧౨ దక్షిణానుత్తరాన్కరోత్యుత్తరానధరాన్యది ప్రాగుదగగ్రాః ౧౩ దక్షిణేనాగ్నిం బ్రహ్మాయతనే దర్భాన్సంస్తీర్య ౧౪ మయి గృహ్ణామి । యో నో అగ్నిః । ఇతి ద్వాభ్యామాత్మన్నగ్నిం గృహీత్వా ౧౫ ఉత్తరేణాగ్నిం దర్భాన్సంస్తీర్య యథార్థం ద్ర వ్యాణి ప్రయునక్తి ౧౬ అశ్మానమహతం వాసోజినం మౌఞ్జీం మేఖలాం త్రివృతాం బ్రాహ్మణస్య జ్యాం రాజన్యస్యావీసూత్రం వైశ్యస్య బైల్వం పాలాశం వా దణ్డం బ్రాహ్మణస్య నైయ్యగ్రోధం రాజన్యస్యాదుమ్బరం వైశ్యస్య ౧౭ ఏకవింశతిదారుమిధ్మం సంనహ్యత్యాహుతిపరిమాణం వా ౧౮ తస్మిఞ్ఛమ్యాః పరిధీనిధ్మ ఉపసంనహ్యతి ౧౯ దర్వీం కూర్చమాంజ్యస్థాలీం ప్రణీతాప్రణయనం యేన చార్థః ౨౦ సకృదేవ సర్వాణి యథోపపదం వా ౨౧ ఏతస్మిన్కాలే బ్రహ్మ యజ్ఞోపవీతం కృత్వాప ఆచమ్యాపరేణాగ్నిం దక్షిణాతిక్రమ్య బ్రహ్మసదనాత్తృణం నిరస్యాప ఉపస్పృశ్యాగ్నిమభిముఖ ఉపవిశతి ౨౨ సమావప్రచ్ఛిన్నాగ్రౌ దర్భౌ ప్రాదేశమాత్రౌ పవిత్రే కృత్వాన్యేన నఖాచ్ఛిత్త్వాద్భిరనుమృజ్య పవిత్రాన్తర్హితే పాత్రేప ఆనీయోపబిలం పూరయిత్వోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం త్రిరుత్పూయోత్తరేణాగ్నిం దర్భేషు సాదయిత్వా దర్భైరపిదధాతి ౨౩ తిరఃపవిత్రం ప్రోక్షణీః సంస్కృత్య యథా పురస్తాద్భిలవన్త్యుత్తానాని కృత్వా విషాయేధ్మం త్రిః సర్వాభిః ప్రోక్షతి ౨౪ దర్వీం నిష్టప్య సంమృజ్య పునర్నిష్టప్య నిదధాతి ౨౫ సంమార్గానభ్యుక్ష్యాగ్నావాదధాతి ౨౬ ఆజ్యం విలాప్య పవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరూప్యోదీచోఙ్గారాన్నిరూహ్య తేష్వధిశ్రిత్యావద్యోత్య దర్భతరుణాభ్యాం ప్రత్యస్య త్రిః పర్యగ్ని కృత్వోదగుద్వాస్యాఙ్గారాన్ప్రత్యూహ్యోదగగ్రాభ్యాం పవిత్రాభ్యాం పునరాహారమాజ్యం త్రిరుత్పూయ పవిత్రేగ్నావాధాయ ౨౭ ౧

శమ్యాభిః పరిదధాతి ౧ అపరేణాగ్నిముదీచీనకుమ్బాం మధ్యమాం నిదధాతి ౨ దక్షిణేనాగ్నిం సంస్పృష్టాం మధ్యమయా ప్రాచీనకుమ్బామ్ ౩ ఉత్తరేణాగ్నిం సంస్పృష్టాం మధ్యమయా ప్రాచీనకుమ్బామ్ ౪ అపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశతి ౫ దక్షిణతో యజ్ఞోపవీత్యాచాన్తః కుమార ఉపవిశ్యాన్వారభతే ౬ అథ పరిషిఞ్చతి ౭ అదితేనుమన్యస్వ । ఇతి దక్షిణతః ప్రాచీనమ్ ౮ అనుమతేనుమన్యస్వ । ఇతి పశ్చాదుదీచీనమ్ । సరస్వతేనుమన్యస్వ । ఇత్యుత్తరతః ప్రాచీనమ్ ౯ దేవ సవితః ప్రసువ । ఇతి సర్వతః ప్రదక్షిణమ్ ౧౦ పరిషిచ్యేధ్మమఙ్క్త్వాభ్యాదధాతి । అయం త ఇధ్మ ఆత్మా జాతవేదస్తేనేధ్యస్వ వర్ధస్వ చేన్ద్ధి । వర్ధయ చాస్మాన్ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సమేధయ । స్వాహా । ఇతి ౧౧ అథ దర్వ్యా జుహోతి ౧౨ ఉత్తరం పరిధిసంధిమన్వవహృత్య దర్వీమ్ । ప్రజాపతయే మనవే స్వాహా । ఇతి మనసా ధ్యాయన్దక్షిణాప్రాఞ్చమృజుం దీర్ఘం సంతతం జుహోతి ౧౩ దక్షిణం పరిధిసంధిమన్వవహృత్య । ఇన్ద్రా య స్వాహా । ఇతి ప్రాఞ్చముదఞ్చమృజుమ్ ౧౪ ఆఘారావాఘార్యాజ్యభాగౌ జుహోతి ౧౫ అగ్నయే స్వాహా । ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధే । సోమాయ

స్వాహా । ఇతి దక్షిణార్ధపూర్వార్ధే ౧౬ తావన్తరేణేతరా జుహోతి ౧౭ యుక్తో వహ జాతవేదః పురస్తాదగ్నే విద్ధి కర్మ క్రియమాణం యథేదమ్ । త్వం భిషగ్భేషజస్యాసి కర్తా త్వయా గా అశ్వాన్పురుషాన్సనేమ । స్వాహా । యా తిరశ్చీ నిపద్యసేహం విధరణీ ఇతి । తాం త్వా ఘృతస్య ధారయాగ్నౌ సంరాధనీం యజే । స్వాహా । సంరాధన్యై దేవ్యై స్వాహా । ప్రసాధన్యై దేవ్యై స్వాహా । ఇతి ౧౮ ౨

సర్వదర్వి హోమాణామేష కల్పః ౧ మన్త్రాన్తే నిత్యః స్వాహాకారః ౨ అమన్త్రాసు । అముష్మై స్వాహా । ఇతి యథాదేవతమ్ ౩ భూః । భువః । సువః । ఇతి వ్యాహృతిభిర్జుహోత్యేకైకశః సమస్తాభిశ్చ ౪ ఆయుర్దా అగ్నే । ఇత్యేషా । ఆయుర్దా దేవ జరసం గృణానో ఘృతప్రతీకో ఘృతపృష్ఠో అగ్నే । ఘృతం పిబన్నమృతం చారు గవ్యం పితేవ పుత్రం జరసే నయేమమ్ । స్వాహా ౫ ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాస్యయా సన్మనసా హితః । అయా సన్హవ్యమూహిషేయా నో ధేహి భేషజమ్ । స్వాహా । ప్రజాపతే । ఇత్యేషా ౬ యదస్య కర్మణీత్యరీరిచం యద్వా న్యూనమిహాకరమ్ । అగ్నిష్టత్స్విష్టకృద్విద్వాన్సర్వం స్విష్టం సుహుతం కరోతు మే । అగ్నయే స్విష్టకృతే సుహుతహుతే సర్వహుత ఆహుతీనాం కామానాం స మర్ధయిత్రే స్వాహా । ఇత్యుత్తరార్ధపూర్వార్ధేసంసక్తామితరాభిరాహుతీభిర్జుహోతి ౭ అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి పురస్తాత్స్విష్టకృతః ౮ చిత్తం చ స్వాహా । చిత్తిశ్చ స్వాహా । ఇతి జయాఇజ్జుహోతి । చిత్తాయ స్వాహా । చిత్తయే స్వాహా । ఇతి వా ౯ అగ్నిర్భూతానామధిపతిః స మావతు । ఇత్యభ్యాతానాన్ ౧౦ అస్మిన్బ్రహ్మన్నస్మిన్క్షత్రే । ఇత్యభ్యాతానేష్వనుషజతి ౧౧ పితరః పితామహాః । ఇతి ప్రాచీనావీతీ జుహోత్యుపతిష్ఠతే వా ౧౨ ఋతాషాడృతధామా । ఇతి రాష్ట్రభృతః । పర్యాయమనుద్రుత్య । తస్మై స్వాహా । ఇతి పూర్వామాహుతిం జుహోతి । తాభ్యః స్వాహా । ఇత్యుత్తరామ్ ౧౩ అగ్రేణోత్తరం పరిధిసంధిమశ్మానం నిధాయ దక్షిణేన పాదేన ౧౪ ౩

కుమారమాస్థాపయతి । ఆతిష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరో భవ । ప్రమృణీహి దురస్యూన్సహస్వ పృతనాయతః । ఇతి ౧ అథైనమహతం వాసః పరిధాపయతి పూర్వం నిధాయ । యా అకృన్తన్నవయన్యా అతన్వత యాశ్చ దేవీరన్తానభితోదదన్త । తాస్త్వా దేవీర్జరసా సంవ్యయన్త్వాయుష్మానిదం పరిధత్స్వ వాసః । పరిధత్త ధత్త వాససైనం శతాయుషం కృణుత దీర్ఘమాయుః । బృహస్పతిః ప్రాయచ్ఛద్వాస ఏతత్సోమాయ రాజ్ఞే పరిదాతవా ఉ । జరాం గచ్ఛాసి పరిధత్స్వ వాసో భవా కృష్టీనామభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః సువర్చా రాయశ్చ పోషముపసంవ్యయస్వ । ఇతి ౨ పరిధాప్యాభిమన్త్రయతే । పరీదం వాసో అధిధాః స్వస్తయేభూరాపీణామభిశస్తిపావా । శతం చ జీవ శరదః పురూచీర్వసూని చాయ్యో విభజా స జీవన్ । ఇతి ౩ అథైనం మేఖలయా నాభిదేశే త్రిః ప్రదక్షిణం పరివ్యయతి ।

ద్విరిత్యేకే । యా దురితా పరిబాధమానా శర్మవరూథే పునతీ న ఆగాత్ । ప్రాణాపానాభ్యాం బలమావహన్తీ స్వసా దేవానాం సుభగా మేఖలేయమ్ । ఇతి ౪ ఉత్తరతో నాభేస్త్రివృతం గ్రన్థిం కృత్వా దక్షిణతో నాభేః పరికర్షతి ౫ అథాస్మా అజినముత్తరీయం కరోతి । మిత్రస్య చక్షుర్ధరుణం ధరీయస్తేజోయశస్వి స్థవిరం సమిద్ధమ్ । అనాహనస్యం వసనం జరిష్ణు పరీదం వాజ్యజినం ధత్స్వాసౌ । అదితి స్తే కక్షాం బధ్నాతు వేదస్యానువక్తవై మేధాయై శ్రద్ధాయా అనూక్తస్యానిరాకరణాయ బ్రహ్మణే బ్రహ్మవర్చసాయ । ఇతి ౬ కృష్ణాజినం బ్రాహ్మణస్య రౌరవం రాజన్యస్య బస్తాజినం వైశ్యస్య ౭ అథైనం పరిదదాతి । పరీమమిన్ద్ర బ్రహ్మణే మహే శ్రోత్రాయ దధ్మసి । అథైనం జరిమా ణయేజ్జ్యోక్ష్రోత్రే అధిజాగరత్ । ఇతి బ్రాహ్మణమ్ । పరీమమిన్ద్ర బ్రహ్మణే మహే రాష్ట్రాయ దధ్మసి । అథైనం జరిమా ణయేజ్జ్యోగ్రాష్ట్రే అధిజాగరత్ । ఇతి రాజన్యమ్ । పరీమమిన్ద్ర బ్రహ్మణే మహే పోషాయ దధ్మసి । అథైనం జరిమా ణయేజ్జ్యోక్పోషే అధిజాగరత్ । ఇతి వైశ్యమ్ ౮ తమపరేణాగ్నిముదఙ్ముపవేశ్య హుతోచ్ఛేషణం ప్రాశయతి । త్వయి మేధాం త్వయి ప్రజామ్ । ఇత్యేతైః సంనతైః ౯ పృషదాజ్యమేకే ప్రాశయన్తి ౧౦ యోగే యోగే తవస్తరమ్ । ఇమమగ్న ఆయుషే వర్చసే కృధి । ఇతి ద్వాభ్యాం ప్రాశ్నన్తం సమీక్షతే ౧౧ ప్రాశయన్త్యేకే ౧౨ ఆచాన్తముపస్పర్శయిత్వాభిమన్త్రయతే । శతమిన్ను శరదో అన్తి దేవా యత్రా నశ్చక్రా జరసం తనూనామ్ । పుత్రాసో యత్ర పితరో భవన్తి మా నో మధ్యా రీరిషతాయుర్గన్తోః । ఇతి ౧౩ ౪

ప్రథమః పటలః

ఆగన్త్రా సమగన్మహి ప్ర స మృత్యుం యుయోతన । అరిష్టాః సంచరేమహి స్వస్తి చరతాదిహ । స్వస్త్యా గృహేభ్యః । ఇతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిక్రామన్తమభిమన్త్రయతే ౧ అథైనమభివ్యాహారయతి । బ్రహ్మచర్యమాగాముప మా నయస్వ బ్రహ్మచారీ భవాని దేవేన సవిత్రా ప్రసూతః । ఇతి ౨ తం పృచ్ఛతి ౩ కో నామాసి । ఇతి ౪ అసౌ । ఇత్యాచ ష్టే యథానామా భవతి ౫ స్వస్తి దేవ సవితరహమనేనామునోదృచమశీయ । ఇతి నామనీ గృహ్ణాతి ౬ శం నో దేవీరభిష్టయ ఆపో భవన్తు పీతయే । శం యోరభిస్రవన్తు నః । ఇతి మార్జయేతే ౭ అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణమంసమన్వారభ్య సవ్యేన సవ్యం వ్యాహృతిభిః సావిత్ర్యేతి దక్షిణం బాహుమభ్యాత్మన్నుపనయతే । దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేఽశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాముపనయేఽసౌ । ఇతి చ ౮ అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణాతి । అగ్నిష్టే హస్తమగ్రభీత్సోమస్తే హస్తమగ్రభీత్సవితా తే హస్తమగ్రమీత్సరస్వతీ తే హస్తమగ్రభీత్పూషా తే హస్తమగ్రభీద్బృహస్పతి స్తే హస్తమగ్రభీన్మిత్ర స్తే హస్తమగ్రభీద్వరుణ స్తే హస్తమగ్రభీత్త్వష్టా తే హస్తమగ్రభీద్ధాతా తే హస్తమగ్రభీద్విష్ణుస్తే హస్తమగ్రభీత్ప్రజాపతి స్తే హస్తమగ్రభీత్ । ఇతి ౯ సవితా త్వాభిరక్షతు మిత్రస్త్వమసి ధర్మణా । అగ్నిరాచార్యస్తవ । దేవేన సవిత్రా ప్రసూతో బృహస్పతేర్బ్రహ్మచారీ భవాసావపోశానః సమిధ ఆధేహి కర్మ కురు మా దివా స్వాప్సీః । ఇత్యేనం సంశాస్తి ౧౦ అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన

దక్షిణమంసముపర్యుపర్యన్వవమృశ్య హృదయదేశమభిమృశతి । మమ హృదయే హృదయం తే అస్తు మమ చిత్తం చిత్తేనాన్వేహి । మమ వాచమేకమనా జుషస్వ బృహస్పతిస్త్వా నియునక్తు మహ్యామ్ । మామేవానుసంరభస్వ మయి చిత్తాని సన్తు తే । మయి సామీచ్యమస్తు తే మహ్యం వాచం నియచ్ఛతాత్ । ఇతి ౧౧ ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి స మా విస్రసః । ఇతి నాభిదేశమ్ ౧౨ భూర్భువః సువః సుప్రజాః ప్రజయా భూయాసం సువీరో వీరైః సువర్చా వర్చసా సుపోషః పోషైః సుమేధా మేధయా సుబ్రహ్మా బ్రహ్మచారిభిః । ఇత్యేనమభిమన్త్ర్య । భూరృక్షు త్వాగ్నౌ పృథివ్యాం వాచి బ్రహ్మణి దదేసౌ । భువో యజుఃషు త్వా వాయావన్తరిక్షే ప్రాణే బ్రహ్మణి దదేసౌ । సువః సామసు త్వా సూర్యే దివి చక్షుషి బ్రహ్మణి దదేసౌ । ఇష్టస్తే ప్రియోసాన్యసావనలస్య తే ప్రియోసాన్యసౌ । ఇదం వత్స్యావః ప్రాణ ఆయుషి వత్స్యావః ప్రాణ ఆయుషి వసాసౌ । ఇతి చ ౧౩ అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణాతి । అగ్నిరాయుష్మాన్ । ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైః ౧౪ ఆయుష్టే విశ్వతో దధత్ । ఇతి ౧౫ ౫

దక్షిణే కర్ణే జపతి ౧ ఆయుర్దా అగ్నే । ఇత్యుత్తరే ౨ అగ్నౌ పృథివ్యాం ప్రతితిష్ఠ వాయావన్తరిక్షే సూర్యే దివి । యాం స్వస్తిమగ్నిర్వాయురాదిత్యశ్చన్ద్ర మా ఆపోనుసంచరన్తి తాం స్వస్తిమనుసంచరాసౌ । ప్రాణస్య బ్రహ్మచార్యభూరసౌ । ఇత్యుభయత్రానుషజతి ౩ మేధాం త ఇన్ద్రో దదాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాం తే అశ్వినావుభావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ । ఇతి తస్య ముఖేన ముఖం సంనిధాయ జపతి ౪ అథైనం పరిదదాతి । కషకాయ త్వా పరిదదామ్యన్తకాయ త్వా పరిదదామ్యఘోరాయ త్వా పరిదదామి గదాయ త్వా పరిదదామి యమాయ త్వా పరిదదామి మఖాయ త్వా పరిదదామి వశిన్యై త్వా పరిదదామి పృథివ్యై త్వా సవైశ్వానరాయై పరిదదామ్యద్భ్యస్త్వా పరిదదామ్యోషధీభ్యస్త్వా పరిదదామి వనస్పతిభ్యస్త్వా పరిదదామి ద్యావాపృథివీభ్యాం త్వా పరిదదామి సుభూతాయ త్వా పరిదదామి బ్రహ్మవర్చసాయ త్వా పరిదదామి విశ్వేభ్యస్త్వా దేవేభ్యః పరిదదామి సర్వేభ్యస్త్వా భూతేభ్యః పరిదదామి సర్వాభ్యస్త్వా దేవతాభ్యః పరిదదామి । ఇతి ౫ అత్ర సావిత్రీం వాచయతి యది పురస్తాదుపేతో భవతి ౬ యద్యనుపేతస్త్ర్యహే పర్యవేతే ౭ సద్యః పుష్కరసాదిః ౮ అపరేణాగ్నిముదగగ్రం కూర్చం నిధాయ తస్మిన్ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశతి । రాష్ట్రభృదస్యాచార్యాసన్దీ మా త్వద్యోషమ్ । ఇతి ౯ ఆదిత్యాయాఞ్జలిం కృత్వాచార్యాయోపసంగృహ్య దక్షిణతః కుమార ఉపవిశ్య । అధీహి భో । ఇత్యుక్త్వాథాహ । సావిత్రీం భో అనుబ్రూహి । ఇతి ౧౦ గణానాం త్వా గణపతిం హవామహే । ఇత్యేనమభిమన్త్ర్యాథాస్మై పచ్ఛోర్ధర్చశోథ సంతతామ్ । భూస్తత్సవితుర్వరేణ్యమ్ । భువో భర్గో దేవస్య ధీమహి । సువర్ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । భూర్భువస్తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । సువర్ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । భూర్భువః సువస్తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ । ఇతి ౧౧ ౬

అథ సప్త పాలాశీః సమిధ ఆర్ద్రాఅప్రచ్ఛిన్నాగ్రాః ప్రాదేశమాత్రీర్ఘృతాన్వక్తా ఆభ్యాధాపయతి ౧ అగ్నయే సమిధమాహార్షం బృహతే జాతవేదసే । యథా త్వమగ్నే సమిధా సమిధ్యస ఏవం మాం మేధయా ప్రజ్ఞయా ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సమేధయ స్వాహా । ఇత్యేకామ్ ౨ అగ్నయే సమిధౌ । ఇతి ద్వే ౩ అగ్నయే సమిధః । ఇతి చతస్రః ౪ అథ పరిషిఞ్చతి యథా పురస్తాత్ ౫ అన్వమంస్థాః । ప్రాసావీః । ఇతి మన్త్రాన్తాన్సంనమతి ౬ అథ దేవతా ఉపతిష్ఠతే ౭ అగ్నే వ్రతపతే వ్రతం చరిష్యామి । ఇత్యగ్నిమ్ । వాయో వ్రతపతే । ఇతి వాయుమ్ । ఆదిత్య వ్రతపతే । ఇత్యాదిత్యమ్ । వ్రతానాం వ్రతపతే । ఇతి వ్రతపతిమ్ ౮ అత్ర గురవే వరం దదాతి ౯ ఉదాయుషా । ఇత్యుత్థాప్య । సూర్యైష తే పుత్రస్తం తే పరిదదామి । ఇతి పరిదాయ । తచ్చక్షుర్దేవహితం పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్ । పశ్యేమ శరదః శతం జీవేమ శరదః శతమ్ । నన్దామ శరదః శతం మోదామ శరదః శతమ్ । భవామ శరదః శతం శృణవామ శరదః శతమ్ । ప్రబ్రవామ శరదః శతమజితాః స్యామ శరదః శతమ్ । జ్యోక్ చ సూర్యం దృశే । ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠతే ౧౦ అగ్నిష్ట ఆయుః ప్రతరాం కృణోత్వగ్నిష్టే పుష్టిం ప్రతరాం దధాతు । ఇన్ద్రో మరుద్భిరిహ తే దధాత్వాదిత్యస్తే వసుభిరాదధాతు । ఇతి దణ్డం ప్రదాయామత్రం ప్రయచ్ఛతి ౧౧ అథాహ । భిక్షాచర్యం చర । ఇతి ౧౨ స మాతరమేవాగ్రే భిక్షేత ౧౩ అతోన్యేషు రాతికులేషు ౧౪ ఆహృత్య । భైక్షమ్ । ఇతి గురవే ప్రాహ ౧౫ తత్సుభైక్షమ్ । ఇత్యుక్త్వా ౧౬ యస్య తే ప్రథమవాస్యం హరామస్తం త్వా విశ్వే అవన్తు దేవాః । తం త్వా భ్రాతరః సుహృదో వర్ధమానమనుజాయన్తాం బహవః సుజాతమ్ । ఇతి ప్రథమవాస్యమస్యాదత్తే ౧౭ ఉపస్థితేన్న ఓదనస్యాపూపానాం సక్తూనామితి సమవదాయ సర్పిర్మిశ్రస్య జుహోతి । అగ్నయే స్వాహా । సోమాయ స్వాహా । అగ్నయేన్నాదాయ స్వాహా । అగ్నయేన్నపతయే స్వాహా । ప్రజాపతయే స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః స్వాహా । సర్వాభ్యో దేవతాభ్యః స్వాహా । అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా । ఇతి ౧౮ సర్వత్రైవమనాదిష్టదేవతే ౧౯ అముష్మై స్వాహా । ఇతి యథాదేవతమాదిష్టదేవతే ౨౦ ఏతేషామేవాన్నానాం సమవదాయ ప్రాగగ్రేషు దర్భేషు బలిం కరోతి । వాస్తుపతయే స్వాహా । ఇతి ౨౧ త్రివృతాన్నేన బ్రాహ్మణాన్పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా ౨౨ ౭

త్ర్యహవ్రతం చరతి ౧ అక్షారమలవణమశమీధాన్యం భుఞ్జానోధఃశాయ్యమృన్మయపాయ్యశూద్రో చ్ఛిష్ట్యమధుమాంసాశ్యదివాస్వాప్యుభౌ కాలౌ భిక్షాచర్యముదకుమ్భమిత్యాహరన్నహరహః కాష్ఠకలాపముభౌ కాలౌ సాయం సాయం వా సమిధోభ్యాదధాతి ౨ పురస్తాత్పరిషేచనాత్ । యథా హ తద్వసవో గౌర్యమ్ । ఇతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిమృజ్య పరిషిఞ్చతి యథా పురస్తాత్ ౩ వ్యాహృతిభిః సమిధోభ్యాదధాత్యేకైకశః సమస్తాభిశ్చ । ఏషా తే అగ్నే సమిత్తయా వర్ధస్వ చా చ ప్యాయస్వ । వర్ధిషీమహి చ వయమా చ ప్యాసిషీమహి । స్వాహా । మేధాం మ ఇన్ద్రో దదాతు మేధాం దేవీ సరస్వతీ । మేధాం మే అశ్వినావుభావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ । స్వాహా । అప్సరాసు చ యా మేధా గన్ధర్వేషు చ యన్మనః । దైవీం మేధా మనుష్యజా సా మాం మేధా సురభిర్జుషతామ్ ।

స్వాహా । ఆ మాం మేధా సురభిర్విశ్వరూపా హిరణ్యవర్ణా జగతీ జగమ్యా । ఊర్జస్వతీ పయసా పిన్వమానా సా మాం మేధా సుప్రతీకా జుషతామ్ । స్వాహా । ఇతి ౪ తత్రైవ పరిమృజ్య పరిషిఞ్చతి యథా పురస్తాత్ ౫ యత్తే అగ్నే తేజస్తేనాహమ్ । ఇత్యేతైర్మన్త్రైరుపతిష్ఠతే । మయి మేధాం మయి ప్రజామ్ । ఇతి చ ౬ త్ర్యహే పర్యవేతే తత్రైవ త్రివృతాన్నేన బ్రాహ్మణాన్పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా వ్రతం విసృజతే । అగ్నే వ్రతపతే వ్రతమచారిషమ్ । ఇత్యేతైః సంనతైః ౭ ఏతద్వ్రత ఏవాత ఊర్ధ్వమ్ ౮ ఆచార్యకులవాస్యశ్నాతి క్షారం లవణం శమీధాన్యమితి ౯ దణ్డీ జటీ మేఖలీ ౧౦ శిఖాజటో వా స్యాత్ ౧౧ కాషాయమజినం వా వస్తే ౧౨ న స్త్రియముపైతి ౧౩ అష్టాచత్వారింశద్వర్షాణి చతుర్వింశతిం ద్వాదశ యావద్గ్రహణం వా ౧౪ న త్వేవావ్రతః స్యాత్ ౧౫ కాణ్డోపాకరణే కాణ్డవిసర్గే చ । సదసస్పతిమద్భుతం ప్రియమిన్ద్రస్య కామ్యమ్ । సనిం మేధామయాసిషమ్ । స్వాహా । ఇతి కాణ్డర్షిర్ద్వితీయః । ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ ౧౬ ౮ ద్వితీయః పటలః

అధీత్య వేదం స్నానమ్ ౧ తద్వ్యాఖ్యాస్యామః ౨ ఉదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే రోహిణ్యాం మృగశిరసి తిష్య ఉత్తరయోః ఫల్గున్యోర్హస్తే చిత్రాయాం విశాఖయోర్వైతేషు స్నాయాత్ ౩ యత్రాపస్తద్గత్వాగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా పాలాశీం సమిధమాదధాతి । ఇమం స్తోమమర్హతే జాతవేదసే రథమివ సంమహేమా మనీషయా । భద్రా హి నః ప్రమతిరస్య సంసద్యగ్నే సఖ్యే మా రిషామా వయం తవ । స్వాహా । ఇతి ౪ అథ వ్యాహృతిభిర్జుహోతి యథా పురస్తాత్ ౫ త్ర్యాయుషం జమదగ్నేః కశ్యపస్య త్ర్యాయుషమ్ । యద్దేవానాం త్ర్యాయుషం తన్మే అస్తు త్ర్యాయుషమ్ । స్వాహా ౬ ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ ౭ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా వ్రతం విసృజతే । అగ్నే వ్రతపతే వ్రతమచారిషమ్ । ఇత్యేతైః ౮ వ్రతం విసృజ్య । ఉదు త్యమ్ । చిత్రమ్ । ఇతి ద్వాభ్యామాదిత్యముపతిష్ఠతే ౯ ఉదుత్తమం వరుణ పాశమస్మత్ । ఇత్యుత్తరీయం బ్రహ్మచారివాసో నిధాయాన్యత్పరిధాయ । అవాధమమ్ । ఇత్యన్తరీయమ్ । వి మధ్యమమ్ । ఇతి మేఖలామ్ । అథా వయమాదిత్య వ్రతే । ఇతి దణ్డమ్ । మేఖలాం దణ్డం కృష్ణాజినం చాప్సు ప్రవేశ్యాపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశ్య క్షురం సంమృశతి । క్షురో నామాసి స్వధితిస్తే పితా నమస్తే అస్తు మా మా హింసీః । ఇతి ౧౦ వప్తే ప్రదాయోన్దనీయా అపోభిమృశతి । శివా నో భవథ సంస్పృశే । ఇతి ౧౧ ఆప ఉన్దన్తు జీవసే దీర్ఘాయుత్వాయ వర్చసే । ఇతి దక్షిణం గోదానమునత్తి ౧౨ ఓషధే త్రాయస్వైనమ్ । ఇత్యూర్ధ్వాగ్రామోషధిమన్తర్దధాతి ౧౩ స్వధితే మైనం హింసీః । ఇతి క్షురేణాభినిదధాతి ౧౪ దేవశ్రూరేతాని ప్రవపే । ఇతి ప్రవపతి ౧౫ యత్క్షురేణ మర్చయతా సుపేశసా వప్తర్వపసి కేశశ్మశ్రు । వర్చయా ముఖం మా న ఆయుః

ప్రమోషీః । ఇతి వప్తారం సమీక్షతే ౧౬ శ్మశ్రూణ్యగ్రే వాపయతేత్థోపపక్షావథ కేశానథ లోమాన్యథ నఖాని ౧౭ ఆనడుహే శకృత్పిణ్డే సంయమ్య కేశశ్మశ్రులోమనఖాని ।
ఇదమహమముష్యాముష్యాయణస్య పాప్మానమవగూహామి । ఇతి గోష్ఠ ఉదుమ్బరే దర్భస్తమ్బే వా నిఖనతి యోస్య రాతిర్భవతి ౧౮ స్నాయనీయేనోత్సాద్యోదుమ్బరేణ దన్తాన్ప్రక్షాలయతే ౧౯ ౯

అన్నాద్యాయ వ్యూహధ్వం దీర్ఘాయుత్వాయ వ్యూహధ్వం బ్రహ్మవర్చసాయ వ్యూహధ్వం దీర్ఘాయురహమన్నాదో బ్రహ్మవర్చసీ భూయాసమితి ౧ అథోష్ణశీతాభిరద్భిః స్నాపయతి । ఆపో హి ష్ఠా మయోభువః । ఇతి తిసృభిః । హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకాః । ఇతి చతసృభిః । పవమానః సువర్జనః । ఇతి చైతేనానువాకేన ౨ గోష్ఠే వావచ్ఛాద్య సంపరిశ్రిత్య పురోదయమాదిత్యస్య ప్రవిశతి । అత్ర సర్వం క్రియతే ।
నైనమేతదహరాదిత్యోభితపతీత్యేకేషామ్ । స్నాతానాం వా ఏష తేజసా తపతి య ఏష తపతి తస్మాత్స్నాతకస్య ముఖం రేఫాయతీవ ౩ ఆహరన్త్యస్మై సర్వసురభి చన్దనం వా పిష్టమ్ । తదభ్యుక్ష్య । నమో గ్రహాయ చాభిగ్రహాయ చ నమః శాకజఞ్జభాభ్యాం నమస్తాభ్యో దేవతాభ్యో యా అభిగ్రాహిణీః । ఇతి దేవేభ్యః ప్రాచీనమఞ్జలిం కృత్వా తేనానులిమ్పతే । అప్సరాసు చ యో గన్ధో గన్ధర్వేషు చ యద్యశః । దైవ్యో యో మానుషో గన్ధః స మామావిశతాదిహ । ఇతి ౪ ఆహరన్త్యస్మా అహతే వాససీ । తే అభ్యుక్ష్య । సోమస్య తనూరసి తనువం మే పాహి । స్వా మా తనూరావిశ శివా మా తనూరావిశ । ఇత్యన్తరీయం వాసః పరిధాయాప ఉపస్పృశ్య తథైవోత్తరీయమపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖ ఉపవిశతి ౫ ఆహరన్త్యస్మై కుణ్డలే చాన్దనమణిం బాదరం వా సువర్ణాభిచ్ఛాదనమ్ । తదుభయం దర్భేణ ప్రబధ్యోపర్యగ్నౌ ధారయన్నభిజుహోతి । ఆయుష్యం వర్చస్యం రాయస్పోషమౌద్భిదమ్ । ఇదం హిరణ్యమాయుషే వర్చసే జైత్ర్యాయావిశతాం మామ్ । స్వాహా । ఉచ్చైర్వాజి పృతనాసాహం సభాసాహం ధనంజయమ్ । సర్వాః సమగ్రా ఋద్ధయో హిరణ్యేస్మిన్సమాభృతాః । స్వాహా । శునమహం హిరణ్యస్య పితురివ నామాగ్రభిషమ్ । తం మా హిరణ్యవర్చసం కరోతు పూరుషు ప్రియమ్ । బ్రహ్మవర్చసినం మా కరోతు స్వాహా । ప్రియం మా కురు దేవేషు ప్రియం మా బ్రహ్మణి కురు । ప్రియం విశ్యేషు శూద్రే షు ప్రియం మా కురు రాజసు । స్వాహా । ఇయమోషధే త్రాయమాణా సహమానా సహస్వతీ । సా మా హిరణ్యవర్చసం కరోతు పూరుషు ప్రియమ్ । బ్రహ్మవర్చసినం మా కరోతు స్వాహా । ఇతి ౬ ఏతైరేవ పఞ్చభిరస్వాహాకారైస్త్రిః ప్రదక్షిణముదపాత్రేనుపరిప్లావ్య ౭ ౧౦

విరాజం చ స్వరాజం చాభిష్టీర్యా చ నో గృహే । లక్ష్మీ రాష్ట్రస్య యా ముఖే తయా మా సంసృజామసి । ఇతి కుణ్డలే ప్రతిహరతే దక్షిణే కర్ణే దక్షిణం సవ్యే సవ్యమ్ ౧ ఋతుభిష్ట్వార్తవైరాయుషే వర్చసే । సంవత్సరస్య ధాయసా తేన సన్ననుగృహ్ణాసి । ఇతి

కుణ్డలే సంగృహ్ణీతే ౨ ఇయమోషధే త్రాయమాణా సహమానా సహస్వతీ । సా మా హిరణ్యవర్చసం కరోతు పూరుషు ప్రియమ్ । బ్రహ్మవర్చసినం మా కరోత్వపాశోసి । ఇతి గ్రీవాయాం మణిం ప్రతిముఞ్చతే ౩ శుభికే శుభమారోహ శోభయన్తీ ముఖం మమ । ముఖం చ మమ శోభయ భూయాంసం చ భగం కురు । యామాహరజ్జమదగ్నిః శ్రద్ధాయై కామాయాస్యై । ఇమాం తాం ప్రతిముఞ్చేహం భగేన సహ వర్చసా । ఇతి ద్వాభ్యాం స్రజం ప్రతిముఞ్చతే ౪ యదాఞ్జనం త్రైకకుదం జాతం హిమవత ఉపరి । తేన వామాఞ్జేహం భగేన సహ వర్చసా । మయి పర్వతపూరుషమ్ । ఇతి త్రైకకుదేనాఞ్జనేనాఙ్క్తే తస్మిన్నవిద్యమానే యేనైవ కేనచిత్ ౫ యన్మే మనః పరాగతమ్ । ఇత్యాదర్శేవేక్షతే ౬ దేవస్య త్వా । ఇతి వైణవం దణ్డం ప్రతిగృహ్య । ఇన్ద్ర స్య వజ్రోస్యశ్వినౌ మా పాతమ్ । ఇతి త్రిరూర్ధ్వమున్మార్ష్టి ౭ వేగ వేజయాస్మద్ద్విషతస్తస్కరాన్సరీసృపాఞ్చ్వపదాన్రక్షాంసి పిశాచాన్పౌరుషేయాద్భయాన్నో దణ్డ రక్ష విశ్వస్మాద్భయాద్ర క్ష సర్వతో జహి తస్కరాన్ । అనగ్నః సర్వవృక్షేషు జాయసే త్వం సపత్నహా । జహి శత్రుగణాన్సర్వాన్సమన్తం మఘవానివ । ఇతి త్రిః ప్రదక్షిణముపర్యుపరి శిరః ప్రతిహరతే ౮ ప్రతి ష్ఠే స్థో దేవతే మా మా సంతాప్తమ్ । ఇత్యుపానహావధ్యవరోహతి ౯ ప్రజాపతేః శరణమసి బ్రహ్మణశ్ఛదిః । ఇతి చ్ఛత్రం ప్రతిగృహ్ణోతి ౧౦ యో మే దణ్డః పరాపతద్విహాయసోధి భూమ్యామ్ । ఇమం తం పునరాదదేయమాయుషే చ బలాయ చ । ఇతి దణ్డం పునరాదత్తే యద్యస్య హస్తాత్పతతి ౧౧ ౧౧

తృతీయః పటలః

ఆనయన్త్యస్మై రథమశ్వం హస్తినం వా ౧ రథంతరమసి వామదేవ్యమసి బృహదసి । అఙ్కౌ న్యఙ్కావభితః । ఇత్యేషా అయం వామశ్వినా రథో మా దుఃఖే మా సుఖే రిషత్ అరిష్టః స్వస్తి గచ్ఛతు వివిఘ్నన్నభిదాసతః ఇహ ధృతిరిహ విధృతిరిహ రమ ఇహ రమతామ్ । ఇతి రథమాతిష్ఠతే యది రథేన ప్రవిశతి ౨ అశ్వోసి హయోసి మయోసి । ఇత్యేకాదశభిరశ్వనామభిరశ్వం యద్యశ్వేన ౩ ఇన్ద్ర స్య త్వా వజ్రేణాభ్యుపవిశామి వహ కాలం వహ శ్రియం మాభివహ హస్త్యసి హస్తియశసమసి హస్తివర్చసమసి హస్తియశసిహస్తివర్చసీ భూయాసమ్ । ఇతి హస్తినం యది తేన ౪ తద్గచ్ఛతి యత్రాస్మా అపచితిం కరిష్యన్తో భవన్తి ౫ సంస్రవన్తు దిశో మయి సమాగచ్ఛన్తు సూనృతాః । సర్వే కామా అభియన్తు నః ప్రియా అభిస్రవన్తు నః ప్రియాః । ఇతి దిశ ఉపతిష్ఠతే ౬ యశోసి యశోహం త్వయి భూయాసమ్ । ఇతి యోస్యాపచితిం కరిష్యన్భవతి తమభ్యాగచ్ఛన్సమీక్షతే ౭ అథాస్మా ఆవసథం కల్పయిత్వా । అర్ఘః । ఇతి ప్రాహ ౮ కురుత । ఇతి ప్రత్యాహ ౯ కుర్వన్త్యస్మై త్రివృతం పాఙ్క్తం వా ౧౦ దధి మధు ఘృతమితి త్రివృత్ ౧౧ దధి మధు ఘృతమాపః సక్తవ ఇతి పాఙ్క్తః ౧౨ కంసే దధ్యానీయ మధ్వానయతి ౧౩ హ్రసీయస్యానీయ కర్షీయసాపిధాయానూచీనాని పృథగాదాపయతి కూర్చం పాద్యమర్ఘ్యమాచమనీయం మధుపర్క ఇతి ౧౪ అన్వఞ్జనుసంవృజినా సోనుపకించయా వాచైకైకం ప్రాహ ౧౫ కూర్చః । ఇతి కూర్చమ్ ౧౬

తస్మిన్నాఙ్ముఖ ఉపవిశతి । రాష్ట్రభృదస్యాచార్యాసన్దీ మా త్వద్యోషమ్ । ఇతి ౧౭ అథాస్మై । పాద్యమ్ । ఇతి ప్రాహ ౧౮ తేనాస్య శూద్రః శూద్రా వా పాదౌ ప్రక్షాలయతి సవ్యమగ్రే బ్రాహ్మణస్య దక్షిణమితరయోః ౧౯ ౧౨

విరాజో దోహోసి । మయి దోహః పద్యాయై విరాజః । ఇతి యోస్య పాదౌ ప్రక్షాలయతి తస్య హస్తావభిమృశ్యాత్మానం ప్రత్యభిమృశతి । మయి తేజ ఇన్ద్రి యం వీర్యమాయుః కీర్తిర్వర్చో యశో బలమ్ । ఇతి ౧ అథాస్మై । అర్ఘ్యమ్ । ఇతి ప్రాహ ౨ తత్ప్రతిగృహ్ణాతి । ఆ మాగన్యశసా సంసృజ తేజసా వర్చసా పయసా చ । తం మా కురు ప్రియం ప్రజానామధిపతిం పశూనామ్ । ఇతి 3 సముద్రం వః ప్రహిణోమ్యక్షితాః స్వాం యోనిమపిగచ్ఛత । అచ్ఛిద్రః ప్రజయా భూయాసం మా పరాసేచి మత్పయః । ఇతి శేషం నినీయమానమనుమన్త్రయతే ౪ అథాస్మై । ఆచమనీయమ్ । ఇతి ప్రాహ ౫ అమృతోపస్తరణమసి । ఇత్యప ఆచామతి ౬ అథాస్మై । మధుపర్కః । ఇతి ప్రాహ ౭ తం సావిత్రేణోభాభ్యాం హస్తాభ్యాం ప్రతిగృహ్య । పృథివ్యాస్త్వా నాభౌ సాదయామీడాయాః పదే । ఇతి పృథివ్యాం ప్రతిష్ఠాప్య । యన్మధునో మధవ్యం పరమమన్నాద్యం రూపమ్ । తేనాహం మధునో మధవ్యేన పరమేణ రూపేణ పరమో మధవ్యోన్నాదో భూయాసమ్ । ఇత్యఙ్గుష్ఠేనోపమధ్యమయా చాఙ్గుల్యా త్రిః ప్రదక్షిణం సంయుజ్య । తేజసే త్వా శ్రియై యశసే బలాయాన్నాద్యాయ ప్రాశ్నామి । ఇతి త్రిః ప్రాశ్య యోస్య రాతిర్భవతి తస్మా ఉచ్ఛిష్టం ప్రయచ్ఛతి ౮ సర్వం వా ప్రాశ్య । అమృతాపిధానమసి । ఇత్యప ఆచామతి ౯ అథాస్మై । గౌః । ఇతి ప్రాహ ౧౦ తస్యాః కర్మోత్సర్గో వా ౧౧ గౌర్ధేనుర్భవ్యా మాతా రుద్రా ణాం దుహితా వసూనాం స్వసాదిత్యానామమృతస్య నాభిః । ప్ర ణు వోచం చికితుషే జనాయ మా గామనాగామదితిం వధిష్ట । పిబతూదకం తృణాన్యత్తు । ఓముత్సృజత । ఇత్యుత్సర్గే సంశాస్తి ౧౨ గౌరస్యపహతపాప్మాప పాప్మానం జహి మమ చాముష్య చ హతం మే ద్విషన్తం హతో మే ద్విషన్ । కురుత । ఇతి క్రి యమాణాయామ్ ౧౩ ఉత్సర్గేన్యేన మాంసేనాన్నం సంస్కృత్యాథాస్మై । భూతమ్ । ఇతి ప్రాహ ౧౪ తత్సుభూతం విరాడన్నం తన్మా క్షాయి తన్మేశీయ తన్మ ఊర్జం ధాస్తత్సుభూతమ్ । ఇత్యుక్త్వాథాహ । బ్రాహ్మణాన్భోజయత । ఇతి ౧౫ తేష్వస్మై భుక్తవత్స్వనుసంవృజినమన్నమాహారయతి ౧౬ తత్ప్రతిగృహ్ణాతి । ద్యౌస్త్వే దదాతు పృథివీ ప్రతిగృహ్ణాతు పృథివీ తే దదాతు ప్రాణః ప్రతిగృహ్ణాతు ప్రాణస్త్వాశ్నాతు ప్రాణః పిబతు । ఇతి ౧౭ ఇన్ద్రా గ్నీ మే వర్చః కృణుతామ్ । ఇతి యావత్కామం ప్రాశ్య యోస్య రాతిర్భవతి తస్మా ఉచ్ఛిష్టం ప్రయచ్ఛతి ౧౮ యం కామయేత న విచ్ఛిద్యేతేతి । యస్మిన్భూతం చ భవ్యం చ సర్వే లోకా ఇహ శ్రితాః । తేన త్వాహం ప్రతిగృహ్ణామి త్వామహం బ్రహ్మణా త్వా మహ్యం ప్రతిగృహ్ణామ్యసౌ । ఇత్యాచమ్య ౧౯ ౧౩

భుక్తవతో దక్షిణం హస్తం గృహ్ణీయాత్ ౧ యమమాత్యమన్తేవాసినం ప్రేష్యం వా కామయేత ధ్రువో మేనపాయీ స్యాదితి స పూర్వాహ్ణే స్నాతః ప్రయతవస్త్రోహఃక్షాన్తో బ్రాహ్మణసంభాషో

నిశాయాం తస్యావసథం గత్వా జీవశృఙ్గే ప్రస్రావ్య త్రిః ప్రదక్షిణమావసథం పరిషిఞ్చన్పరిక్రామేత్ । పరి త్వా గిరేరిహ పరి భ్రాతుః పరి ష్వసు । పరి సర్వేభ్యో జ్ఞాతిభ్యః పరిషీదః క్లేష్యసి । శశ్వత్పరికుపిలేన సంక్రామేణావిచ్ఛిదా । ఊలేన పరిమీఢోసి పరిమీఢోస్యూలేన । ఇతి ౨ అనిగుప్తే జీవశృఙ్గం నిదధాతి ౩ యస్మా అమాత్యా అన్తేవాసినః ప్రేష్యా వోద్ధవేయుస్తాన్పరిక్రోశేత్ । అనుపోహ్వదనుపహ్వాయేన్నివర్తో యో న్యవీవృధః । ఇన్ద్రో వః పరిక్రోశః పరిక్రోశతు సర్వదా । యదితి మామతిమన్యధ్వం మాయాదేవా అవతరన్ । ఇన్ద్రః పాశేన వః సిక్త్వా మహ్యం పునరుదాజతు । ఇతి ౪ సోథ స్వాగారం ప్రవిశ్య సైద్రకీం సమిధమాధాయ । అ వర్తన వర్తయ । ఇత్యాకర్షణేన జుహోతి ౫ అథాతో దారగుప్తిమ్ ౬ స్థూరా దృఢా జారీ చూర్ణాని కారయిత్వా సుప్తాయై యోనిముపవపేత్ । ఇన్ద్రా యయాస్య శేఫమలీకమన్యేభ్యః పురుషేభ్యోన్యత్ర మత్ । ఇతి ౭ అథాతః పణ్యసిద్ధిః ౮ పణ్యస్యాపాదాయ జుహోతి ౯ ౧౪

యద్వో దేవాః ప్రపణం చరామ దేవా ధనేన ధనమిచ్ఛమానాః । తస్మిన్సోమో రుచమాదధాత్వగ్నిరిన్ద్రో బృహస్పతిరీశానశ్చ । స్వాహా । ఇతి ౧ అథాతః క్రోధవినయనమ్ ౨ యా త ఏషా రరాట్యా తనూర్మన్యోర్మృద్ధస్య నాశినీ తాం దేవా బ్రహ్మచారిణో వినయన్తు సుమేధసః । యత్త ఏతన్ముఖే మతం రరాటముదివ విధ్యసి । అవ ద్యామివ ధన్వినో హృదో మన్యుం తనోమి తే । అహర్ద్యౌశ్చ పృథివీ చ విధే క్రోధం నయామసి । గర్భమశ్వతర్యా ఇవ । ఇతి క్రుద్ధమభిమన్త్రయతే ౩ అథాతః సంవాదాభిజయనమ్ ౪ నిశాయామన్తరాగారేగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా కణైరాజ్యమిశ్రైర్జుహోతి । అవజిహ్వ నిజిహ్వికావ త్వా హవిషా యజే । యథాహముత్తరో వదామ్యధరో వదసౌ వదా । స్వాహా । ఇతి ౫ అథైనం సంనిధావభిజపతి । ఆ తే వాచమాస్యాదదే మనస్యాం హృదయాదధి । అఙ్గాదఙ్గాత్తే వాచమాదదే యత్ర యత్ర నిహితా వాక్తాం త ఆదదే । రుద్ర నీలశిఖణ్డ వీర కర్మణి కర్మణి । ఇమం మే ప్రతిసంవాదినం వృక్షమివాశనినా జహి । అధో వదాధరో వదాధస్తాద్భూమ్యా వద । అధోప్రతిరివ కూటేన నిజస్య నిహితో మయా । తత్సత్యం యదహం బ్రవీమ్యధరో మత్పద్యస్వాసౌ । ఇతి ౬ హిరణ్యబాహుః సుభగా జితాక్ష్యలంకృతా మధ్యే । దేవానామాసీనార్థం మహ్యమవోచత్స్వాహా । ఇతి సభామాలభ్య జపతి ౭ మమ పరే మమాపరే మమేయం పృథివీ మహీ । మమాగ్నిశ్చేన్ద్ర శ్చ దివ్యమర్థమసాధయన్నివ । ఇతి పరిషదమభివీక్షతేభ్యేవ జపతి ౮ ౧౫ చతుర్థః పటలః

దర్శే చన్ద్ర మసం దృష్ట్వాప ఆచమ్యాపో ధారయమాణః । ఆ ప్యాయస్వ । సం తే । నవో నవో భవతి జాయమానః । యమాదిత్యా అంశుమాప్యాయయన్తి । ఇతి చతసృభిరుపతిష్ఠతే ౧ మయి దక్షక్రతూ । ఇతి జఞ్జభ్యమానో జపతి ౨ సిగసి నసి వజ్రో నమస్తే అస్తు మా మా హింసీః । ఇతి సిచాధిక్షిప్తో జపతి ౩ తస్య తన్తుమాచ్ఛిద్య ముఖవాతేన ప్రధ్వంసయేత్ ౪ యే పక్షిణః

పతయన్తి బిభ్యతో నిరృత్రైః సహ । తే మా శివేన శర్మేన తేజసోర్దన్తు వర్చసా । ఇతి
వయసాధిక్షిప్తో జపతి తదన్యేన హస్తాత్త్ర్సమృజ్యాద్భిః ప్రక్షాలయీత ౫ దివో ను మా బృహతో
అన్తరిక్షాదపాం స్తోకో అభ్యపతచ్ఛివాయ । సమిన్ద్రి యేణ మనసాహమాగాం బ్రహ్మణా గుప్తః
సుకృతా కృతేన । జపేద్యద్యేనమవిజ్ఞాతోపాం స్తోకోభిచ్ఛాదయేత్ ౬ యది
వృక్షాగ్రాదభ్యపతత్ఫలం యద్వాన్తరిక్షాత్తదు వాయురేవ । యత్రా వృక్షస్తనువై యత్ర వాస
ఆపో బాధన్తాం నిరృతిం పరాచైః । ఇతి జపేద్యద్యేనమవిజ్ఞాతం ఫలమభిపతేత్ ౭ నమః
పథిషదే వాతేషవే రుద్రా య నమో రుద్రా య పథిషదే । ఇతి చతుష్పథమవక్రమ్య జపతి ౮
నమః పశుషదే వాతేషవే రుద్రా య నమో రుద్రా య పశుషదే । ఇతి శకృద్ధతౌ ౯ నమః
సర్పసదే వాతేషవే రుద్రా య నమో రుద్రా య సర్పసదే । ఇతి సర్పసృప్తే ౧౦
నమోన్తరిక్షసదే వాతేషవే రుద్రా య నమో రుద్రా యాన్తరిక్షసదే । ఇతి జపేద్యద్యేనం
సంవర్తవాత ఆగచ్ఛేత్ ౧౧ నమోప్సుషదే వాతేషవే రుద్రా య నమో రుద్రా యాప్సుషదే । ఇతి
నదీముదన్వతీమవగాహ్య జపతి ౧౨ నమస్తత్సదే వాతేషవే రుద్రా య నమో రుద్రా య
తత్సదే । ఇతి చిత్రం దేశం దేవయజనం వనస్పతిం వాక్రమ్య జపతి ౧౩ సూర్యాభ్యుదితోహని
నాశ్నీయాద్వాగ్యతోహస్తిష్ఠేత్ ౧౪ సూర్యాభినిమ్రుక్తో రాత్రావేవమ్ ౧౫ న యూపముపస్పృశేత్
। యద్యుపస్పృశేద్దురిష్టం యజ్ఞస్య ప్రతిముఞ్చేత । యద్యేకముపస్పృశేత్ । ఏష తే వాయో ।
ఇతి బ్రూయాద్యది ద్వౌ । ఏతౌ తే వాయూ । ఇతి యది బహూన్ । ఏతే తే వాయవః । ఇతి ౧౬
అనిహూతం పరిహూతం పరిష్ఠుతం శకునై రుదితం చ యత్ । మృగస్య శృతమక్ష్ణయా
తద్ద్విషద్భ్యో భయామసి । ఇత్యధ్వానమభిప్రవ్రజఞ్జపతి ౧౭ ఉద్గాతేవ శకునే సామ గాయసి
బ్రహ్మపుత్ర ఇవ సవనేషు శంససి । స్వస్తి నః శకునే అస్తు శివో నః సుమనా భవ ।
ఇత్యనభిప్రేతం శకునం ప్రతిజపతి ౧౮ యదేతద్భూతాన్యన్వావిశ్య దైవీం వాచం వదసి ।
ద్విషతో నః పరావద తాన్మృత్యో మృత్యవే నయ । ఇత్యేకమృకమ్ ౧౯ అథాస్మా ఉభయత
ఆదీప్తముల్ముకం తాం దిశం ప్రతి నిరస్యతి । అగ్నే అగ్నినా సంవదస్వ మృత్యో మృత్యునా
సంవదస్వ । ఇత్యప ఉపస్పృశ్య ౨౦ అథైనముపతిష్ఠతే । విభూరసి ప్రవాహణః ।
ఇత్యేతేనానువాకేన ౨౧ ౧౬

యదీషితో యది వా స్వకామీ భయేడకో వదతి వాచమేతామ్ । తామిన్ద్రాగ్నీ బ్రహ్మణా
సంవిదానౌ శివామస్మభ్యం కృణుతం గృహేషు । ఇతి సలావృకీమ్ ౧ ప్రసార్య సక్థ్యౌ పతసి
సవ్యమక్షి నిపేపి చ । మేహ కస్య చనామమత్ । ఇతి శకునిమ్ ౨ హిరన్యపక్షః శకునిర్దేవానాం
వసతింగమః । గ్రామం ప్రదక్షిణం కృత్వా స్వస్తి నో వద కౌశిక । ఇతి పిఙ్గలామ్ ౩
పునర్మామైత్విన్ద్రి యం పునరాయుః పునర్భగః । పునర్బ్రాహ్మణమైతు మా పునర్ద్ర విణమైతు
మా । ఇతి అథైతే ధిష్ణియాసో అగ్నయో యథాస్థానం కల్పన్తామిహైవ । స్వాహా । పునర్మ ఆత్మా
పునరాయురాగాత్పునః ప్రాణః పునరాకూతమాగాత్ । వైశ్వానరో రశ్మిభిర్వావృధానోన్తస్తిష్ఠతు
మే మనోమృతస్య కేతుః । స్వాహా । యదన్నమద్యతే సాయం న తత్ప్రాతరవతి క్షుధః ।
సర్వం తదస్మాన్మా హింసీన్న హి తద్దివా దదృశే దివః । స్వాహా । ఇత్యనభిప్రేతం స్వప్నం

దృష్ట్వా తిలైరాజ్యమిశ్రైర్జుహోతి ౪ అథైతాన్యద్భుతప్రాయశ్చిత్తాని భవన్తి । కుష్ఠ్వా కపోత ఉపావిక్షత్ । మధ్వాగార ఉపావిక్షత్ । గౌర్గామధైషీత్ । స్థూణా వ్యరౌక్షీత్ । వల్మీక ఉద్రైక్షీదిత్యేవంరూపాణి ౫ స పూర్వాహ్ణే స్నాతః ప్రయతవస్త్రోఽహఃక్షాన్తో బ్రాహ్మణసంభాషోఽన్తరాగారేఽగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి । ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ । బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా ౬ ౧౭

ఇన్ద్రా గ్నీ వః ప్రస్థాపయతామశ్వినావభిరక్షతామ్ । బృహస్పతిర్వో గోపాలః పూషా వః పునరుదాజతు । ఇతి గాః ప్రతిష్ఠమానా అనుమన్త్రయతే । పూషా గా అన్వేతు నః । ఇతి చ ౧ ఇమా యా గావ ఆగమన్న యక్ష్మా బహుసూవరీః । నద్య ఇవ స్రవన్తు సముద్ర ఇవ నిషిఞ్చన్తు । ఇతి గా ఆయతీః ప్రతీక్షతే ౨ సంస్థా స్థ సంస్థా వో భూయాస్థాచ్యుతా స్థ మా మా చ్యోఢ్వం మాహం భవతీభ్యశ్చ్యోషీః । ఇతి సంస్థితాః ౩ ఊర్జా వః పశ్యామ్యూర్జా మా పశ్యత । ఇతి గోష్ఠగతాః । సహస్రపోషం వః పుష్యాసమ్ । ఇతి చ ౪ అతో గవాం మధ్యేఽగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా పయసా జుహోతి । ఉద్దీప్యస్వ జాతవేదోఽపఘ్నన్నిరృతిం మమ । పశూంశ్చ మహ్యమావహ జీవనం చ దిశో దిశ । స్వాహా । మా నో హింసీజ్జాతవేదో గామశ్వం పురుషం జగత్ । అబిభ్రదగ్న ఆగహి శ్రియా మా పరిపాతయ । స్వాహా । అపామిదం న్యయనమ్ । నమస్తే హరసే శోచిషే । ఇతి చ ౫ ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోఽత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ ౬ ౧౮ పఞ్చమః పటలః

సమావృత్త ఆచార్యకులాన్మాతాపితరౌ బిభృయాత్ ౧ తాభ్యామనుజ్ఞాతో భార్యాముపయచ్ఛేత్సజాతాం నగ్నికాం బ్రహ్మచారిణీమసగోత్రామ్ ౨ అహ్నః పఞ్చసు కాలేషు ప్రాతః సంగవే మధ్యందినేఽపరాహ్ణే సాయం వైతేషు యత్కారీ స్యాత్పుణ్యాహ ఏవ కురుతే ౩ అగ్నిముపసమాధాయ పరిధానాన్తం కృత్వా వధూమానీయమానాం సమీక్షతే । సుమఙ్గలీరియం వధూరిమాం సమేత పశ్యత । సౌభాగ్యమస్యై దత్త్వాయాథాస్తం విపరేతన । ఇతి ౪ దక్షిణతః పతిం భార్యోపవిశతి ౫ ఆచాన్తసమన్వారబ్ధాయాం పరిషిఞ్చతి యథా పురస్తాత్ ౬ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి । అగ్నిరైతు ప్రథమో దేవతానాం సోఽస్యై ప్రజాం ముఞ్చతు మృత్యుపాశాత్ । తదయం రాజా వరుణోఽనుమన్యతాం పథేయం స్త్రీ పౌత్రమఘం న రోదాత్ । స్వాహా । ఇమామగ్నిస్త్రాయతాం గార్హపత్యః ప్రజామస్యై నయతు దీర్ఘమాయుః । అశూన్యోపస్థా జీవతామస్తు మాతా పౌత్రమానన్దమభిప్రబుధ్యతామియమ్ ।

స్వాహా । మా తే గృహే నిశి ఘోష ఉత్థాదన్యత్ర త్వద్రుదత్యః సంవిశన్తు । మా త్వం వికేశ్యుర ఆవిధిష్ఠా జీవపత్నీ పతిలోకే విరాజ ప్రజాం పశ్యన్తీ సుమనస్యమానామ్ । స్వాహా । ద్యౌస్తే పృష్ఠం రక్షతు వాయురూరూ అశ్వినౌ చ స్తనం ధయత స్తే పుత్రాన్సవితాభిరక్షతు । ఆ వాససః పరిధానాద్బృహస్పతిర్విశ్వే దేవా అభిరక్షన్తు పశ్చాత్ । స్వాహా । అప్రజస్తాం పౌత్రమృత్యుం పాప్మానముత వాఘమ్ । శీర్ష్ణః స్రజమివోన్ముచ్య ద్విషద్భ్యః ప్రతిముఞ్చామి పాపమ్ । స్వాహా । దేవకృతం బ్రాహ్మణం కల్పమానం తేన హన్మి యోనిషదః పిశాచాన్ । క్రవ్యాదో మృత్యూనధరాన్పాదయామి దీర్ఘమాయుస్తవ జీవన్తు పుత్రాః । స్వాహా । ఇతి ౭ ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । ఇతి హుత్వాశ్మానమాస్థాపయతి । ఆతిష్ఠేమమశ్మానమశ్మేవ త్వం స్థిరా భవ । ప్రమృణీహి దురస్యూన్సహస్వ పృతనాయతః । ఇతి ౮ అపరేణాగ్నిం ద్వయాన్దర్భాన్పూర్వాపరానుదగగ్రాన్సంస్తీర్య తేషు పూర్వాపరావవతిష్ఠేతే ౯ ౧౯

ప్రాఙ్ముఖః ప్రత్యఙ్ముఖ్యా హస్తం గృహ్ణీయాత్ప్రత్యఙ్ముఖః ప్రాఙ్ముఖ్యా వా । యది కామయేత పుంసో జనయేయమిత్యఙ్గుష్ఠం గృహ్ణీయాత్ । యది కామయేత స్త్రీరిత్యఙ్గులీః । యది కామయేతోభయం జనయేయమిత్యభీవ లోమాన్యఙ్గుష్ఠం సహాఙ్గులిభిర్గృహ్ణీయాత్ । సరస్వతి ప్రేదమివ సుభగే వాజినీవతి తాం త్వా విశ్వస్య భూతస్య ప్రజాయామస్యగ్రతః గృహ్ణామి తే సుప్రజాస్త్వాయ హస్తం మయా పత్యా జరదష్టిర్యథాసత్ భగో అర్యమా సవితా పురంధిర్మహ్యం త్వాదుర్గార్హపత్యాయ దేవాః । ఇతి ౧ తామగ్రేణ దక్షిణమంసం ప్రతీచీమభ్యావృత్యాభిమన్త్రయతే అఘోరచక్షురపతిఘ్న్యేధి శివా పశుభ్యః సుమనాః సువర్చాః జీవసూర్వీరసూః స్యోనా శం న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పదే తాం నః పూషఞ్ఛివతమామేరయస్వ యస్యాం బీజం మనుష్యా వపన్తి యా న ఊరూ ఉశతీ విస్రయాతై యస్యాముశన్తః ప్రహరేమ శేపమ్ సోమః ప్రథమో వివిదే గన్ధర్వో వివిద ఉత్తరః తృతీయో అగ్నిష్టే పతిస్తురీయోహం మనుష్యజాః సోమోదదాద్గన్ధర్వాయ గన్ధర్వోగ్నయేదదాత్ పశూంశ్చ మహ్యం పుత్రాంశ్చాగ్నిర్దదాత్యథో త్వామ్ అమూహమస్మి సా త్వం ద్యౌరహం పృథివీ త్వం సామాహమృక్త్వం తావేహి సంభావావ సహ రేతో దధావహై పుంసే పుత్రాయ వేత్తవై రాయస్పోషాయ సుప్రజాస్త్వాయ సువీర్యాయ ॥ ఇమాం త్వమిన్ద్ర మీఢ్వః సుపుత్రాం సుభగాం కురు । దశాస్యాం పుత్రానాధేహి పతిమేకాదశం కురు । ఇతి ౨ తాం యథాయతనముపవేశ్యాథాస్యా అఞ్జలావాజ్యేనోపస్తీర్య లాజాన్ద్విరావపతి । ఇమాఁల్లాజానావపామి సమృద్ధికరణాన్మమ । తుభ్యం చ సంవననం తదగ్నిరనుమన్యతామయమ్ । ఇతి ౩ అభిఘార్య । ఇయం నార్యుపబ్రూతేగ్నౌ లాజానావపన్తీ । దీర్ఘాయురస్తు మే పతిరేధన్తాం జ్ఞాతయో మమ । స్వాహా । ఇతి తస్యా అఞ్జలినా జుహోతి ౪ ఉదాయుషా । ఇత్యుత్థాప్య । విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ అతిగాహేమహి ద్విషః । ఇతి ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిక్రమ్య తథైవ లాజానావపతి ౫ ద్వితీయం పరిక్రమ్య తథైవ లాజానావపతి ౬ తృతీయం పరిక్రమ్య సౌవిష్టకృతీం జుహోతి ౭ అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి

యథా పురస్తాత్ ౮ తామపరేణాగ్నిం ప్రాచీముదీచీం వా విష్ణుక్రమాన్క్రామయతి ౯ అథైనాం సంశాస్తి । దక్షిణేన ప్రక్రమ్య సవ్యేనానుప్రక్రామ మా సవ్యేన దక్షిణమతిక్రామీః । ఇతి ౧౦ ౨౦

ఏకమిషే విష్ణుస్త్వాన్వేతు । ద్వే ఊర్జే విష్ణుస్త్వాన్వేతు । త్రీణి వ్రతాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు । చత్వారి మాయోభవాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు । పఞ్చ పశుభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు । షడ్రాయస్పోషాయ విష్ణుస్త్వాన్వేతు । సప్త సప్తభ్యో హోత్రాభ్యో విష్ణుస్త్వాన్వేతు । ఇతి ౧ సప్తమం పదమవస్థాప్య జపతి । సఖాయౌ సప్తపదావభూవ సఖ్యం తే గమేయం సఖ్యాత్తే మా యోషం సఖ్యాన్మే మా యోష్ఠాః ఇతి ౨ అథాస్యా దక్షిణేన పాదేన దక్షిణం పాదమవక్రమ్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణమంసముపర్యుపర్యన్వవమృశ్య హృదయదేశమభిమృశతి యథా పురస్తాత్ ౩ ప్రాణానాం గ్రన్థిరసి స మా విస్రసః । ఇతి నాభిదేశమ్ ౪ తామపరేణాగ్నిం ప్రాచీముపవేశ్య పురస్తాత్ప్రత్యఙ్తిష్ఠన్నద్భిః ప్రోక్షతి । ఆపో హి ష్ఠా మయోభువః । ఇతి తిసృభిః । హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకాః । ఇతి చతసృభిః । పవమానః సువర్జనః । ఇతి చైతేనానువాకేన ౫ అత్ర బీజాన్యధిశ్రయన్తి ౬ ౨౧ షష్ఠః పటలః

తాం తతః ప్రవాహయన్తి ప్ర వా హారయన్తి ౧ సమోప్యైతమగ్నిమనుహరన్తి ౨ నిత్యో ధార్యః ౩ అనుగతో మన్థ్యః శ్రోత్రియాగారాద్వాహార్యః ౪ ఉపవాసశ్చానుగతే భార్యాయాః పత్యుర్వా ౫ ఆగారం ప్రాప్యాథైనాం సంశాస్తి । దక్షిణం పాదమగ్రేతిహర దేహలిం మాధిష్ఠాః । ఇతి ౬ పూర్వార్ధే శాలాయాం న్యుప్యోపసమాదధాతి ౭ అపరేణాగ్నిం లోహితమానడుహం చర్మ ప్రాచీనగ్రీవముత్తరలోమాస్తృణాతి ౮ తస్మిన్ప్రాఙ్ముఖావుదఙ్ముఖౌ వోపవిశతః । పశ్చాత్పతిం భార్యోపవిశతి । ఇహ గావో నిషీదన్త్విహాశ్వా ఇహ పూరుషాః । ఇహో సహస్రదక్షిణోపి పూషా నిషీదతు । ఇతి ౯ వాచంనియమావాసాతే ఆ నక్షత్రాణాముదయాత్ ౧౦ ఉదితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య । దేవీః షడుర్వీః । ఇతి దిశ ఉపతిష్ఠతే ౧౧ మా హాస్మహి ప్రజయా । ఇతి నక్షత్రాణి ౧౨ మా రధామ ద్విషతే సోమ రాజన్ । ఇతి చన్ద్రమసమ్ ౧౩ సప్తర్షయః ప్రథమాం కృత్తికానామరున్ధతీం యే ధ్రువతాం హ నిన్యుః । షట్కృత్తికాముఖ్యయోగం వహన్తీయమస్మాకం భ్రాజత్వష్టమీ । ఇతి సప్తర్షీనుపస్థాయ ధ్రువముపతిష్ఠతే । ధ్రువక్షితిర్ధ్రువయోర్నిధ్రువమసి ధ్రువత స్థితమ్ । త్వం నక్షత్రాణాం మేథ్యసి స మా పాహి పృతన్యతః । నమో బ్రహ్మణే ధ్రువాయాచ్యుతాయాస్తు నమో బ్రహ్మణః పుత్రాయ ప్రజాపతయే నమో బ్రహ్మణః పుత్రేభ్యో దేవేభ్యస్త్రయస్త్రింశేభ్యో నమో బ్రహ్మణః పుత్రపౌత్రేభ్యోఙ్గిరోభ్యః । యస్త్వా ధ్రువమచ్యుతం సపుత్రం సపౌత్రం బ్రహ్మ వేద ధ్రువా అస్మిన్పుత్రాః పౌత్రా భవన్తి । ప్రేష్యాన్తేవాసినో వసనం కమ్బలాని కంసం హిరణ్యం స్త్రియో రాజానోన్నమభయమాయుః కీర్తిర్వర్చో యశో బలం బ్రహ్మవర్చసమన్నాద్యమిత్యేతాని మయి సర్వాణి ధ్రువాణ్యచ్యుతాని సన్తు ౧౪ ౨౨

ధ్రువం త్వా బ్రహ్మ వేద ధ్రువోహమస్మిఁ ల్లోకేస్మింశ్చ జనపదే భూయాసమ । అచ్యుతం త్వా బ్రహ్మ వేద మాహమస్మాల్లోకాదస్మాచ్చ జనపదాచ్చ్యోషి ద్విషన్మే భ్రాతృవ్యోస్మాల్లోకాదస్మాచ్చ జనపదాచ్చ్యవతామ్ । అచేష్టం త్వా బ్రహ్మ వేద మాహమస్మాల్లోకాదస్మాచ్చ జనపదాచ్చేష్టిషి ద్విషన్మే భ్రాతృవ్యోస్మాల్లోకాదస్మాచ్చ జనపదాచ్చేష్టతామ్ । అవ్యథమానం త్వా బ్రహ్మ వేద మాహమస్మాల్లోకాదస్మాచ్చ జనపదాద్వ్యథిషి ద్విషన్మే భ్రాతృవ్యోస్మాల్లోకాదస్మాచ్చ జనపదాద్వ్యథతామ్ । నభ్యం త్వా సర్వస్య వేద నభ్యమహమస్య జనపదస్య భూయాసమ్ । మధ్యం త్వా సర్వస్య వేద మధ్యమహమస్య జనపదస్య భూయాసమ్ । తన్తిం త్వా సర్వస్య వేద తన్తిరహమస్య జనపదస్య భూయాసమ్ । మేథీం త్వా సర్వస్య వేద మేథ్యహమస్య జనపదస్య భూయాసమ్ । నాభిం త్వా సర్వస్య వేద నాభిరహమస్య జనపదస్య భూయాసమ్ । యథా నాభిః ప్రాణానాం విషూవానేవమహం విషూవాన్ । ఏకశతం తం పాప్మానమృచ్ఛతు యోస్మాన్ద్వేష్టి యం చ వయం ద్విష్మో భూయాంసి మామేకశతాత్పుణ్యాన్యాగచ్ఛన్తు । ఇతి ౧ అత్ర మనోజ్ఞేన సంభాష్యాగారం ప్రాప్యాథైనామాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన యాజయతి ౨ పత్న్యవహన్తి ౩ శ్రపయిత్వాభిఘార్యోద్వాస్యాగ్నయే హుత్వాగ్నయే స్విష్టకృతే జుహోతి ౪ తేన బ్రాహ్మణం విద్యావన్తం పరివేవేష్టి ౫ యోస్యాపచితో భవతి తస్మా ఋషభం దదాతి ౬ నిత్యమత ఊర్ధ్వం పర్వస్వాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన యజతే ౭ నిత్యం సాయం ప్రాతర్వ్రీహిభిర్యవైర్వా హస్తేనైతే ఆహుతీ జుహోతి । అగ్నయే స్వాహా । ప్రజాపతయే స్వాహా । ఇతి ౮ సౌరీం పూర్వాం ప్రాతరేకే సమామనన్తి ౯ త్రిరాత్రమక్షారాలవణాశినావధఃశాయినావలంకుర్వాణౌ బ్రహ్మచారిణౌ వసతః ౧౦ చతుర్థ్యామపరరాత్రేగ్నిముపసమాధాయ ప్రాయశ్చిత్తిపర్యన్తం కృత్వా నవ ప్రాయశ్చిత్తీర్జుహోతి ౧౧ ౨౩

అగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే త్వం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై ఘోరా తనూస్తామితో నాశయ స్వాహా । వాయో ప్రాయశ్చిత్తే త్వం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై నిన్దితా తనూస్తామితో నాశయ స్వాహా । ఆదిత్య ప్రాయశ్చిత్తే త్వం ప్రాయశ్చిత్తిరసి బ్రాహ్మణస్త్వా నాథకామ ఉపధావామి యాస్యై పతిఘ్నీ తనూస్తామితో నాశయ స్వాహా । ఆదిత్య ప్రాయశ్చిత్తే వాయో ప్రాయశ్చిత్తేగ్నే ప్రాయశ్చిత్తేగ్నే ప్రాయశ్చిత్తే వాయో ప్రాయశ్చిత్త ఆదిత్య ప్రాయశ్చిత్తే । ఇతి ౧ హుత్వాథాస్యై మూర్ధ్ని సంస్రావం జుహోతి । భూర్భగం త్వయి జుహోమి స్వాహా । భువో యశస్త్వయి జుహోమి స్వాహా । సువః శ్రియం త్వయి జుహోమి స్వాహా । భూర్భువః సువస్త్విషిం త్వయి జుహోమి స్వాహా । ఇతి ౨ అత్రైవోదపాత్రం నిధాయ ప్రదక్షిణమగ్నిం పరిక్రమ్యాపరేణాగ్నిం ప్రాచీముదీచీం వా సంవేశ్యాథాస్యై యోనిమభిమృశతి । అభి త్వా పఞ్చశాఖేన శివేనావిద్విషావతా । సాహస్రేణ యశస్వినా హస్తేనాభిమృశామసి సుప్రజాస్త్వాయ । ఇతి ౩ అథైనాముపయచ్ఛతే । సం నామ్నః సం హృదయాని సం నాభిః సం త్వచః । సం త్వా కామస్య యోక్త్రేణ యుఞ్జాన్యవిమోచనాయ । ఇతి ౪ అథైనాం పరిష్వజతే । మామనువ్రతా భవ సహచర్యా

మయా భవ । యా తే పతిఘ్నీ తనూర్జారఘ్నీం తే్వతాం కరోమి । శివా త్వం మహ్యమేధి క్షురపవిర్జారేభ్యః । ఇతి ౫ అథాస్యై ముఖేన ముఖమీప్సతే । మధు హే మధ్విదం మధు జిహ్వే మే మధువాదినీ । ముఖే మే సారఘం మధు దత్సు సంవననం కృతమ్ । చాక్రవాకం సంవననం యన్నదీభ్య ఉదాహృతమ్ । యద్యుక్తో దేవగన్ధర్వ స్తేన సంవనినౌ స్వకే । ఇతి ౬ త్రిరాత్రం మలవద్వాససా బ్రాహ్మణవ్యాఖ్యాతాని వ్రతాని చరతి ౭ చతుర్థ్యాం స్నాతాం ప్రయతవస్త్రామలంకృతాం బ్రాహ్మణసంభాషామాచమ్యోపహ్వయతే ౮ ౨౪

విష్ణుర్యోనిం కల్పయతు త్వష్టా రూపాణి పింశతు ఆసిఞ్చతు ప్రజాపతిర్ధాతా గర్భం దధాతు తే గర్భం ధేహి సినీవాలి గర్భం ధేహి సరస్వతి గర్భం తే అశ్వినావుభావాధత్తాం పుష్కరస్రజౌ హిరణ్యయీ అరణీ యం నిర్మన్థతో అశ్వినా తం తే గర్భం హవామహే దశమాస్యాయ సూతవై యథాగ్నిగర్భా పృథివీ ద్యౌర్యథేన్ద్రే ణ గర్భిణీ వాయుర్యథా దిశాం గర్భ ఏవం గర్భం దధామి తే యస్య యోనిం ప్రతి రేతో గృహాణ పుమాన్పుత్రో జాయతాం గర్భో అన్తః తం మాతా దశ మాసో బిభర్తు స జాయతాం వీరతమః స్వానామ్ ఆ తే గర్భో యోనిమేతు పుమాన్బాణ ఇవేషుధిమ్ ఆ వీరో అత్ర జాయతాం పుత్ర స్తే దశమాస్యః కరోమి తే ప్రాజాపత్యమా గర్భో యోనిమేతు తే అనూనః పూర్ణో జాయతామనన్ధోశ్లోణోపిశాచధీరః యాని ప్రభూణి వీర్యాణ్యృషభా జనయన్తు నః తైస్త్వం గర్భిణీ భవ స జాయతాం వీరతమః స్వానామ్ యో వశాయాం గర్భో యశ్చ వేహత్యన్త స్తం నిదధే వనస్పతౌ తేన త్వం గర్భిణీ భవ సా ప్రసూర్ధేనుగా భవ సం నామ్నః । చాక్రవాకమ్ । ఇతి చ ౧ భూః ప్రజాపతినాత్యృషభేణ స్కన్దయామి వీరం ధత్స్వాసౌ భువః ప్రజాపతినాత్యృషభేణ స్కన్దయామి వీరం ధత్స్వాసౌ సువః ప్రజాపతినాత్యృషభేణ స్కన్దయామి వీరం ధత్స్వాసౌ ఇతి వీరం హైవ జనయతి ౨ సర్వాణ్యుపగమనాని మన్త్రవన్తి భవన్తీత్యాత్రేయః ౩ యచ్చాదౌ యచ్చర్తావితి బాదరాయణః ౪ ౨౫

పాణిగ్రహణాదిరగ్నిస్తమౌపాసనమిత్యాచక్షతే ౧ తస్మిన్గృహ్యాణి కర్మాణి క్రియన్తే ౨ తస్యోపాసనేనాహితాగ్నిత్వం తథా పార్వణేన చరుణా దర్శపూర్ణమాసయాజిత్వం చేతి ౩ ద్వాదశాహం విచ్ఛిన్నః పునరాధేయః ౪ ప్రతిసంఖ్యాయ వా సర్వాన్హోమాఞ్జుహుయాత్ ౫ పరిశ్రిత ఉద్ధతేవోక్షితే సికతోపోప్తే ౬ ఉదుమ్బరశాఖాభిః ప్లక్షశాఖాభిర్వా ప్రచ్ఛాద్య యథాలాభం తూష్ణీం సంభారాన్సంభృత్య యాజ్ఞికాత్కాష్ఠాదగ్నిం మథిత్వా లౌకికం వాహృత్య సతే కృత్వా ప్రజ్వలయిత్వాభ్యాదధాతి ౭ భూర్భువః సువరఓం ప్రతిష్ఠ । ఇతి ౮ అథైనమగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా ద్వే మిన్దాహుతీ జుహోతి । యన్మ ఆత్మనో నిన్దాభూత్ । పునరగ్నిశ్చక్షురదాత్ । ఇతి ౯ తిస్రస్తన్తుమతీర్జుహోతి । తన్తుం తన్వన్ । ఉద్బుధ్యస్వాగ్నే । త్రయస్త్రింశత్తన్తవః । ఇతి ౧౦ చతస్రోభ్యావర్తినీర్జుహోతి । అగ్నేభ్యావర్తిన్ । అగ్నే అఙ్గిరః । పునరూర్జా । సహ రయ్యా । ఇతి ౧౧ ఏకైకశో వ్యాహృతీః సమస్తాశ్చ ౧౨ హుత్వా । అయాశ్చాగ్నేస్యనభిశస్తీశ్చ సత్యమిత్త్వమయా అసి । అయసా

మనసా ధృతోయసా హవ్యమూహిషేయా నో ధేహి భేషజమ్ । స్వాహా । ఇత్యేతాం మనస్వతీమ్ ౧౩ ప్రాజాపత్యాం సప్తవతీం చ హుత్వా దశహోతారం మనసానుద్రుత్య సగ్రహం హుత్వా । ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయామి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురుస్తాత్ ౧౪ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా ప్రసిద్ధమాగ్నేయేన స్థాలీపాకేన యజతే ౧౫ అత్ర గురవే వరం దదాతి వాససీ ధేనుమనడ్వాహం వా ౧౬ యది ప్రయాయాద్వ్యాఖ్యాతమాత్మన్నరణ్యోర్వా సమారోపణమ్ ౧౭ సమిధి వా సమారోపయేత్ ౧౮ అరణీ కల్పేన ఖాదిరః పాలాశ ఔదుమ్బర ఆశ్వత్థశ్చ ౧౯ అత్రైకతరస్మిన్యత్రావ స్యేత్తస్మిన్ఛ్రోత్రియాగారాదగ్నిమాహృత్యాజుహ్వనః । ఉద్బుధ్యస్వ । ఇతి ద్వాభ్యాం యస్యాం సమారూఢస్తామాదధాతి ౨౦ వ్యాఖ్యాతో హోమకల్పః ౨౧ యది పార్వణో విచ్ఛిద్యేత తస్మిన్నాధికృతేన యాజయేత్ । యది ద్వౌ వైశ్వానరపాథికృతౌ । యది బహూన్పునరాధేయః । యది నాశే వినాశే వాన్యైరగ్నిభిరగ్నౌ సంసృష్టే వా పునరాధేయః ౨౨ ౨౬ సప్తమః పటలః

శాలాం కారయిష్యన్నుదగయన ఆపూర్యమాణపక్షే రోహిణ్యాం త్రిషు చోత్తరేష్వగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి । ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయామి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ । బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వాహతం వాసః పరిధాయాప ఉపస్పృశ్య । దేవస్య త్వా । ఇత్యభ్రిమాదాయ । పరిలిఖితమ్ । ఇతి త్రిః ప్రదక్షిణం పరిలిఖ్య యథార్థమవటాన్ఖాత్వాభ్యన్తరంపాంసూన్కరోతి ౧ ఇహైవ ధ్రువాం నిమినోమి శాలాం క్షేమే తిష్ఠతి ఘృతముక్షమాణా । తాం త్వా శాలే సువీరాః సర్వవీరా అరిష్టవీరా అనుసంచరేమ । ఇతి దక్షిణాం ద్వారస్థూణాముచ్ఛ్రయతి ౨ ఇహైవ ధ్రువా ప్రతితిష్ఠ శాలే అశ్వావతీ గోమతీ సూనృతావతీ ఊర్జస్వతీ పయసా పిన్వమానోచ్ఛ్రయస్వ మహతే సౌభగాయ ఇత్యుత్తరామ్ ౩ ఆ త్వా కుమారస్తరుణ ఆ వత్సో జగతా సహ ఆ త్వా హిరణ్మయః కుమ్భ ఆ దధ్నః కలశైరయన్నివ ఇతి సంమితావభిమృశతి ౪ ఏవమేవ స్థూణారాజావుచ్ఛ్రయతి ౫ ఏవమభిమృశతి ౬ ఋతేన స్థూణావధిరోహ వంశోర్ధ్వో విరాజన్నపసేధ శత్రూన్ । అథాస్మభ్యం సహవీరాం రయిం దాః । ఇతి పృష్ఠవంశమారోపయతే ౭ మా నః సపత్నః శరణః స్యోనా దేవో దేవేభిర్విమితాస్యగ్రే తృణం వసానాః సుమనా అసి త్వం శం న ఏధి ద్విపదే శం చతుష్పదే ఇతి చ్ఛన్నామభిమృశతి ౮ తతోనూరాద్భైర్వాస్తుశమనమ్ ౯ నిశాయామన్తరాగారే గ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి ౧౦ ౨౭

వాస్తోష్పతే । వాస్తోష్పతే । ఇతి ద్వే । వాస్తోష్పతే ప్రతరణో న ఏధి గయస్ఫానో గోభిరశ్వేభిరిన్దో । అజరాసస్తే సఖ్యే స్యామ పితేవ పుత్రాన్ప్రతి నో జుషస్వ । స్వాహా । అపైతు మృత్యురమృతం న ఆగన్వైవస్వతో నో అభయం కృణోతు । పర్ణం వనస్పతేరివాభి నః శీయతాం రయిః సచతాం నః శచీపతిః । స్వాహా । పరం మృత్యో అనుపరేహి పన్థాం యస్తే స్వ ఇతరో దేవయానాత్ । వాస్తోష్పతే శృణ్వతే తే బ్రవీమి మా నః ప్రజాం రీరిషో మోత వీరాన్ । స్వాహా । ఇదమూ ను శ్రేయో వసానమాగన్మ యద్గోజిద్ధనజిదశ్వజిద్యత్ । పర్ణం వనస్పతేరివాభి నః శీయతాం రయిః సచతాం నః శచీపతిః । స్వాహా । ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయామి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ । బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా ౧ ఏవం విహితం సంవత్సరే సంవత్సరే వాస్తుశమనమ్ ౨ ఋతావృతావిత్యేకే ౩ ౨౮

గృహా మా బిభీత మా వేపిధ్వమూర్జం బిభ్రత ఏమసి ఊర్జం బిభ్రద్వసువనిః సుమేధా గృహానేమి మనసా మోదమానః యేషామధ్యేతి ప్రవసన్నేతి సౌమనసో బహుః గృహానుపహ్వయామహే తే నో జానన్తు జానతః ఉపహూతా ఇహ గావ ఉపహూతా అజావయః అథో అన్నస్య కీలాల ఉపహూతో గృహేషు నః ఉపహూతా భూరిసఖాః సఖాయః స్వాదుసంముదః అరిష్టాః సర్వపూరుషా గృహా నః సన్తు సర్వదా ఊర్జస్వన్తః పయస్వన్త ఇరావన్తో హసాముదః అనశ్యా అతృష్యా గృహా మాస్మద్బిభీతన ఇతి గృహానభ్యేతి ౧ క్షేమాయ వః శాన్త్యై ప్రపద్యే శివం శగ్మం శం యోః శం యోః ఇతి ప్రవిశతి న తదహరాగతః కలహం కరోతి గృహానహం సుమనసః ప్రపద్యే అవీరఘ్నో వీరతమః సుశేవాన్ ఇరాం వహన్తః సుమనస్యమానాస్తేష్వహం సుమనాః సంవిశామి ఇతి సంవిశతి విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహేమహి ద్విషః । ఇతి భార్యాం సమీక్షతే సమీక్షతే ౨ ౨౯ అష్టమః పటలః ప్రథమః ప్రశ్నః సమాప్తః

అథాతః సీమన్తోన్నయనమ్ ౧ ప్రథమగర్భాయాశ్చతుర్థే మాస్యాపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా ధాతా దదాతు నో రయిమ్ । ఇతి చతస్రో ధాత్రీర్జుహోతి ౨ ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ । బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా స్నాతాం ప్రయతవస్త్రామలంకృతాం బ్రాహ్మణసంభాషామపరేణాగ్నిం మణ్డలాగారే ప్రాచీముపవేశ్య త్రేణ్యా శలల్యా శలాలుగ్రప్సముపసంగృహ్య పురస్తాత్ప్రత్యఙ్తిష్ఠన్వ్యాహృతీభిః । రాకామహమ్ । యాస్తే రాకే । ఇతి ద్వాభ్యామూర్ధ్వం సీమన్తమున్నీయాభిమన్త్రయతే । సోమ ఏవ నో రాజేత్యాహుర్బ్రాహ్మణీః

ప్రజాః । వివృత్తచక్రా ఆసీనాస్తీరే తుభ్యం గఙ్గే । విశ్వా ఉత త్వయా వయం ధారా ఉదన్యా ఇవ । అతిగాహేమహి ద్విషః । ఇతి ౩ ౧

అథాతః పుంసవనమ్ ౧ తృతీయే మాస్యాపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా । ధాతా దదాతు నో రయిమ్ । ఇతి చతస్రో ధాత్రీర్జుహోతి । ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ । అత్రైకే జయాభ్యాతానారాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ । బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా స్నాతాం ప్రయతవస్త్రామలంకృతాం బ్రాహ్మణసంభాషామపరేణాగ్నిం మణ్డలాగారే ప్రాచీముపవేశ్య । వృషాసి । ఇతి తస్యా దక్షిణే పాణౌ యవమాదధాతి ౨ ఆణ్డౌ స్థః । ఇత్యభితో యవం సర్షపౌ ధాన్యమాషౌ వా ౩ శ్వావృత్తత్ । ఇతి దధిద్ర ప్సమ్ । తదేనాం ప్రాశయతి ౪ ఆచాన్తాయా ఉదరమభిమృశతి । ఆభిష్ట్వాహం దశభిరభిమృశామి దశమాస్యాయ సూతవై । ఇతి ౫ న్యగ్రోధశృఙ్గం వా ఘృతేన కోశకారీం వా ప్రైయఙ్గవేణ సంయావేన యూపశకలం వోత్తరపూర్వస్యాభిష్ఠేరగ్నిం వా నిర్మన్థ్య మూరుమూలోపధానాయై దక్షిణే నాసికాఛిద్రే ప్రణయేత్ ౬ యది గర్భః స్రవేదార్ద్రేణాస్యాః పాణినా త్రిరూర్ధ్వం నాభేరున్మార్ష్టి । పరాఞ్చం త్వా నార్యాఞ్చం త్వష్టా బధ్నాతు బన్ధనే । స ఋతూనుపవేశ్య దశ మాసో అవీరహా । ఇతి ౭ విజననకాలే క్షిప్రప్రసవనమ్ । శిరస్త ఉదకుమ్భం నిధాయ పత్తస్తూర్యన్తీమథాస్యా ఉదరమభిమృశతి ౮ ౨

యథైవ వాయుః పవతే యథా సముద్ర ఏజతి ఏవం తే గర్భ ఏజతు సహ జరాయుణావసర్పతు ఇత్యవాజవమార్ష్టి ౧ జాతేశ్మని పరశుం నిధాయోపరిష్టాద్ధిరణ్యం తేషూత్తరాధరేషూప రిష్టాత్కుమారం ధారయతి అశ్మా భవ పరశుర్భవ హిరణ్యమస్తృతం భవ వేదో వై పుత్రనామాసి జీవ త్వం శరదః శతమ్ అఙ్గాదఙ్గాత్సంభవసి హృదయాదధిజాయసే ఆత్మా వై పుత్రనామాసి స జీవ శరదః శతమితి ౨ యద్యపరా న పతేదఞ్జలినోదకమాదాయ మూర్ధానమస్యావసిఞ్చేత్ । తిలదేవ పద్యస్వ న మాంసమసి నో దలమ్ । అవపద్యస్వ స్వపథాత్ । ఇతి ౩ ఉపనిర్హరన్త్యౌపాసనమతిహరన్తి సూతికాగ్నిమ్ ౪ స ఏష ఉత్తపనీయ ఏవ ౫ నాస్మిన్కించన కర్మ క్రియతేన్యత్రోద్ధూపనాత్ ౬ అథైనం కణైః సర్షపమిశ్రైరుద్ధూపయతి । శణ్డో మర్క ఉపవీరః శాణ్డీకేర ఉలూఖలః । చ్యవనో నశ్యతాదితః । స్వాహా । ఆలిఖన్విలిఖన్ననిమిషన్కింవదన్త ఉపశ్రుతిః । స్వాహా । అర్యమ్ణః కుమ్భీ శత్రుః పాత్రపాణిర్నిపుణిః । స్వాహా । అన్త్రీముఖః సర్షపారుణో నశ్యతాదితః । స్వాహా । కేశినీ శ్వలోమినీ బజాబోజోపకాశినీ । అపేత నశ్యతాదితః । స్వాహా । కౌబేరకా విశ్వవాసో రక్షోరాజేన ప్రేషితాః । గ్రామాన్సజాతయో యన్తీప్సన్తః పరిజాకృతాన్ । స్వాహా । ఏతాన్హతైతాన్బధ్నీతేత్యయం బ్రహ్మణో దూతస్తానగ్నిః పర్యసరత్ । తానిన్ద్ర

స్తౌన్బృహస్పతిస్తానహం వేద బ్రాహ్మణః ప్రమృశతః కూటదన్తాన్వికేశాల్లంమ్బస్తనాన్ I స్వాహా నక్తంచారిణ ఉరస్పేశాఇఛూలహస్తాన్కపాలపాన్ I స్వాహా పూర్వ ఏషామ్ పితేత్యుచ్చైఃశ్రావ్యకర్ణకః మాతా జఘన్యా గఛన్తి గ్రామే విఖురమిచ్ఛన్తీ I స్వాహా నక్తంచారిణీ స్వసా సన్ధినా ప్రేక్షతే కులమ్ యా స్వపత్సు జాగర్తి యస్యై విజాతాయాం మనః I స్వాహా తాసాం త్వం కృష్ణవర్త్మనే క్లోమానం హృదయం యకృత్ I అగ్నే యక్ష్ణీణి నిర్దహ I స్వాహా I ఇతి ప్రతిమన్త్రమఙ్గారేష్వావపతి ౭ తతః పాణీ ప్రక్షాల్య భూమిమాలభతే యత్తే సుసీమే హృదయం దివి చన్ద్ర మసి శ్రితమ్ తస్యామృతత్వస్య నో ధేహి మాహం పౌత్రమఘం రుదమ్ వేద తే భూమి హృదయం దివి చన్ద్ర మసి శ్రితమ్ తథామృతత్వస్యేశానో మాహం పౌత్రమఘం రుదమితి ఇతి ౮ అథాతో మేధాజననమ్ I దర్భేణ హిరణ్యం ప్రబధ్య తదన్తర్ధాయోపరిష్టా త్ప్రాఇఛం కుమారం ధార్యమాణం ఘృతం ప్రాశయతి I భూర్ఋచస్త్వయి జుహోమి స్వాహా I భువో యజూంషి త్వయి జుహోమి స్వాహా II సువః సామాని త్వయి జుహోమి స్వాహా I భూర్భువః సువరథర్వాఙ్గిరసస్త్వయి జుహోమి స్వాహా I ఇతి ౯ అథైనముష్ణశీతాభిరద్భిః స్నాపయతి I క్షేత్రియై త్వా నిరృత్యై త్వా ద్రుహో ముఞ్చామి వరుణస్య పాశాత్ I అనాగసం బ్రహ్మణే త్వా కరోమి శివే తే ద్యావాపృథివీ ఉభే ఇమే I శం తే అగ్నిః సహాద్భిరస్తు శం ద్యావాపృథివీ సహౌషధీభిః I శమన్తరిక్షం సహ వాతేన తే శం తే చతస్రః ప్రదిశో భవన్తు I సూర్యమృతం తమసో గ్రాహ్యా యద్దేవా అముఞ్చన్నసృజన్వ్యేనసః I ఏవమహమిమం క్షేత్రియాజ్జామిశంసాద్ద్రుహో ముఞ్చామి వరుణస్య పాశాత్ I ఇతి ౧౦ అథైనం మాతురుపస్థ ఆదధాతి ౧౧ ౩

యా దైవీశ్చతస్రః ప్రదిశో వాతపత్నీరభి సూర్యో విచష్టే తాసాం త్వా జరస ఆదధామి ప్ర యక్ష్మ ఏతు నిరృతిం పరాచైః ఇతి ౧ ఆధాయాభిమన్త్రయతే I మా తే పుత్రం రక్షో హింసీన్మా ధేనురతిసారిణీ I ప్రియా ధనస్య భూయా ఏధమానా స్వే వశే I ఇతి ౨ ప్రక్షాల్య దక్షిణం స్తనమాధాపయతి I అయం కుమారో జరాం ధయతు సర్వమాయురేతు I తస్మై స్తనం ప్రప్యాయస్వాయుః కీర్తిర్వర్చో యశో బలమ్ I ఇతి ౩ ఏవముత్తరమ్ ౪ నామయతి న రుదతి యత్ర వయం వదామో యత్ర వాభిమృశామసి I ఇత్యుభావభిమృశ్యాథాస్యై శిరస్త ఉదకుమ్భమపిహితం నిదధాతి I ఆపో గృహేషు జాగ్రత యథా దేవేషు జాగ్రథ I ఏవమస్యై సుపుత్రాయై జాగ్రత I ఇతి ౫ ద్వాదశ్యాం మాతాపుత్రౌ స్నాతః ౬ శుచ్యగారం కుర్వన్తి ౭ ఉపనిర్హరన్తి సూతికాగ్నిమతిహరన్త్యౌపాసనమ్ ౮ తమగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా I ధాతా దదాతు నో రయిమ్ I ఇతి ద్వాదశాహుతీర్జుహోతి I త్రయోదశేత్యేకేషామ్ ౯ ఇమం మే వరుణ I తత్త్వా యామి I త్వం నో అగ్నే I స త్వం నో అగ్నే I త్వమగ్నే అయాసి I ప్రజాపతే I యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ I ఇతి చ I అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ I బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వా పుత్రస్య నామ దధ్యాద్ద్వ్యక్షరం చతురక్షరం వా ఘోషవదాద్యన్తరన్తస్థం దీర్ఘాభినిష్ఠానాన్తం యత్ర వా స్విత్యుపసర్గః స్యాత్ I తద్ధి

ప్రతిష్ఠితమితి విజ్ఞాయతే ౧౦ పితా మాతేత్యగ్రేభివ్యాహరేయాతామ్ । విజ్ఞాయతే చ మమ నామ ప్రథమం జాతవేద ఇతి ౧౧ ద్వే నామనీ కుర్యాత్ । విజ్ఞాయతే చ తస్మాద్ద్వినామా బ్రాహ్మణోర్ధుక ఇతి ౧౨ నక్షత్రనామ ద్వితీయం స్యాదన్యతరద్గుహ్యం స్యాత్ ౧౩ అన్యతరేణైనమామన్త్రయీరన్ ౧౪ సోమయాజీ తృతీయం నామ కుర్వీతేతి విజ్ఞాయతే ౧౫ ప్రవాసాదేత్యాగతం వా పుత్రమభిమృశతి । సోమస్య త్వా ద్యుమ్నేనాభిమృశామ్యగ్నే స్తేజసా సూర్యస్య వర్చసా । ఇతి ౧౬ పశూనాం త్వా హుంకారేణాభిజిఘ్రామ్యసావాయుషే వర్చసే హుమ్ । ఇతి మూర్యభిజిఘ్ర్య ౧౭ అథాస్య దక్షిణేన హస్తేన దక్షిణం హస్తం సాఙ్గుష్ఠం గృహ్ణాతి । అగ్నిరాయుష్మాన్ । ఇతి పఞ్చభిః పర్యాయైః ౧౮ ఆయుష్టే విశ్వతో దధత్ । ఇతి దక్షిణే కర్ణే జపతి యథా పురస్తాత్ ౧౯ ౪

అథ షష్ఠే మాస్యన్నప్రాశనమ్ ౧ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి । ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ అత్రైకే యజాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ । బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వాథైనం దధి మధు ఘృతమితి త్రివృత్ప్రాశయతి । భూస్త్వయి దధామి భువస్త్వయి దధామి సువస్త్వయి దధామి । ఇతి ౨ అథైనమన్నం ప్రాశయతి । అపాం త్వౌషధీనాం రసం ప్రాశయామి శివాస్త ఆప ఓషధయః సన్త్వనమీవాస్త ఆప ఓషధయో భవన్తు । ఇతి ౩ ౫

తృతీయే వర్షే చూడాకర్మ ౧ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి । ఇమం మే వరుణ । తత్త్వా యామి । త్వం నో అగ్నే । స త్వం నో అగ్నే । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । యదస్య కర్మణోత్యరీరిచమ్ । ఇతి చ అత్రైకే జయాభ్యాతానాన్రాష్ట్రభృత ఇత్యుపజుహ్వతి యథా పురస్తాత్ । బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వాపరేణాగ్నిం ప్రాఙ్ముఖః కుమార ఉపవిశతి ౨ ఉత్తరతో మాతా బ్రహ్మచారీ వానడుహం శకృత్పిణ్డం ధారయతి ౩ తేనాస్య కేశాన్ప్రతిగృహ్ణాతి ౪ అథోష్ణశీతా ఆపః సంసృజతి ౫ శీతాసూష్ణా ఆనీయ । ఆప ఉన్దన్తు జీవసే । ఇతి దక్షిణం గోదానమునత్తి ౬ ఓషధే త్రాయస్వైనమ్ । ఇత్యూర్ధ్వాగ్రామోషధిమన్తర్దధాతి ౭ స్వధితే మైనం హింసీః । ఇతి క్షురేణాభినిదధాతి ౮ దేవశ్రూరేతాని ప్రవపే । ఇతి ప్రవపతి ౯ ఏవమితరాన్ప్రదక్షిణమ్ । యేనావపత్సవితా క్షురేణ సోమస్య రాజ్ఞో వరుణస్య విద్వాన్ । తేన బ్రహ్మాణో వపతేదమస్య ఊర్జేమం రయ్యా వర్చసా సంసృజాథ పశ్చాత్ । యేన పూషా బృహస్పతేరగ్నేరిన్ద్ర స్య చాయుషేవపత్ । తేన తేహం వపామ్యసా । ఇత్యుత్తరతః । యథా జ్యోక్సుమనా అసత్ । జ్యోక్చ సూర్యం దృశే । ఇతి పురస్తాత్ ౧౦ ఉప్త్వా యథోచితం చూడాః కారయతి యథర్షి వా ౧౧ సంయమ్య కేశాన్ । యత్ర పూషా బృహస్పతిః సవితా సోమో అగ్నిః ।

తేభ్యో నిధానం బహుధా వ్యైచ్ఛన్నన్తరా ద్యావాపృథవీ అపః సువః । ఇతి గోష్ఠ ఉదుమ్బరే దర్భస్తమ్బే వా నిఖనతి యోస్య రాతిర్భవతి ౧౨ యథాశ్రద్ధం బ్రాహ్మణాయ దదాతి ౧౩ సర్పిష్మన్తమోదనం నాపితాయ ౧౪ ఏవం విహితం షోడశే వర్షే గోదానకర్మ ౧౫ సశిఖం వాపయతే ౧౬ శిఖామన్త్రావశినష్టీత్యేకేషామ్ ౧౭ అగ్నిగోదానో వా భవతి ౧౮ గురవే గాం దదాతి ౧౯ ౬ ప్రథమః పటలః

అథాతః శ్వగ్రహప్రాయశ్చిత్తమ్ ౧ సముపసృతే యజ్ఞోపవీత్యాచాన్తోనాప్రీతేన శరావేణోదకమాహృత్య సభాయాం మధ్యేధిదేవనముద్ధత్యావోక్ష్యాక్షాన్న్యుప్య వ్యూహ్య సమూహ్య ప్రథయిత్వోపరిష్టాత్సభాయాం వ్యూహ్య తృణాని తేన కుమారమభ్యాహృత్యాక్షేషూత్తానం నిపాత్య దధ్నా లవణోదకమిశ్రేణాభ్యుక్షతి । ఆఘ్నన్తి కంసం దక్షిణతః కుర్కురః సుకుర్కురః కుర్కురో నీలబన్ధనః ఔలవ ఇత్తముపాహ్వయతార్జిమ ఛమ్బలః అథోరామ ఉలుమ్బరః సారమేయో హ ధావతి సముద్ర మివ చాకశద్భిభ్రన్నిష్కం చ రుక్మం చ శునామగ్రం సువీరిణః సువీరిణః సృజ సృజ ఏకవ్రాత్య సృజ శునక సృజ ఛత్ టేకశ్చ ససరమటఙ్కశ్చ తూలశ్చ వితూలశ్చార్జునశ్చ లోహితశ్చ ఉత్సృజ త్వం శితిమ్ర త్వం పిశంక రోహితః అమీ యే కే సరస్యకా అవధావతి తృతీయస్యామితో దివి ఛదపేహి సీసరమ సారమేయ నమస్తే అస్తు సీసర దూత్యా హ నామ వో మాతా మణ్డాకకో హ వః పితా ఛదపేహి సీసరమ సారమేయ నమస్తే అస్తు సీసర దులా హ నామ వో మాతా మణ్డాకకో హ వః పితా ఛదపేహి సిసరమ సారమేయ నమస్తే అస్తు సీసర సమశ్వా వృషణః పదో న సీసరిదతః ఛదపేహి సీసరమ సారమేయ నమస్తే అస్తు సీసర సంతక్షా హన్తి చక్రిణో న సీసరిదతః । ఛదపేహి సీసరమ సారమేయ నమస్తే అస్తు సీసర । ఇతి ౨ అథాహ । వరం వృణీష్వ । ఇతి ౩ కుమారమేవాహం వరం వృణే । ఇతి ౪ ఏవం సముపసృతే త్రిరహ్నః ప్రాతర్మధ్యందినే సాయం చ కుర్యాద్యది చాగతః స్యాత్ ౫ ౭ ద్వితీయః పటలః

అథాతః శూలగవమ్ ౧ ఆపూర్యమాణపక్షే పుణ్యే నక్షత్రేగ్ని ముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాభిఘార్యోద్వాస్యాపరేణాగ్నిం ద్వే కుటీ కృత్వా దక్షిణస్యాం శూలగవమావాహయతి । ఆ త్వా వహన్తు హరయః సచేతసః శ్వేతైరశ్వైః సహ కేతుమద్భిః । వాతాజిరైర్బలవద్భిర్మనోజవైరాయాహి శీఘ్రం మమ హవ్యాయ శర్వోమ్ । ఇతి ౨ ఉత్తరస్యాం మీఢుషీమ్ ౩ మధ్యే జయన్తమ్ ౪ యథోఢుముదకాని ప్రదాయోపస్తీర్ణాభిఘారితాంస్త్రీనోదనాన్కల్పయిత్వా యథోఢమేవోపస్పర్శయతి । ఉపస్పృశతు మీఢ్వాన్మీఢుషే స్వాహా । ఉపస్పృశతు మీఢుషీ మీఢుష్యై స్వాహా । జయన్త ఉపస్పృశతు జయన్తాయ స్వాహా । ఇతి ౫ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వౌదనానభ్యాహృత్య జుహోతి । భవాయ దేవాయ స్వాహా । రుద్రా య దేవాయ స్వాహా । శర్వాయ దేవాయ స్వాహా । ఈశానాయ దేవాయ స్వాహా । పశుపతయే దేవాయ స్వాహా । ఉగ్రాయ దేవాయ స్వాహా ।

భీమాయ దేవాయ స్వాహా । మహతే దేవాయ స్వాహా । ఇతి ౬ అథ పత్న్యోదనస్య పత్న్యై జుహోతి । భవస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా । రుద్ర స్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా । శర్వస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా । ఈశానస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా । పశుపతేర్దేవస్య పత్న్యై స్వాహా । ఉగ్రస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా । భీమస్య దేవస్య పత్న్యై స్వాహా । మహతో దేవస్య పత్న్యై స్వాహా । ఇతి ౭ అథ మధ్యమౌదనస్య జుహోతి । జయన్తాయ స్వాహా । జయన్తాయ స్వాహా । ఇతి ౮ అథ సర్వేభ్య ఓదనేభ్యః సమవదాయ సౌవిష్టకృతీం జుహోతి । అగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహా । ఇతి ౯ అభిత ఏతమగ్నిం గా స్థాపయన్తి యథా హూయమానస్య గన్ధమాజిఘ్రేయుః ౧౦ స్వస్తి నః పూర్ణముఖం పరిక్రామన్తు । ఇతి సర్వతః ప్రదక్షిణం పరిక్రమ్య । నమస్తే రుద్ర మన్యవే । ఇత్యేతైరనువాకైరుపతిష్ఠతే ప్రథమోత్తమాభ్యాం వా ౧౧ ౮

అథాతో బౌధ్యవిహార ఏవ ౧ గృహపోపస్పృశ గృహపాయ స్వాహా । గృహప్యుపస్పృశ గృహప్యై స్వాహా । ద్వారపోపస్పృశ ద్వారపాయ స్వాహా । ద్వారప్యుపస్పృశ ద్వారప్యై స్వాహా । ఇతి చత్వారి పలాశాని దదాతి । ఘోషిణ ఉపస్పృశత ఘోషిభ్యః స్వాహా । నిషఙ్గిణ ఉపస్పృశత నిషఙ్గిభ్యః స్వాహా । అన్వాసారిణ ఉపస్పృశతాన్వాసారిభ్యః స్వాహా । ప్రయున్వన్త ఉపస్పృశత ప్రయున్వద్భ్యః స్వాహా । విచిన్వన్త ఉపస్పృశత విచిన్వద్భ్యః స్వాహా । సమశ్నన్త ఉపస్పృశత సమశ్నద్భ్యః స్వాహా । ఇతి ౨ దశాథాపరాణి । దేవసేనా ఉపస్పృశత దేవసేనాభ్యః స్వాహా । ఇతి ౩ దశైవాథాపరాణి । యా ఆఖ్యాతా దేవసేనా యాశ్చానాఖ్యాతా ఉపస్పృశత తాభ్యః స్వాహా । ఇతి ౪ అథ పర్ణపుటం కృత్వా తస్మిన్నుపస్తీర్ణాభిఘారితమోదనపిణ్డమవదాయ పరో గవ్యూతిం గత్వా వృక్ష ఆసజతి । నిషఙ్గిణ ఉపస్పృశత నిషఙ్గిభ్యః స్వాహా । ఇతి ౫ అథోపతిష్ఠతే । నమో నిషఙ్గిణ ఇషుధిమతే తస్కరాణాం పతయే । ఇతి ౬ అథ చాన్దనసురోదకాక్షతాక్షతగోమయదూర్వాస్తమ్బోదుమ్బరపలాశశమీవైకఙ్కతాశ్వత్థేన గోవాలేనేతి గాః ప్రోక్షతి వృషాణమేవాగ్రే । శివో భవ శివో భవ । ఇత్యథ శివో హైవ భవతి ౭ అథైనం క్షైత్రపత్యం పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాభిఘార్యోద్వాస్య గవాం మార్గేనగ్నౌ క్షేత్రస్య పతిం యజతి ౮ చతుర్షు సప్తసు వా పలాశేషు తం తథైవావాహయతి యథా శూలగవమ్ ౯ నూర్తే యజతే । పాకో దేవః ౧౦ అథోపతిష్ఠతే । క్షేత్రస్య పతినా వయం । క్షేత్రస్య పతే । ఇతి ౧౧ అథైతస్య క్షైత్రపత్యస్య యే సనాభయో భవన్తి తే ప్రాశ్నన్తి యథైవైషాం కులధర్మో భవతి ౧౨ ౯ తృతీయః పటలః

అమావాస్యాయామపరాహ్ణే మాసికమపరపక్షస్య వాయుక్ష్వహఃసు ౧ పితృభ్యోన్నం సంస్కృత్య దక్షిణాగ్రాన్దర్భానాసనాని కల్పయిత్వా బ్రాహ్మణాఞ్ఛుచీన్మన్త్రవతః సమఙ్గానయుజ ఆమన్త్రయతే యోనిగోత్రమన్త్రాసంబన్ధాన్ ౨ నార్థాపేక్షో భోజయేత్ ౩ అగ్నిముపసమాధాయ దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైః పరిస్తీర్యైకపవిత్రాన్తర్హితాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం సంస్కృత్య ప్రసవ్యం పరిషిచ్యోదుమ్బరమిధ్మమభ్యాధాయౌదుమ్బర్యా దర్వ్యా జుహోతి ౪

ఆజ్యభాగాన్తం కృత్వా ప్రాచీనావీతీ పితౄనావాహయతి । ఆయాత పితరః సోమ్యా గమ్భీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః । ప్రజామస్మభ్యం దదతో రయిం చ దీర్ఘాయుత్వం చ శతశారదం చ । ఇతి ౫ ఏతామేవ దిశమభ్యపః ప్రసిఞ్చతి । ఆపో దేవీః ప్రహిణుతాగ్ని మేతం యజ్ఞం పితరో నో జుషన్తామ్ । మాసీమామూర్జముత యే భజన్తే తే నో రయిం సర్వవీరం నియచ్ఛన్తు । ఇతి ౬ యజ్ఞోపవీతీ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా ప్రాచీనావీతీ జుహోతి । సోమాయ పితృమతే స్వధా నమః । యమాయాఙ్గిరస్వతే పితృమతే స్వధా నమః । యాః ప్రాచీః సంభవన్త్యాప ఉత్తరతశ్చ యా అద్భిర్విశ్వస్య భువనస్య ధర్త్రీభిరన్తరన్యం పితుర్దధే స్వధా నమః । అన్తర్దధే పర్వతైరన్తర్మహ్యా పృథివ్యా దివా దిగ్భిరనన్తాభిరూతిభిరన్తరన్యం పితామహాద్దధే స్వధా నమః । అన్తర్దధ ఋతుభిరహోరాత్రైః సుసన్ధిభిరర్ధమాసైశ్చ మాసైశ్చాన్తరన్యం ప్రపితామహాద్దధే స్వధా నమః । ఇతి । అథ నామధేయైర్జుహోతి । అముష్మై స్వధా నమః । అముష్మై స్వధా నమః । ఇతి । యన్మే మాతా ప్రలులోభ చరత్యననువ్రతా । తన్మే రేతః పితా వృఙ్క్తామాభురన్యోపపద్యతామ్ । స్వధా నమః । ఇతి । ఏవం ద్వితీయాం తథా తృతీయామ్ । యన్మే పితామహీ । యన్మే ప్రపితామహీ । ఇతి మన్త్రం సంనమతి ౭ ౧౦

యే చేహ పితరో యే చ నేహ యాంశ్చ విద్మ యాఁ ఉ చ న ప్రవిద్మ । అగ్నే తాన్వేత్థ యది తే జాతవేదస్తయా ప్రత్తం స్వధయా మదన్తు । స్వధా నమః । యద్వః క్రవ్యాదఙ్గమదహల్లోకానయం ప్రణయఞ్జాతవేదాః । తద్వోహం పునరావేశయామ్యరిష్టాః సర్వైరఙ్గైః సంభవత పితరః । స్వధా నమః । వహాజ్యం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే । ఆజ్యస్య కూల్యా ఉప తాన్క్షరన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామైః । స్వధా నమః । ఇతి । ఏవం ద్వితీయాం తథా తృతీయామ్ । పితామహేభ్యః । ప్రపితామహేభ్యః । ఇతి మన్త్రం సంనమతి ౧ ఏవమన్నస్య జుహోతి । వహాన్నమ్ । ఇతి మన్త్రం సంనమతి ౨ అథ సౌవిష్టకృతీం జుహోతి । అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమః । ఇతి ౩ అథాన్నమభిమృశతి । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమి । అక్షితమసి మా పితౄణాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిఁల్లోకే । పృథివీ సమా తస్యాగ్నిరుపద్రష్టా దత్తస్యాప్రమాదాయ । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమి । అక్షితమసి మా పితామహానాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిఁల్లోకే । అన్తరిక్షం సమం తస్య వాయురుపద్రష్టా దత్తస్యాప్రమాదాయ । పృథివీ తే పాత్రం ద్యౌరపిధానం బ్రహ్మణస్త్వా ముఖే జుహోమి బ్రాహ్మణానాం త్వా ప్రాణాపానయోర్జుహోమి । అక్షితమసి మా ప్రపితామహానాం క్షేష్ఠా అముత్రాముష్మిఁల్లోకే । ద్యౌః సమా తస్యాదిత్య ఉపద్రష్టా దత్తస్యాప్రమాదాయ । ఇతి బ్రాహ్మణానుపస్పర్శయతి ౪ ప్రాణే నివిశ్యామృతం జుహోమి । ఇతి ౫ ౧౧

భుఞ్జానాన్సమీక్షతే । బ్రహ్మణి మ ఆత్మామృతత్వాయ । ఇతి ౧ భుక్తవతోనుప్రవ్రజ్య శేషమనుజ్ఞాప్యోదకుమ్భం దర్భముష్టిం చాదాయ దక్షిణపూర్వమవాన్తరదేశం గత్వా దక్షిణాగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్య తేష్వవాచీనపాణిర్దక్షిణాపవర్గాంస్త్రీనుదకాఞ్జలీన్నినయతి । మార్జయన్తాం పితరః సోమ్యాసః । మార్జయన్తాం పితామహాః సోమ్యాసః । మార్జయన్తాం ప్రపితామహాః సోమ్యాసః । ఇతి । అసావవనేనిఙ్క్ష్వాసావవనేనిఙ్క్ష్వ । ఇతి వా ౨ తేష్వవాచీనపాణిర్దక్షిణాపవర్గాన్పిణ్డాన్దదాతి । ఏతత్తే తతాసౌ । ఇతి పిత్రే పిణ్డం దదాతి । ఏతత్తే పితామహాసౌ । ఇతి పితామహాయ । ఏతత్తే ప్రపితామహాసౌ । ఇతి ప్రపితామహాయ తూష్ణీం చతుర్థమ్ । స కృతాకృతః ౩ అథ యది నామధేయాని న విన్ద్యాత్ । స్వధా పితృభ్యః పృథివిషద్భ్యః । ఇతి పిత్రే పిణ్డం దద్యాత్ । స్వధా పితృభ్యోన్తరిక్షసద్భ్యః । ఇతి పితామహాయ । స్వధా పితృభ్యో దివిషద్భ్యః । ఇతి ప్రపితామహాయ ౪ అత్రాఞ్జనాభ్యఞ్జనే వాసశ్చానుపిణ్డం దదాతి ౫ ఆఙ్క్ష్వాసావాఙ్క్ష్వాసౌ । ఇతి త్రిరాఞ్జనమ్ ౬ అభ్యఙ్క్ష్వాసావభ్యఙ్క్ష్వాసౌ । ఇతి త్రిరభ్యఞ్జనమ్ ౭ ఏతాని వః పితరో వాసాంస్యతో నోన్యత్పితరో మా యూఢ్వమ్ । ఇతి దశామూర్ణాస్తుకాన్వా ఛిత్త్వా న్యస్యతి పూర్వే వయసి ౮ స్వం లోభే చిచ్ఛిత్త్వోత్తరే ౯ అథ పాత్రం సంక్షాల్య । పుత్రాన్పౌత్రానభితర్పయన్తీరాపో మధుమతీరిమాః స్వధాం పితృభ్యో అమృతం దుహానాః । ఆపో దేవీరుభయాంస్తర్పయన్తు నదీరిమా ఉదన్వతీర్వేతస్వినీః సుతీర్థ్యాః । అముష్మిఀల్లోక ఉప వః క్షరన్తు । ఇతి ప్రథవ్యం పరిషిచ్య న్యుబ్జపాత్రం పాణీ వ్యత్యస్య దక్షిణముత్తరముత్తరం చ దక్షిణమ్ । నమో వః పితరో రసాయ । ఇతి నమస్కారైరుపతిష్ఠతే ౧౦ తత ఉదకాన్తం గత్వా త్రీనుదకాఞ్జలీన్నినయతి ౧౧ ౧౨

ఏష తే తత మధుమాఀ ఊర్మిః సరస్వాన్యావానగ్నిశ్చ పృథివీ చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యథాగ్నిరక్షితోనుపదస్త ఏవం మహ్యం పిత్రేక్షితోనుపదస్తః స్వధా భవతాం తం స్వధామక్షితం త్రైః సహోపజీవాసావృచస్తే మహిమా । ఏష తే పితామహ మధుమాఀ ఊర్మిః సరస్వాన్యావాన్వాయుశ్చాన్తరిక్షం చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యథా వాయురక్షితోనుపదస్త ఏవం మహ్యం పితామహాయాక్షితోనుపదస్తః స్వధా భవతాం తం స్వధామిక్షితం త్రైః సహోపజీవాసౌ యజూంషి తే మహిమా । ఏష తే ప్రపితామహ మధుమాఀ ఊర్మిః సరస్వాన్యావానాదిత్యశ్చ ద్యౌశ్చ తావత్యస్య మాత్రా తావానస్య మహిమా తావన్తమేనం భూతం దదామి యథాదిత్యోక్షితోనుపదస్త ఏవం మహ్యం ప్రపితామహాయాక్షితోనుపదస్తః స్వధా భవతాం తం స్వధామక్షితం త్రైః సహోపజీవాసౌ సామాని తే మహిమా । ఇతి ౧ ప్రత్యేత్య ప్రతిష్ఠితముదపాత్రేణోపప్రవర్తయతి । పరాయాత పితరహ్ సోమ్యా గమ్భీరైః పథిభిః పూర్వ్యైః । అథ మాసి పునరాయాత నో గృహాన్హవిరత్తుం సుప్రజసః సువీరాః । ఇతి ౨ ఏతేన మాధ్యావర్షం వ్యాఖ్యాతమ్ ౩ తత్ర మాంసం నియతమ్ ౪ మాంసాభావే శాకమ్ ౫ ౧౩ చతుర్థః పటలః

అష్టకాం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ మాఘ్యాః పౌర్ణమాస్యా యోపరపక్షస్తస్యాష్టమీమేకాష్టకేత్యాచక్షతే ౨ తతః పూర్వేద్యురనూరాధేష్వపరాహ్ణేగ్ని ముపసమాధాయ దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైః పరిస్తీర్యైకపవిత్రాన్తర్హితాని చత్వారి వ్రీహిశరావాణి నిర్వపతి । ఇమమపూపం చతుఃశరావం నిర్వపామి క్లేశావహం పితౄణాం సాంపరాయే దేవేన సవిత్రా ప్రసూతః । దేవస్య త్వా సవితుః ప్రసవేశ్వినోర్బాహుభ్యాం పూష్ణో హస్తాభ్యాం పితృభ్యః పితామహేభ్యః ప్రపితామహేభ్యో వో జుష్టం నిర్వపామి । ఇతి ౩ ఏతేనైవ పవిత్రేణ తూష్ణీం ప్రోక్షణీః సంస్కృత్య తూష్ణీం ప్రోక్ష్య తూష్ణీమవహత్య యథాపురోడాశమేవం చతుర్షు కపాలేషు తూష్ణీం శ్రపయిత్వాభిఘార్యోద్వాస్య ప్రసవ్యం పరిషిచ్యౌదుమ్బరమిధ్మమభ్యాధాయౌదుమ్బర్యా దర్వ్యోపస్తీర్ణాభిఘారితం దక్షిణాప్రాచీసంతతం పరంపరమవదాయ దక్షిణాప్రాచీసంతతం పరంపరం జుహోతి । ఉలూఖలా గ్రావాణో ఘోషమక్రత హవిః కృణ్వన్తః పరివత్సరీణామ్ । ఏకాష్టకే సుప్రజా వీరవన్తో వయం స్యామ పతయో రయీణామ్ । స్వధా నమః । అపూపం దేవ ఘృతవన్తమగ్నే స్వధావన్తం పితౄణాం తర్పణాయ । యథాతథం వహ హవ్యమగ్నే పుత్రః పితృభ్య ఆహుతిం జుహోమి । స్వధా నమః । అయం చతుఃశరావో ఘృతవానపూపః పయస్వానగ్నే రయిమాన్పుష్టిమాంశ్చ । ప్రతినన్దన్తు పితరః సంవిదానాః స్విష్టోయం సుహుతో మమాస్తు । స్వధా నమః । ఇతి ౪ అథాన్నస్య జుహోతి । ఇయమేవ సా యా ప్రథమా వ్యౌఛత్ । ఏకాష్టకా తపసా తప్యమానా । యా ప్రథమా వ్యౌఛత్ । ఇతి ౫ అపూపస్యాన్న స్యేతి సమవదాయ సర్పిర్మిశ్రస్య జుహోతి । అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమః । ఇతి ౬ తం ఘృతవన్తం మధుమన్తమన్నవన్తం శ్రాద్ధాభిమర్శనేనాభిమృశ్య పిణ్డానామావృతా పిణ్డాన్దదాతి ౭ తేన బ్రాహ్మణాన్విద్యావతః పరివేవేష్టి ౮ తేభ్యో యథాశ్రద్ధమన్నం ధనం చ దదాతి ౯ ప్రసిద్ధమోదకాఞ్జలిదానాద్యథా మాసికే ౧౦ ౧౪

శ్వోభూతే పితృభ్యో గామాలభతే ౧ అగ్ని ముపసమాధాయ దక్షిణాప్రాగగ్రైర్దర్భైః పరిస్తీర్య । ఇమాం పితృభ్యో గాముపాకరోమి తాం మే సమేతాః పితరో జుషన్తామ్ । మేదస్వతీం ఘృతవతీం స్వధావతీం సా మే పితౄన్సాంపరాయే ధినోతు । స్వధా నమః । ఇత్యుపాకరణీయాం హుత్వైకేన బర్హిషైకశూలయా చ వపాశ్రపణ్యౌదుమ్బర్యోపాకరోతి । పితృభ్యస్త్వా జుష్టాముపాకరోమి । ఇతి ౨ అథైనాం ప్రోక్షతి । పితృభ్యస్త్వా జుష్టాం ప్రోక్షామి । ఇతి ౩ తాం ప్రోక్షితాం పర్యగ్ని కృత్వా తామపరేణాగ్నిం ప్రత్యక్శిరసం దక్షిణాపదీం సంజ్ఞపయన్తి ౪ సజ్ఞప్తాయై తూష్ణీమద్భిః ప్రాణానాప్యాయ్య తూష్ణీం వపాం హృదయం మతస్నే ఉద్ధరతి ౫ ఔదుమ్బర్యా వపాశ్రపణ్యా వపాం శ్రపయత్యౌదుమ్బరేషు శూలేషు పృథగితరాణి ౬ శ్రపయిత్వాభిఘార్యోద్వాస్య ప్రసవ్యం పరిషిచ్యౌదుమ్బరమిధ్మమభ్యాధాయౌదుమ్బర్యా దర్వ్యోపస్తీర్ణాభిఘారితాం వపాం జుహోతి । వహ వపాం జాతవేదః పితృభ్యో యత్రైతాన్వేత్థ నిహితాన్పరాకే । మేదసః కూల్యా ఉప తాన్స్రవన్తు సత్యా ఏషామాశిషః సన్తు కామైః । స్వధా నమః । ఇతి ౭ సర్వహుతాం వపాం జుహోతి శేషముత్కృష్య బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్ ౮ ఉపస్థితేన్న ఓదనస్య మాంసానామితి

సమవదాయ సర్పిర్మిశ్రస్య జుహోతి । ఏకాష్టకాం పశ్యత దోహమానామన్నం మాంసవద్ఘృతవత్స్వధావత్ తద్బ్రాహ్మణైరతిపూతమన్నంతమక్షితం తన్మే అస్తు స్వధా నమః ఏకాష్టకా తపసా తప్యమానా సంవత్సరస్య పత్నీ దుదుహే ప్రపీనా । తం దోహముప జీవాథ పితరః సంవిదానాః స్విష్టోయం సుహుతో మమాస్తు । స్వధా నమః । సంవత్సరస్య ప్రతిమామ్ । ఇతి ౯ హుత్వాన్నస్య మాంసానామితి సమవదాయ సర్పిర్మిశ్రస్య జుహోతి । అగ్నయే కవ్యవాహనాయ స్విష్టకృతే స్వధా నమః । ఇతి ౧౦ ప్రసిద్ధమోదకాఞ్జలిదానాద్యథా మాసికే ౧౧ అన్నధనదానే త్వత్రానియతే ౧౨ శ్వోభూతే మాంసశేషేణ పితృభ్యోన్నం సంస్కృత్య । త్వమగ్నే అయాసి । ప్రజాపతే । ఇతి జుహోతి ౧౩ ప్రసిద్ధమోదకాఞ్జలిదానాద్యథా మాసికే ౧౪ ౧౫ పఞ్చమః పటలః

అథాతః శ్రవణాకర్మ ౧ తద్యా పౌర్ణమాసీ శ్రవణేన యుఞ్జ్యాత్తస్యాముపరిష్టాత్సాయమగ్నిహోత్రస్య దక్షిణాగ్నిముపసమాదధాత్యౌపాసనమనాహితాగ్నిః ౨ అథోపకల్పయతేక్షతధానా అక్షతలాజాన్సక్తూన్కింశుకాన్యాఞ్జనాభ్యఞ్జనే ఆజ్యమితి ౩ దర్వ్యాముపస్తీర్యైతేషామేవాన్నానాం సమవదాయ సర్పిర్మిశ్రస్య జుహోతి । నమోగ్నయే పార్థివాయ పార్థివానామధిపతయే స్వాహా । నమో వాయవే విభుమత ఆన్తరిక్షాణామధిపతయే స్వాహా । నమః సూర్యాయ రోహితాయ దివ్యానామధిపతయే స్వాహా । నమో విష్ణవే గౌరాయ దిశ్యానామధిపతయే స్వాహా । ఇతి ౪ కింశుకాన్యాజ్యేన సంయుజ్య జుహోతి । జగ్ధో మశకో జగ్ధా విచష్టిర్జగ్ధో వ్యధ్వరః । జగ్ధో వ్యధ్వరో జగ్ధా విచష్టిర్జగ్ధో మశకః । జగ్ధా విచష్టిర్జగ్ధో మశకో జగ్ధో వ్యధ్వరః । ఇతి ౫ ఉదకుమ్భం దర్భముష్టిం చాదాయ ప్రాఙ్ముఖో నిష్క్రమ్య ప్రాచో దర్భాన్సంస్తీర్య తేషు చతురో బలీన్హరతి । యే పార్థివాః సర్పాస్తేభ్య ఇమం బలిం హరామి । య ఆన్తరిక్షాః । యే దివ్యః । యే దిశ్యాః । ఇతి ౬ అత్రాఞ్జనాభ్యఞ్జనే దత్త్వోపతిష్ఠతే । నమో అస్తు సర్పేభ్యః । ఇత్యేతైర్మన్త్రైః ౭ ఉదకుమ్భమాదాయ త్రిః ప్రదక్షిణమావసథం పరిషిఞ్చన్పరిక్రామేద్యావతా కామయేతైతావతా మే సర్పా నావక్రామేయురితి । అప శ్వేత పదా జహి పూర్వేణ చాపరేణ చ సప్త చ మానుషీరిమాస్తిస్రశ్చ రాజబన్ధవైః న వై శ్వేతస్యాభ్యాచరేణాహిర్జఘాన కం చన శ్వేతాయ వైదర్వాయ నమో నమః శ్వేతాయ వైదర్వాయ । ఇతి ౮ అథోపతిష్ఠతే । సమీచీ నామాసి ప్రాచీ దిక్ । ఇత్యేతైర్మన్త్రైః ప్రతిదిశమ్ ౯ నిత్యమత ఊర్ధ్వం బలిం హరత్యా మార్గశీర్ష్యాః ౧౦ నాత్ర కింశుకహోమః ౧౧ న పరిషేచనం విద్యతే ౧౨ నిరవదాస్యన్నిరవదాస్యన్ । ఇత్యన్తతో బలీన్హరతి ౧౩ ౧౬ షష్ఠః పటలః

ఆగ్రహాయణీం వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ మార్గశీర్ష్యాం పౌర్ణమాస్యామగ్నిముపసమాధాయ సంపరిస్తీర్య పయసి స్థాలీపాకం శ్రపయిత్వాభిఘార్యోద్వాస్య వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా జుహోతి । ఇడాయై సృప్తం ఘృతవచ్చరాచరం జాతవేదో హవిరిదం జుషస్వ । యే గ్రామ్యాః పశవో

విశ్వరూపా స్తేషాం సప్తానామిహ రన్తిరస్తు పుష్టిః । స్వాహా । యాం జనాః ప్రతినన్దన్తి రాత్రిం ధేనుమివాయతీమ్ । సంవత్సరస్య యా పత్నీ సా నో అస్తు సుమఙ్గలీ స్వాహా । శివా పశుభ్యో దారేభ్యః శివా నక్తం శివా దివా । సంవత్సరస్య యా పత్నీ సా నో అస్తు సుమఙ్గలీ । స్వాహా । పౌర్ణమాసీ పూరయన్త్యాయాన్త్యపరాపరాన్ । మాసార్ధమాసాన్విభజతి సా నః పూర్ణాభిరక్షతు । స్వాహా । ఇతి ౨ అథ సౌవిష్టకృతీం జుహోతి । స్విష్టమగ్నే అభి తత్పృణాహి విశ్వా దేవ పృతనా అభిష్య । ఉరుం నః పన్థాం ప్రదిశన్విభాహి జ్యోతిష్మద్ధేహ్యజరం న ఆయుః । ఇతి ౩ తతః పాణీ ప్రక్షాల్య భూమిమాలభతే । ప్రతి క్షత్రే ప్రతితిష్ఠామి రాష్ట్రే ప్రత్యశ్వేషు ప్రతితిష్ఠామి గోషు । ప్రత్యఙ్గేషు ప్రతితిష్ఠామ్యాత్మన్ప్రతి ప్రాణేషు ప్రతితిష్ఠామి పుష్టే । ప్రతి ద్యావాపృథివ్యోః ప్రతితిష్ఠామి యజ్ఞే । త్రయా దేవా ఏకాదశ త్రయస్త్రింశాః సురాధసః । బృహస్పతిపురోహితా దేవస్య సవితుః సవే । దేవా దేవైరవన్తు మా । ఇతి ౪ తేషాం దక్షిణా గృహపతిరుపవిశతి ౫ ఉత్తరా ఉత్తరే ౬ ప్రజోత్పత్త్యానుపూర్వ్యేణ ౭ తేషాం మన్త్రవిదస్తే మన్త్రాఞ్జపన్తి ౮ స్యోనా పృథివి భవానృక్షరా నివేశనీ । యచ్ఛా నః శర్మ సప్రథాః । బడిత్థా పర్వతానామ్ । ఇతి ద్వాభ్యాం దక్షిణైః పార్శ్వైః సంవిశన్తి ౯ ఉదాయుషా । ఇత్యుత్తిష్ఠన్తి ౧౦ ఉదస్థామామృతా అభూమ । ఇత్యుత్థాయ జపన్తి ౧౧ ఏవం రాత్రేస్త్రిః సంజిహతే ౧౨ బ్రాహ్మణానన్నేన పరివిష్య పుణ్యాహం స్వస్త్యయనమృద్ధిమితి వాచయిత్వాథైతాం రాత్రిం వసన్తి ౧౩ ౧౭ సప్తమః పటలః

అథాత ఉపాకరణోత్సర్జనే వ్యాఖ్యాస్యామః ౧ శ్రవణాపక్ష ఓషధీషు జాతాసు హస్తేన పౌర్ణమాస్యాం వాధ్యాయోపాకర్మ ౨ అగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా కాణ్డర్షీఞ్జుహోతి । ప్రజాపతయే కాణ్డర్షయే స్వాహా । సోమాయ కాణ్డర్షయే స్వాహా । అగ్నయే కాణ్డర్షయే స్వాహా । విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాణ్డర్షిభ్యః స్వాహా । స్వయంభువే కాణ్డర్షయే స్వాహా । ఇతి కాణ్డర్షయః కాణ్డనామాని వా సావిత్రీమృగ్వేదం యజుర్వేదం సామవేదమథర్వవేదం సదసస్పతిమితి ౩ హుత్వా త్రీనాదితోనువాకానధీయతే ౪ కాణ్డాదీన్వా సర్వాన్ ౫ జయాది ప్రతిపద్యతే ౬ స్విష్టకృదన్తం కృత్వా త్ర్యహమేకాహం వా క్షమ్య యథాధ్యాయమధ్యేతవ్యమితి వదన్తి ౭ తైషీపక్షస్య రోహిణ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వోత్సర్గః ౮ సగణః ప్రాచీముదీచీం వా దిశముపనిష్క్రమ్య యత్రాపః సుఖాః సుఖావగాహాస్తదవగాహ్యాఘమర్షణేన త్రీన్ప్రాణాయామాన్కృత్వా సపవిత్రైః పాణిభిః । ఆపో హి ష్ఠా మయోభువః । ఇతి తిసృభిః । హిరణ్యవర్ణాః శుచయః పావకాః । ఇతి చతసృభిః । పవమానః సువర్జనః । ఇతి చైతేనానువాకేన స్నాత్వా దర్భానన్యోన్యస్మై సంప్రయచ్ఛన్తో దిత్సన్త ఇవాన్యోన్యమ్ ౯ తతః శుచౌ దేశే ప్రాచీనప్రవణే ప్రాగగ్రైర్దర్భైరుదగపవర్గాణ్యాసనాని కల్పయన్తి ౧౦ ౧౮

బ్రహ్మనే ప్రజాపతయే బృహస్పతయేగ్నయే వాయవే సూర్యాయ చన్ద్ర మసే నక్షత్రేభ్య ఇన్ద్రా య రాజ్ఞే యమాయ రాజ్ఞే వరుణాయ రాజ్ఞే సోమాయ రాజ్ఞే వైశ్రవణాయ రాజ్ఞే వసుభ్యో రుద్రే భ్య ఆదిత్యేభ్యో విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః సాధ్యేభ్య ఋభుభ్యో భృగుభ్యో మరుద్భ్యోథర్వభ్యోఙ్గిరోభ్య ఇతి

దేవగణానామ్ ౧ విశ్వామిత్రో జమదగ్నిర్భరద్వాజోథ గౌతమః । అత్రిర్వసిష్ఠః కశ్యపః । ఇత్యేతే సప్తర్షయః ౨ నివీతిన ఉత్తరత ఉదీచీనప్రవణ ఉదగగ్రైర్దర్భైః ప్రాగపవర్గాణ్యాసనాని కల్పయన్తి విశ్వామిత్రాయ జమదగ్నయే భరద్వాజాయ గౌతమాయాత్రయే వసిష్ఠాయ కశ్యపాయ ౩ వసిష్ఠకశ్యపయోరన్తరాలేరున్ధత్యై కల్పయన్తి ౪ దక్షిణతః ప్రాచీనప్రవణేగస్త్యాయ ౫ తత ఏకవేద్యాన్తేభ్యః కృష్ణద్వైపాయనాయ జాతూకర్ణ్యాయ తరుక్షాయ తృణబిన్దవే వర్మిణే వరూథినే వాజినే వాజశ్రవసే సత్యశ్రవసే సుశ్రవసే సుతశ్రవసే సోమశుష్మాయణాయ సత్యవతే బృహదుక్థాయ వామదేవాయ వాజిరత్నాయ హర్యజ్వాయనాయోదమయాయ గౌతమాయ ఋణంజయాయ ఋతంజయాయ కృతంజయాయ ధనంజయాయ బభ్రవే త్ర్యరుణాయ త్రివర్ణాయ త్రిధాతవే శిబిన్తాయ పరాశరాయ విష్ణవే రుద్రా య స్కన్దాయ కాశీశ్వరాయ శ్వరాయ ధర్మాయార్థాయ కామాయ క్రోధాయ వసిష్ఠాయేన్ద్రా య త్వ ష్ట్రే కర్త్రే ధర్త్రే ధాత్రే మృత్యవే సవిత్రే సావిత్ర్యై వేదేభ్యశ్చ పృథక్పృథగృగ్వేదాయ యజుర్వేదాయ సామవేదాయాథర్వవేదాయేతిహాసపురాణాయేతి ౬ దక్షిణతః ప్రాచీనావీతినో దక్షిణాప్రవణే దక్షిణాగ్రైర్దర్భైః ప్రత్యగపవర్గాణ్యాసనాని కల్పయన్తి ౯ ౧౯

వైశమ్పాయనాయ పలిఙ్గవే తిత్తిరాయోఖాయాత్రేయాయ పదకారాయ కౌణ్డిణ్యాయ వృత్తికారాయ సూత్రకారేభ్యః సత్యాషాఢాయ ప్రవచనకర్తృభ్య ఆచార్యేభ్య ఋషిభ్యో వానప్రస్థేభ్య ఊర్ధ్వరేతోభ్య ఏకపత్నీభ్య ఇతి ౧ యథాస్వం పితృభ్యో మాతామహేభ్యశ్చ కల్పయన్తి ౨ అముష్మై కల్పయామ్యముష్మై కల్పయామి । ఇత్యాసనేన ౩ అముం తర్పయామ్యముం తర్పయామి । ఇత్యుదకేన ౪ అముష్మై నమోముష్మై నమః । ఇతి గన్ధపుష్పధూపదీపైః ౫ అముష్మై స్వాహాముష్మై స్వాహా । ఇత్యన్నేన ౬ అముం తర్పయామ్యముం తర్పయామి । ఇతి ఫలోదకేన ౭ అముష్మై నమోముష్మై నమః । ఇత్యుపస్థాయ ౮ అపరేణ వేదిమగ్నిముపసమాధాయ వ్యాహృతిపర్యన్తం కృత్వా కాణ్డర్షీఇజ్జుహోతి కాణ్డనామాని వా సావిత్రీమృగ్వేదం యజుర్వేదం సామవేదమథర్వవేదం సదసస్పతిమితి । హుత్వా ప్రథమేనానువాకేనాధీయతే । కాణ్డాదీన్వా సర్వాన్ । జయాది ప్రతిపద్యతే । స్విష్టకృదన్తం కృత్వా త్ర్యహమేకాహం వా క్షమ్య యథాధ్యాయమధ్యేతవ్యమితి వదన్తి ౯ కాణ్డాత్కాణ్డాత్ । యా శతేన । ఇతి ద్వాభ్యాముదకాన్తే దూర్వా రోపయన్తి ౧౦ ఉదధిమూర్మిమన్తం కృత్వా ప్రాచీముదీచీం వా దిశమాతమితోరాజిం ధావన్తి ౧౧ ప్రత్యేత్యాపూపైః సక్తుభిరోదనేనేతి బ్రాహ్మణాంస్తర్పయన్తి ౧౨ ఏవం పారాయణసమాప్తౌ దూర్వారోపణోదధిధావనవర్జమ్ ౧౩ నిత్యమేవాద్భిర్దేవానృషీన్పితౄంశ్చ తర్పయన్తి తర్పయన్తి ౧౪ ౨౦ అష్టమః పటలః